Nduudu N'dai Yeⁿ'e Ndyuūs

El Nuevo Testamento de Nuestro Señor Jesucristo

en el cuicateco de Tepeuxila

El Nuevo Testamento en el cuicateco de Tepeuxila

La Liga Bíblica 1M primera edición 1974 [cux] La Liga Bíblica versión electrónica 2009

Publicado por

© La Liga Bíblica 1974

Se permite copiar, distribuir y comunicar públicamente esta obra bajo las siguientes condiciones:

- Reconocimiento. Reconozca a la Liga Bíblica los derechos que tiene en la impresión o distribución de esta obra, deslindándola de responsabilidad alguna por cualquier uso que se le de a la presente publicación.
- No comercial. No puede utilizar esta obra para fines lucrativos.
- Sin obras modificadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra a partir de ésta.

PRÓLOGO

El Nuevo Testamento fue escrito originalmente en griego. Pronto se empezó a traducir a otros idiomas para que las personas que no hablaban griego pudieran leerlo en su propia lengua. A lo largo de casi dos mil años ha sido traducido a más de quinientos idiomas. Entre las traducciones más recientes se encuentra la presente en el idioma cuicateco, tal como se habla en el municipio de Tepeuxila, estado de Oaxaca.

A pesar de que la gramática y el vocabulario del cuicateco son distintos a los del griego, el cuicateco posee construcciones gramaticales y formas retóricas que pueden expresar con igual hermosura el significado original del mensaje del Nuevo Testamento. Existen palabras del griego que no pueden ser traducidas al cuicateco con una sola palabra; lo mismo sucede en el sentido inverso: hay frases del griego que pueden ser mejor expresadas en cuicateco en forma más abreviada. En ambos casos se tuvo que buscar la traducción más adecuada para lograr una interpretación fiel y a la vez presentar una narración natural y fluída en cuicateco.

El texto se presenta tanto en cuicateco como en español para el deleite de todos aquellos que hablen uno u otro idioma, o bien ambos.

Aclaraciones acerca del Alfabeto Cuicateco

La mayoría de las letras del alfabeto cuicateco son las mismas que se encuentran en el alfabeto español. Sin embargo, en el cuicateco existen algunos sonidos y peculiaridades que no hay en español y que tienen sus respectivos símbolos. Estas características del alfabeto cuicateco son las que a continuación exponemos:

- 1. El tono. Cada vocal puede pronunciarse de tres modos:
 - --con tono alto, indicado por el acento agudo (á)
 - --con tono bajo, indicado por una pequeña raya sobre la vocal (ā)
- --con tono medio, sin indicación alguna (a)

ejemplos: cúú 'culebra' (tono alto)
cūū 'campana' (tono bajo)
cu'u 'plato' (tono medio)

2. El signo ('), o saltillo. Indica el cierre instantáneo de la garganta, como sucede en las siguientes palabras:

'cūū 'este' ca'á 'mi pie'

3. La vocal ε. Se pronuncia como en las palabras que siguen:

nguεε 'no' ndεεchε 'siete'

4. La nasalización. Para poder distinguir entre las vocales orales y las nasalizadas, se escribe una ⁿ después de la vocal nasalizada. Este signo se utiliza con cualquier vocal nasalizada. Si después de la vocal nasalizada hay un saltillo seguido de otra vocal, la segunda vocal será también nasalizada.

ejemplos:

naán	'mi cara'	chée ⁿ	'corral'
na"'á	'leña'	ne ⁿ !é	'quiero'
tiín	'mi cabeza'	yuu ⁿ	'mazorca'
ch'i"'í	'manifesté'	nyu"'u	'cinco'

Índice

SAN MATEO	l
SAN MARCOS	78
SAN LUCAS	125
SAN JUAN	204
HECHOS	253
ROMANOS	318
1 CORINTIOS	354
2 CORINTIOS	388
GÁLATAS	411
EFESIOS	424
FILIPENSES	437
COLOSENSES	446
1 TESALONICENSES	454
2 TESALONICENSES	462
1 TIMOTEO	466
2 TIMOTEO	476
TITO	483
FILEMÓN	488
HEBREOS	490
SANTIAGO	517
1 PEDRO	526
2 PEDRO	536
1 JUAN	542
2 JUAN	549
3 JUAN	551
JUDAS	553
APOCALIPSIS	556

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGUŪⁿ APÓSTOL MATEO

Yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi ndaata yeⁿ'ē Jesucristo chí vmnááⁿ vmnaaⁿ

(Lc. 3.23-38)

Chuū chí lista yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e Jesucristo, ndíí na ndaata Abraham ndíí na ndaata David ndíí tiempo chi ch'iindiyáāⁿ Jesucristo.

²Abraham miiⁿ ch'iīndī daiya sa chi nguuvi Isaac. Isaac miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa chi nguuvi Jacob. Jacob miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Judá ndúúcū tanáⁿ'ā 'díínu yā. ³Judá miiⁿ ní ndúúcū Tamar chi n'daataá ye"'ē sa ch'iīndī daiyá yā chi cuates chi nguuvi Fares ndúúcū Zara. Fares miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Esrom. Esrom miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Aram. ⁴ Aram miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Aminadab. Aminadab miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Naasón. Naasón miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Salmón, ⁵Salmón ndúúcii Rahab chi n'daataá yeⁿ'ē sa ní ch'iīndī daiyá yā Booz. Booz miiⁿ ndúúcū Rut chi n'daataá yeⁿ'ē sa ní ch'iīndī daiyá yā Obed. Obed miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Isaí. ⁶Isaí miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa rey David. Rey David miiⁿ ní ch'iīndī daiyá yā Salomón taachi caneé yā ndúúcū n'daataá chi

vmnááⁿ vmnaaⁿ ní n'daataá yeⁿ'e saⁿ'ā Urías.

⁷Salomón miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Roboam. Roboam miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Abías. Abías miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Asa. ⁸Asa miiⁿ ní ch'iindi daiya sa Josafat. Josafat miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Joram. Joram miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Uzías. ⁹Uzías miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Jotam. Jotam miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Acaz. Acaz miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Ezequías. 10 Ezequías miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Manasés. Manasés miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Amón. Amón miiⁿ ní ch'iīndī daiva sa Josías. ¹¹ Josías miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Jeconías. Jeconías miiⁿ ndúúcū taná" a vi'i yā ch'iindiyáa" yā taachi chiidá yā ndúúcū cheecú yā ní preso yā ndúúcū tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel ní taachi cueⁿ'é yā na cyúúní na yáⁿ'āa Babilonia.

¹²Cuayiivi chi cho'ó yā na yán'āa Babilonia, Jeconías miin ní ch'iīndī daiya sa Salatiel. Salatiel miin ní ch'iīndī daiya sa Zorobabel. ¹³Zorobabel miin ní ch'iīndī daiya sa Abiud. Abiud miin ní ch'iīndī daiya sa Eliaquim. Eliaquim miin ní ch'iīndī daiya sa Azor. ¹⁴Azor miin SAN MATEO 1, 2

ní ch'iīndī daiya sa Sadoc. Sadoc miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Aquim. Aquim miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Eliud. ¹⁵Eliud miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Eleazar. Eleazar miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Matán. Matán miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa Jacob. ¹⁶Jacob miiⁿ ní ch'iīndī daiya sa José, 'iiⁿ'yāⁿ chi isáⁿ'ā yeⁿ'e María. Ní daiya ta ní Jesús chi nguuvi Cristo.

17'Tíícā nducuén'ē ndaata yen'e Abraham ndíí rey David ní ndiichicúūun ndaata yen'é yā o generaciones. Ní ndíí rey David miin ndíí taachi cuen'e nducyáácá 'iin'yān ndaata yen'e yā na país Babilonia ní ndiichicúūun ndaata yen'é yā. Ní ndíí taachi chen'e yā na yán'āa Babilonia ndíí taachi ndaā Cristo in'yéen'di 'cūū ní ndiichicúūun ndaata yen'é yā.

'Túúcā ch'iindiyáāⁿ Jesucristo

(Lc. 2.1-7)

¹⁸'Túúcā ch'iindiyáāⁿ Jesucristo. Taachí María miiⁿ chi cheecu Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chi 'caandavaacú vā ndúúcii José níícú taachi 'āā cuéé 'caandavaacú yā ndúúcū vi'ī, véé 'áámá daiya yā cheetí yā cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁹José miiⁿ ní neⁿ'é yā 'caandavaacu yā ndúúcū María miiⁿ. Ní José miiⁿ ní nééné n'dai yā. Ní cuayiivi nguéé neⁿ'é yā 'caandavaacú yā ndúúcū tán'ā cucáávā chi véé dacua'a cheetí yā. Ní nguέε neⁿ'é yā yaa'vi yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿya yeⁿ'e María chi nguéé n'daācā ti nguéé neⁿ'é yā chi María cuuví 'cuinaaⁿ yā. ²⁰Ní taachí José miiⁿ nacadíínuuⁿ yā chi cu'neeⁿ yā María miiⁿ, cuayiivi ní taachí cyaadu yā, 'áámá ángel yeⁿ'e Señor Ndyuūs che'enaán yā yen'é yā ní can'a yā chiī yā José miin: Díí, José, san'ā yen'e ndaata rey David, nguéé 'va'a di cuuví n'daataá yen'e di María, ti dacuá'ā yen'ē tá chi véé cheeti tá nguéé yen'e 'iin'yān ti yen'ē Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs. 21 Ní tán'ā miin ní 'cuundiyáān daiya tá 'áámá san'ā 'líín'. Díí ní cu'neen di chí ngúúví sá JESÚS caati cucáávā Jesús miin ní nadanguán'ai 'iin'yān yen'ē ín'yeendí 'cūū ní nadich'eecú yā nuundi yen'e nducyaaca 'iin'yān.

²²Tanducuéⁿ'ē chuū ní 'tíícā chiī ndúúcū María ní 'íícú cuuvi cuaacu chí caⁿ'ā profeta yeⁿ'e nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ, nduudu chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíícā:

Níícú n'diichí nī. Tá 'cūū 'áámá chí cuiinuu tá 'cuūndī daiya tá. Taachí 'cuundiyáān' 'áámá daiya tá ní cu'neen chi duuchi Emanuel chí nen'e caan'man Ndyuūs ndúúcū s'uūún.

²⁴Cuayiivi miiⁿ ní taachi José miiⁿ nanduuchí yā, tuu'mi ní diíⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'ā ángel yeⁿ'e Señor Ndyuūs níícú ch'iindivaacú yā ndúúcū María miiⁿ. ²⁵Naati José miiⁿ nguéé n'diichi sá María miiⁿ ndíí ch'iindiyaāⁿ daiya tá, ní José s'neeⁿ sá chi ngúúví dacua'āa miiⁿ dúúchí JESÚS.

Yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ magos chi cheⁿ'e sa n'diichi sa Jesús

Taachi Jesús ch'iindiyáaⁿ yā na yáāⁿ Belén yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea, tiempo miiⁿ ní saⁿ'a Herodes miiⁿ ní rey yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea. Ní n'duuví magos, 'iiⁿ'yāⁿ chi déénu ca yā yeⁿ'e 'ííⁿnyúⁿ ndiicá yaⁿ'áí yā ndíí

cuaaⁿ ná ícan'daā 'yáⁿ'ā. Ní magos ndaa yā na yáāⁿ Jerusalén. ²Magos ní ndaa yā nanááⁿ rey Herodes miiⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā rey: ¿Tíí cánéé 'iiⁿ'yāⁿ chi rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi 'niindiyáaⁿ yā? Nús'uū ní n'diichí 'nū 'áámá 'ííⁿnyúⁿ ch'ɛɛtɛ cuááⁿ ná ican'dáá 'yáⁿ'ā 'íícú chííⁿ chí cuchií 'nū. Níícú ndaá 'nū chí cu'téénú 'nū saⁿ'ā 'lííⁿ rey miiⁿ.

³Taachí rey Herodes miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, chistaⁿ'ā vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'e yā. 'Tiicá ntúūⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e váāⁿ Jerusalén taachi ch'iindiveéⁿ yā. ⁴Ní rey Herodes miiⁿ ní nádaamá yā nducyaaca chiīdūu n'geeté chí nga" a ntii nyú vā ye" e yaācū Israel ndúúcū 'iin'yān chi ngi'cuéén ley 'iin'yān yen'e Israel. Ní itiinguunéeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Tií 'niindiyáāⁿ Cristo? 5'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chii yā rey miiⁿ: 'Cuundiyáan yā na yáān Belén yen'e yá" a Judea caati 'tíícā canéé nguū" na libro ye" e Ndyuūs cucáávā sa" a profeta:

6 Ndís'tiī 'iin'yān yen'e yáān Belén yen'e yán'āa Judá, ¿'áá nguéé yáān yen'e nī chi 'líín cá nguaan nducuén'ē yáān yen'e yán'āa Judá naachi 'iin'yān ndíí tiīin ngan'a ntiinnyún yā? Nguéé chi 'tíícā, caati nguaan ndís'tiī chi yen'ē yáān Belén can'dáā 'áámá sán'ā chi ngan'ā ntiinnyun sá yen'e nducyáácá 'iin'yān Israel chi judíos chi 'iin'yān s'een chi Ndyuūs nndeeve yā.

⁷Tuu'mi ní rey Herodes yaa'vi n'dé'éí yā saⁿ'ā magos ní ntiinguuneeⁿ cá yā saⁿ'a s'eeⁿ: ¿Dɛ'̄ɛ tiempo n'diichi nī 'ííⁿnyúⁿ miiⁿ? ⁸Ní rey miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'a s'eeⁿ: Ndís'tiī magos, cueⁿ'e nī na yáāⁿ Belén ní in'nuūⁿ n'daāca nī dacua'a 'lííⁿ miiⁿ. Ní taachí ndaaca nī dacua'a mííⁿ, nanguɛɛcunéeⁿ nī ní caaⁿ'maⁿ nī yeⁿ'é. Maaⁿ níícú 'úú ntúūⁿ ní cuuvi caⁿ'á cu'teenú dacua'a 'lííⁿ miiⁿ.

⁹Magos ní ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e rey miiⁿ ní cúnaⁿ'a yā. Cuin'diichí nī. 'Íínnyún chi 'iiⁿ'yāⁿ magos n'diīchi yā cuaaⁿ na ican'daa 'yán'ā, 'íínnyún míín cuen'é nanáán yen'e magos taanduvéé ndaā ní cānee lugar naachi canéé dacua'a 'lííⁿ. ¹⁰Ní taachi magos 'āā n'diichí yā 'íínnyún miin, yéénú taaví yā. ¹¹Ní taachi sndaá yā va'āī miiⁿ, n'diichí yā saⁿ'ā 'lííⁿ dacua'ā miiⁿ ndúúcū chεεcu sá María. Ní chíintii'yá yā nanáán dacua'ā miin ní s'téénu yā. Taachi n'guaaⁿ yā caja naachi snéé regalos yeⁿ'e yā, tuu'mi ní ca'á yā yen'ē dacua'ā miin. Regalos ní 'díínguaān ndúúcū yán'ā chi n'deeve ngéén ndúúcū mirra chí diītū taavi n'dai ngééⁿ. ¹²Cuayiivi miiⁿ ní Ndyuūs yaa'vi yā magos na 'yúúdúyaaⁿ yeⁿ'e yā chí 'āā ntéé naⁿ'a yā nanááⁿ rey Herodes miiⁿ. Níícú magos cuna" a yā na vaacu yā na taama yúúní.

Cueⁿ'e yā ngéénu yā na yáⁿ'āa Egipto

¹³Taachi magos cunaⁿ'a yā, tuu'mi ní Ndyuūs dicho'ó yā 'áámá ángel níícú ángel miiⁿ ní ndaá yā nanááⁿ José miiⁿ taachi cyaadú yā ní caⁿ'a yā chii yā José: Díí José, nducueeⁿ di ní cuta'a di saⁿ'ā 'lííⁿ ní cueⁿ'e di cáanū di ndúúcū chεεcu sa ndíí yáⁿ'āa Egipto. Ní 'cuɛεtinée nī miiⁿ ndíí taachi 'úú caaⁿ'máⁿ caati canéé

chí rey Herodes miiⁿ ní nan'nuúⁿ yā saⁿ'ā 'lííⁿ chí 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā.

¹⁴ José miiⁿ ní nanduuchí yā. 'Tiicá ntúūⁿ chɛɛcu sa. Ní sta'a yā saⁿ'ā 'lííⁿ miiⁿ ní nguiinū mííⁿ nūuⁿ cueⁿ'e yā ndúúcū chɛɛcu sa na yáⁿ'āa Egipto. ¹⁵ Níícú miiⁿ ch'ɛɛtinée yā ndíí chi ch'iī rey Herodes. Níícú cúúnú ca'a chííⁿ chí Señor Ndyuūs caⁿ'a yā na libro yeⁿ'e yā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ cucáávā saⁿ'a profeta miiⁿ taachi caⁿ'a yā 'tíícā: Ná yáⁿ'āa Egipto 'caí daīyá.

Rey Herodes caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chi 'caaⁿ'núⁿ yā dacua'āa ngaiyáā

16 Taachí rey Herodes miiⁿ tuumicadíínuuⁿ yā chi 'iiⁿ'yāⁿ magos chinnche'éí yā 'iiⁿ'yāⁿ, tuu'mi ní nduuvi taáⁿ n'dai yā. Ní rey miiⁿ ní caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā ní dichó'ó yā soldados chí ch'iiⁿ'nuⁿ yā nducyáácá dacua'āa chi sa"ā ndíí cuaacu 'uūvī nduūyū chi véé na yáān Belén ndúúcū tanáⁿ'ā yáāⁿ chí na niiⁿnuúⁿ. 'Tíícā rey miiⁿ diiⁿ cuenta yā ti cho'ōo 'uuvi nduūyū chi magos n'diichí yā 'íínnyún ch'eete miiⁿ yeⁿ'e nanguuvi. ¹⁷Tuu'mi ní cho'ōo chuū chi cuuvi cuaacu tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs cucáávā chi caⁿ'a saⁿ'ā profeta Jeremías cuáán vmnaan 'túúcā:

Na yáan Ramá ch'iindiveén 'iin'yān chi ngeecu yā ní n'gái yā ndúúcu 'áámá vaadī ya'ai ch'eeté cucáávā daiya yā chí ch'iī. N'daataá yen'ē Israel s'een ngeecu yā cucáávā daiya yā chi ch'iīn'nūn rey tan'dúúcā chi tán'ā Raquel ngeecu yā cucáávā daiya yā chí ch'iī. Ní nguéé chiī ndaacā n'daataa s'een 'viich'eetíínūun miin.

¹⁹Cuayiivi taachí ch'iī rey Herodes miiⁿ, José miiⁿ ní 'āā canee yā na yáⁿ'āa Egipto. Tuu'mi ní Señor Ndyuūs dicho'o yā 'áámá ángel ní ángel che'enaáⁿ yā yeⁿ'é José taachi cyaadú yā. ²⁰Ní ángel miiⁿ caⁿ'a yā chii yā José: Díí José, nducueeⁿ di ní cuta'a di saⁿ'ā 'lííⁿ dacuá'āa ní cuinaⁿ'a di ndúúcū chεεcu sa na yáⁿ'āa Israel caati ch'iī 'iiⁿ'yāⁿ chí neⁿ'e yā 'caaⁿ'nuⁿ yā saⁿ'ā 'lííⁿ.

²¹Tuu'mi ní José ncueeⁿ yā. 'Tiicá ntúūⁿ chεεcu sa. Ní sta'a yā saⁿ'ā 'lííⁿ miiⁿ ní cueⁿ'e yā ndúúcū chɛɛcu sa na yáⁿ'āa yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ²²Taachí José miiⁿ ch'iindiveeⁿ yā chi sa" a Arquelao canéé lado ye" e rey Herodes chi chiida sa, tuu'mi ní José miiⁿ ní 'va'á yā chí caⁿ'a yā na yán'āa Judea chi yán'āa yen'e 'iin'yān Israel. Naati tan'dúúcā chi ángel che'enaán yen'e yā na 'yuudiyaan ye"'e yā, cue"'e yā yá"'āa Galilea chi yán'āa yen'e 'iin'yān Israel ntúūn. 23 Ní ndaá yā na yán'āa míín ní cuen'e yā ch'eetinee yā na yáāⁿ Nazaret yeⁿ'e yá" aa Galilea. Ní 'iicu cuuvi cuaacu chí can'a profetas vmnáán vmnaan veⁿ'e Jesús chi 'túúcā: Canéé chí cuuvi ngúúví yā 'ii"'yān nazareno yā cucáávā chi cueⁿ'e yā na yáāⁿ Nazaret.

Yeⁿ'e chi Juan cuεēdínuūⁿniⁿ yā ní ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

Tiempo miiⁿ chiicá Juan chí cuɛɛ̄dínuūⁿniⁿ yā na lugar naachi nguéé ch'ɛɛtinéé 'iiⁿ'yā̄ⁿ.
Lugar miiⁿ chi yeⁿ'e yán'āa Judea ní mííⁿ ngan'a Juan nduudu cuaacu.

²Juan miiⁿ ní ngan'a yā chi 'túúcā: Ndís'tiī, ndaacadaamí nī yeⁿ'e chi

diíⁿ nī chi nguéé n'dai caati 'āā ndaā niiⁿnuúⁿ nguuvi miiⁿ naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā na va'ai cheeti nguuvi. ³Níícú yeⁿ'e Juan 'cūū ní saⁿ'a profeta Isaías caⁿ'a yā yeⁿ'e yā vmnááⁿ vmnaaⁿ taachí caⁿ'a yā 'túúcā:

'Caandiveéⁿ nī. 'Áámá saⁿ'ā ngaⁿ'ā yuudu sa 'túúcā na yán'āa cuūⁿmáⁿ naachi nguéé ch'ɛɛtinéé 'iin'yāⁿ: 'Cuundiyaáⁿ nī yúúní yeⁿ'ē Señor Ndyuūs caati cúchii yā. Nan'guáaⁿ nī yúúní cuaacu caavá yā. Didɛɛvé nī staava yeⁿ'é nī ní cuuvi cuaáⁿ nī 'iin'yāⁿ miiⁿ taachi ndaa yā.

⁴Catecai Juan miiⁿ ní nin'dai ndúúcū yuūdū yeⁿ'ē 'iiti camello. Ní cinturón yeⁿ'ē sa ní diiⁿmaⁿ 'iiti. Níícú chí che'ē sa ní 'iiti langostas ndúúcū n'di'i yeⁿ'ē 'iiti 'yáaiⁿ chi νεε cuɛεti. ⁵N'deeé 'iiⁿ'yāⁿ can'daa yā chi 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Juan miiⁿ. Ní can'daa yā yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén, yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea, ní yeⁿ'e yáⁿ'āa chi cuaaⁿ 'diituú yeⁿ'ē yíícú Jordán. ⁶liⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā nanááⁿ Ndyuūs níícú Juan miiⁿ ní chɛɛdínuūⁿnīⁿ sá 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ na yíícú Jordán miiⁿ.

⁷Taachí Juan miiⁿ n'diīchī sa chi neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ saduceos neⁿ'é yā chi cuɛɛdínuūⁿnīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ, Juan miiⁿ caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ: Ndís'tiī tan'dúúcā cúú, 'tíícā ndís'tiī. ¿Du'ú chí 'cuééⁿ ndís'tiī chí cuuvi cáánu nī yeⁿ'e castigo taaⁿ chi cuchiī? ⁸N'daāca diíⁿ nī maaⁿ níícú 'cuuⁿ'míⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā ndaacadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e nī. ⁹Ndís'tiī ní 'āā ntéé nadacádíínuuⁿ nī chi n'dai

nī caati ndaata ye"'e Abraham ndís'tiī. Naati 'úú ní nga"'á ngīi ndís'tiī chi Ndyuūs cuuvi diín yā chi tuūu s'tiī ní cuuvi daiya Abraham. 10 Cutíīiⁿ mííⁿ 'āā canéé na dii'yu yán'á. Nducyaaca yán'á chí nguéé n'dáacā ngii n'gui'i yen'ē canee chi 'caata yán'á míín ní cūnuun na yaⁿ'ā. ¹¹'Úú ní cuaacu nííⁿnyúⁿ chí ngeēdínuūⁿníⁿ ndís'tiī ndúúcū nuūⁿnīⁿ caati 'āā ndaacadaamí nī ye"'e nuu"ndi ye"'e nī. Naati ndáá táámá 'iiⁿ'yāⁿ cuayiivi yeⁿ'e 'úú chi ch'eete taavi cá poder yeⁿ'e yā nguéé ti 'úú. 'Úú ní nguéé neené n'dai 'úú chi cuuvi candeé ndaacuú ye"'e yā. 'Ii"'yā" mii" ní n'dai taavi cá yā chi cuuvi 'úú. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní cueedínuūⁿniⁿ yā ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū yaⁿ'ā. ¹²Ní taachi ndaa 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi nguuvi Jesús diín yā tan'dúúcā 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí didɛɛvé yā trigo 'tíícā diín yā ndúúcū 'iin'yān. Ní sta'á yā zaranda ye"'e yā ní nadidaamá yā trigo na cheeti díínūuⁿ. Ní deecú miiⁿ ni'neeⁿ yaⁿ'a yā ná nguuchí yaⁿ'ā chi 'āā ntéé n'tuūvi. Deecú miiⁿ ní tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé i'téénu yā Ndyuūs.

Juan chεεdínuuⁿnīⁿ sa Jesús

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³Tuu'mi ní Jesús chiicá yā na yán'āa Galilea ní ndaá yā na yíícú Jordán naachi canee Juan chi Juan miin ní cuɛēdinúunnīn sa Jesús miin.
¹⁴Juan miin ní nguéé 'cuun sa. Ní can'a sa chii sa Jesús miin: 'Úú ní nen'é chi dii cuɛɛdínuūnnīn di 'úú. ¿'Áá dii cuchiī di nanáan 'úú?

¹⁵Jesús nanˈguεεcútanɨa yā: Diin dí maan 'tíícā; ní diin yú tanɨdúúcā

chi Dendyuūs neⁿ'e yā chi diiⁿ yú. Tuu'mi ní Juan 'cuūⁿ sa.

¹⁶Cuayiivi taachi 'āā chɛɛdínúuⁿnīⁿ Juan miiⁿ Jesús miiⁿ, tuu'mi ní Jesús ní nan'dáa yā na nuūⁿnīⁿ. Cuayiivi ní nanguaāⁿ nanguuvi. Ní Juan n'diichí sa Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs miiⁿ chi tan'dúúcā paloma 'tícā. Chiica yeⁿ'ē na va'ai chɛɛti nguuvi ní ndaā vmnaaⁿ yeⁿ'e Jesús miiⁿ. ¹⁷Tuu'mi ní n'giindiveéⁿ yā 'áámá nduudu yeⁿ'ē nanguuvi chí ngaⁿ'a: Saⁿ'a 'cūū Daiyá chí neⁿ'e taaví. Ní yeenú taaví cáávā sáⁿ'a 'cūū.

Yááⁿn'guiinūuⁿ neⁿ'e sa tuu'vi neeⁿ sa Jesús

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

Tuu'mi ní Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs candéē Jesús miin ná yán'āa cuūnmán naachi nguéé ch'eetinéé 'iin'yān chi yáán'guiinūun nen'e sa chi Jesús diín yā nuundi.

² Jesús canée yā miiⁿ 'uūvū ngεεcu nguuvi ní 'uūvī ngεεcu n'gaaⁿ ní nguéé che'é yā. Ní cuayiivi ní cuiicú yā. ³ Yááⁿn'guiinūuⁿ ní ndaā sa nanááⁿ Jesús chí n'diichineeⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'ā sa: Dii Jesús, nduuti chi dii chi Daiya Dendyuūs dii, caaⁿ'maⁿ dí cuuvi dí tuūu 'cúū chi nduuví pan. Ní nduuvi pan ní cuuvi che'e di.

⁴Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: 'Τúúcā canee nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Nguέε dámaāⁿ pan che'é 'iiⁿ'yāⁿ ní cunduūchi yā caati ndúúcū tanducuéⁿ'ē nduudu chi ngaⁿ'a Ndyuūs ní 'iiⁿ'yāⁿ cunduūchí yā nduuti chi cu'téénu yā.

⁵Tuu'mi ní yááⁿn'guiinūuⁿ miiⁿ candεε sa Jesús na yáāⁿ Jerusalén

chi yáāⁿ yeⁿ'e Ndyuūs. Ní chin'duu sá 'iiⁿ'yāⁿ na yáácú yeⁿ'e yaācū. ⁶Ní yááⁿn'guiinūuⁿ caⁿ'a sa chii sa Jesús: Nduuti chi dii chi Daiya Dendyuūs dii, cáávā di ndii 'múúⁿ ndii na yáⁿ'āa; caati 'túúcā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs:

Ndyuūs dichó'o yā ángeles yen'e yā chi diin yā cuidado yen'ē di. Ní ángeles cundεε yā dii ndúúcū ta'á yā, ní nguεε cuuvi ya'ai ca'a di na tuūu.

⁷ Jesús nán'guɛɛcútán'a yā: 'Tuucá ntúūn canéé nguūn na libro yen'é Ndyuūs: Nguéé diīn di mar 'áámá cosa chi n'diichineen di Señor Ndyuūs yen'ē di.

⁸Tuu'mi candéē yááⁿn'guiinūuⁿ miiⁿ Jesús miiⁿ na 'áámá yiīcū yáácú ní ch'iⁿ'i sa tanducuéⁿ'ē naciones yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū chí ngaⁿ'á ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'ē ndúúcū dendú'ū chí n'gɛɛtɛ chi véé yeⁿ'ē. ⁹Ní caⁿ'a sa chii sa Jesús miiⁿ: Tanducuéⁿ'ē chuū teé dii nduuti chi caantíí'ya dí nanaáⁿ ní cu'téénu di 'úú.

10 Tuu'mi ní Jesús miin can'a yā chii yā san'ā miin: Díí yáánn'guiinūun, cuvíi di nanaán caati 'túúcā canéé nguūn na libro yen'e Dendyuūs: Cu'téénu di Señor Ndyuūs yen'ē di ni 'caandiveen di yen'e 'iin'yān míín nūun.

¹¹Tuu'mi ní yááⁿn'guiinūuⁿ miiⁿ divíi sa yeⁿ'e Jesús, ní níndaā ángeles ní dichíí'vɛ yā Jesús miiⁿ.

Jesús tucá'a yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yā na yáⁿ'āa Galilea

(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

¹²Taachi ch'iindiveéⁿ Jesús miiⁿ chi Juan chi ngεεdinuūⁿnīⁿ 'iiⁿ'yāⁿ canúúⁿ sá vácūū, nanguεεcunée yā cunaⁿ'a yā na yáⁿ'āa Galilea.

¹³Chiicá yā na yáāⁿ Nazaret ní ndaa yā canee yā na yáāⁿ Capernaum. Yáāⁿ miiⁿ ní niiⁿnuúⁿ na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā canee, ní canee na yáⁿ'āa yeⁿ'e Zabulón ndúúcū yáⁿ'āa yeⁿ'e Neftalí. ¹⁴Ní cuuvi cuaacu nduudu yeⁿ'e saⁿ'ā profeta Isaías chí caⁿ'a sa cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíícā:

Ná yán'āa yen'ē Zabulón ndúúcū na yán'āa yen'e Neftalí chi canéé na yúúní chi ngen'e ná nuūnnīn'yán'ā ndúúcū na yán'āa chi canee taama lado yen'e yíícú chi nguuvi Jordán. Míín canéé yán'āa Galilea yen'e 'iin'yān chi nguéé yen'ē ndaata 'iin'yān Israel.

16 'Iin'yān chi snéé na maāin ti nguéé yen'e Ndyuūs, 'iin'yān s'een n'diichí yā 'áámá deeve ch'eete. Ní chiī deevé miin naachi sneé 'iin'yān s'een.

¹⁷Ndíí tuu'mi tucá'ā Jesús caⁿ'a yā nduudu cuaacu ní caⁿ'a yā:
Ndaacadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é nī caati tiempo chi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā na va'ai chɛɛti nguuvi 'āā ndaa niiⁿnuúⁿ.

Jesús yaa'vi yā cuūuⁿ saⁿ'a chí itungááⁿ 'yaācā

(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

¹⁸Cuayiivi ní Jesús miiⁿ cachiicá yā cuaaⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā chí nguuvi Galilea, ní n'diichí yā na 'uuvī saⁿ'ā 'díínu sa vi'ī. 'Áámá saⁿ'a ní Simón Pedro nguuvi sa. Táámá saⁿ'ā ní 'diinu sa ní Andrés nguuvi sa. Saⁿ'ā s'uuⁿ ní n'gaa nuuⁿ sa yáanā yeⁿ'é 'yaācā miiⁿ na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ti saⁿ'ā s'eeⁿ itungááⁿ sa 'yaācā na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ti ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē sa. ¹⁹Jesús caⁿ'a

yā chii yā san'ā s'een: Cuchíi nī nduucú, ni 'úú ní diín chi in'nuún nī 'iin'yān chi cuuvi can'á yā nduucú. Ní tan'dúúcā chi tungaán nī 'yaācā yen'e nuūnīn'yán'ā, 'tíícā in'nuún nī 'iin'yān chi can'á yā nduucú.

²⁰Hora mííⁿ nūuⁿ ní saⁿ'ā s'eeⁿ s'neeⁿ sa yaānā yeⁿ'ē sa ni cueⁿ'e sa ndúúcū Jesús miiⁿ.

²¹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ cueⁿ'e ca yā ní n'diichi yā taama 'uuvi saⁿ'ā chi 'diinu sá vi'ī chí nguuvi sa Jacobo ndúúcū Juan. Ní saⁿ'ā s'uuⁿ ní daiya Zebedeo. Ní snee sa na barco miiⁿ ndúúcū chiida yā Zebedeo miiⁿ ní n'diyaatá yā yáanā yeⁿ'e yā. Jesús 'cai yā Juan ndúúcū Jacobo miiⁿ.
²²Tuu'mí nūuⁿ ní saⁿ'ā s'uuⁿ ní s'neeⁿ sa barco miiⁿ ndúúcū chiida sa, ní cueⁿ'e saⁿ'ā s'uuⁿ ndúúcū Jesús miiⁿ.

Jesús ngi'cuéeⁿ yā 'yaaⁿ taavi 'iiⁿ'yāⁿ (Lc. 6.17-19)

²³ Jesús cachiīcá yā núúⁿmáⁿ ná yá"a ye"e Galilea ní ngi'cuee" yā na yaacū sinagogas na yáān yen'ē vá"āa mii". Ní ca"á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Jesús miiⁿ ní diíⁿ yā chi nduūvā yen'é 'iin'yān yen'e nducué" e naa ca'áí ndúúcū 'ii" yā ye"'e nducué"'ē chi ya'ai ye"'e yā. ²⁴Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmáⁿ yáāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Siria ch'iindiveéⁿ yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Ní candέε yā 'iin'yān chí ya'ai yen'ē, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi n'deee nááⁿ ca'ai ndii yā, ndúúcū 'ii"'yā" chi canee yā ndúúcū espíritus ye"'e yáá"n'guiinūu", ndúúcū 'iin'yān chí ndistán'ā vaanicádiīnūuⁿ yeⁿ'ē, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e yā. Ní Jesús diíⁿ yā

chi nducyaaca 'iin'yān nduūvā yen'é yā. ²⁵Neené 'yaan 'iin'yān cuen'é yā ndúúcū Jesús miin. 'Iin'yān s'een ní yen'e yán'āa Galilea, ndúúcū distrito yen'ē Decápolis chi véé ndííchi yáān yen'ē, ndúúcū yáān Jerusalén, ndúúcū yán'āa yen'e Judea, ndúúcū yán'āa chi snéé táámá lado yen'ē yíícú Jordán.

Jesús ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu na 'áámá yiicu

(Lc. 6.20-23)

Taachi Jesús n'diichí yā chi n'deee n'dáí 'iin'yān cuen'e yā ndúúcu yā tuu'mi ní Jesús cuen'e yā 'áámá yiīcū. Taachi Jesús miin ch'iindí yā tuu'mi ní discípulos yen'e yā ní ndaa yā nanáán yā. ² Jesús ní can'a yā ní ngi'cuéen yā 'iin'yān s'een.

³Dε'ε chúúcā n'daí 'iin'yān chi deenú yā na staava yen'é yā chi nen'e deenu cá yā yen'e Ndyuūs, caati cuuvi yen'é yā yen'e naachi Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā ná va'ai chεεti nguuvi.

⁴De'e chúúcā n'dai 'iin'yāⁿ chi ndaachi 'iinú yā cáávā chi i'téénu yā Ndyuūs maaⁿ, caati cuayiivi ní Ndyuūs ca'á yā 'viich'eɛtíinūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

⁵Dε'ε chúúcā n'dai 'iin'yān chi ndiicúun yā na staava yen'e yā, ti 'iin'yān s'een cuuvi ndaācá yā dε'ē chi cuuvi yen'e yā chi Ndyuūs can'a yā chi ca'a yā 'iin'yān s'een.

⁶Dɛ'ɛ chúúcā n'dai 'iin'yān chí nen'e ca yā diin yā chi n'daācā tan'dúúcā chi nen'e Ndyuūs. Ní Ndyuūs cúnnee yā 'iin'yān s'een.

⁷De'e chúúcā n'dai 'iin'yān chi 'nuūn ndīi ya'ai 'iinú yā cáávā tanán'ā 'iin'yān, caati Ndyuūs 'nuūn ndīī ya'ai 'iinú ntúun yā cáávā 'iin'yān s'een.

⁸Dε'ε chúúcā n'dai 'iin'yān chi dεενε staava yen'é yā, ti 'iin'yān s'een ní snaan yā Ndyuūs.

⁹Dɛ'ɛ chúúcā n'dai 'iin'yān chi diin yā chi nguɛ́ɛ 'caa'vá 'iin'yān, ti tanán'ā 'iin'yān caan'mán yā yen'é 'iin'yān chi daiyá Dendyuūs 'iin'yān.

¹⁰De'e chúúcā n'dai 'iin'yān chi n'geenú yā ngii cáávā chi diín yā chíín chi Ndyuūs nen'e yā, caati véé parte yen'e yā naachi Ndyuūs ngan'a ntiinyún yā ná va'ai cheeti nguuvi.

¹¹De'e chúúcā n'dai ndís'tiī taachi 'iin'yān diín yā chi ndís'tiī 'cueenú nī cuuvi cucáávā 'úú, ní taachi 'iin'yān taán yā ndúúcū ndís'tiī ní n'deee n'dáí caan'mán yā nduudu yaadi yen'e ndís'tiī cucáávā 'úú. ¹²Cuuvi yeenu taaví nī caati cuuvi ndaācá nī chí ch'eete yen'é nī ná va'ai cheeti nguuvi. 'Túúcā 'iin'yān can'daa yā ndíí cuaan vmnaan 'iin'yān profetas chi ndeé yā nduudu yen'e Ndyuūs. Ní profetas ch'eenú yā chii.

Yiīmā yeⁿ'ē yáⁿ'āa

(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

¹³ Jesús caⁿ'a yā: Ndís'tiī, nduuti chi i'téénu nī chi 'úú chí Cristo, tuu'mi ni ndís'tiī, tan'dúúcā yiīmā yeⁿ'ē yáⁿ'āa 'tiicá nī. Nduuti chí yiīmā nguέέ n'daācā sabor yeⁿ'ē, ¿dɛ'ē cuuvi diíⁿ nī? Nguéé dɛ'ē vɛɛ dichíí'vē yiīmā miiⁿ. 'Āā taanduu rá chí cungéē 'iiⁿ'yāⁿ na yáⁿ'āa ní n'diivi neeⁿ ca'a yā.

Déévé yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdí 'cūū

¹⁴Ndís'tiī chi i'téénu nī chi 'úú chí Cristo, tan'dúúcā dεενε yeʰ'e iʰ'yeeʰdí 'cūū 'tiicá nī, ti caʰ'á nī ch'iʰ'i nī dεενε yeʰ'é Ndyuūs nanááʰ 'iiʰ'yāʰ. 'Áámá yáāʰ chi canduūu

na 'áámá yiīcū nguéé cúúví cunuuⁿ n'de'ēī. 15 Ndíí nguéé ndúú 'iin'yān ra 'cuuⁿ'miⁿ yā 'áámá lámpara ní cu'nuún yā maan 'áámá caja; naati cun'duún yā na 'áámá mesa, ní íícú cuuví dεενε yeⁿ'ē nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā cheeti va'āī. 16 Tan'dúúcā 'áámá lámpara chí ngii ndeeve, 'tíícā cuuvi n'daācā vida yen'é nī nanáán 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi snaaⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chí n'daacā chi idiíⁿ nī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caaⁿ'máⁿ yā: Dε'ε chúúcā ch'eete Ndyuūs chi Chiidá nī, Ndyuūs chi canée yā ná va'ai cheeti nguuvi.

Jesús nga"a yā ye"e ley ye"e 'ii"yā" Israel

¹⁷Nguéé nadicádíínuuⁿ ndís'tiī chi 'úú chi Jesús ní cúchií chi divií lev veⁿ'e Moisés ndúúcū nduudu yeⁿ'e profetas chi canéé nguūⁿ ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ. 'Úú nguéé ndaá chí divií ti ndaá chi dicuaācú yeⁿ'ē. ¹⁸Ti cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī: Ne"e chi canéé cá nanguuvi ndúúcū i"'yee"dí 'cūū nguéé cuuvi chó'ōo mar 'áámá punto 'líín ndíí nguéé ndúú mar 'áámá coma yen'e ndúúdú ye"'e ley, nuu"ma" ne"'e chi tanducué" 'ē 'āā cuéé cuuvi cuaacu taanduvεε chí canéé nguūⁿ na libro ye" e Ndyuūs. 19 Tíícā 'āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé diíⁿ yā cumplir 'áámá mandamiento 'líín ní 'tíícā ngi'cueen yā 'iin'yān chi diín yā tan'dúúcā maán yā diiⁿ yā, 'lííⁿ 'lííⁿ cá nūuⁿ cuuvi tuneeⁿ yā naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā na va'ai cheeti nguuvi nguéé tan'dúúcā tanán'ā 'iin'yān. Naati 'iin'yān chi n'daāca idiín yā ní

ngi'cueéⁿ yāⁿ 'iin'yāⁿ táácā chi cuuvi diiⁿ n'daacá yā, 'iin'yāⁿ miiⁿ cuuvi tuneeⁿ yā dendu'ū chi n'daacā ná va'ai chɛɛti nguuvi naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā. ²⁰'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Nduuti chi ndís'tiī nguéé n'daācā ca idiíⁿ nī chi cuuvi 'iin'yāⁿ chi ngi'cueeⁿ ley ndúúcū 'iin'yāⁿ fariseos, tuu'mi ní ndís'tiī nguéé cuuví cundaa nī na va'ai chɛɛti nguuvi naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chi nduuvi tááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ

(Lc. 12.57-59)

²¹ Maaⁿ ní ch'ííndiveéⁿ nī chí caⁿ'a yā chii yā 'ii" 'yā" ndii cuáá" vmnaa" chi 'túúcā: Nguéé 'caaⁿ'nuⁿ di 'iiⁿ'yāⁿ. Du'u chí 'caāⁿ'nūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā nguuvi chi Ndyuūs caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'e nuuⁿndi. ²²Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī 'tíícā: 'Āā du'ú nūuⁿ chi nduuvi taaⁿ yeⁿ'ē vi'i, vέέ nuuⁿndi yeⁿ'e yā nguuvi chi Ndyuūs caa"ma" yā ye"e nuūndī. 'Āā du'ú nūuⁿ chi caaⁿ'maⁿ cuuvi vi'i 'tíícā: De'ē chúúcā cheechí tiīn di, véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā nanááⁿ juez. 'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi caaⁿ'maⁿ yā 'tíícā: Dɛ'ē chúúcā zonzo dii, can'á yā na infierno naachi canéé 'áámá nguuchi yaⁿ'ā.

²³Nduuti chi diiⁿ di tan'dúúcā costumbre yeⁿ'ē di ní ndεε di ofrenda yeⁿ'ē di ní ca'a di Ndyuūs vmnááⁿ nátaī yeⁿ'e yaācū templo, ní hora mííⁿ nūuⁿ ninán'gaacu di chi vi'i di ní vέέ vaadī 'caa'va yeⁿ'ē di ndúúcu sa; ²⁴tuu'mi ní cu'neeⁿ di ofrenda yeⁿ'ē di niiⁿnuúⁿ nátai. Ní cueⁿ'e di ntun'dáá n'dai di ndúúcū vi'i di. Cuayiivi ní cuuví

SAN MATEO 5 10

nguεεcundíi di ní ca'a di ofrenda yeⁿ'ē di nátai.

²⁵Tun'dáá n'dai di ndúúcū 'āā du'u nūun' 'iin'yān' chi taan yen'e di maānnchɛēté nūun taachi canúu di yúúní ndúúcu yā, 'aatiī can'a yā canguu yā dii nanáán juez. Ní juez míín nca'a yā dii ta'ā policía. Ní policía miin ní cu'nuūn sa dii vácūū. ²⁶Cuaacu níínnyún ngan'á ngīi dii chi nguéé nan'daā di vácūū nen'e chí nguéé 'cuiinu nadíí' vē di tanducuén'ē chi can'diicu di.

Jesús nga" a yā ye" e adulterio

²⁷ N'giindiveéⁿ nī chí caⁿ'a 'iin'yāⁿ yeⁿ'ē nuuⁿndi chi adulterio 'túúcā: Ndís'tiī chi n'giindivaacú nī, nguɛ́ɛ in'nuúⁿ nī n'daataá o isaⁿ'ā chi nguɛɛ yeⁿ'ē di. ²⁸ Naati 'úú, Jesús ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī 'tíícā: 'Āā du'ú nūuⁿ chí n'giīⁿnyūⁿ ndúúcū 'áámá saⁿ'ā o n'daataá ní neⁿ'e yā cuuvi n'dáí yā ndúúcū vi'ī, 'āā diiⁿ nuuⁿndí yā na staava yeⁿ'e yā tan'dúúcā chi 'āā 'tííca yā ndúúcū vi'i. Ní 'āā diíⁿ yā adulterio.

²⁹Chuū ngaⁿ'á: Nduuti chi nduutináaⁿ di lado tá cuaācú di diiⁿ chí diiⁿ di nuuⁿndī, 'caaca di nduutinaaⁿ di ní cun'dáa di. Ti n'dáacā ca chi cuuvi ndai di 'áámá parte yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'ē di, nguéé ti tanducuéⁿ'ē cuerpo yeⁿ'ē di caⁿ'a na infierno. ³⁰Ndúúti chí ta'ā cuaācú di idiiⁿ chí diiⁿ dí nuuⁿndi, 'caaca di ní cun'dáa di. Ti n'dáácā ca chí cuuvi ndaī 'áámá parte yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'ē di, nguéé ti núúⁿmáⁿ ch'ɛɛtɛ cuerpo yeⁿ'ē dii caⁿ'a na infierno.

Jesús nga"a yā ye"e chí i'tɛɛchi vi'i yā

(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

³¹Tiempo chi chó'ōo 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'a yā 'túúcā: 'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi

'tɛɛchi n'daataá yen'é yā, canéé chí ca'a yā 'áámá caaca yen'ē chí 'tɛɛchí vi'i yā. ³²Naati 'úú ní ngan'á ngií ndís'tiī 'tíícā: Nduuti chi 'áámá san'ā chí 'tɛɛchi sá n'daataá yen'ē sa, nguéé cáávā chi véé san'ā chí n'dai ndúúcu tá, tuu'mi ní diin sa chi n'daātāa cuuvi adulterio tá. 'Āā du'ú nūun san'ā chí 'caandavaacu sá ndúúcū n'daataa chi i'néén isan'ā yen'e ta tán'ā, san'ā miin idiin ntúūn sa nuunndi chi adulterio.

Jesús nga"a yā ye"ē nduudu chi 'tíícā o nguɛɛ 'tíícā

³³Ndís'tiī ní ch'iindiveéⁿ nī chí caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ tiempo chi 'āā chó'ōo 'tuucā: Nguéé caaⁿ'maⁿ nī nduudu, "por Ndyuūs", cáávā cosa chi cuaacu níínnyún chí diín nī ní nguéé 'tíícā diiⁿ nī. Taachi caaⁿ'máⁿ nī nduudu, "por Ndyuūs", diiⁿ cuaacú nī tan'dúúcā chi diíⁿ nī cáávā Ndyuūs. 34 Naati 'úú ní ngan'á ngií ndís'tiī: Nguéé caaⁿ'máⁿ nī nduudu, "por Ndyuūs", ye" e mar 'áámá naaⁿ. Ndíí nguéé caaⁿ'máⁿ nī nduudu, "cucáávā nanguuvi", ti miin canéé trono yeⁿ'e Dendyuūs. 35 Ndíí nguéé ndúú caaⁿ'máⁿ nī nduudu. "cáávā yá" aa 'cūū", ti chíí chi banco 'lííⁿ yeⁿ'ē ca'a Ndyuūs; ndíí nguéé ndúú 'áámá nduudu, "cáávā yáā" Jerusalén", ti chiiⁿ chí yáāⁿ yeⁿ'ē Rey Ndyuūs chí ch'eete yā. ³⁶Ndíí nguéé ndúú caa" mán nī nduudu, "cáávā tií" nī", ti nguéé cúúví dii" nī chi cuuvi cuéē naachi cuáín mar 'áámá yuūdū tiíⁿ nī. Ní nguéé cuuvi diín nī chi cuuvi cuáín naachi cuéē mar 'áámá yuūdū tiín nī. 37 Naati ndís'tiī caa"má" nī, "'tíícā", nduuti chi 'tíícā; o nduuti chi nguéé 'tíícā,

tuu'mi ní caan'man nī, "nguɛɛ 'tíícā", caati nduuti chi caan'mán nī nduudu, "por Ndyuūs" o cáávā táámá yen'e chuū, tuu'mí ní nduudu miin ní nguéé n'daācā chi caan'man nī.

Dinéⁿ'e nī 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ngíí n'diichí yā ndís'tiī

(Lc. 6.29-30)

³⁸Jesús caⁿ'a yā: Ndís'tiī ní ch'iindiveéⁿ nī chí caⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ tiempo chi chó'ōo yeⁿ'e ley chi 'tíícā: Nduuti chi 'áámá 'iin'yān tun'dáa yā nduutinaan taama 'iin'yān, 'tiicá ntúūn 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní cuuví tun'daá yā nduutináan 'iin'yān chí diin nduucú yā 'tíícā. Ní 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí tun'dáa yā 'diin'yun táámá 'iin'yān, 'tiicá ntúūn cuuví tun'daa yā 'diin'yun 'iin'yān chi diiⁿ nduucú yā 'tíícā. ³⁹ Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Nguéé 'cuuⁿ'maⁿ nī ndúúcū 'ii"'yā" chi yaādii'yá yā. 'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí 'cueⁿ'é yā tiicūnáaⁿ nī ti duuchineéⁿ yā yeⁿ'e nī 'cuuⁿ nī chi diíⁿ yā taama vmnéⁿ'ēe nduuti chi neⁿ'e yā. 40 Ní nduuti chi 'aama 'iin'yān chi in'nuún yā vaadī 'caa'va ndúúcu nī, ní neⁿ'e yā divíi yā tiinuuⁿ yúudūu yeⁿ'e nī, ca'a ntúuⁿ nī cotón ye" e nī. 41 Ní nduuti chi 'aama 'iin'yān chí cuuví yā ndís'tiī chi a fuerza canéé chí cándee nī chéédí ye"'e yā tan'dúúcā 'uūvī kilómetros 'tíícā yaⁿ'ai ca candée nī yeⁿ'e yā ndii cuūuⁿ kilómetros. 42 Taachí caaca 'iin'yān ndís'tiī 'āā de'é nūun cosa ca'a nī 'iin'yān cosa miin. Nguéé ngueecundíi nī cuadáámí nī ye"'é yā.

Diné"e nī 'ii"yā" chí taa" ndúúcu nī (Lc. 6.27-28, 32-36)

⁴³Ndís'tiī ní ch'iindiveéⁿ nī chi caⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ tiempo chi 'āā chó'ōo:

Dinén'e di 'iin'yān na niinnuún vaacu dí. Nguéé diné"e di 'ii"yā" chí taá" yā ndúúcu di. 44 Naati 'úú ní ngan'á ngií ndís'tiī: Dinén'e nī 'iin'yān chi taaⁿ yā ndúúcu nī. N'dáácā caaⁿ'maⁿ nī ye"'e 'ii"'yā" chi nguéé n'dáacā nga"'a yā ye"'e nī. N'dáacā dií" nī ndúúcū 'iin'yān chi nguéé nen'e yā ndís'tiī. Caa"mángua'á nī ye"e 'iiⁿ'yāⁿ chi 'cueⁿ'e ndís'tiī ní nguéé n'daācā idiín yā ndúúcu nī ní idiín yā chi ndís'tiī n'geenú nī ngii. 45 Ní ndís'tiī ní 'cuu"'mi" nī 'ii"'yā" s'ee" chi ndís'tiī ní daiya Dendyuūs ndís'tiī. Chiida yú chi cánéé na va'ai cheeti nguuvi idiín yā chí ican'daa 'ván'ā naachi snéé 'iin'yān chí n'dai ndúúcū 'iin'yān chi nguéé n'daācā diíⁿ yā. Ní Ndyuūs idiíⁿ yā chí ngeeⁿ cuūvī ye"'é 'ii"'yā" chí n'daācā idií" yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daācā idiíⁿ yā. ⁴⁶Ndúúti chi ndís'tiī dinéⁿ'e nī 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e yā ndís'tiī, ¿dέ'ē premio chi ndaacá nī? ¿'Áá nguéé 'tiicá ntúūⁿ idiiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi cobrador yā? 47 Nduuti chi ndís'tiī diíⁿ nī saludar dámaāⁿ hermanos yeⁿ'e nī, ¿dɛ'ē premio chi ndaacá nī? ¿'Áá nguéé 'tiicá ntúūⁿ idiīiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel chi nguéé i'téénu yā Ndyuūs? 48 N'daācā n'dai ca diín ndís'tiī chi diín nī tan'dúúcā chi diiⁿ Dendyuūs, Chiida yú, chi canéé na va'ai cheeti nguuvi.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chi nginnee yú 'iiⁿ'yāⁿ

Mdís'tiī nguéé diín nī dendu'ū chi n'daācā yen'e yaācū nanáán 'iin'yān caati snaan yā chí diin nī chi nadacadiinúún yā chi ndís'tiī ní n'daāca nī. Nduuti chi 'túúcā idiín nī, tuu'mi ní Ndyuūs Chiida yú nguéé

SAN MATEO 6 12

tée yā chi cuuvi yeⁿ'e nī yeⁿ'ē chi diín nī taachi ndaa nī ná va'ai cheeti nguuvi. ²Taachi ndís'tiī ca'a nī ofrenda ye"'e nī, nguéé diī" yuudú nī níícú nguéé cuuvi cadíínuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. 'Tíícā idiiⁿ náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi 'uūvī naa" 'uūvī cheendí vā taachi snée yā na yaācū sinagoga ndúúcū na cuaaⁿ cyúúní. Ní 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ ní cuuvi snaaⁿ yā ní caaⁿ'maⁿ yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nn'dai yā. Cuaacu níí nyú 'úú nga' á ngīi ndís' tiī, chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní νεε chi 'āā ndaāca yā yeⁿ'e chi diiⁿ yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ³Taachi ndís'tiī ní ca'á nī cosas chi inneé nī 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ yeⁿ'e yā, nguee ca'a nī chi tuumícádiinuuⁿ ta'ā 'cueé nī chi diiⁿ tá'ā cuaacú nī. 4'Tíícā ca'a n'de'éí nī cosas miiⁿ veⁿ'e nī ní 'iiⁿ'yāⁿ nguεε cuuvi snaaⁿ yā; 'íícú Chiida yú chi cánéé ná va'ai cheeti nguuvi inaán yā chi nguéé n'diichi 'iin'yān s'een. Ní Chiida yú tée yā chi cuuvi yeⁿ'e nī nanááⁿ 'iin'yān.

Jesús ngi'cueeⁿ yā yeⁿ'ē chí ngaⁿ'ānguá'āa

(Lc. 11.2-4)

⁵Taachi ndís'tiī caan'manngua'á nī, nguéé díin nī tan'dúúcā 'iin'yān chí 'uūvī naan 'uūvī cheendí yā, caati 'iin'yān s'een inee yiinú yā chi n'gɛɛtíndii yā na yaācū sinagogas ndúúcū cuaan cyúúní ní 'lícú 'iin'yān ní snaan yā 'iin'yān s'een. Cuaacu níínnyún ngan'á ngií ndís'tiī, chi 'iin'yān s'een ní 'āā véé chí cuuvi yen'é yā na in'yeendí 'cūū. ⁶Ndís'tiī, taachi caan'manngua'á nī, cundáa nī na cuarto 'líín yen'e va'ai yen'e nī ní n'gaadí nī cheendi va'āī cuarto 'líín miin. Ní caan'manngua'á nī ndúúcū

Chiida yú chí inaaⁿ n'de'ei yā. Ní Chiida yú ntée yā chi cuuvi yeⁿ'e nī nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

⁷Ní taachi caaⁿ'maⁿngua'á nī, nguéé dachííⁿ dachííⁿ caaⁿ'maⁿ nī tan'dúúcā chi diiⁿ nán'ā 'iin'yāⁿ chi 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendí yā chi nguéé i'téénu yā Ndyuūs ní nguɛɛ yeⁿ'e ndaata Israel yā. Ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ nadicadíínuuⁿ yā chi Ndyuūs can'á yā 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é yā ti neené n'deēe nduudu ngaⁿ'a yā. ⁸Nguéé diíⁿ nī tan'dúúcā chi idiiⁿ 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ti Chiida yú 'āā déénu yā dendu'ū chi neⁿ'e nī taachi 'āā cuéé caaca nī. ⁹Ní taachi ndís'tiī caaⁿ'māⁿngua'á nī, 'túúcā caaⁿ'maⁿngua'á nī:

- N'diī Chiidá nducyaaca 'nū, n'diī chi caneé nī ná va'ai chɛɛti nguuvi. Dɛ'ɛ chúúcā dɛɛvɛ chi ngúúví nī.
- 10 Canéé chi ndaá tiempo naachi chí nga" a ntiinnyun nī. Cúúví tan'dúúcā chi n'diī ne" e nī tan'dúúcā ná va'ai cheeti nguuvi 'tiicá ntúūn na yán'āa 'cúū.
- ¹¹ Tée nī chi cuuví che'é 'nū nguuví
- Nadich'εεcú nī nuundi yen'e 'nū tan'dúúcā chí nús'uu inadich'εεcú 'nū yen'e 'iin'yān chi nguεε n'daācā diín yā nduucú 'nū.
- Nguéé 'cuáan nī chi ndaā nanaán 'nū cosas chi cheechi ca chi diin chi diín 'nū nuundi naati nadanguán'ai nī nús'uu yen'é nducuén'ē chi nguee n'daācā. Ti yen'é nī naachi ngan'a ntiinnyún nī ndúúcū poder ndúúcū deeve chi n'dáí taavi

ca yeⁿ'e nī ndúúcū nducuéⁿ'ē nduuyū cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. 'Tíícā cuuyi.

¹⁴Nduuti chi ndís'tiī nadich'εεcú nī yen'e 'iin'yān chi nguέε n'daācā idiín yā nduucú nī, tuu'mi ní Chiida yú chi cánéé yā ná va'ai chεεti nguuvi nadich'εεcú ntúun yā yen'é nī. ¹⁵Ndúúti chi ndís'tiī nguέε nadich'εεcú nī yen'e 'iin'yān chi nguéε n'daācā idiín yā ndúúcu nī, 'tiicá ntúūn Chiida yú nguéε nadich'εεcú yā nuundi yen'é nī.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chi 'iiⁿ'yāⁿ nguéé ca'diinú yā tiempo chi ngaⁿ'angua'á yā

¹⁶Taachi nguéé nga'dííⁿnúⁿ nī caati ngaⁿ'angua'á nī nguéé nduuví ndaachií naán nī tan'dúúcā 'iin'vān chi 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendí yā chí neⁿ'é yā chi tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ snaaⁿ yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ idivíi yā catecai vmnááⁿ yā ní 'cuu''mí' yā taná''ā 'ii''yā'' chi nguéé nga'diiⁿnúⁿ yā. Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī, chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'āā véé chi ndaācā yen'e yā na in'yeendí 'cūū. 17 Naati ndís'tiī, ní taachi nguéé nga'diinnún nī, 'cuiīnī aceite tiín nī ní náánnú nī naaⁿ nī. ¹⁸Ní nguéé 'cuuⁿ'míⁿ nī nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé nge'é nī naati Chiida yú chi cánuuⁿ yā nán'de'ei snaán yā. Ní Chiida yú chi snáaⁿ yā chííⁿ chí diiⁿ nī taachi cánúúⁿ nī nán'de'ei ní tée yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ dɛ'ē chi cuuví yeⁿ'e nī.

Véé vaadī 'cuiica ná va'ai cheeti nguuvi

(Lc. 12.33-34)

19 Can'a Jesús: Ndís'tiī ní nguéé diín nī chí cuuvi 'cuiica nī ná in'yeendí 'cūū naachi véế i'yéɛvē chí di'tuuví tī ndúúcū che'e yán'āa chi tuuviī ní naachi véé chi duucu ní diduucú sa. 20 Naati n'dáácā chí diín nī chi 'cuūndí yen'e nī ná va'ai chɛɛti nguuvi naachi nguéé véé i'yéɛvē chi di'tuūví tī ndíí nguéé ndúú che'e yán'āa chí tuuviī, ndíí nguéé ndúú cuuvi cundaā chi duucu ní diduucú sa. 21 Caati naachí canéé vaadī 'cuiica yen'é nī, miin canee staava yen'e nī chi nadicadiinúún nī yen'e tanducuén'ē.

Chídεενε yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú ní nduutinaaⁿ yú

(Lc. 11.34-36)

²²Caⁿ'a Jesús chí chídεενε yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú chííⁿ chí nduutináaⁿ yú. Ndúúti chi nduutinaáⁿ nī n'daācā, tuu'mi ní núúⁿmáⁿ nchεετε cuerpo yeⁿ'e nī ní inaaⁿ chi dεενε. ²³Ní nduuti chi nduutinaáⁿ nī nguéé n'dai, tuu'mi ní núúⁿmáⁿ nchεετε cuerpo yeⁿ'e nī cunéé na maāiⁿ. 'Tíícā nduuti chí dεενε chi cánee nduucú nī nguéé n'daācā, tuu'mi ní canée nī na maāiⁿ chi díítūu n'dáí.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chí 'cuiica 'iiⁿ'yāⁿ (Lc. 16.13)

²⁴Mar 'áámá 'iin'yān nguéé cuuvi dichíí've yā 'uūvī 'iivi yā caati dinén'e yā 'aama yā ní nguee dinén'e yā taama yā. Ní n'dáacā nadicádíínuun yā yen'e 'aama yā ní nguéé n'daācā nadicádíínuun yā yen'e taama yā. Nguéé cuuvi in'nuún nī vaadī 'cuiica yen'é nī ní dichíí've nī 'iivú Ndyuūs.

Ndyuūs idiíⁿ yā cuidado yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yā

(Lc. 12.22-31)

²⁵Chuū ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Nguéé nadicadíínuuⁿ nī yeⁿ'e vida yeⁿ'e maaⁿ nī, o veⁿ'ē chi che'é nī, o ye"'ē chi cu'u nī, ndíí nguéé ndúú cáávā chí neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e nī chi 'cuɛɛtinúu nī. ¿'Áá nguéé yan'ai ca vida yeⁿ'e nī nguéé ti chi ngé'e nī? ¿'Áá nguee ya"'ai ca chíí'vē cuerpo yeⁿ'e nī nguéé ti catecai nī? ²⁶Cuin'diichí nī 'yaada yeⁿ'ē nanguuvi. Nguéé ngiinú tī ndaata, ndíí nguéé ngii cosecha yen'e tī, ndíí nguéé ndúú ín'guain'daí tī yen'e tī. Chiida yú chi cánéé ná va'ai cheeti nguuvi ngá'a yā chi nge'e tī. ¿'Áá nguéé yan'ai cá chii'vē ndís'tiī nguéé ti 'vaada? ²⁷ ¿Chεέ ndís'tiī chí nééné n'dai tiín nī cúúví iintiineen nī 'áámá yuūchí yeⁿ'ē chi yaācu nī?

²⁸ ¿De'ē cáávā chí ínadicádíínuuⁿ nī veⁿ'ē catecai nī? Nadacádíínuuⁿ nī yeⁿ'e naāndā cuéē yeⁿ'ē cueeti táácā chí n'giita. Nguéé diín ntiiⁿnyuⁿ ndíí nguéé ndúú idin'dáí hilo. 29 Naati 'úú ní ngan'á ngií ndís'tiī, chi rey Salomón miin ní ndúúcū tanducué" e catecaí vā chi n'déévé n'dai ndii tuunu ngiī 'yán'ā naati nguéé neené n'dεενεέ tan'dúúcā yeⁿ'e naāndā s'eeⁿ. ³⁰ Ndúútí chí Ndyuūs idiíⁿ yā cuidado yeⁿ'ē yáatā chi vɛɛ cuɛɛti chí maāⁿ ní canee ní cavyaaⁿ ní nti'ī ní n'nee yaⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ. ¿'Áá nguéé diiⁿ cá Ndyuūs cuidado yeⁿ'e ndís'tiī, 'ii"'vā" chi duū'vīi i'téénu nī Ndyuūs? 31 Nguéé nadicádíínuuⁿ ndís'tiī, ní caa"ma" nī 'tíícā: ¿Dé'ē che'é 'nū? o ¿de'ē cu'ú 'nū? o ¿dé'ē 'cueetinúu

'nū? 32 'Iin'yān chi nguéé yen'e ndaata Israel in'nuúⁿ yā dendu'ū chi 'túúcā. Chiida yú chi cánéé yā ná va'āī cheeti nguuvi déénu yā tanducué" e dendú'ū chi necesidades neⁿ'e yú. ³³Naati ndís'tii ní canee chi in'nuúⁿ nī vmnáán vmnaan yen'é naachi Ndyuūs nga" a ntii nyú yā ndúúcū vaadī cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs, ní 'íícú tanducué" e dendu'ú 'cūū ní ntiinee" vā veⁿ'é nī. ³⁴Nguéé nadicádíínuuⁿ nī ye"'ē cavyaa" caati cavyaa" ní táámá nguuvi ndúúcū yeⁿ'ē, ní 'íícú nguuvi ní 'āā véé nūun chi véé. Dámaāⁿ nadacádíínuuⁿ nī yeⁿ'ē maaⁿnguuvi, 'āā 'tiicá nūuⁿ.

'Túúcā ngan'a Jesús: Nguέε tun'daá nī nuundi yen'e táámá 'iin'yān

(Lc. 6.37-38, 41-42)

Jesús caⁿ'a yā: Ndís'tiī ní nguéé caa" man néen nī ye" e táámá 'iiⁿ'yāⁿ maaⁿ ní 'íícú Ndyuūs nguéé caa" má" yā nuu ndi ye" e nī. ²Caati ndúúti chí ndís'tiī caaⁿ'maⁿ nī nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ, 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi veⁿ'e nī. Nduuti chi n'deee n'dáí caaⁿ'máⁿ nī, 'tiicá ntúūⁿ caaⁿ'máⁿ Dendyuūs yeⁿ'e nī. Nduuti chi duu'ví nūuⁿ, 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e nī. ³¿Dɛ'ē cúúvī chi maaⁿ nch'eeté nūuⁿ n'gíínu nī nuūndī chi dii tanánā 'iin'yān ní nguéé inaaⁿ nī nuuⁿndī ch'eete chi diín nī? 4 ¿De'ē cúúví chí caan'mán nī 'iin'yān yen'e chi diín yā chi nguee n'daācā nduuti chi ndís'tiī diíⁿ nī cosas chi nguéé n'daācā? 'Caandivéeⁿ nī. Véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī chi ch'eete chi nguéé ndaacadaamí nī ye"'ē. ⁵Ndís'tiī 'ii"'yā" 'uūvī naa" 'uuvī cheendi nī. Díín cā maán nī

ndaacadaamí nī ye"'e nuu"ndi chi dií" nī ní 'íícú cuuvi caa"'má" nī ye"'e 'ii"'yā" chi canéé chí din'daācá yā ní ndaacadaamí yā ye"'e nuu"ndi chi dií" yā.

⁶Nguέć ca'a nī dendu'ū chí yeⁿ'e Ndyuūs 'yaānā s'eeⁿ ti 'yaānā s'eeⁿ cuuvi contra yeⁿ'e nī. Ní caⁿ'á tī che'e tī ndís'tiī chi pedazos cánéé nī. Nguéć 'cuíi nī cosas yeⁿ'e nī chi dichíí'vē tan'dúúcā perlas nanááⁿ puercos ti cuuvi nanguεεcúndii tī ní ca'a ta'á tī ní ndís'tiī canée nī maaⁿ ca'a tī

Caacá nī, in'nuúⁿ nī, ní yaa'ví nī cheendī va'ai

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷Can'a Jesús: Caacá nī Ndyuūs, ní Ndyuūs tée yā yen'e nī. In'nuún nī ní ndaāca nī. Yaa'ví nī cheendi va'āī ní nan'guaan yen'é nī. ⁸Caati nducyaaca 'iin'yān chí ngiica Ndyuūs ní Ndyuūs ca'a yā yen'e yā. Ní nducyáácá 'iin'yān chí in'nuun yā, ní inndaaca yā. Ní nducyáácá 'iin'yān chí yaa'vi yā cheendi va'āī, ní nan'guaan yen'é yā.

⁹¿Chɛɛ́ yen'e ndís'tiī taachi caaca daiya nī 'aama pan, ca'a nī 'áámá tuūu? ¹⁰O nduuti chi caaca daiyá nī 'áámá 'yaācā, ¿'áá ca'á nī 'áámá cúú? ¹¹Nduuti chi ndís'tiī chi cúncheen nī deenú nī ca'a nī cosa chi n'daācā daiya nī, ndii 'tɛɛ cá Chiida yú chi canée yā na va'ai chɛɛti nguuvi ca'á yā cosas chi n'dáácā n'dai cá 'iin'yān chi caaca yā Ndyuūs.

12'Tíícā chi tanducuén'ē chi nen'é nī chi diín 'iin'yān ndúúcu nī, chuū ntúūn diín nī ndúúcū 'iin'yān. Chuū chi ley yen'e Moisés ndúúcū chi canéé nguūn yen'e profetas s'uun ndíí cuáán vmnaan.

Cheendi va'āī chi 'tuūcuú

(Lc. 13.24)

¹³Can'a Jesús: Cundáa nī chééndí va'aī chí 'tuucuú, tí cheendi va'ai ch'εĒ'nū ndúúcū yúúní ch'εĒ'nū, chiin chi candέĒ 'iin'yān chí can'a yā na infierno. Nééné 'yaan' 'iin'yān chí ndaa yā chééndí va'ai chi ch'εĒ'nū miin. ¹⁴Naati chééndí va'aī 'tuucúū miin ní yúúní cuéēn miin chi candέĒ 'iin'yān chi can'a yā na vida cuen'e daānman. Ní duu'ví 'iin'yān chí nndaāca yā chééndí va'āī miin.

Yáⁿ'á ní cucáávā n'gui'i yeⁿ'ē tuumicádíínuuⁿ nī

(Lc. 6.43-44)

¹⁵Caⁿ'a Jesús: Diíⁿ nī cuidado ndís'tiī ye"'e 'ii"'yā" profetas chi falsos yā chi ngaⁿ'a yā chi ndɛɛ vā nduudu cuaacu ye"'é Ndyuūs naati nguεε 'tíícā. Taachi nndaa yā nanáán ndís'tiī cuaan dáámí 'iin'vān miiⁿ tan'dúúcā catecai 'iiti cuūchī naati cuáán cheēti yā tan'dúúcā 'yááⁿyāaⁿ ngaātáā chí taaⁿ tī. ¹⁶Ní veⁿ'e chi diíⁿ yā tuumicádíínuuⁿ nī yeⁿ'e yā. ¿'Áá cuta'a 'iiⁿ'yāⁿ uvas ven'e váán? o ¿'áá cuta'a 'iin'yān n'guiidīi yaan nguuvi yen'e yáán? Nguεε 'tíícā. 17'Tíícā, nducyaaca yán'á chi n'dáí, n'daācā ngíí n'gui'i n'dáacā yeⁿ'ē, naati yáⁿ'á chi nguéé n'daācā ní nguéé n'dai n'gui'i yen'ē. 18 'Áámá yán'á chí n'dáacā nguéé 'cuūndi n'gui'i chí nguéé n'daācā, ndíí nguéé ndúú yeⁿ'e chi nguéé n'daācā 'cuūndī n'gui'i chi n'daācā veⁿ'ē. ¹⁹Nducvaaca váⁿ'á chi nguέέ n'daācā ngií n'gui'i yen'ē, 'iin'yān ní 'cááca yā ní 'cuiī yā na yan'ā. 20 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī tuumicadíínuuⁿ nī

yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ cáávā cosas chi diíⁿ yā yeⁿ'e chi n'daacā o yeⁿ'e chi nguéé n'daācā.

Nguéé cuuví cundaa nducyaaca 'iin'yān na va'ai cheeti nguuvi

(Lc. 13.25-27)

²¹ Jesús ngaⁿ'a yā 'tíícā: Nguéé nducyaaca 'iin'yān chi ngan'á yā yeⁿ'ē 'úú: N'díí Señor, Señor, ní cuuví cundaa yā naachí Ndyuūs nga" a ntii nyu yā, dámaā 'ii 'yā chi diín yā tan'dúúcā chi nen'e Chiidá chi canee yā na va'ai cheeti nguuvi. ²²Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ caa" ma" yā cuuvi yā 'úú nguuví ye"'é juicio N'dií Señor, Señor, ¿'áá nguéé can'a 'nū nduudu cuaacu ndúúcū chi duuchí nī ní tun'dáa 'nū yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū chi duuchí nī? Ní nééné n'deēe vaadī n'gíínú idiín 'nū ndúúcū chi duuchí nī. ²³Tuu'mi ní 'úú Cristo caa"má" cuaacú cuuví 'ii"yā" s'ee": 'Úú nguéé n'diichí tandií ndís'tiī. Cuvíi nī yeⁿ'ē 'úú, ndís'tiī chi nguéé n'daācā diín nī.

Yeⁿ'ē ndúú 'uūví cimiento yeⁿ'é va'aī s'eeⁿ

(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

²⁴Ní can'a ntúūn Jesús: 'Āā du'ú nūun 'iin'yān chi n'giindiveén yā ndúúdú 'cūū yen'é níícú idiín yā chεc chi 'úú ngan'á, 'iin'yān miin ní tan'dúúcā 'áámá san'ā chí n'dēēvec nadicádíínuun sa. San'ā miin din'dái sa vaacu sá na 'áámá yáává. ²⁵Níícú chéén cúúví nan'ā ní ch'iita yíícú. Ní chéenū 'yúúné taan contra yen'é va'āī miin ní nguéé chindeeve caatí n'daacā chééndii na yáává miin. ²⁶Āā du'ú nūun 'iin'yān chi

n'giindiveén yā nduudú 'cūū yen'é ní nguéé idiín yā tan'dúúcā chi ngan'á, 'iin'yān miin ní tan'dúúcā 'aama san'ā chi nguéé n'daācā inadicádíínuun sa. San'ā miin ní din'dái sa vaacu sa na yán'āa ndúútīi. 27 Ní cheen cuuvī nan'ā ní ch'iita yíícú miin. Ní chéenū 'yúúné taan contra yen'é va'āī miin ní va'āī chideeve ní ntuūvīi.

²⁸Taachí Jesús miin ch'iinu can'a yā ndúúdú 'cūū, 'iin'yān míín chen'e yiinú yā yen'e chíín chí ngi'cueen Jesús. ²⁹Caati Jesús miin ngi'cueen yā 'iin'yān s'een tan'dúúcā 'áámá 'iin'yān chí déénu o 'áámá 'iin'yān chí ngan'a ntiinnyún yā nguéé tan'dúúcā 'áámá maestro chi ngi'cueen ley yen'e yā.

Jesús idiiⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'ē 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e ca'āī chi nguuvi lepra chí ín'duuti yuūtē yeⁿ'ē sa

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

Rachí Jesús cuch'eeⁿ yā na 'áámá yiīcū, nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿ'é yā ndúúcu yā. ²N'diichí nī. Nanááⁿ Jesús ndaā 'áámá saⁿ'ā chi ndíí sa 'áámá ca'ai chi nguuvi lepra chí índuuti yuūtē yeⁿ'ē sa. Ní chíntii'ya sa nanáaⁿ yā ní s'teenu sá ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ: N'diī Señor, nduuti chi neⁿ'e nī, ní diíⁿ nī chi nduūvā yeⁿ'é.

³ Jesús ní n'doó yā ta'á yā ní tuu'ví yā san'ā miin ní can'a yā chii yā san'ā: 'Úú nen'é. Nduūvā yen'ē di. Tuu'mí nūun ndúuvā n'daācā yen'ē sa ní nduūvī dεενε sa. ⁴ Tuu'mi ní Jesús ní can'a yā chii yā san'ā miin: Cuén'e di ní 'cuun'min dí cuerpo yen'ē di nanáán chiiduú ní ca'a di ofrenda nanáán Ndyuūs tan'dúúcā chí ngan'a na ley chi dinguun Moisés. 'Tíícā ní

chiiduú caaⁿ'maⁿ cuaacú yā yeⁿ'ē di nanááⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, ní nguéé 'cuuⁿ'miⁿ di yeⁿ'ē chí chiī ndúúcu di mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'aama mozo yeⁿ'e capitán romano

(Lc. 7.1-10)

⁵Taachí Jesús cáámá ndaa yā na yáāⁿ Capernaum, ndaā 'áámá saⁿ'ā capitán yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ romanos nguéé yeⁿ'e ndaata Israel. Ní ndaā sa nanááⁿ Jesús miiⁿ ní di'cuíítu sa 'iiⁿ'yāⁿ. ⁶Ní caⁿ'a sa chii sa Jesús: N'dií Señor, mozo yeⁿ'é candíítí sá na cama ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'ē sa. Nééné ya'āī ngiītā sa.

⁷Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: 'Úú ní caⁿ'á ní diíⁿ chí saⁿ'ā ní nduūvā yeⁿ'ē sa.

⁸Saⁿ'ā capitán nan'guεεcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chii sa Jesús miiⁿ: N'dií Señor, 'úú nguéé neené n'dai 'úú chí cundaa nī chéétí va'āī yeⁿ'é. Dámaāⁿ chí caaⁿ'maⁿ núuⁿ nī ní saⁿ'ā mozo yeⁿ'é ndúuvā yeⁿ'ē sa. ⁹'Úú ní saⁿ'ā chí véé saⁿ'ā ndíí tiīiⁿ yeⁿ'é, ní ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē 'úú. 'Úú ntúūⁿ ní ngaⁿ'á ntiiⁿnyúⁿ yeⁿ'ē cien soldados chi maaⁿ poder yeⁿ'é. 'Úú ní ngaⁿ'á ngií 'aama sa: Cúnaⁿ'ā di, ní inaⁿ'ā sa. Ní ngaⁿ'á ngií taama sa: Cuchíi di, ní chii sa. Ní ngaⁿ'á ngií mozo chi diiⁿ mandado yeⁿ'é: Diiⁿ di ntiiⁿnyúⁿ 'cūū, ní diiⁿ sa.

10 Taachi Jesús ch'iindiveén yā chuū chen'é yiinú yā. Ní can'a yā chii yā 'iin'yān chi ndúúcu yā: Cuaacu níínnyún ngan'á ngií ndis'tiī chí 'úú nguếể īndaacá 'iin'yān chi i'téénu n'dai yā mar 'áámá 'iin'yān yen'e ndaata Israel tan'dúúcā

san'á 'cūū. ¹¹Ní ngan'á ngií ndís'tiī, chi neené 'yaan yā chi caaca yā cuaan ná ícan'daa 'yán'ā ndúúcū cuaan na ngiiya 'yán'ā ní 'cuēsté yā ná va'ai cheeti nguuvi ndúúcū Abraham, ndúúcū Isaac, ndúúcū Jacob. ¹²Naati n'deee n'dáí daiyá 'iin'yān yen'e ndaata Israel chí canéé chi 'cueetinée yā naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyun yā ná va'ai cheeti nguuví, Ndyuūs tun'dáa yā 'iin'yān s'een chuva'āī naachí maāin. Míín ní cueecu yā ní che'e 'diin'yun yā ti nguéé i'téénu yā Dendyuūs.

¹³Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā capitán miiⁿ: Cunaⁿ'ā di. Tan'dúúcā chi i'téénu di chi 'úú idiíⁿ chi nduūvā yeⁿ'e mozo yeⁿ'ē di, 'tíícā cuuví ndúúcū mozo yeⁿ'ē di. Ní hora mííⁿ nūuⁿ nduūvā yeⁿ'e mozo yeⁿ'ē sa.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e indáⁿ'ā Pedro

(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

¹⁴Cuayiivi ní ndaā Jesús ná va'ai yeⁿ'ē Pedro miiⁿ ní n'diichí yā chí indáⁿ'ā Pedro miiⁿ candiiti yā na cama. Ndε̄ 'īɪ̄ⁿ'nū̄ⁿ taá̄ⁿ tá̄ⁿ'ā miīⁿ.

¹⁵Jesús tuu'ví yā ta'ā tá ní 'iin'nū̄ⁿ míf̄ⁿ ní chivii. Tuu'mi ní tá̄ⁿ'ā miīⁿ ní nducueēⁿ tá ní diīⁿ ta mandado yēⁿ'é 'iin'yā̄ⁿ s'eēⁿ ní ca'a ta chi che'e yā.

Jesús diiⁿ yā chi nanduūvā yeⁿ'ē n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ

(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

¹⁶Taachi chi 'da'a nguuvi miiⁿ, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ndaa yā chi ndέε yā 'yaaⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ nanááⁿ Jesús. Ndεε yā 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā ndúúcū espíritus yeⁿ'e SAN MATEO 8 18

yááⁿn'guiinūuⁿ. Jesús caⁿ'a yā 'áámá nduudu nūuⁿ ní tun'dáa yā espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinuuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yā̄ⁿ. Ní diíⁿ yā chi nduuva yeⁿ'ē nducyáácá 'iiⁿ'yā̄ⁿ s'eeⁿ chi ngiíta yā. ¹⁷ 'Tíícā ní cuuví cuaacu chí caⁿ'a saⁿ'ā profeta Isaías ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ taachí caⁿ'a yā 'túúcā: 'Iiⁿ'yā̄ⁿ maá̄ⁿ yā sta'á yā ca'āī yeⁿ'e yú ní candɛ́ɛ yā vaadī ya'ai yeⁿ'e yú.

'Iiⁿ'yāⁿ 'āā neⁿ'e yā caⁿ'a yā ndúúcū Jesús

(Lc. 9.57-62)

¹⁸Taachi Jesús n'diichi yā nducyaaca 'iin'yān cuaan 'diitú yā can'a yā chii yā discípulos yen'e yā chí cho'ó yā táámá lado yen'e nuūnnīn'yán'ā.
¹⁹'Áámá san'ā chi ngi'cueen ley ndaā sa nanáán Jesús ní can'a sa chii sa 'iin'yān': N'dií Maestro, can'á ndúúcu nī 'āā tií nūun naachi cán'a nī.

²⁰ Jesús can'a yā chii yā san'ā miin: 'Yuunéēn ní véé yiivi yáává yen'e tī. 'Yáádá yen'ē nanguuvi véé 'dééce tī naati 'úú chi San'ā chi Daiya Dendyuūs nguéé va'ai chi vaacú naachi cundiītí tiín.

²¹Táámá discípulo yen'é yā can'a sá chii sa Jesús: N'dii Señor, vmnáán vmnaan tée nī lugar 'úú ti can'á 'cuūchí chiidá ní can'a yú.

²² Jesús ngan'a yā ngii yā san'ā: Cuchíi di ndúúcū 'úú. Cu'neen dí 'iin'yān chi nguéé i'téénu yā chí 'cuuchí yā tinán'ā chi chiida di. Tí 'iin'yān s'een tan'dúúcā tinán'ā 'tííca yā.

Jesús chi'neeⁿ 'diíⁿ yā olas yeⁿ'ē nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā nduūcū 'yúúné chi tááⁿ

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Jesús sndaa yā na 'áámá barco ní discípulos yeⁿ'e yā cueⁿ'e yā ndúúcu yā ni sndaa yā na barco miiⁿ. ²⁴Hora mííⁿ nūuⁿ ní ndaā 'áámá 'yúúné tááⁿ chí olas yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'a miiⁿ ní ch'ɛɛtɛ cá chí ndaā nuūⁿnīⁿ chɛɛti barco miiⁿ. 'Téɛ́ 'téɛ́ nūuⁿ nguɛ́ cánduūu ná barco. Jesús miiⁿ ní cyaadu yā. ²⁵Discípulos yeⁿ'é yā ndaa yā nanááⁿ Jesús ní nanduūchí yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní ngaⁿ'a yā ngii yā Jesús: N'dii Señor, nadanguáⁿ'ai nī s'uūúⁿ caati 'cuūvi yú. 'Āā 'cuɛɛchi yú cuaaⁿ maaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā.

²⁶ Jesús can'a yā chii yā discípulos yen'é yā: ¿Dɛ'ē cúúví chí 'va'á ni? Ndís'tiī ní dúú'vīi i'téénu nī. Tuu'mi ní Jesús nducueen yā ní yaa'vi yā 'yúúné míín ndúúcū nuūnnīn'yán'ā chí cu'néén 'diīin. Ní hora míín nūun canee 'diīin. ²⁷ Discípulos ní chen'e yiinú yā ní can'a yā nguaan vi'ī: ¿Du'u sán'ā chi 'túúcā, ti ndii 'yúúné ndíí nuūnnīn'yán'ā n'giindiveēén yen'ē sa?

Saⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Gadara chi vέε espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūūⁿ ndúúcu sa

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸Taachi Jesús ndúúcū discípulos ye¹'é yā cho'ó yā nuū¹nī¹'yá¹'ā mii¹ ní ndaá yā nii¹nuú¹ na yá¹'āa Gadara mii¹, snéé na 'uuvi sa¹'ā chi snéé sa ndúúcū espíritus ye¹'e yáá¹n'guiinūu¹ ní nacan'dáa sa na yiivɛ yáává chi nguaa¹ yáinyā¹. Ní nééné taa¹ sa chi mar 'áámá 'ii¹'yā¹ nguɛ́ɛ ngíí ngo'ó yā yúúní mii¹. Sa¹'ā s'ee¹ ní ndaa sa nanáá¹ Jesús. ²⁹Ní 'cai yiicu sa: N'dii Jesús Daiya Dendyuūs, ¿dɛ́'ē canéé ye¹'é nī ndúúcū nús'uu? ¿'Áá ndaá nī 'muu¹ chi di'vaachí nī ye¹'ē nús'uu taachi

'āā cuéé cúúnú ca'a tiempo taachi Dendyuūs ca'a yā castigo?

30 Ní naachi snéé saⁿ'ā s'eeⁿ ní yaⁿ'ai 'téé na 'áámá yiīcū. Ní niiⁿnuúⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ snéé 'yaaⁿ n'dáí puercos, chi nge'é tī. 31 Ní espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ miiⁿ ní di'cuíítu sa Jesús miiⁿ: N'diī Jesús, ndúúti chi tun'dáa nī nús'uu yen'e san'ā s'uuⁿ, 'cuáaⁿ nī chi cundaa 'nū cheeti puercos miiⁿya. ³² Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ: Cuéⁿ'e nī. Tuu'mi ní espíritus ye"'e yáá"n'guiinūu" cán'daa sa ní cueⁿ'e sa cheeti puercos. Cuin'diichí nī. Nducyaaca puercos chéénu tī na yiīcū miiⁿ ní chingéé nuúⁿ tī nguááⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ní ch'íī nuúⁿ tī nguááⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ.

³³'Iin'yān chi diin cuidado puercos miin cunan'á yā ngéénu yā na yáān miin ní can'a yā tanducuén'ē chí chiī tan'dúúcā chí chólōo yen'e 'iin'yān chi snéé ndúúcū espíritus yen'e yáān'guiinūun. ³⁴Nducyaaca 'iin'yān yen'e yáān miin chen'e yā n'diichi yā Jesús. Taachí ndaa yā naachi canéé Jesús miin, 'iin'yān s'een ní di'cuíítu yā Jesús miin chí cuɛɛvíi yā yen'ē yáān vaacú yā.

Jesús diíⁿ yā chi nduuvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā ndúúcū ca'āī chi in'dúuví sá

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

Tuu'mi ní Jesús miiⁿ sndáa yā na barco, ní cueⁿ'é yā táámá lado yeⁿ'ē nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ní cueⁿ'e yā ní ndaa yā yáāⁿ vaacú yā. ²Tuu'mi ní ndaā nanááⁿ Jesús 'iiⁿ'yāⁿ ní ndεε yā 'áámá saⁿ'ā ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa. Candúu sa na 'áámá yiivɛ. Taachí Jesús miiⁿ tuumicadíínuuⁿ yā chi saⁿ'ā s'eeⁿ

i'téénu sa yeⁿ'é yā, tuu'mi ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'a miiⁿ: Nduuví tiīnú di daiyá. 'Úú 'āā nadach'εεcú nuuⁿndi yeⁿ'ē di.

³Tuu'mi ní náⁿ'ā saⁿ'ā s'eeⁿ chi ngi'cueeⁿ ley chi snee sa miiⁿ tucá'a sa nadacadíínuuⁿ sa nguaaⁿ maāⁿ sa: Sán'a 'cūū ní ngan'a taan sa contra yen'e Ndyuūs. 4Jesús miin tuumicádiinuuⁿ yā vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'ē sa ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: ¿De'ē cuuvi chi nguéé n'daācā inadicádíínuuⁿ nī na staava yeⁿ'e nī? ⁵¿Chεε cá chi nguέέ ngíⁿ'īi chi caa"má" cuuví sá"a 'cūū: Nuu"ndi yeⁿ'ē di nch'εεcū o chi caaⁿ'máⁿ: Ndúcuééⁿ dí ní caaca dí? ⁶'Tíícā ngaⁿ'á chi ndís'tiī cadíínuuⁿ nī chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ní vέέ poder yeⁿ'ē sa na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi nadach'eecú sa nuunndi yen'é 'iiⁿ'yāⁿ. Tuu'mi ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā ndúúcū ca'āī chi in'dúuví sá: Nducueeⁿ di ní nta'a di γiiνε γeⁿ'e di ní cuna" a di na vaacu di.

⁷Tuu'mi ní saⁿ'ā miiⁿ ní nducuééⁿ sá ní cúnaⁿ'ā sa na vaacu sa.
⁸Taachí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'diichí yā chuū cheⁿ'e yiinú yā ní caⁿ'a yā: Dɛ'ɛ chúúcā ch'ɛɛtɛ Dendyuūs chí ca'á yā poder 'cūū saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí cūū.

Jesús yaa'vi yā saⁿ'ā chi nguuvi Mateo

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Jesús cho'ó yā miiⁿ, ní cachiicá yā ní n'diichí yā 'áámá saⁿ'ā chi nguuví sa Mateo. Mateo miiⁿ ní vɛɛ sa na cuarto naachi nadíí'vē 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē yáⁿ'āa yeⁿ'e yā. Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Díí, cuchíi di caⁿ'ā di nduucú. Ní Mateo miiⁿ nducueeⁿ sa ní cueⁿ'e sa ndúúcū Jesús.

SAN MATEO 9 20

10 Taachí Jesús vεε yā na mesa ná va'āī yen'e Mateo miin, hora míín nééné 'yaan 'iin'yān publicanos chi cobradores chí inn'guεε yā yen'e impuesto ndúúcū 'iin'yān nuūndíī ní ndaa yā ní ch'ε̄εtέ yā na mesa ndúúcū Jesús ndúúcū discípulos yen'e yā. ¹¹ Taachí 'iin'yān fariseos n'diichí yā chuū, can'a yā chii yā discípulos yen'e Jesús: ¿Dɛ'ē cúúví chí nge'e maestro yen'e nī ndúúcū san'ā publicanos chi cobradores chí inn'guεε yā yen'e impuesto ndúúcū 'iin'yān nuūndíī?

¹²Taachí Jesús ch'iindiveeⁿ yā chuū, can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: 'Iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ngiitā nguéé neⁿ'e vā 'aama médico, dámaan 'iin'vān chí ngiītā. 13 Cueⁿ'e nī ní tuumicádiinuuⁿ nī de'e chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū chí neⁿ'ē caaⁿ'maⁿ chi 'tíícā: 'Úú neⁿ'é chi 'iiⁿ'yāⁿ nduuvi ya'āī 'iinú yā ndúúcū vi'ī. 'Úú ní nguéé neⁿ'é chi 'caaⁿ'nuⁿ yā 'iiti ní ca'á yā 'iiti tan'dúúcā ofrenda cucáávā 'úú. Ní 'úú ní nguéé cuchīi i"'yee"dí 'cūū chí yaa'ví 'ii"'yā" chi nadacádíínuuⁿ yā chi n'dááca yā ti nguéé dinuuⁿndí yā, naati 'iiⁿ'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā ní 'íícú ndaacadaamí yā ye"'ē nuu"ndi ye"'e yā.

'Iin'yān ntiinguuneen yā yen'e chi nguέέ ca'diinnún yā ti caan'manngua'a yā

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴Tuu'mi ní discípulos yen'e Juan chi cheedínuūnnin yā ndaá yā nanáán Jesús miin ní can'a yā: N'diī Jesús, ¿de'ē cúúví chí nús'uu ndúúcū 'iin'yān fariseos nééné n'deee cuūví nguéé nga'diinnún 'nū ní discípulos yen'e nī nga'díínnún yā?

15 Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: ¿'Áá cuuví 'cuɛɛtinéé 'iin'yān ndúúcū catecai 'cuáīn tinan'ā taachí can'á yā naachi n'giindivaacu 'iin'yān nen'e chí san'ā chi n'giīndīvaacu miin canéé sá? Naati ndaá nguuvi chí isan'ā yen'e yā ní cuavíi sa yen'é yā ti 'cuūvī sa; tuu'mi ní nguɛɛ ca'diinnún yā.

16 Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cúúví cuta'á yā 'áámá tiinūuⁿ ngai chi nguéé naaⁿnu yā chi n'dyaatá yā na catecai ndiicúū yeⁿ'e yā. Nduuti chi 'tíícā diín yā, caātā ndu'ū tiinūun ndiicúū. Ní cuuvi ch'eete ca naachí ndíí nteeⁿ tiīnūuⁿ ndiicúū. ¹⁷Ndíí nguéé ndúú caaⁿ'yúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ vino ngai chéétí bolsa yiiⁿmaⁿ ndiicúū tan'dúúcā chí diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ tiempo chi chó'ōo caati yiiⁿmaⁿ ndiicúū miiⁿ ní cúteeⁿ ní vino miiⁿ ní cungéē. Ní cuuvi ndáí yiiⁿmaⁿ. Caaⁿ'yúⁿ yā vino ngai cheeti bolsa yiinman ngai; ní cuaví i nduu 'uūví n'dáacā canéé ye"'ē.

Jesús diíⁿ yā chí nanduūvā yeⁿ'e 'uūvī n'daataá

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸Taachí Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ndúúdu 'cūū, 'áámá saⁿ'ā chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e yáacū sinagoga ndáa sa nanááⁿ Jesús, ní chiintii'ya sá ní chi'teenu sa. Ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ: N'diī Jesús, miniiⁿyuⁿ ch'iī daiyá; naati cuchií nī ní cun'duu nī ta'a nī vmnaaⁿ yeⁿ'ē tá ní nnduuchi tá.

¹⁹Ní Jesús nducueeⁿ yā ní cueⁿ'e yā ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā ní ndáa yā ndúúcū saⁿ'ā miiⁿ na vaacu sá. ²⁰Tuu'mi ní 'áámá n'daataa chi canéé ndúúcū 'áámá ca'ai, chí

ican'dáā yuuún yen'e cuerpo yen'ē tá 'āā ndiichúúví nduūyū ndaa niinnun tá cuaan dáámí Jesús. Tuū'vi tá naachí ndɛɛtúú yen'e catecai Jesús miin. 21 Ti tanā miin maān tá nadicádiinuun tá 'tíícā: Ndúúti chi 'úú tuū'ví dámaan catecai yā, tuu'mi ní nduūvā yen'é. 22 Tuu'mi ní Jesús nguɛɛcúndii yā ní n'diichi yā tánā, ní can'a yā chii yā tánā: Cúúví dítiīnú di, díí daiyá; 'āā nanduuvā yen'ē di ti i'téénu di 'úú. Hora míín nūun tán'ā miin nánduūvā yen'ē tá.

²³Taachí Jesús miiⁿ sndaa yā na va'ai ye"'ē sá"'ā chi nga"'a ntii"nyu" yā yeⁿ'e yáacū sinagoga tuu'mi ní n'diichí yā 'iin'yān chi i'tiiví yā flauta, ndúúcū 'iin'yān chi n'gai yā, ndúúcū 'ii" yā" chi ngeecú yā ní snéé yā naachi candíítí tináⁿ'ā. ²⁴Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cuvíi nī; ti ta'díí miiⁿ nguέέ n'dii tá, cyaadu tá. 'Iin'yān s'een ní ch'íínyuneen yā Jesús miin. ²⁵Taachi tun'dáa yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chεεti va'āī, Jesús ndaa yā va'āī ní sta'á yā ta'ā n'daataa 'líín miin, ní n'daata 'líín miin ní nducueen tá. ²⁶Chuū chí diiⁿ Jesús ní ndōō fama miiⁿ nuuⁿmaⁿ ná yáāⁿ naachí chiī chuū.

Jesús diíⁿ yā chi nanduūvā 'uuvi 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ

²⁷Taachi Jesús cho'ó yā yeⁿ'ē miiⁿ, ní 'uuvī saⁿ'ā chi ngueenááⁿ can'dáa sa 'iiⁿ'yāⁿ. 'Cai yiicú sá ní caⁿ'a sa: N'dií Daiya David, cunéé ya'ai 'iinu nī nús'uu.

²⁸Taachi Jesús cueⁿ'é yā ndaa yā na va'ai tuu'mi ní ndaa ndúú 'uūvī saⁿ'ā ngueenááⁿ miiⁿ nanááⁿ Jesús. Jesús caⁿ'a yā chiī yā saⁿ'ā s'eeⁿ: ¿'Áá i'téénu nī chi 'úú cuuvi diíⁿ chi nanduūvā yeⁿ'é nī? Saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: 'Tíícā Señor.

²⁹Tuu'mi ní Jesús tuū'ví yā nduutinááⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: 'Tíícā cuuví tan'dúúcā chi i'téénu nī yeⁿ'é.

30 Nduutináán san'ā s'een ní n'guaan ní nduuvā yen'ē sa. Ní Jesús can'a yā chii yā san'ā s'een: Nguéé ca'a nī chi cadíínúun 'iin'yān yen'e chuū.

³¹Naati saⁿ'ā s'eeⁿ ní cueⁿ'e sa núúⁿmáⁿ ná yáⁿ'āa miiⁿ, ní caⁿ'a sa nducuéⁿ'ē chí Jesús miiⁿ diíⁿ yā.

Jesús diíⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'ē 'áámá 'dií'mī

³²Taachi Jesús ndúúcū 'iin'yān s'een nan'daa yā na va'ai miin, ndaa san'ā s'een nanáán Jesús ní ndέε sa 'áámá 'díi'mī chi canee sa ndúúcū espíritu yen'e yáánn'guiinūun. ³³Ní taachi Jesús miin tun'dáa yā espíritu yen'e yáánn'guiinūūn miin, tuu'mi ní 'díí'mi miin ní chíí can'a sa. 'Iin'yān ní chen'e yiinú yā ní can'a yā: Nguéé in'diichí dendu'ū chi 'túúcā nguaan 'iin'yān yen'e Israel.

³⁴Naati 'iin'yān fariseos can'a yā: San'ā miin ní tun'dáa sa espíritu yen'e yáánn'guiinūun cáávā san'ā chi ngan'a ntiinyun sa yen'e espíritus yen'e yáánn'guiinūun.

Jesús ya'ai 'iinú yā 'iin'yān

35 Jesús cachiica yā nuunmán na yáān n'gɛɛtɛ ndúúcū yaān n'gaiyáā, ní ngi'cueen yā na yáacū sinagogas yen'e 'iin'yān Israel. Ní ngan'a yā nduudu cuaacu yen'ē naachí Ndyuūs ngan'ā ntiinnyún yā na va'ai chɛɛti nguuvi. Ní diín yā chi nduūvā yen'ē nducyaaca 'iin'yān yen'e nducuén'ē

naan ca'ai yen'e yā ndúúcū 'iin'yān chi ya'ai ye"'é yā. ³⁶Ní taachi Jesús n'diichi yā nducyaaca 'iin'yān s'een, tuu'mi ní yá'ai 'iinú yā caava 'iin'yān s'eeⁿ, ti iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndicúúnu yā ni snée yā tan'duucā 'iiti cuūchī chi nguéé du'ū chi idiiⁿ cuidado 'iiti. 'Tiicá yā. ³⁷Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ chí ngíí yeⁿ'ē nééné n'deēe chi diiⁿ yú cosechar naati 'iiⁿ'yāⁿ chí idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ nguéé 'yaan yā. 38 Cáávā chuū cáácá nī Ndyuūs chí véé cosecha yeⁿ'e yā chí dicho'ó yā mozos ní nadidáámá yā cosecha yen'é yā.

Jesús yaa'vi yā ndu'u ndiichúúví discípulos

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā ndu'ū ndiichúúví discípulos yeⁿ'e yā chi ndaa yā nanáaⁿ yā. Ní Jesús miiⁿ ca'a yā poder discípulos chí tun'daá yā espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ, ní diín yā chi nduūvā yen'é 'iin'yān chi ngiitā ye"e nducué"e naa" ca'ai ye"'e yā ndúúcū 'ii"'yā" chi ya'ai yeⁿ'é yā.

²'Túúcā duūchi ndu'u ndiichúúví apóstoles; Simón chi nguuvi Pedro ndúúcū Andrés 'díinu sa, Jacobo ndúúcū Juan 'diinū sa chi daiya Zebedeo; ³ndúúcū Felipe, ndúúcū Bartolomé, ndúúcū Tomás, ndúúcū Mateo chi sáⁿ'a publicano chi cobrador; ndúúcū Jacobo saⁿ'ā daiya Alfeo; ndúúcū Lebeo chi nguuvi Tadeo; ⁴ndúúcū Simón yeⁿ'e yáⁿ'āa Caná: ndúúcū Judas Iscariote saⁿ'a miiⁿ chi cuayiivi ch'iⁿ'i sá du'u chí Jesús miiⁿ chi cuuvi 'caaⁿ'núⁿ ya 'yā.

Ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē ndiichúúví apóstoles (Mr. 6.7-13; Lc. 9. 1-6)

⁵Jesús dicho'ó yā ndu'ū ndiichúúví apóstoles ní caⁿ'a yā chii yā 'iin'yān taacā chi canee chi diíⁿ yā. Ní Jesús caⁿ'a yā: Nguεε can'á nī cuaan yúúní yen'é 'iin'yān chi nguéé ndaata yeⁿ'ē Israel chi judíos. Nguéé cundaa nī yáāⁿ vaacú 'iiⁿ'yāⁿ Samaritanos. ⁶Naati ndís'tiī ní ca" a nī nanáá" 'ii" yā" Israel s'ee" tí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā 'íítí cuuchi chi níndái tī na icyáⁿ'ā, 'tííca yā. ⁷Ní taachi ca"'á nī 'túúcā caa" ma" nī nduudu cuaacu ní caaⁿ'maⁿ nī yeⁿ'ē naachí Dendyuūs nga" a ntii nyú" vā na va'ai cheeti nguuvi chí 'āā ndaa niiⁿnuúⁿ. ⁸Diíⁿ nī chi nduūvā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi ngíita. Diíⁿ nī chí nduuchi 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí chi tináⁿ'ā. Diíⁿ nī chi nduūvā ní nduuví dεενε cuerpo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi véé vaadī ya'ai chi nguuvi lepra chi in'duuti yuūtē yeⁿ'e yā. Ní diíⁿ nī chí divíi nī espíritus ye" e yáá" n'guiinūu" chi snéé ndúúcū 'iin'yān. Ndís'tiī ndaacá nī poder 'cūū ye"'é Dendyuūs, ní nguéé cuta'a nī tuumī cáávā chuū. Chuū chi diín nī ndúúcū 'iin'yān nguéé cuuvi cún'di'i yeⁿ'é yā.

⁹Nguéé candée nī 'dííⁿnguaaⁿ, ndíí nguéé ndúú 'díínguee, ndíí nguéé ndúú tuūmī cheēyé ra. ¹⁰Nguéé candέε nī morral yeⁿ'e nī cuaaⁿ cyúúní chi cán'a nī. Ndíí nguéé ndúú 'uūvī ra catecai nī candée nī. Ndíí nguéé ndúú canduu ndaācuú yen'é nī, ndíí nguéé ndúú in'daacuú rá yeⁿ'e nī, ti 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ, na ntiiⁿnyúⁿ chi diíⁿ yā ní ndaācā chi ché'e vā ndúúcū necesidades chí neⁿ'e yā.

¹¹'Āā tií nūuⁿ yáāⁿ n'geete ndúúcu yáāⁿ n'gaiyaá naachí cundáa nī tíínguuneeⁿ nī du'ú 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē yáāⁿ miiⁿ chí n'dai yā ní cunée nī na vaacú yā ndii n'dáá cá nī. ¹²Taachí ndaá nī na vaacu 'iiⁿ'yāⁿ: Ndaí ndís'tiī, caan'mán nī, tan'dúúcā costumbre yen'e nī. 13 Ndúúti chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é va'āī miiⁿ n'dai yā tuu'mi ní vaadī 'diiín yen'e nī cunéé ndúúcu yā. Nduuti chi nguéé n'dai yā o nguéé vaadī 'diiín ndúúcu yā, nacan'dáa nī va'āī miiⁿ ndúúcū 'áámá nduudu n'dai. 14 Nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé 'cuaaⁿ yā ndís'tiī ndíí nguéé ndúú 'caandiveeⁿ ra yā nduudu ye"'e nī nan'dáa nī va'ai miiⁿ o yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní n'dáádi nī iyaācáa yeⁿ'e ca'á nī ti nguéé n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'é nī. ¹⁵Cuaacu níínyún cuaacu níínyún ngan'á ngīi ndís'tiī chi taachi ndaá nguuvi chi Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e yáāⁿ, castigo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáaⁿ 'cūū cunncáā ca chí cuuví castigo ye"'e 'ii"'yā" ye"'e yáā" Sodoma ndúúcū yáān Gomorra chi yáān s'een yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ diíⁿ yā chi n'dai ndíí nguéé 'iin'yān yen'e ndaata Israel yā.

Ndáá nguuvi chi 'iin'yān din'gíínu yā nduucú nī

¹⁶Cun'diichí nī. 'Úú ní dicho'ó ndís'tiī tan'dúúcā chi ndís'tiī ní 'iiti cuūchī náávtaⁿ'ā yeⁿ'ē 'yáaⁿyāaⁿ n'gaātáā, 'tiicá nī. Canéé chí diíⁿ nī chi listo nī tan'dúúcā 'aama cúú. Ní canéé chí din'daacá nī ní canéé manso nī tan'dúúcā 'áámá paloma. 'Tíícā diíⁿ nī. ¹⁷Candέε nī cuidado caati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nca'á yā ndís'tiī nanááⁿ 'iiⁿntyeⁿ'ē yeⁿ'e

yaacū sinagoga. Ní cúúví 'cueⁿ'é yā ndís'tiī na yaacū sinagoga miiⁿ. 18 Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ candέε yā ndís'tiī nanááⁿ gobernadores ndúúcū nanáán reyes cucáávā 'úú. Ní 'íícú ndís'tiī cuuví caan'mán nī nduudu cuaacu yen'ē 'úú nanáán 'iin'yān s'een ndúúcū 'iin'yān chi nguέέ yeⁿ'e ndaata Israel. ¹⁹Νί taachi 'iin'yān nca'a yā ndís'tiī nanáán 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, nguéé nadicádíínuuⁿ nī yen'e chi caan'mán nī ti hora míín nūuⁿ ní Ndyuūs tée yā nduudu chí caa"má" nī. 20 Ti nguéé ndís'tiī chí caaⁿ'máⁿ nī naati Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs Chiida yú. Espíritu miiⁿ caaⁿ'máⁿ yā cáávā ndís'tiī ti canée yā nduucú nī.

²¹Nguaaⁿ 'díínū sa caⁿ'a sa caaⁿ'maⁿ sa contra veⁿ'ē ví'ī chi canéé chí 'cuūvī sa. 'Tiicá ntúūⁿ chiidá yā caⁿ'a yā caaⁿ'maⁿ yā contra yeⁿ'ē daiya yā chi canéé chí 'cuūvi yā. 'Tiicá ntúūⁿ daiyá yā ní caⁿ'á yā diiⁿ yā ndúúcū chiidá yā ti ndís'tiī candέε nī nduudu yeⁿ'é. ²²Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi n'diichí yā ndís'tiī cucáávā 'úú ti cue"é nī nduucú. 'Ii"'yā" chi cuchée yā tanducué" e chuū nducué" e nguuvi ye"'é yā 'ii"'yā" mii" chí nangua"'ai yā. ²³Taachí 'ii"'yā" can'daá yā ndís'tiī chí neⁿ'e yā chi ndís'tiī 'cueenú nī cuuvi, na 'áámá yáāⁿ, tuu'mi ní caⁿ'ā nī cáánu nī ná taama yáāⁿ ti cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs miiⁿ nndaa sá taama vmné" ee vmnaa chí ndís' tiī cuuvi caaⁿ'maⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿ'é nuuⁿmaⁿ na yáⁿ'āa Israel.

²⁴Mar 'áámá discípulo ní nguéé n'geete ca ntiiⁿnyuⁿ sá chi cuuvi maestro ye^{n'}ē sa, ndíí nguéé ndúú SAN MATEO 10 24

mar 'áámá mozo ní ng'ɛɛtɛ ca sa chí cuuvi 'iivi sa. ²⁵N'dáacā chí discípulo miiⁿ diiⁿ sa tan'dúúcā chi īdiiⁿ maestro yeⁿ'e sa ní mozo miiⁿ diiⁿ sa tan'dúúcā chi diiⁿ 'iivi sa. Ndúúti chi 'iin'yāⁿ chi ngan'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e va'ai chi nguuví Beelzebú chi yááⁿn'guiinūuⁿ, tuu'mi ní tanáⁿ'ā 'iin'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e familia yeⁿ'e Beelzebú miiⁿ cunncáā caⁿ'a yā caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e 'iin'yāⁿ yeⁿ'e Beelzebú.

Du'ū chí cuuvi 'va'ā yú

²⁶Tuu'mi ní ndís'tiī nguéé 'va'á nī 'iiⁿ'yāⁿ ti nguéé 'áámá chí canúúⁿ n'de'ei chi nguéé cuuví snaaⁿ yú, ndíí nguéé ndúú canee 'áámá secreto chi 'iin'yān nguéé cuuvi cadíínuuⁿ yā. ²⁷'Iicu chiiⁿ chi 'úú nga"'á ngií ndís'tiī ye"'e nduūdū n'de'ei chi nguéé ituumicádíínuuⁿ 'iiⁿ'vāⁿ, ndís'tiī caaⁿ'maⁿ nī nduudu chi túúmícádiinuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Níícú de'e chí nga" á ngií ndís tiī ní 'cuai nī ndii na yaacū ye"'ē tii" va'āī ní túúmícádiinuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nduudú 'cūū. ²⁸Nguέέ 'va'á ni 'iiⁿ'yāⁿ chí 'caāⁿ'nūⁿ cuerpo yeⁿ'e nī ní nguéé cuuvi 'caan'nún yā alma yen'e nī. Di'va'á ca nī Dendyuūs chí cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā alma yeⁿ'e nī ndúúcū cuerpo yeⁿ'e nī chí caⁿ'á nī na infierno.

²⁹ ¿'Áá nguéé in'díícui yā na 'uūvī 'yaada cáávā 'aama tuūmī? Mar 'áámá 'yáádá s'één nguéé 'cuuvá tī na yán'āa 'cūū núúnmán nen'e chi nguéé déenu Ndyuūs Chiida yú. ³⁰ Níícú nducyaaca yuudu tiín nī ní ndii dúúché ndúúcū Ndyuūs. ³¹ Nguéé di'vá'a ndís'tiī caati ch'eete cá nī chi cuuvi 'yaan n'dáí 'yaada.

'Iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā iintiiⁿnaáⁿ yā Cristo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ

(Lc. 12.8-9)

32'Āā du'ú nūuⁿ chí ngaⁿ'a chi iintiiⁿnaaⁿ 'úú nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, 'úú ntúūⁿ ní caāⁿ'máⁿ chi iintiiⁿnaáⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nanááⁿ Chiidá chi canée yā na va'ai chɛɛti nguuvi. ³³'Āā du'ú nūuⁿ chí caāⁿ'máⁿ chi nguéé in'diichi 'úú nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, 'úú ntúūⁿ ní caāⁿ'máⁿ chi nguéé in'diichí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nanááⁿ chiidá chi canée yā na va'āī chɛɛti nguuví.

Cáávā Jesús miiⁿ véé divisiones nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ

(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

³⁴Nguέε nadicádíínuuⁿ nī chi 'úú, Jesús, ndaá chi ndεε vaadī 'diīiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Nguéε ndaá chi ndεε vaadī 'diīiⁿ caati ndεε vaadī 'caa'va ní tan'dúúcā chi candεε 'áámá machete chi 'caāiⁿ nduu 'uuvī lados. ³⁵Τí ndaá chí 'iiⁿ'yāⁿ ní nguéε cuuvi n'diichí yā chiidá yā, ní n'daataá nguéε cuuvi n'diichi tá chεεcu tá, n'daataá nguéε cuuvi n'diichi ntúūⁿ tá indáⁿ'a tá. ³⁶Caati 'áámá 'áámá yā ní enemigos yā yeⁿ'e yā ví'i na vaacu yā.

37'Iin'yān chí nen'e cá yā chiidá yā o chescu yā nguéé ti 'úú, nguéé neene n'dai yā chi cuuvi yen'é 'iin'yān. 'Iin'yān chí nen'e cá yā daiyá yā san'ā o daiyá yā n'daataá nguéé ti 'úú, nguéé neene n'dai yā chi cuuvi yen'é 'iin'yān. 38 Ní 'iin'yān chí nguéé nen'e yā 'cueenú yā cuuvi cucáávā 'úú chi tan'dúúcā chi cuta'á yā cruz yen'e yā ní can'a yā nduucú, nguéé neené n'dai yā chi cuuvi yen'é 'iin'yān. 39'Iin'yān chi nen'e cá

yā vida ye"'e yā cáávā cosas chi véé ná i"'yee"dí 'cūū nguéé ti 'úú, tuu'mi ní táámá vida ní dindaí yā. 'licú 'ii"'yā" chí dindaí yā vida ye"'e yā na i"'yee"dí 'cūū cucáávā 'úú, ti dií" yā chi 'úú ne"'é ní ndaacá yā táámá vida ye"'é yā.

Yeⁿ'e chi ndaācā yeⁿ'ē yú (Mr. 9.41)

40 'Iiⁿ'yāⁿ chi 'cuaaⁿ yā ndís'tiī, 'cuaaⁿ yā 'úú. 'Iiⁿ'yāⁿ chi n'gúuⁿ yā 'úú, n'gúuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi dichó'o yā 'úú. 41 'Iiⁿ'yāⁿ chi n'gúuⁿ yā 'áámá saⁿ'a profeta caati profeta miiⁿ chií yā lado ye" e Ndyuūs 'ii" yā" ní cuta'á yā premio chí ndaacā yeⁿ'ē chi tunééⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi profeta. 'Iiⁿ'yāⁿ chí n'gúuⁿ yā 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí n'dai caati 'iin'yān miin ni n'dai yā, 'iin'yān ní cuta'á yā premio chí tunééⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi n'dai. ⁴²'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ca'a 'áámá vaso nuūⁿnīⁿ 'iiche 'áámá 'iin'yān caati i'téénu yā 'úú, cuaacu níínnyún ngan'á ngií ndís'tiī chi νέέ premio yen'e 'iin'yān miiⁿ chi cuuvi ndaāca yā yeⁿ'e yā.

Juan chí cheēdínuūⁿnīⁿ sa dichó'o sa 'iiⁿ'yāⁿ nanááⁿ Jesús

(Lc. 7.18-35)

Taachí Jesús ch'íínú chii yā ndu'u ndiichúúví discípulos ye"e yā táácā chí canéé chi dií" yā tuu'mi ní Jesús chiicá yā yáā" mii" ní cue"é yā na taná"ā yáā" s'ee" chí ca'cuee" yā ní caa" ma" yā nduudu cuaacu ye"é Ndyuūs.

² Juan chí chɛɛdínuūⁿnīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ canúúⁿ sá vácūū. Ní taachí ch'iindiveeⁿ sá taacā idiiⁿ Jesús miiⁿ, tuu'mi ní dichó'o sa ná 'uuvi discípulos yeⁿ'e sa nanááⁿ Jesús. ³Ní 'iin'yān s'een ndáa yā ní ntiinguuneen yā Jesús miin: ¿'Áá n'diī chi Cristo chi canee chí ndaa o cunee ngíínú 'nū taama yā?

⁴Jesús miiⁿ nán'guɛɛcútaⁿ'a yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī cúna" a nī ní cuuvi nī Juan miiⁿ yeⁿ'é dendu'ū chí inaaⁿ nī ndúúcū chí n'giindiveen nī. 5'Iin'yān chi ngueenááⁿ ní inaaⁿ yā, 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ngii ngiicá ní ngiicá yā, 'iiⁿ'yāⁿ chí ndíí ca'ai lepra chí in'duuti yuūtē ye"'e yā ní nduuva dεενε yeⁿ'é yā, 'iiⁿ'yāⁿ chi chεετúū ní n'giindiveéⁿ yā, 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí ní nnduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, níícú 'iiⁿ'yāⁿ chi ndaachíī snee yā ch'iindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs chi nadanguán'ai 'iin'yān ti 'iiⁿ'yāⁿ candεε yā nduudu cuaacu miiⁿ nanáaⁿ yā. ⁶Dɛ'ē chúúcā n'dai 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé cunncáā ch'eenú yā 'úú ndúúcū nduudu yen'é.

⁷Taachi cuinaⁿ'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, Jesús tucá'a yā can'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Juan chí chɛɛdínuūⁿnīⁿ miin: ¿Dɛ'ē chen'e ndís'tiī n'diichi nī na yán'āa cuūnmán naachi nguéé ch'eetinéé 'iin'yān? ¿'Áá 'áámá ndúú chí n'giīdī 'yúúné? 80 ¿dɛ'ē tuu'mi cheⁿ'e nī n'diichí nī? ¿'Áá 'áámá saⁿ'ā chi cánuuⁿ sa catecáí n'dai sa? Cuin'diichí nī. 'Iin'yān chi snúun yā catecai n'dai yā snee yā ná va'ai yeⁿ'ē rey. ⁹Tuu'mi ní ¿dé'ē cheⁿ'é nī n'diichi nī? ¿'Áá 'aama profeta chi ngan'a nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs? 'Tíícā nduudu cuaacu. Ní 'úú ní ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī 'tíícā. Che"'é nī n'diichi nī 'áámá 'iin'yān chí ch'eete ca yā chí cuuvi profeta. 10 Chuū cánéé nguūⁿ yeⁿ'e Juan miiⁿ náⁿ libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuáán vmnaan:

SAN MATEO 11 26

Cuin'diichí nī. 'Úú ní dicho'ó 'áámá san'ā chí caan'man sa nduudu cuaacu yen'é nanáan di. San'ā miin ní nuūn'nūn cuaacú sa yúúní cáávā di.

¹¹Cuaacu níínnyún ngan'á ngií ndís'tii: Nguáán nducyaaca 'iin'yān chi n'giindiyáan yā yen'ē n'daataá nguéé taama yā chi ch'eete ca yā ti Juan miin chí cheedínuūnnīn sa. Naati 'iin'yān chi ndiicuún ca yā naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyun yā ní ch'eete ca yā nguéé ti Juan miin.

¹²Caati ndíí tiempo chi ch'iindiyaāⁿ Juan chi cheedínuūⁿnīⁿ sa ndíí maaⁿ yeⁿ'e naachí Ndyuūs nga" a ntii" nyu" yā ndúúcū 'ii" 'yā" chi yeⁿ'é Ndyuūs ní n'geenu cá yā ngii. Ní 'iin'yān chi ngun'u yā contra yeⁿ'e Ndyuūs neⁿ'e yā caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ¹³Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ profetas ndúúcū ley yeⁿ'e Moisés ngaⁿ'ā nduudu cuaacu yeⁿ'é naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā ndíí tiempo chi ndaā Juan miiⁿ ná i"'vee"dí 'cūū. 14 Ndúúti chi ndís'tiī ne"'e nī 'caandivee" nī nduudu ye"'e profetas ndúúcū nduudu yeⁿ'e ley miiⁿ, tuu'mi ní cadíínuuⁿ nī chi Juan miiⁿ ní saⁿ'ā chí profeta Elías dinguuⁿ yā chi canéé chí ndaa sa. ¹⁵Ndís'tiī chi véé veéⁿ nī 'caandiveeⁿ nī yeⁿ'é.

¹⁶ ¿Dɛ'ɛ́ tan'dúúcā 'iin'yān chi snéé yā na in'yeendí 'cūū maan? 'Iin'yān s'een tan'dúúcā san'ā n'gaiyáā chí n'gɛētɛɛ nii'vēē ní duūchi sa ní n'gai sa compañeros yen'e sa. ¹⁷ Ní ngan'a sa: 'Tiiví 'nū flauta cáávā baile naati nguɛ́ɛ́ inde'éí nī. Ní chiita 'nū canción chi ndaachií tan'dúúcā canciones cáávā tinán'ā naati nguɛ́ɛ́

cheēcu nī. 18 Juan chi cheedinuūnnīn sa ndaā sa. Nguéé che'e sa pan, nguéé chi'i sa vino ní ndís'tiī ngan'á nī chí sa"ā mii" ní canee sa ndúúcū espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. ¹⁹'Úú ní ndaá, 'úú chí San'ā chi Daiyá Ndyuūs 'úú. Ní nge'é ní ngi'í. Tuu'mi ní ndís'tiī nga" a nī ye" é: Cuin'dííchí nī. 'Áámá saⁿ'ā chí n'deēe n'dáí nge'e sa ní ngi'i taavi sá vino. Ní ngaⁿ'á nī chi 'úú ní sa" a chi n'dai ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ publicanos chi cobradores chí inn'guee yā yeⁿ'e yáⁿ'āa ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi dinuuⁿndi yā. Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ deenu yā chí vaadī deenu miiⁿ ní yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ch'iⁿ'í yā vaadī deenu miiⁿ cáávā dendu'ū chi n'daācā chi diín yā ti ye"'é Ndyuūs 'ii"'yā".

Dε'ε chúúcā ya'āī 'iin'yān yen'e yáān naachi nguέέ indaacadaamí yā yen'ē nuundi yen'é yā

(Lc. 10.13-15)

²⁰ Jesús tucá'a yā diíⁿ yā regañar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na yáāⁿ s'eeⁿ naachi diiⁿ yā nééné n'deēe vaadī n'giinu ti 'iin'yān yen'e yáān miin 'āā cuéé ndaacadaamí yā yeⁿ'ē núúⁿndí yeⁿ'e yā. Ní ngaⁿ'a yā 'tíícā: ²¹De'ē chúúcā ya'āī yen'é ndís'tiī 'iin'yān yen'e yáān Corazín. Dɛ'ē chúúcā ya'āī yeⁿ'ē ndís'tiī 'iin'yān yen'e yáān Betsaida ti ndúúti chi chiī vaadī n'giinu na yáāⁿ Tiro ndúúcū yáāⁿ Sidón tan'dúúcā chí chiī nguaaⁿ ndís'tiī, tuu'mi ní 'iin'yān yen'e yán'āa s'een 'āā 'naaⁿ tiempo ndaacadaamí yā yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní ch'iⁿ'í yā 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā costumbre ven'é vā chi neené ya'ai yā. Ní ch'eetinúuⁿ yā catecaí yā yeⁿ'e chi díínūuⁿ ní ch'ɛɛté yā nguaaⁿ yaiyáā. ²²'Úú ngaⁿ'á

ngií ndís'tiī ti nguuvi chí Ndyuūs caa"má" yā nuu"ndi ye"'é 'ii"'yā" nguéé ya'āī ca 'cueenú yā cuuvi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē yáⁿ'āa Tiro ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Sidón nguếế ti ndís'tiī. 23 Ndís'tiī 'iin'yān yen'e yáān Capernaum, ¿'áá cuuvi can'á nī na va'ai cheeti nguuvi? Nguéé cuuvi. Caⁿ'á nī infierno ti nguéé i'téénu nī nduudu cuaacu yen'é ndúúcū vaadī n'giinu chi diiⁿ Ndyuūs. Ndúúti chi chiī vaadī n'giinu na yáāⁿ Sodoma tan'dúúcā chí chiī nguaan ndís'tiī tuu'mi ní 'iin'yān yen'e yáan 'cūū 'āā i'téénu yā. Ní yáaⁿ 'cūū 'āā canéé ndíí maaⁿ. ²⁴'Úú ngaⁿ'á ngií ndís'tiī ti nguuvi chi Ndyuūs caan'mán yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ nguéé ya'āī ca 'cueenú yā cuuvi 'iin'yān yen'e yán'āa Sodoma nguéé ti ndís'tiī.

Cuchií nī nanaaⁿ 'úú ní ntaavi'tuunúúⁿ nī

(Lc. 10.21-22)

²⁵Ní tiempo miiⁿ ní Jesús nanˈguεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá chi 'iiví nī yeⁿ'ē va'ai chεεti nguuvi ndúúcū yáⁿ'āa 'cúū, 'úú ca'á gracias n'diī caati snuuⁿ n'dé'ei nī nduudu 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi déénu ca yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi n'deee n'dáí tuumicádíínuuⁿ yā, ní ca'a nī chí cadíínuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ndiicúuⁿ yā chi nguɛɛ́ n'deee cá déénu yā. ²⁶'Tíícā diíⁿ nī Chiidá ti 'tíícā neⁿ'e nī chi n'daācā diiⁿ nī ti n'daācā.

²⁷Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: Chiidá ní teé yā 'úú tanducuéⁿ'ē dendu'ū. Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguɛ́ɛ́ deenu yā táácā 'áámá n'dyáⁿ'ā Daiya Dendyuūs, dámaāⁿ Chiidá yā. Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ

nguéé deenu yā táácā Dendyuūs Chiida yú, dámaā" 'áámá n'dyá" 'ā Daiyá yā ndúúcū 'āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi Daiyá Ndyuūs neⁿ'é yā 'cuuⁿ'miⁿ yā Chiida yā. ²⁸Cuchíi nī nanáaⁿ 'úú, ndís'tiī, chi véé n'deēe n'dáí cuidado yēn'e nī chi tan'dúúcā 'áámá carga ye"'é nī ní 'úú ní dií" chí ntaavi'tuunúúⁿ nī. ²⁹Ní diíⁿ nī tan'dúúcā chi can'dée nī yugo yeⁿ'é chi 'tííca. 'Cueeⁿ nī yeⁿ'ē 'úú caati 'úú ní ndiicúūⁿ 'úú ní nééné n'dai staava yeⁿ'é, tuu'mi ní ndaācá nī vaadī ntaavi'tuunúun yen'e alma yeⁿ'e nī. ³⁰Caati yugo yeⁿ'é chí teé ndís'tiī nguéé ngi"ii. Candée nī cheedí ye"'é ní nguéé cuuví n'gii ye"'e nī.

Discípulos yeⁿ'e Jesús sta'á yā trigo nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel

(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

'Áámá nguuvi sábado chi ntaavi'tuunúún 'iin'yān Israel, Jesús cuen'e yā ndúúcū discípulos yen'e yā cuaan naachí 'iin'yān 'āā ndíín ntiinnyún yā ní míín ní véé trigo. Discípulos yen'e Jesús miin chii cuiicú yā ní sta'á yā trigo ní che'e yā. 2'Iin'yān fariseos n'diichí yā chuū, ní can'a yā chii yā Jesús miin: Cuin'diichí nī, discípulos yen'e nī ní nguéé diín yā tan'dúúcā chí ngan'a ley yen'e nguuvi chi ntaavi'tuunúún 'iin'yān.

³Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿'Áá nguéé n'geeⁿ nī táácā diīiⁿ David miiⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi cueⁿ'e ndúúcu sa taachi chii cuiicú yā?

⁴David miiⁿ sndáa yā ná yáacū yeⁿ'e Ndyuūs ní sta'á yā pan chi canéé na mesa yeⁿ'ē nátai. Ní che'é yā ní ca'a

SAN MATEO 12 28

yā chi che'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nduucú yā. Pan miiⁿ dámaāⁿ chiiduú s'eeⁿ cuuvi che'é yā. Ní tan'dúúcā chí ngaⁿ'a na ley miiⁿ nguéé canéé chí che'e rey David ní nguéé cánéé chí che'é 'iin'yān chi ndúúcu yā. ⁵ ¿'Áá nguéé n'geeⁿ ndís'tiī na ley ye"'e Moisés chi diīi" chííduú s'eeⁿ? Nguéé ntaavi'tuunúúⁿ yā ye"'e ntii"nyu" ye"'e yaācū tíínūu" nguuvi chi ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Chiidu s'eeⁿ nguéé diíⁿ yā tan'dúúcā chí ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés ní nguéé nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ⁶'Úú ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī chi véé 'áámá 'iin'yān chi ch'eete ca yā chi yaācū templo ní canee yā ndúúcū ndís'tiī. 7Ndís'tiī nguéé déénu nī de'e chi nen'e caaⁿ'maⁿ chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'e chuū: Neⁿ'é chi 'iiⁿ'yāⁿ ya'āī 'iinú yā 'iiⁿ'yāⁿ caavā 'úú. Nguết neⁿ'é chi 'caaⁿ'nuⁿ yā 'iiti ní tée vā 'iiti caavā ofrenda ven'ē 'úú. Nduuti chí cadíínuuⁿ nī tuu'mi ní nguéé diíⁿ nī condenar 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé nuuⁿndi yeⁿ'e yā. 8'Tíícā Saⁿ'ā chi Daīyá Dendyuūs miiⁿ véé ntúūⁿ poder yeⁿ'e sa yeⁿ'e nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

Saⁿ'ā chi ntí'i ta'ā sa

(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹Cuayiivi ní Jesús cheⁿ'e yā na yáacū sinagoga yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaāⁿ miiⁿ. ¹⁰Cuin'diichí nī. Miiⁿ ní canéé 'áámá saⁿ'ā chi ntí'i ta'ā sa. Snéé 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi tiinguunéeⁿ yā Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: ¿'Áá canéé na ley yeⁿ'e yú chí nduuvā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ nguuvi chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ? Chuū ní caⁿ'a yā ti neⁿ'é yā cuuvi caaⁿ'maⁿ yā núúⁿndí yeⁿ'e Jesús miiⁿ.

¹¹ Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dú'u 'aama saⁿ'ā nguaaⁿ

ndís'tiī chi véé 'áámá 'iiti cuūchī ye"'ē sa? Ní ndúúti chi cun'daa nuú" tī na 'áámá yiivi yá"'āa nguuvi chi ntaavi'tuunúú" 'ii"'yā", ¿'áá nguéé ntuun'dáa sa 'iiti nguuvi mii"?

12 ¿'Áá nguéé ya"'ai ca chiī'vē 'áámá 'ii"'yā" nguéé ti 'áámá 'iiti cuūchī?

'Tíícā dii" yú chí n'daācā nguuvi chí ntaavi'tuunúú" 'ii"'yā".

¹³Tuu'mi ní Jesús can'a yā chii yā san'ā chí ya'āī yen'ē sa: N'doo dí ta'a di. San'ā miin ní n'doō sá ta'ā sa ní ta'ā sa nduūvī n'dáácā tan'dúúcā taama. ¹⁴'Iin'yān fariseos nan'dáa yā chɛεti yaācū ní nduuvidaamá yā chí can'a yā contra yen'e Jesús miin ti nen'é yā 'caan'nún yā 'iin'yān'.

'Áámá nduudu chí caaⁿ'maⁿ yeⁿ'e Jesús

15 Taachí Jesús chicadíínuuⁿ yā chuū nan'daa yā miiⁿ. Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿ'e yā ndúúcū Jesús miiⁿ ní Jesús miiⁿ idiíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁶Ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé caaⁿ'maⁿ yā cuuví yā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ du'u yā. ¹⁷Ní 'iicu cuaacu chí profeta Isaías miiⁿ caⁿ'a yā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ taachí dinguuⁿ yā 'tíícā. Ndyuūs ngaⁿ'a yā:

¹⁸ Sán'a 'cūū ni idichíí'vē 'úú. 'Úú chínndεēvé san'á 'cūū chi nen'é ní neene yeenú ndúúcu sa. 'Úú ní cu'neén Espíritu N'dai yen'é vmnáán yen'e sa. San'á 'cūū caan'man sa yen'e ley yen'é nanáán nducyáácá naciónes na in'yeen'dí 'cūū.

¹⁹ Nguéé 'cuun'man sa ndíí nguéé ndúú 'cuāi ra sa. Mar 'áámá 'iin'yān na yúúní nguéé 'caandiveén yā nduudú yen'e

sa ti nguéé caaⁿ'maⁿ yúúdu sa cuaaⁿ na yúúní.

²⁰ Saⁿ'á 'cūū nginnee sa 'iiⁿ'yāⁿ chi véé ca cuidados yen'e yā, 'iiⁿ'yāⁿ chi tan'dúúcā 'áámá taan ndúú chí 'aa ndeētuú 'tee 'téé, 'tiicá yā. Ndíí nguéé ndúú chí ntuūvi sa 'aama mecha yeⁿ'e quinque chí ican'dáā ca 'yaān'mín yen'e. Ndíí nguéé candée sa nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ndii taachi a fuerza 'āā cuéé de'ē vee chi cuchee sa ndúúcū vaadī cuaacu miiⁿ yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē. ²¹ Ní 'íícú nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e naciones ye"'e i"'yee"dí 'cūū cūnee ngíínú yā yeⁿ'e saⁿ'á 'cūū chi cu'téénu yā yen'e sa.

'Iin'yān ngan'á yā chi Jesús véé poder yen'e yáán'guiinūun ndúúcu yā (Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

²²Tuu'mi ní 'iin'yān ndaa yā nanáán Jesús ní ndέε yā 'áámá san'ā chi canee sa ndúúcū espíritu yen'e yáán'n'guiinūun yen'ē chi ngueenáan sa ndúúcū chi nguéε ngii ngan'a sa. Jesús miin diín yā chi nduūvā yen'ē sa. Ní san'ā chi ngueenáan miin ní inaan sa ní ngíí ngan'ā sa.

²³Nducyaaca 'iin'yān ngen'e yiinú yā ní ngan'a yā: ἐ'Áá sán'a 'cūū Daiya 'iin'yān chí ndaataá yen'ē David?

²⁴Ní taachi 'iin'yān fariseos ch'iindiveén yā chuū ní can'a yā: Sán'a 'cūū nitun'dáa sa espíritu yen'e yáan'guiinūun cáávā Beelzebú, chí Satanás chí ngan'ā ntiinyun sa yen'e espíritus yen'e yáán'guiinūun.

²⁵ Jesús miiⁿ déénu yā chi nadacadíínūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Áámá

gobierno chi nga" a ntii nyú vā veⁿ'e váⁿ'āa chi νέέ 'uūvī partido yā chí ngu" u yā 'áámá yā ndúúcū taama yā, tuu'mi ní nguee cuuvi 'naaⁿ chi 'iiⁿntyéⁿ'e yā. Ní nducué"'ē yá"'āa o va'ai naachi 'iiⁿ'yāⁿ véé 'uūvī vaanīcadíínūuⁿ ye"'e yā nguéé cuuvi nduuvidaamá yā. ²⁶ Tiicá ntúūⁿ nduuti chi yááⁿn'guiinūuⁿ tun'dáa sa espíritus ye"'e yáá"n'guiinūu" véé 'uūvī vaanicádiinūuⁿ yeⁿ'ē sa ní cuáácú chi nguⁿ'u sa yeⁿ'ē maaⁿ sa ní véé 'uūvī partido yeⁿ'e sa ní 'cuiinu sa. ²⁷Ndís'tiī ní ngaⁿ'a nī chi 'úú itun'daá espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ ye"'e 'ii"'yā" ndúúcū poder ye"'e Beelzebú chi Satanás chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. Ndúúti chi 'tíícā tuu'mi ní, ¿ndúúcū du'ū rá poder ye"'ē tun'daá 'ii"'yā" chi ndúúcu nī espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ? Chííⁿ chí diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ndúúcu nī n'giⁿ'i yā chi nguéé 'tíícā chi ngaⁿ'á nī. ²⁸Ndúúti chi 'úú itun'daá espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ cáávā poder yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Dendyuūs, cuaacu níínnyún naachí Ndyuūs nga"'a ntii"nyú" yā ndaā nanáá" ndis'tiī.

²⁹Mar 'áámá 'iin'yān nguεε cuuví cundaa yā va'ai yen'e 'aama san'ā chi vέε fuerzas yen'e sa ní divíi yā chi vεε yen'e sa. ¿Canéé chí cachiichí yā san'a vmnáán vmnaan? Cuayiivi ní cuuví diín yā tun'dáa yā dendu'ū chi snúūn va'ai yen'ē sa.

30 'Iin'yān chi nguéé canée yā lado yen'é, 'iin'yān miin canée yā contra yen'é. 'Iin'yān chi nguéé dáámá diín yā cosechar nduucú, tuu'mi ní diín yā tan'dúúcā chi ingée tanducuén'ē cosecha.

SAN MATEO 12 30

31 Chííⁿ chí nduudu cuaacu chí 'úú ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Tanducuéⁿ'ē nuuⁿndi chí diíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū nduudu taan chí nguéé n'dáacā chí nga" a yā contra ye" e Ndyuūs, Ndyuūs nadach'εεcú yā yen'e yā. Naati 'iin'yān chi ngan'a yā nduudu taaⁿ chí nguéé n'dáacā chi contra yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ní nguéé nch'e ecū ye n'e ya maan ní tiempo chi cuchiī. 32 'Āā du'ú nūuⁿ chí caaⁿ'maⁿ nduudu chí nguéé n'dáacā contra yen'e San'ā chi Daiyá Ndyuūs ní cuuvi nach'εεcu yeⁿ'e yā. Naati 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé n'daācā ngaⁿ'a yā contra yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ní nguéé cuuvi nach'ε̄εcū yeⁿ'e yā ndíí nguέέ ndúú na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndíí nguéé ndúú táámá i"vee"di chí cuchiī.

'Áámá yán'á ní ngin'i cucáávā n'gui'i yen'ē

(Lc. 6.43-45)

³³ 'Tiicá ntúūⁿ caⁿ'a Jesús: Ndúúti chi véé 'áámá yán'á chi n'dáacā yeⁿ'é nī tuu'mi ní cuuvi n'gui'i n'dáacā ye" e. Níícú ndúutī chi véé 'áámá yán'á chí nguéé n'daācā yeⁿ'é nī nguεε n'dáacā cuuvi n'gui'i yeⁿ'ē. Cáávā n'gui'i yeⁿ'e yáⁿ'á ituumicadíínuuⁿ yā táácā yáⁿ'á nduuti chí n'dai o nduuti chí nguéé n'dai. ³⁴Ndís'tiī, tan'dúúcā ndaata veⁿ'ē cúú 'tiicá nī. ¿Táácā ngaⁿ'a nī cosas chi n'daācā ní idiín nī chi nguεε n'daācā? Ti chííⁿ chi ngaⁿ'a nī ndúúcū cheendí nī ngiica na staava yeⁿ'é nī. ³⁵Saⁿ'ā chi n'dáí idiiⁿ sa dendú'ū chi n'daācā chi nadacadíínuuⁿ sa na staava yeⁿ'e sa chi n'daācā. Saⁿ'a chi cunncáā idiiⁿ sa tanducué" e chi nguee n'daācā

nadacadíínuuⁿ sa caati staava yeⁿ'e sa nguéé n'dáacā. Nduudu chi ngaⁿ'ā sa ngiica sa yeⁿ'ē chi ndiituú na staava yeⁿ'e sa. ³⁶Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Nducuéⁿ'ē nduudu chi nguéé de'ē vee chíí'vē chi 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā, nducyááca yā ní cánéé chí nca'á yā cuenta yeⁿ'e nduudu chi nguee n'daācā chi caⁿ'a yā nguuvi chí Ndyuūs caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yā. ³⁷Ti cáávā nduudu yeⁿ'e nī chi n'daācā nduuví n'dai nī ní 'iicu cáávā nduudu yeⁿ'é nī nduuti chi nguéé n'dáacā cuuví nī castigo.

'Iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daācā néⁿ'e yā snaaⁿ yā señales

(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

³⁸ Tuu'mi ní n'duuvi maestros yeⁿ'e ley ndúúcū n'duuvi saⁿ'ā fariseos ngaⁿ'a sá ngii sa Jesús miiⁿ ní caⁿ'a sa: N'dií maestro, néⁿ'e 'nū snaaⁿ 'nū 'áámá señal chi diíⁿ nī.

³⁹ Jesús nán'guɛɛcútaʰ'a yā yeⁿ'e saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: 'Iiⁿ'yāⁿ cunncáā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé i'téénu yā Ndyuūs neⁿ'e yā snaaⁿ yā señal naati señal nguéé snaaⁿ yā. Dámaaⁿ snaaⁿ yā señal ye"'e profeta Jonás chi ndíí cuaa" vmnaaⁿ canee nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs. 40 Ti tan'dúúcā Jonás canúún sá cheeti 'yaācā ch'eete 'iīnū nguuvi 'iīnū n'gaaⁿ 'tíícā canee chí cūnee Saⁿ'ā chi Daiyá Ndyuūs mááⁿ yáⁿ'āa 'cúū 'iīnū nguuvi 'iīnū n'gaaⁿ. ⁴¹ Na nguuvi yeⁿ'e juicio 'iin'vān chí ch'eetinée yā na yáān chi nguuvi Nínive nducuéeⁿ yā contra yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé maaⁿnguuvi taachí Ndyuūs caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ, ní cuuví yā

condenado. 'Tíícā tí 'iin'yān yen'e yáāⁿ Nínive ní ndaacadaamí yā taachi profeta Jonás miiⁿ ndii cuááⁿ vmnaan can'a sá nduudu cuaacu ye" e Ndyuūs. Cuin'diichí nī 'áámá sa" a chi ch'eete ca nguéé tí profeta Jonás miiⁿ canee sa 'muuⁿ na lugar 'cūū. 42 'Tiicá ntúūⁿ nguuvi yeⁿ'e juicio n'daataá reina chí tiempo chi chó'ōo nga"'ā ntii"nyu" tá ye"'e lado yeⁿ'e Sur caⁿ'a tá nducueeⁿ tá contra ye"'e 'ii"'yā" chi snée yā maaⁿnguuvi taachi Ndyuūs caāⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ. Ní táⁿ'ā miiⁿ ní diīn tá condenar 'iin'yān chi snée yā maaⁿnguuvi ti táⁿ'ā miiⁿ ndaā tá ndíí na ya"ai taaví ye"e yá"āa. Ní ngiica tá ní ch'iindiveen tá yen'ē vaadī deenu yeⁿ'e rey Salomón. Cuin'dííchí nī 'áámá san'ā chi ch'eete ca vaadī deenu yeⁿ'e sa canee sa 'muuⁿ nguéé ti Salomón miiⁿ.

Espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ chí nanguεεcunée na saⁿ'ā

(Lc. 11.24-26)

⁴³Caⁿ'a Jesús: Taachí espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ nacan'daa na 'áámá sa" a cachiica na yá" a cuū" má" naachi nguεε ch'εεtinéé 'iin'yān ní n'nuūuⁿ naachi cuuvi ntaavi'tuunúuⁿ ní nguéé ndaācā. 44 Tuu'mi ní espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ ngaⁿ'a: Nanguescuneeé na vaacú naachi chiīcá. Taachí nguɛēcūnéee ní ndaā na vaacu miiⁿ ndaācā saⁿ'a miiⁿ ní tan'dúúcā 'aama va'āī chi n'dai ní nduuvi deevé ndúúcū nducué" e na lugar ye" e. 45 Tuu'mi ní espíritu miiⁿ cueⁿ'e ní in'nuuⁿ tá ná ndεēchē espíritus chi cunncáā ca chí cuuví maāaⁿ. Ní ndaā espíritu miiⁿ ndúúcū ndēεchē espíritus ní

ch'eetinée na san'ā miin. Cuayiivi ní n'geenu sa ngiī taavi ca ní cunncáā ca canee sa nguết ti vmnaan. 'Tiicá ntúūn 'cueenú yā cuuvi 'iin'yān chi snée yā maan ti nguee n'dáacā idiín vā.

Chεεcú Jesús miiⁿ ndúúcū 'díínu yā

(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶Taachí Jesús miiⁿ índeé yā ndúúcū 'iin'yān, tuu'mi ní ndaā niiⁿnuúⁿ chεεcú yā ndúúcū 'díínu yā ní snée yā chuva'āī. Ní neⁿ'e yā ndeé yā ndúúcū Jesús miiⁿ. ⁴⁷'Áámá 'iin'yān can'a yā chii yā Jesús miin: N'diī Jesús, cuin'dííchí nī. Chεεcú nī ndúúcū 'díinu nī snée yā chuva'āī ní neⁿ'e yā ndee yā ndúúcu nī.

⁴⁸ Jesús nanˈguɛεcútana yā ní cana yā chii yā sana miin: ¿Dú'ū chí chēcú miino o ¿dú'ū chí ˈdiinú miino

⁴⁹ Ní n'doó yā ta'á yā naachi snéé discípulos ní can'a yā: Cuin'diichí nī, 'iin'yān s'ūun ní tan'dúúcā chí chεεcú ndúúcū 'diīnú, 'tííca yā. ⁵⁰ Τί 'āā du'ú nūun 'iin'yān chi diín yā tan'dúúcā chi nen'e Chiidá chi canée yā ná va'ai chεεti nguuvi tuu'mi ní 'iin'yān s'een chí 'diinú ndúúcū vi'í ndúúcū chεεcú.

'Áámá ejemplo ye¹'ē sá¹'ā chi ngiīnū ndaata

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

13 Nguuvi miiⁿ Jesús can'dáa yā va'āī miiⁿ ní ch'iīndi yā niiⁿnuúⁿ ná nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. ²Ní nééné n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ ndúúvidaamá yā naachi canéé Jesús. Tuu'mi ní Jesús ndaa yā na 'áámá barco ní ch'iīndí yā. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ snée yā 'diituu núuⁿnīⁿ naachi vɛɛ yáⁿ'āa ndúútiī. ³Ní Jesús caⁿ'a yā nééné

SAN MATEO 13 32

n'deēe nááⁿ ndúúcū parábolas chí ejemplos tan'dúúcā dendu'ū chi véé i"'yee"dí 'cūū. Ní ca"'a yā chuū: 'Áámá saⁿ'ā chi ngiīnū ndaata can'dáa sa chiīnū sa ndaata. 4 Taachí chiīnū sa, 'áámá duutu ndaata míín ní chiiya cyúúní. Ndaā 'yaadá ni ch'iinu che'e tī. 5Nán'ā duutu ndaata miiⁿ ní chiiya na tuūu naachi nguéé ch'eete yán'āa. Maanncheeté nūun can'dáā ti nguéé ch'eete yán'āa yen'ē. ⁶Can'dáā 'yán'ā ní yaata miin ní ti'i ti nguέε dii'yu yeⁿ'ē. ⁷'Iicu náⁿ'ā duutu ndaata miiⁿ ní chiiya nguaaⁿ yááⁿ. Yááⁿ miiⁿ ní ch'iita ní di'vaāchí yeⁿ'ē yaata miiⁿ. 8'Iicu náⁿ'ā duutu ndaata miiⁿ ní chiiya na yáⁿ'āa n'dáacā ní n'dáacā chiī cosecha veⁿ'ē. 'Áámá ní chiī 'áámá ciento yeⁿ'ē, taama ní chiī 'iīnū ngɛɛcu yeⁿ'ē, ni táámá ní chiī ndíícú ndiichi yeⁿ'ē. ⁹'Iiⁿ'yāⁿ chi véé veéⁿ yā ní 'caandiveéⁿ yā nduudu yen'é.

Chííⁿ chí neⁿ'ē caāⁿ'māⁿ ejemplo miiⁿ (Mr. 4.10-20; Lc. 8.9-15)

10 Tuu'mi ní discípulos ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: ¿Dɛ'ɛ cáávā chi ndúúcū ejemplos ngi'cueeⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ?

11 Jesús nan'gueecútan'a yā ní can'a yā chii yā discípulos yen'e yā: 'Āā ndís'tií nūun ndaācā chicadíínuun nī dendu'ū chi canúún n'de'ei yen'e naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā ná va'ai cheeti nguuvi, naatí tanán'ā 'iin'yān s'een nguée canée chí cadíínuun yā. 12 Iin'yān chi vée yen'e yā Ndyuūs ca'a cá yā ní n'deēe cá cuuvi yen'e yā. 'Iin'yān chi nguée vée yen'e yā, 'áárá chí dúú'ví nūun chi nadacádíínuun yā chi vée yen'e yā chuū ní Ndyuūs ndivíi yā yen'e yā.

¹³Cáávā chíín chí ngan'á ngií 'iin'yān ndúúcū ejemplos caati inaan yā naati n'gɛɛtinée yā tan'dúúcā chi nguéé inaan yā. Ní n'giindiveén yā naati n'gɛɛtinee yā tan'dúúcā chi nguéé n'giindiveén yā ndíí nguéé ndúú tuumicadiinuun yā. ¹⁴Ní 'íícú cuuvi cuaacu yen'e 'iin'yān s'een chíín chi can'a profeta Isaías ndii cuáán vmnaan taachi can'a yā 'túúcā ní canéé nguūn na libro yen'e Ndyuūs:

Ndúúcū veéⁿ yā 'caandiveéⁿ yā ni nguεε tuumicadíínuuⁿ yā; ní snaaⁿ yā ní nguέε ca'a yā cuenta yeⁿ'ē.

15 Caati staava yen'e 'iin'yān s'een ní chεεchi. Ndúúcū veén yā n'giindiveén yā naati nguéé tuumicadíínuun yā n'daācā. 'Iin'yān s'een ní n'gaadí yā nduutinaan yā caati nguéé snaan yā ndúúcū nduutinaán yā; ní nguéé 'caandiveén yā ndúúcū veén yā, ndii nguee ndúú ituumicadiinúún yā ndúúcū staava yen'é yā, ndii nguéé ndúú ndaacadaamí yā yen'ē nuundi yen'e yā chi 'úú cuuví nadich'eēcú nuundi yen'é yā.

16 De'e chúúcā n'dai ndís'tiī ti véé nduutinaaⁿ nī chí inaaⁿ nī ní veéⁿ nī chí n'giindiveéⁿ nī. 17 Ti cuaacu nííⁿnyúⁿ 'úú Jesús ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ profetas ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí n'dai neⁿ'é yā snaaⁿ yā chííⁿ chí ndís'tiī inaaⁿ nī naati nguéé n'diichi yā. Neⁿ'e yā 'caandiveéⁿ yā chííⁿ chí ndís'tiī n'giindiveéⁿ nī naati nguéé ch'iindiveéⁿ yā.

¹⁸'Caandiveeⁿ ndís'tiī ejemplo yeⁿ'e saⁿ'ā chí ngiīnū ndaata.

19'Ii"'yā" chi n'giindiveé" yā nduudu ye"'e naachí Ndyuūs nga"'a ntii"nyú" vā veⁿ'ē va'ai cheeti nguuvi ní nguéé ituumicadíínuuⁿ yā, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā duutu ndaata chí chiiya cuaaⁿ cyúúní. Ndaa yááⁿn'guiinūuⁿ ní sta'ā sa nduudu ye"'é Ndyuūs chi canéé na staava ye"'é yā. 20 Ndaata chí chiiya nguaaⁿ tuūu ní tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní taachí n'giindiveéⁿ yā nduudu miiⁿ ní yeenú n'dai yā, ²¹naati nguέέ 'áámá cānee na staava yeⁿ'é yā ní nguéé 'nááⁿ tiempo cūnee. Taachí n'géénu yā ngii ti 'iin'yān cán'daa yā 'iin'yān s'een cáávā nduudu ye" é Ndyuūs, tuu mí nūuⁿ divíi yā nduudu miiⁿ ní nguéé canée na staava yeⁿ'é yā. ²²Ndaata chí chiiya nguaan yáán ní tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'iindiveéⁿ yā nduudu miiⁿ naati neⁿ'e cá yā nducuéⁿ'ē yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū chi vέέ. Ní nginnche'éí yā 'iin'yān. Ní vaadī 'cuiica miiⁿ di'vaachií yeⁿ'ē nduudu miiⁿ ní diiⁿ chí nguéé dichíí'vē nduudu miiⁿ na vida yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ²³Ndaata chí chiiya na yáⁿ'āa n'dáacáā chíín chí tan'dúúcā 'iin'vān chí n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní tuumicadiinúún yā ní i'téénu yā nduudu miiⁿ. Ní n'daācā idiín yā. Ní nduudu miin tan'dúúcā chi chiī 'aama ciento yen'ē o chi chiī 'iīnū ngεεcu yeⁿ'ē o chi chiī ndiicú ndiichi yeⁿ'ē. 'Tíícā chii cosecha ye"'ē nduudu mii".

Ejemplo yeⁿ'é yaātā chi nguéé n'daācā chi véé nguaaⁿ trigo

²⁴ Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cuuví ndís'tiī táámá ejemplo. Ní caaⁿ'máⁿ yeⁿ'e naachí

Ndyuūs nga" a ntii nyú yā ye" e na va'ai cheeti nguuvi ní tan'dúúcā 'áámá saⁿ'ā chí ngiīnū sa ndaata yeⁿ'e trigo chi n'daācā na campo yeⁿ'ē sa. ²⁵Taachí mozos cyaadu sa, tuu'mi ní saⁿ'ā chi enemigo yeⁿ'ē sa ndaā sa ni chiīnū sa 'daan'nun trigo na campo ye"'e sa"'ā mii" nguaa" trigo chi n'daācā miiⁿ, ní cúnaⁿ'a sa. ²⁶Taachí can'daa yaata yeⁿ'ē ní chiī trigo, tuu'mi ní can'daā nguuvi 'daaⁿ'nuⁿ trigo miiⁿ. ²⁷Tuu'mi ní mozos chi idiiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ na campo miiⁿ ndaa sa nanááⁿ saⁿ'a chi 'iivi yeⁿ'e campo miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa 'iivi: N'dií Señor, ¿'áá nguέε chiīnū ndaata yeⁿ'e trigo chi n'daācā na campo yen'e nī? ¿Tií chiīcā ndaata 'daa" nu trigo? ²⁸Saⁿ'ā 'iivi miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa mozos chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ: 'Áámá saⁿ'ā enemigo yeⁿ'é niīnū sa. Mozos ní caⁿ'a sa chii sa 'iivi sa: ¿'Áá neⁿ'e nī chi caⁿ'a 'nū ní tiicu 'nū yaātā miiⁿ chi nguéé n'daācā? ²⁹'Iivi miiⁿ ní can'a sa chii sa mozos chi idiin ntiiⁿnyuⁿ: Nguéé tiīcū di 'daaⁿ'nuⁿ trigo miiⁿ caati cuuví tiicú ntúuⁿ di trigo chí n'daācā miiⁿ. ³⁰Ca'a di lugar chi dáámá 'cuiita ndíí taachi ndaa tiempo ye"'e cosecha mii", tuu'mi ní 'úú caan'mán cuūví 'iin'yān chi 'caacá yā trigo miiⁿ chi 'caacá yā vmnáán vmnaan 'daan'nun trigo miin ní dichiichí yā caadī ticuaá ní 'neeⁿ yaⁿ'a yā. 'Cuiinu maaⁿ ní nandέε yā trigo miin ní 'cuíi yā cheeti díínūun.

'Áámá ejemplo yen'ē ndaata yen'ē yiivē ntíí'yāa

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹ Táámá ejemplo Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Naachí Ndyuūs ngaⁿ'a

SAN MATEO 13 34

ntii"nyú" yā na va'ai cheeti nguuvi ní tan'dúúcā 'aama nduutií ye"'e yiivē ntíí'yāa chi 'áámá sa"'ā sta'ā sa ní chiīnū sa na yá"'āa ye"'ē sa. ³²Ndaata yiivē ntíí'yāa 'cūū ní 'lii" ca nguéé ti tanducué"'ē ndaata. Taachí n'giita yaātā mii", tuu'mi ní ch'eete ca chi cuuvi taná"'ā yaātā. Ní chiī yá"'á. Ní ndaá 'yáádá ye"'ē nanguuvi ní din'dái tī 'deece tī na dúu"nē yá"'á mii".

Ejemplo ye"'e levadura ye"'e pan

(Lc. 13.20-21)

33 Táámá ejemplo Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: Naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā yen'ē na va'ai cheeti nguuvi ní tan'dúúcā 'áámá táán levadura yen'e pan. 'Áámá n'daataá sta'a tá levadura miin ní chistan'ā tá nguaan 'iīnū medida yen'e harina ndíí chí nan'guiita tanducuén'ē yaāchī yen'ē.

Chuū chí nga"ā Jesús mii" ndúúcū ejemplos

(Mr. 4.33-34)

34 Tanducuén'ē chuū ngi'cueen Jesús ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een ndúúcū ejemplos. Ni nduuti chi nguéé ndúúcū ejemplos yen'e chi véé in'yeendí 'cuū, nguéé ngi'cueen yā 'iin'yān s'een. 35 Ní 'iicu cuuvi cuaacu chí can'a profeta ndii cuáán vmnaan taachí can'a yā 'túúcā. Ní canéé nguūn ná libro yen'é Ndyuūs 'túúcā:

Caaⁿ'máⁿ ndúúcū ejemplos. Ca'cueéⁿ dendu'ū chi canúúⁿ n'de'ei ndíí taachi Ndyuūs din'dái yā iⁿ'yeeⁿdī.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chi neⁿ'e caaⁿ'māⁿ ejemplo yeⁿ'e trigo

³⁶Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā 'iin'yān s'een chi cunan'á yā na vaacú yā.

Jesús ntúūⁿ cunaⁿ'a yā ní sndaa yā 'áámá va'ai. Discípulos yeⁿ'e yā nndaa yā nanááⁿ Jesús, ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ: N'diī, Jesús, ca'cuéeⁿ nī chí neⁿ'e caāⁿ'maⁿ ejemplo yeⁿ'e 'daaⁿ'nuⁿ trigo chi véé nguaaⁿ trigo na campo.

³⁷ Jesús nan'guɛɛcútaⁿ'a yā ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: 'Iin'yān chi ngiīnu ndaata chi trigo chi n'dáacā, 'iin'yān miin chí San'ā chí Daiya Ndyuūs. ³⁸Campo miiⁿ ní tan'dúúcā i"'yee"dí 'cūū. Ndaata chi n'dáacā miiⁿ ní tan'dúúcā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi daiya Ndyuūs ní yeⁿ'ē naachi Ndyuūs nga" a ntiinnyún yā. Yaātā yeⁿ'e ndaata chi nguéé n'daācā ní tan'dúúcā 'iin'yān chi nguéé n'daācā idiín yā, 'iin'yān s'een chi daiya yááⁿn'guiinūūⁿ. ³⁹Saⁿ'ā chi chiinū sa 'daaⁿ'nuⁿ trigo miiⁿ ní tan'dúúcā maān yáánn'guiinūun. Ní cosecha yeⁿ'ē miiⁿ ní tan'dúúcā chí 'cuiinu iⁿ'veēⁿdī. Saⁿ'ā s'eeⁿ chi ita'a sa cosecha miiⁿ ní tan'dúúcā ángeles. 40 Tan'dúúcā chí tiīcú yā 'daaⁿ'nuⁿ trigo ní nadidáámá yā ní 'neeⁿ yaⁿ'a yā, 'tíícā cuuvi tiempo taachi 'cuiīnū i"'yee"dí 'cūū. 41 Sa"'ā chi Daiya Ndyuūs ní dichó'o yā ángeles ye"'e yā chi nadidáámá yā 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'ē naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Niicú tun'dáa yā nducyaaca 'iin'yān chi diín yā chi náⁿ'a yā idiiⁿ nuuⁿndí yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi idiiíⁿ chi nguɛɛ n'daācā. ⁴²Ní cu'nuúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ na nguuchí yaⁿ'ā. Mííⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cuεεcú yā ní che'e 'diiⁿ'yúⁿ yā. ⁴³Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ chi n'dáí nanááⁿ Ndyuūs cuuvi deevé yā ngii tan'dúúcā 'yán'ā taachi 'āā snée yā naachi Ndyuūs Chiidá yā ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā na

va'ai cheeti nguuvi. Ndís'tiī chi véé veéⁿ nī 'caandiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'é.

Ejemplo yeⁿ'e vaadī 'cuiica chi canúúⁿ n'de'ei

44 Can'a ca Jesús miin táámá ejemplo: Naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā yen'ē va'ai chεεti nguuvi ní tan'dúúcā vaadī 'cuiica chí canúún n'de'ei na 'áámá campo. 'Áámá san'ā ní ndaācā sa vaadī 'cuiica miin ní cunuun n'dé'ei ntúūn sa lugar miin. Yeenú taavi sa. Cunan'a sa ní n'diicui sa tanducuén'ē chi vέε yen'ē sa ni cuái sa campo miin.

Ejemplo yeⁿ'ē 'áámá perla chi yaⁿ'ai taavi chii'vē

45'Tiicá ntúūⁿ. Naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā na va'ai chɛɛti nguuvi ní tan'dúúcā 'áámá saⁿ'ā chí n'diicui sa chí in'nuuⁿ sa perlas chi yaⁿ'ai taavi chíí'vē. ⁴⁶Taachí ndaācā sa 'áámá perla chi n'dɛɛvɛɛ́ ní yaⁿ'ai taavi chíí'vɛ, tuu'mi ní cuinaⁿ'ā sa ní n'diicui sa tanducuéⁿ'ē chi vɛ́ɛ́ yeⁿ'ē sa níícú cuai sa perla miiⁿ.

Ye"'e ejemplo ye"'e yaānā

47'Tiicá ntuū". Naachí Ndyuūs nga"a ntii"nyú" yā na va'ai chɛɛti nguuvi ní tan'dúúcā 'áámá yaānā chí san'ā n'gaa nuú" sa na nuū"nī"yá"ā ní ita'āa nducué"ē naa" 'yaācā. 48 Taachí 'āā ndiituú yaānā mii", intun'dáa yā cuaa" 'diituú nuū"nī"yá"ā mii". Ní n'daaviyaí yā ní nan'guaá" yā 'yáacā chi n'daācā. N'giī yā 'iiti 'cuɛɛtēɛ. Ní 'iiti chi nguɛɛ n'dáacā mii" nginngée yā 'iiti. 49'Tíſcā cuuvi taachi 'cuiīnū i"'yee"dí 'cūū. Nandaā ángeles

ní tun'dáa yā 'iin'yān chí n'dai yā nguaan 'iin'yān chí nguɛɛ n'dáacā idiín yā. 50 Ní 'cuíi yā 'iin'yān chí nguɛɛ́ n'daācā ná nguuchi yan'ā. Míín 'iin'yān s'een cuen'e daānman cuɛɛcú yā ní cuen'e daānman ché'é 'diin'yun yā.

Ejemplo yeⁿ'ē vaadī 'cuíícá ngai ndúúcū chí ndiicúū

⁵¹ Jesús tiinguuneeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿'Áá tuumicádíínuuⁿ ndís'tiī tanducuéⁿ'e dendu'ū chí 'túúcā? 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní n'guεεcútaⁿ'a yā: 'Τίίcā Señor.

52 Jesús ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: 'Áámá 'aama maestro yen'ē ley chí'neen yā yen'e naachi Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā na va'ai chεεti nguuvi, maestro miin ní cuuví yā tan'dúúcā 'áámá patrón chi vέε vaadī 'cuiica yen'e sa na va'ai yen'ē sa. Ní deenu sa táácā tun'dáa sa yen'e vaadī 'cuiica yen'ē sa dendu'ū cosa chi ngaī ndúúcū cosa chi ndiicúū.

Jesús canee yā na yáāⁿ Nazaret (Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

53 Taachí Jesús miiⁿ ch'íínú caⁿ'á yā nduudu 'cūū, cueⁿ'é yā yeⁿ'ē miiⁿya. 54 Ní ndaá yā yáāⁿ vaacú yā chi nguuvi Nazaret ní ngi'cueeⁿ yā yaācū sinagoga miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cheⁿ'e yiinú yā yeⁿ'e chi chi'cueeⁿ Jesús. Ní ngaⁿ'a yā: ¿Tií ndiicaá vaadī déenu yeⁿ'ē saⁿ'á 'cūū? ¿Táácā cuuvi diiⁿ sa vaadī n'giinu chí idiiⁿ sa? ⁵⁵ Sáⁿ'a 'cūū chí daiya 'viichiyáⁿ'ā ní María nguūvī chεεcu sa. Ni 'díinū sa ní Jacobo, ndúúcū José, ndúúcū Simón, ndúúcū Judas. ⁵⁶ Ví'i ntúuⁿ sa snee yā ndúúcu yú. ¿Tií ndiicaá

tanducuén'ē vaadī deenú 'cūū chí ngí'cuéén sa? 57 Ní cáávā chuū 'iin'yān yen'e yáān miin cunncáā can'a yā yen'e Jesús miin, ní nguéé i'téénu yā yen'e yā. Naati Jesús ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: Nguéé véé mar 'áámá profeta chi candee nduudu yen'é Ndyuūs chí 'iin'yān yen'ē yáān vaacú yā ndúúcū 'iin'yān na vaacu yā dinén'e yā profeta miin.

58 Jesús miiⁿ nguéé neené n'deēe vaadī n'giinu diíⁿ yā miiⁿ caati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé s'téénu yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ.

Ch'iī"nú" yā Juan chi ngeedínuū"nī" (Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

Tiempo 'cūū san'a rey
Herodes, chi gobernador
yen'e yán'āa Galilea, ch'iindiveen sá
tan'dúúcā chi 'iin'yān ngan'a yā yen'e
Jesús miin. Ní rey miin can'a sa
chii sa mozos yen'ē sa: Sán'ā Jesús
'cūū ní Juan chí ngɛɛdínuūnnīn chí
nnduuchi sá yen'ē nguaan tinán'ā. Ní
cáávā chuū véé poder yen'ē sa chi
idiin sa vaadī n'giinu.

³Rey Herodes miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ca" a ntii" nyú" yā chi soldados sta'a sa Juan miiⁿ ní cāchiichí sa Juan ndúúcū cadenas ní chi'nuuⁿ sa Juan vácūū. 'Tíícā diín rey miiⁿ cucáávā n'daataá yeⁿ'e yā chi nguuvi Herodías ti vmnááⁿ vmnaaⁿ n'daataá miiⁿ ní n'daataá yeⁿ'ē Felipe chi 'díínu rey miiⁿ. Ní divíi rey miiⁿ táⁿ'ā miiⁿ yeⁿ'e Felipe. 4'Tíícā diíⁿ rey ndúúcū Juan chi ngɛɛdínuūⁿnīⁿ ti Juan miiⁿ ngaⁿ'a sá ngii sa Herodes miiⁿ chi tan'dúúcā chi ngaⁿ'a na ley, nguéé canee chí cuuvi n'daataá yeⁿ'é yā n'daataá miin.

⁵Rey Herodes miiⁿ ní neⁿ'e yā 'caan'nun yā Juan miin, naati 'va'á yā 'iin'yān yen'e yáān miin; ti 'iin'yān s'eeⁿ ní s'téénu yā chí Juan miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ profeta chi dichó'o Ndyuūs. ⁶Taachí 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā 'viicu yeⁿ'ē cumpleaños yen'e Herodes miin, n'daataá 'líín daiya tán'ā Herodías miiⁿ nde'ei tá naavtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní rey Herodes miiⁿ ní chiī yeenú yā chi nde'ei tá ní caⁿ'a yā: ⁷Dii, n'daataá 'lííⁿ. 'Úú ngaⁿ'á ndúúcū nduudu, "por Dios", chi teé dii 'āā dɛ'é nūuⁿ chí neⁿ'e di. ⁸Chεεcu tá ni caⁿ'a yā chīi yā n'daataa 'líín miin de'ē chí caaca tá. Ní n'daata 'lííⁿ caⁿ'a ta chii tá rey miiⁿ: N'diī rey, tée nī 'úú tiīⁿ Juan chi ngeedinuūⁿnīⁿ cu'nuúⁿ cheetī 'áámá cu'u.

⁹Tuu'mi ní rey Herodes miiⁿ s'neeⁿ ndaachii yiinú yā; naati rey miiⁿ caati 'āā caⁿ'a yā ndúúcū nduudu, "por Dios", ní ch'iindiveéⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā ndúúcu yā na mesa miiⁿ, caⁿ'a yā chí 'āā ca'a núúⁿ yā chííⁿ chí ngiica táⁿ'ā miiⁿ. ¹⁰Caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chí 'caātā daandu Juan chi ngɛɛdinuūⁿnīⁿ chi canúuⁿ sa vácuū. ¹¹Ní ndɛɛ sa tiiⁿ yā miiⁿ sn'núúⁿ chɛɛti cu'u ní ca'a sa n'daata 'lííⁿ miiⁿ. Ní táⁿ'ā miiⁿ ní ca'a tá chɛɛcu tá.

¹²Tuu'mi ní discípulos yeⁿ'e Juan chi ngεεdínuūⁿnīⁿ ndaá yā ní sta'á yā cuerpo yeⁿ'e Juan miiⁿ ní ch'iīchi yā. Ní cheⁿ'e yā chīi yā Jesús miiⁿ tan'dúúcā chí chiī.

Jesús ca'á yā che'e nyuⁿ'u mil 'iiⁿ'yāⁿ (Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³Taachí Jesús miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, cueⁿ'é yā ní sndáa yā na

'áámá barco, ní cueⁿ'e yā na 'áámá lugar cueeti naachi nguéé 'iin'yān. Taachí 'iin'yān s'een ch'iindiveén yā chuū, can'dáa yā yen'e yáān s'een ní cue" e yā ndúúcū Jesús. 14 Ní taachí Jesús miiⁿ nan'dáa yā ná barco miiⁿ, n'diichí yā n'deee n'dáí 'iin'yān, ní nnee ya'ai 'iinu yā 'iin'yān s'een. Ní diín yā chi nduūvā yen'é 'iin'yān chi ngíitā chi ndaā ndúúcū 'iin'yān chi candεε yā 'iin'yān s'een. 15 Ní taachí 'āā chiinu discípulos yeⁿ'e Jesús miiⁿ ndaá yā nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a yā chii yā 'iin'yān: 'Āā chi chíínū maan, ní 'muuⁿ nguéé n'geetinéé 'iiⁿ'yāⁿ. Yaa'ví nī 'iin'yān s'tíī chí can'á yā cuááⁿ na yáāⁿ n'gaiyáā ní cuái yā chi che'e yā.

¹⁶ Jesús can'a yā chīi yā discípulos: 'Iin'yān s'tíī nguéé cánéé chí nán'a yā. Ndís'tiī ca'a nī chi che'e yā.

¹⁷Discípulos ní caⁿ'a yā: Nguéé tunééⁿ chi che'e yā. Dámāāⁿ nyuⁿ'u panes ndúúcū na 'uūvī 'yaācā véé.

¹⁸Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos: Candέε nī panes ndúúcū 'yaācā 'muuⁿ.

¹⁹Cuayiivi ní Jesús chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí ch'ɛɛté yā ná yaātā miiⁿ. Jesús ní sta'á yā nduu nyún'ú panes miiⁿ ndúúcū 'uūvī 'yaaca ní n'diichí yā nanguuvi ní ca'a yā gracias Ndyuūs Chiidá yā. Cuayiivi ní n'deee yā panes ní ca'a yā discípulos yen'e yā. Discípulos miiⁿ ní ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé miiⁿ. ²⁰Nducyáácá yā che'e yā ní chiitu 'iin'yān. Ní discípulos nān'guaáⁿ yā chí nángaāva panes yeⁿ'e miiⁿ ndúúcū 'yaācā miiⁿ ní chiitu tá ndiichúúví 'cuɛētēe. 21 'Iin'yān chí che'ē miin nyun'u mil ngii yā, ndii nguéé chiduūche n'daataá, ndíí nguéé ndúú da'caīyāa ra.

Jesús ngiicá yā cuááⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

²²Cuayiivi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā chi cundaa yā na barco ní can'á yā táámá 'díítuú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā, 'naaⁿ chi Jesús miiⁿ diíⁿ yā despedir yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ. ²³ Jesús diíⁿ yā despedir yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní divíi yā yeⁿ'e yā ní cuchεε yā na 'áámá yiīcū ní can'angua'á yā. Taachí chiī 'da'a, 'āā dámaaⁿ Jesús canée yā miiⁿ. ²⁴Barco miiⁿ ní 'āā cánduūu naavta" jā ye" jē nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ naachi olas yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ miiⁿ neⁿ'e 'cuuchii na yaānūuⁿ yeⁿ'e nuūⁿnī miiⁿ. 'Yúúné ní ngeēnū taaⁿ ní diitu n'dáí n'geⁿ'e na barco miiⁿ. Ní barco miiⁿ nguéé ngii ngíícá. ²⁵Taachi 'da'a ca táámá nguuvi tan'dúúcā n'geecu cuūuⁿ o n'geecu nyu"'u, Jesús ndaá yā nanáán discípulos ní ngíícá yā cuaan vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ. ²⁶Taachí discípulos ní n'diichí yā Jesús miiⁿ chi ngiicá yā cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ ní dii'yá yā chiī. Ní chistaⁿ'a vaanicadiinūuⁿ yeⁿ'é yā. Ní 'cai yā: Chuū ní 'áámá bulto. Ní ca"'á yā ndúúcū vaadī 'va'a.

²⁷Cuayiivi miiⁿ ní Jesús yaa'ví yā discípulos ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī cúúví ditiinú nī caati 'úú. Nguéé di'va'á nī.

²⁸Tuu'mi ní Pedro nán'guεεcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa: N'dií Señor, ndúúti chí n'diī caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ nī chi caⁿ'á naachi canee nī ní caacá cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā.

²⁹ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā: Pedro, cuchíi di. Pedro miiⁿ ní nan'dáa sa na barco miiⁿ ni tucá'a sa ngiica sa cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Ní cueⁿ'ē sa naachi canéé Jesús miiⁿ. ³⁰ Taachí Pedro miiⁿ n'diichi sa 'yúúné taaⁿ miiⁿ di'vá'a sa ní 'āā tucá'ā chɛɛchi sa nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Tuu'mi ní 'cáí yiicu sa ní caⁿ'a sa: Señor, nadanguáⁿ'ai nī 'úú.

³¹Hora mííⁿ nūuⁿ, Jesús miiⁿ n'doó yā ta'a yā ní sta'á yā ta'a Pedro ní caⁿ'a yā chii yā Pedro: Dii saⁿ'ā chi dúú'vīi i'téénu di, ¿dɛ'ē cúúví chí nadi'uūvī di staava yeⁿ'ē di ní nguéé i'téénu di?

³²Ní taachí Jesús ndúúcū Pedro sndáa yā na barco miiⁿ, canee 'diiíⁿ 'yúúné mííⁿ. ³³Tuu'mi ní discípulos chi snúuⁿ yā na barco miiⁿ ní ndaá yā nanááⁿ Jesús ní s'téénu yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'a yā: N'diī Jesús, cuaacu nííⁿnyúⁿ chí Daiya Ndyuūs n'dii.

Jesús diíⁿ yā chi nduuvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Genesaret

(Mr. 6.53-56)

34 Tááchí ch'iinu cho'ó yā táámá lado ye"e nuū"nī" yá"ā mii" ní ndaá yā na yá"āa Genesaret. 35 'Iin'yā" s'ee" ye"e yá"āa mii" taachi tuumicádíínuu" yā chí Jesús canée yā mii", tuu'mi ní 'iin'yā" s'ee" ca"á yā ní chii yā 'iin'yā" ye"e núú"má" cuaa" yáā" n'gaiyáā chi snéé nii"nuú" chi Jesús canée yā mii". Níícú 'iin'yā" s'ee" cándɛɛ yā nducyaaca 'iin'yā" chi ngííta yā nanáá" Jesús mii". 36 Ní 'iin'yā" s'ee" di'cuíítu yā Jesús miin chi 'cuáa" yā chi 'iin'yā" s'ee" tuu'ví yā naachi n'dɛɛtií ye"ë catecái yā. Ní nducyaaca 'iin'yā" chí tuu'ví yā catecai Jesús miin ní nduūvā ye"e yā.

Yeⁿ'e chi diiⁿ chí νεε nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ

(Mr. 7.1-23)

Tuu'mi ní duu'vi maestros chi ngi'cueeⁿ ley ndúúcū

'iin'yān fariseos chi chiicá yā yáān Jerusalén ndaá yā nanáán Jesús miin, ní can'a yā chiī yā 'iin'yān: 2¿De'ē cúúví chí discípulos yen'e nī nguéé diín yā tan'dúúcā costumbre yen'ē 'iin'yān ndiicúū? ¿De'ē cúúví chí nguéé inaannu yā ta'á yā taachi 'āā cuéé che'e yā pan?

³Jesús nan'guɛɛcútaʰ'a yā ní caʰ'a yā chiī yā 'iin'yān s'een: ¿Dε'ē cúúví chí ndís'tiī ní nguéé diín nī tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'é Ndyuūs ní diíⁿ nī tan'dúúcā costumbre yen'ē 'iin'yān ndiicúū? ⁴Ti Ndyuūs ní ca'á yā ley yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā: Diíⁿ nī honrar chiidá nī ndúúcū cheecú nī. 'Iin'yān chi nguéé n'dáacā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chiidá yā o yeⁿ'ē cheecú yā ní 'cuūvi yā. ⁵Naati ndis'tiī ní ngaⁿ'a nī chi 'āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā cuuvi yā chiidá yā ndúúcū cheecú yā 'tíícā: Nducuéⁿ'ē chi teé n'diī maaⁿ ní ca'á lado yeⁿ'é Ndyuūs caava ofrenda yeⁿ'e yā. **6**'Iiⁿ'yāⁿ 'āā ntéé idiíⁿ yā chi neⁿ'é yā chiida yā ndúúcū chεεcú yā. 'Tíícā caavā costumbre yeⁿ'é nī diín nī chi 'āā ntéé idichíí'vē ley yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'e yú. ⁷Ndís'tiī 'uūvī naaⁿ 'uuvi cheendí nī. N'daācā caⁿ'a profeta Isaías miiⁿ yeⁿ'é nī taachi caⁿ'a sa ndíí vmnaaⁿ ní canéé nguūⁿ na libro ye" e Ndyuūs 'tííca:

8 'Iin'yan s'uun ní i'téénu ya 'úú ndúúcū nduudu yen'e ya, naati staava yen'é ya yan'ai canee yen'e 'úú.

⁹ Nguéé de'ē vee dichíí'vē chi i'téénu yā 'úú, caati chi ngi'cueeⁿ yā ní ley yeⁿ'e saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguéé yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁰ Jesús n'gai yā n'deee n'dáí 'iin'yāⁿ chí ndaa yā nanáaⁿ yā. Ní caⁿ'a yā

chii yā 'iin'yān s'een: 'Caandivéen nī ní tuumicadíínuun nī. 11 Nguéé tanducuén'ē chi nge'e san'ā chi ndaā cheendi san'ā idivaatí san'ā naati nduudu chí ican'daā cheendi san'ā, chíín chí diin chí véé nuūndī yen'ē san'ā.

12 Tuu'mi ní discípulos yen'e Jesús ndaá yā nanáan yā ní can'a yā chii yā Jesús miin: ¿'Áá nguéé déénu nī chí 'iin'yān fariseos taachí ch'iindiveén yā nduudú 'cūū nduuvi taán yā?

¹³Naatí Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: Taanduvέέ yaāta chi nguéé chiīchi Chiidá chi canéé yā na va'ai chεεti nguuvi canee chí tiīcūu ndii díí'yú. ¹⁴'Āā s'nééⁿ rá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ chi candéε yā táámá 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ ndúúcu yā. Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ candéε yā táámá 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ ndúúcu yā, nduu 'uuví yā cungéē nuúⁿ yā na yiivi yáⁿ'āⁿ.

15 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní nan'guɛɛcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chii sa Jesús miiⁿ: Cúúví nī nús'uu dɛ'ɛ néⁿ'é caāⁿ'māⁿ ejemplo 'cūū.

16 Jesús ca"ia yā: ¿'Áá 'tiicá ntúūn nguếé ituumicadíínuun nī? 17 ¿'Áá nguếé ituumicadíínuun nī? 17 ¿'Áá nguếé ituumicadíínuun nī chi tanducuén'ē chí indaā cheendi sa"ā ngen'e cheētī sa ní cungéē cuaan chuva'āī? 18 Naati nduudu chi ícan'daa cheendi sa chí níngiica na staava yen'ē sa, chuū idiīin chi véé núúnndí yen'ē sán'ā. 19 Caati yen'e na staava yen'e 'iin'yān ngiicá dendú'ū chi nguéé n'dáacā chi inadicádíínuun yā. Chuū ní inadicádiinúún yā yen'ē chi 'caān'nun yā 'iin'yān, ndúúcū yen'ē

chi can'á yā ndúúcū isan'ā o n'daataá chi nguéé yen'e yā, ndúúcū chi n'diichí yā 'aama san'ā o n'daataá chi duuchí vi'ī, ndúúcū yen'ē chi ididuucú yā, ndúúcū yen'ē chi testigo yā ní caan'mán yā nduudu yaadi, ndúúcū yen'ē chi caan'man taán yā contra yen'e Ndyuūs. 20 Dendú'u 'cūū chi ídiīin chi véé nuunndi yen'ē sa naati chi che'e sa taachi nguéé naannú sa ta'a sa, chiin ní nguéé idinuunndi sa.

Yeⁿ'e 'áámá n'daataá chi nguεε yeⁿ'e ndaata Israel ní i'téénu tá Jesús

(Mr. 7.24-30)

²¹ Jesús chiicá yā yen'ē yáān miin ní cuen'e yā na yán'āa yen'e Tiro ndúúcū Sidón. ²² Cuin'dííchí nī. 'Áámá n'dáátāa yen'e yán'āa Canaán chí can'daā tá yen'e yáān vaacu tá. N'gaī yiicu tá ní ngan'a tá ngii tá Jesús miin: N'dií Señor chi Daiya David, nnéé ya'ai 'iinu nī 'úú. 'Áámá espíritu yen'e yáánn'guiinūun idindú'ū taaví tán'ā daīyá.

²³ Jesús nguéé nan'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'ē tá. Tuu'mi ní discípulos yeⁿ'ē Jesús miiⁿ ndaá yā nanáaⁿ yā ní di'cuíítu yā Jesús ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ: N'diī Jesús, diíⁿ nī despedir yeⁿ'ē ta ti táⁿ'a 'cūū ní n'gaī tá cūchiitá cuaaⁿ daami yú.

²⁴ Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: Dendyuūs dicho'ó yā 'úú cucáávā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel chi tan'dúúcā 'iiti cuūchī chí nindáí, 'tiicá yā.

²⁵Tuu'mi ní taⁿ'ā miiⁿ ndaā ta nanááⁿ Jesús ní chiintiī'ya tá ní caⁿ'a tá chii tá 'iiⁿ'yāⁿ: N'dií Señor, cunneé nī 'úú.

²⁶ Jesús miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'á yā yeⁿ'ē tá ní caⁿ'a yā chii yā táⁿ'ā: Nguéé n'daācā chí divií pan yen'ē daiyá 'nū ní ca'á chi che'e 'yaānā.

²⁷ Táⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā ta: 'Tíícā Señor, naati 'yáanā miiⁿ ngé'e tī yeⁿ'ē cheeyéē chi ngéē yeⁿ'ē na mesa yeⁿ'ē 'liví tī.

²⁸Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chii yā táⁿ'ā: Dií n'daataá, dέ'ε chúúcā ch'εετε vaadī i'téénú yeⁿ'ē di. Cuuví ndúúcu di tan'dúúcā chi neⁿ'ē di. Daiya tá miiⁿ ní hora mííⁿ nūuⁿ nduuva yeⁿ'ē ta.

Jesús idiíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'yaaⁿ n'dai 'iiⁿ'yāⁿ

²⁹ Jesús chiicá yā yeⁿ'ē yáⁿ'āa miiⁿ ní ndaá yā 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā Galilea. Cuayiivi ní cuchée yā ná yiīcū miiⁿ ní ch'iīndi yā. ³⁰Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndaā niiⁿnuúⁿ yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní ndέε yā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaā yó'ōo, ndúúcū 'iin'yān chi ngueenáán, ndúúcū 'iin'yān 'díi'mī, ndúúcū 'ii"'yā" chi ló'ō ta'á yā o ca'a yā, ndúúcū 'yaan n'dáí 'iin'yān chi véé cá taná" a ca'ai chi ndíi yā. Ní s'nee" yā 'iin'yān s'een nanáán Jesús miin. Ní Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³¹ Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ cheⁿ'e yiinú yā taachí n'diichi yā chí 'iiⁿ'yāⁿ 'díi'mī ní ngíí ngaⁿ'a, ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ló ta vā o ca vā nduuva ye ve yā, ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ngii ngiicá, ngiica yā; ní 'iiⁿ'yāⁿ ngueenááⁿ, inaaⁿ yā; ní tucá'a yā can'a yā: De'ē chúúca ch'εετε Ndyuūs ye"'e 'ii"'yā" Israel.

Jesús ca'a yā chi che'e cuūuⁿ mil 'iiⁿ'yāⁿ (Mr. 8.1-10)

³²Jesús 'caí yā discípulos yeⁿ'é yā ní caⁿ'a yā chii yā discípulos: Ya'áí cáávā 'iin'yān s'tíī ti 'āā 'iīnū nguuvī snée yā nduucú ní 'muun ní nguéé de'ē vee chi che'e yā. Nguéé nen'é nadicho'ó 'iin'yān chi nguéé che'e yā. 'Áátiī cuuví cúúnu yā cuaan cyúúní chi nán'a yā.

³³ Tuu'mi ní discípulos yen'e yā can'a yā chīi yā Jesús: ¿Tií cán'a 'nū nguaí 'nū pan chi n'deee n'dáí chi ché'é nducyaaca 'iis'tíī na lugar 'cūū naachi nguεε ch'εεtinéé 'iin'yān'?

³⁴Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos: ἐ'Áá 'yaaⁿ ca pan yeⁿ'é nī νεε? Discípulos caⁿ'a yā: Ndε̄ch̄c panes ndúúcū n'duuvi 'yaācā n'gaiyáā νεε.

35 Jesús ca'a yā orden 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí 'cuɛɛté yā na yáⁿ'āa miiⁿ. ³⁶Tuu'mi ní Jesús sta'á yā ndu'ū ndεēchē panes miiⁿ ndúúcū 'yaācā miiⁿ. Ní ca'a yā gracias Ndyuūs cáávā panes miiⁿ. Ní n'dee yā panes miiⁿ ní ca'a yā discípulos yeⁿ'e yā. Ní discípulos ní ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé miiⁿ. ³⁷Nducyááca yā che'e yā ní chiitu 'iin'yān. Discípulos ní nān'guaán yā chí nángaāva ní chiitu tá ndeēchē 'cuéétēe. 38'Iin'yān chí che'e yā miiⁿ ní taanduu cuūuⁿ mil ngii sáⁿ'ā. Nguéé diduuche yā n'daataá ndíí nguéé ndúú da'caīyāa. ³⁹Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi cunaⁿ'á yā. Ní Jesús ndaá yā na barco miiⁿ ní cueⁿ'e yā na yá"āa ye"e Magdala.

'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngiica yā vaadī n'giinu (Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

16 'Iin'yān fariseos ndúúcū 'iin'yān saduceos ndaá yā nanáán Jesús chí nen'e n'diichíneen yā Jesús. Ní chiica yā Jesús 'áámá vaadī n'giinu yen'ē va'ai cheeti nguuvi.

²Naati Jesús nan'guɛɛcútaⁿ'a yā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Taachí ngii chíinū ní nanguuvi ní ndíí cuá'āa, ndís'tiī ní nga"'á nī chi n'dáacā diīin tiempo. 3Ní cuáán ná ngueetyaaⁿ taachí meēeⁿ ngíí cuá'aá, ndís'tiī nga" a nī chi nguéé n'dáacā diīiⁿ tiempo maaⁿ. Ndís'tiī 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendí nī chi déénu nī de'ē chi cúúví yeⁿ'ē nanguuvi naati nguéé tuumicadíínuun nī de'ē chi cuuvi tiempo 'cūū ndúúcū señales chí inaaⁿ nī. **4**'Iiⁿ'yāⁿ chi cunncáā idiíⁿ yā ndúúcū 'iin'yān chí nguéé i'téénu yā Ndyuūs 'iin'yān miin nén'e yā snaan yā 'áámá vaadī n'giinu naati señal miiⁿ nguéé ndaāca yā. Dámaāaⁿ cánéé señal yeⁿ'e profeta Jonás chi ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ chi canéé nguuⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs. Jesús s'néeⁿ yā 'iin'yān s'een ní cuen'e yā.

Levadura yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ fariseos (Mr. 8.14-21)

⁵Discípulos yeⁿ'e Jesús ndaá yā táámá lado yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ní chinaáⁿ yā chi cāndεε yā pan. ⁶Jesús ca'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cundέ̄ε ndís'tiī cuidado yeⁿ'e levadura yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ saduceos ti levadura miiⁿ ní chiiⁿ chí chi'cueeⁿ yā.

⁷Discípulos ní tuca'á yā caⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā. ¿'Áá chi nguéé ndεε yú pan chiiⁿ chi 'tíícā ngaⁿ'a yā?

⁸ Jesús miiⁿ tuumicadíínuuⁿ yā yeⁿ'ē chí inadicádiinūuⁿ discípulos ní caⁿ'a yā chii yā discípulos: ¿Dɛ'Ē cúúví chí inadacádíínuuⁿ nī 'túúcā na staava yeⁿ'é nī chi cáávā chi nguéé ndɛɛ nī pan? Ndís'tiī ní dúú'vīi i'téénu nī. ⁹ ¿'Áá nguéé

ituumicádíínuuⁿ nī, ndii nguɛɛ ndúú inan'gaacú nī yeⁿ'ē nyuⁿ'u panes chí che'e nyuⁿ'u mil saⁿ'ā? ni ¿'áá n'deēe 'cuɛɛ́ɛtɛɛ ca panes nángaāva? ¹⁰ ¿'Áá ndíí nguɛɛ́ nduu inan'gaacú nī yeⁿ'ē ndɛɛ̄chē panes chí che'ē cuūuⁿ mil saⁿ'ā? ni ¿'áá n'deēe 'cuɛɛ́ɛtɛɛ ca panes nángaāva? ¹¹ ¿Dɛ'ɛ cuuvi chi nguɛɛ ituumicádiinuuⁿ nī chi nguɛɛ ituumicádiinuuⁿ nī chi cundɛɛ nī cuidado yeⁿ'e levadura yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ saduceos?

¹² Tuu'mi ní discípulos tuumicadíínuuⁿ yā chi Jesús miiⁿ nguéé caⁿ'a yā chii yā chi discípulos nguéé cundεε yā cuidado yeⁿ'e levadura yeⁿ'e pan ti yeⁿ'e chí chi'cueeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ saduceos.

Pedro miiⁿ caⁿ'a sa nduudu cuaacu chi Jesús chi Cristo yā

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

13 Jesús ndaá yā yen'e yán'āa yen'e Cesarea yen'e yán'āa yen'e Filipo ní itiinguuneén yā discípulos yen'e yā ní can'a yā: ¿Du'ú 'úú ngan'a 'iin'yān yen'ē 'úú chi San'ā chi Daiya Dendyuūs 'úú?

¹⁴Discípulos ní caⁿ'a yā: Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díí chí Juan chí chεɛdinuūⁿnīⁿ díí. Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí díí chí profeta Elías miiⁿ díí. Níícú náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chi díí profeta Jeremías o 'āā du'ú nūuⁿ profeta.

¹⁵ Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos: ¿Du'ū 'úú ngaⁿ'a ndís'tiī?

¹⁶Simón Pedro miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa: N'diī ní Cristo chi Daiya Dendyuūs chi cánduuchī cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. SAN MATEO 16 42

¹⁷Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'gueecúta" a yā ye" ē sa ní ca" a vā: De'ē chúúcā n'dai dii Simón, daiya Jonás, ti 'úú nguéé ch'in'í dii ndii nguee nduu táámá 'iin'yān, naati Chiidá chi canée yā ná va'ai cheeti nguuvi ch'in'í yā dii. 18'Úú ntúūn nga"'á ngií dii chi dii ní nguuvi Pedro dii ní nguuvi di neⁿ'e caaⁿ'maⁿ tuūu. Ní vmnaaⁿ 'áámá tuūu ch'eeté 'cūū chí ne"'e caa"'ma" Cristo, ní 'úú din'daí yaācū yeⁿ'é. Ní ndíí mar 'áámá poder yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ nguéé cuuvi din'nú'u tuūu miiⁿ. 19'Úú teé dii, Pedro, poder tan'dúúcā chi teé dii llaves yen'e va'ai cheeti nguuvi yeⁿ'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā 'tíícā diíⁿ. Ní tanducuéⁿ'ē chi cachiichí di na iⁿ'veeⁿdi 'cūū cuchiichi ntúūⁿ ná va'ai cheeti nguuvi. Ní tanducuén'ē chi n'gúuⁿ di na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū 'cuaāⁿ ntúūⁿ ná va'ai cheeti nguuvi.

²⁰Tuu'mi ní Jesús ca'á yā chii yā discípulos yen'e yā chi nguéé caan'man yā cuuvi yā mar 'áámá 'iin'yān chi Jesús miin chi Cristo yā.

Jesús caⁿ'a yā chí canee chi 'cuūvi yā (Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

²¹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ tucá'a yā chi'cueeⁿ yā discípulos yeⁿ'e yā. 'Úú cánéé chi caⁿ'á na yáāⁿ Jerusalén ní cánéé chí 'cueenu taaví cuuvi nééné n'deēe dendu'ū yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū chi ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū miiⁿ, ndúúcū chiiduú n'gɛɛté, ndúúcū yeⁿ'e maestros yeⁿ'e ley. Cuayiivi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú. Ní 'cuūví. Ndiichi ndii 'íínú nguuvi ní 'úú nduūchí yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā.
²²Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní cueⁿ'e sa ndúúcū Jesús 'áámá lado ní caⁿ'a

sa chii sa Jesús: N'diī Señor, nguéé 'cuáaⁿ nī Ndyuūs 'iivi yú ndii mar 'áámá naaⁿ chi cuuvi chuū ndúúcu nī.

²³ Jesús nan'guɛɛcútan'a yā yen'e Pedro miin ní can'a yā chii yā san'ā: Divíi di nanaán, dii chi tan'dúúcā yáánn'guiinūun. Dii ní nguéé nadicádíínuun di tan'dúúcā Ndyuūs nadicadíínuun yā ti nadicádíínuun di yen'e dendú'ū yen'e in'yeendí 'cūū.

²⁴Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ néⁿ'e yā caⁿ'á yā nduucú, canéé chi cu'neeⁿ maáⁿ yā tanducué" e dendu'ū chi véé ye" e yā ní cuta'á yā cruz yeⁿ'e yā chi tan'dúúcā chi 'cueenu taaví vā cuuvi cucáávā 'úú. Ní 'íícú ca" a vā nduucú. ²⁵Tí nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e yā nadanguáⁿ'ai maáⁿ yā vida yeⁿ'e yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní dindaí yā táámá vida yeⁿ'e yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi dindaí yā vida yeⁿ'e yā cucáávā 'úú ní nandaācá yā táámá vida yeⁿ'e yā nanáán Ndyuūs. 26 ¿De'e dichíí'vē yeⁿ'e saⁿ'ā ndúúti chi diiⁿ sa ganar nducué" e chi véé núú má i 'yee dí 'cūū ní dindaí sa alma yeⁿ'e sa? ¿'Áá n'deēe cuuvi nadíí've sa 'áámá 'iiⁿ'vāⁿ cucáávā alma yeⁿ'e sa? ²⁷ Naati 'úú chí Saⁿ'á chi Daiya Dendyuūs 'úú ní ndaá ndúúcū deeve ch'eete n'dai yeⁿ'e Chiidá chi canée yā na va'ai cheeti nguuvi. Ní ndaá ndúúcū ángeles yeⁿ'é. Tuu'mi ní 'úú diíⁿ chi nadíí've ca'áámá ca'áámá yā tuunu tuunu ca chi ndiín ya. 28 Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi véé náⁿ'a nī chi snée nī 'muuⁿ chi nguéé 'cuūvi nī taanduvéé ndíí snaaⁿ nī Saⁿ'a chi Daiya Dendyuūs ndaa

sá chi caa"ma" ntii"nyu" sa ye"e tanducué"ē.

Jesús ñ'dáaⁿ yā cuerpo yeⁿ'e maaⁿ yā (Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

Chó'ōo jaān nguuvi, ní Jesús candée yā Pedro ndúúcū Jacobo ndúúcū Juan chi 'díínū Jacobo. Ní Jesús cueⁿ'é yā ndúúcū saⁿ'ā s'eeⁿ na 'áámá yiīcū yaacu. ²Ní Jesús n'dáan yā cuerpo yen'e maán yā nanááⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ. Ní chín'gai naaⁿ yā tan'dúúcā 'yáⁿ'ā 'iicu catecai yā ní nduuvi cuéē tan'dúúcā dεενε. ³Cuin'diichí nī. Tuu'mí nūuⁿ che'enaāaⁿ Moisés ndúúcū profeta Elías. 'Iin'yān s'een chi n'díí ndíí cuaan vmnaaⁿ ní nndeé yā ndúúcū Jesús miiⁿ. ⁴Tuu'mi ní Pedro caⁿ'a sá chii sa Jesús: Señor, de'e chúúcā n'dáacā yeⁿ'e yú chí 'cuεεtinée yú 'muuⁿ. Ndúútī chí neⁿ'é nī din'daí 'nū ná 'iīnū va'ai n'gaiyáā, 'áámá ní yeⁿ'é n'diī, táámá ní yen'e Moisés, táámá ní yeⁿ'e profeta Elías.

⁵Taachí Pedro ngaⁿ'a sá chuū, 'áámá meēeⁿ cuéē chí ngii yáⁿ'āa ndii sn'díī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní discípulos ch'iindiveéⁿ yā 'áámá nduudu ná meēeⁿ miiⁿ chí ngaⁿ'ā: Sáⁿ'a 'cūū Daiyá chí neⁿ'e taaví ní yeenú cáávā sáⁿ'a 'cūū. 'Cu'neeⁿ veéⁿ nī yeⁿ'ē sa.

⁶Taachí discípulos ch'iindiveéⁿ yā nduudu 'cūū candiitín'dii yā ní dii'yaa n'dái yā chiī. ⁷Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ndaa niiⁿnuúⁿ yā ní tuu'ví yā discípulos ní caⁿ'a yā: Nducueeⁿ nī. Nguéé 'va'a nī.

⁸Taachí nducueeⁿ discípulos 'āā ntέε n'diichí yā du'ū νεε caati 'āā dámaāaⁿ Jesús miiⁿ n'diichi yā.

⁹Taachi nangua'á yā yeⁿ'e yiīcū miiⁿ ní na yúúní naachí cunaⁿ'a yā, Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé cuuví yā mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e chi n'diichí yā ndíí taachi Saⁿ'ā chi Daiya Ndyuūs nduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā.

10 Tuu'mi ní discípulos ntiinguunéeⁿ yā Jesús ní caⁿ'a yā: ¿Dε'Ē cúúví chí ngaⁿ'a maestros yeⁿ'e ley chi canéé chí profeta Elías miiⁿ nndaa sa vmnaaⁿ?

11 Jesús miiⁿ nán'guɛɛcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chii yā discípulos: Cuaacu nííⁿnyúⁿ profeta Elías miiⁿ nndaá sá vmnááⁿ vmnaaⁿ ní 'cuundiyāaⁿ sa tanducuéⁿ'ē. ¹²Naati 'úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi profeta Elías miiⁿ ní 'āā ndaá yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ nguɛ́ɛ́ tuumicadíínuuⁿ yā yeⁿ'e yā du'u chi Elías miiⁿ naati diíⁿ yā ndúúcū Elías miiⁿ tan'dúúcā chi neⁿ'e yā ní n'geenu sá ngii. 'Tiicá ntúūⁿ Saⁿ'ā chi Daiyá Ndyuūs 'cueenu sá cuuvi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ.

¹³Tuu'mi ní discípulos tuumicádíínuuⁿ yā chí Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā discípulos yeⁿ'e Juan chi cheedínuūⁿnīⁿ.

Jesús idiíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā 'dííⁿ chí ndii sa ataques

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

14 Taachí ndaá Jesús ndúúcū discípulos ye¹'e yā naachi snéé n'deee n'dáí 'ii¹'yā¹, tuu'mi ní ndaā 'áámá sa¹'ā nanáá¹ Jesús ní chiintii'ya sá ní ca¹'a sá: ¹5 Señor, nnéé ya'ai 'iinú nī daiyá ti sta'a ataques daiyá ní neené n'geenu sá ngii. Nééné n'deee cuūvi in'dáa nuū¹ sa na ya¹¹ā ní 'āā neené n'deēe cuūví chí in'dáa nuū¹ sa nguaa¹ nuū¹nī¹. ¹6 Ní 'āā chi nguú sa¹¹ā nanáá¹ discípulos ye¹¹e nī naati nguéé ngii dií¹ yā chi nduūvā ye¹¹e sa.

¹⁷ Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ chi nguεε i'téénu nī ndíí nguέε ndúú idiiⁿ n'daacá nī. ¿'Áá 'naaⁿ tiempo cánéé chi cuneé ndúúcu nī? ¿'Áá 'naaⁿ cuchεε ndúúcū ndís'tiī? Candεε nī 'muuⁿ saⁿ'ā 'dííⁿ.

¹⁸ Jesús miiⁿ yaa'vi neeⁿ yā espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ ní espíritu miiⁿ nan'dáa yeⁿ'e saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ ní tuu'mí nūuⁿ ndúuvā yeⁿ'e sa.

19 Tuu'mi ní discípulos ní ndaa yā nanáán Jesús na 'áámá lado naachi nguéé snéé 'iin'yān ní can'a yā chii yā Jesús: ¿Dɛ'ē cúúví chí nús'uū nguéé chiī tun'dáa 'nū espíritu yen'e yáánn'guiinūun miin yen'e san'ā 'díí?

²⁰ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā discípulos: Nguéé ch'eete vaadī i'téénu yeⁿ'e nī. Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi nduuti chi véé vaadī i'téénú yeⁿ'e nī ní tan'dúúcā 'áámá duuti yen'é yiīvē ntíi'yaá chi 'lííⁿ ca cuuvi nī yiīcū 'cúū: Yiīcū, cuvíi ndii 'muuⁿ ni cué" é ndíí taama lugar. Ní yiīcū ní can'ā. Tanducuén'ē cuuvi diín nī nduuti chi cuaacu chi i'téénu nī. ²¹ Naati tanducuéⁿ'ē espíritus ye"'e yáá"n'guiinūu" chi 'túúcā nguéé nan'daā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi 'tiicá nūuⁿ caati dámaāⁿ ndúúcū chi ngaⁿ'angua'a yā ndúúcū chi nguεε 'āā ca'diinnún yā nguuvi chi nga" angua'á yā.

Jesús caⁿ'a ntuúⁿ yā táámá yeⁿ'ē chí 'cuūvi yā

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²²Taachi 'iin'yān s'een snée yā na yán'āa Galilea Jesús can'a yā chii yā discípulos yen'e yā: San'ā chi Daiya Ndyuūs ní 'iin'yān canéé chi ca'a yā san'ā na tá'ā 'iin'yān. ²³Ní 'iin'yān 'caan'nun yā san'ā miin naati san'a miin ndii chíín ndii 'íínú nguuvi nduuchi sa yen'e nguaan tinán'ā. Discípulos ní s'neen ndaachi yiinú yā.

Yeⁿ'ē chi nadíí'vε yā yeⁿ'ē yáacū templo

²⁴Taachí ndaa Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā na yáāⁿ Capernaum, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi indaaca tuumī yeⁿ'e yaācū templo ní ndaá yā nanááⁿ Pedro miiⁿ. Ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: ¿Áá nguéé nadíí'vē maestro yeⁿ'é nī tuūmī chi cáávā yeⁿ'ē yaācū templo?

25 Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā sa chi 'tíícā va. Taachí sndaa yā va'ai yeⁿ'e sa Jesús miiⁿ caⁿ'a yā ndúúcū Pedro: ¿Táácā chi ngíí yeⁿ'e di, díí Simón Pedro? ¿Du'ú nadíí'vē impuestos yeⁿ'ē yáⁿ'āa nanááⁿ reyes yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū? ¿'Áá daiya 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa naachi rey ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā nadíí'vɛ sa o 'iiⁿ'yāⁿ chi cuchii táámá lado?

²⁶Pedro miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chii sa Jesús: 'Iiⁿ'yāⁿ chi chiica táámá lado nadíí'vε yā. Jesús caⁿ'a yā chii yā Pedro: Daiya 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa naachi rey ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā miiⁿ ní nguéé canéé chí nadíí'vε sa. ²⁷ Nguéé neⁿ'e yú chi nduuvi taaⁿ yā. Maaⁿ ní cueⁿ'e di ná nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ní ca'nuuⁿ di 'áámá gancho yeⁿ'ē 'yaacā nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ. 'Yaācā chí ndaācā di vmnááⁿ vmnaaⁿ cutá'a di ní nn'guaaⁿ di cheendí tī. Mííⁿ ní ndaāca di 'aama tuūmī. Ndúúcū tuūmī miiⁿ ní caⁿ'a di cá'ā di yeⁿ'ē 'úú ndúúcū yeⁿ'e maaⁿ di chí nadíí'vɛ yú yeⁿ'e yaācū templo.

ἐDu'u 'ii''yā'' chi ch'εετε ca yā?

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

18 Nguuvi mííⁿ discípulos yeⁿ'e Jesús ndaá yā nanáaⁿ

yā ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: N'diī Jesús, ¿du'u cá chi ch'εετε cá naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā na va'ai chεεti nguuvi?

² Jesús 'cai yā 'áámá san'ā 'líín' ní ch'ííndi yā san'ā 'líín' náávtan'a yen'e discípulos. ³Ní can'a yā: Cuaacu níínnyún ngan'á ngií ndís'tiī. Ndúúti chi ndís'tiī nguéé diín nī tan'dúúcā 'áámá san'ā 'líín' nguéé cuuvi ndaa nī naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā na va'ai cheeti nguuvi. ⁴'Tíícā 'āā du'ú nūun' 'iin'yān' chi ndiicúūn maán yā tan'dúúcā san'a 'líín' 'cūū, 'iin'yān' 'cúū chi ch'eete ca yā naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā na va'ai cheeti nguuvi. ⁵'Āā du'ú nūun' iin'yān chi 'cuaán' yā 'áámá san'ā 'líín' ndúúcū chi duuchí, tuu'mi ní 'cuaán' yā 'úú.

Dendu'ū chi idiīiⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ dinuuⁿndi yā

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶Ní caⁿ'a Jesús: 'Āā du'ú nūuⁿ 'iin'yān chi diín yā chí 'áámá chee chí n'gaiyáā chi i'téénu yā 'úú dinuuⁿndí yā n'daācā ca cáávā 'iin'yān miin chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cāchiichí yā 'áámá tuūu yúúdú chí íngúú 'iiⁿ'yāⁿ na daandú yā ní canuúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ naachi yáanūuⁿ yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ cun'dáá nuúⁿ yā. ⁷De'e chúúcā ndaachií ye"'e 'ii"'yā" ye"'e i"'yee"dí 'cūū cáávā dendu'ū chi 'túúcā chi diiⁿ chí cuuvá vā na nuuⁿndi. 'Āā vέέ nūuⁿ cosas chi 'tíícā naati dε'ε chúúcā ndaachií yen'e 'iin'yān chi diín yā chi táámá 'iin'yān cuuva yā na nuuⁿndi.

⁸Ní nduuti chi ta'a di o ca'a di idiīiⁿ chí dinuuⁿndí nī, 'caacá nī ta'a di o ca'a di ní divíi di. N'dáacā ca chi ndaa di ló'ō ta'a di o ló'ō

ca'a di na vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ní nguéé chi caⁿ'a di ndúúcū 'uūvi ta'a di o nduu 'uūvi ca'a di na infierno naachí nguuchi yaⁿ'ā chí 'áámá cūnee. ⁹Nduutí chí nduutináaⁿ di idiīiⁿ chi idinuuⁿndí di, tun'dáa di ní divíi di. N'daācā ca chí cunee di ndúúcū 'áámá nduutináaⁿ di nguéé ti chí cunee di ndúúcū nduu 'uūvi nduutináaⁿ di ní caⁿ'a di ná nguuchi yaⁿ'ā chí 'áámá cānee cueⁿ'e

'Áámá ejemplo yeⁿ'e 'iiti cuūchī chi nindáí

(Lc. 15.3-7)

¹⁰Ní can'a Jesús: Tandii ra diín nī ndúúcū mar 'áámá da'caiyāa n'gaiyáā ní diín nī chi cuuvi dinuundí nī. Nguéé cunncáā diín nī yen'ē ti 'úú ngan'á ngií ndis'tiī chi ángeles yen'ē da'caīyaá snée yā ná va'ai cheeti nguuvi nanáán Chiidá ni īnaan yā cucáávā da'caīyaá. ¹¹Ti San'ā Daiyá Ndyuūs min ní ndaa sa chi nadinguán'ai sa chíín chí níndáí.

¹² ¿De'ē inadicádiinuuⁿ ndís'tii? Nduuti chi 'áámá san'ā véé 'áámá ciento 'iiti cuūchī ye"'ē sa ní cuuvi ndáí 'áámá tī ¿'áá nguéé cū'neeⁿ sa 'iiti chí cuūⁿ ngeecú ndítiiⁿ'yuⁿ cuún tī ní can'a sa cuáán yiīcū miiⁿ ní cun'nuuⁿ sa 'áámá 'iiti chi nindáí miiⁿ. ¹³Ndúúti chí ndaācā sa 'iiti, cuaacu níínnyún ngan'á ngií ndís'tiī ti yeenú taavi sa cáávā 'iiti chi níndai nguéé ti ndu'ū chí cuūⁿ ngeecú ndítii" yu" cuú" tī chi nguéé chi nindaí tī. 14 Tíícā Chiidá yú chi canée yā ná va'ai cheeti nguuvi nguéé neⁿ'e yā chi mar 'áámá chi n'gaiyáā s'ūuⁿ cuuvi ndáí.

SAN MATEO 18 46

'Iin'yān canee chi nadich'εεcú yā yen'ē vi'i

(Lc. 17.3)

¹⁵'Tiicá ntúūⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Ndúúti chi 'díínū di diiⁿ sa chi nguéé n'daācā ndúúcu di, cuen'e di ní ndee di ndúúcu sa nguaaⁿ maáⁿ nī yeⁿ'e chi nguεε n'daācā chi diiⁿ sa. Nduuti chi cu'neeⁿ veeⁿ sa yeⁿ'e di, 'āā nan'dáā n'daí di ndúúcū 'díínū di. 16 Naati nduuti chi nguέέ cu'neeⁿ veeⁿ sa yeⁿ'e di 'cuai di ná 'uūvi o 'iīnu 'iin'yān. Ní chīi yā na 'uūvi yā o na 'iīnu yā chi 'caandiveéⁿ yā tanducué" e chí caa" man di ní véé testigos yeⁿ'é di tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ na lev. ¹⁷Ndúúti chi 'díinu di nguéé cu'nēeⁿ veeⁿ sa yeⁿ'é yā ndúúcu yeⁿ'e di cúúví dí 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs. Ndúúti chi 'díinu di miiⁿ nguéé cu'nēēⁿ veeⁿ sa yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e 'iin'yān chi i'téénu yā Ndyuūs, cu'neen di 'díinū di tan'dúúcā 'áámá 'iin'vān ndiica yáⁿ'áí chi nguέέ yeⁿ'ē ndaata ye"'e di o tan'dúúcā chi 'aama sa"'ā chi inn'guee sa yen'ē yán'āa.

¹⁸Cuaacu níínnyún ngan'á ngií ndís'tii: Tanducuén'ē chi nguéé 'cuaan nī chi 'iin'yān diín yā na in'yeendí 'cūū Ndyuūs chi canéé ná va'ai cheeti nguuvi nguéé 'cuaan ntuún yā. Tanducuén'ē chi 'cuáan nī chi 'iin'yān diín yā na in'yeendí 'cūū Ndyuūs chi canéé ná va'ai cheeti nguuvi 'cuaan ntuún yā.

19 Taama vmnéⁿ'ēe ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Nduuti chi ná 'uūvi ndís'tiī nduuvidaamá nī ná yáⁿ'āa 'cūū yeⁿ'e 'āā dɛ'ɛ́ nūuⁿ chi caacá nī yeⁿ'ē Chiidá chi canée yā na va'ai chɛɛti nguuvi, Chiidá tée yā ndís'tiī. ²⁰Tiī naachí snéé 'uūvī o 'iīnu 'iin'yān chi nduuvidaama yā cucáávā chi duuchí, miin caneé nduucú yā.

²¹Tuu'mi ní ndaā Pedro miiⁿ nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ: N'dií Señor, ¿'áá n'deēe cuūví caneé chí nádich'ɛēcú yeⁿ'ē 'diīnú chi nguéé n'daācā idiiⁿ sa nduucú? ¿'Áá ndɛēchē cuūví?

²² Jesús can'a yā chii yā Pedro: Nguéé ngan'á ngií dii chi ndeēchē cuuvi tiī 'iīnū ngeecu ndiichi veces chi ndeēchē ngan'á ngií dii.

Ndúú 'uūví 'iin'yān chí sn'diicu yā

²³Ní caⁿ'a Jesús: 'Tíícā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ná va'ai cheeti nguuvi ní tan'dúúcā 'áámá rey chí neⁿ'e yā tun'dáa yā cuenta ndúúcū mozos yeⁿ'é yā. ²⁴Taachí ne"'e yā tuca'a yā tun'daa yā cuenta, candέε yā 'áámá mozo yeⁿ'é rey nanáaⁿ vā chi can'diicū sa n'deee n'dáí mil tuūmī. ²⁵Mozo miiⁿ ní nguéé cuuvi diiⁿ sá nadíí'vē sa. Tuu'mi ní rey chi 'iiví sa caⁿ'a yā chii yā táámá mozo miiⁿ chí n'diicui sa mozo ndúúcū n'daatāá yen'ē sa ndúúcū daiya sa ndúúcū tanducué" e chi véé yeⁿ'ē sa ní nadíí'vē mozo miiⁿ chi can'díícū sa yen'é yā. 26 Tuu'mi ní mozo miiⁿ candiitin'díī sa nanááⁿ 'iivi sa ní di'cuíítu sa 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ: N'dií Señor, cunee ngíínú nī 'áámá tiempo ní 'úú ní nadíí'vé tanducuéⁿ'ē yeⁿ'é nī. ²⁷'Iivi sa miiⁿ ní nneé ya'ai 'iinu yā saⁿ'ā ní can'a yā chii yā san'ā: Cunan'ā di ní 'āā ntéé cun'diīcū di veⁿ'é. ²⁸Sáⁿ'a 'cūū cuína"'a sa ní nan'daā sa ní ndaācā sa mozo chi daama idiiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū sa. Táámá mozo

miiⁿ can'díícu ntúūⁿ sa 'aama ciento tuūmī veⁿ'ē sa. Ní mozo miiⁿ chita'ā sa daandu sáⁿ'ā miiⁿ ní tucá'a sa chiī sa yaācū sa ní can'a sa: Nadíí'vē di chi can'dícu di. 29 Tuu'mi ní mozo miiⁿ candiitín'diī sa nanáaⁿ sa ní caⁿ'a sa chii sa: Cunee ngíínú dí 'téé ní nadii'vé yen'ē di. 30 Naati saⁿ'ā miiⁿ nguéé 'cuūⁿ sa. Cheⁿ'e sa chiica sa nuūⁿndī yeⁿ'e mozo miiⁿ ndúúcū sa ní s'nuún yā mozo vácūū ndíí nadíí'vē sa chi cán'díícū sa. 31 Tanán'ā mozos ndúúcū sa n'diichi yā chi chiī ní s'neeⁿ ndaachi yiinú yā. Ní cheⁿ'e yā nanááⁿ 'iivi yā ní caⁿ'a yā chii yā 'iiví yā tanducuéⁿ'ē chí chiī. 32 Tuu'mi ní 'iiví mozos 'cai vā mozo 'cūū chi ndaa sa nanáaⁿ vā. Ní caⁿ'a yā chii yā mozo miiⁿ: Dii mozo, nguéé n'daācā di. Tanducuéⁿ'ē chí can'díícū di yeⁿ'é 'āā chií dii chi 'āā ntéé nadíí'vē di ti di'cuíítu di 'úú. ³³ ¿'Áá nguéé nnee ya'āī 'iinu di mozo ndúúcū di tan'dúúcā chi 'úú nneé ya'ai 'iinú dii? ³⁴Tuu'mi ní nduuvi taáⁿ 'iivi sa ní chiicá yā nuūⁿndī yeⁿ'ē sa. Ní cueⁿ'e sa vácūū chi ch'eⁿ'é yā saⁿ'ā ní miiⁿ canee sa ndii nadíí'vē sa tanducuéⁿ'ē chi can'díícū sa yeⁿ'e yā.

35'Tiicá ntúūⁿ Chiidá chi canéé na va'ai chɛɛ̄ti nguuvi 'tíícā diíⁿ yā ndúúcū ndís'tiī nduuti chi ndís'tiī ní nguɛ́ɛ́ nadich'ɛɛcú nī ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'e nī yeⁿ'e 'áámá 'díínu nī yeⁿ'e chi nguɛ́ɛ́ n'daācā ndiíⁿ yā ndúúcu nī.

Jesús ngi'cuee n yā ye n 'ē chi 'tɛɛchí vi'i 'ti n 'yā n

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

Taachí Jesús ch'íínú caⁿ'a yā ndúúdú 'cūū chiicá yā

na yáⁿ'āa Galilea ní cueⁿ'e yaⁿ'ai cá yā na yáⁿ'āa yeⁿ'e Judea chi táámá lado yeⁿ'e yíícú Jordán. ²Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿ'é yā n'daa yā Jesús miiⁿ ní Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi ngiītā.

³Tuu'mi ní 'iin'yān fariseos ndaá yā nanáán Jesús miin ti nen'é yā chi n'diichíneen yā Jesús miin. Ní ngan'a yā ngiī yā 'iin'yān': N'diī Jesús, ¿'áá canéé ná ley chí san'ā ní cu'neen sa n'daataá yen'ē sa chi nguéé ch'εετε dε'ē chi ndiin tá?

⁴ Jesús miiⁿ nan'guɛɛcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿'Áá nguɛ́ɛ́ n'geeⁿ nī naachi canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs naachí ngaⁿ'ā chi Ndyuūs din'dái yā taanduvɛ́ɛ́ cosas ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ ní din'dái yā saⁿ'ā ndúúcū n'daataá? ⁵Ní caⁿ'a yā: Chííⁿ chí saⁿ'ā cu'neeⁿ sá chiida sa ndúúcū chɛɛcu sá ní ndūūvidaama sa ndúúcū n'daataá yeⁿ'ē sa ní nduu 'uuví yā ní nduūvī 'aama yā nduucū vi'ī. ⁶Tuu'mi ní 'āā ntɛ́ɛ́ 'uuvī ngii yā tí 'āā 'aama núúⁿ yā. Chííⁿ chí Ndyuūs nádaama yā, 'iiⁿ'yāⁿ nguɛɛ cánéé chí idivíi yā.

⁷'Iin'yān fariseos can'a yā chii yā Jesús: ¿Dε'ε cáávā chi Moisés can'a ntiinnyun sa chí ca'á yā carta chí i'tεεchi vi'i yā ní cu'neén yā n'daataá yen'e yā?

⁸ Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān' fariseos: Moisés miin ní 'cuūn sa chi s'neen san'ā n'daataá yen'e sa cucáávā chi staava yen'e sa ní nééné chechi. Naati cuáán vmnaan naachí chi nga'a, nguɛɛ 'tíícā chiī. '9'Úú ní ngan'á ngií ndís'tiī chí 'āā du'ú nūun san'ā chi cu'neen sa n'daataá yen'ē sa ndúúti chi nguɛɛ́ cáávā chí cuen'e tá ndúúcū taama san'ā ní

SAN MATEO 19 48

san'ā miin cunee sa ndúúcū taama tá, véé nuūndī yen'ē sa. Sán'ā chi 'caandavaacu sa ndúúcū n'daataá chi s'neen tá isan'ā yen'ē tá, véé ntúūn nuundi yen'ē sa chi adulterio.

10 Tuu'mi discípulos yen'e Jesús ní can'a yā chii yā Jesús: Ndúúti chi san'ā miin cú'neen sa n'daataá yen'ē sa tuu'mi ní n'daācā ca chi nguéé 'caandavaacu sa.

¹¹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā discípulos: Nguéé nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi deenu yā chuū naati 'āā dámaāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí Ndyuūs nca'a yā chuū. 12 Véé 'yaan razones chi nguéé 'caandavaacu saⁿ'ā. Véé saⁿ'a chí ndii taachi n'giindiyáaⁿ sa yeⁿ'ē chεεcu sa 'āā nguéé cuuvi 'caandavaacu sa. Ní véé ntúūⁿ saⁿ'ā eunucos chi 'iin'yān idiín yā chi nguéé cuuvi 'caandavaacu sa. Véé ntúūⁿ saⁿ'ā chi maaⁿ sa nguέέ neⁿ'e sa 'caandavaacu sa cáávā chi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Nduuti chi 'iin'yān cuuvi ca'cueen yā nduudú 'cūū tuu'mi ní 'āā deenú yā.

Jesús idi'viicú yā dá'caiyāa

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

13 Tuu'mi ní ndaa 'iin'yān chi ndɛɛ yā da'cáíyāa nanáán Jesús. Ní 'iícú Jesús miin cun'du'ú yā ta'a yā vmnáán yen'ē da'caīyāa s'een ní can'angua'á yā yen'ē dá'caīyāa. Discípulos yaa'vi néen yā 'iin'yān chí indaa ndúúcū dá'caīyāa. 14 Jesús miin can'a yā chii yā discípulos: 'Cuaán nī chí chiī da'caīyāa nanaán. Nguéé caaca taan nī yen'ē da'caiyāa s'tíī ti naachí Ndyuūs chi canéé na va'ai cheɛti nguuvi ngan'a ntiinyún yā ní yen'ē da'caiyāa s'tíī. 'Tííca chiī.

15 Ch'iinu chin'du'ū ta'á yā vmnaan yen'ē da'caiyāa s'een ní chiicá yā lugar miin.

Sa"ā 'díí" chí 'cuiīca ní indeē sa ndúúcū Jesús

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

16 Tuu'mi ní ndaā 'áámá san'ā 'díín nanáán Jesús miin ní can'a sa chii sa Jesús: N'diī maestro chí n'dai, ¿dɛ'ē chi n'dáacā chi cuuví diín ní cuuví ndaācá vida cuen'e daānman chi cuuvi yen'é?

17 Jesús can'a yā chii yā san'ā 'díín miin: ¿Dɛ'ē cúúví chí ngan'ā di chi n'dai 'úú? Mar 'áámá 'iin'yān nguéé n'dai yā ti dámaán Ndyuūs. Naati ndúúti chi nen'e di cundaā di na va'ai cheeti nguuvi naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyun yā, idiin di tan'dúúcā chi ngan'a mandamientos.

¹⁸San'ā 'díín míín ní can'a sa: ¿Chεέ chíín? Jesús can'a yā: Nguéé 'caān'nūn di. Nguéé can'a di ndúúcū 'aama n'daatáá chi nguéé yen'ē di. Nguéé diduucú di. Nguéé caan'man di nduudu yaadi yen'é mar 'áámá 'iin'yān. ¹⁹Dinén'e di chεεcu di ndúúcū chiida di. Dinén'e di 'iin'yān na niinnuún vaacú di tan'dúúcā chi nen'e di maān di.

²⁰Saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Tanducuéⁿ'ē chuū 'āā idiíⁿ ndíí taachi saⁿ'ā 'lííⁿ 'úú. ¿Dɛ'ē cá indai yeⁿ'é?

²¹ Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Ndúúti chi neⁿ'e di chi cúúví n'dai ca di tuu'mi ní cueⁿ'e di ní n'diicui di tanducuéⁿ'ē chi νέέ yeⁿ'ē di ní ca'a di 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e yā. Tuu'mi ní ndaācā chi νέέ vaadī 'cuiica yeⁿ'ē ná va'ai chεεti nguuvi chi cuuví yeⁿ'ē di. Ní cuchíi di ní caⁿ'a di nduucú.

²²Taachí san'ā 'díín miin ch'iindiveen sa chuū, cunán'a sa ní s'neen ndaachi yiinú sa ti neené 'cuiica sa.

²³Tuu'mi ní Jesús can'a yā chii yā discípulos yen'e yā: Cuaacu níínyún ngan'á ngií ndís'tiī chí ngín'īi chí cundaā 'áámá san'ā 'cuiica naachí Ndyuūs ngan'a ntiinyún yā na va'ai cheeti nguuvi. ²⁴Táámá cosa ngan'á ngií ndís'tiī chi 'ááma iti camello chí ch'eete ca nguéé ti 'yuudūu 'tiicá tī, nguéé ngín'īi ca chi cho'ó tī na nduutináán 'iini chi cheendi va'ai 'líín nguéé ti 'áámá 'iin'yān 'cuiica cu'téénu yā Ndyuūs ní cundáa yā naachí Ndyuūs ngan'a ntiinyún yā na va'ai cheeti nguuvi.

²⁵Taachí ch'iindiveéⁿ discípulos yeⁿ'é yā chuū, nééné nadicádíínuuⁿ yā ní caⁿ'a yā nguááⁿ maaⁿ yā: ¿Du'u cuuví nanguaⁿ'āī?

²⁶ Jesús ch'íínu yā discípulos ní can'a yā: San'ā yen'e in'yeendí 'cūū ní nguéé cuuví diin sa chuū naati Ndyuūs cuuví diín yā tanducuén'ē.

²⁷Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chii sa Jesús: N'diī Señor, cuin'diichí nī. Nús'ūū ní sn'néeⁿ 'nū tanducuéⁿ'ē chi vέέ yeⁿ'é 'nū ní cuchií 'nū ndúúcū n'diī. ¿Dε'έ ndaācā yeⁿ'é 'nū?

²⁸ Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos: Cuaacu nííⁿnyúⁿ, ngaⁿ'á ngií ndís'tiī, chi tiempo chí cuchiī taachí nducuéⁿ'ē nduuví ngai ní Saⁿ'a chi Daiyá Dendyuūs 'cuūndī sa na trono yeⁿ'ē sa ndúúcū dεενε ch'εετε yeⁿ'e maaⁿ sa ní 'cuai sa ndís'tiī chi cueⁿ'e nī ndúúcu sa. Ní ndís'tiī ní 'cuεετέ nī na ndiichuuvi tronos ní diíⁿ nī

juzgar ndu'u ndiichúúví ndaata ye"'e 'ii"'yā" Israel chi judíos yā. ²⁹'Āā du'ú nūuⁿ chi cu'neeⁿ ná vaacu yā o 'díínu yā o ví'i yā o chiidá yā o chεεcú yā o n'daataá yen'e yā o daiya yā o yán'āa yen'e yā cáávā chi duuchí, 'iin'yān miin ndaāca cá yā táámá ciento más cá. Ní Ndyuūs ca'á yā 'ii"'yā" mii" vida cue"'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e yā ná va'ai chɛɛti nguuvi. 30 Nééné 'yaan 'iin'yān chi maaⁿ snée yā cuááⁿ chi vmnaaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'cuɛɛtinée yā cuaaⁿ chi cuayiivi ní nééné 'yaan 'iin'yān chi maaⁿ snée yā cuaaⁿ chi cuayiivi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'cuɛɛtinée yā cuaaⁿ chi vmnaaⁿ.

Ejemplo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ

Can'a Jesús: Naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e na va'ai cheeti nguuvi ní tan'dúúcā 'áámá dueño chi véé yán'āa yen'e yā. Dueño miiⁿ ní can'dáa yā cuaaⁿ ná ngueetiyaan chí in'nuun yā mozos chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ naachi véé díí'yú uvas yeⁿ'é yā. ²Ní indeé yā ndúúcū mozos taaca chi nadíí've yā mozos. Ní can'a yā chi ca'a yā 'aama caadi plata nguuvi miiⁿ ní dicho'ó yā mozos miiⁿ chi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ naachi véé díí'yú uvas yeⁿ'é yā. ³Dueño miiⁿ can'dáa yā na vaacu yā taandúú cuááⁿ nááⁿ n'gɛɛcú nuuuⁿ ngueetiyaaⁿ ní cuéⁿ'e yā cuaaⁿ nii'vēē ní n'diichi yā ta n'duuvi sáⁿ'ā chi snée sa chi nguéé ndaācā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e sa. ⁴Ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Ndís'tiī, cuéⁿ'e nī diíⁿ nī ntiinyu ye'é naachi véé díí'yú uvas yeⁿ'é. 'Úú ní nadíí'vé ndís'tiī tan'dúúcā chí tuumicadiinúúⁿ chí

SAN MATEO 20 50

n'daācā. San'ā s'een ní cuen'e sa diin sa ntiiⁿnyúⁿ miiⁿ. ⁵Ní can'dáá ntuuⁿ yā taandúú cuááⁿ naaⁿ ingyáⁿ'ā. 'Tiicá ntúūⁿ cun'daa yā táánduu cuaaⁿ nááⁿ n'geecú 'íínú chiīnū, 'tiicá ntúūⁿ diíⁿ yā n'nuúⁿ yā mozos chi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ. ⁶Ní taandúū n'geecu ju"'u chiinū cue"'e ntúu" yā ní ndaācá yā taanduu 'uuvi sa" 'ā chi nguéé índaācā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e sā. Ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: ¿Dε'ē cúúví chí ndís'tiī snée nī 'muuⁿ ní núúⁿmáⁿ nguuvi chi nguéé ntiiⁿnyuⁿ chi idiíⁿ nī? ⁷Saⁿ'ā s'eeⁿ caⁿ'a sa: Ti mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguέέ tee yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é 'nū. Dueño miiⁿ can'a yā chii yā san'ā s'een: Ndís'tiī, cue"'é nī dií" nī ntii"nyu" naachi véé díí'vú uvas ven'é ní nadii'vé ndís'tiī tan'dúúcā chi ituumicádiīnúúⁿ chi n'daācā. ⁸ Taachí cueⁿ'e yā 'yáⁿ'āa, dueño miiⁿ naachí véé díí'yú uvas miiⁿ caⁿ'a yā chii yā saⁿ'a chi ngaⁿ'a ntiiⁿnvuⁿ sa veⁿ'e mozos: 'Cuai dí mozos ní nadíí'vē di mozos chi ndaa sa cuaviivi. 'Cuiinu maaⁿ ní nadíí'vē di mozos chi ndaa sā cuayiivi. 'Cuiinu maaⁿ ní nadíí'vē di mozos chi ndaa sā cuayiivi 'tee 'téé. 'Cuiinu maan ní nadíí'vē di mozos chi ndaa sā vmnaaⁿ. ⁹Ndaa mozos chi cheⁿ'e sā na ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ taanduu na n'geecú juⁿ'u chiīnū ní nadíí'vē sa mozos. 'Áámá 'áámá sā ndaāca sā 'áámá caadi plata yeⁿ'é sā. ¹⁰Taachí ndaa mozos chi cheⁿ'e sā vmnaaⁿ ná ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ, nadacádiinuuⁿ sā n'deēe cá tuūmī ndaāca sā. Mozos ntúūn ndaāca sā 'áámá caadi tuūmī veⁿ'e sā. ¹¹Taachí nadíí've sā mozos ní neené n'deee can'a mozos yen'e dueño yen'e naachi véé díí'yú uvas miiⁿ. ¹²Mozos ní

caⁿ'a sa: Sáⁿ'a s'tīī ti 'āā 'ai chiīnū ndaā sa ní 'áámá hora nūuⁿ diiⁿ sa ntiinnyun ní dáámá nūun nadíí've nī sáⁿ'a s'tīī ndúúcū nús'uū. Nús'uū ní diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ ní ch'ɛɛtinée 'nū na 'yán'ā. 13 Dueño miin ní nan'gueecúta" 'á yā ní ca" a yā chii vā 'áámá chεε mozos: Ndís'tiī saⁿ'ā chí n'dai nduucú, nguéé nduuví taaⁿ di nduucú. Nguéé cunncáā idiín nduucú ndís'tiī. ¿'Áá nguéé ndeé ndúúcu nī chí nadii'vé ndís'tiī 'áámá caadi plata ní 'āā canéé viinú nī? 14 Cuta'á nī chí tunéén ndis'tiī ní cuna"a nī. 'Úú ní nadicádiīnúú" chí nadii'vé mozos chí ndaā sa cuayiivi tan'dúúcā chí nadii'vé ndís'tiī. ¹⁵¿'Áá nguéé cuuvi diiⁿ 'úú tan'dúúcā chi neⁿ'é ndúúcū tuūmī yeⁿ'é? ¿'Áá ngíí nguee nī ti 'úú ní n'daí? 16'Túúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé cuááⁿ vmnááⁿ 'cuɛɛtinée yā ndii cuaaⁿ cuayiivi. 'Iiⁿ'yāⁿ chi snéé cuayiivi ní 'cuɛɛtinée yā cuáaⁿ vmnaaⁿ ti nééné 'yaaⁿ n'deeé 'iiⁿ'yāⁿ chi 'cai Ndyuūs naati duu'vīi 'iin'yān chi ndεενε Ndvuūs.

Jesús nga" a ntuu" yā ye" e chí 'cuūvi yā

(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Jesús cuchεε yā na yáāⁿ Jerusalén ní cueⁿ'é yā ndúúcū ndu'ū ndiichúúví discípulos yeⁿ'é yā 'áámá lado. Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos taachi ngiicá yā: ¹⁸ Ndís'tiī ní maaⁿ ní cuchεε yú na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ. 'Úú chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nca'á yā 'úú tá'āa chiiduú n'gɛεté ndúúcū maestros chí ngi'cueeⁿ ley. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní diíⁿ yā condenar 'úú ní 'cuūví. ¹⁹ Ní nca'a

yā 'úú ta'a 'iin'yān chi nguéé ndaata yen'e 'iin'yān Israel. 'Iin'yān s'een ní 'cáánnyunneen yā 'úú ní 'cuen'e yā 'úú ní cu'neennga'á yā 'úú. Ní 'úú chí San'ā chi Daiya Ndyuūs miin nanduuchí ndiichi ndii 'íínú nguuvi yen'ē nguaan tinán'ā.

Chí chεεcu Jacobo ndúúcū Juan chiica tá yeⁿ'ē 'áámá naaⁿ

(Mr. 10.35-45)

20 Tuu'mi ní ndaā n'daataá yen'e san'ā Zebedeo nanáán Jesús miin ndúúcū daiya tá ní chiintii'ya tá nanáán Jesús miin ní dich'ɛɛtɛ tá 'yā ní chiica ta 'áámá favor. 21 Jesús ní can'a yā: ¿Dɛ'ɛ nen'ē di? Tán'ā miin ní can'a tá: Taachí ndaa di naachí caan'man ntiinnyun di, caan'man ntiinnyun di chi ndúú 'uūvī san'ā daiyá 'cuɛɛtɛ sa 'diituu dí, 'aama sa ní lado tá cuaacu di ní taama sa ní lado tá 'cuée di.

22 Tuu'mi ní Jesús nan'guɛɛcútaⁿ'a yā ní can'a yā chii yā 'iin'yān: Nguéé déénu nī de'ē chi ngiica nī. ¿'Áá cuuvi diiⁿ nī chí cú'u nuúⁿ nī yeⁿ'e chi n'geeⁿ yeⁿ'e vaso chi yeⁿ'ē chi 'cueenú cuuvi? ¿'Áá cuuvi cuta'á nī maaⁿ ngɛēdínuūⁿnīⁿ chi cuta'á? Juan ndúúcū Jacobo miiⁿ ní ngaⁿ'a yā chi cuuvi diín yā. 23 Jesús miin ca"'a yā chiī yā 'ii"'yā" s'ee": Cuaacu níí nyú canéé chí cu'ú nī ye 'e vaso veⁿ'é veⁿ'e chi 'cueenú cuuvi ní canéé chí cuta'á nī chí chɛēdínuūnnīn chi 'úú ita'á. Naati nguéé tunééⁿ 'úú chí ca'á du'ū chi 'cuundi lado tá cuaācú o lado tá 'cuēe. Lugar 'cūū ní Ndyuūs ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs 'cuundiyaán yā cáávā 'iin'yān.

²⁴Taachí ndu'u ndííchí discípulos ch'iindiveéⁿ yā chuū, nduuvi taáⁿ yā

yeⁿ'e nduu 'uūvi discípulos chí daiya saⁿ'ā Zebedeo. ²⁵Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā discípulos ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: 'Āā deenu ndís'tiī chí 'iin'yān yen'e naciones chi ngan'a ntiiⁿnyuⁿ νεε poder yeⁿ'é yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e naciones yeⁿ'é yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi n'gɛɛtɛ cá yeⁿ'ē naciones ní nga" a ntii nyú yā ye" e taná a yā. ²⁶Naati nguéé 'tíícā cuuvi nguaaⁿ ndis'tiī. San'ā chí nen'e sa cúúví ch'eete sa nguaan ndís'tiī canéé chí dichíí've sa ndís'tiī. ²⁷Saⁿ'ā chi neⁿ'e sa cūnee cuaaⁿ vmnaaⁿ ca yeⁿ'e ndís'tiī canéé chí dichíí'vɛ ca sa ndís'tiī. ²⁸Naati Saⁿ'ā chi Daiya Ndyuūs nguéé ndaā sa chi 'íín'yān dichíí've yā saⁿ'ā ti maāⁿ sa dichíí've sa 'iiⁿ'yāⁿ, ní chi ca'a sa vida yeⁿ'ē maaⁿ sa tan'dúúcā chi precio yeⁿ'ē nuuⁿndi cáávā chi nadanguaⁿ'ai yā 'yaaⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ.

'Uūvī chi ngueenááⁿ nduūvā yeⁿ'ē sa (Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹Taachí Jesús ndúúcū discípulos ye¹'é yā can'daa yā ye¹'e yáā¹ Jericó nééné 'yaa¹ 'ii¹'yā¹ can'dáa yā 'ii¹'yā¹ s'ee¹. ³⁰'Uuvi sa¹'ā chi ngueenáá¹ chi vɛɛ̄tɛ sa nii¹nuú¹ cyúúní taachí ch'iindivee¹ sa chi Jesús cho'ó yā mii¹, 'cai yiicú sa ní ca¹'a sa: N'diī Señor, Daiya David, nneé ya'ai 'iinu nī nús'uu.

³¹Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yaa'vi neeⁿ yā saⁿ'a s'eeⁿ chi cunēē 'diiiⁿ cheendi sa naati saⁿ'a s'eeⁿ ní n'gaī yiicú cá sa: N'dii Señor, Daiya David, nnéé ya'āī 'iinu nī nús'uu.

32 Jesús miiⁿ cheendii yā ní 'cai yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: ¿Dɛ'ē neⁿ'é nī chi 'úú diíⁿ ndúúcu nī?

³³Saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: N'diī Señor, diíⁿ nī chí snaaⁿ 'nū.

³⁴Tuu'mi ní Jesús, Daiya David, nnéé ya'ai 'íínu yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní tuu'ví yā nduutináaⁿ sa. Ní hora mííⁿ nūuⁿ nduutináaⁿ sa nnguaaⁿ ní chiī snaaⁿ sa. Saⁿ'ā s'eeⁿ ní cueⁿ'e sa ndúúcū Jesús.

Jesús sndaa yā na yáāⁿ Jerusalén tan'dúúcā 'áámá rey

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

Taachi Jesús ndaa niiⁿnuúⁿ yā na yáāⁿ Jerusalén ní ndaa yā ná yiīcū chi nguuvi Olivos chí yeⁿ'ē yáāⁿ 'lííⁿ chi nguuvi Betfagé, dichó'o yā na 'uūvī discípulos yeⁿ'é yā. ²Ní caⁿ'a yā chii vā discípulos: Cueⁿ'e nī na yáāⁿ 'lííⁿ chi canéé niiⁿnuúⁿ. Miiⁿ ní ndaaca nī 'áámá burra chí n'dεēchiichí tī ndúúcū daiva tī. Ndís'tiī ní n'daatí nī 'iiti ní candέε nī 'iiti 'muuⁿ. ³Νί ndúúti chi 'áámá 'ii"'yā" yaa'vi yā ndís'tiī yeⁿ'e 'iiti miiⁿ, caaⁿ'maⁿ nī cuuvi nī 'iin'yān ti Señor yen'e yú ne"'e yā 'iiti mii". Ní 'ii"'yā" mii" caama nadīcho'ó yā 'iiti.

⁴Tanducuéⁿ'ē 'túúcā chiī ní 'iicu cuuví cuaacu chí caⁿ'a profeta chi ndεε yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ taachí dinguúⁿ yā chuū na libro yeⁿ'e Ndyuūs:

5 Cuuví nī 'iin'yān chi snée yā na yáān Sión 'tíícā. Cun'diichí nī, Rey yen'e nī cuchií yā nanáan nī. Rey miin ní ndiicuún yā ní canduú yā burra 'líín. Ní burra 'líín ní daiya 'iitī chi candéé.

⁶Discípulos cueⁿ'e yā ní diíⁿ yā tan'dúúcā chi Jesús miiⁿ dichó'o yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁷Ní candεε yā burra miiⁿ ndúúcū daiyá tī. Ní sn'duú yā cotón ye"'é yā vmnáá" ye"'ē burra 'líí". Ní Jesús mii" ní canduú yā 'liti. ⁸'Ii"'yā" chí n'deee n'dáí n'doo yā cotón ye"'é yā cuaa" cyúúní. Taná"'a yā ch'iica yā dúu"nē yá"'á ní n'doo yā cuaa" cyúúní. ⁹'Ii"'yā" chí cue"'e yā cuáá" vmnaa" ndúúcū 'lii"'yā" chi cue"'e yā cuaa" dáámí yā tucá'a yā 'cai yiicú yā, ní ca"'a yā: Dɛ'ē chúúcā ch'ɛɛtɛ n'dai 'lii"'yā" chi Daiya rey David. Dɛ'ɛ chúúcā n'dai 'lii"'yā" chí cuchii ndúúcū chi duuchi Señor mii". Dich'ɛɛtɛ yú Ndyuūs chi snée ná va'ai chɛētī nguuvi.

10 Taachí Jesús miiⁿ sndaa yā na yáāⁿ Jerusalén nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ tuumicadíínuuⁿ yā ní caⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā: ¿Du'u rá sáⁿ'a 'cūū?

¹¹'Iiⁿ'yāⁿ mííⁿ ngaⁿ'a yā: Sáⁿ'a 'cūū saⁿ'a profeta Jesús chí cuchiī sá cuaaⁿ na yáāⁿ Nazaret yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea.

Jesús inadidεενέ yā yaācū templo (Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹² Jesús miiⁿ sndáa yā ná yaācū templo yeⁿ'é Ndyuūs ní tun'dáa yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí in'diicui yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngái yā na yaācū miiⁿ. Ní chεεcundaa yā mesas yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n̄'dáaⁿ yā tuūmī yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. Ní chεεcú yā sillas yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi in'diicui yā 'yáádá palomas. ¹³ Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Na libro yeⁿ'e Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ 'túúcā ngaⁿ'a: Vá'ai yeⁿ'é canéé chi duuchi va'ai naachi 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿngua'á yā, naati ndís'tiī ní diíⁿ nī chí yiivi yáává yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi díduucu.

¹⁴Ní cheeti yaācū miiⁿ ndaá nanááⁿ Jesús 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ

ndúúcū 'iin'yān chi ngaā yó'ōo, ní Jesús miin diín yā chí nduūvā yen'e nducyaaca yā. ¹⁵Naati chiiduu n'gɛɛtɛ́ē ndúúcū maestros yen'e ley nduuvi taán yā taachí n'diichi yā chi 'tíícā idiin Jesús miin ní ch'iindiveén yā chuū. Ní san'ā dá'caīyāa n'gai sa ní can'a sa: Dɛ'ɛ chúúcā ch'ɛɛtɛ san'ā chi Daiya rey David miin. ¹⁶Ní 'iin'yān s'een can'a yā chii yā Jesús miin: ¿'Áá n'giindiveén nī chí san'ā da'caīyāa ngan'ā sa? Jesús can'a yā: N'giindiveén. ¿'Áá nguɛ́ɛ n'geen ndís'tiī Nduudu yen'e Ndyuūs naachi canéé nguūn? Ní ngan'a 'túúcā:

'Āā diiⁿ di chi da'caīyaá ndúúcū dacua'aá caata yā chi n'daāca n'dai yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁷ Jesús ní nan'daa yā yen'e yaācū miin. Ní nan'daa yā yen'e yáān miin ní cuen'e yā na yáān 'líín chi nguuvi Betania. Ní míín canee yā nguīinū miin.

Jesús ngaⁿ'a yā chi nguεε n'dáacā yáⁿ'á yeⁿ'e n'guíídīi yaaⁿ nguuvi chi nguέέ n'gui'i yeⁿ'ē (Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸Chídéévé táámá nguuvi, ní
Jesús ndaa ntúuⁿ yā ná yáāⁿ miiⁿ ní
chiī cuiicú yā. ¹⁹Cuaaⁿ cyúúní ní
n'diichi yā 'áámá yáⁿ'á yeⁿ'e n'guíídīi
yaaⁿ nguuvi niiⁿnuúⁿ cyúúní, ní
cueⁿ'e yā naachí cutá'a yā n'guiidīi
miiⁿ, ní nguéé ndaaca yā n'gui'i
yeⁿ'ē, dámaāⁿ tá'āa. Ní Jesús caⁿ'a
yā chii yā yáⁿ'á 'túúcā: Dii yáⁿ'á,
'āā ntéé nguɛɛcunéé 'cuūndī n'gui'i
yeⁿ'ē di. Tuu'mí nūuⁿ yaⁿ'á miiⁿ nti'i.
²⁰Taachí discípulos n'diichí yā chuū,
ngeⁿ'ē yiinú yā yeⁿ'ē ní caⁿ'a yā:
¿Dɛ'Ē cúúví chi maāⁿnchɛɛté nuūuⁿ
nti'i n'guíídīi yaaⁿ nguuvi?

²¹ Jesús nán'guεεcúta" a yā ní ca" a yā chii yā discípulos: Cuaacu níí" nyú" nga" a ngií ndís'tiī, ndúúti chi ndís'tiī i'téénu nī ní nguéé n'deēe nadicádíínuu" nī, nguéé dámaā" chuū cuuvi dií" nī ye" e n'guíídīi yaa" nguuvi naati cuuvi dií" nī ndúúcū yiīcū 'líí" 'cūū chí caa" ma" nī cuuvi nī: Dii yiīcū, cuvíi dí 'múú" ní cue" e di cundáá nuū" di ná nuū" nī"yá" ā, ní cuuvi.

²² Tanducué" e chi caaca nī naachí caa" ma" ngua'á nī, ndúúti chí cu'téénu nī, ní ndaācā ye" e nī.

Jesús nga" a ntii nyú yā tan dúúcā 'ii ntyé" ē

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³Taachí Jesús miiⁿ ndaá yā chɛɛti yaācū templo miiⁿ, chiiduú nˈgɛɛtɛ́ ndúúcū ˈiinⁱyāⁿ ndiicúū chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e yaācū ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ taachí ngi'cueeⁿ yā, ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: ¿Du'ú 'ííⁿntyeⁿ'ē ngaⁿ'a yā chi 'túúcā idiíⁿ nī? ¿Du'ú 'iiⁿ'yāⁿ tee yā poder chi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ nī 'túúcā?

²⁴Nan'guɛɛcútaⁿ'a Jesús miiⁿ ní ca" a yā chii yā 'ii" yā s'ee": 'Úú ntúūⁿ ní intiinguuneéⁿ ndís'tiī. Nduuti chi nan'gueecúta" a nī ye"'é, tuu'mi ní cuuví ndís'tiī du'ú 'iiⁿntyeⁿ'ē tee yā poder 'úú chi idiín dendú'u chuū. 25 Yen'ē chí chεεdinúuⁿnīⁿ Juan, ¿tií chiīcā? ¿'Áá yeⁿ'e Ndyuūs chi canéé na va'ai cheeti nguuvi o yen'e san'ā in'yeendí 'cūū? Tuu'mi ní 'iin'yān s'een ndeé yā nguááⁿ maáⁿ yā ní caⁿ'a yā: Nduuti chi caa"ma" yú chi ye"e nanguuvi, tuu'mi ní Jesús caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā s'uūuⁿ: ¿De'ē cuuvíī chi nguéé s'teenu nī yeⁿ'e chi ngaⁿ'a Juan

SAN MATEO 21 54

miiⁿ? ²⁶Ní nduuti chi caaⁿ'maⁿ yú chi yeⁿ'e saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, 'va'a yú 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ ti nducyaaca yā ní déénu yā chi Juan chí chεεdínuūⁿnīⁿ ní 'aama profeta yeⁿ'é Ndyuūs.

²⁷ Ní nan'guεεcútan'a yā yen'e Jesús miin ní can'a yā: Nguéé déénu 'nū. Jesús miin ní can'a ntúun yā: 'Tiicá ntúūn' 'úú ní nguéé cuuví ndís'tiī du'u 'íínntyen'ē tee yā poder 'úú chí idiín chuū.

'Áámá ejemplo ye"'ē 'uuví daiya yā

²⁸Jesús caⁿ'a yā: ¿Dε'ē inadacadiinúúⁿ ndís'tiī yeⁿ'e chuū? Can'á caan'mán ndúúcū ndís'tiī yen'e 'áámá saⁿ'ā chi véé 'uūvī daiya sa. Ndaā sa nanáán 'áámá daiva sa ní can'a sa: Díí daivá, cuén'é di ní diin dí ntiiⁿnyuⁿ naachi véé díí'yú uvas yeⁿ'é. ²⁹Daiya sa ní nan'guεεcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa: Nguέέ neⁿ'é. Ch'iinu maaⁿ ní nadicádíínuuⁿ sa chi nguéé n'daācā diiⁿ sa ní cuéⁿ'e sa diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ. ³⁰Ní cueⁿ'e ntúuⁿ saⁿ'ā miiⁿ ní yaa'vi sa táámá daiva sa, ni 'tiicá ntúūn can'a sa chii sa daiya sa. Ní daiya sa míín nán'gueecútan'ā sa ní can'a sa: 'Tíícā, n'diī chiidá, can'á. Naati nguéé cueⁿ'e sa diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ. ³¹ ¿Dɛ'Ē inadicadiinuuⁿ ndís'tiī? Naachi 'uūvī daiya yā ¿chεε chí diīin tan'dúúcā chi nen'e chiidá yā? 'Iin'yān s'een can'a yā: San'ā chi yaa'ví yā vmnaaⁿ. Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níínnyún ngan'á ngií ndís'tiī, chi 'iiⁿ'yāⁿ chí inn'guέέ yeⁿ'e impuestos ndúúcū n'daataá chi véé cá san'ā ye"'e tá ca"'á yā vmnaa" ye"'é nī naachí Ndyuūs nga" a ntii nyú yā. 32 Ti Juan chi cheedinuūnnīn ndaā

sa vmnááⁿ ndís'tiī. Chiica sá na 'áámá yúúní cuaacu ní ngaⁿ'a sa yeⁿ'e yúúní cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs ní nguéé s'téénu nī yeⁿ'ē sa. Naati saⁿ'ā publicanos chí inn'guéé yeⁿ'e impuestos ndúúcū n'daataá chi véé saⁿ'ā s'ee ndúúcu tá s'téénu yā nduudu yeⁿ'e sa. Ndís'tiī, taachí n'diichí nī chuū chí 'āā diiⁿ Juan, nguéé ndaacadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é nī ní nguéé s'téénu nī chiiⁿ chi ngaⁿ'a Juan miiⁿ.

'Áámá ejemplo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguεε n'dáácā idiiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³Tuu'mi ní caⁿ'a Jesús: 'Caandiveéⁿ nī táámá ejemplo chi 'tɛɛ nguɛɛ dáámá. Canéé 'áámá 'iiⁿ'vāⁿ chi véé yáⁿ'āa yeⁿ'e yā ní chiīnu yā dii'yu yeⁿ'e uvas na yáⁿ'āa yeⁿ'e yā. Ní din'dái yā 'áámá cheeⁿ yeⁿ'ē yáⁿ'á 'lííⁿ núúⁿmáⁿ cuaaⁿ 'diituú. Din'dái yā 'aama tanque naachi cuuví tun'dáa vā nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e uvas miiⁿ. Ní din'dái yā 'áámá torre nguaaⁿ dii'yu uvas naachi mozos yeⁿ'e yā 'cuɛɛtinéeⁿ sa diiⁿ sa cuidado n'gui'i uvas miiⁿ. Dueño miiⁿ ca'a yā yáⁿ'āa yeⁿ'e yā saⁿ'ā s'eeⁿ chi diiⁿ sa ntiiⁿnvuⁿ miiⁿ ní cue" e yā táámá país. 34 Taachí snuū ca'a yeⁿ'ē tiempo yeⁿ'e n'gui'i uvas miiⁿ chí túúmá yā, dueño dicho'ó yā mozos yen'e yā chí san'ā s'een nca'a sa n'gui'i uvas yeⁿ'e yáⁿ'āa, parte yeⁿ'e n'gui'i chi tuneeⁿ dueño. ³⁵Saⁿ'ā chí diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿ'āa miiⁿ sta'a sa mozos, 'Áámá ní ch'en'e sa, táámá ní ch'iiⁿ'nuⁿ sa ní táámá ní chiītuu sa. ³⁶ Dueño miiⁿ dicho'ó vā taandúú 'uūvī mozos, 'āā vi'í mozos chí chen'ē vmnaaⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ diiⁿ sa ndúúcū mozos.

³⁷ Cuayiivi mííⁿ dichó'o yā daiya yā ti dueño miiⁿ ní ngaⁿ'a yā:
Saⁿ'ā s'eeⁿ ní diiⁿ sa honrar daiyá.
³⁸ Taachí saⁿ'ā s'eeⁿ chi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa miiⁿ n'diichi sa daiya dueño miiⁿ, caⁿ'a sa nguááⁿ maaⁿ sa: Sáⁿ'a 'tīī chi cuuví yeⁿ'ē sa yáⁿ'āa 'cūū. 'Caaⁿ'nuⁿ yú sáⁿ'ā miiⁿ ní ndúúcū chi véé naaⁿ chi cuuví yeⁿ'ē sa ní cuuví yeⁿ'ē yú. ³⁹ Ní sta'ā sa daiya dueño miiⁿ ní tun'daa sa saⁿ'ā 'áámá lado yeⁿ'e chéēⁿ yeⁿ'e díí'yú uvas miiⁿ ní ch'iin'nuⁿ sa saⁿ'ā.

⁴⁰Taachí ndaā dueño yeⁿ'e díí'yú uvas ¿dɛ'Ē diíⁿ yā ndúúcū saⁿ'ā chí ídiīiⁿ ntííⁿnyuⁿ na yáⁿ'āa yeⁿ'é ya?

4¹'Iin'yān s'een ní can'a yā: Dueño miin ní 'caan'nún yā san'ā chi cúúncheen sa diin sa. Ní ca'á yā yán'āa yēn'e yā naachi véé díí'yú uvas táámá 'iin'yān chi diín yā ntiinyun na yán'āa miin, 'iin'yān chí ntée yā uvas chí tuneén yā na tiempo yen'ē n'gui'i.

⁴² Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: ¿'Áá nguéé n'geēn ndís'tiī naachi canéé nguūn na libro yen'e Ndyuūs chí ngan'a 'túúcā:

Tuūu chí 'iin'yān chi idin'dái yā va'ai sta'á yā ní ch'ɛɛ̄cú yā 'áámá lado ti nguéé nen'e yā. Tuūú 'cūū tuūú ch'ɛɛtɛ ní dichíí'vē ca ní canéé tuūu ch'ɛɛté esquina yen'é va'āī. Chuū ní Señor Ndyuūs diín yā. Chuū ní 'áámá chí ngen'e yiinu yú taachí inaan yú yen'ē.

⁴³Chíín chí 'túúcā nga'á ngií ndís'tiī, chí naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā divíi yā yen'ë ndís'tiī ní ca'á yā táámá 'iin'yān chi ca'á yā n'gui'i chí tuneen lado yen'é Ndyuūs. ⁴⁴'Āā du'ú nūun 'iin'yān chí cun'dáá nduú yā

vmnaaⁿ na tuūu 'cúū ní caātū 'ííní yeⁿ'e yā. Naati 'āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí cun'dáá nduūu tuūu 'cúū vmnaaⁿ yeⁿ'e yā, 'cuíínú ndúúví yuūni yā.

45 Taachí 'iin'yān chiiduú n'gɛɛtɛ́ ndúúcū 'iin'yān fariseos ch'iindiveén yā chuū, 'iin'yān s'een tuumicadíínuun yā chi yen'é yā ngan'a Jesús miin.

46 Nadicádíínuun yā taācā chi cuta'á yā Jesús miin naatí 'va'a yā 'iin'yān yen'e yáān tí 'iin'yān s'een i'téénu yā Jesús miin tan'dúúcā chi 'áámá profeta chí ngan'a nduudu yen'é Ndyuūs.

'Áámá ejemplo yeⁿ'ē 'viicu chí n'giindivaacú yā

Jesús tuca'á yā ndee yā 44 taama vmnén'ēe ndúúcū ejemplos, ní can'a yā: 2 Naachí Ndyuūs nga" a ntii nyú vā ye" e va'ai cheeti nguuvi tan'dúúcā 'áámá rey chí chiica yā 'viicu chí ch'iindivaacu san'a daiya yā. ³Ní dichó'o yā mozos yen'e yā chí yaa'vi sa 'iin'yān chí ndíi yā invitado naati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguέέ néⁿ'e yā caⁿ'a yā. ⁴Ní dichó'o yā tan'duuvi mozos ní can'a yā chii yā mozos: Caan'man nī cuuvi nī 'iin'yān chí ndíi yā invitado 'tíícā. 'Āā véé yaāan comida miin. 'Āā ch'iīn'nún i'tiindu yen'é ní 'iiti chi 'viichεέ. Tanducuéⁿ'ē 'āā vέέ yaāaⁿ. Cuchií nī 'viicu. ⁵Naatí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé diin yā cuenta. 'Áámá yā ní cue" e yā cuéétí ye" e yā. Taama yā ní cue"'e yā negocio ye"'e yā. ⁶Tanáⁿ'a yā ní sta'á yā mozos. Cuⁿ'u yā ndúúcū sa ní ch'ii" nu yā mozos. ⁷Taachi rey miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, ndúúvi taan yā. Ní dichó'o yā soldados yen'é yā ní can'a ntiinnyún yā chí 'caa" nu sá 'ii" yā chí

SAN MATEO 22 56

ch'iiⁿ'nuⁿ yā mozos yeⁿ'é yā. Ní 'neeⁿ ya"'ā sa yáā" vaacú 'ii"'yā" s'ee". ⁸Tuu'mi ní caⁿ'a yā chii yā mozos ye"'é yā: Cuaacu níí"nyú" 'viicu miiⁿ ní 'āā vέέ yaāáⁿ caavā 'iiⁿ'yāⁿ chi chii yā invitado naati nguéé n'dai taaví yā chí cuchii yā. ⁹Maaⁿ ní cueⁿ'e nī na yúúní chí can'daā ye"'e yá"'āa yáā" ní dií" nī invitar 'iiⁿ'yāⁿ chí chii yā na 'viicu, 'iiⁿ'yāⁿ chí ndaāca nī. 10 Mozos ní can'daa sa ní cueⁿ'e sa cuaaⁿ cyúúní ní nadaama sa nducyaaca 'iin'yān chí ndaāca sa, 'iiⁿ'yāⁿ chí cúúncheeⁿ yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí n'dai yā. Ní ndaā nducyaacá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi mozos 'cai sa ní n'deēe n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ ndaá yā 'viicu miiⁿ.

¹¹Ní rey miiⁿ cheⁿ'e yā n'diichi yā 'iin'yān chí ndii yā invitado ní ndaācá yā 'áámá saⁿ'ā chi nguéé cánúúⁿ sá catecai sa yeⁿ'ē naachi n'giindivaacu yā. ¹²Ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: N'diī amigo, ¿taācá chi ndāa nī 'muuⁿ chi nguéé canúuⁿ nī catecai nī yeⁿ'ē chí n'giindivaacú 'iin'yān? San'ā miin ní nguéé nan'gueecúta" a sa ye" e yā. ¹³Tuu'mi ní rey miiⁿ caⁿ'a yā chii yā mozos yeⁿ'e yā: 'Caāchiichí nī ca'a sa ndúúcū ta'a sa ní divíi nī saⁿ'ā ndii 'múún ní 'cuɛɛcú nī san'ā cuaan chuvá'aī na maāiⁿ. Mííⁿ cuɛɛcu sa ní ché'é 'diin'yun sa cuen'e daānman. ¹⁴ Jesús caⁿ'a ntúuⁿ yā chuū: Nééné 'yaaⁿ yā chí Ndyuūs 'cuai yā naati duu'ví yā chi Ndyuūs ndeevé yā.

Chííⁿ chí ntiinguuneeⁿ yā yeⁿ'e asunto yeⁿ'e impuestos

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵Tuu'mi ní 'iin'yān fariseos cuen'é yā ní nduuvidaamá yā. Ní ndeé yā nguaaⁿ maáⁿ yā táácā cuuvi diíⁿ yā chi Jesús miiⁿ cástaⁿ'a nduudú ve"'e yā chi caa"'má" yā 'áámá nduudu yaadi. 16 Ní fariseos dicho'ó yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Herodes miiⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā Jesús: N'diī maestro, déénu 'nū chí n'diī ní 'áámá san'ā chí n'dai. N'diī ní diíⁿ nī chí n'dáácā. Ní cuaacu nííⁿnyúⁿ ngi'cueeⁿ nī yúúní yeⁿ'e Ndyuūs. Ní nguéé 'va'a nī 'iin'yān ti nguéé indeé nī cuidado tááca 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁷Maaⁿ ní cúúví nī nús'uu: ¿Dε'ē inadacádíínuuⁿ nī? ¿'Áá canéé nguūⁿ na ley chí nadíí've 'nū emperador César tuūmī yeⁿ'é 'nū o nguéé?

18 Jesús tuumicádíínuun yā chí
'iin'yān s'een ní diín yā chi nguéé
n'daācā ní can'a yā chii yā 'iin'yān
s'een: ¿De'ē cúúví chí nen'e nī
n'diichineén nī 'úú? Ndís'tiī ní væe
'uūvī chí nadacadíínuun nī. 19 Tée nī
tuūmī chi nadíí'væ nī yen'e impuesto.
'Iin'yān s'een ní ch'in'i yā 'áámá tuūmī
Jesús miin. 20 Tuu'mi ní Jesús miin
can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: ¿Du'u
náán chi canéé ná tuūmī? ¿Du'ū chi
ngúúví cánéé nguūn?

²¹'Iin'yān s'een ní can'a yā: Naan emperador César cānee. Ní Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: Nca'a nī tuūmī emperador César chíín chí yen'ē sa ní ca'a nī Ndyuūs chí yen'e Ndyuūs.

²²Taachí ch'iindiveéⁿ yā chuū, cheⁿ'e yiinu yā ní cueⁿ'e yā.

Chiiⁿ chi ntiinguuneéⁿ yā yeⁿ'e chí 'iiⁿ'yāⁿ nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā

(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³Nguuvi miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ saduceos ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ

saduceos nga" a yā chí nguéé índuuchi 'iin'yān yen'ē nguaan tinán'ā. Ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús, ²⁴ní can'a yā: N'diī maestro, Moisés miin ca" a sá chi 'āā du'ú nūu" sa" a chí 'cuūvī sa ní nguéé ch'iīndī daiya n'daataá yeⁿ'ē sa tuu'mi ní 'diīnū sa 'caandavaacu sa ndúúcū n'daataá mííⁿ. Ní saⁿ'ā miiⁿ ní 'cuūndī daiya sá lado yeⁿ'ē 'díínu tináⁿ'ā. ²⁵Maaⁿ ní véé ndeēchē sán'a nūun yen'ē chεεcú sa yeⁿ'ē chiidá sa. Sáⁿ'ā vmnaaⁿ miiⁿ ní ch'iindivaacu sa ní ch'iī sa. Ní nguéé daiya n'daataá yeⁿ'ē sa. Ní canee n'daataá yeⁿ'ē sa. Ní 'díínu sa ní canee sá ndúúcū tá. ²⁶'Tiicá ntúūⁿ chó'ōo yeⁿ'ē ndii chiiⁿ ndii 'uuvi saⁿ'ā. 'Tiicá ntúūⁿ chó'ōo veⁿ'e saⁿ'ā chi ndii 'iīnū. 'Tiicá ntúūⁿ chó'ōo yeⁿ'ē saⁿ'a s'eeⁿ nduu ndεēchē sa. ²⁷Ndíí ná ch'iinú ní ch'iī ntúūⁿ n'daataá miiⁿ. ²⁸Taachí nduuchi 'iin' vān yen'e nguaan tinán'ā, naachí ndεēchē saⁿ'ā s'eeⁿ ní ¿chεε sa chí n'daataá yen'ē sa tán'ā caati nducyaaca sá canee sá ndúúcu tá?

²⁹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní nan'gueecútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī ní nguέέ n'daācā nadicádiinuuⁿ nī, ti nguéé déénu nī taacā ngaⁿ'a na libro ye"'é Ndyuūs naachi canéé nguū". Ndíí nguéé ndúú déénu nī poder yeⁿ'é Ndyuūs. ³⁰Ti naachí nduuchi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, nguéé 'caandavaacú yā. Ndíí nguéé ca'a ra yā chí 'caandavaacu daiya yā ti cuuví yā tan'dúúcā ángeles chi dichíí'vē Ndyuūs chi canée yā na va'ai cheetí nguuvi. ³¹Naati yeⁿ'ē chí nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, ¿'áá nguéé n'geeⁿ nī chi maáⁿ Ndyuūs caⁿ'a yā yeⁿ'ē taachí caⁿ'a yā 'túúcā?:

32'Úú ní Ndyuūs yen'ē Abraham ndúúcū Isaac ndúúcū Jacob. Ndyuūs miin ní nguéé Ndyuūs yen'e tinán'ā ti yen'é 'iin'yān chi snduuchi.

³³Taachí nducyaaca 'iin'yān' ch'iindiveén yā chuū, chen'e yiinú yā yen'ē nduudu yen'e Jesús miin tan'dúúcā chi ngi'cueen yā.

Mandamiento chi ch'εετε ca

(Mr. 12.28-34)

34 Tuu'mi ní san'ā fariseos taachí ch'iindiveén yā yen'e chi Jesús diín yā, 'iin'yān saduceos 'āā ntéé can'a yā ndúúcū Jesús miin, fariseos miin nduuvidaamá yā. 35'Áamá san'a fariseo abogado chí ngi'cueen sa chí ngan'ā ley miin nen'e sa n'diichinéén sa Jesús ní ntiinguunéén sa 'iin'yān. Ní can'a sá chii sa Jesús: 36 N'diī Maestro, ¿cheé mandamiento chí ch'eete n'dai ca yen'ē na ley yen'ē Moisés?

37 Jesús can'a yā chii yā san'ā:
Dinén'e di Señor Ndyuūs yen'ē di
ndúúcū núúnmán stáává yen'ē di
ndúúcū núúnmán alma yen'ē di
ndúúcū núúnmán vaanicadíínūun
yen'ē di. 38 Chuū chí vmnaan ní
ch'éétē ca chi cuuvi tanán'ā
mandamientos. 39 Ndiichi ndii 'úúví
tan'dúúcā chi vmnáán vmnaan:
Dinén'e di 'iin'yān na niinnuún vaacú
di tan'dúúcā chí nen'e dí maān di.
40 Yen'ē ndúú 'uūvī mandamientos
miin canee tanducuén'ē yen'e ley
Moisés miin ndúúcū nduudu chí
ngan'a profetas ndii cuáán vmnaan.

¿Du'u 'iin'yān chíí daiya Cristo?

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Taachí 'iin'yān fariseos ndiidáámá yā Jesús ntiinguuneen yā fariseos, ⁴²ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dɛ'ē nadicádíínuuⁿ ndís'tiī yeⁿ'e Cristo? ¿Du'ū daiyá 'iiⁿ'yāⁿ 'cúū? Ní fariseos caⁿ'a yā chii yā: Daiya David miiⁿ.

43 Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā fariseos: ¿Táácā cuuvi David miiⁿ na espíritu yeⁿ'e sa ní caⁿ'a sa chi Cristo ní Señor? Ní caⁿ'a yā chuū:

⁴⁴ Can'a Señor Ndyuūs miin chii yā Señor Cristo yen'é: 'Cuūndi di lado tá cuaacú chi lado yen'e honor ndíí 'úú cu'neén 'iin'yān chi contra yen'ē di cuaan ndii yā na ca'a di tan'dúúcā chi enimigos ní 'áámá banco 'líín.
⁴⁵ Maan ní nduuti chi David miin can'á vā yen'e Cristo chi Señor yen'é

ní daiya David 'iin'yān?

46 Mar 'áámá 'iin'yān nguéé cuuvi
nan'guεεcútan'a yā yen'ē mar 'áámá.
Ndíí nguuvi miin s'neen naan yā
ntiinguuneen yā Jesús miin.

yā, ¿táácā cuuvi chiī chi Señor miiⁿ

Jesús nga" a yā chi díí" yā cuidado ye" e maestros chi ngi'cuee" ley ndúúcū 'ii" yā" fariseos

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

Jesús yaa'vi yā 'iin'yān ndúúcū discípulos yen'e yā ní can'a yā: ²Maestros chi ngí'cueen ley ndúúcū 'iin'yān fariseos, 'iin'yān s'uun deenu n'dai yā ní ngi'cueén yā ní caan'man cuaacú yā ley yen'e Moisés. ³'Tiicá ntúūn cu'téénu ndís'tiī ní diín nī tan'duucā 'iin'yān s'een ngan'a yā, naati nguéé diín nī tan'dúúcā 'iin'yān s'een idiín yā tí 'iin'yān s'een ní ngan'a yā yen'e ley naati nguéé 'tíícā idiín yā. ⁴'Iin'yān s'een ní diín yā tan'dúúcā chi 'caachiichí yā cheedi chi n'gii taaví

chi 'ii" yān nguéé cuchée yā ní ngan'á yā chi 'iiⁿ'yāⁿ canéé chí cuchέε yā. Naati 'ii"'yā" s'ee" maá" yā ndíí nguéé neⁿ'é yā 'neeⁿ nduutitá'a yā chi tuu'vi yā cheedi miin ní diín yā. ⁵'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní idiíⁿ yā nducuéⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yā caati tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ snáaⁿ yā ní n'diichí yā táácā idiíⁿ yā. Neⁿ'é yā candεε yā chi canéé nguuⁿ chi yeⁿ'ē Nduudu yeⁿ'e Ndyuūs ní s'neeⁿ yā 'áámá caja 'lííⁿ ní dich'iichí yā 'áámá yiinman ní s'neeⁿ yā maaⁿ ta'a yā ní nchεεtέ yā. Ní n'gɛɛ̄ti núuⁿ yā vestido yeⁿ'e yā chí n'geē 'nūuⁿ ca. ⁶'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní neⁿ'e yā 'cuundí yā sillas chí ye"'e 'ii"'yā" ch'ɛɛtɛ taachi ca"'á yā 'áámá 'viicu chí che'é yā. Ní neⁿ'e yā 'cuundí yā sillas yeⁿ'e honor chi vmnáán vmnaan ná yáacu sinagogas. ⁷Ní neⁿ'e yā chí tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ diiⁿ n'daacá yā ní diiⁿ yā saludar 'iiⁿ'yāⁿ taachi sneé yā cuaaⁿ nii'vēē ní neⁿ'e yā chi 'iin'yān caan'mán yā, maestro, maestro, taachi diín yā saludar 'iiⁿ'yāⁿ.

⁸Naati ndís'tiī ní nguéé neⁿ'e nī chí caa" ma" 'ii" yā" ye" e nī maestro ti 'áámá 'iin'yān nūun chí maestro ní 'iin'yān miin chí Cristo. Ní nducyaaca ndís'tiī ní hermanos yeⁿ'e nī vi'ī. ⁹Nguέέ caaⁿ'maⁿ nī ye"'ē mar 'áámá 'ii"'yā" ye"'e yá"'āa 'cúū: N'diī chiiduú padre, ti dámaāⁿ 'áámá chi Chiida yú chí Ndyuūs chi canéé na va'ai cheeti nguuvi. ¹⁰Ndíí nguéé ndúú caa" man rá yā ye" e nī: Maestro, ti 'áámá chi maestro yeⁿ'e nī chi Cristo. 11 'Iin' yān chi ch'εετε ca yā yeⁿ'é nī canee chi dichíí'vɛ yā ndís'tiī. 12 Ní 'iin'yān chi diín yā chi cuuví ch'eete maán yā, 'iin'yān miin cuuví ndiicuún yā. 'Iin'yān chi idiín

yā chí maáⁿ yā ndiicuúⁿ yā, cuuví ch'ɛɛtɛ́ yā.

Jesús caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ fariseos

(Mk. 12.40; Lc. 11.39-42, 44, 52; 20.47)

¹³Naati dε'ε chúúcā ya'ai yen'é ndis'tiī, maestros chi ngi'cueen ley ndúúcū 'iin'yān fariseos, ndís'tiī 'uūvī naan 'uūvī cheendí nī, ti nguέε ngi'cueen nī yen'e naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā nanáán 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū. Ndíí nguέε ndúú maan ndís'tiī cundáa nī va'ai chεεti nguuvi. Ndíí nguέε n'guún nī tanán'ā 'iin'yān chí nen'e ndaá yā chí cūndaa yā.

14De'e chúúcā ya'ai yen'ē ndís'tiī, 'iin'yān chi dingúūn ní ngi'cueen nī ley ndúúcū 'iin'yān fariseos, ti ndís'tiī 'uūvī náán 'uūvī cheendí nī, ti ndivíi nī va'ai yen'ē n'daataá nguá'āa. Ní nééné n'deēe ngan'a nī taachi ngan'angua'á nī nanáán nducyaaca 'iin'yān. 'Úú ngan'á chi ch'eete ca castigo yen'e nī nguuvi yen'e juicio.

¹⁵Dε'ε chúúcā ya'ai yeⁿ'ē ndís'tiī, maestros chi ngi'cueeⁿ ley ndúúcū ndís'tiī 'iin'yān fariseos ti ndís'tiī 'uūvī naa" 'uūvī cheendí nī. Ndís'tiī ní chiicá nī ndíí yán'āa yan'ai táámá lado nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ní diíⁿ nī chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ i'téénu yā tan'dúúcā ndís'tiī. Ní taachí 'ii" yā" cu'téénu yā tan'dúúcā ndís'tiī neⁿ'é nī, idiíⁿ nī chi 'ii"'yā" mii" ní 'uūvī tanto cuuví yā yeⁿ'ē daiya infierno nguéé ti chi ndís'tiī. 16 De'e chúúcā ya'ai yeⁿ'e ndís'tiī, chi ngi'cueéⁿ nī tan'dúúcā 'iin'yān chi ngueenáán. De'e inadacádíínuuⁿ ndís'tiī. Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'a yā chi diíⁿ yā

'áámá cosa ní 'cuaí yā, "cáávā yaācū templo", tuu'mi ní nguέέ dε'ē νεε nacádíínuuⁿ nī yeⁿ'e chuū, naati nduuti chi 'iin'yān 'cuai yā, "cáávā 'diiⁿnguaaⁿ" chi véé cheeti yaācū templo miiⁿ, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ canee cuuⁿmiⁿ chi diíⁿ yā chi caa" má" yā chi ca" a yā chi dii" yā. ¹⁷Ndís'tiī ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nguεε deenu ti tan'dúúcā 'iin'yān ngueenáán 'tiicá nī. ¿Chεε cá ch'εεtε ca? ¿'Áá 'díínguāān miin o yáacū miin chí diīiⁿ chi dideeve 'dííⁿnguāāⁿ miiⁿ cucááva Ndyuūs? 18 Tiicá ntúūn ndís'tiī: Ndúúti chi 'áámá 'iin'yān ca" a yā chi dií yā 'áámá cosa, ní n'gaí yā, "cáávā nátai", nguéé de'ē vεε nacadíínuuⁿ nī yeⁿ'ē. Naati ndúúti chi 'iiⁿ'yāⁿ n'gaí yā, "cáávā ofrenda" chi candúú vmnáán yen'ē nátaī, tuu'mi ní 'iin'yān miin canee cúúⁿmíⁿ chi diíⁿ yā chi caⁿ'a yā chi diiⁿ yā. ¹⁹Ndís'tiī ní tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi chεεchí tiīiⁿ o 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ, 'tiicá nī ti ¿chεέ ca chi ch'eete ca? ¿'Áá ofrenda miiⁿ o nátaī chi diīiⁿ chí ofrenda miiⁿ ní dideeve cucáávā Ndyuūs? 20 Tíícā. 'Iin'yān chí n'gai yā, "cáávā nataī", n'gai yā cáávā nátaī ndúúcū tanducué" e chi cánduū nátaī. 21 'Iin'yān chí n'gaí yā, "cáávā yaācū templo", nguéé dámaāⁿ ngaⁿ'a yā cáávā yaācū templo miiⁿ naati cáávā maán Ndyuūs chi canéé na yaācū templo miiⁿ. ²²'Iiⁿ'yāⁿ chi n'gaí yā, "cáávā va'ai cheeti nguuvi", n'gaí yā cáávā trono yen'e Ndyuūs ní cáávā Ndyuūs chi νέε yā na trono miin.

²³De'e chúúcā ya'ai yeⁿ'e ndís'tii, maestros chi ngi'cueéⁿ yā ley ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos, ndis'tiī 'uuvi naaⁿ 'uūvī cheendí nī. Ndís'tiī SAN MATEO 23 60

ní nga'á nī Ndyuūs 'áámá ndiichi parte yen'e yaātā chí yiivií, ndúúcū yaāta anís, ndúúcū yaātā comino. Ní ndís'tiī ní s'néen nī 'aama lado cosas chi n'gɛɛtɛ ca yen'e na ley, chíín chí n'diichí nī nuunndi yen'e 'iin'yān ndúúcū vaadī cuaacu ndúúcū vaadī ya'ai 'iinu ndúúcū vaadī i'téénu. Chuū canee chi diín nī ní diín nī táámá naan dendu'ū.

24 Ndís'tiī 'iin'yān chi tan'dúúcā chi ngueenáán chi candɛɛ nī 'iin'yān.
Diín nī tan'dúúcā chi i'yaán nī 'áámá 'yaācū yen'ē nuūnīn chi cu'ú nī naati cu'ú nī 'iiti camello chi ch'ɛɛtɛ.

²⁵Dε'ε chúúcā ya'ai yeⁿ'ē ndís'tiī, maestros yeⁿ'e ley ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos, ndís'tiī ní 'uūvī naaⁿ 'uūvī cheendí nī, ti inadεενέ nī cuaaⁿ daami yeⁿ'e vaso ndúúcū cu'u, chi tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'e maáⁿ nī, naati cuááⁿ chεētí nī ní ndiituú ndúúcū chi diduucú nī ndúúcū tanducuéⁿ'ē chi nguɛɛ n'daācā. ²⁶'Caandiveéⁿ nī ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ fariseos chi tan'dúúcā chí ngueenááⁿ. Diiⁿ cá nī chi didɛɛνέ nī chí cuaaⁿ chɛɛti vaso ní 'tiicá ntúūⁿ cu'u, tuu'mi ní cuuvi dɛɛνέ nī cuaaⁿ chuváⁿ'āī vaso miiⁿ.

²⁷Dɛ'ē chúúcā ya'ai yen'e ndís'tiī, maestros yen'e ley ndúúcū 'iin'yān fariseos, ndis'tiī 'uuvi naan 'uūvī cheendí nī, ti ndís'tiī ní tan'dúúcā yaīnyān 'cuéē chí cuaan daami míín n'dɛɛvɛé chí nnen'ē yaāchī caaca, ti cuaacu níínnyún cuáán cheētī miin ndiituú 'iini yen'ē tinán'ā ndúúcū taanduvéé cosas chí vaati. ²⁸'Tíícā ndís'tiī ti cuaacu níínnyún n'gin'i nī 'iin'yān chi ndís'tiī ní san'ā chi n'dai ndís'tiī naati cuaan cheētí nī ndiituú

ndúúcū nduudu yaadi ndúúcū nuuⁿndi.

²⁹Dε'ε chúúcā ya'ai yeⁿ'ē ndís'tiī, maestros ye"'e ley ndúúcū 'ii"'yā" fariseos, 'iin'yān 'uūvī naan 'uūvī cheendí nī, ti idin'dái nī yaīnyān veⁿ'ē profetas ní n'dεενε nī yaīnyāⁿ ye"'e 'ii"'yā" chí n'dai taachi snēe yā i"'yee"dí 'cūū. 30 Ndís'tiī ní nga"'á nī tíícā: Ndúúti chi nús'uu ch'eetinée 'nū tiempo chí ch'eetinéé chiidá 'nū cuááⁿ vmnaaⁿ, nguéé chinnee 'nū ch'iīn'nún 'nū profetas taachi cungéē yuūuⁿ yeⁿ'e yā. 31 'Tíícā ndís'tiī ní ngaⁿ'á nī nduudu cuaacu yeⁿ'ē maáⁿ nī ti ndís'tiī ní dáíyá 'iin'yān chí ch'iiⁿ'nuⁿ yā profetas. ³²Ndís'tiī ní canéé chí diín nī tan'dúúcā chiidá nī.

33 Ndís'tii ní tan'dúúcā cúú 'tíícā ndáátá yeⁿ'e nī. ¿Táácā cuuvi nguáⁿ'ai nī yeⁿ'e castigo yeⁿ'e infierno? 34 Cáávā chuū 'úú ní dicho'ó nanááⁿ ndís'tiī profetas chi candεε yā Nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi déenū, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngi'cueeⁿ ley. N'dúúví 'iin'yān s'een ní ndís'tiī ní chita'á nī 'iiⁿ'yāⁿ ní chi'neeⁿnga'á nī 'iiⁿ'yāⁿ. Tá n'duuvi yā ní ch'en'é nī 'iin'yān na yaācū sinagogas yen'e nī ní can'dáa nī 'iin'yān ndii na 'áámá yáāⁿ táámá yáāⁿ chí ch'eenú yā chii. ³⁵Ní ndís'tiī ní ca'á nī cuenta yeⁿ'ē nducué" e yuūú" ye" e 'ii" yā" chí n'dai chí 'iin'yān yen'é nī ch'iin'nún yā 'iiⁿ'yāⁿ na yáⁿ'āa 'cūū ndii yuūúⁿ yeⁿ'ē Abel chí saⁿ'ā n'dai ndii yuūúⁿ yeⁿ'e Zacarías daiya saⁿ'ā Berequías chí ndís'tiī ch'ii" nu nī náávta" a veⁿ'ē vaācū miiⁿ ndúúcū nátaī miiⁿ. ³⁶Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Castigo yen'ē tanducuén'ē

chuū canee vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā maaⁿ tiempo 'cūū.

Jesús ngεεcu yā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén

(Lc. 13.34-35)

³⁷Ní ngaⁿ'a Jesús: Ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén, ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén, chí ch'iīⁿ'núⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ profetas ní chi chiītuú nī 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs dicho'ó yā nanáan nī. Nééné n'deēe 'cuūví neⁿ'é nadaamá daiva nī tan'dúúcā tú'ū chi inadáámá tī daiya tī maan ngeechi tī ní nguéé 'cuuⁿ nī. ³⁸ Ndís'tiī, n'diichí nī. Ndyuūs chi'neeⁿ yā ndís'tiī ndúúcū vaacú nī dámaāaⁿ. 39 Ti 'úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī, ti ndii maaⁿ ní 'āā ntéé snaaⁿ nī 'úú ndíí ndaā tiempo taachí caan'man nī: De'e chúúcā n'dai 'iin'yān chí cuchii yā ndúúcū chi duuchi Señor chí Daiyá Dendyuūs miiⁿ.

Jesús ngaⁿ'a yā chí yaācū templo miiⁿ ní ntuuvií

(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

Taachí Jesús miiⁿ nan'dáa yā yeⁿ'e yaācū templo cueⁿ'é yā. Discípulos yeⁿ'é yā ní ndaa yā nanáaⁿ yā ní n'giⁿ'i yā Jesús miiⁿ va'ai s'eeⁿ yeⁿ'e yaācū templo miiⁿ. ²Jesús miiⁿ ní n'guɛɛcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: ¿'Áá inaaⁿ ndís'tiī nducyáácá chuū? Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī, chi nguéé cunee tuūu cuaaⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ví'ī chí nguéé ntuuvií.

Jesús ngi'cueeⁿ yā dɛ'ē chí cuuvi taachi 'āā ndaa niiⁿnuúⁿ nguuví chi 'cuiinu iⁿ'yeēⁿdi

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³Jesús vée yā ná yiīcū chí nguuvi Olivos. Discípulos ndaa yā nanááⁿ yā taachi caneé yā damáaⁿ yā ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: Cúúví nī nús'uu tií cuaⁿ'ā cuuví chuū. ¿Dɛ'ɛ señal 'cuuⁿ'miⁿ nī taachi 'āā ndaa nī taama vmnéⁿ'ēe ní taachí 'cuiinu iⁿ'yeeⁿdī?

⁴Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā: Cundέε nī cuidado chí mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cannche'éí yā ndís'tiī. 5'Yáán n'dáí 'iin'yān ndáa yā ndúúcū chi duuchí ní caan'man yā 'tíícā: 'Úú chi Cristo 'úú. Ní cannche'éí yā 'yaaⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ. ⁶Ní 'caandiveéⁿ nī chi véé caandaá ní 'caandiveéⁿ nī chi 'cuūndī caandaá. Cundέε nī cuidado chi 'iin'yān s'een nguéé castaⁿ'a vaanicádiinúúⁿ yeⁿ'e nī ti canéé chi chíín nducuén'ē dendu'ū chi 'túúcā cuuvi, naatí 'āā cuéé chí 'āā 'cuiinu in'yeendī. 7Ti 'áámá nación 'cuuⁿ'maⁿ ndúúcū taama nación, ní 'áámá rey ndúúcū nducué" e país naachi nga" a ntiiⁿnyuⁿ yā contra yeⁿ'e taama rey ndúúcū nducué"e país naachi chi nga" a ntii" nyu" yā. Ndaá tiempos chi cuiicu ndúúcū tiempos chi 'iiⁿ'yāⁿ 'cueenú yā cuuvi cáávā chi ya'ai yeⁿ'é yā, ní ndúúcū tiempos chí inu" u vá" a n'deee cuáá n'dai. ⁸Taachí cuuví dendú'ū chí 'túúcā ní chīi tuu'mi ní cáámá cúūnnga'a vaādī ya'ai.

⁹Tuu'mi ní 'iin'yān s'een ní nca'a yā ndís'tiī na ta'a 'iin'yān chí 'cueenu nī cuuvi ní 'caan'nún yā ndís'tiī. Ní nducyáácá 'iin'yān nguéé cuaan yā ndís'tiī caavā chi ngan'a nī chi duuchí. ¹⁰Ní tiempo miin neené 'yaan 'iin'yān chi 'āā i'téénu yā yen'e 'úú ní 'cueenú yā cuuvi. Ní 'áámá yā caan'mán yā contra yen'e taama yā chi i'téénu yā. Ní 'āā ntéé nen'é

SAN MATEO 24 62

yā vi'ī. ¹¹Ní nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ profetas falsos chí nguéé ngaⁿ'a vā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ndaa yā ní cannche'éí yā 'yaan n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ. ¹²Ní cáávā chi 'iiⁿ'yāⁿ neené dinuuⁿndí yā. 'Āā ntéé neⁿ'e yā 'áámá yā táámá yā vi'ī. ¹³'Iiⁿ'yāⁿ chi cuchέε yā ní 'áámá i'téénu yā yen'é Ndyuūs ndii tiempo chi 'cuūvi yā ní nguán'ai yā. 14 Ní nduūdū cuaacú 'cūū chi ngai ye"'é naachi Ndyuūs nga" a ntii nyú vā 'ii vā canéé chí caaⁿ'maⁿ yā nanááⁿ nducuéⁿ'ē i"yee"dī. Ní nduudu cuaacu ye"'é Ndyuūs ní cūnee chi 'caandiveéⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē nación yeⁿ'e núúⁿmáⁿ iⁿ'yeeⁿdī tuu'mi ní ndaa chi 'cuiinu iⁿ'veēⁿdī.

¹⁵Taachí ndís'tiī snaaⁿ nī tanducué" e chi cunncáa ca tan'dúúcā chí dinguuⁿ profeta Daniel ndii cuááⁿ vmnaaⁿ taachi cheendíí yā na cuaaⁿ chi santo tuu'mi ní ndís'tiī ndúúcū 'iin'vān chí n'geeⁿ yā túúmícádíínuuⁿ yā yeⁿ'ē. ¹⁶Ní tiempo yeⁿ'e chúū, 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yán'āa Judea cáánu yā caⁿ'á yā cuaaⁿ yiīcū. ¹⁷Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi sndúu yā tiíⁿ va'āī nguéé ngua'áí yā chí cuta'á yā 'tee chi snúūn cheeti va'āī ti cáánu yā. 18'Iin'yān chi canée yā cueeti nguéé ngueecundíi yā na vaacu yā chi cuta'á yā tiīnuuⁿ yeⁿ'e yā ti cáánu yā. 19 Dε'ε chúúcā va'ai veⁿ'ē n'daataá chí véé daiva tá cheeti tá ndúúcū n'daataá chi ngiicu dacua'āa ye"'ē tá nguuvi s'ee" chi cáánu yā. ²⁰Caaⁿ'maⁿngua'á nī chi taachí ndaa nguuvi chí cáánu nī, nguéé tiempo chi 'iiche ndíí nguéé ndúú nguuvi sábado chí ntaavi'tuunúúⁿ nī. ²¹ Tuu'mi ní ndaá nguuvi chi nééné 'cueenu cá

nī cuuvi chi nguéé n'diichi nī, ndíí nguéé ndúú ndíí naachi chinga'ā yen'e in'yeendī, ndíí máán, ndíí nguéé ndúú snaan ra nī cuayiivi. 22 Ndúúti chí Ndyuūs nguéé 'āā diduu'ví yā tiempo chi 'cueenu cá nī cuuvi mar 'áámá 'iin'yān nguéé nguan'ai yā. Naati cáávā 'iin'yān chí Ndyuūs deeve yā, Ndyuūs diduu'ví yā tiempo miin.

²³Tuu'mi ní ndúútī chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā ndís'tiī: Cuin'diichí nī, 'muuⁿ canee Cristo, o cuin'diichí nī, miiⁿ canéé Cristo miiⁿya, nguéé cu'teenú nī 'iin'yān miin. 24 Ti ndaá 'yaaⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'á yā chi Cristo yā naati nguéé Cristo 'iin'yān s'eeⁿ. Ndaá 'yaaⁿ n'dáí profetas falsos chi nguéé caaⁿ'máⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ idiíⁿ yā señales chí n'geete ndúúcū vaadī n'giinu. Ní cannche'éí yā 'iiⁿ'yāⁿ ndíí 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs ndeeve yā nduuti chi cuuví yā. ²⁵'Caandiveéⁿ nī. Āā ndíí vmnaaⁿ, 'āā ngaⁿ'á ngií chuū ndís'tiī. ²⁶Ndúúti chi 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā ndís'tiī 'tíícā: Cuin'diichí nī, Cristo canée yā na yáⁿ'āa cuūⁿmáⁿ, nguéé caⁿ'á nī miiⁿ. O nduuti chi caaⁿ'máⁿ yā: Cuin'diichí nī, Cristo canée yā ná 'aama cuarto cheeti va'ai, nguéé cu'téénu nī. ²⁷Tan'dúúcā 'cuai chí ngiiya cuááⁿ naachi ican'daa 'yán'ā ní inaan yú ndíí taachi ndaā cuaaⁿ na ngiiya 'yáⁿ'ā, 'tiicá ntúūⁿ cuuvi taachí 'úú nndaá, 'úú chi Saⁿ'ā chi Daiya Ndyuūs. ²⁸Tí 'āā tií nūuⁿ naachi candiiti cuerpo yeⁿ'e tiná"ā, míí" nduuvidaama luutí.

Taaca ndaá Saⁿ'a chi Daiya Ndyuūs

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-28)

²⁹ Jesús caⁿ'a yā: Tuu'mi ní taachi 'cuiinu 'cueenu yā cuuvi ni chó'ōo

tiempo miiⁿ, tuu'mi ní 'yán'ā ní cuuví maāiⁿ, ní 'iiyū miiⁿ ní nguéé cunuūⁿ dεενε. 'Iiⁿnyuⁿ ní cun'daā ye"'ē nanguuvi ní nanguuvi ní nu"'u ndúúcū poder ye"'ē. 30 Tuu'mi ní snaá" vā señales nanguuvi chi ye" e Sa" ā chi Daiya Ndyuūs. Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē nación yeⁿ'ē i"yee"dī ní cuɛɛcú yā ní snaa" yā chí ndaá Saⁿ'ā chi Daiya Ndyuūs na meēéⁿ yeⁿ'ē nanguuvi ndúúcū poder yeⁿ'e yā ndúúcū chídεενέ n'dai yeⁿ'e maáⁿ yā. ³¹ Taachí dichó'o yā ángeles ye"'e yā, tuu'mí nūu" áámá yā ní di'cuεεcú yā trompeta yeⁿ'e yā. Ní ángeles miiⁿ nadáámá yā 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Cristo chí Cristo ndεενε yā ve"'ē cuaa" núú"má" vá"'āa 'cūū ndii 'áámá 'diituú ndii táámá 'diituú veⁿ'ē nanguuvi.

³²Cuayiivi miiⁿ ní Jesús caⁿ'a yā: 'Cueéⁿ nī ejemplo yeⁿ'ē yáⁿ'á ye"'e n'guíídīi yaa" nguuvi taachí ínnguaaⁿnu duūⁿnē n'gaiyáā ní ican'daā tá'āā 'āā déénu nī chi 'āā cuchii yáāan. 33 'Tiicá ntúūn, ndís'tiī, taachí snaaⁿ nī tanducuéⁿ'ē chúū, 'āā deenú nī chi 'āā cháā ndaa Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs. Ní 'āā neené niiⁿnuúⁿ cánéé tiempo chi ndaa sa. 34 Cuaacu níí nyú nga na ngií ndís'tiī, chi 'iin'yān chi snée yā maan nguéé 'cuūvi yā ne" e chi 'āā cuéé cuuvi tanducuéⁿ'ē chuū. ³⁵Nanguuvi ndúúcū yá"āa 'cūū chó'ōo naati nduudu yeⁿ'é nguee chó'ōo.

³⁶Naati nguuvi miiⁿ ndúúcū hora miiⁿ taachí ndaa Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs, nguεε vέέ mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi deenú yā yeⁿ'ē, ndíí nguéé ndúú ángeles yeⁿ'e va'ai chεεti nguuvi, ti dámaaⁿ Ndyuūs Chiidá deenú yā.

³⁷Tan'dúúcā chí chiī tiempo chi 'āā chó'ōo taachi canéé Noé miiⁿ tiempo taachi chó'ōo diluvio, 'tíícā cuuvi taachí ndaā San'ā chi Daiya Dendyuūs. ³⁸Ní tiempo taachi 'āā cuέε chó'ōo diluvio chi cueeⁿ taaⁿ cuūvī, 'iin'yān ní ngé'e yā, ní ngi'i yā, ní n'giindivaacu yā, ní nga'a yā daiya yā chí n'giindivaacu, ndíí nguuvi chi Noé miiⁿ sndaa yā na arca chi barco ch'eete ca chí din'dái yā. ³⁹Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tiempo yeⁿ'e Noé nguéé s'neeⁿ veéⁿ yā ndíí taachi cheen taan cuūvī ní ch'iīnū nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ ti ch'īi yā. 'Tiicá ntúūⁿ cuuvi taachí ndaa Saⁿ'ā chi Daiya Ndyuūs. 40 Tuu'mi ní nguuvi taachi nndaa Daiya Ndyuūs snéé 'uūvī saʰ'ā na cuɛɛti. 'Aama saʰ'ā ní Cristo candέε yā saⁿ'ā, taama saⁿ'ā ní cūnee sa. 41 Ní na 'uūvī n'daataá snee ta ingúú tá 'áámá va'aī naachi inguú yā. 'Aama tá ní candεε yā tán'ā, taama ta ní cūnee ta.

⁴²Ndís'tiī cundée nī cuidado, ti nguee déénu nī de'ē hora chi nndaá Señor yen'e nī. ⁴³Naati déénu nī chuū. Ndúúti chi san'ā n'dai chi vaacu sa miin déénu sa de'ē hora ndaa chí duucu tuu'mi ní canduuchi sa. Ní nguéé ca'a sa lugar chí diduucú yā chi véé cheeti vaacu sa. ⁴⁴Chíín chí ndís'tiī ní 'cueetinéé yaan nī ti San'ā chi Daiya Ndyuūs miin ndaa yā hora chi ndís'tii nguéé déénu nī.

Ejemplo yeⁿ'e mozo chi n'daācā ní yeⁿ'e mozo chi nguέε n'daācā

(Lc. 12.41-48)

⁴⁵Can'a Jesús: ¿Du'ú dueño can'a yā ntiiⁿnyuⁿ chi s'nee yā vmnaaⁿ yen'e va'ai yen'é yā nduuti chi nguέє 'aama mayordomo chi n'daācā n'dai ní deenu sa ní ca'a sa chi che'e mozos veⁿ'é vā hora chi che'e sa? ⁴⁶Dε'ε chúúcā n'dai mayordomo miiⁿ chí diíⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ taachi dueño miiⁿ ní ndāa yā ní ndaaca yā mayordomo chí diin sa tan'dúúcā chi neⁿ'e yā. ⁴⁷Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī, chí dueño miiⁿ cu'néeⁿ yā mayordomo miiⁿ chí caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'ē chí νέέ yeⁿ'e yā. ⁴⁸Ndúúti chi mayordomo miiⁿ ní nguéé n'dáacā idiiⁿ sá ní 'íícú nacádíínuuⁿ sa na staava yeⁿ'ē sa chi dueño cuuvi 'náan yā ní ndaa vā. 49 Ní tucá'a sa ch'en'e sa mozos chi idiiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ndúúcu sa ní ngé'e sa ní ngi'i sa ndúúcū amigos veⁿ'e sa ní cuu'vi sa. ⁵⁰ Dueño miiⁿ ní ndaá vā nguuvi chi nguee canéé ngiínú sa ní hora chi nguee deenu sa. 51 Ní dueño miiⁿ ní ca'á yā 'aama castigo ch'eete mayordomo miiⁿ. Ní 'caacá yā mayordomo chi cheeyēī ní cu'neeⁿ yā mayordomo miiⁿ chuva'āī ndúúcū 'iin'yān 'uuvi náán 'uūvī cheendi yā. Lugar miiⁿ ní cuɛɛcu sa ní che'e 'diin'yun sa cuen'e daānman.

Ejemplo yeⁿ'e ndiichi n'daataá chi cuíínuú

Jesús can'a yā taama ejemplo: Naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā na va'ai cheeti nguuvi tan'dúúcā ndiichi n'daataa chi cuíínuú chi sta'á yā lámparas yen'e yā ní can'dáa yā. Ní cuen'e yā ndaāca yā san'ā chi 'caandavaacú sa. Ní nyun'u yā candéē n'daāca yā cuidado ti lista yā. Tá nyun'u yā nguéé candée yā cuidado ní diín yā tan'dúúcā chi n'daataá tonta yā.

N'daataa chi cuíínuú chi nguéé candee yā cuidado, candée yā

lámparas yeⁿ'e yā ní nguέε candεε yā petróleo yeⁿ'ē. ⁴Ní nyuⁿ'u yā ní candee n'daacá vā cuidado, candee yā botellas yeⁿ'e petróleo ndúúcu yā ndúúcū lámparas yeⁿ'e yā. ⁵Ní chi'naaⁿ saⁿ'ā miiⁿ chi ndaa sa chi 'caandavaacu sa. Ní taachi 'āā cuéé ndaa sa, n'daataá s'eeⁿ chi ndaā yááⁿ náán yā ní ch'eeti yaadú yā. 6Chí ma" 'ā yaa", ch'iindiveé" yā 'áámá nduudu chí 'caī. Ní ngan'a yā: Ndaa sáⁿ'ā chi 'caandavaacıı sa. Can'dáa nī ní diíⁿ nī recibir saⁿ'ā. ⁷Tuu'mi ní nducvaaca chi cuíínuú s'ééⁿ nducueeⁿ yā ní nuuⁿ'mí yā lámparas yeⁿ'e yā. ⁸Chi cuíínuú chi nguέέ lista yā caⁿ'a yā chii yā chi cuíínuú chi lista yā: Tée nī 'téé petróleo yeⁿ'é nī nús'uu ti lámparas ye"'é 'nū 'āā cháā 'āā n'tuuvi. 9 Chí cuíínuú chi candee yā petróleo n'gueecútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chii yā tanáⁿ'a yā: Nguéé cuuvi teé 'nū ndís'tiī. Nús'uū ní neⁿ'e cá 'nū petróleo chi candεέ 'nū ní 'íícú 'áátiī nguéé cuuvi falta yen'e yú. N'dáaca ca yen'e ndís'tiī chi can'a nī naachí in'diicuí yā petróleo ní cuái nī yeⁿ'é nī. 10 Neⁿ'e chi n'daātā s'eeⁿ chi nguee lista yā cueⁿ'e yā cuái yā petróleo miiⁿ, saⁿ'ā chi 'caandavaacu sa ndaa sa ní chi cuíínuú chi candee n'daacá yā cuidado cueⁿ'é yā ndúúcū saⁿ'ā naachí n'giindivaacu 'iiⁿ'yāⁿ. Ní saⁿ'ā miiⁿ nan'gaādí sá cheendi va'āī miiⁿ. ¹¹Cuaviivi miiⁿ ní ndaā tanáⁿ'ā chi cuíínuú s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: N'diī Señor, Señor, nan'guaaⁿ nī yeⁿ'é 'nū. ¹²Naati saⁿ'ā miiⁿ chi 'caandayaacu sa ní nan'gueecúta" a yā ní ca" a yā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ nga'á ngií ndís'tiī, 'úú ní nguéé n'diichí ndís'tiī.

¹³Maaⁿ ní nducyaaca ndís'tiī candée nī cuidado ti nguéé déénu nī

dε'ē nguuvi o dε'ē hora chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs nndaa sa.

Ejemplo yen'e tuūmī

¹⁴Tuu'mi ní can'a Jesús: Naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyun yā na va'ai chɛɛti nguuvi tan'dúúcā 'áámá san'ā chi can'ā yan'áí yā ndii táámá yán'āa ní 'cai yā mozos yen'e yā ní nca'a yā mozos miin dendú'ū chi vέε yen'e yā, chi diin sa cuidado yen'ē.

15 'Aama mozo ní ca'a yā nyuⁿ'u mil caadi, táámá mozo ní 'uūvī mil caadi, táámá mozo ní 'aama mil caadi. Ní ca'a yā 'áámá 'áámá mozo tan'dúúcā chi chee sa. Ní cue"'ē ya"'áí yā. 16 Mozo chí sta'ā nyu"'u mil caadi cuna"'ā sa ní diī" sa negocio ndúúcū tuumī miiⁿ. Ní ndaācā sa tá nyu"u mil caadi ye"e daiya túumī miiⁿ. ¹⁷'Tiicá ntúūⁿ mozo chí sta'a sa ná 'uūvī mil caadi miiⁿ ndaācā sa ná 'uūvī mil caadi yeⁿ'ē daiya tuumi miiⁿ. ¹⁸Mozo chi sta'ā sa 'aama mil caadi cheⁿ'e sa ní s'neeⁿ sa tuūmī miiⁿ chɛɛti 'áámá 'cuutií cuéeé ní ch'ii sa maan yán'āa. 'Tíícā chinuuⁿ n'dé'ei sa tuumī yeⁿ'e 'iiví sa.

19 Chi 'naán' ní ndaā 'iivi mozos miin ní tun'dáa yā cuenta ndúúcū mozos. 20 Ndaā mozo chi nca'a yā nyun'u mil caadi nanáan yā. Ndée sa ta nyun'u mil caadi yen'ē daiya tuūmī miin. Ní can'a sa chii sa 'iiví sa: N'diī señor, nyun'u mil caadi tee nī 'úú. 'Ííngaā. Ndaācá ta nyun'u mil caadi daiya tuūmī yen'e nī. 21'Iivi mozo miin ní can'a yā chii yā san'ā: Dii mozo yen'é chí n'daācā ní n'dai, n'daācā n'dai ndúín di. Maan ti 'āā n'daācā diin di ndúúcū chí duū'vi, maan ní caan'man ntiinnyun di yen'e

n'deēe cá teé dii. Cho'o di cuaaⁿ cheeti va'āī ní cue"'e daā"ma" cuuvi yeenú di nduucú. 22 Ndaā ntúūⁿ nanáaⁿ yā mozo chi nca'a yā na 'uūvī mil caadi. Mozo miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa 'iivi sa: N'diī señor, 'ūūvi mil caadi tee nī 'úú. 'Ííngaā tuumi veⁿ'e nī. Ndaācá ta na 'uuvi mil caādī daiya tuūmī miiⁿ. ²³'Iivi sá can'a yā chii yā san'ā: Díí mozo yen'é chi n'daācā ní n'dai, ní n'daācā idiin di. Nguéé ch'eete teé dii ní n'daācā diín di. Maan ní caan man ntiinnyun veⁿ'e n'deēe ca chi teé dii. Cho'o di cuaaⁿ cheeti va'āī ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ cuuvi yeenú di nduucú. 24 Ndaa nanáaⁿ yā mozo chí nca'á yā 'áámá mil cáádí, ní can'a sa chii sa 'iivi sa: N'diī Señor, deenú tí n'diī ní cheechí nī, ní diíⁿ nī cosechar ndúúcū tuumī yeⁿ'é nī chi nguéé ngiinu nī, ní 'naaⁿ trigo ngaáⁿ nī naachí nguéé ngiinu nī ti ye"'e nī. 25 Chíí" chí dií ti 'va'á. Ní cheⁿ'é ní s'nuuⁿ n'de'eí tuūmī ye"'e nī na 'áámá yiivi yáává maa" yáⁿ'āa. 'Ííngaā tuūmī yeⁿ'e nī chi tee nī 'úú. ²⁶'Iivi sa mííⁿ nan'guɛɛcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chii yā mozo miiⁿ: Díí mozo chi nguεε n'dáacā ní 'daān'dī dii. Ní nguéé n'dáacā ídiīiⁿ. Díí ní déénu di chí ntā'a cosecha naachi nguéé ndiín ntiinnyun ní nn'guaán trigo naachi nguéé ngiinú ti yeⁿ'é. ²⁷¿Dɛ'ē cúúví chi nguéé s'neeⁿ di tuūmī ye"'é na banco? Ní taachi 'úú ndaá cuuvi ntee di tuūmī yeⁿ'é ndúúcū daiya tuūmī miiⁿ. ²⁸'Iivi miiⁿ caⁿ'a yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé miiⁿ: N'diī, divíi nī tuūmī yeⁿ'ē sa ní ca'a nī tuūmī mozo chi ndɛɛ̄ ndiichi mil caadi. ²⁹Ti 'iiⁿ'yāⁿ chi νέέ yeⁿ'e yā, ní ndaācā ca yeⁿ'e yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ n'deēe cá νεε yeⁿ'e yā. 'Iiⁿ'yāⁿ

SAN MATEO 25 66

chi nguết yeⁿ'e yā, ta 'lííⁿ duū'vi chi vết yeⁿ'e yā ní divíi yā yeⁿ'e yā. ³⁰ Mozo chi nguɛɛ dichíí'vē ní cuta'á nī ní cu'nuuⁿ nī cuaaⁿ chuva'āī ná maaíⁿ. Mííⁿ cuɛɛcu sa ní che'e 'dííⁿ'yúⁿ sá cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

N'diichí Jesús nuunndi yen'ē naciones

³¹Ní caⁿ'a Jesús: Taachí ndaa Saⁿ'ā chi Daiyā Dendyuūs tan'dúúcā Rey chí ch'eete ca ní n'deeve taavi ndúúcū tanducué" e ángeles ye" e vā, tuu'mi ní saⁿ'ā miiⁿ 'cuūndi sa na trono yeⁿ'e sa. ³²Ní nduuvidaama nanááⁿ Rey miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducyaaca naciones ní Rey miiⁿ divíi yā 'iiⁿ'yāⁿ, 'áámá yā yeⁿ'e táámá yā tan'dúúcā chi 'iin'yān pastor chi idiiⁿ yā cuidado yeⁿ'e 'iiti cuūchī divíi yā chiivu nguaaⁿ 'iiti cuūchī. ³³Ní cu'neeⁿ yā 'iiti cuūchī lado tá cuaacú yā ní chiivú miiⁿ lado ta 'cueé yā. ³⁴Tuu'mi ní Rey miiⁿ caaⁿ'máⁿ yā cuuvi yā 'iiⁿ'yāⁿ lado ta cuaacu yā: Ndís'tiī chi Chiidá ngan'a yā yen'e nī n'dáí taavi nī. Cuchíi nī. 'Ííngaā parte chi ituneeⁿ ndís'tiī yeⁿ'ē naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní nguaiⁿn'dai yā yeⁿ'ē ndís'tiī ndíí taachi Ndyuūs 'āā cuéé din'dái yā in'yeendī. 35 Tí taachí cuiīcú, ní tee nī chi che'é. Ní taachí chi yaācá, ní tee nī chí chi'í. Ní taachí canuún yúúní tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chí ndiicá yā táámá yáāⁿ, ndís'tiī 'cuún nī 'úú. 36 Ní taachi 'āā ntéé catecaí, ní tee nī catecaí. Ní taachi chíítā 'úú, dicuéénaan nī 'úú. Ní taachi cheⁿ'é vácūū, ní ndaa nī n'diichi nī 'úú. 37 Tuu'mi ní 'iin'vān chi n'dáí yā nan'gueecútan'a ní can'a yā cuuvi yā 'iin'yān: N'diī señor, ¿tií cuan'ā n'diichí 'nū n'diī chí cuiicu

nī ní tee 'nū chi che'é nī, o yaacá nī ní tee 'nū chi chi'i nī? ³⁸¿Tií cuan'ā n'diichí 'nū n'diī cuaan cyúúní ní nta'á 'nū n'diī na vaacú 'nū, o nguéé catecaí nī ní tee 'nū catecai nī? ³⁹O ¿tií cuan'ā n'diichí 'nū n'diī chi ngííta nī o vácūū canuun nī, ní níndaá 'nū nanáan nī? ⁴⁰Rey miin ní nan'guɛɛcútan'a yā ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'uun: Cuaacu níínnyún 'úú ngan'á ngií ndís'tiī, ti taachi diín nī 'tíícā ndúúcū 'áámá hermano 'áárá chi ndíícúún cá yā, tuu'mi ní 'tiicá ntúūn diín nī nduucú.

⁴¹Tuu'mi ní Rey caaⁿ'maⁿ ntúuⁿ yā cuuvi yā 'iiⁿ'yāⁿ chi snée lado ta 'cueé yā: Cuvíi nī yeⁿ'ē 'úú, ndís'tiī, 'iiⁿ'vāⁿ condenado chi nguéé n'daācā idiíⁿ nī. Ní caⁿ'a nī ná nguuchi yaⁿ'ā chí 'áámá ngiichi cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Lugar 'cūū ní n'dai cááva yááⁿn'guiinūuⁿ ndúúcū ángeles yeⁿ'e sa. 42 Tí taachí cuiicú, nguéé tee nī chi che'é. Chiī yaācá, ndíí nguéé ndúú tee nī chi chi'í. 43 Canuúⁿ yúúní, ndíí nguéé ndúú 'cuúⁿ nī 'úú. 'Āā ntéé catecaí, ndíí nguéé ndúú tee nī catecaí. Chíitā 'úú ní canuúⁿ vácūū, ndíí nguéé ndúú dicuéénaaⁿ nī 'úú. 44 Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nan'guɛɛcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: N'diī señor, ¿tií cuán'ā n'diichí 'nū n'diī chi cuiicú nī, o yaācá nī, o canúuⁿ nī yúúní, o nguee catecai nī, o ngííta nī, o vácūū cánuuⁿ nī, ní nguéé dichíí've 'nū n'diī? 45 Tuu'mi ní Rey miiⁿ nan'guɛɛcútaⁿ'a yā ní caa"ma" yā cuuvi yā 'ii"yā" s'ee": Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī, tan'dúúcā chi nguéé diíⁿ nī ndúúcū 'áámá chi ndíícúúⁿ cá 'tiicá ntúūⁿ 'úú, nguéé diín nī nduucú. 46'Iin'yān s'eeⁿ ní caⁿ'a yā na 'áámá castigo chi

'áámá canee ní 'iiⁿ'yāⁿ chí n'dáí yā caⁿ'á yā ná vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

'Iin'yān ní n'nuun yiinú yā táácā cuta'á yā Jesús

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

Taachí Jesús ch'iinu can'a yā tanducuén'ē nduudú 'cūū, can'a yā chii yā discípulos yen'e yā: ²'Āā déénu ndís'tiī ná 'uūvī nguuvi maan cuūvā 'viicu yen'ē pascua. 'Íícu 'úú San'ā chi Daiya Dendyuūs 'úú ní 'iin'yān nca'a yā 'úú ní cu'néénga'a yā 'úú.

³Tuu'mi ní chiiduú n'gɛɛtɛ ndúúcū maestros yen'e ley ndúúcū 'iin'yān ndiicúū s'een chí ngan'a ntiinnyun yen'é yaācū nduuvidaamá yā na palacio yen'ē chiiduú ch'ɛɛté ca chí nguuvi Caifás. ⁴Ní ndeé yā taācā cuuvi cannche'éí yā Jesús ní cuta'á yā 'iin'yān ní 'caan'nún yā 'iin'yān. ⁵Ní can'a yā: Nguéé diin yú nguuvi 'viicu ti 'iin'yān yen'e yáān Jerusalén miin didán'a yā ní diín yā vaadī 'caa'va ndúúcū nús'uu.

Ch'eēndáa yā aceite vmnaaⁿ tiiⁿ Jesús na yáāⁿ Betania

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ Jesús canée yā na yáāⁿ Betania ná va'ai yeⁿ'e Simón chi canéé ca'ai lepra chi in'duuti yuūtē yeⁿ'ē sa. ⁷ Ní ndaā 'áámá n'daataá nanááⁿ Jesús miiⁿ chi ndéē tá 'áámá frasco tuūu alabastro chi s'néēⁿ aceite perfume chí yaⁿ'ai n'dai chíí'vē. Ní ch'eēndáa ta perfume miiⁿ na tíīⁿ Jesús taachí vεɛ yā na mesa. ⁸ Ní discípulos taachi n'diichí yā chūū nduuvi taáⁿ yā. Ní caⁿ'a yā: ¿Dɛ'ē cúúví chí chingéē aceite 'cūū? ⁹ Cuuví n'diicui ta chuū ti yaⁿ'ai n'dai chíí'vē chuū ní ca'a tá tuūmī miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguết yeⁿ'e yā.

¹⁰ Jesús tuumicadíínuuⁿ yā chi discípulos nga" a yā 'tíícā, ní ca" a yā chii yā discípulos: ¿De'e cúúví chí n'gaa'va nī ndúúcū n'daataá 'tíī? Tán'a 'tīī n'dáacā diin tá nduucú. ¹¹Ti 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé véé yeⁿ'é yā ní 'áámá cánée yā nduucú nī, naati 'úú ní nguéé 'aama cuneé nduucú nī. 12 Taachi tá 'tīī ch'eēndáā ta perfume vmnááⁿ cuerpo yeⁿ'é, ndaā ta 'úú tí taachí 'cuūví 'āā canee listo cuerpo veⁿ'é chí 'cuɛɛ̄chí. ¹³Cuaacu níí nyú nga ngií ndís tiī, chí 'āā tií nūuⁿ chi caaⁿ'máⁿ yā ndúúdú ngai yeⁿ'e chi nanguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ na núúⁿmáⁿ iⁿ'yeēⁿdī, caaⁿ'maⁿ ntuúⁿ yā chi tá 'tīī diiⁿ tá chuū ní n'gaacu yā yeⁿ'e tá.

Judas miiⁿ ngaⁿ'a maaⁿ sa chí nca'a sa Jesús

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

14 Tuu'mi ní 'áámá discípulo yen'ē naachi ndiichúúví yā chí nguuvi sa Judas Iscariote, chen'e sá nanáán chiiduú n'gɛɛtɛ́. 15 Ní can'a sa chii sa 'iin'yān s'een: ¿Dɛ'Ē tée nī 'úú ní 'cuun'mín ndís'tiī du'u chi Jesús? 'Iin'yān s'een ní can'a yā chi nadii'vɛ́ yā Judas miin ndiīcū ndiichi caadi 'díínguɛɛ. 16 Ndíí tuu'mí nūun in'nuun yíínú Judas miin dɛ'Ē tiempo ní táácā chí nca'a sa Jesús miin.

Jesús yaa'ví yā yeⁿ'ē chí che'e nguiinú yā 'viicu pascua

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷Nguuvi vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e 'viicu pascua, nguuvi yeⁿ'e pan chi nguéé levadura yeⁿ'ē, discípulos SAN MATEO 26 68

ní ndaa yā nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ: ¿Tií neⁿ'e nī chi in'nuúⁿ 'nū chi che'e nguiīnū yú mááⁿ yeⁿ'e 'viicu yeⁿ'e pascua?

¹⁸Níícú Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos: Cueⁿ'é nī na yáāⁿ Jerusalén ni ndaacá nī 'áámá saⁿ'ā ní caaⁿ'maⁿ nī cuuvi nī saⁿ'ā: Maestro yeⁿ'e yú caⁿ'a yā 'túúcā: Tiempo yeⁿ'e chí 'cuūví 'āā snee niiⁿnuúⁿ ní neⁿ'é diíⁿ 'viicu yeⁿ'e pascua ndúúcū discípulos yeⁿ'é na va'ai yeⁿ'é nī.

¹⁹ Discípulos diíⁿ yā tan'dúúcā chi Jesús dicho'ó yā chi diiⁿ yā. Ní in'nuúⁿ yā chi che'e yā yeⁿ'e 'viicu yeⁿ'e pascua.

²⁰Taachi 'āā chii chiīnū miiⁿ, Jesús ch'iindi yā na mesa ndúúcū ndu'u ndiichúúví discípulos. ²¹Ní taachí vɛɛté yā ní nge'e yā Jesús caⁿ'a yā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī, chi 'áámá chéé ndís'tiī dií nī entregar 'úú.

²²Discípulos s'neeⁿ ndaachi yiinú yā. 'Áámá 'áámá yā ní tucá'á yā caⁿ'a yā: N'dií Señor, ¿'áá 'úú?

²³ Tuu'mi ní Jesús nan'guεεcútan'a yā ní can'a yā: 'Iin'yān chi nduucú ní di'caandá yā pan yen'é yā na cú'ú 'cūū nduucú, 'iin'yān 'cúū ní nca'a yā 'úú. ²⁴ Cuaacu níínnyún cuuvi ndúúcū San'ā chi Daiya Dendyuūs tan'dúúcā chi canéé nguūn yen'ē sa na libro yen'é Ndyuūs, naati dɛ'ɛ chúúcā ya'āī yen'e san'ā chí nca'a sa 'úú chí San'ā chi Daiya Dendyuūs. N'dáacā ca yen'ē sa nduutī chi nguɛ́ɛ́ ch'iīndiyáan sa.

²⁵Tuu'mi ní Judas, saⁿ'a chi neⁿ'e nca'a sa Jesús, ní caⁿ'a sa: ¿'Áá 'úú, Maestro? Jesús caⁿ'a yā chii yā Judas: Díí, ngaⁿ'a di 'tíícā.

²⁶Taachí 'iin'yān s'uun nge'e yā, Jesús miin sta'á yā pan ní ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā pan miin. Ní n'deé yā pan ní ca'a yā discípulos yen'e yā. Ní can'a yā: Cuta'á nī, che'e nī pan caati tan'dúúcā cuerpo yen'é 'tíícā.

²⁷Ní Jesús sta'á yā taza ndúúcū jugo yeⁿ'e uvas ní ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā nuūnnīn uvas miin, ní ca'a yā discípulos yeⁿ'e yā. Ní ca" a vā: Nducyaaca ndís'tiī, cu'u nī nuūⁿnīⁿ uvas yeⁿ'e taza 'cūū, ²⁸ti jugo nuūⁿnīⁿ uvas miiⁿ ní tan'dúúcā yuūuⁿ yeⁿ'é ní yeⁿ'ē compromiso chi ngai yeⁿ'é. Yuūú yeⁿ'é chi cungéē cáávā 'yaan n'dai 'iin'yān, 'tíícā. Yuūún veⁿ'é chííⁿ chi nch'ε̄εcú nuuⁿndi veⁿ'e nducyaaca 'iin'yān. 29'Úú ní ngan'á ngií ndís'tiī chí 'āā ntéé cu'ú jugo nuūⁿnīⁿ yeⁿ'ē uvas na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndii nguuvi chi cu'ú ndúúcū ndís'tiī naachi Chiidá nga" a ntii nyú yā.

Jesús ngaⁿ'a yā Pedro miiⁿ chí cuééⁿdíítu sa chi nguéé n'diichi sa Jesús

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

30 Taachí ch'iinu chiita yā 'áámá canción ye"'é Ndyuūs nan'dáa yā va'āī ní cue"'é yā na yiīcū chi nguuvi Olivos. 31 Tuu'mi ní Jesús ca"'a yā chii yā discípulos: Nducyáácá ndís'tiī cuuví 'cuináa" nī ye"'e 'úú maa"nguíinū. Caati nga"'a naachi canéé nguū" na libro ye"'é Dendyuūs 'túúcā: 'Úú Ndyuūs 'nuūcá'ai ní 'caa"'nú" sa"ā chí idii" sa cuidado 'iiti cuūchī, ní 'iiti s'ee" ní ca"'á 'múú" ca"'á mii" tī ní cuuví ndai tī. 32 Taachí 'úú nduuchí nguaa" tiná"'ā, ca"'á vmnaa" ye"'e ndís'tiī na yá"'āa Galilea.

69 SAN MATEO 26

³³Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chii sa Jesús: 'Áárá chi nducyaaca yā cuuví 'cuinaaⁿ yā cáávā n'diī 'úú nguέέ cuuví 'cuinaáⁿ mar 'aamá naaⁿ.

34 Tuu'mi ní Jesús can'a yā chii yā Pedro: Cuaacu níínnyún ngan'á ngií dii chi maannguíinū taachi 'āā cuéé 'cuaī túsan'ā, dii ní 'āā 'iinū cuuvi cueendiītū di yen'ē 'úú chi nguéé in'diichi di 'úú.

³⁵Naati Pedro miiⁿ caⁿ'a sa: Ndúúti chi canéé chí 'cuūví nduucú nī maestro ní 'cuūví. Nguéé caaⁿ'máⁿ chi nguéé n'diichí n'diī. Ní nducyaaca discípulos ní 'tiicá ntúūⁿ caⁿ'a yā.

Jesús ngaⁿ'angua'á yā na jardín chi nguuvi Getsemaní

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶Tuu'mi ní ndaā Jesús ndúúcū discípulos ye¹'é yā na 'áámá cuaa¹ chi nguuvi Getsemaní ní ca¹'a yā chii yā discípulos ye¹'e yā: 'Cuεετέ nī 'muu¹. 'Úú ní ca¹'a nii¹nuú¹ mii¹ ní caa¹'ma¹ngua'á.

³⁷ Jesús miiⁿ cueⁿ'e yā ndúúcū Pedro ndúúcū nduu 'uuvi saⁿ'ā daiya Zebedeo. Tuu'mi ní Jesús s'neeⁿ ndaachi yiinú yā. ³⁸Ní caⁿ'a yā chii yā 'iin'yāⁿ s'uuⁿ: Alma yeⁿ'é ní nééné ndaachí yiīnú chi ya'āī chí 'cuūví. 'Cuɛεtinée nī 'muuⁿ ní 'cuɛɛti nduuchí nī nduucú.

³⁹ Jesús ní cueⁿ'é yā ta 'lííⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ. Candiitin'dii yā ní caⁿ'angua'a yā ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá, ndúúti chi cuuvi, nguéé diíⁿ nī chi 'cueenú cuuvi prueba 'cūū naati nguéé cuuvi tan'dúúcā chi 'úú neⁿ'é naati tan'dúúcā chi n'diī neⁿ'é nī.

40 Tuu'mí nūuⁿ ndaá yā naachi snéé discípulos yeⁿ'e yā ní ndaāca yā 'iin'yāⁿ chi stiyaadú yā. Ní can'a yā chii yā Pedro: ¿Áá 'tíícā nguéé íchéé dí chi induūchi dí nduucú 'áamá hora? 41 Ndís'tiī ní candée nī cuidado ní caan'mangua'á nī níícú nguéé diín nī nuundi. Cuaacu níínyún espíritu yen'e nī nen'e diin n'daacáā naati cuerpo yen'é nī 'āā dūūvā.

⁴² Jesús cheⁿ'e chi ndii 'úúví cuuvi ní caⁿ'angua'á yā ní caⁿ'a yā: N'diī Chiidá, ndúútī chi neⁿ'é nī, diíⁿ nī chi nguéé 'cueenú cuuvi prueba 'cuu chi n'daācā tuu'mi ní 'tíícā diíⁿ nī, naati cuuvi tan'dúúcā chi neⁿ'e nī.

43 Jesús nndaa ntuuⁿ vā táámá vmnéⁿ'ēe naachi snéé discípulos yeⁿ'é yā ní ndaaca ntúuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ stiyaadú yā ti 'iin'yān s'een 'āā ntéé ichee yā nduutináan yā chi yaāⁿnnáaⁿ yā. ⁴⁴Jesús miiⁿ ní nguéé yaa'vi yā discípulos ní s'neeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chí stiyaadú yā. Ní cueⁿ'e ntúuⁿ yā ní caⁿ'angua'á ntúuⁿ yā ndii chii ndiiⁿ 'íínú cuuvi ní caⁿ'a ntuuⁿ yā tan'dúúcā chi 'āā ngaⁿ'a yā. 45 Cuayiivi ní ndaa ntuuⁿ yā nanáán discípulos ní cána vā chii yā discípulos: 'Cueetiyaadú nī ní ntaavi'tuunúún nī. Cuin'diichí nī tī 'āā ndaā hora ye"'e 'úú chí Sa"'ā chi Daiya Dendyuūs. 'Iin'yān nca'a yā 'úú tá'a saⁿ'ā s'eeⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e sā. 46 Nducueeⁿ ndís'tiī ní cúⁿ'u yú. 'Āā cuchii niiⁿnuúⁿ saⁿ'ā chi nca'a 'úú.

Sta'á yā Jesús ní candέε yā 'iiⁿ'yāⁿ presos

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷'Naaⁿ chí Jesús indeé yā, ndaā Judas miiⁿ, 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'ē ndu'u SAN MATEO 26 70

ndiichúúví discípulos. Ní nééné 'yaa" 'ii"'yā" ndaá yā ndúúcū Judas mii" ndúúcū machetes 'uūvī lados 'caāi" ndúúcū yá"á. Chiiduú n'gɛɛtɛ́ ndúúcū 'ii"'yā" ndiicúū s'ee" chí nga"a ntii"nyu" ye"'e yaācū dichó'o yā 'ii"'yā" s'ee". 48 Judas mii" chi nca'a sá Jesús 'ii"'yā" s'ee", ca'a sa 'áámá seña ní 'túúcā ca"a sa: 'Ii"'yā" chi 'úú chi'nee" cheendí, 'ii"'yā" mii" chí 'ii"'yā" chi cuta'a nī chi preso yā.

⁴⁹Tuu'mi ní Judas miiⁿ ní ndaa sa nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a sa: Tavacho'onoó nī, n'diī Maestro. Ní 'neeⁿ cheendi sá Jesús. ⁵⁰ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā Judas: Díí, amigo yeⁿ'é, ¿dɛ'Ē cáávā chi cuchiī di? Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní sta'á yā Jesús ní candɛ́ɛ yā 'iiⁿ'yāⁿ preso.

⁵¹ Naati 'áámá saⁿ'ā chi canéé sá ndúúcū Jesús miin ní tun'dáa sa machete 'uūvī lados 'caāin ná chɛɛ̄tī. vaacu ní 'nuūcá'ai sa 'áámá mozo veⁿ'ē chiiduú ch'εετέ ca ní ch'iica sa veēeⁿ mozo miiⁿ. ⁵²Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: 'Nuūⁿ di machete 'uūvī lados 'caāi" ye"'ē di vaacu. Nducyaaca 'iin'yān chi ita'á vā machete 'uūvī lados 'caāin ní ndúúcū machete 'uūvī lados 'caāiⁿ 'cuūvī. 53 ¿'Áá nguéé déénú dí chi 'úú cuuví caaⁿ'maⁿnguā'á ní caacá Chiidá ní miⁿnííⁿyúⁿ miⁿniiⁿyuⁿ cho'ó yā nanáán 'úú taanduu ngo'oó ndiichúúví taāⁿ ángeles ní chiidá cuuvi diíⁿ yā? ⁵⁴Naati maaⁿ ní nduuti chi diín chuu ¿táácā cuuvi cúúnú ca'a naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs, chi canéé chí cuuvi 'tíícā?

⁵⁵Hora miiⁿ Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dɛ'ē cúúví chí can'daa

nī ndúúcū machetes 'uūvī lados 'caāiⁿ ndúúcū yáⁿ'á s'eeⁿ tan'dúúcā chi 'úú 'iiⁿ'yāⁿ chi duucu 'úú chi sta'á nī 'úú? Nguuvi nguuvi ch'iindí ndúúcū ndís'tiī na yaācū templo ní ngi'cueeⁿ ndís'tiī ní nguéé sta'á nī 'úú. ⁵⁶Tanducuéⁿ'ē chuū cuuví ní cúúnú ca'a yeⁿ'ē chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs cáávā profetas ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Tuu'mi ní nducyaaca discípulos s'néeⁿ yā Jesús miiⁿ ní chéénu yā.

Jesús nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē yeⁿ'e yaācū templo

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

57'Iin'yān chi sta'á yā Jesús miin candεε yā 'iin'yān miin nanáán chiiduú ch'εετέ ca chí nguuvi Caifás. Míín nduuvidáámá maestros yen'e ley ndúúcū 'iin'yān ndiicúū s'een chi ngan'a ntiinnyún yā yen'e yaācū.
58 Pedro miin cuen'e ntúun sa ní n'dáa yan'ai sa cuaan dáámí Jesús ndíí chuva'āī yen'ē va'ai ch'εετε yen'ē chiiduú ch'εετε cá. Ní ndaa sa na patio ní ch'iīndī sa ndúúcū policías chi diín yā cuidado yen'e va'āī miin. Pedro nen'e sa snaan sa táácā chi diín yā ndúúcū Jesús miin.

⁵⁹Chiiduú n'gɛɛté ndúúcū 'iin'yān ndiicúū s'een chí ngan'a ntiinnyun yā yen'e yaācū ndúúcū nducyaaca 'iin'yān chí ngan'a ntiinnyun yā in'nuún yā 'áámá testigo chi nguéé ngan'a cuaacu yen'ē Jesús miin. Ní 'lícú cuuvi nca'a yā Jesús miin chí 'cuuvi yā. ⁶⁰Nguéé ndaaca yā mar 'áámá naan taācā chí 'caan'nun yā Jesús miin. 'Áárá chi neené 'yaan 'iin'yān can'a yā nduudu yaadi yen'e Jesús miin. Cuayiivi miin ní ndaa ntúūn

71 SAN MATEO 26

tanaa" 'uūvī testigos chí nga"'a yā nduudu yaadi. 61 Testigos ní ca"'a yā: Sá"'a 'cūū ní ca"'a sa: 'Úú ní cuuvi dií" chuū. Natuūví yáacū templo 'cūū chi ye"'é Ndyuūs naati chɛɛtī 'iīnū nguuvi nadan'daí.

62 Chiiduú ch'εετε cá miiⁿ ní ncueeⁿ yā ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: ¿'Áá nguéε nan'guεεcútaⁿ'a nī mar 'áámá nduudu yeⁿ'e dε'Ē chí ngaⁿ'a 'íís'tiī yeⁿ'e nī?

63 Naati Jesús nguéé de'ē vee can'a yā. Tuu'mi ní chiiduú ch'eete cá miin can'a yā: 'Úú ní n'gaí, "por Ndyuūs chi canduuchí". Cuuvi nī nús'uu ndúúti chi n'diī chí Cristo, Daiya Ndyuūs chi cánduuchi.

64 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā chiiduú ch'εετε cá miiⁿ: 'Úú tan'dúúcā chi n'dīī ngaⁿ'a nī. Ngaⁿ'á ca ngií ndís'tiī, chí ndii maaⁿ snaaⁿ nī Saⁿ'á chi Daiya Ndyuūs 'cuūndī sa lado yeⁿ'e honor yeⁿ'é Ndyuūs chi vέέ tanducuéⁿ'ē poder yeⁿ'é yā ní ndaa sa na meēeⁿ yeⁿ'ē nanguuvi.

65 Tuu'mi ní chiiduú ch'ɛɛtɛ cá miin chíín'cuún yā catecai yā ní can'a yā: Sán'a 'cūū ní ngan'ā sa contra yen'é Ndyuūs. ¿Dɛ'ē ca diin yú testigos chi in'nuun yú? Cuin'dííchí nī. Maan ní ndís'tiī ní n'giindiveén nī táácā ngan'a sa contra yen'e Ndyuūs.
66 ¿Dɛ'ē nadacádíínuun ndís'tiī? 'Iin'yān s'een ní nan'guɛɛcútan'a yā ní can'a yā: Véé nuundi yen'e sa chi canéé chí 'cuūvī sa.

67 Tuu'mi ní ca'a nee daiⁿ yā naaⁿ Jesús miiⁿ ní ch'eⁿ'é yā Jesús. Ní n'gaadi yā nduutináaⁿ sa ndúúcū tiinūuⁿ. Ní tanáⁿ'a yā ch'eⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū ta'á yā. ⁶⁸'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: N'dii chi Cristo, cuuví nī nús'uu, ¿du'ū chí ch'eⁿ'é n'diī?

Pedro miiⁿ ní ngaⁿ'a sa chí nguέέ n'diichi sa Jesús miiⁿ

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

69 Pedro miiⁿ ní vɛɛ sa na patio yeⁿ'e va'āī ch'ɛɛtɛ chiiduú ch'ɛɛtɛ cá ní ndaa niiⁿnuúⁿ 'áámá táⁿ'ā chi canéé caadi 'iīyū. Ní táⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā tá chii tá Pedro miiⁿ: Diī ntúūⁿ ni canee di ndúúcū Jesús yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea.

⁷⁰ Naati Pedro miiⁿ ní chééⁿdiītu sa nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: Nguεε deenú chí ngaⁿ'ā di.

Ní taachí ndaā Pedro miin cheendi va'āī yen'e patio miin, táámá tán'ā chi canéé caadi 'iiyu n'diichi ntuūn tá san'ā miin ní can'a tá chii tá 'iin'yān chi snéé miin: 'Tiicá ntúūn sán'a 'cūū ní canee sa ndúúcū Jesús yen'e yáān Nazaret.

⁷²Pedro miiⁿ ní cheeⁿdiītu ntúūⁿ sa, ndíí túúnú 'caī sa, "por Ndyuūs". Ní caⁿ'a sa: 'Úú ní nguéé in'diichí sáⁿ'a 'cūū.

⁷³ Cuayiivi 'tɛɛ 'tɛɛ´ ní 'iin'yān chi snée yā cuaan na niinnuún miin ndaa yā nanáán Pedro miin. Ní can'a yā chii yā Pedro: Cuaacu níinnyún dii ntúūn ní cachiica dí ndúúcū 'iin'yān s'een ti tan'dúúcā chi ngan'a di ní n'gin'i di yen'e di chi dii ní nguaan 'iin'yān s'een.

74 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní tucá'a sa caⁿ'a taaⁿ sa, ní 'caī sa, "por Ndyuūs", ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ: Nguéé in'diichí sáⁿ'a 'cūū. Tuu'mí nūuⁿ 'caī tusáⁿ'ā. ⁷⁵ Tuu'mi nūuⁿ ní Pedro miiⁿ ní n'gaācū sa nduudu yeⁿ'é Jesús taachí caⁿ'a yā 'túúcā: Taachi 'āā cuéé 'cuaī tusáⁿ'ā, 'āā cheeⁿdiītū di 'iīnū cuuvi

chi nguéέ n'diichi di 'úú. Ní Pedro miiⁿ ní can'daa sa na lugar 'cūū ní chεεcu taaví sa ti ya'ai staava yeⁿ'e sa.

Jesús nanáán Pilato

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

27 Taachí 'āā chīdεενε, nducyácá chiiduú n'geɛtɛ nduúcū 'iin'yān ndiicuū chí ngan'a ntiinyun yen'e yaācū nduuvidaamá yā chí ndeé yā taācā diín yā nduúcū Jesús miin ni nca'a yā 'iin'yān chi 'cuūvi yā. ²Ní n'dɛéchiichí yā Jesús miin ní candɛ́ε yā ní nca'a yā Jesús miin Poncio Pilato, 'iin'yān gobernador.

Judas miin ch'iī sa

³Tuu'mi ní Judas miiⁿ, saⁿ'a chí nca'a Jesús miiⁿ, taachí n'diīchī sa chí Jesús miiⁿ chií yā condenado chi 'cuuví yā, ndaacadaamí sá yeⁿ'e nuuⁿndi chí diīⁿ sa. Ní cheⁿ'e sa nanáāⁿ chiiduú n'gɛɛtɛ́ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū ní nca'a sa ndu'ū ndiicu ndííchí caadi 'diiⁿnguɛɛ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁴Ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Úú ní diíⁿ 'áámá nuuⁿndi. Ncā'á 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi nguɛɛ́ nuuⁿndi yeⁿ'e yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā: ¿Dɛ́'ɛ̄ ínneeⁿ nús'uū chiiⁿ? Chuū chí maaⁿ di can'díícu di.

⁵Tuu'mi ní Judas chingée sa tuūmī miiⁿ chεεti yaācū ní cunaⁿ'a sa. Ní dicuái yaacu sa maaⁿ sa. Ní Judas ní ch'iī sa.

⁶Chiiduú n'gɛɛté n'guáan yā tuūmī ní can'a yā: Na ley miin ní ngan'ā chi nguéé 'cuiī yú túúmi 'cūū na caja yen'e ofrendas yen'e yaācū, ti túúmi 'cūū ní túumī yen'ē yuūún yen'e 'aama 'iin'yān'.

⁷Ch'iinu chuū ní nduuvidaama yā chi cái yā 'áámá táán yán'āa ndúúcū tuūmī chí cuuvi panteón cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi snúúⁿ yúúní. Miiⁿya ya"'āa chi nguuvi Alfarero chi ne"'e caan'man yán'āa yen'e chi 'iin'yān din'dái 'cuūtīí cueēe. 8Chíín chí yán'āa chi panteón cánéé chí dúúchí ndíí máán, Yán'āa yen'e Yuūun. ⁹'Tíícā ní cuunúū ca'a chi profeta Jeremías caⁿ'a yā chuū ndii cuááⁿ vmnaaⁿ taachí dinguúⁿ yā na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíícā: Ní sta'á yā ndu'ū ndiicu ndííchí caadi 'diinguee. Tuūmī miiⁿ ní saⁿ'ā s'eeⁿ canéé yiinu sa chi ca'a sa Judas cucáávā chi ch'iīⁿ'nūⁿ sa Cristo. ¹⁰Ní ca'a yā tuūmī miiⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa chí nguuvi Alfarero, tan'dúúcā Señor yeⁿ'e yú caⁿ'a yā chii yā 'úú.

Pilato intíínguuneeⁿ yā Jesús

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Jesús chééndii yā nanááⁿ gobernador Pilato ní gobernador íntíínguuneeⁿ yā 'iin'yāⁿ ní can'a yā chii yā 'iin'yāⁿ: ¿Áá díí chí Rey yen'e 'iin'yāⁿ Israel chi judíos? Jesús can'a yā chii yā gobernador: N'diī ngan'a cuaacú nī ti 'tíícā.

12 Chiiduú n'gɛɛté ndúúcū 'iin'yān ndiicúū chí ngan'a ntiinnyún yā yen'e yaācū can'a yā chi véé nuundi yen'e Jesús naati Jesús miin ní nguéé nan'guɛɛcútan'a yā mar 'áámá nduudu. 13 Tuu'mi ní Pilato miin can'a yā chii yā Jesús: ¿Áá nguéé n'giindiveen di tanducuén'e chí ngan'a yā yen'ē di?

¹⁴Naati Jesús miiⁿ nguέέ nan'guεεcútaⁿ'a yā mar 'áámá nduudu. Tuu'mi ní gobernador miiⁿ cheⁿ'e yiinu taavi yā yeⁿ'e Jesús ní 73 SAN MATEO 27

nguéé déénu yā táácā nadacádíínuuⁿ yā yeⁿ'ē.

Jesús canéé chí 'cuūvi yā

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵Maaⁿ ní ngúúví 'viicu miiⁿ véé 'áámá costumbre chi gobernador miiⁿ canéé chí ín'dééchí yā 'áámá sa" a chi canúu sa vácūū 'viicu yeⁿ'e pascua 'aama saⁿ'ā chi preso sa chi 'iin'yān Israel nen'e yā. ¹⁶Ní canúuⁿ 'aama saⁿ'ā vácūū chi nguuvi Barrabás. Nducyáácá 'iin'yān ní déénu yā táácā idiiⁿ Barrabás miiⁿ. ¹⁷Ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē yáāⁿ Jerusalén miiⁿ nduuvidaamá yā, gobernador Pilato miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iin'yān s'een: ¿Du'ū nen'e nī chi 'úú n'dεεchií? ¿'Áá neʰ'e nī Barrabás o Jesús chi nguuvi Cristo chi 'úú caⁿ'á libre 'iiⁿ'yāⁿ?

¹⁸Pilato miiⁿ ní deenu yā chi cáávā vaadī ngueee 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nca'a yā Jesús chi preso yā.

¹⁹Taachí Pilato miiⁿ ní νεε yā na silla yeⁿ'e juez miiⁿ, n'daataá yeⁿ'e yā ní dichó'o tá 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'a yā chii yā Pilato miiⁿ nduudú 'cūū: Nguéé de'ē νεε diíⁿ nī ndúúcū saⁿ'ā n'dáí 'cūū ti taachí cyaadú nééné n'deēe ch'eenú chii taachí ch'iīnú cáávā sáⁿ'a 'tīī.

²⁰Naati chiiduú n'gɛɛtɛ ndúúcū 'iin'yān ndiicúū chí ngan'a ntiinnyún yā yen'e yaācū nééné n'deēe can'a yā chii yā 'iin'yān yen'e yáān Jerusalén miin chi caan'man yā chi Pilato miin n'dɛɛchii yā Barrabás miin ní 'cuūvī Jesús miin. ²¹Gobernador miin can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: ¿Naachí na 'uuvi yā ní chɛɛ́ yā chi nen'e nī chi n'dɛēchií? 'Iin'yān s'een ní can'a yā: Barrabás.

²²Pilato miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dɛ'Ē diíⁿ ndúúcū Jesús chi nguuvi yā Cristo? Nducyaaca yā nan'guεεcútaⁿ'a yā ní 'cai yā: Cu'nééⁿnga'á yā.

²³Gobernador miiⁿ caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dɛ'ɛ̄ nuuⁿndi yeⁿ'e yā vɛɛ? Naati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní n'gáí yiicú yā ní caⁿ'a yā: Cu'nééⁿnga'á yā.

²⁴Taachi Pilato miiⁿ n'diichí yā chi nguết de'ē vee chi diíⁿ yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ti yuudu n'dáí ca n'gai yā, tuu'mi ní sta'á yā nuūⁿnīⁿ ní naaⁿnu yā ta'a yā nanááⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén miiⁿ. Ní ngaⁿ'a yā: Limpia canéé 'úú yeⁿ'ē asunto 'cūū. 'Úú ní nguết nuuⁿndi yeⁿ'é chi 'cuūvī sáⁿ'a 'cūū ti n'dai sa. Ndís'tiī deenu nī táácā diiⁿ nī ndúúcu sa.

²⁵Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ nan'guɛɛcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: Yuuúⁿ yeⁿ'ē sáⁿ'a 'cūū 'āā cūnee dáámí rá 'nū ndúúcū daiya 'nū.

²⁶Tuu'mi ní Pilato miiⁿ ní n'dɛēchii yā Barrabás miiⁿ ní caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā chi soldados ch'eⁿ'é yā Jesús. Ch'íínú ch'eⁿ'e yā ní nca'a Pilato miiⁿ Jesús miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi cu'neeⁿnga'á yā 'iiⁿ'yāⁿ.

²⁷ Tuu'mi ní soldados romanos yeⁿ'e gobernador can'dέε sa Jesús na vaacuyáāⁿ yeⁿ'e gobernador ní nducyáácá soldados nduuvidaama sa nanááⁿ Jesús miiⁿ. ²⁸ Ní divíi sa catecaī vmnaaⁿ Jesús ní s'nuuⁿ sa tíínūuⁿ morado cuá'āa Jesús miiⁿ. ²⁹ Ní s'nuuⁿ sa tiiⁿ Jesús 'áámá corona chi ndeenyú ndúúcū yaaⁿ. Ní sn'duuⁿ sa 'áámá taaⁿ ndúú ná ta'ā cuaacú Jesús. Tuu'mi ní chiīntii'ya sa nanááⁿ Jesús miiⁿ ní ch'ííⁿnyuⁿneeⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'a sa: Cūnduuchí nī n'diī Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel.

SAN MATEO 27 74

³⁰Ní ca'a nee daiⁿ sa cuerpo yeⁿ'ē Jesús ní sta'a sa 'áámá tááⁿ ndúú chí ndεε sa ní ch'eⁿ'e sa tiiⁿ Jesús. ³¹Ch'íínú ch'iīⁿnyuⁿneeⁿ sa Jesús miiⁿ ní ndivíi sa tíínūuⁿ yā chi morado cuá'āa ní chi'nuuⁿ sa catecai yā. Ní candεε sa Jesús chi cu'nééⁿnga'a sa 'iiⁿ'yāⁿ.

S'nééⁿnga'á yā Jesús miiⁿ ní ch'īi yā (*Mr.* 15.21-32; *Lc.* 23.26-43; *Jn.* 19.17-27)

32 Taachí can'daa yā ní cueⁿ'e yā na yúúní naachi cu'nééⁿnga'á yā ndaaca yā 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e yáāⁿ Cirene chí nguuvi sa Simón. Ní a fuerza soldados di'cuiītu sa Simón 'cūū chí candέε sa cruz yeⁿ'e Jesús.

³³Ní taachi ndaá yā na táámá lado yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén lugar chi nguuvi Gólgota chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ, Lugar yeⁿ'ē 'Iini Nga'ai Tiīiⁿ, ³⁴saⁿ'ā ca'a sa Jesús vinagre ndístaⁿ'a ndúúcū nuuⁿníⁿ yeⁿ'ē yáatā yaāa cáávā chi nguɛε cueenu cá cuuvi Jesús chí chi'i Jesús miiⁿ. Taachí Jesús n'diichineeⁿ yā, nguɛ́ɛ́ 'cuuⁿ yā chi'i yā.

³⁵Taachí 'āā s'neeⁿnga'a sa Jesús, soldados ní tunidáa sa suertes na catecai Jesús miin chi ca'a sa 'áámá sa nduūcū taama sa. Ní 'iicu cúúnúú ca'a tan'dúúcā chí caⁿ'a profeta ndii cuááⁿ vmnaaⁿ ní canéé nguúⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'túúcā: Tun'daá yā suerte na catecai Jesús miiⁿ ní nca'á yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³⁶Miiⁿ ch'eētēe soldados ní diiⁿ sa cuidado 'iiⁿ'yāⁿ chi s'nééⁿnga'a. ³⁷Ni 'áámá nduudu naan tíīn cruz miin chi canéé nguūⁿ 'túúcā: Jesús miiⁿ chi Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel. Ní nduudu miiⁿ ngaⁿ'ā de'e cáávā chi ch'iī Jesús miiⁿ.

³⁸ Tuu'mi ní miiⁿ ntúūⁿ s'neeⁿnga'á yā ndúúcū Jesús miiⁿ 'uūvī chi duucu, 'áámá ní lado ta cuaacú yā, taama ní lado tá 'cuee yā. ³⁹ 'Iiⁿ'yāⁿ chí cho'ó yā naachi canee cruz miiⁿ ch'iiⁿnyuⁿneeⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní idiⁿ'núⁿ'u yā tiíⁿ yā. ⁴⁰ Ní caⁿ'a yā: N'diī chi ngaⁿ'á nī chi maáⁿ nī cuuvi nada'tuūví nī yaācū templo ní chɛɛtī 'iīnū nguuvi nadan'dái nī, nadinguáⁿ'āī maáⁿ nī maaⁿ. Ndúúti chi Daiya Dendyuūs n'diī, nch'éeⁿ nī yeⁿ'ē na cruz.

⁴¹ 'Tiicá ntúūⁿ chiiduú n'gɛɛtɛ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos chí dingúuⁿ yā ní ngi'cueeⁿ ley, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e yaācū templo ch'ííⁿnyuⁿneeⁿ yā Jesús miiⁿ ní ngaⁿ'a yā yeⁿ'e yā: ⁴²Tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní nadinguáⁿ'ai yā naati nguéé cuuvi maaⁿ yā nguáⁿ'ai yā. Ndúúti chi 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel maaⁿ ní nch'éeⁿ yā yeⁿ'e na cruz ní cu'téénu 'nū 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. ⁴³ Jesús miiⁿ ní i'téénu yā Ndyuūs. Maaⁿ ní Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ nduuti chí cuaacu chí 'cuaán yā 'iin'yān. 'Iin'yān ngaⁿ'á yā 'tíícā ti Jesús ngaⁿ'a yā: 'Úú ní daiya Dendyuūs 'úú.

44'Tiicá ntúūⁿ ch'iīⁿnyuⁿneeⁿ chí duucu s'eeⁿ chi s'nééⁿnga'a sa dáámá ndúúcū Jesús.

Jesús ch'īi yā

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵Ndíí maⁿ'a nguuvi miiⁿ ndíí taanduū n'gɛɛcu 'iinu chiīnū chíí maāiⁿ núúⁿmáⁿ iⁿ'yeeⁿdī. ⁴⁶'Āā táánduū n'gɛɛcu 'iinu, Jesús 'caī yiicú yā: Elí, Elí, ċlama sabactani? Nduudu hebreo 'cūū ní neⁿ'ē caaⁿ'maⁿ Ndyuūs yeⁿ'é, Ndyuūs yeⁿ'é, ċdɛ'ē cuuvi chi s'neéⁿ nī 'úú damaáⁿ?

75 SAN MATEO 27

⁴⁷N'duuvi 'iin'yān chi snée yā 'miin taachí ch'iindiveén yā chí can'a Jesús miin ní can'a yā: Sán'a 'cūū n'gaī sa profeta Elías.

⁴⁸Hora mííⁿ nūuⁿ 'áámá chéé 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chéⁿ'e yā ngeenu yā sta'a yā 'áámá esponja ní di'caāndá yā ndúúcū vinagre ní s'neeⁿ yā esponja miiⁿ na 'áámá tááⁿ ndúú ní ca'a yā chí chi'i Jesús miiⁿ. ⁴⁹Tanáⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā: 'Āā canee ra yā. N'diichi yú ἐ'áá chiī Elías miiⁿ nadinguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ?

⁵⁰Naati Jesús miiⁿ 'caī ntúuⁿ yā taama vmnéⁿ'ēe ní maaⁿ yā nca'a yā espíritu yeⁿ'e yā na ta'a Ndyuūs ní ch'īi yā. 51 Hora míín nūun chi ch'iī Jesús, cortina ye"'e yaācū templo s'teeⁿ naavtáⁿ'ā ndii cuaaⁿ 'niiⁿnuúⁿ ndíí cuááⁿ ndiiyā. Ní n'nuⁿ'u yáⁿ'āa ní tuūu ní índee. 52 Tuu'mi ní yáinyān s'eeⁿ ní nguaaⁿ ní nééné 'yaaⁿ cuerpos ye"'e 'ii"'yā" chi n'díí chi i'téénu yā Ndyuūs ndii cuáán vmnaan nan'dáa yā chεεti yaīnyāⁿ s'eeⁿ. 53 Ní 'iiⁿ'vāⁿ s'uuⁿ chi 'āā n'dii miiⁿ taachi 'āā nduuchi Jesús miiⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tiná"'ā 'ii"'yā" s'uu" ní nan'daa yā cheeti yainyāⁿ s'eeⁿ ní cueⁿ'e yā cachiica yā na yáāⁿ Jerusalén chi Ndyuūs dεενε yā. Ní 'yaaⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ chinaáⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā n'dii.

54 San'a capitán ndúúcū soldados chi snée yā ndúúcu yā ní diín yā cuidado yen'e cuerpo yen'e Jesús taachi s'neen yā na cruz. Soldados miin, taachi n'diichí yā chi n'nun'u yán'āa ndúúcū dendu'ū chí chiī, neené di'va'á yā ní can'a yā: Cuaacu níínyún, sána 'cūū ní Daiya Dendyuūs san'ā.

55'Yaaⁿ n'dáí n'daataá snéé yaⁿ'ai yā ní n'gíínu yā tanducuéⁿ'ē chi chó lo yen le Jesús. N'daataá s'een cachiica yā ndúúcū Jesús ndii na yán la yen le Galilea ní dichíí le yā Jesús miin. 56 Ní nguaan n'daataá s'een, miin canéé ta María Magdalena ndúúcū María chi checu Jacobo ndúúcū José. Ní canéé ntúun tá checuú da la la checuú da la checuúcú da la checuúcúcú da la checuúcú da

Ch'iīchí yā cuerpo yeⁿ'e Jesús chεεti yáinyāⁿ

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷Taachí chiīnu nguuvi miiⁿ ndaā 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi José chi yeⁿ'ē yáāⁿ Arimatea. Saⁿ'ā miiⁿ ní 'cuiica sa ní discípulo yeⁿ'e Jesús. ⁵⁸Sáⁿ'a 'cūū ní cheⁿ'e sa nanááⁿ Pilato miiⁿ ní chiica sa cuerpo yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Tuu'mi ní Pilato caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chí caⁿ'a capitán yeⁿ'e soldados chi ca'á yā cuerpo yeⁿ'e Jesús miiⁿ José miiⁿ. ⁵⁹Tuu'mi ní José sta'ā sa cuerpo yeⁿ'e Jesús ní ch'ε̄εcū sa 'áámá sábana deeve tan'dúúcā chi costumbre yen'e 'iin'yān s'een. 60 Ní s'nuūⁿ sa cuerpo yeⁿ'e Jesús na 'áámá yáinyāⁿ yeⁿ'e maaⁿ sa chí ngai chi maaⁿ sa nííⁿnuⁿ sa na 'aama vaava. Ch'iínú ch'iīchi sa cuerpo yeⁿ'e Jesús, s'neeⁿ sa 'áámá tuūu chi nééné ch'εετε naachí níndaa yā yen'e cheendi yaīnyāⁿ miiⁿ. Ní cunáⁿ'a sa. 61 Míín véé María Magdalena ndúúcū táámá María niinnuún ná yainyāⁿ.

Soldados ní idiíⁿ yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ

62 Chó'ōo nguuvi chi in'nuúⁿ yā yeⁿ'e 'viicu yeⁿ'e pascua ní chidεενε táámá nguuvi chi sábado ní chiiduú n'gεετέ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ní nduuvidaamá yā ní chen'e yā nanáán Pilato miiⁿ. ⁶³Ní caⁿ'a yā chii yā Pilato: N'diī Pilato, n'gaacú 'nū chí saⁿ'ā chi n'diī chí chinnche'ei sa taachí canee sa in'yeendí 'cūū ní ca" a sa 'túúcā: 'Cuíinū 'iinu nguuvi ní nduūchí nguaaⁿ tináⁿ'ā. 64 Maaⁿ ní dichó'o nī soldados chí diin yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ ndíí 'cuiinu 'iīnū nguuvi. ¿'Áátīī ndaá discípulos yeⁿ'e yā n'gaaⁿ ní diīⁿ iduucú yā cuerpo yeⁿ'e Jesús? Ní caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā 'iin'yān chi sán'ā miin ní nanduuchi sá yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní cunncáā ca nduudu yaadi miiⁿ nguéé ti chi 'āā chó'ōo.

65 Pilato miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Ingaā 'áámá taaⁿ soldados. Cueⁿ'e nī ní diiⁿ nī cuidado yáinyāⁿ miiⁿ tan'dúúcā chi déénu nī chi n'daācā.

66 Tuu'mi ní 'iin'yān s'een ní chen'e yā yáinyān miin ní diín yā cuidado yáinyān miin. S'neen yā 'áámá sello na tuūu ch'εετέ ní s'neen yā soldados chí diin sa cuidado yáinyān miin.

Jesús nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā (Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

28 Chó'ōo nguuvi sábado chi ntaavi'tuunúun yā ní chideeve táámá nguuvi chi domingo, nguuvi chi ngan'a yú chi nguuvi vmnáán vmnaan yen'e ndeetē, ní tá María Magdalena ndúúcū taama tá María chen'e ta n'diīchī tá na yaīnyān yen'e Jesús. Ní nééné díítūu nun'u yán'āa ti 'aama ángel yen'e Señor Ndyuūs chiiya yā yen'ē va'ai cheeti nguuvi. Ní taachi ndaa yā, divíi yā tuūu ch'eete miin yen'e cheendi yaīnyān ní ch'iindi yā vmnaan yen'e tuūú miin. Angel miin tan'dúúcā chi

inááⁿ 'cuai 'tíícā máaⁿ yā chi dεενε yā. Ní catecai yā ní cuéē tan'duucā yaāⁿ. ⁴Soldados chí idiiⁿ yā cuidado yáinyāⁿ miiⁿ in'dúúví yā chi 'va'a yā. Ní nduuví yā tan'dúúcā chí ch'īi yā. ⁵Naati ángel miiⁿ caⁿ'a yā chii yā n'daataá s'ee": Nguéé 'va'a ndís'tiī; ti 'úú ní deenú ti in'nuúⁿ nī Jesús chí cā'neennga'ā. 6'Āā ntéé 'iin'yān miin ti nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā tan'dúúcā chi ca" yā. Cuchíi nī ní n'diichí nī naachí cānuuⁿ cuerpo yeⁿ'e Señor miiⁿ. ⁷Cuayiivi ní ngaⁿ'a ángel chii yā n'daataá s'eeⁿ: Cuinaⁿ'a núuⁿ nī maāⁿnchɛēté ní caaⁿ'máⁿ nī cuuvi nī discípulos yeⁿ'e yā chí nduuchi Jesús miiⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Cuin'diichí nī. Jesús miiⁿ caⁿ'a yā vmnááⁿ ndís'tiī na yáⁿ'āa Galilea. Mííⁿ snaaⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ. Chúū chí ngaⁿ'á ngií ndís'tiī.

⁸Tuu'mi ní n'daata s'ééⁿ nan'dáa yā cheeti yáinyāⁿ miiⁿ ní dii'yá yā chiī ní duuvi yeenú yā. N'daata s'ééⁿ ní cue" e yā ngéenū yā ní ca" a yā chii yā discípulos yeⁿ'e Jesús tan'dúúcā chí n'diichí yā. ⁹Tuu'mi ní taachi cueⁿ'é yā chi yaa'ví yā discípulos cuin'diichí nī, Jesús miiⁿ ndaá yā chí nndaacá yā n'daata s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Tavacho'onoó nī ndís'tiī n'daata s'eeⁿ. Ní n'daata s'eeⁿ ní ndáá niiⁿnúⁿ yā Jesús miiⁿ ní túmaⁿ'a yā ca'a Jesús miiⁿ ní s'téénu yā 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁰Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā n'daataá s'ééⁿ: Nguéé 'va'a nī. Cuéⁿ'e nī cuuví nī hermanos yeⁿ'é chi n'diichí nī 'úú. Ní hermanos caⁿ'a yā na yáⁿ'āa Galilea ní miiⁿ snaáⁿ yā 'úú.

Soldados ngaⁿ'a yā ngii yā chiiduú n'geete s'eeⁿ tan'dúúcā chí chiī

¹¹Nchó'ōo n'daata s'uuⁿ cunaⁿ'á yā ní n'duuvi soldados chi diíⁿ yā 77 SAN MATEO 28

cuidado ye"'e yáinyā" che"'é yā na yáāⁿ Jerusalén ní caⁿ'a yā chii yā chiiduú n'geete ye"'é tánducue"'ē chí chiī. 12 Chiiduú n'gɛɛtɛ nadidaamá yā ndúúcū 'iin'yān ndíícuū chi nga" a ntii" nyu" ye" e yaācū. Ní nduuvidaamá yā ní nééné n'deēe túumī ca'a yā soldados. 13 Ní can'a yā chii yā soldados: Ndís'tiī ní 'túúcā caa" ma" nī: Taachi yaa" stiyaadú 'nū discípulos yeⁿ'e Jesús ndaá yā ní diduucú yā cuerpo yeⁿ'e Jesús. ¹⁴Ní nduuti chi gobernador 'caandíveéⁿ yā chíín chí ndís'tiī caan'man nī, nús'uu yaa'vi neeⁿ 'nū 'iiⁿ'yāⁿ ní ngua" aī ndís' tiī.

¹⁵Soldados ní sta'á yā tuūmī miiⁿ ní diíⁿ yā tan'dúúcā chi chiiduú n'gɛɛtɛ caⁿ'á yā chii yā soldados. Chííⁿ chí ndii maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaataá Israel ngaⁿ'á yā 'tíícā.

Jesús idichó'o yā discípulos yeⁿ'e yā (Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23) ¹⁶Ndu'ū ndiicháámá discípulos cueⁿ'é yā na yáⁿ'āa Galilea ní

ndaá yā ná yiīcū naachí Jesús miiⁿ dichó'o yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁷Taachí discípulos n'diichí yā Jesús miiⁿ, s'téénu yā 'iiⁿ'yāⁿ 'áárá chí náⁿ'a yā ní 'uūvī vaanicádiinūuⁿ yeⁿ'e yā. ¹⁸Jesús ní ndaa niiⁿnúⁿ yā ní yaa'vi yā discípulos ní can'a yā: Chiidá ní tee yā 'úú nducuén'e poder chí caa"ma" ntii"nyú" na va'āī cheeti nguuvi ndúúcū na i"'yee"dí 'cūū. ¹⁹Maaⁿ ní cueⁿ'e nī ni ca'cueéⁿ nī nuuⁿmaⁿ naciones, ní cuuvi nī discípulos ye"'é. 'Ii"'yā" chi i'téénú yā nduudu cuaacu yen'é, ndís'tiī cuɛɛdínuūnnin nī 'iin'yān miiⁿ ndúúcū chi duuchi Ndyuūs Chiida yú, ndúúcū Daiya yā, ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. 20 Cá'cueeⁿ nī 'iin'yān s'eeⁿ chí diín yā tanducuén'ē dendu'ū chi 'úú nga" 'á ngií ndís' tiī. Ní cadíínuun nī chi 'úú ní caneé ndúúcū ndís'tiī nducuén'ē tiempo ndíí ntuuví i"'yeē"dī. 'Tíícā cuuvi.

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGÚŪⁿ APOSTÓL MARCOS

Yeⁿ'e chi ngaⁿ'a Juan chi ngɛɛdínuūⁿniⁿ

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

T'Túúcā chí ngan'a nduudu ngai yen'e Jesucristo chí Daiya Dendyuūs.

²'Iiⁿ'yāⁿ profeta Isaías miiⁿ chí ngaⁿ'a nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ dinguúⁿ yā tan'dúúcā chí caⁿ'a Ndyuūs, 'tíícā:

'Úú dicho'ó 'aama 'iin'yān chi caan'mán yā nduudu yen'é nanáán ndís'tiī.

³ 'Iin'yān miin ní can'a yā ndúúdú ngai na yán'āa cuūnmán naachi nguéé ch'eetinéé 'iin'yān. Ní can'a yā: Cuundiyaán nī yúúní yen'e Señor Ndyuūs caati cuchii yā. Nan'guáan nī yúúní cuaacu caavá yā Dideevé nī staava yen'é nī ní cuuvi 'cuaán nī 'iin'yān miin taachi ndaa yā.
Tí(cā Juan miin ní checdínuānni.

⁴'Tíícā Juan miiⁿ ní chεεdínuūⁿnīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na yáⁿ'āa cuūⁿmáⁿ naachi nguéé ch'ɛɛtinéé 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caⁿ'a cuáácú sá chi 'iiⁿ'yāⁿ ndaacadáámí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā ní cuɛɛdínúuⁿnīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ chi n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e sa, naati Ndyuūs nadich'ɛɛcú yā

nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ⁵Ní n'deee 'iin'yān yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea ndúúcū 'iin'yān yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén can'dáa yā chí 'caandiveéⁿ yā chí ngaⁿ'a Juan miiⁿ. Ní taachi 'iin'yān s'eeⁿ can'a yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā nanááⁿ Ndyuūs níícú Juan miiⁿ ní chɛɛdínuūⁿnīⁿ sa 'iin'yān miiⁿ na yíícú Jordán.

⁶Catecai Juan miiⁿ ní nín'dai ndúúcū yuūdū yeⁿ'e 'iiti camello. Ní cinturón yeⁿ'ē sa ní dííⁿmáⁿ 'iiti. Ní chí che'ē sa ní 'iiti langostas ndúúcū n̄'di'i yen'ē 'iití 'yáain chi véé cueeti. ⁷ Juan miiⁿ ngaⁿ'a sa nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní ca" a sa: Cuayiivi ye" e 'úú cuchii 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'ɛɛtɛ taavi cá poder yeⁿ'é yā nguết ti 'úú. 'Úú ní nguéé neené n'dai 'úú chí cuuví diíⁿ n'daatií yíínmán yen'ē ndaacuú yen'e yā. 8'Úú ní ngɛĒdínuūnnín ndís'tiī ndúúcū nuūⁿnīⁿ naati 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní cueedinuūnni yā ndúúcū Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs.

Juan miiⁿ cheedínuūⁿnīⁿ sa Jesús (Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹Nguuvī s'eeⁿ Jesús miiⁿ chiicá yā yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea ní ndaá yā na yíícú Jordán. Ní Juan miiⁿ ní chεεdínuūⁿnīⁿ sa Jesús miiⁿ na 79 SAN MARCOS 1

yíícú Jordán. ¹⁰ Taachi Jesús can'daa yā na nuūⁿnīⁿ miiⁿ, cuin'diichí nī. N'diichí yā chí nanguaāⁿ nanguuvi ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní cuch'ééⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'é yā tan'dúúcā 'áámá paloma 'tíícā. ¹¹ Ch'iindiveéⁿ Jesús 'áámá nduudu chi chiīcā yeⁿ'ē nánguuvi chi caⁿ'a: Díí Daiyá chi neⁿ'e taaví ní yeenú taavi cáávā dii.

Yááⁿn'guiinūuⁿ neⁿ'e sa n'diichineeⁿ sa Jesús

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹²Cuayiivi miiⁿ ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs candέε Jesús na 'áámá yáⁿ'āa cuūⁿmáⁿ naachi nguéé ch'εεtinéé 'iin'yāⁿ. ¹³Jesús miiⁿ ní canée yā miiⁿ 'uuvi ngεεcu nguuvi naachi véé 'iiti chi taaⁿ. Ní yááⁿn'guiinūuⁿ miiⁿ ní n'diichineeⁿ sa Jesús chi diíⁿ yā nuuⁿndi naati nguéé dinuuⁿndí yā. Níícú ángeles ndaá yā ní diíⁿ yā cuidado Jesús miiⁿ.

Jesús tucá'a yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā na yáⁿ'āa Galilea

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

14 Cuayiivi taachi s'nuún yā Juan chi chɛɛdinuūnnīn 'iin'yān vácūū, Jesús miin ndāa yā na yán'āa Galilea, ní can'a yā nduudu cuaacu chí ngai yen'e naachi Ndyuūs ngan'a ntiinnyun yā. 15 Jesús miin ní can'a yā: 'Āā snuū ca'a tiempo naachí ngan'a ntiinnyun Ndyuūs ní 'āā ndaā niinnuún. Nandaacadaamí nī yen'ē nuundi yen'é nī ní cu'teenú nī nduudu cuaacu chi ngai chi yen'e Cristo.

Jesús yaa'ví yā cuūúⁿ saⁿ'ā chí itungááⁿ 'yaācā

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶Jesús miiⁿ ní cachiicá yā cuaaⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā chi nguuvi Galilea, taachí n'diichí yā Simón ndúúcū 'díínū sa Andrés. Sán'ā s'een ní san'ā chi itungaán 'yaācā, ní ngīī sa yaānā yen'ē sa chɛɛti nuūnī'yán'ā ti sanā s'een itungáan sa 'yaācā na nuūnī'yán'ā. 17 Ní Jesús ngan'a yā ngii yā san'ā s'een: Cuchíi nī, can'á nī nduūcú ní 'úú ní diín chi in'nuún nī 'iin'yān chi cuuvi can'á yā nduucú. Ní tan'dúúcā chi ndís'tiī tungaán nī 'yaācā yen'e nuūnī'nī'yán'ā 'tíícā ngan'a nī ndúúcū 'iin'yān chi can'á yā nduūcú.

¹⁸Hora mííⁿ nūuⁿ saⁿ'a s'uuⁿ s'neeⁿ sa yaānā yeⁿ'ē sa ni cueⁿ'e sa ndúúcū Jesús.

¹⁹ Tuu'mi Jesús miiⁿ ní cueⁿ'é yā 'tɛɛ 'tɛ́ɛ́ ní ndaacá yā saⁿ'a chi nguuvi Jacobo ndúúcū Juan chi 'diinū sa. Saⁿ'ā s'eeⁿ ní daiya Zebedeo ní snee sa na 'aama barco ní n'diyaata sá yaānā yeⁿ'ē sa.
²⁰ Jesús 'caí yā saⁿ'ā s'eeⁿ. Saⁿ'ā s'eeⁿ ní nan'dáa sa na barco naachi snée sa ndúúcū chiida sa n'diyaata sá yaānā yeⁿ'ē sa. Ní s'neeⁿ sa chiida sa Zebedeo ndúúcū mozos yeⁿ'e yā ní cueⁿ'e sa ndúúcū. Jesús.

'Áámá saⁿ'ā chi vɛɛ espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ

(Lc. 4.31-37)

²¹ Jesús miiⁿ ní ndaá yā na yáāⁿ Capernaum ndúúcū saⁿ'ā s'eeⁿ. Ní ca'áámá ca'áámá sábado, nguuvi chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, Jesús cueⁿ'é yā na yaacū sinagoga ní chi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. ²²'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngeⁿ'e yiinu yā yeⁿ'e chí Jesús ngaⁿ'a yā; tí ngí'cueeⁿ yā tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā, nguéé tan'dúúcā 'áámá maestro yeⁿ'ē ley. ²³Ní cheɛti yaacū sinagoga mííⁿ

SAN MARCOS 1 80

canéé 'áámá san'ā chi véé espíritu yen'e yáán'guiinūun ndúúcu sa. Ní espíritu miin n'gai yen'ē sā: 24 N'diī Jesús yen'e yáān Nazaret, cu'néen nī nús'uu. ¿Dé'ē canéé yen'é 'nū nduucú nī? ¿'Áá ndaá nī chi di'cuiīnú nī nús'uu? 'Úú ní n'diichí du'ú n'diī. N'diī ní 'iin'yān chí n'dai chi daiya Dendyuūs n'diī.

²⁵ Jesús miiⁿ ní yaa'vi néeⁿ yā espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ, ní caⁿ'a yā: Dii espíritu n'gáádí dí cheendi di, níícú nan'dáa di yeⁿ'e saⁿ'á tīī.

²⁶Tuu'mi ní espíritu yen'e yáán'n'guiinūun diīín chí chitá'āa 'áámá ataque sán'a 'cūū. Ní 'cai yiicú espíritu miin, ní nan'daā espíritu miin ná cuerpo yen'e sán'a 'cūū. ²⁷Ní nducyáácá 'iin'yān chen'e yiinu yā yen'e chuū ní tiingūūneen yā nguaan maan yā ndúúcū vi'ī: ¿Dé'ē chuū? ¿Dé'ē chí ngai chí ngi'cueen 'íín'yan 'cúū? 'Íín'yan 'cúū ní véé poder ca yen'é yā ní ngíí ngan'a ntiinnyún yā yen'ē espíritus yen'e yáán'guiinūun ní n'giindivéén espíritus yen'é yā.

²⁸ Maāⁿnch'ɛɛté nuūuⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'e chi diiⁿ Jesús miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmáⁿ ná yáⁿ'āa yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'é indáⁿ'ā Simón Pedro

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹Taachí n'daā Jesús na yaacū sinagoga Jesús miiⁿ ní cueⁿ'e yā ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan ná vaacu Simón ndúúcū Andrés.
³⁰N'daataá chí indáⁿ'ā Simón miiⁿ ní ngííta yā. Ndéē 'ííⁿ'nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní candiití yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ na vaacu yā caⁿ'a yā chii yā Jesús

miiⁿ chí n'daataá miiⁿ ní ngííta yā. ³¹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní ndaa yā nanááⁿ n'daataá mííⁿ ní sta'á yā ta'ā tá ní nadicuéeⁿ yā táⁿ'ā. Níícú chiviī 'iiⁿ'nūuⁿ miiⁿ hora miiⁿ taachi nadicuéeⁿ yā n'daataa miiⁿ, ní tucá'a tá diíⁿ tá mandados yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi che'e yā.

Jesús miiⁿ ní diiⁿ yā chi nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nduūvā yeⁿ'e yā

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³²Cuayiivi taachí 'āā chiiya 'yáⁿ'ā ní 'āā 'da'a miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí ngííta yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi véé espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ ndúúcu yā. 33 Ní nducyáácá 'iin'yān veⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní ndaá yā na cheendi va'āī naachi canéé Jesús miiⁿ. ³⁴Ní Jesús miiⁿ ní diíⁿ yā chi nanduuva ye"'e 'yaa" n'dáí 'ii"'yā" chi véé n'deee náán n'dai ca'ai yen'é yā. Ní divíi yā n'deee n'dáí espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinuuⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Nguέέ 'cuúⁿ yā chi espíritus s'uuⁿ caāⁿ'maⁿ, caati espíritus s'uuⁿ ní deenu du'ū chí Jesús miiⁿ.

Jesús nga" a yā nduudu cuaacú ye" e Dendyuūs na yá" āa Galilea

(Lc. 4.42-44)

35 Táámá nguɛɛtiyaan 'da'ā ca, Jesús miin ní ncuéen yā ní can'dáa yā na yáān Jerusalén miin ní cuen'e yā láámá lado yen'e yáān miin naachi nguɛɛ́ 'iin'yān ní miin caan'manngua'á yā. 36 Simón miin ndúúcū tanán'ā compañeros yen'ē sa chen'e yā n'nuún yā Jesús. 37 Taachí ndaaca yā Jesús miin, tuu'mi ní can'a yā chii yā Jesús: N'diī Jesús, nducyáácá 'iin'yān in'nuún yā n'diī.

³⁸ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Caⁿ'ā yú tanáⁿ'ā yáāⁿ chi snéé na niiⁿnuúⁿ, ní 'tiicá ntúūⁿ caaⁿ'maⁿ yú nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs miiⁿ ti cáávā chuu chi cuchií.

³⁹ Jesús miiⁿ ní cachiicá yā núúⁿmáⁿ yáāⁿ cuaaⁿ na yáⁿ'āa Galilea. Ní ngaⁿ'a yā nduudu cuaacú yeⁿ'é Ndyuūs miiⁿ na yáacū sinagogas yeⁿ'e yáāⁿ s'eeⁿ. Ní divíi yā espíritus yeⁿ'e yaaⁿn'giinūuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā ndúúcū ca'ai lepra

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

40'Áámá san'ā chi canéé ca'ai chí ín'duuti yuutē yen'ē sa ndaa sa nanáán Jesús, ti nen'e sa caaca sa 'áámá favor yen'é yā. Ní chíintii'ya sa ní can'a sa: N'diī Jesús, ndúútī chi n'diī nen'e nī, diín nī chí nduūvā yen'é.

⁴¹ Jesús ní nduuvi ya'āī 'íínu yā saⁿ'ā miiⁿ, ní tuu'ví yā saⁿ'ā ndúúcū ta'a yā ní caⁿ'a yā: Táácā nguɛ́ɛ. 'Úú neⁿ'é. Dii saⁿ'ā, 'āā nduuvá yeⁿ'ē di.

⁴²Taachí can'a Jesús 'tuucā, chivii ca'ai chi in'duuti yuutε yen'ē sa ní nduūvā yen'ē sa, ní dεενε sa.
⁴³Tuu'mi ní Jesús miin ní yaa'vi yā san'ā miin chí cunan'a sa na vaacu sa, naatí néé ca'á yā cuidado san'a miin ní yaa'ví yā san'a miin: ⁴⁴Díí, cun'dííchí dí, nguéé cuuvi di mar 'áámá 'iin'yān chi nanduūvā yen'e di. Cuen'e di ní 'cuun'min di maan cuerpo yen'e di nanáán chiiduú chi nduūvā yen'ē di. Ní ca'a di ofrenda tan'dúúcā chi ngan'a ley yen'e Moisés min cáávā chi dεενε cuerpo yen'ē di.

'Tíícā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ snaaⁿ yā chí 'āā nduuvá yeⁿ'ē di.

⁴⁵Tuu'mi ní san'ā miin ní cunan'a sa ní can'a sa chii sa n'deee n'dáí 'iin'yān tan'dúúcā chi chiī ndúúcu sa. Ní cáávā chi diin sa 'túúcā, Jesús miin ní 'āā ntéé chen'e nguūvi yā mar 'áámá yáān, ti 'iin'yān s'een snaan yā 'iin'yān. Ní Jesús cuen'é yā yen'e yáān miin, ní cachiicá yā 'áámá lado yen'e yáān s'een naachi nguéé ch'eetinéé 'iin'yān'; naati 'iin'yān yen'e nducuén'ē yáān ní n'dáa yā chi n'diichi yā Jesús miin.

Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā chi nguếé ngii inuⁿ'u sa

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

2 Cho'ōo nguuvi s'uu", Jesus mii ni nguεεcunée yā nndaa yā na Cho'ōo nguuvi s'uuⁿ, Jesús miiⁿ yáāⁿ Capernaum. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chi Jesús canéé yā na va'ai miiⁿ. ²Maaⁿnch'ɛɛtɛ́ nūuⁿ na va'ai naachi canéé Jesús miiⁿ nduuvidaamá 'yaaⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ, ní 'āā ntéé tunéé cheendi va'āī miiⁿ chí ch'ɛɛti núūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā nduudu yeⁿ'e Ndyuūs. ³Tuu'mi ní ndaā na cuūuⁿ sáⁿ'ā ndεε yā 'áámá saⁿ'ā ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa. ⁴Nguéé chii sndaa yā naachi canéé Jesús miiⁿ ti neené n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ snúuⁿ yā. Cuchée yā cuaaⁿ tiíⁿ va'ai ni nadivíi yā na n'duuvi táátá tiín va'āī miin. Ch'íínú n'guaan yā miinya dichó'o yā saⁿ'ā ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa na yiivε yeⁿ'ē sa ní ndεē sa naachi cheendii Jesús miiⁿ. ⁵Taachi Jesús n'diichí yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ véé vaadī i'téénu nanáaⁿ yā, can'a yā chii yā san'ā ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yen'e sa: Díí, daiyá, núúndí yene dī 'úú ní nche ecú.

SAN MARCOS 2 82

⁶N'duuvi maestros yeⁿ'e ley miiⁿ chí veeté yā miiⁿ, nadacádíínuuⁿ yā 'tíícā na staava yeⁿ'é ya. ⁷¿Dε'ε̄ cúúví chí 'tíícā nga" 'a sá" a 'tīī? Nga" a sa yeⁿ'e dendu'ū chi nguέέ n'daācā chi contra ye"'e Ndyuūs, ti mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuví diíⁿ yā nadach'εεcú yā nuūndī yen'e 'iin'yān, ti dámaaⁿ Ndyuūs. ⁸ Jesús miiⁿ ní deenu yā dɛ'ē chi nadacádíínuuⁿ sa"'ā s'ee", ní ca"'a yā chii yā 'ii"'yā": ¿De'ē cúúví chí 'tíícā nadacádíínuuⁿ ndís'tiī na staava yen'é nī? 9 ¿'Áá nguéé ngiⁿ'īi ca chi caaⁿ'máⁿ cuuvi sa" a ndúúcū ca aī chi in dúuví cuerpo yeⁿ'e sa: Nuuⁿndi yeⁿ'ē di ní 'āā nchɛɛcú yeⁿ'ē di, o 'úú caaⁿ'máⁿ: Ndúcuééⁿ di. ní nadīcuéeⁿ di viive veⁿ'ē di ní caaca di? ¹⁰Ní caāvā chi ndís'tiī inaáⁿ nī chuū, níícú cadiinuuⁿ nī chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ní véé poder yeⁿ'é yā na i"'yee"dí 'cūū chi nadach'ɛɛcú ya nuuⁿndi. Tuu'mi ní caⁿ'a vā chii vā saⁿ'ā ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa: ¹¹Díí saⁿ'ā, nducuéeⁿ di, ní nadacuéeⁿ di yiive yeⁿ'e di ní cunaⁿ'a di na vaacu di.

12 Sa" a chi ngiītā mii" nducuee" sa, ní nadacuée" sa yiive ye" e sa, ní nan'daa sa mii". Ní nducyaaca 'ii" yā" n'diichí yā chuū ní che" e yiinú yā ní dich'eeté yā Ndyuūs. Ní nga" a yā: Mar 'áámá vmné" e nguéé n'diichi yú dendu'ū chi 'tuucā.

Jesús yaa'ví yā 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi Leví

(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³Cuayiivi Jesús miiⁿ cheⁿ'e yā cuaaⁿ 'díítuú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Ní taachi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ndaá yā nanáaⁿ yā, ní Jesús miiⁿ ní chí'cuéeⁿ yā 'iin'yān s'een. ¹⁴Ní taachi cachiicá Jesús miin, n'diichí yā 'áámá san'ā chi nguuvi Leví, chi daiya Alfeo. Véé sá naachi véé 'iin'yān chi ínn'guɛɛ yen'e impuestos. Ní Jesús can'a yā chii yā san'ā miin: Díí san'ā, cuchíi di can'ā di nduucú. Tuu'mi ní Leví miin nducueen sa ní cuen'e sa ndúúcū Jesús miin.

¹⁵Tuu'mi ní Leví miiⁿ diiⁿ sa invitar Jesús miiⁿ chí caⁿ'á yā na vaacu sa ní che'e yā ndúúcū sa. Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ínn'guεε yeⁿ'e impuestos ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā ndaā ntúuⁿ yā. Ní 'yaaⁿ n'dáí yā ch'eeté yā na mesa daama ndúúcū Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā ti neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi cueⁿ'e yā ndúúcu yā. ¹⁶Ní taachi maestros yeⁿ'e ley ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos n'diichí yā chi Jesús ní nge'e yā ndúúcū nducyaaca 'iin'yān s'een, tuu'mi ní caⁿ'a yā chii yā discípulos veⁿ'e Jesús: ¿Dε'ε̄ cúúví chí maestro yeⁿ'é nī vέε yā nge'e yā ní ngi'i yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí inn'guεε yeⁿ'e impuestos ndúúcū 'iin'yān nuunndi?

17 Taachí Jesús ch'iindiveén yā chuū, tuu'mi ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: 'Iin'yān chi nguéé ngííta yā nguéé nen'e yā 'aama médico. Dámaan 'iin'yān chí ngiitā nen'e yā chi cuuvi yíícú yā. 'Úú ní nguéé cuchií chi yaa'ví 'iin'yān chi nadacadiinúún yā chi ch'eete maan yā chi nguéé dinuunndí yā caati chí yaa'ví 'iin'yān chi véé nuundi yēn'e yā.

'Iin'yān nítiinguuneen yā Jesús miin yen'e chí nguεε ca'diinú yā

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸'Áámá tiempo taachi discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ ndúúcū fariseos ca'diinúⁿ yā, náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús: ¿Dɛ'Ē cuuvi chí ca'diinúⁿ discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos miiⁿ naati discípulos yeⁿ'é nī ngué£ ca'diinúⁿ yā?

¹⁹ Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: ¿'Áá ca'diinúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ndií yā invitado naachí n'giindivaacu 'iiⁿ'yāⁿ 'naaⁿ chi sáⁿ'ā chi n'giindivaacu sa canéé sá ndúúcu yā? Ndúúti chi canéé saⁿ'ā chi n'giindivaacu sa miiⁿ, nguéé cuuví ca'diinúⁿ yā. ²⁰ Naati cuchii tiempo taachí ch'iī saⁿ'ā chi n'giindivaacu sa tuu'mi ní cuuvi ca'diinúⁿ yā.

²¹Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuta'á yā 'áámá tááⁿ tiinūuⁿ ngaī chi 'āā nguéé naannu yā chi 'iindi'yaatá yā yeⁿ'ē na catecai ndiicúú yeⁿ'e yā. Ndúúti chi diín yā 'tíícā, maán tiinūuⁿ ngaī miiⁿ ní cáancuūⁿ cú'teeⁿ tiinūuⁿ ndiicúú miiⁿ. Níícú cuuví ch'eete ca naachí ndíí n'teeⁿ. ²²'Tiicá ntuūⁿ mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé caann'yún yā vino ngai na bolsa yíínmán ndiicúū yen'e vino tan'dúúcā chi diīin 'iin'yān ndiicúū. Nduuti chi diín yā 'tíícā vino ngai miiⁿ ní di'cuūní yííⁿmáⁿ ndiicúū miiⁿ ní cuuvi ndai vino miiⁿ ndúúcū yíínmán. Chíín chi vino miin canéé chi 'cueen na bolsa yíínmán ngai.

Discípulos yeⁿ'e Jesús miiⁿ ní tiicú yā trigo nguuvi sábado chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³'Áámá nguuvi chí sábado chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel Jesús miiⁿ ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā cho'ó yā 'áámá campo naachi véé trigo ní discípulos yeⁿ'é yā ní tucá'a yā tiicú yā yáán miin yen'e trigo taachi cho'ó yā. ²⁴Tuu'mi ní 'iin'yān fariseos ní can'a yā chii yā Jesús miin: N'diī cuin'dííchí nī, ¿dé'ē cúúví chí diín discípulos yen'e nī chi nguɛɛ canéé chi diin yú nguuvi chi ntaavi'tuunúún 'iin'yān?

²⁵Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā fariseos: ¿'Áá nguếc n'geēⁿ ndís'tiī chi diiⁿ David miiⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi cachiica ndúúcu yā taachi cuiicu yā? ²⁶David miiⁿ ní sndáa yā ná yáacū yeⁿ'é Ndyuūs taachi saⁿ'ā chi nguuvi Abiatar ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'ē chiiduú ch'ɛɛtɛ ca. Ní David che'é yā panes yeⁿ'e nátai yeⁿ'é Ndyuūs chi dámaāⁿ chiiduú s'eeⁿ cuuvi che'é yā. Ní David miiⁿ ca'a yā pan miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé ndúúcu yā. Ní che'e yā.

²⁷ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ: Nguuvi chi ntaavi'tuunúúⁿ yā canéé chí cuuví yeⁿ'e saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati nguéé saⁿ'ā chi cuuvi yeⁿ'ē nguuvi chi ntaavi'tuunúuⁿ saⁿ'ā. ²⁸ Cáávā chuū chííⁿ chí Saⁿ'ā chi Daiyá Dendyuūs cuuví caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ ntúuⁿ sa yeⁿ'ē nguuvi chi ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

Saⁿ'ā chi ntí'i ta'a sa (Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

Jesús miiⁿ ní chindáā ntúuⁿ yā na yáacū sinagoga. Ní miiⁿ canee 'áámá saⁿ'ā ndúúcū ta'ā sa chi ntí'i. ²'Iiⁿ'yāⁿ fariseos ní neⁿ'é yā n'diichi yā nduuti chi Jesús miiⁿ chi ndúuvā yeⁿ'ē saⁿ'ā miiⁿ caati nguuvi sábado chi ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Ní fariseos cuuví caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e Jesús. ³Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā

SAN MARCOS 3 84

chí ntí'i ta'ā sa miiⁿ: Nducuééⁿ dí ní cueendii di naavtaⁿ'a yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ.

⁴Jesús miiⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā sa"'ā s'ee" ní ca"'a yā: ¿Dé'ē dii" yú nguuvi chi ntaavi'tuunúuⁿ yú? ¿'Áá cuuvi chi diiⁿ yú cosas chi n'daācā o cosas chi nguéé n'daācā? ¿'Áá n'daācā chí nguaⁿ'āī yú vida yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ o chi 'caaⁿ'nūⁿ yú 'iiⁿ'yāⁿ? 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'ɛɛtinéé 'diíⁿ yā. ⁵Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní n'diichi yuudú yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní s'neeⁿ ndaachi yiinú yā ti nguéé neⁿ'e cu'téénu sá yeⁿ'e yā. Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: N'doō di ta'a di. Ní saⁿ'ā miiⁿ n'doō sa ta'ā sa, ní ta'ā sa ní nduūvā n'daacā tan'dúúcā taama. ⁶Tuu'mi ní can'dáā 'iiⁿ'vāⁿ fariseos ní ndeé vā ndúúcū 'iin'yān yeⁿ'e Herodes ní 'íícú n'diichí yā táácā diíⁿ yā ní 'íícú cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús miiⁿ.

Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ snée yā na 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā

⁷Jesús miiⁿ ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā cueⁿ'é yā cuaaⁿ na 'díítuú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea ndúúcū yáⁿ'āa Judea cheⁿ'e yā can'dáa yā Jesús miiⁿ. ⁸Taachi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea chicadíínuuⁿ yā yeⁿ'é dendu'ū chi n'gɛɛtɛ n'dai chi Jesús diíⁿ yā, nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā n'diichi yā Jesús miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea, ndúúcū 'iin'yān yen'e yáān Jerusalén, ndúúcū 'ii''yā' ye''e yá''āa Idumea, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e táámá 'diituú yíícú Jordán, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yán'āa Tiro ndúúcū yán'āa Sidón. ⁹Cáávā chi ndaā n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ, Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos

yen'e yā chi cu'nee yaán yā 'áámá barco yen'e yā, níícú cuuví cuchée yā barco miin chi 'yaan n'dáí 'iin'yān nguéé 'cuɛɛti núūn chiichi yā yen'e Jesús miin. 10 Ní Jesús diín yā chi 'yaan n'dáí 'iin'yān nduūvā yen'e yā. Ní nducyáácá 'iin'yān chi ngiitā nen'é yā tuu'ví yā Jesús. 11 Ní 'iin'yān chi canee yā ndúúcū espíritu yen'e yáánn'guiinūun, espíritu miin diīin chi 'iin'yān s'uun ndaa yā nanáán Jesús ní espíritu ní 'cai yen'e 'iin'yān: Díí ní San'a chi Daiya Dendyuūs.

¹² Jesús caⁿ'a yuudu yā espíritu s'uuⁿ 'túúcā: Nguéé caaⁿ'maⁿ dí du'u 'iiⁿ'yāⁿ 'úú.

Jesús ndεενε yā ndu'u ndiichúúví discípulos

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³Cuayiivi miiⁿ ní Jesús cuchée yā na 'áámá yiīcū, naachí yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ chí neⁿ'e yā, ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndáa vā nanááⁿ Jesús miiⁿ. ¹⁴Ní nduuvidaamá ndu'ū ndiichúúví discípulos chi canee yā ndúúcu yā. Ní dicho'ó yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā nduudú yeⁿ'e Ndyuūs chi nduudu cuaacu yeⁿ'e yā. ¹⁵Ní Jesús ca'a yā poder discípulos yeⁿ'e yā chí cuuvi diíⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ní chí divíi yā espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁶'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ndiichúúví discípulos: Simón, chí duuchi ntúuⁿ sa Pedro, ¹⁷ndúúcū Jacobo ndúúcū Juan 'diinū sa ní 'uūvī sáⁿ'a s'eeⁿ chi daiya Zebedeo, ní saⁿ'ā s'eeⁿ ní Jesús s'neeⁿ yā nguuvi sa Boanerges chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ Daiya Dεενέ; ¹⁸tanáⁿ'a yā ní nguuvi Andrés, ndúúcū Felipe, ndúúcū Bartolomé, ndúúcū Mateo, ndúúcū

85 SAN MARCOS 3

Tomas, ndúúcū Jacobo chi daiya Alfeo, ndúúcū Tadeo, ndúúcū táámá Simón chi yen'e 'iin'yān yen'e yán'āa Canaan, 19 ndúúcū Judas Iscariote, san'ā chi cuayiivi míín ch'in'i sá du'u chi Jesús miin chi cuuvi 'caan'nún yā 'yā. Ní Jesús ndúúcū ndiichuuvi discípulos yen'e yā cuen'e yā ní sndaa yā na 'áámá va'āī.

Ngaⁿ'a yā chi Jesús canée yā ndúúcū poder yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

²⁰Cuayiivi ní Jesús cueⁿ'e yā na vaacu yā. Táámá vmnéⁿ'ēe nééné n'deēe 'iin'yāⁿ ndaa yā nanááⁿ Jesús miiⁿ chi nguéé véé yaāⁿ chí che'e yā pan. ²¹Taachí 'iin'yāⁿ yeⁿ'e familia yeⁿ'e Jesús chicadíínuuⁿ yā yeⁿ'e Jesús, yeⁿ'e chi 'iin'yāⁿ ngaⁿ'a yā chi Jesús ní nduuví loco yā, ndaa yā chi nandéε yā Jesús.

22'Tiicá ntúūn maestros chí ngi'cueen ley chí chiicá yā yen'e na yáān Jerusalén ní can'a yā: Sán'a 'cūū canéé sá ndúúcū espíritu chi nguuvi Beelzebú chi Satanás chí ngan'a ntiinyun sa yen'e espíritus yen'e yáán'guiinūun, ní cáávā poder yen'e espíritu miin chí tun'daá yā espíritus yen'e yáán'guiinūun yen'é 'iin'yān.

²³Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní yaa'vi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní s'neeⁿ yā 'áámá ejemplo. Ni caⁿ'a yā: ¿Táácā cuuví diiíⁿ yááⁿn'guiinūuⁿ divíi sa yááⁿn'guiinūuⁿ? ²⁴Ndúúti chi 'áámá gobernador chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e yáāⁿ naachi véé 'uūvī partido chi n'guⁿ'u ná 'aamá yā ndúúcū yeⁿ'e taama yā 'iiⁿntyéⁿ'ē miiⁿ nguéé cuuvi 'nááⁿ yā chí 'iiⁿntyéⁿ'e yā.

yā na 'áámá familia chi véé partido yen'ē, familia miin ní nguéé cuuvi nduuvidáámá yā. ²⁶'Tiicá ntúūn, ndúúti chi yáánn'guiinūun diin sa contra yen'e maan sa, nguéé cuuví cūnee sa ti chúū diīin chí 'cuiinu sa.

²⁷Mar 'áámá 'iin'yān nguéé cuuvi cundaa yā na vaacu 'áámá san'ā chí véé fuerzas yen'ē sa ní divíi yā dendu'u yen'ē sa. Canéé chí caāchiichí yā san'ā vmnáán vmnaan. Cuayiivi ní cuuvi diín yā divíi yā dendu'ū chi snúūn va'ai yen'ē sa.

²⁸Nduudu cuaacu 'úú ngan'á ngií ndís'tiī. Tanducuén'e nuunndi chí diín 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū ndúúcū nduudu taan chi 'iin'yān s'een ngan'a yā contra yen'e Ndyuūs, Ndyuūs nadich'εεcú yā nuunndí yen'é yā.

²⁹Naati 'iin'yān chi ngan'a yā nduudu taan chi nguεε n'dáacā yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs, ní nguέε nch'εēcū yen'é yā maan ní tiempo chi cuchiī.

30'Tíícā Jesús nga^{n'}a yā ti náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chi Jesús mííⁿ ní véé espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ nduucú yā.

Cheecú Jesús ndúúcū 'díínu yā

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

31 Cuayiivi ní ndaā chεεcuú Jesús miiⁿ ndúúcū 'díínu yā, ní ch'εεtinée yā cuaaⁿ chuva'āī. Ní dichó'o yā 'áámá saⁿ'ā chi yaa'vi sa Jesús chi cuchií yā nanáaⁿ yā. ³² 'Yááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ní vεεtέ yā cuaaⁿ 'diituú Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Chεεcú nī ndúúcū 'diinú nī ní in'nuúⁿ yā n'diī cuaaⁿ chuva'āī.

33 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: ¿Dú'ū chí chεεcú miiⁿ? o ¿dú'ū chí 'diinú miiⁿ?

34 Tuu'mi ní Jesús n'gíínu yā 'iin'yān chí vɛeté yā cuaan 'diitúú yā ní nga"a yā ngii yā 'ii"yā" s'ee": N'diichí nī. 'Ii"yā" chi snée yā nduucú mii", 'ii"yā" s'ee" tan'dúúcā chí chɛɛcú ndúúcū 'diinú. ³⁵Ní 'āā du'ú nūu" chi diīi" chii" chi Ndyuūs ne"e yā chi dií" yā, 'ii"yā" s'ee" chíí vi'í, 'ii"yā" s'ee" chíí 'diinú, ndúúcū chɛɛcú.

'Aama ejemplo yeⁿ'e 'aama saⁿ'ā chi ngiīnū sá ndaata

(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

Taama vmnéⁿ'ēe Jesús miiⁿ ní tucá'a yā chi'cueeⁿ yā cuaaⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Ní nduuvidáámá n'deee n'dáí 'iin'yān naachi canéé Jesús miin ndíí 'āā ntéé lugar chí cuééndii Jesús. Ní chindáa yā na 'aama barco chi canuuⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ. Ní miiⁿ ch'iīndí yā chi ca'cueeⁿ yā. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ ch'ɛɛtinée yā na 'diituú nuūⁿnīⁿ miiⁿ. ²N'deēe n'dáí parábolas caⁿ'a Jesús 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi ejemplos chi tan'dúúcā dendu'u chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní taachí ngi'cueeⁿ yā caⁿ'a yā ndúúcū 'iiⁿ'yā s'eeⁿ 'tíícā. ³Ndís'tiī ní 'caandiveéⁿ nī chuū. 'Áámá saⁿ'ā chi ngiīnū ndaāta ní cué"e sá cuūnū sa ndaata miiⁿ. ⁴Taachi chiīnū sa ní 'áámá duutu ndaata míín chiiya na 'diituú yúúní ní ndaā 'yáádá ní che'e tī. ⁵Náⁿ'ā duutu ndaata ní chiiya nguaaⁿ tuūú naachi nguéé dáana n'deēe yán'āa véé. Duutu ndaata miiⁿ núúⁿ cān'daa tí yáⁿ'āa miiⁿ nguεε daanáá yáanūuⁿ. ⁶Ní taachi can'daā yaatū miiⁿ ní ti'i caati nguéé yaānūuⁿ snúū díí'yú. ⁷Náⁿ'ā duutu ndaata miiⁿ chiiya nguaaⁿ yááⁿ. Yááⁿ s'eeⁿ ní ch'iīta ní di'vaāchi yéⁿ'ē. Chííⁿ chí ndaata miiⁿ ní nguéé

dichií'vē. ⁸Nán'ā duutu ndaata míín na yán'āa n'dáacā chiiyā. Can'dáā ní ch'iita n'deee n'dáí cosecha yen'ē. N'duuvi ní ch'ɛɛtinéé tanduu ndiicu ndiichi ndaata yen'ē. Tan'duuvi ní 'iīnū ngɛɛcu ndiichi ndaata yen'ē ní tan'duuvi ní 'áámá ciento ndaata yen'ē.

⁹Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī chi véé veéⁿ nī, 'caandiveéⁿ nī.

Chííⁿ chí neⁿ'ē caāⁿ'māⁿ ejemplo miiⁿ (Mt. 13.10-23; Lc. 8.9-15)

10 Cuayiivi taachí nduūvī dámaáⁿ yā ndaa nanááⁿ Jesús náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé niiⁿnúⁿ yā ndúúcū ndiichúúví discípulos ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús: ¿Dɛ'Ē neⁿ'e caaⁿ'maⁿ ejemplo 'cūū?

11 Ní Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān s'een': Ndís'tiī ní canéé chí cadiinuun nī chi canúún n'de'ei yen'é naachi Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā. Naati tanán'ā 'iin'yān chi nguéé sneé yā nduucú, 'úú ní ngan'á ngií tanducuén'ē 'iin'yān s'een ndúúcū ejemplos. 12 Níícú 'iin'yān s'een snaan yā naati ch'eetinée yā tan'dúúcā chí nguéé inaan yā, ní 'caandiveén yā naati ch'eetinée yā tan'dúúcā chi nguéé 'caandiveén yā, ni nguee tuumicadíínuun yā. Ndíí nguéé ndaacadáámí yā ní cu'téénu yā Ndyuūs ní nch'eēcū nuunndi yen'e yā.

¹³ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: ¿'Áá nguếể ituumicadíínuuⁿ nī yeⁿ'ē ejemplo 'cūū? ¿Táácā, túú'mí, cádíínuuⁿ nī yeⁿ'ē tanáⁿ'ā ejemplo? ¹⁴'Iiⁿ'yāⁿ chí ngiinú yā ndaata miiⁿ tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi candεε yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs.

87 SAN MARCOS 4

15 N'dúúví 'iin'yān ní tan'duūcā ndaata chí chiiya cyúúní míín, 'tiicá yā ch'iindiveéⁿ yā nduudu ye"'é Ndyuūs. Ní cuayiivi taachí ch'iindivéeⁿ yā, chiī yááⁿn'guiinūuⁿ ní divíi sa nduudu chi ch'iindiveéⁿ yā chi canéé na staava yeⁿ'e yā. 16 Tán'duuvi yā ní tan'dúúcā ndaata chí chiiya nguaan tuūú, 'tiicá yā. N'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní yeenú n'daí yā nduūcū. 17 Naati nguéé 'áámá cānee na staava yeⁿ'e yā ní nguéé 'náán tiempo cūnee. Taachi ndaa tiempo chi 'cueenu yā cuuvi o neⁿ'e chi n'gííⁿnyuⁿneeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā cáávā nduudu cuaacu miiⁿ, 'āā ntéé candii yā chí n'daacā miiⁿ. ¹⁸Tán'duuvi yā ní tan'dúúcā ndaata chí chiiya nguaaⁿ yááⁿ miiⁿ, 'tiicá yā. N'giindiveeⁿ n'daacá yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁹Naati neené neⁿ'e cá yā dendu'ū yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū chi véé. Ní nginnche'éí yā 'iin'yā. Ní 'iin'yān s'eeⁿ ní dineⁿ'e yā cosas chi νέέ ye"'e taama 'ii"'yā. Tanducué"'ē chuū ní ndaá ní di'vaachií yen'e nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. Ní diiín chi nguéé dichííve nduudu miiⁿ na vida yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ²⁰Naati tán'duuvi yā ní tan'dúúcā ndaata chi chiiya na yán'āa n'daacā, 'tiicá yā. N'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní i'teenu n'daaca yā, ní véé n'gui'i yeⁿ'ē. N'duuví yā ní tan'dúúcā ndaata chi chii ndiicū ndiichi ye"'ē ye"'e 'aama 'aama. N'duuví yā tan'dúúcā chí chiī 'iinu ngeecu ndiichí yeⁿ'ē, o tan'dúúcā chi chiī 'aama ciento yeⁿ'ē.

Tanducuéⁿ'ē chi cunuúⁿ n'de'ei cunduú nguuvi

(Lc. 8.16-18)

²¹ 'Tiicá ntúūⁿ caⁿ'a Jesús táámá ejemplo chi 'téé nguéé dáámá. ¿'Áá ndεε yā 'áámá lámpara chí cu'neeⁿ yā maaⁿ 'aama caja o maaⁿ 'aama cama? ¿'Áá nguéé cu'neeⁿ yā lámpara miiⁿ na yaacu, 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi snaaⁿ yā? ²²Mar 'áámá cosa chí canúúⁿ n'de'ei nguéé cunee chi nguéé snaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, ndíí nguéé ndúú 'áámá cosa chi cánúúⁿ n'de'ei chi nguéé cadíínuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. ²³Du'ū chi véé veéⁿ ní 'caandiveéⁿ.

²⁴Ní Jesús caⁿ'a ntúuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ': Cunndέē ndís'tiī cuidado yeⁿ'e chi n'giindiveéⁿ nī. Ndúúcū caādī chi ndís'tiī idiíⁿ nī juzgar 'iiⁿ'yāⁿ, caadi mííⁿ ntúū Dendyuūs idiíⁿ yā juzgar ndís'tiī. Ní n'deēe cá n'daācā yeⁿ'ē ndís'tiī taachi Ndyuūs idiíⁿ yā juzgar ndís'tiī. ²⁵'Iiⁿ'yāⁿ chi véé yeⁿ'e yā Ndyuūs ca'a cá yā 'yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ca yeⁿ'e yā, Ndyuūs ndivíi yā 'téé chi 'āā véé yeⁿ'e yā.

Ejemplo ye"'e ndaata chí ngiita

²⁶ Jesús can'a ntúun yā: Naachi Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā ní tan'dúúcā 'áámá san'ā chi ngiīnu sa ndaata na yán'āa yen'e sa. ²⁷ San'ā miin ngiīnū sa ndaata na yán'āa. Ni chii maāín ní cyaadú sa ní nducueen sa taachí chidεενε. Cuayiivi ní cho'ōo nguūvī cho'ōo n'gáán ní ndaata miin ní can'daa ní ch'iita naati san'ā miin ní nguết deenu sa táácā ch'iita. ²⁸ Yán'āa miin ngii maān yén'ē. Vmnáán vmnaan ican'dáā ta'ā n'gaiyáā. Cuayiivi ní can'daā yáán miin yen'e. Cuayiivi ní n'giita ní ngii

trigo chí ndiitūu n'daāca na yááⁿ miiⁿ. ²⁹Taachí trigo miiⁿ 'āā ntí'i, tuu'mi ní ngeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'ē ní n'giica yā, ti 'āā snuū ca'a chí 'caātā.

Tan'dúúcā ejemplo nduutií ye¹'e yíivē ntíí'yāa

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

30 Jesús miiⁿ ní ca'a ntúuⁿ yā: ¿De'é tan'dúúcā naachí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ Ndyuūs miiⁿ? o ¿de'é nduucū chi nadīdáámá yú? ³¹ Chuū tan'dúúcā nduutií yeⁿ'e yiivē ntíi'yāa chi 'lííⁿ cá yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē nduutií chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Chííⁿ chi chiinu 'iiⁿ'yāⁿ na yáⁿ'āa yeⁿ'é yā. ³² Taachí 'äā niīnú yā ndaata miiⁿ ní ngíí n'geete yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē yaātā. Ní dúuⁿnē miiⁿ ní n'geete n'dáí ngii chi 'yáádá ngíí í'neeⁿ tī 'dééce tī na 'cuutí yeⁿ'ē.

Taama ejemplo chi ngi'cueeⁿ Jesús (Mt. 13.34-35)

33'Tíícā ngi'cueen Jesús 'iin'yān s'een nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ndúúcū n'deee n'dáí ejemplos tan'dúúcā chuū, tanducuén'ē chi cuuvi cadiinuun yā.
34 Ní ngan'a yā ngii yā nducyaaca 'iin'yān ndúúcū ejemplos, naati taachi canee yā dámaān ndúúcū discípulos yen'e yā tanducuén'ē miin n'gin'i yā discípulos yen'e yā de'e chí nen'e caan'man ejemplos chi 'āā can'a yā.

Jesús chi'neeⁿ 'diíⁿ yā 'yúúné ndúúcū nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

35 Taachi chi'da'á nguuvi miiⁿ, Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā discípulos yeⁿ'e yā: Caⁿ'ā yú táámá 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā.

³⁶Tuu'mi ní s'neeⁿ yā miiⁿ ní discípulos ní candέε yā Jesús miiⁿ na barco chí 'āā canéé na 'diituú nuūnnīn'yán'ā ní cuen'é yā. Miin ntúūn canéé tanán'ā barcos. Ní 'iin'yān yen'e tanán'ā barcos cuen'é ntúūn yā. ³⁷ Tuu'mi ní chéenū 'áámá 'yúúné tan ní nuūnnīn'yán'ā miin sndaa yaacú. Ní sndaā yaanūun barco miin, ní chiitūu nuūnnīn barco naachi canéé Jesús miin. ³⁸ Ní Jesús miin ní cyáádu yā cuan 'diituú barco miin, ní candiitinee yā na cojín. Ní discípulos ní nanduūchí yā Jesús miin ní can'a yā chii yā: N'dii Maestro, ¿'áá nguéé de'ē vee inee nī chi 'cuūvi yú?

³⁹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní nducueeⁿ yā ní yaa'vi yā 'yúúné miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ 'túúcā: 'Diiíⁿ nūuⁿ cunee di. Hora mííⁿ nūuⁿ 'yúúné miiⁿ ní canee 'diiíⁿ ní nducuéⁿ'ē canee 'diiíⁿ 'diiíⁿ.
⁴⁰ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: ¿Dé'ē cuuvi tátii 'va'a nī? ¿De'ē cúúví chí nguéé cu'téénu cá nī?

4¹ Ní discípulos yen'é yā neené dii'yá yā chiī, ní ngan'a yā ngii yā nguaan maán yā ndúúcū vi'ī: ¿Du'u rá 'iin'yān 'cúū, chí ndii 'yúúné ndíí nuūnī'yán'ā ch'iindiveén yen'e yā?

San'ā yen'e yán'āa Gadara chi canéé sá ndúúcū espíritus yen'e yáánn'guiinūun

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

Jesús ndúúcū discípulos ndaa yā na táámá lado 'diituú nuūnnīn'yán'ā miin yen'e yán'āa chi nguuvi Gadara. Tuu'mi ní Jesús nan'daá yā na barco miin, ní ndaa 'áámá san'ā chi canéé ndúúcū espíritus yen'ē yáánn'guiinūun. Ní ngiicá sa ná vaacu sa chi 'áámá yiivi yáává chi canéé nguaan yaīnyān

89 SAN MARCOS 5

ní ndaa sa nanáán Jesús. 3San'ā miin ní mar 'áámá 'iin'yān nguéé chi cuuví cuta'á yā saⁿ'ā ní cachiichí yā saⁿ'ā, ndii nguéé ndúúcū cadenas. ⁴Nééné n'deēe cuuví 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cachiichí yā saⁿ'ā miiⁿ ndúúcū cadenas ca'a sa ndúúcū ta'ā sa, náátí ch'iica sa cadenas miin, ní dicheēyéi sa cadenas miiⁿ. Ní mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé ichée yā ndúúcu sa. ⁵Cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ cachiica sá n'gaī sa cuaaⁿ ná yiīcū ndúúcū cuaaⁿ nguaaⁿ yáinyāⁿ ndíí nguuvi ndíí n'gaaⁿ, ní 'nuu cá'ai maā" sa sá" a ndúúcū tuūu. ⁶Ní taachi n'diichi yáⁿ'áí sa Jesús miiⁿ, cueⁿ'e sa ngéénu sā nanáaⁿ yā ní chiīntii'ya sa nanáaⁿ yā. ⁷Ní caⁿ'a sa chii sa Jesús miiⁿ ní 'cáí viicu sá: ¿De'ē cuuvi chi ndaa nī nanaáⁿ, n'dii Jesús, Daiya Dendyuūs chi canee yā na va'ai cheeti nguuvi? Ngiicá cáávā chi dúúchí Ndyuūs chi nguéé tée nī vaadī 'caa'va 'úú.

⁸Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'a sa chuū caati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chiī yā espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ: Ndís'tiī, nan'dáa nī yeⁿ'e sáⁿ'a 'cūū.

⁹ Jesús miiⁿ tiinguuneeⁿ yā saⁿ'ā: ¿Dɛ'Ē nguuví dí? Ní espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ chi canéé ndúúcū sáⁿ'a 'cūū nan'guεεcútaⁿ'a sa: Legión nguūví, caati neené 'yaaⁿ 'nū.

¹⁰Ní espíritus neené di'cuíítuū ca Jesús miiⁿ chi nguéé tun'dáa yā espíritus chi caⁿ'ā yaⁿ'ai yeⁿ'e yáⁿ'āa miiⁿ. ¹¹Ní neené n'deēe puercos nge'e tī cuaaⁿ na nííⁿnúⁿ yiīcū miiⁿ. ¹²Ní espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ idi'cuiitu Jesús: N'dii, dicho'ó nī nús'uu chi caⁿ'a 'nū cheɛti puercos miiⁿ.

¹³Tuu'mi ní Jesús ní ca'a yā permiso, ní espíritus yeⁿ'e

yáánn'guiinūun chínan'dáa sa yen'e san'ā miin chí ndáa sa cheeti puercos. Ní véé tan'duu 'uūvi mil puercos miin. Ní taachi espíritus yen'e yáánn'guiinūun sndáa sa cheeti puercos tuu'mi ní cheenu nducyaaca tī ní chingéé nuún tī cheeti yaāi miin. Ní chingée tī nguaan nuunnin'yán'ā. Ní chiitu nuūnnīn veén tī duutu tī cheendi tī ní ch'ii tī nguaan nuūnnīn miin.

¹⁴'Iiⁿ'yāⁿ chi idiiⁿ cuidado puercos cueⁿ'e yā ngéenu yā chi cuuvi yā 'iiⁿ'yāⁿ ná yáāⁿ miiⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé na cuɛētí chí chiī miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ can'daa yā n'diichi yā chí chiī. ¹⁵Taachí ndaa yā niiⁿnuúⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ, ní taachí n'diichí vā saⁿ'ā chi canéé sá ndúúcū espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ chi maaⁿ ní vee sa 'diīiⁿ ndúúcū catecai sa ní 'āā n'daācā sa tuu'mi ní dí'va'a yā. ¹⁶'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi n'diichí yā chi diiⁿ Jesús miiⁿ, ní caⁿ'a yā chii vā táácā chiī ndúúcū saⁿ'ā miiⁿ chi canéé sá ndúúcū espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinuūⁿ, ní tan'duucā chí chiī ndúúcū puercos. ¹⁷Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ di'cuíítu yā Jesús miiⁿ chi cáⁿ'a yā táámá lado ye"'e yáā" mii"ya.

18 Jesús cuen'e yā. Ní taachi ndaa yā na barco miin ndaa san'ā chi vmnaan canéé sá ndúúcū espíritus yen'e yáánn'guiinūun. Ní san'ā miin chiica sa Jesús chi can'a sa ndúúcu yā na barco miin. 19 Jesús ní nguéé 'cuun yā naatí can'a yā: Cunan'a dí ná vaacu di ndúúcū 'iin'yān yen'ē di, ní cuuvi di 'iin'yān chi ch'eete n'dai dendu'ū chi Señor 'iivú Ndyuūs miin diín yā ndúúcū dii, ní tan'dúúcā Señor 'iivú Ndyuūs miin chí nduuvi ya'āī 'iinú yā dii.

SAN MARCOS 5 90

20 San'ā miin ní cunan'ā sa, ní tucá'a sa chii sa 'iin'yān nuunman yáān cuaan 'diituú chi nguuvi Decápolis yen'e dendu'ū chí n'gɛɛtɛ n'dai chi Jesús diín yā ndúúcu sa. Ní nducyaaca yā che'e yiinú yā.

Tá"ā daiya sá"ā Jairo, ndúúcū n'daataá chí tuū'vi tá catecai Jesús

(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹Taachí Jesús miiⁿ nanguεεcunée yā ní cho'ó yā táámá lado yeⁿ'ē nuūⁿnūⁿ'yáⁿ'ā ní ndaa yā na yáⁿ'āa 'dituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā, neené n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā naachi Jesús canee yā. ²²Ní ndaā 'áámá saⁿ'ā chí nguuvi sa Jairo, saⁿ'a chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e yáacū sinagoga. Taachí n'diichi sa Jesús miiⁿ candiitin'díi sa na ca'a yā. ²³Ní neené di'cuíítu sa Jesús miiⁿ ní caⁿ'a sa: Daiyá ní neⁿ'ē 'cuūvi tá. Cuchíi nī ní cún'du'u tá'a nī vmnaaⁿ yeⁿ'ē tá, ní cuuví nduūvā yeⁿ'e tá ní nguéé 'cuūvi tá.

²⁴Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní cuéⁿ'e yā ndúúcu sa. Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ can'daa yā Jesús ní nééné chiin'nu chiichí yā Jesús. ²⁵Ní nguaaⁿ nducyaaca 'iin'yān miin canéé 'áámá n'daataá chí ngíitā tá, chí 'āā ndiichúúví nduūyū canee tá ndúúcū ca'ai chí nguuvi nguuvi ngee yuuúⁿ yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e tá. ²⁶Nééné n'geenu tá ngii ndúúcū médicos, ní 'āā ch'iinu diīⁿ tá gastar tanducuéⁿ'ē chi véé yeⁿ'ē tá, naati nguéé du'ū vεε dichií'vē yen'ē tá ti dáyíícándíí cá ca'ai yeⁿ'ē ta cuaaⁿ vmnaaⁿ. ²⁷'Āā ch'iindiveeⁿ tá yeⁿ'e Jesús miiⁿ chi diín yā chi nduūvā yen'e 'iin'yān chi ngiitā. Ní cue"e tá nguaa" 'ii"'yā" s'eeⁿ cuaaⁿ daamí Jesús ní tuū'vi tá catecai yā. 28 Caati nadicádíínuun tá maān tá 'tíícā. Ndúútī chí dámaān tuū'ví catecai yā, ní nduūvā yen'é. ²⁹Hora míín nūun chi tuū'vi tá catecai Jesús miin 'tíícā canéé naan chí ngɛē yuuún yen'ē tá. Ní chicadiinuun tá na cuerpo yen'e tá chí 'āā nduūvā yen'ē tá. ³⁰Tuu'mi ní Jesús miin tuumicádíínuun yā chí 'āā nduūvā yen'ē 'áámá 'iin'yān ndúúcū poder yen'é yā. Ní nguɛɛcundíi yā ní n'diichi yā náávtan'ā yen'e 'iin'yān ní ntiinguuneen yā: ¿Du'u túu'vīi catecaí?

3¹ Tuu'mi ní discípulos ye¹'e yā ca¹'a yā: Cuin'diichí nī 'ii¹'yā¹ chí i'nūu¹ chiichí yā s'uūú¹ mii¹ ní maa¹ ní ntiinguunee¹ nī: ¿Du'u tuū'vīi 'úú?

³²Naati Jesús ní nguεεcúndii yā n'giinu yā 'áámá lado taama lado, ní 'iicu cuuvi snaa" yā du'ū tuu'vī 'ii" yā". ³³Tuu'mi ní n'daataá mii", ní in'duuvi tá chi 'va'ā tá. Deenū tá dɛ'Ē chí chiī. Che" e tá ní chiīntii' ya tá nanáá" Jesús. Ní ca" a tá chii tá 'ii" yā" tanducué" ē chi nduudu cuaacu. ³⁴Jesús nga" a yā ngii yā tá" a: Díí daiyá, nduūvā ye" ē dí cáávā chi i'téénu di 'úú. Díí 'diīí" nūu" cuná" a di, ní ndúuvā ye" ē di ye" ē ca'ai chi ndii di.

35 Nga" a Jesús mii" ndúúcū tá" ā mii", taachí ndaa yā ná va'ai ye" e sa" ā Jairo chi nga" a ntii" nyu" sa ye" ē 'ii" yā" na yáacū sinagoga mii". Ní 'ii" yā" ye" ē va'ai mii" ní ca" a yā Jairo: Daiya dí 'āā n'diī tá. ¿Dé'ē cuuví chi idindú'ū ca di maestro?

³⁶Naati Jesús miiⁿ, ní ch'iindiveéⁿ yā chí caⁿ'á yā yeⁿ'ē saⁿ'ā chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa. Ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ chi ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ na yáacū sinagoga: Nguéé 'va'a di naati cu'téénu dí.

³⁷ Jesús nguếc 'cuun' yā nducyaaca 'iin'yān' chi cuen'e ca yā cuaan' cheeti va'ai ndúúcu yā, ti dámaān' Pedro, ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan, san'ā 'diinū Jacobo. ³⁸ Taachí ndaa yā va'ai yen'e sán'ā chi ngan'a ntiinnyun yen'e 'iin'yān yen'e yaācū sinagoga miin, n'diichí yā 'iin'yān'. Ní ch'iindiveén yā chí n'gai yā ní ngeecu yā. ³⁹ Tuu'mi ní taachi sn'daa yā cuaan cheeti va'āī miin, can'a yā: ¿De'ē tátiī yuudu idiín nī? ¿De'ē cúúví chí ngeecu nī? Tá'díīn nguếc n'dii tá, tí cyaadu tá.

⁴⁰'Iin'yān s'een ní n'gíinnyūnneen yā yen'e Jesús miin. Tuu'mi ní Jesús miin diín yā chi can'daā nducyaaca yā. Ní Jesús can'dεε yā chiida tá ndúúcū chεεcu tá ndúúcū discípulos chi canéé ndúúcu yā ní sndaa yā naachi candíítí ta'díín chí n'dii tá ní tinán'ā. ⁴¹Ní sta'á yā ta'ā tá ní can'a yā: Talita cumi, chi nen'e caān'man na nduudu yen'e yú, díí n'daata 'líín,'úú ngan'á ngií dii, ndúúcueen di.

42 Hora míín nūun ta'díín miin ní nduucueēn tá ní cachiīca tá. N'daata 'líín miin ní ngii tá ndiichuuvi nduūyū. Tuu'mi ní 'iin'yān s'een cuen'e yiinú yā. 43 Jesús míín yaa'vi yuudú yā 'iin'yān chi nguéé caan'man yā cuuvi yā chíín mar 'áámá 'iin'yān. Ní can'a Jesús chi ca'a yā yuūndū chi che'e n'daata 'líín miin.

Jesús canee yā na yáāⁿ Nazaret (Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

Jesús ní ndaācá yā miiⁿ ní cunaⁿ'á yā na yáāⁿ Nazaret chi yáāⁿ vaacú yā, ní discípulos yeⁿ'e yā ní cueⁿ'e yā ndúúcu yā. ²Taachí ndaā nguuvi sábado chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, Jesús tucá'a yā chi'cueeⁿ yā na yaācū

sinagoga miiⁿ. Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ch'iindiveén yā chi can'a Jesús, ní che"e yiinú yā. Ní ca"a yā: ¿Tíí ch'eēn sán'a 'cūū tanducuén'ē chuū? ¿De'é vaadī déénú chí ca'a yā 'iin'yān miiⁿ, ndúúcū vaadī n'giinu chi diíⁿ yā chūū? ³¿'Áá nguéé sán'a 'cūū daiya sa"'ā 'viichiyá"'á mii", daiya María miiⁿ, saⁿ'ā chí 'diínū Jacobo, ndúúcū José, ndúúcū Judas, ndúúcū Simón, ndúúcū ví'i yā chi snée yā miiⁿ nguaaⁿ s'uūuⁿ? Cáávā chi yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ chííⁿ chi nguέέ s'teenu yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iin'yān s'tíī: Nducyáácá 'iin'yān dinén'e yā profetas naati nguéé diné" e yā 'áámá profeta ye" e yáā" vaacú yā. Ní nguéé dinén'e 'iin'yān ye"'é yā ndúúcū 'ii"'yā" na vaacu yā profeta miiⁿ. ⁵Jesús ní nguéé chidiíⁿ yā mar 'áámá vaadī n'giinú miiⁿ, dámaaⁿ chi sn'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'e n'duuvi 'iiⁿ'yāⁿ chí ngíítā ní nduūvā ye"'é yā. 6Ní che"'e yiinu Jesús tí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguέέ s'téénu yā. Cuayiivi miiⁿ ní Jesús cachiicá yā cuaaⁿ na yáāⁿ na niiⁿnuúⁿ ní ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ.

Jesús dichó'o yā discípulos yeⁿ'e yā chi caaⁿ'máⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷Ní Jesús yaa'vi yā ndu'ū chi ndiichuuvi discípulos, ní tucá'a yā dicho'o yā 'iin'yān' 'uuvi yā 'áámá 'áámá yáān. Ní ca'a yā poder discípulos chi tun'dáa yā espíritus yen'e yáán'guiinūun yen'é 'iin'yān.

⁸Ní can'a yā chii yā discípulos chi nguéé de'ē veɛ candéɛ yā chi cuuví yen'ē yúúní yen'e yā, dámaān in'daacuú. Nguéé canéé chí candéɛ yā ndii mar 'áámá moral, ndíí

SAN MARCOS 6 92

nguéé ndúú pan ra, ndíí nguéé ndúú tuūmī ra na bolsa. 9Cunúún ca'a vā ndaacuú ndaachíī, ní 'áámá nūuⁿ catecai yā, nguéé 'uūvī. ¹⁰Ní ca" a Jesús: Ndís'tiī, taachi cúndaa nī cheeti 'áámá va'āī, 'cueetinée nī miiⁿ taanduvéé ndii taachí nan'dáa nī ye"'e yáā" mii". 11 Nduuti chi ndaá nī 'áámá yáāⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé 'cuaáⁿ yā 'cueetinée nī miiⁿ, ndíí nguέέ ndúú neⁿ'e ra yā chi 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'e nī, tuu'mi ní nan'dáa nī yeⁿ'ē yáāⁿ miiⁿ. Ní n'dáádi nī yaācáā yeⁿ'ē ca'a nī. Chuū ní 'áámá señal chi 'cuu" min nī chi nguéé n'daācā idiín yā ti contra yeⁿ'é nī. Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī, chi nguuvi yeⁿ'e juicio duu'vi cá castigo yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Sodoma ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Gomorra, chi ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ, ní nguéé ti 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ naachí nguéé 'cuún yā ndís'tiī.

¹²Tuu'mi ní discípulos ican'dáa yā, chí can'a yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs yen'ē chí ndaacadáámí 'iin'yān yen'e nuundi yen'e yā. Ní chi π'daan yā chí cuuvi 'cuɛεtinéé n'daāca yā. ¹³'Tuucá ntúūn discípulos divíi yā neené n'deee espíritus yen'e yáán'guiinūun yen'é 'iin'yān. Ní ch'ii yā aceite n'deee n'dáí 'iin'yān chi ngíitā ní nduūvā yen'e 'iin'yān.

Juan chi ngɛēdinuūⁿnīⁿ ní ch'iī sa (Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴Rey Herodes ch'iindiveéⁿ ntúuⁿ yā chuū chi núúⁿmáⁿ íⁿ'yeēⁿdī miiⁿ ní ch'iindiveéⁿ yā chí diiⁿ Jesús miiⁿ. Rey Herodes mííⁿ caⁿ'a yā: 'Āā nduūchi Juan chi ngεεdínuūⁿnīⁿ nguaaⁿ tináⁿ'ā, chííⁿ chí saⁿ'ā ní véé taavi poder yeⁿ'ē sa.

15 Nan'a 'iin'yān ní ngan'a yā: Jesús miin ní Elías chi profeta ndíí vmnaan. Nan'a 'iin'yān ní ngan'a yā: Jesús miin ní 'áámá profeta tan'dúúcā profetas chi ch'ɛɛtinéé ndii cuaan vmnaan.

¹⁶Taachí Herodes miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, tuu'mi ní caⁿ'a yā: Juan sáⁿ'a 'cūū, chi 'úú chi caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ chi chiicá yā daandu sá ní 'āā nduuchi sa yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā.

¹⁷Ti Herodes miiⁿ caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā soldados chí sta'a sa Juan ní chiicā chiichi sa ndúúcū cadenas ní chi'nuuⁿ sa saⁿ'ā vácūū cáávā n'daataá Herodías. Táⁿ'ā miiⁿ chí chiī n'daataá yeⁿ'ē Felipe cuááⁿ vmnaaⁿ ní canéé tá ndúúcū sa. Ní Felipe miiⁿ ní 'diinu Herodes. ¹⁸Juan miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa Herodes miiⁿ: N'diī rey nguéé canéé chi cunee nī ndúúcū n'daataá yeⁿ'ē 'diinu nī.

¹⁹N'daataá yeⁿ'e Herodes miiⁿ nguéé canee yiīnū tá ndúúcū chi caⁿ'a Juan miiⁿ. Ní neⁿ'e tá 'caaⁿ'nuⁿ tá Juan miiⁿ naati nguéé ngii diiⁿ tá. ²⁰Herodes miiⁿ ní deenu yā chi Juan ní n'dai sa ní yeⁿ'e Ndyuūs saⁿ'ā miiⁿ. Ní rey miiⁿ 'va'á yā Juan miiⁿ. Chííⁿ chi nguéé n'guuⁿ rey miiⁿ chi táⁿ'ā miiⁿ diiⁿ daño tá ndúúcū Juan. Ní rey miiⁿ s'neeⁿ veéⁿ yā n'daacā ní ch'iindiveéⁿ yā yeⁿ'ē nduudu Juan 'áárá chi nguéé tuumicadiinúun yā nducuén'ē chi ngaⁿ'a Juan miiⁿ. ²¹Naati n'daataá yeⁿ'e rey miiⁿ nguuvi tá Herodías ní ndaāca tá táácā chi diiⁿ tá. Herodes miiⁿ diíⁿ yā 'áámá 'viicu nguuvi cumpleaños ye"'é yā. Dií" yā 'áámá 'viicu yeⁿ'ē chi nge'é yā chi che'é 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ, ndúúcū

93 SAN MARCOS 6

san'ā s'een chi 'neén vmnaan yen'e soldados, ndúúcū 'iin'yān yuudu yen'ē yán'āa Galilea. ²²Ní taachí nge'e yā n'daatāa 'líín daiya tán'ā Herodías miin sndaā tá naachi nge'e yā. Ní nde'ei tá. Rey Herodes ndúúcū 'iin'yān chi snée yā ndúúcu sa chiī yeenú yā chi nde'ei tá. Ní miin can'a yā chii yā n'daataa 'líín miin': Dii, n'daataa 'líín, caaca di 'úú chí nen'e dí ní 'úú ní teé dii.

²³Ní caⁿ'a yā, "por Ndyuūs" chi ca'a yā n'daatāa 'lííⁿ miiⁿ 'āā dɛ'ɛ́ nūuⁿ chi neⁿ'e tá, 'áárá chí ná maⁿ'a yeⁿ'ē yáⁿ'āa chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

²⁴N'daatāa 'lííⁿ mííⁿ ní can'daā tá ní caⁿ'a tá chii tá chɛɛcu tá: Mamá, ¿dɛ́'ē caacá? Ní chɛɛcu tá ní caⁿ'a yā chii yā tá'ā: Caaca di tíīⁿ Juan chi chɛɛdínuūⁿnīⁿ.

²⁵Maaⁿnchεēté nūuⁿ sndaā ta'dííⁿ miiⁿ naachi canúúⁿ rey miiⁿ, ní caⁿ'ā tá: Neⁿ'é chi maaⁿnguuví nūuⁿ teé nī 'úú chɛɛti 'áámá cu'u tiīiⁿ Juan chí chεεdínuūⁿnīⁿ. ²⁶Tuu'mi ní rey miiⁿ ní s'neeⁿ ndaachi nuúⁿ yā naati cáávā chi caⁿ'a yā, "por Ndyuūs", ni cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā ndúúcū rey miiⁿ, nguéé chi diiⁿ nuuⁿ yā cheeⁿdiitú yā yeⁿ'ē chi ngiica ta'dííⁿ miiⁿ. ²⁷Hora mííⁿ nūuⁿ caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ rey miiⁿ 'áámá soldado chí cheⁿ'e sa 'caāca sa daandu Juan chí cheedínuūnnīn ní nguaī sa tiíⁿ yā. ²⁸Soldado miiⁿ ní cheⁿ'e sa ná vácūū ní ch'iica sá daaⁿndu Juan miiⁿ. Ní sn'nuuⁿ sa tiīiⁿ Juan miiⁿ cheeti 'áámá cu'u. Ní ndee soldado miiⁿ ní ca'a sa ta'dííⁿ miiⁿ. Ní ta'díín miin ní ca'a tá cheecu tá.

²⁹Taachí discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, cheⁿ'é yā chi nguai yā cuerpo yeⁿ'e Juan miiⁿ. Ní candέε yā chí 'cuuchi yā.

Jesús ca'a yā chi che'e nyuⁿ'u mil 'iiⁿ'yāⁿ

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰Cuayiivi miiⁿ ní apóstoles ní nduuvidaamá yā ndúúcū Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā Jesús tanducué" e chí dīi" yā, ndúúcū chí chi'cueeⁿ yā. ³¹ Jesús caⁿ'a yā chii yā apóstoles: Cuchíi nī, ní caⁿ'a yú ntaavi'tuunúuⁿ yú na 'aama lugar chi 'aama lado yeⁿ'e yáāⁿ naachi nguéé 'iiⁿ'yā. Ngaⁿ'a yā 'tíícā, caati n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ indaá yā nanááⁿ Jesús ndúúcū n'deee n'dáí 'iin'yān chí inaⁿ'a, ndíí maaⁿ rá chi nge'e yā, nguéé ngii. 32 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ndúúcū apóstoles yeⁿ'e yā cueⁿ'é yā dámaáⁿ yā na 'áámá barco na 'áámá lugar chi nguéé snéé 'iiⁿ'yāⁿ. ³³Naati nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ n'diichí yā Jesús ndúúcū apóstoles, ní déénu yā du'u yā ní taachí cueⁿ'e yā. Ní nducué" e 'ii" yā" ye" e yáā" s'eeⁿ cueⁿ'e yā chiicá yā na yáⁿ'āa naachi ndaá Jesús ní vmnaaⁿ cá ndaa yā. Ní cuayiivi ndaa Jesús miiⁿ ndúúcū apóstoles yeⁿ'e yā. ³⁴Taachí Jesús nan'dáa yā na barco, n'diichí yā neené n'deeé 'iin'yān ní neené ya'ai 'iinú yā 'iin'yān s'een, ti sneé yā tan'dúúcā 'iiti cuūchī chi nguéé du'ū chí idiiⁿ cuidado 'iiti, 'tííca yā. Ní Jesús tucá'a yā chi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'deee n'dáí dendu'ū. ³⁵Taachí chi chiīnū, discípulos yeⁿ'é yā ní ndaá yā nanáaⁿ yā ní caⁿ'a yā: N'dii Jesús, 'āā chiīnū ní mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguɛɛ snée yā na yáⁿ'āa 'cūū. ³⁶ Yaa'ví nī 'iiⁿ'yāⁿ, ní caⁿ'á yā yáāⁿ n'gaiyáā ndúúcū yaān n'geete chi snéé na niiⁿnuúⁿ ní cuái yā pan, ti nguέε ndέε yā chi che'e yā.

SAN MARCOS 6 94

³⁷ Naati Jesús ní nanˈguɛɛcútaʰˈa yā yeʰˈe yā ní caʰˈa yā: Ndísˈtiī, caˈá nī cheˈe yā. Discípulos ní caʰˈa yā: ¿ˈÁá cuuvi diiʰ núsˈuu chi caʰˈa ˈnū cuái ˈnū ˈuuvi ciento caadi pan, ní caˈá ˈnū cheˈe yā?

³⁸ Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos: ¿'Áá n'deee panes yeⁿ'ē ndís'tiī νεε? Cuéⁿ'e nī n'diichi nī. Taachí 'āā n'diichí yā, tuu'mi ní yaa'ví yā: Vέέ nyuⁿ'u panes ndúúcū 'uuvī 'yaācā.

³⁹Tuu'mi ní caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ Jesús chí ch'eeté 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caadi cuááⁿ caadi cuááⁿ naachí vee yuuni cueēe. ⁴⁰Ní naachí ch'eete yā 'áámá ciento yā ní naachi ch'éétēe tá 'uūvī ngeecu ndiichí yā. 41 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní sta'á yā ndu'ū nyuⁿ'u panes miiⁿ ndúúcū 'uuvi 'yáacā. Ní cheenaaⁿ yā nanguuvi ní ca'a yā gracias Ndyuūs cáávā pan miiⁿ ndúúcū 'yaācā. Ni ch'iinu ní n'dee yā panes miiⁿ ní nca'a yā discípulos yeⁿ'e yā chi ca'a yā che'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Discípulos ca'a yā nducyaaca 'iin'yān s'een 'yaācā miiⁿ ndúúcū pan miiⁿ. ⁴²Nducyáácá yā che'e yā ní chiitu 'iin'yān. 43 Ní nanngaáⁿ yā chí ningaavā miiⁿ ní chiitu ndiichúúví 'cueētēe ndúúcū chí ningaāva miin yen'e pan ndúúcū 'yaācā miiⁿ. ⁴⁴Nducyaaca saⁿ'ā chí che'ē sa panes miiⁿ ní ngii nyuⁿ'u mil sa.

Jesús ngííca yā vmnááⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā (Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

45 Tuu'mi ní can'a Jesús chii yā discípulos yen'e yā chí cundaa yā na barco miin ní ndaá yā táámá lado yen'e nuūnnīn'yán'ā miin vmnaan yēn'e yā chí can'a yā na yáān Betsaida, nuunman nen'e chi Jesús diín yā despedir 'iin'yān s'een.

46 Taachí Jesús diín yā despedir ye"'e 'ii"'yā" s'ee", cue"'é yā na yiīcū miiⁿ chi caaⁿ'maⁿngua'á yā. ⁴⁷Taachí chii 'da'a miiⁿ, barco miiⁿ ndúúcū discípulos 'āā cachíícá vmnaaⁿ yeⁿ'ē nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ ní náávtaⁿ'a nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ canéé. Ní 'āā dámaāⁿ Jesús miiⁿ canee yā na yán'āa miin. 48 Ní Jesús n'diichí yā chi discípulos ní ch'eenu yā chiī chí diín yā chí chiica barco miiⁿ ti 'yúúné miiⁿ ní contra yeⁿ'ē naachí cachiica barco miiⁿ. Na ngueetivaaⁿ 'da'a ca, Jesús ndaa yā nanááⁿ discípulos, ní ngiicá yā vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Ní neⁿ'é yā cho'o daamá yā. ⁴⁹Taachí discípulos yeⁿ'e yā n'diichí yā Jesús chi ngiica yā cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ, discípulos nadacádíínuuⁿ yā chi 'áámá bulto ch'eete ní 'cai yiicu yā. ⁵⁰Ti nducyáácá discípulos n'diichí yā Jesús, ní dii'yá yā chiī. Naati Jesús ní yaa'ví yā 'iin'yān s'een ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī saⁿ'ā, nguéé 'va'á nī ti 'úú.

⁵¹Ní Jesús miiⁿ cuchέε yā na barco miiⁿ naachi snúuⁿ discípulos. Ní canéé 'diīíⁿ 'yúúné. Ní discípulos nadicádíínuuⁿ yā. De'ε chúúcā ch'εετε Ndyuūs. Ní che'e yiinú yā. ⁵²Vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'e discípulos ní chεεchí caati nguéé tuumicádíínuuⁿ yā vaadī n'giinu yeⁿ'e panes miiⁿ.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ngíítā na yáⁿ'āa Genesaret

(Mt. 14.34-36)

⁵³Cho'ó barco miiⁿ ndúúcu yā táámá lado yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ ní ndaá yā ná yáⁿ'āa Genesaret, naachí cachiichí yā barco miiⁿ cuaaⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'āa. ⁵⁴Ní

taachi nacan'daa yā na barco miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi 'āā ndaá yā miiⁿ ní ntiinaán yā Jesús miin. 55 Ní 'iin'yān s'eeⁿ caⁿ'á yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúnmán cuaan na yáān n'gaiyáā chi snéé niiⁿnuúⁿ chi Jesús canée yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chinguai yā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngíítā. Ní tuca'a yā ndaa yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngíítā na cama yeⁿ'é yā ní candεε yā 'iiⁿ'yāⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ. ⁵⁶Ní 'āā dɛ'é nūuⁿ lugar naachí cue"'e Jesús mii", nduuti chi na yáāⁿ n'gaiyáā, o na yáāⁿ n'gɛɛtɛ, o na campo, 'iiⁿ'yāⁿ ní í'neeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngíitā cuaaⁿ cyúúní. Ní di'cuíítu yā Jesús chi ca'á yā lugar 'iin'yān chi ngíítā chi cuuví tuu'ví yā maaⁿ rá naachí ndɛɛtií yeⁿ'ē catecai Jesús. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí tuū'ví yā tiinūuⁿ yeⁿ'e yā, nduūvā yeⁿ'e yā.

Chííⁿ chí diīⁿ chí ngii nuuⁿndi 'iiⁿ'yāⁿ (Mt. 15.1-20)

Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndúúcū n'duuvi maestros yen'e ley n'daa yā na yáān Jerusalén, ní ndaa yā nanááⁿ Jesús. ²'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní n'diichí yā chí discípulos yeⁿ'e Jesús miiⁿ ngé'e yā ndúúcū ta'a yā chí vaatíī, ní νεε nuuⁿndi yeⁿ'e yā ti nguéé inaannu yā ta'a yā taachí āā cué che'e yā tan'duucā chi ngan'a ley yeⁿ'é yā. ³Chúū chii caati 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndúúcū nducyáácá 'iin'yān Israel candíi yā costumbres yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúú s'eeⁿ chi nguéé che'e yā ndúúti chi nguéé n'deēe cuuví nnaaⁿnú yā ta'a yā. ⁴Taachí indáa yā nii'vēē, nguéé che'e yā nduuti chi nguéé nnaaⁿnu yā ta'a yā n'deēe cuūví. Véé cá costumbres chi 'iin'yān s'eeⁿ icandiica yā, chi nnaaⁿnu yā vasos chi n'geē chí ngi'i yā, ndúúcū

jarros, ndúúcū taza ye"'e cūū, ndúúcū mesas. ⁵Tuu'mi ní 'ii"'yā" fariseos ndúúcū maestros ye"'e ley mii" itiinguunée" yā Jesús: ¿Dɛ'Ē cúúví chí nguéé candíí discípulos ye"'e nī costumbres ye"'e 'ii"'yā" ndiicúú s'ee"? Nge'é yā ndúúcū ta'a yā chi vaatíī.

⁶ Jesús nanˈguεεcútanɨa yā: Nˈdáacā canɨa profeta Isaías miin ndii cuáán vmnaan yene ndísˈtiī chí ˈuūvī naan ˈuūvī cheendí nī. Chuū cana yā taachí dingúun yā ˈtúúcā:

'Iiⁿ'yāⁿ s'uúⁿ ní dich'ɛɛtɛ́ yā 'úú ndúúcū cheendi yā, naati staava yeⁿ'e yā yaⁿ'āī canee yeⁿ'e 'úú.

⁷ Nguéé de'ē vee dichíí'vē chí diin yā chi dich'eeté yā 'úú, ti chíín chí ngi'cueen yā ní ley yen'e san'ā yen'e in'yeendí 'cūū.

⁸Naati ndís'tiī ní chi'néeⁿ nī leyes yeⁿ'e Ndyuūs ní candíi nī costumbres yeⁿ'e saⁿ'ā yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Chííⁿ chi neené n'deee cuūví nnaaⁿnu yā jarros ndúúcū vasos naachi ngi'i nuúⁿ yā, ndúúcū chí diíⁿ yā ndúúcū neené n'deēe cá dendu'ū. Tanducuéⁿ'ē chuū ní nguéé dichíí'vē.

9 'Tíícā can'a Jesús chii yā 'iin'yān s'een: Ndís'tiī ní cándii nī costumbres maán nī ní cáávā chuū i'neén nī 'áámá lado ley yen'é Ndyuūs. 10 Moisés can'a yā ley 'cūū: Diín nī honrar chiidá nī ndúúcū checú nī ní 'iin'yān chi nguéé n'dáacā ngan'a yā yen'e chiidá yā o yen'ē checú yā canéé chi 'cuūvi yā. 11 Naati ndís'tiī ní ngan'a nī chí nga'a nī permiso 'aama san'ā chí caan'man sá cuuvi sa chiida sa o checu sa, 'tíícā: 'Úú ní nguéé cuuvi nneé n'diī, caati nducuén'ē chi

SAN MARCOS 7 96

yeⁿ'é ní Corbán. (Nduudu Corbán miiⁿ ní neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chi ca'á yā Ndyuūs.) ¹²Ndúúti chi saⁿ'ā ngaⁿ'a sa 'túúcā, tuu'mi ní ndís'tiī ngaⁿ'a nī chi 'āā ntéé nga'a nī lugar chi cunnee sá chiida sá ndúúcū chεεcu sá. ¹³Ndís'tiī ní diíⁿ nī chi 'āā ntéé dichíí'vē Nduudu yeⁿ'é Ndyuūs cáávā costumbre chi ngo'ó yeⁿ'ē 'áámá nī taama nī. Nééné n'deēe dendú'ū diíⁿ nī tan'dúúcā chuū.

¹⁴Can'a ntúūn Jesús chii yā
'iin'yān taama vmnén'ēe ní can'a yā:
Cu'neen veen nducyaaca nī yen'é, ní
tuumicadiinuun nī. ¹⁵Mar 'áámá
dendu'ū chi nge'e san'ā chi 'āā cuéé
che'e sa cuuví diīin chi 'āā ntéé
dεενε sa. Chíín chi nadicádíínuun
san'a na staava yen'ē sa ní ican'daā
na staava yen'ē sa chíín idiīín chi 'āā
ntéé dεενε sa. ¹⁶Ndís'tiī chi véé veén
nī, 'caandiveén nī.

¹⁷Taachí Jesús s'neeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní sndaa yā va'ai yeⁿ'é discípulos yeⁿ'e yā, discípulos yeⁿ'é yā ní itiinguuneeⁿ yā: ¿Dε'ε néⁿ'é caaⁿ'maⁿ ejemplo 'cūū?

¹⁸Ní caⁿ'a Jesús chii yā discípulos: ¿'Áá 'tiicá ntuūⁿ ndís'tiī nguéé ituumicadíínuuⁿ nī? ¿'Áá nguéé deenu nī chi tanducuéⁿ'ē chi nge'e saⁿ'ā ní cungέε cuaaⁿ chuva'āī ní nguéé cuuví diīin chí sanā miin ní vaati sa, ¹⁹ti nguéé indaā na staava veⁿ'ē sa naati na chεētī sa? Ní cuayiivi mííⁿ nan'daā na cuerpo yeⁿ'ē sa. 'Tíícā ní nducuéⁿ'ē chi ngé'é saⁿ'ā ní dɛɛvɛ. Ní nguéé diīiⁿ chi dinuuⁿndí yā. ²⁰Ní caⁿ'a Jesús: Chííⁿ chí can'daā na staava veⁿ'ē sa chííⁿ chi diiiⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'ē sa. ²¹Ti chiiⁿ cuaaⁿ chɛɛ̄tī sáⁿ'ā chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chi yeⁿ'ē na staava yeⁿ'ē

sa, ican'dáā yeⁿ'ē vaanicadíínūuⁿ veⁿ'e sa chi nguέέ n'daācā. Nadacadíínuuⁿ yā yeⁿ'e chi caⁿ'a sa ndúúcū 'aama n'daataá o isán'ā chi nguéé yeⁿ'e yā, ndúúcū yeⁿ'e chi n'diichí yā 'áámá san'ā o n'daataá ní duuchinééⁿ vi'i vā, ní ndúúcū chi 'caan'nún yā 'iin'yān, 22 ndúúcū yeⁿ'ē chi ididuucú yā, ndúúcū yeⁿ'e chi neⁿ'e yā cosas chi véé yeⁿ'ē taama yā, ndúúcū yeⁿ'ē dendú'ū chi ye"'e yáá"n'guiinūu", ndúúcū ye"'e chi nginnche'éí yā 'iiⁿ'yāⁿ, ndúúcū vicios, ndúúcū n'daataá chi caⁿ'ā tá ndúúcū n'daataá chi duuchinee tá vi'ī, ndúúcū ye"'ē sá"'ā chi ca"'a sa ndúúcū saⁿ'ā chi duuchinee sa vi'ī, ndúúcū yeⁿ'ē chi n'diichí yā cosas chi nguéé n'daācā, ndúúcū yeⁿ'ē chi caaⁿ'maⁿ taáⁿ yā contra yeⁿ'e Ndyuūs, ndúúcū yeⁿ'e chi dich'eeté maán yā 'iin'yān, ndúúcū nduudu chi nadicádíínuuⁿ yā tan'duucā chi loco yā. 23 Tanducué" e dendú'u 'cūū chi nguéé n'daācā ican'daā yeⁿ'ē na staava yeⁿ'é yā. Chííⁿ chi diīiⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā.

'Áámá n'daataá chi nguéé n'daataá Israel tá chi i'teenu tá Jesús

(Mt. 15.21-28)

²⁴Nan'dáā Jesús miiⁿ ní cunaⁿ'a yā na yáⁿ'āa Tiro ndúúcū Sidón. Ní chindáa yā na 'áámá va'ai. Ní nguéé neⁿ'é yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cadíínuuⁿ yā naachi cánéé yā naati nguéé chii canúúⁿ n'de'ei yā. ²⁵Maaⁿncheeté tuumicadiinuuⁿ 'áámá n'daataá chi véé 'áámá n'daataá 'lííⁿ daiya tá chi cánéé ndúúcū espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. N'daata miiⁿ ní ndaā tá ní chiintii'yā tá ná ca'a Jesús miiⁿ. ²⁶N'daata mííⁿ ní nguéé yeⁿ'ē

ndaata yen'e 'iin'yān Israel naati yen'e ndaataá yen'e 'iin'yān yen'e yán'āa Sirofenicia. Ndaā tá ní chiica tá Jesús miin chí tun'dáa yā espíritu yen'e yáán'guiinūun yen'ē n'daataá 'líín daiya tá. ²⁷ Naati Jesús miin ní can'a yā chii yā n'daataá miin: Ca'a di lugar chi che'e daiyá 'iin'yān Israel vmnáán vmnaan ti nguéé cánéé chí divií pan yen'e daiyá 'nū ní ca'á 'nū chi che'e 'yaānā.

²⁸Tán'ā miin ní nan'gueecútan'ā tá: 'Tíícā, Señor, naati 'yaānā chi snée tī maan mesa miin nge'é tī cheeyéī pan chi ngéē yen'ē da'caīyāá.

²⁹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā táⁿ'ā: Dii n'daataá n'daācā ngaⁿ'a di. 'Āā cuuví naⁿ'a di. Espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ 'āā nan'dáā yeⁿ'ē daiya di.

30 Taachí ndaā tá na vaacu tá, n'daataá 'líín' miin' yen'ē tá canee tá na cama ní candiiti tá. Ní espíritu yen'e yáánn'guiinūun ní 'āā nan'dáā yen'ē n'daata 'líín' miin.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá sáⁿ'ā chi nguéé ngaⁿ'a sa ndíí nguéé ndúú n'giindiveeⁿ rá sá

3¹ Jesús nan'daa ntuun yā yen'e yán'āa Tiro ndúúcū yán'āa Sidón ndúúcū na yáān s'een yen'e yán'āa Decápolis. Ní ndaa yā na yán'āa chi 'díítūu nuūnnīn'yán'ā Galilea. ³² Miin ní ndaā 'iin'yān ndúúcū 'áámá san'ā chi chεετúū chi nguéε ngii ngan'ā sa n'dáacā. Ní chiicá sá Jesús chi cun'duú yā ta'a yā vmnaan yen'ē sa. ³³ Jesús candεε yā san'ā miin 'áámá lado naachi 'āā ntεε snée 'iin'yān ní tingúún ndutá'a yā na veen sá ní chiīdain yā ní s'neen nduta'á yā na ch'iiya sa. ³⁴ Ní ch'íínu yā nanguuvi,

ní nndaa niiⁿnúⁿ yā ní caⁿ'a yā: Efata, chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ na nduudu yeⁿ'é, n'guaaⁿ di.

35 Νdúúcū chuū ní n'guaan veen sá ndúúcū ch'iiya sa ní nduūvā yen'ē sa. Ní 'āā chí can'a n'dáacā sā. 36 Jesús ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een chi nguéé cuuvi yā mar 'áámá 'iin'yān. 'Áárá chi neené ca'a cuidado yā 'iin'yān s'een chi nguéé cuuvi yā 'iin'yān, 'iin'yān s'een ní can'a yā chii yā n'deee n'dáí 'iin'yān. 37 Ní 'iin'yān s'een ní neene chen'e yiinú yā, ní can'a yā: 'Iin'yān min ní tanducuén'ē idin'daacá yā, ndíí 'iin'yān chi cheetúū ní idiín yā chí n'giindiveén yā. Ní 'iin'yān chi nguéé ngan'á yā ní diín yā chí ngíí ngan'a yā.

Jesús ca'á yā che'e cuūuⁿ mil 'iiⁿ'yāⁿ (Mt. 15.32-39)

Tiempo 'cūū neené 'yáán' 'iin'yān nduuvidaama yā ndúúcū Jesús. Nguéé de'ē chi ca'á yā chí che'e 'iin'yān s'uun. Tuu'mi Jesús 'caí yā discípulos yen'e yā, ní can'á yā chii yā discípulos: 2'Úú ní ya'áí cáávā 'iin'yān s'tíī, tí 'āā 'iinu nguūvī snée yā nduucú na lugar 'cūū ní nguéé de'ē vee chi che'é yā. 3Ndúúti chi nadicho'ó 'iin'yān na vaacu yā ní nguéé che'é yā, 'áátiī cuuvi cúúnú yā cuaan cyúúní chi nan'a yā ti nán'a yā ní yan'āī ndiicá yā.

⁴Discípulos ní nan'guεεcútaⁿ'a yā: ¿Taacá ca'á nī chi ché'é 'iiⁿ'yā̄ⁿ na lugar naachi nguέέ ch'εεtinéé 'iiⁿ'yā̄ⁿ?

⁵ Jesús miiⁿ ntiinguunéeⁿ yā discípulos: ¿'Áá n'deee cá panes yeⁿ'é nī vέέ? Discípulos ní caⁿ'a yā: Tá ndεēchē νεε.

⁶Tuu'mi ní chii Jesús 'iin'yān s'een chi 'cuεετέ yā na yán'āa miin. Ní

SAN MARCOS 8 98

Jesús sta'á yā ndεēchē panes miiⁿ. Ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā panes miiⁿ. Ní n'dee yā panes miiⁿ ní ca'á yā discípulos yeⁿ'é yā. Ní discípulos ca'á yā che'e 'iin'yān s'uun. 7Véé ntúūⁿ n'duuvi 'yaācā. Jesús sta'á yā 'yaācā ní ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā 'yaācā ní ca'a yā discípulos chi ca'a ntúuⁿ yā 'yaācā 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ. ⁸Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ che'e yā ní chiitu 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nin'guaáⁿ yā tá ndɛēchē 'cuɛɛ̄tēɛ chí nángaava. 9'Iiⁿ'yāⁿ chi che'e yā ní ngii yā tan'dúú cuūuⁿ mil 'iiⁿ'yāⁿ. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní dií vā despedir ye 'ii' yā s'uu. ¹⁰Ní Jesús ndaa yā na 'aama barco ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā ní cueⁿ'é yā na yáⁿ'āa chi nguuvi Dalmanuta.

'Iin'yān fariseos chiica yā Jesús chi ch'in'i yā 'aama vaadī n'giinu

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

11 Tuu'mi ní ndaā 'iin'yān fariseos ní tucá'a yā can'a yā n'deee n'dáí ndúúcū Jesús. Nen'é yā n'diichi yā táacā caan'man Jesús. Chiica yā Jesús 'áámá vaadī n'giinu yen'ē na va'ai cheeti nguuvi. 12 Jesús nandaa yiinú yā tí ndaachíī 'iinu yā na staava yen'é yā, ní can'a yā: ¿De'ē cúúví chí ngiica 'iin'yān s'uun 'áámá señal yen'ē vaadī n'giinu? 'Úú ngan'á cuaacu chi nguéé ca'á mar 'áámá señal 'iin'yān s'uun.

¹³Cuayiivi chi caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ chuū, Jesús nanguεεcunée yā sndaa yā na barco miiⁿ. Ní cueⁿ'e yā taama lado nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ.

Levadura yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ fariseos (Mt. 16.5-12)

¹⁴Discípulos chinaáⁿ yā chi candεε yā chi che'e yā, naati ndέε yā 'aama n'dyán'ā pan ndúúcū 'iin'yān s'een na barco miin. 15 Tuu'mi ní Jesús can'á yā chii yā discípulos: Cuin'diichí nī, cundέε nī cuidado yen'e levadura yén'e 'iin'yān fariseos ndúúcū levadura yen'e rey Herodes. Levadura miin ní chíín chí diín yā chi nguéε n'daācā.

¹⁶Discípulos ní tucá'a yā caⁿ'a yā nguaaⁿ maáⁿ yā: ¿Áá chi nguεε ndεέ yú pan chiiⁿ chi 'tiicā ngaⁿ'a yā?

17 Jesús miin ní déénu yā chí ngan'ā discípulos nguaan maán yā ní can'a yā: ¿Dɛ'Ē cúúví chí ngan'a nī chi cáávā chi nguéé ndɛé nī pan? ¿'Áá cuéé tuumicadiinúún nī? ¿'Áá cuéé i'téénu nī na staava yen'e nī? ¹8 ¿'Áá nguéé inaan ndís'tiī ndúúcū nduutináan nī, ndíí nguéé ndúú n'giindiveen rá nī ndúúcū veén nī? ¿'Áá nguéé inan'gaacú nī? ¹9 Taachí n'deé ndu'u nyun'u panes miin chí che'e nyun'u mil 'iin'yān, ¿'áá n'deēe 'cuéétēɛ ca pan nángaāva? ¿'Áá nin'guaán nī? 'Iin'yān s'een ní can'a yā: Ta ndiichuuví.

²⁰Ní caⁿ'a Jesús: Taachí ca'á ndεēchē panes miiⁿ che'e cuūuⁿ mil 'iiⁿ'yāⁿ, ¿'áá n'deēe 'cuεētēε ca nin'guaáⁿ nī? Discípulos ní caⁿ'á yā: Tá ndεēchē.

²¹ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā: ¿'Áá cuéé tuumicadiinúúⁿ nī?

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ na yáāⁿ Betsaida

²²Cuayiivi miiⁿ mí ndaā Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā na yáāⁿ Betsaida. Náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní ndέε yā 'áámá chi ngueenááⁿ nanááⁿ Jesús ní ngiicá yā Jesús chi tuu'vi yā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ. ²³Jesús 99 SAN MARCOS 8

sta'á yā ta'ā chi ngueenááⁿ ní tun'dáa yā 'iiⁿ'yāⁿ 'áámá lado yeⁿ'e yáāⁿ 'lííⁿ miiⁿ. S'neeⁿ yā nuuⁿnīⁿ daíⁿ yā na nduutinááⁿ sa ní snduu tá'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'e saⁿ'āⁿ miiⁿ ní itiinguunéeⁿ yā saⁿ'ā ndúúti chi 'āā inaaⁿ sa 'tɛɛ. ²⁴Chi ngueenááⁿ miiⁿ ní ch'iinu sa, ní caⁿ'ā sa: Inaáⁿ 'áámá saⁿ'ā tan'dúúcā chi 'áámá yáⁿ'ā 'tíícā saⁿ'ā, naati ngiicá sá.

25 Tuu'mi ní Jesús miin ní sn'duu ntúun yā ta'a yā na nduutináan san'ā miin. San'ā miin ní ch'íínu n'daācā sa ní nduuvī n'dai nduutináan sa. 'Āā tanducuén'ē inaan n'dáacā sa. 26 Tuu'mi ní Jesús miin dichó'o yā san'ā chí cuinan'a sa na vaacu sa. Ní can'a yā: Díí, nguéé cundaā di núúnmán na yáān miin ní cuuvi di chuū mar 'áámá 'iin'yān.

Pedro ní caⁿ'ā cuaacu sá chí Jesús chi Cristo yā

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷Cuayiivi miiⁿ Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā cheⁿ'é yā na yáāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Cesarea ndúúcū yáāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Filipo. Taachí snúuⁿ yā yúúní ntiinguuneeⁿ Jesús miiⁿ discípulos yeⁿ'e yā, ní caⁿ'a yā: ¿Du'ū 'úú ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ?

²⁸Discípulos nan'guεεcútaⁿ'a yā: Nán'ā 'iin'yān ní ngan'a yā chi díí chí Juan chi chεεdínuūnnīn díí. Nán'a yā ní ngan'a yā chi díí chí profeta Elías díí. Nán'a yā ní ngan'a yā chi díí chí 'áámá profeta díí.

²⁹ Tuu'mi ni Jesús ntiinguunéeⁿ yā discípulos: ¿Du'ū 'úú ngaⁿ'á ndís'tiī? Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā sa: N'diī chí Cristo chi yeⁿ'e Ndyuūs.

30 Jesús ní can'a yā chí nguéé cuuvi yā mar 'áámá 'iin'yān chuū.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e vaadī n'gii yeⁿ'e maáⁿ yā

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹Tuu'mi ní Jesús tuca'á yā chi'cueeⁿ yā yeⁿ'ē Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs. Ní neené 'cueenu sa cuuvi. 'Iiⁿ'yāⁿ chiiduú n'gɛɛté ndúúcū 'iin'yān ndiicúū chi ngan'ā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē yáacu miiⁿ ndúúcū maestros ye"'e ley, 'āā ntéé ne"'e yā saⁿ'ā. Ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi 'caan'nún yā san'ā, naati san'ā miin ní cheeti 'iīnū nguuvi nduuchi sa yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. ³²'Úú ní ngaⁿ'á cuaācú chuū. Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní cueⁿ'e sa ndúúcū Jesús 'áámá lado ní tucá'a sa yaa'vi neeⁿ sa Jesús. 33 Naati Jesús nan'gueecundií yā ní n'diichí yā discípulos ní yaa'vi neeⁿ yā Pedro ní caⁿ'a yā: Díí, Pedro, tan'dúúcā yáánn'guiinūun, 'tíícā dii. Cuvíi di yeⁿ'ē 'úú, ti dii ní nguéé nadicádíínuuⁿ di tan'dúúcā Ndyuūs nadicádiinuuⁿ yā, ti nadicádíínuuⁿ di ye"'e dendu'ū ye"'e i"'yee"dí 'cūū.

34 Tuu'mi ní Jesús yaa'ví yā discípulos yeⁿ'e yā ndúúcū tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ, ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ: Ndúúti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ne"'e yā ca"'a yā nduucú, canéé chi cu'nééⁿ maáⁿ yā tanducuéⁿ'e dendu'ū chi véé yen'e yā ní cuta'á yā cruz yeⁿ'é yā chí tan'dúúcā chi 'cueenu taaví yā cuuvi cucáávā 'úú 'iicu can'á yā nduucú. 35 Tí nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e yā nadanguá" ja vida ye" je maá" ya na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní dindaí taama vida yeⁿ'é yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní nducyáácá 'iin'yān chi dindaí yā vida yeⁿ'e yā cucáávā 'úú ní cucáávā nduudu cuaacu chí nguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ,

tuu'mi ní nandaacá yā vida yen'e yā nanáán Ndyuūs. ³⁶ ¿Dɛ'Ē dichíí'vĒ yen'e san'ā ndúúti chi diin sa ganar nducuén'ē chi vɛ́ in'yeendí 'cūū ní dindaí sa alma yen'ē sa? ³⁷ ¿'Áá n'deēe cuuvi nadíí'vɛ sa 'áámá 'iin'yān cucáávā alma yen'ē sa? ³⁸Nduuti chi 'áámá 'iin'yān cuuvi 'cuináan yā yen'e 'úú ndúúcū nduudu yen'é nanáán 'iin'yān chi vɛ́ nuundi yen'e yā, ní nguɛ́ n'daācā idiín yā, 'tiicá ntúūn 'úú chi San'a chi Daiyá Ndyuūs, cuuví 'cuinaán yen'e yā taachi ndaá ndúúcū dɛɛvɛ ch'ɛɛtɛ n'dai yen'ē Chiidá ndúúcū ángeles chí dɛɛvɛ yā.

Jesús ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: Cuaacu níínnyún ngan'á, chi véé ná'a nī chi snée nī 'muun chi nguéé 'cuuví nī taanduvéé ndii snaan nī naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā yen'ē chi ndaa yā ndúúcū poder yen'é yā.

Jesús ñ'daaⁿ yā cuerpo yeⁿ'e maáⁿ yā (Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

²Cho'ó jaāⁿ nguuvi, ní Jesús candέε yā Pedro, ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan. Ní cheⁿ'e yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na 'áámá yiīcū yaacu. Ní miiⁿ ní Jesús n'daaⁿ yā cuerpo yeⁿ'e yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³Catecai yā ngueecundáā ngii n'gai ní cuéē tan'dúúcā nieve. Mar 'áámá 'iin'yān yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguέέ cuuvi naánnú yā 'áámá tíínūun táátiī cuéē. ⁴Ní che'enaāaⁿ sáⁿ'ā profeta Elías ndúúcū Moisés, 'iin'yān s'een chí ch'iī ndíí cuáán vmnaan. Ní ndeé vā ndúúcū Jesús. ⁵Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a sá chii sá Jesús: N'dií Maestro, de'e chúúcā n'daācā yeⁿ'e yú chi 'cuɛɛtinée yú 'muuⁿ. Din'dái 'nū 'iīnū va'ai 'lííⁿ: 'Áámá yeⁿ'é nī,

táámá yeⁿ'e Moisés, táámá yeⁿ'e profeta Elías.

⁶Discípulos ní di'yáá yā chiī. Ní Pedro miiⁿ nguɛɛ deenu sa dɛ'ē chi ngaⁿ'a sa. ⁷Tuu'mi ní ndaā vmnááⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'áámá meēeⁿ ní sn'dii 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní discípulos ch'iindiveéⁿ yā 'áámá nduudu chi ngaⁿ'a nguaaⁿ meēeⁿ miiⁿ chí ngaⁿ'ā: Sáⁿ'a 'cūū Saⁿ'ā Daiyá chí neⁿ'e n'dáí. Cu'neeⁿ veéⁿ nī yeⁿ'ē sa.

⁸Hora mííⁿ nūuⁿ, taachi discípulos n'diichí yā, 'āā ntéé du'ū vee snéé ndúúcu yā, 'āā dámaāⁿ Jesús miiⁿ nduucú yā.

⁹Taachí nangua'á yā yen'e yiīcū miin na yúúní miin naachi cunan'a yā Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān s'een chi nguéé caan'mán yā yen'e chi n'diichi yā, ndíí taachi San'a chi Daiya Ndyuūs nduuchi sa yen'ē nguaan tinán'ā. ¹⁰Cáávā chuū nanguáín'daí yā chi canúún n'de'ei nguaan maán yā, naati ntiinguunéen yā nguaan maán yā ¿de'ē chi 'túúcā chi nduuchi sa yen'ē nguaan tinán'ā? ¹¹Tuu'mi ní discípulos ntiinguunéen yā Jesús ní can'a yā: ¿De'ē cúúví chí ngan'ā maestros yen'e ley chí Elías miin canéé chi ndaa vmnaan sa?

¹² Jesús miiⁿ nanˈguɛɛcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chii yā discípulos: Cuaacu nííⁿnyúⁿ chí Elías miiⁿ 'āā ndaá sá vmnááⁿ vmnaaⁿ ní diiⁿ sa nˈnɛɛ sa tanducuéⁿ'ē yeⁿ'é Ndyuūs. ¿Dɛ'é ngaⁿ'ā naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'e Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs? Ngaⁿ'a chí canéé chi 'cueenu sá cuuvi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā despreciar saⁿ'ā ní nguéé neⁿ'e yā saⁿ'ā. ¹³ Naati maaⁿ ní ngaⁿ'á chi 'āā ndaā profeta Elías miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'āā diíⁿ yā chi neⁿ'e yā ndúúcū

101 SAN MARCOS 9

sa, tan'dúúcā chí ngaⁿ'a naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'ē chi canéé chi chó'ōo.

Jesús divii yā espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'ē 'aama saⁿ'ā 'dííⁿ

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴Cuayiivi mííⁿ Jesús ndaa yā naachi snéé discípulos yeⁿ'e yā. N'diichí yā neené n'deee 'iiⁿ'yāⁿ cuaaⁿ 'diituú discípulos yeⁿ'é yā. Véé ntúūⁿ maestros yeⁿ'e ley miiⁿ chí ndeé yā n'deēe n'dáí ndúúcū discípulos. ¹⁵Ní taachi n'dííchi nducyaaca yā Jesús miiⁿ cueⁿ'e yiinu yā ní ngéénu yā ní ndáa yā nanááⁿ Jesús chí diíⁿ yā saludar Jesús. ¹⁶Tuu'mi ní Jesús ntiinguuneeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'é ngaⁿ'a nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'tíī?

17'Áámá chéé 'iin'yān s'een chi snée yā miin nn'guaacútan'a yā: N'dií Maestro, ndéé 'aama daiyá, chi canéé sá ndúúcū 'áámá espíritu yen'e yáánn'guiinūun chí diin chi nguéé ngíí ngan'ā sa. 18'Āā tií nūun naachi canéé sá espíritu 'cūū ní sta'a sán'ā ní n'geēcu sán'ā ná yán'āa. Ní san'ā miin ní ican'dáā yāīn cuaan cheendi sa. Ní n'geecu r'iīi 'díín'yún sá. Chíín chí neené nduuví duūvā sa. 'Āā ngií discípulos yen'e nī chí tun'dáa yā espíritu yen'e yáán'n'guiinūun, naati nguéé cuuvi diín yā.

19 Jesús nan'guɛɛcútan'a yā yen'e 'iin'yān s'een: Ndís'tiī, 'iin'yān chi nguɛ́ɛ́ i'téénu nī. ¿Áá 'naan tiempo canéé chí cuneé ndúúcū ndís'tiī? ¿Áá 'naan tiempo canéé chí cuchɛɛ́ ndúúcu nī? Candɛ́ɛ nī 'muun san'ā 'díín.

²⁰Cheⁿ'e yā nguai yā saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ. Ní taachí n'diichi espíritu

ye"'e yáá"n'guiinūu" Jesús mii", yáá"n'guiinūu" mii" chindɛɛɛ sa"'a 'díí" mii". Chɛɛcu ndáā sa ní n'gee yái" cuáá" cheendi sa. ²¹Tuu'mi ní Jesús ntiinguunée" yā chiida sa"'ā 'díí": ¿'Áá 'naa" canee sa ndúúcū ca'ai 'cūū? Chiida sa mii" ní ca"'a yā: Ndii chi 'líí" sa. ²²Nééné n'deēe cuuví espíritu ye"'e yáá"n'guiinūu" mii" ní n'gaanuu" sá"'ā nguaa" nguuchi yá"'ā ní nguaa" nuū"nī" va, chí ne"e 'caā"'nū" sa"ā. N'diī Jesús, ndúúti chi cúúví dii" nī 'tɛɛ dɛ'ē chi cunnee nī nús'uu, ní nuu" nnee ya'āī 'iinú nī nús'uu ní cunnee nī nús'uu.

²³Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: Nduuti chi cuuvi cu'téénu di, tuu'mi ní tanducuéⁿ'ē ní cuuvi cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā.

²⁴Tuu'mi ní chiida sa nééné 'caī ní ngεεcú yā. Ní caⁿ'a yā: 'Úú cu'teenú. Cunnee nī 'úú ní cuuvi cu'teenú ca.

25 Taachí Jesús n'diichí yā chi neené n'deēe 'iin'yān nduuvidaamá yā, ngan'a diitú yā ndúúcū espíritu yen'e yáán'guiinūun ní can'a yā: Dii espíritu chi diin chi nguéé ngii ngan'a ní nguéé n'giindiveén 'úú cuuví dii chi nan'dáa di yen'e cuerpo yen'e san'ā 'díín' 'cūū, ní 'āā ntéé nguescunée di cundaā di na cuerpo yen'ē sa.

²⁶Espíritu miiⁿ ní chindεενε saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ ní chε̄εcundáa saⁿ'ā taama vmnéⁿ'ēe ní nan'daā yeⁿ'ē sa. S'neeⁿ saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ tan'dúúcā chi ch'ii sa. Taachí 'iin'yāⁿ s'uuⁿ n'diichí yā saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ neené 'yaaⁿ yā caⁿ'a yā chi n'díí sá. ²⁷Naati Jesús miiⁿ ní sta'á yā ta'ā sa, ní nadicuéeⁿ yā saⁿ'ā. Saⁿ'ā 'díí miiⁿ ní chééndii sa.

²⁸Cuayiivi ní Jesús sndaa yā na 'áámá va'ai, ní discípulos yen'e yā SAN MARCOS 9 102

ntiinguunéeⁿ yā Jesús taachi snée yā 'áámá lado: ¿Dɛ'ē cúúví chí nús'uu nguéé chitun'dáa 'nū espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'e saⁿ'ā 'dííⁿ?

²⁹Ní Jesús ca"a yā: Espíritu 'cūū chí 'túúcā nguéé nan'daā ye"e 'ii" yā" chi 'tiicá nūu" caati dámaā" chí nga" angua'á yā ndúúcū chi nguéé 'āā ca'diinú yā nguuvi chi nga" angua'á yā.

Jesús nga"a ntúu" yā ye"e vaadī n'gii ye"e yā

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

30 Taachí can'daā Jesús ndúúcū discípulos na yáāⁿ miiⁿ, cho'ó yā na yáⁿ'āa Galilea. Jesús miiⁿ nguέέ neⁿ'e yā chi cadiinuuⁿ mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi canee yā miiⁿ, ³¹ti Jesús miiⁿ ní ngi'cueeⁿ yā discípulos yeⁿ'e yā chi Saⁿ'a chí Daiya Dendyuūs miiⁿ ní canéé chí ca'a yā sán'ā na ta'āa 'iin'yān. Ní canéé chi 'caan'nún yā san'ā. Ní taachí 'āā 'cuuví sa cheetí 'iinū nguuvi canéé chí nduuchi sa yen'e nguaan tináⁿ'ā. ³²Naati discípulos ní nguéé túúmícádíínuuⁿ yā chi ngaⁿ'a Jesús. Ní 'va'a yā chí ntíínguuneeⁿ yā yeⁿ'e chúū.

¿Du'ū cá chí ch'eete ca?

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

33 Tuu'mi ní ndaa Jesús ndúúcū discípulos ye"'e yā na yáā" Capernaum; ní taachí ndaa yā 'áámá va'ai, Jesús ntiinguuneé" yā discípulos: ¿Dε'έ nga"'a ndís'tiī cuaa" cyúúní?

³⁴Discípulos ní 'āā ntéé can'á yā mar 'áámá ti cuaan cyúúní míín ntíínguuneen vi'i yā cheé ca yā chí ch'eete ca yā. ³⁵Tuu'mi ní Jesús miin ch'iindí yā ní yaa'ví yā ndiichúúví discípulos ye"'é yā chi cuchii yā nanáa" yā. Ní cā"'a yā: Ndúúti chi 'áámá ndís'tiī ne"'e nī cuuví nī cuáá" vmnaa", canéé chí cuuví nī ndii cuayiivi ye"'ē nducyáácá yā ní ndiicuu" ca nī. Ní canéé chí dichíí'vē nducyaaca 'ii"'yā".

³⁶Tuu'mi ní Jesús sta'á yā 'áámá san'ā 'líín ní s'neen yā naavtán'ā yen'e discípulos. Ní sta'á yā san'a 'líín miin ní ca'nuún yā san'ā. Ní can'a yā chii yā discípulos yen'e yā: ³⁷'Iin'yān chí 'cuaán yā san'ā 'líín 'túúcā, nduūcū chi duuchí, 'lin'yān miin ní 'cuaán yā 'úú. 'Iin'yān chí 'cuaán yā 'úú, nguéé dámaān 'úú cuaán yā, naati 'cuaán ntúun yā 'iin'yān chi dichó'o yā 'úú.

Ye"'e 'ii"'yā" chi lado ye"'e Jesús (Mt. 10.42; Lc. 9.49-50)

³⁸ Tuu'mi ní Juan miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa Jesús: N'dií Maestro, n'diichí 'nū 'áámá saⁿ'ā chi divíi sa espíritus yeⁿ'e yáán'guiinūuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū chi dúúchí nī, naati sáⁿ'ā miiⁿ ní nguéé cachiicá sá ndúúcū nús'uu. Nguéé 'cuúⁿ 'nū chi diiⁿ sa 'tíícā.

39 Jesús ca" a yā chii yā discípulos: Ndís'tiī 'cuáa" nī chi dii" sa 'túúcā; ti nguếć vếć mar 'áámá 'ii" yā" chi dií" yā vaadī n'giinu ndúúcū chi duuchí, ní cuayiivi cúúví caa" má" yā chi 'úú ní nguếć n'daācā 'úú. 40 Ti 'ii" yā" chi nguếć idií" yā contra ye" e s'uūu", ní ye" e yā favor ye" e yú. 41 'Āā du'ú nūu" 'ii" yā" chi tée yā ndís'tiī 'áárá chi 'áámá vaso nuū" nī" ndúúcū chi duuchí, ti ndís'tiī ye" e Cristo ndís'tiī, cuaacu níí" nyú" 'ii" yā" mii" ní véć chí ndaācā chi cuuvi ye" e yā ná va'ai cheɛti nguuvi.

Yeⁿ'e dendu'ū chi diiⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ diiⁿ nuuⁿndí yā

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

42 Tuu'mi ní caⁿ'a Jesús: 'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā chi 'áámá chee chi n'gaiyáā chi i'téénu vā 'úú diín yā nuundi, n'daācā ca cáávā 'iin'yan miin chi 'iin'yan s'een cachiichí yā 'áámá tuūu yúúdú chí inguú 'iiⁿ'yāⁿ na daandu yā ní canuúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ naachí yaānuúⁿ yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. 43 Ní ndúúti chi ta'ā di idiīiⁿ chí dinuuⁿndi di, n'daacā ca chí 'caaca di ta'a di ní divíi di. N'daacā ca chí ndaā di ndúúcū 'aama ta'á nūuⁿ di ná vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ, ní nguéé chi caⁿ'ā di ndúúcū 'uūvī ta'a di na infierno. naachí nguūchī yaⁿ'ā miiⁿ ní nguéé ín'tuūvī. 44 Lugar miiⁿ naachi nguéé n'giī n'daāa ní nguuchi yaⁿ'ā miiⁿ ní 'āā ntéé n'tuūvī. 45 Ndúúti chi ca'a di idiīin chí dinuunndi di 'caaca ntúun di ní divíi di. N'daacā ca chí ndaa di lo'ō di na vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ miiⁿ. nguéé ti chí caⁿ'ā di ndúúcū 'uuvī ca'a di na infierno naachí nguuchi yán'ā miin chi nguéé ín'tuūvī. ⁴⁶Lugar miiⁿ ní naachi nguéé n'gii n'daāa ní nguuchi yán'ā miin 'āā ntéé ín'tuūvī. 47 Ndúúti chi nduutináaⁿ di diīiⁿ chí idinuuⁿndí di, tuu'mi ní tun'dáa di: ti n'dáácā ca chi ndáa di ndúúcū 'áámá nduutináan naachí Ndyuūs nga" a ntii nyú yā, nguéé ti chi caⁿ'a di ndúúcū nduu 'uuvi nduutináan di na infierno, 48 naachi n'daāa míín nguéé n'gií tī ní nguuchi ván'ā miin 'āā ntéé ín'tuūvī tan'díí nūuⁿ.

⁴⁹Ti nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā canéé chí n'diichi néeⁿ yā 'cueenú yā cuuvi tan'dúúcā chi cho'ó ná nguuchi yan'ā, ní tanducuén'ē 'iiti chi 'iin'yān 'caan'nún yā cáávā ofrenda yen'é Ndyuūs, diín yā preparar 'iiti miin ndúúcū yiīmā. 50 Yiīmā ní n'dai. Ní nduuti chi nguɛɛ ndaācā sabor yen'ē, ¿dé'ē cuuvi diín nī, ní cuuvi nndaācā sabor yen'ē? Ndís'tiī cuneé nī tan'dúúcā chi yiīmā, 'tííca cuneé nī, ní canéé n'daaca nī 'aama nī taama nī ndúúcū vi'ī.

Jesús ngi'cueeⁿ yā yeⁿ'e divorcio chi i'tεεchií vi'i 'iiⁿ'yāⁿ

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

Jesús can'daa yā yeⁿ'e yáāⁿ Capernaum, ní cueⁿ'e vā na ván'āa Judea ndúúcū yán'āa chi canee táámá lado yeⁿ'ē yíícú Jordán, Miiⁿ ní nduuvidaama ntúuⁿ 'iiⁿ'vāⁿ naachi canéé Jesús miiⁿ. Jesús tuca'a yā chi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'vāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā costumbre yen'e yā. ²Tuu'mi ní n'duuvi 'iin'yān fariseos ndaá yā nanáán Jesús ti ne"'é yā n'diichínee" yā Jesús mii". Ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús ndúúti chi n'daācā chí san'ā n'teechi sá n'daataá yeⁿ'ē sa. ³Jesús miiⁿ ní nan'guεεcúta" a yā: ¿Dέ'ε ca" a Moisés chii sa ndís'tiī na ley yeⁿ'e vú?

⁴Fariseos ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: Moisés miiⁿ ní 'cuūⁿ sa chi ca'a sá n'daataa miiⁿ 'áámá caaca yéⁿ'e chí i'tεεchi vi'i yā. Tuu'mi ní cu'neeⁿ sa táⁿ'ā sa.

⁵Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā fariseos: Moisés miiⁿ tee sa mandamiento 'cūū, ndís'tiī, caati ndís'tiī ní neené chεεchi staava yeⁿ'é nī. ⁶Naati ndíí cuaaⁿ SAN MARCOS 10 104

vmnaaⁿ, taachi Ndyuūs din'dái yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū, din'dái yā sáⁿ'ā ndúúcū n'daataá. ⁷Chííⁿ chi saⁿ'ā miiⁿ cun'nééⁿ sa chiida sa ndúúcū chɛɛcu sá ní ndūūvidaama sa ndúúcū n'daataá yeⁿ'ē sa, ⁸ní nduu 'uuví yā ní nduūvī 'aama yā ndúúcū ví'ī. Chííⁿ chí 'āā ntéé 'uūvi yā tí 'āā 'aama núúⁿ yā. ⁹Chííⁿ chí saⁿ'ā miiⁿ nguéé canee chí nadivíi sa chí Ndyuūs nadaamá yā.

¹⁰ Cuayiivi miiⁿ taachí 'āā snée Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā chɛɛtí 'áámá va'āī, miiⁿ discípulos nguɛɛcunée yā ntiinguuneeⁿ yā Jesús yeⁿ'e nduudu 'cūū. ¹¹ Jesús caⁿ'a yā chiī yā discípulos: Saⁿ'ā chi cu'neeⁿ sá n'daataá yeⁿ'ē sa ní 'caandivaacu sa ndúúcū táámá n'daataá, saⁿ'ā miiⁿ ní idinuuⁿndi sa chi véɛ́ táámá n'daataá yēⁿ'e sa. ¹²Ní ndúúti chi 'áámá n'daataá cu'neeⁿ ta isáⁿ'ā yeⁿ'e tá ní 'caandivaacu tá ndúúcū táámá saⁿ'ā, 'tiicá ntúūⁿ n'daataá miiⁿ idinuuⁿndi tá chi véɛ́ taama isáⁿ'ā yeⁿ'e tá.

Jesús di'viicú yā dá'caīyāa

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³Tuu'mi ní 'iin'yān s'een níndɛé yā da'caīyāa nanáán Jesús, chi Jesús tuu'ví yā da'caīyāa miin; naati discípulos ní yaa'vi néen yā 'iin'yān s'een chí ndɛ̃ē da'caīyāa s'een.

¹⁴Taachí Jesús n'diichi yā chuū, yaa'vi néen yā ní can'a yā chiī yā discípulos: 'Cuaan nī chiī da'caīyāa nanaán, ní nguɛ́ɛ ndivíi nī yen'e, ti na va'ai chɛɛti nguuvi naachi Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā ní yen'ē da'caīyāa s'tíī, 'tíícā. ¹⁵Cuaacu níínnyún ngan'á ngií ndís'tiī, 'iin'yān chi nguɛ́ɛ cu'téenu yā yen'e

naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā tan'dúúcā chi i'teenú 'aama dá'caiyāa, nguéé cuuví cundaa yā naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

¹⁶Ní Jesús sta'á yā da'caīyāa miiⁿ ní ca'nuú yā ní di'viicú yā. Ní s'neeⁿ yā sn'duū tá'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'ē.

Yeⁿ'e saⁿ'a 'dííⁿ chi 'cuiica (Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷Taachí Jesús candií yā yúúní yeⁿ'é yā, ndaā 'áámá sáⁿ'ā. Ngeenu sa nanááⁿ Jesús ní chííntii'ya sa nanáaⁿ yā ní ntíínguuneēⁿ sa: N'diī Maestro chí n'dáí nī, ¿dɛ'ɛ diíⁿ ní ndaacá vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chi cuuvi yeⁿ'é?

¹⁸ Jesús can'a yā chii yā san'ā: ¿De'ē cúúví chí ngan'ā dí chí n'dai 'úú? Mar 'áámá 'iin'yān nguéé n'dai yā tí dámaan Ndyuūs. ¹⁹ Dii ní deenu di chí canéé nguūn na ley chí 'tuucā: Nguéé can'a di ndúúcū tááma n'daataá chi nguéé yen'e di. Nguéé 'caān'nun di. Nguéé diduucú di. Nguéé caan'man nduudu yaadi yen'ē mar 'áámá 'iin'yān. Nguéé cannche'ei di 'iin'yān. Dinén'e di chiida di ndúúcū cheecu di.

²⁰Saⁿ'ā miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'ā sa: N'diī Maestro, tanducuéⁿ'ē chuū 'āā idiíⁿ ndíí taachi saⁿ'ā 'lííⁿ 'úú.

²¹ Jesús ní ch'iinu yā saⁿ'ā 'dííⁿ ní dinéⁿ'e yā saⁿ'ā. Ní caⁿ'a yā: Véé táámá chi indáí yeⁿ'ē di. Cuéⁿ'é dí n'diīcuí dí tanducuéⁿ'ē chi véé yeⁿ'ē di, ní ca'a di 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e yā. Tuu'mi ní ndaācā chi véé vaadi 'cuiica yeⁿ'e na va'ai cheeti nguuvi chi cuuvi yeⁿ'ē di. Tuu'mi ní cutá'a di cruz yeⁿ'ē di chi yeⁿ'ē chi 'cueenu di cuuvi ní cuchii di ní caⁿ'a di nduucú.

105 SAN MARCOS 10

²²Naatí taachi ch'iindiveeⁿ sá chuū, nééné s'neeⁿ ya'āī 'iinu sa ní neene ndaachi 'iinú sa. Ní cunaⁿ'a sa ti neené 'cuiica sa.

²³Tuu'mi ní Jesús ch'iinu yā cuaaⁿ 'diitúú yā ní caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: Dɛ'ɛ̄ chúúcā ngíⁿ'īi chi cundaā 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

²⁴Discípulos ní nge'e yiinu yā yen'e nduudu yen'e yā; naati Jesús ní can'a ntúun yā. Ndís'tiī daiyá, de'e chúúcā ngín'īi chi 'iin'yān chi idinén'e ca yā chi véé yen'e yā chí cundaa yā naachí Ndyuūs ngan'a ntiinyún yā. ²⁵Nguéé ngín'īi cá chi 'áámá 'iiti camello, chi ch'eete cá nguéé ti 'yúúdūu chi cho'ó tī na nduutináán 'iini, chi cheendi va'ai 'líín nguéé ti 'áámá 'iin'yān 'cuiica i'téénu yā Ndyuūs ní cundáa yā naachí Ndyuūs ngan'a ntiinyún yā.

²⁶Taachí discípulos ch'iindiveéⁿ yā chuū, nadicádíínuuⁿ taavi ca yā ní nguaaⁿ maaⁿ yā ntíínguunéeⁿ yā vi'ī. Tuu'mi ní ngaⁿ'a yā: ¿Du'ú cuuví nanguaⁿ'āī?

²⁷Jesús miiⁿ ch'iinu yā discípulos ní caⁿ'a yā: Saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguéé cuuvi diiⁿ sa chuū, naati Ndyuūs cuuvi diíⁿ yā caati nanááⁿ Ndyuūs nguéé de'ē vee chi nguéé cuuvi diíⁿ yā.

²⁸Tuu'mi ní Pedro miiⁿ tuca'a sa caⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ: Nús'uu ní s'neéⁿ 'nū tanducuéⁿ'ē chi véé yeⁿ'é 'nū, ní cuchií 'nū nduucú nī.

²⁹ Jesús nanˈguεεcútanɨa yā: Cuaacu níínnyún nganɨa ngií ndísɨtii. 'Āā du'ú nūun 'iinyān chí cuˈneén yā vaacu yā, o ˈdíínu yā, o ví'ī, o chεεcú yā, o chiidá yā, o nˈdaataá

ye"'é yā, o daiya yā, o yá"'āa ye"'e vā, cáávā 'úú ní cáávā chi candεε yā nduudu chi ngua"'ai 'ii"'yā", 30 cuta'á yā na in'yeendí 'cūū 'áámá ciento cúúví cá chí n'deee ca dendu'ū yeⁿ'e va'ai s'eeⁿ ndúúcū 'díínu yā ndúúcū 'cɛɛ'vɛ yā ndúúcū vi'i yā, ndúúcū chiidá yā, ndúúcū chεεcú yā, ndúúcū daiya yā, ní ye"ē yá"āa yeⁿ'e yā. Ní canéé chí n'géénú yā ngii chí 'iin'yān idiín yā naati ná i"'yeē"dī chí cuchiī ndaācā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e yā. ³¹Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí maaⁿ snée yā cuaaⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'cuɛɛtinée yā cuaaⁿ chi cuayiivi. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi maaⁿ snée yā cuaaⁿ chí cuayiivi, 'ii"'yā" s'ee" 'cuɛɛtinée vā vmnaaⁿ.

Jesús ngaⁿ'a ntúuⁿ yā yeⁿ'e chí 'cuūví yā

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

³² Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā snúún yā yúúní ní cuchee yā na yáāⁿ Jerusalén. Jesús cueⁿ'é yā vmnáán discípulos. Ní discípulos nadicádíínuuⁿ yā ní cueⁿ'e yiinú yā ní 'va'á yā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nguεεcunée yā ní yaa'vi ndiichúúví discípulos ye"'e yā ní tuca'a yā caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e chi canéé chi 'cuūví yā. ³³Ní caⁿ'a yā Cun'diichí nī, caa yú na yáāⁿ Jerusalén, naachí 'úú chi San'a chí Daiya Dendyuūs miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ nca'a yā 'úú chiiduú n'geete ndúúcū maestros ye"'e ley. Ní 'ii"'yā" s'ee" caacá yā yeⁿ'e 'úú chí 'cuūví. Ní nca'á yā 'úú 'iin'yān chi nguéé ndaata ye"'ē Israel. 34 Ní 'caa"nyu" née" yā 'úú. Ní 'cueⁿ'é yā 'úú ní ca'a neeⁿ daiⁿ yā 'úú. 'Cuiinu chuū ní 'caaⁿ'núⁿ yā

SAN MARCOS 10 106

'úú. Naati ndiichi ndii 'íínú nguuví miiⁿ, nduuchí yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā.

Jacobo ndúúcū Juan ngíícá sá 'áámá favor

(Mt. 20.20-28)

³⁵Tuu'mi ní Jacobo ndúúcū Juan, chí daiya Zebedeo, ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a sa: N'diī Maestro, neⁿ'é 'nū chi diíⁿ nī 'áámá favor chí ngiica 'nū.

³⁶Tuu'mi ní Jesús ntiinguuneéⁿ yā: ¿Dɛ'ē neⁿ'e nī chi diíⁿ?

³⁷Tuu'mi ní caⁿ'a sa chii sa Jesús miiⁿ: 'Cuááⁿ dí chi 'cuɛɛ̄tɛ́ 'nū 'áámá 'nū lado tá cuaācú di ní táámá 'nū ní lado tá 'cueēe di taachi 'āā ndaá hora yeⁿ'e chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ dí yeⁿ'e nducuéⁿ'ē.

38 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā: Ndís'tiī nguéé déénu nī de'ē chi ngiica nī. ¿'Áá cuuvi diiⁿ di cu'u nuúⁿ nī yeⁿ'ē chí n'geēⁿ cheeti vaso chi yeⁿ'e chi 'cueenú cuuvi? ¿'Áá cuuvi cuta'á nī maaⁿ chi ngeedínuūⁿnī chi cuta'á?

39 Juan ndúúcū Jacobo miiⁿ ní nanˈguɛɛcútaⁿ'a yā: Cuuvi diíⁿ ˈnū. Tuuˈmi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iin'yāⁿ sˈeeⁿ: Cuaacu níſⁿnyúⁿ canéé chí cuˈú nī yeⁿ'e vaso chi yeⁿ'e chi 'cueenú cuuvi ní canéé chi cuta'á nī chi ngɛɛdínuūⁿnīⁿ chi 'úú ita'á. ⁴⁰ Caati nguɛ́ɛ ituneeⁿ 'úú chi ca'á du'ū chi 'cuūndī lado tá cuaacú o lado ta 'cueēé. Lugar 'cūū ní Ndyuūs ca'á yā 'iin'yāⁿ chi Ndyuūs diſⁿ yā 'cundiyaáⁿ yā cáávā 'iin'yāⁿ.

4¹ Taachí ch'iindiveén ndu'u ndiichí discípulos chuū, nduuvi taán yā ndúúcū Jacobo ndúúcū Juan miin.
4² Jesús ní yaa'vi yā discípulos ní can'a yā: Tan'dúúcā chi ndís'tiī

deenu nī, 'iin'yān chí ngan'a ntiinnyún vā veⁿ'e naciones vέέ poder veⁿ'é yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nación yeⁿ'e yā ní 'iiⁿ'yāⁿ chí n'gɛɛtɛ cá veⁿ'ē naciones ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁴³Naati nguaaⁿ ndís'tiī, nguεε 'tíícā. 'Iin'yān chi nen'e cuuvi ch'eete yā nguaan ndís'tiī canéé chi dichíí've yā 'iin'yān. 44'Āā du'ú nūuⁿ ndís'tiī chi neⁿ'e nī cunee nī cuaaⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ndís'tiī canéé chí dichíí've nī nducyaaca 'iin'yān. ⁴⁵Naati Sáⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs nguéé ndaā sa chi 'iiⁿ'yāⁿ dichíí've yā saⁿ'ā, ti maaⁿ sa dichíí've sa nducyaaca 'iin'yān, ní ca'a sa vida yeⁿ'e maāⁿ sa tan'dúúcā precio yeⁿ'ē nuuⁿndi cáávā chí nanguaⁿ'ai yā n'deee n'daí 'iin'yān.

Jesús n'guaáⁿ yā nduutinááⁿ saⁿ'ā Bartimeo

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

46 Tuu'mi ní ndaā Jesús ndúúcū discípulos na yáān Jericó. Ní taachí can'daa yā yáān Jericó ndúúcū 'yaan n'dáí 'iin'yān 'áámá sán'ā chí ngueenáán chi nguuvi Bartimeo, daiya Timeo, véé sá niinnuún cyúúní ní ngiica sá limosnas. 47 Ní taachí ch'iindiveen sa chí Jesús yen'e yáān Nazaret cho'o yā miin, san'a ngueenáán miin tuca'a sa 'caī sa ní can'a sa: Jesús, Daiya David, nnéé ya'āī 'iinú nī 'úú.

⁴⁸Nééné 'yaaⁿ yā yaa'vi neeⁿ yā saⁿ'ā miiⁿ chí cunēē 'díiiⁿ sa cheendí sa, naati saⁿ'ā miiⁿ ní n'gaī yiicú cá sá: N'diī Daiya David, nnéé ya'āī 'iinu nī 'úú.

⁴⁹Tuu'mi ní Jesús cheendii yā ní caⁿ'a yā: Yaa'vi nī saⁿ'ā chi cuchii sa 'muuⁿ. Ní cheⁿ'é yā ní chii yā saⁿ'ā chi ngueenááⁿ miiⁿ: Canéé diitu di ní cáániīcū di ndúcueeⁿ di ti Jesús n'gaí yā dii.

50 Tuu'mi ní sn'dáa sa cotón yen'ē sa ní nadacueen sa ní chén'é sa ndaā sa nanáán Jesús miin. 51 Tuu'mi ní Jesús ntiinguunéen yā san'ā: ¿Dɛ'Ē nen'é di chi diín ndúúcū dii? Sán'ā chi ngueenáán miin ní can'a sa: N'diī Maestro diín nī chi snaán.

52 Jesús can'a yā: Cunan'ā di. 'Āā inaan di, ti s'téénu di. Hora 'cūū nūun chi ngueenáán miin ní snaan sa ní cuen'e sá ndúúcū Jesús miin na yúúní.

Jesús ndaa yā na yáāⁿ Jerusalén (Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

Taachí Jesús ndúúcū discípulos ndaa yā niinnuún na yáāⁿ Jerusalén, ndaa yā na yáāⁿ Betfagé, ndúúcū yáāⁿ Betania, niiⁿnuúⁿ na yiīcū chi nguuvi Olivos. Ní Jesús dichó'o yā na 'uūvī discípulos yeⁿ'e yā. ²Ní caⁿ'a yā: Cuén'e nī na váān 'líín chi canéé niiⁿnuúⁿ ní taachí ndaa nī miiⁿ ndaaca nī 'áámá burro n'dɛēchiīchí tī. Burro miiⁿ ní mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ 'āā cuéé cunduú yā 'iiti. N'daatí nī 'iiti ní candέε nī 'iiti 'múúⁿ. ³Νdúúti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ tíínguuneeⁿ yā ndís'tiī: ¿De'ē cúúví chí 'tíícā idiín nī? Caaⁿ'maⁿ nī cuuvi nī 'iiⁿ'yāⁿ tí Señor yeⁿ'e yú neⁿ'e yā 'iiti miiⁿ. Ní caama nadicho'ó yā 'iiti.

4'Iin'yān s'een ní 'tíícā chen'e yā, ní ndaāca yā burro miin n'dééchiīchí tī na cyúúní niinnuún cheendiva'āī. Ní n'daātí yā 'iiti. 5N'dúúví 'iin'yān chi snée yā miin ní can'a yā chii yā discípulos: ¿De'ē idiín nī? ¿De'ē cúíví chí in'daatí nī burro?

⁶Tuu'mi ní discípulos ní nan'guεεcútaⁿ'a yā tan'dúúcā chi Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iin'yāⁿ. Ní 'cuuⁿ yā chi discípulos cueⁿ'e yā ndúúcū burro miiⁿ. ⁷Tuu'mi ní cueⁿ'e yā ndaá yā ndúúcū burro miiⁿ nanááⁿ Jesús miiⁿ. Ní sn'duú yā cotón yeⁿ'e yā vmnááⁿ yeⁿ'ē burro miiⁿ ní Jesús canduú yā 'iiti. ⁸Taachí 'āā cueⁿ'e yā cuaaⁿ cyúúní miiⁿ, nééné 'yaaⁿ 'iin'yāⁿ n'doó yā cotón yeⁿ'e yā cuaaⁿ cyúúní miiⁿ. Taná'a yā ch'iicá yā dúuⁿnē yáⁿ'á ní chintaaví yā cuaaⁿ cyúúní.

⁹Nééné 'yaaⁿ ca yā chí cueⁿ'e yā cuááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ yeⁿ'e Jesús ndúúcū 'yaaⁿ n'daí yā chí cuchii yā cuaaⁿ daami yā 'caí yā: Dɛ'Ē chúúcā ch'ɛɛtɛ Ndyuūs. Ndyuūs di'viicú yā 'iiⁿ'yāⁿ chi cuchii yā ndúúcū chi dúúchí Señor miiⁿ. ¹⁰Dɛ'Ē chúúcā n'dai naachi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ Ndyuūs. Cúchiī tiempo maaⁿ chí tan'dúúcā yeⁿ'ē chiida yú David ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Hosanna. Nduudu miiⁿ ní nduudu Israel chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ na nduudu yeⁿ'e yú, chi ch'ɛɛtɛ n'dai Ndyuūs chí canéé na va'ai chɛɛti nguuvi.

11'Tíícā sndaā Jesús na yáān Jerusalén. Ní ndaá yā na yaacū templo yen'ē yáān Jerusalén miin. Ch'íínu yā tanducuén'ē dendu'ū nuunmán cuaan 'diituú yā. Cuen'e ntúun yā na yáān Betania ndúúcū ndu'ū ndiichuuví discípulos caati 'āā chi chiinnū.

Jesús nga"a yā ngii yā yá"á n'guíídīi yaa" nguuví mii"

(Mt. 21.18-19)

¹²Chidεενε táámá nguuvi miiⁿ, taachí Jesús ndúúcū discípulos

SAN MARCOS 11 108

yen'é yā can'daa yā na yaān Betania, Jesús miin chí cuiicu yā. ¹³Ní n'diichi yan'áí yā 'áámá yán'á yen'e n'guíídīi yaan nguuvi chi véé tá'āa. Ní cuen'é yā n'diichi yā chí 'áá snéé n'gui'i yen'ē. N'diichí yā chi nguéé ndaācā n'gui'i yen'ē ti ta'á nūun, ti nguéé tiempo yen'ē. ¹⁴Tuu'mi ní Jesús miin can'a yā chii yā yán'á míín, 'túúcā: Dii yán'á, mar 'áámá 'iin'yān nguéé ché'e yā n'gui'i yen'ē di, tanducuén'ē tiempo. Discípulos yen'e yā ch'iindiveén yā tanducuén'ē chi can'a yā.

Jesús nadεενέ yā yaācū ch'εετε (Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹⁵Cuayiivi mííⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndaá yā na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ. Taachí Jesús ndaá vā na váacū templo miiⁿ, tucá'a yā tun'dáa yā 'ii"'yā" na yaācū miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ chi in'diicui yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngai yā. Ch'ɛɛcundáa yā mesas yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n̄'dáaⁿ yā tuūmī. Ní ch'eecundáa yā sillas yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí in'diicui yā palomas. 16 Ní diíⁿ yā chí 'āā ntέέ candέε 'iiⁿ'yāⁿ na yaācū miiⁿ mar 'áámá cosa. ¹⁷Ní chi'cuéeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a yā: Naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ní 'túúcā ngaⁿ'ā: Va'ai yeⁿ'é canéé chí duuchi va'ai naachi caan'mangua'á 'iin'yān yen'ē nducué" e nación. Naati ndís'tiī ní diíⁿ nī chí yiivε yáává yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí diduucu.

¹⁸Chiiduú n'gɛɛtɛ chí ngan'a ntiinyun ndúúcū maestros yen'e ley ch'iindiveén yā chuū, ní tucá'a yā n'nuun yiinú yā taacā chi 'caan'nun yā Jesús, naati 'va'á yā 'iin'yān. Ní nducyaaca 'iin'yān ngen'e yiinú yā yen'ē chi ngi'cueen Jesús miiⁿ. ¹⁹Taachí chi 'da'a, Jesús miiⁿ can'dáa yā na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ ní cueⁿ'é yā táámá yáāⁿ 'lííⁿ chi niiⁿnuúⁿ.

Yáⁿ'á in'guíídīi miiⁿ ntí'i (Mt. 21.20-22)

²⁰Chidεενε táámá nguuvi, ní Jesús ndúúcū discípulos cho'ó yā na yúúní ní n'diichí yā 'áámá yáⁿ'á n'guíídii yaaⁿ nguuvi chí 'āā ntí'i ndii díí'yú yeⁿ'ē. ²¹Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní nn'gaacu sa chi 'āā chó'ōo ní caⁿ'a sa chii sa Jesús miiⁿ: N'dii Maestro, cuin'diichí nī. N'guíídīi chi nguếε n'daācā caⁿ'a nī yeⁿ'ē 'āā ntí'i.

22 Jesús miiⁿ nan'gueecútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī, cuuvi cūnee chi véé confianza veⁿ'e nī ndúúcū Ndyuūs. ²³Cuaacu níínyún ngan'á ngií ndís'tiī: 'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi caaⁿ'máⁿ yā cuuvi yā yiīcū 'cúū 'tíícā: Dii yiīcū, cuvíi di 'muuⁿ ní cundaā di nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Ní nduuti chi nguéé 'uūvī vaanicádiīnūun yen'e yā ní i'téénu yā chi chííⁿ chi ngaⁿ'á yā chí cuuví cuaacu, tuu'mi ní cuuvi 'tíícā. ²⁴Chííⁿ chí maaⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Tanducuéⁿ'ē chi ndís'tiī ngiicá nī Ndyuūs taachi ngaⁿ'angua'á nī, nduuti chi cu'téénu nī chí ndaācā yeⁿ'e nī, tuu'mi ní tanducuéⁿ'ē ní ndaāca nī. ²⁵Ní taachí ngaⁿ'angua'á nī, nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ idinuuⁿndí yā contra yeⁿ'é nī, nadach'εεcú nī yen'e yā, 'tiicá ntúūⁿ Chiida yú chi canée yā na va'ai cheeti nguuvi nádich'eecú yā nuuⁿndi yeⁿ'é nī. ²⁶Ndúúti ndís'tiī nguéé nadich'eecú nī nuundi yen'é 'iiⁿ'yāⁿ, 'tiicá ntúūⁿ Chiida yú chi canée yā na va'ai cheeti nguuvi

nguéé nadich'eecú yā nuuⁿndi yeⁿ'e nī.

Jesús ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā (Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷Tuu'mi ní Jesús ndúúcū discípulos nndaa yā na yáāⁿ Jerusalén. Taachí Jesús chiicá yā na yaācū templo, chiiduú n'gɛɛtɛ ndúúcū maestros chi ngi'cuéeⁿ ley ndúúcū 'iin'yān ndiicúū chi ngan'a ntiinyún yā yen'e yaācū miin chindaá yā n'diichí yā Jesús.

²⁸Ní ntiinguuneen yā Jesús: ¿Du'ú 'iinntyen'ē diīn nduucú nī chuū? O ¿du'ū tee poder dii chí idiin nī chuū?

²⁹ Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: 'Úú ntúūⁿ ní tiinguuneéⁿ ndís'tiī, ní ndúúti chi cuuví n'guεεcútaⁿ'a nī yeⁿ'é, tuu'mi ní cuuví ndís'tiī du'ú 'iiⁿntyeⁿ'ē tee yā poder 'úú chi idiíⁿ dendú'u 'cūū. ³⁰ Chí ngεēdínuuⁿnīⁿ Juan miiⁿ ċtií chiīcā chiī? ċ'Áá yeⁿ'e sáⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū o yeⁿ'ē va'ai chεεti nguuvi? Nan'guεεcútaⁿ'a nī yeⁿ'é.

³¹ Tuu'mi ní tucá'a yā caⁿ'a yā nguááⁿ maáⁿ yā ní caⁿ'a yā chii yā vi'ī: ¿Taacá caan'man yú? Ndúúti chí caa" ma" yú chí ye" e nanguuvi, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní nan'guɛɛcútaⁿ'a yā ye"'ē yú 'tíícā: ¿Dɛ'ē cúúví chí nguéé i'téénu nī? 32 Ní ndúúti chi caa" ma" yú, chí ye" e sa" a i" yee" dí 'cūū tuu'mi ní 'va'a yú 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caati nducyáácá 'iin'yān deenu yā chi Juan chi cheedinuūnnīn miin ní 'áámá profeta chí cuaacu. 33 Ní nan'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Nguéé cuuví nī n'diī. 'Tíícā can'a yā chiī yā Jesús: Nguéé deenú 'nū. Tuu'mi ní Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: 'Tiicá ntúūn 'úú

nguéé cuuví ndís'tiī du'ú 'iiⁿntyéⁿ'ē idiiⁿ ndúúcū chuū.

Ejemplo yeʰ'e 'iiʰ'yāʰ chi nguέέ n'daācā diíʰ yā ntiiʰnyuʰ

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

Jesús miiⁿ tucá'a yā caⁿ'a Jesus IIII tucaa ya ca yā 'iin'yān s'een ndúúcū ejemplos chi 'téé nguéé dáámá. Ní can'a yā: Véé 'áámá 'iin'yān chí chiīnu vā díí'yú uvas na yán'āa ye"'é yā. Ní din'dái yā 'áámá cheē" ye"'ē yá"'āa 'líí". Ní din'dái yā 'áámá tanque naachí cuuvi tun'dáa yā nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e uvas miiⁿ. Ní din'dái yā 'áámá torre nguaaⁿ yáⁿ'āa uvas naachi mozos yeⁿ'é yā 'cuεεtinée sa diiⁿ sa cuidado n'gui'i uvas miiⁿ. Cuayiivi ní ca'a ya yáⁿ'āa miiⁿ mozos chi diín yā ntiinnyu yen'e yán'āa, ní cuen'e yán'áí yā. ²Taachí ndaā tiempo ye"'e cosecha ye"'e uvas miiⁿ, dueño miiⁿ dichó'o yā 'aama mozo yen'é yā nanáán mozos chi idiíⁿ sa ntiiⁿnyu yeⁿ'e yáⁿ'āa ye"'é yā chi nguai nca'a sa n'gui'i uvas parte yeⁿ'e cosecha chí ítuneeⁿ dueño miiⁿ. ³Mozo miiⁿ ní cueⁿ'e sa, naati mozos ní sta'a sa mozo miiⁿ ní ch'eⁿ'e sa ní nadacho'o sa mozo miiⁿ ní nguέέ dε'ē vεε ca'a sa mozo. ⁴Tuu'mi ní dueño yeⁿ'ē yáⁿ'āa miiⁿ nguε̄εcunée yā dichó'o yā taama mozo. Mozos ní chiī tuu sa mozo miiⁿ ní 'nuūca'ai sa tiīⁿ sa ní chii taaⁿ sa saⁿ'ā miiⁿ. ⁵Dueño yeⁿ'e yá" a mii dichó va táámá mozo. Mozo miiⁿ, mozos chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yán'āa miin ch'iin'nun sa. Cuayiivi miiⁿ ní 'yaaⁿ n'dáí mozos dichó'o vā. Mozos ní náⁿ'a mozos miiⁿ ní ch'eⁿ'e sa saⁿ'ā, tanáⁿ'ā sa ní mozos miiⁿ ch'iin'nun sa san'ā.

SAN MARCOS 12 110

⁶Cánéé cá daiya yā chí neⁿ'e taavi yā. Cuayiivi mííⁿ ní dueño miiⁿ dichó'o yā daiya yā ní nadicadíínuuⁿ yā 'tíícā. Saⁿ'ā daiyá ní diiⁿ sa honrar daiyá. ⁷Naati mozos chi idiíⁿ sa ntííⁿnyuⁿ na yáⁿ'āa yeⁿ'é yā caⁿ'a sa nguaaⁿ maaⁿ sa: Sáⁿ'a 'cūū chi canee chi cuuví yeⁿ'ē sa yá'āa herencia 'cūū. 'Caāⁿ'nuⁿ yú saⁿ'ā ní cúúví yeⁿ'ē yú yáⁿ'āa ndúúcū chi véé yeⁿ'ē. ⁸'Tíícā ní sta'a sa saⁿ'ā ní ch'iiⁿ'nuⁿ sa saⁿ'ā ní tun'daa sa cuerpo yeⁿ'ē sa 'áámá lado yeⁿ'e yáⁿ'āa miiⁿ.

⁹Tuu'mi ní Jesús ntiinguuneeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dɛ'ē ra diīiⁿ dueño yeⁿ'ē yáⁿ'āa 'cúū? Ndaá yā ní 'caāⁿ'núⁿ yā mozos chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ, ní ca'á yā yáⁿ'āa tánaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ.

10 ¿'Áá nguéé n'geen ndís'tiī naachi canéé nguūn na libro yen'e Ndyuūs? Ngan'a 'túúcā:

Tuūu chi 'iin'yān din'dái yā va'ai miin ní sta'á yā ní ch'ɛɛcú yā 'áámá lado ti nguɛɛɛ nen'e yā.
Tuūu 'cúū chí tuūu ch'ɛɛtɛ ní canée tuūu ch'ɛɛtɛ yen'ē na esquina yen'e va'ai.

¹¹ Chuū ní Señor Ndyuūs diíⁿ yā, chuū ní 'áámá cosa chí ngeⁿ'e yiinu yú taachi inaaⁿ yú yeⁿ'ē.

¹² Tuu'mi ní 'iin'yān s'een nadacádíínuun yā chi cuta'á yā Jesús miin ní diín yā preso 'iin'yān ti déénu yā chi Jesús miin can'a yā ejemplo 'cūū chi 'téé nguéé dáámá chi yen'e yā. Naati 'va'á yā 'iin'yān yen'e yáān miinya, ní s'néen yā Jesús ní cuen'e yā.

Chúū chi ye"'ē impuestos

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³Cuayiivi miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū dicho'ó yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Herodes ndúúcū n'duuvi 'iiⁿ'yāⁿ fariseos nanááⁿ Jesús miiⁿ. Ní neⁿ'é yā chi Jesús castáⁿ'a yā nduudu ye"'e yā ní caa"'má" yā 'áámá nduudu yaadi. 14'Iin'yān s'een ndaá yā nanáán Jesús miin, ní cana yā: N'diī Maestro, déénu 'nū chí n'dii ní ngan'a nī nduudu cuaacu ní nguéé diín nī cuenta yen'e chí ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē. Ní nguέέ ndεέ nī cuidado táácā idináán 'iin'yān i"'yee"dí 'cūū naati ngi'cuee" nī ndúúcū nduudu cuaacu yúúní yeⁿ'é Ndyuūs. ¿'Áá canéé chí nadíí've 'nū na emperador César tuūmī yeⁿ'e recaudación yeⁿ'e yáⁿ'āa o nguέέ?

15 Jesús miiⁿ ní déénu yā chi nguéé n'daācā chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā. Ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dɛ'ē cúúví chi neⁿ'é nī chí castaⁿ'á nī nduudu yeⁿ'é? Candéε nī 'áámá tuūmī, chi snaáⁿ.

16'Iin'yān ndεέ yā tuūmī. Ní Jesús miin n'diichí yā ní tiinguuneen yā 'iin'yān s'een: ¿Dú'u naan chuū? ¿Du'ū chí duuchi canéé nguūn? 'Iin'yān s'een ní n'guεεcútan'a yā: Náán emperador César cānee.

¹⁷Tuu'mi Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Nca'á nī tuūmī yeⁿ'e recaudación o impuestos chi yeⁿ'e emperador César miiⁿ chííⁿ chí yeⁿ'ē sa, ní nca'a nī Ndyuūs chí yeⁿ'é yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cueⁿ'e yiinú yā yeⁿ'ē chí n'guεεcútaⁿ'a Jesús miiⁿ.

'Iin'yān ntííngúúneen Jesús yen'ē chi iin'yān nnduuchi yā nguaan tinán'a

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸Tuu'mi ní ndaā n'duuvi 'iin'yān saduceos nanáán Jesús. 'Iin'yān s'een ní nguéé s'teenu yā chí tinán'ā ní nduuchi yā. Ní ntiinguuneen yā

111 SAN MARCOS 12

Jesús chuū: 19 N'dií Maestro, Moisés miiⁿ ní s'neeⁿ nguuⁿ yā yeⁿ'e s'uuúⁿ tí chuū: Nduuti chi 'áámá san'ā 'cuūvī sa ní cu'neen sa n'daataá yeⁿ'ē sa ní nguέέ daiya sa, tuu'mi ní 'díínu sā cuuví 'caandavaacu sá ndúúcū n'daataá miiⁿ. Ní saⁿ'ā miiⁿ ní 'cuūndī daiya sa lado yen'ē 'díínū tinán'ā. 20'Áámá san'ā véé ndeēchē 'díínū sa ndúúcū sa. San'ā miin chí vmnááⁿ vmnaaⁿ ch'iidivaacu sá ní ch'iī sa ní nguéé ch'iīndī daiya sa ndúúcú n'daataá yen'ē sa. ²¹Saⁿ'ā ndii chííⁿ ndii 'úúví mííⁿ ch'iindivaacu sa ndúúcū n'daataá ye"'ē tiná"'ā ní sa"'ā mii" ch'iī ntúu" sa ní nguéé ch'iindi daiya sá ndúúcū n'daata miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ ch'ɛɛnu saⁿ'ā ndii chííⁿ ndii 'íínú. ²²Ndu'ū ndεēchε sá ch'iindivaacu sá ndúúcu tá ní mar 'áámá sá nguéé s'neeⁿ sa daiya sa ndúúcu tá. Cuayiivi ní ch'iī ntúūⁿ n'daataá miiⁿ. ²³Tuu'mi ní taachí nduuchí yā nguaaⁿ tináⁿ'ā, ċchεέ yā chí n'daataá yeⁿ'é yā taⁿ'ā miiⁿ, caati ndu'u ndεēchε yā ch'iindivaacú yā ndúúcu tá?

²⁴Tuu'mi ní Jesús mííⁿ nan'gueecúta" a yā 'ii" yā" s'ee": Ndís'tiī ní nguéé déénu nī chí ngaⁿ'a nī, ti nguéé n'diichí nī naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'é chuū, ndíí nguéé ndúú n'diichi rá nī poder yeⁿ'é Ndyuūs. ²⁵Taachí 'iiⁿ'yāⁿ nanduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā, ndíí nguéé ndúú n'daataá rá, ndíí nguéé ndúú saⁿ'ā rá 'caandavaacu sa. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'cuɛɛtinée yā tan'dúúcā ángeles yeⁿ'ē va'ai chεεti nguuvi chi nguéé ch'iindivaacu ya. 26 Chuū chi ye"'ē tiná"'ā mii" chí nanduuchi yā nguaaⁿ tináⁿ'ā, ¿'áá nguéé n'geēⁿ ndís'tiī na libro yen'é Ndyuūs chí

dinguuⁿ Moisés tan'dúúcā Ndyuūs yaa'ví yā Moisés, ndíí taachi canee sa nanááⁿ yáⁿ'á 'lííⁿ chí ngiichi? Ní 'túúca caⁿ'a Ndyuūs chii yā Moisés miiⁿ: 'Úú ní Ndyuūs yeⁿ'e Abraham, ndúúcū Isaac, ndúúcū Jacob.

²⁷ Ndyuūs miiⁿ nguéé Ndyuūs yeⁿ'ē tináⁿ'ā ti yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi snduuchi. Chííⁿ chí ndís'tiī nguéé déénu nī chi ngaⁿ'a nī.

Mandamiento chí ch'eete ca

(Mt. 22.34-40)

²⁸'Áámá maestro yeⁿ'e ley chí ch'iindiveéⁿ yā chí ndeē 'iiⁿ'yāⁿ saduceos s'eeⁿ, déénu yā chi Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'a n'daaca yā. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā Jesús: ¿Chεέ mandamiento chi canee nguūⁿ chí ch'εετε n'dai ca?

²⁹ Jesús nan'gueecútaⁿ'a yā: Mandamiento vmnáán vmnaan miin ní chuū: 'Caandiveéⁿ nī, ndís'tiī 'iin'yān yen'e Israel miin, Señor Ndyuūs yeⁿ'ē yú ní 'áámá n'dyáⁿ'ā Señor miiⁿ. 30 Canéé chí dineⁿ'é nī Señor Ndyuūs yen'é nī ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é nī, ndúúcū nuuⁿmaⁿ alma yeⁿ'e nī, ndúúcū nuuⁿmaⁿ vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'e nī, ndúúcū nducué" e fuerzas ye" e nī. Chuū chi mandamiento chi vmnáán vmnaaⁿ. ³¹ Mandamiento chí canéé nguūⁿ chi ndii chííⁿ ndii 'úúví mííⁿ tan'dúúcā chi vmnáán vmnaan 'āā 'tiicá ntúūⁿ: Dinéⁿ'e di 'iiⁿ'yāⁿ na niiⁿnuúⁿ vaacú di tan'dúúcā chi ne"'e dí maā" di. Nguéé 'áámá mandamiento chí canéé nguūⁿ chí ch'eete ca nguéé ti mandamientos s'uun.

³²Tuu'mi ní maestro yeⁿ'e ley caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ: N'diī Maestro,

SAN MARCOS 12 112

cuáácú nga" a nī. Cuaacu níí nyú n chí nga" a nī chi vee 'aama n'dyá" ā Ndyuūs. Nguéé táámá 'āā tanduu rá 'iin'yān miin. 33 Níícú 'iin'yān canéé chi diné"e yā Ndyuūs ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'e yā, ndúúcū nuuⁿmaⁿ vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'e yā, ndúúcū nuuⁿmaⁿ alma yeⁿ'e yā, ndúúcū tanducué" e fuerzas ye" e yā. Ní dine"'e yā 'ii"'yā" na nii"nuú" vaacú yā tan'dúúcā chi neⁿ'é yā maáⁿ yā. Chuū chi n'daācā ca nguέε ti n'giiⁿ'núⁿ 'iiti chí nga'a yā 'iiti lado ye"'e ofrenda ye"'é Ndyuūs ní ye"'é tanducuéⁿ'ē ofrenda chí ngicyáⁿ'ā nátai.

34 Tuu'mi ní taachi ch'iindiveeⁿ Jesús tan'dúúcā chi n'guεεcutaⁿ'a cuaacu sa chí caⁿ'a sa, Jesús caⁿ'a yā chiī yā saⁿ'ā miiⁿ: Nguέε yaⁿ'ai canee di yeⁿ'ē naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā. Cuayiivi miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ 'āā ntεε candii cá yā ntiinguuneeⁿ ca yā Jesús mar 'áámá.

¿Du'u chií Daiya Cristo miiⁿ?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

35 Jesús ngi'cueeⁿ yā chεεti yaācū templo ní ngaⁿ'a yā: ¿De'̄ε cúúví chí maestros yeⁿ'e ley ngaⁿ'á yā chi Cristo miiⁿ ní daiya David? ³⁶ Caati maaⁿ David miiⁿ caⁿ'a sá taachi yaa'vi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chuū chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs:

Señor miiⁿ caⁿ'a yā chiī yā Señor yeⁿ'é: 'Cuundi dí lado ta cuaācú chi lado yeⁿ'e honor, ndíí taachi 'úú cu'neéⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí contra yeⁿ'ē di ndiī cuaaⁿ ndiiya maaⁿ ca'ā di tan'dúúcā chi 'aama banco 'lííⁿ, 'tiicá yā.

³⁷David miiⁿ ngaⁿ'a sa chuū yeⁿ'e Señor yeⁿ'é yā. Maaⁿ ní ¿táácā cuuví chiī chí Cristo miiⁿ ní daiya David miiⁿ? Nééné n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ ch'iindiveéⁿ yā yeⁿ'e Jesús ndúúcū vaadī yeenú.

Jesús ngaⁿ'a yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ngi'cuéeⁿ yā yeⁿ'e ley

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesús ngaⁿ'a yā chuū taachi ngi'cueeⁿ yā: Cundέε di cuidado ye"'e maestros ye"'e ley. 'Ii"'yā" s'ee" ní n'geētinéé yiinú yā chí n'geenūu catecai yā. Ní taachi chiicá yā cuaaⁿ cyúúní neⁿ'e yā chí 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā saludar 'yā ndúúcū respeto n'daācā. 39 Ní neⁿ'é yā sillas vmnááⁿ vmnaaⁿ ye"'e honor taachí 'cuundí yā na yaācū sinagogas ndúúcū lugar chi ch'eete taachi cheⁿ'e yā naachi véé 'viicu chi che'é yā. 40 Ní ndivíi yā va'ai yeⁿ'ē n'daataá nguá'āa. Ní 'íícú cuunuuⁿ n'dé'ei yā chí idiíⁿ yā miiⁿ nduucú nééné n'deēe ngan'angua'á yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'εετε ca castigo yeⁿ'é yā nguuvi yeⁿ'e juicio.

Ofrenda yeⁿ'e n'daataá nguá'āa (Lc. 21.1-4)

⁴¹'Áámá vmnéⁿ'ēe Jesús véε yā na yáacū templo niiⁿnuúⁿ na cajas naachí 'iiⁿ'yāⁿ n'gíi yā ofrendas. N'gíínu yā tan'dúúcā chi diíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ táácā n'gíi yā tuumī lado yeⁿ'e ofrenda na cajas. N'diichí yā chi 'yaaⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica neené n'deēe tuūmī ca'a yā. ⁴²Tuu'mi ní ndaā 'áámá n'daataá nguá'āa chí neene ndaachíí canee tá. Táⁿ'ā miiⁿ ní s'nuū̄ⁿ tá na caja miiⁿ na 'uūvī centavos chi cobre. ⁴³Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā discípulos yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yā̄ⁿ s'eeⁿ: Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī

chí n'daataá nguá'āa 'cúū ch'ɛɛtɛ ca nga'ā tá, nguéɛ́ ti tanán'a yā chí s'nuún yā tuūmī na cajas. 44 Tí 'iin'yān s'een ní nga'a yā yen'e chí ngaava yen'e yā; naati n'daataá míín ní neené ndaachíī canee tá ní ca'ā tá tanducuén'ē chí yen'ē tá chi che'e tá.

Jesús ngaⁿ'a yā chí yaācū templo miiⁿ ní ntúúvíí

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

Taachí Jesús miiⁿ nan'dáa yā yaācū templo miiⁿ 'áámá discípulo yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: N'dií Maestro, n'diichí nī dɛ'Ē chúúcā n'gɛɛtɛ tuūu s'eeⁿ ní dɛ'ɛ chúúcā n'gɛɛtɛ va'ai s'eeⁿ yeⁿ'e yaācū templo.

²Jesús nán'guεεcútaⁿ'a yā: ¿'Áá inaaⁿ nī va'ai templo? 'Muuⁿ ní nguéé cunee mar 'áámá tuūu cuaaⁿ vmnááⁿ yeⁿ'e vi'ī ti tanducuéⁿ'ē ní cundεενε.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'ē chííⁿ chí 'cuuⁿ'miⁿ taachí 'āā cuέέ 'cuiinu iⁿ'yēēⁿdī

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³Tuu'mi ní cheⁿ'é yā 'áámá yiīcū chi nguuvi Olivos, chi canéé niiⁿnuúⁿ na yaācū templo miiⁿ. Ní taachi Jesús vɛé yā miiⁿ, Pedro ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan, ndúúcū Andrés ndaa yā nanáaⁿ yā chi caⁿ'a n'de'ei yā 'áámá nduudu ndúúcū Jesús. ⁴Ní caⁿ'a yā: N'diī Señor, néⁿ'e 'nū chi cuuví nī nús'uu ¿tií cuaⁿ'ā cuuví chuū? ¿Dɛ'ē senal 'cuuⁿ'míⁿ nī nús'uu yeⁿ'e tiempo chi cuuvi tanducuéⁿ'ē 'túúcā?

⁵Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: Cundέε nī cuidado chí mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguέε cannche'éí yā ndís'tiī. ⁶Ti nééné 'yááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chii yā ndúúcū chi duuchí ní cannche'éí yā 'iin'yān ní caan'mán yā: 'Úú Cristo 'úú. 'Iin'yān s'een ní cannche'éí yā 'yaan n'dáí 'iin'yān.

⁷Taachi ndís'tiī 'caandiveéⁿ nī caandaá ní 'iiⁿ'yāⁿ 'va'a yā chí chiī caandaá nguéé idii'yá nī cuuvi ti 'tíícā canéé chi cuuvi. Naati chiiⁿ ní 'āā 'cuéé tiempo chi ntuuvií íⁿ'yeēⁿdī. ⁸Ti 'áámá nación ní 'cuuⁿ'maⁿ ndúúcū táámá nación ni 'áámá gobierno ní 'cuuⁿ'maⁿ yā ndúúcū táámá gobierno. Ní nééné n'deee cuaaⁿ nuⁿ'u yáⁿ'āa. Ní ndaā vaadī 'cuiicu ndúúcū dendu'ū chi di'vaachií. Taachí cuuví dendu'ū chi 'túúcā ní chiiⁿ ní cáámá cuunngá'á vaadī ya'ai.

⁹Diíⁿ nī cuidado maáⁿ nī ndís'tiī ti 'iin'yān nca'a yā ndís'tiī tá'āa 'iiⁿntyéⁿ'ē. Tuu'mi ní 'cueⁿ'é yā ndís'tiī na yaācū sinagogas. Ndís'tiī ni canee chi ca"'á nī nanáá" 'ii"'yā" chi nga" a ntii nyu yā ndúúcū reyes cáávā ntiinnyu ye'é. Ní 'íícú cuuvi caaⁿ'máⁿ nī yeⁿ'é ní 'caandiveéⁿ yā nduudu cuaacu. 10 Taachí 'āā cuéé ndaa chí 'cuiinu iⁿ'yeēⁿdī, nduudu cuaacu 'cūū canéé chi caan'man nanáán nducyaaca 'iin'yān yen'e naciones ye"'e núú"má" í"'yeē"dī. ¹¹Taachí candέε yā ndís'tiī chi nca'a yā ndís'tiī vmnááⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē, nguéé nadicádíínuuⁿ nī yeⁿ'ē chi caaⁿ'maⁿ nī. Nguéé diin núún yiinnun nī yenē. Caan'man nī tan'dúúcā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs caan'man cuuvi ndís'tiī hora miiⁿ; ti nguéé ndís'tiī chi caa"má" nī ti Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. ¹²Ní yeⁿ'e tiempo miiⁿ nguaaⁿ 'díínu yā nca'a vi'i yā chí 'cáán'nún yā 'iin'yān. Ní 'íícú chiidá yā ní ca'a yā daiya yā. Ní daiya yā ní

SAN MARCOS 13 114

ca'a yā chiidá yā ndúúcū cheecú yā ní 'caan'nún yā 'iin'yān. 13 Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ nguέέ cunee yiinú yā chi ndís'tiī diín nī ntiinnyu caavā 'úú. Naati 'iin'yān chi cuchέε yā ní 'aama canée yā ndúúcū chi i'teenu yā yen'e Ndyuūs ndíí tiempo chi 'cuūvi yā ní nnguá" ai yā. 14 Taachí ndís tiī 'āā snaaⁿ nī dendu'ū chi 'túúcā chi sa" a profeta Daniel dinguú va na libro yeⁿ'e Ndyuūs tiempo chi chó'ōo tuu'mi ní 'iin'yān chi snée yā na yán'āa Judea canéé chi can'á yā caanu yā ná yiīcū n'gɛɛtɛ. ('Iin'yān chi 'cueēⁿ chuū canéé chi cuuvi deenú yā yeⁿ'e chuū.) ¹⁵Nguuvi miiⁿ ní ndúúti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ canduú yā tiíⁿ va'āī ní nguéé cuuvi núúⁿ nch'eeⁿ yā ní ndaa yā va'ai ní tun'dáa yā dendu'ū yen'e yā. 16 Ní ndúúti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ canée yā na campo, ní nguéé cuuvi núú ndaa yā va'ai yeⁿ'e yā ní nta'a yā cotón yeⁿ'e yā. ¹⁷Dε'ε chúúcā yaⁿ'ai yeⁿ'e n'daataá chi véé daiva tá cheeti tá ndúúcū n'daataá chí ngiicu dacuá'āa yeⁿ'e tá nguuvi chi cáánu yā. 18 Ndís'tiī, caaca nī Ndyuūs chi nguéé chó'ōo chuū tiempo chi 'iichɛ. 19 Ti nguuvi miiⁿ ní nééné 'cueenu 'iiⁿ'vāⁿ cuuvi tan'dúúcā chi mar 'áámá vmnén'ee 'aā cuéé cuuvi 'tííca ndíí taachí Ndyuūs din'dái yā ín'yeēndī. 'Āā ntéé ndúú cuayiivi ra chí snaaⁿ vā dendu'ū chi 'tíícā. 20 Ndúúti chi Señor miiⁿ nguéé nadidúú'vi yā tiempo miiⁿ mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguέέ nnguaⁿ'ai yā. Naati ndiiⁿ nadidúú'vi yā cáávā 'iin'yān chi yen'é yā ti 'iin'yān miiⁿ Señor ndεενε vā.

²¹Tuu'mi ní ndúútī chi 'áámá 'iin'yān caan'man yā cuuvi yā ndís'tiī: Cuín'dííchí nī, 'íngaā Cristo miin, o cuín'dííchí nī, miiⁿ canee Cristo miiⁿya, nguéé cu'téénu nī 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. ²²Ti ndaá 'iiⁿ'yāⁿ chi cristos chi falsos yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi profetas chi falsos yā. Ní diíⁿ yā señales ndúúcū vaadī n'giinu. Ní 'íícú cuuvi cannche'éí yā 'iiⁿ'yāⁿ, ndíí 'iiⁿ'yāⁿ chí Ndyuūs ndɛɛvɛ yā ndúútī chi chuū cuuvi diíⁿ yā. ²³Naati ndís'tiī ní 'cuɛɛtinéé yaaⁿ nī. Ngaⁿ'á ngií ndís'tiī tanducuéⁿ'ē chuū 'nááⁿ chí 'āā cuéé ndaa.

Táácā ndáá Saⁿ'a chi Daiya Ndyuūs

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴Cho'ōo chúū ní nguuvi miiⁿ chi 'cueenu nī cuuvi, 'yán'āa miin ní cúúví maāiⁿ ní 'iīvū miiⁿ ní 'āā ntéé cuuví deeve. ²⁵'Iiⁿnyuⁿ miiⁿ ní cun'dáa yeⁿ'ē nanguuvi ní nducuéⁿ'ē chi véé nanguuvi ní nuⁿ'u. ²⁶Tuu'mi ní snaaⁿ yā Saⁿ'ā chi Daiya Ndyuūs chí ndaa sa nguaaⁿ meēeⁿ ndúúcū poder veⁿ'ē sa chí ch'ɛɛtɛ taavi ní ndeevé n'dai ngíí n'gai maāⁿ sa. ²⁷Tuu'mi ní Ndyuūs dicho'ó yā ángeles ye"'e yā chí nadidáámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā chi Ndyuūs ndεενε yā yeⁿ'ē núúⁿmáⁿ íⁿ'yeeⁿdī, ndii na yán'āa nducuén'ē n'dai yen'e yán'āa ndúúcū ndii na nducueⁿ'e nanguuvi.

²⁸Maan ní 'cueén nī yen'e ejemplo yen'e n'guíídīi yaan nguuvi: Taachí inguaanu duūnnē n'gaiyáā ní ican'daā tá'āa, 'āā déénu nī chí 'āā cuchiī tiempo yaāán. ²⁹'Tiicá ntúūn taachi snaan ndís'tiī chi cuuvi dendú'ū chi 'túúcā, 'āā deenú nī chí 'āā sneen niinun tiempo chi ndaā San'ā chi Daiya Ndyuūs. Ní 'āā nééné niinuún cánee tiempo 'cūū. ³⁰Cuaacu níinnyún ngan'á ngií ndís'tiī: 'Iin'yān s'een chi snée yā

maaⁿ 'āā cuéé 'cuūví yā neⁿ'e chi 'āā cuéé cuuví tanducuéⁿ'ē chuū.

31 Nánguuvi ndúúcū ná yáⁿ'āa 'cūū ní chó'ōo, naati nduudu yeⁿ'é nguéé cho'oó.

³²Naati yeⁿ'ē nguuvi miiⁿ ndúúcū hora miiⁿ nguéé véé mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi deenu yeⁿ'ē. Ndíí nguéé ndúú ángeles, yeⁿ'e va'ai chɛεti nguuvi ndíí nguéé ndúú Sáⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs deenú yā yeⁿ'ē. Dámaāⁿ Chiida yú chi canée yā na va'ai chɛεti nguuvi deenu yā.

33 Chíín chí ndís'tii ní 'cueetinéé vaaⁿ nī. Dicuéénaaⁿ nī ní caaⁿ'maⁿngua'á nī, ti nguéé déénu nī tií cuaⁿ'ā ndaa hora miiⁿ. ³⁴Ejemplo chuū tan'dúúcā 'áámá 'iin'yān chí can'a yā yan'ai. Taachi 'āā cuéé can'dáa yā na vaācu yā, caⁿ'a yā chii yā mozos yen'é yā chí ca'a yā ntiiⁿnyuⁿ 'áámá 'áámá mozo yeⁿ'ē sa. Ní cuuvi yā sa" a chí idii cuidado yeⁿ'e cheendi va'āī miiⁿ chi cunéé yaaⁿ sa. Ní cueⁿ'e yā. ³⁵Maaⁿ ní ndís'tiī 'cuɛɛtinéé yaán nī, ti nguéé déénu nī tií cuaⁿ'ā ndaa dueño ve"'e va'āī mii". Nguéé déénu nī nduuti chi ndaá yā n'gaan, o yaan cheete, o taachí 'cuaī tú'u, o cuaan na ngueetiyaaⁿ. 36'Áá tiī dácanaaⁿ ndaá yā ní nndaāca yā ndís'tiī chí styaadu nī. ³⁷Chííⁿ chí ngaⁿ'á ngií ndís'tiī, ní ngií nducyaaca 'iin'yān: 'Cuɛɛtinéé yaáⁿ yā.

Saⁿ'ā s'eeⁿ nadacádiinūūⁿ sa taacā cuta'a sa Jesús

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

14 Ná 'uūvī nguūvī ní cuuvā 'viicu ye"'e pascua chi 'viicu ye"'ē pan chi nguéé levadura ye"ē. Chiiduú n'geete ndúúcū maestros

yen'e ley 'nuún yā taacā chi cuuvi cannche'eí yā Jesús ní cuta'á yā 'iin'yān ní 'caan'nún yā 'yā. 2 Naati can'a yā: Nguéé diin yú nguuvi 'viicu tí 'iin'yān yen'e yáān Jerusalén miin didán'a yā ní diín yā vaadī 'caa'va ndúúcū nús'uu.

'Áámá n'daataá n'giī tá aceite na cuerpo yen'e Jesús

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³Jesús canee yā na yáāⁿ Betania na vaacu Simón chi canéé sá ndúúcū ca'ai chi nguuvi lepra chi in'duuti cuerpo yeⁿ'ē sa. Taachí Jesús miiⁿ vεέ yā na mesa, ndaā 'áámá n'daataá nanáan yā. Tán'ā miiⁿ ní ndεε tá 'áámá frasco veⁿ'e alabastro ndiituú ndúúcū aceite perfume yeⁿ'e nardo chí ndεενε ngeeⁿ ní neené ya'ai chíí'vē. Ní 'cuūⁿ tá frasco miiⁿ ní ch'eendáa tá aceite miiⁿ na tiīⁿ Señor Jesús miiⁿ. ⁴N'duuvi discípulos chi snée yā miiⁿ nduuvi táan yā ní can'a yā nguaan maaⁿ yā: ¿Dɛ'ē cuuví chí chingéeⁿ ta aceite 'cūū? 5Ti cuuvi n'diicui yú ní ngo'o 'iinū ciento caadi ní cuuvi ca'a yú 'iiⁿ'yāⁿ chi nguết yeⁿ'e yā. Ní nduuvi taán yā ndúúcu tá.

⁶Naati Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā:

'Āā canee ra tá. Nguết yaa'vi nī

táⁿ'ā. ¿Dɛ'Ē cúúví chi yaa'ví nī

táⁿ'ā? Tá 'tiī ní n'daācā idiiⁿ tá

nduucú. ⁷'Iiⁿ'yāⁿ chi nguết yeⁿ'e

yā ní 'aama ca cánée yā ndúúcu

nī. Ní ndís'tiī ní cuuvi din'daacá nī

nduucú yā taachi neⁿ'e nī; naati 'úú

nguết 'aama cuneé ndúúcu nī. ⁸Tá

'cūū ní diīⁿ tá tan'dúúcā chi ch'iī

tá perfume cuerpo yeⁿ'é maaⁿ chi

'āā cuết 'cuūví, 'tíícā diiⁿ tá. Ní 'āā

nnee 'cuiī ta chuū 'úú taachí 'āā cuết

SAN MARCOS 14 116

'cuεεchí. ⁹Cuaacu níínnyún ngan'á ngií ndís'tiī: 'Āā tií nūun chí 'iin'yān caan'mán yā nduudu ngai yen'é yen'ē chi nanguan'ai 'iin'yān na núúnmán ín'yeendī caan'man ntuún yā chi diīn n'daataá 'cūū ní n'gaacú yā yen'ē tá.

Judas Iscariote nca'a sa Jesús

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

10 Tuu'mi ní Judas Iscariote, 'áámá chéé 'iin'yan naachi ndiichuuvi discípulos, chen'e sá nanáán chiiduú n'geete. Ní ngan'a sa táácā chi cuuvi nca'ā sa Jesús miin ná ta'a 'iin'yān s'een. 11 Taachí 'iin'yān s'een ch'iindiveén yā chuū, neené yeenú yā, ní can'a yā chi ca'a yā tuumī Judas miin cáávā chuū. Judas ní in'nuun sa de'ē hora chi nca'a sa 'iin'yān s'een Jesús miin.

Naachí che'e nguiinū yeⁿ'e Señor Jesús miiⁿ

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

12 Ndaā nguuvi vmnáán vmnaan yen'e 'viicu chi che'é yā pan chi nguéé levadura yen'ē, 'viicu taachi n'giin'nún yā 'iiti cuūchī yen'e pascua miin. Ní discípulos yen'e Jesús miin ntiinguuneén yā Jesús: ¿Tií nen'e di chi can'á 'nū in'nuún 'nū chi che'e nguiīnū yú yen'e 'viicu pascua?

13 Tuu'mi ní Jesús dicho'ó yā na 'uūvī discípulos yen'e yā, ní can'a yā chii yā 'iin'yān': Ndís'tiī cuen'é nī yáān Jerusalén. Miin ní nndaacá nī 'áámá sán'ā chí ndéé sa 'áámá 'cuuti cuéeé nuūnnīn. Can'dáa nī san'ā. 14 Naachí ndaa sa va'ai miin, ní cuuví nī sán'ā chi yen'ē va'ai miin: Maestro yen'e yú ngan'a yā 'tíícā: ¿Tiī canéé cuarto naachi che'e nguiinuú yen'e pascua

ndúúcū discípulos yeⁿ'é? ¹⁵Tuu'mi ní ch'iⁿ'i yā 'áámá cuarto ch'ɛɛtɛ ná ndiichi ndii 'úúví piso miiⁿ chi 'áá véé yaāaⁿ. Miiⁿ ní in'nuúⁿ nī chi che'e yú.

¹⁶Discípulos cueⁿ'e yā ní ndaa yā ná yáāⁿ Jerusalén miiⁿ ní ndaāca yā tanducuéⁿ'ē tan'duucā chi Jesús ngaⁿ'a yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ in'nuúⁿ yā chí che'e nguiīnú yā yeⁿ'e 'viicu yeⁿ'e pascua miiⁿ.

17 Taachí 'āā chiī chiīnū míín ndaā Jesús ndúúcū ndiichuuvi discípulos yen'e yā. 18 Taachí vɛɛté yā na mesa miin chi che'e yā Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: Cuaacu níínnyún ngan'á ngií ndís'tiī, chi 'áámá chéé ndís'tiī chi nge'é nī nduucú diín nī entregar 'úú.

19 Tuu'mi ní discípulos ní s'nee ndaachi núúⁿ yā ní tuca'a yā tiinguunéeⁿ yā Jesús ca'áámá ca'áámá yā: ¿Áá 'úú? Ní táámá yā ngaⁿ'a ntúuⁿ yā: ¿'Áá 'úú rá?

²⁰ Jesús nan'guεεcútan'a yā: 'Áámá chεε naachi ndiichúúví chí di'caāndá yā pan yen'é yā na cú'ú 'cūū nduucú can'á yā diin yā 'tíícā. ²¹ Cuaacu, chi San'ā chí Daiya Dendyuūs can'a sa 'cueenú sa cuuvi tan'dúúcā chi ngan'a yen'é yā naachi canéé nguūn na libro yen'é Ndyuūs. De'ε chúúcā ya'ai yen'e san'ā chi nca'a sa 'úú chi San'ā chi Daiya Ndyuūs. N'dáácā ca yen'ē sa ndúúti chi nguεε ch'iindiyaān sa.

²²Taachí vɛɛtɛ́ yā nge'e yā, tuu'mi ní Jesús sta'á yā pan, ní nca'a yā gracias Ndyuūs cáávā pan miiⁿ. Ní n'deé yā pan ní ca'a yā discípulos. Ní caⁿ'a yā: Che'é nī pan caati tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'é 'tíícā.

²³Ní Jesús sta'á yā taza ndúúcū nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e uvas. Ní taachi 117 SAN MARCOS 14

nca'a yā gracias Ndyuūs, ca'a yā discípulos yen'é yā. Ní can'a yā. Nducyaaca ndís'tiī cu'ú nī nuūnnīn uvas yen'e taza 'cūū. ²⁴Ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: Nuūnnīn uvas miin tan'dúúcā yuūun yen'é, ní yen'e 'áamá compromiso chi ngai yen'é. Yuūun yen'é chí cungeen ní cáávā 'yaan n'dáí 'iin'yān. ²⁵Cuaacu níínnyún ngan'á ngií ndís'tiī, chí 'āā ntéé cu'ú nuūnīn yen'e uvas na in'yeendí 'cūū ndíí nguuvi chi cu'ú naachí Ndyuūs ngan'a ntiinyún yā.

Jesús nga"a yā chi Pedro ní caa"ma" sa chi nguếế in'diichi sa Jesús

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶Taachí ch'iinu chiita yā himno, chi canción yen'e Ndyuūs nan'dáa yā va'āī ní cuen'é yā na yiīcū chi nguuvi Olivos. ²⁷Tuu'mi ní Jesús can'a yā chii yā discípulos: Nducyaaca ndís'tiī cuuví 'cuinaán nī yen'ē 'úú maannguíinū caati ngan'a naachi canéé nguūn na libro yen'é Ndyuūs 'túúcā: 'Nuūcá'ai yā 'caan'nún yā san'ā chi idiin sa cuidado 'iiti cuūchī ní 'iiti cuūchī s'een ní can'á 'muun can'á miin tī. ²⁸Taachi 'úú nduuchí yen'e nguaan tinán'ā, can'á vmnaan yen'é ndís'tiī na yán'āa Galilea.

²⁹Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ: 'Áárá chí nducyaaca yā cuuví 'cuinaáⁿ yā, 'úú ní nguéé cuuví 'cuinaáⁿ.

30 Tuu'mi ní Jesús ní can'a yā chiiya Pedro: Cuaacu níínnyún ngan'á ngií dii chi maannguiinu taachi 'āā cuéé 'cuaī tusán'ā 'uūvī cuuvi, 'iinū cuuvi cueendíítu di ngan'a di yen'ē 'úú chi nguéé in'diichi di 'úú.

³¹Naati Pedro miiⁿ ní cheeⁿdiītū caⁿ'a sa: 'Áárá chí 'cuūví ndúúcu nī, Maestro, nguέε ngaⁿ'á chi nguέε in'diichí N'diī. Ní nducyaaca discípulos ní 'tiicá ntúūⁿ caⁿ'a yā.

Jesús nga"angua'á yā na jardín chi nguuvi Getsemaní

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³²Tuu'mi ní ndaá yā na 'áámá jardín chi nguuvi Getsemaní, ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: 'Cuεετέ nī 'muuⁿ, neⁿ'e chi 'úú caⁿ'á caaⁿ'māⁿngua'á.

³³Ní Jesús candέε yā Pedro, ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan. Ní neené nadicádiinuuⁿ Jesús ní nééné s'neeⁿ ndaachí yiinú yā. ³⁴Ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Alma yeⁿ'é neené ndaachi yiinú chi ya'āī chi 'cuūví. 'Āā snéé núúⁿ nī 'muuⁿ, ní nguếε 'cuεεti yaadú nī.

35 Tuu'mi ní Jesús cuen'e yā ta 'líín' cuáán vmnaan, ní candiitín'dii yā na yán'āa ní can'angua'á yā ní can'a yā: N'diī Chiidá, ndúúti chi cuuví ní nguéé diín nī yen'e chi 'cueenú cuuvi yen'e prueba 'cūū chi canéé chi cuuvī hora chí cuchiī. 36 Tuu'mi ní naachí can'angua'á yā ní can'a yā: N'diī Chiidá, n'diī cuuvi diín nī tanducuén'ē. Nadinguán'ai nī 'úú yen'e chi 'cueenú cuuvi prueba 'cūū. Naati nguéé cuuví tan'dúúcā chi 'úú nen'é, naati tan'dúúcā chí n'diī nen'e nī.

37 Tuu'mi ní ndaa ntúuⁿ yā naachi snee discípulos yeⁿ'é yā, ní ndaāca yā discípulos chí stiyaadú yā. Ni Jesús caⁿ'a yā chiī yā Pedro miiⁿ: Díí Simón, ¿Áá cyaadu di? ¿'Áá nguếε ichεĒ di cánduuchi di mar 'áámá hora? ³⁸ Ndís'tiī 'cuɛεti

SAN MARCOS 14 118

nduuchí nī ní caan'mangua'á nī ní nguéé diín nī nuundi. Cuaacu níínnyún espíritu yen'e nī nen'e diīin n'daacáā, naati cuerpo yen'é nī ní 'āā duūvā.

39 Tuu'mi ní Jesús cueⁿ'e ntúuⁿ yā ní nga" angua'a yā, ní ca" a ntúu" yā tan'dúúcā chí can'a yā vmnaan. ⁴⁰Ní nguεεcunée yā ndaa ntúuⁿ yā naachi snéé discípulos, ní ndaaca ntúuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ stiyaadú vā. Ní 'āā ntéé ngii ichee yā ndúúcū yaaⁿ ti nduutináaⁿ yā chi yaaⁿ náaⁿ yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguέέ déénu yā chí n'gueecútan'a yā. 41 Cuen'é yā ndii chiiⁿ ndii 'íínú cuuvi, ní ngaⁿ'angua'á yā. Ní taachi ndaa yā naachi snee discípulos, can'a vā: Ndís'tiī 'cuɛɛtivaadú nī ní ntaavi'tuunúúⁿ nī. 'Āā tiiní cā. 'Āā ndaā hora chi 'iin'yān nca'a yā 'úú Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs na tá'ā saⁿ'ā s'eeⁿ chi dinuuⁿndi. ⁴²Nducueeⁿ ndís'tiī ní cuⁿ'ū yú. 'Āā cuchiī niiⁿnuúⁿ saⁿ'ā chí nca'a 'úú.

Chiichí yā Jesús ní candέε yā 'iiⁿ'yāⁿ preso

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³Naaⁿ chi Jesús indée yā ndaa Judas chi saⁿ'ā 'áámá yeⁿ'ē ndiichuuvi discípulos. Ní ndaa sa ndúúcū n'deee n'dáí 'iin'yāⁿ ndúúcū machete 'uūvī lados 'caāiⁿ ndúúcū yáⁿ'á. Chiiduú n'gεετε ndúúcū maestros yeⁿ'e ley, ndúúcū 'iin'yāⁿ ndiicúū chi ngaⁿ'a ntiinnyuⁿ yeⁿ'e yaācū dichó'o yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. ⁴⁴Judas miiⁿ chí nca'a sa Jesús 'iin'yāⁿ s'eeⁿ, ní ca'a sa 'aama seña. Ní caⁿ'a sa 'túúcā: 'Iin'yāⁿ chi 'tú chi'neeⁿ cheendí, 'iin'yāⁿ miiⁿ chíí. Cuta'á nī 'iin'yāⁿ ní candɛɛ́ nī 'iin'yāⁿ ní din'daacá nī seguro 'iin'yāⁿ.

45 Taachí ndaā Judas nanáán Jesús ní caⁿ'a sa: N'dií Maestro, Maestro. Ní 'neeⁿ cheendi sa 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴⁶Tuu'mi ní sta'á yā Jesús ní candέε yā preso 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴⁷Naati 'áámá chéé 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé miiⁿ itun'dáa yā machete chi 'uuvi lados 'caāiⁿ yeⁿ'e yā ní 'nuucá'ai yā mozo yeⁿ'e chiiduú ch'eete ca ní ch'iica sa veēen mozo miiⁿ. ⁴⁸Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a vā chii yā nducyaaca 'iin'yān s'een: ¿'Áá can'daā ndís'tiī ndúúcū machete chi 'uūvī lados 'caāin ndúúcū yán'á chí cuta'á nī 'úú tan'dúúcā chi 'úú 'áámá duucu 'úú? ⁴⁹Nguuvi nguuvi caneé na váacū templo miiⁿ nguaaⁿ ndís'tiī chi ngi'cueéⁿ ní ndís'tiī ní nguεε sta'á nī 'úú. Chúū canéé chí cuuvi ní cuuvi cunnuū ca'ā naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs.

50 Tuu'mi ní nducyaaca discípulos s'néeⁿ yā Jesús miiⁿ dámaáⁿ yā ní cheenu yā.

San'ā 'díí chí cuen'e ngéenū

⁵¹Naati 'áámá saⁿ'ā 'dííⁿ ndaā sa ní cueⁿ'e sa ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ndεεcu sa 'áámá n'dyáⁿ'ā sábana. 'Áámá yā sta'á yā saⁿ'a 'díí miiⁿ. ⁵²Naati saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ ní s'neeⁿ sa sábana ní cueⁿ'ē sa dácaa yuūcú sa.

Jesús nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē chí n'gɛɛtɛ ca yeⁿ'e yaācū

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

53 Tuu'mi ní candée yā Jesús miiⁿ nanááⁿ chiiduú ch'eete ca. Ní miiⁿ nduuvidaamá yā nducyaaca chiiduú n'geeté ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū ndúúcū maestros yeⁿ'e ley. 54 Pedro miiⁿ ní cueⁿ'ē yaⁿ'ai sa n'dáa sa Jesús miiⁿ.

119 SAN MARCOS 14

Ní ndaa sa ndii chuva'āī yen'e va'ai chiiduú ch'ɛɛtɛ ca ní ch'iīndī sa ndúúcū policías ní in'taavi cuutú sa dáámá ndúúcu yā ti miin ní ngiichi yan'ā yen'é yā.

55 Chiiduú n'geete ndúúcū nducyaaca yā chí nduuvidaama in'nuúⁿ yā 'áámá prueba contra ye"'e Jesús mii" chí dií" yā condenar Jesús chi 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús; naati nguéé ndaaca yā. 56 Neené 'yaan 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā nduudu yaadi yeⁿ'e Jesús miiⁿ naati mar 'áámá yā nguéé dáámá nga" a yā. 57 N'duuví yā ní ncueeⁿ yā ní caⁿ'a yā nduudu yaadi, ní caⁿ'a yā: ⁵⁸Nús'uu ní ch'iindiveéⁿ 'nū chí Jesús caⁿ'a yā 'túúcā: 'Úú ní nadituūví váacu 'cūū chi san'ā ven'e i"'vee"dí 'cūū din'dái sa. Ní cheeti 'iinū nguuvi nadin'daí taama chi nguéé saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū din'dái sa.

⁵⁹ Naati nguéé nduuvidáámá nduudu yā yeⁿ'e chí ngaⁿ'a yā.

60 Tuu'mi ní chiiduú ch'ɛɛtɛ ca chi ngan'a ntiinnyun yen'e tanán'ā chiidūu, ndúcueen yā nguaan nducyáacá 'iin'yān s'een ní ntiinguuneen yā Jesús miin: ¿Áá nguéé de'ē vee nan'gueecútan'a nī? ¿De'ē chí ngan'á yā yen'e nī? ¿De'é ngan'a nī maán nī yen'e nī?

61 Jesús míín 'āā ntéé can'a yā. Ní nguéé n'guéécútan'a yā yen'ē mar 'áámá. Chiiduú ch'eete ca miin ntiinguunéén ntúun yā Jesús, ní can'a yā: ¿'Áá dii Cristo, Daiya Dendyuūs chí n'dai taavi?

62 Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: 'Tíícā 'úú. Ndís'tiī ní can'a nī snaan nī San'ā chi Daiya Dendyuūs chí 'cuūndī sa lado yen'e honor yen'é Ndyuūs chí véé tanducuén'ē poder yen'e yā. Ní ndaa sa nguaan meēén yen'ē nanguuvi.

63 Tuu'mi ní chiiduú ch'εετε ca chíín'cuūⁿ sa catecai sa, ní caⁿ'ā sa: ¿Dɛ'Ē ca diiⁿ yú testigos chí n'nuuⁿ yú? ⁶⁴'Āā ch'iindiveéⁿ nī dendu'ū chi ngaⁿ'ā sa contra Ndyuūs. ¿Táácā tuumicadíínuuⁿ nī? Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chi condenado Jesús chi 'cuuví yā.

65 Tuu'mi ní n'duuví yā ní ca'a nee daíⁿ yā Jesús ní n'gaadí yā nduutináaⁿ yā ndúúcū tíínūuⁿ. Ní policías ndúúcū ta'á yā ch'eⁿ'e yā naaⁿ Jesús. Ní caⁿ'a yā: Caaⁿ'maⁿ dí ¿du'ū ch'eⁿ'e dii?

Pedro miiⁿ ní ngaⁿ'ā sa chi nguéé n'diichi sá Jesús

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

66 Pedro miiⁿ ní canee sa chuva'ai cuaaⁿ ndiiyā. Ní ndaā 'áámá n'daataá chí diíⁿ mandado yeⁿ'ē chiiduú ch'εετε ca nanááⁿ Pedro miiⁿ. 67 Ní n'diichi tá chí in'taavi cúutū sa na yaⁿ'ā. Ní cānee táⁿ'ā miiⁿ ní ch'iīnu tá Pedro. Tuu'mi ní caⁿ'a tá: Diī ntúūⁿ di canee dí ndúúcū Jesús yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret.

68 Naati Pedro miiⁿ cheeⁿdiītū sa, ní caⁿ'ā sa: 'Úú ní nguéé in'diichí 'iiⁿ'yāⁿ, ndíí nguéé deenú chí ngaⁿ'ā di. Ní can'dáa sa cuaaⁿ chuva'āī naachi indaa yā. Tuu'mi ní 'caī tusáⁿ'ā. ⁶⁹Táⁿ'ā chi idiiⁿ mandado miiⁿ ch'íínú ntuūⁿ ta sáⁿ'ā, ní caⁿ'a tá chiī tá 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā miiⁿ: Sáⁿ'a 'cūū 'áámá chéé saⁿ'ā chi cachiica ndúúcū Jesús.

⁷⁰Naati Pedro miiⁿ ní nnguε̄cunée sa cheeⁿdíítu sa. Cuayiivi miiⁿ ní 'iiⁿ'yā̄ⁿ chi snée yā miiⁿ ní caⁿ'a ntúuⁿ yā Pedro: Cuaacu chí dii ní dáámá chi cachiica di ndúúcū Jesús ti dii ní ye¹'ē yá¹'āa Galilea, ní nduudu ye¹'ē di tan'dúúcā 'ii¹'yā¹ s'ee¹.

7¹ Tuu'mi ní Pedro miin ní 'caa'va sa, ní cunncáā can'ā sa. Ní 'cái sa "por Ndyuūs": Nguéé n'diichí 'íín'yan 'cúū.

⁷²Tuu'mi ní túsan'ā miin 'cai ntúun tī ndii 'úúví cuuvi. Ní Pedro miin ní n'gaācu sa chi Jesús can'a yā chii yā san'ā: 'Naan chi 'āā cuéé 'cuaī túsan'ā 'uūvī cuuvi, 'āā 'íínú cuuvi cheendiītu di chí ngan'a di chi nguéé n'diīchi di 'úú. Taachi nádicādíínuun sa chuū, ní cheēcū sa.

Jesús nanáán Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

Taachí chideeve, chiiduú n'geeté ní nduuvi daamá yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū chi nga" a ntii nyu ve" e yaācū, ndúúcū maestros yeⁿ'e ley, ndúúcū nducyaaca 'iin'yān n'geete. Ní ndeē chiichí yā Jesús ní candέε yā 'iin'yān nanááⁿ gobernador Pilato. ²Tuu'mi ní Pilato miiⁿ intiinguuneeⁿ yā Jesús: ¿'Áá díí Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi judíos? Ní Jesús nan'gueecútaⁿ'a yā: N'diī ngaⁿ'a cuaacú nī ti 'tíícā. ³Chiiduú n'gɛɛtɛ ní neené n'deee nááⁿ chi ngaⁿ'á yā contra yeⁿ'e Jesús naati Jesús nguéé nan'gueecútaⁿ'a yā yeⁿ'ē mar 'áámá. ⁴Tuu'mi ní Pilato miiⁿ ní nan'gueecunée yā ntiinguunéeⁿ yā Jesús miiⁿ: ¿'Áá nguéé de'ē vee nán'gueecútan'á nī? 'Cuin'dííchí nī yeⁿ'é tanducuéⁿ'ē chí nguέε n'daacā nga"'á yā ye"'e nī.

⁵Naati Jesús miiⁿ ní nguéé de'ē vee nan'gueecútaⁿ'á yā. Chííⁿ chí Pilato miiⁿ cheⁿ'e yiinú yā ní nguéé déénu yā de'ē nadicádíínuuⁿ yā. Pilato caⁿ'a yā chi 'íín'yāⁿ s'eeⁿ candέέ yā Jesús chi 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ (Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

⁶Canéé 'áámá costumbre yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chí n'dεεchi yā 'áámá saⁿ'ā chi canuuⁿ vácūū nguuvi 'viicú yeⁿ'e pascua. 'Áámá saⁿ'ā chi preso sa chi 'iin'yān Israel nen'e yā, 'tíícā canee chí diīiⁿ Pilato miiⁿ. ⁷Ní canıııⁿ 'áámá saⁿ'ā vácūū chí nguuvi Barrabás ndúúcū ta n'duuvi saⁿ'ā chi 'niiⁿ'nuⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ taachi 'āā diiⁿ caandá yā contra gobierno miiⁿ. ⁸Ní 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ní ndaa yā nanááⁿ Pilato miiⁿ, ní chiica yā chi Pilato ní diíⁿ yā tan'dúúcā costumbre yeⁿ'e yā. ⁹Ní Pilato miiⁿ nanˈguεεcútaʰˈa yā: ¿ˈÁá neʰˈe nī chí n'dεēchí Rey yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ Israel?

10 Tí Pilato miiⁿ deenu yā chí chiiduú n'gɛɛtɛ nca'á yā Jesús miiⁿ cáávā vaadī ngueēé. 11 Naati chiiduú n'gɛɛtɛ chinuú yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén chí caaca yā Barrabás ti n'dáacā chí n'dɛɛchii yā saⁿ'ā chi nguuvi Barrabás. 12 Tuu'mi ní Pilato miiⁿ intiinguunéeⁿ yā: ¿Dɛ'ɛ́ neⁿ'e nī chi diíⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí ndís'tiī ngaⁿ'a nī Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel?

¹³'Iin'yān s'een nan'guεεcútan'a yā ní 'cai yiicú yā: Cu'neennga'á nī 'iin'yān.

¹⁴Pilato miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dɛ'Ē chi nguéé n'daacā πdíiⁿ sáⁿ'a 'cūū? Naati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nan'guεεcúnée yā 'cai yā: Cu'neeⁿnga'á nī 'iiⁿ'yāⁿ.

¹⁵Tuu'mi ní Pilato miiⁿ chi nguέέ neⁿ'e yā chi nduuvi táaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'é yā, n'dεεchii sá Barrabás miiⁿ. Cuayiivi ní caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa chi 121 SAN MARCOS 15

'cueⁿ'é yā Jesús miiⁿ. Ch'iinu ch'eⁿ'é yā Jesús miiⁿ ní nca'a sa Jesús miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí cu'nééⁿnga'á yā.

16 Tuu'mi ní soldados romanos candέε sa Jesús vaacuyáāⁿ na cuarto yeⁿ'e palacio miiⁿ chi nguuvi Pretorio, ní yaa'ví yā tanáⁿ'ā soldados ní nduuvidaamá yā miiⁿ.

17 Ní s'nuúⁿ yā catecai morado cuá'āa Jesús miiⁿ. Ní s'nuúⁿ yā tiiⁿ Jesús miiⁿ 'áámá corona chi ndeenyú ndúúcū yaaⁿ.

18 Tuu'mi ní tucá'a yā 'cai yā: Cunduuchi nī n'diī, Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel.

¹⁹Ní ch'en'é yā tiín yā ndúúcū 'áámá taan nduu. Ní ca'a nee dáin yā Jesús ní nchiīntii'yá yā nanáan yā, ní diín yā honrar 'iin'yān. ²⁰Ch'iinu ch'iinnyunnéen yā yen'e Jesús 'tííca, ndivíi yā catecai chi morada ní 'nuun 'nuūn ntúun yā catecai maán yā. Cuayiivi tun'dáa yā Jesús ní s'neennga'á yā 'iin'yān.

S'néénnga'á yā Jesús

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

²¹'Áámá saⁿ'ā yeⁿ'e yáⁿ'āa Cirene chi nguuvi sa Simón, chí chiidá Alejandro ndúúcū Rufo, ndáa sa cheⁿ'e sa cuεεti. Taachí cho'o sa cyúúní miiⁿ, soldados a fuerza di'cuíítu yā saⁿ'ā chi candεε sa cruz yeⁿ'e Jesús miiⁿ.

²²Ní candέε yā Jesús 'áámá lado yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén na lugar chi nguuvi Gólgota chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ nduudu yeⁿ'e yú, Lugar ní 'Iini Nga'ai Tiīíⁿ. ²³Ní ca'á yā chí chi'i Jesús vino chi staⁿ'a yā ndúúcū yaātā yaāa chi nguuvi mirra, naati Jesús nguéé chi'i yā. ²⁴Tuu'mi ní chi'neeⁿnga'á yā Jesús. Ní soldados ní tun'dáa yā suertes yeⁿ'é yā

ndúúcū na catecai Jesús miiⁿ, ní n'diichí yā chε̄ε chí candε̄ε 'aama 'aama yā.

25 N'gɛɛcú nuun yen'e ngɛɛtiyaan miin taachí s'neennga'á yā 'iin'yān.
26 Ni s'néen yā 'áámá letrero na tiīin cruz yen'e Jesús miin. Ní letra chi cánéé nguūn na tabla miin ní ngan'ā yen'e nuūnndī yen'e yā. Ní cánéé nguūn chuū: Rey yen'e 'iin'yān yen'e ndaata Israel. 27 Dáámá ndúúcū Jesús s'neennga'á yā 'uūvī sán'ā chí duucu. 'Áámá ní lado tá cuaacú yā táámá ní lado ta 'cueé yā.
28 'Tíícā ní chi cuaacu naachi canéé nguūn na libro yen'e Ndyuūs 'tíícā: Chídidúúché yā ndúúcū 'iin'yān chi vɛɛ́ nuunndi yen'e yā.

²⁹'Iin'yān chí ngo'ó yā nanáán cruz miin cunncáā ngan'a yā yen'ē Jesús. Idi'nún'u yā tiin yā ní cunncáa n'dai cheendi yā ní ngan'a yā: Díí chí ndiītuū'ví di yaācū ní nadacueén di cheeti 'iīnū nguuvi, ³⁰nadanguán'āī maān di. Dii ní nch'een di na cruz.

31'Tiicá ntúūn chiiduú n'gɛɛtɛ ndúúcū maestros yen'e ley duuchinéen yā Jesús. Ní ngan'a yā nguaan maán yā: 'Iin'yān miin nadinguán'ai yā táámá 'iin'yān naati maan ní nguɛɛ́ ngíí nadinguán'ai yā maán yā 'iin'yān. 32 Ndúúti chi 'iin'yān miin chí Cristo miin snaan yú 'iin'yān nch'éen yā na cruz maan. Tuu'mi ní cu'téénu yú. Ní ndíí 'iin'yān chi ca'neennga'á yā daama ndúúcū Jesús miin ní cunncáā ngan'a yā yen'e yā.

Jesús ch'ii yā

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

³³Taachí chii maⁿ'a nguuvi miiⁿ chi maāíⁿ núúⁿmáⁿ íⁿ'yeeⁿdī ndii ná

n'gɛɛcu 'íínú chiīnū. 34'Āā táánduū n'gɛɛcu 'iinu Jesús miiⁿ ní 'cai yiicú yā: Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? (chí neⁿ'e caaⁿ'maⁿ nduudu yeⁿ'ē yú: N'dií Ndyuūs yeⁿ'é, n'dií Ndyuūs yeⁿ'é, ¿dɛ'Ē cuuvi chí s'neé nī maaⁿ 'úú dámaáⁿ?)

³⁵N'dúú'ví 'iin'yān chi snee yā miin ní ch'iindiveén yā ní can'a yā: 'Caandiveén nī, n'gaí yā yen'e profeta Elías miin.

³⁶Ní ndaā 'áámá soldado ngeenu yā ní taachi chiītu 'áámá esponja yeⁿ'e vinagre s'néeⁿ yā esponja miiⁿ na 'áámá ndúú ní ca'a yā chí chi'i Jesús. Ní caⁿ'a yā: 'Āā canee rá yā. N'diichi yú nduuti chi 'áá chiī profeta Elías miiⁿ ní nádich'eēⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ.

37 Tuu'mi ní Jesús 'cai yiicú yā ní ch'iī. 38 Ní cortinas yen'e yaācū templo chiī 'uuvi taān, steēn naavtán'ā ndíí cuáán 'niinnún ndíí cuáán ndiiyā. 39 Ní 'áámá san'ā romano chí ngan'a ntiinyun yen'ē cien soldados chééndii sa nanáán Jesús miin. Taachí n'diīchī sa ní ch'iindiveēn sa taacá 'cai Jesús ní taacá ch'īi yā, soldado miin ní can'a sa: Cuaacu níínnyún chí sán'a 'cūū ní Dáíyá Dendyuūs san'ā.

⁴⁰ Snée ntúūⁿ n'duuvi n'daataá n'giinu yaⁿ'ai tá. Ní ndúúcū n'daata s'eéⁿ mííⁿ canee ta María yeⁿ'e yáāⁿ Magdala, ndúúcū tá María chi chεεcuú José ndúúcū Jacobo chí nguuvi Menor, ndúúcū n'daataá chi nguuvi Salomé. ⁴¹ N'daata s'ééⁿ ní can'dáa yā Jesús miiⁿ ní dichíí'vɛ yā Jesús taachi cachiicá yā yáⁿ'āa Galilea. Ní neené 'yaaⁿ ca n'daataá snée yā miiⁿ, n'daataá chí ngaⁿ'a yā daama ndúúcū Jesús miiⁿ na yáāⁿ Jerusalén.

Ch'iichí yā cuerpo yeⁿ'e Jesús miiⁿ (Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴²Taachí chiinū nguuvi miiⁿ chi viernes chí ch'iindiyaán yā cáávā 'viicu pascua miiⁿ nguuvi chí cuuvi dεενε nguuvi chi ntaavi'tuunúúⁿ yā 'iin'yān, 43 ndaā José yen'e yáān Arimatea. Saⁿ'ā miiⁿ ní saⁿ'a ch'ɛɛtɛ veⁿ'e Junta Ch'εετε veⁿ'e 'iiⁿ'vāⁿ Israel. Ní cunee ngiinu sa nguuvi chi Ndyuūs ndaa yā ni ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā. Ní ndúúcū valor ndaā sa nanáán gobernador Pilato miin. Ní caⁿ'a sa Pilato miiⁿ chí nca'a vā cuerpo yeⁿ'e Jesús. ⁴⁴Pilato miiⁿ ní cueⁿ'e yiinú yā chí 'āā ch'iī Jesús miiⁿ ní yaa'vi yā saⁿ'ā chi ngaⁿ'a ntiiⁿnvuⁿ veⁿ'e soldados chi cuchii sa nanáaⁿ yā. Taachí ndaa sa ní 'iicu tiinguuneeⁿ yā saⁿ'ā: ¿'Áá cuaacu chi ch'iī Jesús? 45 Taachí soldado centurión miiⁿ ngaⁿ'a sa chi cuaacu, tuu'mi ní Pilato miiⁿ ca'a yā orden chi ca'a sa cuerpo yeⁿ'e Jesús miiⁿ José miiⁿ. ⁴⁶Cuayiivi ní José cái sa 'áámá sábana chi fina ní nadicheeⁿ sa cuerpo miiⁿ ní sta'a sa ní ch'ɛēcū sa cuerpo miiⁿ ná sábana miiⁿ. Ch'iinu maaⁿ ní s'nuūⁿ sa chɛɛti 'áámá váinvāⁿ ní nííⁿnuúⁿ canee 'áámá tuūu ch'ɛɛté. Ní s'nuúⁿ yā tuūu ch'eete cheendi yáinyān miin. 47 Tá María Magdalena ndúúcū María chi chεεcuú José cueⁿ'é vā ní n'diichí vā naachí ch'ɛɛ̄chi Jesús miiⁿ.

Jesús nduuchi yā ye"'ē nguaa" tiná"'ā

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

16 Taachi chó'ōo sábado, nguuvi chi ntaavi'tuunúúⁿ yā, María yeⁿ'e yáāⁿ Magdala, ndúúcū María chí chεεcuú Jacobo,

123 SAN MARCOS 16

ndúúcū n'daata chi Salomé cai yā perfumes chi cueendái yā vmnáán yen'ē cuerpo yen'ē Jesús miin ní cuen'e yā. Neené tyaan yen'ē nguuvi vmnáán vmnaan yen'é ndeēte chi domingo taachí can'dáá 'yán'ā n'daatā s'een ndaá yā na yáinyān miin. Ní ngān'a yā nguáán maán yā: ¿Du'ū ndivíi tuūu yen'ē yú taachí ndaā yú cheendi yáinyān?

⁴Taachí ndaa yā, tuu'mi ní n'diichi yā chi tuūu ch'eeté n'dai miin 'āā ntéé canéé na lugar yeⁿ'ē. ⁵Ní taachí ndáa yā cheeti yáinyān, miin n'diichí yā 'áámá saⁿ'ā 'dííⁿ vεε sa lado tá cuaācú ní canúúⁿ sá catecai ch'éenūu sa ní cuέε. Ní n'daata s'eeⁿ dii'vá vā chiī. 6Sán'ā miin ní can'ā sa: Nguéé dii'yá nī cuuvi. Ndís'tiī ní in'nuúⁿ nī cuerpo yeⁿ'e Jesús yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret, 'iiⁿ'yāⁿ chí iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ca'nééⁿnga'a yā. Nááti 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní 'āā ndúúchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā ní nguée yā 'muuⁿ. Cuin'diichí nī naachí canuúⁿ yā. ⁷Ndís'tiī cuinaⁿ'á nī ní cuuvi nī discípulos yeⁿ'e yā, ndúúcū Pedro, chi Jesús miiⁿ ní caⁿ'á yā vmnááⁿ ndís'tiī na yán'āa Galilea. Míín snaán nī 'iin'yān tan'dúúcā chi Jesús caⁿ'a yā chii yā ndís'tiī ndúúcū tanán'ā 'iin'yān.

8 N'daata s'een ní cunan'á yā ngeenu yā yen'e na yáinyān, ti neené cuen'e yiinú yā ní yiinduuví yā. Nguéé de'ē vee can'á yā chii yā mar 'áámá 'iin'yān, ti 'va'á yā.

Jesús che'enaá" yā ye"'e ta María Magdalena

(Jn. 20.11-18)

⁹Taachí Jesús nduuchi yā chidɛɛvɛ nguuvi domingo chi nguuvi vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ndɛɛ̄tɛ̄ mii", vmnáá" vmnaa" che'enaá" yā nanáá" María Magdalena, n'daataá chí nn'divií yā ndɛɛ̄chē espíritus ye" e yáá"n'guiinūu" ye" ē ta. 10 Tá" ā mii" ní ca" a tá ní chii tá 'ii" yā" chí chiicá yā ndúúcū Jesús mii". Ní ngɛɛcú 'ii" yā" s'ee" chí neené ndaachií yiinu yā. 11 Ní taachí 'ii" yā" s'ee" ch'iindiveé" yā chi Jesús mii" nduuchi yā ye" e nguaa" tiná" ā ní chí tá" ā mii" n'diichi tá Jesús, nguɛ́ɛ́s'teenú yā.

Jesús che'enaáⁿ yā yeⁿ'ē 'uūvī discípulos yēⁿ'e yā

(Lc. 24.13-35)

¹² Cho'ōo chúū, ní Jesús che'enaán yā yen'ē 'uuvi 'iin'yān chi cuen'é yā na yúúní. Ní Jesús diín yā tan'dúúcā chi nguɛɛ déénu yā yen'e chi chó'ōo. ¹³ Ní cuayiivi 'iin'yān s'een ní cúnan'á yā ní can'a yā chii yā tanán'ā discípulos. 'Tiicá ntúūn discípulos ní nguéé s'teenú yā.

Jesús idichó'o yā 'iin'yān apóstoles yen'e yā

(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴Chiī ch'íinū nguuvi domingo mii", ní Jesús che'enaá" yā ye"'ē ndu'ū ndiicháámá discípulos yē"'e yā, taachi 'ii"'yā" s'ee" vɛɛ̄tɛ́ yā na mesa. Ní Jesús tuūvi iinú yā ndúúcu yā ti discípulos nguɛ́ɛ́ s'teenu yā ní chɛɛchi staava ye"'é yā ti discípulos nguɛ́ɛ́ s'teenú yā 'ii"'yā" chi nga"'a yā chí n'diichí yā Jesús chí 'āā nduuchí yā ye"'ē nguaa" tíná"'ā. ¹⁵Ní ca"'a yā chii yā discípulos: Cué"'e nī núú"má" nación ye"'e í"'yee"dī ní caa"'má" nī ndúúdú cuaacu ye"'ē chí nanguá"'ai yā nanáá" nducyaaca 'ii"'yā". ¹⁶'Ii"'yā" chí i'teenú yā ní ngɛɛdínuú"ni" yā,

SAN MARCOS 16 124

ní nanguan'ai yā yen'e nuunndi yen'e yā. Naati 'iin'yān chi nguśś i'téénu yā cuuví yā condenado. ¹¹ Níícú señales yen'e poder miin canéé ndúúcū 'iin'yān chi i'téénu yā 'úú. Ndúúcū chi duūchí tun'daá yā espíritus yen'e yáánn'guiinūun yen'e 'iin'yān ní cuuví can'á yā táámá davaacu chí ngai. ¹8 Ní nduuti chi cuta'á yā ndúúcū ta'a yā 'áámá cúú ní nguśś dɛ'ē daño diśn tī ndúúcu yā. Ní nduuti chi cu'ú yā dɛ'ē chí veneno miin nguśś diin daño 'iin'yān. Ní cun'duú yā ta'a yā vmnaan yen'ē 'iin'yān chi ngíítā ní 'iin'yān s'een ní nduūvā yēn'e yā.

Jesús cundáa yā va'ai cheeti nguuvi

(Lc. 24.50-53)

¹⁹ Ch'íínú can'a Señor Jesús ndúúdú 'cūū ndúúcū discípulos yēn'e yā ní cundáa yā na va'ai chεεti nguuvi. Ní ch'iindí yā lado yen'e honor yen'é Ndyuūs. ²⁰ Discípulos ní cuen'e yā, ní can'a yā nduudu cuaacu yen'ē chí nanguan'ai yā ndu'ū cuaan. Maan Señor Jesucristo ngiinnee yā discípulos 'íícú canee n'daācā ndúúdú yen'e yā cáávā señales ndúúcū vaadī n'giinu chi diín yā. 'Tíícā chiī.

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGUŪⁿ APÓSTOL LUCAS

Ye"'e cáávā chí idingúu" yā carta 'cūū

Nééné 'yaan 'iin'yān nguaan s'uuúⁿ neⁿ'é yā idingúuⁿ yā dendú'ū chí chiī, chííⁿ chi s'uuúⁿ deenu yú chi nduudu cuaacu. ²'Tíícā tan'dúúcā chi 'iin'yān s'een n'diichí yā tanducuéⁿ'ē ndíí taachí chi nga'ā, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní chi'cueeⁿ yā s'uuúⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ candέε yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní ngaⁿ'á yā nduudu miiⁿ. ³'Úú, Lucas, idinguúⁿ yeⁿ'é díí Teófilo cáávā chi deenú chi díí ní n'dai di. 'Tiicá ntúūⁿ 'úú ní nadicádiinúúⁿ chi idinguúⁿ veⁿ'ē di tanducuéⁿ'ē chí chiī. Diiⁿncā n'diichí tanducuén'ē ndúúcū cuidado ndíí taachí nga'ā. 4'Túúcā idinguún ní tuumicadíínuun di chee chí nduudu cuaacu yeⁿ'ē dendú'ū chi 'iiⁿ'yāⁿ chi'cuéeⁿ yā dii.

Yeⁿ'e chi ángel yaa'vi yā chí ch'iindiyaāⁿ Juan

⁵Tiempo miiⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ Herodes miiⁿ chí chīi yā rey yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea, canéé 'áámá chiiduú chi nguuví yā Zacarías. Chiiduú miiⁿ ní yeⁿ'e grupo yeⁿ'e Abías. Ní n'daataá yeⁿ'e Zacarías ní nguuvi tá Elisabet. Ní Elisabet miiⁿ ní yeⁿ'e ndaata

yen'e Aarón. ⁶Ndúú 'uuví yā ní n'dai taaví yā nanáán Ndyuūs. 'Iin'yān s'een nguéé de'ē vee diín yā chi nguéé n'daacā ndúúcū 'iin'yān caati s'neen veén yā nducuén'ē nduudu chi ngan'a 'iivú Ndyuūs. ⁷'Iin'yān s'een nguéé daiyá yā, ti Elisabet miin nguéé taaví yā daiyá yā. Ní nduu 'uuví yā ní 'āā ndiicú yā.

⁸'Áámá nguuvi, taachi tuneeⁿ turno ye"'e grupo ye"'e Zacarías chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e chiiduú chi dichíí've yā na yáacū templo yen'é Ndyuūs, 'tíícā diíⁿ Zacarías ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e chiiduú nanááⁿ Ndyuūs. ⁹Ní tan'dúúcā costumbre veⁿ'e chiiduú s'eeⁿ, tuneeⁿ Zacarías miiⁿ chí cunndaa yā na yáacū templo ye"'e Ndyuūs ní 'nee" ya"'a yā incienso. ¹⁰Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ snée yā cuaaⁿ chuva'āī yáacū templo ní ngaⁿ'angua'á yā neⁿ'e chi ngiichi incienso cheeti yaācū templo. ¹¹Zacarías miiⁿ canee yā na yaacū. Ní che'enaāaⁿ yeⁿ'e Zacarías miiⁿ 'áámá ángel chi Ndyuūs dichó'o yā. Ní ángel mííⁿ chééndii yā lado tá cuaacu yeⁿ'ē nátai naachi n'giichi incienso miiⁿ. ¹²Ní taachi Zacarías miiⁿ n'diichí yā ángel miiⁿ 'āā ntéé deenú yā dɛ'ē chi diín yā ní dii'ya

SAN LUCAS 1 126

taaví yā chiī. ¹³Naati ángel miiⁿ ní ca" a yā: N'diī Zacarías, nguéé 'va'á nī, ti Ndyuūs ní ch'iindiveén yā chí ca" angua'á nī. Ní 'cuūndiyáā" 'áámá daiya n'daataá yen'é nī Elisabet miin, ní cu'neéⁿ nī nguuvi sa Juan. ¹⁴Ní cuuvi veenu taaví nī cáávā sa"ā 'líín. Ní 'yaan n'dáí 'iin'yān cuuvi yeenú yā cáávā chi 'cuundiyaāⁿ dacua'ā miiⁿ. ¹⁵Caati daiyá nī miiⁿ ní cuuvi ch'eete sa nanáán Ndyuūs. Nguéé cu'u sa vino ndíí nguéé ndúú cu'u sa de'ē vee chi cuuvi cuū'vī sa. 'Āā canee sa ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndíí taachi 'āā cuέέ 'cuundiyaāⁿ sa. ¹⁶Saⁿ'ā miiⁿ ní diiⁿ sa chi 'yaaⁿ taavi ca daiyā 'iiⁿ'yāⁿ Israel ngueecuneé yā ní i'téénu yā Ndyuūs yeⁿ'e yú. ¹⁷Daiyá nī, Juan 'cūū, ní ca" a sa vmnaa" ye" e Señor Jesucristo. Ní canee sa ndúúcii espíritu ndúúcū poder tan'dúúcā chi canee profeta Elías ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní diiⁿ sa chi 'cueetinéé n'daācā 'iin'yān chi n'geete ndúúcū daiya yā. Níícú 'iin'yān cuuvi cu'téénu yā tan'dúúcā Ndyuūs neⁿ'é yā chi cu'téénu yā, ní tan'dúúcā taná" a 'ii" yā" chi n'dai i'téénu yā. Ní 'tíícā caⁿ'a sa diiⁿ sa chi 'iiⁿ'yāⁿ s'ee" 'cuɛɛtinéé yaá" yā chi cuuvi cu'téénu yā Señor Jesús taachi ndaa yā.

¹⁸Tuu'mi ní Zacarías miiⁿ ní tiinguunéeⁿ yā ángel miiⁿ: ¿Táácā cu'teenú chi ngaⁿ'a nī? caati 'úú ní 'āā ndiīcúú 'úú, 'tiicá ntúūⁿ n'daataá yeⁿ'é.

¹⁹Angel miiⁿ n'guεεcútáⁿ'a yā ní caⁿ'á yā: 'Úú ángel chi nguuvi Gabriel chi caneé chi diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ nanááⁿ Ndyuūs. Dendyuūs dichó'o yā 'úú. Ní 'úú yaa'ví n'diī ní cuuví nduudu n'dáí 'cūū n'diī. ²⁰Maaⁿ ní cuuvi 'díi'mi nī ní 'āā ntéé cuuvi caaⁿ'máⁿ nī ndii chó'ōo chúū taachi cunuuⁿ ca'ā tiempo yeⁿ'ē, ti nguéé chi'teenú nī nduudu yeⁿ'é taachi ngaⁿ'á chi chuū chí cuuvi.

²¹Neⁿ'e chí chiī chuū, 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chi snée yā chuva'ai yáacū templo chi snéé ngiinu yā Zacarías miiⁿ cueⁿ'e yíínú yā chí Zacarías miiⁿ ní chi'naáⁿ yā chɛɛti yaacū templo yeⁿ'é Ndyuūs. ²²Taachi Zacarías miiⁿ ní nan'dáa yā chɛɛti yaācū 'āā ntɛɛ́ ngii ngaⁿ'a yā. 'Iin'yāⁿ s'eeⁿ ní tuumicadíínuuⁿ yā chi vɛ́ɛ́ 'áámá visión chi n'diichí Zacarías miiⁿ taachí canée yā chɛɛtí yaācū templo. Zacarías miiⁿ díta'á yā dɛ'ē chi neⁿ'e caaⁿ'máⁿ yā ti chiī 'díi'mí yā.

²³Taachí ch'iīnū turno chi 'áámá ndɛɛtɛ yen'e servicio chi diin yā ntiinnyun chɛɛti yaacū templo Zacarías miin ní cunan'á yā na vaacu yā. ²⁴Cho'ō tiempo 'cūū ní n'daataá yen'é yā chi Elisabet miin ní ch'iindi dácua'a yen'é yā ní 'áámá canúun ta na vaacu ta nyun'u 'iīyū. Ní neené nacadíínuun ta. Ní ngan'a ta maan ta: ²⁵Chuū chi Señor Ndyuūs miin ní diín yā nduucú na nguuví 'cūū ní diín yā chi 'äā ntɛɛ́ 'cuinaán nanáán 'iin'yān.

Angel can'á yā chi 'cuundiyáān Jesús

²⁶Cuayiivi chí ch'íínú jaaⁿ 'iiyū chi Elisabet miiⁿ ch'iindi dácua'a yeⁿ'e tá ní Ndyuūs dicho'ó yā ángel Gabriel taama vmnéⁿ'ēe. Ní cueⁿ'é yā na 'áámá yáāⁿ chi nguuvi Nazaret chi yeⁿ'ē yáⁿ'āa Galilea.
²⁷Ndyuūs dicho'ó yā ángel Gabriel miiⁿ nanááⁿ 'áámá n'daataá chi

127 SAN LUCAS 1

cuiinú chi nguuvi tá María. María miiⁿ ní caⁿ'á yā chi 'caandavaacú yā ndúúcū 'aama saⁿ'ā chi nguuvi José. Saⁿ'á 'cuū ní yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e rey David chi ndíí tiempo chi 'āā chó'ōo. ²⁸ Angel miiⁿ ní sndaa yā naachi canéé María ní caⁿ'a yā: N'diī, María, yeenú taavi nī chi Ndyuūs neⁿ'e taaví yā n'diī. Señor Ndyuūs caneé yā ndúúcū n'diī. Ndyuūs di'viicu cá yā n'diī nguaaⁿ nducyaaca n'daataá yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

²⁹Taachi María miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, cueⁿ'ē yiinú yā ní chista" a vaadī cadíínuu ve" é yā yeⁿ'e nduudu yeⁿ'e ángel miiⁿ. Ní nadicádiinuuⁿ yā: ¿Dé'ē neⁿ'e caan'man nduudú cūū? 30 Tuu'mí ángel miiⁿ ní caⁿ'a yā: N'diī, María, nguéé 'va'a nī, ti véé taavi favor ye"'é nī nanáá" Ndyuūs, ti Ndyuūs dine"'é yā n'diī. 31 Ní cuuvi daiyá nī ní 'cuūndī 'áámá san'ā daiyá nī, ní cuuvi nguuví yā JESÚS. 32 Daiyá nī cuuvi ch'eete n'daí yā ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'á yā chi daiyá nī ní Daiyá Dendyuūs chi ch'eete taavi ca. Ní Señor Ndyuūs can'a yā diíⁿ yā chi daiyá nī ní cuuví yā rey lado yen'e rey David tan'dúúcā nguuvi chí 'āā cho'oó. 33 Ní caan'man ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel cue"'e daā"ma". Ní naachi caa"'ma" ntiiⁿnyúⁿ yā ní 'áámá cūnee.

34 Tuu'mi ní María can'á yā chii yā ángel: ¿Taaca cuuví chuū, ti 'úú ní nguéé isan'ā yen'é?

³⁵Angel miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'á yā: Ndúúcū poder yeⁿ'é Ndyuūs chi canéé na va'ai chεεti nguuvi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní ndaá yā vmnaaⁿ yeⁿ'é n'diī. Ní cu'neéⁿ yā 'daan'nún' yā tan'dúúcā meēén vmnaan yen'é n'diī ní 'iicu cuuvi chó'ōo yen'é nī chí dacua'ā 'líín' chi 'cuundiyaān miin' tíícā cunée yā yen'é Ndyuūs ní cuuvi nguuví yā 'iin'yān' chi deeve chi Daiya Dendyuūs 'iin'yān.

36 Ní n'diichí nī. Prima yen'e nī chí nguuví Elisabet miin, 'cuundii ntúūn' 'áámá daiyá yā maan chí 'āā ndiicú yā. 'Āā jaan' iiyu daiyá yā cheetí yā, n'daataa miin chí 'iin'yān' s'een ngan'a yā chi nguee 'cuūndī daiya yā.

37 'Tíícā diin Ndyuūs caati 'iivú Ndyuūs cuuvi diín yā tanducuén'ē chi nen'é yā diín yā.

³⁸ Tuu'mi ní María miiⁿ ní caⁿ'á yā: 'Úú criada chi ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ 'iivú Ndyuūs yeⁿ'é. Maaⁿ ní Ndyuūs diíⁿ yā nduucú tan'dúúcā chí caⁿ'a yā chi diíⁿ yā. Taachi ch'iinu caⁿ'a yā chuū, ángel miiⁿ ní cunaⁿ'a yā.

María miiⁿ cheⁿ'é yā n'diichi yā Elisabet

³⁹Nguuvi s'eeⁿ María miiⁿ nūuⁿ cue"'é yā na yúúní ní ndāa yā na yáāⁿ Judá. ⁴⁰Ní ndāa yā na vaacu Zacarías miiⁿ ní yaa'ví yā Elisabet. ⁴¹Taachi Elisabet miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e María dacuá'āá miiⁿ ní nuⁿ'u cheeti Elisabet miiⁿ. Ní Elisabet mííⁿ chiitu Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs táⁿ'ā. 42Ní ca" a yā ndúúcū nduudu díítuú: Dε'ē chúúcā n'dai n'diī nguaaⁿ nducyaaca n'daataá. Ní n'dai taavi daiyá nī chí 'cuūndi yā. 43 ¿Du'ū 'úú chí ndaā chεεcu Señor Ndyuūs ye"'é chí yaa'ví yā 'úú? 44Ti taachí ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿ'e nī, dacua'ā ye¹'é nu¹'u chε̄εtí tan'dúúcā chi yeenu taavi yeⁿ'ē. 45 Dε'ē chúúcā n'dai dii chí chi'téénu di caati cúúví SAN LUCAS 1 128

cuaacu tan'dúúcā chi Señor Ndyuūs caⁿ'a yā.

- ⁴⁶ Tuu'mi María ní caⁿ'a yā: Alma yeⁿ'é i'teenú taavi Ndyuūs ní dich'εετέ Ndyuūs.
- ⁴⁷ Ní staava yeⁿ'é ní yeenú n'dai chi i'teenú Ndyuūs. Ní Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā 'úú yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é.
- ⁴⁸ Ti Ndyuūs n'diichí yā 'úú chi pobre 'úú ní dichii'vé Ndyuūs, ti ndíí maaⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'e 'úú: Dε'ε chúúcā n'dai 'úú.
- ⁴⁹ Ti Ndyuūs chi véé taaví poder yen'é yā diín yā nduucú cosas chí ch'eete n'dai. Ní Ndyuūs ní deēvē taaví yā.
- Ní Ndyuūs ya'ai 'iinu taaví yā caavā nducyaaca 'iin'yān chi i'téénu yā yen'e yā tiempo chi chó'ōo, 'tiicá ntúūn tiempo maan, ní 'tiicá ntúūn tiempo chi cuchiī.
- 51 Dendyuūs 'āā diin' yā vaadī n'dai ch'ɛɛtɛ ndúúcū poder yen'é yā, níícú diín yā ganar yen'e staava yen'é 'iin'yān chi dich'ɛɛté yā maán yā.
- Ndyuūs divíi yā 'iinntyén'ē chi ngan'a ntiinnyun yen'e trono yen'é yā, ní dich'eeté yā 'iin'yān ndiicúún.
- Ndyuūs ca'á yā cosas chi n'dai taavi 'iin'yān chí ch'iindiveén yā yen'e yā. Ní nguéé diín yā de'ē vεε cáávā 'iin'yān s'een chi nguéé nen'é yā chi Ndyuūs nneé yā 'iin'yān s'een.
- Ndyuūs chinneé yā s'uuún chi 'iin'yān yen'e Israel ti dichíí've yú 'iin'yān. Ní nn'gaacú yā yen'e s'uuún ní nduuvi ya'áí taaví yā yen'e s'uuún.

Ndyuūs cuen'e daānman idiín yā tan'dúúcā chi can'a yā 'iin'yān yen'e ndaata yen'e yú, ní ndúúcū chiida yú Abraham ndúúcū 'iin'yān yen'é yā ndíí cuaan vmnaan.

'Túúcā ngaⁿ'a María miiⁿ.

56 Tuu'mi ní María miin canée yā ndúúcū Elisabet tan'dúúcā 'íínú 'iiyū. Cuayiivi ní cunan'á yā na vaacu yā.

Yeⁿ'ē chí ch'iindiyaāⁿ Juan chi chɛɛdínuūⁿnīⁿ

⁵⁷Taachí snuū ca'ā 'iīyū yeⁿ'e dacua'ā miiⁿ, Elisabet miiⁿ ch'iindiyaāⁿ 'áámá daiya yā chi saⁿ'ā. 58'Iiⁿ'yāⁿ na niiⁿnuúⁿ va'āī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā yeenú n'dai yā ndúúcu yā taachí ch'iindiveéⁿ yā chi Ndyuūs ní ya'ai taaví yā Elisabet miiⁿ. ⁵⁹Ch'iinū dacua'ā 'lííⁿ niiⁿníⁿ nguuvi, ní 'ii" 'yā" ndāa yā na vaacú Elisabet chi diiⁿ yā circuncidar dacua'ā miiⁿ. Níícú 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ neⁿ'é yā cu'neeⁿ yā chi cuuvi nguuvi sá Zacarías tan'dúúcā chi nguuvi chiida sa Zacarías. 60 Naati cheecu sa mííⁿ caⁿ'a yā: Nguéé 'tíícā. Juan cuuvi ngúúví sá.

6¹Tuu'mi can'a 'iin'yān s'een chíi yā chεεcu sá miin: ¿Dέ'ε cáávā? Mar 'áámá 'iin'yān yen'e nī nguéé nguuví yā 'tíícā.

62 Ndúúcū chi ditá'a yā ntiinguunéeⁿ yā chiida sa taacā néⁿ'e yā chi cuūvī ngúúví sá.
63 Zacarías miiⁿ ní 'neeⁿ ta'á yā naachi canee 'áámá caaca ní dingúuⁿ yā chuū: Chí Juan duuchi sa. Tuu'mi ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní cueⁿ'e yiinú yā. 64 Caati hora mííⁿ nūuⁿ, Zacarías miiⁿ nacan'dáā nduudu yeⁿ'e yā. Níícū tuu'mi tuca'á

129 SAN LUCAS 1

yā ca"a yā: Dɛ'ē chúúcā ch'ɛɛtɛ Dendyuūs. 65 Ní nducyácá 'ii"yān nii"nuú" va'aī 'dii'ya taavi cá yā chiī. Ní ye"e chi chó'ōo, chuū ní ca"a nducyácá 'ii"yān na yáān chi snúūn cuaan yan'āī yen'e chi snéé na yiīcū s'een yen'e yán'āa Judea. 66 Ní nducyácá 'iin'yān chi cadiinuun yā yen'e chuū ní nacádiinuun yā na staava yen'e yā. Ní can'a yā 'áámá yā ndúúcū taama yā: ¿Dɛ'ē cuuvi ndúúcū dacua'a 'líín chi 'tíícā? Caati 'tíícā Dendyuūs miin ní canéé ndúúcū dacua'ā miin.

Zacarías ca"a yā ye"e chi Dendyuūs ca"á yā dii" yā ndúúcū dacua'āa mii"

⁶⁷ Zacarías, chiídāa dacua'āa miiⁿ, chiitúú 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní caⁿ'a Zacarías nduudu chí caⁿ'a Ndyuūs chí caaⁿ'máⁿ yā. Ní caⁿ'a yā tan'dúúcā 'áámá profeta chi candεε nduudu yeⁿ'é Ndyuūs:

- 68 Dε'ε chúúcā n'dai Señor Ndyuūs yen'e 'iin'yān Israel chi ndāa yā nanaan s'uuún chi nadinguán'ai yā s'uuún, ní yen'é yā s'uuún.
- 69 Ní tee yā s'uūún 'áámá 'iin'yān chi nééné νεε poder yen'e yā chi nadinguán'ai yā s'uūún chi 'iin'yān miin yen'e ndaata yen'e rey David chi dichíí'vē Ndyuūs ndíí cuaan vmnaan.
- Ní Ndyuūs diín yā chí cuaacu tan'dúúcā chi can'a yā cáávā nduudu yen'e profetas chí can'a yā tiempo chi 'āā 'naan n'dai.
- ⁷¹ Ní can'a yā chi Ndyuūs nadinguán'ai yā s'uuún yen'e 'iin'yān chi taán yā yen'e yú. Ní nadinguán'ai yā s'uuún yen'e

nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ngii n'diichí yā s'uuúⁿ.

- 72 Ní neene ya'ai 'iinú Ndyuūs 'iin'yān yen'e yú ndíí cuaan vmnaan, ní nan'gaacú yā yen'ē chi can'a yā chi diin yā chi n'daacā ndii cuáán vmnaan.
- ⁷³ Chuū ní compromiso chi Ndyuūs can'ā cuaacu yā ndúúcū chiida yú Abraham chi tee yā s'uuún.
- 74 Taachi Ndyuūs nadanguán'ai yā s'uuún yen'e 'iin'yān chi nduuvi táán yā yen'ē yú, diín yā 'túúcā caati dichíí'vē yú Ndyuūs ní nguéé nduūcū vaadī 'va'a.
- 75 Tanducuén'ē vida yen'e yú ní dichíí'vε yú Ndyuūs, ní diin yú tan'dúúcā 'iin'yān chi dεενε ní n'dai nanáán Ndyuūs.
- 76 Díí, san'ā 'líín' chi daiyá, cūnee chi dúúchí dí profeta yen'é Ndyuūs chi ch'εετε n'dai chi canéé na va'ai chεετi nguuví caati can'ā di cuáán vmnaan yen'e Señor Jesucristo. Ní 'cuūndiyāan' di 'iin'yān s'een chi 'cuεετinéé ngiinu yā taachi ndaa Jesús.
- Ní diiⁿ di chi 'iin'yān cadiinúún yā yen'e chí nguan'ai yā yen'e nuundi yen'e yā ní Ndyuūs nadich'eecú yā yen'e yā.
- 78 Ní cucáávā Ndyuūs yen'ē yú nééné ya'ai 'iinú yā s'uuún tee yā 'áámá dεενε yen'e yā s'uuún, dεενε chi chiīcā yen'e va'ai chεεti nguuvi.
- 79 Ní chi dεενε miiⁿ chíi Ndyuūs ní cuuvi dεενέ yā yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na maāiⁿ ndúúcū nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní Ndyuūs nacandέε

SAN LUCAS 1, 2 130

yā s'uuúⁿ na yúúní yeⁿ'e vaadī 'diīíⁿ.

80 Ní san'ā 'líín ní ch'iita sa ní 'āā deenū sa ní ditiīnú sa na espíritu yen'ē sa. Ní taachi 'āā ch'εετε sa, san'ā miin ní cuen'e sa cuεετi ní canee sa miin ndii ndaa tiempo taachi can'a sa nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs nanáán 'iin'yān yen'e Israel.

Yeⁿ'e chi ch'iindiyáaⁿ Jesús (Mt. 1.18-25)

Nguuvi s'eeⁿ emperador Augusto César caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chi 'cuɛɛtinéé nguūⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmáⁿ yáⁿ'āa naachi caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ²Ní taachi Cirenio ní gobernador vā yeⁿ'e yáⁿ'āa Siria, 'āā diíⁿ yā chuū chí n'geetinéé nguuⁿ yā. ³Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ snaⁿ'a yā na yáāⁿ naachi ch'iindiyáan yā ní ca'a vā chi ngúúví yā. 4'Tíícā chiī José miiⁿ ní n'dāa yā na yáāⁿ Nazaret miiⁿ yeⁿ'ē yáⁿ'āa Galilea ní ndaá yā na yaāⁿ Belén yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea. Yáāⁿ miiⁿ ní duuchi Yáan yen'e David caati José miiⁿ ní na ndaata yeⁿ'ē rey David miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. ⁵Cueⁿ'e José miiⁿ ndúúcū María ti chiida tá ndúúcū chεεcu tá dīiⁿ yā prometer chi 'caandavaacu tá ndúúcū José miiⁿ. María miiⁿ ní véé daiya tá cheeti tá. Miiⁿ ní ndaá yā ca'a yā ngúúví yā. ⁶Taachi miiⁿ snée yā, snuū ca'a nguuví yen'ē María miiⁿ chi 'cuundiyaāⁿ daiya yā. ⁷Miiⁿ ch'iindiyaāⁿ saⁿ'a 'lííⁿ, daiya tá chi vmnáán vmnaan, ní cheecú yā tíínūuⁿ saⁿ'a 'lííⁿ, ní sn'diití yā saⁿ'ā 'lííⁿ miiⁿ naachi snúúⁿ 'iiti. Ní ch'eetinee yā miin caati nguéé ndaacá yā va'āī chi n'dai.

Angeles ndeé yā ndúúcū 'iin'yān chí idiin cuidado 'iiti cuūchī

⁸Ná campo yeⁿ'ē yáāⁿ Belén miiⁿ véé 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé cuidado 'iiti cuūchī. Ní n'geetí nduuchí yā n'gaan na cueeti cucáávā 'iiti cuūchī miiⁿ. ⁹Ní n'gaāⁿ miiⁿ 'áámá ángel chi Señor Ndyuūs dichō'o yā che'enaán yā nanáán 'iin'yān s'een chi snéé cuidado 'iiti cuūchī. Ní chi dεενε ch'εετε n'dai yen'é Ndyuūs chiiya nanáaⁿ yā ní 'dii'yā n'dái yā chii. 10 Angel miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī, nguɛɛ 'va'á nī ti 'úú nindεέ 'áámá nduudu chí n'dai níícú cuuvi yeenu taavi ndís'tiī ndúúcū nducyaaca 'iin'yān. ¹¹Tí maaⁿ ní na yáāⁿ yeⁿ'e David ch'iindiyáāⁿ cááva ndís'tiī 'áámá saⁿ'a 'lííⁿ chi nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ ye"'ē nuu"ndi ye"'e yā. Sa"'ā 'líí" míí" ní CRISTO chi Señor chi Ndyuūs dicho'ó yā. 12 Ní deenú nī chi cuaacu ndúúcū señal 'cūū. Ndís'tiī ní nndaaca nī dacua'ā míín ndεεcu tíínūu ní candiiti sa na lugar naachí snúúⁿ 'iiti.

¹³Hora míín nūun n'deee n'dáí ángeles yen'ē va'ai cheeti nguuvi che'enaán yā naachi canéé ángel miin. Angeles ní ngan'a yā chi ch'eete n'dai Ndyuūs miin. 'Tíícā ngan'a yā:

¹⁴ Ch'ɛɛtɛ n'dáí Ndyuūs chi canée na va'ai chɛɛti nguuvi. Ni véé vaadī 'diīín' na yán'āa nguaan' 'iin'yān chi cunéé n'daacā n'dai ti snée yā ndúúcū favor yen'é Ndyuūs.

¹⁵Cho'ōo chúū ní ángeles s'eeⁿ cunaⁿ'á yā va'ai chɛɛti nguuvi. Saⁿ'a chi snéé cuidado 'iiti cuūchī miiⁿ

131 SAN LUCAS 2

caⁿ'a sa chii sa vi'ī: Cú'u yú maaⁿ na yáāⁿ Belén ní n'diichi yú chuū chi Señor Ndyuūs miiⁿ chii yā s'uūúⁿ.

16 Maaⁿnch'εετέ nūuⁿ cueⁿ'e yā. Ní ndaacá yā María ndúúcū José, ndúúcū san'ā 'líín dacua'a miiⁿ cándiiti sa na lugar naachi snúūⁿ 'iiti. ¹⁷Ní taachi n'diichí yā san'ā 'líín míín, can'a yā chii yā 'iin'yān tan'dúúcā ángel can'a yā chii yā maán yā yen'é dacua'a miiⁿ. ¹⁸Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'iindiveéⁿ yā chuu chí caⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé cuidado 'iiti cuūchī cue"'ē yiinu taaví yā ye"'e chuū. ¹⁹Naati María miiⁿ ní nguain'dai yā nducué" e chuū na staava ye" e tá. Ní nacadíínuuⁿ yā dɛ'ē cuuvi. ²⁰'Iiⁿ'yāⁿ chi snéé cuidado 'iiti cuūchī cuína" a yā ní nga" a yā chi ch'eete n'dai Dendyuūs. Ní s'téénu yā Ndyuūs ye"'e tanducué"'ē chi ch'iindiveéⁿ yā ní n'diichi yā ti tan'dúúcā chi ángel miiⁿ caⁿ'á yā chii yā 'iin'yān.

Yeⁿ'e saⁿ'ā chi nguuvi Simeón ní yeⁿ'e 'áámá n'daataá chi nguuvi tá Ana

²¹Ch'iinu dacua'ā miiⁿ nííⁿníⁿ nguuvi ní ndaā nguuvi chi diíⁿ yā circuncidar dacua'ā miiⁿ. Ní s'néeⁿ yā chi nguuvi JESÚS, tan'dúúcā chi caⁿ'a ángel miiⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ ndíí taachi 'āā cuéɛ sa chɛɛti María.

²²Taachí snuū ca'a niiⁿniⁿ nguuvi chi 'aama n'daataá ní canéé dεενε taachi véé dacua'a 'lííⁿ yeⁿ'e tá tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ na ley yeⁿ'e Moisés, tuu'mi ní José ndúúcū María candéε yā dacua'ā miiⁿ na yáāⁿ Jerusalén. Candéε yā chi diíⁿ yā presentar dacua'ā miiⁿ nanááⁿ Señor 'iivú Ndyuūs. ²³'Tíícā caⁿ'a

yā diín yā ti canéé nguūn na ley yen'e 'iiví Ndyuūs chi tanducuén'ē dacuá'āa, chi vmnáán vmnaan chi 'cuundiyáān yen'ē chéécūu chi sán'ā canéé lado yen'é Ndyuūs. 'Tííca chiin chi diín yā chuū. 24 Ní chen'e yā ca'a yā ofrenda yen'e 'áámá n'daataá chi 'cuundiyáān daiya tá tan'dúúcā chi ngan'a ley yen'e Señor 'iivú Ndyuūs. Ofrenda miin ní ná 'uūvī 'yaada palomas o na 'uūvī 'yaada pichones.

²⁵Na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ canee 'aama saⁿ'ā chi nguuvi sa Simeón. Sán'a 'cūū ní nééné n'dai sa ní chiⁿ'i sá chi i'téénu sa Ndvuūs, ní yeⁿ'é Ndyuūs saⁿ'ā. Canéé Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ndúúcū sa. Ní cánéé ngiinu sa 'áámá 'iin'yān chi nadanguá" aī 'ii" yā" ye" e ndaata Israel. ²⁶ Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chīi yā saⁿ'á 'cūū chi nguéé canéé chi 'cuūvī sa neⁿ'e chí 'āā cuéé n'diichi sá Cristo chi Señor Ndyuūs dichó'ó yā íⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ²⁷Ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs canéé ndúúcū Simeón miiⁿ. Ní diiiⁿ guiar Simeón miiⁿ. Ní cueⁿ'é yā na yaācū templo taachi José miiⁿ ndúúcū María ndāa yā na yaacū templo ndúúcū saⁿ'a 'lííⁿ Jesús miiⁿ. Ní 'íícú cuuvi diíⁿ yā presentar dacua'a miiⁿ nanááⁿ Ndyuūs tan'dúúcā chi ngan'a ley miin. ²⁸Tuu'mi ní Simeón miiⁿ ca'nuúⁿ yā Jesús ní caⁿ'a yā chi ch'eete n'dai Dendyuūs. 'Túúcā can'a yā:

- ²⁹ Maaⁿ ní n'diī Señor Ndyuūs, diíⁿ nī chi cuaacu tan'dúúcā chi ngaⁿ'ā nduudu yeⁿ'e nī. Maaⁿ ní diíⁿ nī chí cuuví 'cuūví nduucú n'dai, 'úú chí dichii'vé n'diī.
- ³⁰ Caati 'āā n'diichí ndúúcū nduutinaán 'iin'yān chi dichó'o nī chi inadanguán'āī nús'uu.

SAN LUCAS 2 132

31 'Iin'yān miin chíín chí s'néenyaán nī chi cáávā nducyaaca 'iin'yān chí nadanguán'ai yā 'iin'yān yen'e nuundí yen'é yā.

32 'Iin'yān miin chí dɛɛvɛ ní cuuví dɛɛvɛ yen'ē nducyaaca 'iin'yān chi nguéé yen'ē ndaata Israel. Ní ca'a yā honor 'iin'yān yen'e nī chi 'iin'yān Israel yā.

33 José ndúúcū María ngeⁿ'e yiinu yā yeⁿ'e chi Simeón ngaⁿ'a yā yeⁿ'e saⁿ'ā 'lííⁿ Jesús miiⁿ. ³⁴Simeón miiⁿ di'viicú yā María ndúúcū José. Ní caⁿ'a yā chii yā cheecu sa María: 'Caandiveéⁿ nī. Saⁿ'ā 'lííⁿ 'cūū ndaā sa chi neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ na yáⁿ'āa nguéé i'téénu yā ní 'tiicá ntúūⁿ 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cu'téénu yā. Ní saⁿ'a 'líín 'cūū 'áámá seña ti nééné 'yaan 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ yā contra yeⁿ'ē sa. ³⁵Chuū ní diīiⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cádiinuun yā yen'e ca'áámá cā'aama 'iiⁿ'yāⁿ taacā nadicádiinuuⁿ yā na staava yeⁿ'e yā. Chuū ní tan'dúúcā 'áámá machete 'uūvī lados 'caāiⁿ chi cho'ōo alma yeⁿ'e n'diī María.

³⁶Ná yaacú templo 'cūū, mííⁿ ntúūn canee 'áámá n'daataá n'dai chi nguuvi Ana. Ní ngaⁿ'a tá dendu'ū chi cuchiī. N'daataá miiⁿ ní daiya Fanuel, chí yeⁿ'e ndaataá yeⁿ'e Aser. Ní Ana miiⁿ 'āā neené ndiicúú ta. Ch'iindivaacu tá taachi 'líín tá ní ndεēchē ndúuyū nūuⁿ cánee tá ndúúcū isa" ja ye" je tá. Maa" ní 'āā n'daataá nguá'ā tá. ³⁷'Āā cuūuⁿ ngεεcú cuūuⁿ nduuyúū chi nduuví tá n'daataá nguá'āa. 'Áámá canee tá na váacū templo veⁿ'é Ndyuūs ní canée tá ndíí nguuvi ndii n'gaaⁿ ní dichíí've tá Ndyuūs. Ní ndii nguee nga'diinú tá ti dámaāⁿ chí nga" 'āngua'a tá. 38 Hora míí nūu"

Ana miiⁿ cheⁿ'e tá yaacū templo ní ndee tá nduucú Dendyuūs, 'tíícā ngaⁿ'a ta: N'dii, Ndyuūs teé gracias n'dii cáávā dacua'a 'lííⁿ miiⁿ. Cuayiivi ní caⁿ'a ta chiī ta nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi canéé ngiinu 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi nadinguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ Israel yā yeⁿ'ē saⁿ'ā 'lííⁿ miiⁿ.

José ndúúcū María ndúúcū dacua'a 'lííⁿ nandaá yā na yáāⁿ Nazaret

³⁹Taachi José ndúúcū María ch'iinu diíⁿ yā nducuéⁿ'ē chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Señor Dendyuūs, tuu'mi ní cueⁿ'e ntuúⁿ yā ndúúcū saⁿ'ā 'lííⁿ na yáāⁿ vaacú yā chi nguuvi Nazaret yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea. ⁴⁰Saⁿ'ā 'lííⁿ Jesús miiⁿ ngiita sa ní ngii ditiīnu sa. Nééné deenu sa. Ní Ndyuūs di'viīcú taavi cá yā saⁿ'ā 'lííⁿ miiⁿ.

Saⁿ'ā 'lííⁿ Jesús chɛɛti yáacū yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū maestros

⁴¹Nduuyu nduuyu taachi ndaā tiempo ye"'e 'viicu ye"'e pascua, tuu'mi ní chiida Jesús ndúúcū chεεcu sa ngeⁿ'e yā yáāⁿ Jerusalén. ⁴²Ní taachi Jesús chii yā ndiichúúví nduūyū, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cueⁿ'e ntúuⁿ yā na yáāⁿ Jerusalén ndúúcū Jesús miin tan'dúúcā chi 'āā ngeⁿ'e yā nduuyu nduuyu cáávā 'viicú mííⁿ. ⁴³Cho'ōo 'viicú miiⁿ, ní José ndúúcū María miiⁿ ní cunaⁿ'a yā. Nguéé tuumicadíínuuⁿ yā chi saⁿ'ā 'lííⁿ Jesús miiⁿ canee sá na yáāⁿ Jerusalén. 44'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nadicadíínuuⁿ yā chi Jesús miiⁿ ní cunaⁿ'a sa ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ parientes yeⁿ'e yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ núúⁿmáⁿ nguuvi ní chiica yā. Tuu'mi nan'nuún yā Jesús nguaan 'iin'yān yen'e yā ndúúcū 'iin'yān chi n'dai nduucú yā, ⁴⁵naati nguéé ndaacá yā saⁿ'ā 'lííⁿ Jesús miiⁿ. Ní ngueecunée yā snaⁿ'a yā

SAN LUCAS 2, 3

na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ chi n'nuúⁿ yā Jesús miiⁿ.

⁴⁶Ndíí ch'iinu 'iīnū nguuvi ní ndaacá yā Jesús na yáacū templo. Véé sá ndúúcū maestros chí ngi'cuéeⁿ yā ley. Jesús miiⁿ ní í'neeⁿ veeⁿ sa chí ngaⁿ'a yā ní tiinguuneeⁿ sá maestros yeⁿ'e chi ngaⁿ'a yā. ⁴⁷Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi n'giindiveéⁿ yā chí ngaⁿ'ā saⁿ'a 'lííⁿ Jesús miiⁿ ngeⁿ'e yíínú yā yeⁿ'e sa chi déénu sa ní nan'gueecúta" jā sa chí ítiingúúneeⁿ yā saⁿ'a 'lííⁿ miiⁿ. ⁴⁸Taachí chíídá sá ndúúcū cheecu sa n'diichí yā Jesús miiⁿ cueⁿ'e yiinú yā yeⁿ'ē sa. Tuu'mi ní chεεcu sa ní caⁿ'á yā chiī yā sa"ā 'líí": Díí, daiyá, ¿dɛ'ē cuuvi chi 'tíícā diīⁿ di nduucú 'nū? Cuin'dííchí dí. Chiida di ndúúcū 'úú va'āī n'dai staava yeⁿ'é 'nū 'íícú chiicá 'nū in'nuúⁿ 'nū dii.

49 Tuu'mi ní nan'guɛεcútan'ā sa yen'é yā: ¿Dέ'ē vɛε? ¿Dέ'ē cúúví chi in'nuún nī 'úú? ¿Áá nguɛ́ deenu ndís'tiī chi 'úú ní canéé chí cūneé ndúúcū dendu'ū yen'e Chiidá?

50 'Iin' yān s'een ní nguéé tuūmīcadiinúún yā nduudu chí can'a daiyá yā Jesús miin chii sá 'iin' yān'.

⁵¹Tuu'mi ní cunan'a Jesús nduucú yā na yáāⁿ Nazaret miiⁿ ní 'neeⁿ veeⁿ sa yeⁿ'e yā. Chεεcu sa miiⁿ ní nadacadiinúúⁿ yā tanducuéⁿ'ē na staava yeⁿ'e yā. ⁵² Jesús miiⁿ ní n'giita sa ndúúcū n'deee n'dáí vaadī deenu, níícú vέέ favor yeⁿ'ē sa nanááⁿ Ndyuūs ní nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Níícú 'āā ngεénū nduuyu yeⁿ'ē sa.

Juan chi ngεεdínuūⁿnīⁿ sa ngaⁿ'a sa chi ndaacadaamí 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yā

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

Saⁿ'a chi nguuvi Tiberio César, 'āā ndíítiiⁿ'yuⁿ nduūyū chi

nga"'a ntii"nyú" yā chi emperador yā. Ní saⁿ'ā chi nguuvi Poncio Pilato, ní gobernador yā yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea. Saⁿ'ā chi nguuvi Herodes ní rey yā yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea. 'Íícú 'diīnū Herodes miiⁿ chi nguuvi Felipe ní rey yā yeⁿ'ē yáⁿ'āa Iturea ndúúcū yá" a Trachonite Ní sa" a chi nguuvi Lisanias ní rey yā yen'e yán'āa Abilinia. 2Ní san'a Anás ndúúcū Caifás, sa"ā s'uu" ní chiiduú n'geete ca yeⁿ'e yaācū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. Tiempo miiⁿ ní Ndyuūs ní ca'á yā 'áámá nduudu n'dai Juan, chí daiya Zacarías. Juan miiⁿ canee sa na yán'āa cuūnmán naachi nguéé ch'eetinéé 'iin'yān. 3 Juan miin ní cachiī ca sa nducué" e yá" aa chi snéé niiⁿnuúⁿ ná yíícú Jordán. Ní Juan miiⁿ chii sá 'iiⁿ'yāⁿ chi canéé chi cueedínuūnnin yā níícú ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā, níícú Ndyuūs nadich'ɛɛ̄cú yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ⁴Chuū ní chiī tan'dúúcā chi profeta Isaías dingúuⁿ yā ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'ē:

'Caandiveen yú nduudu yen'ē 'áámá 'iin'yān chi caan'mán yā yuudū na yán'āa cuūnmán naachi nguéé ch'eetinéé 'iin'yān ní can'a yā 'tuuca: Cuundiyaán nī yúúní yen'e Señor Ndyuūs caati cuchii yā; nan'guáan nī 'aama yúúní cuaacu caavá yā. Dideevé nī staava yen'é nī ní cuuvi 'cuaán nī 'iin'yān miin taachi ndaa yā.

Naachi yaanúū ní nduūtī, núúnmán icyana ndúúcū nducyaaca yiīcū nduuví nene, yúúní 'cuéē nduuvī cuaacu, yúúní chi nguéé nene ní nduuví nene.

SAN LUCAS 3 134

6 Nducyaaca 'iin'yān snaan yā 'iin'yān yen'e Ndyuūs, 'iin'yān chí nadinguán'ai yā nducyaaca 'iin'yān.

⁷Juan miiⁿ ní ngaⁿ'a sá ngii sa 'iiⁿ'yāⁿ chí ndaá yā chí cuɛɛdínuūⁿnīⁿ sa 'iin'yān: Ndís'tiī ní tan'dúúcā cúú 'tíícā ndís'tiī. ¿Du'ú chi 'cueeⁿ ndís'tiī chi cuuvi cáánu nī yeⁿ'e castigo taaⁿ chí cúchiī? ⁸Diíⁿ nī dendu'ū chi n'dáacā maan níícú 'cuun'mí nī 'iin'yān chí 'āā ndaacadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é nī. Nguεε tucá'a nī caa" ma" nī nguaa" maa" nī chi Abraham miiⁿ ní chiidá nī caati 'úú ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī chi Ndyuūs ní cuuvi diíⁿ yā chi tuūu s'eeⁿ ní chi cuuvi daiva Abraham. 9Ní cutiīiⁿ mííⁿ ní 'āā canéé na dii'vu yán'á. Nducyaaca yán'á chi nguéé ngii n'gui'i n'daacā yeⁿ'ē canee chi 'caaca yán'á míín ní cūnuun na yan'ā. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs diíⁿ yā juzgar nducyaaca 'iin'yān.

¹⁰'Iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ntiinguuneeⁿ yā Juan miiⁿ: ¿Dɛ'Ē cuuyí diíⁿ 'nū?

¹¹ Juan miiⁿ ní nan'guɛɛ̄cútaⁿ'ā sa: 'Iiⁿ'yāⁿ chi 'uuvī catecai yā, canéé chi ca'a yā 'áámá catecai 'iiⁿ'yāⁿ chi nguɛ́ɛ́ yeⁿ'e yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi vɛ́ɛ́ chi nge'e yā, canéé chi ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguɛ́ɛ́ yeⁿ'é yā.

¹²Ndaá ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi inn'guεε yeⁿ'e yáⁿ'āa chi Juan miiⁿ cuεεdínuūⁿnīⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā chii yā Juan: N'dií, maestro, ¿dɛ'ē cuuví diíⁿ 'nū?

¹³ Juan miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ: Nguéé caaca nī chi mar 'aama ndo'o tan'dúúcā chí ngaⁿ'a na ley.

¹⁴Tuu'mi ní soldados tiinguunééⁿ sá Juan: Nús'uu, ¿dɛ'Ē cuuvi diíⁿ

'nū? Ní Juan can'a sa chii sa 'iin'yān: Nguéé diduucú nī yen'ē mar 'áámá 'iin'yān. Nguéé cunncáā caan'man nī yen'ē tanán'ā 'iin'yān. Níícú 'cueetinéé nī ndúúcū vaadi yeenú ndúúcū chi inadíí've yā ndís'tiī.

¹⁵'Iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ snee yiinu yā Juan ní nducyaaca yā ní nadicádíínuuⁿ yā na staava ye"'e yā chi ¿'áá nguéé Juan chí Cristo? 16 Tuu'mi ní Juan miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa nducyaacá yā: Cuaacu níínnyú 'úú ní ngeedínuūⁿníⁿ ndúúcū nuūⁿnīⁿ; naati cuayiivi cuchiī taamá yā chí n'dáácā n'dai ca ndúúcū poder yeⁿ'é yā chí ch'eete taavi nguéé ti 'úú. Ní 'úú ní nguéé n'daācā ca chi cuuvi diíⁿ n'daatií yíínmán yen'e ndaacuú yen'é yā. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní cuɛɛdínuūⁿniⁿ yā ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū yaⁿ'ā. ¹⁷'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ndέε yā ní diiⁿ yā tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi didεενέ yā trigo. 'Tíícā diín yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ. Ndáa yā ndúúcū zaranda na ta'a yā. Naachí nadɛɛvé yā trigo miiⁿ, divíi yā trigo miiⁿ ní nguain'dai yā cheeti díínūuⁿ. Ní 'neeⁿ ván'a vā dεεcú miin na nguuchí yan'ā chí 'āā ntée n'tuūvi. Deecú miin ní tan'dúúcā 'iin'yān chí nguéé i'téénu yā Ndyuūs.

18'Túúcā ní ndúúcū n'deee n'dáí ca chi can'ā Juan miin, can'a sá chi 'cueen sa nduudu n'dai chí ngai 'iin'yān s'een. 19 Tiempo miin Juan miin ní yaa'vi neen sa rey Herodes miin chi canéé sá ndúúcū n'daataá yen'ē 'díinū sa ní yen'e tanducuén'ē chi nguɛɛ n'daācā chi diín yā.

N'daataá miin ní nguuvi tá Herodías.
20 Tuu'mi ní rey Herodes miin ní diín yā táámá nuundi chi ch'ɛɛtɛ ca ní s'nuūn chiichí yā Juan vácūū.

Juan miiⁿ chεεdinúūⁿniⁿ yā Jesús (Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹Cuayiivi taachí Juan ngεεdínuūⁿniⁿ yā n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ, chε̄εdinúūⁿniⁿ ntúūⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní taachi Jesús miiⁿ ngaⁿ'angua'á yā nánguuvi ní nánguaāⁿ. ²²Ní ndaā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs vmnaaⁿ yeⁿ'é yā tan'dúúcā 'áámá paloma. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ch'iindivéeⁿ yā 'áámá nduudu yeⁿ'ē va'ai ch'ɛɛti nguuvi chí ngaⁿ'ā: Díí, daiyá chi neⁿ'e taaví ní yeenú taavi cáávā dii.

'Iiⁿ'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'ē Jesús

(Mt. 1.1-17)

²³ Jesús miiⁿ ní chií yā ndíícú ndiichi ndúuyū taachí tucá'a yā ntíínnyún yen'é yā. Ndaata ye"'e Jesús ní 'tíícā: 'Ii"'yā" nadicádíínuuⁿ yā chi Jesús miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ ní daiya Elí. ²⁴Elí miiⁿ ní daiya Matat. Matat miiⁿ ní daiya Leví. Leví miiⁿ ní daiya Melqui. Melqui miiⁿ ní daiya Jana. Jana miiⁿ ní daiya José. ²⁵ José miiⁿ ní daiya Matatías. Matatías miiⁿ ní daiya Amós. Amós miiⁿ ní daiya Nahum. Nahum miiⁿ ní daiya Esli. Esli miiⁿ ní daiya Nagai. ²⁶Nagai miiⁿ ní daiya Maat. Maat miiⁿ ní daiya Matatías. Matatías miiⁿ ní daiya Semei. Semei miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ ní daiya Judá. ²⁷ Judá miiⁿ ní daiya Joana. Joana miiⁿ ní daiya Resa. Resa miiⁿ ní daiya Zorobabel. Zorobabel miiⁿ ní daiya Salatiel. Salatiel miiⁿ ní daiya Neri. ²⁸Neri miiⁿ ní daiya Melqui. Melqui miiⁿ ní daiya Adi. Adi miiⁿ ní daiya Cosam. Cosam miiⁿ ní daiya Elmodam. Elmodam miiⁿ ní daiya Er. 29 Er miiⁿ ní daiya Josué. Josué miiⁿ ní daiya Eliezar. Eliezar miiⁿ ní

daiya Jorim. Jorim miiⁿ ní daiya Matat. 30 Matat miiⁿ ní daiva Leví. Leví miiⁿ ní daiya Simeón. Simeón miiⁿ ní daiya Judá. Judá miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ ní daiya Jonán. Jonán miiⁿ ní daiya Eliaquim. ³¹ Eliaquim miiⁿ ní daiya Melea. Melea miiⁿ ní daiya Mainán. Mainán miiⁿ ní daiya Matata. Matata miiⁿ ní daiya Natán. ³²Natán miiⁿ ní daiya David. David miiⁿ ní daiya Isaí. Isaí miiⁿ ní daiya Obed. Obed miiⁿ ní daiya Booz. Booz miiⁿ ní daiya Salmón. Salmón miiⁿ ní daiya Naasón. ³³Naasón miiⁿ ní daiya Aminadab. Aminadab miiⁿ ní daiya Aram. Aram miiⁿ ní daiya Esrom. Esrom miiⁿ ní daiya Fares. Fares miiⁿ ní daiya Fares. Fares miiⁿ ní daiya Judá. 34 Judá miiⁿ ní daiya Jacob. Jacob miiⁿ ní daiya Isaac. Isaac miiⁿ ní daiya Abraham. Abraham miiⁿ ní daiya Taré. Taré miiⁿ ní daiya Nacor. ³⁵Nacor miiⁿ ní daiya Serug. Serug miiⁿ ní daiya Ragau. Ragau miiⁿ ní daiya Peleg. Peleg miiⁿ ní daiya Heber. Heber miiⁿ ní daiya Sala. ³⁶Sala miiⁿ ní daiya Cainán. Cainán miiⁿ ní daiya Arfaxad. Arfaxad miiⁿ ní daiya Sem. Sem miiⁿ ní daiya Noé. Noé miiⁿ ní daiya Lamec. ³⁷Lamec miiⁿ ní daiya Matusalén. Matusalén miiⁿ ní daiya Enoc. Enoc miiⁿ ní daiya Jared. Jared miiⁿ ní daiya Mahalaleel. Mahalaleel miiⁿ ní daiya Cainán. 38 Cainán miiⁿ ní daiya Enós. Enós miiⁿ ní daiya Set. Set miiⁿ ní daiya Adán. Adán miiⁿ ní yeⁿ'e Dendyuūs.

Yááⁿn'guiinūuⁿ neⁿ'ē sá tuu'vineeⁿ sa Jesús

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

Jesús ní ndiituú yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ ní n'daa yā na yíícú Jordán. Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs candέε yā Jesús SAN LUCAS 4 136

na yán'āa cuūnmán naachi nguéé ch'eɛtinéé 'iin'yān. 2'Uūvī ngɛɛcu nguuvi caneé yáánn'guiinūun nanáán Jesús miin chí n'diichineen sa 'iin'yān. Nguéé de'ē vɛɛ che'é Jesús nguuvi s'een. Cuayiivi míín chiī cuiicú yā. 3Tuu'mi ní yáánn'guiinūun can'a sa chii sa Jesús: Dii Jesús, ndúútí chi dii chi Daiya Dendyuūs dii caan'man dí cuuvi dí tuūu 'cúū chi nduuví pan. Ní nduuví pan ní cuuvi che'e di.

⁴Jesús nan'guεεcútáⁿ'a yā:
'Túúcā cánéé nguūⁿ ná libro yeⁿ'é
Dendyuūs: Nguέέ dámaāⁿ pan che'é
'iiⁿ'yāⁿ ní cunduūchí yā caati ndúúcū
tanducuéⁿ'ē nduudu chi ngaⁿ'á
Ndyuūs cunduuchí yā nduuti chi
cu'téénu yā.

⁵Yáánn'guiinūun candɛ́ε sa Jesús na 'áámá yiīcū yáácú. Maan nch'ɛɛtɛ́ nūun ch'in'i sa Jesús tanducuén'ē naciones yen'ē ín'yeendí 'cūū. fuu'mi ní yáánn'guiinūun can'a sa chii sa Jesús. 'Úú ní teé dii nuunman in'yeendí 'cuū chi cuuví yen'ē di chi caan'man ntíínnyun dí yen'ē ndúúcū nuunmán ch'ɛɛtɛ naciones 'cūū ndúúcū chi ngan'a ntiinnyun yen'ē caati poder 'cūū yen'é. 'Āā du'ú nūun chi nen'é chíín chí ca'á. Ndúútī chi caantii'ya di nanaán níícú cu'téénu di 'úú cuuví yen'ē di tanducuén'ē chuū.

⁸ Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: Dii yááⁿn'guiinūuⁿ cuvíi di nanaáⁿ caati 'túúcā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Dendyuūs: Cu'téénu di Señor Ndyuūs yeⁿ'ē di, ní dámaāⁿ 'caandiveeⁿ di yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ mííⁿ nūuⁿ.

⁹Cuayiivi candέε yááⁿn'guiinūuⁿ Jesús miiⁿ na yáāⁿ Jerusalén ní cuchεε sá ndúúcu yā na yáácú yeⁿ'ē yáacū templo. Ní caⁿ'a sa: Nduuti chi dii chi Daiya Dendyuūs dii, cáávā di ndii 'múúⁿ ndii na yáⁿ'āa. ¹⁰Caati 'túúcā canéé nguūⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs:

Ndyuūs dichó'o yā ángeles yeⁿ'e yā chi diíⁿ yā cuidado yeⁿ'ē di. ¹¹ Ní ángeles cundέε yā dii ndúúcū ta'á yā, ní nguέέ cuuvi ya'ai ca'a di na tuūu.

¹² Jesús miiⁿ nán'guεεcútaⁿ'a yā:
'Tuucá ntúūⁿ canéé nguūⁿ na libro
yeⁿ'é Ndyuūs: Nguέέ diiⁿ di mar
'áámá cosa chí n'diichineeⁿ di Señor
Ndyuūs yeⁿ'ē di.

¹³Taachí ch'iinu chi diin yáánn'guiinūun chi n'diichineen sa Jesús divíi sa yen'é yā 'áámá tiempo.

Jesús tucá'a yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā na yáⁿ'āa Galilea

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴ Jesús miiⁿ nnguεεcúnée yā na yáⁿ'āa Galilea ní canéé poder yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcu yā. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chicadíínuuⁿ yā na nuuⁿmáⁿ na yáⁿ'āa cuaaⁿ 'diituú yeⁿ'e chi n'daācā n'dai idiíⁿ Jesús. ¹⁵Ní Jesús ngi'cueeⁿ yā na yaācū sinagogas yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel yeⁿ'e nducuéⁿ'ē yáāⁿ ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ idich'ɛɛté yā Jesús.

Jesús canee yā na yáāⁿ Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶Ndaá Jesús na yáāⁿ Nazaret naachí ch'iita yā. Ní tan'dúúcā chi costumbre yeⁿ'é yā, nguuvi sábado chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel ndáa yā na yaācū sinagoga miiⁿ ní Jesús chééndii yā ní ch'eeⁿ yā yeⁿ'e libro yeⁿ'e Ndyuūs.
¹⁷Ní nan'guáaⁿ yā libro miiⁿ naachi 137 SAN LUCAS 4

ngaⁿ'a yeⁿ'ē profeta Isaías. Taachí nan'guaaⁿ yā libro miiⁿ, ndaacá yā naachi canéé nguūⁿ chúū:

¹⁸ Espíritu yeⁿ'é Ndyuūs canée yā nduucú, tí Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ndεενέ yā 'úú chi 'úú ní caaⁿ'máⁿ nduudu chí ngai yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí ndaachíī sneeⁿ ndúúcū nuuⁿndi yeⁿ'e yā. Dicho'ó yā 'úú chi diíⁿ chi nduūvā yenⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi yaⁿ'ai staava yeⁿ'e yā, ní caa" má" chi nángua" ai 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā chi tan'duucā chi ca'á libertad 'iiⁿ'yāⁿ chi snúūⁿ vácūū, ní diíⁿ chi inaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cosa chi n'daacā chi nguéé déénu yā yeⁿ'ē caati maaⁿ canee yā tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ, 'tiicá yā. Ní nadan'guaí 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daacā idiiⁿ ndúúcu yā caati cuuvi n'daacā idiiⁿ ndúúcu yā.

¹⁹ Ní caaⁿ'máⁿ yeⁿ'e tiempo chi n'dai taavi chi Ndyuūs ndεενέ yā chi caaⁿ'máⁿ, yeⁿ'ē vaadī n'dai taavi yeⁿ'é yā.

20 Tuu'mi ní Jesús nan'gaadí yā libro yen'é Ndyuūs ní nanca'a yā 'iin'yān chi diín yā ntiinnyun yen'e yaācū sinagoga miin. Ní cuayiivi Jesús ch'iindí yā. Nducyaaca 'iin'yān snee yā n'gíínu yā yen'e Jesús.
21 Jesús tucá'a yā can'a yā 'iin'yān s'een: Maan cunuun ca'a chuū chi canee nguūn cuáán vmnaan chi yen'e ndís'tii, chuū chi ch'iinu ch'iindiveén nī.

²²Nducyáácá 'iin'yān n'dáácā ngan'a yā yen'e Jesús. Ngen'e yíínú yā yen'ē nduudu chí n'dai chí ngan'a Jesús miin ní ngan'a yā: ¿'Áá nguéé sán'a 'cūū daiya José? ²³Ní caⁿ'a Jesús miiⁿ: Ndís'tiī ní cuuví nī nduudu 'cūū 'úú. N'diī 'iiⁿ'yāⁿ chi déénu nī diiⁿ yiicú nī 'iiⁿ'yāⁿ, diiⁿ yiicú maáⁿ nī n'diī.

Tanducuéⁿ'ē chi ch'iindiveéⁿ 'nū chi diíⁿ nī na yáāⁿ Capernaum, 'tiicá ntúūⁿ diíⁿ nī 'muuⁿ yáāⁿ vaacú nī.

²⁴Naati 'uu ní caⁿ'á chií ndís'tiī: Cuaacu nííⁿnyúⁿ mar 'áámá profeta ní nguéé ngíí inee yā na yáāⁿ vaacú yā. ²⁵Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī: Tiempo chi chó'ōo neené 'yaaⁿ n'daataá nguá'āa νεε tá nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel taachi profeta Elías cāneé yā i"'yee"dí 'cūu ní 'āā ntéé cheeⁿ cuuvi 'iinu ndúuyū canéé maⁿ'a tiempo miiⁿ. Ní ch'iīdī cuiicu nuuⁿmáⁿ yáⁿ'āa yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ²⁶Ní Ndyuūs nguéé dichó'o yā Elías miiⁿ nanááⁿ nducyaaca n'daataá nguá'āa, dámaāⁿ 'áámá n'daataá nguá'āa yeⁿ'e táámá nación. Ní canee tá na yáāⁿ Sarepta chi niiⁿnuúⁿ na yáⁿ'āa Sidón. ²⁷Ní tiempo taachi canéé profeta Eliseo na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, 'tiicá ntúūⁿ nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū ca'ai chi lepra chí in'duuti yúutē yeⁿ'e yā naati nguéé nducyaaca 'iin'yān s'een nduuva yeⁿ'e yā, dámaāⁿ saⁿ'ā Naamán yeⁿ'e táámá nación chi ye"'e yá"'āa Siria.

²⁸Taachí 'iin'yān ch'iindiveén yā chuū nducyaaca yā na yaācū sinagoga miin neené nduuvi taan yā. ²⁹Ní ch'ɛɛti ndii yā tí nen'é yā tun'daa yā Jesús cuaan chuva'āī yáān miin ní candéɛ yā Jesús miin ndii na yaacu n'dai yen'e yiīcū chi yaacú ca yen'e yáān miin. Ní 'iicu cuuví cun'dáa yā Jesús miin. ³⁰Naati nguéé cuuví diín yā ti Jesús miin ní cho'ó yā náávtan'ā yen'e 'iin'yān s'een ní cunan'a yā na vaacu yā.

SAN LUCAS 4 138

'Áámá sa"'ā chi canéé sa ndúúcū espíritu chi nguεε n'daācā ye"'e yááⁿn'guiinūuⁿ

(Mr. 1.21-28)

³¹Cuayiivi Jesús nangua'áí yā na yáāⁿ Capernaum yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea ní miiⁿ ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ nguuvi sábado chi nguuvi chí ntaavi'tuunúúⁿ yā. ³²Ní 'iiⁿ'yāⁿ na yáāⁿ miiⁿ ngeⁿ'e yiinú yā yeⁿ'e chi ngi'cueeⁿ Jesús, ti ngi'cueéⁿ yā ndúúcū poder tan'dúúcā 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā.

33 Ní taachi snee Jesús na yaacu sinagoga mííⁿ canee 'áámá saⁿ'ā ndúúcū espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. Espíritu miiⁿ diiⁿ chi saⁿ'ā miiⁿ neené yuudu 'caī sa. ³⁴Ní espíritu miiⁿ ní caⁿ'ā: N'diī, Jesús, yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret, cu'néeⁿ nī nús'uu. ¿Dé'ē canee yeⁿ'é 'nū nduucú nī? ¿'Áá ndāa nī chi di'cuiīnú nī nús'uu? 'Úú n'diichí du'ú n'diī. N'diī ní 'Iiⁿ'yāⁿ chí N'dai chi Daiya Dendyuūs n'diī.

35 Jesús ní yaa'vineen yā ní can'a yā: Dii espíritu n'gáádí dí cheendi di ní nan'dáa di yen'e sá 'tīī. Tuu'mi ní espíritu yen'e yáánn'guiinūun chíndεēvε sa sán'a 'cūū náávtan'ā yen'e 'iin'yān s'een ní nan'daā sa yen'e sán'a 'cūū. Nguéé de'ē veɛ diīn sa ndúúcū sán'a 'cūū. ³6 Nducyaaca yā ní ngen'e yiinú yā ní ngan'a yā ngii yā vi'ī: ¿Dé'ē nduudu chi 'túúca? 'Iin'yān 'cúū ngan'a ntiinnyún yā espíritu yen'e yáánn'guiinūun ndúúcū poder tan'dúúcā 'áámá 'iinntyén'ē. Ngan'á yā chí nan'daā espíritu yen'e yáánn'guiinūun ní nacan'daā.

³⁷Ní nducyaaca 'iin'yān ngan'a yā yen'e Jesús miin nducuén'ē cuaan nducuén'ē yáān cuáán 'diituú.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e indáⁿ'a Simon Pedro

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

38 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'dáa yā yaācū sinagoga miiⁿ ní ndaa yā va'ai yeⁿ'ē Simón Pedro. Ní indáⁿ'ā Simón Pedro miiⁿ ndέē 'aama 'iiⁿ'nūⁿ taaⁿ n'daataá ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e vaacu tá di'cuíítu yā Jesús miiⁿ chi cunée yā ní nanduūvā yeⁿ'ē tá. ³⁹ Jesús can'dii yā naachi canéé n'daataa miiⁿ ní caⁿ'a yā chi cuavii 'iiⁿ'nūⁿ miiⁿ. Hora miiⁿ 'iiiⁿ'nūⁿ miiⁿ chivii yeⁿ'ē tá. N'daataa miiⁿ ní hora miiⁿ ncueeⁿ nuuⁿ tá ní diiⁿ tá mandados yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ca'a tá chi che'e yā.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'yaaⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ chi ngiītā

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰ Taachí chiiya 'yán'ā, 'yáán n'dáí 'iin'yān ndɛɛ yā 'iin'yān chi ngiitā nanáán Jesús. Nééné n'deee naan ca'ai ndii yā. Jesús miin ní yiin'duu tá'a yā vmnaan ca'áámá ca'áámá 'iin'yān ní 'tíícā nduuvā yen'e yā. ⁴¹ Ní yen'ē 'yaan 'iin'yān chi ngííta yā yinan'dáā espíritus yen'e yáán'guiinūun chi 'caí yā ní ngan'a yā: N'diī ní Daiya Dendyuūs n'diī. Tuu'mi ní Jesús miin ní yaa'vineen yā espíritus yen'e yáán'guiinūun ní nguɛɛ́ 'cuún yā chí caan'man sa ti espíritus yen'e yáán'guiinūun ní deenu sá chí Jesús miin chi Cristo.

Jesús ní caⁿ'a yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs na yáⁿ'āa Judea

(Mr. 1.35-39)

⁴²Chidεενε táámá nguuvi Jesús miiⁿ ní cueⁿ'e yā chuva'ai yáāⁿ miiⁿ na 'áámá lugar naachi nguếέ ch'ɛɛtinéé 'iin'yān. Ní 'iin'yān s'een yen'e yáān miinya in'nuún yā Jesús ní ndaá yā naachi canéé Jesús miin. Ní di'cuiitú yā chi nguéé cuvii Jesús yen'e yā. 43 Naati Jesús miin ní ngan'a yā ngii yā 'iin'yān s'een: Canéé chíín chi 'úú ní caan'mán yen'e nduudu ngai yen'ē naachi Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā, nanáán 'iin'yān yen'e tanán'ā yáān ti yen'ē chúū chí Dendyuūs dicho'ó yā 'úú.

44Ní Jesús miiⁿ cueⁿ'é yā yáāⁿ ndíí yáāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea ní ngaⁿ'á yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs na yaācū sinagogas naachi cueⁿ'é yā.

Ndúúcū vaadī n'giinu yeⁿ'ē chi itungaáⁿ yā 'yaācā

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

'Áámá tiempo taachi Jesús canée yā niinnuún ná nuūnnīn'yán'ā chi nguuvi Genesaret, nééné 'yaa" 'ii"'yā" ndaá yā nanáa" yā ní chiitu yā chi cuuvi 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e Dendyuūs. ²Jesús n'diichi yā ná 'uūvī barcos chi snéé níínuún na nuūnnī'yá'ā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi itungaaⁿ 'yaācā miiⁿ 'āā nan'daá yā na barco s'een ní cuen'é yā naaⁿnú yā yáanā yeⁿ'e 'yaācā na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. ³Tuu'mi Jesús sndáa yā na 'áámá barco chi yen'e Simón Pedro miiⁿ ní chii yā Simón Pedro chí 'āā can'a rá barco miin ndíí niiⁿnuúⁿ 'diituú nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Tuu'mi ní Jesús ch'iindii yā na barco miiⁿ ní chi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴Taachi Jesús ch'iinu chi'cueen yā 'iin'yān, tuu'mi ní can'a yā chii yā Simón: Cuen'e di ndúúcū barco ndíí ná váanūun ní 'caanuuⁿ dí yaanā yeⁿ'e di nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ ní tungaáⁿ dí 'yaācā.

⁵Simón miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: N'dii Maestro, 'āā núúⁿmáⁿ yaaⁿ ch'ɛɛti nduuchí 'nū ní diíⁿ ntiiⁿnyúⁿ 'nū ní nguɛ́ɛ́ dɛ'ē vɛɛ ndaāca 'nū; naati ndúúcū nduudu yeⁿ'e nī 'caanuúⁿ 'nū yaānā yeⁿ'é 'nū chɛɛti nuūⁿnīⁿ miiⁿ.

⁶Taachi 'caanuún' yā yaānā miin' chiitu 'yaācā chɛɛti yaānā miin' chí yaānā miin' ndiituú nūun' chííteen.

⁷Tuu'mi ní dita'a yā yen'ē tanán'a 'iin'yān' chi snúun' yā chɛɛti taamá barco miin' chí can'a yā ní cunneé yā Simón. 'Iin'yān s'een ní ndaa yā ní chiitu 'yaācā nduu 'uuvi barcos chí nduu 'uuvi barcos chí nduu 'uuvi barcos nen'e 'cuɛɛchi ndii máán nuūnnīn. ⁸Taachi Simón Pedro n'diichí yā chuū chííntii'yá yā nanáán Jesús miin ní can'a yā chii yā Jesús miin: N'diī Señor, 'úú nguɛɛ́ n'daācā 'úú chí cuchií nanáán n'diī, ti 'úú ní 'iin'yān nuūnndī 'úú.

⁹Simón Pedro miiⁿ ní nééné ngeⁿ'e yiinú yā. 'Tiicá ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā ndúúcū sa ngeⁿ'e yiinú yā cáávā yeⁿ'ē chi diiⁿ Jesús chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ itúngaáⁿ yā 'yaācā chi 'yaaⁿ taaví tī. ¹⁰'Tiicá ntúūⁿ Jacobo ndúúcū Juan, chi daiya Zebedeo, chi dáámá diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū Simón, dii'yá yā chiī. Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā Simón: Díí, Simón, nguéé 'va'a di; ndii maaⁿ ní tan'dúúcā chi ituungaaⁿ di 'yaācā yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ, 'tíícā maaⁿ ní 'úú idiíⁿ chi in'nuuⁿ dí 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi caⁿ'á yā nduucú.

¹¹Taachi ndaa yā ndúúcū barco miiⁿ niiⁿnuúⁿ 'diitúú nuūⁿnīⁿ, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ s'neeⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā ndúúcū barco miiⁿ ndúúcū nducuéⁿ'ē chi snúūⁿ chɛɛti barco miiⁿ ní cueⁿ'e yā ndúúcū Jesús. SAN LUCAS 5 140

Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā ndúúcū ca'ai lepra

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

12 Taachi Jesús miin ndaa yā na 'áámá yáān ní canée yā miin, ndaa nanáán Jesús 'áámá san'ā chi ndii sa 'áámá ca'ai chi nguuvi lepra chi ín'duuti yuūtē yen'ē sa. Taachí san'ā miin n'diichi sa Jesús miin, chííntii'ya sa can'diī sa ndii na yán'āa nanáán Jesús miin. Ní chiica sa Jesús: N'dií Señor, ndúúti chi n'diī nen'e nī, ní diín nī chí nduūvā yen'é.

13 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ n'doo ta'á yā ní tuu'ví yā saⁿ'ā ní caⁿ'a yā: 'Úú ní neⁿ'é chi nduūvā yeⁿ'ē di. Tuu'mí nūuⁿ ndúuvā yeⁿ'ē sa ní nduūvī dɛɛvɛ sá. ¹⁴ Ní Jesús caⁿ'a yā chiī yā saⁿ'ā miiⁿ: Nguɛ́ɛ́ cuuvi di mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi nduuva yeⁿ'ē di. Cueⁿ'e di ní 'cuuⁿ'miⁿ di maaⁿ cuerpo yeⁿ'e di nanááⁿ chiiduú. Ní ca'a di nanááⁿ Ndyuūs ofrenda yeⁿ'ē di yeⁿ'e chi nanduuva yeⁿ'ē di tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés. Ní 'iicu cadíínuúⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi nduūvā yeⁿ'e di.

¹⁵Yen'e chí diín Jesús miin dándoo ca, ní neené 'yaan 'iin'yān ndaa yā chi 'caandiveén yā nduudu yen'e Jesús miin. Ní Jesús diín yā chi nduūvā yen'e 'iin'yān. ¹⁶Jesús cuen'e yā na lugar naachi nguéé ch'eetinéé 'iin'yān chi caan'mangua'á yā.

Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa (Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷'Áámá nguuvi Jesús ní ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ ní miiⁿ véē 'iiⁿ'yāⁿ fariseos

chi dingúuⁿ leyes ndúúcū maestros chí ngi'cueeⁿ ley. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ngiicá yā ye"'e táámá yáā" ní ye"'ē nducyáácá yaān yen'e yán'āa Galilea ndúúcū yá" aa Judea, níícú ye" e yáāⁿ Jerusalén. Jesús miiⁿ cuuvi diíⁿ yā chí nduūvā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ti poder ye"'e Ndyuūs canéé nduucú yā. ¹⁸Tuu'mi ní ndaa ntúūⁿ n'duuvi saⁿ'ā chi n'diichí yā Jesús. Ní saⁿ'ā s'eeⁿ ní ndεε yā 'áámá san'ā ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa na 'áámá camilla. Ní ndiín yā chi ndaā sanā miiⁿ cheeti va'āī nanááⁿ Jesús miiⁿ. ¹⁹Nguéé ndaāca yā taacā cundáa yā ndúúcū sa"a mii" ti neené n'deeé 'iiⁿ'yāⁿ snuuⁿ yā. Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní chεε vā tiíⁿ va'āī ni divíi vā n'duuvi táátá tiín va'āī. Ní di'cua'áí yā saⁿ'ā na yiivε naachi candíítí saⁿ'ā miiⁿ nanááⁿ Jesús. ²⁰Taachí Jesús miiⁿ tuumicadíínuuⁿ vā chi vέέ vaadī i'teenu yeⁿ'é saⁿ'ā s'eeⁿ caⁿ'a yā chiī yā saⁿ'ā: Díí saⁿ'ā, 'úú nadach'eecú nuunndí yen'e di.

²¹Tuu'mi ní 'iin'yān chi ngi'cueen ley ndúúcū 'iin'yān fariseos tuca'a yā nadicadíínuun yā ní can'a yā: ¿Du'u sán'a 'cūū chi duuchineen yā yen'e Ndyuūs? ¿Du'ū nadich'εεcu nuunndi yen'ē yú? Dámaan Ndyuūs cuuvi diín yā 'tíícā.

²² Jesús tuūmicadiinúúⁿ yā chi nadicádíínuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Tuu'mi ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tiī, ¿dέ'ē cúúví chí 'tíícā inadicádíínuuⁿ ndís'tiī na staava yeⁿ'é nī? ²³ ¿Chεε cá nguέε ngíⁿ'īi chi caaⁿ'máⁿ: Āā nuuⁿndi yeⁿ'e di ní nch'ε̄εcū o ndúúncuééⁿ dí ní caaca dí? ²⁴'Túúcā caⁿ'á chií saⁿ'ā chi ndís'tiī cuuvi déénu nī ti 'úú ní Saⁿ'a chi Daiyá Dendyuūs 'úú. Ní vέε poder iⁿ'yeeⁿdí

'cūū chi inadach'ɛɛ̄cú nuuⁿndi. Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chiī yā saⁿ'a miiⁿ: Ncueeⁿ di, nta'a di yiivɛ yeⁿ'ē di ní cunaⁿ'ā di na vaacu di.

²⁵Tuu'mi ní san'ā miin chí ndii chi ca'āī sa 'āā ndúúvā yen'ē sa ní sta'ā sa yiivε yen'ē sa naachi cándiiti sa ní ngan'a sa: Dε'ε chúúcā ch'εετε Dendyuūs. Ní cunan'ā sa naavtan'ā yen'e 'iin'yān s'een. ²⁶Nducyáacá 'iin'yān chen'e yiinú yā ní neene di'va'á yā ní can'a yā: Dε'ē chúúcā ch'εετε Dendyuūs. Ní can'a yā: Maan ní n'diichi yú dendu'ū chi nguέέ ta nn'diichi yú chi can'a yiinu yú.

Jesús yaa'ví yā saⁿ'ā chi nguuvi Leví (Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷Cho'ōo chúū, ní Jesús miiⁿ can'daa yā cachiicá yā ní n'diichi yā 'áámá saⁿ'ā chí ínn'guεε yeⁿ'ē impuestos yeⁿ'e yáⁿ'āa chí nguuvi sa Leví. Saⁿ'ā miiⁿ ní vεε sa naachí n'gεετεέ saⁿ'ā chí ínn'guεε yeⁿ'ē impuestos. Jesús miiⁿ ní yaa'ví yā: Dii, sáⁿ'ā, cuchíi di caⁿ'a di nduucú.

²⁸Tuu'mi ní s'neeⁿ sá ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē sa ndúúcū nducuéⁿ'ē dendu'ū ní ndúcueeⁿ sá ní cueⁿ'ē sa ndúúcū Jesús.

²⁹San'a Leví miin can'a ntiinnyun sá chí in'nuūun 'áámá comida ch'εετε n'dai na vaacu sa. Na vaacu sa miin véέ 'yáán san'ā chí inn'guεε yen'e impuestos ndúúcū tanán'ā san'ā. Nducyaaca yā ní vεēτέ yā ndúúcū Leví na mesa miin. ³⁰Tuu'mí maestros chi ngi'cueen ley miin ndúúcū 'iin'yān fariseos chi diín yā ley cunncáā can'a yā yen'e discípulos yen'e Jesús ní can'a yā: ¿Dé'ē cúúví chí ndís'tiī ndúúcū Jesús nge'é nī ní ngi'i nī ndúúcū 'iin'yān chí inn'guεε

yeⁿ'e impuestos ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ nuuⁿndi? Chuū nguéé n'daācā.

³¹ Jesús ní n'guɛɛcútan'a yā: 'Iin'yān chi nguéé ngiitā nguéé nen'e yā chi cuuvi yíícú yā. Dámaān 'iin'yān chi ngiitā nen'e yā chi cuuvi yíícú yā.

³² 'Úú nguéé cuchií chi yaa'ví 'iin'yān chi nadacadiinúún yā chi n'dááca yā chi nguéé dinuunndí yā naati 'iin'yān chi véé nuundi yen'e yā ní 'íícú ndáácádáámí yā yen'e nuunndi yen'e yā.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chi nguéé ca'diinú 'iiⁿ'yāⁿ

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

33 Tuu'mi ní 'iin'yān s'een tiingūūnéen yā Jesús: ¿Dé'ē cúúví chí discípulos yen'e Juan chi ngɛɛdínuūnnīn ndúúcū discípulos yen'e fariseos nééné n'deēe cuūví ní ca'diinnún yā ní ngan'angua'á yā ní discípulos yen'e nī ní nge'e yā ní ngi'i yā?

³⁴ Jesús ní caⁿ'a yā chii yā 'iin'yān': ¿Chεε yeⁿ'ē maáⁿ nī cuuvi diíⁿ nī chi nguéé che'e 'iin'yān chí nandaa naachi n'giindivaacu saⁿ'ā neⁿ'e chi canéé saⁿ'ā chi n'giindivaacu sa miin ndúúcu yā? Nguéé cuuvi nī. ³⁵ Naati ndaá nguuvi chí 'cuūvī sā ní 'āā ntéé sa ndúúcu yā, tuu'mi ní 'iin'yān ca'diiⁿnún yā nguuvi miin.

36 Can'a ntúūn Jesús chii yā 'iin'yān táámá ejemplo chí 'tεε nguεε daama: Mar 'áámá 'iin'yān nguéé 'caaca yā 'áámá 'taan tiinūun ngai chi nguéé 'äā naannu yā chí n'dyaatá yā 'áámá catecaí yā ndicúū caati tiinūun ngai miin ní cū'teen tíínūun ndiicúú. Ní ndiicúú miin nguéé n'daacā dináán diīin naachi nn'dyaatá ndúúcū chi ngai miin. 37 'Tiicá ntúūn mar 'áámá

SAN LUCAS 5, 6 142

'iin'yān nguếc ca'nuún yā vino ngai cheɛti bolsa díínmán 'iiti chi ndiicúū tan'dúúcā chi diin 'iin'yān ndiicúū ti vino ngai miin ní chó'ōo yaadi yen'ē ní diin chi 'cááncuūn yíínmán ndiicúū. Ní vino miin ní cungée ndíí yíínmán miin tuuvií. 38 Cáávā chuū ca'nuún yā vino ngai miin cheɛti bolsa díínmán ngai ní nduu 'uuvi ní n'daācā canee yen'ē. 39 Mar 'áámá 'iin'yān chí ngi'i yā vino ndiicúū nen'é yā cu'u yā vino ngai cuayiivi caati ngan'a yā chi vino chi ndiicúū chíín chí n'dai nguếc ti vino ngai.

Discípulos ye"'e Jesús sta'á yā trigo nguuvi chí ntaavi'tuunúú" 'ii"'yā" Israel

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

'Áámá nguuvi sábado chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel, Jesús cho'ó yā ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā 'áámá campo naachi véé trigo. Discípulos yeⁿ'e yā ní sta'á yā trigo ní chii yā tiīiⁿ ndúúcū ta'á yā ní che'e yā trigo. ²Tuu'mi ní n'duuvi fariseos caⁿ'a yā chiī yā discípulos yeⁿ'e Jesús: ¿De'ē cúúví chí ndís'tiī diíⁿ nī cosas chi nguéé canee chi diíⁿ nī ti contra yeⁿ'e ley yeⁿ'e nguuvi chi cánéé chí ntaavi'túúnúūuⁿ?

³Jesús nan'guεεcútan'a yā: ¿'Áá nguéε n'geēn ndís'tiī na libro yen'é Ndyuūs tan'duucā chi diin rey David ndúúcū 'iin'yān chi snée ndúúcu yā taachi cuīīcu yā? ⁴David sndáa yā yaācū ndúúcū 'iin'yān chi snée ndúúcu yā ní David sta'a yā pan chi canée nátaī yen'e Ndyuūs ní che'e yā ní ca'á yā chi che'e 'iin'yān chi snée ndúúcu yā. David miin nguéε canee chi che'e yā pan ndúúcū 'iin'yān chi snée ndúúcu yā ti dámaān chiiduú s'een canee chi che'e yā pan miin.

⁵Ní Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Úú ní Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ní 'úú ngií ngaⁿ'á ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e nguuvi chí ntaavi'tuunuúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

Jesús diiⁿ chi nduuvā yeⁿ'e saⁿ'ā chi ndíí cheechi ta'ā sa

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶Táámá nguuvi sábado chi ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel, Jesús miiⁿ ní ndaa yā na yaācū sinagoga ní chi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. Mííⁿ canee 'áámá saʰ'ā chi ntí'i ta'a sa ta cuaācú sa. ⁷Maestros yeⁿ'e ley ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ngeenu yā Jesús miiⁿ caati neⁿ'e yā n'diichi yā nduuti chi idiiⁿ Jesús chí nduuva yeⁿ'e sa nguuvi chi intaavi'tuūnúúⁿ yā, ni 'tíícā cuuvi caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi veⁿ'e Jesús miiⁿ. ⁸Naati Jesús miiⁿ déénu yā ye"'ē chi nadicádiinuu" 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'a chi ntí'ī 'áámá ta'ā sa: Dií saⁿ'ā, nducueeⁿ dí ní cuééndii di náávtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní cuééndiī sa náávtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'ee": 'Úú intiinguuneé" ndís'tiī. ¿De'ē chí cuuvi diiⁿ yú nguuvi chi ntaavi'tuūnúún 'iin'yān? ¿'Áá diin yú cosas chi n'daacā o cosas chi nguéé n'daacā? ¿'Áá n'daacā chí nangua"'āī yú vida yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ o 'caaⁿ'nuⁿ yú 'iin'yān?

10 Jesús ch'iinu yā nducyaaca 'iin'yān chi snée yā cuaan 'diitú yā ní can'a yā chii yā san'ā: N'doo di ta'ā di. San'ā miin ní n'doo ta'ā sa ní ta'ā sa míín 'āā nduūvā yen'ē sa. 11'Iin'yān s'een ní n'duuvi taan n'daí yā ní yaa'vi yā vi'i: ¿Dɛ'ɛ diin yú chi cuuvi tun'daa yú nuunndi yen'e Jesús miin?

Jesús ndεενε yā ndu'u chí ndiichúúví discípulos yeⁿ'e yā

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹²Nguuvi s'eeⁿ Jesús cueⁿ'e yā 'áámá yiīcū chi caan'mangua'á yā ní Jesús miiⁿ ní núúⁿmáⁿ yaaⁿ caⁿ'angua'á yā. ¹³Ní taachí chidεενε Jesús yaa'vi yā discípulos yen'e yā ní ndεενε yā ndiichúúví 'iin'yān yen'e nguaaⁿ discípulos s'uuⁿ ní caⁿ'a yā chi ndiichúúví 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi apóstoles. 14'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'túúcā nguuvi yā: Simón chi nguuvi ntúuⁿ yā Pedro; ndúúcū Andrés chi 'díinū Simón Pedro miiⁿ, ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan, ndúúcū Felipe, ndúúcū Bartolomé, ¹⁵ndúúcū Mateo, ndúúcū Tomás, ndúúcū Jacobo chi saⁿ'a daiya Alfeo, ndúúcū Simón chi nguuvi sa Zelote, 16 ndúúcū Judas chi 'díinū Jacobo ndúúcū Judas Iscariote chi cuaviivi chiⁿ'i sá du'ū chí Jesús miiⁿ chi cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā 'yā.

Jesús chi'cuéeⁿ yā 'yaaⁿ tááví 'iiⁿ'yāⁿ (Mt. 4.23-25)

17 Jesús nangua'áí yā yen'e yiīcū miin ndúúcū apóstoles yen'é yā ní ndúúcū n'deēe n'dáí discípulos yen'e yā ní cuen'e yā 'áámá yán'āa chi yúúdūu. Ní canee ntúūn nduucú yā n'deee n'dáí 'iin'yān yen'e yán'āa Judea ndúúcū yáān Jerusalén ní yen'e yán'āa Tiro ndúúcū yán'āa Sidón. 'Iin'yān s'een ní 'āā ndāa yā chi 'caandiveén yā yen'ē chi ngi'cueen Jesús miin. Ní 'iin'yān chi ngííta yā nen'é yā chi Jesús diin chi nduūvā yen'e yā. 18 Ní 'iin'yān chi snée yā ndúúcū espíritu yen'e yáan'guiinūun

ní Jesús diiⁿ yā chi nacan'dáā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'εεπυυ chiī yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nduuvā yeⁿ'é yā. ¹⁹Ni nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi ngiītā neⁿ'e yā tuu'vi yā Jesús miiⁿ ti vέε cá poder yeⁿ'e yā chi diiⁿ yā chi nanduūvā yeⁿ'e yā.

Yeⁿ'é vaadī yeenú ndúúcu yeⁿ'ē chi nguéé vaadī yeenú

(Mt. 5.1-12)

²⁰Tuu'mi ní Jesús n'diichí yā discípulos yen'e yā ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een': Dέ'ε chúúcā n'dai ndís'tiī chi nguéé dε'ē νεε yen'e nī ti yen'ē ndís'tiī cuuví naachí Ndyuūs ngan'a ntiinyún yā na va'ai chεεti nguuvi.

²¹Dɛ'ē chúúcā n'dai ndís'tiī chi 'cueeⁿ cá nī libro yeⁿ'é Ndyuūs chi n'daācā ca canee staava yeⁿ'é nī. Dɛ'ɛ chúúcā n'dai ndís'tiī chi maaⁿ ní nngɛɛcu nī nanááⁿ Ndyuūs ti neⁿ'e diíⁿ nī nducuéⁿ'ē chi cuaacu ti Ndyuūs ya'āī 'iinú yā ndís'tiī.

²²Dɛ'ē chúúcā n'dai ndís'tiī taachi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguéé cuuvi snaan yā ndís'tiī ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuvíi yā yeⁿ'e ndís'tiī. Ní cunncáā diín yā ndúúcū ndís'tiī. Ní 'āā ntéé neⁿ'e yā 'caandiveéⁿ yā chi duuchí nī. Caaⁿ'máⁿ yā chi nguéé n'daaca ndís'tiī cucáávā 'úú chi San'ā chi Daiyá Ndyuūs. 23 Ndís'tiī canéé chí yeenú n'dai nī ní nguuvi miiⁿ cuuví yeenú n'dai ca nī caati Ndyuūs tée yā chi cuuvi yeⁿ'é nī dendu'ū chi ch'ɛɛtɛ n'dai taachi ndaa nī na va'ai cheeti nguuvi. Ti ndii cuáán vmnaan 'tiicá ntúūn idiín 'iiⁿ'yāⁿ cosas chi nguéé n'daācā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ profetas chi candέε yā nduudu yen'e Ndyuūs.

SAN LUCAS 6 144

²⁴De'e chúúcā ndaachiī yen'ē ndís'tiī chi véé cá yen'e nī caati 'āā yeenú nī yen'e nducuén'ē yen'ē in'yeendí 'cūū.

²⁵De'e chúúcā ndaachiī yen'e ndís'tiī chi nadacádíínuun nī chí n'daācā canee nī nanáán Dendyuūs ní nguéé n'giindiveén nī nduudu yen'é Ndyuūs ti cuayiivi naachi nen'é nī 'caandiveén nī ní nguéé cuuví 'caandiveén nī. De'ē chúúcā ndaachiī yen'e ndís'tiī chi maan ní n'gíínyun nī ti cuayiivi ní cueecú nī ti ndaāchīi nī.

²⁶Dε'ē chúúcā ndaachiī yen'e ndís'tiī taachi nducyaaca 'iin'yān caan'man n'daācā yen'e nī. Caati ndíí cuáán vmnaan 'tíícā ngan'a 'iin'yān yen'e 'iin'yān profetas chi falso yā ní nguéé profetas yen'é Ndyuūs, ní nguéé candεε yā nduudu yen'é Ndyuūs.

Dine"e yú 'ii"'yā" chi taa" yā nduucú yú

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷'Úú, Jesús, ní ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī chi n'giindiveéⁿ nī nduudu chi nga"'á: Diné"'e ntúū" nī 'ii"'yā" 'áárá chi taāⁿ yā yeⁿ'e nī. Ní diiⁿ n'daacá nī ntúūn ndúúcū 'iin'yān 'áárá chi nguέε neⁿ'e yā ndís'tiī. ²⁸Di'viicú nī 'iin'yān 'áárá chi can'a cunncáa yā ndúúcu nī. Ní caaⁿ'maⁿngua'a nī caavā 'iin'yān 'áárá chi nguéé n'daacā diíⁿ yā ndúúcu nī. ²⁹Nduuti chi 'áámá 'iin'yān duuchineen yā yeⁿ'e nī ní n'geⁿ'e yā 'áámá tiicuaa náaⁿ nī, 'cuúⁿ nī chi diíⁿ yā táámá vmné" je nduuti chi ne" je yā. 'Ii" yā" chi divíi yā cotón yen'e nī, ca'ā ntúuⁿ nī catecai nī. ³⁰'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi caaca yā cosa yeⁿ'é nī

caavā necesidades ye"'e yā, ca'á nī. 'Ii"'yā" chi cuta'á yā chi ye"'e nī, 'āā ntéé nguɛɛcunée nī ndaaca nī. ³¹Tan'dúúcā chi ndís'tiī ne"'e nī chi taná"'ā sa"'ā mii" n'dáacā dii" sa nduucú nī, 'tiicá ntúū" dii" ndís'tiī ndúúcū sa"'ā s'ee".

32 Ndúúti chi ndís'tiī dinén'e nī 'iin'yān chi nen'e ndís'tiī, ¿dé'ē chi n'daacā idiíⁿ nī? Caati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daācā, 'tiicá ntúúⁿ idiíⁿ yā. 33 Ndúúti chi ndís'tiī n'daacā idiín nī ndúúcū 'ii"'vā" chi din'daācā nduucú nī, ¿dé'e chi n'daacā idiín nī? Caati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daacā, 'tiicá ntuūⁿ idiín yā. 34 Tiicá ntúūn, nduuti chi diíⁿ nī prestar chiiⁿ chi yeⁿ'é nī 'iiⁿ'yāⁿ ní cunee ngiinú nī chi 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ caⁿ'á yā tee yā chiiⁿ chi yeⁿ'é nī, ¿dé'ē cuuvi chi 'iin'yān tée yā gracias ndís'tiī? 'Tiicá ntúūⁿ idiiⁿ 'iiⁿ'vāⁿ chi nguεε n'daācā. 35 Ndís'tiī dineⁿ'é nī 'ii" 'yā" s'ee" chi taá" yā ye" 'e nī. 'Tíícā din'daacá nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ngii n'diichí yā ndís'tiī. Diíⁿ nī prestar cosa chi ye"é nī ní nguéé dε'ē vεε nadacadiinuuⁿ cá nī yeⁿ'ē. Ní Ndyuūs tée yā ndís'tiī cosas chi dendu'ū chi ch'ɛɛtɛ ca yeⁿ'é yā taachi caⁿ'a nī na va'ai cheeti nguuvi ní cuuví ndís'tiī daiyá Dendyuūs chi ch'eete taavi ca. 'Tíícā Ndyuūs tée yā cosas chí n'daaca 'iin'yān chi cunncáā chi nguéé caaⁿ'máⁿ yā: N'dii Ndyuūs gracias. 36 'Tiicá ntúūn yá'ai 'iinú nī cááva 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā Chiidá nī Ndyuūs ya'áí 'iinú yā ndís'tiī.

Nguéé caaⁿ'maⁿ nī nuuⁿndī yeⁿ'e mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ

(Mt. 7.1-5)

³⁷Nguéé caan'mán nī nuunndī yen'é 'iin'yān ní Ndyuūs ní nguéé

caa"ma" ntúu" yā ye"'é nī. Nguéé dií" nī condenar 'ii"'yā" ní Ndyuūs nguéé dií" yā condenar ndís'tiī. Nadich'eɛcú nī nuu"ndi ye"'e 'ii"'yā" ní Ndyuūs nadich'eɛcú yā nuu"ndi ye"e nī. ³⁸ Ca'á n'daacá nī 'ii"'yā" chi véé necesidades ye"'é yā ní 'íícú Ndyuūs tée yā ndís'tiī ní dicaadi n'dááca yā chi cúúnú chiichi ndíí tuunu cungéē na morral ye"'é nī, caati Ndyuūs dicaadí yā ndís'tiī ndúúcū maa" caadi chí dicaadí nī.

³⁹ Jesús ngii yā 'iin'yān s'een 'áámá ejemplo yen'e 'áámá nduudu chi 'téé nguεε daama. ¿'Áá cúúví diin 'áámá chi ngueenáán candεē táámá chi ngueenáán? ¿'Áá nguεε cun'dáá nūun nduu 'uuví yā na yiivi yán'āa? ⁴⁰'Áámá discípulo miin ní nguéé ch'εετε cá yā nguéé ti maestro yen'e yā. 'Āā du'ú nūun chí nen'e cuuvi Maestro, canee chí 'cuiinu 'cueen yā din'daaca yā ní cuuví yā tan'dúúcā maestro yen'e yā.

⁴¹Táácā cuuví chi maaⁿ nch'ɛɛté nūuⁿ n'gíínu nī nuūⁿndī chi diiⁿ tanán'ā 'iin'yāⁿ ní nguéé inaaⁿ nī nuuⁿndī ch'ɛɛtɛ chi diíⁿ ni. ⁴²Nguéé n'daacā chi caaⁿ'máⁿ nī 'iin'yāⁿ yen'e chi diíⁿ yā chi nguéé n'daacā nduuti chi ndís'tiī diiⁿ nī cosas chi nguɛɛ n'daacā. N'daacā ca chi ndaacadaamí nī yen'ē nuuⁿndi chi diiⁿ nī ní 'íícú cuuvi caaⁿ'máⁿ nī yen'e 'iin'yāⁿ chi canéé chí din'daacá yā.

'Áámá yán'á ní ngín'í cucáávā n'gui'i yen'ē

(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ N'gui'i yen'e yán'á chi n'dai, n'daacā chi cuuví n'gui'i yen'ē ní yán'á chi nguéé n'dai ní nguéé n'daacā n'gui'i ye"'ē. Naati yá"'á chi nguéé n'daacā nguéé cuuvi n'gui'i chí n'daacā ye"e. 44'Tíícā ti tuunu tuunu ca yán'á n'gin'i n'gui'i yen'ē. Nguéé n'giichi yā yaan chi 'cuūndī n'guíídīi yaan nguuvi yen'ē, ndíí nguéé ndúú tuūⁿmá yā uvas yeⁿ'ē dii'yu nduuti yaaⁿ. ⁴⁵'Tiicá ntúūⁿ saⁿ'ā chi n'dai idiiⁿ sa dendu'ū chí n'daacā chi nadacadíínuuⁿ sa na staava yeⁿ'ē sa chí n'daacā. Saⁿ'ā chí cunncáā idiiⁿ sa tanducuéⁿ'ē chi nadacadíínuuⁿ sa na staava yeⁿ'ē sa caati staava ye"'ē sa nguéé n'daaca. Nduudu chi ngaⁿ'ā sa ngiica yeⁿ'e chi ndiituu na staava yeⁿ'ē sa.

Yeⁿ'ē ndúú 'uūví cimientos yeⁿ'é nduu 'uuvi va'āī

(Mt. 7.24-27)

⁴⁶Caⁿ'a ntúūⁿ Jesús: ¿Dε'ε cúúví chí ndís'tiī nga"'á nī ngii" nī 'úú: N'diī, Señor yeⁿ'é, n'diī, Señor yeⁿ'é, ní nguéé 'caandiveéⁿ nī chi ngaⁿ'á? ⁴⁷'Úú cuuví ndís'tiī, du'ū 'iiⁿ'yāⁿ chí chiī nanaáⁿ ní n'giindiveēⁿ nduudu ye"'é ní n'daacā idií" yā tan'dúúcā chi nga"'á, 48'ii"'yā" mii" tan'dúúcā 'áámá saⁿ'ā chí din'dái sa vaacu sá. Chiinú yáanūuⁿ n'daaca sá ní s'nuūⁿ sa cimiento yeⁿ'ē vmnaaⁿ 'áámá yáává. Ní taachi chiiya 'áámá cuuvi naⁿ'ā ní ch'iita yíícú ní diītūu n'dáí che" e nuū" nī" mii". Ní nuū" nī" mii" nguéé cuuvi diīiⁿ di'núⁿ'u va'āī miiⁿ ti n'daacā candúūu na yáává miiⁿ. ⁴⁹Naati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é ní nguéé idiíⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'á 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ tan'dúúcā 'áámá saⁿ'ā chi din'dái sa vaacu sa na yan'á ndúútīi ní nguéé ndúúcū cimiento. Ní díítūu n'dai cheⁿ'é nuūⁿnīⁿ miiⁿ ní va'āī

miiⁿ maaⁿnch'ɛɛté nūuⁿ chindɛɛvɛ ní cunncáā ntuūvīi va'āī miiⁿ.

Jesús idiíⁿ yā chi nduuvā yeⁿ'e 'áámá mozo yeⁿ'e capitán romano

(Mt. 8.5-13)

Taachí Jesús ch'íínú ngi'cueeⁿ yā 'iin'yān, tuu'mi ní cuen'é yā na yaāⁿ Capernaum. ²Ná yáāⁿ miiⁿya canéé 'áámá saⁿ'ā capitán romano ye"'ē soldados. Ní na vaacu capitán miiⁿ cánéé 'áámá saⁿ'ā mozo chi idiiⁿ mandado yeⁿ'ē sa. Nééné ne"e sa mozo ye"e sa ni nééné va'āī 'iinu sa ti mozo ní neené ya'āī ngíítā sa. 'Āā cháā 'cuūvī sa. ³Taachi capitán miiⁿ ch'iindiveeⁿ sa chi Jesús miiⁿ diíⁿ yā vaadī n'giinu, capitán miiⁿ dicho'o sa n'dúúví 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ yā na yaacū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi 'iin'yān s'een di'cuíítu yā Jesús miiⁿ chi caⁿ'a yā na vaacu sa ní dií vā chi nduūvā ye mozo ye die sa. ⁴'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cueⁿ'e yā nanááⁿ Jesús miiⁿ. Ní di'cuíítu yā Jesús, ní ca" a yā chii yā 'ii" yā": N'diī Jesús, 'caandiveéⁿ nī caati capitán yeⁿ'é 'nū ní neené n'dai yā chi diíⁿ nī chí nduūvā yeⁿ'e mozo yeⁿ'e yā. ⁵Caati capitán romano miiⁿ ní idinéⁿ'e yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yú chi yeⁿ'e ndaata Israel, ní din'dái yā yáacū sinagoga yeⁿ'e yú.

⁶Tuu'mi ní Jesús miiⁿ cueⁿ'e yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní taachi 'āā cháā ndaa niiⁿnuúⁿ yā ná va'ai yeⁿ'ē sa, capitán miiⁿ dicho'o sa n'duuvi amigos yeⁿ'e sa chi caaⁿ'máⁿ yā cuuvi yā Jesús mii: N'diī, Señor, nguéé tuuviīnúuⁿ nī ti 'úú nguéé neené n'dai 'úú chi cundaa nī chɛti va'ai yeⁿ'é. ⁷Maaⁿ ní deenú

chi mar 'áámá 'iin'yān ní neené n'dai chi cuuvi ndaá nanáan nī. Dámaān chi caan'man ntiinnyun núún nī ní nduūvā yen'e mozo chi diin mandado yen'é. ⁸'Āā de'e nuūn chi caan'man ntiinnyún nī yen'ē tuu'mi ní cuuvī chó'ōo. 'Tiicá ntúūn 'úú ní véé 'iin'yān chí ngan'a ntiinnyún yā yen'é. 'Úú ní capitán ní ngan'a ntiinnyún yen'e soldados chi canee maan poder yen'é. Ngan'á ngií 'áámá sa: Cunan'a di, ní inan'a sa. Ní ngan'á ngií taama sa: Cuchíi di, ní chii sa. Ní ngan'á ngií mozo chi diin mandado yen'é: Diin di ntiinnyún cūū, ní diin sa.

⁹Ní taachí Jesús ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'ē sa chi ngaⁿ'a amigos yeⁿ'e capitán miiⁿ chéⁿ'é yiinu yā yeⁿ'e capitán. Ní nguεεcundíi yā n'diichi yā 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā cuaaⁿ daami yā ní caⁿ'a yā. 'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: 'Úú nguéé indaacá mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel chi i'teenú n'dai cá yā Ndyuūs tan'dúúcā capitán miiⁿ.

10 Taachí ndaa 'iin'yān s'een va'ai chi capitán miin dichó'o sa, 'iin'yān s'een n'diichí yā chí mozo miin chi nééné ngííta sa ní 'āā nduuvá yen'ē sa.

Jesús nadanduuchí yā daiya 'áámá n'daata nguá'āa chi 'āā tinán'ā sa

¹¹Cuayiivi, Jesús miiⁿ cheⁿ'e yā na yáāⁿ Naín ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā ndúúcū 'yaaⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ chi cueⁿ'e ndúúcu yā. Ní chúū chiī. ¹²Taachí Jesús ndaá yā niiⁿnuúⁿ ná cheendi va'āī yeⁿ'e yaāⁿ miiⁿ, n'diichí yā chi ndɛɛ̄ 'iiⁿ'yāⁿ 'áámá caja tináⁿ'ā canuúⁿ yúúní chí cueⁿ'e yā cuɛɛchi yā. Tináⁿ'ā miiⁿ 'áámá n'dyáⁿ'ā sa yeⁿ'ē chɛɛcú sá. Ní

n'daata miiⁿ ní n'daataá ngua'a yā. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ snee yā ndúúcu yā. ¹³Taachí Jesús n'diichi yā n'daataá miiⁿ, nééné ya'ai 'iinú yā n'daataá ní caⁿ'a yā chii yā n'daataá miiⁿ: Nguέε cuεεcú di.

14 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní cueⁿ'e ndaa yā ní tuu'ví yā caja yeⁿ'e tinaⁿ'ā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ndέε yā caja miiⁿ ch'ɛɛtindii yā. Ní Jesús caⁿ'a yā: Saⁿ'ā 'dííⁿ 'úú yaa'ví dii, nducueeⁿ di.

15 Tuu'mi ní 'nuūn'ndi san'ā 'díín' chi n'dii ní tucá'a sa ndeē sa. Ní Jesús miin ní nca'á yā san'a 'díín' cheecu sa. 16 Nducyaaca 'iin'yān di'va'á yā yen'e chi n'diichi yā ní can'a yā: De'ē chúúcā ch'eete Ndyuūs. Ní can'a yā chi 'áámá profeta ch'eete ndāa yā nguaan nús'uu chí Ndyuūs dicho'ó yā caati ya'ai 'iinú yā yen'ē s'uuún chi nación yen'é yā.

¹⁷'Tíícā ngan'a 'iin'yān s'een yen'e Jesús miin. Ní can'a yā chuū núúnmán na yán'āa Judea ndúúcū nuunmán yáān cuaan 'diituú.

Juan chi ngεεdínuūⁿnīⁿ dichó'o yā nduu 'uuvi 'iiⁿ'yāⁿ nanááⁿ Jesús

(Mt. 11.2-19)

¹⁸Discípulos yeⁿ'e Juan chi ngε̄tadínuū̄ⁿnī̄ⁿ cāⁿ'a yā chii yā Juan miīⁿ yēⁿ'é tanducué̄ⁿ'ē dendu'ū chi diīⁿ Jesús. Tuu'mí Juan miīⁿ yaa'vi yā 'uuvi discípulos yēⁿ'e yā nanáāⁿ yā. ¹⁹Ní dichó'o yā discípulos s'eēⁿ chí ntiinguuneēⁿ yā Jesús miīⁿ chuū̄: ἐ'Áá n'diī Cristo chi canéé chí ndaā o 'āā cūnee ngíínú 'nū taama yā? ²⁰Discípulos yēⁿ'e Juan miīⁿ cuēⁿ'e yā ní ndaá yā nanáāⁿ Jesús miīⁿ ní cāⁿ'a yā chii yā Jesús: N'diī Sēnor, Juan chí ngεεdínuū̄ⁿnī̄ⁿ

dichó'o yā nús'uu chí ntííngúúneeⁿ 'nū n'diī: ¿Áá n'diī chi canéé chí ndaā o 'āā cūnee ngíínú 'nū taama yā?

²¹Tiempo miiⁿ Jesús diíⁿ yā chi nnduūvā ye"'e 'yaa" n'dai 'ii"'yā" yeⁿ'ē ca'ai chi ndíi yā ní yeⁿ'e ca'ai chi véé espíritu ye"'e yáá"n'guiinūu" ndúúcu yā. 'Tiicá ntúūn diín yā chi snaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ. ²²Tuu'mi Jesús nán'guɛɛcútaⁿ'a yā yeⁿ'e nduu 'uuvi discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī, cunaⁿ'a nī ní cuuvi nī Juan miiⁿ veⁿ'e nducuéⁿ'ē chi n'diichi nī ndúúcū chi n'giindiveéⁿ nī. 'Iiⁿ'yāⁿ chi ngueenááⁿ ní inaaⁿ yā, 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ngii ngiícá yā ní ngiica yā, 'iiⁿ'yāⁿ chí ndíí ca'ai chí lepra chi in'duuti yuūtē yen'é yā ní nduuva yeⁿ'é yā, 'iin'yān chi chεετúū ní n'giindiveéⁿ yā, 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí ní nnduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā, ní 'iin'yān chi ndaachíī snee yā 'úú ní ngaⁿ'á nanáaⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, nduudu ngai chí yeⁿ'ē chí nangua" aī 'ii" yā". 23 De'ē chúúcā n'dai 'iin'yān chi nguéé cunncáā ch'eenú yā 'úú ndúúcū nduudu yen'é.

²⁴Taachi cueⁿ'e discípulos yeⁿ'e Juan chi dicho'ō Juan miiⁿ, tuu'mi ní Jesús tucá'a yā caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ chi snee yā ndúúcu yā yeⁿ'e Juan chi ngɛɛdínuūⁿnīⁿ miiⁿ: ¿Dɛ'ɛ cheⁿ'e nī n'diichi nī na yáⁿ'āa cuuⁿmaⁿ naachi nguɛɛ́ ch'ɛɛtinée 'iiⁿ'yāⁿ? ¿'Áá 'áámá ndúú chí idin'núⁿ'u 'yúúné? Nguɛɛ 'tícā. ²⁵ ¿Du'ú cheⁿ'e nī n'diichi nī tuu'mi? ¿'Áá 'aama saⁿ'ā chi canúuⁿ sa catecai n'dai sa? Deenu nī chi 'iiⁿ'yāⁿ chi n'daācā catecai yā nguɛ́ɛ́ n'geenu yā ngii ní snée yā na va'ai

SAN LUCAS 7 148

yen'ē rey. ²⁶¿Du'ú chen'é nī n'diichí ni tuu'mi? ¿'Áá 'áámá profeta chí ngan'a nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs? 'Úú ní ngan'á ngií ndís'tiī chi 'tíícā. Chen'é nī n'diichí nī 'áámá 'iin'yān ch'ɛɛtɛ ca yā nguɛɛ́ ti tanán'ā profetas. ²⁷ Chuū canéé nguūn yen'e Juan miin na libro yen'é Ndyuūs ndii cuáán vmnaan:

Cun'diichí nī. 'Úú ní dicho'ó
'áámá san'ā chi caan'man sā
nduudu cuaacu yen'é nanáán
dii. Ní san'ā miin ní 'cuundiyaán
sa yúúní cáávā dii.

28'Úú ní ngan'á ngií ndís'tiī chi nguaan nducyaaca san'ā chi ch'iindiyaān sa na in'yeendí 'cūū nguéé táámá san'ā chi ch'eete ca sa ti 'āā Juan miin chí cheedínuūnnīn sa. Naati 'iin'yān chi ndiicuún ca yā naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā ní ch'eete cá yā nguéé ti Juan miin.

²⁹Neené n'dai 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí inn'guɛɛ yeⁿ'ē yáⁿ'āa ch'iindiveéⁿ yā nduudu chi ngaⁿ'a Jesús. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi'téénu yā nduudu yeⁿ'e Juan miiⁿ ní diíⁿ yā tan'duucā Ndyuūs neⁿ'e yā. Ní Juan miiⁿ cheedínuūⁿniⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. ³⁰ Naati 'iiⁿ'yāⁿ fariseos miiⁿ ndúúcū maestros yeⁿ'e ley, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguέέ neⁿ'e yā Juan ndíí nguéé s'téénu yā nduudu yeⁿ'e Juan miiⁿ. Ní nguέέ chεεdinuūⁿniⁿ yā. ³¹Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chiī yā 'iiⁿ'yāⁿ: ¿Dé'ē cuuví nadidaamá ndúucu tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū maaⁿ? ¿De'é tan'duucá yā? ³²'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā saⁿ'ā ngaiyáā chí n'geëtee sa nii'vēë ní duūchī sa ndúúcū vi'i ní n'gai sa compañeros yeⁿ'e sa. Ní ngaⁿ'á sa ngii sa vi'ī: Tiiví 'nū flauta cáávā baile ní nguéé

nde'éí nī. Ngiita 'nū canciones chí ndaachií ní nguéé cheēcu nī. 33 Ní ndaā Juan chí ngɛɛdínuūⁿnīⁿ chí 'aama 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ che'e yā pan ní nguéé chi'i yā vino ní ndís'tiī ní ngaⁿ'a nī yeⁿ'e yā: Juan miiⁿ ní cánée yā ndúúcū espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. ³⁴'Úú ní ndaá, 'úú Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs 'úú. Ní nge'é ní ngi'í ní ndís'tiī ngaⁿ'a nī yeⁿ'e 'úú: 'Cuin'dííchí nī, 'iiⁿ'yāⁿ chi n'deēe nge'é yā ní yaāⁿ n'dáí ngi'í taaví yā vino. Ní ngaⁿ'a ntuúⁿ nī chi 'úú 'áámá amigo yen'e 'iin'yān chi ínn'guεε yeⁿ'e yáⁿ'āa ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ nuuⁿndi. ³⁵Caati nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ deenu yā chi vaadī deenu miiⁿ ní yeⁿ'e Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ch'in'í yā vaadī deenu miin cáávā dendu'ū chi n'daācā chi diíⁿ yā ti ye"'e Ndyuūs 'ii"'yā".

Jesús cueⁿ'e yā na vaacu Simón chi saⁿ'ā fariseo

³⁶'Áámá saⁿ'ā fariseo di'cuíítu sa Jesús chi ché'é yā ná váácu sá. Tuu'mi ní Jesús sndaa yā ná va'ai ye"'e sa"'ā fariseo mii" ní ch'iindi yā na mesa ndúúcū sa. 37 Tuu'mi ní 'áámá n'daataá chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e ta chí canee tá yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ, taachí chicádíínuuⁿ tá chi Jesús miiⁿ canée yā na va'áí ye"'e sa"'ā fariseo ní vee yā na mesa, n'daataá mííⁿ ndaa ta ní ndée ta 'áámá caia veⁿ'ē aceite perfume. ³⁸ N'daataa mííⁿ chííntii'ya tá na ca'a Jesús ní ngeecu tá. Ní ndúúcū nuūⁿnīⁿ nduutináaⁿ tá naaⁿnu tá ca'a yā ní nadīdɛēve tá ca'a yā ndúúcū yuūdū tiīⁿ tá. Ní 'neeⁿcheendi ta ca'a yā ní chiī tá aceite perfume ca'a yā. 39 Taachí sáⁿ'ā fariseo miiⁿ n'dííchi sa chi diiⁿ

n'daataá miiⁿ, tuu'mi nadīcádíínuuⁿ sa ní caⁿ'ā sa nguááⁿ maāⁿ sa 'tíícā: Ndúútī chi sáⁿ'a 'cūū profeta sa, tuu'mi ní deēnū sa du'ū n'daātaa 'cúū chi ituu'vī tá saⁿ'ā ti véé nuuⁿndi yeⁿ'ē tá. ⁴⁰ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā saⁿ'a fariseo miiⁿ: Dii, Simón, véé de'ē chi cuuví dii. Simón miiⁿ ní n'guɛɛcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa: Maestro, caaⁿ'maⁿ nī.

⁴¹ Jesús caⁿ'a yā ejemplo 'cūū:
'Uūvī 'iiⁿ'yāⁿ can'díícu yā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā. 'Áámá yā ní can'díícu yā nyuⁿ'u ciento caadi, taama yā ní 'uūvī ngεεcu ndiichi caadi. ⁴² Naati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguέέ tuūmī miiⁿ yeⁿ'e yā chí nadíí'vɛ yā. 'Āā ntéé ndaaca yā tuūmī. Sáⁿ'ā chí chinnee miiⁿ ní nadach'εεcú sa yeⁿ'ē ndúú 'uuvi sa. Maaⁿ ní cuuvi di 'úú, ċchε̄ɛ cá saⁿ'ā s'eeⁿ neⁿ'e cá yā 'iin'yāⁿ miiⁿ?

⁴³Simón miiⁿ nanˈguεεcútaⁿˈa yā:
'Úú inadacádiinúúⁿ chi dinéⁿˈe ca
yā saⁿ'ā chí nˈdeēe ca canˈdíícū miiⁿ.
Jesús nanˈguaacútaⁿˈa yā: Nˈdaācā
inadacadíínuuⁿ di.

44 Tuu'mi ní ngueecundíī Jesús naachi canéé n'daataá míín ní can'a yā chii yā Simón: ¿'Áá ínaaⁿ di chi diin n'daātāa 'cúū? 'Úú indaá na vaacu di ní nguέέ tee di nuūⁿnīⁿ chi naaⁿnú ca'á tan'dúúcā costumbre ve"'ē yú naati n'daātāa 'cúū ní cheendáa tá nuūnnīn nduutinaan tá ca'á ní nadideeve tá ca'á ndúúcū 'yuūdū tiīⁿ ta. ⁴⁵Taachí ndaá ní nguéé 'neeⁿcheendi di 'úú tan'dúúcā costumbre yen'e yú naati n'daātāa 'cúū 'áámá i'nee cheendi tá ca'á, ndíí taachi sndaá. 46 Ndíí nguéé ndúú cheendáa di aceite perfume tiíⁿ tan'dúúcā costumbre yen'e yú naati n'daātāa 'cúū cheendaa tá aceite

perfume na ca'á chi diiⁿ tá honrar 'úú. ⁴⁷ Chuū ngaⁿ'á ngií, dii Simón; ti tanducuéⁿ'e nuuⁿndi chi n'deēe n'dáí yeⁿ'e tá nadach'εεcú yeⁿ'ē tá caati neené neⁿ'e ta 'úú, ní diiⁿ tá 'túúcā cáávā chi nadach'εεcú yeⁿ'ē tá. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí duū'vī neⁿ'e yā 'úú ní duū'vī nadich'εεcú yeⁿ'e yā.

⁴⁸Tuu'mi Jesús caⁿ'á yā chiī yā táⁿ'ā: Díí n'daataá 'úú nadich'εεcú nuuⁿndi yeⁿ'ē di.

⁴⁹'Iin'yān chi νεετέ yā na mesa miin tucá'a yā can'a yā chiī yā vi'ī: ¿Du'u sán'ā chuū chi nadicadíínuun sa chí cuuvi nadīch'εεcu sa nuunndi yen'e 'iin'yān?

50 Tuu'mí Jesús miin can'a yā chiī yā n'daataá míí: Cáávā chi i'téénu di 'úú, ndiin chí nanguán'ai di. Maan ní cunan'ā di ndúúcū vaadī 'diīín.

N'daataa s'eeⁿ chí chinneé yā Jesús

Cuayiivi miiⁿ, ní cheⁿ'e Jesús nuuⁿmáⁿ yáāⁿ n'geete ndúúcū nuuⁿmáⁿ yáāⁿ 'lííⁿ ní ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'e naachí Ndyuūs nga" a ntiinnyún yā. Ní ndu'u ndiichúúví apóstoles ye"'e Jesús mii" cue"'e yā ndúúcu vā. ²'Tiicá ntúūⁿ n'duuvi n'daataá chi Jesús diín yā chi nanduūvā yeⁿ'e ca'ai yeⁿ'e yā ní chi diíⁿ yā chi nacan'dáā espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'e náⁿ'ā n'daataa s'eeⁿ. Ní nguaaⁿ n'daataa s'eeⁿ canee María yeⁿ'e yáāⁿ Magdala. N'daata miiⁿ ní Jesús diíⁿ yā chi nán'daā ndεēchē espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'ē ta. ³Cueⁿ'e ntúūⁿ Juana chi n'daataa veⁿ'e saⁿ'ā chi nguuvi Chuza chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sá yeⁿ'e cosas yeⁿ'e rey Herodes, ndúúcū táⁿ'ā Susana,

SAN LUCAS 8 150

ndúúcū 'yaaⁿ n'dáí ca n'daataá chí ca'a tá tuumī yeⁿ'ē tá ní cuaī tá 'āā dɛ'é nūuⁿ chi neⁿ'e Jesús.

'Áámá ejemplo chi nguuvi parábola chi ye"'e 'áámá sa"'ā chí ngiīnū sa ndaata

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴Taachí nduuvidaama 'yaaⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ chi chiica yā yeⁿ'e 'yaaⁿ n'dai yáāⁿ tuu'mi ní ndaa yā nanááⁿ Jesús. Ní Jesús yaa'vi yā 'iin'yān s'een ndúúcū 'áámá ejemplo tan'dúúcā 'áámá dendu'ū chi véé in'yééndi 'cūū. Ní can'a yā 'tíícā: 5'Áámá san'ā chi cuūnū ndaata míín cuén'e sa cuūnū sa. Taachí chiīnū sa 'áámá duutu ndaata chiiya 'diituú cyúúní ní ch'iinca'a 'iin'yān ní 'yaada ní che'e tī. ⁶Duutu ndaata ní chiiya naachi véé n'deee n'dáí tuūu. Taachí can'daā. ní ti'i ti nguéé ya'ai yeⁿ'ē. ⁷Duutu ndaata ní chiiya nguaaⁿ yááⁿ. Yááⁿ miiⁿ chi dáámá ch'iita ndúúcū yaatá ní di'vaāchí yen'ē vi'ī. 8 Nán'ā duutu ndaata ní chiiya na yán'āa n'dáacā ní taachí can'daā n'deee n'dáí cosecha chii yeⁿ'ē. Ní yeⁿ'ē 'áámá ndaata ní chiī 'aama ciento ndaata yeⁿ'ē. Taachí Jesús caⁿ'a yā nduudú 'cūū, yuūdū n'dáí can'a yā, ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī chi véé veéⁿ nī, ní 'caandiveéⁿ nī.

Jesús caⁿ'a yā yeⁿ'e chí neⁿ'ē caāⁿ'māⁿ ejemplo miiⁿ

(Mt. 13.10-23; Mr. 4.10-20)

⁹Tuu'mi ní discípulos yeⁿ'e Jesús caⁿ'a yā chii yā Jesús: ¿Dέ'̄ε néⁿ'é caaⁿ'maⁿ nduudú 'cūū?

10 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī ní maaⁿ ní cuuvi déénu nī chí cánuuⁿ n'de'ei yeⁿ'e Ndyuūs naachi nga"a ntii"nyú" yā naati 'úú ní nga"á ndúúcū nduudu chí 'tɛɛ nguɛɛ dáámá. Ní taachi 'ii"'yā" s'ee" snaa" yā nguɛɛ́ cuuvi snaa" n'daaca yā, ní taachí 'caandivee" yā nguɛɛ́ tuumicadíínuu" yā ye"'ē.

¹¹Chuū chí neⁿ'e caāⁿ'māⁿ ejemplo miiⁿ. Ndaata miiⁿ ní chííⁿ chi tan'dúúcā nduudu yeⁿ'e Ndyuūs. ¹²Duutu ndaata chí chiiya ná 'diītūu cyúúní, chííⁿ chi tan'dúúcā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs chí 'iiⁿ'yāⁿ ch'iindiveeⁿ yā. Daacá nūuⁿ ndaa yááⁿn'guiinuuⁿ miiⁿ ní divíi sa nduudu miiⁿ na staava yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ti nguéé cuuvi cu'téénu yā ní nguéé ndúú cuuví nnguaⁿ'ai yā. ¹³Ndaata chí chiiya nguaaⁿ tuūu chi nguéé dii'yu yeⁿ'ē ni tan'dúúcā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs chi 'iiⁿ'yāⁿ n'giindiveeⁿ yā ní yeenú taavi yā. Cánéé yā tan'dúúcā 'áámá milpa chi nguéé véé dii'yu yeⁿ'ē. 'Iiⁿ'vāⁿ s'eeⁿ ni 'áámá tiempo nūuⁿ i'téénu yā ní taachí ndaa nguuvi chí chííⁿnyúⁿnééⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yā chi 'cuináaⁿ yā cáávā nduudu miiⁿ ní 'iin'yān s'een divíi yā nduudu miin na staava yeⁿ'e yā. ¹⁴Dúútú ndaata chí chiiya nguaan yáán tan'dúúcā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs chi 'iiⁿ'yāⁿ ch'iindiveeⁿ yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ damáāⁿ nadacadiinúúⁿ yā ye"'e vaadī 'cuiica ndúúcū dendu'ū chi idi'vaachí yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū dendu'ū chi vicio yeⁿ'e yā. Nducué" e di'vaachi nduudu mii ní diiⁿ chi nguéé dichíí've nduudu miiⁿ na vida 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁵Duutu ndaata chí chiiya na yáⁿ'āa n'dáacā chííⁿ chí tan'dúúcā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs chi 'iin'yān ch'iindiveén yā ní din'daacá yā ndúúcū 'viich'eetíínūuⁿ.

Ní i'téénu yā nduudu miiⁿ na staava yeⁿ'é yā. Ní ch'iⁿ'í yā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā nduudu cuaacu miiⁿ.

'Áámá ejemplo yeⁿ'e 'áámá lámpara (*Mr. 4.21-25*)

¹⁶Ní Jesús chi'cueeⁿ yā 'túúcā: 'Áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé ngi'i yā 'áámá lámpara ní cu'nuuⁿ yā maaⁿ 'áámá 'cuéétēε o cu'nuúⁿ yā maaⁿ 'áámá cama ti cu'nuúⁿ yā na 'áámá mesa ní 'iiⁿ'yāⁿ chi cundáa yā ní snaaⁿ yā. ¹⁷'Tiicá ntúūⁿ, nducuéⁿ'ē chi nguéé deenu 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e chi cunúúⁿ n'de'ei nguéé cunee chi nguéé snaaⁿ yā. Ní nguéé chi cunúúⁿ n'de'ei chi nguɛε cadíínuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē.

18'Caandiveeⁿ n'daacá nī cáávā chi cuuvi deenu nī ti 'iiⁿ'yāⁿ chi véé yeⁿ'e yā ní Ndyuūs ca'a cá yā ní n'deēe cá cuuvi yeⁿ'e yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e yā 'áárá chi dúú'ví nūuⁿ chi nadacádiinúúⁿ yā chi véé yeⁿ'e yā, chuū ní Ndyuūs divíi yā yeⁿ'e yā.

Chεεcu Jesús miiⁿ ndúúcū 'díínu yā chi ndāa yā

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹Tuu'mi ní 'díínu Jesús ndúúcū chεεcú yā neⁿ'e yā ndaá yā nanááⁿ Jesús naati nguéé cuuvi ndaa yā caati neené 'yaaⁿ n'dai 'iiⁿ'yāⁿ snéé yā miiⁿ. ²⁰Ní 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿ'e yā nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a yā: N'diī Jesús, chεεcú nī ndúúcū 'díínu nī snée yā cuaaⁿ chuva'āī ní neⁿ'e yā snaaⁿ yā n'diī.

²¹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'ee: 'Iiⁿ'yāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní i'téénu yā 'iiⁿ'yāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chíí chεεcú ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chíí 'diinú.

Jesús chin'nee" 'dií" yā 'yúúné ndúúcū nuū"nī"'yá"'ā

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²²Chúū chiī. 'Áámá nguuvi Jesús miiⁿ sndaa yā na 'áámá barco ndúúcū discípulos yen'e yā ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: Cho'o yú táámá 'díítuú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Ní cue"'e yā. 23 Taachí chiica yā na barco miiⁿ, Jesús miiⁿ ní cyaadu yā. Chéenū 'aama 'yúúné taan ní diin chí chindaā nuūnnīn cheeti barco miiⁿ ti barco miiⁿ neⁿ'e 'cuεεchi nguááⁿ nuūⁿnīⁿ. Ní discípulos 'va'a yā. 24 Tuu'mi ní discípulos s'eeⁿ ndaa yā naachi canéé Jesús miiⁿ ní nadin'duuchí yā 'iin'yān ní can'a yā: N'dii Maestro, n'dii Maestro, 'cuεεchi yú nguááⁿ nuūⁿnīⁿ. Taachi Jesús miiⁿ nduuchi yā, tuu'mi ní ca" a yā chi cūnéé 'diīi" 'yúúné miiⁿ ndúúcū nūuⁿnīⁿ, ní canéé 'diīiⁿ. Tuu'mi ní 'āā ntéé chéenū 'yúúné miiⁿ ní canéé 'diiíⁿ ní n'daacā cueⁿ'e yā ndúúcū barco miiⁿ. ²⁵Jesús ní can'a yā: ¿De'e cúúvī chi nguéé cu'téénu cá nī? Discípulos ní 'va'a n'daí yā ní cheⁿ'e yiinú yā ní ngaⁿ'a yā ngii yā vi'ī: ¿Du'u sán'a 'cūū chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'ē 'yúúné ndúúcū nuūⁿnīⁿ ní n'giindiveéⁿ yeⁿ'ē sa?

Jesús diíⁿ yā chi nanduūva 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e yáⁿ'āa Gadara chi canéé sá ndúúcū espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ

(Mt. 8,28-34; Mr. 5,1-20)

²⁶ Jesús ndúúcū discípulos yen'e yā cuen'e yā na yán'āa Gadara. Yán'āa miin ní canee 'diituú nuūnnīn'yán'ā Galilea. ²⁷ Taachí Jesús nacan'dáa yā na barco miin ní ndaa yā na yán'āa,

SAN LUCAS 8 152

ndaā nii"nuú" Jesús mii" 'áámá sa" 'ā ye" 'e yá" 'ā a mii". 'Āā 'naa" tiempo canéé sá ndúúcū espíritus ye" 'e yáá" n'guiinūu". Nguéé catecai sa ndíí nguéé ndúú canúú" rá sá va'āī ti na yiivi yáává cānuu" sa. Ní ndaā sa ní ndaāca sa Jesús mii". ²⁸ Ní taachi sá" 'a 'cūū n'dííchi sa Jesús mii" chiintii' ya sá nanáa" yā ní 'caī yiicú sa: N'dii Jesús, Daiya Ndyuūs chi ch'eɛtɛ n'dai poder ye" e nī, ¿de'ē dií" nī nduucú? 'Úú di'cuiitú n'diī chi nguéé dií" nī chi dií" sufrir.

29 'Túúcā can'a sa ti Jesús can'a ntiiⁿnyúⁿ yā chí nan'daā espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'e sáⁿ'ā miiⁿ. 'Āā nééné 'naaⁿ tiempo chi espíritus ichéé ndúúcū saⁿ'ā miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní ngaā chiichí yā saⁿ'ā miiⁿ ndúúcū cadenas naati ch'iica sá cadenas ní espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ candέε sa saⁿ'ā naachi nguéé 'iin'yān. 30 Tuu'mi ní Jesús tiinguunéeⁿ yā saⁿ'ā miiⁿ: ¿Dέ'ē nguuvi di? Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'a sa: Legión nguūví. 'Tíícā ngan'a 'iin'yān yeⁿ'ē sa ti neené 'yaaⁿ espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ canee ndúúcu sa. ³¹Ní espíritus idi'cuíítū Jesús chi nguéé dichó'o yā na abismo chi canéé cuaaⁿ maaⁿ váⁿ'āa. ³² Ní niiⁿnuúⁿ ná snée yā nééné n'deēe cuuchí vee tī 'cueeti miiⁿ chi in'nuúⁿ ti chi ché'e ti. Ní espíritus di'cuíitū Jesús miiⁿ chí ca'á yā lugar chi cundáā cheētī cuuchí s'eeⁿ. Jesús miiⁿ ní 'cuúⁿ yā. ³³Tuu'mi ní espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ nan'dáā na cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā miiⁿ ní sndaā na cuerpo yeⁿ'e cuuchi s'eeⁿ. Ní 'iiti s'eeⁿ ní chéénu tī na viivi vaavā yeⁿ'e yiīcū miiⁿ ní chingéé nuúⁿ tī nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ ní ch'íī nuúⁿ tī nguaaⁿ nuūnnīn miin.

³⁴'Iiⁿ'yāⁿ chi idiiⁿ cuidado cuuchí s'eeⁿ taachí n'diichí vā chuū, cue"'é yā ngéénu yā ní cuuvi yā 'iiⁿ'yāⁿ na yáāⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé na 'cuɛɛti nducuén'ē chi chiī. 35'Iin'yān yen'e yáān miin ní chen'e yā n'diichi yā chi chiī. Ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní n'diichí yā sa" a chi nacan'daā espíritus ye" e yááⁿn'guiinūuⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní véé sa na ca'a Jesús. Canúúⁿ sá catecai sa ní 'āā n'daāca idiin sa. 'Iin'yān s'een ní dii'yá yā chiī. ³⁶Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi n'diichí yā nducué" e chi chó o caⁿ'a yā 'iiⁿ'yāⁿ chi caama ndaa yā táácā espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ nan'dáā na cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā miiⁿ. ³⁷ Tuu'mi ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yán'āa Gadara di'cuíítu yā Jesús chi cuεενίi yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ti neené 'va'á yā. Tuu'mi ní Jesús ndaa yā barco miiⁿ. ³⁸Ní saⁿ'ā chí nān'daa espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ di'cuíítu sa Jesús miiⁿ chi cundáa sa na barco miiⁿ ndúúcu yā. Jesús yaa'vi yā saⁿ'a miiⁿ ní caⁿ'a yā: ³⁹Cunaⁿ'ā di ná vaacu di ní caaⁿ'maⁿ di cuuvi di 'iiⁿ'yāⁿ dendu'ū chí ch'eete n'dai chí Ndyuūs diín yā ndúúcū di. Saⁿ'ā miiⁿ ní cunaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ núúⁿmáⁿ na yáāⁿ dendú'ū chi ch'ɛɛtɛ n'dai chí Jesús diín yā ndúúcū sa.

Ye"e daiya Jairo chí ngíitā ní ye"e n'daataá chí tuu'vi tá catecai Jesús

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

40 Taachí Jesús cuen'e yā cho'o yā táámá 'diituú nuūnnīn'yán'ā, ní ndaa yā yáān miin, 'iin'yān 'cuún yā Jesús ndúúcū vaadī yeenú ti n'deee n'daí 'iin'yān ní snee ngiinu yā Jesús miin.
41 Miin cánéé 'aama san'a chí nguuvi

sa Jairo. San'a miin ngan'a ntiinnyun sa yen'ē yaācū sinagoga ní ndaā sa nanáán Jesús ní chiintii'ya sa na ca'a Jesús miin. Ní di'cuíítú sa 'iin'yān chi cundáa yā na vaācū sa, 42 caati 'áamá n'dyán'ā daiya sa 'āā 'náán tá tan'duu ndiichúúví nduūyū tá 'āā cháá 'cuuvi tá. Taachí cuen'e Jesús miin neené n'deee 'iin'yān cuen'e yā ndúúcu yā ní ndii tuunúún ngεεnúū chiichi yā.

⁴³ Nguaan 'iin'yān s'een canéé 'áámá n'daataá chí 'āā ndiichúúví ndúuyū canee tá ndúúcū 'áámá ca'āī chi ngéē yuuún yen'e cuerpo yen'ē ta. 'Āā diin tá gastar ndúúcū médicos tanducuén'ē chi νεε yen'ē tá. Mar 'áámá médico nguéɛ ngii diyiicú yā tán'ā miin. ⁴⁴ Ndaā niinnun tá cuaan daami Jesús ní tuū'vi tá naachi n'dɛɛ tií yen'e catecai Jesús miin. Tuu'mí nūun caneé naan chi ingéē yuuún yen'e cuerpo yen'e tá.

⁴⁵Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā: ¿Du'u tuū'vi 'úú? Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a yā: Nguεε 'úú. Pedro miiⁿ ní caⁿ'a sa: N'dii Maestro, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní i'nuuⁿ chiichí yā n'diī ní táácā chi ngaⁿ'a nī: ¿Du'ú tuū'vī 'úú?

⁴⁶ Jesús caⁿ'a yā: Véé du'ū chi tuū'vī 'úú. 'Úú ní deenú chi ndúúcū poder yeⁿ'é nduūvā yeⁿ'e 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ.

47 Taachi n'daata míín tuumicádiinuun tá chi Jesús deenú yā in'duuví n'dai tá ní ndaā tá nanáán Jesús miin ní chiintiī'yā ta nanáan yā. Ní can'a cuaacu tá nanáán nducyáácá 'iin'yān dɛ'ē cáávā chí tuū'vi tá catecai Jesús. Ní hora míín nūun chí tuu'vi ta nduūvā yen'ē tá.

48 Jesús miin ní can'a yā: Díí, daiyá, cáávā chi i'teenú di 'úú. ní nduūvā

yeⁿ'ē di. Maaⁿ ní cunaⁿ'a di na vaacu di ndúúcū vaadī 'diīíⁿ.

⁴⁹ Ní taachi Jesús ngaⁿ'a yā chuū ndaā 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e na vaacu saⁿ'ā chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē yaācū sinagoga. Ndaā sa nanááⁿ Jairo ní caⁿ'a sa: 'Āā ch'iī daiya di. 'Āā ntéé yaa'vi di Maestro.

50 Jesús miin ch'iindiveén yā nduudu 'cūū ní can'a yā: Nguéé 'va'ā di. Cu'téénu di 'úú ní nanduūchi ta yen'ē nguaan tinán'ā.

5¹Tuu'mi ní Jesús sndaa yā na vaacu Jairo. Nguéé 'cuu' yā chi nducyaaca 'iin'yā' sndaá yā ndúúcu yā cuaa' chɛɛti va'āī mii', dámaā' Pedro ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan, ndúúcū chɛɛcu n'daata 'líí', ndúúcū chiida tá. 5²Nducyaaca yā cuaa' chuva'āī ch'ɛɛtinée yā ní ngɛɛcu yā ní n'gai yā ti ya'áí yā caavā tá. Ní Jesús ca''a yā: Nguéé cuɛɛcú nī. Nguéé n'diī tá ti cyaadu tá.

⁵³'Iin'yān s'een ní taachi n'giindiveén yā nduudu yen'e Jesús miin ch'íínnyunneen yā yen'e Jesús miin ti 'āā deenú yā chí 'āā n'diī tá. ⁵⁴Tuu'mi ní Jesús ndaa yā cuaan chεεti va'āī ní sta'á yā ta'ā tá ní can'a yuudú yā: Dii, ta'díín, nducueen di.

⁵⁵Hora mííⁿ nūuⁿ espíritu yeⁿ'ē ta'dííⁿ mííⁿ nnguεεcunéé ndúúcū ta. Tuu'mí nūuⁿ nducueⁿē tá. Jesús caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chí ca'á yā chi che'e tá. ⁵⁶Chiida tá ndúúcū chεεcu tá neené ngeⁿ'e yiinu yā ní Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé cuuví nī chi nnduuchi tá yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā.

Jesús dichó'o yā ndu'u ndiichúúví discípulos yen'e yā

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

9 Jesús yaa'ví yā ndu'u ndiichúúví discípulos ye'é

SAN LUCAS 9 154

yā ní ca'a yā poder. Ní caⁿ'a yā chí tun'dáa yā espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ní diín yā chí nduūvā yen'é 'iin'yān chi ngíitā. ²Ní Jesús dichó'o yā discípulos chí caa" ma" yā nduudu n'dai yen'e naachí Ndyuūs ngan'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní diíⁿ yā chi nduuvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ngíitā. ³Ní caⁿ'a yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: Ndís'tiī nguéé de'ē vee candée nī cuaan cyúúní. Nguéé ndúú in'daacuú, ndíí nguéé ndúú morral, ndíí nguéé ndúú pan ra, ndíí nguéé ndúú tuūmī ra, ndíí nguéé nduu candée nī 'uūvī catecai. ⁴Ní 'āā tií nūuⁿ va'ai naachi ndaa nī 'cuɛɛtinée nī miiⁿ ní ndíí taachi ndaá nī ndíí taachi nan'dáa nī veⁿ'e vaāⁿ miiⁿ. ⁵Ní naachi ndaa nī 'áámá yáān ní 'iin'yān nguéé 'cuaán yā ndís'tiī, tuu'mi ní nan'dáa nī yeⁿ'e váāⁿ miiⁿ ní n'dáádi nī yaācáā yeⁿ'e ca'a nī. Chuū ní 'áámá señal chi 'cuun'mín nī chi nguéé n'daacā idiín yā ti contra yeⁿ'é nī.

⁶Discípulos ican'dáa yā ní chen'é yā nuunmán cuaan yáān s'een ní nduu cuáán ní ngan'a yā nduudu ngai yen'é Ndyuūs, nduudu chi nanguan'āī 'iin'yān'. Ní diín yā chi nduūvā yen'é 'iin'yān chi ngiītā.

Rey Herodes nguέε s'teenu yā yeⁿ'e Jesús

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷Ch'iindiveeⁿ rey Herodes tanducuéⁿ'ē chí Jesús miiⁿ idiíⁿ yā ní 'āā ntεε déénu yā dε'ē nadicadíínuuⁿ yā. Ní vέέ 'uūvī vandiicádiinúúⁿ yā caati náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní ngaⁿ'a yā chi Jesús chi Juan miiⁿ chí nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā.

⁸Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chi profeta

Elías miiⁿ ní 'āā che'enaáⁿ yā. Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chi 'áámá profeta chí n'díi yā ndíí yeⁿ'e tiempo chí 'āā 'naaⁿ nandúúchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ⁹Ní rey Herodes miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Úú caⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ chi 'chiītá daandu saⁿ'ā chi Juan chi chɛɛdínuūⁿnīⁿ sa. ¿Dú'ū chi saⁿ'ā miiⁿ chi ch'iindiveéⁿ tanducuéⁿ'ē yeⁿ'ē sa? 'Úú neⁿ'é cadiinúúⁿ ní neⁿ'é snaáⁿ sáⁿ'a 'cūū.

Jesús ca'a yā che'e nyuⁿ'u mil 'iiⁿ'yāⁿ (Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

10 Taachi discípulos ndaá yā naachí canee Jesús, tuu'mi ní can'a yā Jesús tanducuén'e chi diin yā. Cuayiivi ní Jesús cuen'é yā ndúúcū discípulos yen'e yā níínuún na yáān Betsaida ní cuen'é yā cuɛεti yen'ē yáān miinya.

11 Taachí 'iin'yān cadíínuun yā yen'e Jesús miin, cuen'é yā n'dáa yā 'iin'yān. Ní Jesús 'cuun yā 'iin'yān s'een ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een yen'e naachí Ndyuūs ngan'a ntiinyún yā. Ní diín yā chi nduūvā yen'é 'iin'yān chí ngiita yā.

¹²Taachí chi chiīnū, ndu'u chi ndiichúúví yā ndaá yā nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: Yaa'vi nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí caⁿ'a yā cuaaⁿ yáāⁿ s'eeⁿ, ní cuaaⁿ yáāⁿ 'lííⁿ naachi snéé 'iiⁿ'yāⁿ ní vέє naachi 'cuɛɛtinée yā ní ndaaca yā chí che'e yā, ti nguɛ́ɛ dɛ'Ē vɛɛ naachi snée yú.

¹³ Jesús can'a yā chii yā discípulos: Ndís'tiī ní ca'a nī chi che'e yā. Discípulos ní can'a yā: 'Āā ntéé n'deēe yen'é 'nū véé ti táá nyun'u nūun pan ndúúcū 'uūvī 'yaācā. Nguéé cuuvi diín 'nū cuái 'nū chi che'e nducyaaca 'iin'yān s'tíī.

¹⁴Miiⁿ ní snéé taanduu nyuⁿ'u mil saⁿ'ā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'á yā

chii yā discípulos yeⁿ'e yā: Caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí 'cuεετέ yā 'uūvī ngεεcu ndiichí yā 'aama 'áámá cuaaⁿ.

15'Tícā diín discípulos ní ch'ɛɛtɛ́ nducyaaca 'iin'yān s'een. 16'Tuu'mi ní Jesús miin sta'á yā ndu'u nyun'u pan ndúúcū nduu 'uuví 'yaācā. Ní 'iicu n'diichí yā nanguuvi ní ca'á yā gracias Dendyuūs cáávā pan ndúúcū 'yaācā miin. Cuayiivi ní Jesús n'deé yā pan ndúúcū 'yaācā ní ca'a yā discípulos yen'e yā. Ch'iinu ní discípulos ca'a ntúun yā 'iin'yān s'een chi che'e yā. 17 Che'e nducyaaca yā ní chiituú 'iin'yān. Cuayiivi ní discípulos nan'gaán yā chí ningaavā ní chiituú tá ndiichuuvi 'cuɛētēɛ chí ningaāvā.

Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā cuaacu sa chi Jesús miiⁿ chi Cristo yā

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

18'Áámá nguuvi taachí Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā canée yā 'aama lado ní ngaⁿ'āngua'á yā, tuu'mi ní Jesús itiinguunéeⁿ yā discípulos: ¿Du'ū 'úú ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ?

19'Iin'yān s'een ní n'guɛɛcútan'a yā: Nán'a yā ní ngan'a yā chi díí Juan chi chɛēdínuūnnīn sa díí. Nán'a yā ní ngan'a yā chi díí ní profeta Elías díí; ní nán'a yā ní ngan'a ntuún yā chí díí ní 'aama profeta chi 'āā 'naan tiempo chi n'dii ní nnduuchí yā yen'e nguaan tinan'ā.

²⁰ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tiī, tuu'mi, ¿du'ū 'úú ngaⁿ'a nī? Tuu'mi ní Simón Pedro nan'guεεcútaⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: N'diī chí Cristo yeⁿ'é Ndyuūs.

²¹ Jesús chii yā 'iin'yān s'een chi nguέε cuuvi yā chuū mar 'áámá 'iin'yān.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'ē chí taācā 'cuūvi yā

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²²Tuu'mi ní Jesús can'a yā: Cánéé chí 'úú chí San'ā chi Daiyá Ndyuūs n'deee n'dáí 'cueenú cuuvi ní 'íícú san'ā ndiicúū chi ngan'a ntiinnyun yen'ē yaācū ndúúcū chiiduú n'geete chi ngan'a ntiinnyún yā ndúúcū maestros yen'e ley ní nguéé nen'e yā snaan yā 'úú chí San'ā chi Daiya Ndyuūs. Ní canéé chi 'caan'nún yā 'úú. Ní 'úú nduuchí yen'ē nguaan tinán'ā ndii 'cuíínú 'iīnū nguuvi.

²³Cuayiivi ní Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā nducyáácá 'iin'yān: Ndúútí chi 'áámá 'iin'yān nen'e yā can'a yā nduucú, canéé chí cu'nééⁿ maáⁿ yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū chi νέέ yeⁿ'e yā, ní nguuvi nguuvi cuta'á yā cruz yeⁿ'e yā chí tan'dúúcā chi 'cueenu taaví yā cuuvi cucáávā 'úú ní can'a yā nduūcú. ²⁴Caati nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e cá yā nadanguáⁿ'ai yā vida ye"'e maa" yā na i"'yee"dí 'cūū dindaí yā táámá vida yen'e yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi dindaí yā vida yeⁿ'e yā cucáávā 'úú ndaāca yā táámá vida yeⁿ'é yā nanááⁿ Ndyuūs. ²⁵ ¿Dε'ε dichíí'vē san'ā ndúúti chi diin sa ganar nducuéⁿ'ē chi véé na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní diíⁿ sa chi dindaí sa vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chi táámá vida yeⁿ'e yā ní idituuví sa maāⁿ vida yeⁿ'e sa? ²⁶Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi 'cuináaⁿ yā yeⁿ'ē 'úú nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū nduudu yeⁿ'é tuu'mi ní 'úú chi Saⁿ'a chi Daiya Dendyuūs cuuví 'cuinaán ye"'é 'ii"'yā" 'cúū taachi 'úú ndaá taama vmné" ee tan'dúúcā Rey ndúúcū poder yeⁿ'ē Chiidá ndúúcū

SAN LUCAS 9 156

poder yen'ē maán ní ndúúcū ángeles. ²⁷'Úú ngan'a cuaacú ndúúcū ndís'tiī, chi vɛɛ nán'a nī chi snee nī 'muun chi nguéé 'cuūvi nī taanduvéé ndíí snaan nī yen'e naachí Ndyuūs ngan'a ntiinyún yā.

Jesús ñ'daaⁿ yā cuerpo yeⁿ'e maáⁿ yā (Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸Ch'íínú nííⁿníⁿ nguuvi chí Jesús ca" a yā nduudu 'cūū, Jesús cue" e yā ndúúcū Pedro, ndúúcū Juan ndúúcū Jacobo ní chεε yā na yiīcū chí caaⁿ'maⁿngua'á yā. ²⁹Ní taachi Jesús ngaⁿ'angua'á yā, n̄'dááⁿ naaⁿ yā ní catecai yā nduuvī cuéē ní ngii n'gaī. 30 Ní tuu'mí nūuⁿ che'enaāaⁿ na 'uuvi saⁿ'ā ndúúcū Jesús. Saⁿ'ā s'eeⁿ chiiⁿ Moisés ndúúcū profeta Elías chí 'āā 'naaⁿ tiempo chi n'dīi yā. ³¹Nduu 'iinú yā ní na chideeve chi ngíí n'gai yen'ē va'ai cheeti nguuvi snée yā. Ní ngaⁿ'a yā yeⁿ'ē chí 'cuūvī Jesús ní 'cueenu taaví vā na yáāⁿ Jerusalén. ³²N'dáá rá chí cvaadu Pedro ndúúcū Juan ndúúcū Jacobo nadacueéⁿ yā ní n'diichi yā chí ngíí n'gai naaⁿ Jesús ndúúcū saⁿ'ā s'eeⁿ chi canee ndúúcu vā. ³³Ní taachí Elías ndúúcū Moisés chivíi yā yeⁿ'e Jesús ní 'āā cuéé caⁿ'a yā, tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a yā chiī yā Jesús: N'dií Maestro, dε'ε chúúcā n'daācā yeⁿ'e yú chi 'cuɛɛtinée yú 'muuⁿ. Ní din'dái 'nū 'iīnū va'ai n'gaiyáā; 'áámá yeⁿ'e nī, 'áámá yeⁿ'ē Moisés, ni 'áámá yeⁿ'ē Elías. Pedro miiⁿ ní nguéé déénu yā dε'ē chí ngaⁿ'a yā. ³⁴Ní neⁿ'e chi ngaⁿ'a Pedro miiⁿ ndaā 'áámá meēeⁿ ní sn'díī 'iin'yān s'een ní 'va'a yā chi ndaa meēeⁿ vmnaaⁿ yā. ³⁵Tuu'mi ní ch'iindiveéⁿ yā 'áámá nduudu chí

ngaⁿ'ā nguaaⁿ meēeⁿ: Sáⁿ'a 'cūū ní Daīyá chí neⁿ'e taaví. Cu'neeⁿ veéⁿ nī nducuéⁿ'ē chi ngaⁿ'a sa.

³⁶Ch'íínú ch'iindiveéⁿ yā nduūdū miiⁿ ní discípulos n'diichí yā chi Jesús miiⁿ caneé yā dámaaⁿ yā nduucú yā. Ní discípulos ch'εεtinee 'diīiⁿ cheendí yā nguuvi s'eeⁿ ní nguέε chii yā mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē chí n'diichi yā.

Jesús diíⁿ yā chi nanduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā 'lííⁿ yeⁿ'e espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷Táámá nguuvi cuayiivi, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nangua'á yā yeⁿ'e yiīcū miiⁿ ní nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ can'dáa yā na yáāⁿ ní cueⁿ'é yā chí ndaacá vā Jesús. 38 Tuu'mi ní 'áámá san'ā chi canéé ndúúcū 'iiⁿ'vāⁿ s'eeⁿ 'cái sa: N'dií Maestro di'cuíítūu n'diī chí snaaⁿ nī daiyá tí 'áámá n'dyáⁿ'ā daivá. 39 Ti 'áámá espíritu yen'e vááⁿn'guiinūuⁿ ita'a saⁿ'ā ní ndááca naāaⁿ nn'gaī sa ní 'caí diitú sa ní ican'daā yáīⁿ cuaaⁿ cheendi sa ní n'deee n'dáí tiempo chi nééné taaⁿ idiiⁿ espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ ndúúcū sa ní nguéé ngii vii espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'e sa. 40 Ní 'āā diíⁿ 'cuíítuú discípulos yeⁿ'e nī chi divií yā espíritu miiⁿ yeⁿ'ē daiyá naati nguéé cuuvi diín yā.

⁴¹ Jesús nan'guεεcútan'a yā: Ndís'tiī, 'iin'yān chi nguếε i'téénu nī ndíí nguếε ndúú idiin n'daacá nī. ¿'Áá 'naan tiempo canéé chí cuneé ndúúcū ndis'tiī? ἐ'Áá 'naan tiempo ní canéé chí cuchεε ndúúcū ndis'tiī? Ní ngan'a yā ngii yā sán'ā miin: Cuchíi di nanaán ndúúcū daiya di.

42 Taachí san'ā 'díín miin ndaa niinuún sá nanáán Jesús miin,

espíritu ye"e yáá"n'guiinūu"
mii" chindɛɛvɛ sa"ā 'díí mii" ní
ch'ɛɛcundáā sa"ā. Ní Jesús
yaa'vinée" yā espíritu ye"'e
yáá"n'guiinūu" chí divíī ye"'e
sa"a 'díí" mii", ní nanduūvā ye"'ē
sa. Tuu'mi ní Jesús nca'á yā sa"'ā
'díí" mii" chiida sa. 43 Nducyáácá
'ii"'yā" nge"'e yiinu yā ye"'ē poder
ye"e Dendyuūs chí ch'ɛɛtɛ n'dai. Ní
taachi nducyaaca yā che"e yiinu yā
ye"e tanducue"ē chí diī" Jesús mii",
Jesús ca"a yā.

Jesús caⁿ'a yā táámá cuuvi yeⁿ'ē chi 'cuuvi yā

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

44 Ní chii yā discípulos yeⁿ'e yā: 'Caandiveéⁿ nī n'daācā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē nduudu chi caan'máⁿ ní nguέε cuuvi naáⁿ nī yeⁿ'ē. 'Úú San'ā chi Daiya Ndyuūs 'úú ní 'iin'yān canee chí naca'a yā 'úú ta'ā 'iin'yān.

⁴⁵Discípulos ní nguéé tuumicádiinuuⁿ yā nduudu chi ngaⁿ'a Jesús. Canúúⁿ n'de'ei nduudú 'cūū yeⁿ'e yā. Ní nguéé túúmícádiinuuⁿ yā. Ní 'va'á yā chi ntiinguuneeⁿ yā Jesús dε'ē neⁿ'e caaⁿ'maⁿ nduudú 'cūū.

Nduudu ye n 'e du' \bar{u} chi ch' $\epsilon\epsilon$ t ϵ ca

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶Tuu'mi ní discípulos yen'e yā tucá'a yā can'a yā ndúúcū vi'ī: ¿Du'ū ca chi ch'εετε ca nguaan s'uūún?

⁴⁷Jesús tuumicadíínuun yā táácā chi discípulos nadicádiinuun yā na staava yen'e yā ní sta'á yā 'áámá san'ā 'líín ní s'neen yā san'ā nanáan yā. ⁴⁸Ní can'a yā chii yā discípulos yen'e yā: 'Āā du'ú nūun 'iin'yān chi 'cuaan yā san'ā 'líín 'cūū ndúúcū chi

duuchí 'cuaán yā 'úú. 'Āā du'ú nūun 'iin'yān chi 'cuaán yā 'úú 'cuaán yā 'iin'yān chi dichó'o yā 'úú. 'Iin'yān chí ndiicuun ca yā nguaan ndis'tiī ní 'iin'yān 'cúū, ní ch'ɛɛtɛ ca yā nguaan ndis'tiī.

'Iin'yān chi nguéé contra yen'ē yú ní snée yā favor yen'ē yú

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ Tuu'mi ní Juan caⁿ'a yā chii yā Jesús: N'dií, Maestro, 'āā n'diichí 'nū 'áámá saⁿ'ā chi divíi sa espíritus yeⁿ'ē yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū chi duuchí nī; ní nguéé cuúⁿ 'nū ti nguéé canee sa ndúúcu yú.

50 Jesús can'a yā chii yā Juan: 'Cuaán nī chi diin sa 'túúcā; ti 'iin'yān chi nguéé diín yā contra yen'e s'uūún, 'iin'yān miin snée yā favor yen'ē yú.

Jesús yaa'vineeⁿ yā 'uūvī discípulos yeⁿ'e yā

⁵¹Taachi snuū ca'a nguuvi miiⁿ chí Jesús miiⁿ canéé chí caⁿ'á yā na va'ai cheeti nguuvi, Jesús 'āā deenú yā dɛ'ē chi diín yā ní cuen'e yā ndúúcū valor na yáāⁿ Jerusalén. 52 Ní dicho'ó yā na 'úúví saⁿ'ā vmnáán yene va. Sana s'een ní cue" e sa ní sndaā sa na 'áámá yáā" yeⁿ'e yáⁿ'āa Samaria chi in'nuuⁿ sa nááchí 'cuɛɛtinée yā. 53 Ní 'iin'yān samaritanos nguéé 'cuuⁿ yā Jesús miiⁿ ti chicadiinuuⁿ yā chi Jesús ca" a yā yáā" Jerusalén. 54 Taachí discípulos yeⁿ'e yā n'giindiveéⁿ yā chuū, Jacobo ndúúcū Juan can'a yā: N'dií, Señor, ¿'áá nen'e nī chí caa"ma" ntii"nyu" yú chi cun'geē" ya"'ā ye"'ē nanguuvi ní di'cuiīnú yú 'iin'yān 'muun tan'dúúcā chi diin profeta Elías miiⁿ tiempo chi chó'ōo caati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé neⁿ'é yā 'cuaāⁿ yā s'uūúⁿ?

⁵⁵Tuu'mi ní Jesús miin yaa'vineen yā Jacobo ndúúcū Juan ní can'a yā chii yā san'ā s'een: Ndís'tiī ní nguéé tuumicádiinuun nī de'e espíritu yen'ē chi ngan'a nī. ⁵⁶'Úú, ní San'ā chi Daiyá Ndyuūs. 'Úú ní nguéé cúchií chí dindaí vida yen'e 'iin'yān s'een naati chí nadinguan'aí vida yen'e 'iin'yān s'een. Tuu'mi ní cho'ó yā yáān miin ní cuen'e yā táámá yáān.

Ye"'e 'ii"'yā" chi ne"'e yā ca"'a yā ndúúcū Jesús

(Mt. 8.19-22)

⁵⁷ Taachi snúuⁿ yā yúúní, 'áámá saⁿ'ā ní caⁿ'a sa chii sa Jesús miiⁿ: N'dií, Señor, caⁿ'á nduucú nī 'āā tií nūuⁿ naachi caⁿ'a nī.

⁵⁸ Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: 'Yuunéē ni vέέ yiivi yáává yeⁿ'e tī ní 'yaada ní νέέ 'dέέcε tī; naati 'úú, Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs, nguéέ mar 'áámá cuaaⁿ naachi cundiītí tiíⁿ.

⁵⁹Ní can'a yā chii yā 'áámá san'ā: Cuchíi nī nduucú. Ní san'ā miin ní can'a sa: N'diín Señor, tée nī lugar 'úú ti can'á 'cuūchí chiidá ní can'ā yú.

60 Jesús can'a yā: Cu'neen dí 'iin'yān chi nguéé i'téénu yā chi 'cuūchí yā tinan'ā yen'e yā ti 'iin'yān s'een chi tan'dúúcā tinan'ā miin, 'tiicá yā. Dii ní cuen'e di ní caan'man di nduudu yen'é Ndyuūs yen'e naachi Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā.

61 Tuu'mi ní táámá san'ā can'a sa chii sa Jesús miin: N'dií, Señor, 'úú nen'é can'á nduucú nī naati tée nī lugar 'úú ti can'á yaa'ví 'iin'yān chi snúun yā ndavaacú chi can'á ndúúcu nī.

62 Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā miiⁿ: 'Āā du'ú nūuⁿ saⁿ'ā chi cuūndū tá'a sa na laatú ní 'cuíínu sa cuaaⁿ dáámí sá, nguéé dichíí'vē sa chi cuuvi sa caⁿ'a sa nduucú ní diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

Jesús dichó'o yā 'iīnū ngεεcu ndiichí discípulos ye"e yā chí nga"ā nduudu cuaacu

'Cuiinú chúū ní Jesús nandeeve yā tá 'iīnū ngeecu ndiichi discípulos yeⁿ'e yā ní dichó'o yā cá'uūvī ca'uuví yā. Ní cuen'e yā cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e Jesús cuaaⁿ nducyáácá yáāⁿ ndúúcū nduu cuaaⁿ naachi Jesús canéé chi cán'a yā. ²Ní Jesús ngaⁿ'a yā ngiī yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Cuaacu nííⁿnyúⁿ chi nééné n'deēe cosecha véé chi nééné n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ chi canéé chi 'caandiveeⁿ yā nduudu ye"'é Ndyuūs naati sa"'ā chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ nguéé 'yaaⁿ sa. Cáávā chuū di'cuíítu nī 'iiví Ndyuūs chí dichó'o yā 'iin'yān chi caan'man yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní nadacuéeⁿ yā cosecha yeⁿ'é Ndyuūs. Cosecha miiⁿ ní tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi cu'téénu yā Ndyuūs. ³Ndís'tiī cueⁿ'e nī caati 'úú dicho'ó ndís'tiī chi ndís'tiī ní caⁿ'a nī tan'dúúcā 'iiti cuūchī caⁿ'a tī nguaaⁿ lobos. ⁴Nguéé candée nī bolsa ndúúcū tuūmī, ndíí nguéé nduu morral, ndíí nguéé ndúú ndaacuú yeⁿ'e nī. Ní taachi diín nī saludar 'iin'yān cuaaⁿ cyúúní, ní nguéé cuuvi 'naaⁿ nī. ⁵Ní tanducuéⁿ'ē va'āī chi ndaá nī caaⁿ'máⁿ nī vmnááⁿ vmnaaⁿ 'túúcā: Cuneé 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e va'áí 'cūū ndúúcū vaadī 'diīíⁿ. ⁶Ní nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ ní ndiicúuⁿ yā na va'ai miiⁿ, tuu'mi ní vaadī 'diīíⁿ cunéé ndúúcu yā. Ní nduuti chi nguéé véé 'iin'yān

ndiicúūⁿ na va'ai miiⁿ, vaadī 'diīíⁿ nguéé cunéé ndúúcu yā. 7 'Cueetinée núúⁿ nī va'āī naachí 'iiⁿ'yāⁿ 'cuaáⁿ yā ndís'tiī. Che'é nī ní cu'u nī chi tée yā caati 'ii" 'yā" chi idii" ntíi" nyu" canéé chi nduuvi 'íí'vɛ yā. Ndís'tiī nguéé can'a nī nduu va'āī nduu va'āī. ⁸'Āā tií nūuⁿ yáāⁿ naachi cūndaa nī ní 'iin'yān míín 'cuaán yā, che'é nī 'āā dε'έ nūuⁿ chi tée yā chi che'é nī. 9Idiín nī chi índuūvā yen'é 'iin'yān chi ngiītā chi sneé yā na yáāⁿ. Ní cuuvi nī 'iin'yān yen'ē naachi Ndyuūs nga"'a ntii"nyú" yā ní 'āā ndaā niiⁿnuúⁿ naachi snée yā. ¹⁰ Naati 'āā tií nūuⁿ yáāⁿ naachi ndaá nī ní 'iiⁿ'yāⁿ ní nguéé 'cuáaⁿ yā ndís'tiī, tuu'mi ní can'daa nī cuaaⁿ cyúúní ní caan'man nī 'túúcā: 11 Ndíí yaācáā ye"'ē yáa" 'cūū chí caī na ca'á 'nū n'dáádi 'nū ti nguéé cu'teenu nī yeⁿ'é 'nū. Naati cadíínuuⁿ nī chuū chi yeⁿ'ē naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní 'āā ndaā niiⁿnuúⁿ naachi snée nī. 12'Úú, Jesús, ngan'á ngií ndís'tiī chi nguuvi taachi Ndyuūs caa"má" yā nuu"ndi ye"e 'ii"yā", castigo ye"'e 'ii"'yā" ye"'e yáā" s'tiī ní diītu cá ní nguéé ti chi cuuvi yeⁿ'e 'iin'yān chi nguéé din'daācā yen'e yáān Sodoma.

Yeⁿ'e yáāⁿ s'eeⁿ naachi 'iiⁿ'yāⁿ nguεε i'téénu yā Ndyuūs

(Mt. 11.20-24)

13 Can'a Jesús: De'ē chúúcā ya'ai yen'e 'iin'yān yen'e yáān Corazín. De'ē chúúcā ya'ai yen'e 'iin'yān yen'e yáān Betsaida. Ti ndúútī chi 'iin'yān na yán'āa Tiro ndúúcū 'iin'yān na yán'āa Sidón n'diichí yā vaadī n'giinu chí chiī nguaan ndís'tiī, 'iin'yān yen'e yán'āa s'een 'āā 'naan ndaācādaamí

yā yen'ē nuunndi yen'e yā. Ní ch'ɛɛtinúun yā catecai yā tan'dúúcā díínūun ní ch'ɛɛtɛ́ yā nguaan yaiyáā tan'dúúcā costumbre yen'e 'iin'yān miin ndíí vmnaan taachi chin'i yā chi neené yan'ai yā. 14 Cáávā chuū ní 'iin'yān yen'e yán'āa Tiro ndúúcū 'iin'yān yen'e yán'āa Sidón 'duū'vī cá castigo yen'é yā nguɛ́ ti yen'e ndís'tiī taachí ndaā nguuvi chí Ndyuūs caan'man yā nuunndi yen'e 'iin'yān. 15 Ndís'tiī, 'iin'yān yen'e yáān Capernaum, nen'é nī diín nī chi maán nī n'gɛɛtɛ́ nī naati can'á nī na infierno.

¹⁶'Iin'yān chí n'giindiveén yā nduudu yen'ē ndis'tiī ní nduudu yen'ē 'úú n'giindiveén yā. 'Iin'yān chi nguέε nen'e yā ndís'tiī, nguεε nen'e yā 'úú. Ní nguέε nen'e yā Ndyuūs ti 'iin'yān miin dichó'o yā 'úú.

Nanguεεcuunéé 'iīnū ngεεcu ndííchí discípulos ye"é Jesús

¹⁷ Nguɛɛcuunéé ndu'ū 'iīnū ngɛɛcu ndííchí discípulos ndúúcū vaadī yeenú. Ní caⁿ'a yā: N'dií, Señor, espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ n'giindiveeⁿ sa yeⁿ'e 'nū chi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ 'nū ndúúcū chiduuchí nī.

¹⁸ Jesús can'a yā: Cuáácú 'úú ní inaán yáán'n'guiinūun tan'dúúcā chi sn'daā sa yen'ē nánguuvi tan'dúúcā 'cuai. ¹⁹ Ní Jesús can'a yā chiī yā discípulos yen'e yā: 'Úú ní teé poder ndís'tiī chí cunnca'á nī cúú ndúúcū 'iiti dán'āi, níícu cuchέε nī ndúúcū 'iin'yān chi contra yen'e nī. Ní nguéé du'ū vεε cuuvi cuchéé yen'e ndís'tiī. Ní nguéé idiin daño ndís'tiī. ²⁰ Ndís'tiī nguéé ngii yeenú nī taachi caan'mán nī ntiinyun yen'ē espíritus yen'e yáán'guiinūun ní n'giindiveēn

SAN LUCAS 10 160

yeⁿ'e nī naati yeenú nī chi canéé nguūⁿ chi dúúchí nī na libro yeⁿ'é Ndyuūs na va'ai chɛɛti nguuvi.

Jesús chii yeenú yā (Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹Hora mííⁿ nūuⁿ Jesús yeenú n'dai yā cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní caⁿ'a yā: N'diī, Chiidá, 'úú ní teé gracia n'diī chi 'iiví nī yeⁿ'e va'ai chɛɛti nguuvi ndúúcū yáⁿ'āa 'cúū caati snuuⁿ n'dé'ei nī nduudú 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi déénu ca yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi n'deēe n'dáí túúmícádíínuuⁿ yā. Ní ca'á nī chi cadíínūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ndiicúuⁿ yā chí nguɛ́ɛ́ n'deēe cá déénu yā caati 'tíícā neⁿ'e nī diiⁿ nī ti n'daācā.

²²N'diī Chiidá, 'āā tee nī tanducué" 'ē 'úú. Mar 'áámá 'ii" 'yān nguéé déénu yā du'ū chi 'aama n'dya" ā Daiya Dendyuūs, dámaan n'dii Chiidá. Mar 'aama 'ii" 'yān nguéé déénu yā du'ū chi n'dii Chiidá dámaān 'áámá n'dyan'ā daiyá nī, ndúúcū 'āā du'ú nūun 'iin'yān chi Daiyá Dendyuūs nen'é yā 'cuun'mín yā.

²³Tuu'mi ní Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā discípulos yeⁿ'e yā: Dɛ'ɛ chúúcā n'dai ndís'tiī chí ngii naaⁿ nī dendu'ū chi ndís'tiī n'gíínu nī. ²⁴'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi neené 'yaaⁿ profetas ndúúcū reyes chi yeⁿ'ē ndii cuááⁿ vmnaaⁿ néⁿ'e yā snaaⁿ yā chí ndís'tiī ínaaⁿ nī naati nguéé n'diichí yā. Ní neⁿ'é yā 'caandiveeⁿ yā chí ndís'tiī n'giindiveéⁿ nī naati nguéé ch'iindiveéⁿ yā.

Saⁿ'ā samaritano chí n'dai

²⁵'Áámá maestro yeⁿ'e ley chi neⁿ'e sa n'diichineeⁿ sa Jesús ndaa sa nanáaⁿ yā ní ntiinguuneeⁿ sa Jesús: N'dií, Maestro, ¿dɛ'ē chi canee chi diíⁿ chí ndáácāa vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ?

²⁶ Jesús nanˈguɛɛcútanɨa yā: ¿Taacā canéé nguun na ley yen'é chuū? ¿De'Ē tuumicadiinuun di yen'e ley yen'e chuū?

²⁷Maestro yeⁿ'e ley miiⁿ nan'guɛɛcútaⁿ'ā sa: 'Túúcā canéé nguūⁿ: Dinéⁿ'e di Señor Ndyuūs yeⁿ'ē di ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'ē di, ndúúcū núúⁿmáⁿ alma yeⁿ'ē di, ndúúcū tanducuéⁿ'ē fuerzas yeⁿ'ē di, ndúúcū tanducuéⁿ'ē vaadī cadíínūuⁿ yeⁿ'ē di. Ní dinéⁿ'e di nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ na niiⁿnuúⁿ va'āī yeⁿ'e di tan'dúúcā chí neⁿ'e di maāⁿ di.

²⁸ Jesús nanˈguεεcútaⁿˈa yā: Nˈdáácā nanˈguεεcútaⁿˈā di. Diiⁿ di chuū, ní cunduūchi di cueⁿˈe daāⁿmaⁿ.

²⁹Saⁿ'ā miiⁿ neⁿ'e sa cunéé n'daāca sa ní caⁿ'a sa chii sa Jesús: ¿Dú'ū chi 'iiⁿ'yāⁿ chi canéé chí neⁿ'é chi niiⁿnuúⁿ va'āī yeⁿ'é?

30 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nán'gueecúta" a ye" e sa ndúúcū 'áámá cuento chi ejemplo chi 'tíícā: 'Áámá saⁿ'ā ngua'āī sa yeⁿ'ē yáāⁿ Jerusalén miiⁿ ní cúnaⁿ'a sa na yáāⁿ Jericó. Taachi canúúⁿ sá yúúní 'iiⁿ'yāⁿ duucu ní sta'á yā saⁿ'ā miiⁿ ní divíi yā ndii catecai sa ní ch'en'e yā saⁿ'ā ndíí chi ya'āī ca yeⁿ'ē sa ní 'tee 'téé nguéé ch'ii sa ní cunaⁿ'a yā. ³¹ Tuu'mi ní 'áámá chiiduú cho'ó yā yúúní miiⁿ ní taachi n'diichi yā saⁿ'ā miiⁿ, divíi yā cuááⁿ 'diituú yúúní ní cho'ó yā ní cueⁿ'é yā. ³²'Tiicá ntúūⁿ saⁿ'ā levita chi chiiduú chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e nátai cho'ó yā

naachi candíítí san'ā miin. N'diichí yā saⁿ'ā miiⁿ ní divíi yā cuaaⁿ 'diituú yúúní. Ní cho'ó yā ní cueⁿ'é yā. 33 Cuayiivi ní 'áámá san'ā yen'e yá" a Samaria cho o sa yúúní mii". Taachí ndaa niiⁿnuúⁿ sa naachi candíítí sa"'ā mii", n'diīchi sa sa"'ā nnee ya'āī 'iinu sa san'ā. 34 Ní ndaā sa naachi candíítí san'ā miin ní idiin yiīcú sá naachi ya'āī ndúúcū aceite ndúúcū vino ní ch'eecu sa tíínūuⁿ naachí ya'āī ye"'ē sa. Ní sn'duū sa saⁿ'ā 'yúudūu yeⁿ'e sa ní candεē sa saⁿ'ā na yáāⁿ. Ní 'nuūⁿ sa 'áámá va'ai naachí cuuvi cu'neeⁿ sa saⁿ'ā miiⁿ naachi 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā cuidado saⁿ'ā miiⁿ. ³⁵Chidɛɛvɛ táámá nguuvi, taachi neⁿ'e caⁿ'a sa tun'dáa sa na 'uūvī caadi veⁿ'e bolsa ní ca'ā sa saⁿ'ā vaacu miiⁿ. Ní caⁿ'a sa chii sa saⁿ'ā: N'diī, diíⁿ nī cuidado saⁿ'ā, ti 'āā taa véé nūuⁿ chi diíⁿ nī gastar ndúúcū sa, taachí ngueecuneé nadíí'vé yeⁿ'e nī. ³⁶Maaⁿ ní Jesús ntiinguunéeⁿ yā saⁿ'ā miiⁿ: Naachi 'iinū saⁿ'ā s'eeⁿ ¿chεε sá chi saⁿ'ā chi ne"e sa sa"ā na nii"nuú" ya'āī chi 'nuū cá'ai chi duucu miiⁿ?

³⁷ Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Saⁿ'ā chi nnee ya'āī 'iinu sa. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā: Díí, cueⁿ'e di, ní diiⁿ ntúuⁿ di 'túúcā.

Jesús canée yā na vaacu Marta ndúúcū María

³⁸Cuayiivi ní cueⁿ'e Jesús na 'áámá yáāⁿ 'lííⁿ ní ndaa yā na vaacu 'áámá n'daataá chi nguuvi tá Marta. Ní 'cuūⁿ tá chi canee yā na vaacu tá. ³⁹Ní Marta miiⁿ ní véé 'aama ví'i yā chi nguuvi tá María. Ní María miiⁿ ch'iīndī tá ná ca'a Señor Jesús miiⁿ, ní n'giindiveeⁿ tá nduudu chí chi'cueeⁿ yā. ⁴⁰Marta miiⁿ ní nééné n'deēe ntiiⁿnyuⁿ idiīⁿ tá ní ndaā tá nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a tá: N'dií Señor, ¿'áá nguéé inadicádiinūūⁿ yeⁿ'é chi dámaaáⁿ n'nééⁿ vi'í 'úú chí diíⁿ mandado? Cuuvi nī táⁿ'ā ní cunnee tá 'úú.

⁴¹ Jesús caⁿ'a yā: Dii, Marta, Marta, nééné n'deēe dendu'ū chi nadicádíínuuⁿ di yeⁿ'ē déndu'ū chí idi'vaachií. ⁴² Vέє 'áámá nūuⁿ dendu'ū chi n'daacā ca. Tá María miiⁿ ndεενε tá chí n'daācā ca. Ní chuū nguếε ndivíí 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē tá.

Jesús ngi'cueeⁿ yā táácā chi 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'maⁿngua'á yā

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

11 'Áámá vmnén'ēe ní Jesús ngan'angua'á yā 'áámá cuaan, ní taachí ch'iinu can'angua'á yā, discípulos yen'e yā can'a yā chii yā Jesús: N'dií Señor, ca'cuéen nī nús'uu taacá chi cuuvi caan'mangua'á 'nū tan'dúúcā chi Juan chi chεεdínuūnnīn chi'cueen yā discípulos yen'e yā.

²Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chiī yā discípulos yeⁿ'e yā: Taachí ndís'tiī caaⁿ'maⁿngua'á nī 'túúcā caaⁿ'maⁿ nī:

N'diī, chi Chiidá 'nū chi canéé na va'ai chɛɛti nguuvi.
N'daācā n'dai chi 'iin'yān dich'ɛɛté yā n'diī. Cuchiī tiempo chi ngan'a ntiinnyún nī yen'e tanducuén'ē. Cúúví tan'dúúcā chi n'diī nen'e nī tan'dúúcā ná va'ai chɛɛti nguuvi, 'tiicá ntuūn ná yán'āa 'cúū.

³ Tée nī chi cuuvi che'é 'nū maaⁿnguuvi.

SAN LUCAS 11 162

Nadich'εεcú nī nuundi yen'é 'nū, tan'dúúcā chi nús'ūū nadach'εεcú 'nū yen'e 'iin'yān chi nguεε n'daācā diín yā nduucú 'nū. Nguέε 'cuáán nī chi ndaā nanaán 'nū cosas chi chεεchi ca chi diin chi diín 'nū nuundi naati cunneé nī nús'uu chi nguéé diín 'nū nuundi naundi nuundi nuundi nuundi nuundi nuundi ni cucheé 'nū.

⁵Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā 'áámá ejemplo. ¿Du'ú ndís'tiī chi véé amigo yeⁿ'e nī ní caⁿ'á nī nduu vaacu amigo ná man'a yaaan ní caan'mán nī: N'dií amigo, teé nī 'iinū panes yeⁿ'e nī 'úú, ⁶caati 'áámá amigo yeⁿ'é chi canuuⁿ sa yúúní ndaā sa na vaacú ní nguéé de'ē vee chi ca'á chi che'e sa? ⁷Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi canúuⁿ yā va'ai miiⁿ nán'gueecúta" a yā: Nguéé diín ndu'ú nī 'úú. 'Āā nduudí cheendi va'āī ní dá'caīyáā ye"'é ní candiití yā nduucú na cama. 'Úú nguéé cuuví nducueéⁿ ní teé n'diī chiiⁿ chi neⁿ'e nī. ⁸ Jesús nga"'á yā: 'Úú nga"'á ngií ndís'tiī. 'Áárá chi nguéé nducueeⁿ amigo yeⁿ'ē sa chi ca'a yā pan saⁿ'ā miiⁿ cááva chi amigo yeⁿ'ē sa, naati nducueeⁿ yā ní ca'a yā amigo miiⁿ ti amigo miiⁿ nguέέ 'cuinaaⁿ sa chi ngiica sa n'deee n'dáí vueltas. ⁹Ní 'úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Cáácá nī ní Ndyuūs ní tée yā yeⁿ'é nī, in'nuúⁿ nī ní ndaāca nī, 'yááví nī cheendi va'āī ní nan'guaaⁿ yeⁿ'é nī. ¹⁰Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi ngiica yā Ndyuūs ní Ndyuūs ca'á yā yeⁿ'e yā. Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi in'nuúⁿ yā ní ínndaaca yā. Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi yaa'vi yā cheendi va'ai, ní nan'guaaⁿ yeⁿ'e yā.

¹¹Maaⁿ ní cheé ndís'tiī chi véé daiya nī, ndúúti chi daiya nī caaca pan, ¿'áá ca'á nī lado yeⁿ'e pan 'áámá túūu? O ndúútí chi caaca daiyá nī 'aama 'yaācā, ¿'áá ca'a nī lado yen'e 'yaācā miin ní 'áámá cúú? ¹²O ndúútí chi caaca 'áámá dūtu'u, ¿'áá ca'á nī lado yen'e dūtu'u 'áámá 'iitidan'āi? ¹³Ndúúti chi ndís'tiī chi cúnncheen nī déénu nī ca'a nī dendu'ū chi n'dáacā daiya nī, tuu'mi ní Chiidá nī chi canéé na va'ai cheɛti nguuvi n'deēe cá cá'a yā caati cá'a yā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs 'iin'yān chí caaca yā chiida yú.

'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā chi Jesús miiⁿ νέέ poder yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ ndúúcu yā

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

14 Jesús miin tun'daa yā yen'ē 'áámá san'ā 'líín 'áámá espíritu yen'e yáánn'guiinūun chi diin chi nguéé ngii ngan'ā sa. Ní taachí nan'daa espíritu yen'e yáánn'guiinūun san'ā 'díímī miin, ní can'a sa. Níícú 'iin'yān s'een n'diichí yā chuū ní chén'é yiinú yā yen'ē. 15 Nán'ā 'iin'yān ní can'a yā: Sán'a 'cūū ní nitun'dáa sa espíritu yen'e yáánn'guiinūun cáávā poder yen'ē Beelzebú chi Satanas chí ngan'ā ntiinnyun sa yen'e espíritus yen'e yáánn'guiinūun.

16 Tanán'a yā ní nen'e n'diichineen yā Jesús ní ngiica yā Jesús chi diín yā 'áámá señal yen'ē na va'ai cheeti nguuvi chi cuuvi n'diichí yā. 17 Jesús déénu yā chi nacádíínuun 'iin'yān s'een ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: 'Áámá gobernador chi ngan'ā ntiinnyún yā yen'e yán'āa naachi véé 'uuvī partido yā chi ngun'u 'aamá yā ndúúcū táámá yā, tuu'mi ní nguéé cuuvi 'naan tiempo chi 'iinntyén'ē yā. 'Tiicá ntúūn naachi 'áámá familia yā ndúútí chi n'deēe nadacadíínuun yā chi

vέέ partido yeⁿ'e familia miiⁿ nguεε cuuvi nduuvidaamá yā. ¹⁸'Tiicá ntúūⁿ nduuti chi yáánn'guiinūun 'cuun'man sa ndúúcū maan sa, ¿táácā canee naachí nga" 'ā ntii" nyu" sa? Caa" 'má" nī 'úú: ¿Dɛ'ē cáávā chi nga" a ndís'tiī chi caavā yáánn'guiinūun chi duuchi Beelzebú chi Satanás itun'daá espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ? ¹⁹Nduuti chi 'úú idivií espíritus ye"'e yáá"n'guiinūu" cáávā Beelzebú, tuu'mi ní 'iin'yān ndúúcu nī ní ¿du'ū poder itun'dáa yā espíritus ye"'e yáá"n'guiinūu"? Chiiⁿ chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ndúúcu nī n'giⁿ'í yā chi nguεε 'tíícā chi ngaⁿ'a nī. 20 Ndúúti chi cáávā poder yeⁿ'é Ndyuūs 'úú itun'daá espíritus yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ, tuu'mi ní cuaacu níínnyún chi naachi Ndyuūs nga" a ntii nyú vā nndaā nanáá ndís'tiī.

²¹Taachi saⁿ'ā dítiīnú diiⁿ cuidado sa ná vaacu sa ndúúcū íngaatu, tuu'mi ní na vaacu sa canéé seguro.
²²Taachí ndaa táámá saⁿ'ā chí véé fuerzas yeⁿ'e sa ní ichee sa nduucú yā ní idivíi sa tanducuéⁿ'ē íngaatu yeⁿ'é yā chi ngii cheetinúuⁿ yā yeⁿ'e va'āī miiⁿ tuu'mi ní diiⁿ sa repartir íngaatu s'eeⁿ ndúúcū compañeros yeⁿ'ē sa.

²³'Ii"'yā" chi nguέε canée yā lado ye"'é, 'ii"'yā" mii" ní canée yā contra ye"'é. 'Ii"'yā" chi nguέε daama dií" cosechar nduucú tuu'mi ní dií" yā tan'dúúcā chi ingéē tanducué"'ē cosecha.

Espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ chi inguεεcunéé na saⁿ'ā

(Mt. 12.43-45)

²⁴Caⁿ'a Jesús: Taachí espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ nacan'daa

na 'áámá saⁿ'ā, cachiica na yáⁿ'āa cuuⁿmaⁿ naachi nguéé ch'eetinee 'iiⁿ'yāⁿ ní in'nuūuⁿ naachi cuuvi ntaavi'tuunuuⁿ ní nguéé ndaācā. Tuu'mi espíritu miiⁿ nadicádíínuuⁿ ní ngaⁿ'a: Nanguεεcuneé na vaacú naachi chiicá. ²⁵Taachí nndaa na vaacu miiⁿ ndaācā chi saⁿ'ā miiⁿ tan'dúúcā 'áámá va'ai chi 'āā déévé n'dai ndúúcū nducuén'e na lugar yeⁿ'ē. ²⁶Tuu'mi ní espíritu miiⁿ cueⁿ'e ní in'nuūⁿ tá ndεēchē espíritus chi cunncáā ca chí cuuví maāaⁿ. Ní ndaā espíritus ní ch'eetinée na saⁿ'ā miiⁿ. Cuayiivi ní n'geenu sa ngiī ca ní cunncáā ca canéé sá nguéé ti cuáán vmnaan.

Véé vaadī yeenú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs

²⁷Taachí Jesús ngaⁿ'a yā dendú'u 'cūū 'áámá n'daataá 'caī yuudu tá nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Dɛ'Ē chúúcā n'dai n'daataá chi ch'iindiyáaⁿ nī ní ntaavi tá n'diī.

²⁸Jesús ní caⁿ'a yā: N'daacā ca yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, ní i'téénu yā nduudu miiⁿ.

'Iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daāca yā ngiica yā 'áámá señal

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹ Taachí nduuvidaama 'iin'yān ndúúcū Jesús, Jesús tucá'a yā can'a yā nduudu miin: 'Iin'yān chi νέε yā ngúúνí 'cūū nééné cúnncheen yā. In'nuún yā señales naati nguéé ndaācā táámá señal caati dámaāan snaan yā señal chi diin Ndyuūs ndúúcū profeta Jonás tiempo chi 'āā chó'ōo. ³⁰ Tan'dúúcā Ndyuūs diín yā señal ndúúcū profeta Jonás

SAN LUCAS 11 164

ye"'e 'ii"'yā" na yáā" Nínive, 'tiicá ntuūⁿ Saⁿ'ā chi Daiya Ndyuūs cuuvi cunée yā lado ye"'e señal tiempo 'cūū. 31 Taachi ndaá nguuvi yen'e juicio chi Ndyuūs caan'mán yā ye"'ē nuu"ndi ye"'é 'ii"'yā", n'daataá reina chi tiempo chi chó'ōo ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ tá yeⁿ'ē lado yeⁿ'e sur chi can'a ta ní nducueen tá contra yen'e 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā maaⁿnguuvi. Ní tán'ā miin ní diin tá condenar 'iin'yān chi snée yā maaⁿnguuvi caati táⁿ'ā miiⁿ yaⁿ'āī n'dai ngiica tá chi neⁿ'e tá ch'iindivee tá yen'ē vaadī deenu ye"'e rey Salomón. Maa" ní 'muu" canéé 'áámá yā chi ch'eete ca vaadī deenu yeⁿ'é yā nguéé ti rey Salomón. 32 'Iiⁿ'vāⁿ chi ch'ɛɛtinéé na váāⁿ Nínive ndii cuáán vmnaan nducueen yā ní caa" má" yā nuu ndi ye" e 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā maaⁿ caati 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Nínive ndaacadaamí yā ye"'ē nuu"ndi ye"'é yā cáávā nduudu yeⁿ'e Ndyuūs chi caⁿ'a profeta Jonás miiⁿ. 'Tíícā caⁿ'á yā diíⁿ yā nguuvi chi Jesús caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'vāⁿ. 'Caandiveéⁿ nī. 'Múúⁿ ní véé 'áámá saⁿ'ā chi ch'ɛɛtɛ ca sa nguéé ti profeta Jonás.

'Áámá ejemplo chi tan'dúúcā 'áámá dεενε yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú

(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³Caⁿ'a Jesús: Mar 'áámá 'iin'yāⁿ nguếć cunuuⁿ n'dé'ei yā 'aama lámpara chí ngiichi ní nguếc ndúú i'nuūⁿ ra yā maaⁿ 'aama caja naati s'nuúⁿ yā na 'áámá mesa ní 'iin'yāⁿ chí cundaa yā ní snaaⁿ yā dεενε miiⁿ. ³⁴Ndúútináaⁿ yú chiiⁿ chí tan'dúúcā 'aama lámpara yeⁿ'ē cuerpo yeⁿ'e yú. Taachí n'daí nduutináaⁿ nī 'tiicá ntúūⁿ

n'daí cuerpo yen'é nī ní inaan chí dɛɛvɛ. Naati taachí nguɛɛ n'daacā nduutináan nī tan'dúúcā lámparas chi nguɛɛ́ ngiichi ní 'tiicá ntúūn cuerpo yen'e nī cunee ná maāin.

35 N'diichi nī, cundɛɛ́ nī cuidado nduutináan nī chí dɛɛvɛ yen'e cuerpo yen'é nī chí nguɛɛ́ canee nī na maāin.

36'Tiicá ntúūn inaan n'dááca nī ní nguɛɛ́ maāin naachi canee nī nduuti chi candɛɛ́ nī cuidado nduutinaan nī. Ní vɛɛ́ dɛɛvɛ nanáan nī tan'dúúcā 'áámá lámpara ngiichi ní naan ni chí dɛɛvɛ yen'ē.

Jesús ngaⁿ'a nuuⁿndi yeⁿ'e maestros yeⁿ'e ley ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos (Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷Taachí Jesús miiⁿ ch'iinu cāⁿ'a yā chuū, 'áámá saⁿ'ā fariseo ndaa sá nanáán Jesús ní di'cuíítu sa Jesús chí ché'e yā ndúúcū sa. Ní cueⁿ'e yā ndúúcū sa. Ní ndaa yā na vaacu sa ní cheeté yā na mesa. 38 Taachí ndaa tiempo chi che'e yā ní san'a fariseo miiⁿ n'diichi sa chi nguéé naāⁿnū Jesús ta'á yā, (tan'dúúcā costumbre ye"'e 'ii"'yā" Israel) tuu'mi ní cue"'ē yiinu sa. ³⁹Ní Señor Jesús caⁿ'a yā chii vā saⁿ'a fariseo: Díí ndúúcū tanán'ā san'ā fariseos inadéévé nī cuāān daami vaso ndúúcii cu'u chi tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'e nī naati cuáán cheētī chi tan'dúúcā staava ven'é nī ndiituú ndúúcū vaadī 'caa'va ndúúcū dendú'ū chi nguɛɛ n'daacā. 40 Ndís'tiī chi cheechi tiín nī, ¿'áá nguéé deenú nī chi Ndyuūs din'dái yā 'iin'yān ndúúcū staava veⁿ'é vā ndúúcū cuerpo yeⁿ'e yā, ní neⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ chi nadεενέ cuerpo ye"'é yā ndúúcū staava ye"'e yā ndúúcii taanduvéé chí vee cheeti

cuerpo yeⁿ'é yā? ⁴¹Ndís'tiī canéé chi ca'á nī limosnas yeⁿ'é nī ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é nī caati chuū ní cosa chi n'daācā.

⁴²Dɛ'ɛ chúúcā ya'āī yen'e ndís'tiī 'iin'yān fariseos caati nadicádíínuun nī chi n'daāca nī chi diín nī chi ngan'ā ley yen'é Ndyuūs ti ca'a nī Ndyuūs décima chi ndiichi parte yen'e nducuén'ē cosecha yen'e nī chi yiivií ndúúcū 'iicudaán ndúúcū tanducuén'ē yaātā ngaiyáā. Nguéé véé vaadī nen'e yen'é Ndyuūs ndúúcu nī ndíí nguéé diín nī dendu'ū chi cuaacu. Canéé chi diín nī tanducuén'ē chi ngan'ā ley yen'é Ndyuūs ní dinén'e nī nducyaaca 'iin'yān ní ca'á nī décima dendu'ū.

⁴³De'e chúúcā ya'āī yen'e ndís'tiī chí nen'e nī 'cuɛɛtɛ́ nī na silla yen'e 'iin'yān chi ngan'a ntiinnyun yen'e yaācū sinagogas. Ní ndís'tiī nen'é nī chi 'iin'yān diín yā saludar ndís'tiī taachi snée nī na yúúní.

44 De'e chúúcā ya'āī yen'e ndís'tiī chi ngi'cueen nī ley ndúúcū 'iin'yān fariseos. Ndís'tiī ngan'a nī chi n'daacā idiín nī ní nguéé n'daacā idiín nī. Ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áámá yáinyān chi 'iin'yān nguéé inaan yā ní nguéé déénu yā yen'ē ní chiicá yā vmnáán yen'e yáinyān, 'tiicá nī.

⁴⁵Tuu'mi ní nan'guεεcútaⁿ'a 'áámá abogado, chi maestros yeⁿ'e ley. N'diī, Maestro, taachí ngaⁿ'a nī chuū, ídiiⁿ nī chí induuvi táaⁿ 'nū.

⁴⁶Naati Jesús can'a yā: Dε'ε chúúcā ya'āī ntúūn yen'e ndís'tiī, abogados, maestros yen'e ley. Ndís'tiī idiín nī n'deee cá leyes chí chεεchi cá ní nga'a nī tan'dúúcā chi chεēdī chi san'ā nguέε cuuvi candέε sa. Ní ndís'tiī ní ndii mar 'áámá ta'a nī

ní nguéé ituu'ví nī chéédí miiⁿ. Ní nguéé diíⁿ nī, ní nguéé nginnee nī 'iiⁿ'yāⁿ.

⁴⁷De'e chúúcā ya'āī yen'e ndís'tiī chi nadin'dái nī yaīnyān yen'e san'ā profetas chi 'āā candée yā nduudu yen'é Ndyuūs tiempo chi 'āā chó'ōo. Ní 'iin'yān yen'e ndaata yen'é nī ndii cuáán vmnaan ch'iin'nun yā san'ā profetas. ⁴⁸Cuaacu níínnyún chí ndís'tiī ní n'gin'i nī chi yeenú nī yen'e chi 'iin'yān yen'e nī ndii cuáán vmnaan ti cuaacu níínnyun 'iin'yān yen'e ndaata yen'e nī ch'iin'nún yā san'ā profetas ní maan ní ndís'tiī idin'dái nī yaīnyān yen'e profetas.

49 Ní cáávā chuū ní cáávā chi Ndyuūs deenú yā tanducuéⁿ'ē, Ndyuūs caⁿ'a yā 'tíícā: 'Úú dicho'ó profetas ndúúcū apóstoles ní náⁿ'a yā 'caan'nún yā 'iin'yān ní tanán'a yā can'dáa yā 'iin'yān ní diín yā chi 'iin'yān s'een n'geenú yā ngii. 50 Ndyuūs can'á yā diín yā castigar 'iiⁿ'yāⁿ chi maaⁿ snéé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ti 'iin'yān yen'e ndaata yen'é yā ch'iīⁿ'núⁿ yā profetas ndíí tiempo taachí Ndyuūs din'dái yā ín'yeendī. ⁵¹Ní ndii tiempo taachi ch'iīⁿ'nuⁿ yā Abel ní chingée yuuún yen'e sa, ndíí taachi ch'iīn'nun yā Zacarías miin naavtaⁿ'ā yeⁿ'ē nátai ndúúcū yeⁿ'é yaacu templo. Chuū ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī, caati Ndyuūs can'á yā diin yā castigar 'iin'yān chi maan snee i"'yee"dí 'cūū cáávā yuuú" ye"'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

⁵²De'e chúúcā ya'āī yen'e ndís'tiī chi 'cuéen nī ley ní nguéé ca'cueen nī chi cadíínúún 'iin'yān vaadī deenu yen'é Ndyuūs, ní nguéé diín nī tan'dúúcā chi deenu nī chi canéé chi diín nī.

53 Taachí Jesús ch'iinu can'a yā dendu'u 'cūū, tuu'mi ní maestros yen'e ley ndúúcū 'iin'yān fariseos nduuvi taán yā yen'e Jesús ní tucá'a yā itiinguunéen yā n'deee n'dáí ní can'a yā chii yā Jesús.

54 Ní n'diichineen yā Jesús ndúúcū nduudu yen'e yā. Ní canéé ngiinu yā Jesús miin chi cucáávā nduudu yen'e yā ní Jesús cásta'a yā vaanicadíínūun yen'e yā ní can'a yā nduudu chi nguéé cuaacu. Ní 'íícú cuuvi caan'mán yā nuunndi yen'e Jesús.

Levadura ye"'é 'ii"'yā" fariseos

Tuu'mi ní neené 'yaan 'iin'yān nduuvidaama yā chi tá tīī n'deee 'iin'yān miin chingúúnndai yā 'aamá yā taamá yā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ tucá'a yā caⁿ'a yā chiī yā discípulos yeⁿ'e yā: Diíⁿ nī cuidado ye"'e chi ca'cuee" 'ii"'yā" fariseos ti tan'dúúcā levadura yeⁿ'e pan. Nguέέ diiⁿ n'daaca yā yeⁿ'e chi ngi'cueeⁿ yā. 2Ti nguéé de'ē vee chi nin'díī naaⁿ chi nguéé cuuvi nánguaāⁿ naaⁿ. Ní nguéé 'áámá dendú'ū chi cánúuⁿ n'de'ei chi nguéé cuuvi cadíínuuⁿ yā. ³'Tiicá ntúūⁿ dendu'ū chí ngaⁿ'a n'de'ei ndís'tiī, tuu'mi ní 'iin'yān ní 'caandiveéⁿ yā. Ní chííⁿ chí ndís'tiī nga" a nī ndúúcū 'ii" yā" cheeti va'āī tuu'mi ní 'iin'yān caan'man yā cuuvi yā nducyáácá 'iin'yān ndíí na yaacū ven'e va'āī.

Du'ū di'va'a yú (Mt. 10.28-31)

⁴Caⁿ'a Jesús: Ndís'tiī chi n'dai nduucú, 'úú ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi nguéé 'va'á nī 'iiⁿ'yāⁿ chí 'caaⁿ'nuⁿ yā cuerpo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ, ti 'āā ntéé cuuvi diíⁿ yā cosa chi nguéé n'daacā ca ti chuū. ⁵'Úú ní cuuví ndís'tiī du'ū chi diíⁿ 'va'á nī: Ndís'tiī ní 'va'á nī Ndyuūs chi taachí 'āā n'dií 'iiⁿ'yāⁿ, Ndyuūs cuuví diíⁿ yā 'caanuúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ infierno. 'Túúcā ngaⁿ'á ngií ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí di'va'a nī.

6 ¿'Áá nguéé in'diicuí yā na 'uūvī 'yáádā cáávā 'uūvī taan tuūmī? Ndyuūs ní nguéé ngiinaán yā mar 'áámá 'yáádá. 7 Níícú ndíí nducyaaca yuūdū tiīn ndís'tiī ndii dúúché ndúúcū Ndyuūs. Cáávā chuū nguéé 'va'á ndís'tiī. ¿'Áá nguéé ya'ai ca chíí've ndís'tiī nguéé ti 'aama 'yáádá?

Ye"'e 'ii"'yā" chi i'teenú yā Cristo ní nga"'a yā ye"'e chuū nanáá" 'ii"'yā"

(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸Can'a Jesús: 'Úú ngan'á ngií ndís'tiī chi nducyaaca 'iin'yān chi ngan'a yā chi yen'ē 'úú nguaan 'iin'yān 'tiicá ntúūn 'úú San'ā chi Daiya Ndyuūs caan'mán nanáán ángeles yen'é Ndyuūs chi 'iin'yān s'een ní yen'e 'úú. ⁹Nducyaaca 'iin'yān chi nguéé ngan'a yā chi yen'ē 'úú nguaan 'iin'yān 'tiicá ntúūn 'úú Sán'ā chi Daiya Ndyuūs caan'mán nanáán ángeles yen'é Ndyuūs chi 'iin'yān s'een ní nguéé yen'e 'úú.

10 Nducyáácá 'iin'yān chí can'a yā nduudu taan chi nguéé n'daacā chi contra yen'e 'úú chi Sán'ā chi Daiya Dendyuūs, Ndyuūs nadach'εεcú yā yen'e yā. Nducyáácá 'iin'yān chi can'á yā nduudu taan chi nguéé n'daacā chi contra yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs, Ndyuūs nguéé nadach'εεcú yā yen'e yā. Ndíí nguéé ndúú in'yeendí 'cūū, ndíí nguéé ndúú táámá in'yeendi chi cuchiī.

¹¹Taachí 'iin'yān ndέε yā ndís'tiī na yaācū sinagogas nanáán 'iinntyén'ē

ndúúcū jueces, nguéé nadicádíínuuⁿ nī de'ē chí nan'gueecútaⁿ'a nī o de'ē chi caaⁿ'maⁿ nī. ¹²Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs cuuvi ndís'tiī hora mííⁿ nūuⁿ de'ē chi caaⁿ'maⁿ nī.

Jesús ngi'cueeⁿ yā yeⁿ'ē peligro yeⁿ'ē vaadī 'cuiica

¹³'Áámá saⁿ'ā caⁿ'a sa ngii sa Jesús: N'dií, Maestro, cuuví nī 'diinú chi ntée sa vaadī n'gua'aá yeⁿ'ē chiidá 'nū cuuvi yeⁿ'é.

14 Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chiī yā saⁿ'ā: N'dii, sáⁿ'ā, ¿du'ú s'neēⁿ 'úú vmnaaⁿ yeⁿ'ē n'dii tan'dúúcā juez chi nca'á chi cuuvi yeⁿ'é nī yeⁿ'ē 'taa chi véé yeⁿ'ē chiidá nī?

15'Úu ní ngan'á ngií nducyáácá ndís'tiī: Cuin'diichí nī ní cundée nī cuidado yen'e chi nen'é nī yen'e vaadī 'cuiica caati 'iin'yān nguée ndaaca yā vida cuen'e daānman cáávā chi vée n'deee n'dáí yen'e yā.

¹⁶Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chiī yā ejemplo 'cūū 'iin'yān: 'Áámá saⁿ'ā 'cuiica véé yáⁿ'āa yeⁿ'ē sa chi neené n'deee chiīnu sa. ¹⁷Sán'ā miiⁿ ní nadicádíínuuⁿ sa ní caⁿ'ā sa: ¿Táácā diín ti nguéé cuescomate ch'eete naachi nadidaamá cosecha yeⁿ'é? ¹⁸Ní caⁿ'a sa: 'Túúcā diíⁿ. Cúndεενέ cuescomate yeⁿ'é ní ndiin taama chi ch'eeté ca ní miin nadaamá tanducuén'ē cosecha yen'é ndúúcū dendú'ū yeⁿ'é. 19 Tuu'mi ní caaⁿ'máⁿ māaⁿ cuuví alma yeⁿ'é. Dii alma yeⁿ'é dɛ'ɛ chúúcā n'dai dii. Nééné n'deēe νεε yeⁿ'ē di chi nguáín'daí chí 'náán n'dai cuchéé. Maaⁿ ní ntaavi'tuunúūⁿ cuché'é, cu'u, ní cuuvi yéénú. 20 Naatí Ndyuūs can'a yā chii yā san'ā: Díí san'ā chi cheechi tiin di. Maanguiinú 'cūū

can'a di 'cuūvī di. Ní chíín chí nnguáín'daī di chi vaadī 'cuiica yen'ē di, ¿du'ū cuuvi yen'ē? ²¹Ní Jesús ngan'a yā: 'Tíícā 'iin'yān chi nguain'dai yā chi véé yen'e maán yā cáávā maan yā naati 'iin'yān s'een ní nguéé véé yen'é yā nanáán Ndyuūs.

Ndyuūs idiíⁿ yā cuidado nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi daiyá yā

(Mt. 6.25-34)

²²Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā discípulos yeⁿ'e yā: Cáávā chuū chí nga" á ngií ndís tiī. Nguéé nadicádiinuuⁿ nī yeⁿ'e vida yeⁿ'e maaⁿ nī yeⁿ'ē chí nge'e nī cáávā vida yeⁿ'e nī ndii nguεε ndúú cáávā catecaí nī yeⁿ'ē cuerpo yeⁿ'é nī. ²³Vida ní ya'ai ca chíí'vē nguéé ti chi nge'é nī. Ní cuerpo ní ya'ai ca chíí'vē nguéé ti catecaí nī. ²⁴Nadicádíínuuⁿ nī yeⁿ'e 'yaādā chí nguuvi tī cuervos. 'Yaada s'een ní nguéé ngiīnu tī ndaata; ndíí nguéé ndúú ingii cosecha yeⁿ'é tī chi che'e tī; ndíí nguéé ndúú véé ra vaacú tī chí nguain'dai tī; ndíí nguéé ndúú cuescomates yen'e tī. Ní Ndyuūs nga'a yā chi nge'e tī. ¿'Áá yaⁿ'ai ca chii'vē ndís'tiī nguéé tí 'yaada s'eeⁿ? ²⁵¿Du'u 'áámá chéé ndís'tiī cuuví cundeé ni cuidado ní n'deee n'dáí nacadiinúúⁿ nī ní ntiinee nī maⁿ'a metro yeⁿ'ē chí yaacu nī? ²⁶Ndúúti chi nguee cuuvi diín nī chuū chi 'líín ¿de'ē cúúví chi indeé nī cuidado ní n'deee n'dáí nadicadíínuun nī yen'e dendu'ū chi n'gɛɛtɛ cá?

²⁷ Cuin'diichí nī naāndā táácā n'giita. Nguéé din'dái tíínūuⁿ, ndíí nguéé ndúú idin'dáí hilo. 'Úú ngaⁿ'á ngií n'dís'tiī ti rey Salomón canúuⁿ yā catecái yā chi n'dεενεέ n'dai yeⁿ'e rey nguéé neené SAN LUCAS 12 168

n'deeveé tan'dúúcā 'áámá naāndā s'eeⁿ. ²⁸Nduuti chi Ndyuūs nga'a yā catecai n'daacā naāndā chi maan ní snéé cueeti ní cavyaan ní nti'ī ní 'iin'yān 'neeⁿ yáⁿ'a yā, n'deēe cá Ndyuūs tée yā ndís'tiī ti Ndyuūs diín yā cuidado yen'e ndís'tiī chi dúu'vīi i'téénu nī Ndyuūs. 29 Ndís'tiī ní nguéé in'nuúⁿ nī chi che'e nī o cu'ú nī. Nguéé nadicádíínuuⁿ nī yeⁿ'ē ní 'cuɛɛtinéé 'diiíⁿ nī. ³⁰Ti 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yen'e ndaata Israel o judíos in'nuúⁿ yā tanducuéⁿ'ē dendu'ú 'cūū. Naati ndís'tiī ni véé 'aama Chiidá nī chi 'āā déénu yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē dendu'ū chi necesidades yeⁿ'e ndís'tiī. 31 Vmnáán vmnaan ndís ti i ní cánéé chí in'nuúⁿ nī Ndyuūs ní yeⁿ'e nducuéⁿ'ē yeⁿ'e chi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, ní 'íícú Ndyuūs tée yā ndís'tiī tánducue" e déndu'ū.

Vaadī 'cuiica chi véé na va'ai cheeti nguuvi

(Mt. 6.19-21)

³²Can'a Jesús: Ndís'tiī chi tan'dúúcā 'iiti cuūchī yen'é 'tiicá nī. Nguéé 'va'á nī ti Ndyuūs Chiida yú nen'é yā tée yā ndís'tiī dendu'ū yen'e naachí ngan'a ntiinyún yā. ³³Cuin'díícui nī chi véé yen'e nī ní ca'á nī 'iin'yān chi nguéé véé yen'e yā. Diin n'daacá nī caati cuuvi yen'é nī vaadī 'cuiica yen'ē va'ai chɛɛti nguuvi naachi 'iin'yān duucu nguéé cuuvi cundaa yā, ndii nguɛɛ nduu í'yɛ́ɛvē̄ cuuvi di'tuuví tī. ³⁴Caati naachi canéé vaadī 'cuiica yen'é nī, miin canee staava yen'é nī chí nadicadiinúún nī yen'e nducuén'ē.

Canéé chi candεé nī cuidado ye"'e nducué"'ē

35'Cuɛɛtinee chiichi n'daācā ndúúcū catecai nī. Cuɛɛchiichí

nī paño cheēti nī 'íícú candee nī lámparas ye"e nī chí ngiichi. 36 'Cueetinéé ndís'tiī tan'dúúcā 'áámá saⁿ'ā chí snéé ngiinu sa chí ndaa patrón yeⁿ'ē sa naachi n'giindivaacú 'iiⁿ'yāⁿ. Ní maaⁿ nda'ai sa cheendi va'āī ní taachi ndaá vā chi di'cuɛɛcú yā tuu'mí nūuⁿ nn'guaāⁿ sa yeⁿ'e yā. ³⁷De'ē chúúcā n'dai mozos chi diiⁿ mandado ní taachi ndaa Señor miin ní ndaaca yā mozos chí snduuchí yā. Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi Señor miin ní cueechiichí n'daacá yā paño cheēti yā. Ní Señor miiⁿ ní diíⁿ yā chi mozos 'cuɛɛtɛ sa na mesa. Tuu'mi ní Señor miiⁿ 'cuíi yā cu'u che'e mozos. 38 'Áárá chi Señor miiⁿ ndaa yā maⁿ'a yaaaⁿ o taachi 'āā cuéé chideeve nguuvi ní ndaacá yā mozos chí snduuchi sa. Dε'ε chúúcā n'dai mozos ti snduuchí vā. ³⁹Ndís'tiī ní cadíínuuⁿ nī chuū. Ndúúti chi 'iin'yān vaacu déénu vā de'ē hora chí ndaa chí duucu. cuaacu níínnyún 'cueetí nduuchí yā ní nguéé 'cuaaⁿ yā chí duucu na vaacú yā. 40 'Tiicá ntúūn ndís'tiī 'cuɛɛtinéé yaáⁿ nī ti hora chi nguéé inacádiinuuⁿ nī 'úú chi Saⁿ'ā chi Daiyá Dendyuūs ní ndaá taama vmnéⁿ'ēe.

Yeⁿ'e mozo chi din'daacáā ndúúcū mozo chi nguεε din'daacáā

(Mt. 24.45-51)

⁴¹ Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: N'dií, Señor, ¿'áá caⁿ'a nī ejemplo 'cūū caavā nús'uu o caavā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ?

⁴² Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā: ¿Du'ú dueño ca'a yā ntiiⁿnyuⁿ chi s'neeⁿ yā vmnaaⁿ yeⁿ'ē va'ai yeⁿ'e yā 'áámá mayordomo nduuti chi

nguεε ca'a sa chi che'e mozos yeⁿ'é yā hora chi che'e sa? 43 Dε'ε chúúcā n'dai mayordomo chi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ taachí dueño miiⁿ ní ndaa yā ní nandaaca yā mayordomo chi diiⁿ sa tan'dúúcā chi neⁿ'e yā. 44 Cuaacu nííⁿnyúⁿ nga"'á ngií ndís'tiī chi dueño mii" ní cu'néeⁿ yā mayordomo miiⁿ chi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'ē tanduvέέ chi νεε yeⁿ'e yā. 45 Ndúúti chi mayordomo miiⁿ nadicádiinuuⁿ sa na staava ye"'e sa chí dueño cuuvi 'náaⁿ yā nndaa yā tuu'mi ní tuca'a sa 'cueⁿ'e sa mozo ndúúcū n'daataá chi snéé caadi 'iiyū ní nge'e sa ní ngi'i sa ndúúcū amigos yeⁿ'e sa ní cuu'vi sa. 46 Tuu'mi ní dueño miiⁿ ní ndáa yā nguuvi chi mayordomo nguéé cānee ngíínu sa ní 'áámá hora chi nguéé déénu sa. Ní dueño miiⁿ ca'á yā castigo ch'eete ca mayordomo miin tan'dúúcā chi Ndyuūs ca'a yā castigo 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέε i'téénu yā 'yā. 47 Mayordomo chi deenu sa chí neⁿ'e dueño yeⁿ'e sa naati nguéé véé yaan sa ndíí nguéé ndúú diin sa chi ngan'a dueño yeⁿ'e sa cuuvi sa castigado ndúúcū neené n'deee cuūví 'cuen'é vā saⁿ'ā. ⁴⁸Naati mayordomo chi nguéé déénu sa taacā neⁿ'e dueño ye"'e sa chi dii" sa, ní dii" sa chi nguéé n'daacā chi cuuví sa castigado, tuu'mi ní cuuvi sa castigado ndúúcū 'téé nūuⁿ cuūví cue"'é yā sa"'ā. 'Āā du'ú nūu" sa"'ā chí n'deeé nga'a dueño yeⁿ'e sa, dueño miiⁿ ní n'deēe cá caaca yā cuenta yeⁿ'ē chi diiⁿ sa. 'Iiⁿ'yāⁿ chi nga'a n'deēe cá táámá yā, 'iin'yān miiⁿ n'deēe cá caaca yā cuenta yeⁿ'e chi diiⁿ taamá yā.

Véé 'áámá 'uūvī taaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cáávā Jesús miiⁿ

(Mt. 10.34-36)

49 'Úú Jesús ní ndāa chi cu'neéⁿ ya"ā ná i"yee"dí 'cūū. Dɛ'ē ca ne"'é diín nduuti chí 'āā ngiichi. 50 Canéé chí 'úú 'cueenú cuuvi n'deee n'dáí ní neⁿ'é chi 'cueenú cuuvi ndíí taachi 'āā cuuví cuaacu tanducué" 'ē. ⁵¹ ¿'Áá nadicadíínuuⁿ nī chi 'úú ndaá chi ndeé vaadī 'diīín 'iin'yān yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū? 'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi nguéé cuaacu caati ndεέ vaadī 'caa'va, ní 'iiⁿ'yāⁿ 'caa'vá yā ndúúcū táámá 'iin'yān. 52 Ndíí tiempo miiⁿ ndíí tiempo chi cuchiī, nduuti chi nvu"'u 'ii"'vā" na 'áámá va'āī ndúúcū vaadī 'caa'va 'cuɛɛtinée yā, 'iinu yā ní can'a yā contra yen'ē na 'uuvi yā ní 'uuvi yā ní caⁿ'a yā contra yeⁿ'ē ná 'iinú yā. ⁵³Saⁿ'ā chi véé daiya sa ní 'caa'va sa ndúúcū daiya sa, 'íícú daiya sa ní 'caa'vá sa ndúúcū chiidá sa. Ní 'áámá n'daataá nguéé cuuvi n'diichi tá daiya tá, 'íícú daiya ntúūⁿ tá nguéé cuuvi n'diichi tá cheecu tá. Ní tan'ā indá'ā tá ní 'caa'vá yā ndúúcū dicuūnú ta, ní dicuūnú ta ní 'caa'vá yā ndúúcū tán'ā indá'a tá.

Señales ye"'e tiempo 'cūū

(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

54 'Tiicá ntúūn ngan'a Jesús ngii yā 'iin'yān: Taachí ndís'tiī inaan nī méēen chi íneen naachí ngiiya 'yán'ā, tuu'mi ní ngan'a nī chi 'cueen cúúvī. Ní 'tíícā ngii. 55 Ní taachí ngéenū 'yúúné cuáán ndiiyā ngan'a nī chi cuuvi yáāan 'iicu ní ngii. 56 Ndís'tiī chí 'uūvī naan 'uūvī cheendi nī déénu nī taaca canéé nánguuvi

ndúúcū na ya"'á, taachi ndaā 'íí'nūu" ni taachi cuuvi 'cuee" cuuvi. ¿Dɛ'Ē cúúví chí nguéé déénu nī ye"'e señales chí inaa" nī ye"'e tiempo 'cūū?

Diiⁿnú yiiⁿnu di tun'dáá n'dai di ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi táaⁿ yā yeⁿ'ē di (Mt. 5.25-26)

57 Tuu'mi ní can'a Jesús: ¿Dέ'ε cúúví chí nguéé indéē ndís'tiī cuidado chεε chi n'daācā chi diín nī? 58 Taachi can'á nī ndúúcú sán'ā chi táān ndúúcu nī nanáán juez, n'diichí nī chi indee nī ndúúcū vi'ī cuaan cyúúní ní diín nī chi 'cuɛεtinéé n'dááca nī ndúúcū vi'ī ni 'licu nguéé can'a nī nanáán juez. Ní juez miin nca'á yā ndís'tiī ta'ā policía, ní policía miin ní cu'nuūn sá ndís'tiī vácūū. 59'Úú ngan'á ngīi ndís'tiī ti nguéé nan'dáa nī vácūū nen'e chí nguéé 'cuiinu nadíí'vē tanducuén'ē chi ndiicuí nī.

N'dáácā n'dai chi ndaacadaamí nī yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e nī

Ndáa n'duuvi saⁿ'ā nanááⁿ 13 Ndaa nduuvi sa a nana Jesús ní caⁿ'a sa chii sa Jesús tan'dúúcā chi diin gobernador Pilato. Ca'a yā orden chí ch'iīⁿ'nuⁿ sa n'dúúví 'iin'yān yen'e yán'āa Galilea ní staⁿ'a yā yuuúⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcū yuuúⁿ yeⁿ'ē 'iiti chi 'āā 'níín'nún 'iin'yān Israel s'een chi ca'a yā ofrenda yeⁿ'é Ndyuūs. ²Jesús ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿'Áá nadicádíínuuⁿ ndís'tiī chi 'iin'yān s'een yen'e yán'āa Galilea ch'eenu vā 'tíícā ti véé ca nuuⁿndi yeⁿ'e yā nguέέ ti tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ye"'e yá"'āa Galilea? 3'Úú nga"'á ngií ndís'tiī: Nguéé 'tíícā. Ndúúti

chi ndís'tiī nguéé ndaacadaamí nī ve"'ē nuu"ndi ye"'e nī, tuu'mi ní nducyaaca ndís'tiī 'cuūvi ntúun nī cue"e daā"ma". 4 ¿De'ē nadicádíínuu" ndís'tiī ye"'é ndu'ū ndítii"'yu 'iinu 'iiⁿ'yāⁿ chi ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ sndaā nduūu torre na váāⁿ Siloé vmnáán yā ní nducyáácá yā ch'iī yā? ¿'Áá nadicádíínuuⁿ ndís'tiī chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ véé ca nuūⁿndī yeⁿ'e yā nguéé ti taná" a yā chi snée yā na yáāⁿ Jerusalén? ⁵'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi nguéé 'tíícā. Nduuti chi ndís'tiī ntúūⁿ nguéé ndaacadaamí nī ye"'e nuu"ndi ye"'é nī, tuu'mi ní nducyaaca ndís'tiī 'cuūvi nī cuen'e daānman.

Ejemplo yeⁿ'e yáⁿ'á yeⁿ'e n'guíídīi yaaⁿ nguuvi chi nguéé n'gui'i yeⁿ'ē

⁶Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā ejemplo 'cūū: 'Áámá san'ā ní catá'āī 'áámá yán'á yen'ē n'guíídīi yaaⁿ nguuvi yeⁿ'e sa naachi vέε yán'āa cheeti chéēn yen'ē sa. Chó'ōo tiempo ní cheⁿ'e sa in'nuuⁿ sa n'gui'i yeⁿ'e yán'á yen'e sa ní nguéé ndaācā sa n'gui'i yeⁿ'ē. ⁷Tuu'mi ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa yeⁿ'e sa: 'Āā 'iinu nduūyū chí ichīi ní nguéé indaāca n'gui'ī na yán'á 'cūū. 'Caaca nī yán'á. ¿De'e cuuvi chi yán'á di'vaachi na yán'āa naachi snéé yán'á 'cūū? 8 Naati saⁿ'ā chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yaⁿ'ā miiⁿ nán'gueecúta" as: N'dií, señor, 'āā canéé rá nduuyú 'cūū ní 'úú nadideevé yán'á yen'ē ní ca'á taavi abono yen'ē. 9Ní nduuti chi 'cuūndī n'gui'i ye" e ní n'daacā. Nduuti chi nguéé, ní 'caaca nī.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá n'daataá chí neené n'guutíī

¹⁰Nguuvi sábado chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ,

Jesús ngi'cueeⁿ yā na 'áámá yaācū sinagoga. ¹¹Miiⁿ ní canéé 'áámá n'daataá chí 'āā ndítiiⁿ'yu 'iinu ndúuyū chí ndii n'guuti ta cáávā chi diiⁿ espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ 'tíícā ndúúcū ta. Ndíí mar 'áámá naaⁿ nguéé ngií ndaa cuaacú ta. ¹²Taachí Jesús n'diichí yā n'daata miiⁿ yaa'ví yā táⁿ'ā ní caⁿ'a yā chiī yā táⁿ'ā: N'dií, n'daataá, ¿'áá neⁿ'e nī chi nduuvi cuaacú nī?

¹³Jesús sn'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ ye"'e n'daātā mii". Tuu'mí nūu" ndaā cuaacu n'daataá míín ní n'daataá míín ní ngana vā: De'ē chúúcā ch'eete Ndyuūs. 14'Iin'yān chí ngan'ā ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē yaacu sinagoga nduuvi taán yā ti Jesús miin ní diyiicú yā n'daataá mííⁿ nguuvi chi 'iiⁿ'yāⁿ ntaavi'tuunúúⁿ yā. Ní ngaⁿ'a yā ngii yā nducyaaca 'iin'yān: Jaān nguuví nūuⁿ canee chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ntiiⁿnyuⁿ ní nguuvi s'eeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi chií yā nanáán Jesús miin ní cuuvi diiⁿ yiicú yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, naati nguéé cuuvi diín yā 'tíícā nguuvi chi ntaavi'túúnūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

¹⁵Tuu'mi ní Jesús nan'guɛεcútan'a yā yen'ē sa: Ndís'tiī san'ā 'uūvī naan 'uūvī cheendí nī, ¿'áá nguɛɛ́ in'daatíī ndís'tiī 'iiti yen'e nī naachi snée 'ii'yu tī ní ngen'é nī nga'a nī nuūnīn 'iiti nguuvi chi ntaavi'tuunúun nī? ¹⁶N'daataa 'cūū ní yen'ē ndaata yen'e Abraham. 'Āā ndítiin'yu 'iinu nduūyū ncachiichí yáánn'guiinūun tán'ā. ¿'Áá nguɛɛ́ canee chi n'daatií tán'ā miin yen'e ca'ai nguuvi chi ntaaví'tuunúun nī?

¹⁷Taachí Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chuū, taanduvέε yā chi taaⁿ yā yeⁿ'e yā ní 'cuináaⁿ yā. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿya yeenú n'dai yā yeⁿ'é tanducué" e dendu'ū chí n'geete chí dii Jesús mii".

Ejemplo ye"'ē nduuti yé"'ē yíiv $\bar{\epsilon}$ ntí'yāa

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

18 Jesús can'a yā: ¿Dɛ'Ē tan'dúúcā naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā? ¿Dɛ'Ē nadídaamá nduūcū?

19 Tan'dúúcā nduutií yen'ē yiīvē ntíí'yaá chi 'áámá san'ā ní sta'ā sa ní chiīnū sa na yán'āa yen'ē sa. Yaāta miin ní ch'iīta tan'dúúcā 'áámá yán'á ch'ɛɛtɛ. 'Yáádá yen'ē nanguuvi din'dái tī 'dɛɛcɛ́ tī na dúunnē.

Ejemplo yeⁿ'e levadura yeⁿ'e pan (*Mt.* 13.33)

²⁰ Jesús ní caⁿ'a ntúūⁿ yā: ¿Dɛ'Ē tan'dúúcā naachí Ndyuūs ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā? ²¹ Tan'dúúcā 'aama tááⁿ levadura yeⁿ'e pan chi 'áámá n'daataá chistaⁿ'ā tá nguaaⁿ 'iinū medidas harina ndíí chí nan'guiita tanducuéⁿ'ē yaāchī yéⁿ'ē.

Cheendi va'āī 'tuucuú

(Mt. 7.13-14; 21-23)

²²Taachi Jesús canúún yā yúúní chi cho'ó yā na yáān Jerusalén cuen'é yā tanán'ā yáān n'gɛɛtɛ ndúúcū yáān n'gaiyáā ní ngi'cueen yā 'iin'yān. ²³Tuu'mi ní 'áámá san'ā ndaā sa nanáan yā ní ntiinguuneen sa: N'dií, Señor, ¿'áá duū'ví 'iin'yān chí nnguan'ai yā? Jesús miin ní can'a yā chii yā san'ā miin: ²⁴Diín nī tanducuén'ē chi cuuví nī chi cundaá nī cheendi va'āī 'tuucuú caati ngan'á ngií ndís'tiī chi nééné 'yaan 'iin'yān nen'e yā cundaá yā cheendi va'ai 'tuucuú chi candɛ́ɛ naachi Ndyuūs nadanguan'ai

SAN LUCAS 13 172

yā 'iiⁿ'yāⁿ naati nguέέ cuuvi diíⁿ yā. ²⁵Taachi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e va'ai nducueeⁿ yā ní n'gaadí yā cheendi va'āī ye"'ē ndís'tiī, tuu'mi ní ndís'tiī snee nī cuaan chuva'āī. Ní di'cuɛɛcú nī cheendi va'āī ní caa" má" nī: Señor, Señor, nn guaá" nī ye"'e 'nū. 'Ii"'yā" ye"'e va'ai ní nan'gueecuta" a yā: Nguéé in'diichí ndís'tiī ndii nguee deenú tiī ndiicá nī. ²⁶'Áárá chí ndís'tiī ni tucá'a nī caa" ma nī 'tíícā: Che'é 'nū ní chi'i 'nū ndúúcu nī taachi n'diī ní chi'cueeⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ na yúúní yeⁿ'e yáāⁿ vaacú 'nū. ²⁷'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e va'ai miiⁿ ní caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Úú ngaⁿ'á ngií ndís'tiī ti nguéé in'diichí ndís'tiī ndíí nguéé deenú tií ndiica nī. Cueevii nī yeⁿ'é nducyaaca ndís'tiī ti nguéé n'daācā idiíⁿ nī. ²⁸Cuaacu chi ndís'tiī snaaⁿ nī chiida yú s'eeⁿ Abraham, ndúúcū Isaac, ndúúcū Jacob, ndúúcū nducyaaca profetas chi ndii cuááⁿ vmnaaⁿ snée yā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ. Ní ndís'tiī ní 'cuɛɛtinée nī cuáán chuva'āī. Miiⁿ ní cueecú nī ní che'é nī 'diin'yún nī. 29'Iin'yān s'een chii yā ye"'e nducué"'ē cuaa" ye"'e i"'yee"dí 'cūū ní ndaa yā nanáán Ndyuūs. Chii yā ndíí cuaaⁿ na ican'dáā 'yán'ā, ndii cuaaⁿ na ngiiya 'yáⁿ'ā, ndíí cuaaⁿ 'nííⁿnúⁿ, ndíí cuaaⁿ ndiiya, ní 'cuɛɛté yā na mesa yeⁿ'e banquete naachí Ndyuūs nga" a ntii nyú yā. ³⁰ Tuu'mi ní náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi n'gɛɛtɛ chi nga" a ntii nyú nyā maa na i"yee"dí 'cūū ní cuuvi ndiicuu" cá yā naachi snéé Ndyuūs ní naⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ chi ndiicuuⁿ cá maaⁿ na i"yee"dí 'cūū ní cuuvi n'gɛɛté yā naachi snéé Ndyuūs.

Jesús chεεcú yā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén

(Mt. 23.37-39)

31 Nguuví 'cuú nūun' 'áámá chéé 'iin'yān fariseos ndáa yā nanáán Jesús ní can'a yā: N'diī, Jesús, cuen'e nī ti rey Herodes nen'é yā 'caan'nún' yā n'diī.

32 Naati Jesús can'a yā chiī yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cunaⁿ'á nī nanááⁿ rey miiⁿ ní caaⁿ'maⁿ nī cuuvi nī: N'diī rey, tan'dúúcā 'yuūnéē, 'tiicá nī. Cuin'diichí nī, Jesús miin ngan'á yā 'túúcā: 'Úú itun'daá espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ ní diíⁿ chi nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ maaⁿnguuvi ndúúcū cavyaan, tuu'mi ní 'cuiinu ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é damáíⁿ. 'Tíícā canee chi diíⁿ ná 'iīnū nguuvi. ³³Naati 'úú ní canéé chi caacá cuaaⁿ cyúúní ní diín ntiinnyu yen'é maan ndúúcū cavyaaⁿ ndúúcū damáíⁿ, caati nguéé canéé chí 'cuuvī 'áámá saⁿ'ā profeta ch'eete chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs 'áámá lado yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén ti na yáāⁿ Jerusalén chi 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā profetas.

34 Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān yen'e yáān Jerusalén: Ndís'tiī chi 'muun n'giin'nun nī 'iin'yān profetas ní ngíítuú nī 'iin'yān chi Ndyuūs dicho'ó yā chi ndɛɛ yā nduudu yen'é yā. Ní Jesús can'a yā: Neené n'deēe cuūví nen'é nadaamá daiyá 'iin'yān yáān Jerusalén miin tan'dúúcā 'áámá tú'u nadaamá tī daiya tī máán ngɛēchi tī, ní nguéé 'cuún nī. 35'Túúcā can'a yā: N'diichí ndís'tiī. Vaacú nī cu'néén maāan. Ní ngan'á ngií ndís'tiī chi 'āā ntéé snaan nī 'úú ndíí ndáá tiempo chi caan'man nī yen'é: Dɛ'ɛ chúúcā n'dai 'iin'yān chí

cuchii yā ndúúcū chi duuchi Señor 'iivú Ndyuūs ti 'iin'yān yen'é Ndyuūs.

Jesús diíⁿ yā chi nduūvā veⁿ'e 'áámá saⁿ'ā

'Áámá sábado, nguuvi chi ntaavi'túúnuun 'iin'yan, Jesús sndaa yā ní chen'e yā 'áámá va'ai yen'e 'áámá san'ā fariseo chi ngan'a ntiinyun sa. Ní tanán'ā san'ā fariseos canee ngiinu sa Jesús de'ē chi can'á yā chi diin yā. 'Tuu'mi ní ndaā nanáán Jesús 'áámá san'ā chí ngiītā ní ndiituú núúnmán ch'eete sa. 'Jesús can'a yā chii yā maestros yen'e ley ndúúcū san'ā fariseos: ¿Áá 'cuaan ley miin chí cuuví diín chi nduūvā yen'e 'iin'yān nguuvi chí ntaavi'tuunúún yā?

⁴Saⁿ'ā s'eeⁿ ní 'diiiⁿ 'diiíⁿ ch'ɛɛtinee sa ní nguɛ́ɛ nan'guɛɛcutaⁿ'a sa. Tuu'mi ní Jesús sta'á yā ta'a saⁿ'ā chi ndiituú ní diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e saⁿ'ā miiⁿ. Ni yaa'vi yā saⁿ'ā chi cunaⁿ'a sa. ⁵Cuayiivi ní Jesús yaa'vi yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: ¿Chɛɛ̄ ndís'tiī ndúúti chi 'áámá burro o 'áámá itiindu yeⁿ'e nī cun'dáá nuúⁿ tī na 'áámá viini ní nguɛ́ɛ́ tuu'mí nūuⁿ ntun'dáa nī 'iiti 'áárá chí nguuvi chi ntaavi'tuunuúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ?

⁶Saⁿ'ā s'eeⁿ nguέε chiī nan'guεεcútaⁿ'a sa cucáávā nduudu chi ngaⁿ'a yā.

'Iiⁿ'yāⁿ chi invitado yā naachi n'giindivaacu 'iiⁿ'yāⁿ

⁷Taachí Jesús n'diichí yā táácā diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi invitados chi ndεενε yā silla yeⁿ'e mesa chi lugar chí n'daacā ca, tuu'mi ní caⁿ'a yā 'áámá ejemplo chi 'tɛɛ nguɛɛ dááma ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ yā invitados.

⁸Ngaⁿ'a yā 'tíícā. Taachi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā invitar dii naachí n'giindivaacu 'iiⁿ'yāⁿ nguếć 'cuūndī di na silla vmnáán vmnaan caati cuuvi ndaa táámá 'iin'yān invitado chi ch'eeté yā nguéé ti dii. Ní silla miiⁿ ní caava 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. ⁹Ní taachí ndaa 'iin'yān chi ch'eete ca yā, tuu'mi ní 'iin'yān chi diín yā invitar di ndaa yā nanáan di ní caan'mán yā cuuvi yā dii: Cu'neeⁿ di lugar 'cūū ye"'e 'ii"'yá" 'cūū. Tuu'mi ní cuuví 'cuináaⁿ di ní 'cuūndī di na silla n'díí naaⁿ n'giinu. ¹⁰Taachí 'iiⁿ'yāⁿ diín yā invitar dii can'a di 'cuūndī di na silla ndíí naaⁿ n'giinu. Ní taachi ndaá nanáán dii 'iin'yān chi diín yā invitar dii, tuu'mi ní caan'mán yā cuuvi yā dii: Díí sáⁿ'ā chi n'dai nduucú, caaca dí cuaaⁿ 'niiⁿnuⁿ. Ní 'āā n'daacā cuuvi ye"'ē di nanáá" 'iiⁿ'yāⁿ chi vɛɛté yā na mesa. ¹¹'Iiⁿ'yāⁿ chi dich'eeté maán yā táámá 'iin'yān ní diín yā chi ndiicuun yā. Ní 'iin'yān chi maaⁿ yā diiⁿ chi ndiicuuⁿ yā tááma 'iin'yān ní diín yā chi ch'eeté

¹²Tuu'mi ní Jesús ngaⁿ'á yā ngii yā sa" a chi dii invitar 'ii" ya s'ee": Dii taachí in'nuuⁿ di chí che'e nguaiⁿ di o chi che'e nguíinū di, nguéé 'cuai di 'iiⁿ'yāⁿ chi n'dai ndúúcu di, ndíí nguéé ndúú ví'i rā di, ndíí nguéé ndúú 'iin'yān yen'ē di, ndíí nguéé ndúú 'iin'yān na niinnuún va'āī yen'ē di chi 'cuííca yā caati 'iin'yān s'uun ní diíⁿ ntúuⁿ yā invitar dii chi che'e di nduucú yā. 'Tíícā ní nadíí've yā diiⁿ cáávā chi ca'a di chi che'e yā. ¹³Naatí taachi idin'dái di 'aama comida n'dai, 'cuai dí 'iin'yān chi ndaachí snee yā, ndúúcū 'iin'yān chi nguéé ngii ngiicá yā, ndúúcū

SAN LUCAS 14 174

chi ngaī yó'o, ndúúcū 'iin'yān chi ngueenáan. 14 Ní caan'man 'iin'yān s'een yen'ē di: De'e chúúcā n'dai di. Ti 'iin'yān s'een nguéé nteé yā dii. Naati Ndyuūs nadíí've yā dii taachí ndaa nguuvi chi 'iin'yān chi n'dai nduuchí yā yen'ē nguaan tinán'ā.

Ejemplo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi che'e yā cena chi ch'εετε

15 Taachi 'áámá 'iin'yān chi vée yā na mesa miin ch'iindiveén yā chuū, can'a yā chii yā Jesús: De'e chúúcā n'dai chi can'á yā che'e yā pan naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā.

¹⁶Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā ejemplo 'cūū: 'Áámá saⁿ'ā ca'ā sa chi din'dái vā 'áámá chi che'e nguíinū 'vaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, ní idiiⁿ sa invitar n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁷Ní taachi 'āā chaa che'e nguiinú yā dicho'o yā 'áámá mozo chi caⁿ'a sa cuuvi sa 'iiⁿ'yāⁿ chi ndii yā invitado: Cuchíi nī. 'Āā véé tanducuéⁿ'ē chí che'e nguiinu yú. ¹⁸Nducyaaca yā ní tucá'a yā caⁿ'a yā 'tíícā: Ch'ɛɛtinúuⁿ nī veⁿ'é. Ní 'áámá san'ā ní can'ā sa: Cáámá ch'iīnū 'caí 'áámá finca ní cánéé chí can'á n'diīchí finca, chiiⁿ chi ch'eetinúuⁿ nī yeⁿ'é. ¹⁹ Táámá yā ní caⁿ'a yā: 'Caí nyuⁿ'u yáandā itiindu ní neⁿ'é diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ndúúcu tī. Ngiicá favor. Ch'eetinúuⁿ nī yeⁿ'é. ²⁰Táámá vā ní caⁿ'a yā: Cáámá ch'iinu ch'iindivaacú chi chiiⁿ nguéé cuuvi caⁿ'á. ²¹Taachí nguɛɛcunéé mozo, caⁿ'a sa chuū chii sa 'iivi sa. Tuu'mi ní 'iivi miiⁿ nduuvi taáⁿ yā ní caⁿ'a yā chii yā mozo miiⁿ: Cueⁿ'e di cuaaⁿ níí'vēē ndúúcū cuaaⁿ cyúúní yeⁿ'e yáāⁿ ní candέε di 'iiⁿ'yāⁿ ndaachíī, ndúúcū 'iin'yān chi nguéé ngii ngiicá yā, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaī yó'o,

ndúúcū 'iin'yān chi ngueenáāan.

22 Sán'ā mozo ní cuen'ē sa. Cuayiivi ní ndaā sa ní can'ā sa chiī sa 'iivi sa: N'dií, señor, 'āā diín tan'dúúcā chí ngan'a nī ní véé cá lugar chi 'cuɛēteé 'iin'yān na mesa.

23 Can'a señor miin chiī yā san'ā mozo miin: Cuen'e di cuaan cyúúní n'geete ndúúcū yúúní chi véé chi neēen cuáán 'diītū ní di'cuíítu di 'iin'yān chí chii yā na vaacú ní 'íícú cuuvi diituú na vaacú.

24 Ti 'úú ní ngan'á ngīi ndís'tiī chi mar 'áámá san'ā chí diín invitar san'ā vmnaan nguéé 'cuún ndáa sa che'ē nguiinú sa nduucú na mesa yen'é.

'Iin'yān chi can'a yā ndúúcū Jesús canee chi 'cuéénu yā cuuvi

²⁵Cuayiivi mííⁿ nééné n'deee 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿ'e yā ndúúcū Jesús. Ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chiī yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'áámá ejemplo: ²⁶Ndúúti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ neⁿ'e ca yā chiidá yā o chεεcú yā o n'daataá yeⁿ'e yā o daiya yā o 'díínu yā o vi'i yā o vida yeⁿ'ē maáⁿ yā nguéé ti 'úú chi Jesús, nguéé cuuvi discípulo yeⁿ'é. ²⁷'Āā du'ú nūuⁿ chi caⁿ'a yā nduucú ní nguéé ndée yā cruz yeⁿ'e vā chi tan'dúúcā nducué" e chi 'cueenu taavi yā cuuvi cucáávā 'úú nguéé cuuvi discípulo yeⁿ'é. ²⁸ ¿'Áá cheé nūun 'áámá ndís'tii taachí neⁿ'e nī din'dái nī 'áámá torre, ¿'áá nguéé n'geeté nī ní ididuuché nī? ¿'Áá n'deēe diíⁿ nī gasto ndúúti chi tu'néé chí'vεε yeⁿ'e nī chí 'cuiinu din'dái nī torre yen'e nī? 29 Ní nduuti chi cu'nuúⁿ nī cimientos yeⁿ'ē torre ní cuayiivi nguéé cuuvi din'daí nī torre yeⁿ'e nī, tuu'mi ní nducyaaca yā chi snaaⁿ yā 'cáíⁿnyūⁿneeⁿ yā ndís'tiī. 30'Iin'yān s'een ní caan'man

yā: Sáⁿ'a 'cūū tucá'a sa din'dái sa ní nguéé ch'iinu di'cuiīnú sa. ³¹Ní Jesús ngaⁿ'a yā 'tíícā: ¿Du'ú rey ndúúti chi canee chi diín yā caandaá ndúúcū táámá rey, 'áá nguéé n'giindi yā ndúúcū táámá saⁿ'ā ní ididuuché yā? Nduuti chi tunééⁿ ndiicu mil soldados ní 'iicu ndúúcū chuú nūun cuuvi 'cuun'man yā ndúúcū soldados chi ndiichi mil ye"'ē táámá rey. 32 Ní nduuti chi nguéé cuchee yā, taachi cuchií yā táámá rey ndúúcū soldados yen'e yā chi diíⁿ yā caandaá ní canéé yaⁿ'ai ca yā miiⁿ tuu'mi ní rey miiⁿ dicho'ó yā 'iin'yān chi candéē nduudu miiⁿ. Ní 'iicu caaca yā taama rey chi 'cuɛɛtinéé 'diiíⁿ yā. Ní nguéé diín yā caandaá ndúúcū rey yen'e yā. ³³ 'Tiicá ntúūⁿ. 'Āā chεέ nūuⁿ ndís'tiī nduuti chi nguéé cu'nee nī tanducuéⁿ'ē chi véé yeⁿ'e nī, nguéé cuuví cuuvi ndís'tiī discípulos yeⁿ'é.

Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'é yiima chi nguέέ n'daācā sabor yeⁿ'ē

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ Jesús ngaⁿ'a yā: Yiima ní n'dai. Nduuti chí nguέε n'daācā sabor yeⁿ'ē, ¿dɛ'έ ca'ā sabor yeⁿ'ē? ³⁵ Nguεέ dichíí'vē, ndii nguεε cáávā yáⁿ'āa, ndii nguεε ndúú naachi vέέ abono, caati canangée yā yiima miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ chi νέέ νeéⁿ yā, 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'é.

Ejemplo ye"'ē 'íítí cuūchī chi nindai

Nducyáácá saⁿ'ā chí ínn'guεε sa yeⁿ'e yáⁿ'āa ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ nuuⁿndi ndaá yā nanááⁿ Jesús chí 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e yā. ²Cáávā chuū 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ndúúcū maestros chi ngi'cueeⁿ ley ngaⁿ'a yā n'de'ei yā

nguááⁿ maáⁿ yā contra yeⁿ'e Jesús. 'Túúca ngaⁿ'á yā: Jesús miiⁿ n'gúuⁿ yā chí ndaá nanáaⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ngé'e yā ndúúcu yā.

³Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā 'aama chi 'téé nguee daama ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. ⁴Chɛɛ́ ndís'tiī ndúúti chi vέć 'áámá ciento 'iiti cuūchī yeⁿ'e nī ní nduuti chí 'áámá chεε 'iiti s'uuⁿ cuuví ndái tī, ¿'áá nguéé cu'nee nī ndu'u chí cuūⁿ ngeecú nditiiⁿ'yú cuuún tī na 'cuéétí? Ní can'á nī in'nuúⁿ nī 'iiti chi nindáí mííⁿ ndíí taachí nndaacá nī 'iiti miiⁿ. ⁵Ní taachí ndaacá nī 'iiti miiⁿ cun'duú nī 'iiti ná 'diimi nī ní candέε nī 'iiti cuūchī miiⁿ naachi canéé tanáⁿ'ā 'iiti cuūchī. Ní yeenú n'dai nī. ⁶Ní taachi nndaa nī na vaacu nī, tuu'mi ní nadidaama nī 'iin'yān chi n'dai ndúúcu nī ndúúcū 'iin'yān na niinnuún na va'ai yeⁿ'e nī. Ní caaⁿ'maⁿ nī cuuvi nī, 'iin'yān s'een: Ndís'tiī cuuvi yeenú n'dai nī nduucú ní di'viicu yú ti 'āā n'daacá 'iiti cuūchī yen'é chi nīndaí. ⁷Tuu'mi ní Jesús ngaⁿ'á ntúuⁿ yā, 'úú ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī: 'Tíícā véé vaādī yeenú taavi na va'ai cheeti nguuvi ye"'ē 'áámá 'ii"'yā" chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā ní ndaacadaami yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yā nguέέ ti yeⁿ'ē cuūn ngeecú nditiin'yu cuūun 'iin'yān chi n'dai chi nguéé canee cuumi chi ndaacadaami yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yā.

Ejemplo ye"'ē 'áámá cáádí chí níndáí

⁸Ní can'a Jesús: Du'u 'áámá n'daataá chi véé ndiichi cáádí yen'ē ta nduuti chi dindai tá 'áámá ¿'áá 'cuun'min tá lámpara ní n'daaca tá va'āī, ní in'nuun tá ndúúcū cuidado SAN LUCAS 15 176

taanduvéé ndíí ndaācā ta tuūmī miiⁿ? ⁹Taachí ndaācā tá nadaama tá 'iiⁿ'yāⁿ chi n'dai ndúúcu ta ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ na niiⁿnuúⁿ va'ai yeⁿ'e ta ní caⁿ'a tá: Cuuvi yeenú nī nduucú ní di'viicu yú ti 'āā ndaācá 'áámá cáádí yeⁿ'é chí chindāi miiⁿ. ¹⁰'Úú ngaⁿ'á ngií ndís'tiī caati 'tiicá ntúūⁿ véé vaadī yeenú nguaaⁿ ángeles yeⁿ'é Ndyuūs cucáávā 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nuuⁿndi chí nandaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yā.

Ejemplo yeⁿ'e saⁿ'ā n'gaiyáā pródigo chi s'neeⁿ sa chiida sa

¹¹ Jesús ngaⁿ'a ntúuⁿ yā ejemplo 'cūū: 'Áámá saⁿ'ā véé 'uūvī daiya sa. ¹²Saⁿ'ā n'gaiváā daiva sa chi 'lííⁿ ca miiⁿ caⁿ'a sá chii sá chiida sa: N'diī, chiidá, tée nī parte chi ituneeⁿ 'úú yeⁿ'e vaādi ngua'aá yeⁿ'e nī. Chiida sa ní nacaⁿ'á yā ní nca'a yā saⁿ'ā chi parte yeⁿ'e sa. ¹³Nguéé chi 'naaⁿ, sa" a 'líí" ca mii" ní nadīdaamá sá tanducué" e déndu'u ye" e sa. Ní cueⁿ'e yaⁿ'ai sa táámá país. Mííⁿ ch'iinu diiⁿ sa gastar tanducuéⁿ'ē ti diiⁿ sa nducuéⁿ'ē chi nguεε n'daacā. ¹⁴Ní taachi ch'iinu tuūmī yeⁿ'ē sa tanducué" e chi ca'a chiida sa, ndaā 'áámá cuiicu ch'eete na país miiⁿ. Sáⁿ'ā miiⁿ ní ch'eenū n'dai sa chiī caati nguéé chí che'e sa. ¹⁵Saⁿ'ā miiⁿ ní ndaā sa nanááⁿ 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e país miiⁿ. Ní caⁿ'a sa chi neⁿ'e sa diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní ca"'a yā chii yā sa"'a mii" chi cue"'e sa tan'dúúcā mozo yen'é yā ní diin sa cuidado cuūchí s'ee" ye"'é yā. ¹⁶Saⁿ'ā miiⁿ ní nacádiinuuⁿ sa chí neⁿ'ē sa che'e sa chi yeⁿ'ē cuuchí s'eeⁿ caati mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé ca'a yā de'ē vee san'ā. 17 Tuu'mi ní

n'gaācu sa ní caⁿ'ā sa nguaaⁿ maaⁿ sa: N'deee n'dáí mozos yen'e chiidá chí nge'e vā pan ní neené n'deee chí nge'e yā νεε, 'iicu 'muuⁿ 'úú ní idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ní neⁿ'ē 'cuūvi chi cuiicú. 18 N'daa cá 'muuⁿ. Naⁿ'á n'diichí chiidá ní caan'mán cuuví 'ii"'yā": N'diī chiidá véé nuū"ndī ye"'é nanááⁿ Ndyuūs chi canéé na va'ai cheeti nguuvi ní nanááⁿ n'diī. ¹⁹'Āā ntéé n'dai ca 'úú chi tuneeⁿ 'úú chi caa" ma nī chi daiya nī 'úú. Cu'neé" nī 'úú tan'dúúcā 'aama mozo yeⁿ'e nī. ²⁰Tuu'mi ní cunaⁿ'ā sa ndaā sa nanááⁿ chiīdā sa. Taachi indái ca nndaa sa, tuu'mi ní chiida sa ní n'diichí yā saⁿ'ā ní nnee ya'āī 'iinú yā saⁿ'ā. Chiida sa ní cueⁿ'e yā ngeenu yā naachi canéé sá ní tumaⁿ'á yā daiyá yā ní tuu'vi yā cheendi sa. ²¹Daiya yā miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa chiida sa: N'diī, chiidá, véé nuuⁿndi yeⁿ'é nanááⁿ Ndyuūs chi canee na va'ai cheeti nguuvi ndúúcū nanááⁿ n'diī. 'Āā n'téé n'dai ca 'úú chí ituneeⁿ 'úú chi caaⁿ'máⁿ nī chi daiya nī 'úú. ²²Naati chiida sa mííⁿ ní caⁿ'a yā chii yā mozos yeⁿ'e yā: Dii mozos, maaⁿ nch'eeté nūu tun'dáa di tíinūuⁿ chí n'dai ca ní cu'nuún di san'ā daivá. Ní ca'a di chiīnūta'āa cunuuⁿ ta'ā sa ndúúcii ndaacuú chi cunuuⁿ ca'ā sa. ²³Cuéⁿ'e di canguaiⁿ di itiindu 'líín chi 'viicheé. Ní 'caan'nun di 'iiti chi che'é 'nū. Ní diíⁿ 'nū 'viicu. ²⁴Ti sáⁿ'a 'cūū daiyá cueⁿ'e sa yaⁿ'ai ní 'āā tan'dúúcā chi n'dií sá. Maaⁿ ní navaacunée sa ní nduuchi sa. Ní tan'dúúcā chí nīndáí sá ní ndaācā sa. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní yeenú taavi yā ní diíⁿ yā 'áámá 'viicu.

²⁵Ní saⁿ'ā daiyá yā chí vmnaaⁿ canee sa cuɛɛti. Ní taachí ndaā

níínnūun sa ná va'ai, ch'iindiveen sa chí itiivi sa" ā flauta ní 'ii" yā" nde'ei yā. ²⁶Tuu'mi ní saⁿ'ā miiⁿ ní 'caī sa 'aama mozo ní itiinguuneeⁿ sa mozo miiⁿ dε'ē chi vέέ. ²⁷Mozo miiⁿ ní can'ā sa chii sa 'iin'yān: 'Āā ndáā 'díinu nī. Ní nguéé de'ē vee yeⁿ'ē sa. Ní chiidá nī ní caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā chí ch'iī itiindu 'líín chi 'viiche. ²⁸Saⁿ'ā miiⁿ ní nduuvi taaⁿ sa. Nguéé 'cuuⁿ sa nndaā sa va'āī. Tuu'mi ní chiida sa miiⁿ ní cun'dáa yā va'āī ní di'cuíítu yā daiya yā chí nuūⁿ ndaā sa va'āī. ²⁹Naati saⁿ'ā miiⁿ ní nán'gueecúta" ā sa ye" e chiida sa: 'Āā 'naaⁿ n'dáí idichíí'vē 'úú n'diī, ní diíⁿ tanducuéⁿ'ē chi ngaⁿ'a nī ní mar 'áámá vmnéⁿ'ēe nguéé tee nī mar 'áámá 'iiti cuūchī 'líín chi 'caa" nú ní dií" 'viicu. Ní 'úú cuuvi yeenú ndúúcū amigos yeⁿ'é. 30 Naatí taachi ndaā daiya nī sán'a 'cūū, 'níínnuú' 'tuū'vī sa tanducué' e chí vaadī n'guá'āa yeⁿ'ē sa ndúúcū n'daataa s'eeⁿ chi véé saⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿ'e. Ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ nī chi mozos ch'ii" nún yā itiindu 'líín chi 'viichεέ chi che'e sa. ³¹ Tuu'mi ní chiida sa miiⁿ caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Díí, daiyá, 'áámá canee di nduucú ní tanducué" e dendu'ū chiī ye" é ní yeⁿ'ē di. ³²Canéé chí diiⁿ yú 'viicu ti saⁿ'ā 'diinu di chi 'úú nacadiinú chi tan'duucā chi 'āā n'dií sá ní nduuchí sa. 'Āā nindáa sa na vaacu yú ní maaⁿ ní ndaācā yú saⁿ'ā.

> Ejemplo yeⁿ'e 'áámá patrón chi nguéé n'daācā diiⁿ yā ndúúcū mozos yeⁿ'e yā

Jesús ní caⁿ'a ntúuⁿ yā chii yā discípulos yeⁿ'e yā: 'Áámá dueño 'cuiica s'nééⁿ 'áámá

mayordomo yeⁿ'ē yáⁿ'āa yeⁿ'e vā. Ná"ā mozos ndaa sa nanáá" dueño ní tun'dáá nuunndi sa yen'ē mayordomo miiⁿ ní ngaⁿ'ā sa dε'ē chi diiⁿ mayordomo chi nguεε n'daācā ndúúcū dendu'ū chi ye"'ē dueño. ²Tuu'mi ní dueño miiⁿ ní yaa'vi yā mayordomo yen'e yán'āa ní can'a yā chii yā sán'ā: N'diī, ¿dɛ'ɛ 'túúcā n'giindiveéⁿ yeⁿ'e nī? Teé nī cuenta 'úú yen'ē ntiinnyun chi diín nī tí 'āā ntéé cuuví nī mayordomo. ³Saⁿ'ā mayordomo yeⁿ'e yáⁿ'āa miiⁿ nadicádíinuuⁿ sa 'túúcā: ¿Taācā diíⁿ maaⁿ caati dueño yeⁿ'e yáⁿ'āa ndivíi yā 'úú ye" e chi mayordomo 'úú yeⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ? Nguéé ditiīnu 'úú chí diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ chi n'gii ní nduuti chi caācá limosnas, 'cuinaáⁿ, 4'Āā deenú dɛ'ē chi diín ní taachi 'āā ntéé ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yeⁿ'e mayordomo tuu'mi ní amigos yeⁿ'é 'cuaáⁿ yā 'úú na vaacu yā. ⁵Tuu'mi ní mayordomo miiⁿ yaa'vi sa nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí cán'díícu yā yeⁿ'e dueño yeⁿ'e yáⁿ'āa yeⁿ'e yā ní caⁿ'a sa chii sa 'iin'yān vmnáán vmnaan: ¿'Áá n'deēe cán'díícu di yen'e dueño? 6San'ā miiⁿ ní caⁿ'a sa: 'Úú can'diicú 'áámá ciento toneles aceite. Tuu'mi ní mayordomo miiⁿ ní caⁿ'a sa saⁿ'ā: Cuta'a dí caaca naachi canéé nguūⁿ yeⁿ'ē di. Cuundi dí ní n'nee nguūⁿ di 'uūvī ngeecu ndiichí toneles aceite. ⁷Ch'iinu maaⁿ ní caⁿ'a sa chii sa taama saⁿ'ā: Díí, ¿'áá n'deēe cán'díícu di? Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'a sa: 'Úú can'diicú 'áámá ciento maquilas yeⁿ'ē trigo. Tuu'mi ní mayordomo miiⁿ caⁿ'a sa: Cuta'a dí caaca naachi canéé nguūn yene di ní 'nee ngūun di cuūuⁿ ngɛɛcú maquilas. ⁸Tuu'mi ní dueño miiⁿ tuumicádiinuuⁿ yā

SAN LUCAS 16 178

yen'ē mayordomo chi nguết n'daacā ní chuuné listo sa ndúúcū asuntos yen'ē sa. Ní dueño míín can'a yā chii yā san'ā: Tiempo miin sán'ā chi snéé in'yeendí 'cūū nguết n'daaca sa ní neene listo ca sa ndúúcū asuntos yen'ē sa ndúúcū vaadī 'cuiica chi vét in'yeendí 'cūū nguết ti 'iin'yān chi diín yā chiin chi Ndyuūs nen'e yā chi snée yā na dεενε.

⁹Cáávā chuū 'úú ní ngan'á ngií ndís'tiī: Ndúúcū vicios yen'e vaadi 'cuiica chi véé in'yeendí 'cūū diín nī n'daācā ndúúcū 'iin'yān ti véé amigos yen'e nī caati taachi 'cuūvi nī 'iin'yān' s'een chi nnee nī ní ngan'á yā: N'dai ndís'tiī ¿'áá cuuvi ndaa nī na va'ai cheeti nguuvi 'tíícā?

10'Iin'yān chi n'daacā idiín yā ndúúcū cosas chi 'líín' 'tiicá ntúūn n'daacā idiín yā ndúúcū cosas chi n'deee n'dáí ní n'gɛɛtɛ. ¹¹ Nduuti chi ndís'tiī nguɛɛ́ n'daacā idiín nī ndúúcū tuūmī chi vɛ́ ín'yeendí 'cūū, ¿du'ú 'iin'yān cuuvi teé yā ndís'tiī ntiinyun yen'é Ndyuūs chi ntiinnyun yen'é Ndyuūs chi ntiinyun yen'é Ndyuūs? ¹² Ndúúti chi ndís'tiī nguɛɛ n'daacā idiín nī ndúúcū dendu'ū chi vɛ́ yen'e taamá yā, ¿du'ú 'iin'yān tee yā chi vɛ́ yen'e nī?

¹³Mar 'áámá san'ā nguéé cuuvi diin sa mandados yen'e 'uūvī 'iivi sa; ti nen'e ca sa 'aama yā nguéé ti taama yā, o n'daacā ca diin sa ntiinnyun yen'ē 'aama yā nguéé ti taama yā. Ndís'tiī ní nguéé cuuvi dichíí'vē Ndyuūs nduuti chi nen'e ca nī vaadī 'cuiica chi véé in'yeendí 'cūū.

14'Iin'yān fariseos n'giindiveén ntúun yā dendu'ū chi 'túúcā ngan'a Jesús miin ní 'iin'yān s'een dinén'e n'dai yā tuūmī ní yaa'vi neen yā Jesús. ¹⁵ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chiī yā 'iiⁿ'yāⁿ fariseos: Ndís'tiī ní nadicádiinuuⁿ nī chi ndís'tiī ní 'iiⁿ'yāⁿ n'dai ndís'tiī nanááⁿ saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati Ndyuūs ní n'diichí yā staava yeⁿ'e ndís'tiī. Chííⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ nadicádiinuuⁿ yā chí ch'ɛɛtɛ ca, chiiⁿ chi Ndyuūs diíⁿ yā cuenta chi nguɛ́ɛ́ dɛ'ē vɛɛ.

Jesús nga" a yā chí ley ní n'daācā

¹⁶Ley yeⁿ'e Moisés ndúúcū chííⁿ chí chi'cueeⁿ profetas canee nanááⁿ ndís'tiī ndíí taachi ndaā Juan chi chɛdínuūⁿnīⁿ na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ndíí tiempo miiⁿ 'iin'yāⁿ caⁿ'a yā nduudú n'dai chí ngai yeⁿ'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní nducyáácá 'iin'yāⁿ neⁿ'e yā cu'téénu yā nduudu miiⁿ.

¹⁷Ngíⁿ'īi ca chí 'cuiīnu nanguuvi ndúúcū na yáⁿ'āa nguéé ti 'cuiīnū 'áámá letra 'lííⁿ yeⁿ'e ley.

Jesús ngi'cueeⁿ yā yeⁿ'e divorcio (Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

¹⁸'Āā du'ú nūuⁿ sáⁿ'ā chí cū'neeⁿ sa n'daataá yeⁿ'ē sa ní 'caandivaacu sá ndúúcū taama tá diiⁿ nuuⁿndí sa. Sáⁿ'ā chi cunee sá ndúúcū n'daataá chi s'neeⁿ tá isaⁿ'ā yeⁿ'ē tá 'āā dinuuⁿndí ntúuⁿ sa.

Yeⁿ'ē sáⁿ'ā 'cuiica ndúúcū saⁿ'ā chi nguuvi Lázaro

¹⁹Can'a Jesús: Tiempo chi chó'ōo canéé 'áámá san'ā 'cuiica chí 'nuun sa catecai n'dai sa ní diin sá 'viicu. Ní nge'e sa cosas chi n'dai nguuvi nguuvi. ²⁰Canéé ntúūn 'áámá san'ā chi nguuvi sa Lázaro chí ngiica limosnas. Ní diituú n'duu'vi núúnmán chεετε sa. Ní νεε sa cheendi va'āī

yeⁿ'é saⁿ'ā 'cuiica miiⁿ. ²¹Saⁿ'ā miiⁿ ní neⁿ'e sa che'e sa cosas chi ingéē ye"'e mesa ye"'e sa"'a 'cuiicá mii". Ndaā 'yaānā s'eeⁿ naachi νέε sa ní vaā'vi née tī naachí ya'āī ye"'e Lázaro miiⁿ. ²²Cuayiivi miiⁿ ní ch'iī Lázaro. Ángeles yeⁿ'é Ndyuūs candέε yā Lázaro naachi canéé chiida yú Abraham na lugar paraíso chi ye"'e 'ii"'yā" chi n'dáí. Ch'iī ntúū" saⁿ'a 'cuiica miiⁿ ní ch'iichi yā saⁿ'ā. ²³Taachi sáⁿ'ā 'cuiica miiⁿ ch'eenu sa chiī na infierno n'diichi sa cuaaⁿ 'niiⁿnuⁿ ní n'diichi sa chiida yú Abraham ndúúcū Lázaro miiⁿ. ²⁴Tuu'mi ní 'caī saⁿ'ā 'cuiica miiⁿ: N'dií, chiidá Abraham, inneé ya'ai 'iinú nī 'úú, ní dichó'o nī Lázaro chi di'caandá yā tiī nduuti tá'ā nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ ní cun'duú yā na ch'iīyá ní di'caanda ch'iīyá ti neené n'geenú ngii ná nguuchi yaⁿ'ā 'cúū. ²⁵ Abraham miiⁿ ní caⁿ'a yā chiī yā saⁿ'ā: Díí, daiyá, n'gaacú di tí taachí canee dí iⁿ'yeēⁿdī miiⁿ ch'iīndī ndii n'deee n'dáí chi n'daācā yeⁿ'ē di. Lázaro miiⁿ nguéé vee yeⁿ'ē sa naati maaⁿ ní 'muuⁿ ní véé 'viich'ēētíínūuⁿ veⁿ'ē sa ní díí ní 'cuéénú dí cuuvi miiⁿ. ²⁶Mííⁿ véé 'áámá yííví yáⁿ'āa chi neene ch'eete nguaaⁿ nús'uu ndúúcū ndís'tiī. 'Iin'yān chí nen'e yā chó'o yā ndii 'muuⁿ ndíí naachi snéé ndís'tiī nguéé cúúví diín yā. Ndíí nguéé ndúú 'ii" yā" chi snée yā taa nguéé cuuví cho'o yā ní ndaá yā naachi snée 'nū. ²⁷Tuu'mi ní sa"'ā 'cuiica míí" nga"'ā sa: N'diī, chiidá Abraham, idi'cuíitú n'diī chí dichó'o nī Lázaro in'yeēndī ndii vaacu chiidá, ²⁸ti véé nyuⁿ'u 'diinú chi saⁿ'ā miiⁿ ní Lázaro cuuvi sa 'diinú chi nguéé ndaa yā lugar 'cūū

chí 'cueenu yā cuuvi. 29 Abraham miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'a: Canee nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs naachi canee nguūn yen'e Moisés miiⁿ ndúúcū profetas ní cuuví yā 'iiⁿ'yāⁿ chi 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³⁰Tuu'mi ní saⁿ'ā 'cuiica miiⁿ ní caⁿ'ā sa: N'diī, chiidá Abraham, nguéé n'giindiveén yā yen'e yā. Ndúúti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā n'dii ca" a yā nanáá" 'diinú, tuu'mi ní 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi chi diíⁿ yā. ³¹ Abraham miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'a 'cuiica: Ndúúti chi nguέε cu'téénu yā chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'e Moisés ndúúcū 'iin'yān profetas ndíí cuáán vmnaaⁿ, nguéé cu'téénu ntúuⁿ yā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ 'cúū chi cuuví yā 'iiⁿ'yāⁿ s'ee" 'áárá chí 'ii" 'yā" 'cúū ncuée" yā ve"'e nguaa" tina"'ā.

Jesús ngi'cueeⁿ yā chi nguéé canee chi diiⁿ yú nuuⁿndi

(Mt. 18.6-7; 21-22; Mr. 9.42)

17 Jesús can'a yā chii yā discípulos yen'e yā: Cuaacu níínnyún chi véé de'e cáávā chí diīín chí 'iin'yān dinuunndi yā naati de'e chúúcā ya'ai yen'e 'iin'yān chi diín yā chi taama 'iin'yān dinuunndi yā. 2N'daacā ca chí cuuvi 'túúcā ndúúcū 'iin'yān miin. 'Iin'yān s'een caāchiichí yā 'áámá tuūu yúúdú chi inguún 'iin'yān na daandu 'iin'yān miin ní 'caanuú yā 'iin'yān miin naachi yáānūun yen'ē nuunni'yán'ā ní nguéé cuuvi diin 'iin'yān miin chi taama da'caiyáā idinuunndi yā.

³Cundέε ndís'tiī cuidado. Ndúúti 'díínu nī dinuuⁿndí sa contra yeⁿ'e 'aama nī, yaa'vi neéⁿ nī saⁿ'ā. Ndúútī SAN LUCAS 17 180

chi ndaacadaami sa yen'ē nuundi yen'ē sa nadich'ɛɛcú nī yen'ē sa. 4'Áárá chí ndɛēchē cuuvi idinuundí sa contra yen'e nī 'áámá nguuvi ní ndɛēchē cuuvi ndaa sa nanáán ndís'tiī ní caan'man sa cuuvi sá ndís'tiī: Ndaacadaāmí yen'ē nuundi yen'é, tuu'mi ní nadich'ɛēcu nī yen'ē sa.

Poder ye"'ē vaadī i'teenu

⁵Apóstoles caⁿ'a yā chii yā Señor Jesús: N'diī, Señor, diíⁿ nī chi nús'uu cuuvi cu'téénu cá 'nū.

⁶Tuu'mi Jesús can'a yā chii yā apóstoles: Ndúútí chi ndís'tiī duu'vi i'téénu nī, tuu'mi ní vaadī i'teenu yen'é nī ní tan'dúúcā 'áámá nduutí yen'ē yiīvē ntíí'yaá. Ní cuuvi caan'man nī 'tíícā ndúúcū yán'á: Díí yán'á cuvíi dí 'muun ní cuen'e di ná nuūnī'nī'yán'ā. Ní 'caandiveen yán'á miin yen'e dii.

Yeⁿ'e táácā cuuvi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū Ndyuūs 'iivu yú

⁷Ngaⁿ'a Jesús: Du'u ndís'tiī ndúútī chi vee 'áámá mozo chi di'cuūndú 'iiti o diiⁿ sa cuidado 'iiti cuūchī yeⁿ'e nī taachi nguεεcunée sa yeⁿ'e campo miiⁿ, ¿'áá hora mííⁿ nūuⁿ caan'man ni cuuvi ni san'ā?: Cho'o di 'cuūndī di na mesa. 8 ¿'Áá nguéé vmnáán vmnaan caan man nī cuuvi nī mozo miiⁿ 'tíícā?: N'nuuⁿ di chi che'e nguiīnu yú. Ní 'cuiinduū di yeⁿ'é na mesa, 'cuiī di ní 'úú cu'ú che'é. 'Cuiinu che'é 'cuiinu cu'ú tuu'mi ní dii cuuvi ché'e di cu'u di. ⁹¿'Áá aama patrón nca'a yā gracias mozo miiⁿ ti diiⁿ sa mandados chi cāⁿ'a patrón yeⁿ'ē sa? Nguéé diíⁿ yā 'tíícā. 10 'Tiicá ntúūn, ndís'tiī, taachí

'cuiinu diíⁿ nī tanducuéⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ chí ngaⁿ'á Ndyuūs ndís'tiī, tuu'mi ní caaⁿ'maⁿ nī 'tiicā: Ndyuūs, nús'uu ní mozos yeⁿ'e nī naati nús'uu ní diíⁿ 'nū dámaāaⁿ chi canee chi diíⁿ 'nū.

Jesús idiíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e ndiichi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ca'āī lepra chi ín'duuti yuūtē yeⁿ'e yā

¹¹Taachí Jesús miiⁿ canúuⁿ yā yúúní chí cueⁿ'e yā na yáāⁿ Jerusalén, cho'ó yā naavtaⁿ'ā yeⁿ'e na 'uuvī yáⁿ'āa chi Samaria ndúúcū Galilea. ¹²Ní taachí Jesús sndaa yā 'áámá yáāⁿ 'lííⁿ snéé ndiichi saⁿ'ā chí induuti yuūtē yeⁿ'ē sa chi ndii sa ca'ai lepra. Ndaā sa nanááⁿ Jesús miiⁿ ní ch'éétíndii yaⁿ'ai sa. ¹³Ní 'cai sa: N'diī, 'iivú Jesús, nnéé ya'ai 'iinu nī nús'uu.

14 Taachí Jesús n'diichi yā san'ā s'eeⁿ, tuu'mi ní yaa'vi yā: Ndís'tiī, cueⁿ'e nī ní 'cuuⁿ'miⁿ nī nanááⁿ chiiduú s'eeⁿ. Ch'íínú caⁿ'a Jesús ndúúdú 'cūū sa" a s'ee" ní nduuvá yeⁿ'e sa. ¹⁵Tuu'mí 'áámá chéé saⁿ'ā s'eeⁿ taachí n'diichi yā chi 'āā nduuvá yeⁿ'e yā, nguɛɛcunée yā ní cheⁿ'e yā naachi canéé Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yuudu yā: Dɛ'ē chúúcā ch'eete Ndyuūs. 16 Ní chiintii'yá yā nanááⁿ Jesús ní chi snaaⁿ na yáⁿ'āa, ní ca'a yā gracias 'iin'yān. San'ā miin ní 'áámá san'ā yen'e yán'āa Samaria. ¹⁷Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā: ¿'Áá nguee ndiichi saⁿ'ā chí nduūvā yeⁿ'ē sa? Ta nuuⁿ sa, ¿tii snéé sa? ¹⁸ ἐ'Áá nguεε táámá yā chí canéé chi caaⁿ'maⁿ yā chi ch'ɛɛtɛ Dendyuūs? Dámaāⁿ saⁿ'ā miiⁿ chi canuuⁿ vúúní chi ca'a sa gracias.

¹⁹Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā chi ngiīta miiⁿ: Nducueeⁿ dí.

Cúnaⁿ'ā di. 'Āā nanduuva yeⁿ'ē di caati i'téénu nī.

Ye"'e taaca Ndyuūs nga"'a ntii"nyú" vā

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰Taachí 'iin'yān fariseos intíínguúneen yā Jesús miin: ¿Tií cua'a ndáá naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā? Jesús miin ní nan'guεεcútan'a yā: Naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā nguéé ndaa tan'dúúcā 'áámá manera chi ndís'tiī cunee ngiinú nī yen'ē. ²¹Ní nguéé ndúú 'iin'yān caan'man ra yā 'tíícā: 'Muun canee o miin canee ti Ndyuūs 'āā ngan'a ntiinnyún yā nguaan ndís'tiī.

²²Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos yen'e yā: Tiempo miiⁿ ndaa nguuvi taachi ndís'tiī ne"e nī snaa" nī taachi canéé Sa"ā chi Daiya Dendyuūs, naati nguéé snaaⁿ nī saⁿ'ā miiⁿ. ²³Ní 'iiⁿ'yāⁿ caa" ma" yā cuuvi yā nduudu yaadi ndís'tiī: 'Muuⁿ canéé Saⁿ'a chi Daiya Dendyuūs, o miiⁿ canee sa. Nguéé can'a nī ndíí nguéé ndúú can'dáa nī 'iin'yān cuayiivi. 24 Tan'dúúcā chi inaan yú chí ngén'é 'cuai maan nchεετέ nūuⁿ ngiiyā, 'tiicá ntúūⁿ cuuvi taachi 'úú chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ndaá nguuvi miiⁿ. ²⁵Naati vmnááⁿ vmnaaⁿ 'úú chi Saⁿ'ā chi Daiya Ndyuūs ní neené 'cueenú cuuvi. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi maaⁿ snéé in'yeendí 'cūū diín yā condenar 'úú. ²⁶Tan'dúúcā chi canee tiempo chi 'āā chó'ōo taachí canee san'ā Noé iⁿ'yééⁿdi 'cūū, 'tiicá ntúūⁿ cuuvi tiempo yeⁿ'ē Saⁿ'a chi Daiyā Dendyuūs taachi ndaa sa. ²⁷Tiempo ye"'e Noé 'ii"'yā" s'ee" ngé'e yā ngi'i

yā ní n'gííndivaacu yā. Ní ca'a yā daiya yā chí n'giindivaacu ndii nguuvi chi Noé sndaá yā na arca. Tuu'mi ní chee taaⁿ cuūvī ní chiitu i"'yee"dí 'cūū ndúúcū nuū"nī" ní ch'iī nducyaaca 'iin'yān. 28 'Tiicá ntúūn chiī tiempo chi 'āā chó'ōo taachi canee sa"'a Lot i"'yee"dí 'cūū. 'Ii"'yā" s'eeⁿ nge'e yā ngi'i yā. Ngai yā ní n'diicui yā. Ní ngiinú yā ní idin'dái yā vaacu yā. 29 Taachi can'daā san'ā Lot miiⁿ ná váāⁿ Sodoma chi cheeⁿ nguuchi ya" a ndúúcū azufre chí tuūú chí ngiichi chí yeⁿ'e nanguuvi. Cáávā chuū ch'iī nducyaaca 'iin'yān na yáāⁿ miiⁿ. 30 'Tíícā cuuvi nguuvi miiⁿ taachi 'úú Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ndaá taama vmnén'ēe.

³¹Ní nguūvī chi ndaá, taachí 'iin'yān chi snée yā tiín va'āī n'daacā ca chi 'iin'yān miin ní nguéé nch'éen yā ní cuta'a yā dendu'ū chi véé yen'e yā cheetí va'āī. 'Tiicá ntúūn 'iin'yān chi snée yā cueeti n'daacā ca chi nguéé nan'a yā nduvaacu yā. ³²Nan'gáácú nī tan'dúcā chí ch'iī n'daataá yén'ē san'ā Lot. ³³'Āā du'ú nūun 'iin'yān chí nen'e cá yā vida yen'e yā nguéé ti 'úú, dindaí yā táámá vida yen'e yā. 'Āā du'ú nūun 'iin'yān chi dichíí've yā 'úú ní díndaí yā vida yen'e maán yā cucáávā 'úú, ní nndaacá yā táámá vida yen'e yā.

³⁴'Úú ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi nguiīnū miiⁿ 'uuvi yā chi ndiiti yā na 'áámá cama, 'aama yā ní ndaā naáⁿ ní taama yā ní canée yā. ³⁵Níícú naachi 'uuvi n'daataá daama snee ta ingúu tá, 'aama ta ní ndaā naáⁿ tá ní taama tá ní canee ta. ³⁶Naachí 'uūvi yā snée yā cuɛεti, 'áámá yā ni ndaā naáⁿ yā, níícú taama yā ní canee yā. ³⁷Taachí 'iin'yān s'een ch'iindiveén yā chuū itinguuneén Jesús: Señor, ¿tií cuuví chuū? Jesús miin ní can'a yā yen'e tiempo miin: Naachi candiití cuerpo yen'e tinán'ā, miin ní nduuvidaamá luutí ní che'e tī, tuu'mi ní cuuví chuū.

Ejemplo yeⁿ'ē n'daataa nguá'āa chi cueⁿ'e tá nanaaⁿ juez ndúúcū 'áámá asunto

Jesús caⁿ'a yā 'aama lo ejemplo chi 'téé nguéé daama yeⁿ'e chi 'iiⁿ'yāⁿ canéé chi caaⁿ'maⁿngua'á yā cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ nguéé ndúúcū vaadī 'daan'di. 2Ní ca" 'a yā chii yā 'ii" 'yā" s'ee" ejemplo 'cūū: Canéé 'áámá juez na 'aama yáāⁿ chí nguéé 'va'a sa Dendyuūs. Ní ndíí nguéé ndúú idiiⁿ rá yā respetar 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'iindiveéⁿ yā asuntos yeⁿ'e yā. ³Canéé ntúūⁿ na yáāⁿ miiⁿ 'áámá n'daataa nguá'āa chi ndaa yā nguuvi nguuvi nanááⁿ juez miiⁿ ní ngiica tá justicia juez yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi taaⁿ ndúúcu tá. ⁴Juez miiⁿ ní nguéé 'cuuⁿ yā 'naaⁿ tiempo naati cuayiivi nadicádiinuuⁿ yā: 'Áárá chi nguéé 'va'á Dendyuūs ndíí nguéé ndúú idiiⁿ rá respetar 'iiⁿ'yāⁿ, ⁵naati n'daata nguá'āa 'cūū nééné ididú'ū ta 'úú ní maaⁿ ní caⁿ'á diíⁿ n'daacā ndúúcū tá chi 'āā ntéé candiī tá dindú'u ta ti 'cuiinu paciencia yeⁿ'é.

⁶Naati Señor miiⁿ caⁿ'a yā:

'Caandiveéⁿ nī chi ngaⁿ'ā juez chi
nguéé n'daacā táácā idiíⁿ yā. ⁷ ¿'Áá
Ndyuūs nguεε nnee ntúuⁿ yā

'iiⁿ'yāⁿ chí ndεενε yā, 'iiⁿ'yāⁿ chí
caaⁿ'maⁿngua'á yā ndii nguuvi ndíí
n'gaaⁿ ní Ndyuūs diíⁿ yā castigar
'iiⁿ'yāⁿ chi contra yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí
ndεενε yā? ¿'Áá cuuvi 'naaⁿ Ndyuūs

chi cunnee yā 'iin'yān'? Nguếế 'tíícā. ⁸'Úú ní ngan'á ngií ndís'tiī chi Ndyuūs maan nch'ɛɛtế nadanguán'ai yā 'iin'yān. Naati taachi 'úú chi San'ā chi Daiya Dendyuūs ndaá, ¿'áá nndaaca ntuún 'iin'yān chi i'téénu yā Ndyuūs ná in'yeendí 'cūū?

Saⁿ'ā fariseo ndúúcu saⁿ'ā chí ínn'guεε yeⁿ'e yáⁿ'āa

⁹Jesús caⁿ'a yā ejemplo 'cūū chi 'téé nguéé dáámá caava n'dúúví 'iiⁿ'yāⁿ chí idin'gɛɛté maáⁿ yā ní nguéé diín yā respetar tanán'ā 'iiⁿ'yāʰ. Ní caʰ'a yā: ¹⁰Na 'úúví sa" a che" e sa váacū templo chí caaⁿ'maⁿngua'ā sa. 'Aama sa ní saⁿ'ā fariseo, taama sa ní saⁿ'ā chí inn'guεε yeⁿ'e yáⁿ'āa. ¹¹Saⁿ'ā fariseo chí ndii sa ní 'túúcā caⁿ'angua'a sa: N'dií Señor, nteé gracias n'diī ti 'úú ní nguéé tan'dúúcā tanán'ā sa" a 'cūū. 'Úú nguéé ididuucú, nguéé yáádíí'yā 'úú, nguéé can'á ndúúcū taama n'daataá chi nguee n'daataá yeⁿ'é, nguέέ idiíⁿ tan'dúúcā chí idiíⁿ saⁿ'a 'cūū chí inn'guεε sa yeⁿ'ē yán'āa. 12'Úú ní nguéé nga'diinnún 'uūvī cuuvi 'áámá ndeete taachi caaⁿ'maⁿngua'á. 'Úú ní teé décima yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē chi véé yeⁿ'é chi lado yeⁿ'e Ndyuūs chiiⁿ chi tunéeⁿ Ndyuūs. ¹³Naati saⁿ'ā chí inn'guεε yeⁿ'e yáⁿ'āa yaⁿ'ai canee sa ní nguéé neⁿ'e sa snaaⁿ sa nánguuvi. Dámaāⁿ chí n'geⁿ'e sá niiⁿnuⁿ sa ní ngaⁿ'ā sa: N'dií Ndyuūs, ya'ai 'iinu nī 'úú, ti 'úú 'iiⁿ'yāⁿ nuūⁿndī 'úú. ¹⁴'Úú ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Sán'a 'cūū cúnan'ā sá ndavaacu sa ní Ndyuūs nadich'eecú yā nuuⁿndi yeⁿ'ē sa. Saⁿ'ā fariseo miiⁿ nguéé 'tíícā. 'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí dich'ɛɛté maāaⁿ, cuuví yā

ndicúūⁿ nanááⁿ Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí nguếế dich'ɛɛtế maáⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ, Ndyuūs dich'ɛɛtế yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ.

Jesús idi'viicú yā da'caiyāa (Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

15'Iiⁿ'yāⁿ ní candεε yā da'cáíyāa nanááⁿ Jesús ní 'iicu Jesús tuu'ví yā da'cáíyāa. Taachí discípulos ye"'e Jesús n'diichi yā chuū, yaa'vi née yā 'iin'yān s'een chí indáa yā ndúúcū dá'caiyāa. 16 Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā discípulos yen'e yā ní can'a yā: 'Cuááⁿ nī chí dá'caīyaá chii yā nanaáⁿ. Nguéé 'caaca taaⁿ nī caati naachí Ndyuūs nga" a ntii nyú" yā ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ndiicuúⁿ yā tan'dúúcā dá'caiyāa. 17 Cuaacu níí nyú nga ngií ndís tiī: 'Iin'yā n chi nguéé cu'téénu yā Ndyuūs tan'dúúcā 'áámá dá'caiyāa i'téénu yā nguéé cuuví ndaa yā naachí ngan'a ntiiⁿnyuⁿ yā.

'Áámá saⁿ'ā chí 'cuiica ndeē sa ndúúcū Jesús

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18'Áámá san'ā chí ngan'ā ntiinnyun sa itíínguuneen sa Jesús miin: N'dií, Maestro chí n'dai, ¿dɛ'ē cuuvi diín ní ndaācá vida cuen'e daānman chi cuuvi yen'é?

¹⁹ Jesús ní can'a yā chii yā san'ā: ¿De'ē cúúví chí ngan'a di ngii di 'úú chi 'úú n'daí 'úú? Mar 'áámá 'iin'yān nguéé n'dai yā, dámaān Dendyuūs. ²⁰ Dii ní déénu di chi canéé nguūn na ley 'tíícā: Nguéé 'caān'nūn' di; nguéé can'a di ndúúcū táámá n'daataá chi nguee yen'ē di; nguee diduucú di; nguéé caan'man di nduudu yaadi ndúúcū mar 'áámá 'iin'yān'; dinén'e di ch'escu di ndúúcū chiida di. ²¹Saⁿ'ā miiⁿ n'guεεcútaⁿ'ā sa ní caⁿ'ā sa: Tanducuéⁿ'ē chuū 'āā idiíⁿ taachi saⁿ'ā 'lííⁿ 'úú.

²²Taachí Jesús ch'iindiveéⁿ yā chuū, caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Véé 'áámá cosa nūuⁿ chi canéé chí diiⁿ di. N'diicui dí tanducueⁿ'ē chi véé yeⁿ'ē di ní ca'a di 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e yā, ní nndaācā chi véé vaadī 'cuiica na va'ai cheeti nguuvi chi cuuvi yeⁿ'ē di. Ní cuchíi di ní caⁿ'a di nduucú.

²³Taachí san'ā miin ch'iindiveen sá chuū, neené s'neen ndaachií yiinú sa, ti neené 'cuiica sa. ²⁴Ní taachí Jesús n'diichi yā san'ā miin chi neené s'neen ndaachi yiinú sa, tuu'mi ní can'a yā: De'ē chúucā ngín'īi chí cundaa 'iin'yān chi 'cuiica naachí Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā. ²⁵Ní tan'dúucā ejemplo 'cūū 'tíícā. Nguéé ngin'īi cá yen'e 'áámá 'iiti camello chí ch'eɛtɛ cá ti 'yúudūu chí cho'ó tī nduutináán 'iini chi cheendi va'ai 'líín nguéé ti 'aama san'ā chi 'cuiica i'téénu sa Ndyuūs ní cundáa sa na va'ai cheɛti nguuvi.

²⁶Taachi discípulos n'giindiveéⁿ yā chuū, caⁿ'a yā: ¿Du'ū cuuví nánguaⁿ'āī?

²⁷Ní Jesús can'a yā: San'ā in'yeendí 'cūū nguéé ngíí diin sa chuū naati Ndyuūs cuuvi diín yā tanducuén'ē.

²⁸Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'a yā: Señor, cuin'dííchí nī. Nús'uu ní s'neeⁿ 'nū chi véé yeⁿ'é 'nū, ní cuchií 'nū ndúúcu nī.

²⁹ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi 'āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí cu'nee yā vaacu yā, o chiidá yā, o chɛεcú yā, o 'díínu yā, o n'daatáa yeⁿ'e yā, o daiya yā, cáávā chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é naachí

Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, ³⁰'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ n'deēe ca ndaācā yeⁿ'e yā ná iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní cuayiivi ní ndaacá yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ná va'ai chεεti nguuvi.

Jesús ngaⁿ'a yā chi 'cuūvi yā (Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹ Jesús cueⁿ'e yā 'áámá lado ndúúcū ndu'ū ndiichúúví discípulos yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Maaⁿ ní caⁿ'ā yú na yáāⁿ Jerusalén ní miiⁿ cúnuuⁿ ca'a tanducuéⁿ'ē chi profetas dingúuⁿ yā ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e 'úú chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs. ³²Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā entregar 'úú 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e ndaata Israel. Ní 'iin'yān s'uun ní dūūchinéen yā 'úú ní diiⁿ taaⁿ yā nduucú níícú ca'a neeⁿ daíⁿ yā 'úú. ³³'Cuíínú 'cueⁿ'é yā 'úú ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú naati 'cuíínū 'iīnū nguuvi ní nnduūchí yeⁿ'e nguaaⁿ tinán'ā.

34 Discípulos s'eeⁿ nguéé tuumicádíínuuⁿ yā yeⁿ'é dendū'u 'cūū ti canúúⁿ n'de'ei yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Nguéé tuumicádíínuuⁿ yā de'ē chi caⁿ'a Jesús.

Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā chi ngueenááⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Jericó

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

35 Taachí Jesús ndaā niinuún yā na yáān Jericó, 'áámá san'ā ngueenáán véé sa niinuún cyúúní. Ngiica sá limosnas. 36 Sán'a 'cūū tááchí ch'iindiveen sa chí cho'ó n'deēe n'dáí 'iin'yān, itiinguunéén sá: ¿Dé'ē chí chiī?

³⁷Ní 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā chi ngueenááⁿ chí chó'ōo Jesús chí yeⁿ'ē yáāⁿ Nazaret. ³⁸Tuu'mi ní saⁿ'ā nguéénaaⁿ miiⁿ 'caī sa: N'dií Jesús, Daiya David, nneé ya'ai 'iinu nī 'úú.

³⁹'Iin'yān chi cuen'e vmnaan yen'e Jesús ngan'a yā ngii yā san'ā miin chí 'āā ntéé 'cuaī sa, naati san'ā miin ní n'gaī yiicu ca sa: N'diī, Daiya David, nnéé ya'ai 'iinu nī 'úú.

⁴⁰ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ chééndii yā ní caⁿ'a yā chi canguai yā saⁿ'a chi nguéé inaaⁿ. Taachí saⁿ'ā miiⁿ ndaā sa nanááⁿ Jesús, Jesús miiⁿ ní itiinguunéeⁿ yā saⁿ'ā: ⁴¹ ¿De'Ē neⁿ'e di chi diíⁿ ndúúcū dii? Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Señor, diíⁿ nī chi snāaⁿ.

⁴²Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Cáávā chi i'téénu di nduūvā yeⁿ'ē di.

43 Tuu'mí nūuⁿ snaāⁿ sa ní cuéⁿ'e sa ndúúcū Jesús. Ní ngaⁿ'a sa: De'e chúúcā ch'eete Ndyuūs. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ chí n'diichí yā chuū ní caⁿ'a yā: De'ē chúúcā ch'eete Dendyuūs.

Jesús ndúúcū saⁿ'ā chi nguuvi Zaqueo

Taachí Jesús sndaa yā na yáāⁿ Jericó, cánúuⁿ yā yúúní ní cho'ó yā náávta" a yáān Jericó miiⁿ. ²Na yáāⁿ miiⁿ canee 'áámá saⁿ'ā chí 'cuiica sa chi nguuvi sa Zaqueo. Saⁿ'ā miiⁿ, ní saⁿ'ā ndíí tiīiⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí inn'guεε yeⁿ'e impuestos yen'e yán'āa. 3San'a miiⁿ ní neⁿ'e sa snaaⁿ sa chεέ yā chi Jesús miiⁿ naati nguéé ngiī inaaⁿ sa ti neené n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ ti nguέέ yaacu sá. ⁴Tuu'mi ní cueⁿ'e sa ngéenú sa cuááⁿ vmnaaⁿ ní cuchεε sá 'áámá tiiⁿ yáⁿ'á sicómoro caati cuuvi sa snaaⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ, ti Jesús miiⁿ canee chi cho'ó yā miiⁿ. ⁵Taachí Jesús miiⁿ ndaá yā miiⁿ, n'diichí yā Zaqueo miiⁿ, ní caⁿ'a

yā chii yā saⁿ'ā: Díí, Zaqueo, maaⁿ nch'ɛɛtɛ́ nūuⁿ nch'ééⁿ dí ti maaⁿ ní neⁿ'é cuneé na vaacu dí.

⁶Tuu'mí ní Zaqueo miiⁿ maaⁿ nch'eeté nūuⁿ nch'eeⁿ sa ní 'cuuⁿ sa chí cueⁿ'e Jesús miiⁿ ndúúcu sa na vaacu sa. Ní yeenú taavi sa. ⁷Taachí 'ii"'yā" n'diichí yā chuū, nducyaaca yā ní neené n'deēe can'a yā. Ní can'a yā chí Jesús miiⁿ ní chinndaá yā chí cunee yā ndúúcū 'aama san'ā chi véé nuuⁿndī yeⁿ'ē sa. ⁸Tuu'mi ní taachi ch'iindiveeⁿ Zaqueo chuū, chééndii sa nanáán Jesús miin ní can'a sá chii sa 'iiⁿ'yāⁿ: Señor, 'caandiveéⁿ nī yeⁿ'é. Ná maⁿ'a chi véé yeⁿ'é ca'á 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e yā. Ndúúti chi de'ē ndivií ye"ē 'áámá 'ii"'yā", tuu'mi ní n'gueecuneé cuūuⁿ tanto yeⁿ'e yā.

⁹ Jesús can'a yā chiī yā san'ā: Maan ní nnguá'āī 'iin'yān yen'e va'ai Zaqueo yen'e nuunndi yen'e yā ti Zaqueo miin ní yen'e ndaata Abraham. ¹⁰ Ti 'úú chí San'ā chi Daiya Dendyuūs ní ndaá chí in'nuún ní 'úú nadinguan'áí 'iin'yān chi nindáí ndúúcū nuūndī yen'e yā.

Ejemplo yeⁿ'e dueño chí ca'a tuumī mozos yeⁿ'é yā chi cuuvi diiⁿ sa negocio

¹¹Taachí Jesús miiⁿ 'āā canéé niiⁿnúⁿ yā na yáāⁿ Jerusalén, 'iin'yāⁿ chí ch'iindiveéⁿ yā chuū nadicádíínuuⁿ yā chí 'āā maáⁿ nūuⁿ ndaá naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā 'áámá ejemplo. ¹²'Áámá saⁿ'ā chí n'dai chí yeⁿ'e familia chi ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ cueⁿ'e sa na 'aama país chí yaⁿ'ai chí cunéé sa rey yeⁿ'ē país miiⁿ. Cueⁿ'e sa ní cuayiivi nguɛɛcunée sa. ¹³Taachi

'āā cháā can'ā sa, yaa'vi sa ndiichi sa"ā mozos ye"ē sa ní ca'a sa 'áámá cáádí 'diinguāan 'áámá 'áámá mozo ye"'ē sa. Ní ca"'a sa chii sa mozos: Diín nī negocio ndúúcū tuumí 'cūū nuuⁿmaⁿ neⁿ'e chí caⁿ'á. ¹⁴'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e país chí yaⁿ'ai nguέέ neⁿ'e yā saⁿ'a miiⁿ ní nguέέ neⁿ'é yā chi cuuví rey ye"'é yā sa"'ā. Dichó'o yā n'duuvi 'iin'yān chí caan'man ya túúcā: Nguéé ne"e 'nū chí sa"'á 'cūū ní cúuví sá rey yeⁿ'ē nús'uu. ¹⁵Saⁿ'ā miiⁿ chi rey chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā cueⁿ'e yā ní nguεεcunée yā ndāā yā na vaacu yā. Dichó'o sa 'iin'yān chi yaa'ví yā mozos chí ca'a sa tuumī miiⁿ chí ndaa sa nanáaⁿ yā ní cuuvi cadíínuun yā, ¿'áá n'deēe daiyā tuumi ndaacá 'aama 'aama yā? 16 Ndaa saⁿ'ā chi vmnááⁿ vmnaaⁿ ní can'a sa chii sa 'iin'yān: N'diī, señor, ye"'e 'aama caadi 'díí"nguāa" ye"'e nī, daiya túumī miiⁿ diiⁿ ganar ndiichi caadi 'díínguāan. 17'Iin'yān 'cuiica miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā mozo miiⁿ: Díí, n'daacā idiiⁿ di; ní díí 'áámá mozo chi n'dai. Tan'dúúcā chi n'daacā chí diīn di ndúúcū chi 'téé chi teé dii maaⁿ ní díí ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ di yeⁿ'ē ndiichi yáāⁿ. ¹⁸Cuayiivi ndaā táámá sá ní caⁿ'ā sa: N'diī, señor, yen'e 'aama caadi 'dííⁿnguāaⁿ yeⁿ'e nī, daiya tuūmī miiⁿ diin ganar nyun'u cáádí 'díínnguāan. 19 Tuu'mi ní caⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica miiⁿ chii yā mozo 'cūū: 'Tiicá ntuūⁿ dii ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ di yeⁿ'ē nyu"'u yáā". 20 Ndaā táámá mozo ní ca" a sa chii sa 'ii" yā" 'cuiica mii": N'diī, señor, ingáā tuumī yeⁿ'e nī chí cachiīchí na pañuelo ní chi'neeⁿ n'dai. 21 'Úú ní 'va'á n'diī ti neené cheechí n'diī chí nanguai nī cosas

SAN LUCAS 19 186

naachi nguéé idiín nī ntiinnyun ní ndúúcū tuūmī ye"'é nī dií" nī cosechar naachi nguéé niiⁿnuⁿ nī ti yeⁿ'é nī. ²²Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica miiⁿ caⁿ'a yā chii yā mozo miiⁿ: Díí, mozo chi nguéé n'daacā idiiⁿ di, cáávā nduudu chi ngan'a di canee di condenado. Dii ní déénu di chi cheēchi 'úú ní nanangaáⁿ chi nguéé yeⁿ'é ni idiíⁿ cosechar chi nguéé diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ti yeⁿ'é. ²³¿De'ē cúúví chí nguéé s'nuūn di tuūmī veⁿ'é na banco? Maaⁿ níícú taachi nindaá ni cuta'á tuūmī yeⁿ'é ndúúcū daiya. ²⁴Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica ca" a yā chii yā 'ii" yā" s'ee" chi snée yā miiⁿ: Divíi nī tuūmī yeⁿ'ē sa ní ca'á nī saⁿ'a chi véé n'diichí caadi 'díínguāan yen'ē sa. 25'Iin'yān s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: N'diī, señor, saⁿ'ā miiⁿ ní 'āā véé ndiichi cáádí 'dííⁿnguāaⁿ yeⁿ'ē sa. ²⁶'Iiⁿ'yāⁿ 'cuiica nan'gueecúta" a yā ní ca" a yā: 'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi 'iiⁿ'yāⁿ chi vέέ yeⁿ'e yā cuta'a cá yā chi cuuvi yeⁿ'e yā naati 'iiⁿ'yāⁿ chi dúú'vī νεε yeⁿ'e yā 'tέέ chí vέέ yeⁿ'e yā ní 'iiⁿ'yāⁿ ndivíi yā yeⁿ'e yā. ²⁷'Tiicá ntúūⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ chi nguết neⁿ'e n'diichí yā chi táaⁿ yā nduucú, ní nguéé neⁿ'e yā chi 'úú cuuvi rey yeⁿ'e yā, tuu'mi ní candέε nī 'iin'yān s'een nanaán 'muun ní 'caan'nun nī 'iin'yān 'muun.

Jesús ndáa yā na yáāⁿ Jerusalén (Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸Ch'íínú can'a yā chuū, Jesús cuen'e yā cuáán vmnaan ní cuen'é yā ní ndaa yā na yáān Jerusalén. Cuayiivi cuen'e ntúūn discípulos yen'e yā. ²⁹Taachí ndaā niinnún yā yen'e yáān Betfagé ndúúcū yáān Betania niinnún naachi canee yiīcū

chi nguuvi Olivos, tuu'mi ní Jesús dichó'o yā ná 'uūvī discípulos yen'e yā vmnaan yā. 30 Ní Jesús can'a 'túúcā: Cuen'e nī na yáān 'líín chi canéé niinuún ní taachí cundaá nī yáān miin nndaacá nī 'áámá burro 'líín chí n'dééchiichí tī. Mar 'áámá 'iin'yān 'āā cuéé cunduú yā 'iiti. N'daatí nī 'iiti ní candée nī 'iiti 'muun. 31 Ní nduuti chi 'áámá 'iin'yān tiinguuneen yā 'túúcā: Ndís'tīī, ¿de'ē cúúví chí n'daatí nī 'iiti? 'Túúcā nan'gueecútan'a nī chi Señor yen'e yú ní nen'e yā 'iiti.

32 Discípulos chi dicho'ó Jesús cueⁿ'e yā ní ndaāca yā 'iiti tan'dúúcā chi Jesús miiⁿ caⁿ'a yā. ³³ Taachí n'daātí yā burro 'lííⁿ miiⁿ, 'iiví tī ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dɛ'Ē cúúví chí in'daatí nī burro 'lííⁿ yeⁿ'é?

³⁴Ní 'iin'yān s'een ní can'a yā: Señor yen'e yú ní nen'e yā 'iiti.

³⁵Tuu'mi ní candέε yā 'iiti nanááⁿ Jesús. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ sn'dúu yā cotón yeⁿ'e yā vmnááⁿ yeⁿ'e tī ní Jesús canduú yā 'iiti miiⁿ. ³⁶Ní taachí Jesús cho'ó yā cyúúní miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ní n'doo yā cotón yeⁿ'e yā cuaaⁿ cyúúní mííⁿ. ³⁷ Taachí Jesús ndaa niiⁿnúⁿ yā naachi nga'áí yúúní míín yen'ē yiīcū chí nguuvi Olivos, nducyáácá discípulos yeⁿ'e yā ní yeenú taavi yā. Ní tuca'á yā caⁿ'a yā chi ch'eete n'dai Ndyuūs cucáávā chi vaadī n'giinu chi n'diichí yā chi Jesús diíⁿ yā. Níícú diītūu n'dai 'cai yā ti yeenu taaví yā. 38 Ní 'cai yā: Dε'ε chúúcā n'dai Rey chí cuchii yā ndúúcū chi duuchi Señor Ndvuūs. Ní cuneé vaadī 'diīiⁿ ná va'ai chɛɛti nguuvi. Ní caⁿ'á yā ndúúcū vaadī yeenú. De'ē ch'eete ca n'dai Ndyuūs

chi dɛɛvɛ́ n'daí yā ndúúcū poder ye¹'é yā.

³⁹Tuu'mi ní n'duuvi 'iin'yāⁿ fariseos chi snée yā nguaaⁿ 'iin'yāⁿ caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ: N'diī, Maestro, yaa'vi neeⁿ 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chi nguết caaⁿ'maⁿ yā tíícā.

⁴⁰ Jesús miiⁿ ní nán'guεεcútaⁿ'a yā yeⁿ'e fariseos ní caⁿ'a yā: Ndúúti chi 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ní 'tíícā nguέέ caaⁿ'maⁿ yā, tuu'mi ní tuūu miiⁿ ní caaⁿ'maⁿ 'tíícā.

⁴¹Taachí ndaa niiⁿnúⁿ yā chí n'diichí yā yáān Jerusalén miin, tuu'mi ní Jesús chεεcú yā cucáávā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ti ya'ai 'iinu yā caavā 'iin'yān s'een. 42 Ní can'a yā 'túúcā: Ndís'tiī, 'iin'yān yen'e yáān Jerusalén, nduuti chi incheenaáⁿ nī ye"'ē nguuví 'cūū chi cuuvi nangua" ai nī tuu mi ní 'úú cuuví teé ndís'tiī vaadī 'diīín. Naati maan ní Ndyuūs canuun n'de'éí yā yeⁿ'e nī ní nguéé cuuvi deenu nī. 43 Ti ndaá nguuvi taachí 'iin'yān chi taaⁿ ndúúcu nī chééndii yā núúⁿmáⁿ 'diituú yáāⁿ yeⁿ'e nī ní nguéé cuuví cáánu nī yeⁿ'e yā. ⁴⁴Ní diíⁿ yā chi cundεε nī ti nguεε cuchεέ nī ndúúcu yā. Ní 'caan'nún yā nducyaaca ndís'tii ndúúcū daiyá nī, ní dituuví yā yáāⁿ Jerusalén yeⁿ'e nī ti 'iiⁿ'yāⁿ nguết deenu yā chi tiempo maaⁿ ní nguuvi chi Ndyuūs s'neéⁿ yā chi cuuvi nangua" ai yā.

Jesús nadīdεενέ yā yaācū templo (Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

45 Tuu'mi ní Jesús sndaá yā na yaācū templo ní tucá'a yā tun'dáa yā nducyaaca 'iin'yān chi in'diicui yā ní ngái ntúun yā miin. 46 Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: 'Túúcā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Yáacū yeⁿ'é ní naachi caaⁿ'maⁿngua'a 'iiⁿ'yāⁿ naati ndís'tiī ní diíⁿ nī tan'dúúcā chi yiivɛ yaava yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ chí diduucu.

⁴⁷ Jesús miiⁿ nguuvi nguuvi ngi'cueeⁿ yā ná yáacū templo; naati 'iiⁿ'yāⁿ chiiduú n'gɛɛté, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngi'cueeⁿ ley, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ nduuvidaamá yā ti neⁿ'é yā n'diichí yā táácā chi cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús miiⁿ. ⁴⁸ Nguɛ́é indaacá yā táácā chi 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús, ti nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ s'nee veeⁿ n'daacá yā yeⁿ'ē chi ngí'cueeⁿ Jesús miiⁿ.

Jesús ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā (Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

20 'Áámá nguuvi taachí Jesús miin ngí'cueen yā cheeti yaācū templo ní ngi'cueen yā nduudu chí ngai yen'e Ndyuūs, ndaā nanáán Jesús miin chiiduú n'geeté ndúúcū maestros yen'e ley, ndúúcū 'iin'yān ndiicúū chí ngan'a ntiinnyun yen'e yaācū. 2Ní ntiinguunéen yā Jesús: ¿Du'ú can'a ntiinnyun chi ca'cueen nī déndu'ū chi 'tuucā? O ¿du'ú 'iinntyén'ē tee yā orden chi diín ni 'tíícā?

³Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'a yā: 'Úú ntúūⁿ ní ntiinguuneéⁿ 'áámá ndís'tiī. Nan'guεεcútaⁿ'a nī yeⁿ'é: ⁴¿Dú'u ca'a orden Juan chi chεεdínuūⁿniⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ? ¿'Áá yeⁿ'e Ndyuūs o saⁿ'a iⁿ'yeeⁿdí 'cūū?

⁵'Iin'yān s'een nduuvidaamá yā ní can'a yā nguaan maan yā: Ndúúti chi caan'man yú chí yen'e Ndyuūs, Jesús miin ní cuuvi yā s'uūún: ¿Dɛ'Ē cuuvi chi nguéé chi'téénu nī? ⁶Nduuti chí

SAN LUCAS 20 188

caa"ma" yú chí ye"e sa"ā í"yee"dí 'cūū, nducyaaca 'ii"yā" ní cuiituú yā s'uūu" ti 'ii"yā" s'ee" nadicádíínuu" yā chi cuaacu níí"nyú" Juan mii" ní 'áámá profeta chi Ndyuūs dicho'ó yā.

⁷Tuu'mi ní 'iin'yān s'een nan'guεεcútan'a yā yen'e Jesús chi nguéé déénu yā tií ndiicá yen'ē chí ngεεdínuūnīn Juan miin. Tuu'mi ní Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: Ndíí nguéé ndúú 'úú ra cuuví ndís'tiī du'u 'iinntyén'ē tee yā orden 'iúi chí idiín chuū.

Yán'āa yen'e san'ā chí diin cuidado díí'yú uvas

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹Jesús tucá'a yā caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'áámá ejemplo chi 'téé nguéé dáámá: 'Áámá saⁿ'ā chiīnū sa díí'yú uvas ná ván'āa yen'ē sa. Dueño miiⁿ ca'a yā n'duuvi saⁿ'ā chi idiiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ní nadíí've yā saⁿ'ā. Ní chiica yā yáān vaacú yā ni cuen'e yā chí cuuvi 'náaⁿ yā. ¹⁰ Taachí ndaā tiempo yeⁿ'e cosecha yeⁿ'e uvas miiⁿ, dueño miiⁿ dichó'o yā 'aama mozo yeⁿ'é yā chi cueⁿ'e sa cuta'a sa parte veⁿ'e cosecha chi tuneeⁿ dueño miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ chí idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yá"a ch'e"é yā mozo ní nadichó'o yā mozo miiⁿ. Ní nguéé de'ē vee ca'a yā mozo miiⁿ. ¹¹Dueño nguεεcunée yā dichó'o yā táámá mozo nanááⁿ saⁿ'ā chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿ'āa yeⁿ'e yā. 'Tiicá ntúūⁿ nguέέ n'daacā diiⁿ sa ndúúcū mozo miiⁿ. Ch'éⁿ'é sa saⁿ'a ní nadicáánu sa saⁿ'ā miiⁿ. Ní nguéé de'ē vee ca'a sa san'ā mozo miiⁿ. ¹²Dueño yeⁿ'e yáⁿ'āa miiⁿ ngueecunéé ntúun yā dicho'ó yā táámá mozo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿ'āa yeⁿ'e yā naati

'nuucá'a sa saⁿ'a ní nadicaanu sa saⁿ'ā.

13 Tuu'mī ní dueño yen'e yán'āa miin can'a yā: ¿Táácā diín? Dicho'ó sa" ā daiyá chi ne" e taaví. ¿'Áá nguéé taachí snaa" sa sa" ā dii" sa honrar saⁿ'ā daiyá? ¹⁴'Iiⁿ'yāⁿ chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿ'āa miiⁿ taachí n'diichi sa saⁿ'ā daiya dueño yeⁿ'e váⁿ'āa miiⁿ nadicádiinuuⁿ sa ní caⁿ'a sa chii sa vi'ī: Sán'a 'cuu chi cuuví ye"'ē sa yá"'āa 'cūū. 'Caā"'nu" yú saⁿ'ā ni yáⁿ'āa ndúúcū chi véé naaⁿ cuuvi yeⁿ'e yú. ¹⁵Tuu'mí tun'dáa sa saⁿ'ā daiya dueño 'áámá lado yeⁿ'e chéeⁿ yeⁿ'e díí'yú uvas ní ch'iiⁿ'nuⁿ sa saⁿ'ā. Jesús caⁿ'a yā: Maaⁿ ní, ¿dɛ'ē diín dueño ven'e ván'āa nduucú saⁿ'ā s'eeⁿ chi diiⁿ 'tíícā? ¹⁶Dueño miiⁿ taachi ndaa yā ni divíi yā saⁿ'ā chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿ'āa yeⁿ'é yā ní 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ. Ní ca'á yā yán'āa miin yen'e yā táámá 'iin'yān. Taachí 'iin'yān fariseos ch'iindiveén yā chuū, tuu'mi ní caⁿ'a yā: N'daacā chi Ndyuūs nguéé 'cuaaⁿ yā chi 'tíícā.

¹⁷ Jesús ch'iinú yā 'iin'yān s'een, ní can'a yā: ¿Dε'ē nen'e caan'man nduudu chi canéé nguūn na libro yen'é Ndyuūs chi 'tuucā?

Tuūu ch'ɛɛtɛ́ chí 'iin'yān chi
din'dái yā va'āī miin ní sta'á
yā ní ch'ɛɛ̄cú yā 'áámá lado,
ní tuūu 'cúū chí tuūu ch'ɛɛtɛ
miin dichíí'vɛ ca ní canéé tuūu
ch'ɛɛtɛ́ yen'e esquina yen'e va'āī.

18'Āā du'ú nūun 'iin'yān chí cun'daa
nduú yā vmnaan na tuūu 'cúū ní
caātū 'ííní yen'e yā. Naati 'āā du'ú
nūun 'iin'yān chi cun'dáá nduūu tuūu
'cúū vmnaan yen'e yā, 'cuíínú ndúúví

yuūni yā.

Yeⁿ'e tuumī chi ca'á yā emperador César

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

19'Ii"'yā" chiiduú n'gɛɛté ndúúcū maestros ye"'e ley ne"'é yā cuta'á yā Jesús ní diíⁿ yā chi preso yā naati di'va'a yā 'iin'yān yen'e yáān miiⁿ. Tuu'mí nūuⁿ tuumicádiinuuⁿ yā chi Jesús miiⁿ caⁿ'a yā ejemplo 'cūū chi 'téé nguéé dáámá ní yeⁿ'e yā. ²⁰Tuu'mi ní dichó'o yā 'iiⁿ'yāⁿ chí 'cueenuúⁿ Jesús miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ndaacá yā táácā chi cástaⁿ'a vā nduudu Jesús miiⁿ chi Jesús cuuví caa" má" yā 'aama nduudu yaadi. 'Tíícā ní cuuvi dichó'o yā Jesús nanáán gobernador. ²¹Chiin chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús nduudú 'cūū: N'dií, maestro, déénu 'nū chí ngaⁿ'a nī ní ngi'cueeⁿ nī chiiⁿ chi n'daacā. Ní nguéé diíⁿ nī juzgar 'iin'yān tan'dúúcā chi n'gee nī chi n'daacā o nguéé, naati ngi'cueeⁿ nī yúúní ye" e Ndyuūs ndúúcū nduudu cuaacu. ²²Maaⁿ ní cuuví nī chuū: ¿'Áá n'daacā chí nadíí'vɛ 'nū emperador César tuūmī yen'e yán'āa o nguéé?

²³ Jesús tuumicadíínuuⁿ yā chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéé n'daacā chi diíⁿ yā ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dε'Ē cúúví chí neⁿ'e nī castaⁿ'á nī nduudu yeⁿ'é? ²⁴ 'Cuuⁿ'miⁿ nī 'áámá tuumī. Jesús n'diichí yā tuūmī ní caⁿ'a yā: ¿Du'ū naaⁿ ndéē tuūmī miiⁿ? ¿Du'ū chi nguuví canee ngúūⁿ naaⁿ? Tuu'mi ní saⁿ'a s'uuⁿ nan'guɛɛcútaⁿ'ā sa: Naaⁿ emperador César cānee.

²⁵Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Nca'a nī tuūmī emperador César miiⁿ chííⁿ chi yeⁿ'é yā ní ca'á nī Ndyuūs chííⁿ chi yeⁿ'é yā.

²⁶Nguέć cuuvi diíⁿ yā chistaⁿ'a mar 'áámá nduudu yeⁿ'e Jesús miiⁿ ní cheⁿ'e yiinú yā yeⁿ'ē chí nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús. Ní 'āā ntέć caⁿ'a yā mar 'áámá.

'Iin'yān itiinguuneen yā Jesús yen'ē chi nduuchi tinán'ā

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷Cuayiivi ní n'duuvi 'iiⁿ'yāⁿ saduceos ndaa yā nanááⁿ Jesús. Saduceos nguéé s'téénu yā chí nduuchi tináⁿ'ā. Ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: 28 N'dií, Maestro, Moisés dingúuⁿ yā na ley 'tíícā: Ndúúti chi 'áámá saʰ'ā 'cuuvi sa ní cu'neeʰ sa n'daataá yeⁿ'ē sa ní nguéé daiya tá, tuu'mi ní 'díínu sa cuuvi 'caandavaacu sa ndúúcū n'daataá miiⁿ ní 'cuundi daiya sa lado yeⁿ'e 'díinū tinán'ā. 29 Maan ní véé ndeēchē 'díínu yā. Saⁿ'ā vmnaaⁿ mííⁿ canee sa ndúúcū n'daataá ye"'ē sa ní ch'īi sa. Nguéé ch'eetinéé daiya sa. ³⁰Saⁿ'ā 'díínu sa ndiichi ndii 'úúví canee sá ndúúcū n'daataá yeⁿ'ē tináⁿ'ā. 'Diinu sa miiⁿ ch'iī ntúūⁿ saⁿ'ā miiⁿ. Nguéé ch'eetinée ntuūⁿ daiya sa. ³¹Saⁿ'ā 'diīnū sa ndiichi ndii 'íínú canéé ntúuⁿ sa ndúúcū n'daataá mííⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ ch'īi sa ní nguéé ch'eetinée ntúūn daiya sa. Nduu ndεēchε yā ch'εεtinée yā ndúúcū n'daataá míín ní ca'áámá ca'áámá yā ch'īi yā ní nguéé ch'eetinéé mar 'áámá daiya yā. 32 Cuayiivi miiⁿ ní ch'iī n'daataá mííⁿ. ³³Taachí ndaā nguuvi chi nduuchi 'iin'yān chi n'díí, ċchεέ saⁿ'ā s'eeⁿ n'daataá yeⁿ'ē sa tán'ā? Tí nduu ndeēche yā ch'eetinée yā ndúúcū n'daataá mííⁿ.

34 Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'guéécúta" a yā ye" e 'ii" yā" s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: 'Iiⁿ'yāⁿ chi snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū n'giindivaacu yā ní 'iin'yān yen'e yā nga'a yā chi n'gíindivaacu yā. ³⁵'Iiⁿ'yāⁿ chi túneeⁿ chi ndaá yā na táámá i"'yeē"dī, taachi nduuchí yā ye"'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā, na yáⁿ'āa miiⁿya ní nguee 'caandavaacu yā, ndíí nguéé ndúú chi ca'a 'iin'yān yen'e yā chi 'caandavaacu yā. ³⁶ Yáⁿ'āa miiⁿya 'āā ntéé 'cuūvi yā ti daama yā ndúúcū ángeles. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi daiya Ndyuūs tí induuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ³⁷Ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ ndíí taachi maaⁿ Moisés miiⁿ dingúuⁿ yā yeⁿ'ē yáⁿ'á 'lííⁿ chí ngiichi iteé cadíínuun yú caati tiná" a ninduuchi yā. Ní Moisés mii" nga"'á yā chi Señor Ndyuūs mii" ní Ndyuūs yen'e Abraham, ndúúcū Isaac, ndúúcū Jacob. 38 Ti Ndyuūs ní nguέε Ndyuūs yen'e tinán'ā ti yen'e 'iiⁿ'yāⁿ chí snduuchí yā. Caati nanááⁿ Ndyuūs miiⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní snduuchí yā cue"'e daā"ma".

³⁹Tuu'mi ní n'duuvi maestros chi ngi'cueeⁿ ley caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ: N'dií, Maestro, n'daacā ngaⁿ'a nī

⁴⁰'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'āā ntέέ neⁿ'e yā ntiinguuneeⁿ ca yā.

¿Du'ū 'iiⁿ'yāⁿ chi Cristo? (Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

4¹ Jesús can¹a yā chii yā 'iin'yān s'een: Ndís'tiī, ¿táácā chí ngan¹a nī chi Cristo miin ní daiya David? ⁴² Maān David miin ní ngan¹a yā na libro yen'é Ndyuūs chi Salmos 'túúcā:

> Caⁿ'a Señor Ndyuūs chiī yā Señor yeⁿ'é: 'Cuundi di lado

tá cuaācū ye"'é chi lado ye"'e honor,

43 ndíí taachi 'úú cu'neén 'lin'yān chi enemigos chi contra yen'ē di cuaan ndii yā ca'a di tan'dúúcā chi 'aama banco 'líín.

⁴⁴Ndúúti chi David miiⁿ caⁿ'a yā chi Cristo miiⁿ ní Señor yeⁿ'e yā, ¿táácā cuuvi chiī chi Cristo miiⁿ ní daiya David?

Jesús ngíícá nuuⁿndi yeⁿ'e maestros chi ngí'cueeⁿ ley

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ n'giindiveéⁿ yā taachi Jesús caⁿ'a yā ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā ní tuca'á yā caⁿ'a yā chuū: 46 Diín nī cuidado, ndís'tiī, yeⁿ'é maestros chi ngi'cueeⁿ ley. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní neⁿ'e yā 'cuɛɛti núuⁿ yā catecai n'geēnúú yā, ní neⁿ'e yā chi ndís'tiī ní diín nī saludar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ taachi snée yā nii'νεε ní neⁿ'é yā chi diíⁿ nī respetar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní neⁿ'e yā 'cuεετέ yā na sillas vmnáán vmnaan yen'ē honor ná yaacū sinagogas ní sillas yeⁿ'e honor yeⁿ'e 'viicu naachi ché'e yā. 47'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ndivíi yā va'ai yeⁿ'e n'daataá nguá'āa. Ní nééné n'deēe nga" 'angua'á yā ní ne" 'e yā chi snaaⁿ tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ yā 'tíícā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní neene ch'ɛɛtɛ ca castigo ye"'e yā nguuvi ye"'e juicio.

Ofrenda yeⁿ'e n'daataá nguá'āa (Mr. 12.41-44)

Jesús snée yā na yaācu templo ní n'diichi yā chi 'iin'yān 'cuiica ngii yā ofrendas yen'e yā na cajas naachí inúūn ofrendas.

N'diichí ntúun yā 'áámá n'daataá nguá'āa chí neene ndaachíí cānee

tá. Tán'ā miin ní s'nuūn tá cheeti caja miin 'uūvī centavos chi cobre.

3 Jesús miin ní ngan'a yā ngii yā 'iin'yān s'een: Cuaacu níínnyun 'úú ngan'á ngií ndís'tiī chí n'daataá nguálāa 'cūū ch'eete ca tuūmī chiī tá, nguéé ti tanán'ā 'iin'yān. 4Tí 'iin'yān s'een ní nga'a yā yen'ē chí nngaāva yen'e yā chi cuuvi ofrenda yen'e Ndyuūs; naati n'daataá 'cūū chí neené ndaachíī canee tá ní ca'ā tá tanducuén'ē chi véé yen'e ta chi che'e tá.

Jesús nn'geeⁿ yā táámá ejemplo chi yeⁿ'e yaācá chí ntuvií

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵Náⁿ'ā 'iin'yāⁿ ní ngaⁿ'a yā yeⁿ'e yaācū templo miiⁿ chi yaāva canéé ndúúcū tuūu n'dεε cheeⁿ ndúúcū adornos yeⁿ'ē regalos chí lado yeⁿ'e ofrenda. Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: ⁶Ndís'tiī ní inaaⁿ nī dendú'ū chi 'túúcā. Ndáá nguuvi taachí nadituuví yā yaācū miiⁿ ní 'āā ntέέ cūnee tuūu cuaaⁿ vmnááⁿ yeⁿ'e vi'ī chi nguéé ntuuvií.

Ejemplo yeⁿ'e tiempo taachi 'āā cuέέ ndaa nguuvi chi 'cuiīnū íⁿ'yeēⁿdī

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷Tuu'mi ní 'iin'yān s'een ntiinguunéen yā Jesús miin: N'diī, Maestro, ¿tií cuan'ā cuuví chuū? ¿Dɛ'ē señal 'cuun'mín nī taachi 'āā cuuvi chi 'tiicā?

⁸ Jesús caⁿ'a yā: Cundéɛ nī cuidado chi 'iiⁿ'yāⁿ nguéɛ́ cannche'éı yā ndís'tiī caati neené n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ chií yā caaⁿ'máⁿ yā ndúúcū chi duuchí 'tííca: 'Úú chí Cristo; ní 'āā snéé nguuvi chi 'cuiīnū íⁿ'yeēⁿdī. Naati ndís'tiī, nguéɛ́ caⁿ'á nī ndúúcu yā. ⁹Ní taachí 'caandiveéⁿ nī chi vɛɛ caandaá ní 'iiⁿ'yāⁿ 'cuuⁿ'maⁿ yā contra yeⁿ'e taama yā nguéé dii'yá nī cuuvi. Tanducuéⁿ'ē chuū canéé chí cuuvi vmnááⁿ vmnaaⁿ naati 'āā cuɛɛ 'cuiīnū iⁿ'yeēⁿdī.

10 Tuu'mi ní Jesús can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: 'Áámá nación ní 'cuun'mán contra yen'e taama nación ní 'iin'yān yen'e 'áámá país ní 'cuun'mán yā contra yen'e 'iin'yān yen'e taama país. 11 Ní n'deēe cuuvi nun'u taan yán'āa, ndúúcū tiempos chi 'cuūndī cuiicu, ndúúcū ca'ai taan n'deēe cuaan n'dai, ní 'iin'yān snaan yā dendu'ū chí vaadī n'giinu yen'ē va'ai chεεti nguuvi ní dii'yá yā cuuvi.

¹²Ni taachi 'āā cuéé cuuvi tanducué" e dendu'ū chi 'túúcā, 'iiⁿ'yāⁿ ní cuiítuú yā ndís'tiī ní cuta'á yā ndís'tiī chí presos nī. Ní nca'á yā ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū sinagogas ní 'cuii yā ndís'tiī vácūū. Cuayiivi ní candέε yā ndís'tiī nanáán 'iin'yān reyes ndúúcū gobernadores cáávā chí ngan'a nī chí duuchí. 13 Chuū 'cueenu ndís'tiī cuuvi ti cueⁿ'é nī nduucú ní nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿ'é. ¹⁴Cundέε n'daaca nī cuidado ná staava yeⁿ'e nī ní nguéé nadacádíínuuⁿ nī vmnaaⁿ yeⁿ'e taācā nán'guɛɛcútaⁿ'a nī yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁵Ti hora mííⁿ nūuⁿ 'úú ní yaa'ví ndís'tiī nduudu chi caaⁿ'máⁿ nī. Ní teé ndís'tiī vaadī deenu ye"'é ní 'ii"'yā" s'ee" nguéé cuchee yā ndúúcū ndís'tiī, ndíí nguéé ndúú cuuvi caaⁿ'maⁿ yā contra yeⁿ'ē ndís'tiī. ¹⁶Naati chiidá nī, ndúúcū 'díínu nī, ndúúcū 'iin'yān yeⁿ'e nī, ndúúcū amigos yeⁿ'e nī

SAN LUCAS 21 192

ní caa"má" yā contra ye"e ndís'tiī chí 'ii"yā" 'caa"nú" yā ná"ā ndís'tiī.

17 Ní nducyaaca 'ii"'yā" nguéé cuuvi n'diichí yā ndís'tiī cucáávā 'úú ti cue"é nī nduucú. 18 Naati mar 'áámá yuūdū tií" nī nguéé cuuví ndáí.

19 Nduuti chí ndís'tiī ngiinū ngiinū cuchée nī na staava ye"é nī ní 'cueetinéé n'daāca nī, tuu'mi ní ndáá nguuvi chi ndaaca nī vida cue"e daā"ma" ye"e nī.

²⁰Taachi ndís'tiī snaaⁿ nī soldados nuuⁿmaⁿ ndííví yā yáāⁿ Jerusalén, tuu'mi ní cadiinuuⁿ nī chi yáāⁿ Jerusalén miiⁿ 'āā ntuvií. ²¹ Tuu'mi ní n'daacā chi 'iin'yān chi snée yā na yán'āa Judea can'á yā cáánu yā cuaáⁿ viīcū. Ní 'iiⁿ'vāⁿ chi snée vā na váāⁿ Jerusalén miiⁿ ní nan'dáa yā miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā campo nguéé ngueecunee nndaa yā na yáāⁿ Jerusalén. ²²Ti nguuvi s'eeⁿ ní nguuví chí cuchiī 'cueenú yā cuuvi cáávā nuunndí yā. Níícú canéé chí cuuvi cuaacu tanducuéⁿ'ē chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs. 23 Naati de'ē chúúcā ya'āī yeⁿ'e n'daataá chi véé daiya tá cheeti tá ndúúcū n'daataá chí ngiicú da'cua'āa daiya tá nguuvi chi cáánu yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nééné 'cueenu yā cuuvi na yán'āa 'cúū. ²⁴Ní 'yáán 'iin'yān ní 'cuūvi yā ndúúcū machete 'uūvī lados 'caāiⁿ taachi diíⁿ vā caandaá. Ní candεε vā 'vaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi presos yā ní caⁿ'á yā ndíí nducyaaca países. Níícú yáāⁿ Jerusalén miiⁿ cūnee ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chi 'iin'yān chi nguéé yen'ē ndaata Israel ní 'iin'yān s'een canéé yā na yáⁿ'āa miiⁿ ndíí tiempo chi Ndyuūs 'cuaaⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ gentiles cuuvi yeⁿ'é yā.

Táácā ndaá Sa"ā chi Daiya Dendyuūs

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵Tuu'mi ní Ndyuūs 'cuuⁿ'miⁿ yā ndúúcū vaadī n'giinu señales ná yá"āa, ndúúcū ná 'ii'yu, ndúúcū na 'íínnyún. Nééné ya'āī 'cueenu 'iin'yān yen'e tanán'ā naciones ni nducyaaca 'iin'yān dii'ya cá yā cuuvi. Ní nguéé déénu yā taacā chi idiiⁿ yā cucáávā chi 'yuudu n'dai 'cueecu nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ní can'dáí yaacu nuūⁿnīⁿ miiⁿ. ²⁶'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi cúúnu yā chí 'va'á yā ndúúcū dendu'ū chí ndaa vmnáán yána cúū ní cucáávā nducué" e nanguuvi ní 'nu" u. ²⁷Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ snááⁿ yā 'úú chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs chi ndaá na 'áámá meēeⁿ ndúúcū poder ch'eete yeⁿ'é ndúúcū chi dεενέ n'dai yeⁿ'e maáⁿ cuerpo yeⁿ'é. ²⁸Taachí cunga'ā tanducué" e chuū cu'nee diitú nī na staava yeⁿ'é nī tí ndaā nguuvi chí nnguaⁿ'āī ndís'tiī ní canéé niiⁿnuúⁿ.

²⁹'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī 'áámá ejemplo: Cuin'diichí nī yáⁿ'á yeⁿ'e n'guíídīi yaaⁿ nguuvi ndúúcū nducyaaca yáⁿ'á. ³⁰Taachí snaaⁿ nī chi 'āā ndaa tá'āa yáⁿ'á mííⁿ, tuu'mi ní 'āā deenú nī ti 'āā snee niiⁿnuúⁿ tiempo chi cuchiī yáāaⁿ. ³¹'Tiicá ntúūⁿ cuuvi taachi snaaⁿ nī dendu'ū chuū chi ngaⁿ'á, 'āā deenú nī chí naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā 'āa snee niiⁿnuúⁿ.

32'Úú ngan'á ngií ndís'tiī, chi cuaacu níínnyún 'iin'yān chi snée yā maan 'āā cuéé 'cuuví yā nenn'e chi 'āā cuéé cuuví tanducuén'ē chuū.
33 Nanguuvi ndúúcū yán'āa ní chó'ōo naati nduudu yen'é nguéé chó'ōo.

³⁴Ndís'tiī ní cundέε nī cuidado chi staava yeⁿ'e nī nguέέ nduuvi

cheechí ndúúcū vicios chi véé i"yee"dí 'cūū. Nguéé nadicádiinúú" ca nī ye"'e chi che'é nī o cu'ú nī o ye"'ē n'deee ye"'e vida ye"'e nī ti nguuvi miiⁿ ní dácanaāⁿ ndaá nanáán yen'e ndís'tiī. Ní canéé chi canéé listo nī. 35 Ti nguuvi s'eeⁿ ní ndaa nanáán ndís'tii ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní nducyaacá yā ní 'cueenú yā cuuvi tí ndaā nguuvi s'een tan'dúúcā 'áámá tuūvī dácanaāⁿ índuudi. ³⁶ 'Cuɛɛti nduuchí nī ní caa" ma" ngua'á nī nguuvi nguuvi chi cuuví nnguaⁿ'ai nī ye"'e dendu'ū vaadī ya'ai chi cuchiī. Ní cuuvi ndaa nī nanáán 'úú. San'ā chi Daiya Ndyuūs.

³⁷Nguuvi nguuvi Jesús miiⁿ ngí'cueeⁿ yā na yáacū templo ní n'gaaⁿ ní nn'daa yā ná yiīcū 'lííⁿ chi nguuvi Olivos. ³⁸Ní nguuvi nguuvi cuaaⁿ ná nguɛɛtiyaaⁿ ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā na yaācū templo nanááⁿ Jesús miiⁿ chí 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e yā.

'Iiⁿ'yāⁿ chi contra Jesús ngaⁿ'a yā táácā chi diíⁿ yā chi cuuvi cuta'á yā Jesús

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

'Āā snee niiⁿnuúⁿ nguuví yeⁿ'e 'viicu yeⁿ'e pascua chi 'viicu chi che'é yā pan chi nguéé levadura yeⁿ'ē. ²Ní 'iiⁿ'yāⁿ chiiduú n'gɛɛté ndúúcū maestros yeⁿ'e ley nduuvidaamá yā ní ngaⁿ'á yā taacā chi cuuví 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús naati 'va'á yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén miiⁿ.

³Espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ sndáa na staava yeⁿ'e saⁿ'ā chi nguuvi Judas Iscariote chi 'aama discípulo ye"'e Jesús naachí ndiichuuvi yā. ⁴ Judas mii" che"'e sa nanáá" chiiduú n'gɛɛté ndúúcū capitanes ní yaa'vi sá 'ii"'yā" táácā chi cuuví dii" sa chi naca'a sa Jesús mii" 'ii"'yā" s'ee". ⁵ 'Ii"'yā" s'ee" ní yeenú n'dai yā ní nduuvidaamá yā chí ca'a yā tuūmī Judas mii". ⁶ Judas sta'a sa tuūmī ní ca"'a sa. Nadacádiinuu" sa táácā cuuvi nta'a sa Jesús mii" na ta'a 'ii"'yā" s'ee" manera chi 'ii"yā" ye"'e yáā" Jerusalén mii" nguéé ntuumicadiinúú" yā ye"'ē.

N'nuúⁿ yā chi che'e yā cáávā 'víícú yeⁿ'e pascua

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

⁷Ndaā nguuvi yeⁿ'e pascua, 'viicu chi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ che'e yā pan chi nguɛ́ε levadura yeⁿ'ē. Nguuvi miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ 'caaⁿ'núⁿ yā 'áámá 'iiti cuūchī 'lííⁿ chí sacrificio yeⁿ'e pascua. ⁸ Jesús dicho'ó yā Pedro miiⁿ ndúúcū Juan ní caⁿ'a yā chii yā 'uuvi yā: Cuéⁿ'é nī ní n'nuúⁿ nī naachi che'e nguiīnū yú yeⁿ'e 'viicu yeⁿ'e pascua.

9'Iin'yān s'een ní can'a yā chii yā Jesús miin: ¿Tií nen'e nī chi in'nuún 'nū chi che'e nguiīnū yú?

¹⁰ Jesús n'guεεcútan'a yā: Taachí cundaa nī na yáān Jerusalén miin ndaāca nī 'áámá san'ā chi ndéε sa 'cuuti cuéé nuūnnīn. Can'á nī ndúúcu sa ndíí ná va'ai naachi ndaā sa. ¹¹ Ní caan'mán nī cuuvi nī san'ā chi va'ai yen'ē miin: N'diī, señor Maestro yen'e yú ngan'á yā 'túúcā: ¿Tií cánéé cuarto chi che'é nguiinú yen'e pascua ndúúcū discípulos yen'é? ¹² San'ā miin ní 'cuun'min sa ndís'tiī

SAN LUCAS 22 194

'áámá cuarto ch'ɛɛtɛ yeⁿ'e va'āī chí ndii 'uūvī piso ní 'aa véɛ́ yaāaⁿ. Miiⁿ in'nuúⁿ nī chi che'e yú yeⁿ'e pascua.

¹³ Apóstoles ní cueⁿ'e yā ní ndaaca yā tanducuéⁿ'ē tan'dúúcā chi Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā, ní n'nuúⁿ yā chí che'e yā yeⁿ'e pascua.

14 Taachí ndaā snuū ca'a hora chi che'e nguiinú yā, Jesús miiⁿ ndúúcū apóstoles yeⁿ'e yā ch'ɛɛtɛ́ yā na mesa chi che'e nguiinú yā. ¹⁵ Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Dɛ'ɛ chúúcā neⁿ'é che'é ndúúcū ndís'tiī 'viicu yeⁿ'e pascua 'cūū neⁿ'e chí 'āā 'cuɛ́ɛ́ 'cuūví. ¹⁶ Caati ngaⁿ'á ngií ndís'tiī ti 'úú ní 'āā ntɛ́ɛ́ che'é ndúúcu nī táámá 'viicu pascua ndíí taachi cuuvi cuaacu chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ yeⁿ'ē naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

17 Tuu'mi ní Jesús sta'á yā taza ndúúcū vino ní ca'a yā gracias Ndyuūs. Ní can'a yā chii yā apóstoles yen'e yā: Cuta'á nī chuū ní cu'u nī nguaan nducyaaca nī. 18 Ti 'úú ní ngan'á ngií ndís'tiī, chi 'āā ntéé cu'ú jugo yen'e uvas, ndii ndaá nguuvi yen'e naachí Ndyuūs ngan'a ntiinyún yā.

19 Tuu'mi ní sta'a Jesús pan miin ní ca'a yā gracias Ndyuūs. Ní n'deé yā ní ca'a yā apóstoles ní can'a yā: Chuū chi tan'dúúcā cuerpo yen'é 'tíícā. Ní teé lugar 'iin'yān chi 'caan'nún yā 'úú cáávā ndís'tiī. Diín nī chuū taachi n'gaacú nī yen'e 'úú.

20 'Tiicá ntúun diín yā ndúúcū taza. Taachí ch'íínú che'e yā ní can'a yā: Jugo yen'e uvas yen'e taza chí cuuvi cuaacu ní chuū tan'dúúcā chi yuūun yen'é chí cungéē cáávā ndís'tiī.

²¹Maaⁿ ní saⁿ'ā chí naca'ā 'úú νεε sa ndúúcu yú na mesa. ²²Saⁿ'ā chi

Daiya Dendyuūs chí 'úú cuaacu nííⁿnyúⁿ caⁿ'a sa 'cuūvī sa tan'dúúcā chi neⁿ'e Dendyuūs. De'e chúúcā ya'ai yeⁿ'ē saⁿ'ā chí naca'ā sa 'úú.

²³Tuu'mi ní apóstoles tucá'a yā ntiingūūneeⁿ vi'i yā: ¿Du'u ra chí diiⁿ chuū?

Ngaⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā: ¿Du'ū chi ch'ɛɛtɛ ca?

²⁴Tuu'mi ní apóstoles tuca'a yā caⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā cheé yā chi ch'eete ca yā. ²⁵Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chiī yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Reyes yen'e tanán'ā naciones ngan'a ntiiⁿnyuⁿ yā tan'dúúcā chi 'iivi chεεchi ní 'iin'yān yen'e naciones ní ngaⁿ'a yā chi rey yeⁿ'e yā n'daacā idiíⁿ yā. ²⁶Naati nguaaⁿ ndís'tiī nguéé 'tíícā. 'Iin'yān chi ch'eete ca nguaaⁿ ndis'tíi canéé chi diíⁿ yā tan'dúúcā san'ā da'caiyāa chi diiⁿ mandados. 'Iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā nguaaⁿ ndís'tiī canee chi diíⁿ yā tan'dúúcā 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vē 'iin'yān. 27 Cheē cá yā chi ch'eeté yā. ¿'Áá 'iin'yān chí n'giindí yā na mesa o 'iin'yān chi n'giī chi cho'o chi cu'u? ¿'Áá nguéé 'iiⁿ'yāⁿ chí n'giīndi na mesa? N'diichí nī. 'Úú ní canee nguaaⁿ ndís'tiī tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ ndíícuūⁿ chi dīchíí'vē.

²⁸Ndís'tiī ní ch'ɛɛtinée nī nduucú nguuvi nguuvi taachi 'úú n'geenú ngii tanducuén'ē. ²⁹Ní tan'dúúcā Chiidá tee yā 'úú naachí ngan'ā ntiinnyún 'tiicá ntúūn 'úú ní teé ndís'tiī 'áámá chi caan'man ntiinnyún nī. ³⁰Ní ndís'tiī 'cuɛɛtɛ́ nī na mesa nduucú chi che'é nī ní cu'ú nī naachi 'úú ngan'á ntiinnyun. Ní 'cuɛɛtɛ́ nī na sillas yen'e juez ní

n'diichí nī nuuⁿndi yeⁿ'ē ndichúúví ndaata yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi judíos.

Jesús caaⁿ'maⁿ yā chi Pedro caaⁿ'maⁿ yā chi nguέέ deenu sa Jesús

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ Jesús yaa'ví yā Pedro ní can'a yā: N'dii, Simón Pedro, Simón Pedro, cuin'diichí nī ti yáán'a'guiinūun ngiicá sa yen'e ndís'tiī chí cuuvi diinsa. N'diichineen sa ndís'tiī tan'dúúcā 'iin'yān ndáádi yā trigo 'tíícā diin sa. Ní véé permiso yen'e sa. ³² Naati 'úú ní ngan'angua'á cáávā dii, Pedro, chi cu'téénu ca di. Ní taachi ndaacadaamí di yen'ē nuunndi yen'e di ní cu'téénu ca di tuu'mi ní cunnee di tanán'ā hermanos yen'e di chi cu'téénu cá yā.

³³Simón can'a yā chii yā Jesús miin: Señor, 'āā véé yaán chí can'á nduucú nī ndíí vácūū; ní ndúúti chi 'cuuví nī, 'úú ní 'cuuví ndúúcu nī.

³⁴ Jesús caⁿ'a yā chii yā Pedro: Ngaⁿ'á ngií dii chi tusáⁿ'ā ní nguéé 'cuai tī ndíí taanduvéé cueeⁿdiitú di 'iīnū cuuvi yeⁿ'e 'úú chi nguéé in'diichi di 'úú.

Jesús nga" a yā ye" e chí cuchiī.

35 Tuu'mi ní Jesús itiinguunéeⁿ yā apóstoles: Taachí dicho'ó ndís'tiī nguéé cándεε nī bolsa yeⁿ'e tuumi nī, ndíí nguéé ndúú morral yeⁿ'e nī, ndíí nguéé ndúú ndaacuú yeⁿ'e nī, ċ'áá véé de'ē vεε chi chii faltar yeⁿ'e nī? Apóstoles ní caⁿ'a yā: Nguéé de'ē vεε.

³⁶Ní Jesús caⁿ'a yā: Maaⁿ ní ndís'tiī chi νέέ bolsa yeⁿ'e nī, candεε nī. 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī chi νέέ morral yeⁿ'e nī, candεε nī. Ndís'tiī chi nguéé 'aama machete 'uūvī lados 'caāin' yen'e nī, n'diicuí nī cotón yen'e nī ní cuái nī. ³⁷Ti ngan'á ngií ndís'tiī chi canéé chí cuuvi cuaacú tanducuén'ē chi canéé nguūn yen'é: Ní 'iin'yān can'a yā chi véé nuūndī yen'e 'úú tan'dúúcā tanán'ā 'iin'yān chi véé nuundi yen'e yā. Tí tanducuén'ē chi canéé nguūn yen'e 'úú canéé chí cuuvi cuaacu.

³⁸Tuu'mi ní discípulos ní can'a yā: N'diī, Señor, íngáā na 'uuvi machete 'uūvi lados 'caāin. Jesús ní can'a yā: Ndúúcū stíī 'āā véé.

Jesús ngaⁿ'angua'á yā na jardín chi nguuvi Getsemaní

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Cuayiivi ní can'daā Jesús tan'dúúcā costumbre yen'e yā ní cuen'é yā na yiīcū yen'e Olivos. Ní discípulos yen'e yā cuen'é yā ndúúcu yā. ⁴⁰ Ní taachí ndaa yā na lugar miin, tuu'mi ní Jesús miin ní can'a yā chii yā discípulos yen'e yā: Ndís'tiī caan'mangua'á nī chí yáánn'giinūun nguéé n'diichineen sa ndís'tiī chi diín nī nuunndi.

41 Jesús ní cueⁿ'e yā yeⁿ'e discípulos yeⁿ'e yā tanduu naaⁿ chi naachi ndaá 'áámá tuūu chi ngii ya ní Jesús caantii'yá yā ní caⁿ'angua'á yā. ⁴²Ní caⁿ'a yā: N'diī, Chiidá, ndúútí chí neⁿ'e nī ní divíi nī yeⁿ'e chi canee chi 'cueenú cuuvi yeⁿ'e prueba 'cūū. Naati nguéé cuuví tan'dúúcā chi 'úú neⁿ'é naati tan'dúúcā chí n'diī neⁿ'e nī.

⁴³Ní che'enaāaⁿ 'áámá ángel yeⁿ'ē nanguuvi ní ca'á yā fuerzas Jesús miiⁿ. ⁴⁴Ti neené ya'ai Jesús miiⁿ ní ndiituu n'dai ca ngáⁿ'angua'á yā. Ní nuuⁿniⁿyaaⁿ yeⁿ'e yā tan'dúúcā yuuúⁿ chí ndii na yáⁿ'āa ingéē. SAN LUCAS 22 196

45 Nducueeⁿ yā naachí ngaⁿ'angua'á yā ní ndaa yā nanááⁿ discípulos yeⁿ'e yā ní ndaaca yā chi styaadú yā, ti discípulos ní neené ndaachi núúⁿ yā ti ya'ai yā cáávā Jesús miiⁿ. ⁴⁶ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos: ¿Dɛ'Ē cúúví chí styaadú nī? Nducuéeⁿ nī ní caaⁿ'maⁿngua'á nī ní yááⁿn'guiinūuⁿ nguéé n'diichineeⁿ sa ndís'tiī chi diíⁿ nī nuuⁿndi.

Sta'a yā Jesús miiⁿ ní candεέ yā preso

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷Taachí Jesús indée yā neené n'deee 'iin'yān ndaa yā ní san'ā chi nguuvi Judas miin chi 'áámá chéé naachí ndiichuuvi discípulos yen'é yā cuen'é yā vmnáán yen'ē 'iin'yān s'een ní ndaa niinnuún yā Jesús miin chi 'neencheendí yā. ⁴⁸Tuu'mi ní Jesús miin ní can'a yā chiī yā san'ā: Díí, Judas, ¿'áá ndúúcū 'áámá beso ínaca'a di 'úú chí San'ā chi Daiya Ndyuūs 'iin'yān?

49 Discípulos chi snée yā ndúúcū Jesús taachí snaaⁿ yā chi cuuvi, tuu'mi ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: N'dií, Señor, ¿'áá 'caaca taaⁿ 'nū ndúúcū machete 'uūvī lados 'caāiⁿ yeⁿ'ē yú?

⁵⁰Tuu'mi ní 'áámá chéé discípulos 'nuūcá'ai yā 'áámá mozo yen'ē chiiduú ch'ɛɛté ca ní ch'iica yā veen sa lado tá cuaācú sa. ⁵¹Ní Jesús can'a yā: 'Āā ntéé 'cuun'min dí. 'Āā snéé ra yā. Ní Jesús tuu'ví yā veen sa ní nduūvā yen'ē sa. ⁵²Cuayiivi ní Jesús can'a yā chii yā chiiduú n'gɛɛtɛ ndúúcū soldados chi capitanes chi diīn sa cuidado yaācū templo ndúúcū 'iin'yān ndicúū chí ngan'ā

ntii"nyú" yā ye"'e yaācū chi ndaa yā ndúúcū Judas mii": ¿'Áá ndaā ndís'tiī ndúúcū machetes 'uūvī lados 'caāi" ndúúcū yá"'á ye"'e soldados tan'dúúcā chi ca"'a nī cutá'a nī 'áámá chi duūcū? ⁵³ Taachí caneé ndúúcū ndís'tiī nguuvi nguuvi ná yaācū templo nguéé ne"'é nī cuta'á nī 'úú. Naati maa" ní hora 'cūū chí ye"'ē ndís'tiī ti hora taachí maāi" mii", chíí" chi yáá"n'guiinūu" nga"'a ntii"nyu" sa.

Pedro miiⁿ ní ngaⁿ'a sa chi nguéé in'diichi sa Jesús

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

54 Tuu'mi ní 'iin'yān s'een sta'a yā Jesús miin ní candée yā Jesús va'ai yen'ē chiiduú ch'eeté ca. Pedro miin ní ndáá yan'ai sa 'iin'yān. 55 Nán'ā 'iin'yān tiivií yā yan'ā náávtan'ā chuva'ai ní ch'eēté yā cuaan 'diituú yan'ā miin chi dicuutú yā. Pedro miin ní ch'iīndi sa ntúun sa ndúúcū 'iin'yān s'een. 56 Tuu'mi ní 'áámá tán'ā chí cánéé caadi 'iīyū, n'diichī tá Pedro miin chí vee sa 'diituú na yan'ā. Ní n'giinu n'dai tá san'ā ní can'a tá: Sán'a 'cūū ní canee sa ndúúcū 'iin'yān chi preso yā.

⁵⁷Pedro miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa n'daātā miiⁿ: 'Úú nguéé in'diichí 'iin'yāⁿ miiⁿ.

⁵⁸ Cuayiivi miiⁿ ní 'aama saⁿ'ā n'diichi n'dai sa ní caⁿ'a sa chii sa Pedro miiⁿ: Dii, ní ndúúcū di nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Pedro miiⁿ ní caⁿ'a sa chiī sa saⁿ'ā miiⁿ: Nguεε 'úú.

⁵⁹ Cho'ōo 'áámá hora, ni táámá yā ní can'a yā: Cuaacu níínnyún sán'a 'cūū ní canéé sa ndúúcū 'iin'yān chi preso yā ti sán'a 'cūū ní yen'ē yán'āa Galilea ntúūn. 60 Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā sa chii sa saⁿ'ā miiⁿ: Díí, sáⁿ'ā, nguéé deenú chi ngaⁿ'ā di. Taachí Pedro miiⁿ 'āā cuéé 'cuiinu sa caⁿ'a sa chúū, tusáⁿ'ā miiⁿ ní 'cai tī. ⁶¹ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nguɛɛcundíi yā ní n'diichi yā Pedro. Pedro miiⁿ nán'gaācū sa nduudu chí caⁿ'a Jesús miiⁿ chii yā saⁿ'ā 'túúcā: 'Āā 'iinu cúúví caaⁿ'maⁿ dí chi nguéé n'diichi di 'úú, taachi 'āā cuéé 'caī 'áámá vmnéⁿ'ēe tusáⁿ'ā. ⁶² Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní can'dáa sa cuaaⁿ va'ai, ní chɛɛcu taaví sa ti ya'ai staava yeⁿ'ē sa.

Saⁿ'ā s'eeⁿ ch'eⁿ'e sa Jesús (Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

63 Sán'ā s'een chi diin cuidado Jesús miin chíínnyunneen sa Jesús miin ní ch'en'e sá 'iin'yān. 64 Ní n'gaadi sa nduutináan yā ndúúcū 'aama tíínuun. Tuu'mi ní ch'en'e sá naan Jesús ní ngan'a sa ngii sa 'iin'yān: Dii, caan'man di. ¿du'ú ch'en'ē dii?

⁶⁵Ní neene cunncáā nduudu ngii sá Jesús.

Jesús nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē yeⁿ'e yaācū templo

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶Taachí chidεενε táámá nguuvi, 'yaaⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e yaācū, ndúúcū chiiduú n'gεετέ, ndúúcū maestros chi ngi'cueéⁿ ley miiⁿ candέε yā Jesús nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē yeⁿ'e yaācū templo.

⁶⁷ Mííⁿ íntiinguunéeⁿ yā Jesús: ¿'Áá díí chí Cristo? Jesús miiⁿ nan'guεεcutaⁿ'a yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndúúti chi caaⁿ'máⁿ chi 'tíícā, ní nguέέ cu'téénu nī yeⁿ'é. ⁶⁸ Nduuti chi 'úú ntiinguuneéⁿ ndís'tiī, nguết n'guεεcúta" a nī ye" 'e, ndíí nguết ndúú n'dεεchi ra nī 'úú. ⁶⁹ Naati hora chi cuchiī ní Sa" ā chi Daiya Ndyuūs ní 'cuūndi sa lado ye" e honor ye" 'é Ndyuūs chí vét tanducué" ē poder ye" yā.

70 Tanducuén'ē 'iin'yān s'een can'a yā: ¿'Áá dii Daiya Dendyuūs miin? Ní Jesús ní can'a yā: Ndís'tiī maán nī ngan'a nī chi 'úú ní 'tíícā.

7¹Tuu'mi ní 'iin'yān s'een ní can'a yā: ¿Dɛ'ē cá nduudu cuaacu yen'e 'iin'yān chí nen'e yú? Tí maān yú ch'iindiveen cuaacú yú nduudu chí can'a sa.

Jesús nanááⁿ gobernador Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

Tuu'mi ní nducyaaca 'iin'yā'n ní candεε yā Jesús miin nanáán gobernador Pilato. ²Ní tuca'a yā can'a yā nuunndi yen'ē Jesús miin ní can'a yā: Inndaacá 'nū sán'a 'cūū chi diin sa chí 'iin'yān nguéε i'téénu yā chi ngan'a ley yen'é 'nū. Ní nguéε nen'e sa chí nadíí'vε 'nū yen'e yán'āa emperador César tan'dúúcā chi ngan'a ley yen'é nī. Ní sán'a 'cūū ní ngan'ā sa chí maān sa chi Cristo, chí Rey yen'é 'nū.

³Tuu'mi ní saⁿ'ā Pilato miiⁿ ní itiinguunéeⁿ sa Jesús: ¿'Áá diī chi Rey yeⁿ'e 'iin'yāⁿ Israel s'eeⁿ? Jesús nan'guεεcútaⁿ'a yā: N'diī ngaⁿ'á cuaacú nī ti 'tíícā.

⁴Pilato miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā chiiduú n'gεετέ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Úú nguέέ inndaacá mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿ'e sáⁿ'a 'cūū.

5'Iin'yān s'een ní diitu n'dáí 'cai yā: Sán'a 'cūū ní idiin sa chi 'iin'yān n'géécú cheendi yā nguaan maan yā ndúúcū chí ngi'cueen yā ní SAN LUCAS 23 198

ngi'cueeⁿ yā nuuⁿmáⁿ yáⁿ'āa Judea ndíí na yáⁿ'āa yeⁿ'ē Galilea ndii 'muuⁿ.

Jesús nanáán rey Herodes

⁶Tuu'mi ní Pilato, taachi ch'iindiveéⁿ yā chi Jesús cheⁿ'e yā ndii yáⁿ'āa yeⁿ'e Galilea, ní ntiinguuneéⁿ yā Jesús nduuti chi yeⁿ'e yáⁿ'āa yeⁿ'e Galilea. ⁷Ní taachí Pilato ch'iindiveeⁿ sa chi Jesús miiⁿ ní yeⁿ'ē yáⁿ'āa Galilea yeⁿ'e yáⁿ'āa naachi rey Herodes ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, Pilato miiⁿ ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā chi Jesús caⁿ'a yā nanááⁿ rey Herodes tii canée yā na yáāⁿ Jerusalén nguuvi miiⁿ.

⁸Taachí rev Herodes n'dííchi sa Jesús miiⁿ, neené yeenú sa ti 'āā 'nááⁿ n'dai tiempo néⁿ'é sá snaaⁿ sa Jesús. Tí nééné n'deēe 'nááⁿ chí ch'iindiveeⁿ sa yeⁿ'é yā ní canéé ngíínú sá chí snaaⁿ sa 'áámá vaadī n'giinu chi diíⁿ Jesús miiⁿ. ⁹Nééné n'deēe 'naaⁿ chí ntiingūūneeⁿ sa Jesús miiⁿ, naati nguéé de'ē vee nan'gueecútan'a Jesús. ¹⁰Tuu'mi ní miiⁿ canee ntuuⁿ chiiduú n'geeté ndúúcū maestros chí ngi'cuéeⁿ ley miiⁿ chí n'deēe 'náán n'dai ngan'a yā chí nuuⁿndi yeⁿ'ē Jesús. ¹¹Tuu'mi ní Herodes ndúúcū soldados yen'e yā chi'nuuⁿ yā 'áámá tiīnūuⁿ n'dáí tan'dúúcā catecai rey Jesús miin ní chiiⁿnyuⁿneeⁿ yā Jesús miiⁿ ní cunncáā can'a yā yen'e Jesús miiⁿ. Cuayiivi ní dicho'o ntúuⁿ yā Jesús nanáán Pilato miin. 12 Ndíí nguuvi miiⁿ tuu'mi ní Pilato ndúúcū Herodes naan n'daá n'dai yā ndúúcū vi'ī ti cuááⁿ vmnaaⁿ ní nguéé n'diichí yā vi'ī.

Pilato nca'a sa Jesús chí 'cuūvī (Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

¹³Tuu'mi ní Pilato nduuvidaamá yā chiiduú n'gɛɛté ndúúcū 'iinntyén'e ndúúcū nducyaaca 'iin'yān yen'ē yáāⁿ Jerusalén miiⁿ. ¹⁴Ní caⁿ'a yā chii yā 'iin'yān s'een: Ndís'tiī ní ndaá nī chi 'cúúⁿ nī sáⁿ'a 'cūū chí diiⁿ sa chi 'iiⁿ'yāⁿ ní nguéé n'geetinéé 'diīiⁿ yā ndúúcū chi ngi'cueeⁿ sa. Taachí intiinguuneéⁿ saⁿ'ā nanááⁿ ndís'tiī nguéé nindaācá mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿ'ē sa chí ngaⁿ'a ndís'tiī yeⁿ'ē sa. ¹⁵Ndíí nguéé ndúú rey Herodes miiⁿ ndaāca yā nuuⁿndi yeⁿ'ē sáⁿ'a 'cūū chi canéé chí 'cuūvi sa ti Herodes 'āā dicho'ó vā sáⁿ'a 'cūū nanaáⁿ. Sáⁿ'a 'cūū nguee diiⁿ sa nuuⁿndi ch'eete chi 'cuūvi sa. 16 Maan ní diín 'cuen'é saⁿ'ā miiⁿ ní cuáyííví n'dɛɛchí saⁿ'ā.

¹⁷Canéé 'áámá costumbre yeⁿ'é nī chí gobernador canee chi n'dεεchi yā 'áámá preso 'viicu pascua ní gobernador Pilato miiⁿ ní canée yā diiⁿ yā 'tíícā. ¹⁸Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ 'cai yā: N'dεεchii nī saⁿ'ā chí ngúúví Barrabás. Ni 'āā 'cuuvi rá sáⁿ'a 'cūū.

¹⁹ Barrabás miiⁿ canúúⁿ sá vácūū chi diiⁿ sa chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén miiⁿ ní 'cuuⁿ'míⁿ yā contra yeⁿ'e gobierno ní ch'iīⁿ'nuⁿ sa 'áámá tináⁿ'ā. ²⁰ Gobernador Pilato miiⁿ ní neⁿ'e sa n'dɛɛchi sa Jesús, ní caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ taama vmnéⁿ'ēe chi n'dɛɛchi sá Jesús. ²¹ Naati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'cai ntúuⁿ yā: Cu'nééⁿnga'á nī saⁿ'ā, cu'nééⁿnga'á nī saⁿ'ā.

²²Gobernador Pilato miiⁿ ní caⁿ'a ntúuⁿ yā ndii chiiⁿ ndii 'íínú cuuvi: ¿Dé'ē chi nguéé n'dáacā ndííⁿ sáⁿ'a 'cūū? 'Úú nguéé inndaācá mar 'áámá

núúⁿndí ch'ɛɛtɛ yeⁿ'ē sa chi 'cuūvi sa. 'Úú ní ca'á orden chi ch'eⁿ'é yā sáⁿ'a 'cūū ní n'dɛɛchí sáⁿ'a 'cūū.

S'néénnga'á yā Jesús

²³'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi canndīi cá yā 'cai yā chí chiica yā chí cu'neeⁿngá'āa Jesús miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcū chiiduú n'gɛɛté diituú n'dáí ca 'cai yā. 24 Tuu'mi ní gobernador Pilato miiⁿ ní ca'a yā orden chi diín yā tan'dúúcā chí neⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ²⁵Ní n'dεεchi yā sa"'ā chi nguuvi Barrabás mii" chi canúúⁿ vácūū. Sáⁿ'ā miiⁿ ní diiⁿ sa chi 'cuu"'mí" 'ii"'yā" ye"'e Israel contra yeⁿ'e gobierno ní 'niiⁿ'nuⁿ sa 'áámá tinán'ā. Sán'a 'cūū chi chiica 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi n'dεεchí yā saⁿ'ā. Ní nca'a yā Jesús miiⁿ chí soldados cu'neeⁿnga'a sa tan'dúúcā chi neⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

Yeⁿ'ē chí cu'neeⁿnga'á yā Jesús (Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶Taachí cueⁿ'e yā cuaaⁿ cyúúní miiⁿ ndúúcū Jesús miiⁿ, soldados sta'á yā 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e yáⁿ'āa Cirene chi nguuvi sa Simón. Saⁿ'ā miiⁿ ní yúúní canuuⁿ sa chi cueⁿ'e sa cuεεti. Soldados a fuerza di'cuíítu yā Simón miiⁿ chi candέε sa cruz yeⁿ'e Jesús miiⁿ ní cueⁿ'e sa cuaaⁿ daami Jesús miiⁿ.

²⁷ Nééné 'yaan 'iin'yān yen'e yáān Jerusalén miin cuen'e yā n'dáa yā Jesús miin ndúúcū n'daataá chí diituu ngεεcu yā ní ya'ai yā cáávā Jesús miin. ²⁸ Jesús miin ní ch'ínu yā n'daataá s'één ní can'a yā chii yā tán'ā s'een: Ndís'tiī, daiya 'iin'yān yen'e yáān Jerusalén, nguéé cuεεcú nī cáávā 'úú, naati cuεεcú nī cáávā

maáⁿ nī ní caavā daiya nī. ²⁹Ti ndaá nguuvi chí caa" ma" 'ii" yā": ¿De'ē chúúcā n'dai n'daataá chi nguéé ncuuvi daiya tá ní n'daataá chi nguéé ntaavi daiya tá ní n'daataá chi nguết daiya tá chi ca'a ta daiya tá chí chiicu? 30 Tuu'mi ní 'iin'yān s'eeⁿ tucá'a yā caⁿ'a yā 'tuucā: Díí yiīcū cun'daá nduú nī vmnaan yen'é 'nū. Caⁿ'a ntúuⁿ yā chii yā yiīcū n'gaiyáā: Cun'díí neen dí nús'uu. ³¹Caati ndúúti chi 'iiⁿ'yāⁿ chi taaⁿ yā 'caaca yā yán'á cueeé chi tan'dúúcā 'úú, ¿'áá nguéé caniicu cá yā 'caaca yā yán'á chí cuunman chi tan'dúúcā ndís'tiī? 'Tíícā ngan'a Jesús.

32 Nguuvi miiⁿ ní candέε ntúuⁿ yā na 'uuvi sa"'ā chí n'gii"'nu" 'ii"'yā" chi cu'neeⁿnga'a yā saⁿ'ā s'eeⁿ dáámá ndúúcū Jesús miiⁿ. 33 Taachí ndaa yā lugar ye"'ē 'áámá yiīcū 'lííⁿ chí nguuvi Calavera, miiⁿya chi'néénga'a yā Jesús miin ndúúcū nduu 'uūví sa" a chi n'gii" nú" 'ii" yā", 'áámá sa lado ta cuaacú Jesús miiⁿ, ni táámá sá lado tá 'cueé yā. ³⁴Tuu'mi ní taachi snée yā i'neeⁿnga'á yā, Jesús miiⁿ caⁿ'a yā: N'diī, Chiidá, nadich'eecú nī yen'e saⁿ'ā s'uuⁿ caati nguee déénu sá de'ē chi 'túúcā idiiⁿ sa. Tuu'mi ní soldados tun'dáa sa suerte na catecai Jesús chí ca'ā sa 'áámá sá ndúúcū taama sa. ³⁵'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén miiⁿ snée yā n'giinu yā níícú 'iiⁿntyeⁿ'ē n'giiⁿnyuⁿneéⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní nga" a yā ngii yā ye" e Jesús: Sá" a 'cūū ní nadanguáⁿ'ai sa tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ. ¿De'ē cuuvi chi nguéé nadinguán'ai maāⁿ sa saⁿ'ā nduuti chi saⁿ'ā miiⁿ chi Cristo chi Ndyuūs dicho'ó yā?

³⁶'Tiicá ntúūⁿ soldados n'giiⁿnyuⁿneeⁿ sa Jesús miiⁿ. Cheⁿ'e SAN LUCAS 23 200

niiⁿnúⁿ yā ní ca'a yā vinagre. ³⁷Ní caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ: Ndúúti chi díí chi Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel, nadanguáⁿ'ai maāⁿ di díí.

³⁸Ní canéé nguūⁿ na tiīⁿ cruz yeⁿ'e Jesús miiⁿ nduudu griego ndúúcū nduudu latín ndúúcū nduudu hebreo, chí ngaⁿ'a: Sáⁿ'a 'cūū Rey yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel.

39 'Áámá chee san'ā chi véé nuundi yeⁿ'ē sa chi ca'nééⁿnga'a yā 'áámá lado ye" e Jesús cunncáā ca" a sa ní can'a sa chii sa Jesús: Ndúúti chi dii chi Cristo miiⁿ nadinguáⁿ'ai di maaⁿ di ní nadinguáⁿ'ai ntuuⁿ di nús'uu. 40 Táámá saⁿ'ā chi cu'nééⁿnga'a yā táámá lado yeⁿ'e Jesús 'caa'va sa ndúúcū sáⁿ'a 'cūū ní caⁿ'a sa chii sa saⁿ'ā: Díí ¿'áá nguéé 'va'a di Ndvuūs? Dii ní dáámá condenado ndúúcū nús'uu. ⁴¹S'uúⁿ ní cuaacu nííⁿnyúⁿ n'geenu yú ngii ti véé nuuⁿndi yeⁿ'ē yú chi nadíí'vē yú nuuⁿndi yeⁿ'e yú naati sáⁿ'a 'cūū nguέέ dε'ē νεε nuuⁿndi diíⁿ sa.

⁴²Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'a sa chii sa Jesús miiⁿ: N'diī, Jesús, n'gaacú nī yeⁿ'ē 'úú taachí ndaá nī naachi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē.

⁴³ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chiī yā saⁿ'ā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngií dii, ti maaⁿ ní cunee di nduucú na lugar chi nguuvi paraíso.

Jesús ch'iī yā

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴Taachí chii maⁿ'a nguuvi chii maāiⁿ núúⁿmáⁿ íⁿ'yeeⁿdi ndíí taanduū n'gεεcu 'íínú chiīnū. ⁴⁵'Yáⁿ'ā ní nduuvi maāíⁿ ní cortina yeⁿ'e yaācū templo nda'ai náávtáⁿ'ā. ⁴⁶Tuu'mi ní Jesús miiⁿ 'cai yā: N'diī, Chiidá, na ta'á nī cu'neéⁿ espíritu yeⁿ'é. Ch'íínú caⁿ'a yā chuū, ní Jesús ch'īi yā.

47 Taachí san'ā chi ngan'a ntiinnyun yen'e soldados romanos n'diichi sa chí ch'iī Jesús, tuu'mi ní can'a sa: Dε'ε chúúcā ch'εετε Ndyuūs. Cuaacu níínnyún sán'a 'cūū san'ā chi nguέέ nuundi yen'ē sa.

48 Nducyáácá 'iin'yān chí chen'e yā ní n'diichi yā chí chiī, nguɛɛcundíi yā ch'en'e niinun yā taachi cuen'é yā vaacu yā. 49 Ní nducyáácá 'iin'yān chi n'diichí yā Jesús miin, ndúúcū n'daataá chí chen'e ndúúcū Jesús miin ndii yán'āa yen'e Galilea, ch'ɛɛtinéé yan'ai yā ch'ínu yā dendu'ū chi 'túúcā.

Ch'iichi yā Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

50 Véé 'áámá san'ā chí n'dai ní n'daacā sa chi ngúúví sá José. Sáⁿ'ā miiⁿ ní saⁿ'ā ch'ɛɛtɛ yeⁿ'é 'iiⁿntyéⁿ'ē ch'eete yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ⁵¹Saⁿ'ā miiⁿ ní yeⁿ'e yáāⁿ Arimatea chi yáⁿ'āa yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. Ní saⁿ'ā nguéé ndúúvídaama sa ndúúcū tanáⁿ'ā 'iiⁿntyeⁿ'ē ti nguéé canee yiinú sa ndúúcū chi diíⁿ yā. Tí saⁿ'ā miiⁿ canee ngíínú sá tiempo chi Ndyuūs ndaa yā in'yeendí 'cūū ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ⁵²Ní cueⁿ'e sa ndaa sa nanááⁿ gobernador Pilato ní chiica sa cuerpo yeⁿ'e Jesús miiⁿ. ⁵³Cuayiivi taachi José ndivíi sa cuerpo yeⁿ'e Jesús na cruz ní ch'eēcu sa áámá sábana na cuerpo yeⁿ'e yā tan'dúúcā costumbre yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel ní ch'iichi sa na 'áámá yáinyāⁿ ngai chi din'dái yā cheeti yiivi yaava naachí mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé nnúuⁿ yā. ⁵⁴Nguuvi miiⁿ ní nguuvi viernes chi 'iiⁿ'yāⁿ

ch'iindiyaáⁿ yā tanducué^{n'}ē cáávā 'viicu pascua ní cáávā nguuvi chi cuchiī chi sábado chi nguuvi chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel.

⁵⁵N'daata s'eeⁿ chí can'daa Jesús ndii na yáⁿ'āa Galilea, cueⁿ'e tá ní n'diichi tá yáinyāⁿ ní táácā canuúⁿ cuerpo yeⁿ'e Jesús. ⁵⁶Ní taachí n'daataá s'eeⁿ ndaa tá vaacu tá, n'nuuⁿ tá perfumes ndúúcū pomadas chi n'dεενέ ngeeⁿ. Ní nguuvi cuayiivi, ní nguuvi sábado chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e yā.

Jesús nanduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

Nguuvi domingo chi maaⁿ ní nguuvi vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'ē ndɛɛtɛ, tyaaⁿ n'dáí cue" e n'daataá s'éé" ní cue" e yā ndúúcū tanáⁿ'ā n'daataá. Candée yā especias chi dɛɛvé ngeéⁿ chí 'āā véé yaáⁿ yā. ²Taachí ndāa yā na yáinyāⁿ miiⁿ, 'āā ntéé tuūú ch'eeté miiⁿ na cheendi yáinyāⁿ ti caneé 'aama lado. ³Tuu'mi ní taachí sndaa yā cheeti yáinyāⁿ miiⁿ, nguéé ndaacá yā cuerpo yeⁿ'e Jesús. ⁴Taachí n'diichí yā chuū, ní dii'yá yā chiī, tuu'mi ní neēéⁿ na 'uuvi saⁿ'ā 'diituú yā ndúúcū catecai chi dɛɛvé ngii. ⁵Ní n'daataá s'een dii'ya n'dai yā chiī ní n'diichí yā ndii na yán'āa. San'ā s'een ní can'a sa: ¿De'ē cuuví chí in'nuún nī 'iin'yān chi candúúchí yā yen'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā? 6'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní 'āā ntéé canée yā 'muuⁿ. 'Āā nnduuchi yā nguaaⁿ tináⁿ'ā. N'gáácú nī yeⁿ'ē nduudu chí can'a yā taachi canée yā ndúúcu nī na yáⁿ'āa Galilea taachí 'āā cuéé 'cuūvi yā. ⁷Ní Jesús

miiⁿ ní caⁿ'a yā chiī yā ndís'tiī: 'Úú Saⁿ'a chi Daiya Ndyuūs ní 'iiⁿ'yāⁿ canéé chí nca'á yā 'úú ta'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi dinuuⁿndí yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cu'neeⁿnga'á yā 'úú; naati ndiichi ndii 'íínú nguuvi 'úú nduuchí yeⁿ'e nguaaⁿ tinaⁿ'ā.

⁸Tuu'mi ní n'daata s'eeⁿ n'gaacu tá yeⁿ'ē nduudu yeⁿ'ē Jesús miiⁿ. ⁹Ní cueⁿ'e tá yeⁿ'e yáinyāⁿ ní cunaⁿ'ā ta ní caⁿ'ā tá chiī tá ndu'u ndiicháámá apóstoles ndúúcū tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā miiⁿya. ¹⁰N'daata s'eeⁿ chi caⁿ'a ta chii tá apóstoles ní ta María yeⁿ'e yáāⁿ Magdala, ndúúcū ta Juana, ndúúcū tá María chí chɛɛcuú Jacobo, ndúúcū tanáⁿ'ā n'daata s'eeⁿ. ¹¹Apóstoles ní nadicadiinúúⁿ yā chi táⁿ'ā s'eeⁿ ní loca tá cáávā chi ngaⁿ'a tá. Ní nguɛ́ɛ s'téénu yā nduudu yeⁿ'ē tá.

12 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní ncueeⁿ sa ní cueⁿ'e sa ngéenū sa na yáinyāⁿ. Taachí ndaā sa, tuu'mi ní n'diichi núúⁿ sa chɛɛti yaīnyāⁿ ní 'āā dámaāⁿ sábanas canee miiⁿ. Saⁿ'ā ní cueⁿ'e yiinu sá yeⁿ'e chi chó'ōo ní cunaⁿ'ā sa na yaacu sa.

Saⁿ'ā s'eeⁿ ní cueⁿ'e sa cuaaⁿ cyúúní chí ngeⁿ'e cuaaⁿ na yáāⁿ Emaús

(Mr. 16.12-13)

13 Nguuvi mííⁿ nūuⁿ, 'uuvi saⁿ'ā s'eeⁿ cueⁿ'é yā 'áámá yáāⁿ 'lííⁿ chí nguuvi Emaús chi canee taanduū ndiichúúví kilómetros yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén. ¹⁴Ní taachí cueⁿ'e yā cuaaⁿ cyúúní ní índeé yā yeⁿ'e tanducueⁿ'ē dendu'ū chí chiī. ¹⁵'Nááⁿ chí índeé yā ní itiinguuneeⁿ vi'i yā, maaⁿ Jesús miiⁿ ndaa niiⁿnúⁿ yā ní cueⁿ'é yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁶Taachí n'diichí yā Jesús miiⁿ nguéé

SAN LUCAS 24 202

iintiinaaⁿ yā 'iin'yāⁿ. ¹⁷ Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dɛ'ē índeé ndís'tii? ¿Dɛ'ē cuuví tátiī ndaachi yiinú nī?

18 Saⁿ'ā chi nguuvi Cleofas nan'guɛɛcútaⁿ'a yā. ¿'Áá díí, 'áámá n'dyáⁿ'ā dii chi canuuⁿ di yúúní na yáāⁿ Jerusalén chi nguɛ́ɛ́ déénu di dɛ'ɛ́ chiī nguuvi s'eeⁿ na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ?

¹⁹Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chiī yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dɛ'é chiī yáāⁿ miiⁿya? 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Jesús yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret, chi 'áámá saⁿ'ā profeta ní diíⁿ yā 'áámá ntiiⁿnyuⁿ n'dai ndúúcū poder. Ní diín yā n'deee n'dáí vaadī n'giinu ní ngaⁿ'a yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ Ndyuūs ní nanááⁿ nducyaaca 'iin'yān. 20 Chiiduú n'geeté ndúúcū 'iintyén'ē yen'ē yú tun'dáa nuuⁿndi yeⁿ'e Jesús ní nca'a yā Jesús 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a yā chí 'cuuvi yā. Níícú s'neeⁿnga'á yā Jesús. ²¹ Nús'uu ní snéé yúúní 'nū ní cunee ngiinú 'nū chí sáⁿ'a 'cūū ní nadinguán'ai sa 'iin'yān yen'é nación Israel chi nación veⁿ'é 'nū. Maaⁿ ní 'iīnū nguuvi chí chiī chuū. ²²Ní ná n'duuvi n'daataá chí chiicá yā dáámá nduucú 'nū cheⁿ'é yā tyaaⁿ na yáinyāⁿ ní cueⁿ'e yíínú 'nū. ²³Ní ndaá yā nanaán 'nū ní can'a yā chi nguéé ndaaca yā cuerpo yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Ní n'diichí yā n'duuvi ángeles chí caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí Jesús miiⁿ 'āā nduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²⁴Ni cheⁿ'é n'duuvi saⁿ'ā chi chiicá nduucú 'nū na yáinyāⁿ ní ndaāca sa tan'dúúcā chi ngaⁿ'a n'daataá s'eeⁿ naati nguéé n'diichi sa Jesús.

²⁵Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Dε'ē chúúcā vaadicadíínūuⁿ yeⁿ'e ndís'tiī ndúúcū staava yeⁿ'e nī chí chεεchi chí nguếε s'téénu nī

tanducuéⁿ'ē chi caⁿ'a saⁿ'ā profetas. ²⁶ ¿'Áá nguéé canee nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs chi Cristo miiⁿ canéé chí 'cueenú yā cuuvi cosas chi 'túúcā ní cuayiivi mííⁿ cunaⁿ'á yā ná va'ai cheeti nguuvi?

²⁷ Tucá'a Jesús caⁿ'a yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndíí taachí dinguuⁿ Moisés ndúúcū chi dingúūⁿ nducyaaca profetas. Ní ngaⁿ'a Jesús yeⁿ'e chí dinguúⁿ yā yeⁿ'ē Cristo ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e chi canéé chi chó'ōo yeⁿ'é yā.

²⁸Tuu'mi ní taachi ndaá yā na yáāⁿ 'lííⁿ chi cueⁿ'e yā, Jesús miiⁿ ní diín yā chi candiicá ca yā. 29 Sanā s'een di'cuíítu sa Jesús chi canee vā ndúúcū sa, ní caⁿ'a sa chii sa Jesús: N'diī cuneé nī nduucú 'nū, ti cuuvi chíinū yeⁿ'e nī. 'Āā cuéé cuuvī 'da'ā. Tuu'mi ní Jesús cueⁿ'e yā ndúúcū saⁿ'ā s'eeⁿ cuaaⁿ cheeti va'āī ní canée yā ndúúcu sa. ³⁰Taachí Jesús miiⁿ vee yā na mesa ní che'é yā ndúúcū 'iin'yān s'een, tuu'mi ní sta'á yā pan ní can'angua'á yā ní ca'a yā gracias Ndyuūs caavā pan miiⁿ. Ní n'dee yā pan ní ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³¹Tuu'mi nūuⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ iintiinaaⁿ sa Jesús miiⁿ, naati Jesús ndaanaáⁿ vā yeⁿ'e saⁿ'ā s'eeⁿ. ³²Ní saⁿ'ā s'eeⁿ ngaⁿ'a sa ngiī sa vi'ī: ¿'Áá nguéé chicadiinuuⁿ yú na staava yeⁿ'e yú chi ya'ai taachi snúuⁿ yú yúúní taachí índeé yā ndúúcu yú, ní ngi cueén yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs s'uuúⁿ?

33 Hora mííⁿ nūuⁿ nducueeⁿ sa ní cunaⁿ'á sa na yáāⁿ Jerusalén. Ní ndaaca sa ndu'ū ndiicháámá apóstoles ndúúvídaama yā ndúúcū tanáⁿ'ā 'iin'yāⁿ chi snée yā ndúúcu yā. ³⁴'Iin'yāⁿ s'eeⁿ ní ngaⁿ'a yā nguaaⁿ maáⁿ yā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ Jesús nduuchi yā

nguaaⁿ tináⁿ'ā ní che'enaáⁿ yā yeⁿ'e Simón.

³⁵Tuu'mi ní 'uuvi saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā táácā chiī yúúní chi cueⁿ'e yā. Tiī ní iintiinaáⁿ Jesús miiⁿ taachí n'deé yā pan.

Jesús che'enaáⁿ yā yeⁿ'e discípulos yeⁿ'e yā

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶Taachí san'a s'een ngan'a sa chuū, Jesús miin ní chen'e naán yā naavtan'a 'iin'yān s'een ní can'á yā chii yā 'iin'yān s'een: Cuuví 'diīín ndúúcū ndís'tiī.

37 Tuu'mi ní 'iin'yān s'een dii'yá yā chiī ti nadicádíínuun yā chí n'diichi yā 'aama espíritu. 38 Naati Jesús miin can'á yā chii yā 'iin'yān s'een: ¿Dɛ'Ē cúúví chí dii'yá nī chiī? ¿Dɛ'Ē cúúví chí 'tícā nadacádíínuun nī na staava yen'e nī? 39 Cuin'diichí nī ta'á ndúúcū ca'á. 'Úú maán chuū. Cuituu'ví nī 'úú. Cuin'diichí nī. 'Úú nguéé 'aama espíritu tan'dúúcā chí nadacádíínuun nī. 'Áámá espíritu nguéé 'iini ní nguéé yuūtē tan'dúúcā chi inaan ndís'tiī chi véé yen'ē 'úú.

⁴⁰Taachi Jesús ca"a yā nduudú 'cūū, ch'i"i yā ta'a yā ndúúcū ca'a yā.
⁴¹Naati 'ii"yā" s'ee" ní nguéé s'téénu yā ti yeenú n'dai yā ní nge"e yiinu yā. Ní cáávā chuū Jesús ca"a yā chii yā 'ii"yā" s'ee": ἐ'Áá nguéé dɛ'ē vɛɛ 'muu" chi che'e yú?

42 Tuu'mi ní ca'a yā 'áámá táán 'yaācā ndúúcū 'aama taan va'ai ndi'i. 43 Cristo miin ní sta'a yā ní che'e yā nanáán 'iin'yān s'een. 44 Ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: Ndúúdú 'cūū can'á taachi caneé ndúúcū ndís'tiī. Canéé chí cúúví cuaacu tanducuén'ē dendu'ū chi canéé nguūn yen'ē 'úú na libro yen'ē Ndyuūs chi canéé nguūn na ley yen'ē Moisés

ndúúcū ye¹¹e profetas ndúúcū ye¹¹e salmos.

⁴⁵Tuu'mi ní Jesucristo diiⁿ yā chi tuumicadiinuuⁿ 'iin'yān s'een chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs. 46 Ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: 'Tíícā canéé veⁿ'ē 'úú chí Cristo 'úú. 'Tíícā canee chi 'cueenú cuuvi ní 'cuūví. Ní nduuchí yen'e nguaan tináⁿ'ā ndii chíí ndii 'íínú nguuvi. ⁴⁷Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canéé chí caaⁿ'maⁿ yā nduudu miiⁿ chi ndaacadaami 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yā vmnaaⁿ núúⁿmáⁿ na yáāⁿ ní Ndyuūs nadach'eecú yā nuunndi yen'e yā cáávā chi duuchí. Ní vmnáán vmnaan nanáán 'iin'yān yen'e yáān Jerusalén. Cuayiivi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmáⁿ naciones ye"'e í"'yee"dī. 48 Ndís'tiī ní cuuví nī testigos ye"e chuū ti n'diichí nī chuū ní canéé chí caan'mán nī 'iin'yān. 49 Cuin'diichí nī. 'Úú dicho'ó Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs chi can'ā Chiidá chi ndaā nanáán ndís'tiī. 'Cuɛɛtinéé nuún nī na yáān Jerusalén ndíí chí ndaāca nī poder ye"'e Ndyuūs, poder chí cuchiī ye"'ē cuaaⁿ 'nííⁿnúⁿ.

Jesús cunaⁿ'a yā va'ai cheeti nguuvi (Mr. 16.19-20)

50 Cheⁿ'e Jesús ndúúcū 'iin'yāⁿ s'eeⁿ na yáāⁿ 'lííⁿ Betania ní di'viicú yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. ⁵¹ Taachí ch'iinu di'viicú yā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ, cueⁿ'é yā yeⁿ'e 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ní cundaa yā va'ai chɛɛti nguuvi. ⁵² Cuayiivi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ dich'ɛɛtɛ́ yā Ndyuūs ní cunan'a ntuúⁿ yā na yáāⁿ Jerusalén. Ní neené yeenu taavi yā. ⁵³ Ní 'áámá chɛɛtinée yā na yaācū templo ní ngaⁿ'á yā chí ch'ɛɛtɛ Ndyuūs. Ní i'téénu yā Ndyuūs. 'Tíícā chiī.

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGÚŪⁿ APÓSTOL JUAN

N'diī ní sa"'ā chi Nduudu

Cuááⁿ nááchí chínga'a 'āā ngaⁿ'a Dendyuūs ndúúcū Nduudu, ní Nduudu mííⁿ 'āā ngaⁿ'ā ndúúcū Dendyuūs, ní Nduudu miiⁿ ní Dendyuūs. ²Chuū chíí naachi chínga'a ndúúcū Dendyuūs miiⁿ. ³Tanducuéⁿ'ē chi vɛɛ ní cucáávā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ din'dái yā chi véé. Nduuti chi nguée yā, nguée véé mar 'aama cosa chi véé. ⁴'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ canéé ndúúcū vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ní vida miiⁿ ní dɛɛvɛ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. ⁵Níícú dɛɛvɛ chīdɛɛvé na maaíⁿ, chí maaiⁿ mííⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nguɛɛ tuumicadíínuuⁿ yā.

⁶Dendyuūs nidichó'o yā 'áámá san'ā, chi nguuvi sa Juan. ⁷San'ā miin ndaa sa chí can'a sa nduudu cuaacu. Ní caan'mán sá nduudu cuaacu yen'e chi dεενε caati nducyaacá yā cu'téénu yā cáávā san'ā miin. ⁸Nguéé san'ā miin chi dεενε; naati chi ngan'ā sa nduudu cuaacu yen'ē dεενε. ⁹Chíín chí nduudu cuaacu chí dεενε. Chíín nga'ā dεενε yen'ē nducyáácá yā chi sneé yā ſn'yeendí 'cūū.

¹⁰'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi dεενε ní canéé yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, ní din'dái yā iⁿ'yeeⁿdī, ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e íⁿ'yeēⁿdī nguết n'diichi yā 'yā. ¹¹Ndaá yā caavā ndaata yeⁿ'é yā 'lícú 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā nguết 'cuúⁿ yā chi canēe yā. ¹²Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi 'cuúⁿ yā chi 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ canée yā nduucú yā, Ndyuūs ca'a yā poder 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi cuuvi daiya Dendyuūs 'iiⁿ'yāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā chi ngúúví yā. ¹³Nguết cuuvi yā daiya yā cáávā yuūúⁿ, ní nguết caava yuūtē, ní nguết caavā isáⁿ'ā, caati cáávā 'iivú Ndyuūs.

¹⁴Níícú Nduudu miiⁿ ní ch'iindiyáaⁿ yā tan'dúúcā s'uuúⁿ ní canée yā ndúúcū s'uuúⁿ. N'dáí taavi yā ndúúcū favor ndúúcū nduudu cuaacu. Ní n'diichi yú poder yeⁿ'é yā, poder tan'dúúcā yeⁿ'ē 'áámá n'dyáⁿ'ā yeⁿ'ē Chiidá yā chi Dendyuūs miiⁿ. Ndiituú taaví yā ndúúcū favor ndúúcū nduudu cuaacu. ¹⁵ Juan caⁿ'a sa nduudu cuaacu yeⁿ'é yā ní 'caī sa ní ngaⁿ'ā sa yeⁿ'e 'iin'yāⁿ 'cúū: 'Iin'yāⁿ chi cuchií yā cuaaⁿ daamí ní vmnaaⁿ cá yā yeⁿ'ē 'úú caati 'āā 'naaⁿ cá yā niicu 'úú.

¹⁶Níícú nducyaaca yú ita'a yú favor ndúúcū favor yeⁿ'ē Jesús chi ndiituú yā ndúúcū favor. ¹⁷Caati vέε ley miiⁿ cucáávā Moisés ca'a

205 SAN JUAN 1

yā naati véé favor ndúúcū nduudu cuaacu cucáávā Jesucristo ca'a yā. ¹⁸Mar 'áámá 'iin'yān nguéé n'diichí yā Dendyuūs miin. Jesús 'áámá n'dyán'ā yen'ē Chiidá yā chi canéé nduucú yā, Jesús míín diín yā chi 'iin'yān deenú yā yen'ē Chiidá yā.

Nduudu cuaacu yeⁿ'e Juan chi ngɛɛdinuūⁿnīⁿ

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

19 Taachi 'iin'yān Israel yen'e yáān Jerusalén dichó'o yā chiiduú s'een ndúúcū 'iin'yān levitas s'een ní ndaá yā nanáán Juan miin chí itiinguunéen yā: ¿Díí, du'ū dii? chuū chi nduudu cuaacu chi n'guɛɛcútan'ā Juan. 20 Ní Juan miin ntumiinnún yā ní nguɛɛ́ cheēndiitú yā ní can'a cuaacú yā: Nguɛɛ́ 'úú chi Cristo.

²¹Ní natiinguunéeⁿ yā saⁿ'ā: ¿Du'ū dii, tuu'mi? ¿'Áá díí profeta Elías? Ngaⁿ'ā Juan: Nguéé 'úú. Ní natiinguunéeⁿ yā saⁿ'ā: ¿'Áá díí chi profeta? Ngaⁿ'ā ntúuⁿ sa: Nguéé 'úú.

²²Ngaⁿ'ā ntúuⁿ yā ngii yā saⁿ'ā: ¿Du'ū di, tuu'mi? Ní 'tíícā caaⁿ'máⁿ 'nū cuuvi 'nū 'iiⁿ'yāⁿ chi dichó'o yā nús'uu. ¿Dɛ'ɛ́ ngaⁿ'ā di yeⁿ'e maāⁿ di?

²³Tuu'mí can'a Juan: 'Úú nduudu chi can'a na yán'āa naachi nguéé ch'ɛɛtinéé 'iin'yān': Nan'guáan nī yúúní cuaacu yen'é Dendyuūs, tan'dúúcā chi ngan'a profeta Isaías miin naachi canéé nguūn na libro yen'e Ndyuūs.

24'Íícú 'iin'yān s'een chi ndaá yā miin ní 'iin'yān yen'ē fariseos. 25 Níícú ntiinguuneén yā san'ā ní ngan'a yā ngii yā san'ā: ¿Dɛ'ē cúúví chí ngɛɛdinúunnīn di, ndúúti chi dii nguéé Cristo dii, ní nguéé Elías dii, ní nguéé profeta 'cūū dii?

²⁶Níícú Juan nanˈguɛɛcútanˈa yā yenˈé yā ní canˈa ya: 'Úú ní ngɛɛdinúunnīn ndúúcu nuūnnīn; naati nguaan ndísˈtiī ní canéé 'áámá yā ní nguɛ́ɛ ináan nī 'iinˈyān. ²⁷'Iinˈyán 'cūū chi cuchii cuayiivi ní vmnaan ca yā yen'ē 'úú. Niicu 'úú nguɛɛ nˈdai 'úú, chi cuuvi diín nˈdaatiīí yíínmán yen'e ndaacuú yen'é yā.

²⁸Cosa 'cūū chi chiī ná yán'āa Betábara na táámá lado yen'e yíícú Jordán, naachi Juan chéédinuūnnīn sa 'iin'yān.

'Iiti cuūchī yen'e Dendyuūs

²⁹Chi dɛɛvɛ táámá nguuvi ní Juan n'diichi sa Jesús ndaá yā naachi canee sa, níícú ngan'ā sa: Cun'diichí nī. 'Íngaā Jesucristo chi nguuví yā 'Ííti Cuūchī yen'é Dendyuūs chi nadivíí yā nuūndī yen'e 'iin'yān yen'e ín'yeēndī. ³⁰Chuū chi ngan'á yen'é yā: Cuchii 'áámá san'ā cuayiivi yen'e 'úú níícú 'āā vmnaan sa yen'ē 'úú, caati 'āā 'naan ca sa niicu 'úú. ³¹'Úú ní nguéé n'diichí 'iin'yān naati deenú chi snaan 'iin'yān Israel 'yā. Cáávā chuū 'úú cuchií ní ngɛɛdinuūnnín ndúúcū nuūnnīn.

32 Juan míín ní ngania sa nduudu cuaacu: 'Úú ní n'diichí Espíritu N'dai yen'e Dendyuūs chi cuch'één nanguuvi tan'dúúcā paloma ní ndaa vmnaan yen'é yā ní canéé yā ndúúcu yā. 33'Úú nguéé n'diichí 'iin'yān miin naati 'iin'yān chi dichó'o yā 'úú chí ngeedinuūnnín ndúúcū nuūnnín, 'iin'yān miin chi ngan'a yā ngii yā 'úú: Du'ū chí n'diichí di chi ndeē Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs ní canée yā nduucú yā, 'iin'yán 'cūū chi ngeedinúunīn ndúúcū Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. 34'Úú ní n'diichí

SAN JUAN 1 206

ní ngaⁿ'a cuaacú chi chuū chi Daiya Dendyuūs.

Discípulos chí vmnáán vmnaan

³⁵Chi dεενε táámá nguuvi canéé ntuūⁿ Juan ndúúcū 'uuvi discípulos yeⁿ'ē sa. ³⁶Ní inaaⁿ sa Jesús miiⁿ chi cachiicá yā cuaaⁿ miiⁿ. Ní ngaⁿ'ā sa: N'diichí nī. 'Íngaā Jesucristo chi nguuví yā 'Ííti Cuūchī yeⁿ'é Dendyuūs.

³⁷Ndúú 'uuvī discípulos yen'e
Juan chi ch'iindiveén yā chiin chi
ngan'ā sa, ní cuen'é yā ndúúcū Jesús.
³⁸Nguεεcundíī Jesús ní n'diichí yā
chi n'dáa yā 'yā. Ní ngan'a yā ngiī
yā 'iin'yān s'een: ¿Dέ'ε in'nuun di?
Ngan'ā 'iin'yān s'een ngii yā 'yā: Rabí
(nduudu míín nen'e caan'man chi
Maestro), ¿tií canéén vaacu dí?

³⁹ Tuu'mi ngaⁿ'a yā ngīi yā saⁿ'ā: Cuchií nī níícú n'diichí nī. Ní ndaá yā ní n'diichí yā tii canée yā. Ní ch'ɛɛtinée yā nduucú yā nguuvi miiⁿ caati 'āā tandúú n'gɛɛcú cuūúⁿ chiīnū.

40 Ní yen'e 'uuví yā chi ch'iindiveén yā yen'ē Juan ní cuen'é yā ndúúcū Jesús. 'Áámá san'ā miin ní nguuvi sa Andrés 'diīnū Simón Pedro. 41 Ni Andrés miin nndaacá sa maan 'díínu sa Simón ní ngan'a sa ngii sa sán'ā: Nndaaca 'nū Mesías miin (nen'e caan'man nduudu miin chí Cristo).

⁴²Ní candεē sa Simón nanááⁿ Jesús. Ní taachi Jesús miiⁿ n'gíínu yā saⁿ'ā miiⁿ, ní ngaⁿ'á yā: Díí Simón Pedro, daiya Jonás miiⁿ. Mááⁿ ní cu'neeⁿ yú chi duuchi Cefas (nduudu mííⁿ neⁿ'ē caaⁿ'maⁿ tuūú).

Jesús yaa'ví yā Felipe ndúúcū Natanael

⁴³Chi déévé táámá nguuvi Jesús neⁿ'é yā caⁿ'a yā na yáⁿ'āa Galilea, ní cueⁿ'é yā. Ndaaca yā Felipe ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Cuchíi di nduucú.

44 Ní yáān vaacú Felipe ní yen'ē yáān Betsaida ní dáámá yáān vaacú sa ndúúcū Andrés ndúúcū Pedro.
45 Felipe míin nndaaca sá Natanael, níícú ngan'ā sa ngii sa sán'ā: 'Āā nndaacá 'nū Jesús daiya José yen'e yáān Nazaret. Dingúūn Moisés yen'ē 'iin'yán 'cūū na ley, ní dingúūn profetas yen'e 'iin'yán 'cūū.

46 Ní ngaⁿ'a Natanael: ¿Áá véé cosa chi n'daacā na yáāⁿ Nazaret? Ní ngaⁿ'ā Felipe miiⁿ: Cuchíi di ní n'diichi di.

⁴⁷ Jesús miiⁿ ní n'diichí yā Natanael chi cuchii sa nanáaⁿ yā. Ní ngaⁿ'á yā yeⁿ'ē sa: N'dííchí nī 'áámá saⁿ'ā chi cuaacu nííⁿnyúⁿ yeⁿ'ē ndaata Israel miiⁿ. Ní nguéé nginnche'ei sa 'iiⁿ'yāⁿ.

⁴⁸Ngaⁿ'a Natanael ngii sa 'iin'yān': ¿Tíí n'diichi di 'úú? Ní ngaⁿ'ā Jesús ngií yā saⁿ'ā: Taachi 'āā cuéé yaa'ví Felipe dii ní taachi canéé dí maaⁿ yán'á yeⁿ'e n'guíídīi yaaⁿ nguuvi, 'āā n'diichí díí.

⁴⁹ Ní nan'guεεcutáⁿ'ā Natanael miiⁿ ni ngaⁿ'a sa ngii sa 'iiⁿ'yā̄ⁿ: Maestro, n'diī chí Daiya Dendyuūs miiⁿ. N'diī chí Rey yeⁿ'e Israel.

50 Ní nga" a Jesús ngii yā sa" a: ¿'Áá cáávā chí nga" á ngií dii chi n'diichí dii maa" n'guíídīi yaa" nguuvi chi 'āā i'teenu di 'úú? Ch'ɛɛtɛ n'dai ca n'diichí dí dendú'ū nguɛɛɛ ti chúū.

51 Ní ngan'á yā ngii yā san'ā: Cuaacu níínnyún cuāācū niinnyun ngan'á ngii dii. Ngúúví maan ní ngúúví chí cuíchiī cunéé chí n'diichi di chí nanguaān nanguuvi níícú ángeles yeⁿ'é Dendyuūs miiⁿ ní ngɛɛ yā ní ngua'á yā nanááⁿ Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs.

Ch'iindivaacu 'iin'yān yen'e yáān Caná

Chiī ndii chííⁿ ndii 'línú nguuvi miiⁿ ní ch'iindivaacú 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ na yáāⁿ Caná yeⁿ'ē yáⁿ'āa Galilea. Ní miiⁿ cánéé chεεcú Jesús. ²Ní idiíⁿ yā invitar Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā nááchí ch'iindivaacú 'iiⁿ'yāⁿ. ³Ní ch'iinu vino yeⁿ'é yā. Ní chεεcú Jesús ngaⁿ'á yā ngii yā Jesús: 'Āā ntέέ vino yeⁿ'é yā.

⁴Ní ngaⁿ'ā Jesús ngii yā chεεcú yā: ¿Dε'ε caneé yeⁿ'é ndúúcū dii n'dataá? 'Āā cuέέ ndaa hora yeⁿ'é miⁿniiⁿyuⁿ.

⁵Chεεcú yā miiⁿ ngaⁿ'á yā ngiī yā saⁿ'ā s'eeⁿ chi diiⁿ mandado: Dii sáⁿ'ā s'eeⁿ, diiⁿ di tan'dúúcā chi Jesús caaⁿ'máⁿ yā cuuví yā ndis'tíī.

⁶Miiⁿ snéé níyaaⁿ 'cuutií n'gɛɛtɛ chi nin'dai ndúúcū tuūu chí ngɛɛ nuūⁿnīⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ naaⁿnú yā 'cuutií s'eeⁿ tan'dúúcā costumbre yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. 'Aama 'aama 'cuutií ch'ɛɛtɛ tunéēⁿ nn'geēⁿ nduuvi cuūuⁿ ngɛɛcu ndii 'áámá ciento litros yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ.

⁷Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā chi idiiⁿ mandado: Diīcuutú nī ndúúcū nuūⁿnīⁿ 'cuutií n'gɛεtɛ chí nin'dai ndúúcū tuūu. Ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ diīcuutú yā ndiituú n'dai ndúúcū nuūⁿnīⁿ. ⁸Ní ngaⁿ'á Jesús ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ chi idiiⁿ mandado: Tun'dáa nī naachi s'néēⁿ nuūⁿnīⁿ, ní tun'dáa nī nuūⁿnīⁿ, ni candéɛ nī nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi chééⁿ ndii vmnaaⁿ yeⁿ'e 'viicū. Ní candɛ́ɛ yā ch'iⁿ'í yā na 'iiⁿ'yāⁿ chí chéeⁿndii vmnaaⁿ

yen'e 'viicū. ⁹Ní taachi 'iin'yān chí chéénndii vmnaan yen'e 'viicū canéé yiinú yā nuūnnīn chi 'āā ndii vino naati nguéé déénú yā tii ngiica vino miin. Naati 'iin'yān chi idiin mandado ní déénú yā caati chen'é yā nguai yā nuūnnīn. Tuu'mi ní yaa'ví yā san'ā chi n'giindivaacu miin. ¹⁰Ní ngan'á yā ngii yā san'ā chi n'giindivaacu: Tanducuén'ē san'ā miin dííncā vino chi n'dai ca nga'a sa vmnaan 'iin'yān. Ní taachi 'āā ndiitú yen'é yā, tuu'mi nnga'a sa vino chí nguéé n'dai ngi'i. Naati dii ní nnguaīn'dai di vino chi n'dai ndíí maan.

¹¹Chiiⁿ ní vmnááⁿ vmnaaⁿ señal chí diīⁿ Jesús ná yáāⁿ Caná yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea. Ní ch'iⁿ'i yā poder yeⁿ'é yā. Ní discípulos yeⁿ'é yā chi'teenú sa 'yā.

12 Cho'o chuū ní cuinaⁿ'á Jesús ndúúcū chɛɛcú yā, ndúúcū 'díínu yā ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā na yáāⁿ Capernaum. Ní duu'vī nguuví canéé yā miiⁿ.

Jesús didεενέ yā yáacū templo (Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

13 Ní 'āā snee niinnuún nguuví chi ndaā 'viīcū yen'ē pascua yen'ē 'iin'yān Israel, ní cuchεε Jesús na yáān Jerusalén. 14 Ní ndaacá yā chεεti cheendi chéēn yáacu templo 'iin'yān s'een chi ch'εετέ yā n'diicuí yā 'itiindu ndúúcū 'iiti 'cuūchī ndúúcū palomas, ní ndaacá yā 'iin'yān chi inīdaan tuūmī. 15 Taachí Jesús din'dái yā cuerda ní dichó'o yā nducyáácá 'iin'yān chuva'āī cheendi cheēn yaācū templo min, ndúúcū 'iiti 'cuūchi s'een ndúúcū 'itiindu s'één. Ní ch'iinu ngéé yā tuūmī yen'é 'iin'yān s'een chi inīdaan tuūmī ní chingúúndaa yā mesas yen'é yā.

SAN JUAN 2, 3 208

¹⁶Níícú ngan'a Jesús ngii yā san'ā chi n'diicuí palomas: Divíi nī chuū 'muun ni nguéé diín nī va'āī yen'e Chiidá va'ai chi n'diicui 'iin'yān.

¹⁷ Tuu'mí ní n'gaacu discípulos yeⁿ'é yā yeⁿ'e chi cánéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs chi vaādī n'diité yeⁿ'ē vaacu di, ní di'cuiinú 'úú.

¹⁸Níícú 'iin'yāⁿ Israel nan'guεεcutaⁿ'á yā ní caⁿ'a yā Jesús: ¿Dɛ'ē señal chí cu'neeⁿ di nús'uū chi vέε poder yeⁿ'ē di chi diiⁿ di 'túúcā?

¹⁹Nanˈguɛɛcútanˈā Jesús ní canˈa yā: Nadtuuví nī yáácū templo ˈcūū ní ˈiīnū nguuvi ˈúú nadācueén.

²⁰Tuu'mi caⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ Israel: Ch'εεti na 'uūvī ngεεcu jaaⁿ ndúuyū chi n'dai yáácū templo 'cūū. Níícú dii, ¿'áá na 'iīnū nguuvi neⁿ'e di nādācueeⁿ di?

²¹Naati Jesús can'a yā yen'ē yaācū templo chi cuerpo yen'ē maán yā.
²²Taachi Jesús nanduuchí yā yen'ē nguan tinán'ā tuu'mi discípulos yen'é yā nan'gaacú yā chí can'a yā chuū. Ní i'téénu yā chí canéé nguūn na libro yen'é Dendyuūs ndúúcū nduudu chi ngan'a Jesús miin.

Jesús deenú yā nducyáácá sa"ā

²³Taachi Jesús canée yā yáān Jerusalén, nguuvi 'viicú yen'e pascua neené 'yaán yā chi'téénu yā Jesús caati 'āā n'diichí yā señales chi diín yā.
²⁴Naati maan Jesús miin ní nguéé ngíí cheetinuún yā 'iin'yān s'een caati déénú Jesús yen'e nducyáácá yā.
²⁵Ní nguéé nen'é yā chi ndii 'áámá 'iin'yān caan'man cuaacu yen'e san'ā ti deenú yā de'e chi canéé ndúúcū san'ā.

Jesús ndúúcū Nicodemo

Níícú canee 'áámá sáⁿ'ā yeⁿ'ē fariseos chi nguuvi sa Nicodemo. San'ā miin, san'ā chi chééndii vmnáán 'iin'yān Israel.

2Sán'a 'cūū nndaa sa nanáán Jesús nguiīnū miin. Níícú ngan'a sa ngii sá 'iin'yān': N'diī Maestro, déénú 'nū chi ndaá nī yen'é Dendyuūs chi lado yen'e maestro caati mar 'áámá 'iin'yān nguéé cuuvi diín yā señales chi idiín nī ndúúti chi nguéé canee Dendyuūs ndúúcu yā.

³ Jesús ní nan'guεεcútan'á yā ní ngan'a yā ngii yā san'ā: Cuaacu níínyún cuāācū niinyun ngan'á ngií dii, du'ū chi nguéε nguεεcundíī 'cundiyaān táámá vmnén'ēe nguέε cuuví n'diichí yā naachi 'iivú Dendyuūs ngan'a ntiinnyún yā.

⁴Ní ngaⁿ'ā Nicodemo ngii sa Jesús: ¿Τάἀcā nanguεεcundíī 'áámá 'iin'yān san'ā ndiicúū 'cuundiyáan ntuún yā? ¿Τάάcā cuuví nuun ndáá ntuún yā na chεεti chεεcú yā ní 'cuundiyáan ntuún yā?

⁵Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Cuaacu níínnyún cuāācū niinnyun nga"'á ngií dii, du'ū chi nguéé 'cuundiyáaⁿ yā cáávā nuūⁿnīⁿ ní cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs nguέέ cuuvi cundáa yā naachi canéé 'iivú Dendyuūs. ⁶Du'u chí ch'iindiyáāⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ canee ndúúcū. Níícú du'ū chi ch'iindiyáāⁿ yeⁿ'ē Espíritu, espíritu canee ndúúcū. ⁷Nguéé caⁿ'ā yiinu di chí ngaⁿ'á ngií dii chí nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ cánéé chí 'cuundiyáāⁿ ntúuⁿ yā taama. ⁸'Yúúné ní na neⁿ'e miiⁿ ngéenū. Níícú n'giindiveeⁿ di chi ngeēnū. Ní nguéé déénu di tií chiīcā tií can'ā. 'Tíícā nducyáácá 'iin'yān chi 'niindiyáan yā yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs.

⁹Ní nanˈguɛεcútanɨa Nicodemo yenɨe yā ní ngana sa ngii sa Jesús: ¿Táácā cuuví chuū? 209 SAN JUAN 3

10 Nan'guεεcúta"'ā Jesús ní nga"'á yā ngiī yā sá"'ā: ¿'Áá díí maestro ye"'ē 'ii"'yā" Israel ní nguéé deenu di chuū? 11 Cuaacu níí"nyú" cuāācū nii"nyu" nga"'á ngií dii chi déénu 'nū chii chi nga"'a 'nū. Níícú chi n'diichí 'nū chii chi nga"'a cuaacu 'nū ní nguéé n'diichí 'nu chii chi nga"ā cuaacu 'nū. Níícú nguéé 'caandivee" di chi caa"ma" 'nū nduudu cuaacu. 12 Nduuti chi nga"'á cosa chi véé i"'yee"dí 'cūū niicu nguéé i'téénu dí, ¿táácā cu'téénu di nduuti chi caa"má" cosa chi véé na va'ai cheeti nguūvī?

¹³Ndii 'áámá 'iin'yān nguếε chεε yā na va'ai chεεti nguuvi nduuti chi nguếε 'iin'yān chi ch'eēn yen'e va'ai chεεti nguuvi. 'Iin'yān miin, Sán'ā chi Daiya Dendyuūs, chi canéé na va'ai chεεti nguuvi. ¹⁴Tan'dúúcā Moisés miin chinadācuéen sa cúú na yán'āa cuūnmán naachi nguếε ch'εεtinéé 'iin'yān' tíícā canee chí nicueēn San'a chi Daiyá Dendyuūs. ¹⁵Caati nducyaaca 'iin'yān chi cu'téénu yā 'iin'yān nguếε cuuvi ndái yā caati cunduuchí yā cuen'e daānman.

'Tíícā Dendyuūs dineⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e íⁿ'yeēⁿdī

¹⁶Caati chuū dínén'e Dendyuūs 'iin'yān yen'e ín'yeēndī chí dichó'o yā 'aama n'dyán'ā Daiya yā, caati nducyáácá 'iin'yān chí cu'téénu yā 'iin'yān nguéé cuuvi ndái yā. Níícú cunduuchí yā cuen'e daānman.
¹⁷Caati Dendyuūs ní dicho'ó yā Daiyá yā in'yeendī chi Daiyá yā nguéé diin yā juzgar 'iin'yān chi snéé in'yeendī, naati chi cuchii yā nadanguán'ai yā 'iin'yān yen'e ín'yeendī cááva yā.

¹⁸Du'u chi i'téénu 'iiⁿ'yāⁿ nguéé condenado yā, niicu du'u chi nguéé i'téénu 'ii"'yā" 'āā condenado yā caati nguéé chi'teenu chi nduuchi 'áámá n'dyán'ā yen'ē Chiidá yā chi Dendyuūs. ¹⁹Níícú chuú ní condenación. Chí dεενε 'cūū ndaá in'yeendí 'cūū naati sa"'ā ye"'e i"'yee"dí 'cūū diné"'e sa na maain nguéé ti chí deeve caati diin sa chí nguéé n'daacā. 20 Caati nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā chi nguεε n'daacā, nguéé dinén'e yā chí deeve. Ní nguee indaá yā chi deeve miiⁿ caati nguéé neⁿ'e yā chi cuuvi déénú 'iiⁿ'yāⁿ ní caaⁿ'maⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí nuuⁿndí yā. ²¹Naati 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā, índaá yā naachi chí dεενε caati 'iiⁿ'yāⁿ snáaⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ye"'é yā chi ye"'ē Dendyuūs.

Juan chi ngɛɛdínuūnnīn ngana sa ndúúcū Jesús táámá vmnénē

²²Cho'ōo chúū, ndaā Jesús ndúúcū discípulos ye"é yā na yá"āa Judea. Ní cunée yā ndúúcū 'ii"yā" s'ee". Níícú Jesús chεεdinúū"ni" yā 'ii"yā".

²³Ní Juan míí" ngεεdinuū"nī ntúu" yā na yáā" Enón nii"nuú" na yaā" Salim ti míí" neené vεε ca nuū"nī". Ní ndaā 'ii"yā" ní chεēdinúū"ni" yā.

²⁴Caati Juan mii" 'āā cuéé cunúu" yā vácūū.

²⁵Discípulos yen'ē Juan ch'εεcu cheendí yā ndúúcū 'iin'yān Israel yen'é táácā 'iin'yān nduuvi dεενέ yā.

²⁶Níícú nndaa sá nanáán Juan ní ngan'a sa ngiī sa san'ā: Dii, Maestro, 'iin'yān chi canéé ndúúcu di na táámá lado yen'ē yíícú Jordán 'iin'yān chí díí caan'man cuaacu di yen'é yā; n'diichi di, 'iin'yān miin ngεεdinuūnnin yā. Niicu nducyáácá 'iin'yān ndaa yā nanáan yā.

SAN JUAN 3, 4 210

²⁷Nan'guɛɛcútaʰ'ā Juan ní caʰ'a sa: Nguéé cúúví cuta'a 'iin'yān de'ē vee nduuti chi nguéé cuchiī yen'e va'ai cheeti nguuvi. ²⁸Ndís'tiī testigo yeⁿ'é chi caⁿ'á: 'Úú ní nguéé Cristo 'úú, caati dichó'o Dendyuūs 'úú vmnaaⁿ yeⁿ'é yā. ²⁹ Du'ū chi νέέ n'daataá ye"'e yā, 'ii"'yā" mii" ní isá" a ye" e tá. Amigo ye" e isá" a miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chi cánéé ndúúcu yā ní n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'é yā. Yeenú taavi yā cáávā nduudu yeⁿ'ē isáⁿ'ā miiⁿ. 'Tíícā vaadi yeenu yeⁿ'é ní 'áámá ndiītuú taaví ca. 30'Iin'yān miin ní canéé chi ch'eeté yā, niicu 'úú dánduu'vi 'líín 'úú.

'Iiⁿ'yāⁿ chí cuchīi yā yeⁿ'e va'ai chɛɛti nguuvi

³¹Du'ū chí nndaā yeⁿ'ē va'ai chɛɛti nguuvi ch'eete ca yeⁿ'ē nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Du'ū chi yeⁿ'e yáⁿ'āa ní yeⁿ'ē yáⁿ'āa ni ngaⁿ'a yeⁿ'ē cosas yeⁿ'ē yá"āa. 'Ii"yā" chi nndáa yā ye"ē va'ai cheeti nguuvi, ch'eete cá yā yeⁿ'ē nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. ³²'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ngaⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'ē chi n'diichí yā ndúúcū chi ch'iindiveéⁿ yā ní mar 'áámá 'iin'yān ní nguéé nen'é yā 'caandiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é yā. ³³'Iiⁿ'yāⁿ chi n'gúuⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Jesús nduuvidaamá yā ndúúcu yā ní ngaⁿ'a yā chi Dendyuūs miiⁿ chi cuaacu. ³⁴Du'ū chí Dendyuūs dichó'o yā, 'iin'yān miin ngán'a yā nduudu yen'e Dendyuūs miiⁿ, caati Dendyuūs nga'a yā 'iiⁿ'yāⁿ Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs nguéé ndúúcū caadi. 35 Dendyuūs Chiida yú diné"e yā Daiyá yā. Níícú tanducué" e dendu'u ca'á yā ta'ā Daiyá yā. 36'Iin'yān chi i'téénu yā Daiya Dendyuūs miiⁿ canée yā

ndúúcū vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Naati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé i'téénu yā Daiya Dendyuūs miiⁿ nguéé snaaⁿ yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ miiⁿ naati caⁿ'á yā cuta'á yā castigo yeⁿ'e Dendyuūs chi diituú n'dai.

Jesús ndúúcu n'daataá ye"'e yá"'āa Samaria

Tááchí Jesús ituumicádiinuun yā 'tíícā chi san'ā fariseos ch'iindiveen sa chíín chí Jesús diín yā ní chí cheedinuūnnin yā 'yaan ca 'iin'yān ní véé 'yaan ca discípulos yen'é yā nguéé ti Juan miin; 2'áárá chí nguéé Jesús chi ngeedinuūnnin yā caati discípulos yen'e yā ngeedinuūnnin yā; 3 Jesús s'néen yā yán'āa Judea ní chen'e ntuún yā yán'āa Galilea.

⁴Ni canéé chi cho'ó yā yán'āa Samaria. ⁵Ní ndaá yā na 'áámá yáān yen'ē Samaria chi nguuvi Sicar, niinnuún ná yán'āa chí ca'a Jacob yen'ē daiya sa José. ⁶Ní míín canéé vaacunuūnnīn yen'ē Jacob. Jesús chicúúnnu yā chi ngiica yā ní ch'iindí yā niinnuún na vaacunuūnīn. Ní 'āā tanduu n'geecu ndiichuuvi. ⁷Ndaā 'áámá n'daataá yen'ē yán'āa Samaria chi sta'a tá nuūnīn. Ní Jesús can'a yā chii yā tán'ā: Díí n'daataá, téé dí tíí nuūnīn cu'ú.

⁸Discípulos yeⁿ'é yā cueⁿ'ē sa yáāⁿ Sicar chi cuaī sa chi che'é yā. ⁹Ní n'daataá yeⁿ'ē yáⁿ'āa Samaria ngaⁿ'a tá ngii tá Jesús: ¿Τáácā chi ngiica di nuūⁿnīⁿ chi cu'u di 'úú ti dii ní 'iiⁿ'yāⁿ Israel dii niicu 'úú yeⁿ'ē yáⁿ'āa Samaria 'úú? Saⁿ'ā Israel s'eeⁿ ní nguếế n'diichi sa 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Samaria. ¹⁰Ní n'guɛɛcútaⁿ'a

Jesús, ní nga"a yā ngii yā tá"ā:
Ndúúti chí n'diichi di regalo ye"e
Dendyuūs mii", ní du'ū chí nga"ā
ngii dii, tee di nuū"nī" cu'ú, tuu'mi
ní caaca di nuū"nī" ye"é yā. Ní
'ii"'yā" mii" ca"a yā teé yā nuū"nī"
chi cu'u di, nuū"nī" chi dii" chi
canduuchi 'ii"'yā".

¹¹N'daataa míín ní ngan'a tá ngii tá Jesús: Señor, nguéé de'ē chi cuta'á nduucú nī tíí vaacunuūnnīn yáanūun. ¿Tií cuuvi canguaí nuūnīn yen'é nī chi diin chi canduuchi 'iin'yān?
¹²¿Áá vmnaan ca n'diī yen'ē chiida 'nū Jacob? 'Iin'yān miin din'dái yā vaacunuūnin 'cūū cáávā nús'uu. 'Múún sta'á yā nuūnīn ndúúcū daiya yā ndúúcū 'iiti yen'é yā.

¹³Nan'guɛɛcútan'a Jesús ngan'a yā ngii yā tán'ā: Nducyáácá 'iin'yān chi ngi'i yā nuūnnin 'cūū canéé chi cuuvi yaaca ntúun yā. ¹⁴Naati du'ú 'iin'yān chi cú'u yā nuūnnīn chi 'úú chi ca'á, 'āā ntéé cuuvi yaacá yā. Nuūnnīn chi 'úú ca'á 'iin'yān míín, nuūnīn miin tan'dúúcā chí cuuvi nduucú yā 'áámá vaacunuūnīn chi ngáāa nuūnīn miin yen'é yā caavā vida cuen'e daānman.

¹⁵N'daataá miiⁿ ní ngaⁿ'a tá ngii tá Jesús: Dii Señor, tée nī 'úú nuūⁿniⁿ 'cūū. Cu'ú ní 'aa ntéé cuuvi yaacá, ní 'aa ntéé chií cuta'á nuūⁿnīⁿ.

¹⁶ Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā táⁿ'ā: Cuéⁿ'é dí ní cananguaī di isaⁿ'ā yeⁿ'ē di. Ní cuchii di ndúúcū sa 'muuⁿ.

¹⁷ N'guεεcútaⁿ'a n'daataa mííⁿ ní ngaⁿ'a tá ngii tá 'iiⁿ'yāⁿ: Nguéé isaⁿ'ā yeⁿ'é. Ngaⁿ'a Jesús ngii yā táⁿ'ā: N'daacā chi ngaⁿ'a di chi nguéé isaⁿ'ā yeⁿ'e di. ¹⁸ Caati nyuⁿ'u isaⁿ'ā canéé ndúúcū dii, ní saⁿ'ā chi canéé ndúúcū dii miⁿniiⁿyuⁿ nguéé isaⁿ'ā

yeⁿ'e di. Chiiⁿ chuū ní ngaⁿ'ā cuaacú dí.

¹⁹Ngan'a n'daataá ngii ta Jesús: N'diī Señor, deenú chi n'diī ní 'áámá profeta n'diī. ²⁰Chiida 'nū ní diín yā adorar ná cuéétí 'cūū naati 'iin'yān Israel chi judíos ngan'ā ntuun yā chí na yáān Jerusalén chi cánéé chi diín yā adorar Ndyuūs.

²¹Ní ngaⁿ'ā Jesús ngii yā táⁿ'ā: N'daataá, cu'téénu di 'úú. Ndaā hora taachi ní nguéé cueeti 'cūū ní nguéé yáāⁿ Jerusalén 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā adorar Chiida yú. 22 Ndís'tiī ní diíⁿ nī adorar chi nguéé deenú nī. Nús'uū ní idiíⁿ 'nū adorar chi déénu 'nū naati vaadī ngua"'ai ndaā lado yeⁿ'e 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi nadanguáⁿ'āī ní veⁿ'e 'iiⁿ'vāⁿ Israel. ²³Naati hora miiⁿ ní cúchiī níícú hora miiⁿ ní ndaā, taachi cuaacu níínnyún 'iin'yān s'eeⁿ diíⁿ yā adorar Dendyuūs Chiida yú ndúúcū chideeve yen'é yā ndúúcū vaadī cuaacú. Caati 'tíícā Chiida yú mííⁿ in'nuúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi diín yā adorar 'yā ni cu'téénu yā 'yā. ²⁴Dendyuūs ní Espíritu 'yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ cánéé chi diíⁿ yā adorar 'yā cánéé chi diín yā adorar 'yā ndúúcū chideeve yen'é yā ndúúcū vaadī cuaacu.

²⁵N'daataá mííⁿ ngaⁿ'a ta ngiī ta Jesús: Deenú chí Mesías canéé chí ndaá chi duuchi Cristo. Taachí 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ndaá yā, tuu'mí caaⁿ'maⁿ yā nducuéⁿ'ē cosas.

²⁶Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā táⁿ'ā: 'Úú chi Cristo chi indeé ndúúcu di.

²⁷Taachí indeé yā ndúúcū n'daataá míí", ndáa discípulos ye"'é yā. Ní cue"'e yíínú sá chi indeé yā ndúúcū n'daataá mii". Mar 'áámá sa"'ā nguéé natiinguunee" sa Jesús: SAN JUAN 4 212

¿Dɛ'Ē in'nuun di? ¿Dɛ'Ē cuuvi chi ndee di ndúúcu tá? ²⁸Ní n'daataá míín ní s'neen tá 'cuuti cuéeé yen'e tá ní cuen'ē tá ná yáān miin. Ní can'a tá chii tá 'iin'yān s'een: ²⁹Cuchií nī ní n'diichí nī 'áámá san'ā chi can'a sa chii sa 'úú tanducuén'ē chi n̄diín. ¿'Áá nguéé 'iin'yān miin chi Cristo?

30 Ní 'iin'yān s'een can'dáa yā na yáān miin. Cuen'e yā n'diichí yā Jesús. 31 Ní taachi cuen'ē n'daataa míín na yáān tuu'mi ní discípulos yen'é yā ngan'a sa ngii sá Jesús: N'diī Maestro, che'é nī yuūndū nduucú 'nū.

³²Ni Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: 'Úú ní véé 'áámá comida yeⁿ'é chi che'é. Ndís'tiī nguéé déénu nī.

³³Níícú discípulos ngaⁿ'a sa ngii sa vi'ī: ¿'Áá ndaā 'iiⁿ'yāⁿ chi cuú yā chí che'é yā?

³⁴Ní ngaⁿ'a Jesús ngiī yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Comida yeⁿ'é chííⁿ chí cuuví diín tan'dúúcā chí nen'ē 'iin'yān chi dichó'o yā 'úú. Ní di'cuiinú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā. ³⁵Ngaⁿ'a ndis'tiī: ¿'Áá nguéé véé cá tá cuūuⁿ 'iīyū taachi ndaá tiempo yeⁿ'ē cosecha? N'diichí nī. 'Úú ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: N'diichí nī cuaaⁿ 'niiⁿnuⁿ. Snaáⁿ nī cuéétí yeⁿ'é nī. 'Āā ndaa nguuvi chi diíⁿ nī cosechar. ³⁶'Iiⁿ'yāⁿ chi nadacuéeⁿ yā cosecha vεε chii'vēε yeⁿ'é yā. Ní vέέ n'gui'i yeⁿ'é yā chi cūnee cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Níícú 'iiⁿ'yāⁿ chí niīnu yā ndúúcú 'iin'yān chi nadacuéen yā cosecha ní nduu 'uuví yā yeenú taaví yā. ³⁷Caati chuū chi cuaacu níínnyún chi nduudu cuaacu: 'Áámá 'iiⁿ'yāⁿ ní ngīīnu yā ni táámá yā ní nadacuéeⁿ yā. ³⁸'Úú nidicho'ó ndís'tiī ní nadacuéeⁿ nī cosecha chi

nguéé ndiíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ. Táámá yā diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ. Ní ndís'tiī chi ndaá nī tuu'ví nī ntiiⁿnyuⁿ ndiíⁿ yā.

39 Ni neené 'yaan 'iin'yān samaritanos yeⁿ'ē yáāⁿ miiⁿ s'teenú yā Jesús cucáávā nduudu yen'e n'daātāa miiⁿ chí caⁿ'a yā nduudu cuaacu: 'Iin'yān míín ní can'a yā chii yā 'úú tanducuéⁿ'ē cosa chi n̄diíⁿ. ⁴⁰Ndaa saⁿ'ā samaritanos nanááⁿ Jesús. Di'cuíítu sa 'iin'yān chi canée yā ndúúcu sa. Ní canée yā miiⁿ 'uuvi nguuvi. ⁴¹ Neené 'yaaⁿ cá yā s'teenú yā cucáávā nduudu yeⁿ'e Jesús. ⁴²Níícú 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā n'daataá miiⁿ: 'Āā ntéé cu'teenú 'nū caavā chi ch'iindiveéⁿ 'nū chi cuaacu nííⁿnyúⁿ nguéé dámaaⁿ veⁿ'e chi ngaⁿ'ā di. Caati maáⁿ 'nū n'diichí 'nū ní ch'iindiveéⁿ 'nū chi cuaacu nííⁿnyúⁿ chi 'iiⁿ'yáⁿ 'cūū nguuvi Cristo chi inadan'guán'ai yā 'iin'yān ye"'e i"'yee"dí 'cūū.

Jesús diíⁿ yā chi nduuvā yeⁿ'e daiya 'áámá rey

43 Ch'íínú 'uuvi nguuvi ní Jesús cue"'é yā yá"'āa Galilea. 44 Caatí maa" Jesús mii" ca"'a cuaacú yā chi 'ii"'yā" nguɛɛɛ dií" yā honrar 'áámá 'ii"'yā" profeta taachi nga"'a yā yáā" vaacú yā. 45 Ní ndaá yā yá"'āa Galilea ní 'ii"'yā" ye"'e yá"'āa Galilea mii" tuu'mi di'cuú" yā chi caneé yā. 'Āā n'diichí yā tanducué"'ē chi dií" yā na yáā" Jerusalén, nguuvi ye"'e 'viicu ye"'e pascua, caati 'ii"'yā" s'uú" che"'e ntuú" yā 'viicu mii".

46 Ndaa ntúūn Jesús na yáān Caná yene yánā Galilea naachi dindái yā vino ndúúcú nuūnnīn. Míín canéé 'áámá rey yene yáān Capernaum. Ngiītā 'áámá daiya rey miin. 47 'Iin'yán

'cūū míín ch'iindiveén yā chí ndaā Jesús yen'ē yán'āa Judea na yán'āa Galilea. Chen'é yā nanáán Jesús ní di'cuíítu yā 'yā chi can'a yā n'diichí yā daiya sa chi nanduūvā yen'ē caati 'aa cháā 'cuuvi. ⁴⁸Tuu'mi ní ngan'ā Jesús ngii yā san'ā: Ndúúti chi nguéé snaan di señales ndúúcū milagros chi vaadī n'giinu nguéé cu'téénu di.

213

⁴⁹'Iin'yān yen'e rey ngan'á yā ngii yā Jesús: Señor, cú'u yú caati 'āā cuέε 'cuūvī san'ā 'líín yen'é.

50 Ngan'ā Jesús ngii yā 'iin'yān': Cúnan'a di, daiya dí cánduuchi sa. Ní san'ā miin ní chi'téénu sa nduudu chí can'ā Jesús miin. Ní cuinan'a sa. 51 Taachi 'āā ndaa niinnuún vaacu sa 'iin'yān chí idiin mandado yen'ē sa can'dáa yā n'diichi yā san'ā. Ní ngan'a yā ngii yā san'ā: Daiyá nī miin candúúchi sa.

⁵²Tuu'mi ní itiinguunéeⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Dɛ'Ē hora naachi cuaáⁿ yeⁿ'Ē sa? Níícú ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'a: 'Iicu taachi n'gɛɛcu 'áámá ní ch'iinu 'iⁿ'nūúⁿ miiⁿ sáⁿ'ā.

53 Tuu'mi ní chiida san'ā 'líín miin tuumicádíínuun yā chi hora miin chi ngan'a Jesús ngii yā: Daiya dí ní cánduuchi sa. Ní 'liin'yān miin ndúúcū nducyaaca familia yen'e yā s'téénu yā Jesús.

⁵⁴Chuū ndii 'úúví señal chí Jesús diín yā cuayiivi chi ndáa yā yen'e yán'āa Judea ndii yán'āa Galilea.

San'ā chi nguee ngii ngíícá

5 Chó'ōo tanducuén'ē cosa 'túúcā. Véɛ́ 'áámá 'viicu yen'ē 'iin'yān Israel. Níícu Jesús cuchɛ́ε yā yáān Jerusalén. ²Míín canéé 'áámá viini ch'ɛɛtɛ niinnun cheendi chéēn, cuaan naachí indáa yā ndúúcū 'iiti cuūchī

chí n'diicui yā na yáāⁿ Jerusalén. Viini ch'ɛɛtɛ miiⁿ nguuvi Betesda na nduudu hebreo. Vέέ nyuⁿ'u corredor nuuⁿmaⁿ ndiivi viini ch'eete. ³Na corredor miiⁿ ndiitú ndúúcū n'deēe n'dáí 'iin'yān ngíitā; 'iiⁿ'yāⁿ ngueenááⁿ, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ngii ngiicá yā, ndúúcū 'ii" 'yā" chí ntí'ī ta'á yā o ca'a yā. 'Iin'yān miin canéé ngíínú yā chí in'nun'u nuūnnīn. ⁴Caati vɛɛ tiempo chi 'áámá ángel nch'eéⁿ yā níícú idi'núⁿ'u yā nuūⁿnīⁿ chi snée ná viini ch'eete. Ní cuayiivi 'iiⁿ'yāⁿ chi ndáa yā vmnááⁿ vmnaaⁿ cheetí viini mííⁿ nanduuva yeⁿ'é yā yeⁿ'ē 'āā dε'έ nūuⁿ ca'āī chi ndii yā. ⁵Ní miiⁿ canéé 'áámá sáⁿ'ā ndiicú nditii"yu" 'iinu ndúuyū chí ngiītā sa. ⁶Taachí Jesús n'diichí yā saⁿ'ā chi candíítí sá, níícú 'āā deenú yā chí 'āā 'naán ngíítā sa, tuu'mi ní ngaⁿ'a yā ngiī yā saⁿ'ā: ¿'Áá néⁿ'é dí chí nduūvā yeⁿ'ē di?

⁷Ní saⁿ'ā chi ngiītā miiⁿ nan'guɛɛcútaⁿ'ā sa yeⁿ'é yā: Señor, nguéɛ́ mar 'áámá saⁿ'ā chi cu'nuūⁿ sa 'úú chɛ́εti viinī taachi í'nuⁿ'u nuūⁿnīⁿ. Caati taachí ndaá, 'āā ndáā taamá yā chɛɛtí viīnī.

⁸Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā: Nacuéeⁿ di. Nadacuéeⁿ di yiivε yeⁿ'ē di ní cúnaⁿ'a di.

⁹Tuu'mí nūuⁿ nduūvā yeⁿ'ē sa. Ní nadacuéeⁿ sa yiivε yeⁿ'ē sa. Ní cunaⁿ'a sá. Ní nguuvi miiⁿ ní sábado nguuvi chí ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ¹⁰Níícú 'iiⁿ'yāⁿ Israel ngaⁿ'a yā ngiī yā saⁿ'ā chí 'āā nanduuvá yeⁿ'ē sa: Caati maaⁿ ní sábado miiⁿ, tan'dúúcā chi caⁿ'a ley, nguéé cuuví nandéε di yiivε yeⁿ'ē di.

¹¹Ní n'guεεcútaⁿ'ā sa yeⁿ'é yā:
'Iin'yāⁿ chi diíⁿ yā chi nduuvā yeⁿ'é,

SAN JUAN 5 214

'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní ngaⁿ'a yā ngii yā 'úú: Nadacuéeⁿ di yiivε yeⁿ'ē di. Ní cuinaⁿ'a di.

¹²Tuu'mi ní tiinguunééⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel saⁿ'ā: ¿Du'ú chi 'tíícā ngaⁿ'ā ngii di: Nadacuéeⁿ di yiivε yeⁿ'e di, ní cuinaⁿ'a di?

¹³ Níícú san'ā chi 'āā nduuvá yen'ē sa nguéé déénú sá du'ū 'iin'yān miin, caati Jesús divíi yā yen'e san'ā miin. Ní neené n'deēe 'iin'yān snée yā miin. ¹⁴Cuayiivi Jesús nandaacá yā san'ā na yáácū templo. Ní ngan'a Jesús ngii yā san'ā: Cun'dííchí dí maan 'āā nduuvá yen'ē di. 'Aa ntéé diin di nuunndi niicu nguéé cuta'āa táámá ca'ai chi más cā taan di.

15 Tuu'mí san'ā miin cunan'ā sa ní can'a sa chii sa 'iin'yān Israel chi Jesús chi diín yā chi ndúúvā yen'e sa. 16 Ni cáávā chuū ní can'dáā 'iin'yān Israel Jesús miin chí nen'é sa 'caan'nún sa 'iin'yān caati diín yā cosa chi 'tíícā miin nguuvi chi sábado chi ntaavi'túúnuun 'iin'yān. 17 Jesús nan'guεεcútan'a yā yen'ē sa: Chiidá ni ndíí maan chí idiin cá yā ntiinnyun. Ní 'úú idiín ntiinnyun dendu'ū.

18 Tuu'mi ní 'iin'yān Israel nen'e taaví sa 'caan'nún sa Jesús, caati nguéé damaān chi nguéé diín yā cumplir chi ngan'ā na ley yen'e sábado, caati ngan'á yā chi Dendyuūs Chiidá yā, ní diín yā chi nduuvidáámá yā ndúúcū Dendyuūs.

Dendyuūs dicho'ó yā Daiya yā

¹⁹Nan'guεεcutaⁿ'á Jesús ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ, cuāācū niiⁿnyuⁿ chí ngaⁿ'á ngií ndis'tiī chi nguéέ cuuvi diiⁿ Daiyá Dendyuūs mar 'áámá cosa dámaāaⁿ

ndúútī chi nguéé n'diichí yā chi diiⁿ Chiidá yā. Caati tanducuéⁿ'ē chi diiⁿ Chiidá yā, 'tiicá ntúūⁿ diiⁿ Daiyá yā. ²⁰Caati Dendyuūs Chiidá ní diné" e yā 'úú chi Daiya yā. Ní n'gi"'i yā 'úú tanducué"'e dendu'ū chi diín yā. Niicu Chiidá n'gin'i cá yā 'úú ntiiⁿnyuⁿ n'geete ca nguéé tii chuū. Níícú ndis'tiī caⁿ'a yíínú nī yeⁿ'ē. ²¹ Tan'dúúcā Chiidá nadacuéeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chí 'āā n'dii ní nga'a yā vida yeⁿ'é yā, 'tiicá ntúūⁿ 'úú Daiyá yā ní nadacuéeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā n'díí ní nga'á vida 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi neⁿ'é nga'á. ²²Caati Chiidá nguéé diíⁿ yā juzgar mar 'aama 'iin'yān naatí ca'á yā 'úú chi Daiya yā chi diíⁿ juzgar tanducuéⁿ'ē. ²³Caati tanducuéⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā honrar 'úú chi Daiyá yā tan'dúúcā tanducuén'ē 'iin'yān diíⁿ yā honrar Chiidá. Du'ū chi nguéé idiín yā honrar 'úú chi Daiyá Dendyuūs ní nguéé idiíⁿ yā honrar Chiidá chi dicho'ó yā 'úú.

²⁴Cuaacu nííⁿnyúⁿ, cuāācū niinnyun ngan'á ngií ndis'tiī: 'Iin'yān chi n'giindiveéⁿ yā nduudu chi ngaⁿ'á, ní i'téénu yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi dicho'ō 'úú, véé vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é yā. Niicu nguέέ condenado yā. Nguéé canee yā dácaā ye"'ē chi n'gii caati véé vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é yā. ²⁵Cuaacu nííⁿnyúⁿ, cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Cuchii hora ní hora miiⁿ chuū taachi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi 'āā n'dií yā, 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e 'úú chi Daiyá Dendyuūs. 'Iin'yān chí i'teenu yā nduudu yeⁿ'é cunduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ²⁶Tan'dúúcā Chiidá véé vida ye" e maá" yā, 'tiicá ntúū" ca'a yā 'úú chi Daiya yā vida yen'ē maán. ²⁷'Tíícā ca'á yā poder 'úú chi diíⁿ

215 SAN JUAN 5, 6

juzgar 'iin'yān caati 'úú San'ā chi Daiya Dendyuus 'úú. ²⁸Nguéé can'ā yiinu di yen'ē chúū, caati cuchii hora taachi nducyáácá 'iin'yān chi chinúu yā maan yan'āa 'caandiveén yā nduudu yen'é. ²⁹Ní nadacuéen yā yen'ē nguaan tinán'ā. 'Iin'yān chi diín yā chi n'daacā, ní can'á yā cuneé yā ndúúcū vida cuen'e daānman yen'é yā. Ní 'iin'yān chi nguéé n'daacā idiín yā, can'á yā na condenación.

'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'ē Jesús

³⁰Ní caⁿ'a Jesús: 'Úú ní damaáⁿ ní nguéé de'ē vee cuuvi diín. Tan'dúúcā chi n'giindiveéⁿ, 'tíícā diíⁿ juzgar. Ní chi diíⁿ juzgar ní cuaacu caati nguéé in'nuúⁿ chi neⁿ'é maáⁿ naati chi neⁿ'e maāⁿ Chiidá chi dichó'o yā 'úú. ³¹Ndúútī chi yeⁿ'é māaⁿ chi ngaⁿ'á cuaacu ní nguéé cuaacu. 32 Táámá 'iin'yān chi diín yā caan'man cuaacú yā yeⁿ'ē 'úú. 'Úú ní deenú tīi chí nga" a yā ye" e 'uú chi cuaacu. 33 Ní ndís'tiī ní dichó'o nī 'iiⁿ'vāⁿ s'eeⁿ nanááⁿ Juan. Ní Juan miiⁿ caⁿ'a sa nduudu cuaacu yeⁿ'e 'úú. ³⁴Caati 'úú nguéé ita'á nduudu cuaacu ye"'ē sá"'ā ye"'e i"'yee"dí 'cūū naati nga"'á tanducué"'ē chuū caati ndís'tiī ní cuuvi nanguán'ai nī. 35 Níícú Juan chi cheedínuūnnin yā 'iin'yān miin tan'dúúcā 'áámá chi deeve ngiichi ní ngíí n'gai, 'tííca yā. Ní ndís'tiī ní diné" e nī vaadī yeenú yeⁿ'é nī 'áámá tiempo ndúúcū chi deeve yen'é yā. 36 Naati 'úú ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu chi ch'eete ca chi caⁿ'a Juan miiⁿ caati ntiiⁿnyuⁿ chi teē Chiidá 'úú, ní chuū idiíⁿ. Tan'dúúcā maān ntiinnyun chi diín ní ngaⁿ'ā nduudu cuaacu yeⁿ'é

chi Chiidá dichó'o yā 'úú. 37 Níícú maaⁿ Chiidá chi dichó'o yā 'úú nga"'a yā nduudu cuaacu ye"'ē 'úú. Ndís'tiī mar 'áámá vmnéⁿ'ēe nguéé n'giindiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'e chiidá, ndíí nguéé ndúú n'diichí nī 'iiⁿ'yāⁿ taacá yā. ³⁸Ní ndis'tiī ní nguếế 'áámá canée nī ndúúcū nduudu yen'é yā caati ndís'tiī nguéé s'téénu nī chi 'úú ní 'iiⁿ'yāⁿ chi Dendyuūs dichó'o yā. 39 In'nuún nī naachi cánéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs, níícú cadiinúúⁿ nī chi véé vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é nī. Ní mííⁿ ngaⁿ'ā cuaacu yeⁿ'ē 'úú. 40 Ndis'tiī nguéé ne"'é nī chii nī nanaá" tiī cuūvī vida cue"'e daā"ma" ye"'é nī.

41 'Úú ní nguéé cuta'á honra yeⁿ'e saⁿ'ā ye" e i" yee" dí 'cūū. 42 Naati 'úú ideenú táácā ndís'tiī ní nguéé neⁿ'é nī Dendyuūs. 43'Úú ní cuchií ndúúcū chi duuchi Chiidá. Ní nguéé 'cuaaⁿ nī ndís'tiī 'úú. Ndúúti chi taamá yā cuchií yā ndúúcū nduudu yeⁿ'e maáⁿ yā, tuu'mi ní 'cuaáⁿ nī 'iin'vān miin. 44 ¿Táácā cu'téénú ndís'tiī chi diíⁿ nī honrar 'áámá nī yeⁿ'ē taamá nī ní nguéé ne"é nī chi Dendyuūs dií" yā honrar n'diī? 45 Nguéé nadacadíínuuⁿ ndis'tiī chi 'úú ngan'á nuunndi yen'e ndís'tiī nanááⁿ Chiidá. Véé 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a nuuⁿndi yeⁿ'e ndís'tiī chi Moisés chi 'iin'yān chi i'téénu nī. 46 Ndúúti chi ndís'tiī chi'téénu nī yen'e Moisés miiⁿ tuu'mi ní cu'téénu nī 'úú caati veⁿ'ē 'úú chi dingúuⁿ sa. ⁴⁷Ndúúti chi nguéé i'téénu nī chi dingúūⁿ Moisés, ¿tááca cu'téénu nī nduudu yen'ē 'úú?

Jesús ca'á yā chi che'é nyuⁿ'u mil saⁿ'ā

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

6 Cho'o cosa chuū, ní cueⁿ'e Jesús taama lado yeⁿ'ē SAN JUAN 6 216

nuuⁿniⁿ'yáⁿ'ā Galilea chi nguuvi ntúūⁿ Tiberias. ²Nééné n'deēe 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿ'e yā n'dáa yā Jesús caati n'diichí yā señales yeⁿ'é yā chi diíⁿ yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngiītā. ³Ní cuchɛɛ Jesús 'áámá cuɛɛti ní mííⁿ ch'iīndí yā ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā. ⁴Ní chinee niiⁿnuúⁿ nguuví yeⁿ'e pascua yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. ⁵Tuu'mí n'diichi Jesús cuaaⁿ 'niiⁿnuúⁿ níícú snaaⁿ yā chí n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ cuchií yā nanáaⁿ yā. Ní Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā Felipe: ¿Tií caⁿ'a yú cuaī yú pan chi che'e 'iiⁿ'yāⁿ s'tíī?

⁶Ní chuū Jesús ngaⁿ'a yā ti diíⁿ yā probar saⁿ'ā miiⁿ táácā diiⁿ sá maāⁿ sa, caati Jesús maáⁿ yā deenú yā de'ē chi diíⁿ yā. ⁷Nan'guɛεcútaⁿ'a Felipe miiⁿ yeⁿ'é yā: Ndúúcū nyuⁿ'u ciento caadi tuūmī chi caⁿ'á nguaí pan nguéέ tunééⁿ chí cuta'á 'iiⁿ'yāⁿ s'tiī 'aama taaⁿ chí che'e yā.

8'Áamá discípulo yen'é yā chí ngúúví Andrés chi 'díínu yā Simón Pedro, ngan'a sá ngii sa Jesús: 9'Áamá san'ā 'líín chi canee 'muun ndée sa nyun'u panes cebada ndúúcū na 'uuvi 'yaācā n'gaiyáā. ¿De'ē tunéén chuū chi che'e 'iin'yān s'tíī?

10 Tuu'mi ní nan'guεεcútan'ā Jesús miin ngan'a yā ngii yā san'ā: Cúúví nī 'iin'yān s'tiī ní 'cuεετέ núún yā. Nééné véé yuune lugar miin nícú ch'εετε 'áámá número tan'duucā nyun'u mil san'ā. 11 Ní Jesús miin sta'á yā panes miin nícú taachi ngan'a yā ngii yā: Gracias N'dii Ndyuūs, tucá'a yā ca'a yā discípulos, ní discípulos ní ca'á yā 'iin'yān chi vεēτέ miin. 'Tiicá ntúūn diin Jesús ndúúcū 'yaācā. Ní 'iin'yān miin sta'á yā 'yaācā. Sta'á yā

nducuén'ē chi nen'é yā. 12 Taachi 'āā ntɛɛ vɛ́ɛ́ chi nen'e yā, Jesús ngan'a yā ngii yā discípulos yen'é yā:
Nadicuéen di nducuén'ē táán panes chi nángaāva caati nguɛ́ɛ́ cuuvi ndáí dɛ'ē vɛɛ.

¹³Nadicuéeⁿ yā tanducuéⁿ'ē taaⁿ panes chi nángaāva. Níícú chiitu ndiichúúví 'cuεεtēε naachi nyuⁿ'u pan cebada chi ningaāva naachí che'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁴Taachi n'diichi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ señal chi diiⁿ Jesús miiⁿ tuu'mi ní ngaⁿ'a yā ngii yā vi'ī: Cuaacu nííⁿnyúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ 'cúū chi profeta chi canee chi ndaá yā iⁿ'yééⁿdi 'cūū.

¹⁵Taachí tuumicádíínuuⁿ Jesús chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ neⁿ'é yā cuta'á yā 'yā ní cu'néeⁿ yā 'yā lado yeⁿ'ē rey tuu'mi ní cueⁿ'é máaⁿ yā na 'áámá cuεεtī.

Jesús ngiica yā vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā (Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶'Āā chii chíínū miiⁿ ní cueⁿ'e discípulos ye"'é yā na nuū"nī"'yá"'ā. ¹⁷Ní chi ndaa yā 'áámá barco ní cue"'é yā ná nuū"nī"'yá"'ā. Ní 'āā ntéé ndaá yā na yáāⁿ Capernaum. 'Āā chii 'da'a ní nguếc ndáā Jesús naachi snée yā. 18 Ní cho'ō 'aama 'vúúné taaⁿ ní nadācuééⁿ n'dai nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. 19 Taachí 'āā cueⁿ'é yā tanduu nyu"'u candúū nyaa" kilómetros, tuu'mí n'diichí yā chi cúchiī Jesús miiⁿ. Ngiicá yā cuaaⁿ vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ. Ní taachi 'aa cháá ndaa Jesús niiⁿnuúⁿ na barco miiⁿ discípulos dii'yā sá chiī. 20 Ní Jesús ngaⁿ'a yā ngiī yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Nguéé 'va'ā ndís'tiī ti 'úú.

²¹Tuu'mí ngaⁿ'a sá ngii sa Jesús: Cho'ó nī cuaaⁿ chεεti barco. Yeenú n'dai sa chi sndaā Jesús na barco.

'Āā nuúⁿ ndaa barco miiⁿ na yáⁿ'āa naachí cuéⁿ'ē.

'Iiⁿ'yāⁿ in'nuúⁿ yā Jesús

²²Chi dɛɛvɛ táámá nguuvi ní 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé yā táámá lado yeⁿ'e nuūnnīn'yán'ā n'diichí yā 'áámá barco nūuⁿ, barco miiⁿ chi 'āā cueⁿ'ē discípulos. Ní n'diichí yā chi nguéé cueⁿ'e Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā. Ní discípulos yeⁿ'é yā cuinaⁿ'á yā dámaáⁿ yā. ²³Tan'duuvi barcos ye" e Tiberias ndaā nii" nuú" na lugar naachi ch'eeté yā chi che'é yā pan 'iicū cuayiivi chi Jesús ngān'a yā: Gracias n'dii Dendyuūs Chiidá. ²⁴Taachí 'iiⁿ'yāⁿ n'diichi yā chi nguéé Jesús miiⁿ ndíí nguéé ndúú discípulos ye"'é yā, tuu'mi ní chi ndaá vā cheeti barcos. Ní cueⁿ'é yā na yáāⁿ Capernaum. N'nuūⁿ yā Jesús miiⁿ.

Jesús tan'dúúcā yuūndū chi ca'a vida

²⁵Taachí 'iin'yān s'een ndaacá yā Jesús táámá lado yen'ē nuūnnīn'yán'ā tuu'mi ní ngan'a yā ngii yā 'iin'yān: N'diī Maestro, ċtíí cuan'a ndaá nī 'muun?

²⁶Nan'guεεcútan'a Jesús yen'e yā ní ngan'a yā ngii yā: Ndís'tiī, cuaacu níínnyún cuāācū niinnyun nguéé in'nuún nī 'úú ti n'diichí nī chi diín señales naati chí teé pan, ní che'é nī ní chiitu ndis'tiī. ²⁷Nguéé diín nī ntiinnyun yen'e comida chi chó'ōo ti yen'e comida chí cunéé cuen'e daānman, chee chi tee San'ā chi Daiya Dendyuūs ndís'tiī caati Dendyuūs Chiidá ca'á yā poder Daiyá yā.

²⁸Tuu'mi ní ngaⁿ'a saⁿ'ā s'eeⁿ ngii sá 'iiⁿ'yāⁿ: ¿Taacā diíⁿ 'nū chi cuuví diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ chi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Dendyuūs miiⁿ?

²⁹ Nan'guεεcután'ā Jesús yen'ē sa ní ngan'á yā ngii yā san'ā: Chuū chi ntiinyun yen'e Dendyúūs miin chi cu'téénu di yen'ē 'iin'yān chi Ndyuūs dichó'o yā 'iin'yān.

30 Tuu'mí ngan'a sa ngii sa 'iin'yān: ¿Dɛ'ɛ señal chí cu'neen nī chí snaán 'nū, ní cu'téénu 'nū n'diī? ¿Dɛ'ɛ ntiinnyun idiín nī? 31 Chiida yú ní che'é yā yuūndū maná na yán'āa naachi nguéé ch'ɛɛtinéé 'iin'yān tan'dúúcā chi canéé nguūn na libro yen'e Ndyuūs 'tíícā: Yuūndū yen'ē nanguuvi Ndyuūs ca'á yā chi che'é 'iin'yān s'een.

³²Nan'guεεcután'ā Jesús yen'ē sa: Cuaacu níínnyún, cuāācū niinnyun ngan'ā ngií ndis'tiī: Nguéε teé yā Moisés miin yuūndū chi manā chi yen'ē nanguuvi, naati Chiidā teé yā n'diī pan chi cuaacu níínnyún chí yen'e va'ai chεεti nguuvi. ³³Caati pan chi yen'é Dendyuūs ní 'iin'yān miin chi inch'eén yā yen'e va'ai chεεti nguuvi ní nga'ā yā vida cuen'e daānman yen'ē 'iin'yān yen'en ín'yeēndī.

34 Tuu'mi ní ngaⁿ'ā sa ngii sa Jesús: Señor, tée nī pan 'cūū nús'uu cueⁿ'é daāⁿmaⁿ.

35 Jesús nga"a yā ngii yā sa"ā: 'Úú ní tan'dúúcā pan 'tíícā 'úú ni ca'á vida cue"e daā"ma". Du'u chi chii nanaá" nguéé cúúví cuiicú yā. Ní du'ū chi cu'teenu 'úú 'āā ntéé cuuví yaacá yā. 36 Naati 'úú ni nga"á ndis'tiī: 'Āā n'diichí nī 'úú, níícú ndíí nguéé s'téénu nī 'úú. 37 Tanducué"ē 'ii"'yā" chi itée Chiidá 'úú, 'ii"'yā" s'tíī cuchiī nanaá". Du'ū chí chiī nanaá" nguéé tun'daá 'ii"'yā" chuva'aī.

SAN JUAN 6 218

cheete nguuvi ní nguéé diín chi 'úú nen'é maán, caatí diín chi nen'e maāan 'iin'yān chi dichó'o yā 'úú. ³⁹Chuu chi nen'ē Chiidá chi dichó'o yā 'úú, caati 'úú ní nguéé nindaí mar 'áámá yen'ē tanducuén'ē chi tee yā 'úú. 'Úú ní nadin'duuchí tanducuén'ē 'iin'yān yen'e nguaan tinán'ā nguuvi chi 'cuiīnū in'yeēndī. ⁴⁰Chuū chi nen'e 'iin'yān chi dichó'o yā 'úú: Nducyaaca 'iin'yān chi n'diichí yā Daiya Ndyuūs, ní i'téénu yā 'iin'yān, véé vida cuen'e daānman yen'é yā. Niicu 'úú ní nadicueén' iin'yān s'een nguuvi chi 'cuiīnū in'yeēndī.

⁴¹Tuu'mí ngaⁿ'ā 'iin'yāⁿ Israel yeⁿ'é yā: Nguéé n'daacā chi ngaⁿ'a yā: 'Úú tan'dúúcā pan chi cuch'ééⁿ nanguuvi, 'tíícā 'úú. ⁴²Ní ngaⁿ'a yā: ἐ'Áá nguéé sáⁿ'a 'cūū chi Jesús daiya José? Ní n'diichi yú chiidá yā ndúúcū chεεcú yā. ἐTaacā chi ngaⁿ'ā sa: 'Úú chi cuch'eéⁿ yeⁿ'e na va'ai chεεti nguuvi?

⁴³Ní Jesús nan'guεεcútan'á yā yen'ē sa, ní ngan'a yā ngií yā san'ā: Nguéé caan'mán ndís'tiī nguáán maán nī. ⁴⁴Mar 'áámá 'iin'yān nguéé cuuvi ndaá yā nanaán ndúútī chi Chiidá chi dichó'o yā 'úú nguéé nndée yā 'iin'yān'. 'Úú nadan'duuchí 'yā nguuvi chi 'cuiīnū in'yeēndī. ⁴⁵Canéé nguūn na libro yen'ē Ndyuūs naachi ngan'a profetas 'tíícā: Dendyuūs ca'cueen yā nducyaaca yā. Nducyaaca 'iin'yān chi ch'iindiveén yā yen'ē Chiidá ní 'āā cueén yā yen'ē Chiidá, cuchií yā nanáán 'úú.

46 Mar 'áámá 'iin'yān 'āā n'diichí yā Chiidá, dámaan Cristo chi yen'e Dendyuūs ti Daiyá Ndyuūs. 'Iin'yān 'cúū dámaān n'diichí yā Chiidá.
47 Cuaacu níínnyún, cuāācū niinnyun

ngaⁿ'á ngīi ndis'tíī: Du'ū chi i'téénu yā 'úú cunduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. 48'Úú tan'dúúcā pan chi canduuchi, 'tíícā 'úú. ⁴⁹Chiidá nī che'é yā pan maná na yán'āa naachi nguéé 'iin'yān ní ch'iī yā. 50 Chúū chi pan chi cuch'ééⁿ na va'ai cheeti nguuvi caatí 'ii"'yā" chi che'é yā ye"'ē nguéé 'cuūvi yā. ⁵¹'Úú tan'dúúcā pan chi canduuchi chi cuch'eéⁿ na va'ai cheeti nguuvi. Du'u 'iiⁿ'yāⁿ chi ché'e yā pan 'cūū, cunduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Níícú pan miiⁿ chi 'úú caⁿ'á ní yuūtē yeⁿ'é maáⁿ. Chuū chi ca'á cáávā vida yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e i"'yee"dí 'cūū.

⁵²Tuu'mi ní 'iin'yāⁿ Israel ch'εεcu cheendí sá nguaaⁿ maāⁿ sa: ¿Táácā cuuvi tée sá cuerpo yeⁿ'ē sa chi che'é 'nū?

53 Tuu'mí ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ, cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngií ndis'tiī: Nduuti chi nguéé che'e nī cuerpo yeⁿ'e Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs ní nduuti chi nguéé cu'ú nī yuuúⁿ yeⁿ'ē sa, nguee cūnee vida cue"'e daā"ma" ndúúcu nī. ⁵⁴Du'u chi che'e cuerpo yeⁿ'é ni cu'u yuuún yen'é, cunéé vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ndúúcū. Níícú 'úú nadicueéⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguuvi chi 'cuiīnū iⁿ'yeeⁿdī. ⁵⁵Caati cuerpo yeⁿ'é, cuaacu nííⁿnyúⁿ yuūtē chi che'e yā. Ní yuuúⁿ yeⁿ'é, cuaacu nííⁿnyúⁿ chi yuuúⁿ chi cu'u yā. ⁵⁶Du'u chí che'e cuerpo yeⁿ'é ní cu'ú yuuúⁿ yeⁿ'é cunee yā nduucú, ní 'úú cuneé ndúúcu yā. 57 Tan'dúúcā chi Chiidá canduuchí yā ní dichó'o yā 'úú, ní 'úú canduuchí cáávā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi che'e yā 'úú, 'iin'yān miin ní cunduuchi ntúúⁿ yā cáávā 'úú. ⁵⁸Chúū pan chi

219 SAN JUAN 6, 7

cuch'eéⁿ yeⁿ'ē na va'ai chɛɛti nguuvi. Nguɛ́ɛ́ tan'dúúcā pan maná chi che'ē chiidá nī miiⁿ tiempo chi 'āā chó'ōo ní ch'īi yā. Du'u chi che'e pan 'cūū cunduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

⁵⁹ Chuū chí caⁿ'a Jesús na yáacū sinagoga taachi cueⁿ'é yā na yáāⁿ Capernaum.

Nduudu ye"'e vida cue"'e daā"ma"

60 Tuu'mi n'deee n'dáí discípulos yen'é yā taachi ch'iindiveén yā chuū ní can'a yā: Chεεchí 'tέε nduudu 'cūū. ¿Du'ū rá 'caandiveen rá?

61 Taachí déénú maāⁿ Jesús chi discípulos yeⁿ'é yā indeē sa nguááⁿ maāⁿ sa yeⁿ'e chúū tuu'mi ní ngaⁿ'á yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: ¿'Áá chuū chi nguεε ineéⁿ nūuⁿ ndís'tiī? 62 ¿Dε'ē ca diín ndis'tiī, taachí n'diichí nī San'ā chí Daiya Dendyuūs chí ch'ee sa na va'ai cheeti nguuvi naachí canéé sa vmnááⁿ vmnaaⁿ? ⁶³Espíritu chuū chí nga'a vida ye"'é 'ii"'yā" ní 'ii"'yā" canéé ndúúcū espíritu yeⁿ'é yā. Yuūtē miiⁿ nguéé de'ē vee idiīiⁿ. Nduudu chi ngaⁿ'á ngií ndis'tiī, ní yeⁿ'ē espíritu ní ca'a vida 'iin'yān. 64 Véé n'duuvi ndís'tiī chi nguéé i'téénú nī. Caati Jesús ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ 'āā deenú yā du'ū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé cu'téénu yā, níícú du'ū 'iiⁿ'yāⁿ chí diín yā entregar 'iin'yān. 65 Ní Jesús ngaⁿ'a yā: Cáávā chuū chi ngaⁿ'á ngií ndís'tiī, caati mar 'áámá 'iin'yān nguéé cuchií yā nanaáⁿ ndúúti chi nguéé cáávā chi Dendyúūs 'cuúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁶⁶Ndii tuu'mi, neené 'yaaⁿ discípulos yeⁿ'é yā ndaacadáámí sá ní 'āā ntéé cachiica sa ndúúcū Jesús. 67 Tuu'mí ní nga"'a Jesús ngii yā sa"'ā chi ndiichúúví: ¿'Áá neⁿ'é nī ntuūⁿ ndís'tiī ndaacadáámí nī yeⁿ'é?

68 Tuu'mi ní nan'guεεcútan'ā Simón Pedro: Señor, ¿du'u chí can'ā ndúúcu 'nū? N'diī ní canée nī ndúúcū nduudu yen'ē vida cuen'e daānman. 69 Nús'uu i'téénu 'nū ní deenú 'nū chi n'diī chi Cristo, Daiya Dendyúūs chi canduuchi cuen'e daānman.

⁷⁰Ní Jesús nan'guεεcútaⁿ'á yā: ċ'Áá nguéé 'úú chí ndεενέ ndís'tiī ndiichúúví nī? Ní 'áámá chéé ndís'tiī ni yááⁿn'guiinūuⁿ.

⁷¹Ní ngaⁿ'a yā yeⁿ'e Judas Iscariote, daiya Simón caati sáⁿ'a 'cūū chi canee chí diiⁿ sa entregar 'iiⁿ'yāⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ 'áámá sá yeⁿ'ē naachi ndiichúúví sá.

'Diīnū Jesús nguéé i'teenú yā

Cho'ōo tanducuéⁿ'ē chuū, Jesús cachiicá yā na yán'āa Galilea. Nguéé neⁿ'é yā cuchiicá yā na yáⁿ'āa Judea caati saⁿ'ā Israel s'eeⁿ canéé ngiinu sa chí 'caaⁿ'núⁿ sa Jesús. ²Ní 'āā chinee niiⁿnuúⁿ nguuvi 'viicu yeⁿ'ē va'āī chi 'neeⁿ n'daí yā arco ye"'ē testamento ye"'ē 'ii"'yā" Israel s'eeⁿ. ³Tuu'mí ní ngaⁿ'a 'díínu yā ngii yā 'iin'yān: Nan'dáa di 'múún ní cueⁿ'e di na yáⁿ'āa Judea caati discípulos yeⁿ'ē di cuuví snaaⁿ yā dendu'ū ntiiⁿnyuⁿ chí idiiⁿ di. ⁴Caati ndii 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé diíⁿ yā 'áámá chi canúún n'de'ei. Níícú maán yā ní neⁿ'é yā chi 'iiⁿ'yāⁿ n'diichí yā 'vā. Ndúúti chí dii chí diiⁿ di cosa chi 'tíícā tuu'mi ní 'cuuⁿ'miⁿ di maāⁿ di nanáán 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū.

⁵Ní mar 'áámá 'díínu yā nguếε chi'teenú yā 'iin'yān. ⁶Tuu'mí ngan'a Jesús ngii yā san'ā: 'Aa ntéε νέε chi 'aacu hora yen'e, caati tiempo yen'e nī 'āā canée. ⁷'Iin'yān yen'ē in'yéendī cuuvi n'diichí yā ndis'tiī.

SAN JUAN 7 220

Nguéé cuuvi n'diichí yā 'úú caati 'úú ní ngan'á cuaacú chee chi nguéé n'daacā idiin 'iin'yān yen'e in'yééndi 'cūū. ⁸Ndís'tiī can'a nī 'viicú 'cūū. 'Úú ní nguee can'á maannguuvi, caati 'āā cuéé cunuūn ca'a hora yen'é.

⁹Taachi ch'iinu caⁿ'a yā chii yā nduudú 'cūū 'díínu yā, tuu'mi Jesús canée ca yā yáⁿ'āa Galilea.

Jesús cueⁿ'e yā 'viicu yeⁿ'ē va'āī chi 'nee n'dái yā arco yeⁿ'ē testamento

10 Taachi cueⁿ'é saⁿ'a 'díínu yā 'viicu, 'tiicá ntúūⁿ miiⁿ ní cueⁿ'é Jesús cuayiivi. Nguéé ch'iⁿ'í yā chi Jesús miiⁿ. Cheⁿ'e n'de'ei núuⁿ yā. ¹¹ Tuu'mi ní saⁿ'a Israel s'eeⁿ ní in'nuuⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ na 'viicu miiⁿ. Ní ngaⁿ'a sa: ¿Tíí cánéé 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ?

12'Iin'yān yáān miin neené n'deēe ngan'a yā yen'é yā. N'duuví yā ngan'a yā: 'Iin'yān miin n'dai taavi yā. Ta n'duuví yā ngan'a yā: Nguéé, caati nginnche'éí yā 'iin'yān.

¹³Mar 'áámá saⁿ'ā chí cheⁿ'e sa 'viicu nguέέ caⁿ'a sa yeⁿ'é yā ti 'va'a sa 'iiⁿ'yāⁿ Israel.

¹⁴Chí maⁿ'ā 'viicu, tuu'mi ní Jesús cuchεέ yā chεεti yáacū templo ní chi'cueeⁿ yā. ¹⁵Níícú saⁿ'a Israel ngeⁿ'e yiinu sa ní ngaⁿ'ā sa: ¿Τáácā déénu sáⁿ'a 'cūū letras caati sáⁿ'a 'cūū nguεε 'néeⁿ sa?

¹⁶N'guεεcúta"'a Jesús ní ca"'a yā: Chii" chí ngi'cueén chi deenú ní nguéé ye"'é, ti ye"'e 'ii"'yā" chi dichó'o yā 'úú. ¹⁷Ndúuti chi 'ii"'yā" ne"'é yā dií" yā voluntad ye"'é Dendyuūs, tuu'mi ní deenú yā chi ngi'cueén nduuti chi ye"'é Dendyuūs o nduuti chi 'úú nga"'á ye"'ē maán. ¹⁸'Ii"'yān chí nga"'a yā yen'ē maán yā in'nuún yā poder yen'ē maán yā.

Naati 'iin'yān chi in'nuún yā poder yen'e 'iin'yān chi dichó'o yā 'yā, 'iin'yān miin ní cuaacú yā. Ní nguéé chi nguéé cuaacu nduucú yā.

19 ¿'Áá nguéé ca'a Moisés ndís'tiī ye¹'ē ley? Ní mar áámá ndís'tiī nguéé idií¹ nī chi nga¹'a ley mii¹. ¿De'ē cáávā chí ne¹'e 'caa¹'nu¹ ndís'tiī 'úú?

²⁰N'guεεcutáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a yā Jesús: Yááⁿn'guiinūūⁿ canéé ndúúcū di. ¿Du'ū idiiⁿ núúⁿ yiinu chi neⁿ'é 'caaⁿ'nūⁿ dii?

²¹ Jesús ní n'gueecutáⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā ngii yā 'iiⁿ'yāⁿ: Diíⁿ 'áámá ntiiⁿnyuⁿ ní nducyaaca ndís'tiī ngeⁿ'e yiinu nī. ²²Cuaacu chi Moisés miiⁿ tee sa ley yeⁿ'e circuncisión ndís'tiī. (Nguéé chííⁿ yeⁿ'ē Moisés miiⁿ chi yeⁿ'ē chiidá nī.) Ni sábado chi nguuvi chí 'iiⁿ'yāⁿ Israel ntaavi'tuunúúⁿ yā, ndís'tiī idiíⁿ nī circuncidar saⁿ'ā 'lííⁿ. ²³Ndúúti chi cuaáⁿ nī chi diíⁿ yā circuncidar saⁿ'ā 'lííⁿ nguuvi sábado caati ley yeⁿ'ē Moisés canéé chi diíⁿ nī cumplir, ¿dɛ'ē induuvi táaⁿ nī nduucú caati sábado idiín chi nduūvā n'dáacā yen'e 'áámá san'ā? 24 Nguéé diín nī juzgar tan'dúúcā chi nadacadíínuuⁿ nī naati diíⁿ nī juzgar chi cuaacu ndúúcū chi n'daí miiⁿ.

¿'Áá san'ā miin chi Cristo?

²⁵ Tuu'mí ngan'a n'duuví 'iin'yān yen'e yáān Jerusalén: ¿'Áá nguéé 'iin'yān 'cúū chí nen'e 'caan'nún yā?

²⁶ N'diichí nī. Jesús nguéé 'va'á yā ngan'a yā nanáán nducyáácá 'iin'yān. Ní nguéé du'ū vɛɛ 'iin'yān ngan'a yā ngii yā 'yā. ¿'Áá cuaacu níſnyún chí 'iin'yān n'gɛɛtɛ chi ngan'ā ntiinnyún yā ní déénú yā chi 'iin'yān 'cúū chi cuaacu níſnnyún chi 'ciūn'yān chí 'iin'yān chí 'ciūn'yān chí 'iin'yān chí chi cuacu níſnyún chi Cristo?

'cúū deenu yú tií ndiicá yā naati taachi ndiicá Cristo miiⁿ, mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguεε deenú yā tií ndiicá yā.

²⁸Tuu'mi ní ngan'a yuudu Jesús taachí chi'cueen yā na yáacu templo ní ngan'a yā: Ndís'tiī, ní 'āā n'diichí nī 'úú. Ní 'āā deenú nī tiī yáān yen'é. Níícú 'úú ní nguéé cuchií yen'ē maán, naati 'iin'yān chi dichó'o yā 'úú ní cuaacú yā. Ndís'tiī nguéé n'diichí nī 'iin'yān miin. ²⁹Naati 'úú ní n'diichí 'iin'yān miin caati 'úú ndiicá yen'é yā, ní 'iin'yān miin dichó'o yā 'úú.

30 Tuu'mi ní idiin núun yiinu 'iin'yān chi cuta'á yā Jesús naati mar 'áámá 'iin'yān nguéé che'ē ta'á yā Jesús, caati 'āā cuéé ndaa hora yen'é yā. 31 Níícú 'yaan n'dáí 'iin'yān yen'e 'iin'yān chi snéē miin chi'téénu yā Jesús. Ní ngan'a yā ngii yā 'iin'yān s'een: Taachi ndaá Cristo miin, ¿'áá nguéé cuuvi diín yā más cā señales chi diin sán'a 'cūū?

Saⁿ'ā fariseos dicho'ó yā policías chi sta'á yā Jesús

³²Tuu'mi ní san'ā fariseos ch'iindiveen sa yen'e 'iin'yān chi neené n'deee ngan'a yā 'túúcā yen'é Jesús miin. Chiiduú n'gɛɛté ndúúcū san'ā fariseos dicho'ó yā policías chi cuta'a sa Jesús. ³³Tuu'mi ní Jesús ngan'a yā ngiī yā san'ā s'een: 'Āā ntɛɛ 'náán cuneé ndúúcū ndis'tíī ní nan'á n'diichí 'iin'yān chi dichó'o yā 'úú. ³⁴In'nuún nī 'úú ní 'āā ntéé ndaacá nī 'úú. Ní naachi 'úú caneé, ndís'tiī ní nguéé cuuvi ndaa nī.

35 Tuu'mi ní ngan'a 'iin'yān Israel nguaan maán yā: ¿Tií cán'ā 'iin'yān 'cúū chi nguéé nindaaca yú 'iin'yān? ¿'Áá can'á yā n'diichi 'iin'yān Israel chi cuen'é yā 'muun cuen'é yā miinyā

nguaa" 'iin'yā" chi nguɛɛ yen'e ndaata Israel ní ca'cueén yā 'iin'yān miin? ³6 ¿Dɛ'ē chi ntúūn ngan'ā Jesús: In'nuún nī 'úú ní nguɛ́ɛ nindaāca nī 'úú; ní naachi 'úú caneé, nguɛ́ɛ́ cuuyi cundaā ndís'tiī?

Yíícú ye"'e nuū"nī" chi canduuchi

³⁷ Ngúúví chí ch'iīnū 'viicu ch'ɛɛtɛ miiⁿ, Jesús cheendii yā caⁿ'ā diitú yā: Du'u chí yaaca chiī nanaáⁿ ní 'úú ca'á chi cu'u yā. ³⁸ Du'ū chi i'teenu 'uú, vɛ́ɛ vida yen'é yā. Ní vida canéé tan'dúúcā 'áámá yíícú nuūⁿnīⁿ chi ca'a vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. Chuū canee nguūⁿ na libro yen'e Dendyuūs.

³⁹ Ní chuū ngan'á yā yen'ē Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs. 'Iin'yān chi cu'téénu yā Jesús canéé chi cuta'á yā Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs. Ní Dendyuūs nguéé ca'a yā Espíritu N'dai yen'e yā ti Jesús miin ní 'āā cuéé chen'é yā na va'ai cheeti nguuvi.

Véé división nguaan 'iin'yān

40 Tuu'mí ní neené 'yaan 'iin'yān taachí ch'iindiveén yā chuū ngan'a yā: Cuaacu níínnyún 'iin'yān 'cúū chi profeta.

4¹ Ta n'duuví yā ngan'a yā: 'Iin'yān 'cúū chi Cristo. Naati n'duuví yā ngan'a yā: ¿'Áá yen'ē yán'āa Galilea chí cánéé chí ndaa Cristo? 4² ¿'Áá nguéé ngan'ā naachi canéé nguūn na libro yen'e Ndyuūs chi Cristo ní cuchií yā yen'ē ndaata yen'ē rey David, ní yen'e yáān 'líín Belén, yáān chi chiica David miin?

43 Tuu'mí neene vɛɛ división
nguaaⁿ 'iin'yāⁿ cucáávā Jesús miiⁿ.
44 N'duuvi 'iin'yāⁿ neⁿ'e yā cuta'á

SAN JUAN 7, 8 222

yā Jesús naati mar 'áámá saⁿ'ā miiⁿ nguéé tuu'vi sa 'iiⁿ'yāⁿ.

Mar 'áámá saⁿ'ā ndii tiīiⁿ nguếế i'téénu sa Jesús miiⁿ

⁴⁵Policías ndaa sa nanááⁿ chiiduú n'gεετέ ndúúcū saⁿ'a fariseos. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ngaⁿ'a yā ngiī yā policías: ¿Dε'ē cuuvi chi nguéé candeé nī saⁿ'ā?

⁴⁶Policías n'guεεcután'a yā 'iin'yān: Mar 'áámá san'ā nguέε ngan'a sa tan'dúúcā chi ngan'ā 'iin'yān 'cúū.

⁴⁷ Tuu'mí san'ā fariseos n'guεεcutan'a sa policías: ¿'Áá nginnche'ếí yā ntúūn ndis'tiī? ⁴⁸ ¿'Áá i'teenu n'duuví 'iin'yān chi can'ā ntiinnyun yā o san'ā fariseos nduudu Jesús miin? ⁴⁹'Iin'yān chí nguếε déénu yā chi cánéé nguūn na ley, 'āā condenado 'iin'yān.

50 Sán'ā miin nguuvi Nicodemo chi 'āā ndaa nanáán Jesús n'gaan, san'ā miin canée sa ndúúcu yā. Tuu'mí ngan'a Nicodemo ngii sa 'iin'yān: 51 ¿'Áá ley yen'ē yú cuuvi caan'man nuunndi yen'e 'iin'yān, ndúúti chi nguéé n'diichi di 'iin'yān, ní 'caandiveen dí yen'e 'iin'yān ní túúmícádíínuun di chi diín yā?

⁵²Nan'guεεcután'a yā ní ngan'a yā ngii yā san'ā: ¿'Áá 'iin'yān yen'e yán'āa Galilea ntúūn dii? In'núún dí níícú n'diichi di chi canéé nguūn na libro yen'e Ndyuūs caati yen'ē yán'āa Galilea mar 'áámá vmnén'ēe nguέε can'dáā 'áámá profeta.

⁵³Ní cunaⁿ'a nducyaacá yā na vaacu yā.

'Áámá n'daataá chí cueⁿ'e tá ndúúcū saⁿ'ā

Jesús miiⁿ ní cueⁿ'e yā cuéétí chi nguuvi Olivos. ²Tyaaⁿ

tyaaⁿ chi dɛɛvɛ táámá nguuvi ndáa ntúuⁿ yā yaācū templo. Nuuⁿmáⁿ yáāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndaá yā nanáaⁿ yā. Ch'iindí yā ní ca'cueéⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³Tuu'mi ní ndaā n'duuvi saⁿ'ā chi ngi'cueeⁿ ley ndúúcū n'duuvi saⁿ'ā fariseos. N'déɛ sa nanááⁿ Jesús 'áámá n'daataá chi cyaadu tá ndúúcū 'aama saⁿ'ā chi 'āā 'niinivaacu. Níícú chi canee sa chi nuuⁿ sa táⁿ'ā náávtaⁿ'ā yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁴Ngaⁿ'a saⁿ'ā s'eeⁿ: Maestro, n'daataá 'cūū ní tunéé 'nū tán'ā ndúúcū táámá san'ā. 5 Naachi cánéé nguuⁿ ley yeⁿ'ē Moisés miiⁿ ní ngaⁿ'ā chí cuíítuú 'nū n'daataá chi 'tíícā. N'dīī túú'mi, ¿dɛ'ē ngan'a n'diī?

⁶Chuū ngaⁿ'ā saⁿ'ā s'eeⁿ chi neⁿ'e sá n'diichi sa táácā diiⁿ Jesús 'iicu tun'dáá nuuⁿndi sa yeⁿ'é yā. Jesús ní can'dii yā ní dingúuⁿ yā na yáⁿ'āa miiⁿ ndúúcū nduutita'á yā. Diíⁿ yā tan'dúúcā chi nguéé ch'iindiveéⁿ yā yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. ⁷Taachí nitiinguunééⁿ ntuūⁿ sáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ, tuu'mí nanguaacundii yā ni ngaⁿ'a yā ngii yā: Du'ū ndís'tiī chi nguéé nuuⁿndi yeⁿ'é nī, cuta'á nī vmnááⁿ vmnaaⁿ 'áámá túūu ní ca'á nī táⁿ'ā.

⁸Can'díí ntuuⁿ yā ní dingúūⁿ ntúuⁿ yā ná yáⁿ'āa. ⁹'liⁿ'yāⁿ chi ch'iindiveéⁿ yā chuu tuumicádíínuuⁿ yā chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní ca'áámá ca'áámá inan'daá yā, 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū 'āā ndíí ná ch'iinuu maaⁿ. Nan'daā nducyáácá yā. Ní 'aa dámaāⁿ Jesús canee yā ndúúcū táⁿ'ā chi canéé naavtaⁿ'ā.

¹⁰Nacueeⁿ Jesús ní n'diichí yā 'āā ntéé du'ū vɛɛ ti 'āā dámaāⁿ n'daataá miiⁿ. Ní ngaⁿ'a yā ngii yā táⁿ'ā: Dii n'daataá, ¿tií canéé 'iiⁿ'yāⁿ chi tun'dáá nuuⁿndi yā yeⁿ'ē di? ¿ʿÁá ndii 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguɛɛ ngaⁿ'a yā nuuⁿndi yeⁿ'ē di?

¹¹ N'daata mííⁿ ní ngaⁿ'ā tá: Señor, mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ. Tuu'mi ní Jesús ngaⁿ'á yā ngii yā táⁿ'ā: 'Úú nguéé caaⁿ'máⁿ nuūⁿndī yeⁿ'ē di. Cunaⁿ'ā di ní 'āā ntéé diiⁿ nuuⁿndí di.

Jesús chí dεενε í "'yeē dī

¹²Cuayiivi Jesús ní ngaⁿ'ā ntúuⁿ yā ngii yā 'iin'yāⁿ: 'Úú tan'dúúcā dεενε yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, 'tíícā 'úú. Du'u chi can'daā 'úú nguéé caⁿ'a yā na maaíⁿ caati cunée yā ndúúcū chi dεενε yeⁿ'ē vida.

¹³Tuu'mi ní ngaⁿ'ā saⁿ'ā fariseos ngii sa Jesús: Dii ní yeⁿ'ē maaⁿ di nduudu cuaacu chí ngaⁿ'ā di. Nduudu chí ngaⁿ'ā di nguéé nduudu cuaacu.

¹⁴Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: 'Úú ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu ye"'é maá". Nduudu chi ngaⁿ'á ní nduudu cuaacu miiⁿ. Deenú tií ndiicá ní tiī can'á. Naati ndís'tiī nguéé déénu nī tií ndiicá ní nguéé déénú nī tiī caⁿ'á. ¹⁵Ndís'tiī ní ngaⁿ'a nī nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ dacaā 'iin'yān. Naati 'úú nguéé nga"'á nuu"ndi ye"'ē mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁶Ndúúti chi 'úú ngaⁿ'á nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ, nduudu yeⁿ'é ní nduudu cuaacu chii, caati 'úú ní nguee damaāáⁿ ti 'úú ní ndúúcū Chiidá chi dichó'o yā 'úú. ¹⁷Caati naachi canéé nguūn na ley yen'é nī naachi nga" a na 'uuvi 'ii" yā", chii chi nduudu cuaacu. 18'Úú chi ngan'á nduudu cuaacu yeⁿ'é māaⁿ. Ní Chiidá chi dichó'o yā 'úú ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é.

¹⁹Tuu'mí nga^{n'}ā sáⁿ'ā s'eeⁿ ngii sa Jesús: ¿Tií canéé Chiida di? Nan'guεεcúta^{n'}ā Jesús: Nduuti chi nguếé 'āā n'diichi nī 'úú, ndíí nguếé ndúú 'āā n'diichi nī Chiidá. Ndúúti chi 'āā n'diichi nī 'úú, 'tiicá ntúūⁿ 'āā n'diichi nī Chiidá.

²⁰Ndúúdú 'cūū ngan'ā Jesús taachi canée yā naachi snúūn cajas yen'e ofrendas. Tuu'mi ní taachí ngi'cueén yā chɛɛti yáácū templo mar 'áámá 'iin'yān inátuu'vi yā Jesús caati 'āā 'cuɛɛ́ cunuūn ca'a hora yen'e yā.

Naachi 'úú can'á ndís'tiī ní nguéé cuuvi ndaá nī

²¹ Jesús ngaⁿ'a ntúuⁿ yā ngii yā saⁿ'ā: 'Úú ní caⁿ'á ní ndís'tiī in'nuúⁿ nī 'úú. Ná nuuⁿndi yeⁿ'é nī 'cūūvi nī. Naachi 'úú caⁿ'á ndís'tiī ní nguéé cuuvi ndaá nī.

²²Tuu'mi san'ā Israel s'een ngan'a sa: ¿'Áá 'caan'nun maán yā 'iin'yān caati ngan'a yā: Naachi 'úú can'á, ndís'tiī nguéé cuuvi ndaa nī?

²³Tuu'mi ní Jesús ngan'a yā ngiī yā san'ā: Ndís'tiī ní yen'ē cuaan ndiiyā ndís'tiī niicu 'úú ní yen'ē cuaan 'niinnun' 'úú. Ndís'tiī ní yen'e in'yeendí 'cūū ndís'tiī naati 'úú ní nguéé yen'ē in'yeendí 'cūū 'úú. ²⁴Caavā chúū chi ngan'á ngií ndís'tiī chi 'cuūvi nī na nuunndi yen'e nī. Ndúúti chi nguéé cu'téénu nī chi 'úú chi Cristo miintuu'mi ní na nuunndi yen'é nī ní 'cuūvi nī.

25 Ni ngan'a sa ngii sa 'iin'yān: ¿Díí du'ū dii? Tuu'mi ní Jesús ngan'a yā ngíi yā san'ā: Tan'dúúcā nūun chí ngan'á ndii cuaan vmnaan, 'tíícā 'úú. 26 Nééné n'deēe dendú'ū chi canéé chí caān'mán ndúúcū ndis'tíī ní diín juzgar ndis'tiī. 'Iin'yān chi dichó'o yā 'úú, 'iin'yān míín chí cuaacu yā. Chíín chí n'giindiveén yen'e yā, chiin ngan'á na in'yeendí 'cūū.

²⁷'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguέέ tuumicádíínuuⁿ yā chi 'iiⁿ'yāⁿ SAN JUAN 8 224

miiⁿ ní ngaⁿ'á yā yeⁿ'ē Chiidá yā. ²⁸ Tuu'mí ngaⁿ'ā Jesús ngiī yā saⁿ'ā: Taachí nadacuéeⁿ nī Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs, tuu'mi ní cuuvi déénu nī chi 'úú. Nguéé du'ū vɛɛ chi diíⁿ chi yeⁿ'ē maáⁿ naati Chiidá chi'cueé yā 'úú. Ní chííⁿ chí ngaⁿ'á. ²⁹ Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi dichó'o yā 'úú canée yā nduucú. Chiidá ní nguéé chi'neeⁿ yā 'úú dámaáⁿ. Naati 'úú ní diíⁿ tanducuéⁿ'ē chi neⁿ'e yā.

³⁰Taachí ngaⁿ'á Jesús chuū nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi'téénu yā yeⁿ'é yā.

Nduūdū Cuaacu chi nanguan'ai 'iin'yān

³¹ Tuu'mí ngaⁿ'ā Jesús ngiī yā saⁿ'ā Israel seⁿ'e chi i'téénu sa 'yā: Ndúúti chi ndís'tiī cunée nī ndúúcū nduudu yeⁿ'é tuu'mi ní cuaacu chí ndis'tiī discípulos yeⁿ'é. ³²Ní n'diichí nī nduudu cuaacu. Ní caavā nduudu cuaacú miiⁿ ndís'tiī nanguáⁿ'ai nī.

³³Nan'guɛɛcútan'ā san'ā yen'é yā: Nús'uu ní ndaata yen'ē Abraham. Níícú mar 'áámá 'iin'yān nguɛ́ɛ́ dichii'vɛ 'nū. ¿Táácā chí ngan'a di chi ndís'tiī ní canee chí nanguán'ai nī?

34 Jesús ní nan'guɛɛcután'a yā yen'ē sa: Cuaacu níínyún, cuāācū niinyun ngan'á ngií ndís'tiī chi nducyácá 'iin'yān chi diín yā nuundi, 'iin'yān s'tíī dichíí'vɛ yā yen'ē nuundi. 35'Iin'yān chi diin mandado yen'ē 'iiví yā nguɛɛ́ 'áámá ineén yā ndúúcū familia yen'e 'iiví yā naati daiya 'iiví miin ní 'áámá cuneén yā. 36Ndúúti chi Daiyá yā nadinguán'ai yā, cuaacu níínyún chí ndís'tiī ní nínguan'ai nī. 37'Úú deenú chi ndís'tiī chi ndaata yen'é Abraham. Naati dinúún yiinu nī chí nen'e 'caan'nún nī 'úú, caati nduudu

yeⁿ'é nguéé ngii neé ndúúcū ndis'tiī.

³⁸Chiiⁿ chi n'diichí ndúúcū Chiidá,
chiiⁿ chi 'úú ngaⁿ'á. Ndís'tiī ní diíⁿ
nī chi n'diichí nī chiidá nī.

Ndís'tiī ye"'ē yáánn'guiinūun chi chiidá nī

³⁹ 'Iin' yān s'een nan'guεεcután'a yā yen'é yā ní ngan'á yā: Chiidá 'nū Abraham. Ngan'a Jesús ngíi yā san'ā: Nduuti chi daiya Abraham ndís'tiī tuu'mi ní ntiinnyun yen'ē sa idíin nī.

40 Naati maan ní idinúun yiinu nī chi 'caan'nun nī 'úú, caati 'úú san'ā chi ngan'a nduudu cuaacu chi ch'iindiveén yen'ē Dendyuūs. Abraham nguéé diin sa chuū.
41 Ndís'tiī ní diín nī ntiinnyun yen'e chiidá nī. Tuu'mi ní ngan'a sa ngii sa Jesús: Nús'uū nguéé ch'iindiyáan 'nū yen'ē daiya sa san'ā cyúúní. Canéé 'áámá chiidá 'nū chi Dendyuūs miin.

⁴²Tuu'mi ní ngaⁿ'a Jesús ngiī yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Ndúúti chi chiidá nī chi Dendyuūs miiⁿ cuaacu nííⁿnyúⁿ chi dinéⁿ'e nī 'úú, caati 'úú ní yeⁿ'é Dendyuūs chiicá ní ndaá. Ní nguéé ndaá yeⁿ'é maáⁿ ti Ndyuūs maáⁿ yā dichó'o yā 'úú. 43 ¿De'e cuuvi chi nguee n'gúuⁿ nī nduudu yeⁿ'é? Ti nguεε n'giindiveéⁿ nī nduudu veⁿ'é. 44 Ndís'tiī ní yááⁿn'guiinūuⁿ chiidá nī. Ndís'tiī ní neⁿ'é nī diíⁿ nī tanducué" e chi ne" e chiida nī. Yááⁿn'guiinūuⁿ chí n'giīⁿ'nūⁿ 'āā canéé núun yā ndíí naachi nga'ā. Nguéé 'áámá caneé yā na nduudu cuaacu ti nguéé nduudu cuaacu nduucú yā. Taachí yááⁿn'guiinuuⁿ ngaⁿ'ā sa nduudu yaadi yeⁿ'ē maaⁿ sa ngaⁿ'a sa ti saⁿ'ā yeⁿ'ē nduudu yaadi ní chiida nduudu yaadi sáⁿ'ā. ⁴⁵Naati 'úú ní ngaⁿ'á nduudu

cuaacu ní nguéé i'téénu nī yen'é. 46 ¿Du'ú yen'ē ndís'tiī ngan'a chi idiín nuundi? Ní nduutī chi 'úú ní ngan'á nduudu cuaacu, ¿de'ē chi nguéé i'téénu nī 'úú? 47 Du'u chí yen'ē Dendyuūs miin nduudu yen'ē Dendyuūs n'giindiveén yā. Chiin chí ndís'tiī ní nguéé n'giindiveén nī ti nguéé yen'é Dendyuūs ndís'tiī.

Jesús canée yā vmnááⁿ vmnaaⁿ chi iⁿ'yeēⁿdī

⁴⁸ Tuu'mi ní nan'guεεcútaⁿ'ā saⁿ'a Israel s'eeⁿ ní ngaⁿ'a sa ngii sa Jesús: ¿'Áá nguéé cuaacu ngaⁿ'ā nús'uū chi samaritano dii, ní cánéé dí ndúúcū yááⁿn'guiinūuⁿ?

⁴⁹Nan'guɛɛcútan'ā Jesús: 'Úú nguɛ́ɛ́ cánée ndúúcū yáán''a'guiinūun''. 'Úú diín honrar Chiidá. Ndís'tiī nguɛ́ɛ́ i'téenu nī 'úú. ⁵⁰'Úú ní nguɛ́ɛ́ in'nuún honra yen'é māan. Vɛ́ɛ́ 'iin'yān chi in'nuún yā honra yen'é ní diín yā juzgar 'iin'yān'. ⁵¹ Cuaacu níín'nyún, cuāacū niin'nyun ngan'á ngií ndís'tiï. Du'u chí n'giindiveēn nduudu yen'é nguɛ́ɛ́ n'diichí yā vaadī n'gii taanduvɛ́ɛ́ nguuvi.

⁵²Tuu'mi ní san'a Israel s'een ngan'ā sa ngii sa Jesús: Maan ní tuumicádíínuun 'nū yen'ē di. Canee di ndúúcū yáán'guiinūun. Abraham miin ní ch'iī ndúúcū profetas 'iicu díí ní ngan'ā di: Du'u chi n'giindiveēn nduudu yen'é nguéɛ n'diichíneén yā vaadī n'gii taanduvɛɛ nguuvi.

⁵³ ἐ'Áa vmnaan ntuūn ca dii yen'ē chiida yú Abraham chi ch'īi yā ní yen'e profetas chí ch'īi yā? ¿Du'ū nadacádiinuun di chi máān di?

⁵⁴Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús: Ndúúti chi 'úú diíⁿ honrar māaⁿ tuu'mi ní honra yeⁿ'é ní nguέέ dε'ē νεε. Chiidá mííⁿ chi idiíⁿ yā honrar 'úú. Ní yeⁿ'e chiidá chí ngaⁿ'ā ndís'tíī chi Dendyuūs yeⁿ'é nī. ⁵⁵Ní nguéé 'āā n'diichí nī 'iiⁿ'yāⁿ naati 'úú 'āā nin'diichí 'iiⁿ'yāⁿ. Ndúúti chi ngaⁿ'á chi nguéé nin'diichí 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā chí yaadi ndís'tiī, 'tíícā ntúúⁿ 'úú. Caati 'āā n'diichí 'iiⁿ'yāⁿ ní n'giindiveéⁿ nduudu yeⁿ'é yā. ⁵⁶Chiidá nī Abraham yéénú taavi sa chi 'āā n'diichī sa nguuvī yeⁿ'é. Ní 'āā n'diīchī sa. Ní yéénú taavi sa.

⁵⁷Tuu'mi ní ngan'a 'iin'yān Israel s'een: ¿'Áá 'āā cuέε cuuvi 'uuvi ngεεcu ndiichi nduūyū ní 'āā n'diichi di Abraham?

⁵⁸Ní ngan'a Jesús ngiī yā san'a: Cuaacu níínnyún, cuāācū niinnyun ngan'á ngií ndís'tiī chi 'úú vmnáán vmnaan chi Abraham.

⁵⁹Tuu'mi ní saⁿ'ā s'eeⁿ sta'á sa tuūu chi ca'a sa Jesús, naati Jesús ní canúúⁿ n'de'éi yā ní nan'dáa yā chεεti yáacū templo ní cho'ó yā náavtaⁿ'á yā 'ííⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní cunaⁿ'á yā.

Jesús ca'á yā vista yeⁿ'e 'áámá sáⁿ'ā chi ngueenááⁿ ndii taachi chi ch'iindiyaāⁿ sa

Míícú taachi cho'ōo Jesús ní n'diichí yā 'áámá san'ā chi ngueēe nduutináan sa ndíí taachí ch'iindiyáan sa. ²Níícú discípulos yen'é yā ntiinguuneen yā Jesús ní ngan'a yā ngiī yā 'iin'yān: N'dii Maestro, ¿du'u dínuūndí? ¿'Áá chiida sa ndúúcū cheecu sa vee nuundi yen'é yā? ¿'Áá maan sa 'tíícā sa chí ngueēé nduutináan sa taachí ch'iindiyáan sa?

³Nan'guɛɛcútaⁿ'ā Jesús ní nguéé ndúú sáⁿ'a cūū ní nguéé chiida sa SAN JUAN 9 226

ndúúcū chεεcu sa νεε nuuⁿndí yeⁿ'é yā chi ngueēe nduutináaⁿ sa. 'Tíícā saⁿ'ā ní 'cuuⁿ'miⁿ chi diiⁿ Déndyuūs miiⁿ nduucú yā. ⁴Cánéé chí diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ chi idiiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi dicho'ó yā 'úú neⁿ'e chi νέε nguuvi. Ndaá chi cuuvi 'da'a taachi mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ní nguεε diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ.

⁵Nuuma neⁿ'e chí cuneé iⁿ'yeēⁿdī 'úú chi cuneé tan'dúúcā dεενε yeⁿ'ē iⁿ'yeēⁿdī 'úú.

⁶Taachí níngaⁿ'a yā chuū chiīdaiⁿ yā na yáⁿ'āa níícú in'dái yā inchɛɛtí ndúúcū nuuⁿniⁿ daíⁿ yā. Níícú s'néeⁿ yā nchɛɛtí nduutináaⁿ saⁿ'ā ngueenááⁿ. ⁷Ní ngaⁿ'a yā: Cúnaⁿ'ā dí. Nááⁿnú dí nduutináaⁿ di na cheendi yíívɛ yeⁿ'ē Siloé. (Nduudu miiⁿ neⁿ'e caaⁿ'maⁿ Dichó'o Yā.) Tuu'mi ní cunaⁿ'ā sa ní naāⁿnu sa ní nguɛɛcundíi sa 'āā inaaⁿ sa. ⁸Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ na nííⁿnúⁿ va'ai yeⁿ'ē sa ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā ndíí vmnaaⁿ n'diichí yā saⁿ'ā chi ngueenáaⁿ ní ngaⁿ'a yā: ¿'Áá nguɛ́ɛ́ sáⁿ'a 'cūū n'giīndī ngiica limosna?

⁹N'duuví yā ngaⁿ'a yā: Sáⁿ'a 'cūū. Ta n'duuví yā ní ngaⁿ'a yā: Tan'dúúcā saⁿ'ā miiⁿ, 'tíícā saⁿ'ā. Saⁿ'ā miiⁿ ngaⁿ'a sa: 'Úú.

¹⁰Ngaⁿ'a yā ngiī yā saⁿ'ā: ¿Taaca nínguaaⁿ nduutináaⁿ di?

¹¹ N'guεεcútaⁿ'ā sa ní ngaⁿ'ā sa: Saⁿ'ā chi nguuvi Jesús miiⁿ din'dái sa nchεεtí ní chi'neeⁿ sa nduutinaáⁿ. Ní ngaⁿ'ā sa ngii sa 'úú: Cueⁿ'e di cheendi yiivε nuūⁿnīⁿ yeⁿ'ē Siloé. Naaⁿnu di nduutináaⁿ di. Níícú cheⁿ'é, ní naāⁿnu nduutinaáⁿ, ní 'āā inaáⁿ.

¹²Tuu'mi ní ngaⁿ'a yā ngiī yā saⁿ'ā: ¿Tii canéé saⁿ'ā miiⁿ? Tuu'mí ngaⁿ'ā sa: Nguéé deenú. Fariseos itiinguunéeⁿ yā saⁿ'ā ngueenaaⁿ chi 'āā nduuva yeⁿ'ē sa

13 Tuu'mi ní candée yā san'ā chi ngueenaán ndíí cuaan vmnaan nanáán san'ā fariseos. 14 Ni sábado miin nguuvi chí ntaavi'túúnuun 'iin'yān Israel chi Jesús idin'dái yā ncheetí míín. Ní nin'guáan yā nduutinaan sa. 15 Tuu'mi ní ntiinguuneen ntúun yā fariseos: ¿Táácā 'āā inaan di? Tuu'mi ní ngan'ā sa: S'néen yā ncheetí na nduutinaán, níícú naānnú. Maan ní inaán.

16 Tuu'mi ní 'áámá san'ā fariseo ngan'a sa: Sán'a 'cūū ní nguếế yen'ế Dendyuūs san'ā caati nguếế diin sa nguuvi sábado tan'dúúcā chi ngan'a ley yen'e yú. Ta n'duuvi sa ngan'a sa: ¿Τáácā san'ā chi vếể nuunndi yen'ē sa diin sa señales chi 'tuucā? 'Uuvi nuún díin sa vaanicadíínuūn yen'ē sa. ¹7 Nguεεcundíí ntúun sa ní ngan'a sa ngii sa san'ā chi ngueenáan sa: Díí, ¿dɛ'ế ngan'a di yen'ē san'a chí nan'guaan nduutináan di? San'ā miin ngan'ā sa: 'Iin'yān miin profeta.

¹⁸Saⁿ'a Israel s'eeⁿ nguết i'téénu sa yeⁿ'e saⁿ'ā chí chingueēnáaⁿ sa ní inaaⁿ sa ndíí 'cai yā chiida sa ndúúcū chεεcu sa yeⁿ'ē sáⁿ'ā chí 'āā inaaⁿ sa. ¹⁹Ní ntiinguunééⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, ní ngaⁿ'ā sa: ἐ'Áá sáⁿ'a 'cūū daiyá nī, saⁿ'ā chi ngaⁿ'ā ndís'tiī chí ch'iindiyáaⁿ sa 'āā ngueenáaⁿ sa? ἐΤááca chi maaⁿ inaaⁿ sa?

²⁰Nanˈguɛɛcutánɨa yā chiida sa ndúúcū chɛɛcu sa ní nganɨa yā 'iinɨyānɨ: Déénu ˈnū daiya ˈnū sanɨá 'cūū ˈāā ngueeé nduutináan sa taachi chɨiindiyáan sa. ²¹Maan ní inaan sa. Nguɛ́ɛ déénu ˈnū táácā ínaan sa. Du'ú yā chi ninˈguaan yā nduutináan sa nús'uu nguéé déénu 'nū. Saⁿ'ā tii 'āā 'naaⁿ sa, ntiingúúneeⁿ nī saⁿ'ā. Saⁿ'ā tii caaⁿ'maⁿ sa yeⁿ'ē maaⁿ sa.

²²Chuū chi nan'guεεcután'a sa chiida sa ndúúcū chεεcu sa, caati 'va'á yā 'iin'yān Israel s'een. Caati 'iin'yān Israel s'een 'āā indeē sa chi du'ū chi caan'man chi Mesías chí Cristo miin chuū ní tun'daa yā chεεti yaācū. ²³Chii chi 'tíícā can'ā chiida sa ndúúcū chεεcu sa: Sán'ā 'caa 'āā 'nāan sa. Ntííngúúneen nī san'ā.

24'Tíícā ní 'caī ntúun yā san'ā chí ngueenáán níícú ngan'a yā ngiī yā san'ā: Dii, ní ca'a di honra Dendyuūs. Nús'uu deenu 'nū chí sán'a 'cūū véé nuundi yen'ē sa.

²⁵Tuu'mi ní nan'guɛɛcután'a sa ní can'ā sa: Ndúúti chi nuunndi yā o nguɛ́ɛ́ nuunndi yā nguɛ́ɛ́ deenú. 'Áámá chi deenú chi ngueeé nduutinaán ní maan ní ināan.

²⁶Ní ngaⁿ'ā ntúuⁿ yā ngii yā saⁿ'ā: ¿Dέ'ε diíⁿ yā ndúúcū dii? ¿Táácā 'āā inaaⁿ di?

²⁷Nan'guεεcután'a sa yen'é yā:
'Āā ngan'á ngií ndís'tiī ní nguéé
ch'iindiveén nī. ¿Dε'ē cúúví chi nen'ē
ntúun nī 'caandiveén nī? ¿'Áá nen'é
nī ntúun ndís'tiī chi cuuvi discípulos
yen'é yā ndís'tiī?

²⁸Ní 'caa'vá yā ndúúcu sa ní can'a yā: Díí, chí discípulo yen'é yā dii, naati nús'uū discípulos yen'ē Moisés nús'uu. ²⁹Nús'uu ní déénu 'nū chi Dendyuūs ní yaa'vi yā Moisés naati nguéé déénu 'nū tií ndiica sán'a 'cūū.

30 Nan'guεεcután'a san'ā miin ní can'a sa: Chuū ní cuaacu ní cosa chi 'āā ngen'e yiinu yú caati ndís'tiī nguέε déénu nī tií ndiicá yā ní nn'guaan yā nduutinaán. 31 Ní

deenu yú chi Dendyuūs ní nguéé n'giindiveé yā yen'e 'iin'yān nuunndi. Du'ú 'iin'yān chi nen'ē Dendyuūs níícú idiín yā chiin chi nen'ē Dendyuūs míícú idiín yā chiin chi nen'ē Dendyuūs, tuu'mi ní Dendyuūs míín nn'giindiveén yā yen'ē 'iin'yān 'cúū.

32 Ní taachi chi nga'ā in'yeendí 'cūū, nguéé ch'iindiveen yú chi mar 'áámá 'iin'yān nn'guaan yā nduutinaán 'iin'yān chi ngueenáán ndíí ch'iindiyáan yā.

33 Ndúúti chi 'iin'yān 'cúū chi nguéé yen'é Dendyuūs 'iin'yān, tuu'mi ní nguéé du'ū vɛɛ cuuvi diín yā.

34 Nan'guεεcúta"'ā 'ii"'yā" s'ee" ní ca"'a yā chii yā sa"'ā: Dii ní na nuu"ndi ch'iindiyáa" di. ¿'Áá dii ngi'cuéé" dí nús'uū? Ní tun'daa yā sa"'a chεεti yaācū.

Ngueenáán yene cosa chi yene Espíritu

³⁵Jesús ch'iindiveéⁿ yā chi 'āā tun'dáa yā saⁿ'ā chiva'āī yaacu templo. Taachi nindaaca yā saⁿ'ā ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: ¿'Áá i'téénu dí Daiya Dendyuūs miiⁿ?

³⁶Tuu'mi ní nan'guεεcutáⁿ'a sa ní caⁿ'a sa: Señor, ¿du'ū mííⁿ, ní 'tíícā cu'teenú?

³⁷Ní ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā: In'diichi dí 'iiⁿ'yāⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chi indeé yā ndúúcū di.

³⁸ Tuu'mi ní ngaⁿ'ā sa ngii sa Jesús: Señor, cu'teenú n'diī. Ní diiⁿ sa adorar yā.

39 Ní ngan'ā Jesús: 'Úú nindaá in'yeendí 'cūū chí caan'mán nuunndi yen'é 'iin'yān caati 'iin'yān chi nguéé inaán yā ní naán yā. Ní 'iin'yān chí cuuvi inaán yā cuuvi ngueenáan yā.

40 N'duuvi 'iin'yān fariseos chi canée yā ndúúcu yā ch'iindiveén yā chuū ní can'á yā Jesús: ¿'Áá ngueēe ntúun nduutináan 'nū tuu'mi?

4¹ Tuu'mi ní ngan'a Jesús ngii yā san'ā s'een: Ndúúti ngueenáan nī nguéé nuundi yen'e nī. Naati maan ní ngan'a nī: Inaan 'nū. Chiin chi nuundi yen'é nī 'áámá cunéé nūun.

Cuenta yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ chi vέέ 'iiti yeⁿ'e yā

Cuaacu nííⁿnyúⁿ cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Du'u chi nguéé indaā cuaaⁿ cheendi chéen yen'e 'iiti cuūchī naati nge'é yā na chéen táámá lado, tuu mi ní 'iin'yān 'cúū duucú yā ní diduucú yā. ²Du'ú 'iiⁿ'yāⁿ chi indáa yā cuaaⁿ cheendi chéen miin, 'iin'yan miin ineenaáⁿ yā 'iiti. ³'Iiⁿ'yāⁿ ineenaáⁿ yā cheendi chéeⁿ ní inin'guaáⁿ yā cheendi chéen caavā 'iin'yān miin ní 'iití cuūchī n'giindiveéⁿ tī nduudu yeⁿ'é yā. Ní n'gaí yā duuchi 'iiti cuūchī ye"'é yā. Ní n'daá tī sa"'ā. ⁴Taachi intuun'dáa yā tanducuéⁿ'ē 'iiti yeⁿ'é yā cuaaⁿ dáámí cheēⁿ candέε tī vmnaaⁿ yeⁿ'é tī. Níícú 'iiti cuūchī cueⁿ'é tī cuayiivi 'iiví tī. Caati 'caandiveéⁿ tī nduudu yeⁿ'é yā. ⁵Nguéé can'dáa tī 'iin'yān chi nguéé 'iiví tī níícú ngéenu tī yeⁿ'é yā caati nguέέ 'caandiveéⁿ tī nduudu yeⁿ'é yā chi nguéé 'iiví tī 'iiⁿ'yāⁿ.

⁶Chuū cuenta chi caⁿ'a Jesús 'iiⁿ'yāⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguéé tuumicadíínuuⁿ yā de'ē chí caⁿ'ā Jesús miiⁿ.

Jesús chi n'dai ca pastor yā

⁷Nguεεcúndíí ntuūⁿ Jesús ní ngaⁿ'a yā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ, cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: 'Úú tan'dúúcā cheendi cheēⁿ naachi cho'ō 'iiti cuūchī. ⁸Tanducuéⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ chí ndaá yā vmnaaⁿ yeⁿ'ē 'úú, 'iin'yān s'een ní duucu yā ní diduucúū ntúun yā. Caati nguéé ch'iindiveén yā 'iiti cuūchī miin yen'é yā. 9'Úú tan'dúúcā cheendi cheēn 'úú. Du'ú 'iin'yān chí indaā caavā yen'é, ninguan'ai yā. Ní can'dáa yā. Ní nndaa ntuún yā. Ní ndaacá yā chi che'é yā.

¹⁰Duucú mííⁿ taachi ndaa sa miiⁿ, iduucu sa. Ní n'giiⁿ'nuⁿ sa ní nadi'tuuvi sa. 'Úú nindāa chí ca'á vida níícú ca'á vida chi yeenú taavi vā. ¹¹'Úú 'iivi 'iiti cuūchī chi n'dai taaví. 'Iiví 'iiti cuūchī chi n'dai taaví yā, nga'á yā vida yeⁿ'e maáⁿ yā caavā 'iiti. 12'Iin'yān chí canee naán 'iiti cuūchī chi nguéé yeⁿ'é yā 'iiti ní nguéé 'iiví tī 'iiⁿ'yāⁿ. Taachí ináaⁿ yā yááⁿyāaⁿ ngaātáa chi cuchií tī ní cu'néeⁿ yā 'iiti cuūchī ní ngeⁿ'e yā ngéénu yā. Ní yááⁿyāaⁿ ngaātáa cúchií tī miiⁿ ní cuta'á tī 'iiti cuūchī ní 'iiti cuūchī miiⁿ idii'yáa tī ngii ní ngéénu tī. ¹³'Iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ yeⁿ'e yā 'iiti ngéénu yā caati nguέέ yeⁿ'é yā 'iiti. Ní nguéé idiín yā cuidado 'iiti cuūchī.

14'Úú 'iivi n'dai taavi 'iiti cuūchī. Ní canúnaán 'iiti cuūchī yen'é. Ní 'iiti cuūchī yen'é. Ní 'iiti cuūchī yen'é ní canúnaán tī 'úú. ¹5 Tan'dúúcā chi Chiidá in'diichí yā 'úú, 'tíícā 'úú in'diichí Chiidá. Ní nga'á vida yen'é cucaava 'iiti cuūchī. ¹6 Véé ntúūn ta n'duuvi 'iiti cuūchī yen'é chi nguéé yen'ē cheēndī chéen 'cūū 'iiti. 'Iiti miin ntúūn ní cánéé chí candeé 'iiti. Ní 'caandiveén tī chí caān'mán níícú 'áámá cheēn nduuví tī ní 'áámá nūun' 'ííví 'iiti.

¹⁷Caavā chiiⁿ chí neⁿ'e Chiidá 'úú caati 'úú ca'á vida yeⁿ'e maáⁿ chi ní nanguɛɛcundíí ntuúⁿ cuta'á.
¹⁸Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi

'caaⁿ'núⁿ yā 'úú naati 'úú ca'á vida yeⁿ'e maáⁿ. Cuuví diíⁿ cu'neéⁿ vida yeⁿ'é ní cuuví diíⁿ cuta'á. Chuū mandamiento chi diíⁿ chi ngaⁿ'ā Chiidá.

¹⁹Ch'ííndi ntúūⁿ vaadī 'caa'va nguaaⁿ náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ cáávā nduudú 'cūū. ²⁰Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel caⁿ'a yā chuū: Canée yā ndúúcū yááⁿn'guiinūuⁿ ní nguɛɛ nndɛɛ́ yā vaanicadiinúúⁿ yeⁿ'é yā. ¿Dɛ'Ē cúúví chí n'giindiveéⁿ nī yeⁿ'e yā?

²¹Tá n'duuví yā ní ngan'a yā: Ndúúdú 'cāā ní nguéé yen'ē 'iin'yān chi canéé ndúúcū yáán'n'guiinūun'. ¿'Áá cúúví nán'guaan yáán'guiinūun nduutinaán 'iin'yān chi ngueenáān?

'Iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nguέέ 'cuúⁿ yā Jesús

²²Ch'iindī 'víícú yen'ē dedicación na yáān Jerusalén tiempo chi 'iichεε. ²³Níícú Jesús cachiicá yā chεεti yaācū templo na corredor chi nguuvi Salomón. ²⁴'Iicu san'a Israel s'een ní chen'e sa nduuvidaama sa nanáan yā ní can'a sa chii sa Jesús: ¿Tií cuan'ā castan'ā di chídεενε yen'e 'nū? Ndúúti chi dii chi Cristo miin, caan'man cuaacú dí cuuvi dí nús'uū.

²⁵Nan'guεεcútaⁿ'a Jesús yeⁿ'ē sa: 'Āā ngií ndís'tiī ní nguéé i'teenu nī. Ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ ndúúcū chi dúúchī Chiidá, chuū ngaⁿ'ā nduudu cuaacu yeⁿ'é. ²⁶Ndís'tiī nguéé i'téénu nī caati nguéé 'iiti cuūchī yeⁿ'é ndís'tiī, tan'duucā 'āā ngaⁿ'á. ²⁷'Iiti cuūchī yeⁿ'é n'giindiveéⁿ tī nduūdū yeⁿ'é ní 'úú in'diichí ntúuⁿ 'iitī. Ní 'iitī miiⁿ can'daa tī 'úú. ²⁸'Úú ní nga'á vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é tī ní nguéé 'cūūvi ti. Ni mar 'áámá

'iin'yān cuuví cuta'á yā 'iiti s'een taachí 'āā canéé ta'á. ²⁹ Chiidá chi tée yā 'iin'yān s'een 'úú vmnaán yā yen'ē nducyáácá 'iin'yān. Mar 'áámá 'iin'yān cuuví cuta'á yā taachi 'āā canéé ta'ā Chiidá. ³⁰'Úú ndúúcū Chiidá 'áámá núún 'nū.

3¹Tuu'mi ní sta'ā ntúūn san'a Israel s'een túūu chi nen'e ca'a sa Jesús.
3²Nan'guεεcútan'a Jesús 'iin'yān:
Nééné n'deēe n'daacā ntiinnyun chí n'gin'i yen'ē Chiidá. ¿Chέε ntiinnyun chi nguεε innée yiinú ndís'tiī chi ngiituú nī 'úú?

³³Nan'guεεcútan'ā san'a Israel s'een ní ngan'ā sa ngii sá Jesús: Nguέέ caavā ntiinnyun n'daacā chi ngiituú 'nū dii naati cáávā chi ngan'ā di chi nguéέ n'daacā, ní caati dii chí san'ā in'yeendí 'cūū ní diin di chi Dendyuūs dii.

³⁴Nan'guɛɛcútaⁿ'a Jesús yeⁿ'ē sa: ¿'Áá nguéé cánéé nguūⁿ na ley 'tíícā: 'Úú ningaⁿ'á chi ndyuūs s'eeⁿ ndís'tiī? ³⁵Ndúúti chí ngaⁿ'á yā chi 'iin'yān miin ní ndyuús s'een, 'iiⁿ'yāⁿ chi sta'á yā nduudu yeⁿ'e Dendyuūs níícú naachi cánéé nguūⁿ canéé chí cuuvi cuaacu. 36 Chiidá indeeve nuún yā 'úú ní dicho'ó yā 'úú iʰ'yeeʰdí ˈcūū. ¿'Áá ndísˈtiī ní ngaⁿ'a nī chi nguéé n'daacā yeⁿ'é chi 'úú nduuvidaamá ndúúcū Dendyuūs caati caⁿ'á chi 'úú Daiya Dendyuūs 'úú? ³⁷Nduuti chi nguéé diín ntiinyu ye 'ē Chiidá, ngu έ cu'téénu di 'úú. 38 Naati ndúútī chi diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ 'áárá chi nguéé i'téénu di 'úú, cu'téénu di na ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ. 'Iicu cuuvi deenu di ní cu'téénu di chi Chiidá canee nduucú níícú 'úú ní canéé ndúúcū Chiidá.

³⁹Ní neⁿ'e ntuuⁿ sa cuta'a sa Jesús, naati Jesús miiⁿ ní nan'dáa yā na ta'a sa s'uuⁿ.

⁴⁰Níícú nguεεcúndii yā taama lado yeⁿ'ē yíícú Jordán na yáⁿ'āa miiⁿ naachi vmnááⁿ vmnaaⁿ nachεεdinúuⁿnīⁿ Juan. Níícú canée yā miiⁿ. ⁴¹Níícú nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndaá yā nanáaⁿ yā, ní ngaⁿ'á yā: Nduudu cuaacu tii Juan miiⁿ ní 'áámá señal nguéé diiⁿ sa naati tanducuéⁿ'ē chi caⁿ'ā Juan yeⁿ'é yā, chuū nduudu cuaacu.

⁴²Níícú nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní chi'téénu yā Jesús na yáⁿ'āa miiⁿ.

Lázaro ch'īi yā

Véé 'áámá sán'ā ngiītā sa chi nguuvi sa Lázaro na yáān Betania. Yáān miin vaacú tá María nduucū ví'i tá Marta. ²Niicu tá María ní vi'i ta Lázaro. N'daataa miin ch'eendái tá aceite Jesús ní nātí'ī tá ca'a yā ndúúcū yuūdū tiīn tá. ³Vi'ī sa miin ní dichó'o ta 'áámá 'iin'yān chi yaa'ví yā yen'ē Jesús miin chi can'a yā: Señor, n'diichí nī. San'ā chi nén'e nī ní ngíítā sa.

⁴Taachi ch'iindiveeⁿ Jesús chuū, ní caⁿ'a yā: Ca'āī miiⁿ ní nguέε ca'āī chi 'cuūvi sa, naati ca'āī chi diiⁿ honrar Dendyuūs, níícú cuuví yā honrar Daiyá Dendyuūs caava ca'ai 'cūū.

⁵Niicu Jesús ní ya'āī 'iinu yā Marta ndúúcū vi'i tá María ndúúcū vi'ī tá Lázaro. ⁶Taachí Jesús ch'iindiveéⁿ yā chi ngiitā saⁿ'ā miiⁿ canée yā tá 'uuvi nguuvi lugar naachi canée yā. ⁷Cho'o 'uuvi nguuvi ngaⁿ'a Jesús ngii yā discípulos yeⁿ'é yā: Cuⁿ'u ntuūⁿ yú na yáⁿ'āa Judea.

⁸Ní discípulos ní ngaⁿ'á yā ngiī yā 'iiⁿ'yāⁿ: N'dii Maestro, ngiituūu 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ n'diī. ¿'Áá neⁿ'e ntúuⁿ nī caⁿ'ā ni miiⁿ?

⁹Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús: ¿'Áá nguéé ndεē nguuvi ndiichúúví hora? 'Iin'yān chi chiicá yā nguuvi nguéé indeē ca'a yā tii inaan yā chí dεενε yen'é in'yeendí 'cūū. ¹⁰'Iin'yān chí ngiica na maāin indeē ca'á yā, ti nguéé chi dεενε ndúúcu yā.

¹¹Can'a yā chuū, ní can'a yā chii yā 'iin'yān s'een: Lázaro amigo yen'e yú cyaadu sa. Can'á nanduūchí san'ā chi cyaadu sa.

¹² Tuu'mí can'á discípulos yen'é yā: Señor, ndúútī chi cyaadu sa ní 'āā ninguan'āī sa.

¹³Chuū nganā Jesús min yenē vaadī n'dii yenē Lázaro níícú 'iin'yān s'een ní cadíínuu yā chi ngana yā chi cyaadu n'dai Lázaro. ¹⁴Tuu'mi ní Jesús cana cuaacú yā: Lázaro min ch'iī sa. ¹⁵'Úú ní yeenú cáávā ndís'tiī chi nguéé caneé min ní 'íícú cu'téénú nī. Naati canā yú n'diichi yú sanā.

16 Tuu'mi ní can'ā Tomás, san'ā chi duuchi Dídimo chi Gemelo ní ngan'a sa ngii sa san'ā s'een chi discípulos ndúúcū sa: Cún'u ntúún s'uún ní 'cuūvī yú ndúúcu yā.

Jesús chí nanduuchi niicu teé yā vida yeⁿ'é yā

¹⁷Taachi ndaā Jesús miiⁿ ní 'āā cuūⁿ nguuví n'dii Lázaro canúúⁿ sa na chɛɛtī yáinyāⁿ. ¹⁸Ní yáāⁿ Betania 'āā niiⁿnuúⁿ ná yáāⁿ Jerusalén tan'dúúcā 'iinu kilómetro. ¹⁹Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndaá yā na vaacu Marta ndúúcū María chí nica'á yā 'viichɛɛtínūuⁿ n'daata s'eeⁿ yeⁿ'ē

vi'i yā Lázaro. ²⁰Tuu'mi ní Marta miiⁿ taachí ch'iindiveéⁿ yā chí ndaā Jesús miiⁿ can'dáa yā chuva'ai ní nandaaca yā 'iiⁿ'yāⁿ. Naati María miiⁿ canúuⁿ yā chɛɛti va'ai. ²¹Ní Marta miiⁿ ní ngaⁿ'a yā ngii yā Jesús: Señor, ndúúti chi canée nī ndúúcu 'nū nguɛ́ɛ ch'iī vi'í. ²²Naati maaⁿ deenú chí tanducuéⁿ'ē chí caaca di Dendyuūs miiⁿ ní tée yā dii.

²³Tuu'mí ngaⁿ'a Jesús ngii yā Marta: Nnduuchi ntuūⁿ ví'i di.

²⁴Marta ngaⁿ'a ta ngii ta Jesús: 'Úú ní deenú chí nduuchi ntúūⁿ sa ní nacueeⁿ sa nguuvi chi 'cuiinu iⁿ'yeēⁿdī.

²⁵Ní ngaⁿ'a Jesús ngiī yā táⁿ'ā: 'Úú chí nanduuchi niicu 'úú teé vida yeⁿ'é yā. Du'ū chi i'téénū 'úú 'aara n'díi yā, 'tíícā nduuchi yā. ²⁶Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi véé vida yeⁿ'e yā chi i'téénu yā 'úú, nguéé 'cuūvi yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ¿'Áá i'teenu di chuū?

²⁷Tuu'mi ní Marta ngaⁿ'a yā: I'teenú Señor. 'Úú i'teenú dii chi Cristo Daiya Dendyuūs chi ndaá nī iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

Cueecu Jesús taachi snée yā na yáinyāⁿ yeⁿ'ē Lázaro

²⁸Taachi Marta ch'iinu caⁿ'a ta chuū cueⁿ'e tá ní yaa'vi n'dé'ei ta vi'i María ní ngaⁿ'a ta: Dii María, Maestro caneé yā ní n'gai yā dii.

²⁹Taachi María ch'iindiveeⁿ ta chuū ní ncueeⁿ ta ngééniicu tá ní ndaa ta nanááⁿ Jesús. ³⁰ Jesús miiⁿ 'āā cuéé nindáa yā yaaⁿ miiⁿ. Naati canée yā miiⁿ naachi nandaaca María 'iiⁿ'yāⁿ. ³¹Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi snée yā na vaacu tá

ndúúcū tá ní inca'á yā 'viichɛɛtíínūu María. Taachi n'diichí yā chi María miiⁿ ní nnicueeⁿ tá ngééniicu tá, tuu'mi ní can'dáa yā cuaaⁿ chuva'āī. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cueⁿ'é yā ndaá yā ní ngaⁿ'a yā: Táⁿ'ā 'cáā ní caⁿ'a tá na yáinyāⁿ. Caⁿ'a tá cuɛɛcu ta.

32 María miiⁿ taachi ndaa ta nanááⁿ Jesús ní n'diichi ta 'iiⁿ'yāⁿ ní chiin'tiiya tá ná ca'ā Jesús. Ní ngaⁿ'a ta ngii ta Jesús: Señor, ndúúti chi caneé nī 'muuⁿ, ní nguéé ch'iī vi'í.

³³Tuu'mi ní taachi n'diichi Jesús miiⁿ chí ngεεcu María ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi ndaá yā ndúúcū María ngεεcu ntuúⁿ yā ní neené yaⁿ'āī 'iinu Jesús ndii Espíritu yeⁿ'é yā. ³⁴Ní ngaⁿ'a yā: ċTíí s'neeⁿ yā saⁿ'ā? Ní ngaⁿ'a yā ngii yā 'iiⁿ'yāⁿ: Señor, cuchíi nī ní n'diichí nī.

³⁵Ní chε̄εcu Jesús. ³⁶Tuu'mi ní 'iin'yān Israel s'een ní can'a yā: Cún'dííchí nī tan'dúúcā chi dinén'e yā san'ā.

³⁷Ní n'duuví 'iin'yān s'een ní can'a yā: ¿'Áá nguéé ngii diin 'iin'yān 'cúū chi inin'guaán yā nduutináan 'iin'yān chi ngueenáán, nguéé cuuvi diín yā chi san'a 'cūū nguéé ní ch'ii sa?

Nanduuchi Lázaro yen'ē nguaan tinán'ā

³⁸Ní Jesús neené ya'ai 'iinu ntuún yā maán yā ní ndaá yā na yáinyān. Ní yáinyān miin 'áámá yiivi yáává. Níícú canee 'aama túūu vmnaan yen'ē. ³⁹Ngan'ā Jesús miin: Ndivíi nī túūu. Marta vi'i san'ā chi ch'iī ngan'a ta ngii ta Jesús miin: Señor, 'āā ngeén sá. 'Āā cuūún nguuvi n'dii sa.

⁴⁰ Jesús ní ngaⁿ'a yā ngiī yā Marta: ¿'Áá nguếế ngií dii chi nduuti chi cu'téénú dí tuu'mi ní n'diichi di poder yeⁿ'ē Dendyuūs? ⁴¹Tuu'mi ní ndivíi yā túūu naachí canéé tinán'ā. Níícú Jesús ní n'diichí yā cuaan 'niinnun ní can'a yā: N'diī Chiidá, 'úú ca'á gracias n'diī Dendyuūs chí n'giindiveén nī yen'é. ⁴²'Úú ní deenú chi 'āā cuen'e daanmán nūun n'giindiveén nī yen'é ti cáávā 'iin'yān chi snéē nanaán cuuvi cu'téénu yā chi n'diī dicho'ó nī 'úú.

⁴³Ní ch'iinú caⁿ'a yā chuū nééné yuudu caⁿ'a yā: Lázaro, cuchíi di.

44San'ā chi n'dii miin ní nan'dáa sa. Nandéécú sá ndíí ta'ā sa ndíí ca'ā sa ndúúcū cintas tiinūun. Ndeecuú nuunmán cuerpo yen'ē sa ndii naan sa. Níícú pañuela canee naan sa. Tuu'mí ngan'a Jesús míín 'iin'yān: Nn'daatíi nī san'ā ní 'āā nan'ā sa.

Nduuvidaamá yā chi diíⁿ yā 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

45 Nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi ndaá yā ndúúcū María ní n'diichí yā chi diīⁿ Jesús miiⁿ chi'teenú yā 'iin'yān. 46 Taná'a yā ní che"'é yā nanáá" sa"'ā fariseos ní chii yā saⁿ'ā s'eeⁿ chí diiⁿ Jesús miiⁿ. ⁴⁷Tuu'mi ní saⁿ'ā chiiduú n'gɛɛté ndúúcū saⁿ'ā fariseos nduuvidaamá yā ndeé yā. Ní ngaⁿ'a yā: ¿Dε'Ē diiⁿ yú? Tií sán'a 'cūū caati neené n'deē chí n'gi" i sa señales nanáa vú. 48 Ndúúti chi cu'nee yú saⁿ'ā chi 'tííca nūuⁿ nducyáácá yā ní cu'téénu yā saⁿ'ā. Ní ndaa saⁿ'ā romanos ní ndivíi yā lugar ye"'ē yáacū ye"'ē yú ndúúcū nación yen'ē yú.

⁴⁹ Áámá ché saⁿ'ā s'eeⁿ chi nguuvi Caifás miiⁿ, saⁿ'ā chi chiiduú ch'eete ca yeⁿ'ē nduuyu miiⁿ caⁿ'a sa chii sa saⁿ'ā s'eeⁿ: Ndís'tiī ní nguéé du'ū νεε deenú nī. ⁵⁰ Ní nguéé nacádiinúúⁿ

nī chi 'áámá saⁿ'ā 'cuūvī sa yeⁿ'e nducyaacá yā níícú nguéé ti nación yeⁿ'ē yú cuuvi ndái.

⁵¹Chuū ní nguéé can'a yā yen'ē maán yā caati 'iin'yān miin chiiduú ch'eeté ca yen'ē nduuyu miin. Can'ā cuaacú sa chi cuchiī chi 'cuūvī Jesús cáávā nación 'cūū. ⁵²Ní Jesús nduuvidaamá yā nguéé damaān 'iin'yān nación miin naati ndúúcū tanán'ā daiyá Dendyuūs miin chi snéé 'muun chi snéé miin. ⁵³'Tííca ndíí tuu'mi ndeé yā chi 'caan'nun yā Jesús.

54 Tuu'mi ní 'aa ntéé cuchiica nguuvi Jesús nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ naati cueⁿ'é yā na 'áámá yáāⁿ niiⁿnuúⁿ yáⁿ'āa cuuⁿmáⁿ naachi nguéé ch'eɛtinéé 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi Efraín. Ní canée yā miiⁿ ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā.

55 Ní 'viicu pascua yen'ē 'iin'yān Israel s'een 'āā chi néé niinnuún nguuvi. Nééné 'yaan yā cuchéε yā yen'e yāān yen'é yā na yāān Jerusalén, vmnaan tiempo yen'ē 'viicu pascua. Ní 'iin'yān s'een didεενέ yā vida yen'é yā tan'dúúcā costumbre yen'é yā.

56 Ní in'nuún yā Jesús miin. Ní 'iin'yān s'een indeé yā ndúúcū vi'ī naachi caneé yā chɛɛti yaācū templo taacā chí ngii yen'ē ndís'tiī: ἐ'Áá nguéé chii Jesús 'viicu?

57'Iin'yān chiiduú n'gɛɛtɛ́ ndúúcū san'ā fariseos 'āā s'néen yā caaca 'tíícā. Ndúúti du'ū chi déénú tií canéé Jesús miin caan'man yen'ē chiiduú n'gɛɛtɛ́ níícú cuta'á yā 'iin'yān.

Cheēndáa yā aceite Jesús na yáāⁿ Betania

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

12 Níícú indaá cá taaⁿ jááⁿ nguuvi chi ndaa 'viicu yeⁿ'ē

pascua. Ndaā Jesús yáāⁿ Betania naachi canee Lázaro, saⁿ'ā chi 'āā ch'ii ní n'duuchí ntuūⁿ Jesús miiⁿ sa"'ā ye"'e nguaa" 'ii"'yā" chi n'dii. ²Ní miiⁿ ca'a yā chi che'e nguiīnū Jesús. Marta miiⁿ ní n'gii yā cu'u na mesa. Ní Lázaro miiⁿ νεε sa ndúúcū Jesús na mesa. ³Tuu'mi ní sta'ā María miiⁿ 'áámá libre yeⁿ'ē aceite perfume yeⁿ'ē nardo nūuⁿ chi yaⁿ'ai chii'vē. Ní cheēndáa tá ca'a Jesús miiⁿ. Ní ndúúcū yuūndū tiīⁿ tá miiⁿ nadεενε tá ca'ā Jesús miiⁿ. Niicu nuuⁿmáⁿ ch'ɛɛtɛ chɛɛti va'āī cheēⁿ perfume yeⁿ'e aceite miiⁿ. 4'Áámá chéé discípulo yeⁿ'é yā chi nguuvi Judas Iscariote chi daiya Simón chi saⁿ'ā chi canéé chí diíⁿ sa entregar Jesús, ngaⁿ'a sa: ⁵¿Dɛ'Ē cúúví chí nguéé n'diīcuī yú aceite 'cūū ndúúcū ndεēchē ciento caadi canéé 'uūvī ngeecu ndiichi centavo ní ca'a yú 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e yā?

⁶Ní ca"a sa chuū ní nguéé chi ya'āī sa 'ii"'yā" chi ndaachíī snée yā, naati cáávā chi duucu sa. Ní ndεē sa bolsa mii" snúu" tuūmī. ⁷Tuu'mi ní nga"'ā Jesús: 'Āā canéé 'nū tá, taachi n'dai tá chuū cáávā nguuvi chi ca"'á 'cuɛɛchí. ⁸Caati 'ii"'yā" chi nguéé ye"'e yā 'āā canee núú" nī nduucú yā cue"e daā"ma", naati 'úú ní nguéé 'áámá cuneé núú" nduucú nī.

Nduuvidaamá yā contra yeⁿ'e Lázaro

⁹Tuu'mí neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē
'iiⁿ'yāⁿ Israel tuumicadíínuuⁿ yā
chi Jesús miiⁿ ní cunée yā na yáāⁿ
Betania. Ní níndaá yā nguεε cáávā
damaāⁿ chi neⁿ'e n'diichí yā Jesús
miiⁿ ti neⁿ'e n'diichí yā Lázaro, saⁿ'ā
chi 'āā n'dii ní nduuchi. ¹⁰Saⁿ'ā s'eeⁿ
chi chiiduú n'gɛεtέ nduuvidááma yā

chi neⁿ'é 'caaⁿ'nuⁿ ntúuⁿ yā Lázaro.

11 Ti nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ
ngeⁿ'e yā ní i'téénu yā Jesús miiⁿ
caayā Lázaro.

Jesús ndaá yā yáāⁿ Jerusalén lado yeⁿ'e rey

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹²Chi dεενε táámá nguuvi ni neené 'yaa" 'ii"'yā" ndaá yā 'viicu taachi ch'iindiveé" yā chi Jesús mii" ndaa yā Jerusalén. ¹³Sta'á yā n'duuvi tiicuáá yíí"yú" ní can'daa yā Jesús. Ní ndaacá yā Jesús ní 'caī yā: Hosanna. N'dáí taavi 'ii"'yā" chi cuchíi yā ndúúcū chi dúúchí Señor chi Rey ye"'ē Israel ntúū".

¹⁴Ní ndaācā Jesús 'aama burro 'líín ni canduú yā 'iiti tan'dúúcā chi canéé nguūn na libro yen'e Ndyuūs 'tíícā:

¹⁵ Táⁿ'ā daiya Sión nguέє́ 'va'a di. N'dííchí dí, cuchii Rey yeⁿ'ē di. Canduú yā 'aama daiya burro.

¹⁶Dε'ε ndúúcū chi 'tuucā nguéé tuumicadiinúún yā discípulos yen'é yā nguuvi miin. Taachi Jesús cánéé yā na va'ai chɛɛti nguuvi tuu'mi ní discípulos yen'e yā nn'gaacú yā tanducuén'ē dɛ'ē chi canee nguūn yen'é yā, 'íícú diín yā dɛ'ē ndú'ū chi 'túúcā.

¹⁷'Iiⁿ'yāⁿ chi canée yā ndúúcū Jesús ngaⁿ'a cuáácú yā: Taachí yaa'ví yā Lázaro na yáinyāⁿ ní nnduuchi sa nguaaⁿ tinaⁿ'ā.

¹⁸Cáávā chuū ní n'daā 'yaan 'iin'yān caati n'giindiveén yā chi Jesús ní diín yā señal miin. ¹⁹San'ā fariseos ní ngan'a sa nguaan maān sa: Inaan nī ti nguéé de'ē vee idiin nī aprovechar yen'e asunto 'cūū. N'dííchí nī. Núúnman in'yeēndi ní can'ā can'dáā Jesús.

SAN JUAN 12 234

Sa"'ā griegos in'nuú" yā Jesús

²⁰'Iicu vέξ 'iin'yān griegos chí chεε yā yen'ē 'viīcū miin ní diín yā adorar.

²¹'Iin'yān s'uún ndaá yā nanáán Felipe yen'ē yáān Betsaida chi yen'ē yán'āa Galilea. Ní di'cuutú yā 'iin'yān', ní ngan'a yā ngii yā 'iin'yān'. Señor, nen'é 'nū n'diichí 'nū Jesús.

²²Ndaā Felipe miiⁿ ni ngaⁿ'a yā ngii yā chuū Andrés. Tuu'mi ní Andrés ndúúcū Felipe ngaⁿ'a yā ngii yā Jesús. ²³Tuu'mi ní Jesús nan'guɛɛcutáⁿ'a yā, ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Hora mííⁿ cuchiī taachi Saⁿ'ā chi Daiva Dendyuūs cánéé chi caⁿ'á yā na va'ai cheeti nguuvi. 24 Cuaacu níínnyún cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī: Nduuti chi 'áámá trigo nguéé cuuvā na yán'āa ní 'cuūvī damaāan canee. Naati ndúúti chi trigo 'cuūvī neené n'deee nduuví trigo 'cúuⁿndī. ²⁵Du'u chí neⁿ'e vida yeⁿ'é yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū n'dái yā vida yen'e yā cuen'e daāⁿmaⁿ. ²⁶Du'u 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vɛ yā 'úú ní chii yā can'daa yā 'úú, naachi 'úú chi caneé, míín ntúūn snée 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vē 'úú. Nduuti 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi dichii'vé yā 'úú, Chiidá ní diín yā honrar 'iin'yān.

Jesús yaa'ví yā yeⁿ'ē vaadī n'gii yeⁿ'é yā

²⁷Ní caⁿ'a Jesús: Maaⁿ ní neené ndístaⁿ'ā alma yeⁿ'é. ¿De'é caāⁿ'maⁿ? N'diī Chiidá, ¿'áá nadanguáⁿ'ai nī 'úú yeⁿ'e hora 'cūū? Cáávā chuū chi cuchií hora 'cūū. ²⁸N'diī Chiidá, ch'iⁿ'i nī poder yeⁿ'e chi duuchi yeⁿ'é nī. Tuu'mi ní cuchii 'áámá nduudu yeⁿ'ē nanguuvi chi ngaⁿ'a: 'Úú ní 'āā ch'iⁿ'i poder yeⁿ'é ní cuuvi 'cuuⁿ'míⁿ poder yeⁿ'é ntúuⁿ taama vmnéⁿ'ēe.

²⁹'Iin'yān chi chinée yā miin ní ch'iindiveén yā 'áámá nduudu ní ngan'a yā: Daavi miin. Ta n'dúúvi yā ní ngan'a yā: Angel yaa'ví yā 'iin'yān.

30 Nan'guεεcútan'ā Jesús ní can'a yā: Nguéé ndaā nduudu 'cūū caavā 'úú, ti cáávā ndís'tiī. 31 Maan ní véé chí diin juzgar 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū. Maan ní 'aama san'ā chi ch'εετε yen'é in'yeendi 'cūū 'cuεεcú yā cuaan chuva'āī. 32 Ndúúti chi 'úú chí ncueén yen'ē yán'āa 'cūū tuu'mi candεέ nducyaacá yā nanáan 'úú.

33 Ní chuū ngaⁿ'a Jesús ngii yā 'iin'yāⁿ chí ngaⁿ'á yā dε'έ vaadī n'gii 'cuuví yā. ³⁴Nan'guεεcútaⁿ'ā 'iin'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'é yā: Nús'uū ní n'giindiveéⁿ 'nū chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs chi Cristo cuneé yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ¿Táácā chi ngaⁿ'ā dii, cánéé chí níncueeⁿ Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs? ¿Du'ū chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs?

35 Tuu'mí ngan'a Jesús ngii yā 'iin'yān s'een: 'Τέέ nūun chi canéé chi dεενε nanáan nī. Cúchiicá nī naachi canéé chi dεενε nduucú nī, ní nguéé ndaā maāín naachí canée yā. 'Iin'yān chí cachiicá yā na maāín nguéé deenú yā tií can'a yā. ³⁶ Naachi canéé chi dεενε ndúúcu nī cu'téénu nī chi dεενε miin ní cuuvi daiya chi dεενε ndís'tiī. Chuū can'a Jesús, ní cuen'e yā ní canúún n'de'ei yā maán yā yen'ē 'iin'yān s'een.

'Iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nguέέ i'téénu yā

³⁷ Nééné ch'iⁿ'i Jesús señales dendu'ū nanáāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ naati nguéé chi'teenú yā 'iiⁿ'yāⁿ. ³⁸'Iicu cuuví cuaacu chí caⁿ'ā saⁿ'ā profeta Isaías naachí canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs 'tíícā: Ndyuūs 'tíícā:

Señor, ¿du'ū i'teenu chí ngan'a yā? ¿Du'ū n'diichi chi n'gin'i yā poder yen'e Señor? 39 Cáávā chuū chi nguɛɛɛ i'teénu yā chi táámá vmnén'ēe can'a Isaías naachí ndii nguūn na libro yen'e

40 Nan'gaadí yā nduutinaán 'iin'yān s'een ní diīn cheechí yā staava yen'é yā, caati nguéé inaán yā ndúúcū nduutináan yā, ní nguéé deenú yā yen'ē staava yen'é yā, ndíí nguéé ndúú cu'téénu yā, ni 'úú diyiicú 'iin'yān s'een.

⁴¹Chuū caⁿ'a Isaías miiⁿ taachí n'diichi sa Dendyuūs ndúúcū poder yeⁿ'é yā ní caⁿ'a sa yeⁿ'e yā ní 'āā dinguūⁿ sa yeⁿ'ē.

⁴²Caavā yeⁿ'ē nducuéⁿ'ē chuū nééné 'yaaⁿ 'iin'yāⁿ chí n'gεετε ca chi'téénu yā Jesús naati nguéé ntumiiⁿnúⁿ yā chi chi'téénu yā ti 'va'a yā chi nan'daa yā yaācū cáávā saⁿ'ā fariseos. ⁴³Caati neⁿ'é ca yā honra yeⁿ'e saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, nguéé ti honra yeⁿ'ē Dendyuūs miiⁿ.

Nduudu yeⁿ'ē Jesús diiⁿ juzgar saⁿ'ā s'eeⁿ

44 Naati Jesús ní can'a yuudú yā: Du'ū chi i'téénu 'úú, nguéé 'úú i'téénu yā ti 'iin'yān chi dichó'o yā 'úú. 45 Du'ú 'iin'yān chi inaan yā 'úú, inaan yā 'iin'yān chi dichó'o yā 'úú. 46'Úú tan'dúúcā deeve ní ndaá in'yeendí 'cūū. Ní 'iicu nducyáacá 'iin'yān chi cu'téénu yā 'úú nguéé cunee yā ndúúcū maāín. 47 'Iin'yān chi n'giindiveén yā nduudu yen'é ní nguéé i'téénu yā nduudu yen'é, 'úú nguéé diín juzgar 'iin'yān miin.
Caatí nguéé ndaá diín juzgar 'iin'yān

yen'e in'yeendí 'cūū, ti ndaá chi nadanguan'áí 'iin'yān yen'e in'yeēndī. 48 Du'ū chi nguéé nen'ē 'úú, ní nguéé n'gúun yā nduudu yen'é. Véé 'iin'yān chi diín yā juzgar 'iin'yān s'een nguuvi chi 'cuiinu in'yeēndī. 49 Caati 'úú nguéé ngan'á yen'e maán. Chiidá chi dichó'o yā 'úú, 'iin'yān míín teé yā nduudu cuaacu chi ngan'á ní yen'ē chi canéé chí caan'mán. 50'Úú deenú chi cucáávā nduudu cuaacu yen'é yā cúnduuchi yú cuen'e daānman. 'Tícā ngan'ā 'úú, tan'dúúcā chi ngan'a Chiidá ngii yā 'úú.

Jesús naaⁿnú yā ca'a discípulos yeⁿ'é yā

13 Ní vmnááⁿ vmnaaⁿ 'viicu yeⁿ'e pascua 'āā deenu Jesús chi hora 'āā cuéε ndaa chi cho'ó yā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí ndaá yā nanááⁿ Chiidá yā. Tan'dúúcā chi dineⁿ'e Jesús 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā chi snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, 'āā dinéⁿ'e núúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ ndii cuááⁿ ná ch'iinu.

²Ch'íínú che'e nguiinú yā. Yáán'n'guiinūun' 'āā s'neen sa na staava yen'ē Judas Iscariote chi daiya Simón chi canéé chi diín yā entregar Jesús. ³Déénú Jesús chí tanducuén'ē ní ca'a Chiidá yā ta'a daiyá yā ní chí nan'dáa yā yen'é Dendyuūs ní duu'vī tiempo tuu'mí nan'á yā nanáán Dendyuūs. ⁴Nadacuéen yā naachi chi che'e nguiinú yā ní ndivíi yā catecaí yā. Ní sta'á yā 'aama toalla chεεcu vmnaan cuerpo yen'e yā. ⁵Ní ch'iinuún yā nuūnīn cheεti tina ní tucá'a yā naan'nu yā ca'a discípulos. Ní natí'i yā ndúúcū toalla chi ndεεcú yā.

⁶Ndaá yā naachi canéé Simón Pedro ní sáⁿ'a 'cūū ngaⁿ'a sa ngii sa 'iiⁿ'yāⁿ: Señor, ¿'áá n'diī ntúūⁿ naaⁿnú nī ca'á? SAN JUAN 13 236

⁷Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: 'Úú ní chi diíⁿ nguéé deenu di maaⁿ naati cadíínuuⁿ di cuayiivi.

⁸Ngaⁿ'ā Pedro ngii sa 'iin'yāⁿ: N'diī, nguếc nááⁿnú nī ca'á mar 'áámá tiempo. Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús yeⁿ'ē sa: Ndúúti chi nguεε naaⁿnú yeⁿ'ē di nguếc 'áámá parte yeⁿ'ē di nduucú.

⁹Tuu'mi ní ngaⁿ'a Simón Pedro: Señor, nguéé dámaāⁿ ca'á ti ndii ta'á ntúūⁿ ndúúcū tiíⁿ.

¹⁰Tuu'mi ní ngan'a Jesús ngii yā san'ā: Du'u chí chiīnē nguéé nen'ē sa chi naannu sa cuerpo yen'e sa ti dámaān ca'a sa caati tanducuén'ē cuerpo yen'ē sa ní dεενε. Ndís'tiī ní 'āā dεενέ nī 'āā n'dáá rá chí nguéé nducyaaca nī.

¹¹Ti deenú yā du'u chí diín entregar 'iin'yān ní cáávā chíín chi can'a yā: Nguéé nducyaacá nī deeve nī.

¹²Taachí ch'iinu naaⁿnú yā ca'a discípulos, ní sta'á yā catecaí yā ngueecundíí ntuún yā 'cuundi yā. Ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: ¿'Áá déénú nī de'ē chi idiín nduucú nī? ¹³Ndís'tiī ngaⁿ'a nī chi 'úú ni Maestro, chi 'úú ni Señor. N'daācā nga" a nī caati 'tíícā 'úú. 14'Úú ní Señor yeⁿ'é nī, 'úú ni Maestro yeⁿ'é nī. 'Úú inaaⁿnú ca'a nī. Ndís'tiī canéé nī ntúūⁿ chi naaⁿnu nī 'aama nī ca'a taama nī. ¹⁵Caneéⁿ chi diíⁿ chuū. Tan'dúúcā chi 'úú chi diíⁿ 'tíícá nī ntúūⁿ diiⁿ ndís'tiī. ¹⁶Cuaacu níí nyú cuā acū nii nyu nga na ngií ndís'tiī: 'Iiⁿ'yāⁿ chí diiⁿ mandado nguéé 'āā 'naaⁿ ca yā chi 'iiⁿ'yāⁿ chí nga" a ntii" nyū" ye" é yā. Ndíí nguếế ndúú 'iin'yān chi dicho'ó yā nguéé 'āā 'naaⁿ cá yā chi 'iiⁿ'yāⁿ chi dicho'ó

yā 'iin'yān. ¹⁷Nduuti chi deenu nī taanduvéé dendu'ū ní yeenu taaví nī ndúúti chi diín nī chuū.

¹⁸Nguéé ngan'á yen'ē nducyaaca ndis'tiī. 'Úú ní deenú 'iin'yān chí ndeevé. Ní 'iicu canéé chi cuuví cuaacu chí canéé nguūn. Du'ū chi nge'é pan nduucú, canéé chi can'á yā contra yen'ē 'úú. ¹⁹Ndíí maan 'āā ngan'á 'aara chi 'āā cuéé cuuvi niinuún. Taachi 'āā cho'ōo chuū cuuví cu'téénu nī chi 'úú. ²⁰Cuaacu níínnyún cuāācū niinnyun 'úú ngan'á ngií ndís'tiī: 'Iin'yān chi 'cuáan yā 'iin'yān chi 'úú dicho'ó 'cuáan yā 'úú. Ní 'iin'yān chi 'cuáan yā 'úú 'cuáan yā 'iin'yān chi dicho'ó yā 'úú.

Jesús diíⁿ yā anunciar chi Judas diíⁿ yā entregar 'iiⁿ'yāⁿ

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹Taachí ngaⁿ'a Jesús chuū ya'ai 'iinú yā na espíritu yeⁿ'é yā ní caⁿ'a cuaacú yā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi 'áámá chéé ndís'tiī diíⁿ nī entregar 'úú.

²²Tuu'mi discípulos n'gíínú yā na 'áámá yā na táámá yā. Nguéé tuumicádiinúúⁿ yā du'u yeⁿ'ē chi ngaⁿ'a yā. ²³'Áámá discípulo, chi nééné neⁿ'é Jesús, candíítí neeⁿ yā na nííⁿnúⁿ Jesús. ²⁴Simón Pedro ca'a yā señas saⁿ'á 'cūū ní ngaⁿ'a yā saⁿ'ā chí natiingúúneeⁿ sa yeⁿ'ē sáⁿ'ā chi ngaⁿ'a Jesús. ²⁵Níícú taachi candiití neeⁿ yā nííⁿnúⁿ Jesús, tuu'mí ngaⁿ'á yā: Señor, ¿du'ū chii?

²⁶Nanˈguεεcútaⁿˈā Jesús: Caⁿˈá diˈcaandá pan ní caˈá ˈiiⁿˈyā̄ⁿ ní 'iiⁿˈyā̄ⁿ miiⁿ chííⁿ. Ní diˈcaandá yā pan ní caˈá yā Judas Iscariote, daiya Simón. ²⁷Chˈíínú cheˈe sa pan miiⁿ ní yááⁿn'guiinūuⁿ ndaa sa na staava yeⁿ'ē sa. Tuu'mí Jesús ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Chíí chi neⁿ'e di diiⁿ dí miiⁿ, diiⁿ núúⁿ yiiⁿnu nuuⁿ di.

²⁸Naati mar 'áámá 'iin'yān chi véế na mesa miin nguết tuumicadiinúún yā dɛ'ē chúú chí 'tíícā can'a yā.
²⁹N'duuví yā nnacadíínuun yā chi caati Judas ndéε sa bolsa chi Jesús ní 'āā ngan'a yā ngii yā san'ā: Cuái di chi nen'e yú yen'e 'viicu o cuica'a dí 'tɛɛ 'iin'yān chi ndaachíī snée yā.
³⁰Ch'iinú che'é yā pan can'daā núun Judas chuya'ai ní 'āā chi 'da'a.

Mandamiento chí ngāī

³¹Taachí Judas miiⁿ can'daā sa miiⁿ tuu'mi ní ngaⁿ'ā Jesús: Maaⁿ ní canéé chí cuuvi ch'eete Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs. Ní Dendyuūs miiⁿ canéé chi ch'eete ndúúcu yā. ³²Ndúúti chi Dendyuūs canéé chi ch'ɛɛtɛ yā, 'tiicá ntúūⁿ diíⁿ yā chi ch'eete maáⁿ yā. Ní 'cuiinu ní diín yā chi ch'eete 'iin'yān. ³³N'diī daiya n'gaiyaá 'téé 'téé nuúⁿ cuneé ndúúcū ndis'tiī. In'nuúⁿ nī 'úú tan'dúúcā chi 'úú chi ngaⁿ'á ngií 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ: Naachi 'úú caⁿ'á ndís'tiī ní nguéé cuuvi ndaá nī. 'Tíícā ngaⁿ'á ndis'tiī maaⁿ. ³⁴'Áámá ley ngai iteé ndis'tiī chi diin vá'āī 'iinu nī vi'ī 'aama nī taama nī tan'dúúcā chi idiíⁿ yá'āī 'iinú ndis'tíī. 'Tiicá ntúūn diyá'ai 'iinú nī vi'ī 'aama nī taama nī. ³⁵'Íícú chúū tuumicadiinuuⁿ nducvaaca 'iin'yān chi ndís'tiī ní discípulos yen'é ndúúti chi neⁿ'é nī 'áámá nī taama nī.

Jesús nga"a yā chi Pedro caa"má" yā chi nguεε n'diichí yā Jesús

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶Tuu'mí ngaⁿ'ā Simón Pedro ngii sa Jesús: Señor, ¿tií cáⁿ'a di? Nan'guɛɛcútaⁿ'ā Jesús miiⁿ: Naachi 'úú caⁿ'á nguɛ́ɛ́ cuuví chiī ndís'tiī can'dáa nī 'úú. Naati canéé chí chii nī can'dáa nī 'úú cuayiivi.

³⁷ Tuu'mí ngaⁿ'ā Pedro miiⁿ: Señor, ¿dɛ'ē cuuví chi 'āā ntεε cuuví chi can'daá dii maaⁿ? Vida yeⁿ'é cu'neéⁿ lugar yeⁿ'ē di.

³⁸Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús miiⁿ: ¿'Áá 'cuūvī di lado yeⁿ'e 'úú? Cuaacu nííⁿnyúⁿ cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngií dii chi nguéé 'cai tusáⁿ'ā taachí nguéé cueeⁿdíitū di 'úú 'iinū cuuvi vuelta.

Jesús ní tan'dúúcā yúúní chí candée 'iin'yān nanáán Chiidá yā

14 Can'a Jesús: Nguéé ndii 'úúví staava yen'é nī. Cu'téénu nī Dendyuūs. Cu'téénu nī 'úú dendu'ū.

Na vaacu Chiidá véé taavi naachi 'cuɛɛtinée yú. Ndúúti chí nguéé nduudu cuaacu, tuu'mi ní 'úú nguéé caan'mán 'tiicā. Can'á nanguain'daí naachi 'cuɛɛtinée ndís'tiī. Ndúúti chi nan'á ní nnguain'daí 'áámá cuaan yen'ē ndís'tiī chi 'cuɛɛtineé ndis'tiī, cuchii ntuún táámá vmnén'ēe ní candeé māan ndís'tiī. Naachí cuneé miin ndís'tiī ní 'cuɛɛtinée nī ntúun nī.

Ní déénú nī naachi can'á míín, ní n'diichí nī yúúní.

⁵Tuu'mi ní ngaⁿ'a Tomás ngii sa Jesús: Señor, nguéé déénu 'nū tií caⁿ'á nī. ¿Táácā n'diichí 'nū yúúní?

⁶ Jesús nan'guεεcután'a yā yen'e sa: 'Úú tan'dúúcā yúúní, 'úú ngan'á nduudu cuaacu, 'úú teé vida. Nguéé du'ū νεε ndaá nanáán Chiidá ndúúti chi nguεε cáávā 'úú. ⁷ Ndúúti chí n'diichí nī 'úú in'diichí nī ntúun Chiidá. Ní ndii maan ní n'diichí nī 'iin'yān. Ní n'diichí nī ntúun 'iin'yān.

SAN JUAN 14 238

⁸Tuu'mí ngaⁿ'a Felipe miiⁿ ngii sa 'iiⁿ'yā̄ⁿ: Señor, 'cuuⁿ'miⁿ nī Chiida yú ní 'cuɛεtinée 'nū ndúúcū vaadī yeenú.

⁹Jesús ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Dii Felipe, 'naaⁿ n'dáí ntúūⁿ caneé ndúúcū ndis'tiī ní ¿'áá nguéé nin'diichi di 'úú, Felipe? Du'ú 'iin'yān chi n'diichí yā 'úú, n'diichí yā Chiidá. ¿Táácā caa" ma" di: 'Cuu" mi" nī Chiida yú? 10 ¿'Áá nguế i'téénu di chi 'úú ní caneé ndúúcu Chiidá ní Chiidá caneé yā nduucú? Nduudu chi ngaⁿ'á nanááⁿ ndís'tiī nguéé ngaⁿ'á yeⁿ'é maáⁿ ti yeⁿ'ē Chiidá chi canée yā nduucú. 'Iin'yān miin diín yā ntiiⁿnyuⁿ. ¹¹Cu'téénu di 'úú ti 'úú caneé ndúúcū Chiidá ní Chiidá míín canée vā nduucú, o cu'téénu di 'úú cáávā ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ. ¹²Cuaacu nííⁿnyúⁿ cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngií ndis'tiī: Du'ū chi i'teenu 'úú, ní ntiiⁿnyuⁿ chi 'úú idiíⁿ, 'tiicá ntúūⁿ diíⁿ yā. Ní ch'eete ca ntiiⁿnyuⁿ nidiíⁿ yā nguéé ti chuū caati 'úú ní caⁿ'á nanááⁿ Chiidá. ¹³Ní tanducuéⁿ'ē chi caaca nī Chiidá ndúúcū chi duuchí. chuū 'úú idiín niicu Chiidá miin ní 'cuuví 'cuuⁿ'míⁿ yā poder caavā 'úú. ¹⁴Ndúúti chi dɛ'Ē chi caaca nī ndúúcū chi duuchí, 'úú ní diín.

Jesús caⁿ'a yā dicho'ó yā Espíritu N'dai yeⁿ'e Dendyuūs

15 Ndúúti chi ne"'e nī 'úú, dií" nī chi nga"'a ley ye"'é. 16'Úú di'cuíītu Chiidá ní teé yā taama yā chi teé yā poder ndis'tiī. Ní cuneé yā ndúúcu nī cue"'e daā"ma". 17 Espíritu nga"'a yā vaadī cuaacu. Chii" chi nguéé 'cuú" 'ii"'yā" ye"'e i"'yeē"dī caati nguéé 'ii"'yā" s'ee" inaa" yā ní nguéé ntúū" ní n'diichí yā Espíritu mii".

Naati ndís'tiī n'diichí nī ti Espíritu miiⁿ canéé ndúúcū ndís'tiī ní cunéé ntúūⁿ yeⁿ'ē ndis'tiī. ¹⁸Nguéé cu'neéⁿ ndís'tiī da'caiya nguá'āa. Ndaá nanaáⁿ ndis'tiī. ¹⁹'Tɛɛ 'téé nūuⁿ 'āā ntéé snaāⁿ iⁿ'yeēⁿdī 'úú. Ndís'tiī ní snaáⁿ nī 'úú. Caati 'úú ní canduūchí, ní ndís'tiī canduuchi ntuúⁿ nī. ²⁰Tuu'mí nguuvi miiⁿ ní canéé chi n'diichí nī 'úú chi caneé ndúúcū Chiidá. Ní ndís'tiī canée nī nduucú. Ní 'úú caneé ndúúcu nī. ²¹ Du'ú 'iiⁿ'yāⁿ chi canée yā ndúúcū ley yeⁿ'é ní diíⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'é, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi neⁿ'é yā 'úú. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'é yā 'úú, Chiidá neⁿ'e ntúuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní 'úú ní neⁿ'é ntuúⁿ 'iiⁿ'vāⁿ miiⁿ. Ní 'úú 'cuuⁿ'míⁿ maáⁿ nanááⁿ 'iiⁿ'vāⁿ miiⁿ.

²²Tuu'mí ngaⁿ'ā Judas ngii sá Jesús (nguéé saⁿ'ā Judas Iscariote): Señor, ¿de'ɛ véé chi 'cuuⁿ'míⁿ nī nanááⁿ nús'uu ní nguéé nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī?

²³Nanˈguɛɛcútanˈā Jesús ní canˈa yā: Dúˈū ˈiinˈyān chi nenˈe yā ˈúú, nduudu yen'é nˈgiindiveén yā. Ní Chiidá míſn nen'é yā ˈiinˈyān. Ní ndaá ˈnū nanáan yā. Ní ndaāca ˈnū naachi ˈcuɛɛtinée ˈnū nduucú yā. ²4Duˈu ˈiinˈyān chi nguéɛ nen'é yā ˈúú ní nguɛɛ nˈgiindiveen yā nduudu yen'é. Nduudu chí nˈgiindivéen nī nguɛɛ yen'é caati yen'ē Chiidá chi dichó'o yā 'úú.

²⁵Chuū ngan'á taachi caneé ndúúcū ndís'tiī. ²⁶'Iin'yān chi tée yā poder s'uuún, 'iin'yān miin ní Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs. Chuū chi dichó'ó Chiidá ndúúcū chi duuchí. 'Iin'yān míin ca'cueen yā ndís'tiī tanducuén'ē dendu'ū. Ní nin'gaacú yā ndís'tiī tanducuén'ē chi can'á nanáán ndís'tiī. ²⁷Chí cunee 'diiín cu'neén ndúúcū ndís'tiī. Chi cu'neén 'diiín yen'é māan teé ndis'tiī. Nguéé tan'dúúcā chi in'yeēndī teē chi 'úú teé ndis'tiī. Nguéé 'cuūndi daānā yen'e staava yen'é nī, ndíí nguéé ndúú 'va'a rá nī. ²⁸Ch'iindiveén nī chi 'úú ngan'á: Can'á ní cuchii ntūun nanáán ndís'tiī. Ndúúti chí nen'é nī 'úú, tuu'mi ní cuaacu níínnyún chi yeenú taavi nī ti ngan'á chi can'á nanáán Chiidá. Ní Chiidá vmnaan cá yā ní chi cuuvi 'úú. ²⁹Maan ní ngan'á yen'e chi cuuvi, ní 'iicu taachi chó'ōo chuū cuuvi cu'téénu nī.

30'Āa ntɛɛ́ 'yaan can'á ndúúcū ndis'tiī caati ndaa san'ā chi 'iinntyén'ē yen'e in'yeēndí 'cūū. Ní nguɛ́ du'ū vɛɛ cané yen'é yā nduucú. 31'Iicu cuuví cu'téenú 'iin'yān yen'e in'yeēndī chi 'úú nen'é Chiidá. Ní tan'dúúcā chi Chiidá ca'á yā mandamiento 'úú 'tíícā chi diín. Ncueen yú ní can'a yú maan.

Jesús tan'dúúcā 'áámá dii'yu dúnde'e chi cuaacu

Caⁿ'a Jesús: 'Úú tan'dúúcā dii'yu dúnde'e chi cuaacu, ní Chiidá diín yā cuidado yen'e dii'vu dúnde'e. ²Tanducuéⁿ'e duuⁿnē yeⁿ'é chi nguέέ dε'ē νεε n'gui'i yeⁿ'ē 'caacá yā ní divíi yā. Ní nducué" e duu nē chi véé n'gui'i yeⁿ'ē ní didεενέ yā 'iicu cuuví n'deēe ca n'gui'i yeⁿ'ē. ³Ndís'tiī 'āā deevé nī cáávā nduudu chí nga"á. ⁴Ndís'tii cunée ni nduucú ní 'úú cuneé ndúúcu nī. Tan'dúúcā duúnne nguéé 'cueetinée n'gui'i yeⁿ'e nduūtī chi nguee canéé na dii'yu dúnde'e, 'tiicá ntúūn ndis'tiī nduuti chi nguéé cunée ni nduucú.

⁵'Úú tan'dúúcā dii'yu dúnde'e ní ndís'tiī ní dúuⁿnē. 'Iiⁿ'yāⁿ chi canée yā nduucú ní 'úú caneé nduucú yā, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nééné n'deee n'gui'i candéɛ yā. Ndúútī chi nguéɛ́ 'úú nduucú yā ní nguɛɛ́ dɛ'ē vɛɛ cuuvi diíⁿ yā. ⁶Du'u 'ííⁿ'yāⁿ chi nguɛɛ canée yā nduucú cun'dáa yā tan'dúúcā dúúⁿne chi nguɛɛ́ n'gui'i yeⁿ'ē ní ntí'i. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ita'á yā ní ngii yā na yaⁿ'ā. Ní ngiichi.

⁷Ndúúti chi canée nī nduucú. ní nduudu ye"'é canéé nduucú nī, caaca nī tanducué" e chi ne" é nī ní cuuvi. ⁸Taachi candεέ nī n'deēe n'dáí n'gui'i yen'é nī, ní ch'in'í nī chi discípulos yeⁿ'é tuu'mi ní ndúúcū chuū ní ch'iⁿ'í nī poder Chiidá. 9 Tan'dúúcā chi neⁿ'e Chiidá 'úú 'tiicá ntúūⁿ 'úú neⁿ'é ndís'tiī. Cunée nī ndúúcū vaadī neⁿ'e yeⁿ'é. ¹⁰Ndúúti chi diíⁿ nī tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'é, tuu'mi cunée nī ndúúcū vaadī ne"e ye"'é. Ní chuū tan'dúúcā chi 'úú idiín nducuén'ē chi nga" a ley ye" e Chiidá ní caneé ndúúcū vaadī ne"e ye"é yā.

¹¹Dendú'ū chi 'tuucā ngaⁿ'á. Níícú vaadī yeenú ye"'é cunee nduucú nī. Ní vaadī yeenú yeⁿ'é nī diīⁿ cumplir. ¹²Chuū ley yeⁿ'é chi dineⁿ'é nī vi'ī 'aama nī taama nī tan'dúúcā chi 'úú neⁿ'é ndis'tiī. ¹³Mar 'áámá saⁿ'ā nguéé vaadī neⁿ'e chi ch'eete cá ye"'ē chi 'cuuvi 'áámá sa"'ā caavā amigo yeⁿ'ē sa. ¹⁴Ndís'tiī ní amigos yeⁿ'é ndís'tiī ndúúti chi diíⁿ nī cosa chi 'úú ngan'á. 15'Āā ntéé caan'mán chi ndis'tiī ní mozos yen'é ti mozos nguεε deenu sa dε'ē chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nga" a ntii" nyú" yā ye" e sa. Naati ngaⁿ'á chi ndís'tiī ní amigos yeⁿ'é ti tanducuéⁿ'ē chi n'giindiveéⁿ

yeⁿ'ē Chiidá, ngaⁿ'á ngií ndis'tiī.

16 Ndís'tiī nguéé ndeeve nī 'úú, naati 'úú nindeevé ndís'tiī. Ní 'neéⁿ ndís'tiī caati cuuvi candée nī n'gui'i. Ní n'gui'i yeⁿ'e nī 'áámá cūnee. Ní tanducuéⁿ'ē chi caaca nī Chiidá ndúúcū chi duuchí, 'iin'yāⁿ miiⁿ ní tée yā ndís'tiī. 17 Chuū ní ngaⁿ'á ndis'tiī chi dinéⁿ'e nī vi'ī 'áámá nī táámá nī.

'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī nguéé n'diichi ndís'tiī

¹⁸Ndúúti chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī nguéé neⁿ'e yā ndís'tiī 'āā déénu nī chi vmnááⁿ vmnaaⁿ nguéé neⁿ'e yā 'úú. 19 Ndúúti chi canée nī ní diín nī cosas ndúúcū 'iin'yān yen'e in'yeēndī, 'iin'yān yen'e in'yeēndī dinén'e yā ndís'tiī, naati ndís'tiī nguéé yeⁿ'ē i"'yeē"dī ndís'tiī. Ndɛɛvé ndís'tiī vmnaán yen'ē chi din'dái in'yeēndī. Cáávā chuū chi iⁿ'yeēⁿdī nguéé neⁿ'e ndís'tiī. ²⁰N'gaacu nī yeⁿ'e nduudu chi 'úú ngaⁿ'á ngií ndis'tiī: Nguéé vmnaaⁿ ca 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ mandado ti 'iin'yān chi ngan'a ntiinnyun. Ndúúti chi 'iin'yān s'tíī ní can'daa yā 'úú 'tiicá ntúūn can'daa yā ndís'tiī. Nduuti chi diín yā tan'dúúcā chi nga"'á 'tiicá ntúū" dií" yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'á nī. ²¹ Tanducuéⁿ'ē chuū diín yā ndúúcū ndis'tiī caavā chi duuchí ti nguéé n'diichí yā 'iin'yān chi dichó'o yā 'úú.

²²Ndúúti chi nguéé ndaá ndíí nguéé ndúú yaa'ví rá 'iin'yān tuu'mi 'iin'yān ní nguéé déénu yā chi véé nuunndi yen'é yā. Maan ní nguéé mar 'áámá yā chi cuuvi caan'mán yā chi nguéé véé nuundi yēn'e yā.

²³'Iin'yān chi nguéé nen'é yā 'úú 'tiicá ntúūn Chiidá míín ní nguéé nen'e yā

'iin'yān. ²⁴Ndúúti chi 'úú nguết diín nguaan yā ntiinnyūn chi mar 'áámá 'iin'yān nguết diín yā, nguết déénú yā chi véế nuundi yēn'e yā. Naati maan ní n'diichí yā 'úú, ní nguết nen'é yā 'úú ndúúcū Chiidá. ²⁵'Iicu cuuví cuaacu nduudu chi canéé nguūn na ley yēn'e yā: Nguết de'ē caavā chi nguɛe nen'é yā 'úú.

²⁶Naati taachi ndaá yā 'iin'yān chi Espíritu N'dai yen'e Dendyuūs ní tée yā poder s'uuún. Ní 'úú ní dicho'ó Espíritu N'dai chi yen'ē Chiidá. Espíritu N'dai yen'e Dendyuūs ní cuaacu ní cuchii yen'ē Chiidá. Espíritu miin caan'man cuaacú yā yen'ē 'úú. ²⁷'Iicu ndís'tiī ní caan'man cuaacú nī yen'ē 'úú caati canée nī nduucú ndii cuáán naachi chi nga'ā.

Ca"'a Jesús: Chuū nga"'á ngií ndis'tiī 'iicu nguéé nduuvi taá" nī. ²'Ii"'yā" ní 'cuɛɛcú yā ndís'tiī cuaa" chuva'āī yaācū. Ní taachí ndaá hora chi 'caa"'nú" yā ndís'tiī, nacádiinúú" yā chi n'daacā idií" yā ntii"nyu" ye"'é Dendyuūs.

Ní 'ii"'yā" s'tíī ní 'tíícā idií" yā ti nguɛɛ n'diichí yā Chiidá, ndii nguéé nduu 'úú ra. ⁴Maa" ní nga"'á ngií chuū ndis'tiī caati taachí ndaa hora mii" n'gáácú nī ti 'úú ní 'āā ca"'á. Chuū ni nguéé ca"'á ndíí cuaa" ymnaa" ti 'úú caneé ndúúcū ndis'tiī.

Ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs

⁵Can'a Jesús: Naati maan ní can'á n'diichí 'iin'yān chi dichó'ō 'úú. Ní mar 'áámá ndís'tiī nguéé ntiinguuneén nī 'úú: ¿Tíí can'a nī? GChiin chi can'á chi 'túúcā, ní nééné chii ndaāchií staava yen'é nī. 7'Úú ngan'á nduudu cuaacu miin: N'daacā

cáávā ndís'tiī chi can'á. Ndúútī chi 'úú nguéé caⁿ'á tuu'mi ní Espíritu N'dai yen'e Dendyuūs chi tée yā poder ndís'tiī nguéé ndai yā nanáán ndís'tiī. Ndúútī chi 'úú can'á ní 'úú dicho'ó 'iin'yān. 8 Taachí 'iin'yān miin ní ndāa yā, ní caa" má" yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī yeⁿ'ē nuuⁿndi, ní yeⁿ'ē vaadī cuaacu, ní yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ juzgar. ⁹Caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'ē nuuⁿndi chi nguéé i'téénu yā 'úú. 10 Caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e vaadī cuaacu chi 'úú ca"'á nanáá" Chiidá ní 'āā ntéé n'diichí yā 'úú. 11 Caan'mán yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'áámá 'iiⁿntyeⁿ'ē ch'eete yen'e in'yeendí 'cūū 'āā canéé juzgado sa.

¹²Nééné n'deee dendu'ū chi véé chi cuuví ndis'tiī naati maaⁿ ní nguee cuuví cūnee ná vaanicadiinūuⁿ yeⁿ'é nī. ¹³Taachí ndaá Espíritu yeⁿ'é vaadī cuaacu, 'iin'yān miin ní ca'cuéen yā ndís'tiī na tanducué"'ē vaadī cuaacu. Ni nguéé caan'mán yā yen'ē maáⁿ yā ti caaⁿ'máⁿ yā tanducuéⁿ'ē chi n'giindiveéⁿ yā. Ní ch'iⁿ'i yā ndis'tiī de'ē chí cuchiī. 14'Iin'yān miin ní ch'iⁿ'í yā poder yeⁿ'é ti cuta'á yā poder yeⁿ'e 'úú ní ch'iⁿ'í yā ndis'tiī. Ní cuuvi cádiinúúⁿ nī. ¹⁵Nducuéⁿ'ē chi véé yeⁿ'ē Chiidá, chuū ní yeⁿ'é. Cáávā chuū ngaⁿ'á chi Espíritu yeⁿ'e vaadī cuaacu cuta'á yā yen'ē 'úú ní ch'in'í yā ndís'tiī. Ní cádiinúún nī.

Chi ndaachií yeⁿ'é nī ní nduuvi vaadī yeenú

16 Can'a Jesús: Taa 'líín ní 'āā ntéé snaán nī 'úú. Taama vmnén'ee, taa 'líín ní snaán nī 'úú ti 'úú ní can'á nanáán Chiidá.

¹⁷Tuu'mí caⁿ'a n'duuvi discípulos yeⁿ'é yā ngii yā 'áámá yā táámá yā: ¿Dɛ'ɛ chi 'tíícā ngan'a yā ngiī yā s'uuún taan 'líín ní 'āā ntéé chinaán nī 'úú ní taama vmnen'ēe taan 'líín ní chinaán nī 'úú, ti 'úú ní can'á nanáán Chiidá? ¹⁸ Tuu'mi ní ngan'a yā. ¿Dɛ'ɛ chi 'tíícā taan 'líín? Nguéé tuumicadiinuun yú.

¹⁹Ní tuumicádíínuuⁿ Jesús chi neⁿ'e ntiinguuneeⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ, ní ngaⁿ'a yā: ¿'Áá ntííngúúneeⁿ vi'í nī chi 'túúcā ca"'á chií taa" 'líí" ní 'āā ntéé chi naaⁿ nī 'úú, ní taama vmnéⁿ'ēe, taa 'lííⁿ ní chi naáⁿ nī 'úú? ²⁰Cuaacu nííⁿnyú cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngií ndis'tiī: Maaⁿ ní cuɛɛcu nī ní ya'ai nī. Ní iⁿ'yeēⁿdī ní cuuvi yeenú naati ndís'tiī ní chi n̄'daaⁿ chi yá'ai nī ndúúcū vaadī yeenú. ²¹N'daataá chí canee chi 'āā 'cuundiyáāⁿ daiyā tá, véé vaadī ya'ai yeⁿ'ē ta, ti 'āā chéé ndaa hora yeⁿ'ē tá. Taachí 'āā véé daiya tá 'āā ntéé n'gaacu tá yeⁿ'e vaadī ya'ai yeⁿ'ē tá chi yeenú tá chi véé 'áámá daiya tá yeⁿ'é iⁿ'yeēⁿdī. ²²'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī ní canéé vaadī ndaachií nanáaⁿ nī. Naati taama vmnéⁿ'ēe ní n'diichí ntuún ndís'tiī. Ní cuneé nī vaadī yeenú na staava yeⁿ'é nī. Ní mar 'áámá 'iin'yān ní nguéé divíi yā vaadī yeenú yeⁿ'é ndis'tiī.

²³ Ní nguuvi miiⁿ nguéé ntiinguunéeⁿ nī du'ū vεε yeⁿ'é. Cuaacu nííⁿnyúⁿ cuāācū niiⁿnyuⁿ ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi tanducuéⁿ'ē chi caaca nī Chiidá ndúúcū chi duuchí ní Chiidá tée yā ndís'tiī. ²⁴Ndii maaⁿ nguéé du'ū νεε ngiica nī ndúúcū chi duuchí. Caaca nī ní Chiidá tée yā ndís'tiī. Ní vaadī yeenú yeⁿ'é nī cuuvi yeenu taavi.

Jesús chichε yā ndúúcū í "yeē dī

²⁵Chuū chi ngaⁿ'á ndúúcū cuentas yeⁿ'é ndúúcū ndís'tiī. Maaⁿ ní ndaa

hora chi 'āā ntéé can'á yen'é ndis'tiī ndúúcū cuentas naati caan'mán cuaacu yen'ē Chiidá. ²⁶Nguuvi miin ní caaca nī ndúúcū chi duuchí. Ní 'úú nguéé ngan'á chi 'úú nídi'cuíítú Chiidá cáávā ndis'tiī. ²⁷Maan Chiidá neené nen'é yā ndís'tiī caati ndís'tiī nen'é nī 'úú. Ní i'teenu nī chi 'úú chiicá yen'ē Chiidá. ²⁸Chiicá yen'ē Chiidá ní ndaá in'yeēndí 'cūū. Cu'neen ntuún in'yeēndī. Ní nan'á n'diichí Chiidá.

²⁹ Tuu'mí ngan'a discípulos yen'é yā: Cun'dííchí dí maan ní ngan'ā cuaacu di nguéé ndúúcū cuentas.
³⁰ Maan ní tuumicadiinúún 'nū chi deenú nī tanducuén'ē dendu'ū.
Ní nguéé canee ngiinú nī chi ntiinguuneen 'iin'yān n'diī. Cáávā chuū i'teenú 'nū chi chiica nī yen'é Dendyuūs.

3¹Nanˈguɛɛcútaniā Jesús: ¿'Áá i'téénu nī maan? ³²Cunˈdiichí nī. Hora miin ní cuchiī. Ní 'āā ndaā chí can'ā 'muun can'ā miin ndís'tiī na vaacú nī. Ní cuˈneén nūun nī 'úú dámaaán. Naati nguéé canee dámaaán ti Chiidá canée yā nduucú. ³³Chuū ni ngan'á ngií ndis'tiī chi cucáávā 'úú canee 'diiín nī. In'yeēndī ní 'cueenú nī cuuvi. Cuuvi ch'ɛētiinúu nī. 'Úú ní chicheé ndúúcū in'yeēndī.

Jesús ndee yā ndúúcū Chiidá yā caavā discípulos yeⁿ'é yā

Thuū can'a Jesús ní n'diichí yā cuaan nanguuvi ní can'a yā: N'diī Chiidá, hora yen'é ní 'āā ndaā. Diín nī dich'eeté nī Daiya nī. 'Tiicā ntúūn' 'úú chi Daiya nī cuuvi dich'eeté n'diī. ²Tan'dúúcā chi tee nī poder 'úú chi Daiya nī yen'e de'ē

chi diíⁿ nducyaaca 'iin'yāⁿ cáávā chí ca'á vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'iin'yāⁿ chi tee nī 'úú. ³Chuū chi vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chí n'diichí yā n'diī chi 'áámá n'dyaⁿ'ā Dendyuūs chi cuaacu nííⁿnyúⁿ chí Dendyuūs ndúúcū Jesucristo chí dichó'o nī.

4'Úú ní dich'ɛɛté n'diī na yán'āa 'cūū. 'Āā ch'iinú diín ntiinnyun chi teé nī chi diín. 5Maan ní n'diī, Chiidá, dich'ɛɛté nī 'úú, n'diī ndúúcū maán nī, ndúúcū poder chi caneé nduucú maán taachi 'āā 'cuéé cunee in'yeēndī.

⁶Ngan'a cuaacú yen'ë chi duuchi yen'é nī nanáán san'ā s'een yen'e in'yeendí 'cūū chi teé yā 'úú. San'ā s'een yen'e nī. Ní teé nī 'úú. Ní n'giindiveén yā nduudu yen'é nī.
⁷Maan ní déénú yā chi tanducuén'ē dendu'ū chi teé nī 'úú ní yen'é nī.
⁸Ti ndúúdú chi teé nī 'úú ní can'á nanáán 'iin'yān ní 'iin'yān s'een ní n'giindiveén yā nduudu miin. Ní deenu cuaacu yā chi chiīcá nanáán n'diī. Ní i'téénu yā chi n'diī dicho'ó nī 'úú.

9'Úu ngiicá caavā 'iin'yān s'een. Nguéé nidi'cuíítu cáávā in'yeēndī ti cáávā 'iin'yān chi teé nī 'uú, ti yen'é n'diī. 10 Ní taanduvéé dendu'ū yen'é ní yen'é nī. Ní taanduvéé dendu'ū yen'é nī ní yen'é. Ní chuū ch'in'i poder yen'é.

¹¹Ní 'āā ntéé cūneé in'yeēndī naati 'iin'yān s'een snée yā in'yeēndī. 'Úú ní cuchií nanáan nī. N'diī Chiidá chi deeve, diín nī cuidado 'iin'yān chi teé nī 'úú ndúúcū chi duuchí nī. Ní chi cuuví 'áámá yā tan'dúúcā s'uuún ní 'áámá yú. ¹²Taachí caneé ndúúcū 'iin'yān in'yeēndī ní dīin cuidado 'iin'yān ndúúcū chi duuchi

nī, 'iin'yān chi nteé nī 'úú. 'Úú ní dīin cuidado 'iin'yān ní mar 'áámá yā nguéé chindāi yā. 'Áámá nūun san'ā daiya yáánn'guiinūun chindai sa. Ní 'iicu naachi cánéé nguūn ní cúúví cuaacu.

¹³Naati maaⁿ ní cuchií nanáaⁿ nī. Ní nga"'á chuū taachi cuneé i"'yeē"dí 'cūū caati vaadī yeēnu yeⁿ'é canéé nduucú yā, ní cuuvi yeenú taavi yā. 14 Úú ní ca'á 'iiⁿ'yāⁿ nduudu yēⁿ'e nī. Iⁿ'yeēⁿdī nguéé dinéⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ti nguéé ye"'e i"'yeē"dī 'ii"'yā". 'Tiicá ntúū" nguéé yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī 'úú. ¹⁵Nguéé di'cuíítūu chi ndivíi nī 'iin'yān yen'ē í"'yeē"dī. Dií" nī cuidado 'ii"'yā" s'ee" yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. ¹⁶Nguέέ yeⁿ'e i"'yeē"dī 'ii"'yā" s'ee" tan'dúúcā chi nguéé yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī 'úú. ¹⁷Diíⁿ nī dideevé nī 'iin'yān cucáávā nduudu cuaacu yeⁿ'é nī. Nduudu yeⁿ'é nī ní nduudu cuaacu. 18 Tan'dúúcā chi dicho'ó nī 'úú in'yeēndī 'tiicā ntúūⁿ dicho'ó 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ iⁿ'yeēⁿdī. 19 Cáávā 'iin'yān s'een 'úú māan didεενέ maáⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuví yā deeve na nduudu cuaacu.

²⁰Nguéé di'cuiituú dámaan caavā 'iin'yān miin ti cáávā 'iin'yān chi cu'téénu yā 'úú cáávā nduudu yen'ē 'iin'yān s'een. ²¹Ní nducyaaca yā ní 'áámá nūun cuuví yā tan'dúúcā n'diī canée nī nduucú, ní caneé nduucú nī. Níícú 'iin'yān s'een ní canéé ntúun yā 'áámá nūun ndúúcu yú. Ní 'iicu cu'téénú 'iin'yān yen'e in'yeēndī chi n'diī dicho'ó nī 'úú. ²²Ní poder chi tée nī 'úú, miin ni ca'á 'iin'yān. Ní 'áámá nūun cuuví yā tan'dúúcā chi 'áámá nus'ūu. ²³'Úú ní ndúúcū 'iin'yān s'een. Ní n'diī ní ndúúcū 'úú. Níícú 'áámá nūun chi n'daacā cuuví yā. Ní

iⁿ'yeēⁿdī ní cuuvi deenu chi dicho'ó nī 'úú ní chí dinéⁿ'e nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā chi neⁿ'é nī 'úú.

²⁴N'diī Chiidá, 'iin'yān s'eén chi teé nī 'úú, nen'é chi naachi 'úú cuneén, 'iin'yān s'eén cūnée yā nduucú. Ní cuuvi n'diichí yā poder yen'é chi teé nī 'úú caati n'diī ní nen'é nī 'úú ndii taachi 'āā 'cuéé in'yeēndī. ²⁵N'diī Chiidá chi deeve, 'aa ntéé rá chi in'yeēndī nguéé n'diichí n'diī 'úú n'diichí n'diī. Ní 'iin'yān s'tíī ní deenú yā chi n'diī dichó'o nī 'úú. ²⁶'Úú ní ngan'á yen'e chi duuchí nī, ní can'á ngān'an yen'e chi duuchí nī. Níícú maan vaadī nen'e chi nén'e nī 'úú cuuvi cunéé ndúúcu yā. Ní 'úú caneé ndúúcu yā.

Sta'á yā Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

Taachí Jesús caⁿ'á yā chuū, can'dáa yā ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā táámá lado yíícú 'líín chi nguuvi Cedrón naachi canéé 'áámá cheēⁿ yeⁿ'e naāndā. Ní miiⁿ sndaā Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā. ²Judas chí diiⁿ sa entregar Jesús ní n'diichi ntúūⁿ saⁿ'ā na cheēⁿ miiⁿ ti 'āā cánéé n'deee cuuví nduuvidáámá yā Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'é yā na cheēⁿ miiⁿ. ³Saⁿ'ā chiiduú n'gɛɛté ndúúcū sa"ā fariseos teé yā Judas Iscariote soldados ndúúcū policías ní Judas cueⁿ'e sa ndúúcū 'aama taaⁿ soldados ndúúcū policías. Ndaa yā na cheēⁿ miiⁿ ndúúcū lámparas, ndúúcū antorchas, ndúúcū armas. 4 Naati Jesús chi déénú vā tanducué" e dendu u chí cuchii, cue"'e yā ní ndaa yā nanáa" 'ii"'yā" s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: ¿Du'u in'nuúⁿ nī?

SAN JUAN 18 244

⁵Ní nan'guεεcután'a sa yen'e yā: Jesús yen'ē yāān Nazaret miin. Tuu'mí ngan'a Jesús ngií yā 'iin'yān s'een': 'Úú 'iin'yān miin. Canée ntúūn Judas miin, san'ā chí diín nca'a sa 'iin'yān miin, tuu'mi ní san'ā s'een ndaacadaamí yā ní ch'εεtindiití yā na yán'āa. ⁷Nan'guεεcúnée ntuún yā tiinguuneen yā: ¿Du'u ra in'nuún nī? Ní 'iin'yān s'een ní can'a yā: Jesús yen'ē yáān Nazaret miin.

⁸Nan'guɛɛcútaⁿ'ā Jesús: 'Āā ngaⁿ'á ngií ndís'tiī chi 'úú. Ndúúti chi 'úú chi in'nuúⁿ nī, 'cuáaⁿ nī chi naⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ s'tíī.

⁹Ní cuuvi cuaacu chi 'úú chi can'á: 'Iin'yān chí teé nī 'úú, mar 'áámá yā nguéé chi ndai yā. ¹⁰Tuu'mi Simón Pedro chi ndée sa espada ní tun'dáa sa ní 'nuūcá'ai sa ní ch'iica sa veen sa lado tá cuaacu yen'ē sán'ā chi diin mandado yen'e chiiduú ch'eete ca. Ní san'ā miin ní nguuvi sa Malco. ¹¹Tuu'mí Jesús ngan'a yā ngiī yā Pedro: N'nuūn dí espada vaacu. Prueba chí teē Chiidá 'úú, ¿'áá nguéé cánéé chí 'cueenú cuuvi yen'ē?

Jesús nanááⁿ chiiduú ch'εετέ ca (Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

12 Tuu'mi ní 'iin'yān yen'ē 'áámá taan soldado ndúúcū soldado chi yuudu ndúúcū policías yen'ē 'iin'yān Israel s'een ní sta'á sa Jesús ní cachiichí sa 'iin'yān. 13 Ní candée sa vmnáán vmnaan nanáán san'ā chi nguuvi Anás, tii sán'ā miin ní nchan'ā ndiīcú Caifás miin. 'Iin'yān miin ní chiiduú ch'eeté ca nduuyu miin. 14 Ní Caifás miin ca'a sá consejo san'ā Israel s'een chi canéé chí 'cuūvī 'aama san'ā cáávā 'iin'yān.

Pedro canée yā chuva'ai yeⁿ'ē Anás (Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵Ní n'daā Simón Pedro Jesús miiⁿ ní táámá discípulos. Ní chiiduú ch'eeté ca n'diichí yā discípulos miin chí sndaá sa ndúúcū Jesús corredor yeⁿ'ē va'ai yeⁿ'ē chiiduú ch'εεtέ ca miiⁿ. ¹⁶Naati Pedro miiⁿ canéé sá cuaaⁿ dáámí cheendi va'āī. Ní can'dáā taama discípulo chi chiiduú ch'eeté ca n'diichí yā 'iin'yān. Ní yaa'ví yā n'daataá chi canéé cheendi va'āī. Ní diiⁿyúⁿ yā Pedro mííⁿ chεεti va'āī. ¹⁷Tuu'mi ní n'daataá chi diiⁿ mandado chí canéé cheendi va'āī ngan'a tá: ¿'Áá nguéé díí ntúūn 'áámá discípulo yeⁿ'ē saⁿ'a 'cūū? Tuu'mí Pedro ngaⁿ'ā sa: Nguéé 'úú.

¹⁸Ní chééndii saⁿ'ā chi dichíí'vē ndúúcū policías, saⁿ'ā miiⁿ tiivi sa yaⁿ'ā yeⁿ'e yíyūu ti 'áámá 'iichεε. Saⁿ'ā miiⁿ nga'a tavii'nu sa. Ní canée nī ntúūⁿ Pedro ndúúcu sa. Ni chéendii sa nga'a tavii'nu sa ca'a sa.

Anás tiinguunééⁿ sa Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

19 Ní chiiduú ch'ɛɛtɛ́ cá miin nítiinguuneen sa Jesús yen'e discípulos yen'é yā ndúúcū yen'e chi Jesús chi'cueén yā. 20 Jesús nan'guɛɛcután'a yā yen'ē sa: 'Úú ní ngan'á cuaacú nanáán 'iin'yān yen'e in'yeēndī. 'Úú ní chi'cueén na yaācū sinagogas ní na yaacū templo ntúūn naachí nduuvidaama nducyaaca 'iin'yān Israel s'een ní nguɛɛ́ dɛ'ē vɛɛ chi ngan'a n'de'eí. 21 ¿Dɛ'ē tííngúúnéen di 'iú? Tííngúúnéen dí 'iin'yān chi ch'iindiveén yā chí can'á chií 'iin'yān. N'diichi nī. 'Iin'yān s'een déénú yā chi can'á.

²²Taachí Jesús ch'iinu caⁿ'á yā chuū, 'áámá policía chi canéé miiⁿ ch'éⁿ'e sá Jesús, ní caⁿ'a sa: ἐ'Áá 'tíícā nan'guεεcutáⁿ'a di yeⁿ'ē chiiduú ch'εετε ca?

²³Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús: Ndúúti chi nguεε n'daacā chi ngaⁿ'á caaⁿ'maⁿ di dε'ē chi nguεε n'daacā chi ngaⁿ'á. Ndúúti chi n'daacā, ἐdε'ē cuuvi chi n'geⁿ'ē di 'úú?

²⁴Anás miiⁿ ní dichó'o sa Jesús ch'ɛɛchiichí yā nanááⁿ saⁿ'ā chi nguuvi Caifás miiⁿ, saⁿ'ā chi chiiduú ch'ɛɛtɛ́ cá miiⁿ.

Pedro miiⁿ ngaⁿ'a sa taama vmnéⁿ'ēe chí nguếc n'diichi sa Jesús miiⁿ

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵Chééndii Simón Pedro miiⁿ ní nga'a tavii'nu sa saⁿ'ā. Ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: ¿'Áá nguéé 'tíícā chi díí ní discípulo yeⁿ'é yā? Pedro cheeⁿdíítu sa ní ngaⁿ'ā sa: Nguéé 'úú.

²⁶'Áámá saⁿ'ā chi diiⁿ mandado yeⁿ'ē chiiduú ch'ɛɛtɛ́ cá ní saⁿ'ā miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e saⁿ'ā chi chiica Pedro miiⁿ veeⁿ sa. Ngaⁿ'a sa ngii sa saⁿ'ā: ¿'Áá nguɛ́ɛ́ n'diichí dii chɛɛti chéēⁿ naāndā miiⁿ ndúúcu yā?

²⁷Taama vmnéⁿ'ēe ní cheeⁿdiitú táaⁿ Pedro: Nguἕε 'úú. Ní miⁿniiⁿyu miⁿniiⁿyu ní tusaⁿ'ā chiita tī.

Jesús nanáán Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

²⁸Ní candέε sa Jesús miiⁿ tyaaⁿ tyaaⁿ yeⁿ'ē nanááⁿ Caifás miiⁿ ndii naachi canéé cuarto yeⁿ'ē juzgado. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéε chi ndaá yā cuaaⁿ chεεti va'ai ch'εετε miiⁿ cáávā chi nguéε neⁿ'e yā chi cuneedáámí yā nuuⁿndi taachi ché'e yā nguiinú yeⁿ'ē pascua. ²⁹Tuu'mi ní can'daā

Pilato chuva'aī nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: ¿Dɛ'Ē nuuⁿndi yeⁿ'Ē saⁿ'a 'cūū vɛɛ?

³⁰Nan'guεεcután'a yā ní can'á yā 'iin'yān: Ndúúti chi san'a 'cūū chi nguεε du'ū vεε diin sa, nguέε teé 'nū san'ā n'diī.

³¹Tuu'mi ní ngaⁿ'ā Pilato ngii sa 'iin'yāⁿ s'eeⁿ: Cuta'á nī 'iin'yāⁿ. Ní n'diichí yā dɛ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yā véé tan'dúúcā chi canéé na ley yeⁿ'é nī. Níícú 'iin'yāⁿ Israel s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Nús'uu ní nguéé cánéé chí 'caaⁿ'nuⁿ 'nū mar 'áámá 'iin'yāⁿ.

32 Ní cuuví cuaacu chi can'a Jesús miin. Ní can'a yā chí cadiinuun 'iin'yān dɛ'ɛ vaadī n'gii 'cuuvi yā. 33 Níínnuun ndáá ntúūn Pilato cuarto yen'ē juzgado. Ní 'cáí sa Jesús miin ní can'a yā: ¿'Áá díí chi Rey yen'ē 'iin'yān Israel s'een chi judíos?

³⁴Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús: ¿'Áá ngaⁿ'a dii chuū yeⁿ'e maāⁿ di o 'iiⁿ'yāⁿ 'cúū ch'iⁿ'i yā ní ngaⁿ'a yā n'diī yeⁿ'ē 'úú?

35 Pilato miiⁿ ní nˈguɛɛcutánⁱa sa: ¿'Áá 'úú chi san'a Israel 'úú? 'Iin'yān yen'e nación yen'ē di ndúúcū chiiduú nˈgɛɛté nteé yā dii 'úú. ¿Dɛ'Ē n̄diín di?

36 Nan'guεεcútan'ā Jesús: Cuaan naachi 'úú chi 'iinntyen'e nguέε canéé in'yeendí 'cūū. Ndúúti chi yen'ē in'yeendí 'cūū naachi caan'man ntiinnyún tuu'mi ní 'iin'yān chi diin mandado yen'é ní 'cuun'man yā cáávā 'úú ni nguéε nica'á yā 'úú 'iin'yān Israel s'een. Maan ní cuaan naachi 'úú chi 'iinntyen'e nguέε yen'ē in'yeendí 'cūū.

³⁷ Tuu'mi ngaⁿ'a Pilato ngii sa 'iin'yāⁿ: Tuu'mi, ἐ'áá díí chi rey miiⁿ? Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús: Díí ngaⁿ'ā di chi rey 'úú ní 'tíícā 'úú. 'Úú ní cáávā chuū ch'iindiyaán, ní cáávā chuū chi ndaá in'yeendí 'cūū, caavā chi caan'man cuaacú yen'ē nduudu cuaacu. Nducyáácá 'iin'yān chi yen'ē vaadī cuaacu miin, n'giindiveén yā nduudu yen'é.

Jesús canéé chí 'cuūvi yā

(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

38 Tuu'mí ngan'ā Pilato: ¿Chεε chí vaadī cuaacu? Taachí can'a Pilato chúū ní can'dáá ntuún sa nanáán 'iin'yān Israel s'een ní can'a sa 'iin'yān Israel s'een: 'Úú ní nguéé ndaācá mar 'áámá nuunndi yen'é yā. 39 Naati cáávā costumbre yen'e ndís'tiī ní 'úú caneecúúnmín chí ín'dεεchí 'áámá san'ā chi preso sa 'viicu yen'e pascua. ¿'Áá nen'é nī chi in'dεεchí Rey yen'ē 'iin'yān Israel s'een?

40 Tuu'mi ní 'cai ntúūn nducyaaca yā, ní ngan'a yā: Nguéé 'iin'yán 'cūū ti Barrabás. Níícú sanā Barrabás miin ní neené duucu sa.

Tuu'mi ní sta'āa Pilato Jesús miin ni ch'en'e sa 'iin'yān.

Ní soldados ní din'dáa sa 'áámá corona yen'ē yáán ní chi n'duu sá na tiín yā. Ní chi'nuún sa 'áámá catecai morado 'iin'yān. Ní can'a sa: Nééné 'náán cānee di ín'yeēndi, dii, Rey yen'e 'iin'yān yen'e Israel. Ní n'gen'é sa 'iin'yān.

⁴Tuu'mí can'dáa ntuuⁿ Pilato chuva'āī. Ní caⁿ'ā sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cuin'diichí nī, tun'daá 'iiⁿ'yāⁿ chuva'āī niicu tuumicadiinúúⁿ nī chi nguếć n'diichí mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿ'é yā.

⁵Ní can'daā Jesús chuva'āī. Can'dέε yā corona ye¹'e yáá¹ ndúúcū catecai morado yā. Ní nga¹'a Pilato mii¹: Cun'dííchí nī sa¹'ā. ⁶Taachí n'diichí yā 'iin'yān tuu'mi ní chiiduú n'gɛɛté ndúúcū policías n'gaī yiicu sa: Cu'néénga'á nī 'iin'yān. Cu'néénga'á nī 'iin'yān. Tuu'mi ngan'ā Pilato ngii yā 'iin'yān s'een: Cuta'a ndis'tiī 'iin'yān, ní cu'néénga'á nī 'iin'yān, ti 'úú ní nguéé indaacá mar 'áámá nuunndi yēn'e yā.

⁷Nan'guεεcútaⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ: Nús'uū ní cánéé ley yeⁿ'é 'nū. Ní tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ canee chi 'cuuvī caati caⁿ'a yā chi maáⁿ yā Daiya Dendyuūs 'iiⁿ'yāⁿ.

⁸Taachí ch'iindiveeⁿ Pilato chuū dii'yā ca sá chiī. ⁹Chindáa ntuūⁿ sa cuarto yeⁿ'ē juzgado ní caⁿ'á yā chii yā Jesús: ¿Tií 'iiⁿ'yāⁿ dii? Naati Jesús ní nguéé caⁿ'a yā.

10 Tuu'mi ní can'a Pilato Jesús: Dii, ¿'áá nguεε ngan'ā di yen'é? ¿'Áá nguεε deenu di chi 'úú ní cúúví caan'man ntiinnyún chi cu'néénnga'á nī dii, ní cuuvi n'tεεchí ntúun dii?

¹¹Nan'guεεcútaⁿ'ā Jesús miiⁿ: Nguέέ du'ū νεε cuuvi diiⁿ di ndúúcū 'úú ndúúti chi nguéé du'ū νεε ndii ca'a yeⁿ'ē di yeⁿ'ē va'ai chεεti nguuvi. 'Iiⁿ'yāⁿ chi tee yā 'úú chi preso 'úú nanáá n'diī, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ dich'εετε ca nuuⁿndi yēⁿ'e yā.

¹²Ndíí tuu'mi ní nen'e Pilato n'tεεchi sa 'iin'yān. Naati 'iin'yān Israel s'een n'gai yiicú yā ní ngan'a yā: Ndúúti chi san'á 'cūū n'tεεchi di, nguέε dii amigo yen'ē César. Nducyáacá 'iin'yān chi ngan'a yen'é yā chi maán yā rey ngan'a yā contra César.

¹³Tuu'mí Pilato, taachi ch'iindiveeⁿ sa chuū, candέε sa Jesús chuva'āī. Ní ch'iindi sa ná silla yeⁿ'e juzgado chi nguuvi Enlosado, ní nduudu 247 SAN JUAN 19

hebreo neⁿ'e caaⁿ'maⁿ Gabata. ¹⁴Ní nguuvi chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē 'viicu yeⁿ'ē pascua, tan'dúúcā ndiichúúví na nguuvi. Tuu'mí ngaⁿ'a Pilato 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ: Cuin'diichí nī Rey yeⁿ'é nī.

¹⁵Naati 'iin'yān s'een 'caí yā diitú yā: Divíi nī 'iin'yān, divíi nī 'iin'yān, cu'néénga'á nī 'iin'yān.
Tuu'mí ngan'a Pilato: ἐ'Áá rey yen'é nī chi cu'néénga'á nī? Tuu'mí nan'guɛεcútan'ā san'ā chiiduú n'gɛεtέ: Nguɛ́ε rey yēn'e 'nū caati 'āā César nuún.

¹⁶Tuu'mi ní Pilato ca'á yā Jesús miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'iicu cu'nééⁿnga'á yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ sta'á yā Jesús miiⁿ ní candέε yā 'iiⁿ'yāⁿ.

Cu'nééⁿnga'a yā Jesús ní ch'īi yā (Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

¹⁷Ní Jesús candέε yā cruz yēⁿ'e yā. Ní can'dáa yā na lugar chi 'áámá lado yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén chi nguuvi Calavera chi lugar 'Iini Nga'ai Tiīin, 'iicu nduudu hebreo neⁿ'e caaⁿ'maⁿ Gólgota. ¹⁸Naachí cu'nééⁿnga'á yā Jesús ndúúcū taa na 'uuví yā. 'Áámá yā 'áámá 'áámá lado 'iicu Jesús miiⁿ ní naavtáⁿ'ā canuúⁿ yā. ¹⁹Ní 'neeⁿ Pilato miiⁿ 'áámá letra chi n'duu sá nanááⁿ cruz ní canéé nguūⁿ miiⁿ, Jesús yeⁿ'ē yaāⁿ Nazaret, Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e Israel. ²⁰Ní neené 'yaa" 'ii"'yā" Israel s'ee" ch'eé" yā letra 'cūū ti nááchí cu'nééⁿnga'a yā Jesús miiⁿ niiⁿnuúⁿ na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ. Canéé nguūⁿ miiⁿ na nduudu hebreo ndúúcū nduudu griego ndúúcū nduudu latín. ²¹Ní ngaⁿ'a saⁿ'ā chiiduú n'gɛɛté yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ngii sa Pilato: Nguέć 'neeⁿ di Rey yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e Israel naati maáⁿ yā ngaⁿ'a yā: 'Úú Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel 'úú.

²²Nanˈguεεcútaⁿˈā Pilato saⁿˈā miiⁿ: Chiiⁿ ˈneéⁿ ˈāā ˈneéⁿ.

²³Taachi soldados chi'neeⁿnga'ā sa Jesús, sta'á sa catecai yā ní diīⁿ sa repartir catecai yā. Niicu 'áámá 'áámá tááⁿ catecai yā 'aama soldado. Abrigo catecai yā miiⁿ nguéé n'deenyú ndii 'nííⁿnúⁿ ndíí cuaaⁿ ndiiya. ²⁴Ní caⁿ'a sa nguaaⁿ maáⁿ sa: Nguéé 'canuu cuū̄ⁿ yú naati tun'daī yú suerte yeⁿ'ē yú nduūcū. Du'ú yeⁿ'ē cuuvi. Ní 'iicu cuuví cuaacu naachí canee nguū̄ⁿ chi ngaⁿ'ā:

Nca'á yā catecaí nguaaⁿ maáⁿ yā, ní na catecaí ch'ií yā suerte. Ní soldados ní diiⁿ sa chuū.

²⁵Ní chεεcuú Jesús miiⁿ canée yā niiⁿnuúⁿ ná cruz yeⁿ'e Jesús ndúúcū vi'ī chεεcuú yā chi nguuvi María chi n'daataá yeⁿ'ē Cleofas, ndúúcū María Magdalena. ²⁶Taachí n'diichi Jesús chεεcú yā ndúúcū discípulos chi ya'āī 'iinú yā chi caneé niiⁿnuúⁿ tuu'mi ní Jesús ngaⁿ'á yā ngiī yā chεεcú yā: N'diī n'daataá, cun'dííchí nī daiya nī. ²⁷Tuu'mi ní ngaⁿ'a yā ngiī yā discípulo: Cun'diichi di, 'ííngaā chεεcu di. Ndíí tuu'mi ní discípulo miiⁿ ní dichεεcú yā 'iiⁿ'yāⁿ.

Jesús ch'īi yā

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

²⁸Cho'ó tanducueⁿ'ē chuū ní déénú Jesús chi tanducuéⁿ'ē dendu'ū ní 'āā chii cuaacu. Niicu naachi canéé nguūⁿ níicú cuuvi cuaacu. Ngaⁿ'a Jesús: Yaacá.

²⁹Mííⁿ canéé 'áámá vaso ndiitu vinagre. Tuu'mi ní 'áámá soldado dicuutu yā 'áámá esponja ndúúcū vinagre. Ní chi'neeⁿ yā na áámá yáⁿ'á hisopo. Ní s'neeⁿ yā na cheendi Jesús. ³⁰ Taachí Jesús chi'i yā vinagre, caⁿ'a yā: Ch'íínú tanducuéⁿ'ē dendu'ū. Ní nadicua'á yā tiiⁿ yā chi n'nééⁿ maáⁿ yā espíritu yēⁿ'e yā.

Soldado n'da'ai yā 'iini 'tiicua Jesús ndúúcū 'aama lanza

3¹Tuu'mi ní caati nguuvi viernes chi diín yā ntiinyun yen'ē 'viicu pascua miin, ní 'iin'yān Israel s'een di'cuíítu sa Pilato chi 'cúunmān sa 'ííní ca'a san'ā s'een ní candée sa cuerpo yen'é yā. Caati nguée nen'é sa chi canée cuerpo yen'é yā na cruz nguuvi sábado miin caatí sábado ní nguuvi ch'eete yen'e 'viicu pascua. ³²Ní ndaā soldados ní ndaa sa nanáán san'ā chi vmnáán vmnaan. 'Tíícā 'cuún sa ca'a sa. 'Tíícā 'cuún ntúūn sa ca'ā taama sa. ³³Naati taachí ndaa sa nanáán Jesús miin, ní caati n'diichí yā chi 'āā n'dii Jesús nguéé 'cuún sa ca'a yā.

³⁴Naati 'áámá soldado n'da'ai sa tiicuá Jesús ndúúcū 'aama lanza ní can'daā yuuúⁿ ndúúcū nuūⁿnīⁿ. ³⁵'lin'yāⁿ chí n'diichí yā ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu. Níícú chiiⁿ chi ngaⁿ'á yā. Miiⁿ ní cuaacu chííⁿ. 'licu déénu yā chi ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu níícú ndís'tiī ntúūⁿ ní cu'teenú nī. ³⁶Níícú chuū cho'ōo ní cúúví cuaacu chi canée nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs: Mar 'áámá 'iini yeⁿ'é yā nguéé 'cúúⁿ sa. ³⁷Ní taama naachi canéé nguūⁿ ní ngaⁿ'ā: N'diichí yā 'iin'yāⁿ chi cho'ōo nééⁿ tiicuá yā.

S'nuúⁿ yā Jesús cheeti yáinyāⁿ (Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸Cho'ōo chuū. José yeⁿ'ē yáāⁿ Arimatea chi 'áámá discípulo yeⁿ'e Jesús n'de'ei n'de'éí nūun ti 'va'a sa 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ, di'cuíítu sa Pilato miiⁿ chi cuuví candεε sa cuerpo veⁿ'ē Jesús. Ní 'cuūⁿ Pilato saⁿ'ā miiⁿ. Tuu'mi ní ndaā sa ní nadivíi sa cuerpo yeⁿ'ē Jesús miiⁿ ní candέε sa cuerpo miiⁿ. ³⁹Ndaa ntúūⁿ Nicodemo, saⁿ'ā chi vmnaaⁿ indaá sá nanááⁿ Jesús miiⁿ 'aama n'gaaⁿ, ní ndέε sa 'áámá perfume chi ndístaⁿ'ā perfume yeⁿ'ē mirra ndúúcū áloes. Ngíí tanduu 'áámá ciento libras. 40 Sta'á yā cuerpo yeⁿ'e Jesús ní ch'εεcú yā ná tiīnūuⁿ ndúúcū perfume miiⁿ, tan'dúúcā costumbre yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ taachí n'giichí yā tinaⁿ'ā. ⁴¹Ní lugar miiⁿ naachi chi'neeⁿnga'a yā, miiⁿ canéé 'áámá chéēⁿ naāndā. 'Íícú cheeti chéen miin canéé 'áámá yáinyāⁿ ngai. Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé in'nuún yā cheeti. 42 Cáávā chi nguuvi viernes chi ch'iindiyaáⁿ yā yeⁿ'e 'viicú yeⁿ'e pascua yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ, s'nuúⁿ yā cuerpo Jesús miiⁿ cheeti yáinyāⁿ miiⁿ chi canee niiⁿnuúⁿ.

Jesús nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā (Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

20 'Áámá domingo chi nguuvi vmnáán vmnaan yen'e ndεετε miin tá María Magdalena nééné 'da'a ca ndaā tá na yáinyān. Ní n'diichi tá tuūu miin chi ndiiviī na yáinyān.

Tuu'mi ní n'daataá ngéenū tá nanáán Simón Pedro ndúúcū táámá discípulo, 'iin'yān chi dinén'e taavi yā Jesús.

Tuu'mí ngan'ā tá ngii tá san'ā s'een: 'Āā ndiivíi yā Jesús miin ná chεεti yáinyān, ní nguết deenu yú tií n'néen yā 'iin'yān.

³Ní can'dáā Pedro miiⁿ ndúúcū taama discípulo ní ndaá yā na 249 SAN JUAN 20

yáinyāⁿ. ⁴Ngéénū, ngéénū nduu 'uuví yā. Táámá discípulo diitu cá chéénu sa nguéé ti Pedro, ní ndaá vmnaaⁿ sa na yáinyāⁿ. ⁵Can'díi sa ní n'diichi sa. Ní n'diichi sá chi 'aa dámaaⁿ tiīnūuⁿ miiⁿ snúūⁿ naati nguéé chi ndaa sa cheeti yáinyān. ⁶Simón miiⁿ ní sndaā sa cheeti yáinyāⁿ. Ní n'diichi sa tiīnūuⁿ miiⁿ naachi snúuⁿ. ⁷Niicu pañuelo ch'eete ca tiīiⁿ nguéé dáámá tiīnūuⁿ lino. Ndéétií nduu cánéé táámá cuaaⁿ. ⁸Tuu'mi ní sndaa ntúūⁿ táámá discípulo chi ndaā vmnááⁿ vmnaaⁿ ná yáinyāⁿ ní n'diichí yā ní chi'téénu yā. ⁹Tii nguéé déénu yā chi canéé nguūⁿ chí Jesús miiⁿ cuuví nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¹⁰Ní ngueecundií discípulos na vaacu yā.

Jesús nndaaca yā María Magdalena (Mr. 16.9-11)

¹¹ Naati tá María canee ta chúva'āī yáinyāⁿ. Neené ngεεcu tá. Ní di'cua'áí naaⁿ tá n'diichi tá chεεti yáinyāⁿ. ¹²Ní n'diichī tá na 'uuvi ángeles ndúúcū catecaí yā cuέε. 'Áámá ángel miiⁿ vεε yā cuaaⁿ tiīⁿ naachi canúúⁿ cuerpo Jesús miiⁿ ní táámá yā vεε yā cuaaⁿ ndiiya. ¹³Ní caⁿ'á yā: Díí n'daataá, ċdɛ'ɛ̄ cúúví chí ngεεcu di? Tuu'mí ngaⁿ'a tá: Caati candέε yā Señor yeⁿ'é, ní nguéé deenú tií s'néeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ.

14 Taachi can'a tá chuū, ndaacadaami tá. Ní n'diichi ta Jesús chi canée yā miin naati nguéé deenu tá chi Jesús miin. 15 Tuu'mí ngan'a Jesús ní ngii yā tán'ā: Díí n'daataá, ¿dɛ'ē cúúví chí ngɛɛcu di? ¿Du'ū in'nuun di? 'Iicu n'daataá miin ní nacadíínuun tá chi 'iin'yān 'cúū ní

'iin'yān chi diin cuidado yen'ē chéēn yen'e naāndā miin. Ní can'a tá: Señor, ndúúti chi dii candɛɛ di 'iin'yān cuuvi di 'úú tií chi'neen dí 'iin'yān ni 'úú ní candɛɛ 'iin'yān.

¹⁶Tuu'mi ngaⁿ'a Jesús miiⁿ: María. Nguεεcundíí ntuūⁿ ta ní ngaⁿ'ā ta: Raboni. (Nduudu 'cūū neⁿ'e caaⁿ'maⁿ, Maestro.)

17 Tuu'mí ngan'a Jesús: Nguéé tuū'vī di 'úú caati 'āā cuéé can'á nanáán Chiidá. Naati dii, cuén'e di n'diichi di hermanos yen'e yú ní caan'man di cuuvi di 'iin'yān: Can'á nanáán Chiidá ní nanáán Chiida yú, nanáán Ndyuūs yen'é ní nanáán Ndyuūs yen'é yú.

¹⁸Cheⁿ'e tá María Magdalena nanááⁿ discípulos ní caⁿ'a tá chi n'diichi tá Jesús miiⁿ. Caⁿ'a tá chii tá discípulos nduudu chi Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā táⁿ'ā.

Jesús nndaacá yā discípulos (Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹Chii chí nguiīnū yeⁿ'e maāⁿ nguuvi domingo mííⁿ, nguuvi vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'ē ndεετε miiⁿ ní naachi snúūⁿ discípulos ní nduudí cheendi va'āī miiⁿ caati 'va'á yā 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. Ndaa Jesús miiⁿ. Ní canée yā naavtaⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní caⁿ'a yā: Cuuvi 'diiíⁿ ndúúcū ndís'tiī.

20 Taachí can'a yā chuū, ní ch'in'i yā ta'á yā ndúúcū tiicuáá yā. Ní discípulos yeenú taaví yā chí n'diichí yā Jesús. ²¹ Tuu'mí ngan'ā ntúūn Jesús ngii yā 'iin'yān': Cuuvi 'diiín ndúúcū ndís'tiī. Tan'dúúcā chi dichó'o Chiidá 'úú, 'tiicá ntúūn 'úú dicho'ó ndis'tiī.

²²Taachí caⁿ'a yā chuū tiivineeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a yā: Cuta'á nī Espíritu

N'dai ye"é Ndyuūs. ²³'Ii"'yā" chi ndís'tiī nadich'ɛɛcú nī nuū"ndī ye"é yā, ní 'āā nach'ɛɛcu ye"é yā. 'Ii"'yā" chíí nguéé nadich'ɛɛcu nī nuu"ndi ye"é yā, 'āā nguéé nach'ɛēcu ye"é yā.

Nguéé chi'teenú Tomás

²⁴Naati Tomás 'áámá discípulo chi nguvi Dídimo chi Gemelo nguết cúnéé sá ndúúcū san'ā s'een taachi Jesús miin ndaá yā. ²⁵Chíí tan'duuvi discípulos miin ngan'a yā ngii yā san'ā: N'diichí 'nū Señor miin. San'ā miin ní ngan'a sa ngii sá 'iin'yān s'een': 'Úú ní nguết cu'teenú ndúúti chi nguết n'diichí, ní nguết tiinguú nduutita'á naachí ch'εεchi clavos, ní tiinguú ta'á ná tiicuáá yā.

²⁶Ch'iinu niiní nguuvi veete ntúūⁿ discípulos snée yā cheeti va'āī. Mííⁿ canéé Tomás ndúúcu yā. Ní nduudí cheendi va'āī miiⁿ. Ndaa ntúūⁿ Jesús miiⁿ. Ní canúuⁿ yā naavtaⁿ'ā ní caⁿ'a yā: Cuuvi 'diiíⁿ ndúúcū ndís'tiī.

²⁷ Tuu'mí ní Jesús ngaⁿ'a yā ngiī yā Tomás miiⁿ: Tiingúú nduutitá'a di 'muuⁿ ní n'diichi di ta'á. Ní tiingúú ta'a di ndii 'muuⁿ ní tiingúú ta'ā di tiicuáá. Ní nguéé chí nguéé cu'téénu dí, canéé chi cu'téénu dí.

²⁸ Tuu'mi ní Tomás miiⁿ ní caⁿ'ā sa: N'diī Señor yeⁿ'é. N'diī Dendyuūs yeⁿ'é.

²⁹Tuu'mi ní ngaⁿ'a Jesús miiⁿ: Tomás, díí ní chi'téénu di tiī n'diichi di 'úú. N'daí 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'diichi yā 'úú ní chi'téénu yā.

¿De'e cúúví chi véé libro 'cūū?

³⁰Ní nééné n'deēe ca señales chi ch'iⁿ'i Jesús nanááⁿ discípulos yeⁿ'é

yā chi nguết canéé nguūⁿ na libro 'cūū. ³¹Naati chuū ní canéé nguūⁿ níícú cuuvi cu'téénu di chi Jesús miiⁿ chi Cristo chi Daiya Dendyuūs. Ní chi cu'téénu di 'iiⁿ'yāⁿ ní cunee ndúúcū vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ cáávā chi duuchi yā.

Jesús nndaacá yā ndεēchē discípulos yeⁿ'é yā

Cuayiivi chi cho'oo chuu chiináāan ntúūn maan Jesús miiⁿ yeⁿ'ē discípulos yeⁿ'é yā niiⁿnuúⁿ ná yaana nuuⁿniⁿ'yáⁿ'ā chi nguuvi Tiberias ní 'túúcā chiinaáⁿ yā. ²Ndidaama yā Simón Pedro ndúúcū Tomás miiⁿ chi nguuvi Dídimo chi Gemelo, ndúúcū Natanael saⁿ'ā veⁿ'e váāⁿ Caná yeⁿ'ē yáⁿ'āa Galilea, ndúúcū na 'úúví saⁿ'ā daiya Zebedeo ndúúcū táá na 'uuvi discípulos yeⁿ'e Jesús. ³Tuu'mí ngaⁿ'a Simón Pedro: Caⁿ'á tungaáⁿ 'yaācā. Tuu'mí ngaⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngii yā saⁿ'ā: Caⁿ'ā ntúuⁿ nús'uu ndúúcu di. Ní cueⁿ'e yā ní chindáa yā na 'áámá barco. Nguiīnū miiⁿ nguéé sta'á yā mar 'áámá tī. 4Chi deeve táámá nguuvi, Jesús ní caneé yā cuaaⁿ 'diitú yā yaana nuuⁿniⁿ'yáⁿ'ā naati discípulos nguéé túúmicadíínuuⁿ yā chi Jesús miiⁿ. ⁵Ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Ndís'tiī, saⁿ'ā n'gaiyáāⁿ ¿'áá vέξ chi tungaaⁿ di chi che'e yú? Nan'gueecután'a yā yen'e yā: Nguéé.

⁶Tuu'mi ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Ca'nuúⁿ nī yaāna lado ta cuaacu yeⁿ'ē barco miiⁿ ní ndaacá nī. Tuu'mi ní chi'nuúⁿ yā yaāna tií ní 'āā ntεε ngii dííⁿ yā tun'dáa yā chi neené tááⁿ n'gii 'yaācā. ⁷Tuu'mi ní discípulo chi neené diya'āī 'íínu

251 SAN JUAN 21

Jesús nga" a sa ngii sa Pedro: Señor miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'tíī. Ní Simón Pedro, taachi ch'iindiveeⁿ sa chi Jesús miiⁿ nuⁿnuúⁿ sá catecai sa ti dámaāⁿ ngáaⁿ sa, ní chindáa sa cheeti yaana nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. ⁸Ni tanduu 'uuvi discípulos ndaá vā ndúúcū barco ti nguéé dáanā ya" aī chi chinée yā yeⁿ'e yáⁿ'āa miiⁿ ti tandúú na cuūúⁿ ngeecu ndiichi metros. Ngíí n'daā yā yaāna yen'e 'yaāca. 9 Taachí n'cheéⁿ yā yáⁿ'āa miiⁿ n'diichí yā n'giichi yáⁿ'ā. Ní 'áámá 'yaācā nduú tī nanáán nduucyán'ā. Ní n'diichí yā pan. 10 Tuu'mí ngan'a Jesús ngiī yā sa"'ā: Teé nī ta n'duuvi 'yaācā chí caama sta'á nī maaⁿ.

11 Cuchεε Simón Pedro ní nandέε sa yaāna na yánaā miin ndiituú 'yaācā n'gεετέ, ngii 'áámá ciento 'uuvī ngεεcu n'diichi 'íínú, ní yaāna miin nguéé chi teēn n'dáá rá chi n'deee taaví 'yaācā. 12 Tuu'mi Jesús ngana yā ngii yā sanā s'een: Cuchií nī ca'diinú nī. Mar 'áámá discípulo miin nguéé tiinguuneén yā 'iin'yān: ¿Du'u rá díí? Ti 'āā deenú yā chi Jesús miin. 13 Ndaā Jesús miin ní sta'á yā pan ní ca'a yā 'iin'yān. 'Tíícá nī ntúūn diín yā ndúúcū 'yaāca.

¹⁴'Āā chií 'iinu cuuvi chi n'geenaāaⁿ Jesús yeⁿ'ē discípulos yeⁿ'é yā taachí 'āā nnduuchi yā nguaaⁿ tináⁿ'ā.

Ca'a di chi ché'é 'iiti cuūchī yen'é

15 Taachí ch'iinu ca'diinú yā, Jesús ngan'a yā ngii yā Simón Pedro: Simón, díí daiya Jonás, ¿'áá nen'e ca di 'úú, nguéé ti chuū? Tuu'mí ngan'a sa ngii sa Pedro: 'Tííca, Señor, n'diī ní déénú nī chi nen'é n'dīī. Ngan'a yā ngii yā san'ā: Ca'á di 'iiti cuūchi 'líín yen'é chí che'é tī.

¹⁶ Jesús ní ntiinguuneeⁿ ntuúⁿ yā yeⁿ'e saⁿ'ā naachi ndii 'uuvi cuuvi: Simón, díí daiya Jonás, ¿'áá neⁿ'e di 'úú? Nan'guεεcútaⁿ'a sa yēⁿ'e yā: 'Τίίca, Señor, n'diī ní déénú nī chi neⁿ'é n'dīī. Tuu'mí ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Ca'á dí 'iiti cuūchī yeⁿ'é chi che'é tī.

¹⁷Tuu'mí ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā naachi ndii chíín ndii 'íínú cuuvi: Simón, dii san'ā daiya Jonás, ¿'áá neⁿ'e di 'úú? Canéé ndaachi yiinú Pedro chí 'āā naachi ndii chíín ndii 'íínú cuuvi yaa'ví yā san'ā: ¿'Áá neⁿ'e di 'úú? Tuu'mí ngaⁿ'a sa ngii sa 'iiⁿ'yāⁿ: Señor, n'diī déénú nī tanducué"'ē dendu'ū. Maa" ní deenu nī chi neⁿ'é n'diī. Tuu'mí ngaⁿ'a Jesús ngii yā saⁿ'ā: Ca'á dí 'iiti cuūchi yeⁿ'é, chi che'é tī. ¹⁸Cuaacu níínyún cuāācū niinyun ngan'á ngií dii: Taachi saⁿ'ā 'lííⁿ dii in'nuuⁿ canúún dí catecai di ní chen'e di naachi neⁿ'e di. Naati taachí 'āā cuuvi ndiicú di ndoo tá'a di ni táámá 'iiⁿ'yāⁿ in'nuúⁿ yā catecai di ní candέε yā dii naachi nguέέ neⁿ'ē di.

¹⁹Ní chuū Jesús can'a yā ní ngá'a yā chi cádiinuun sa de'é vaadī n'giī diīin honrar Dendyuūs miin. Ch'iinu can'a yā chuū, tuu'mí ngan'a yā ngiī yā Simón Pedro: Can'dáa di 'úú.

Discípulo chi ne"e taavi Jesús

²⁰Nguεεcundíī Pedro miiⁿ n'diichi sá discípulo chi dineⁿ'é Jesús, discípulo chi cueⁿ'e sa ndúúcū Jesús. Sáⁿ'ā chi candiitínee sa 'iiⁿ'yāⁿ taachi 'āā caama chi che'e nguiinú yā. Ní 'āā caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Señor, ¿du'ū chi canéé chí diiⁿ entregar n'diī? ²¹Taachi Pedro miiⁿ

SAN JUAN 21 252

n'diichi sa discípulo miiⁿ tuu'mí ngaⁿ'a yā ngii yā Jesús: Señor, ¿dɛ'ɛ idiiⁿ sáⁿ'ā tíī?

²²Tuu'mí ngaⁿ'ā Jesús ngii yā saⁿ'ā: Ndúúti chi 'úú chi neⁿ'é chi cunee sá ndii taachi nindaá, ¿dɛ'é ineeⁿ di chííⁿ? Díí can'dáa di 'úú.

²³Caāvā nduudu 'cūū tuumicadiinuuⁿ vi'ī s'eeⁿ chi discípulo miiⁿ nguéé canéé chi 'cuūvī sa. Naati Jesús ní nguéé caⁿ'á yā chi nguéé 'cuūvī sa, naati Jesús caⁿ'a yā: Ndúúti chi 'úú chi neⁿ'é chi cunee sá ndii taachi nindaá, ¿dɛ'ɛ́ ineeⁿ di chííⁿ?

²⁴San'á 'cūū discípulo chi ngan'ā cuaacu sa yen'ē chúū. Ní idingúun sa chuū. Ní deenu yú chi chiin chi ngan'a sa ní nduudu cuaacu ní cuaacu níínnyún chi nduudu cuaacu.

²⁵Neené n'deēe n'dáí cosa chi diín Jesús miin. Ndúúti chi canéé nguūn 'áámá 'áámá cosa 'úú nadacadíinúún chi maan rá in'yeēndí 'cūū nguéé tunéén libros chi canéé nguūn yen'e chuū. 'Tíícā chiī.

CHUŪ CHI DIIⁿ APÓSTOLES

Dendyuūs caⁿ'a yā chi tée yā Espíritu N'dai

Dii Teófilo, taachí vmnááⁿ vmnaaⁿ dinguúⁿ yeⁿ'e di, caⁿ'á ven'e tanducuén'e chi 'túúcā diin Jesús ní ca'cueéⁿ yā, ²ndii nguuvi chí cunaⁿ'ā Jesús va'ai chɛɛti nguuvi. Vmnááⁿ vmnaaⁿ chi cunaⁿ'ā Jesús miiⁿ ch'íínú ca'a yā orden yeⁿ'é yā apóstoles caava Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs. Jesús ndεενέ yā ní dichó'o yā apóstoles. ³Jesús ch'eenú yā chiī ní ch'īi yā. Cuayiivi taachi 'āā ch'īi yā nééné n'deee nááⁿ chííⁿ ch'iⁿ'i maáⁿ yā yeⁿ'é yā tan'dúúcā chí 'āā cueē 'cuūvi yā vmnááⁿ apóstoles caati apóstoles cuuvi déénu yā chi cánduuchi ntuuⁿ yā. Canée yā ndúúcū apóstoles yeⁿ'é yā 'uuvi ngeecu nguuvi ní caⁿ'a yā ye"'ē chi Dendyuūs nga"'a ntii"nyú" yā. ⁴Taachí ndii dáámá yā tuu'mi ní Jesús caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā apóstoles. Nguéé náⁿ'a nī yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén naati cunee ngíínú nī yeⁿ'ē chi caⁿ'a Chiida yú chi tée yā. Chuū chi 'āā ch'iindiveéⁿ nī yeⁿ'ē 'úú. ⁵Juan cuaacu nííⁿnyúⁿ chi ndúúcū nuūⁿnīⁿ chεεdinuūⁿnīⁿ sa naati ndís'tiī ní cueedinuūⁿniⁿ nī ndúúcū Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs.

Jesús cuchée yā

⁶Tuu'mi ní saⁿ'a chi ndúúvídáámá nitiinguunéeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ ní ngaⁿ'á yā: Señor Jesús, ¿'áá nadicuééⁿ ntuuⁿ nī taama sa"ā Israel chí caa"ma" ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel maaⁿ nguuví 'cūū? ⁷Ní ngaⁿ'a Jesús ngiī yā 'iiⁿ'yāⁿ: Nguéé ituneeⁿ ndís'tiī chi cadíínuuⁿ nī de'e tiempo o de'e nguuvi yeⁿ'ē chuū chí Chiida yú s'neeⁿ yā na poder yeⁿ'e maáⁿ yā. ⁸Naati cuta'á nī poder chi diitú nī taachi 'āā ndaa Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs vmnaaⁿ yeⁿ'é nī. Ní ndís'tiī ní caaⁿ'máⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿ'é na yáāⁿ Jerusalén ndii nuuⁿmaⁿ yáⁿ'āa Judea, ndii yáⁿ'āa Samaria, ndii núúⁿmáⁿ iⁿ'yeēⁿdī. ⁹Ní ch'íínú ca" a yā chuū taachi n'diichi sa" ā s'eeⁿ Jesús cuchέε yā ní che'enaāⁿ sa 'iin'yān ná meēen. Ní 'āā ntéé snaan saⁿ'a s'eeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

¹⁰ Ní saⁿ'ā s'eeⁿ ní n'gíínú sá nanguuvi. Taachí 'āā cuchéε Jesús, n'diichi sa na 'uuvi saⁿ'ā chi ángel chineē ndúúcu sa ndúúcū catecai cuέē sa. ¹¹'Úuvi 'iin'yāⁿ miiⁿ ní ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: Ndís'tiī saⁿ'a yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea, ċdɛ'ɛ n'gíínú nī nanguuvi? Maāⁿ Jesús chí cunaⁿ'a yā yeⁿ'e ndís'tiī nanguuvi HECHOS 1 254

'tíícā ndaa túuⁿ yā tan'dúúcā chí n'diichí nī 'iiⁿ'yāⁿ cuinaⁿ'á yā nanguuvi.

Ndεενε yā saⁿ'ā lado yeⁿ'e Judas

¹²Can'dáa yā ná yiīcū 'lííⁿ chi nguuvi Olivos chi canéé niinnun ná yáāⁿ Jerusalén ní ndáá yā na yáāⁿ Jerusalén. Distancia 'cūū chí ngaⁿ'a ley chi cuuvi caacá yā sábado nguuvi chi ntaavi'tuunuúⁿ yā. ¹³Ndaá yā na yáāⁿ miiⁿ. Chεέ yā na cuarto yaacu naachi cānee Pedro, ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan, ndúúcū Andrés, ndúúcū Felipe, ndúúcū Tomás, ndúúcū Bartolomé, ndúúcū Mateo, ndúúcū Jacobo dáivā saⁿ'ā chi nguuvi Alfeo. ndúúcū Simón Zelote, ndúúcū Judas chi 'diīnū Jacobo. 14 Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcū n'daata s'eeⁿ ndúúcū María chi chεεcu Jesús ndúúcu 'díínu Jesús nduuvidaamá yā ní 'áámá vaādī cadiinúúⁿ yeⁿ'é yā ní ngaⁿ'angua'á yā ní di'cuiitú yā Dendyuūs. 15'Iin'yān chi nduuvídaama miiⁿ ngíi yā tan'dúúcā 'áámá ciento canee ndiicú yā. Hora miiⁿ nacueéⁿ Pedro naavtaⁿ'a yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi i'téénu yā Cristo ní caⁿ'a sa: ¹⁶Ndís'tiī hermanos, canee cuuⁿmiⁿ chí cuuvi cuaacu Escritura chí Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs caⁿ'a David cuaaⁿ vmnaāⁿ ní David miiⁿ dinguúⁿ vā veⁿ'e Judas. Judas miiⁿ ch'in'i sá du'u chí Jesús. Maan níicú chiī chita'á yā Jesús. 17 Judas miiⁿ ní ndúúcū nús'uu ní diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū nús'uu.

¹⁸ Sán'a miin ní cái sa 'áámá táán yán'āa ndúúcū tuūmī yen'ē nuunndi yen'ē sa. Ní chin'daā sa dácaā n'díi sa ní nda'ai naavtan'a cuerpo yen'ē

sa ní tanducueⁿ'ē ngɛɛti sa ch'iinu cān'daa. ¹⁹Nducyáácá 'iin'yān yeⁿ'e yáān Jerusalén chicadíínuun yā chuū. Ní yán'āa miin ní 'tíícā canee chi duuchi Acéldama davaacu yen'é yā chí nen'e caan'man campo yen'ē yuūún.

²⁰Ti canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs naachi chi duuchi Salmos: Naachí navaacu sa mííⁿ nduuvi díyáaí. Ndíí nguéé 'iin'yāⁿ chi 'cuɛɛtinée yā miiⁿ. Níícú canéé nguūⁿ:

Cuta'a taamá yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e saⁿ'ā ndíí tiīiⁿ.

²¹'Iiⁿ'yāⁿ sáⁿ'ā miiⁿya canee cuuⁿmiⁿ chi canéé yā ndúúcu 'nū nducueⁿ'e tiempo chi Señor Jesús canéé yā ndúúcu 'nū. 22 'Iin'yān miin canee cuuⁿmiⁿ chi canéé yā ndúúcu 'nū taachi tucá'a yā cheedinuūⁿnīⁿ Juan ndíí nguuvi chi Jesús cunaⁿ'á yā cuaaⁿ 'niiⁿnuⁿ nanguuvi. 'Túúcā canee cuuⁿmiⁿ chi 'áámá vā caaⁿ'maⁿ yā ndúúcū nús'uu nduudu cuaacu yeⁿ'ē chí nduuchi Jesús ngaaⁿ tináⁿ'ā. ²³Ní 'neeⁿ ndutá'a yā ná 'uuvi 'iin'yān. 'Áámá san'ā miin ní nguuvi sa José Barsabás chi nguuvi Justo ndúúcū taama saⁿ'ā miiⁿ chi nguuvi sa Matías. ²⁴Ní ca" angua'á yā ní ca" a yā: N'diī, Señor Ndyuūs, chi n'diichi nī staava ye"'ē nducyáácá yā, 'cuu"'mí" nī nús'uu 'áámá chéé sán'ā s'ūun chí 'āā ndεενέ nī. ²⁵Níícú cunee ndúúcū sa ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū apóstoles lado yeⁿ'e Judas. Ní diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē Judas ntiiⁿnyuⁿ chi nguέέ diīⁿ sa cumplir cucáávā nuundi vene sa. 'Tíícā ní Judas cúnaⁿ'a sa na lugar naachí tuneeⁿ saⁿ'ā. ²⁶Níícú dinguúⁿ yā na 'úúví caaca ndúúcū

255 HECHOS 1, 2

'uuvī chi nguuví 'iin'yān, José miin ndúúcū Matías. Ní tun'dáá yā 'áámá chi nguuvi Matías ní Matías miin tuneen. Ní nduuvidaama sa chíí ndicháámá apóstoles chi 'iin'yān chi dichó'ó Dendyuūs.

Ndaa Espíritu N'dai

Nducyáácá yā nduuvidaamá yā taachi ndaā nguuvi yeⁿ'e Pentecostés chi 'viicu yen'e cosecha. ²Tuu'mí nūuⁿ tucá'ā ch'éēcu ruuⁿ cuchiī nanguuvi tan'dúúcā 'áámá 'yúúné tááⁿ chí ngéenū. Ch'iindiveéⁿ yā ruūⁿ miiⁿ chí chíítú va'āī naachi snée yā miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'uúⁿ vɛɛté yā. ³Ní che'enaāáⁿ n'deee n'dai cosas tan'dúúcā ch'ííyā yeⁿ'e yaⁿ'ā n'gaiyáā. Ní ch'eete ndúūu vmnaaⁿ yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴Níícú canée yā nducyááca yā chiitu ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs. Níícú Espíritu N'dai miiⁿ diíⁿ yā chi tucá'a yā caⁿ'a yā táámá naan davaacu s'een tan'dúúcā nduudu chí ca'ā Espíritu N'dai miiⁿ.

⁵Tuu'mi ní na yáāⁿ Jerusalén ch'eetinéé 'iin'yān yen'e Israel chi saⁿ'ā chí i'téénú Dendyuūs yeⁿ'ē nducyaaca naciones yen'e in'yeendí 'cūū. ⁶Taachí ndaā chí 'ɛɛcu ruuⁿ míín nduuvidaamá n'deee n'dáí yā ní chidáanā ye"'é yā ti ca'áámá ca'áámá yā ch'iindiveéⁿ yā chi ngaⁿ'ā davaacu yeⁿ'e maáⁿ yā. ⁷Nducyáácá yā 'áámá cheⁿ'e yiinu yā ní 'áámá nínacadíínuuⁿ yā, ní ngan'á yā: N'diichí nī, ¿'áá nguéé ye"'ē yá"'āa Galilea nducyaaca saⁿ'ā s'eeⁿ chí ngaⁿ'ā sa? ⁸ ¿'Taacā chíín n'giindiveen yú nduudu yen'ē yú tan'dúúcā naachí ch'iindiyaāⁿ yú? ⁹Vέέ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e país Partia, 'iiⁿ'yāⁿ país Media, país Elam,

ndúúcū 'ii"'yā" chi snée yā na país Mesopotamia, 'iin'yān yán'āa Judea, yán'āa Capadocia, yán'āa Ponto, yán'āa Asia, 10'iin'yān yán'āa Frigia ndúúcū país Panfilia, país Egipto, yán'āa s'een yen'e Africa chi canee cuaāⁿ 'diituú 'áámá lado cuaaⁿ yeⁿ'ē yáⁿ'āa Cirene, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Roma chí snée yā miiⁿ. Tan'dúúcā ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'ee" 'tiicá ntúū" 'ii"'yā" chi 'āā maaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ¹¹Níícú 'iiⁿ'yāⁿ isla Creta, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ país Arabia snée yā miiⁿ. Nducyaaca yú n'giindiveeⁿ yú davaacu yeⁿ'e yú. Nga"'á yā ye"'ē chi ch'ɛɛtɛ taavi cá yeⁿ'é Dendyuūs.

12 Nducyaacá yā ní 'áámá chen'é yen'é yā, ní ndiiin 'uuví yā vaanicadiinuun yen'é yā. Ní ngan'á yā 'aamá yā ndúúcū taamá yā: ¿'Dé'é nen'e caan'man chuū? 13 Tanán'a yā ní sta'á yā tan'dúúcā 'áámá duuchi ní ngan'a yā: 'Āā chi'í yā.

Chuū nga" a Pedro vmnáá" vmnaa"

14 Tuu'mi ní Pedro míín cheendii sa ndúúcū ndiicháámá yā ní can'a yuudu sá ní ngan'a sā ngii sa 'iin'yān': Ndís'tiī san'ā s'een yen'e Israel ndúúcū nducyaaca chi snée yā na yáān Jerusalén. Ní cánéé chi 'cuun'mín ndís'tiī ní tumicadíínuun nī chuū. Ní 'caandiveén nī nduudu yen'ē 'úú. 15 Sán'ā s'uun nguéé cúú'ví sá tan'dúúcā chí nadacádiinúún ndís'tiī caati maan ní n'geɛcu nuun'yán'ā. 16 Chuū canéé nguūn na libro yen'e Ndyuūs naachi can'a profeta Joel chi ngan'a chi cuchiī:

¹⁷ Ndyuūs ní can'a yā taachi ndaā nguuvi cuayiivi chí cuchiī, chi teé Espíritu yen'é vmnaan HECHOS 2 256

nducyaacá 'iin'yān'. Ní daiyá nī san'ā ndúúcū daiyá nī n'daataá caan'mán yā nduudu yen'é. Ní san'ā n'gaiyáā n'deēe náán chi 'cuun'mínaāan yen'ē sa. Ní 'iin'yān ndiicúū yen'é nī n'deee náán chi 'cuíínu yā.

- 18 'Tíícā yen'e nguuvi miin, 'úú teé Espíritu yen'é vmnaan yen'e san'ā chí dichíí'vē 'úú ndúúcū n'daataa chí dichíí'vē 'úú. Ní caan'man yā nduudu yen'é.
- Níícú 'cuun'mín vaadi n'giinu yen'é cuaan 'niinun nanguuvi, ndúúcū señales yen'é cuaan ndiiyā na yánāa, ndúúcū yuūún, ndúúcū yanā, ndúúcū yaan'mi,
- 20 'iicu 'yán'ā miin nduuvi maāin. Níícú 'iiyū míín ndúúví yuūún, taachi 'aa cuéé ndaa nguuví yen'ē Señor. Nguuvi miin ch'eete ní chi 'cuun'min yā.
- ²¹ Níícú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi caaca: Señor 'iivú, ní Ndyuūs nanguáⁿ'ai yā.

²²Ndís'tiī saⁿ'ā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel, 'caandiveéⁿ nī nduudu 'cūū: Jesús yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret ní 'áámá saⁿ'ā chi Dendyuūs n'diichí yā chi n'daācā sa nguaaⁿ ndís'tiī. Ní Dendyuūs diín yā vaadī n'gíínú ndúúcū señales ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ ch'eete cáávā san'ā miin nguaan ndís'tiī tan'dúúcā ndís'tiī deenú nī. ²³Sán'a 'cūū Ndyuūs ní ca'a yā saⁿ'ā cáávā voluntad ye"'e maa" yā tan'dúúcā chi déénú n'dai yā ndíí vmnaaⁿ. Ndís'tiī ní chiicá nī chi sta'á yā sáⁿ'a 'cūū chi'neéⁿnga'á yā saⁿ'ā. Ní ch'iin'nún yā san'ā cucáávā 'iin'yān s'eeⁿ chí nguéé n'daacā. ²⁴Sáⁿ'a 'cūū Ndyuūs nadacuéeⁿ yā saⁿ'ā yeⁿ'ē

nguaaⁿ tináⁿ'ā. Sáⁿ'a 'cūū nguéé cuuví cunée sa nguaaⁿ tináⁿ'ā. Cáávā chuū ní Dendyuūs nadacuéeⁿ yā saⁿ'ā nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²⁵David caⁿ'a sá yeⁿ'e sáⁿ'a 'cūū:

- Ti cueⁿ'e daāⁿmaⁿ inaáⁿ Señor 'iivú Ndyuūs vmnááⁿ yeⁿ'é. Ní canée yā lado yeⁿ'e honor, ní mar 'aamá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuví di'vaachí yā 'úú.
- 26 Cáávā chuū caan'mán ndúúcū 'áámá vaadī yeenú yen'ē staava yen'é ndúúcū vaadī yeenú yen'e cheendí. 'Iicu cuerpo yen'é 'intaavi'tuunúūun ndúúcū chi canee ngiinú yen'é Ndyuūs.
- ²⁷ Ti nguết cu'néeⁿ nī alma yeⁿ'é na lugar Hades chi lugar yeⁿ'ē alma. Ní nguết 'cuaaⁿ nī 'úú chi daiyá nī 'úú chi 'iiⁿ'yāⁿ chi nguết nuuⁿndi 'úú chí choō cuerpo yeⁿ'é.
- ²⁸ Diíⁿ nī chí n'diichí chí yúúní cuaacu yeⁿ'e vida. N'diī dích'ɛɛté nī vaadi yeenú 'úú ti caneé nī nduucú.

²⁹Ndís'tiī vi'í. cuuví caaⁿ'maⁿ cuaacú ndís'tiī yen'e chiida yú David. Ch'īi yā ní ních'eechí yā na yáinyāⁿ. Ní yáinyāⁿ yeⁿ'é yā canee ndúúcu yú ndii nguuví 'cūū. 30 San'a miiⁿ saⁿ'ā profeta miiⁿ chi ngaⁿ'a nduudu yeⁿ'e Dendyuūs. Ní deenū sa chi Ndyuūs ngaⁿ'a cuaacú yā ndúúcū nduudu cuaacu chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí cuchiī na ndaata yeⁿ'é yā. Ní Dendyuūs nadacuéeⁿ yā Cristo chi 'cuundi yā na trono yeⁿ'é yā ni caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ yā. ³¹David déénu sa chi cuaaⁿ vmnaaⁿ ní caⁿ'a sa chi Cristo nanduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Nguéé cunee alma yeⁿ'é yā na lugar Hades chi lugar

257 HECHOS 2, 3

yen'ē alma ní nguéé yúute yen'é yā chí choo. 32 Ndyuūs nadin'duuchí yā Jesús yen'e nguaan tinán'ā ní cáávā 'iin'yān miin nducyaaca 'nū cuuví caan'man 'nū nduudu cuaacu yen'é yā. 33 'Tíícā Jesús canée yā ná yaacu na lado yen'e honor yen'e Dendyuūs ní diín yā recibir yen'ē Chiidá yā miin yen'e chi can'ā Chiidá yā chí ca'a yā Espíritu N'dai. Chuū ní Jesús teé yā ndís'tiī ní inaán nī ní n'giindiveén nī. 34 Ti David miin nguéé cuchee sa nanguuvi; ti maān sa ngan'a sa:

Can'a Señor chií yā Señor yen'é:
'Cuundi dí lado yen'e honor,
's ndíí cu'neén 'iin'yān chi táan yā
yen'e di chi tun'dáá n'dai di
ndúúcu yā ní cunée yā na
poder yen'ē di.

³⁶Cuaacu niiⁿnyuⁿ cádiinuuⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel chí Jesús chi ndís'tiī ní chi'néeⁿnga'á nī 'iiⁿ'yāⁿ, Ndyuūs diíⁿ yā chi Señor ní Cristo yā ní 'iiⁿ'yāⁿ ch'ɛɛtɛ taavi.

³⁷Taachí ch'iindiveéⁿ yā chuū ní nééné ya'ai chiī staava yeⁿ'é yā. Ní caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ Pedro ndúúcū taa na 'uuvi apóstoles: Ndís'tiī saⁿ'ā vi'í, ¿dɛ'Ē diíⁿ 'nū?

³⁸Pedro miiⁿ ngaⁿ'a sa ngii sa
'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Nguɛɛcúndií nī yeⁿ'ē
nuuⁿndi yeⁿ'é nī ní cuɛɛdinúuⁿnīⁿ
ca'áámá ca'áámá nī cucáávā chi
chi duuchi Jesús. Níícú Ndyuūs
nadach'ɛɛcú yā nuuⁿndí yeⁿ'e
ndís'tiī; ni cuta'á nī chi tee Ndyuūs
miiⁿ chi Espíritu N'dai yeⁿ'é yā.

³⁹Caati Espíritu N'dai caⁿ'ā Chiida
yú chi teé yā cucáávā ndís'tiī
ndúúcū daiya nī ní cucáávā
nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā yaⁿ'ai,
ni cucááva nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi

'cuaī Señor 'iivú Ndyuūs yen'ē yú 'iin'yān.

40 Pedro miin ngan'á yā nduudu cuaacu nanáán na 'uuví yā ndúúcū n'deee taaví nduudu ní ngan'a diitú yā 'iin'yān s'een ní ngan'a yā: Nanguán'ai nī yen'e 'iin'yān chi nguéé n'daacā.

⁴¹'Tíícā 'iin'yān chi 'cuún yā nduudu yēn'e yā chεεdinúūnnin yā, ní chi 'yaán yā nguuvi miin tan'dúúcā 'iinnūn mil 'iin'yān. ⁴²Ní 'áámá caneé yā ndúúcū chí chi'cueen apóstoles ní nduuvidaama yā ní n'dee yā pan ní can'angua'á yā.

Vida yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e Evangelio yeⁿ'e Jesucristo vmnááⁿ vmnaaⁿ

43 Ní vaadī 'va'a níndaā nanááⁿ nducyaaca yā. Nééné n'deēe vaadī n'giinu ndúúcū señales chí diín apóstoles chí dichó'ó Dendyuūs. 44 Ní nducyaacá yā chi i'téénu yā nduuvidaama yā. Ní nducué" e chi vέέ yeⁿ'é yā canéé yeⁿ'ē nducyaaca yā. 45 Ní n'diicuí yā yán'āa yen'é yā ndúúcū chi νεε yeⁿ'e yā ní nga'a yā 'téé 'téé nducyáácá 'ii"'yā" tuunu tuunu cá chi ngi'vaachí 'iin'yān. 46'Áámá ninduuvidaamá yā na yáacu nguuvi nguuvi. Ní ninduuvidaamá yā ní yeenú taaví yā staava yeⁿ'é yā ndúúcū 'áámá vaanicadiinúún yen'e yā taachi n'deé yā pan ní taachí che'é yā na vaacú yā. 47 'Iin'yān miin dich'eeté yā Dendyuūs. Ní véé favor ye"'é yā ndúúcū 'iin'yān yen'e yáān miin. Ní Señor Ndyuūs nguuvi nguuvi idi'yáan yā 'iiⁿ'yāⁿ chí i'teenú yā 'iiⁿ'yāⁿ.

Saⁿ'ā chi nguéé ngii ngíícá sá ní nānduūvā yeⁿ'ē sa

Pedro mííⁿ ndúúcū Juan dáámá cueⁿ'e yā cuchɛɛ yā na yaacū

HECHOS 3 258

templo cuaaⁿ nan'gɛɛcú 'iín'nún chiīnu, hora chi can'angua'á yā. ²Ní ná'a yā ndɛ́ɛ yā 'áámá san'ā chi ndii dúúvá sá ndíí chɛɛti chɛɛcu sa. San'ā miin ni ngúúví ngúúví i'néen yā san'ā cheendi yaācū chi nguuvi Hermosa o N'dɛɛvɛɛ́. San'a miin ngiica sa limosna 'iin'yān chi ngen'e yaācū templo. ³Sán'a 'cūū taachi n'diīchī sa Pedro ndúúcū Juan chí chindáa yā yáacū ch'ɛɛɛ, chiica sá limosna 'iin'yān s'een. ⁴Pedro ndúúcū Juan ch'ɛɛtinée yā ch'íinu yā san'ā miin, ní can'á yā chii yā san'ā: Cun'diichi dí nús'uu.

⁵Tuu'mi ní saⁿ'ā miiⁿ ch'íínu sa 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi canee ngíínu sá dɛ'ē ca'á yā saⁿ'ā. ⁶Naati Pedro miiⁿ caⁿ'á yā: Nguɛ́ɛ tuūmī 'dííⁿnguɛɛ yeⁿ'é ni nguɛ́ɛ 'diiⁿnguāaⁿ yeⁿ'é chí canéé yeⁿ'é chi teé dii, cucáávā Jesucristo yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret miiⁿ, nacuééⁿ dī ní caaca di.

⁷Ní sta'á yā ta'ā sa lado tá cuaācū sa ní nadacuéeⁿ yā saⁿ'ā. Hora mííⁿ nūuⁿ ní ndaā dítiīnú ca'a sa ndúúcū 'ííní ruundi ca'a sa. 8Ní caī vaācú sa. ní chééndii sá, ní chiīcā sa, Sndáa sa ndúúcii Pedro ndúúcii Juan cheeti yaācū templo miiⁿ. Ngiica sá ní ngáí yaācú sa ní i'téénu sá Dendyuūs. ⁹Núúⁿmáⁿ yáāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ n'diichí yā saⁿ'ā chi ngiica sa ní i'téénu sa Dendyuūs. 10 Ní nntíínaan yā chi saⁿ'ā miiⁿ chi saⁿ'ā chi n'giīndī cheendi yaācū templo chi nguuvi Hermosa, ní ngiica sa limosnas. Ní che" e yiinu yā ní 'ii" yā" s'ee" dii 'yá yā chiī chi 'tíícā nanduuvá yen'ē sa.

Pedro ngaⁿ'á yā na corredor chi nguuvi Salomón

¹¹Saⁿ'ā chí nguεε ngiica ní chi nduūvā yeⁿ'ē sa sta'ā sa Pedro

ndúúcū Juan ní nuuⁿmaⁿ yáaⁿ yā nge"'e yiinú yā 'ii"'yā". Ní cue"'é yā na corredor chi nguuvi Salomón chi 'áámá corredor yen'e yaācū ch'eete. ¹²Taachi Pedro n'diichi sa 'iiⁿ'yāⁿ s'uúⁿ Pedro nan'gueecútáⁿ'a sa yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ yáāⁿ: Ndís'tiī saⁿ'ā yeⁿ'e Israel, ¿dɛ'ē cuuvi chi nge"'e yiinú nī ye"'e chúū? O ¿dɛ'ɛ cuuví chi n'gíínu nī nús'uū? ¿'Áá caava chi diitú 'nū o chí n'dáí 'nū chi diíⁿ 'nū chi ngíícá sán'a 'cūū? 13 Ndyuūs yen'e san'ā s'een, Abraham ndúúcū Isaac ndúúcū Jacob ní Ndyuūs yeⁿ'ē chiida yú, Ndyuūs diíⁿ yā honrar Daiyá yā Jesús. Ndís'tiī ní ca'á nī 'iin'yān miin ní cheeⁿdiitú nī nanááⁿ Pilato miiⁿ taachi Pilato neⁿ'é vā ca'á yā libertad yeⁿ'é yā. ¹⁴Ndís'tiī ní cheeⁿdiitú nī chi Jesús chí n'daaca yā, Jesús chí n'dai taaví yā, ní chiica nī chi canéé libre 'áámá san'ā chi 'níín'nún 'iin'yān. ¹⁵Ní ch'iin'nun nī Jesús chi cā'a yā vida yeⁿ'e 'iin'yān. 'Iin'yān miin ní nadin'dūūchí Dendyuūs 'iin'yān yen'ē nguaan tiná" a ní nús uú caa" ma cuaacú 'nū yeⁿ'é yā. ¹⁶Sáⁿ'a 'cūū chi nguεε ngiica chi ndís'tiī inaáⁿ nī ní n'diichí nī, sán'a 'cūū ní ditiinú sa cucáávā chi i'téénu sa Jesús. Ndúúcū vaadī i'téénú chi ca'a Jesús, sáⁿ'a 'cūū 'āā nduuvī n'dáí sá tan'dúúcā chi n'diichī nducyaacá ndis'tiī.

¹⁷Naati maaⁿ ní, ndís'tiī vi'í, deenú chí ndís'tiī dīiⁿ nī chuū cucáávā chi nguεε déénu nī tan'dúúcā chi díīⁿ 'iiⁿ'yā̄ⁿ s'eeⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē ndís'tiī. ¹⁸'Tíícā Dendyuūs ní snuūⁿ ca'a chi caⁿ'a yā vmnááⁿ vmnaaⁿ cáávā cheendi nducyaaca profetas chi n'dai chí caⁿ'a nduudu yeⁿ'e Dendyuūs yeⁿ'e chi Cristo

259 HECHOS 3, 4

Daiyá yā. Ní cánéé chí Cristo ní 'cueenú yā cuuvi. 19 Tíícā maaⁿ ní nacadíínuuⁿ nī ní ndaacadáámí nī ye"'ē nuu"ndi ye"'é nī ní cu'téénú nī. Níícú Ndyuūs nadivíi yā nuunndi veⁿ'é nī. Níícú ndaa tiempo chí ntaavi'tuunúúⁿ nī nanááⁿ Señor 'iivú Ndyuūs. ²⁰Ndyuūs ní ndεενέ yā Jesucristo ndíí vmnaaⁿ níícú ca" a yā chi dichó o yā Jesucristo tan'dúúcā chi can'a yā ndíí cuáán vmnaaⁿ. ²¹Cuaacu nííⁿnyúⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ canee cúúⁿmíⁿ chi canéé yā va'āī cheeti nguuvi ndíí taachi ndáá nguuvi chi Dendyuūs diíⁿ yā taanduvέέ dendú'ū chi Dendyuūs ca"'á yā vmnáá" vmnaa" cucáávā cheendi profetas yeⁿ'e yā. Profetas chi n'dai caⁿ'a yā chi cuchiī ndíí cuáán vmnaan. 22 Caati Moisés miin ní caⁿ'a yā chii yā chiida yú s'eeⁿ ndíí vmnaaⁿ: Señor Ndyuūs yeⁿ'ē yú nadacuéeⁿ yā 'áámá profeta nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē yú tan'dúúcā 'úú. Ní yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ 'caandiveéⁿ nī yeⁿ'ē taanduvéé dendu'ū chi caaⁿ'maⁿ vā ndúúcū ndís'tiī. 23 Ní cuuví chí nducyaaca yā chi nguéé 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ profeta miiⁿ canéé chí can'dáa yā yeⁿ'ē nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

²⁴Tanducuéⁿ'e profetas ní ndii tiempo yeⁿ'e Samuel ndii tiempo chi cuchíī 'yaaⁿ n'dáí yā ní caⁿ'a yā, ní 'āā caⁿ'a ntúuⁿ yā yeⁿ'ē nguuvi 'cūū. ²⁵Ndís'tiī daiya profetas chí caⁿ'a nduudu yeⁿ'é Dendyuūs ní yeⁿ'e compromiso chí Dendyuūs caⁿ'a cuaacú yā ndúúcū chiida yú s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chii yā Abraham: Ná ndaatá yeⁿ'ē di cuchiī 'áámá saⁿ'ā cuayiivi, caati sáⁿ'ā miiⁿ cúúví di'viicú sa tanducuéⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ²⁶Ndyuūs nadicuéeⁿ

yā Daiyá yā vmnááⁿ vmnaaⁿ cáávā ndís'tiī. Ní dichó'ó yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí di'viīcú yā ndís'tiī chi 'áámá 'áámá nī ndaacadaamí nī yeⁿ'ē nuuⁿndí yeⁿ'é nī.

Pedro ndúúcū Juan nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē Concilio

Taachi Pedro ndúúcū Juan yaa'ví yā nanaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí nduuvidáámá yā tuu'mí ndaá nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chiiduú s'eeⁿ veⁿ'é Israel ndúúcū soldados ndíí tiīiⁿ yeⁿ'ē soldados chi diiⁿ cuidado yeⁿ'e yáacū templo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel ndúúcū 'ii'yān saduceos chi nguéé i'teenú yā chi nnduuchí 'iin'yān yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ miiⁿ ya'āī chíī yeⁿ'e staava yeⁿ'é yā taachi ch'iindiveéⁿ yā chííⁿ chi Pedro ndúúcū Juan caⁿ'a yā chí chi'cuéeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ yáāⁿ miiⁿ. Ní ca" a vā chí Dendyuūs nadacuée" yā 'iin'yān s'een yen'e nguaan tinán'ā cucáávā Jesús miiⁿ. ³Ch'íinū nguuvi mííⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chita'á yā Pedro ndúúcū Juan ní chinuúⁿ yā saⁿ'a s'eeⁿ vácūū ndíí chideeve miiⁿ. ⁴Naati nguaaⁿ tanducuéⁿ'e yā neené 'yaaⁿ yā chi ch'iindiveéⁿ yā ní n'deee taaví yā chi chi'teenú yā, ní 'iin'yān s'eeⁿ ní ngii yā taanduu nyuⁿ'u mil.

⁵Chidεενε táámá nguuvi miiⁿ nduuvidaamá na yáāⁿ Jerusalén 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē yáacū ndúúcū maestros yeⁿ'e ley, ⁶ndúúcū chiiduú ch'εετε cá yeⁿ'ē Israel chi nguuvī Anás, ndúúcū Caifás, ndúúcū Juan, ndúúcū Alejandro, ndúúcū nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e familia chiiduú ch'εετε cá yeⁿ'e Israel. ⁷Ní

HECHOS 4 260

ch'iinú yā Juan ndúúcū Pedro naavta"ā, ní ntiinguunéé" yā sa"ā s'ee": ¿Dɛ'Ē poder, o dɛ'Ē duuchí 'ii"'yā" chi teē poder chi dií" nī chuū?

⁸Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní diituú Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs 'iin'yān can'a yā chii yā san'a: Ndís'tiī 'iin'yān chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē yáacū yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ Israel; ⁹ndúúti chi ndís'tiī maaⁿ ní diíⁿ nī juzgar nús'uu yen'e san'ā chi ngiītā miiⁿ ní n'daacá 'nū ndúúcū sa, ní sáⁿ'a 'cūū miiⁿ nanduuva ye"'ē sa, 10 cadíínuu" nducyaaca ndís'tiī ndúúcū nducyáácá 'iin'yān veⁿ'ē Israel miiⁿ chi sáⁿ'a 'cūū chi canéé sá ndúúcu yú nanduuvá yeⁿ'ē sa cucáávā Jesucristo yeⁿ'ē yáāⁿ Nazaret. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ndís'tiī ní s'nééⁿnga'á nī 'iiⁿ'yāⁿ ní Dendyuūs nadicuéeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¹¹Jesús tan'dúúcā tuūu 'cúū chi ndís'tiī 'iin'yān chi din'dáī va'ai ní nguéé canee yiinú nī, naati maaⁿ ní Ndyuūs chi cu'néeⁿ yā tuuú 'cūū yeⁿ'ē lado tuūu ch'ɛɛté yeⁿ'ē esquina yeⁿ'e va'ai. ¹²Véé dámaāⁿ 'áámá n'dyán'ā sán'a 'cūū chi cuuvi nadanguá" ai sa 'aa du'ú nūu 'ii" yā". Neⁿ'e chi nguέε ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguéé nínguaⁿ'āī yú, ti nguéé táámá 'iin'yan ná in'yeendí 'cūū chi nadanguá" ai yā s'uuú".

¹³Tuu'mi ní taachí n'diichi yā chi Juan ndúúcū Pedro ditiinú taavi sa, nguéé di'vá'a sa ní cudéénu yā chi nguéé saⁿ'ā chi deenu sa letra ti tonto sa, cheⁿ'e yiinú yā chiī. Ní deenú yā chi saⁿ'ā s'eeⁿ ch'ɛɛtinéé sa ndúúcū Jesús. ¹⁴Taachí n'diichí yā chi chééndii saⁿ'ā chi 'āā nnduuvá

yeⁿ'ē ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé ngíí ngaⁿ'a yā contra yeⁿ'e sa. ¹⁵Tuu'mi nga"'á 'ii"'yā" s'ee" ngii yā sa"'ā s'ee" miiⁿ chí nacan'dáa sa nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí nndeé yā nguaaⁿ maáⁿ yā. ¹⁶Ní ngaⁿ'a yā: ¿Dɛ'Ē diiⁿ yú ndúúcū saⁿ'ā s'eeⁿ? Cuaacu níínnyún chi vee 'aama señal caavā saⁿ'ā s'eeⁿ diiⁿ sa 'tíícā ní cadíínuuⁿ nducyaaca yā na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ. Ní nguéé cuuvi 'cuεεcutáⁿ'a yú yeⁿ'e chúū. ¹⁷Naati chi 'aa ntéé caaⁿ'maⁿ sa chi 'yaaⁿ cá chuū nguaaⁿ yáāⁿ, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē yáāⁿ miiⁿ ngaⁿ'a yā: Yáá'ví yúúdu yú yeⁿ'e saⁿ'ā s'eeⁿ chí 'aa ntéé caaⁿ'maⁿ sa mar 'áámá veⁿ'e Jesús ndii mááⁿ ndíí nguuvi chi cuchiī.

18 Ní 'cai yā san'ā s'een ní can'a yúúdú yā chii yā san'ā s'een chi 'āā ntéé caan'man sa ní 'aa ntéé ca'cuéen sa yen'ē Jesús miin. 19 Naati Pedro ndúúcū Juan nán'gueecután'a sa yen'e yā ní can'ā sa yen'e yā: Canéé chí tuumicadiinuun nī nanáán Dendyuūs. ¿'Áá canéé chi cu'téénu 'nū yen'e ndís'tiī vmnáán vmnaan o cu'teenú 'nū yen'ē Dendyuūs? 20 Ti nguéé cuuvi chi 'aa ntéé caan'mán nús'uū de'e chí n'diichi 'nū o chíín chí ch'iindiveén 'nū.

²¹Tuu'mi ní taachi yaa'vi yuudú yā san'ā s'een ní nadichó'o yā san'ā s'een cáávā nducyáácá yā i'téénu yā Dendyuūs cucáávā chíí 'āā chiī. Ní nguéé indaacá yā mar 'áámá nuunndi ch'εετε yen'e san'ā s'een chi cuuvi diín yā castigar san'ā s'een cáávā chí 'va'á yā 'iin'yān yáān miin. ²²Níícú diín yā 'áámá milagro ndúúcū san'ā miin chí nduūvā yen'ē sa. San'ā miin 'āā ngo'o sá 'uūvī ngεεcu nduūyū yen'ē sa.

261 HECHOS 4

'Iiⁿ'yāⁿ chi i'teenu caacá yā confianza ndúúcū ánimo

²³Taachí 'āā nduuví yā libre cueⁿ'é yā nanááⁿ compañeros yeⁿ'é yā. Tuu'mi ní caⁿ'á yā nducuéⁿ'ē chi ncaⁿ'a chiiduú n'gɛɛtɛ́ yeⁿ'e Israel ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yáacū. ²⁴Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní taachí ch'iindiveéⁿ yā chuū, nduuvidaamá yā ní caⁿ'a yā ndúúcū Dendyuūs: N'díī, Señor Dendyuūs chi ch'ɛɛtɛ n'dai ca, n'diī 'iiⁿ'yāⁿ chi din'dái nī nanguuvi ndúúcū yáⁿ'āa ndúúcū nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ndúúcū tanducuéⁿ'ē chi vɛ́ɛ. ²⁵Caati ndúúcū cheendi David, saⁿ'ā chi n'diī chí 'āā diiⁿ mandado yeⁿ'é nī ní 'āā caⁿ'a nī:

¿Dɛ'ē cuchíí chi rebelde 'iin'yān chi nguéé 'iin'yān yen'ē ndaata Israel? Níícú 'iin'yān yen'ē naciones miin inacádiinúún yā cosa chi nguéé dichii'vē.

Nduuvidaamá reyes yen'ē yán'āa 'cúū, 'íícú san'ā n'gεεtε chí ngan'ā ntiinnyún yā nduuvidaamá yā contra yen'e Señor Dendyuūs, ndúúcū Cristo yen'é yā.

²⁷Maaⁿ ní cuaacu nííⁿnyúⁿ chí nduuvidaamá yā Herodes ndúúcū Poncio Pilato, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē ndaata Israel ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel na yáaⁿ 'cūū contra yeⁿ'e Jesús chi Daiya nī chi n'dai. Ní n'dií ca'á nī ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ yā. ²⁸'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ diíⁿ yā chi cuuvi tan'dúúcā chi neⁿ'é nī vmnááⁿ vmnaaⁿ chí cuuvi 'tíícā. ²⁹Maaⁿ ní n'diī Señor, n'diichí nī chi tan'dúúcā chi chiiduú n'gɛɛté yeⁿ'ē Israel ngaⁿ'a taáⁿ yā ndúúcū nús'uu. N'diī Señor, teé nī nús'uu chi idiiⁿ

mandado ye"'é nī chí nguết 'va'á 'nū ní caa" 'mā" 'nū nduudu ye"'é nī. 30 Ch'í" í maá" nī chi diitú nī chí 'ii" yā" dií" yā chi nánduūvā ye"'e 'ii" yā", ní dií" yā señales ndúúcū vaadī n'giinu cucáávā Daiyá nī chi Jesús chi n'dai taavi.

³¹Taachí ch'iinu caⁿ'ángua'á yā naachi nduuvidáámá yā, nuⁿ'u va'āī miiⁿ. Ní nducyaaca yā ní chiitu Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ. Nguɛɛ́ 'va'á yā chí caⁿ'a yā nduudu yeⁿ'e Dendyuūs.

Nducuéⁿ'ē chi véé yeⁿ'ē nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ

32 'Ii" 'yā" n'deee n'dáí chí chi'téénu yā nduuvidaamá yā ní 'áámá staava yeⁿ'é yā, 'áámá alma yeⁿ'é nducyaaca yā. Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguεε caⁿ'a yā chi yeⁿ'é yā dendu'ū chi νεε yeⁿ'é yā ti nducuéⁿ'ē chi véé ní yeⁿ'ē nducyááca yā. 33 Apóstoles chi dichó'ó Ndyuūs ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu ndúúcū poder ch'eete yen'ē Señor Jesús chi nadacuéeⁿ yā yeⁿ'e nguaaⁿ tinán'ā. Níícú favor ch'eete taavi cá yeⁿ'é Dendyuūs cánéé nanááⁿ 'iin'yān s'een. 34 Mar 'áámá 'iin'yān nguεε ngii 'vaachí yā. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi véé yeⁿ'ē chiidá yā chí yeⁿ'e yā ndúúcū dendu'u yeⁿ'é yā ín'diicuí yā. Ní ndée yā chi ndāāca yā chi n'diicui yā chiiⁿ. ³⁵Ní 'neeⁿ yā na ca'a apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs. Ní nga'á yā ca'áámá 'iiⁿ'yāⁿ tuunu tuunu ca ngii 'vaachí 'iiⁿ'yāⁿ. ³⁶Tuu'mi ní José, ní 'iiⁿ'yāⁿ chi s'neeⁿ apóstoles chi duuchi Bernabé (chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ, 'Iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a 'viich'ɛɛtíínūuⁿ). José miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e levita

HECHOS 4, 5 262

ní ch'iindiyáaⁿ yā na isla Chipre.

37'Iin'yāⁿ miiⁿ véé 'áámá vaadī
ngua'aá yeⁿ'é yā. N'diicui yā ní ndée
yā tuumi yeⁿ'ē miiⁿ, ní s'néeⁿ yā na
ca'a apóstoles chi dichó'ó Ndyuūs.

Ananías ndúúcū Safira

Véé 'áámá saⁿ'ā chi nduuvi sa Ananías ndúúcū Safira n'daataá yeⁿ'ē sa chi n'diicui sá 'áámá vaadī ngua'aá yeⁿ'ē sa. ²Nguéé tanducué" e tuumi chi sta'a sa yeⁿ'e yáⁿ'āa ndεε sa, ní n'daatáá veⁿ'ē sa chicadíínúúⁿ tá chuū. Saⁿ'ā miiⁿ ní 'tέέ nūu ndέε sa chi 'neeⁿ sa na ca'ā apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs. ³Tuu'mí ngaⁿ'ā Pedro miiⁿ: Díí, Ananías, ¿dɛ'ē cuuví chi yááⁿn'guiinūuⁿ chistaⁿ'a sa na staavá yeⁿ'ē di, ní nguéé caⁿ'a cuaacú dí nanááⁿ Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs, ní nguέε ndέε di tanducuéⁿ'ē tuumī yeⁿ'ē yáⁿ'āa miiⁿ? ⁴'Naaⁿ chi cánéé ta'ā di, ¿'áá nguéé yeⁿ'ē di? Ni taachi 'āā n'dīīcuī di, ¿'áá nguéé yeⁿ'ē di dendu'ū? ¿Dɛ'ɛ cúúví chí chi'neeⁿ di na staava yeⁿ'ē di? Nguéé caⁿ'a di nduudu yaadi miiⁿ ná saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati nanááⁿ Dendyuūs.

⁵Taachi Ananías ch'iindiveeⁿ sa nduudú 'cūū sndεενε sá ní ch'iī sa. Ní nducyááca yā chi ch'iindiveéⁿ yā chuū dii'yā taaví yā chiī. ⁶Ní saⁿ'ā da'cáiyāa chi s'nééⁿ miiⁿ nadicuéeⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ, ní ch'εεcu sa tíínūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, ní tun'dáa sa 'iiⁿ'yāⁿ chuva'āī. Ní ch'iichi sá 'iiⁿ'yāⁿ na panteón.

⁷Cho'ōo tan'dúúcā 'ii"nū" hora chi ndáā n'daataá ye" e sa chɛɛti yaācū. Tá" a 'cūū ní nguɛ́ɛ́ deenū tá dɛ'ē chi chiī. ⁸Tuu'mi ní Pedro nga" a sa ngii sa tá" a: Cuuvi di 'úú, ¿'áá n'deēe tuumí sta'a di ye" e

yáⁿ'āa miiⁿ chí n'diicui sa? Ní tá miiⁿ ní caⁿ'a tá: 'Tíícā. ⁹Pedro miiⁿ ngaⁿ'a sa ngii sa táⁿ'ā: ¿Dɛ'ē cáávā chi diiⁿ di ndúúcū isaⁿ'a yeⁿ'ē di chi chinnche'ei dí Espíritu yeⁿ'e Señor 'iivú Ndyuūs? N'diichí dí. 'Iiⁿ'yāⁿ chi che" e chí n'guuchi isa" a ye" e di sneé yā cheendi yaācū ní canéé chí tun'dáa ntúuⁿ yā dii. 10 Tuu'mi ní chi nndεενέ túūⁿ tá 'cūū na ca'a Pedro ní ch'iī tá. Taachi ndáa saⁿ'ā s'eeⁿ yáacū ní nndaaca sa táⁿ'a 'āā n'dii ntúūⁿ tá. Ní tun'dáa nī ntúūⁿ saⁿ'ā da'caivāa s'eeⁿ táⁿ'ā. Ní ch'iichi sa táⁿ'ā niiⁿnuúⁿ ná yáinyāⁿ yeⁿ'ē saⁿ'a yeⁿ'ē tá. ¹¹Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē váacū ndúúcū 'iin'yān chi ch'iindiveén yā chuū neené dii'yá yā chiī.

N'deee taaví señal s'eeⁿ ndúúcū vaadī n'giinu s'eeⁿ

¹²Cáávā ta'a apóstoles neené n'deee náán señales ndúúcū vaadī n'giinu s'eeⁿ diíⁿ yā na yáāⁿ miiⁿ. Ní nducyáácá yā 'áámá nduuvidaamá yā corredor chi nguuvi Salomón yeⁿ'e yaācū templo ye"'e 'ii"'yā" Israel. 13'Ii"'yā" chi nguéé nduuvidaamá yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáacū 'va'á yā chi nduuvidāāma yā nduucú yā. Naati 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ diiⁿ yā honrar 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáacū. ¹⁴'Iiⁿ'yāⁿ chi i'téénú Señor 'iivú Ndyuūs chi 'yaaⁿ cá yā tan'dúúcā chi 'yaaⁿ sáⁿ'ā 'tiicá ntúūⁿ n'daataá; ¹⁵tun'dáa yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi ngííta miiⁿ cyuuni. Ní sn'duú yā 'iin'yān na cama, ní sn'duú yā 'iiⁿ'yāⁿ na colchones, ti taachi cho'o Pedro miiⁿ ní 'aa cunee 'cuutií ye"'ē Pedro mii" vmnaa" ye"'ē 'áámá chεε 'iin'yān s'een. 16 Níícú 'iin'yān yáāⁿ na niiⁿnuúⁿ mííⁿ neené 'yáaⁿ

263 HECHOS 5

yā ndaá yā yáāⁿ Jerusalén ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngiítā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí sta'ā 'yúúné chí nguέε n'dāācā yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. Nducyáácá yā nduuva yeⁿ'é yā.

'Iin'yān s'een can'dáa yā chi n'nuun cá'ai yā Pedro ndúúcū Juan

¹⁷Tuu'mi ní chiiduú ch'eete ca yeⁿ'e Israel ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā ndúúcu yā chi yeⁿ'ē saduceo s'eeⁿ chi nguéé i'téénu yā chi nduuchi 'iiⁿ'yāⁿ nguaaⁿ tináⁿ'ā diíⁿ yā contra ye"'e 'ii"'yā" s'ee". Ní dií ngueé yā. ¹⁸Ní sta'á yā apóstoles chi dichó'ó Ndyuūs ní s'nuún yā san'ā s'een vácūū yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ. ¹⁹Naati 'áámá ángel yeⁿ'e Señor 'iivú Dendyuūs miiⁿ ní nn'guaaⁿ yā cheendi vácūū miiⁿ n'gaaⁿ, ní tun'dáa yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: ²⁰ Cunaⁿ'á nī, ní 'cueetíndií nī na yáacū templo ní caa'man nī tanducuén'ē nduudu ven'e vida ngaí 'cūū nanááⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē yáāⁿ miiⁿ.

²¹Taachí ch'iindiveéⁿ yā chuū ní sndaa yā yaācū templo miiⁿ tyaaⁿ tyaaⁿ ní ca'cueeⁿ yā. 'Naaⁿ chi snée yā cheeti yaācū miiⁿ ní nduuvidáámá chiiduú ch'eete ca yeⁿ'e Israel ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé nduucú yā. Ní 'cai yā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ndicúū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. Ní dichó'o yā soldado s'eeⁿ chi caⁿ'ā sa na vácūū chí canguái sa 'iin'yān. ²²Taachi ndáā soldado s'eeⁿ nguéé indaāca sa 'iin'yān s'een vácūū tuu'mi ní ngueecundíi sa ní yaa'vi sa 'iin'yān s'eeⁿ. ²³Ní ngaⁿ'ā sa: Cuaacu nííⁿnyúⁿ taachí ndaá 'nū, ní nduudí vácūū ní canéé candado, ní 'iin'yān chi snéé cuidado vácūū snéé yā cheendi

vácūū. Taachí nan'guaan 'nū míín, mar 'áámá 'iin'yān nguɛɛ yā chɛɛti vácūū miin. 24 Taachi chiiduú ch'ɛɛtɛ́ ca yen'e Israel miin ndúúcū soldado ndíítiin yen'e soldado s'een chi idiin cuidado yaācū templo miin ndúúcū chiiduú n'gɛɛtɛ ch'iindiveén yā nduudu 'cūū, nééné nadacadíínuun yā chi chiī chuū. 25 Naati 'áámá 'iin'yān ndaá yā ní chií yā 'iin'yān s'een chuū: Cun'diichí nī, sán'ā chi s'nuún nī vácūū miin yáacū templo snúun sa. Ní ngi'cuéen sa 'iin'yān yáān.

²⁶Tuu'mi ní cuen'ē soldado ndíí tiīin yen'e soldado s'een chi diin cuidado yen'ē yáacū ndúúcū soldado s'een ní nguéε ndúúcū vaadī caa'va chi nguái yā san'ā, ti 'va'á yā chí cuíítuūu 'iin'yān yáān miin. ²⁷Taachi ndεε yā san'ā s'een ní diín yā presentar san'ā s'een nanáán 'iintyén'e yen'e concilio tuu'mi ní chiiduú ch'εετε cá yen'e Israel miin ntiinguunéen yā san'ā s'een.

²⁸Ní ngaⁿ'a yā saⁿ'ā s'eeⁿ: ¿'Áá nguéé caⁿ'a 'nū chii 'nū diituú ndís'tiī chi nguéé ca'cueéⁿ nī yeⁿ'e Jesús? Maaⁿ ní 'āā dicutúu ntúuⁿ nī na yáāⁿ Jerusalén ndúúcu nduudu náⁿ'á veⁿ'é nī. Ní neⁿ'e cu'neéⁿ nī nuuⁿndi nús'uu ndúúcū nuuⁿndi ye"'ē vaadī n'gii ye"'ē sá"'a 'cūū. 29 Nangueecúta" a Pedro ndúúcū apóstoles ní caⁿ'a yā: Canee chi diíⁿ 'nū o cu'téénu 'nū yeⁿ'é Dendyuūs vmnáán vmnaan chi 'cuiinu ní cu'téénu 'nū yen'é san'ā in'yeendí 'cūū. ³⁰Dendyuūs yeⁿ'ē chiida yú nadācuée" yā Jesús. Ní ndís'tiī ní ch'iin'nún nī 'iin'yān ní dicuái nī 'iiⁿ'yāⁿ ná 'áámá yáⁿ'á. ³¹ Ndyuūs nadicuéeⁿ yā Jesús lado yeⁿ'e honor. Ní chi'nééⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chí

HECHOS 5, 6 264

ch'ɛɛtɛ ní Salvador chi nadach'ɛɛcu Jesús 'iin'yān yen'ē nuunndi yen'é yā. Ní chuū ní cáávā chí Jesús ca'a yā 'iin'yān Israel chi cuuvi ndaacadáámí yā yen'ē nuunndí yen'e yā. Níícú Dendyuūs nadach'ɛɛcú yā nuunndi yen'é yā. 32 Níícú nús'uū ní testigo 'nū yen'é yā yen'e cosa 'cūū ndúúcū Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs. Dendyuūs miin ca'a yā Espíritu N'dai miin' iin'yān chi ch'iindiveén yā yen'é yā.

³³Taachí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū neené nduuvi taáⁿ yā ní neⁿ'e 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ. ³⁴Tuu'mi ní nguaaⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē yeⁿ'e concilio ncueeⁿ 'áámá saⁿ'ā veⁿ'é 'iiⁿ'vāⁿ fariseo s'eeⁿ chi nguuvi sa Gamaliel, chi saⁿ'ā chi déénú taavi yeⁿ'ē ley. Saⁿ'ā miiⁿ 'áámá sá chi neené induuví 'iiⁿ'yāⁿ yáāⁿ sáⁿ'ā. Caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa chi can'daa apóstoles chi dichó'ó Ndvuūs chuva'ai miiⁿ 'áámá rato 'lííⁿ. ³⁵Tuu'mi ní caⁿ'a sa: Ndís'tiī, 'iiⁿ'vāⁿ Israel, cuin'dííchí nī chi diíⁿ nī ndúúcū sáⁿ'a s'eeⁿ. ³⁶Caati nguuvi chí 'āā chó'ōo nācueeⁿ saⁿ'ā chi nguuvi Teudas chi caⁿ'a sá 'iiⁿ'yāⁿ chí 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ch'ɛɛtɛ. Ní nduuvidaamá 'iin'yān ndúúcū san'ā miiⁿ tan'dúúcā cuuⁿ ciento 'iiⁿ'yāⁿ. Sáⁿ'a 'cūū ní ch'iī sa, ní 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'iindiveén yā yen'ē sa, tuunu tuunu ca na vaacú yā cuináⁿ'a yā. Mar 'áámá yā 'āā ntéé ch'eetinée yā. ³⁷Chó'oo chúū ní nācueeⁿ Judas, saⁿ'ā yeⁿ'ē yáⁿ'āa Galilea taachí nduūvī duuché 'iin'yān. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ n'dáa yā saⁿ'ā. Saⁿ'ā miiⁿ ní ch'ii ntúuⁿ sa ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'iindiveéⁿ yā cueⁿ'e 'múúⁿ cueⁿ'e miiⁿ yā. ³⁸Maaⁿ ní ngaⁿ'á

ngii ndís'tiī: Cuvíiⁿ nī yeⁿ'ē sáⁿ'ā s'eeⁿ. Ní 'āā snée ra sa ti ndúúti chi consejo 'cūū o ntiiⁿnyuⁿ 'cūū yeⁿ'e saⁿ'ā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū tuu'mi ní nguéé de'ē veɛ dichíí'vē. ³⁹Nguéé cuuvi diíⁿ nī chí nadituuví nī chuū ndúúti chí yeⁿ'e Dendyuūs ní nguéé diíⁿ nī chí cuuví cuuⁿ'máⁿ nī ndúúcū Dendyuūs.

40 Canee yiinú yā chi can'a sa. Ní 'cai yā apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs ní chen'é yā san'ā s'een. Ní yaa'vi yuudu yā san'ā s'een chi nguéé caan'man sa yen'e Jesús miin. Ní n'dæchí yā san'ā s'een. 41 San'ā s'een ní nan'dáa sa nguaan 'iin'yān concilio s'een, ní yeenú taaví sa caati Dendyuūs 'cuún yā chi ch'ænu sa chiī cucáávā Jesús. 42 Nguéé i'neen naan yā chi ndii ngi'cueen yā, ní ngan'a yā yen'e Jesucristo miin chæti yáacū templo ndúúcū ná vaacú 'iin'yān nguuvi nguuvi.

Diín yā votar ndeēchē sánā diáconos

Nguuvi miiⁿ chi'yááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi i'téénu yā Jesús. Ch'iindiveéⁿ yā nduudú vaadī caa'va nguáaⁿ yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi griego yā caⁿ'a yā chí 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nguέέ diíⁿ yā cuenta ndii nguεε ca'á yā nguuvi nguuvi n'dáátaa nguá'aā chi cuta'ā tá chɛɛ̄ chi che'ē tá. ²Tuu'mi ní ndiichúúví apóstoles nadidaama yā nducyáácá 'iiʰ'yāʰ chi i'téénu yā Jesús, ní caⁿ'a yā: Nguéé n'daacā chí cu'nee" 'nū chi caa" 'má" 'nū ye" 'ē nduudu yeⁿ'e Dendyuūs ní ca'á 'nū chi che'é 'iiⁿ'yāⁿ. ³Ndís'tiī hermanos, in'nuúⁿ nī nguaaⁿ s'uuúⁿ ndɛēchē saⁿ'ā chi n'daacā vida yeⁿ'e yā ní chi diītú yā ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū vaadī cadíínūuⁿ.

265 HECHOS 6, 7

San'ā s'een ca'ā yú ntíínnyún 'cūū san'ā. 4Ní nús'uū 'cuɛɛtinée 'nū caan'mangua'á 'nū ní 'cuɛɛtinée 'nū lado yen'ē chi caan'mán 'nū nduudu yen'e Dendyuūs.

⁵Nducyáácá yā ní canee yiinú yā chuū. Ní diíⁿ yā votar Esteban saⁿ'ā chi i'teenu taavi ní ndiituú ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs, ndúúcū Felipe, ndúúcū Prócoro, ndúúcū Nicanor, ndúúcū Timón, ndúúcū Parmenas, ndúúcū Nicolás 'aama chi i'teenu yeⁿ'e yáāⁿ Antioquía ní maaⁿ ní 'āā saⁿ'ā Israel. ⁶Nducyaacá yā chi'néeⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní cueⁿ'e sa nanááⁿ apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs. Ní cuayííví chi caⁿ'angua'á yā tuu'mi ní sn'dúu yā ta'á yā vmnááⁿ yeⁿ'e saⁿ'ā s'eeⁿ cáávā ntiiⁿnyūⁿ chí ca'a yā saⁿ'ā.

⁷Níícú chiī 'yaāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí chi'teenú yā nduudu yeⁿ'e Dendyuūs miiⁿ. Ní 'iicu 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí i'teenú yā Jesús neené chii 'yaaⁿ taaví sá ná yáāⁿ Jerusalén. Neené 'yáāⁿ chiiduú s'úúⁿ yeⁿ'ē Israel chi'téénu yā tan'dúúcā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi'téénu yā.

Sta'á yā Esteban

⁸Esteban miiⁿ ní 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi i'teenú taavi yā níícú chi diitú yā ndúúcū poder. Ní neene n'gɛɛtɛ vaadī n'giinu ndúúcū señales diíⁿ yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yáāⁿ. ⁹Tuu'mi ní tanán'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi can'á yā yaacū sinagoga yen'e yáāⁿ yen'e yā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi Libertos, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yen'ē yáāⁿ Cirene, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yáāⁿ Alejandría, ndúúcū dendu'ū 'iiⁿ'yāⁿ yen'e yáāⁿ Asia, 'iiⁿ'yāⁿ yee' e yáāⁿ Asia, 'iiⁿ'yāⁿ s'een ch'ɛɛcu cheendí yā

ndúúcū Esteban. 10 Naati nguéé chi chεέ yā ndúúcū Esteban cáávā vaadī deenu ye"'é yā ndúúcū chii Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs caⁿ'a chi caaⁿ'maⁿ Esteban. ¹¹ Tuu'mi ní n'de'ei n'de'ei can'a yā chii yā nán'ā 'iin'yān chi caa" má" yā chi 'āā n'giindiveé" yā chi Esteban miiⁿ caⁿ'a yuudú yā contra Moisés ndúúcū Dendyuūs. 12 'Iin'yān s'een ní chicadiinuun yā chi nducyaaca 'iin'yān yen'e yáān miiⁿ ní nééné ch'εεcu cheendí yā ní ndásta" a vaadī cadiinúú ye" é 'iin'yān ndicúū ndúúcū maestros ye"'e ley. Ní nducyáácá 'ii"'yā" s'ee" ndaacá yā Esteban, ní sta'á yā 'iiⁿ'yāⁿ, ní ndέε yā nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē concilio. ¹³Ní 'nēeⁿ yā testigos chí ngaⁿ'a nduudu yaadi ní ngaⁿ'a sa: Esteban 'cūū ní nguéé í'nēēⁿnaaⁿ sa chí ngaⁿ'a taaⁿ sá yeⁿ'e lugar 'cūū ye"'é Dendyuūs ní contra ye"'e ley. ¹⁴N'giindiveéⁿ 'nū chi ngaⁿ'a sa chi Jesús miiⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret nadatuuví yā lugar 'cūū ní n̄'daán yā costumbre chi teē Moisés s'uūún.

¹⁵Tuu'mi ní nducyaacá 'iinntyén'ē concilio vɛɛté yā ní n'diichí yā san'ā miin. N'diichí yā naan sa tan'dúúcā naan ángel chi san'ā yen'e va'ai chɛɛti nguuvi chi diin ntiinnyun yen'é Ndyuūs.

Esteban caⁿ'á yā yeⁿ'ē maáⁿ yā nī ch'iī yā

Tuu'mi ní nga"'ā chiiduú ch'ɛɛtɛ cá mii" ye"'ē Israel: ¿'Áá 'tíícā chuū? ²Ní Esteban mii" ní nga"'ā sa: Ndís'tiī sa"'ā vi'í ndúúcū chiida yú s'tiī, 'caandiveé" nī ye"'ē 'úú: Chiida yú Abraham n'diīchí yā Ndyuūs chi dɛɛvɛ taavi ca taachi canée yā na yá"āa Mesopotamia taachí 'āā cuɛ́ɛ́

HECHOS 7 266

cuneé yā na yáāⁿ Harán. ³Ní Ndyuūs ca"'a yā chiī yā 'ii"'yā": Can'dáa di yeⁿ'ē yáāⁿ vaacú di ndúúcū yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē di, ní cuchii di na yán'āa chi 'cuun'mín dii. ⁴Tuu'mi ní Abraham miiⁿ nan'dáa yā yeⁿ'ē ná yán'āa yen'e 'iin'yān s'een yen'e yán'āa Caldea ní canée yā na yáāⁿ Harán. Cuayiivi chi ch'iī chiidá yā, tuu'mi ní Ndyuūs nadachó'o yā 'iin'yān miin ná yán'āa 'cúū naachi snée ndís'tiī maan. ⁵Tiempo miiⁿ Ndyuūs nguéé ca'a yā Abraham dε'ē vεε chi cuuvi yeⁿ'é yā yeⁿ'e na yáⁿ'āa miiⁿ, mar 'aama naachi 'canca'á yā naati can'a Ndyuūs chi ca'á yā cuayiivi yán'āa 'cúū chi yeⁿ'ē Abraham, ní yeⁿ'ē daiyá yā chi cuchiīca ndíí cuayiivi ca taachi 'āā cuéé daiya yā. ⁶Ní Ndyuūs ní 'túúcā caⁿ'a yā chii yā: Daiyá nī chi cuchiī ní 'iin'yān chi snúún yúúní caⁿ'á yā yáāⁿ vaacú 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ yáⁿ'āa miiⁿ ní cuta'á yā daiyá yā chi dichíí'vɛ 'iin'yān yán'āa miin. Ní 'iiⁿ'yāⁿ yáⁿ'āa miiⁿ ní nguéé n'daacā ti 'cueenu yā cuuvi cheeti cuūuⁿ ciento nduūyū. ⁷Tuu'mí caⁿ'a Ndyuūs: 'Úú ca'á castigo 'iiⁿ'yāⁿ na yáⁿ'āa chi cuuví yā mozos yeⁿ'e yáⁿ'āa miiⁿ. Ní cuayiivi chi chó'oo chúū, ní nan'dáa yā. Níícú cu'téénu yā 'úú na lugar 'cūū ní diín yā cheē chi nen'é. 8 Ní Ndyuūs diín yā 'áámá compromiso veⁿ'ē circuncisión ndúúcū Abraham. Circuncisión miiⁿ 'áámá señal chi 'caacá yā na cuerpo. Ní Abraham miiⁿ véé daiyá yā chi nguuvi Isaac, ní diíⁿ yā circuncidar daiyá yā Isaac nguuvi chi niiní nguuvi sa. 'Tiicá ntúūⁿ Isaac ndúúcū daiyá yā Jacob, ní Jacob ndúúcū ndichúúvi daiyá yā chi saⁿ'ā patriarcas chi chiida yú s'een.

⁹Ní chiida yú s'eeⁿ chinn'gueé yā yeⁿ'e 'díínu yā José. Ní n'diicui yā 'díínu yā José miiⁿ na 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Egipto. Ní cueⁿ'ē José na yáⁿ'āa Egipto naati Dendyuūs canée yā ndúúcu yā. ¹⁰Dendyuūs nadanguá"ai yā sa"ā ye"e tanducue" e chi ch'eenu sa chii na yáⁿ'āa Egipto. Ní Dendyuūs diíⁿ yā chi rey Faraón yeⁿ'e yáⁿ'āa Egipto n'diichí yā José chí saⁿ'ā n'dai ní saⁿ'ā chi déénu taavi ndúúcū taanduvéé vaadī deenu chí ca'a Dendyuūs. Ní cucáávā chuū rev Faraón chi'neeⁿ yā José lado yeⁿ'e gobernador nanáán yen'ē yán'āa Egipto ndúúcū taanduvéé chi véé na vaacú vā.

¹¹Ndaā cuiicú ní nuuⁿmáⁿ na yán'āa Egipto ndúúcū yán'āa Canaán, ní nch'eenu n'dáí yā chii. Chiida yú s'eeⁿ ní nguéé índaāca yā chi che'e yā. ¹²Taachí ch'iindiveeⁿ Jacob miiⁿ chi véé trigo ná váⁿ'āa Egipto, dichó'o yā daiyá yā chi chiida yú s'eeⁿ ndíí vmnááⁿ vmnaaⁿ ní cueⁿ'é yā 'áámá viaje. ¹³Ndiichi ndii 'úúví viaje ntiinaaⁿ sá chi José miiⁿ ní 'diīnū sa cáávā chi José ch'in'i maāⁿ sa chi 'diīnū sa. Tuu'mi ní rey Faraón miiⁿ ní n'diichí yā ti 'iiⁿ'yāⁿ ye"'ē José sa"'ā s'ee". 14 José mii" ní diiⁿ sa chí ndaā chiidá sa Jacob ndúúcū nducyaaca 'iin'yān yen'ē sa. 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē sa ní ngii yā 'iiⁿnūⁿ ngeecu ndítiiⁿ'yu yā. ¹⁵'Tíícā cueⁿ'e Jacob na yáⁿ'āa Egipto naachí ch'īí vā ndúúcū chiida yú s'eeⁿ. 16 Ní cuerpo yeⁿ'ē tináⁿ'ā s'eeⁿ candέε yā 'iiⁿ'yāⁿ na yáāⁿ Siquem ní ch'iichí yā 'iiⁿ'yāⁿ na yáinyāⁿ chi caī Abraham. Abraham miiⁿ ní ndúúcū túumī ye"'é yā caī yā yá"'āa mii" na yáā"

267 HECHOS 7

Siquem yeⁿ'ē daiya saⁿ'ā s'eeⁿ Hamor yeⁿ'ē yáāⁿ Siquem miiⁿ.

¹⁷Ní taachi 'āā snee niiⁿnuúⁿ nguuví chi Dendyuūs diín yā chi cā'a yā chii yā Abraham, ch'iitá 'iiⁿ'yāⁿ Israel ní chiī 'yáaⁿ yā na yáⁿ'āa Egipto. ¹⁸Ní nducueēeⁿ táámá rey na yáⁿ'āa Egipto chi nguέέ in'diichí yā José. 19 Ní rey miiⁿ ní nguéé n'daacā diín sa ndúúcū ndaata yeⁿ'e yú ndúúcū chiida yú s'eeⁿ. Ní chí cu'neeⁿ sa daiyá yā na peligro chi 'cuūvī. Ní nguéé cuuvi 'yáaⁿ yā. ²⁰Tiempo miiⁿ ní ch'iindiyáāⁿ Moisés, ní Ndyuūs n'diichí yā saⁿ'ā 'lííⁿ chi n'daacā sa. Ch'iita sá na vaacu chiida sa 'iiⁿnuⁿ 'iiyū taaví yā saⁿ'ā. ²¹Ní taachí chiida Moisés chi cu'néeⁿ yā saⁿ'a 'lííⁿ na peligro chi 'cuūvī sa, tuu'mi ní táⁿ'ā 'díí daiya rey Faraón chinguai tá san'ā 'líín ní taavī tá saⁿ'ā tan'dúúcā 'áámá daiya tá. ²²Ní Moisés miiⁿ ní ch'eēⁿ sa yeⁿ'ē taanduvέέ vaadī deenu yeⁿ'ē yá"āa Egipto. Ní diītinú taavi sa ndúúcū nduudu ye" e sa ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē sa.

²³Taachi chii sá 'uuvi ngɛɛcu ndúuyū, nacádiinuuⁿ sa na staava yeⁿ'ē sa chi caⁿ'a sa n'diichi sa 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē sa chi saⁿ'ā Israel miiⁿ. ²⁴Taachí n'diichí yā 'áámá saⁿ'a yeⁿ'ē yáⁿ'āa Egipto chi nguεε n'daacā idiiⁿ sa ndúúcū 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē ndaata yeⁿ'é yā, Moisés miiⁿ ní diín yā nadanguán'ai yā 'iin'yān. Ní ch'en'e ca yā ní 'nuūcá'ai yā san'ā Egipto 'cūū ní ch'iī sa. 25 Moisés miiⁿ nacadíínuuⁿ sa chi 'iiⁿ'yāⁿ ye"'ē sa tuumicadiinúú" yā chi Dendyuūs can'á yā ca'a yā libertad 'iin'yān s'een cáávā ta'ā sa. 'Iin'yān s'eeⁿ ní nguéé tuumicadiinúúⁿ yā

chi 'tíícā. ²⁶Táámá nguuvi miiⁿ ní Moisés cue" e sa naachí ngu" u 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē sa. Neⁿ'e sa chi ntun'dáá n'dai yā ndúúcū paz. Ní ngan'a sa ngiī sa 'ii"'yā": Ndís'tiī sa"'ā 'diinú, nguéé 'cuu" mán nī, ¿de'ē cáávā chi nguⁿ'u nī ndúúcū vi'ī? ²⁷'Áámá sa"'ā Israel chí n'ge"'e ví'ī mii" chingúúⁿ ndaā sa Moisés ní nadivíi sa 'iin'yān 'áámá lado ní ngan'a sá ngii sa 'iin'yān: ¿Du'ú s'neen n'diī tan'dúúcā 'iinntyén'ē o juez nanáán nús'uū? 28 ¿'Áá neⁿ'é nī 'caāⁿ'nuⁿ nī 'úú tan'dúúcā chi ch'iī" nu nī sa" ā yeⁿ'e yáⁿ'āa Egipto 'iicu? ²⁹Tááchí Moisés ch'iindiveén yā nduudú 'cūū, chéénu yā ní chindaa sa na yán'āa Madián. Cánéé yā tan'dúúcā 'áámá sáⁿ'ā canuuⁿ yúúní. Ní ch'iīndī na 'uūvī daiyá yā.

30 Cho'ōo 'úúvi ngeecu ndúuyū, ni 'áámá ángel che'enaán yā yen'ē Moisés ní 'cai yā 'iin'yān naachi ngiichi ya"'a 'líí" na yiīcū 'líí" chi nguuvi Sinaí. 31 Moisés miiⁿ n'diichí yā ní cue" e yíínu yā ye" e chi n'diichi yā miiⁿ. Ndaa niiⁿnúⁿ yā chi cuuvi n'diichi yā. San'ā miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'ē Dendyuūs miiⁿ chi ngaⁿ'ā: ³²'Úú Ndyuūs yeⁿ'ē chiidá nī s'eeⁿ, Ndyuūs ye"'ē Abraham, Ndyuūs ye"'e Isaac, ní Ndyuūs yeⁿ'e Jacob. Moisés miiⁿ ní nééné dii'yá yā chiī ndíí 'āā ntéé nēⁿ'e yā n'diichi yā. ³³Ní caⁿ'a Señor Ndyuūs chii yā 'iin'yān: Tun'dáá ca'a di ndaacuú ye" e di caati naachi canéé dí chíí chééndiī di nanáán Dendyuūs. 34 Cuaacu níínnyun chí n'diīchí chi ch'eēnu taavi chiī 'iin'yān ye"'é chi snée yā yá"'āa Egipto. N'giindiveén chi n'gai ya'áí yā. Ní ca"'á chi nadingua"'áí 'ii"'yā". Maa"

HECHOS 7 268

ní cuchíi di. 'Úú dicho'ó dii na yán'āa Egipto.

35 Moisés miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chi saⁿ'a diiⁿ sa chi cheenú yā chuva'āī yáⁿ'āa miiⁿ taachi caⁿ'a sa: ¿Dú'ū s'neeⁿ n'diī tan'dúúcā 'iiⁿntyéⁿ'e o juez? Maaⁿ ní Moisés miiⁿ Ndyuūs dichó'o yā chi cuuví yā saⁿ'a ntyéⁿ'ē, ní nadinguá" ai yā 'ii" yā". Dendyuūs diiⁿ yā chi canéé Moisés ndúúcū nduudu yeⁿ'é yā cucáávā ángel chí che'enaán yā yen'e Moisés na yán'á 'lííⁿ. ³⁶Moisés cuayiivi taachi diíⁿ yā vaadī n'gíínú ndúúcū señales na yáⁿ'āa Egipto, na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā chi nguuvi Cuá'ā, ní na yán'āa cuunmán cheeti 'uuvi ngeecu ndúuyū, ní tun'dáa yā 'iin'yān. 37 Moisés miin chiiⁿ chi ngāⁿ'a yā ngíi yā 'iiⁿ'yāⁿ Israel: Señor Dendyuūs yeⁿ'ē yú caⁿ'á yā s'neéⁿ yā profeta chi caa" ma" nduudu ye" 'é yā nguaa" vi'ī yú. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ tan'dúúcā 'úú. Ní 'caandiveéⁿ nī yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ profeta miiⁿ. ³⁸Sáⁿ'a 'cūū Moisés 'cūū chí canee sa naati nduuvidaamá vā na yán'āa cuūnmán ndúúcū ángel chi yaa'vi yā saⁿ'ā na yiīcū chi nguuvi Sinaí, ní canee sa ndúúcū chiida yú. Ní Dendyuūs ca'á yā nduudu yeⁿ'ē vida chi tee sa s'uuúⁿ. 39 Chiida yú ní nguết ch'iindiveéⁿ yā yeⁿ'ē Moisés miiⁿ ní chi'neéⁿ yā saⁿ'ā 'áámá lado, ní divíi yā vaanicadíínuuⁿ yeⁿ'e yā, ní neⁿ'é yā nangueecúndíi yā yán'āa Egipto. 40 Ní can'á yā chii yā Aarón 'iin'yān chi chiida yú: Din'dái nī nús'uu dendyuūs s'eeⁿ chi cuuvi caⁿ'a yā vmnáán yen'e yú caati Moisés 'cūū chi tun'dáa sa nús'uu yeⁿ'ē yáⁿ'āa Egipto, nguéé deenu yú de'ē chíī ndúúcū sa. 41 Tuu'mi ní din'dái

yā 'áámá ídolo 'itiindu 'líín yen'e 'díínnguāan chi n'duún yā 'iiti nátai ní 'caan'nún yā 'iiti cuūchī 'líín ní ca'a yā ídolo miin tan'dúúcā sacrificio.
Ní yeenú taaví yā caavā ntiinnyun yen'ē ta'ā san'ā s'een. 42 Níícú Ndyuūs chivíi yā yen'e 'iin'yān s'een.
Ní chi'néen yā 'iin'yān s'een chi i'teenú yā tanducuén'ē cosa chi véé nanguuvi tan'dúúcā 'yán'ā ndúúcū 'iīyū, ndúúcū 'iínyún. 'Tíícā canee ngúūn na libro yen'e Ndyuūs naachi ngúūn profetas:

N'diī 'iin'yān Israel miin, ¿'áá tee nī 'úú 'iiti sacrificio chí 'āā 'níín'nún nī ndúúcū dendú'ū na yan'āa cuunmán chɛɛtí 'uuvi ngɛɛcu ndúuyū?

43 Nguết de'Ē vee tee nī 'úú. Candée nī yaācū tíínūuⁿ yeⁿ'ē ídolo Moloc, ndúúcū 'ííⁿnyúⁿ yeⁿ'e ndyuūs yeⁿ'é nī chi nguuvi Renfán, ndúúcū cosa chuū chííⁿ chi din'dái nī chi cu'téénu nī. Níícú 'úú dichó'ó ndis'tiī táámá lado yeⁿ'e yáⁿ'āa Babilonia.

44 Chiida yú s'eeⁿ ní canéé yeⁿ'é yā na yáacū tiinūuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs chi caⁿ'ā nduucú yā na yáⁿ'āa cuuⁿmáⁿ. Ní caⁿ'a Ndyuūs chīi yā Moisés miiⁿ chí din'dái sa yáácū tiinūuⁿ tan'dúúcā chi n'diichi sa. 45 Chíín yáácū tiinūuⁿ miiⁿ ní sta'a chiida yú s'eeⁿ ní candέε yā ndúúcū Josué tiempo miiⁿ taachi sta'á yā yáⁿ'āa yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel. Ndyuūs nadacaanú yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguέέ 'iiⁿ'yāⁿ véⁿ'ē ndaata Israel nanááⁿ chiida yú s'eeⁿ. Ní yaācu tíínūuⁿ snee ndúúcu yā ndii nguuvi yeⁿ'ē David miiⁿ, 46 David miiⁿ nandaāca sa

269 HECHOS 7, 8

favor nanááⁿ Dendyuūs ní chiica sa chi din'dái sa yaācū ch'ɛɛtɛ yeⁿ'é Ndyuūs chi i'téénú Jacob miiⁿ. ⁴⁷ Salomón nídin'dái sa yaācū ch'ɛɛtɛ yeⁿ'e Dendyuūs. ⁴⁸ Naati Ndyuūs chi canée yā na va'ai chɛɛti nguuvi, nguɛ́ɛ canée yā na yaācu chi din'dái 'iin'yāⁿ ndúúcū ta'á yā, ti tan'dúúcā chi ngaⁿ'ā profeta nduudu Dendyuūs tiempo chi chó'ōo:

49 Nángúúví míín chí tan'dúúcā trono yen'é, ní yán'āa miin ní tan'dúúcā banco yen'ē ca'á. ¿Dé'é va'āī idin'dái dí yen'é? ngan'a Señor 'iivú Ndyuūs. O ¿de'e lugar chi ntaavi'tuūnuún?
50 ¿'Áá nguéé 'úú din'daí ndúúcū ta'á tanducuén'ē dendu'ū?

5¹ Chééchí tiín nī ní cheechí staava yen'é nī ní nduudí veén nī. Ndís'tiī ní nguéé diīn díveén nī yen'e Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs cuen'e daānman. Tan'dúúcā chiidá nī 'tiicá ntúūn ndís'tiī. 5² ¿Du'u profeta chi can'a nduudu yen'e Dendyuūs chi chiidá nī nguéé can'dáa yā chi ya'áí yā 'iin'yān'? Ní ch'iin'nun yā 'iin'yān chi can'a yā vmnáán vmnaan chi cuchiī 'iin'yān chi n'dai taavi. Ní 'iin'yān miin chi n'dai taavi ndís'tiī ní sta'á nī 'iin'yān ni ch'iin'nún yā 'iin'yān. 5³ Ndís'tiī ní sta'á nī ley chí tee ángeles ní nguéé diín nī cumplir.

⁵⁴Taachi ch'iindiveeⁿ saⁿ'ā s'uuⁿ chuū chi caⁿ'a Esteban nduuvi taaⁿ n'dáí sa na staava yeⁿ'e sa ní ndiitunuúⁿ ngé'é 'diiⁿ'yuⁿ sa contra yeⁿ'e Esteban. ⁵⁵Naati Esteban miiⁿ ndiitu Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs che'enaáⁿ yā nanguuvi ní n'diīchi yā Dendyuūs chi neené ngii 'yáⁿ'ā ní n'diīchi yā Jesús miiⁿ chi canée yā lado yeⁿ'ē honor yeⁿ'e Dendyuūs.

56 Tuu'mi ní Esteban can'a yā: Cuin'dííchí nī, inaán nanguuvi canda'āī 'íícú Daiyá Dendyuūs canéé lado yen'e honor yen'e Dendyuūs. 57 Tuu'mi ní 'iin'yān s'een ní 'caī yiicú yā ní n'gaadí yā veén yā ní tanducuén'e yā ndaá yā nanáán Esteban. 58 Ní tun'dáa yā san'ā yáān miin ní chíítuú yā san'ā. Ní 'iin'yān testigos s'néén yā cotón ná ca'a 'áámá san'ā 'díín chi nguuvi Saulo. 59 Tuu'mi ní nga'a yā tuūu Esteban. 'Iicu Esteban miin ní 'cai sá Ndyuūs ní ngan'ā sa: Señor Jesús, nánguáí nī espíritu yen'é.

⁶⁰ Chiintii'ya sá ní 'caī yiicu sá: Señor, nguéé diiⁿ cuenta nī núúⁿndí 'cūū yeⁿ'ē 'iis'tíī. Ní taachi caⁿ'ā sa chuū, ní ch'iī sa.

Saulo diiⁿ sa chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū chéénu yā

Ní Saulo miiⁿ canee yiinú sa Chi 'cuūvī Esteban miiⁿ. Nguuvi miiⁿ n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ ní nduuvi taán yā yen'e 'iin'yān ná yáacū chi canéé yáāⁿ Jerusalén ni nducyaaca yā chi i'teenu Jesús cueⁿ'ē 'muuⁿ cueⁿ'é miiⁿyā. Chéénu yā cuaaⁿ na yáⁿ'āa Judea ndúúcū yán'āa Samaria. Dámaan apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs nguεε chéénu yā. ²Saⁿ'ā s'eeⁿ chi n'dai nanááⁿ Dendyuūs candée sa Esteban. Ní ch'iichi sá 'iiⁿ'yāⁿ ní cheecu taavi sá yēⁿ'e yā. ³Saulo mííⁿ ní can'dáa sa 'iiⁿ'yāⁿ chí nge" e yaācū chi n'nuū cá'ai sa 'ii" yā. Chen'e sa ndúú va'ai nduu vā'āī ní candée sa 'iin'yān ndíí n'daataá ndíí san'ā. Ní n'gíi sa 'iin'yān vácūū.

Caⁿ'a yā ndúúdú ngai na yáāⁿ Samaria

⁴'Iiⁿ'yāⁿ chi chéenū miiⁿ cheⁿ'é yā nduu yáāⁿ nduu yáāⁿ ní caⁿ'a HECHOS 8 270

yā ndúúdú ngai yeⁿ'e Jesucristo chi evangelio. ⁵Tuu'mi ní Felipe miiⁿ can'dáa sa na yáāⁿ Samaria ní ngaⁿ'a sa yeⁿ'e Cristo. ⁶Ní nducyáácá 'iin'yān ch'iindiveén niiⁿnyúⁿ yā de'e ndu'ū chi ngaⁿ'ā Felipe miiⁿ. Ch'iindiveéⁿ yā ní inaaⁿ yā señales chiiⁿ idiiⁿ sa. ⁷Neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí snée yā ndúúcū 'yúúné chi espíritus chi nguee n'daacā yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ taachí can'daa 'yúúné na cuerpo yeⁿ'é yā nééné 'cai espíritus. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'é yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ngíícá ní nducyaacá yā nanduūvā yeⁿ'é yā. ⁸'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē yáāⁿ miiⁿ ní yeenú taaví yā.

⁹Cánéé 'áámá san'ā chi nguuvi Simón chi déénu sa magia chi cuaan vmnaan neené diin sa na yáān miin. Ní nginnche'ei sá 'iin'yān na yáān Samaria. Ngan'ā sá ngii sa 'iin'yān chi ch'ɛɛtɛ sa. ¹⁰Chi'neen veen ndii n'gaiyáā ndii n'gɛɛtɛ yā 'iin'yān miin. 'Iin'yān s'een ní can'á yā: Chuū poder ch'ɛɛtɛ yen'e Dendyuūs.

¹¹Ní s'neen veén yā yen'ē sa ti ndúúcū artes magias yen'ē sa neené 'náán chinnche'ei sá 'iin'yān. ¹²Taachi 'iin'yān s'een chi'téénu yā yen'ē Felipe miin chi ngan'á yā ndúúdú ngai yen'e chi Ndyuūs ngan'á yā ntiinnyun ní yen'ē ndúúdu ngaī yen'e Jesucristo miin, tuu'mí cheēdinúunnīn ndii n'daataá ndii sán'ā 'iin'yān. ¹³S'teenú ntúūn Simón. Cheēdinúunnīn sa. 'Áámá cānee sa ndúúcū Felipe. Taachi n'diichi sa señales ndúúcu vaadī n'giinu ch'eete chi diin Felipe miin tuu'mi ní chen'e yiinu sá.

14 Taachi ch'iindiveéⁿ apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs chí snée yā yáān Jerusalén chi 'iin'yān yen'e yáān Samaria i'téénu yā nduudú yen'e Dendyuūs miin, dicho'ó yā Pedro ndúúcū Juan miin. 15 Taachí ndaa 'iin'yān s'een tuu'mi can'angua'á yā cáávā 'iin'yān s'een chi cuuvi diín yā recibir Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs, 16 ti Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs miin 'āā cuéé can'ā nanáán ndii 'áámá 'iin'yān s'een. Dámaān chi cheedinuūnnin núun yā ndúúcū chi duuchi Jesús miin. 17 Apóstoles sn'duú yā ta'a yā vmnaan yen'ē 'iin'yān s'een ní diín yā recibir Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs.

¹⁸Taachi Simón n'diichī sa chi cáávā chi sn'duu tá'ā apóstoles diín yā recibir Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs, tuu'mi ní can'a sa chi ca'a sa tuumī. ¹⁹Ní can'ā sa: Tée ntúun nī poder 'cūū 'úú ní 'āā du'ú nūun chi cun'duū ta'á vmnaan yen'ē, 'iin'yān miin cunéé yā ndúúcū Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs.

²⁰Tuu'mi ní Pedro mííⁿ caⁿ'a sá chii sa 'iiⁿ'yāⁿ: Túumī yeⁿ'ē di 'cuiinú ndúúcū di caati nacádiinuuⁿ di chi regalo ye"'é Ndyuūs ní ndúúcū tuūmī cuai di. 21 Nguéé ítuneeⁿ di ndíí nguéé ndúú suerte yeⁿ'ē di na asunto 'cūū ti staava yeⁿ'ē di nguέέ n'daacā nanááⁿ Dendyuūs. 22 Ndáácádáámí dí yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'ē di, ní caaca di Dendyuūs ti neⁿ'e Ndyuūs nadāch'ɛɛcú yā yen'ē di chí nacádiinuuⁿ di na staava yeⁿ'ē di. ²³Ti 'úú inaáⁿ dii ní cunee di na vaadī ngueēe yeⁿ'ē di. Ní n'dεē chiichí di ndúúcū nuuⁿndi yeⁿ'ē di.

²⁴Tuu'mi ní Simón nan'guεεcútaⁿ'ā sa yeⁿ'é yā ní caⁿ'ā sa: N'diī caacá nī Señor caavā 'úú chi nadach'εεcú 271 HECHOS 8

yā nuūⁿndi yeⁿ'é ti mar 'áámá chi ngaⁿ'a nī nguéé chiī nanááⁿ yeⁿ'ē 'úú.

25'Iin'yān s'een can'a cuaacú yā nduudu yen'e Ndyuūs miin. Ní can'a yā yen'ē evangelio chi ndúúdú ngai yen'e Cristo. Ní cuen'e yā ndíí nééné n'deee yáān yen'e yán'āa Samaria. Ní ndaa ntúun yā na yáān Jerusalén miin.

Felipe ndúúcū saⁿ'a yeⁿ'e yáⁿ'āa Etiopía

²⁶'Áámá ángel yeⁿ'e Señor miiⁿ yaa'vi yā Felipe ní caⁿ'a yā: Nducuéén dí ní cuén'é dí ndii cuaaⁿ ndiiya sur na yúúní chi nga'ai yeⁿ'ē yáāⁿ Jerusalén ndii váāⁿ Gaza. Yúúní miiⁿ ní cho'ō na váⁿ'āa cuūⁿmáⁿ. ²⁷Tuu'mi ní Felipe miiⁿ nducueeⁿ sá ní cueⁿ'e sa. Ní chó'ōo chi 'áámá san'a yen'ē yán'āa Etiopía canuuⁿ sa yúúní ní sáⁿ'ā miiⁿ eunuco. Saⁿ'ā miiⁿ chi idiiⁿ sá ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e n'daataá reina chi duuchi Candace. Saⁿ'ā miiⁿ ní diiⁿ sa cuidado nducuéⁿ'ē tuūmī yeⁿ'e reina. Ndaa sa yáāⁿ Jerusalén miiⁿ chi diiⁿ sa chi cu'teenu sá Ndyuūs. ²⁸ Nanguescunéeⁿ sá yáāⁿ yeⁿ'é yā ní ch'iīndī sa na carreta ye"'ē sa. Ní n'geeⁿ sa libro yeⁿ'e Ndyuūs naachi profeta Isaías chi caⁿ'a nduudu Dendyuūs tiempo chi chó'ōo. 29 Ní Espíritu miiⁿ ní ngaⁿ'a yā ngii yā Felipe miiⁿ: Cueⁿ'e di ní ndaa niiⁿnūⁿ di na carreta 'cūū.

30 Ní Felipe miiⁿ cueⁿ'ē sa ngeēnū sa ni ch'iindiveeⁿ sa chi n'geēⁿ saⁿ'a miiⁿ naachi dinguūⁿ profeta Isaías miiⁿ. Ní caⁿ'a sa: ¿'Áá túúmícádiinuuⁿ nī chi n'geēⁿ nī?

 31 Sa"\bar{a} mii" ca"\a sa: \aac\bar{a} cuuvi dií" ti mar '\aam\bar{a}'ma' 'ii"\y\bar{a}^n ngu\aac\bar{\epsilon}\epsilon

ngi'cueeⁿ yā 'úú? Ní neⁿ'e sa chi Felipe miiⁿ caa sa ní 'cuūndī sa ndúúcu sa.

³²Naachí n'geēⁿ sa yeⁿ'ē Escritura, chuū chii:

Tan'dúúcā 'iiti cuūchī candέε yā 'iiti ní 'caan'nún yā 'iiti. Tan'dúúcā 'iiti cuūchī 'líín' nguéé ngii n'gai tī taachi ngií yā duudú tī 'tíícā nguéé n'dai yā cheendi yā.

33 Caati ndiicuun yā 'iin'yān n'dáí yā ní nguéé ca'a sa justicia yen'é yā; ¿du'u caan'man yen'e ndaatá yen'é yā? Caati divíi 'iin'yān vida yen'é yā na in'yeēndī.

34San'ā eunuco nan'guεεcútan'ā sa ní can'a sa chii sa Felipe miin: Ngiicá chi cuuvi nī 'úú: ¿Du'ú yen'ē chi can'a profeta 'túúcā? ¿'Áá yen'ē maán yā o yen'ē taama 'iin'yān?

35 Tuu'mi ní Felipe miiⁿ nan'guεεcútaⁿ'ā sa. Tucá'ā sa yeⁿ'ē libro 'cūū ní caⁿ'a sa yeⁿ'ē evangelio chi ndúúdú ngai yeⁿ'ē Jesús.
36 Canúuⁿ yā yúúní chíí cueⁿ'é yā ndaá yā naachi vεε nuūⁿnīⁿ. Ní caⁿ'a saⁿ'ā eunuco: 'Muuⁿ ní νεε nuūⁿnīⁿ. ¿Dε'ē cucáávā chi nguéé cuεɛdinúūⁿniⁿ?

³⁷ Felipe miiⁿ ngaⁿ'ā sa: Nduuti chi i'téénú nī ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é nī tuu'mí cuuvi cuɛɛdinuūⁿniⁿ nī. Nan'guɛɛcútaⁿ'ā sa yeⁿ'é yā ni ngaⁿ'ā sa: I'teenú chi Jesucristo miiⁿ ní Daiyá Dendyuūs 'iin'yāⁿ.

³⁸Ní caⁿ'a sa chi cuééndii carreta. Nduu 'uuví yā, Felipe ndúúcū eunuco cueⁿ'e yā naachi véέ nuūⁿnīⁿ ní chεɛdinuūⁿnīⁿ sa. ³⁹Taachí cuíchεɛ yā naachi véé nuūⁿnīⁿ Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs candɛɛ̄ HECHOS 8, 9 272

Felipe miiⁿ. Ní saⁿ'ā eunuco 'āā ntéé n'diichi sa saⁿ'ā. Ní cuinaⁿ'ā sa ní yeenú taavi sa. ⁴⁰Felipe miiⁿ ndaaca sa na yáāⁿ Azoto. Cho'o sá nduu yáāⁿ nduu yáāⁿ ndii ndaā sa yáāⁿ Cesarea ní caⁿ'a sa yeⁿ'ē evangelio chi ndúúdú ngai yeⁿ'e Jesucristo nanááⁿ tanducuéⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ.

Saulo ndaacadaami sa yeⁿ'e nuūⁿndī yeⁿ'ē sa ní i'téénu sa

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

Taachi Saulo taaⁿ sa ní yaā'vī yuudu sa ye"'e chí 'cuūvī 'ii"'yā" chi i'téénu yā Señor Jesucristo, ndaa sá nanáán chiiduú ch'eete cá yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ²Ní chiica sa carta s'eeⁿ chí 'cuuⁿ'miⁿ sá nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācu sinagogas yeⁿ'e váāⁿ Damasco chí ndúútī chi ndaācā sa saⁿ'ā o n'daataá miiⁿ yeⁿ'e Yúúní ye"'ē vaadī i'téénú ye"'e Jesucristo miiⁿ cúúví diiⁿ sa nandέε sa 'iiⁿ'vāⁿ chi preso yā ní nndaa yā na yáān Jerusalén. ³Taachi canúuⁿ sá yúúní míín taachi 'āā cháā ndaa sa yaān Damasco dácānaāan chiiya 'áámá dεενέ yeⁿ'ē nanguuvi naachi canée sa. ⁴Taachí sndεενε sá ná vaⁿ'āa miiⁿ ch'iindiveeⁿ sa 'áámá nduudu chi ngaⁿ'ā: Saulo, Saulo, ¿dɛ'ē cúúví chí nn'daā di 'úú?

⁵Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: ¿Du'ú n'diī, Señor? Tuu'mi ní ngaⁿ'á yā: 'Úú Jesús chi n'daā dī. Nguξε n'daacā chi diiⁿ di ti diiⁿ di tan'dúúcā 'iiti chi ca'a ca'a tī na yáⁿ'á cuiiⁿnyuⁿ.

⁶Saulo miiⁿ ní in'duuvi sa, ní 'va'a sa, ní caⁿ'a sa: Señor, ¿dɛ'Ē néⁿ'e nī chi diíⁿ? Señor Jesús miiⁿ ngaⁿ'á yā ngiī yā saⁿ'ā: Nducueeⁿ dí ní cueⁿ'e di yáāⁿ, ní cuuví yā dii dɛ'Ē diiⁿ di.

⁷Ní 'iin'yān chi cuén'ē ndúúcū Saulo neé yā n'giīnu yā. N'giindiveén cuaacú yā nduudu ti nguéé du'ū νεε inaan yā. ⁸Tuu'mi ní Saulo nducueēn sá ná yán'āa miin naachi chí ndεενε sá. Nán'guaan sa nduutináan sa naati nguéé inaan sa. Candéé neen yā ta'ā sa, ní ndaā sa yáān Damasco. ⁹Miin ní canee sa 'iīnnūn nguuvi ní nguéé inaan sa, ní nguéé che'e sa, ní nguéé chi'i sa.

¹⁰Na yáāⁿ Damasco canéé 'áámá saⁿ'ā chí n'geeⁿ chi i'téénū sa Jesucristo chi nguuvi sa Ananías. Tuu'mi ní Señor Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā na visión yeⁿ'ē sa: Dii Ananías. Ananías miiⁿ nan'guεεcutáⁿ'a sa: Señor, 'úú caneé.

¹¹Ní Señor Jesús miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā saⁿ'ā: Nadacueeⁿ di ní cueⁿ'e di yúúní chi nguuvi Cuaācú miiⁿ ní in'nuuⁿ dí vaacu Judas. Miiⁿ canéé 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi sa Saulo ní sáⁿ'ā yeⁿ'ē yáāⁿ Tarso. N'diichí nī, saⁿ'ā miiⁿ ngaⁿ'angua'ā sa. ¹²Ní Saulo miiⁿ n'diichi sa na visión yeⁿ'ē sa 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi sa Ananías. Ní Ananías miiⁿ cho'o sá cuaaⁿ chεεti va'āī ní chi n'duūⁿ sá tá'a sá vmnááⁿ yeⁿ'e Saulo, ní ninguaāⁿ nduutináaⁿ sa. 'Tíícā n'diichi Saulo miiⁿ na visión ye^{n'}ē sa.

¹³Naati Ananías miiⁿ
nan'guεεcútaⁿ'ā sa: Señor Jesús,
n'giindiveéⁿ chí neené ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ
yeⁿ'e sáⁿ'a 'cūū. Saⁿ'ā miiⁿ ní nguéé
n'daacā diíⁿ sa ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi
i'téénú Jesucristo na yáāⁿ Jerusalén.
¹⁴Chiiduú n'gεετε yeⁿ'e Israel ca'á
yā poder Saulo miiⁿ chi cuta'a
sa ní candéε sa vácūū 'iiⁿ'yāⁿ chi
ngaⁿ'angua'á yā ndúúcū chi duuchi
Cristo.

273 HECHOS 9

¹⁵Señor miin ngan'a yā ngii yā san'ā: Cunan'ā di. San'ā miin 'úú ndæēvé san'ā chi cándæ sa chi duuchí nanáán 'iin'yān s'een chi nguéé 'iin'yān yen'ē ndaata Israel ndúúcū rey s'een ndúúcū 'iin'yān Israel. ¹⁶Ti 'úú 'cuun'mín naan sa chi cánéé chí 'cueenu sa cuuvi caavā 'úú.

17 Tuu'mi ní cuen'ē Ananías ní chindaā sa va'ai ní sn'duū sa ta'a sa vmnáán yen'ē Saulo. Ní can'a sa: Díí, Saulo hermano, Señor Jesús miin chi che'enaán yā yen'ē di na yúúní chí cuchiī di. 'Iin'yān miin dichó'o yā 'úú 'íícú cuuvi nanguaān nduutináan di. Ní cuuvi cuūtū di ndúúcū Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs.

¹⁸Hora miiⁿ chiiya na nduutináaⁿ sa cosa tan'dúúcā dííⁿmáⁿ 'yaācā ní inguaāⁿ nduutináaⁿ sa. Nacueeⁿ sá ní chɛēdinuūⁿnīⁿ sa. ¹⁹Taachí che'ē sa yuūndū miiⁿ nndaaca tiīnú sa. Saulo miiⁿ cánéé sá nguuvi chi ch'ɛɛtinee sa ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi i'teenú yā Cristo chi snée yā yáāⁿ Damasco.

Saulo ngaⁿ'ā sa nduudu cuaacu na yáāⁿ Damasco

²⁰Cuayiivi mííⁿ chi'cueéⁿ sa yeⁿ'e Cristo na yaācū sinagoga. Ní ngaⁿ'ā sa 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi Cristo ní Daiya Dendyuūs. ²¹Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'iindiveéⁿ yā cheⁿ'e yiinú yā ní ngaⁿ'á yā: ἐ'Áá nguếε sáⁿ'a 'cūū chi n'gaā'vā sa ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'āngua'á yā ndúúcū chi duuchi Cristo na yáāⁿ Jerusalén? ἐ'Áá nguếε cáávā chiiⁿ chí cuchiī sáⁿ'a 'cūū chí candếε sa 'iiⁿ'yāⁿ 'cuɛɛ chiichí yā nanááⁿ chiiduú n'gɛɛtɛ́ yeⁿ'e Israel?

²²Saulo miiⁿ ditiīnú taavi sa. Ní vέε 'uuvi nadacádiinūuⁿ 'iiⁿ'yā̄ⁿ yeⁿ'e Israel yeⁿ'ē yáāⁿ Damasco. Saⁿ'ā miiⁿ ní ch'iⁿ'i sá chi Jesús miiⁿ chí Cristo.

Saulo nanguáⁿ'ai yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ

²³Cheēnū n'deēe nguuví ní 'iin'yān' Israel s'een nduuvidaamá yā ní nndeé yā chi 'caan'nun' yā Saulo.

²⁴Saulo 'āā deenu sa dɛ'Ē chi nen'e diín yā. 'Iin'yān s'een ní ch'ɛɛtinée yā cuidado cheendi va'aī yen'e pared yen'e yáān miin ndii nguuvi ndíí n'gaan ti cuuvi 'caan'nún yā sán'ā.

²⁵Tuu'mi ní 'iin'yān s'een chi i'teenú yā Cristo ní tun'dáa yā san'ā chɛɛti va'ai n'gaan. Ní s'núun yā san'ā chɛɛti 'áámá 'cuɛ́ɛtēɛ. Tun'dáa yā san'a na tiīn pared yen'e yáān miin i'cuáa yā san'ā ndúúcū 'cuɛ́ɛtēɛ.

Saulo na yáāⁿ Jerusalén

²⁶Taachi ndaā Saulo na yáāⁿ Jerusalén neⁿ'e sa nduuvidaama sa ndúúcū 'iin'yān s'een chi i'téénu yā Cristo. Nducyáácá yā ní 'va'a yā saⁿ'ā ti nguéé i'téénu yā chi i'teenu saⁿ'ā miiⁿ. ²⁷Tuu'mi ní Bernabé ndáa yā ndúúcū sa nanáán apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs. Ní chii yā 'iin'yān s'eeⁿ táácā n'diichi Saulo miiⁿ Señor Jesús na yúúní. Ní Señor yaa'vi yā saⁿ'ā. Ní 'túúca caⁿ'ā Saulo miiⁿ nduudu cuaacu yen'é Jesús miin na yáāⁿ Damasco, ní nguéé ndúúcū vaadī 'va'ā. 28 Saulo miin canee sa ndúúcū 'ii"'yā" s'ee" yáā" Jerusalén miiⁿ. ²⁹Caⁿ'a sa nduudu cuaacu yeⁿ'e Señor Jesús nguéé ndúúcū vaadī 'va'ā. Ní n'deee n'dáí ngaⁿ'ā sa ndúúcū 'iin'yān chi nguéé ndaata Israel naati 'iin'yān s'uún nacádiinúún yā chi 'caan'nún yā Saulo. 30 Taachi hermanos chicádiinuun yā chuū,

HECHOS 9, 10 274

candέε yā Saulo ndii yáāⁿ Cesarea, ní dichó'o yā saⁿ'ā yáāⁿ Tarso.

³¹Tuu'mi ní nducyaaca yáacū canéé 'díiín tan'dúúca ná yán'āa Judea ndúúcū yán'āa Galilea ndúúcū yán'āa Samaria. Ní ngi'cueen yā ná nduudu cuaacu ní chi chiicá yā ná vaadī i'teenu yen'ē Señor Jesús miin. Ní Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs miin ca'á yā vaadī diituú 'iin'yān s'een, ní chi'yaan yā.

Sa"ā Eneas nanduuvá ye"ē sa

³²Chiī chúū Pedro miiⁿ ní cueⁿ'e yā nduu cuáāⁿ ndaa yā ntúuⁿ yā naachi snéé 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu na yáāⁿ Lida. ³³Ní ndaaca yā 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi sa Eneas. 'Āā níínnín nduūvū chi canee sa na cama. Ní saⁿ'ā canee sa ndúúcū ca'āī chi in'dúuví cuerpo yeⁿ'e sa. ³⁴Ní can'a Pedro miin: Eneas, Jesucristo miiⁿ ní diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'ē di. Nacueeⁿ di ní cuta'a di yiivē yeⁿ'ē di. Hora míín nūun nacueen sá. 35 Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yáāⁿ Lida ndúúcū yáāⁿ Sarón n'diichí yā sán'a 'cūū. 'Iin'yān s'een ndaacadaamí yā ní chi'téénu yā Ndyuūs Señor.

Nadacuéeⁿ yā táⁿ'ā Dorcas yeⁿ'e nguaaⁿ tínáⁿ'a

³⁶Canéé 'áámá n'daataá chi i'teenu Jesucristo na yáāⁿ Jope chi nguuvi tá Tabita chi neⁿ'ē caaⁿ'maⁿ ndúúcū dávaacu griego Dorcas. Tá 'cūū neené n'daacā diiⁿ tá ní ca'ā tá limosnas. ³⁷Nguuvi miiⁿ ní chiitā tá ní ch'iī ta. Ch'iinu naaⁿnú yā cuerpo yeⁿ'ē táⁿ'ā ní chin'diiti yā cuerpo yeⁿ'e táⁿ'ā na 'áámá sala.
³⁸Yáāⁿ Lida miiⁿ canéé niiⁿnuúⁿ ná

yáāⁿ Jope. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí i'téénú Jesucristo ch'iindiveeⁿ yā chi Pedro canéé sá miiⁿ. Dichó'o yā na 'uuvi sáⁿ'ā chi caⁿ'a sa cuuvi sa Pedro. Nguéé cuuvi 'naaⁿ di ní chiī di naachi sneé 'nū.

³⁹Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní ncueeⁿ sa ní cueⁿ'e sa ndúúcu yā. Taachi ndaā sa miiⁿ candέε yā saⁿ'ā na sala naachi ndúúvídaama nducyaaca n'daataá nguá'āa. Ngeecu yā ní n'giⁿ'i yā ntúuⁿ yā camisas yeⁿ'e yā ndúúcū vestidos ye"'é yā chi Dorcas miiⁿ din'dái tá taachí canduūchi tá. 40 Tun'dáá Pedro nducyaaca yā chuva'āī. Pedro miiⁿ chiīntii'yá yā ní caⁿ'angua'á yā, ní ngueecundíi yā naachi canéé cuerpo ye"'ē tiná"'ā ní caⁿ'a yā: Tabita, nacuééⁿ di. Taⁿ'ā miiⁿ ní nn'guaāⁿ tá nduutinaaⁿ tá ní taachi n'diichi tá Pedro, 'nuūⁿ ndii tá. 41 Pedro miiⁿ ní ca'ā sa ta'ā sa táⁿ'ā miiⁿ ní nadacuéeⁿ sa táⁿ'ā. Tuu'mi ní n'gaī sa 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs miin ndúúcū n'daataá nguá'āa. Ní ch'in'i sa tán'ā náán 'iin'yān chi 'āā cánduūchī ta. 42 Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yáāⁿ Jope ch'iindiveéⁿ yā chuū. Ní neené 'yaá" yā s'téénu yā Señor miiⁿ. 43 Ní chó'ōo chí Pedro miiⁿ canée yā 'áámá tiempo na yáāⁿ Jope na vaacu 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi Simón chi idicuuⁿnuⁿ sa dííⁿmáⁿ 'iiti.

Pedro ndúúcū Cornelio

Cánéé 'áámá saⁿ'ā na yáāⁿ Cesarea chi nguuvi sa Cornelio. Saⁿ'ā miiⁿ capitán yeⁿ'ē 'áámá taaⁿ soldado chi nguuvi Italiano. ²Saⁿ'ā miiⁿ ní n'dai taavi sa ní i'téénu sa Dendyuūs ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ na vaacu sá. Saⁿ'ā

275 HECHOS 10

miiⁿ nééné nga'a sa limosnas yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí nguá'āa yeⁿ'e na yáāⁿ. Cueⁿ'é daāⁿmaⁿ ngaⁿ'angua'ā sa Ndyuūs. ³ Sáⁿ'a 'cūū ní claro n'diichi cuaacú sa ná 'áámá visión tan'dúúcā chi n'gɛɛcu 'iiⁿnuⁿ yeⁿ'ē nguuvi miiⁿ. 'Áámá ángel yeⁿ'ē Dendyūs chindáa yā naachi cánéé sa miiⁿ. Ní ngaⁿ'a ángel ngii yā saⁿ'ā: Díí, Cornelio.

⁴Sáⁿ'ā miiⁿ ní ch'íínú cuaacú sa ndúúcū vaadi 'va'ā, ní can'a sa: ¿Du'u n'diī, Señor? Ní ngan'a ángel ngiī yā saⁿ'ā Cornelio: Chííⁿ chi ngaⁿ'āngua'a di ndúúcū limosnas chi nga'ā di, Dendyuūs n'giindiveéⁿ yā ní nan'gaacú yā dii. ⁵Ángel ngaⁿ'a yā ngiī yā Cornelio: Dicho'ó di 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na yáāⁿ Jope ní diiⁿ di chi cuchiī saⁿ'ā Simón chi nguuvi sa Pedro. ⁶Sáⁿ'a 'cūū ní canee sa na vaacu sáⁿ'ā chi nguuvi Simón, saⁿ'ā chi idicuúⁿnuⁿ sa dííⁿmáⁿ 'iiti. Va'ai ven'e san'ā miin canéé niinnuún na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Saⁿ'ā miiⁿ cuuvi sa díí dε'ē chi diiⁿ di.

⁷Cueⁿ'e ángel chi caⁿ'a yā ndúúcū Cornelio, níícú Cornelio miiⁿ ní 'cai sa 'uuvī saⁿ'ā chí diiⁿ mandado yeⁿ'ē sa ndúúcū 'áámá soldado chi i'téénú Dendyuūs chí snéé ndúúcu sa. ⁸Dichó'o sa 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yáāⁿ Jope taachī ch'íínú caⁿ'a sa tanducuéⁿ'ē chi chó'ōo.

⁹Chidεενε tááma nguuvi taachí snúuⁿ yā yúúní ní taachí snee niiⁿnuúⁿ yā yáāⁿ miiⁿ Pedro miiⁿ nchεε sa tiiⁿ va'āī chí caaⁿ'maⁿngua'ā sa tan'dúúcā chi n'gεεcu ndichúúví nguuvi. ¹⁰ Saⁿ'ā miiⁿ ndaa cuiicú sá. Ní neⁿ'e sa che'e sa naati nuuⁿmáⁿ ne'ē chi idin'dái yā chi che'e sa miiⁿ, n'diīchi sa 'áámá visión. ¹¹ N'diichi

sá nanguuvi chi candá'āī ní cuich'ééⁿ nanguuvi 'áámá cosa tan'dúúcā 'áámá tiinūuⁿ ch'ɛɛtɛ chi n'dɛ́ɛ chiīchí nduū cúūuⁿ esquinas cuch'ééⁿ cuaacu na yáⁿ'āa miiⁿ.

12 Ní miiⁿ ní n'diichi sa nducyaaca naaⁿ 'iiti chi cuuúⁿ ca'a tī chi vɛ́ɛ ná yáⁿ'āa ndúúcū nducyaaca naaⁿ cúú ndúcū 'yaada chi vɛ́ɛ nanguuvi.

13 Ní ndaā 'áámá nduudu ní caⁿ'a: Díí Pedro, nducueeⁿ di, 'caaⁿ'nuⁿ di ní che'e di.

¹⁴Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Nguέέ, Señor. Mar 'áámá chi vaatíī ndúúcū chi nguεε n'daacā, nguέέ che'é.

¹⁵ Yáá'ví ntuūⁿ nduudu miiⁿ ndiichi ndii 'úúví cuuvi ni ngaⁿ'ā: Chuū chí nadindεενέ Ndyuūs miiⁿ, nguέέ caaⁿ'maⁿ di yeⁿ'ē chi vaatíī.

¹⁶Chuū ní chiī 'iīⁿnūⁿ cuuvi ní tiīnūuⁿ miiⁿ cuinaⁿ'ā ntúūⁿ nanguuvi. ¹⁷Naachí Pedro miiⁿ nadācadíínuuⁿ sa yeⁿ'ē visión de'e chí ne"'ē caa"'ma", tuu'mi ní 'ii"'yā" s'eeⁿ chi nadicho'ó Cornelio, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ itiingúúnéeⁿ yā tií va'ai yeⁿ'e Simón. Ní ndaa yā cheendi va'āī. ¹⁸Ní 'cai yā ní ntíínguuneeⁿ yā: ¿'Áá miiⁿ canee Simón chi nguūvī sa Pedro? 19 Taachi 'āā chicadíínuuⁿ Pedro yeⁿ'ē visión chí n'diichi sa Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs miiⁿ ngaⁿ'a ngii saⁿ'ā: Cun'diichí dí. 'Iiⁿnūⁿ saⁿ'ā in'nuuⁿ sá dii. ²⁰Nducueeⁿ dí ni nangua'ai di ní nguéé n'deēe nacadíínuuⁿ di chí caⁿ'ā di nduucú yā, ti 'úú dicho'ó 'iiⁿ'yāⁿ.

²¹Tuu'mi ní ca'āī Pedro miiⁿ ní cueⁿ'ē sa naachí snéé 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi dicho'ó Cornelio, ní caⁿ'a sa: N'diichi nī. 'Úú saⁿ'ā chi in'nuúⁿ nī. ¿Dɛ'ē cáávā chí cuchií nī?

HECHOS 10 276

²²'Iin'yān s'een ní can'a yā: Cornelio, capitán romano, 'áámá san'ā chi n'dáí taavi ní i'téénu sa Dendyuūs. Sán'ā miin, 'iin'yān Israel s'een déénu yā chi san'ā miin n'daacā n'dai sa. San'ā miin ní can'a 'áámá ángel yen'ē Ndyuūs chii yā san'ā, chí nen'e yā chí ndaa nī na vaacú yā ni 'caandiveén yā nduudu yen'é nī.

23 Tuu'mi ní Pedro miiⁿ 'cai yā saⁿ'ā na vaacú yā ní canee sa ndúúcu yā. Chidɛɛvɛ táámá nguuvi miiⁿ nacueeⁿ sá ni cueⁿ'e sa ndúúcu yā. Ní cueⁿ'e n'duuvi hermanos yeⁿ'e yáāⁿ Jope miiⁿ ndúúcu sa.

²⁴Táámá nguuvi míín ndaá yā yáān Cesarea. Ní Cornelio cunee ngíínú yā. Ní 'cai yā 'iin'yān yen'e yā ndúúcū nducyaaca 'iin'yān chi amigo chi n'dai ndúúcu yā ní nduuvidaama nducyaaca yā. ²⁵Taachí ndaā Pedro miin, can'daā Cornelio miin ní diín yā recibir san'ā s'een. Chintiī'yá yā na ca'a Pedro míin ní chi'téénú yā 'iin'yān. ²⁶Pedro miin nadacuéen sa Cornelio miin ní can'a sá chiī sa 'iin'yān': Nacueen dí. 'Úú san'ā ntúūn 'úú.

27 Ní neⁿ'e chí indeé yā ndúúcu sa ní candée yā saⁿ'ā cheeti va'āī. Nééné 'yaaⁿ yā nduuvidáámá yā miiⁿ. ²⁸ Ní caⁿ'ā Pedro: Ndís'tiī ní deenu nī chí nguéé n'daacā chi 'áámá saⁿ'ā Israel nduuvidáámá sá o ndaa niiⁿnuúⁿ sá ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē ndaata Israel. Ndyuūs ní ch'iⁿ'i yā 'úú chi nguéé canéé chi caaⁿ'maⁿ yā mar 'áámá saⁿ'ā vaatíī sa o chí nguéé n'daacā sa. ²⁹ Taachí Dendyuūs 'cai yā 'úú, núúⁿ ndaá. Maaⁿ ní intíínguuneéⁿ ndís'tiī: ¿De'ē neⁿ'é nī 'úú chí cuchīi? ³⁰ Tuu'mi ní Cornelio caⁿ'á

yā: Maaⁿ cuūuⁿ ngūūví chí 'āā hora 'cūū nūuⁿ chi n'gɛɛcu 'iiⁿnúⁿ chiīnū taachi 'āā cuéé ca'diinú, cucáávā chi ngaⁿ'angua'á na vaacú. N'dííchí 'áámá saⁿ'ā. Neené ngii 'yáⁿ'ā catecai sa. ³¹Ní ngaⁿ'ā sa ngii sa 'úú: Díí Cornelio, chíín chí canangua'a di ndúúcū limosnas ye" e di Dendyuūs n'giindiveén yā ní nan'gaacu yā. ³²Díí, dichó'o di saⁿ'ā na yáāⁿ Jope ní diiⁿ di chí chiī Simón chi nguuvi Pedro miiⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ cánéé sa na vaacu sa Simón, saⁿ'ā chi idicuúⁿnuⁿ díí má 'iiti. Vaacu sa nii nuú ná nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Taachí ndaa saⁿ'ā miiⁿ ní yaa'vi sa díí. ³³Tuu'mi ní Cornelio ngāⁿ'a yā ngii yā Pedro: Hora miiⁿ dicho'ó 'iiⁿ'vāⁿ cáávā di. N'dááca diiⁿ di chi cuchiī di. Maaⁿ ndúcyaacá 'nū ní snéé 'nū 'muuⁿ ndúúcū Dendyuūs. Ní sneé 'nū chi 'caandiveéⁿ 'nū tanducuéⁿ'ē chi Dendyuūs caⁿ'á yā chii yā dii.

³⁴Tuu'mi ní Pedro ngaⁿ'a sa ngii sa: Maaⁿ ní. 'úú tuumicadiinúuⁿ chi Ndyuūs ní neⁿ'e yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ daama daama. ³⁵Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē nducyaaca yáⁿ'āa chi i'téénu yā Dendyuūs ní diíⁿ yā n'daacā ní Ndyuūs ní 'cuaáⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. ³⁶Ndyuūs ní dicho'ó yā 'áámá nduudu yeⁿ'e yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é Israel. Caⁿ'a yā nduudú ngai yeⁿ'ē evangelio ní νέέ vaadi 'diīíⁿ cucáávā Jesucristo. 'Iiⁿ'yāⁿ 'cúū Señor 'iivú Ndyuūs yen'ē nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. ³⁷Ndís'tiī ní déénú nī nduudu chí caⁿ'a yā nuuⁿmáⁿ yáⁿ'āa Judea. Tucá'a yā ndii yáⁿ'āa Galilea, cuayiivi ch'iinu chí caⁿ'a Juan yeⁿ'e chí chɛɛdinuūⁿníⁿ yā. ³⁸ 'Tíícā Dendyuūs tee yā Jesús yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret Espíritu N'dai

ndúúcū poder. Jesús miiⁿ ní chiica yā diíⁿ yā chi n'daacā. Ní diíⁿ yā chi nduuvā ye"'e nducyáácá 'ii"'yā" chi caneé yā ndúúcū espíritus yen'e yááⁿn'guiinūuⁿ caatí Ndyuūs miiⁿ canée yā ndúúcū Jesús. 39 Ní nús uū ní testigo 'nū yen'ē tanducuén'ē chi Jesús diín yā na yán'āa Judea ndúúcū na yáāⁿ Jerusalén. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ miiⁿ ní ch'iiⁿ'nuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní chi'nééⁿnga'á yā 'iiⁿ'yāⁿ na 'áámá yán'á. 40 Jesús 'cūū Ndyuūs nadicuéeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā ndiichi ndii 'ííⁿnúⁿ nguuvi miiⁿ ní diíⁿ yā chí che'enaáⁿ yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴¹ Nguéé che'enaáⁿ yā ye"'ē nducyaaca 'ii"'yā" caati ye"'ē testigo chí Dendyuūs ndεενε yā cuáán vmnaan. Nús'uū ní che'é 'nū ní chi'í 'nū nduucú yā cuayiivi taachí nducueeⁿ yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. 42 Ní dichó'o yā nús'uū chi caan'mán 'nū evangelio chi nduudú ngai nanáán 'iin'yān. Ní ngan'a cuaacú 'nū chi Cristo miiⁿ ní s'neéⁿ Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ lado yeⁿ'e Juez yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi nduuchi ndúúcū 'iin'yān chi n'díí. 43 Nducyaaca profeta s'eeⁿ chi can'a nduudú yen'e Dendyuūs can'a yā ye"'e 'ii"'yā" mii". Nducyáácá 'iin'yān chi cu'téénu yā 'iin'yān, véé vaadī nadich'eecú nuūnndī yen'é yā cucaavā Jesús miiⁿ.

44 Taachi nganiā Pedro nduudú icūū, Espíritu Nidai yenie Ndyuūs ní ndaā vmnaan yenie nducyaaca iiniyān chi chiindiveén yā nduudu icūū.
45 Ní 'iiniyān yenie Israel chiitéénú yā chi ndaá yā ndúúcū Pedro, iiniyān sieen chiestinéé nigiinu yā chí vmnaan yenie iiniyān siuun chi nguéé 'iiniyān yenie ndaata Israel, Dendyuūs caia ntuún yā regalo yenie

Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs, ⁴⁶caatí ch'iindiveéⁿ yā chi ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tanáⁿ'ā davaacu. Ní ngaⁿ'á yā chí ch'ɛɛtɛ taaví Dendyuūs. ⁴⁷Tuu'mi ní nan'guɛɛcútaⁿ'ā Pedro: ċ'Áá cúúví chi 'āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguɛ́ɛ 'cuáaⁿ yā yeⁿ'é nuūⁿnīⁿ chí cuɛɛdinúuⁿnīⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí dīiⁿ yā recibir Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs tan'dúúcā s'uūúⁿ?

⁴⁸Ní dichó'o yā 'iin'yāⁿ chi cuɛɛdinuūⁿniⁿ yā ndúúcū chi duuchi Jesús. Tuu'mi ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ chiica yā Pedro chi cunée yā 'áámá tiempo ndúúcu yā.

Pedro caⁿ'a yā chuū ná yaācū templo yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén

The Ch'iindiveen apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs ndúúcū hermanos chi snée yā na yán'āa Judea chi 'tiicá ntúūn' 'iin'yān' s'een chi nguéé 'iin'yān' yén'ē ndaata Israel chí dīin' yā recibir nduudu yen'e Dendyuūs. Taachí Pedro miin cuchεε sa yáān Jerusalén, hermanos yen'e 'iin'yān Israel ch'εεcu cheendí yā ndúúcū Pedro. Ngan'á yā: ¿Dε'ē cúúví chí sndáa di va'ai yen'e 'iin'yān chi nguéé yen'e 'iin'yān Israel, ní che'e di ndúúcu yā?

⁴Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní tuca'a sa chii sa 'iin'yāⁿ s'eeⁿ táácā chiī. Ní caⁿ'a sa: ⁵Caneé na yáāⁿ Jope ní ngaⁿ'anguā'á ní nnduūchí ní n'diichí 'áámá visión dácaā 'áámá tiīnūuⁿ ch'ɛɛté cuch'ééⁿ nanguuvi n'déé chiīchí nduū cúūuⁿ esquinas ndaā ndii vmnááⁿ. ⁶Taachi n'diichí, nacádiinúúⁿ. Tuu'mi ní n'diichí yeⁿ'é icyáⁿ'ā 'iiti chí cuūuⁿ cá'a tī ndúúcū 'iti taaⁿ ndúúcū cúú ndúúcū 'yaada yeⁿ'ē nanguuvi. ⁷Ní ch'iindiveéⁿ

HECHOS 11 278

'áámá nduudu chi can'ā chiī 'úú: Díí Pedro, nacueeⁿ di. 'Caaⁿ'nuⁿ dí 'iiti, ní ché'é dí 'iiti. 8Ní can'á chuū: Señor, nguéé; ti mar 'áámá chi vaatíī chí nguee n'daacā che'é. ⁹Tuu'mi ní nduudu yeⁿ'ē nanguuvi can'a ntuūn ndiichi ndii 'úúví: Chíín chi Ndyuūs nádindeevé yā, nguéé caaⁿ'maⁿ di yeⁿ'ē chi vaatíī. ¹⁰Chuū ní 'iinun cúúví chiī. Cuinan'ā ntúūn tanducuéⁿ'ē nandέε yā cuááⁿ 'niiⁿnuⁿ nanguuvi. ¹¹ Ní n'diichí nī. Hora miiⁿ ndaā na 'iinnun san'ā na va'āī naachi 'úú caneé. 'Áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi Cornelio dichó'o yā san'ā yen'e yáāⁿ Cesarea ndíí naachi caneé. ¹²Ní Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ngaⁿ'a ngii 'úú chi caⁿ'á ndúúcu sa. Ní nguéé de'ē vee nadicádiinúúⁿ. Che"é ndúúcū niyaa" hermanos ní sndáa 'nū vaacu Cornelio. ¹³Saⁿ'ā miiⁿ caⁿ'a sá chii sá nús'uū, tááca n'diichi sa 'áámá ángel vaācū sa chí cheendii yā ní cāⁿ'a yā: Díí Cornelio, dicho'ó dí saⁿ'ā s'eeⁿ yáāⁿ Jope ní diiⁿ dí chí ndaa sáⁿ'ā Simón chi nguuvi Pedro mííⁿ. ¹⁴Saⁿ'ā miiⁿ ní caaⁿ'maⁿ sá nduudu chí nangua" āī dii ndúúcu nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e di na vaacu di. ¹⁵Ní taachí tucá'á caⁿ'á, ndaā Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs yen'e cuaan 'niiⁿnuⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'ē nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dendu'ū, tan'dúúcā chí chiī ndúúcū s'uūún vmnáán vmnaan. ¹⁶Tuu'mi ní nn'gaācú chi caⁿ'a Señor miiⁿ, chi caⁿ'a yā: Juan mííⁿ chεεdinuūⁿníⁿ yā ndúúcū nuūⁿnīⁿ naati ndís'tiī ní cuéédinuūnnín nī ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs. ¹⁷Nduuti chi Dendyuūs chi ca'a yā regalo miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā chi teé yā s'uūúⁿ chi i'teenu yú Señor

Jesucristo, ¿du'ū 'úú chi di'vaachí ye¹¹ē Dendyuūs mii¹?

18 Tuu'mi ní ch'iindiveén yā nduudu miin ní ch'ietinéé 'diín yā ní cān'a yā chi ch'eté yā Ndyuūs, ní can'a yā: 'Tiicá ntúūn ca'a Dendyuūs 'iin'yān s'een chi nguéé 'iin'yān yen'e ndaata Israel chi ndaacadaamí yā yen'ē nuundi yen'é yā ní nndaāca yā vida cuen'e daānman.

Yáacū yeⁿ'e yáāⁿ Antioquía

¹⁹Maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chi cueⁿ'ē 'múúⁿ cueⁿ'e miiⁿ yā cucáávā chiiⁿ chi diíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū Esteban, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ cho'ó yā ndii yá"āa Fenicia, ndúúcū isla Chipre, ndii yaāⁿ Antioquía. Ní nguéé cāⁿ'a yā nduudu yeⁿ'e Dendyuūs ndúúcū nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ, dámaāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ caⁿ'a yā nduucú yā. ²⁰Nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ni snéé saⁿ'ā yeⁿ'e isla Chipre yeⁿ'e yáāⁿ Cirene. Saⁿ'ā s'eeⁿ ní taachi ndaā sa yáāⁿ Antioquía yaa'vi sá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé 'iin'yān yén'ē ndaata Israel dendú'ū ní caⁿ'a sa evangelio chi ndúúdú ngai yeⁿ'ē Señor Jesús. ²¹Ní ta'ā Señor 'iivú Ndyuūs miin canéé ndúúcū sa. Chii 'yaan n'dáí 'iin'yān chi'téénu yā Señor miiⁿ. Ní can'dáa vā Señor miiⁿ.

²²Cho'ōo chi 'iin'yān yen'e yáacū chi snée yā yáān Jerusalén ch'iindiveén yā chuū. Ní dichó'o yā Bernabé chi can'a sa yáān Antioquía. ²³Sán'a 'cūū taachi ndaā sa ní n'diichi sa favor ch'ɛɛtɛ taavi yen'ē Dendyuūs miin, yeenú taavi sa. Ní chi'cueen sa chí nducyáácá yā 'cuɛɛtinéé yā ndúúcū nuunman staava yen'é yā ndúúcū Señor 'iivú Dendyuūs miin. ²⁴San'ā Bernabé miin n'dai sa, ní ndiituú san'ā Espíritu

N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ní i'téénu sá ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e sa. Chii 'yaaⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ chi'téénu yā Señor miiⁿ.

²⁵Cuayiivi miiⁿ ní cueⁿ'ē Bernabé na yáāⁿ Tarso chi in'nuuⁿ sa Saulo miiⁿ; ní ndaācā sa saⁿ'ā ní nandεē sa saⁿ'ā na yáāⁿ Antioquía. ²⁶Ní nduuvidaamá yā 'áámá nduuyu na yaācū miiⁿ, ní chi'cuééⁿ yā neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Chíí vmnááⁿ vmnaaⁿ na yáāⁿ Antioquía 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ caⁿ'a yā chi duuchí cristiano s'eeⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ chi i'teenu Cristo.

²⁷Nguuvi s'uúⁿ tanáⁿ'ā profetas chi ngaⁿ'ā nduudu yeⁿ'e Dendyuūs can'dáa yā na yáāⁿ Jerusalén. Ndaá yā na yáāⁿ Antioquía. ²⁸ Nadacueeⁿ 'áámá yā chi nguuví yā Agabo ní diíⁿ yā chí inadacádiinūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs chí ndaa 'áámá cuiicu ch'eete núúⁿmáⁿ yáⁿ'āa chi véé 'iiⁿ'yāⁿ. Cho'ōo chuū nguuvi yeⁿ'e saⁿ'ā Claudio. ²⁹Tuu'mi ní 'iin'yān s'een chi i'téénú Cristo diín yā chí dicho'ó yā ofrendas yeⁿ'ē hermanos chi snée yā yáⁿ'āa Judea. 'Áámá 'áámá yā tuunu tuunu ca tan'dúúcā chi cuuvi ca'á yā. 30 Chuū ní diín yā ní ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū dichó'o yā limosna ndúúcū Bernabé ndúúcū Saulo.

Herodes 'caaⁿ'núⁿ yā Jacobo, ní s'nuúⁿ yā Pedro vácūū

Tiempo miiⁿ ní rey Herodes diiⁿyuⁿ ta'á yā chi neⁿ'e 'caaⁿ'núⁿ yā náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngeⁿ'e yaācū. ²Níícú ch'iiⁿ'nuⁿ rey miiⁿ ndúúcū machete chí 'caāíⁿ ndúú 'uuyī lados Jacobo chi 'díinū Juan.

³N'diichí yā chi 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ canee yiinú yā chuū. Dichó'o yā saⁿ'a s'eeⁿ chi cuta'ā ntúuⁿ sa Pedro dendu'ū. Nguuvi mííⁿ ní nguuvi ye"'ē pan chi nguéé yiinūu" levadura miiⁿ. ⁴Sta'á yā Pedro ní s'nuún yā san'ā vácūū naachi snéé cuūuⁿ taáⁿ soldado, 'áámá tááⁿ soldado miiⁿ cuūuⁿ ngíi sa. Soldado s'eeⁿ cunun'dai sa Pedro ní cho'ó yeⁿ'ē pascua ní rey Herodes tun'dái yā saⁿ'ā. ⁵Cunun'dai sa Pedro miiⁿ chi canuuⁿ sa vácūū. 'Iiⁿ'yāⁿ chí ngeⁿ'e yaācū miiⁿ ngáⁿ'ánguā'á yā ní ngíícá vā Dendyuūs ndii nguuvi ndíí n'gaan cucáávā Pedro miin.

Nangua"ai Pedro ye"e vácuū

⁶Taachi neⁿ'e ntun'dáa Herodes miiⁿ Pedro miiⁿ, nguiinū mííⁿ nūuⁿ ní cyaadu Pedro miiⁿ naavtaⁿ'a yeⁿ'e 'uuvī soldado s'eeⁿ. Ndεē chiīchí sa ndúúcū 'uuvī cadena s'eeⁿ. Saⁿ'ā s'eeⁿ chi diiⁿ cuidado vácūū mííⁿ snée sa cheendi vacūū miiⁿ. 7'Caandiveéⁿ nī, ndaā 'áámá ángel yeⁿ'ē Señor. Ní 'áámá dεενέ canéé na vácūū. Tuu'vi yā tíícuaa Pedro ní nanduuchí yā Pedro. Ní caⁿ'a yā: Nacueeⁿ di cániicū di. Cadena s'ūuⁿ ní chivíi na ta'ā sa. ⁸Tuu'mi ní ngaⁿ'a ángel miiⁿ ní ngii yā saⁿ'ā: Cu'neeⁿ di cinto ye"'ē di ní cunuū" cá'a di ndaacuú yeⁿ'ē di ní diīⁿ chiichí di cinta yeⁿ'ē. 'Tíícā diiⁿ sa. Ní caⁿ'a yā: Nunúúⁿ dí catecai vmnaaⁿ di ní cuchíi di. ní can'daā dī 'úú.

⁹Ní n'daa sa ní cueⁿ'e sa n'daā sa 'iiⁿ'yāⁿ. Pedro miiⁿ ní nguéé deenu sa chi cuaacu chi diiⁿ ángel miiⁿ. Nadacádiinuuⁿ sa chi 'áámá visión chi n'gííⁿnuⁿ sa nguaaⁿ na 'yúúduyaāⁿ yeⁿ'ē sa. ¹⁰Cho'ó yā, yeⁿ'ē HECHOS 12 280

'áámá táán soldado s'een, ní cho'ó yā ndii chiin ndii 'úúví táán soldado s'een. Ní ndaá yā ná cheendi va'áí cūū chí canéé cuaan na yáān miin. Chii ní nánguáán máāan cheendi va'ai yen'é yā. Can'dáa yā ní cho'ó yā 'áámá yúúní, ní ángel miin ní chivíi yā yen'e yā. 11 Tuu'mi ní Pedro miin ní nduuchi sa. Ní can'ā sa: Maan ní ituumicadiinúun chí Ndyuūs miin nidicho'ó yā ángel yen'é yā ní nanguán'ai yā 'úú yen'ē ta'a rey Herodes. Níícú yen'ē tanducuen'ē yáān chí yáān yen'ē 'iin'yān Israel s'een chi snéé ngiinu yā chi 'cuūvi 'úú.

¹²Taachí Pedro nacadíínuuⁿ yā yeⁿ'ē chuū cueⁿ'é yā, ní ndaa yā na vaacu María cheecu Juan, chi ngúúví ntúūⁿ sa Marcos, naachí neení 'yaaⁿ yā snée yā chi nduuvidáámá yā ní ngaⁿ'angua'á yā. ¹³Taachí di'cuε̄εcú Pedro cheendi va'āī yeⁿ'e patio, can'dáā 'áámá n'daataá chi nguuvi tá Rode. ¹⁴Tá 'cūū ní 'naanaveeⁿ tá nduudu yeⁿ'ē Pedro ní chiī yeenú tá. Ní nguéé nn'guaaⁿ tá cheendi va'āī. Cunaⁿ'ā tá ngeēnū tá cheeti va'āī ní can'a tá chi Pedro miiⁿ canee sa cheendi va'āī. 15'Iin'yān s'een ní ngan'á yā ngiī yā táⁿ'ā: Loca dii. Taⁿ'ā miiⁿ dicuaācu tá saⁿ'ā miiⁿ. Tuu'mí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā: Angel chi diíⁿ cuidado saⁿ'ā.

¹⁶Pedro miiⁿ ní iyaa'vi ca sá. Taachí nn'guaaⁿ yā ní n'diichi yā saⁿ'ā dii'yá yā chiī. ¹⁷Pedro miiⁿ ní ditá'a sa yeⁿ'é yā chi 'cuɛɛtinéé 'diíⁿ cheendi yā. Ní chii sa 'iiⁿ'yāⁿ táácā ángel yeⁿ'e Señor ntun'dáa yā saⁿ'ā vácūū. Pedro ní caⁿ'a sa: Diíⁿ nī chi cadiinuuⁿ Jacobo ndúúcū hermanos. Pedro can'dáa sa ní cueⁿ'e sa taama lugar.

¹⁸Chi dεενε mííⁿ ní dii'yā n'dáí soldado s'eeⁿ chi chii ndúúcū Pedro. ¹⁹Herodes miiⁿ ní n'nuúⁿ yā saⁿ'ā. Nguéé ndaaca yā saⁿ'ā. Ch'iinu maaⁿ ní tiinguuneéⁿ yā saⁿ'ā s'eeⁿ chi diiⁿ cuidado. Caⁿ'a yā chi 'cuūvī saⁿ'a s'eeⁿ. Cuayiivi cueⁿ'e Herodes miiⁿ yáⁿ'āa Judea ná yáāⁿ Cesarea ní canee yā miiⁿ.

Ch'ii rey Herodes

²⁰Herodes miiⁿ taaⁿ n'dai yā yeⁿ'ē 'iin'yān yáān Tiro ndúúcū 'iin'yān yáān Sidón. Naati 'iin'yān yen'e yáān s'een ní ndaá yā nanááⁿ rey Herodes miiⁿ chí neⁿ'e taaví yā chi canéé 'diīíⁿ, ti chí nge'é yā chi yeⁿ'ē yáⁿ'āa yeⁿ'e rey. Cuta'á yā tan'dúúcā amigo yeⁿ'é yā saⁿ'ā chi nguuvi Blasto chi diiⁿ cuidado va'ai veⁿ'e rey, cuarto naachi cyaadú yā. Neⁿ'é yā chi cuuví caa" ma sa ndúúcū rey cááva yā. 21 Áámá nguuvi chí diiⁿ señalado cáávā chuū. Herodes canuuⁿ yā catecai rey. Ch'iindí yā na trono ye"'é yā ní ca"'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ 'áámá nduudu. ²²Ní 'iiⁿ'yāⁿ yáāⁿ miiⁿ 'cai yiicú yā ní caⁿ'a yā: Ndúúdú miiⁿ yeⁿ'ē Dendyuūs, nguéé ye"'e sa"'ā i"'yee"dí 'cūū.

²³Hora miiⁿ ní 'áámá ángel yeⁿ'e Señor miiⁿ n'nuuⁿ cá'ai yā saⁿ'ā Herodes caati nguéé caⁿ'a sa chi yeⁿ'e Dendyuūs chí ch'eɛtɛ taavi chi ngaⁿ'a sa. Ní che'ē taavi n'dáá rey miiⁿ ní ch'iī sa.

²⁴Nduudú yeⁿ'ē Señor Jesucristo miiⁿ ndíí ch'εετε ca ní 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu ngíí 'yaaⁿ cá yā.

²⁵Bernabé ndúúcū Saulo miiⁿ nndaá ntúuⁿ yā yáāⁿ Jerusalén ti 'āā diíⁿ yā cumplir ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā. Ndε̄ɛ ntúuⁿ yā Juan chi nguuvi Marcos. 281 HECHOS 13

Bernabé ndúúcū Saulo tucaⁿ'á yā viaje vmnááⁿ vmnaaⁿ

Vέξ 'iiⁿ'yāⁿ profetas chi **10** caaⁿ'maⁿ nduudu yeⁿ'e Dendyuūs ndúúcū maestros yen'e yaācū ye"'e yáā" Antioquía. 'Ii"'yā" s'eeⁿ ní Bernabé, ndúúcū Simón chi nguuvi sa Niger, ndúúcū Lucio ye"'ē yáā" Cirene, ndúúcū Manaén sa" a chi dáámá chiita sá ndúúcū rey Herodes, ndúúcū Saulo. 2'Iin'yān s'eeⁿ ní taachí snée yā i'téénu yā Señor Jesucristo. Ní taachí 'āā cuéé che'é yā tuu'mí Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs caⁿ'a yā: Cu'neeⁿ ví'i nī 'āā vi'ī Bernabé ndúúcū Saulo cáávā ntiiⁿnvuⁿ chi 'úú ca'á saⁿ'ā s'eeⁿ. ³Taachi 'āā cuέέ che'é yā ní nga" 'āngua' á yā níícú sn'duú yā ta' á yā vmnaaⁿ yeⁿ'e saⁿ'ā s'eeⁿ ní diíⁿ yā despedir yeⁿ'ē sa.

Apóstoles caⁿ'a yā nduudu cuaacu na isla Chipre

⁴Espíritu N'dai dichó'o yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cueⁿ'é yā yáāⁿ Seleucia. Ndii miiⁿ ní cueⁿ'é yā na barco isla Chipre. ⁵Ndaá yā na yáāⁿ Salamina ní nga" a yā nduudu ye" e Dendyuūs miiⁿ na yáacū sinagogas ye"'e 'ii"'yā" Israel s'ee". Ní canéé ntúuⁿ yā ndúúcū Juan miiⁿ chí nginnee sá 'iin'yān. 6Ní ch'iinu snee yā chen'e yā núúnmán yáān yen'e isla Chipre ní ndaá yā na yáāⁿ Pafos, ní nndaacá yā 'áámá san'ā Israel chi nguuvi Barjesús. Saⁿ'ā miiⁿ saⁿ'ā chí idin'dái magia ní profeta chi nguéé ngaⁿ'ā nduudu cuaacu yeⁿ'e Dendyuūs nanáán 'iin'yān. 7San'ā miin canéé sá ndúúcū saⁿ'ā gobernador Sergio Paulo ní 'áámá san'ā chi

déénu sa. Sergio Paulo miiⁿ ní 'cai sa Bernabé ndúúcū Saulo. Neⁿ'e sa 'caandivee" sa nduudú ye"'e Dendyuūs. 8Sán'ā Elimas (nguuvi sá neⁿ'e caaⁿ'māⁿ davaacú 'cūū saⁿ'ā chi idin'daí magia) nguéé 'cūūⁿ sa saⁿ'ā. Neⁿ'e sa divíi sa chi i'teenu Sergio Paulo chi gobernador. ⁹Tuu'mi ní Saulo chi nguuvi Pablo dendú'ū, ndiituú sa ndúúcū Espíritu N'dai ní n'gíínu sa saⁿ'ā Elimas miiⁿ. ¹⁰ Pablo caⁿ'a sa: Dii, sáⁿ'ā diitú yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē vaadī nginnche'éí ndúúcū nducué" e chi nguee n'daācā, daiya yááⁿn'guiinūuⁿ ní contra yeⁿ'ē tanducué" e vaadī cuaacu. ¿'Áá nguéé cu'nēēⁿ 'naaⁿ di chi di'vááchí di yeⁿ'e yúúní cuaacu yeⁿ'ē Señor Jesucristo? 11 Maaⁿ ní ta'ā Señor miiⁿ canee contra yeⁿ'e di ni cúúví nngueenáaⁿ di. Nguéé n'dííchi di 'yáⁿ'ā 'áámá tiempo. Tuu'mí nūuⁿ chi nngueenáaⁿ sa ní 'áámá chi maāi veⁿ'ē sa. Ní cachiica 'múúⁿ cachiicá miiⁿ sa ní in'nuūⁿ sa du'ū chi cundέέ neeⁿ ta'ā sa. ¹²Tuu'mi ní gobernador Sergio Paulo n'diichi sa chí chiī, ní s'teenu sa. Ngeⁿ'e yíínú sá yeⁿ'ē nduudu ye"'ē Señor Ndyuūs.

Pablo ndúúcū Bernabé cuēⁿ'e yā na yáāⁿ Antioquía yeⁿ'ē distrito Pisidia

¹³ Pablo ndúúcū 'iin'yān chi ndúúcu sa cuen'é yā na barco yen'ē yáān Pafos ní cuen'é yā na yáān Perge yen'ē país Panfilia. Naati Juan miin ní cuen'e sa yēn'e yā na yáān Jerusalén. ¹⁴ 'Iin'yān s'een ní cuen'é yā yen'ē yáān Perge ní ndaá yā yáān Antioquía yen'ē distrito Pisidia. Ní ndaa yā na yaācu sinagoga nguuvi sábado, 'áámá nguuvi chí ntaavi'tuunúún yā tiempo miin. Ní

HECHOS 13 282

ch'ɛɛtɛ́ yā na silla. ¹⁵Cuayiivi chi san'a ch'ɛɛtɛ yen'ē yaācū sinagoga ch'een sa ná libro yen'e ley ndúúcū ná libro yen'e profetas, san'ā ch'ɛɛtɛ dichó'o sa san'ā s'een chí caān'mān sa ní can'a sa: Ndís'tiī san'ā vi'í, ndúúti chi canee 'áámá nduudu yen'ē chi ca'cueen di 'iin'yān 'cūū, caan'man di.

¹⁶Tuu'mi ní Pablo miiⁿ ní nacueeⁿ sa. Diīⁿ sá ndúúcū ta'a sa chi cuuvi 'diīíⁿ. Ní caⁿ'a sa: Ndís'tiī saⁿ'ā yeⁿ'e Israel ndúúcū 'iin'yān chi i'téénú Ndyuūs, 'caandivéeⁿ nī. ¹⁷Ndyuūs yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yú Israel ndεενε yā chiida yú s'eeⁿ ní diíⁿ yā chi 'iin'yān ch'eete. Ní 'iin'yān s'een snéé yā yán'āa Egipto tan'dúúcā 'iin'yān snúún yúúní. Ní Ndyuūs ndúúcū poder yeⁿ'e yā ndúúcū ta'á yā ní tun'dáa yā 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁸Ní taandúú 'úúví ngeecu nduūyū diíⁿ yā cuidado 'iiⁿ'yāⁿ na yáⁿ'āa cuūⁿmaⁿ. Ní chi chεέ yā taanduvέέ chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā. ¹⁹Ní taachí Ndyuūs diiⁿ tuuví yā ndεēchē nación yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ndaata Israel na yán'āa Canaán, ca'á yā yán'āa miiⁿ chí cuuvi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ²⁰Cho'ó chuū chεεti cuūuⁿ ciento canéé 'uūvī ngeecu ndiichi ndúuyū ca'a yā juez ye"'é yā ndii nguuvi profeta Samuel miiⁿ chi caⁿ'a nduudu Ndyuūs. ²¹Tuu'mi ní tiempo miiⁿ chiica yā rey ní Ndyuūs ní ca'á yā Saúl miiⁿ chi cuuvi sa rey. Cheetí 'uuvi ngeecu nduūyū Saúl miiⁿ rey miiⁿ. Saúl miiⁿ saⁿ'a daiya Cis, 'áámá san'ā yen'ē 'iin'yān yeⁿ'ē Benjamín. ²²Divíi yā saⁿ'ā ní Ndyuūs nadicuéeⁿ yā táámá rey chi David chí can'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'é yā. Ní Ndyuūs ngaⁿ'á yā: 'Úú ndaacá David daiya Isaí miiⁿ 'áámá

saⁿ'ā tan'dúúcā chi neⁿ'e staava yeⁿ'é. Saⁿ'ā miiⁿ ní diiⁿ sa tanducuéⁿ'ē chi neⁿ'é. ²³Yeⁿ'e ndaata sáⁿ'a 'cūū miiⁿ tan'dúúcā chi Ndyuūs ngaⁿ'a chi cā'a yā, Ndyuūs nadicuéeⁿ yā Jesús yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel lado yeⁿ'e Salvador chi 'iiⁿ'yāⁿ chi nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ ye"'e nuu"ndi ye"'é yā. 24 Taachí 'aa cuéé ndaá Jesús miiⁿ, caⁿ'ā Juan miiⁿ chi cuεεdinuūⁿniⁿ yā yeⁿ'ē chi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndí yeⁿ'e yā. ²⁵Juan miiⁿ taachi ch'iinu diiⁿ sa ntííⁿnyūⁿ yeⁿ'ē sa, caⁿ'a sa: ¿Du'ū 'úú nadicádiinuuⁿ ndis'tiī? Nguéé 'iin'yān miin 'úú. Cun'diichí nī. Cuchii 'áámá na cuaaⁿ daami 'úú ni 'úú nguéé n'daācā 'úú chi cuuví diíⁿ n'daatií yíínmán naan ndaacuú yén'ē chí cánúúⁿ ca'a.

²⁶Ndís'tiī saⁿ'ā vi'í, daiya 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Abraham ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā ndúúcū ndis'tiī chi i'téénú yā Ndyuūs, caavā ndís'tiī dicho'ō Ndyuūs nduudu chí nnguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ. ²⁷'Iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ ndúúcū nducyáácá yā chi ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā nguéé n'diichí yā Jesús ní nguéé nduudu yeⁿ'e profetas chi n'geeⁿ yā nducué" jē nguuvi sábado chi intaavi'tuunúúⁿ yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diín yā condenar Jesús. 28 'Íícu ní nguéé ndaacá yā falta yeⁿ'e yā chi 'caaⁿ'nuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. Chiica 'iiⁿ'yāⁿ nanááⁿ Pilato miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā chi Pilato 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús ní 'cuūvi yā. ²⁹Taachí ch'iinu chiī tánducuéⁿ'ē chi canéé nguūⁿ ye"'é yā, 'ii"'yā" divíi yā Jesús na yán'á cruz ní s'nuún yā 'iin'yān na yáinyāⁿ. ³⁰Ndyuūs nadicueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tinaⁿ'ā. ³¹Jesús

miiⁿ ch'iⁿ'í maáⁿ yā nééné n'deēe nguuvi nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí dáámá cuchɛɛ́ yā ndúúcu yā yeⁿ'e yáⁿ'āa Galilea ní ndaá yā yáāⁿ Jerusalén. 'Iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ testigos yeⁿ'é yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

³²Nús'uú ntuūⁿ ngaⁿ'á 'nū ndúúdú ngai. Chuū chi nduudu chi Ndyuūs ca'a yā chiida yú s'een taachi Ndyuūs can'a yā chi diín yā. 33 Chuū chí Ndyuūs miiⁿ ní dicuaacú yā ní Ndyuūs diín yā cáávā s'uuún chi 'iiⁿ'yāⁿ daiyá chiida yú s'eeⁿ yeⁿ'e Israel tááchí Ndyuūs nadacueéⁿ yā Jesús miiⁿ. Chuū chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'ē Ndyuūs naachi nguūⁿ salmo ndii 'úúví chí ngan'ā: Dii daiyá dii, maaⁿ nguuvi 'úú n'giⁿ'í chi daiyá dii 'tíícā. 34 Ndyuūs nadacueéⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tinán'ā. 'Āā ntéé nguescunéé choó yā. 'Túúcā caⁿ'a yā: 'Úú teé dii cosa chi n'dai chi can'a chi ca'á David. Chuū chi cuaacu. 35 Cáávā chuū ngaⁿ'á yā na táámá salmo: Nguéé 'cuaán nī chi Daiyá nī chi n'dai chí nguεεcunéé choō cuerpo yeⁿ'é yā. ³⁶Cuaacu nííⁿnyúⁿ chi David miiⁿ tááchí dichíí'vε yā 'iin'yān yēn'e yā tan'dúúcā chi neⁿ'e Dendyuūs, ch'īi yā níícú ch'eechí yā naachi ch'eechi chiidá yā. Ní choo yā. ³⁷Naati 'iiⁿ'yāⁿ chí Dendyuūs nadacuéeⁿ yā ye"'e nguaa" tiná"'ā ní nguéé choo vā. ³⁸Nadacadíínuuⁿ nī chuū. ndís'tiī san'ā vi'í. Can'a 'nū ndís'tiī nduudu ye"'é Ndyuūs chi Ndyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e nī cucáávā 'iin'yān 'cūū. 39 Cucáávā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ Ndyuūs nadach'ɛɛcú yā nducué" e nuundi ye" e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Dendyuūs. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní diíⁿ yā chi nduuvī

n'dai dii nanááⁿ Dendyuūs, naati ley yeⁿ'e Moisés nguéé cuuví nach'ɛɛcu nuū̄ⁿndī yeⁿ'é 'iiⁿ'yā̄ⁿ. ⁴⁰Cuin'dííchí nī chi nguéé chiī nanááⁿ ndís'tiī chí cánéé nguū̄ⁿ cáávā profetas chi caⁿ'a nduudu yeⁿ'e Dendyuūs, ní canéé nguū̄ⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs:

41 Cuin'dííchí nī ndís'tiī chi taan nī, ní ngen'e yiinnúún nī, ní 'cuuví nī; caati 'úú ní diín 'áámá ntiinyun nen'e chí ndís'tiī snée nī in'yeendí 'cūū, 'Áámá ntiinyun chi nguéé i'téénu nī ndúúti chi du'ū 'iin'yān caan'man yā yen'e chuū.

⁴²Taachí nan'daa yā na yaācū sinagoga yen'ē 'iin'yān Israel s'een, 'iin'yān s'een chi nguéé yen'e ndaata Israel di'cuíítu yā 'iin'yān, chi cúúví deeve táámá nguuvi sábado, nguuvi chi ntaavi'tuunúún nī chi caan'mán nī yen'e chuū. ⁴³Ní taachi 'āā diín yā despedir 'iin'yān yen'e yaācū sinagoga neené 'yaan 'iin'yān yen'e Israel ndúúcū 'iin'yān chi n'daacā chi 'āā maan ní 'iin'yān Israel s'een, can'dáa yā Pablo ndúúcū Bernabé. Pablo ndúúcū Bernabé ní can'a yā 'iin'yān s'een chí 'áámá 'cueɛtinéé yā na favor ch'eɛtɛ yen'é Dendyuūs.

⁴⁴Chidεενε táámá nguuvi sábado, nguuvi chi ntaavi'túunúúⁿ yā, nduuvidáámá yā n'deee taaví 'iiⁿ'yāⁿ 'tέέ nuuⁿmaⁿ yáaⁿ yā chi 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e Dendyuūs. ⁴⁵Naati 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ taachi n'diichí yā chi n'deee n'daí 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní ndiitú yā ndúúcū vaadī ngueēe, caⁿ'a yā chi nguéé n'daacā chí ngaⁿ'ā Pablo miiⁿ. Ní caⁿ'a taáⁿ yā contra yeⁿ'é yā ní contra yeⁿ'e Dendyuūs. ⁴⁶Tuu'mi ní Pablo ndúúcū Bernabé miiⁿ caⁿ'a yā nguéé ndúúcū vaadī 'va'a caⁿ'a

yā: Ndís'tiī cuaacu níínnyún cánéé chí caan'mán 'nū ndúúcū ndís'tiī nduudu yen'é Dendyuūs vmnáán vmnaan naati ndís'tiī ní divíi nī yen'ē veén nī. Ní túúmícadiinúún maán nī chi nguéé n'daacá nī chi tuneen nī vida cuen'e daānman. Cáávā chi diín nī, Ndyuūs nguéé teé yā ndís'tiī vida cuen'e daānman ndís'tiī. Cuin'diichí nī. Ngueccunée 'nū can'a ntuún 'nū ndúúcū 'iin'yān s'een chi nguéé yen'ē ndaata Israel.

47 Caati 'tíícā chidichó'ó Señor 'iivú Ndyuūs miin nús'uu, ní Ndyuūs cán'a yā chīi yā nús'uu:

'Úú chí'neéⁿ ndís'tiī tan'dúúcā chídɛɛvɛ yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé yeⁿ'e ndaata Israel, chi cuuvi caaⁿ'máⁿ nī nduudu chí nanguaⁿ'āī 'iiⁿ'yāⁿ ndii núúⁿmáⁿ iⁿ'yeēⁿdī.

⁴⁸Taachí ch'iindiveéⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé yeⁿ'e ndaata Israel chuū ndiitú yā ndúúcū vaadī yeenú ní can'a yā chi ch'eete taavi Ndyuūs cáávā nduudu yeⁿ'e Señor Ndyuūs miiⁿ. Ní s'teenú yā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi Ndyuūs chíndεενε yā ní tee yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ⁴⁹Ní nduudu Señor miiⁿ 'āā chi chiicadíínuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ti cheⁿ'e núúⁿmáⁿ yáāⁿ estado miiⁿ. ⁵⁰Naati 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ diíⁿ yā chi nguéé snéé 'diín yā n'daataá chí n'dai taaví chí n'dááca taavi ndúúcū 'iin'yān chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ndúúcū n'daataá ndúúcū 'iiⁿntyéⁿ'ē nadacuéeⁿ yā vaadī 'caa'va contra yeⁿ'e Pablo ndúúcū Bernabé ní ndivíi yā 'iin'yān yen'ē na yáān naachí snée yā. ⁵¹ Pablo ndúúcū Bernabé ní n'dáádi yā iyaacá yeⁿ'e ca'a yā ti 'iin'yān yen'e yáān miin ní

contra yā. Cueⁿ'e yā ní ndaa yā yáāⁿ Iconio. ⁵²'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi i'téénu yā Cristo ní yeenú taavi yā ndúúcū vaadī yeenú ndúúcū Espíritu N'dai.

Pablo ndúúcū Bernabé na yáāⁿ Iconio

Chiī na yáān Iconio chi Pablo ndúúcū Bernabé sndaa yā daama daama na yaācū sinagoga yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. Ní 'túúcā can'a yā. Ní neené n'dai 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ s'téénu yā. 'Tiicá ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel. ²Naati 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi nguéé i'téénu yā, n'geecu cheendí yā ndúúcū 'ii"'yā" s'ee" chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel ní diíⁿ yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel nguéé nacadíínuuⁿ yā n'daacā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā. ³Tuu'mi ní Pablo miiⁿ ndúúcū Bernabé 'naaⁿ n'dáí ch'ɛɛtinée yā miiⁿ ní Señor Jesucristo diíⁿ yā chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé 'va'á yā caⁿ'a yā yeⁿ'ē Señor Jesucristo. Señor Jesucristo miiⁿ ní ch'iⁿ'i vā chi nduudu cuaacu miin chi nduudú yeⁿ'é yā yeⁿ'ē favor ch'ɛɛtɛ yeⁿ'é yā. Ní Señor miiⁿ diiⁿ yā chuū ní cā'a yā poder chi Pablo ndúúcū Bernabé diín yā señales ndúúcū vaadī n'giinu. ⁴Níícú 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'ē yáāⁿ miiⁿ ní 'uūvī vaanicadiinúúⁿ yeⁿ'é yā. Náⁿ'a yā ní lado ye"'e 'ii"'yā" Israel s'ee" ní tanáⁿ'a yā ní lado yeⁿ'ē apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs. ⁵'Iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiīⁿnyūⁿ in'núúⁿ yā vaadī 'caa'va chi tun'dáa yā Pablo ndúúcū Bernabé ní chí cuituú yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁶Taachí chicadíínuuⁿ sa"'ā s'ee" chuū, cue"'é yā ngeenu yā

na yáāⁿ Listra ndúúcū yáāⁿ Derbe chi distrito yeⁿ'e Licaonia ndúúcū nducyaaca yáāⁿ nuuⁿmaⁿ ndiivií ná yáⁿ'āa. ⁷Ní miiⁿ caⁿ'a yā evangelio chí ndúúdú ngaī yeⁿ'e Jesucristo miiⁿ.

'Iiⁿ'yáⁿ ca'ā tuú yā Pablo na yáāⁿ Listra

8Cánéé 'áámá san'ā yen'e yáān Listra chí véé sá ti mar 'áámá fuerza yeⁿ'ē ca'a sa. Nguéé ngiica sa ndíí ch'iindiyaān sa. ⁹Sán'a 'cūū ní ch'iindiveeⁿ sa chi caⁿ'a Pablo. Ní Pablo miiⁿ ní n'gíínu yā saⁿ'ā miiⁿ ní nacádiinúúⁿ yā yeⁿ'ē saⁿ'ā miiⁿ ti i'téénu sa chi cuuví nduūvā yeⁿ'ē sa. ¹⁰Ní caⁿ'a yuudú yā: Nducueeⁿ cuaacú di ndúúcū ca'a di. Hora miiⁿ ní saⁿ'ā miiⁿ nducueeⁿ sa ní chiica sa. ¹¹'Iiⁿ'yāⁿ chi n'diichí yā chi diīⁿ Pablo 'cai diitú yā ní caⁿ'á yā ndúúcū davaacu yen'e yán'āa Licaonia chi ndyuūs s'eeⁿ ndáa yā nanáan yā tan'dúúcā san'ā in'yeendí 'cūū.

¹²Caⁿ'a yā yeⁿ'e Bernabé chi Júpiter, ní Pablo miiⁿ ní Mercurio ti Pablo miiⁿ ní chindέε yā nduudu. ¹³ Yáacū yeⁿ'ē Júpiter cánéé chuva'āī yáāⁿ miiⁿ. Chiiduú yeⁿ'ē Júpiter ndέε yā itiindu s'ééⁿ ndúúcū corona s'eeⁿ yeⁿ'e naāndā nanááⁿ chééndí cheēⁿ yáāⁿ miiⁿ. Ní neⁿ'e yā 'caaⁿ'núⁿ yā 'iití chi ca'a yā sacrificios. 'Tiicá ntúūⁿ n'deee taaví 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ neⁿ'e yā diiⁿ yā. ¹⁴Ní naachí ch'iindiveéⁿ apóstoles Bernabé ndúúcū Pablo chuū chíín'cuun yā catecai yā tí neené ndachíī ní cueⁿ'é yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'cai yā. ¹⁵Ní can'a yā: Ndís'tiī san'ā, ¿dé'ē cuuvi chi 'tíícā idiín nī? Nús'uū sán'ā ntuun

nús'uu tan'dúúcā ndís'tiī. Ní ngan'a 'nū nduudu cuaacu chí divíi nī veⁿ'ē nducué" e dendu'u ní cu'téénu ni Ndyuūs chi cánduuchi chi din'dái yā nanguuvi ndúúcū yán'āa ndúúcū nuūnnīn'yán'ā ndúúcū nducyáácá dendu'ū chi véé. 16 Nguuvi chí 'āā cho'ōo Ndyuūs s'neen yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi cáⁿ'a yā yúúní damaáⁿ yā. ¹⁷ Nguéé s'neeⁿ yā ti nguéé cosa chí ch'in'i dú'ūu 'iin'yān yā. Din'daacá yā. Ní teé yā cuuvī yeⁿ'é nanguuvi ndúúcū tiempo yeⁿ'ē n'deēe taaví n'gui'i o cosecha. Ní di'cuiitá yā staava yen'ē yú ndúúcū vaadī yeenú ti teé yā chi neⁿ'ē cuerpo yeⁿ'ē yú.

¹⁸Can'a yā chuū, ngii n'dáí naati idiín yā chi 'iin'yán yáān miin nguéé idiín yā sacrificio.

19 Tuu'mi ní ndaā nán'ā 'iin'yān Israel s'een yen'e yáān Antioquía ní yen'ē yáān Iconio chi yaa'ví yā nducyáácá yā contra yen'e Pablo. Ní ca'a tuú yā san'ā ní chíí n'dai yā san'ā 'áámá lado chuva'ai yáān miin ní 'áácú yā chí 'āā n'diī sa.

20 'Iin'yān s'een chí i'téénu yā Cristo ní nuunmanndiiví nanáan yā. Pablo miin ní nacueen sá ní nuun ndáá tuun sa na yaān miin. Ni chideeve táámá nguuvi cuen'e sa ndúúcū Bernabé na yáān Derbe.

²¹Ní caⁿ'a yā evangelio chí ndúúdú ngaī yeⁿ'e Jesucristo yáāⁿ miiⁿ. Ní diíⁿ yā chi nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi i'teenu. Pablo ndúúcū Bernabé nguεεcunée yā yáāⁿ Listra, yáāⁿ Iconio, ndúúcū yáāⁿ Antioquía. ²²Ní diíⁿ yā chí ditiinú yā ndúúcū vaadī i'teenu na alma yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi i'téénu yā Cristo ndúúcū staava yeⁿ'é yā.

Ní ngi'cueéⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi 'áámá cunee yā ndúúcū vaadī i'teenu. Ní caⁿ'a yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cánéé chí nééné n'deēe chí cho'o núuⁿ yú maaⁿ níícú ndaā yú va'ai chɛɛti nguuvi. ²³S'nééⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ ndīīcúū chí saⁿ'a ndii tíīiⁿ yeⁿ'ē 'áámá 'áámá yaācū ní caⁿ'angua'á yā taachi 'āā cuɛɛ ca'diinú yā. Ní s'néeⁿ yā na ta'a Señor 'iivú Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu.

Nguéécundií yā ní cueⁿ'é yā yáāⁿ Antioquía yeⁿ'e yáⁿ'āa Siria

²⁴Cuayiivi chi cho'ó yā distrito yeⁿ'ē Pisidia ní ndaá yā yáⁿ'āa Panfilia. ²⁵Taachi caⁿ'a yā nduudu cuaacú miiⁿ na yáāⁿ Perge cunaⁿ'á yā na yáāⁿ Atalia. ²⁶Yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ cunaⁿ'á yā na barco na yaāⁿ Antioquía. Miiⁿ ní naachí hermanos s'eeⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ tucá'a yā Pablo ndúúcū Bernabé na ta'a Dendyuūs ndúúcū favor yeⁿ'e Dendyuūs cáávā ntiiⁿnyūⁿ chi 'āā diín yā. 27 Ní ndaá yā na yáān Antioquía. Ní taachi nduuvidaamá yā na yaacū caⁿ'a yā tanducuéⁿ'ē cosa ch'eete chi 'āā diín Dendyuūs ndúúcu yā. Ní táácā Dendyuūs ca'á yā permiso 'iin'yān chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel chi cu'téénu yā nduudu yēⁿ'e yā. ²⁸'Nááⁿ tiempo canéé yā ndúúcū 'iin'yān s'een chi i'téénu yā Cristo.

Concilio na yáāⁿ Jerusalén

Tuu'mi ní nán'a yā chi nndaá yā yen'ē yán'āa

Judea chi'cueén yā hermanos chuū:

Ndúti chi nguéé diin di circuncidar 'iin'yān tan'dúúcā chi ngan'a 'áámá ley yen'e Moisés tuu'mi ní nguéé

cuuvi nínguan'ai di. ²Pablo ndúúcū Bernabé ch'ɛɛcu cheendí yā ndúúcū 'iin'yān yen'e yáān miinya ní nééné n'deēe can'a yā. Ní 'iin'yān yen'e yáān miin can'a yā chi can'a Pablo ndúúcū Bernabé ndúúcū tan'duuvi 'iin'yān s'een na yáān Jerusalén. Ní can'á yā ní tiinguuneen yā yen'ē chuū nanáán 'iin'yān ndiicúū chi 'iin'yān ndíí tiīin yen'e yaācū ndúúcū apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs.

³'Iin'yān s'een yen'e yaācū ch'ɛɛtinúún yúúní yā ndúúcu 'iin'yān s'een. Ní cho'ó yā 'iin'yān s'een na yán'āa Fenicia ndúúcū yán'āa Samaria. Ní 'iin'yān s'een can'a yā taacā chi i'teenu 'iin'yān s'een chi nguéé yen'ē ndaata Israel. Ní nducyaaca hermanos miin yeenu taaví yā.

⁴Ní ndaá yā na yáāⁿ Jerusalén. Ní apóstoles ndúúcū 'iin'yāⁿ ndiicúū ndúúcū 'iin'yāⁿ yen'e yaācū miin diín yā recibir 'iin'yāⁿ s'een. Ní 'iin'yāⁿ s'een can'a yā tanducuén'ē chi Dendyuūs diín yā ndúúcu yā. ⁵Nan'a 'iin'yāⁿ yen'e fariseos chi s'teenu yā ní diín yā costumbre yen'é yā nacuéen yā ní can'a yā: Canéé chí diin yú circuncidar 'iin'yāⁿ ní canee cúúnmín yā diín yā chi ngan'ā ley yen'e

⁶Ní nduuvidaamá yā apóstoles ndúúcū 'iin'yān ndiicúū chi 'iinntyén'e yen'e yaācū chí n'diichí yā yen'e chuū. ⁷Ní ch'iinu can'a yā n'deee n'dáí, ní Pedro miin ní ncueen sá ni can'ā sa: Ndís'tiī, san'ā hermanos, deenú nī tan'dúúcā 'āā 'naan tiempo chi Dendyuūs ndεēvé yā 'úú nguaan s'uūún ni cáávā cheendí ní 'iin'yān s'een chi nguéé yen'ē ndaata Israel ch'iindiveén yā nduudu cuaacu ní

s'téénu yā. ⁸Ní Ndyuūs chi inaaⁿ yā staava yeⁿ'ē yú ch'iⁿ'i yā chi i'téénu 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní ca'a yā Espíritu N'dai 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguếế yeⁿ'ē ndaata Israel tan'dúúcā s'uūúⁿ. ⁹Dáámá nducyaaca yú ndúúcū 'iin'yān s'een ní Ndyuūs nadidεενέ yā staava ye"'e 'ii"'yā" s'ee" cáávā chi i'téénu yā. ¹⁰ Maaⁿ ní ¿dɛ'ē cáávā chi di'vaachi nī yen'e Ndyuūs, ní s'néen nī na tiīiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi i'téénu yā Cristo tan'dúúcā 'áámá yugo chi s'uuúⁿ nguéé cuuvi candeē yú ndii nguee chii candee yā chiida yú s'eeⁿ dendú'ū? 11 Maaⁿ ní i'téénu yú cucáávā favor ch'eete taavi yen'e Señor Jesús cuuví nanguaⁿ'āī yú dáámá dáámá ndúúcū 'iin'vān s'een chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel.

¹²Tuu'mi ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'aa ntéé caⁿ'á yā mar 'áámá. Ní ch'iindiveéⁿ yā yeⁿ'e Bernabé ndúúcū Pablo chi caⁿ'a yā n'deee n'dáí señales ndúúcū vaadī n'giinu chí Ndyuūs diín yā cáávā 'iin'yān miiⁿ nguááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguέέ yeⁿ'ē ndaata Israel. ¹³Taachí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ miiⁿ snéé 'diíⁿ yā tuu'mi Jacobo nan'gueecuta" a sa ní ca" a sa: Ndís'tiī sa"'ā hermanos cu'nee" veeⁿ nī yeⁿ'é. ¹⁴Simón miiⁿ 'āā caⁿ'a sá tááca Dendyuūs vmnááⁿ vmnaaⁿ n'diichí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel ní sta'á yā 'iin'yān nguaan 'iin'yān s'een chí 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā cáávā chi i'téénu yā Jesucristo. 15 Ndúúcū nduudu 'cūū ní ndíí tiempo vmnaaⁿ cunee yiinú profetas chi caⁿ'a chi cuchiī tan'dúúcā chi cunee nguūⁿ na libro yen'e Ndyuūs:

16 Cho'ōo chúū nanguɛɛcúndií ní nadin'daí va'ai yen'e David chí sndeeve ní nadin'daí to'o ndiicúū, ní va'aī miiⁿ nangueecuneé nādacuééⁿ ntuúⁿ.

¹⁷ Ní tanán'a yā 'iin'yān n'nuun ntuún yā Señor Jesucristo, ní yen'ē nducyaaca 'iin'yān chi nguéé yen'ē ndaata Israel miin chi Dendyuūs can'a yā chi cuuvi déénu yā.

18 Chuū ngan'a Señor miin chi din'dái tuuū ndεενέε ní dendú'ū diín yā chi cadiinuun 'iin'yān chúū ndíí tiempo ndii cuaan vmnaan.

19 Maaⁿ ní 'úú diíⁿ inacádiinúúⁿ yeⁿ'e chuū, chi nguέέ di'vaachi yú yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguέέ veⁿ'e ndaata Israel chi cu'téénú yā Dendyuūs. 20 Míín dingúun yú ye"'ē 'ii"'yā" chi cūvii yā ye"'ē tanducuéⁿ'ē chi yeⁿ'ē ídolos ndúúcū ve"'ē 'áámá sa"'ā 'áámá n'daataá chi nguéé sneé vā ndúúcū vi'ī ní nguéé n'giindivaacu yā, ndíí nguéé che'é yā yuūtē yeⁿ'ē 'áámá 'iiti chi idi'núú yā daandú tī, ndíí nguéé che'é yā ingée yā yuuúⁿ yeⁿ'é tī. ²¹Ndíí tiempo yeⁿ'ē Moisés miiⁿ ní ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ ndíí nducyáácá yáāⁿ vέć 'aama yā chí ngan'a yā yen'ē Dendyuūs na yaācū sinagoga naachí n'geeⁿ yā libro yeⁿ'e Dendyuūs nguuvi nguuvi chi intaavi'tuunúúⁿ yā chi sábado.

²² Apóstoles chi dichó'ó Dendyuūs ndúúcū 'iin'yān ndiicúū chi ngan'a ntiinyun yen'e yáacu ndúúcū nducuén'ē 'iin'yān na yaācū canéé yiinú yā chí n'daacā chí níndεενε yā yen'ē nguáán yā 'uuvi san'ā. Ní dicho'ó yā san'ā s'een ndúúcū Pablo ndúúcū Bernabé na yáān Antioquía.

HECHOS 15 288

Ní ndeeve yā Judas chi nguuvi sa Barsabás, ndúúcū Silas. Sanā s'een n'geete sá nguaaⁿ hermanos. ²³Ní dicho'ó yā caaca ndúúcū 'iin'yān s'eeⁿ. Apóstoles ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndicúū ndúúcū hermanos níngúuⁿ yā chuu yeⁿ'ē hermano chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel chi snée yā na yáāⁿ Antioquía, na yáⁿ'āa Siria, ndúúcū na yán'āa Cilicia: N'dai n'diī. 24 Nús'uū ní n'giindiveéⁿ 'nū chi nán'a yā cuen'é yā yen'é 'nū ní diín yā chi ndís'tiī nguéé ch'eetinéé 'diín nī ndúúcū nduudu yen'é yā. Ní nguéé caⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ 'nū chi can'dáa yā. 'Iin'yān miin diín yā chí staⁿ'a yā alma yeⁿ'é nī ní chi'cueeⁿ yā chi diiⁿ circuncidar 'iiⁿ'yāⁿ ní diíⁿ yā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés. ²⁵N'daacā n'dai canéé nus'ūu chi 'āā ndúúvídaama nducyáácá 'nū chí dεενε 'nū saⁿ'ā s'eeⁿ ní dicho'ó 'nū nanáán ndís'tiī san'a s'een ndúúcū Bernabé ndúúcū Pablo, 'iin'yān s'eeⁿ chi neⁿ'e taavi yú. ²⁶Saⁿ'ā s'eeⁿ n'deēe cuūví cueⁿ'é yā naachi deenú vā chi vee peligro chi 'cuūvi yā cáávā Señor Jesucristo yeⁿ'ē vú. ²⁷Chííⁿ chi dicho'ó 'nū Judas ndúúcū Silas. 'Iin'yān s'een ní 'tiicá ntúūⁿ caaⁿ'máⁿ yā chi cuuvi deenú nī. ²⁸Chuū ní n'daacā canee ndúúcū Espíritu N'dai ndúúcū nús'uu diín 'nū chi nguéé i'neeⁿ 'nū vmnaaⁿ ndís'tiī mar 'áámá carga chí ngo'o ca ndís'tiī caati 'āā chí neⁿ'e nūuⁿ. ²⁹Nguéé tuu'ví nī cosa chi nga'á yā na ídolos ndíí nguéé yeⁿ'e yuūúⁿ ndíí nguéé yuute yeⁿ'e 'iiti chi nge'e víícú ndíí nguéé diiⁿ nī chí cunee nī ndúúcū 'áámá 'ii"'yān chi nguéé n'giindivaacu ndúúcu nī. Ndúúti chi diíⁿ nī chuū tuu'mi ní n'daacā

idiíⁿ nī. N'dáácā cho'ó nī. Chuū chi ngaⁿ'á.

³⁰ 'Tíícā chi 'iiⁿ'yāⁿ chí dichó'o yā cueⁿ'ē na yáāⁿ Antioquía. Ní nduuvidaamá yā ndúúcū nducyaaca hermanos. Ní nica'á yā carta 'iiⁿ'yāⁿ. ³¹Taachí ch'eeⁿ yā carta miiⁿ ní yeenú taavi yā cáávā nduudu 'viich'ɛɛtínūuⁿ. ³²Judas ndúúcū Silas chí profetas ntúūⁿ chi can'a nduudu yen'e Dendyuūs ní ca'a yā 'viich'ɛɛtínuuⁿ ní didiitú vā hermanos ndúúcū neene n'dáí nduudu. ³³Canéé yā 'áámá tiempo miiⁿ ní hermanos diíⁿ yā despedir 'iiⁿ'yāⁿ ní neⁿ'é yā chi n'daacā canée yā chí 'cuɛɛtinéé 'diíⁿ yā ndúúcū vaadī 'diiíⁿ. Ní 'iiⁿ'vāⁿ miiⁿ ngueecunée vā na yáā naachi snéé 'iiⁿ'yāⁿ chi dichó'o yā. ³⁴Silas miiⁿ canéé yíínu sa chi canéé sa miiⁿ. 35 Pablo ndúúcū Bernabé miiⁿ canee yā na yáāⁿ Antioquía. Ngi'cuéeⁿ yā nduudu Dendyuūs miiⁿ ní ngaⁿ'a yā evangelio chi ndúúdú ngaī yeⁿ'e Jesucristo ndúúcū náⁿ'ā 'yááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

Pablo divíi yā yeⁿ'ē Bernabé ní cueⁿ'é yā ndii 'uuvi viaje

³⁶Cuayiivi chi cho'ō tan'duuvi nguuvi, Pablo ngān'a yā ngii yā Bernabé: Nanguεεcunéé ntuūn yú, can'ā yú n'diichi yú hermano s'een yen'ē nducyaaca yáān naachí chen'e yú, ní can'a yú nduudu yen'ē Señor. Ní n'diichi yú táácā snée yā.

³⁷Ní Bernabé miin nen'ë sa chi can'á Juan chi nguuvi Marcos ndúúcu sa.
³⁸Naati Pablo miin ní nguéé canee yíínu sa chi candée sa 'iin'yān chí divíi yā yen'ë san'ā s'een ndii yán'āa Panfilia. Ní 'iin'yān miin nguéé chen'é yā chi diín yā ntiinnyun.
³⁹Nguéé canéé yiīnú yā nguaaⁿ maáⁿ yā ní ndaacādaamí yā hermanos Bernabé ndúúcū Marcos ní cueⁿ'é yā isla Chipre na barco. ⁴⁰ Pablo miiⁿ ní ndɛɛvɛ sa saⁿ'ā Silas ní náⁿ'ā hermanos caⁿ'a yā chiī yā chi vaadī ch'ɛɛtɛ yeⁿ'e Dendyuūs cunée ndúúcū Pablo ndúúcū Silas miiⁿ. ⁴¹ Ní cuayiivi cho'ó yā yáⁿ'āa Siria ndúúcū yáⁿ'āa Cilicia. Ch'ɛɛtinéé chiichi yā 'iin'yāⁿ yeⁿ'e yaācū.

Timoteo cueⁿ'é yā ndúúcū Pablo ndúúcū Silas

Cuayiivi miiⁿ índaa sa yáāⁿ Derbe ndúúcū yáāⁿ Listra, ní 'caandiveéⁿ nī. Canee 'áámá saⁿ'ā discípulo chí ch'eēⁿ chi nguuvi sa Timoteo, daiya 'áámá n'daataá 'iin'yān Israel chi i'téénu tá Dendyuūs, ní chiidá sa miiⁿ nguéé yeⁿ'ē ndaata 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ²Ní hermanos chí snée yā yáāⁿ Listra ndúúcū yáāⁿ Iconio ngaⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'ē sáⁿ'ā miiⁿ chi neené n'dai sa. ³Pablo miiⁿ ní neⁿ'e yā chi caⁿ'a sa nduucú yā. Ní sta'á yā san'ā ní diín yā circuncidar saⁿ'ā miiⁿ caavā 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ti déénú yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ chi saⁿ'ā miiⁿ daiya sa saⁿ'ā chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel. ⁴Ní taachi cho'ó yā yáān s'een can'a yā orden chi nn'gaacú yā chí caⁿ'a apóstoles chi caⁿ'a nduudu yeⁿ'e Dendyuūs ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yáacū chi snée yā na yáāⁿ Jerusalén chi diíⁿ yā nducuéⁿ'ē chuū. ⁵'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yaācū s'eeⁿ 'āā neē chiichí yā ndúúcu vaadī i'teenu. Ní ngíí 'yaaⁿ ca yā 'áámá nguuvi taama nguuvi.

Pablo n'diichí yā na visión yen'é yā 'áámá san'ā yen'e yán'āa Macedonia

⁶Ní cho'ó yā yáⁿ'āa Frigia ndúúcū yáⁿ'āa Galacia. Espíritu N'dai yeⁿ'e

Ndyuūs miiⁿ nguéé 'cuūⁿ chi caⁿ'á yā caa" má" yā nduudu cuaacu na yá" a Asia. 7 Ndaá yā yá" a Misia ní neⁿ'e caⁿ'a yā yáⁿ'āa Bitinia naati Espíritu miiⁿ nguéé 'cuūⁿ. ⁸Ní cho'ó yā 'diituú yán'āa Misia ní cuen'é yā na yáāⁿ Troas. ⁹Nguiinū miiⁿ ní Pablo miiⁿ ní ch'iⁿ'i 'yúúdiyaaⁿ sán'ā na yaān yen'e sa. Ní n'diichi sa 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e yáⁿ'āa Macedonia chééndii sa ní di'cuíítu sa Pablo ní can'a sa: Cho'o dí yán'āa Macedonia miiⁿ ní cunnee di nús'uū. ¹⁰Ní Pablo miiⁿ taachi n'diichi sa na 'yúúdiyaaⁿ yeⁿ'ē sa, cuayiivi mííⁿ nacádíínuuⁿ 'nū chi caⁿ'a 'nū yáⁿ'āa Macedonia. Déénú 'nū chi Dendyuūs ndεενέ yā nús'uu chi caaⁿ'maⁿ 'nū yeⁿ'ē evangelio chi ndúúdú ngai yeⁿ'e Jesucristo.

Cue"é yā vácūū na yáā" Filipos

¹¹Cheⁿ'é 'nū na barco yeⁿ'e yáāⁿ Troas ní ndaá 'nū yúúní cuaacu na isla Samotracia. Chideeve táámá nguuvi ní ndaá 'nū yáāⁿ Neápolis. ¹²Ndii mííⁿ cueⁿ'é 'nū na yáāⁿ Filipos chi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ romanos ní yáāⁿ miiⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'ē yá" a Macedonia. Ní ch'eetinée 'nū 'aama tiempo yáāⁿ miiⁿ. ¹³'Áámá nguuvi sábado chi intaavi'tuunuúⁿ yā tan'dúúcā ley yen'é yā can'daa 'nu cuaaⁿ dáámí cheendi va'āī yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ niiⁿnuuⁿ yíícú naachi caⁿ'angua'á yā ní ch'ɛɛté 'nū. Ní ca" a n'deeé 'nū ndúúcū n'daataá chí nduuvidaama.

¹⁴Miiⁿ canéé 'áámá n'daataá chí nguuvi tá Lidia. N'diicui tá tíínūuⁿ morada cua'aá yeⁿ'ē yáāⁿ Tiatira. Ní i'téénu tá Dendyuūs. Táⁿ'ā miiⁿ ní n'giindiveeⁿ tá. Ní Señor miiⁿ ní HECHOS 16 290

nnda'ai yā vaanicadiinúun yen'ē tá chí cu'neeⁿ veeⁿ tá chi caaⁿ'maⁿ Pablo. ¹⁵Ní taachí cheedinuūⁿnīⁿ tá ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē tá, di'cuíitu tá nús'uu ní nga" a tá: Ndúúti chi deenu nī chi 'úú 'áámá caneé ndúúcū Dendyuūs, cundáa nī vaacú ní 'cueetinée nī. Ní di'cuíitu tá nús'uu ní ch'eetinée 'nū. ¹⁶Taachí cueⁿ'e 'nū na lugar chi ca" angua'a 'nū tuu'mi ní ndaacá 'nū 'áámá n'daata 'líín chi canee tá ndúúcū espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ chi diiⁿ adivinar. Ní ndaā tá nanáaⁿ 'nū. N'daata míín nééné n'deēe idiin tá ganar yeⁿ'ē 'iivi tá ndúúcū espíritu yeⁿ'ē chi diiⁿ adivinar. ¹⁷Tá 'cūū ni cán'daā tá Pablo ndúúcū nús'uu ní n'gai viicu ta ní caⁿ'a tá: Saⁿ'ā s'uuⁿ ní saⁿ'ā chi dichíí'vē Dendvuūs chi ch'eete n'dai chi canéé na va'ai cheeti nguuvi. Saⁿ'ā s'eeⁿ n'giⁿ'i sa yúúní chi nangua" aī yú.

¹⁸N'daata miiⁿ diiⁿ tá 'túúcā neené 'yaaⁿ nguuvi. Pablo miiⁿ ní nguéé canéé yiīnū sa ní can'a sá chii sa espíritu miiⁿ: 'Úú dicho'ó dii ndúúcū chi duuchi Jesucristo chi nan'dáa di yeⁿ'ē tá 'tiī. Ní nan'dáa espíritu miiⁿ hora miiⁿ, ¹⁹Taachí n'diichī 'iivi tá chi cueⁿ'e espíritu yeⁿ'ē adivinanza chí diiⁿ tá ganar cááva yā, tuu'mi sta'á yā Pablo ndúúcū Silas. Ní candέε yā saⁿ'ā s'eeⁿ na vaacūyáāⁿ nanáán 'iinntyén'e. 20 Ní ch'in'i yā san'ā s'eeⁿ nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿ'e ní caⁿ'a yā: Sán'a s'uun, 'iin'yān Israel s'een diín yā chi véé vaadī 'caa'va na yáān yen'e yú. ²¹Ní ngi'cueeⁿ yā s'uuúⁿ costumbre chí nguee 'cuaaⁿ yú ní nguéé canéé chi diīⁿ yú, caati s'uuúⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ romanos s'uuúⁿ.

²²Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ nduuvidááma yā ndúúcū 'iiⁿntyéⁿ'e. Ní 'iinntyén'e s'een chíín'cuún yā catecai sa ní ca'á orden yā chi 'cuen'é yā san'ā ndúúcū nduucu.

23 Ch'íínú ch'en'é yā san'ā s'een n'deee taaví vueltas ní s'nuún yā san'ā s'een vácūū. Ní chii yā san'ā chíín idiín yā cuidado chééndí vácūū chi diín yā cuidado n'daacā san'a s'een.

24 Taachí ch'iindiveén yā chuū s'nuún yā san'ā s'een vácūū chí yáanūu ca ní snuun chiichí yā ca'a sa na cepo.

²⁵Maⁿ'a yáāⁿ mííⁿ taachi Pablo ndúúcū Silas ngá" ángua á yā ní ngiita yā canciones yeⁿ'é Dendyuūs ní 'iiⁿ'yāⁿ chi snúūⁿ vácūū miiⁿ ní n'giindiveéⁿ yā. ²⁶Hora miiⁿ diituú nuⁿ'u yáⁿ'āa ní cimientos yeⁿ'ē vácūū miiⁿ ní nuⁿ'u. Ní hora mííⁿ nūuⁿ nducvaaca cheendi vácūū mííⁿ ní nánguaāⁿ. Ní ndaatíi ca'a yā ndúúcū ta'a yā nducyáácá 'iin'yān chi snúūⁿ vácūū. ²⁷Saⁿ'ā soldado chi canéé cuidado vácūū miiⁿ taachí nduuchi sa chí cyaadu sa, ní n'diichi sa chi sdá'aī nducvaaca cheendi vácūū. Tuu'mi ní nntun'dáa sa espada yeⁿ'ē sa ní neⁿ'e sa 'caaⁿ'nuⁿ maaⁿ sa saⁿ'ā, caati nadacadíínuuⁿ sa chi 'iin'yān chi snúūn vácūū miin cheenú yā. ²⁸ Pablo miiⁿ 'cai yiicu sa ní ngaⁿ'ā sa: Nguéé diiⁿ di ndúúcū di 'tíícā. Nducyaacá 'nū snée 'nū.

²⁹Tuu'mi ní saⁿ'ā miiⁿ ngiica sa dɛɛvɛ. Chindáa sa ngeēnū sa chɛɛti cuarto miiⁿ. Ní yinduuvi sa ní chííntii'ya sa na ca'a Pablo ndúúcū Silas. ³⁰Ní tun'dáa sa saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: Ndís'tiī Señores, ¿táácā diíⁿ ní 'iicu nanguaⁿ'áí?

³¹Saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: Cu'téénú dí Señor Jesucristo níícú nanguaⁿ'āī di ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē di ná vaacu di. 291 HECHOS 16, 17

³²Ní can'a yā nduudu yen'e Señor san'ā miin ndúúcū nducyaaca 'iin'yān ná vaacu sa. ³³San'ā miin ní hora míín nūun yen'ē yáān sta'a sa 'iin'yān ní naānnū sa chi ya'āī yen'e yā. Cuayiivi miin ní chεεdinuūnnīn san'ā miin ndúúcū nducyaaca 'iin'yān yen'ē sa. ³⁴Ní candέε sa 'iin'yān na vaacu sa ní ca'a sa chi che'e yā. Nducyááca yā navaacu sa yeenú taavi yā chi s'téénu yā Dendyuūs miin.

³⁵Chidɛɛvɛ táámá nguuvi miiⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē s'eeⁿ dichó'o yā policía chi yaa'vi sa saⁿ'ā ní caⁿ'a sa: N'dεεchi yā saⁿ'ā s'eeⁿ. ³⁶Ní saⁿ'ā soldado chi canee cuidado cheendi vácūū chii sa Pablo nduudú 'cūū: 'Iiⁿntyéⁿ'ē yaa'ví vā 'úú chi 'úú tun'daá ndís'tiī. Maaⁿ ní cho'ó nī ní caⁿ'á nī ndúúcū cuidado. ³⁷Naati Pablo miiⁿ ní ngaⁿ'a sa ngii sa 'iin'yān: Cuayiivi chí ch'íínú ch'ēn'e yā nús'uu nanáán 'iin'yān ndíí nguéé itiinguuneéⁿ yā yeⁿ'e asunto miiⁿ dε'̄ε chi caaⁿ'máⁿ 'nū ní candée yā nús'uu vácūū, ¿'áá ntun'dáá n'de'éí yā nús'uu, ti nús'uu 'ii"'yā" romanos s'uuu" ní s'nuúⁿ yā nús'uu vácūū?

38 Ní soldado s'een ní ca'a sa chi cádiinuun 'iinntyén'ē. Taachí ch'iindiveén yā chuū ní dii'yá yā chiī taachi chicadiinúún yā chi romanos 'iin'yān s'een. 39 Ní 'iinntyén'ē ndaá yā ní di'cuiitú yā 'iin'yān. Ní tun'dáa yā 'iin'yān vácūū. Ní chii yā san'ā s'een chi nan'daa sa na yáān miin. 40 Tuu'mi ní taachi nan'dáa yā vácūū sndaa yā na vaacu 'áámá n'daataá chi nguuvi Lidia. Ní n'diichí yā hermanos ní chii yā 'iin'yān chi can'á yā ndúúcū cuidado. Ní cunan'a yā.

Nduuvitaáⁿ yā na yáāⁿ Tesalónica

17 Cho'ó yā yáāⁿ Anfípolis, cho'ó yā yáāⁿ Apolonia ní

ndaá yā na yáān Tesalónica. Naachi véế 'áámá yaācū sinagoga yen'e 'iin'yān Israel s'een. ²Ní Pablo miin ti 'āā ndii níínnun yā chēn'e yā naachi snéé 'iin'yān. Ní 'iinnun sábado chi ntaavi'tuunúun yā, can'a yā ndúúcū nducyaaca yā nduudú yen'e Dendyuūs. ³Chi'cueen sá ní can'a sa yen'ē chi neené nguūn na Escrituras. Ngan'ā sa chi canéé chi Cristo 'cuūvi yā ní nnduuchí yā nguaan tinán'ā. Ní Jesús yen'e chi 'úú chi ngan'á, Jesús miin chi Cristo chi Ndyuūs dɛɛvɛ yā.

⁴Náⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ s'téénu yā ní nduuvidaamá yā ndúúcū Pablo ndúúcū Silas ndúúcū n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel chi 'iin'yān n'dai taavi, ndúúcū n'deee n'dáí n'daataá chi n'dáí taavi. nguéé duu'ví yā. ⁵Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi nguέέ i'téénu yā ní ngueé yā sta'á yā nán'ā san'ā chi nguéé n'daacā saⁿ'ā chi 'daān'dī. Ní n'deeé nduuvidaamá yā ní nduuvi taán yā 'iin'yān yáān miin ní ndaa staⁿ'a vaadicadiinuuⁿ yeⁿ'é yā. Ní sta'á yā 'iin'yān yen'e vaacu Jasón. Ní neⁿ'é yā tun'dáa yā Pablo ndúúcū Silas nanáán 'iin'yān yáān miin. ⁶Naati nguéé nindaāca yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Candέε yā Jasón ndúúcū náⁿ'ā hermanos nanááⁿ 'iiⁿntyeⁿ'ē yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ. Ní 'cai yiicú yā: Sáⁿ'ā s'ūūⁿ nidi'vaachi sā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē núúⁿmáⁿ iⁿ'yeēⁿdī ní ndaa sa ndii 'múúⁿ. ⁷Ní Jasón miiⁿ snée yā 'ii"'yā" s'ee" na vaacu sa. Ní nducyaaca yā nguéé idiíⁿ yā tan'dúúcā chi nga"'ā César. 'Ii"'yā" s'eeⁿ ngaⁿ'á yā ti véé táámá rey chi Jesús.

⁸Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcū 'iiⁿntyéⁿ'ē yeⁿ'e yáaⁿ 'cūū nduuvi taáⁿ yā taachí HECHOS 17 292

ch'iindiveéⁿ yā chuū. ⁹Tuu'mi ní sta'á yā tuumi yeⁿ'ē Jasón ndúúcū nán'a yā ní n'dεεchi yā 'iin'yān'.

Pablo ndúúcū Silas na yáān Berea

¹⁰Tuu'mí nūuⁿ hermanos dichó'o yā Pablo ndúúcū Silas ndii yáāⁿ Berea. Ní taachí ndaá yā miiⁿ ní sndaa yā na yaacū sinagoga yen'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. ¹¹'Iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ n'daacá yā nanááⁿ Dendyuūs nguéé tan'dúúcā 'iin'yān chi snée yā na yaāⁿ Tesalónica. Sta'á yā nduudu miiⁿ ndúúcū vaadī yeenú ní ch'eeⁿ yā nguuvi nguuvi Escrituras. Neⁿ'é yā n'diichí yā, ¿'áá cuaacu chi 'tíícā? ¹²Neené 'yaaⁿ yā s'téénu yā, n'daataá chi nguéé yeⁿ'e ndaata Israel chi tá" a n'dai taavi ndúúcū nééné 'yaaⁿ saⁿ'ā. ¹³Taachi 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Tesalónica chicadíínuuⁿ yā chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e váāⁿ Berea 'aa deenú ntúuⁿ yā yeⁿ'ē nduudu yeⁿ'e Dendyuūs cáávā chi ngaⁿ'a Pablo, tuu'mi ní cheⁿ'é yā miiⁿ. 'Tíícá ntúūⁿ ca'á yā vaadī 'caa'va 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁴Hora mííⁿ nūuⁿ hermanos dichó'o yā Pablo ndíí na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Ní Silas ndúúcū Timoteo ch'estinée yā miiⁿ. ¹⁵'Iiⁿ'yāⁿ chí cánéé chi can'dáa yā Pablo, candέε yā saⁿ'a miiⁿ na yáāⁿ Atenas. Ní Pablo ca'a sa orden 'iin'yān s'een chi dichó'o yā Silas ndúúcū Timoteo naachí cunée sa chinúúⁿ cueⁿ'é 'nūūⁿ. Ní cueⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

Pablo na yáāⁿ Atenas

¹⁶Pablo miiⁿ canee ngiinu sa 'iiⁿ'yāⁿ na yáāⁿ Atenas. Ní neené ndaachi ndíí espíritu yeⁿ'ē sa taachí n'diichi sa nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē yáāⁿ chi nééné i'téénu yā ídolos.

¹⁷Caⁿ'a yā n'deee n'dáí ná yaācū sinagoga ndúúcū 'iin'yān Israel s'een ndúúcū 'ii"'yā" chi i'téénu yā chi maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ Israel. Ní nguuvi nguuvi ca" a ntuú yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi sneé yā nii'vēē. ¹⁸Ní náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'eēⁿ chi neené n'dáí tiīiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ epicúreos, ye"'ē 'ii"'yā" estoicos ní n'geecú cheendí yā ndúúcu yā. Ní n'dúúví 'iin'yān ngan'á yā: ¿De'e nen'é caa"ma" sá"a 'cūū chí tá'tiī n'deēé ngaⁿ'ā sá? Ní náⁿ'a yā ní caⁿ'a yā: Ngaⁿ'ā sa tan'dúúcā chi 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a yeⁿ'é ndyuūs ngai. Pablo miiⁿ caⁿ'a yā yeⁿ'ē evangelio chi ndúúdú ngai ye"'ē Jesucristo ní ye"'ē 'ii"'yā" chí nnduuchí yā nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¹⁹Ní sta'á yā saⁿ'ā ní ndaá yā nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē ndúúcu sa yiīcū chi nguuvi Areópago. Ní caⁿ'a yā: ¿'Áá cuuvi cádíínuuⁿ 'nū dɛ'ē chi ca'cueéⁿ nī chí ngai chí ngaⁿ'a nī? ²⁰Ngaⁿ'a nī dendu'ū chi n̄'daan ní nen'é 'nū cadiinuuⁿ 'nū dɛ'ɛ neⁿ'e caaⁿ'māⁿ chuū.

²¹ (Naati 'iin'yān yen'e yáān Atenas ndúúcū 'iin'yān chi snúun yúúní chi snée yā miin, nguéé tuumicadíínuun yā yen'ē taama naan, caati dámaān nen'e yā 'caandiveén yā ní caan'man yā cosa chí ngai.)

²²Tuu'mi ní Pablo mííⁿ chééndii sa náávtaⁿ'ā 'iiⁿntyéⁿ'ē yiīcū chi nguuvi Areópago, ní caⁿ'a sa: Ndís'tiī saⁿ'a yeⁿ'e yaāⁿ Atenas, 'úú tuumicadiinúúⁿ yeⁿ'e nī chí neené i'téénu nī ndyuūs s'eeⁿ. ²³Cho'ó ní n'diichí lugar naachi cu'téénu nī ndyuūs s'eeⁿ yeⁿ'é nī. Ndaacá 'áámá na santo naachi canéé nguūⁿ nduudu 'cūū, NDYUŪS CHI NGUÉÉ N'DIICHI YÚ. Ndyuūs chi ndís'tiī

nguéé n'diichí nī ní i'téénu nī, Ndyuūs miiⁿ chi 'úú ní ngaⁿ'á.

²⁴Ndyuūs chi din'dái yā in'yeendī ndúúcū tanducuén'ē chi véé in'yeēndī, Señor miin chí yen'é yā nanguuvi ndúúcū yen'ē na yán'āa miin. Ní nguéé canúun yā yaācū chi nín'dai ta'ā 'iin'yān. ²⁵Ndíí nguéé ndúú chí nen'é yā de'ē vee yen'e 'iin'yān caati 'iin'yān miin ní ca'a yā vida nducyaaca 'iin'yān yen'e ín'yeendī ndúúcū 'yúúné chi yíícú yā ndúúcū tanducuén'ē dendu'ū.

²⁶Ndyuūs diiⁿ yā chi 'áámá ndaata nducyáácá 'iin'yān chi 'cueetinée yā vmnaaⁿ yáⁿ'āa. Ní vmnááⁿ vmnaaⁿ diín yā señalar yán'āa naachi 'cueetinée yā ndúúcū tiempo chí 'cuɛɛtinée yā na yáº'āa. ²⁷Dendyuūs s'neéⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ na yáⁿ'āa chi n'nuúⁿ yā Dendyuūs miiⁿ ndúúti chi cuuvi ndaā niiⁿnúⁿ yā níícú ndaacá yā 'iiⁿ'yāⁿ, 'áárá chi cuaacu nííⁿnyúⁿ nguéé yan'ai canée yā yen'e ca'áámá ca'áámá s'uūuⁿ. ²⁸Ní cucáávā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ canduuchi yú ní inuⁿ'u yú ndúúcu yā ní s'uuúⁿ 'cuɛɛtinée yú ndúúcu yā. Tan'dúúcā chi can'a taná" 'a 'ii" 'yā" poetas ye" 'é nī: Tí ndáátá yeⁿ'ē Ndyuūs s'uuúⁿ. ²⁹Canee yú na ndaata yeⁿ'é Dendyuūs. Nguέέ cánéé chi nadacadíínuuⁿ yú chi Dendyuūs miiⁿ tan'dúúcā 'dííⁿnguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, tan'dúúcā 'dííⁿnguɛɛ 'iiⁿ'yāⁿ, tan'dúúcā tuūú 'iin'yān, tan'dúúcā chi saⁿ'ā din'dái ndúúcū vaadi cadiinūuⁿ ye"'ē sa. 30 Tuu'mi ní Dendyuūs nguέε diíⁿ cuenta yeⁿ'ē tiempo yeⁿ'e vaadī tonto ye"'e 'ii"'yā". Maa" ní Ndyuūs ca'á yā orden nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ nducuéⁿ'ē cuaaⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ ndaacadáámí yā yeⁿ'ē nuuⁿndí yeⁿ'é yā. ³¹Cáávā chuū Dendyuūs

'cuun'min yā 'áámá nguuvi chi diín yā juzgar 'iin'yān yen'e in'yeendī ndúúcū justicia cucáávā san'ā miin chí ndεενε. Cáávā san'ā miin Dendyuūs diín yā chi nducyaaca 'iin'yān deenú yā chi cuaacu chi Dendyuūs nadacuéen yā san'ā nguaan tinán'ā.

32 Taachí ch'iindiveéⁿ yā chi nnduuchi yā nguaaⁿ tináⁿ'ā, náⁿ'ā yā diīⁿ duuchí yā 'iiⁿ'yāⁿ. Níícú náⁿ'a yā caⁿ'a yā: 'Āā 'caandiveeⁿ ntúuⁿ 'nū yeⁿ'é nī ndii táámá.

³³ Pablo miiⁿ nan'daa sa naavtaⁿ'ā yeⁿ'é yā. ³⁴Náⁿ'a yā chi'téénu yā ní nduuvidaamá yā ndúúcū Pablo miiⁿ. Nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ canee 'áámá saⁿ'ā Dionisio yeⁿ'ē 'iiⁿntyéⁿ'ē concilio chi nduuvidaamá yā na lugar Areópago ndúúcū 'áámá n'daataá chí nguuvi tá Dámaris, ndúúcū táámá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ.

Pablo na yáān Corinto

Cuayiivi chi chó'ōo chúū Pablo miiⁿ ní nan'dáa sa yeⁿ'ē yáāⁿ Atenas ní cueⁿ'e sa na yáāⁿ Corinto. ²Ní nndaaca sa 'áámá saⁿ'ā Israel chí nguuvi sá Aquila. Saⁿ'ā miiⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Ponto chi cáámá ndaā sa yeⁿ'e yáⁿ'āa Italia ndúúcū táⁿ'ā sa chi nguuvi Priscila ti Claudio miiⁿ chi rey ch'eete ní ca'a sa orden chí nan'daā nducyaaca 'iin'yān Israel s'een yen'e yáān Roma. Pablo cueⁿ'e sa naachi canéé 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³Saⁿ'ā miiⁿ ní dáámá diiⁿ sa ntiiⁿnyūⁿ ní canéé sá ndúúcu yā. Dáámá nūu diín yā ntiinnyun. Ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi din'dái yā va'ai tíínūuⁿ. ⁴Ní nguuvi nguuvi sábado miiⁿ Pablo n'deee

HECHOS 18 294

indeé yā na yáacū sinagoga. Ní diín yā chi nduuvidaamá yā 'iin'yān Israel s'een ndúúcū 'iin'yān s'een chi nguéé yen'ē ndaata Israel lado yen'é yā.

⁵Taachi Silas ndúúcū Timoteo ndaá yā yen'ē yán'āa Macedonia, Pablo miin 'aama canéé sá chi ngan'ā sa nduudu yen'é Dendyuūs. Ní ngan'ā sa nduudu cuaacu ní ngan'a sa ngii sa 'iin'yān Israel s'een chi Jesús miin chi Cristo. ⁶Ní 'iin'yān s'een ngan'á yā contra yen'e Pablo ní 'caa'va yā yen'ē sa. Pablo ch'íidī sa tiinuún yen'ē sa. Ní Pablo can'a sa chii sa 'iin'yān'. Ndís'tiī ní canéé chí 'āā maán nī can'díícu nī chi cuuvi ndúúcu nī. 'Úú nguéé can'diicú yen'ē chuū. Maan ní can'á ndúúcū 'iin'yān s'een chi nguéé yen'ē ndaata Israel.

⁷Nan'dáa sa miiⁿ ní cueⁿ'e sa na vaacu 'áámá sa" a chi nguuvi Justo chi i'téénu sa Dendyuūs. Vaacu sa canéé sá na niiⁿnuúⁿ na yaācū sinagoga. ⁸Níícú saⁿ'ā Crispo saⁿ'ā chi ndii tiīin yene yáacū sinagoga s'téénu sa Señor 'iivú Ndyuūs ndúúcū nducyaacá yā na vaacu sa. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Corinto miiⁿ ch'indiveéⁿ yā. Ní s'téénu yā ní cheedinuūnnin yā. 9 Tuu'mi ní Señor caⁿ'a yā ndúúcū Pablo na 'yúúdūyaaⁿ yeⁿ'ē sa: Nguέέ 'va'a di caāⁿ'māⁿ di. Nguéé cunēē 'diiⁿ cheendí di. ¹⁰Caati 'úú caneé ndúúcu di ni mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé diíⁿ n'gíínu yā ndúúcu di. Ti 'úú neené n'deee 'iiⁿ'yāⁿ chi véé ní yeⁿ'é na yáaⁿ 'cūū.

¹¹Ní canee sá miiⁿ 'áámá nduūyū canee maⁿ'ā. Chi'cueeⁿ sa nduudu yeⁿ'e Dendyuūs 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

¹²Taachi saⁿ'ā Galión canéé sá 'iiⁿntyéⁿ'ē gobernador yeⁿ'e yáⁿ'āa Acaya, tuu'mi ní 'iin'yān Israel s'een ní nducueen yā ti nduuvidaamá yā contra Pablo. Ní candéɛ yā san'ā nanáán silla yen'e juez miin. ¹³Ní can'a yā: San'a 'cūū ngan'a sa chi 'iin'yān s'een cu'téénu yā Dendyuūs nguéé tan'dúúcā chi ngan'a ley.

14 Taachí Pablo miin ní tuca a sa cana sa, tuu mí sana Galión ngana sa ngii sa 'iin'yān Israel s'een. Ndís'tiī 'iin'yān Israel s'een, ndúúti chi 'áámá cosa chi ya'ai n'dai chii o 'áámá tinanā n'dīi yā tuu mi ní cuaacu cucheé ndúúcu nī. 15 Ndúútí chí vaadī tiinguuneén yen'ē nduudu yen'é nī ndúúcū chi duuchi 'iin'yān ndúúcū yen'ē ley yen'é nī, tuu'mi ní, ndís'tiī, diín nī juzgar chuū. Ti 'úú nguéé nen'é diín juzgar chi 'túúcā.

16 Tuu'mi ní tun'dáa yā 'iin'yān chuva'aī yen'e cuarto yen'e juez.
17 Tuu'mi ní nducyaacā 'iin'yān chi nguéé yen'e ndaata Israel sta'á yā san'ā Sóstenes chí chééndii vmnaan yen'ē yáacū sinagoga ní ch'en'é yā san'ā nanáán silla yen'ē juez. Naati Galión miin nguéé diín yā cuenta yen'e nducuén'ē chuū.

¹⁸Níícú Pablo miiⁿ neené
'naaⁿ canee sa miiⁿya ní caⁿ'a sa
hermanos: Cuidado 'cuɛɛtinée nī.
Cueⁿ'e sa na barco na yáⁿ'āa Siria
ndúúcū 'áámá táⁿ'ā chi nguuvi
Priscila ndúúcū 'áámá saⁿ'ā chi
nguuvi Aquila. Vmnááⁿ vmnaaⁿ na
yáāⁿ Cencrea Pablo miiⁿ 'chiica sa
yuūdū tiīⁿ sa ti 'áámá seña chi diiⁿ
sa compromiso ndúúcū Dendyuūs.
¹⁹Tuu'mi ní ndaā sa yáāⁿ Efeso ní
Pablo s'neeⁿ sá 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. Ní sndaa
maāⁿ sa na yáacū sinagoga miiⁿ. Ní
caⁿ'a sa ní n'deēé ndeē sa ndúúcū
'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. ²⁰'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ

di'cuíítu yā san'ā chi 'náán cunee sa ndúúcu yā naati nguéé chiī 'tuucā. ²¹Naatí yaa'vi sá 'iin'yān ní can'a sa: Cánéé chí nguεεcúndií na yáān Jerusalén cáávā 'viicu chi cuchíī. Nguεεcunéé ntuún n'diichí ndis'tiī ndúúti chi Dendyuūs nen'e yā. Ní chiica sá yen'ē yáān Efeso ní cuen'e sa ná barco.

Pablo ndaá yā yáāⁿ Antioquía ní cueⁿ'e yā ndii chi 'iiⁿnūⁿ viaje

²²Cuchεε sá na yáāⁿ Cesarea ní cheⁿ'e sá diiⁿ sa saludar hermanos chi caⁿ'á yā na yaācū. Tuu'mi ní cueⁿ'e sa na yáāⁿ Antioquía.
²³Canéé sá mííⁿ 'áámá tiempo. Cun'dáa sa ní cueⁿ'e sá na orden yeⁿ'ē nducyaaca yáⁿ'āa Galacia ndúúcū yáⁿ'āa Frigia. Ní s'neeⁿ chiichi sa nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Cristo ná vaadī i'teenu.

Apolos ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu na yáāⁿ Efeso

²⁴'Áámá saⁿ'ā Israel chi nguuvi sa Apolos ndáa sa yáāⁿ Efeso yeⁿ'e yáāⁿ vaacú sa chi nguuvi Alejandría. Saⁿ'ā miiⁿ saⁿ'ā chi deenú taavi sa. Neené n'dεενε nduudu yeⁿ'ē sa ní νέέ valor sa chi caā"mā" sa Escrituras chi canéé nguūⁿ. ²⁵Saⁿ'ā miiⁿ ní 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi 'cueéⁿ yā saⁿ'a yúúní yeⁿ'ē Señor miiⁿ. Ní saⁿ'ā miiⁿ ní diiⁿ sa ndúúcū núúⁿmáⁿ espíritu yeⁿ'ē sa. Ní ngaⁿ'a sá ngí'cueéⁿ sa cué" e daā" ma" nduudu ye" e Dendyuūs miiⁿ, 'áárá chí dámaāⁿ deenu sa yeⁿ'ē chi chεεdinuūⁿnīⁿ Juan. ²⁶Ní Apolos miiⁿ tucá'a sa can'a sa nguéé ndúúcū vaadī 'va'a cheeti yaācū sinagoga taachí saⁿ'ā Aquila ndúúcū tán'ā sa Priscila

ch'iindiveé" yā, s'néé" vi'i yā sa"'ā ní chi'cuééⁿ cá yā saⁿ'ā más ca ye"'ē yúúní cuaacu ye"'ē Ndyuūs. ²⁷ Apolos neⁿ'e sa cho'o sa yáⁿ'āa Acaya, ní hermanos ní can'a yā chi ca"'ā sá"'ā mii"ya. Ní hermanos dingúun yā yen'e 'iin'yān s'een chi i'téénu yā Cristo chi 'cuaán yā san'ā. Tuu'mi ní ndaā sa miiⁿ ní chinnee taaví sa 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā cáávā favor ch'eete yen'e Dendyuūs. ²⁸Ndúúcū nducuéⁿ'ē poder n'deēé ch'éécū cheendi sa ndúúcū 'iin'yān Israel s'eeⁿ nanááⁿ nducyaaca 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ní n'giⁿ'i sa chi Jesús miiⁿ chi Cristo chí nndeeve Dendyuūs cáávā Escrituras.

Pablo na yáāⁿ Efeso

Taachí canéé Apolos miiⁿ yáāⁿ Corinto, Pablo miiⁿ ch'íínú cheⁿ'e sa yáⁿ'āa yeⁿ'e distrito cuaaⁿ niiⁿnuúⁿ ní ndaa sá yáāⁿ Efeso. Ní nndaaca sá n'dúúví saⁿ'ā chi i'téénu yā Cristo. ²Ní caⁿ'a sa: ¿'Áá diiⁿ di recibir Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs taachí chí'teenu di? Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ miiⁿ ní caⁿ'a yā: Nguéé n'giindiveeⁿ 'nū chi véé Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs.

³Tuu'mi ní caⁿ'a sa: ¿Du'u chɛɛdinuū̄ⁿnī̄ⁿ dii? 'Iīⁿ'yā̄ⁿ s'eēⁿ ní cā̄ⁿ'a yā: Chɛɛdinúū̄ⁿnīⁿ 'nū cucáávā nduudu Juan.

⁴Pablo miiⁿ ní caⁿ'a sa: Juan miiⁿ cheedínúuⁿnīⁿ sa chi cuεedínúuⁿníⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē chi indaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yā, ní Juan ngaⁿ'a sa ngii sa 'iiⁿ'yāⁿ chi cu'téénu yā 'iiⁿ'yāⁿ chi cuchii yā cuaaⁿ dáámí sá. 'Iiⁿ'yāⁿ 'cúū chi Cristo Jesús miiⁿ.

⁵Taachí ch'iindiveéⁿ yā chuū chεεdinúūⁿniⁿ yā ndúúcū chi

HECHOS 19 296

duuchi Señor Jesús miiⁿ. ⁶Taachí Pablo sn'duuⁿ ta'á yā vmnaaⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tuu'mi ní ndaá vmnaaⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs. Ní caⁿ'a yā davaacu chi n̄'dááⁿ ní caⁿ'a yā chiiⁿ chi Dendyuūs yaa'vi yā. ⁷Saⁿ'ā s'eeⁿ ní ngii sa tan'dúúcā ndiichúúví sá.

⁸Sndáá Pablo miiⁿ na yaācū sinagoga miiⁿ ní caⁿ'a cuaacú sá taandúú cuuví 'iinun' 'iiyū, nguéé ndúúcū vaadī 'va'a. Ní n'cueeⁿ sa ní ngaⁿ'a sa ndíí neⁿ'e sa chi cu'téénu yā yeⁿ'ē chi Dendyuūs ngaⁿ'a yā ntiiⁿnyuⁿ. ⁹Naatí diīⁿ chεεchí náⁿ'a yā na staava yeⁿ'é yā ní nguéé chi'téénu yā. Nguéé caⁿ'a yā n'daacā yeⁿ'e yúúní yeⁿ'e Dendyuūs miiⁿ nanaaⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ndaacadaamí Pablo yeⁿ'é yā ní snee vi'i sa 'iin'yān chi i'teenú yā Cristo. Ngi'cueeⁿ sá nguuvi nguuvi ná escuela chi nguuvi Tiranno. 10 Canéé sá taanduu 'úúvi nduūyū. 'Tíícā chi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yáⁿ'āa Asia, 'iin'yān Israel s'een ndúúcū 'iin'yān s'eeⁿ chi nguέέ yeⁿ'ē ndaata Israel ch'iindiveén yā nduudu yen'ē Señor Jesús. ¹¹Dendyuūs miiⁿ diíⁿ yā vaadī n'giinu ch'eete n'dai cáávā ta'a Pablo miiⁿ. ¹²Manera chi 'tíícā sta'á yā paños ndúúcū delantales chi tuu'vi cuerpo yeⁿ'e Pablo ní candέε yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ngiita. 'Iicu ndiivíī ca'ai yen'é yā ndúúcū 'yúúné s'eeⁿ chi nguéé n'daacā yeⁿ'é yááⁿn'guiinūuⁿ.

13 Tuu'mi ní nán'ā 'lin'yān Israel s'een chi ngiicá yā ndíí miin ndíí 'muun chí ngan'a yā ndúúcū espíritu chi nguéé n'daacā yen'ē yáán'guiinūun nen'é yā caan'mán yā chi yen'ē Jesús

miiⁿ. Ní ngaⁿ'á yā: 'Úú ní caacá cáávā Jesús miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a Pablo yeⁿ'ē chi can'daā na cuerpo miiⁿ.

14'Áamá san'ā chi nguuvi Esceva véé ndeēchē daiya sa chi san'ā s'een. San'ā miin ní san'ā Israel ní san'ā chi ngan'a ntiinyun yen'e chiiduú s'een yen'ē Israel. Ní daiya sa diín yā chuū. 15 Nan'gueccútan'ā espíritu chi nguéé n'daacā yen'e yáánn'guiinūun ní can'á yā: 'Úú ní n'diīchi Jesús miin ní deenú ntúūn du'ū chi Pablo. Ndís'tiī, ¿du'u ndís'tiī?

16 Ní 'iicu san'ā chi canee sa ndúúcu espíritu chi nguéé n'daacā cún'u sá ndúúcū 'iin'yān s'een, ní chíchεε sa ndúúcū 'iin'yān s'een ní diin ca sá ndúúcū 'iin'yān s'een l'iin'yān s'een ní diin ca sá ndúúcū 'iin'yān s'een l'iin'yān s'een ní chéénu yā yen'é va'āī miin. 'Āā ntéé snúún yā catecai vmnáan yā ní nca'áí yā. 17 Chuū chicadiinúún nducyaaca 'iin'yān chi snee na yáān Efeso, tan'dúúcā 'iin'yān Israel s'een 'tiicá ntúūn 'iin'yān s'een chi nguéé yen'e ndaata Israel. Ní nducyaaca yā dii'yá yā chii. Ní chíí ch'εετε ca Señor Jesús miin.

¹⁸Neené 'yaan yā chi s'téénu yā ní ndaá yā. Ní can'a yā chi véé nuundi yen'é yā. ¹⁹Neené 'yaan' 'iin'yān chi ch'ēen yā cosas magias ndée yā libros yen'é yā ní chicyán'a yā nanáán nducyaaca 'iin'yān. Ntun'dáa yā cuenta yen'e libros ní chicadiinúún yā chí ngíí 'uūvī ngeecu ndiichi mil tuūmī yen'e 'díínnguee. ²⁰'Tíícā chiī 'yaan' iin'yān chi chi'teenu nduudu yen'e Señor 'iivú Dendyuūs miin.
Ní 'áámá canéé chiichi yā nduudú Dendyuūs miin.

²¹Cho'ōo chúū ní Pablo miiⁿ nacadiinu sa na staava yeⁿ'ē sa

chi cho'ō sa na yán'āa Macedonia ndúúcū yán'āa Acaya ní cuayiivi can'ā sa na yáān Jerusalén. Ní ngan'ā sa: Cuayiivi chí 'āā chen'é yáān s'een canee chi n'diichí ntúūn yáān Roma. ²²Ní dicho'o na yán'āa Macedonia 'uūvī san'a, Timoteo ndúúcū Erasto chi cunnée yā 'iin'yān. Pablo miin canee sa 'áámá tiempo na yán'āa Asia.

'Caa'vá yā na yáān Efeso

²³Tiempo miiⁿ ch'iīndī 'áámá vaadī 'caa'va ch'eete ye"'ē yúúní ye"'e Dendyuūs mii". ²⁴Caati cunee 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi sa Demetrio chi din'dái sa yaācū n'gaiyáā yeⁿ'e imagen chi nguuvi Diana. Dámaān 'diiⁿnguɛɛ din'dái sa. Ní diiⁿ sa ganar n'deee taaví tuūmī yeⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē sa ndúúcū saⁿ'ā s'eeⁿ chidin'dái yā yaācū n'gaiyáā s'eeⁿ. ²⁵Demetrio míín ní diin sa chí nduuvidaamá san'ā s'eeⁿ chi idiiⁿ ntííⁿnyuⁿ miiⁿ. Caⁿ'a Demetrio: Ndís'tiī saⁿ'ā, déénu nī chi véé tuumī ye"'ē yú ye"'ē ntii"nyú" 'cūū. ²⁶Naati inaáⁿ nī ní n'giindiveéⁿ nī chi Pablo 'cūū taanduvéé diin sa chi neené n'dai 'iin'yān s'téénu yā. Nguéé dámaaⁿ yáāⁿ Efeso ti nuuⁿmaⁿ yán'āa Asia. Ní ngan'ā sa chi nguéé dendyuūs s'eeⁿ chi din'dái yā ndúúcū ta'á yā. ²⁷Nguεε dámaāⁿ negocio yeⁿ'ē yú chi νέέ peligro yeⁿ'ē chi 'aa ntéé du'ū vee. 'Tiicá ntúūⁿ yáacū yeⁿ'ē imagen Diana chi ch'ɛɛtɛ mííⁿ, mar 'áámá 'iin'yān 'āā ntéé nen'e yā. Ní tuca'á yā natuuví yā chi ch'eete ye"'ē Diana mii" chi i'teenu nuu"ma" nación ye"'e yá"'āa Asia ndúúcū núúⁿmáⁿ iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

²⁸Taachí ch'iindiveéⁿ yā chuū nduuvi taáⁿ yā ní 'cai yā, ngaⁿ'a yā: Ch'eete n'dai tá tán'ā imagen Diana yen'e 'iin'yān yen'ē yáān Efeso.

²⁹'Iiⁿ'yāⁿ yáāⁿ miiⁿ chiīdáánā ye"'é yā. Ní sta'á yā sa"'ā chi nguuvi Gayo ndúúcū san'ā chi nguuvi Aristarco ní candέε yā saⁿ'ā s'eeⁿ na teatro. Saⁿ'ā miiⁿ ní yeⁿ'ē yáⁿ'āa Macedonia ní compañeros yeⁿ'e Pablo. ³⁰ Pablo miiⁿ neⁿ'e sa can'dáa sa nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yáāⁿ miiⁿ naati 'iiⁿ'yāⁿ s'uúⁿ chi i'téénu yā Cristo nguéé 'cuúⁿ yā. ³¹Dendú'ū náⁿ'a 'iiⁿntyéⁿ'ē saⁿ'ā yeⁿ'e yáⁿ'āa Asia, saⁿ'ā chi amigo yeⁿ'ē Pablo dichó'o yā caaca yeⁿ'ē chí ngaⁿ'á yā chi nguέε caⁿ'ā sa na teatro. ³²Náⁿ'a yā n'gaí yā 'áámá cosa, nán'a yā táámá cosa ti ngiidáánā yeⁿ'é yā. Náⁿ'a yā miiⁿ ní nguéé déénú yā de'ē cáávā nduuvidaamá yā. ³³Ní 'iin'yān yen'e Israel tun'dáa yā Alejandro nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi n'deee n'dáí. 'Iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ingúúndaí yā saⁿ'ā. Tuu'mi ní Aleiandro mííⁿ ca'a sa ndúúcū ta'a sa chi cunee 'diií". Ne"'e sa caa"'ma" sa yeⁿ'ē maaⁿ sa nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yáāⁿ miiⁿ. ³⁴Taachí tuumicadiinúúⁿ yā chi san'a Israel san'a miin nducyáácá yā 'caī yā taanduu 'uuvī hora: Ch'eete n'dai imagen ndyuūs Diana ye"'é 'ii"'yā" ye"'e yáā" Efeso.

35 Tuu'mi ní san'ā 'iin'ntyén'ē chi idingúūn diin sa chí 'caadií nducyaaca yā cheendi yā ní can'a sá: Ndís'tiī san'ā s'een yen'e yáān Efeso, ¿du'u san'ā chi nguéé deenu sa chi 'iin'yān yen'e yáān Efeso diin yā cuidado yaācū yen'e tán'ā ch'eɛtɛ n'dai chi imagen Diana ní imagen yen'ē tá chí ndaā yen'e nanguuvi?

36 Deenu yú chuū chí mar 'áámá 'iin'yān nguéé cuuvi caan'mán yā contra yen'e chuū. Ndís'tiī canéé chi

'cuɛɛtinéé 'diín nī ní inadacadiinúún nī. Ní nguéé diíⁿ nī de'ē vee. ³⁷ Naatí candέε nī saⁿ'ā s'eeⁿ ti nguέέ diīⁿ duucú sá 'áámá cosa yen'ē yáacū ndíí nguéé ndúú ngan'a rá yā chi nguεε n'daaca lado yen'e imagen dendyuūs n'daataá ven'e vú. ³⁸Nduuti chi Demetrio miiⁿ ndúúcū taná" 'a 'ii" 'yā" chi dií" yā ntii" nyu" miiⁿ véé vaadī 'caa'va ndúúcu sa o dendú'ū contra 'áámá 'iin'yān, tuu'mi ní, can'dέε yā saⁿ'ā vaacuyáāⁿ ní véé saⁿ'a 'iiⁿntyéⁿ'ē. Mííⁿ ní cuuvi caa"ma" 'áámá yā táámá yā. ³⁹Ndúúti chi ngiicá nī yeⁿ'ē táámá naan dendu'ū 'iinntyén'ē s'een cuuví cāā" ma vā ché chí cuaacu. 40 Tí cáándá yeⁿ'e yú chi caaca nuuⁿndí yā yeⁿ'e yú ní cadiinúúⁿ yā yeⁿ'ē chí 'caī yú 'maaⁿ. Nguéé mar 'áámá nduudu chi caaⁿ'maⁿ yú yeⁿ'é chuū.

⁴¹Taachí caⁿ'á yā chuū ní diíⁿ yā despedir nducyaaca yā.

Pablo cue"é yā yá"āa Macedonia ndúúcū yá"āa Grecia

Taachí canee 'díín 'iin'yān, yaa'vi Pablo miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi i'téénu yā Cristo. Ní taachí Pablo ca'a sa consejo 'iin'yān s'een ní 'cueetinéé n'daāca yā ndúúcū Dendyuūs miiⁿ. Ní diiⁿ sa despedir ye"'é yā ní tu'ma"'á sá 'ii"'yā" s'ee". Tuu'mí can'dáa sa ní cuen'ē sa yán'āa Macedonia. ²Cuayiivi mííⁿ cheⁿ'e ntúuⁿ sa yáāⁿ s'eeⁿ chi chi'cueeⁿ taavi sa 'iin'yān yen'e ndúúdú yen'e Dendyuūs miiⁿ ní ndaā sa yáⁿ'āa Grecia. 3Cuayiivi taachi 'āā cānee sa 'iiⁿnuⁿ 'iīyū miiⁿ ní cuayiivi taachí nadicadíínuuⁿ sa chi 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi diíⁿ n'gíínu yā ndúúcu sa hora chi neⁿ'e sa tucá'a

sa sndáa sa na barco miin na yán'āa Siria, tuu'mi ní nadacadíínuuⁿ sa chuū chi cho'o ntúun sa na yán'āa Macedonia. ⁴Ní sáⁿ'ā s'ūuⁿ cheⁿ'e sá ndúúcū Pablo ndii yán'āa Asia. Sáⁿ'ā s'uuⁿ ní Sópater yeⁿ'e yáāⁿ Berea, ndúúcū Aristarco ní saⁿ'ā chi nguuvi Segundo sa"'ā s'ee" ye"'ē yáāⁿ Tesalónica, ndúúcū saⁿ'ā chi nguuvi Gayo yeⁿ'e yáāⁿ Derbe, ndúúcū Timoteo, ndúúcū san'ā s'een yeⁿ'e yáⁿ'āa Asia chi sáⁿ'ā Tíquico ndúúcū sáⁿ'ā Trófimo. ⁵'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ néé can'dáa naaⁿ yā ní canéé ngíínú yā nús'uuⁿ na yáāⁿ Troas chi niiⁿnuúⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. ⁶Taachi 'aa chó'ōo nguuví yeⁿ'ē pan chi nguéé levadura, tuu'mi cueⁿ'é 'nū na barco yeⁿ'ē yáāⁿ Filipos. Cho'ōo nyuⁿ'u nguuvi ní ndaá 'nū ní nduuvidaamá 'nū ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'ē na yáāⁿ Troas. Ní ch'εεtinée 'nū ndεēchē nguuvi miiⁿ.

Pablo na yaāⁿ Troas

⁷Nguuví domingo vmnááⁿ vmnaaⁿ ye"'ē ndaata mii" nduuvidaamá 'iiⁿ'vāⁿ s'eeⁿ chi i'téénu yā Cristo chi n'deé yā pan. Pablo miiⁿ ní ngi'cueeⁿ sa 'iin'yān. Canéé chi can'dáa sa nguuvi chi cuchiī. Ní chi'cueeⁿ sa taanduu ndíí maⁿ'a yaaⁿ. ⁸Ní na cuarto yáacū naachi nduuvidaama yā nééné n'deēe lámparas νεε. ⁹'Náá tiempo caⁿ'a Pablo miiⁿ ní 'áámá saⁿ'a 'dííⁿ chi nguuví sá Eutico chí véé sá na ventana, cyaadú n'dai sa. Saⁿ'ā miiⁿ chin'dáa sa ndiichí ndii 'iiⁿnuⁿ piso. Taachí nadacuéeⁿ yā saⁿ'ā miiⁿ ní 'āā n'dii sa. ¹⁰Tuu'mi ní nangua'āī Pablo miiⁿ ni tu'maⁿ'á yā saⁿ'ā ní can'nuu yā saⁿ'ā. Ní caⁿ'a Pablo chiī yā san'ā s'uun: Nguéé 'va'á

nī. Canduuchi ntúūⁿ staava yeⁿ'ē sa taama vmnéⁿ'ēe. ¹¹Ch'iinu maáⁿ ní Pablo cuindáá tuuⁿ yā cuaaⁿ 'niiⁿnuúⁿ. Ní n'dee yā pan. Ní che'é yā ndúúcu yā chi candií yā chi'cueeⁿ ntúuⁿ yā nuuⁿmáⁿ yaaⁿ ndii chīdɛɛvɛ. Níícú cuēⁿ'e yā. ¹²Candɛ́ɛ yā saⁿ'ā 'dííⁿ miiⁿ ní candúúchi sa. Ní yéénú n'dai yā ndúúcū 'viich'ɛɛtíínūuⁿ ch'ɛɛtɛ.

Cueⁿ'é yā yeⁿ'e yáāⁿ Troas ndii yáāⁿ Mileto

¹³Nús'uū ni can'dáá naaⁿ 'nū ní cueⁿ'e 'nū na barco na yáāⁿ Asón chi ndaacá 'nū Pablo yáāⁿ miiⁿ. Pablo miiⁿ 'āā neⁿ'e sa chí caaca sa na vániaa. 14 Taachí Pablo nduuvidaama sa nduucú 'nū na yáāⁿ Asón miiⁿ, ní cueⁿ'é 'nū na barco miiⁿ, ní ndaá 'nū na yáāⁿ Mitilene. ¹⁵Cueⁿ'é 'nū na barco miiⁿ ní chideeve táámá nguuvi ndaa 'nū niiⁿnuúⁿ na isla Quío. Ní chidεενε táámá nguuvi chi ndaa 'nū isla Samos. Ní cueⁿ'é 'nū ndaa 'nū na yáāⁿ Trogilio. Ch'εεtineé 'nū nguiinū miiⁿ. Chidεενε táámá nguuvi cueⁿ'é 'nū na barco ní ndaa 'nū yáāⁿ Mileto. ¹⁶Pablo miiⁿ nacadíínuuⁿ sa chi chó'o sa ván'āa Asia. Canéé chi cacyiinu sa chi cunee ngiinu sa nguuvi ye" e Pentecostés chi 'viicu yeⁿ'e cosecha na yáāⁿ Jerusalén ndúúti chi cuūvi.

Pablo ngaⁿ'a sa nduudu cuaacu ní diiⁿ sa despedir 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Mileto

¹⁷Pablo dichó'o sa 'iin'yān yen'ē yáān Mileto ndii yáān Efeso chi 'cáí yā 'iin'yān ndiicúū chi ngan'a ntiinnyun yen'ē yaācū. ¹⁸Taachí ndaa 'iin'yān s'een nanáán Pablo, can'a sá chii

sa 'iin'yān s'een: Ndís'tiī deenú nī ti ndii nguuví vmnáán vmnaan chi ndaá yán'āa Asia táácā diín ní caneé nduucú nī tanducué" e tiempo. ¹⁹Diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor ndúúcū vaadī ndiicúún taavi. Ch'eenú chiī taanduvéé chi nguéé n'daacā chi diin 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nduucú. Chε̄εcú níícú tun'daa nuūnnīn nduutinaán. ²⁰Ní 'áámá ngaⁿ'á tanducuéⁿ'ē dendú'ū chi n'daacā yen'é nī. Ní chi'cueéⁿ nanááⁿ nducyaacá 'iiⁿ'yāⁿ nduu va'ai nduu va'āī. 21 Ni can'á nduudu cuaacu 'iin'yān Israel s'een ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel ye" e chi ndaacadaamí yā yeⁿ'é nducuéⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā nanááⁿ Dendyuūs. Ní cu'téénu yā ye"'ē Señor Jesucristo ye"'ē yú. ²²Maaⁿ ní cun'diichi nī. Canéé chi diíⁿ cucaava espíritu yeⁿ'é. Caⁿ'á na yáāⁿ Jerusalén ní nguéé deenú dε'ē 'cueēnú miiⁿ. ²³Maaⁿ deenú chi Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā 'úú na nducyáácá yáāⁿ chi caⁿ'á cunee ngíinú chi 'cueēnú cuuví ní caⁿ'á vácūū. 24 Naati mar 'áámá naaⁿ nguéé idiín cuenta ndii nguéé ndúú ya'áí 'úú vida ye"'é maá". Canee ngiinú chi di'cuiīnú ntiīⁿnyūⁿ yeⁿ'é, ntiiⁿnyuⁿ chi teē Señor Jesús 'úú chi caan'mán nduudu cuaacu yen'é yā yeⁿ'ē evangelio chí ndúúdú ngai ndúúcū vaadī yeenú. Nduūdū miiⁿ yeⁿ'e favor ch'εετε yeⁿ'é Dendyuūs. ²⁵Maaⁿ ní 'caandiveéⁿ nī. 'Úú ní deenú ti mar 'áámá ndís'tiī nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ naachí chō'o ní caⁿ'á yeⁿ'e chi Dendyuūs nga"'a yā ntii"nyu" mar 'áámá nī 'aa ntéé n'diichí nī naáⁿ. ²⁶Tanducuéⁿ'ē chuū ngaⁿ'á ngií ndís'tiī maannguuvi caati 'úú

HECHOS 20, 21 300

nguέε canee chi diíⁿ responder yeⁿ'ē mar 'áámá nī yen'ē tanducuén'ē vida ye"'ē tanducué"'ē 'ii"'yā". 27 Nguéé cheeⁿdiitú ti caⁿ'á tanducuéⁿ'ē consejo ye" e Dendyuūs ndúúcū ndís'tiī. 28 Tuu'mi ní cundεε nī cuidado veⁿ'ē maáⁿ nī ndúúcū nducyáácá 'iin'yān chi i'téénu yā ti Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs chi'neéⁿ yā ndís'tiī cáávā chi cuuvi diin nī cuidado ye"'e 'ii"'yā" chi i'téénú Señor, 'iin'yān chi can'á yā yaācū yeⁿ'e Señor. Señor miiⁿ ní cai yā 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū yuuúⁿ yeⁿ'ē maáⁿ yā. ²⁹'Úú ní deenú chi cuayiivi taachí 'āā ntéé canduuchí ní ndaa 'iin'yān tan'dúúcā lobos nguaaⁿ ndís'tiī ní diíⁿ yā chi nguéé diiⁿ n'daāca nī ndúúcū tanducué" e 'ii" yā". ³⁰ Nguaaⁿ ndís'tiī nūuⁿ nacueeⁿ sáⁿ'ā s'eeⁿ chi ngaⁿ'a nduudu chi nguέέ n'daacā chi cuuvi candéé sa 'iin'yān s'eeⁿ chí i'téénu yā Cristo ndúúcu sa. ³¹Cáávā chuū cuin'diichi n'daaca nī. N'gáácú nī ti cheeti 'iiⁿnūⁿ nduuyū ndii nguuvi ndii n'gaan nguéé chi'neén naán can'á ndúúcū nuūnnīn nduutinaán 'áámá 'áámá ndís'tii. ³²Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos, i'neéⁿ ndis'tiī ye"'e Dendyuūs ndúúcū nduudu yeⁿ'ē favor ch'ɛɛtɛ taavi yeⁿ'é yā. Nduudu miiⁿ diitu ch'ɛɛté chi 'cuiitá ndis'tiī ní teē ndís'tiī 'áámá cosa chi véé chi cuuví yeⁿ'e nī ndúúcū nducyaaca 'iin'yān chi Dendyuūs didεενέ yā. ³³Nguέέ diíⁿ ngueēe ndíí nguéé tuumi 'díínnguee ndíí nguéé ndúú tuumi 'díínguāan ndíí nguéé ndúú catecai 'iiⁿ'yāⁿ. ³⁴Ndís'tiī ní deenú nī chi ta'á dichíí'vē 'úú ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé nduucú yeⁿ'ē nducuéⁿ'ē chi neⁿ'é 'nū. ³⁵Tanducuéⁿ'ē chuū chi'cueéⁿ

ndís'tiī chi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ 'túúcā. Canee chi cuuvi cunnee yú 'iiⁿ'yāⁿ chí ngi'vaachí. Ní nn'gaacu yú nduudu yeⁿ'ē Señor Jesús miiⁿ chí caⁿ'a yā: N'daí taavi ca chi ca'a yú nguéé ti chí cuta'ā yú.

³⁶Taachi can'a yā chuū chiintii'yá yā ní can'angua'á yā ndúúcū nducyaaca 'iin'yān s'uún. ³⁷Tuu'mi ní nducyaaca yā chεεcu taaví yā ní tú'man'á yā Pablo, maan ní 'neen cheendi yā 'iin'yān. ³⁸Nééné ya'ai taaví yā cáávā nduudu chi can'ā Pablo miin chí 'āā ntéé nanguεεcuneé n'diichi nī naán. Ní cuen'e yā canguu yúúní yā san'ā ndii na barco.

Pablo cue"e sa na yáā" Jerusalén

Cuayiivi chi n'daā cá 'nū ye"'ē 'ii"'yā" s'ee", cue"'e 'nū na barco ní cueⁿ'e 'nū vúúní cuaacu ní ndaá 'nū na isla Cos. Chideeve táámá nguuvi cueⁿ'e 'nū na barco ní cho'ó 'nū na isla Rodas ní ndii veⁿ'ē isla miiⁿ ndaá 'nū na yaāⁿ Pátara. ²Ní ndaaca 'nū 'áámá barco chi caⁿ'a na yáⁿ'āa Fenicia, cuch'éé 'nū cueⁿ'é 'nū na barco. ³Ní n'diichí 'nū isla Chipre chi snee lado tá 'cueēe. Ní cueⁿ'é 'nū na yáⁿ'āa Siria, ní ndii miiⁿ ndaá 'nū na yaāⁿ Tiro ti barco miiⁿ mííⁿ cu'neeⁿ carga yeⁿ'ē. ⁴Nndaacá 'nū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi i'téénú Cristo ní canéé 'nū miiⁿ ndɛēchē nguuvi. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ngaⁿ'a yā ngiī yā Pablo miiⁿ cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs chi nguéé caⁿ'a sa yáāⁿ Jerusalén. ⁵Taachi snuūⁿ ca'a nguuvi miiⁿ nan'dáa 'nū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ndaá yā chi cunee ngíínú yā nús'uu ndúúcū n'daataá yeⁿ'e yā ndúúcū

daiya yā ndii 'áámá lado yen'ē yáān. Ní nducyaaca yā chiintii'yá yā na 'diituú nuūnnīn'yán'ā. 6Ní tu'man'a 'nū hermanos 'áámá 'nū taama 'nū ní cuen'é 'nū na barco. Ní 'iin'yān s'een ní cunan'a yā na vaacu yā.

⁷Nús'uū ní ch'iinu cheⁿ'é 'nū na barco. Cue"'é 'nū ye"'ē yáā" Tiro ní ndáa 'nū yáāⁿ Tolemaida. Ní taachí yaa'vi hermanos nús'uu ch'eetineé 'nū ndúúcu yā 'áámá nguuvi. 8 Chideeve táámá nguuvi miiⁿ ni Pablo ndúúcū nús'uu chi snéé 'nū ndúúcu sa. can'dáa 'nū. Cue"'é 'nū na yáā" Cesarea. Ní sndāa 'nū va'āī ye"'e Felipe chí ngaⁿ'a sa evangelio chi ndúúdú ngai yeⁿ'e Jesucristo. Felipe miiⁿ 'áámá saⁿ'ā naachi ndεēchē diáconos. Ní canéé 'nū ndúúcu sa. ⁹Saⁿ'ā miiⁿ cuūuⁿ n'daataá n'gáíyāa daiya sa chi ngaⁿ'ā tá chi Ndyuūs yaa'ví yā. ¹⁰Ch'ɛɛtinéé 'nū n'deee nguuví. Cuch'ééⁿ 'áámá saⁿ'ā profeta chi caa" ma" chi cuchíī chí ye" e yá" aa Judea. Saⁿ'ā miiⁿ nguuvi sa Agabo. ¹¹Saⁿ'ā miiⁿ ní n'diichi sá nús'uū. Sta'ā sá cinta ye"'ē Pablo mii" ní ca'ā chiichi sá ca'a Pablo ndúúcū ta'á yā. Ní caⁿ'ā sá: Chuū ngaⁿ'a Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs: 'Tíícā 'iin'yān Israel s'eeⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén ca'ā chiichí yā saⁿ'a yeⁿ'e cinta 'cūū. Ní nca'á yā sa'ā ta'a 'ii"'yā" s'ee" chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel.

12 Taachí ch'iindiveén 'nū ndúúcū 'iin'yān yáān miin nducyáácá 'nū chiica 'nū Pablo miin chi nguéé cán'a sa yáān Jerusalén. 13 Tuu'mi ní Pablo miin nan'gueecútan'ā sa: ¿De'ē cúúví chí ngeecú ndís'tiī ní nééné i'neen ya'ai nī staāvā yen'é? Ti 'úú ní nguéé dámaān chi 'caāchiichí yā 'úú caati

canéé chi 'cuuví na yáāⁿ Jerusalén cucáávā Jesús miiⁿ.

¹⁴Nguéé cuuvi di'cuíitu 'nū 'iin'yān chí cu'neen 'nū 'iin'yān ní ngan'á 'nū: Cuuví tan'dúúcā chi nen'e Señor.

15 Cho'ōo ngúúví miiⁿ cúchεε 'nū na yáāⁿ Jerusalén ndúúcū dendu'ū yeⁿ'é 'nū. ¹⁶Ní ndaa ntúuⁿ yā ndúúcū nús'uu náⁿ'a yā chi i'téénú Jesucristo yeⁿ'e yáāⁿ Cesarea. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndέε yā nús'uu na vaacu 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi Mnasón chi yeⁿ'e isla Chipre. Saⁿ'ā miiⁿ i'teenu sa cuaaⁿ vmnaaⁿ ní nús'uu ch'εεtinée 'nū ndúúcu sa.

Sta'á yā Pablo na yaācū templo

¹⁷Taachí ndaá 'nū na yáāⁿ Jerusalén, hermanos yeenú taavi yā taachi sndaa 'nū. ¹⁸Chideeve táámá nguuvi Pablo miiⁿ cueⁿ'e sa ndúúcu 'nū ní snaáⁿ 'nū Jacobo ndúúcū nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū s'eeⁿ chi 'āā nduuvidaama yā. ¹⁹Taachi diiⁿ sa saludar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, Pablo caⁿ'a sá chii sa 'iiⁿ'yāⁿ ca'áámá ca'áámá nducuén'ē dendu'u chi Dendyuūs diín yā nguaan 'iin'yān s'eeⁿ chi nguέέ yeⁿ'ē ndaata Israel caavā ntiiⁿnyúⁿ yā. ²⁰Taachí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, s'téénu yā Dendyuūs ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: 'Caandiveéⁿ nī, hermanos. Vέέ cá 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi s'téénu yā tan'duucā 'yaaⁿ millares. Ní nducyaaca yā ní neené chi'téénu yā ley yeⁿ'e Moisés. ²¹ Naati 'āā caⁿ'a yā chii yā 'iin'yān s'een yen'ē ndís'tiī chi ndís'tiī ca'cuéeⁿ nī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi snée yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguέέ yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ Israel. Ca'cueéⁿ nī chi 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nguéé cánéé chí

HECHOS 21 302

diín yā chi ngana ley yenē Moisés ndíí nguéé diín yā circuncidar daiya yā, ndíí nguéé ndúú diín yā costumbres yeⁿ'e Moisés. ²² ¿Dέ'ε chiī tuu'mī? Neené n'deeé 'iin'yān ca"á yā ní nduuvidáámá yā taachi ch'iindiveéⁿ vā chi nndaá nī. ²³Diíⁿ dí chuū chi nga" 'nū ndúúcū dii: Véé cuūuⁿ saⁿ'ā nguaaⁿ nús'uū chí vέέ compromiso yeⁿ'ē sa ndúúcū Dendyuūs. ²⁴Candέε di saⁿ'ā s'eeⁿ. Tan'dúúcā costumbre yen'e religión yeⁿ'ē di, nínduuví dεενέ di ndúúcu yā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē. Niicú cuayiivi nadíí'vε di saⁿ'ā chí cuū tiīⁿ sa. Ní nducyáácá 'iin'yān tuumícadiinúún yā ti nguéé de'ē vee chi caⁿ'á yā cucaavā yeⁿ'ē di. Ní tuumícadiinúúⁿ vā chí ngíícá cuaacu di ní chi diiⁿ di chi ngaⁿ'a ley. ²⁵Naati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé yeⁿ'e ndaata Israel chí i'téénu yā nguéé canéé chi diín yā chúū. Nús'uū ní idingúuⁿ 'nū chi nguéé du'ū chi canéé chí diiⁿ chuū. Dámaāⁿ chi nguéé cuta'á yā yuute yeⁿ'ē 'iiti chi 'caaⁿ'núⁿ yā caavā ídolos, ndíí nguέέ ndúú yuuúⁿ yeⁿ'é tī, ndíí nguéé ndúú yuuún yen'e 'iiti chi nduuchi díi'nú yā daandu tī. Ní ngué cáné chí cuné sa ndúúcū 'áámá n'daatāa chi nguéé n'daataá ye"'ē sa.

²⁶Tuu'mi ní Pablo miiⁿ nícāndέε sa 'iis'uūⁿ. Ní chidεενε táámá nguuvi tan'dúúcā costumbre yeⁿ'é yā Pablo 'āā nididεενέ sa maaⁿ sa ndúúcū saⁿ'ā s'eeⁿ. Ní sndáa yā yaācū templo chí caaⁿ'máⁿ yā chí cúúnú ca'ā nguuvi yeⁿ'ē compromiso yeⁿ'é yā, chi cánéé chí ca'a yā 'áámá 'aama yā ofrenda yeⁿ'é yā.

²⁷ Taachi cánéé chí cúúnú ca'ā chí ndɛēchē nguuvi, taachí 'iin'yān

Israel yen'ē yán'āa Asia n'diichí yā Pablo chɛɛti yaācū templo n'gaā'vá yā ndúúcu sa. Ní diín yā chi nduuvi taán yā nducyaaca yā. Ní sta'á yā Pablo. 28 N'gaī yiicú yā: Ndís'tiī san'ā Israel, cúnnéé nī. Sán'a 'cūū chí nduu cuaan ngi'cueen sa nducyaaca 'iin'yān contra yáān miin ndúúcū yen'ē contra yen'e ley ndúúcū yen'ē contra yen'e lugar 'cūū. N'déee ca nguéé ti chuū. Ní candee sa 'iin'yān chi nguéé yen'e ndaata Israel chɛɛti yaācū templo. Ní divaatí sa yaācū templo chí dɛɛvɛ.

²⁹Tii cuááⁿ vmnaaⁿ ní náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ n'diichí yā ndúúcu sa sáⁿ'ā chi nguuvi Trófimo yeⁿ'ē yáāⁿ Efeso. Ní nadacádíínuuⁿ vā chi Pablo miiⁿ nicandέε sa saⁿ'ā chεεti yaācū templo. 30 Nducyáácá 'iin'yān miiⁿ n'gεεcú cheendí yā ní ch'ii dáanā yeⁿ'é yā. Ní din'gíínu yā ní sta'á yā Pablo miiⁿ ní tun'dáa yā saⁿ'a cheeti yaācū templo. Ní hora míín nūun n'gaadí yā cheendi va'aī yáacū templo. 31 Ní diiⁿnú yiinu yā chi 'caaⁿ'nuⁿ yā Pablo. 'Áámá yā can'a yā yen'ē comandante, chi nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yáāⁿ Jerusalén nguεε 'diiiⁿ snée yā. ³²Tuu'mí nūuⁿ comandante sta'á yā soldado s'eeⁿ ndúúcū capitán ní chéénu yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ naachi canéé Pablo miiⁿ. Taachí nducyaaca yā n'diichí yā comandante ndúúcū soldado s'eeⁿ tuu'mi s'neeⁿnaaⁿ yā chi n'gen'é yā Pablo miin. 33 Taachí ndaā comandante tuu'mi ní sta'á yā Pablo ní caⁿ'á yā orden chí chε̄ε chiichí sá ndúúcū 'uuvi cadenas. Ní comandante tiinguuneén yā: ¿Du'u rá saⁿ'ā miiⁿ ní de'ē vee miiⁿ ní de'ē idiiⁿ sa? ³⁴Naachi n'deee n'dai

'iin'yān, nán'a yā ní n'gaí yā 'aama naan, nán'a yā n'gaí yā taama naan, ní 'iin'yān s'een nguéé itumicádiinúún yā yen'ē sa chi tátiī n'gaí yā. Ca'á yā orden chi cho'ó yā san'ā na vácūū naachi sneé soldado s'een. 35 Taachi Pablo miin cúchee sa nandeē, candée yā yaācū soldado s'een san'a cáávā chi taān 'iin'yān s'een ndúúcu sa. 36 Ti n'deēe n'dáí 'iin'yān yen'e yaān miin cuen'e yā cuaan dáámí san'ā miin ní n'gaī yā: 'Cuuvi sa.

Pablo ngaⁿ'a sa yeⁿ'ē maaⁿ sa na yáāⁿ Jerusalén

³⁷ Taachí tucá'a yā diinyú yā na vácūū tuu'mi ní Pablo miin ngan'a sa ngii sa comandante: ¿'Áá 'cuáán nī chi caan'mán 'tɛɛ ndúúcū n'diī? Ní comandante can'ā sa: ¿'Áá déénú dí davaacu griego? ³⁸ ¿'Áá nguéé díí san'ā yen'e yán'āa Egipto chi diin di chí nduuvi taán yā 'iin'yān vmnaan yen'e nguuvi miin ní tun'dáa di cuūun mil 'iin'yān chi duucu na yán'āa cuunmán?

³⁹Tuu'mi ní can'ā Pablo: 'Úú ní san'ā Israel yen'ē yáān Tarso, san'ā yen'ē 'áámá yáān ch'εετε̄ yen'e yán'āa Cilicia. Ngiicá nanáan nī, 'cuaan nī chi yaa'ví 'iin'yān.

⁴⁰Taachí saⁿ'ā miiⁿ ca'a sa lugar, Pablo miiⁿ chééndii sa nāndεε ní ca'a sa señal 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū ta'ā sa, ní taachí 'diiiⁿ ní caⁿ'a sa ndúúcū dayaacu hebreo. Ní caⁿ'a sa:

Ndís'tiī saⁿ'ā ní ndís'tiī vi'í ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndicúū, 'caandiveéⁿ nī chi ngaⁿ'á yeⁿ'ē maáⁿ nanááⁿ ndis'tiī.

²Taachí ch'iindiveéⁿ yā chi ngaⁿ'ā sa davaacu hebreo, ch'εεtinéé 'diiiⁿ cá yā. Pablo miiⁿ ní caⁿ'ā sa:

³Cuaacu nííⁿnyúⁿ saⁿ'ā Israel 'úú. Ch'iindiyaáⁿ na yáāⁿ Tarso yeⁿ'ē yán'āa Cilicia, naatí ch'iitá na yaán 'cūū. Ch'eén ndúúcū maestro Gamaliel miiⁿ. Tan'dúúcā chi ngaⁿ'ā na ley yeⁿ'ē chiida yú. 'Úú chí diín ndúúcū núúnmán staava ven'é tan'dúúcā chi maan nducyaaca nī diín nī ndúúcū Dendyuūs. 4'Iin'yān chi cué" e Yúúní 'cūū 'úú can'daá 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. Ní sta'á ndii n'daataá ndíí saⁿ'ā ní nca'á 'iiⁿ'yāⁿ chi cueetinúúⁿ yā vácūū chí 'cuūvi yā. ⁵'Tiicá ntúūⁿ chiiduú ch'ɛɛtɛ cá yeⁿ'e Israel miiⁿ testigo yeⁿ'é ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū. 'Tiicá ntúūⁿ 'úú sta'á carta ndúúcū orden chi 'cuu"'mí" 'ii"'vā" s'ee" ní cue"'é naachi snéé hermanos. Ní cueⁿ'é váāⁿ Damasco ní cueⁿ'é chi candεέ presos hermano s'eeⁿ ndii yáāⁿ Jerusalén. 'Tiicá ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi sneé yā miiⁿ ní cuuví yā castigados.

Pablo nga" a yā taacā i'teenú yā (Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶Naatí chiī taachi yúúní canuúⁿ, ndaá niinnuún yáān Damasco tan'dúúcā man'a nguuvi dáácánaāan nndaā 'áámá dεενε yeⁿ'ē nanguuvi naachi 'úú caneé. ⁷Ní sndεενέ ná yáⁿ'āa. Ní ch'iindiveéⁿ 'áámá nduudu chi ngan'a ngiī 'úú: Saulo, Saulo, ¿dɛ'ē cúú chi nn'daā dī 'úú chi nééné va'ai 'úú? 8 Tuu'mi nan'gueecuta" 'á: ¿Du'ú n'diī, Señor? Ní can'a yā chīi yā 'úú: 'Úú Jesús yen'e yáān Nazaret miiⁿ chí n'daā di 'úú ní nguéé neⁿ'ē di n'diichi di 'úú. 9'Iin'yān chi snéé nduucú cuaacu níínnyún n'diichí yā dεενε miiⁿ. Ní dii'yá yā chii. Naati nguéé ch'iindiveéⁿ yā nduudu chí ngaⁿ'a Señor Jesús nduucú. ¹⁰Ní

HECHOS 22 304

ca"iá: ¿Dɛ'Ē dií", Señor? Señor miin nga"iá yā ngiī yā 'úú: Nducuee" dí ní cue"e di na yáā" Damasco. Miin cadiinuu" di tanducué"ē chi canee chi dii" di. 11'Úú ní nguéé inaá" cáávā chí ch'ɛɛdi nduutinaá" ye"ē vaadī dɛɛvɛ ch'ɛɛtɛ ca chi dɛɛvɛ mii". 'Ii"yā" chi snée yā nduucú candéé nee yā ta'á ní ndaá yáā" Damasco.

12 Tuu'mi ni miiⁿ canee 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi Ananías, saⁿ'ā chi diiⁿ sa tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ. Ní nguaaⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi snée yā, ngaⁿ'á yā chi sa"ā mii" n'dai taavi sa. ¹³Ndaá yā nanaáⁿ ní ndaa niiⁿnúⁿ yā ní caⁿ'a yā: Dii hermano Saulo, nan'guaāⁿ nduutináaⁿ di. Ní hora miiⁿ nūuⁿ n'guaaⁿ nduutinaáⁿ ní snaáⁿ. ¹⁴Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Ndyuūs yeⁿ'ē chiida yú ndεενε yā dii chí cuuvi déénú dí chí neⁿ'e vā. Ní cuuvi n'diichí di Jesús chi n'dai taavi. Ní 'caandiveeⁿ di chí ngaⁿ'a yā. ¹⁵Ti cuuví di caaⁿ'maⁿ di nduudu cuaacu yeⁿ'é yā yeⁿ'ē cosa chi 'aa n'diīchi di ndúúcīi chi 'aa ch'iindiveeⁿ di nanááⁿ nducyaaca 'iiⁿ'vāⁿ. ¹⁶Maaⁿ ní ¿dɛ'ē ínee ngiinu di? Cuééndii di ní cuɛɛdinuūnnīn di ní didεενέ di dii ye¹'ē nuu¹ndi ye¹'ē di. Caaⁿ'maⁿngua'a di nanááⁿ Señor Jesús.

Dicho'ó yā Pablo nanaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguέέ yeⁿ'ē ndaata Israel

17'Túúcā chiī. Taachí nanguɛɛcúndií na yaāⁿ Jerusalén miiⁿ ní taachí caⁿ'angua'á na yaācū templo n'diichí 'áámá visión, cosa tan'dúúcā chiiⁿ ch'iiⁿnú. ¹⁸Ní n'diichí 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿ'á yā chii yā

'úú: Diinú yiiⁿnu di ní cueenu di yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén, ti nguέέ 'cúaaⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é. 19'Úú ní ca"'á: Señor 'ii"'yā" s'ee" deenú yā yeⁿ'ē nducyáácá yā chi snúuⁿ yā yaācū sinagoga s'eeⁿ ti 'úú ní ch'ií 'iiⁿ'yāⁿ vácūū ní ch'eⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi i'teenú yā n'dii. 20 Ní taachi ch'iī Esteban saⁿ'ā chi caⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿ'é nī, 'úú ntúūⁿ ni caneé nanáaⁿ sa. 'Úú ní 'cuúⁿ chi ch'iī sa. Ní nguain'daí cotón yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'iin'nūn san'ā. 21 Tuu'mi can'a Jesús chīi vā 'úú: Cué"'é dí, ti 'úú idicho'ó dii yán'áí n'dai ndúúcū 'iin'yān s'een chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel.

Pablo nanáán comandante

²²Ní taachi 'iin'yān s'een ch'iindiveén yā ndii nduudú 'cūū tuu'mi ní can'a yuudú yā: Divíi di sán'a 'cūū na yán'āa ti nguéé canéé chí cunduuchi sa.

²³Taachí 'cai yā ní chíín'cuuⁿ yā catecai yā ní chingée yā iyaācá na 'yúúné, ²⁴comandante chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ caⁿ'ā sa chi cu'nuúⁿ yā Pablo vácūū. Ní caⁿ'ā orden chi caⁿ'á yā tiingúúneeⁿ yā Pablo ní ch'eⁿ'é yā Pablo, maaⁿ niicu cadíínuuⁿ yā dɛ'ē cáávā chi n'gāi yā contra yeⁿ'ē sa. ²⁵Taachí dichiichí yā Pablo ndúúcū yiiⁿmaⁿ, Pablo miiⁿ ní caⁿ'ā sa capitán chi sneé yā miiⁿ: ¿'Áá canéé chi 'cueⁿ'é nī 'áámá saⁿ'ā romano ndúúti chi nguéé ndaaca nī nuuⁿndi yeⁿ'ē sa?

²⁶Taachí capitán miiⁿ ch'iindiveeⁿ sa chuū, cueⁿ'e sa níícú caⁿ'a sa yeⁿ'e comandante ní yaa'vi sa: N'diichí nī, ¿dɛ'Ē diíⁿ nī caati sáⁿ'a 'cūū ní saⁿ'ā romano sa?

²⁷Ndaa comandante ní caⁿ'a sa: Cuuvi di 'úú. ¿'Áá díí saⁿ'ā romano? Pablo miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Tíicā. ²⁸Nanˈguɛɛcútaⁿˈā comandante: 'Úú caí māaⁿ 'úú. N'deēé tuūmī ca'á ní ndii chíí saⁿˈā romano 'úú. Tuuˈmi ní Pablo miiⁿ ní caⁿˈa sa: 'Úú ní chˈiɪndīyaáⁿ na yáⁿˈāa romano 'tíícā.

²⁹Ní cueⁿ'é yā yeⁿ'ē sa 'iiⁿ'yāⁿ chi sta'a orden chi 'cueⁿ'é yā saⁿ'ā. Taachí comandante tuumīcádiinuuⁿ sa chi saⁿ'ā romano sa, tuu'mi dii'yá ntúuⁿ sa chiī, chi dichiīchí sa Pablo.

Pablo nanáán concilio

30 Chidεενε táámá nguuvi sán'ā miin nen'e sa cadíínuun sa de'ē cáávā chi tun'dáá nuundi 'iin'yān Israel s'een. Divíi yā cadenas yen'ē Pablo miin ní ca'a yā orden chi cho'ó yā Pablo nanáán chiiduú n'gεετέ yen'e Israel ndúúcū nducuén'ē 'iinntyén'ē yen'e concilio. Ní tun'dáa yā Pablo miin. Ní ch'in'i yā san'ā nanáán 'iin'yān s'een.

Tuu'mi ní Pablo miiⁿ ch'íínú cuaacu sa saⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿ'ē concilio. Ní caⁿ'a sa: Ndís'tiī saⁿ'ā vi'í, Ndyuūs ní n'diichí yā taanduvéé chi 'úú diíⁿ ní nguéé diíⁿ 'uūvī staava yeⁿ'é yeⁿ'e cosa chi diíⁿ.

²Ananías, saⁿ'ā chi chiiduú ch'ɛɛtɛ cá yeⁿ'e Israel caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ chi canee daama yā ndúúcu sa chí 'cueⁿ'e yā cheendi sa. ³Tuu'mi ní Pablo mííⁿ ní caⁿ'a sa: Ndyuūs 'cueⁿ'é yā dii, saⁿ'ā chi tan'dúúcā 'aama chɛɛti cuéē. ¿'Áá diiⁿ di juzgar 'tú tan'dúúcā ley miiⁿ, 'iicu nguéé idiiⁿ di cumplir chi ngaⁿ'ā ley, níícú maaⁿ ní ngaⁿ'ā di chi 'cueⁿ'é yā 'tú?

⁴'Iiⁿ'yāⁿ chi snée yā nanááⁿ Pablo caⁿ'a yā: ἐ'Áá chiiduú ch'εετε ca yeⁿ'é Dendyuūs ngaⁿ'ā taaⁿ di ngii di 'tíícā?

⁵Pablo miiⁿ ní caⁿ'a sa: Ndís'tiī vi'í, 'úú ní nguéé deenú chi sáⁿ'a 'cāā chi chiiduú ch'ɛɛtɛ cá yen'e Israel. Naati cánéé nguūn. Nguɛ́ɛ caan'man taan di yen'ē láámá san'ā ch'ɛɛtɛ yen'e Israel yen'é 'iin'yān yen'ē di.

⁶Tuu'mi Pablo miiⁿ tuumicádiinuuⁿ sa chi 'áámá taaⁿ yā ye^{n'}ē 'iiⁿ'yāⁿ saduceo s'eeⁿ chi nguéé i'téénu yā chi nanduuchi 'iiⁿ'yāⁿ ni táámá táaⁿ yā ye^{n'}ē 'iiⁿ'yāⁿ fariseos chi i'téénu chí nanduuchi 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'cai yuudu sa nanááⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ye^{n'}ē concilio: Ndís'tiī sa^{n'}ā vi'í, 'úú ní sa^{n'}ā fariseo 'úú ní daiyá sa^{n'}ā fariseo 'úú. Diíⁿ yā juzgar 'úú ye^{n'}ē chi canee ngíínú yā chí nadacuéeⁿ yā ye^{n'}ē nguaaⁿ tiná^{n'}ā.

⁷Taachí caⁿ'a yā chuū véé 'uuvī vaanicadiinūuⁿ veⁿ'e saⁿ'ā fariseos ndúúcū saⁿ'ā saduceos. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní divíi yā 'áámá taaⁿ táámá taaⁿ. ⁸Caati 'iiⁿ'yāⁿ saduceos ngaⁿ'á yā chi nguέέ iniduuchi 'iin'yān ndii nguéé nduu ángel ra ndíí nguee nduu espíritus. 'Iiⁿ'yāⁿ fariseos ngaⁿ'á yā ti véé 'tíícā. ⁹Ní n'deee n'dái can'a yā 'iin'yān s'een. Ní nacuéen 'iiⁿ'yāⁿ chi déénú taavi ley lado ye" e fariseos ní ca" a yā chi chuū chi cuaacu. Ní ngaⁿ'a yuudu yā: Nguéé de'ē vee chi nguee n'daacā inndaācá 'nū yeⁿ'e saⁿ'ā miiⁿ. Ndúúti 'áámá espíritu o 'áámá ángel yaa'vi yā Pablo miiⁿ nguéé n'daacā chi 'cuuⁿ'maⁿ yú ndúúcū Dendyuūs.

10 Taachi véé vaadī 'caa'va chi ch'ɛɛtɛ ca tuu'mi ní comandante 'va'á yā chí 'caa"nún yā Pablo. Ní comandante miin dicho'ó yā soldado s'een chi cuen'ē sa ní cuta'a sa Pablo miin nguaan 'iin'yān s'een ní candée sa Pablo na vácūū. 11 Táámá nguiinū miin ndaā Señor Jesús nanáan yā ní can'a yā: Pablo, nguéé cu'neen duuva

HECHOS 23 306

di. Tan'dúúcā chi ngaⁿ'a di nduudu cuaacu yeⁿ'e 'úú na yáāⁿ Jerusalén 'tiicá ntúūⁿ caaⁿ'maⁿ di yeⁿ'ē 'úú na yáāⁿ Roma.

'Iin'yān s'een diín yā compromiso chí 'caan'nún yā Pablo

¹²Chidεενε táámá nguuvi, náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nduuvidaamá yā ni diín yā compromiso chí nguéé che'e yā ndíí nguéé cu'ú yā neⁿ'e chí 'āā cuέέ 'caaⁿ'núⁿ yā Pablo miiⁿ. ¹³Ngo'o 'úúvi ngɛɛcu 'iiⁿ'yāⁿ chi nduuvidaamá yā yeⁿ'e chúū. 14'Iin'yān s'uún ní chen'é yā nanááⁿ chiiduú n'gɛɛté yeⁿ'e Israel ndúúcū 'iin'yān ndiicúū ní can'a yā: Nús'uu ní nduuvidáámá 'nū ní diín 'nū compromiso chi diíⁿ 'nū sufrir ní nguéé du'ū vee 'nuú 'nū che'é 'nū taanduvéé ndíí 'caan'nún 'nū Pablo. ¹⁵Maaⁿ ní ndís'tiī ndúúcū 'iiⁿ'vāⁿ yeⁿ'e concilio, cavyaaⁿ cáácá yā nanááⁿ comandante chi candέε yā Pablo ní chicuú yā nanááⁿ nús'uū. Diíⁿ nī tan'dúúcā chi neⁿ'e di tiinguuneeⁿ di cosa chi cuaacu veⁿ'é yā. Niicu nús'uu, 'aa snéé ngiinú 'nū chi 'caan'nún 'nū san'ā taachí ndaa sa.

16 Tuu'mi ní 'áámá san'ā daiya tán'ā vi'ī Pablo, taachí ch'iindiveén sá chí can'a yā dɛ'ɛ chi diín yā, chen'e sa ní chi ndaa sa chɛɛti vácūū miin ní can'a sa chii sa Pablo miin. 17 Pablo miin 'cai sa capitán ní can'a sa: Candέε di san'ā 'díín' 'cūū nanáán comandante ti canéé chi cuuvi sa 'iin'yān dɛ'ē chi deenu sa.

¹⁸San'ā miin sta'a sa san'ā 'díín ní candæ sa san'ā nanáán comandante ní can'a sa: Pablo chi canúún vácūū di'cuíítu sā 'úú chí candæ san'ā 'díín 'cūū nanáan nī. Vé chí déénú sá chí can'man sa ndúúcu nī.

19 Comandante miiⁿ ní sta'á yā ta'ā sa ní cueⁿ'é yā taama lado ndúúcu sa ní ntiinguunéeⁿ yā saⁿ'ā: ¿Dɛ'Ē chí cuuvi di 'úú?

²⁰Ní caⁿ'a sa chii sá 'iiⁿ'yāⁿ: 'Iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ní chií yā ní caacá yā nanáaⁿ nī chi cavyaaⁿ ní candέε nī Pablo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e concilio. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nduuvidaamá yā ní itiingúuneéⁿ yā Pablo miiⁿ 'áámá chi cuaacu nííⁿnyúⁿ yeⁿ'ē sa. ²¹Naati n'diī, nguéé cu'téénu nī. Ngo'ō 'uuvi ngeecu sa"'ā s'ee" ye"'e 'ii"'yā" Israel chi 'cuɛɛtinúú n'de'ei yā 'diituú cyúúní. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nduuvidaama yā chi diíⁿ yā compromiso ní cadíínuuⁿ yā chi nguéé n'daacā chi nguéé ndúú che'e yā ndíí nguéé ndúú cu'u ra yā taanduvéé ndii yā chi 'caaⁿ'núⁿ vā Pablo. Maaⁿ ní listos canee yā ní canee ngíínú yā cáávā chi caan'mán n'diī.

²²Tuu'mi ní comandante dichó'o sa saⁿ'a 'dííⁿ chi nguέε caaⁿ'maⁿ sa cuuvi sa mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē chúū.

Dicho'ó yā Pablo nanááⁿ Félix saⁿ'a gobernador

²³Comandante miin 'cai yā na 'uuvi capitán. Ní can'á yā chiī yā san'a soldados chi nduuvidáamá sá taanduu n'gεεcu nuún yaaan na 'uuvi ciento soldado s'een ndúúcū 'iinnūn ngεεcu ndiichí soldados chi sndúun sa 'yúūdūu ndúúcū 'uuvī ciento soldado chi véé lanza yen'é yā. Ní cho'ó nducyaaca yā yáān Cesarea. ²⁴Ní cundiyaán nī 'iiti ti cunduū Pablo ní candéε nī san'ā ndúúcū cuidado nanáán Félix chi gobernador. ²⁵Ní dingúun sa 'áámá carta ndúúcū nduudú 'cūū:

²⁶'Úú Claudio Lisias idinguúⁿ ye"é nī Félix sa"ā gobernador chi n'dai taavi: N'dáí nī. ²⁷Saⁿ'a 'cūū ní sta'a 'nū sa"'ā caava 'ii"'yā" Israel s'eeⁿ chí neⁿ'e 'caaⁿ'nuⁿ yā saⁿ'ā. 'Úú ninguán'áí san'ā miin ndúúcū soldado s'een tí deenú chí san'ā romano saⁿ'ā miiⁿ. ²⁸Ní neⁿ'é deenú de'ē cáávā tun'dáa yā nuuⁿndi yeⁿ'ē sa. Candεέ saⁿ'ā nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē yeⁿ'ē concilio yeⁿ'é yā. ²⁹Ní táácā chí tun'dáá nuunndí yā yen'ē sa caavā ley yeⁿ'é yā naati mar 'áámá nuuⁿndi ch'εετε yeⁿ'ē sa chi 'caaⁿ'núⁿ vā saⁿ'ā o cunúúⁿ sa vácūū. ³⁰Taachí 'úú chicadiinúúⁿ chi nduuvidaamá yā contra yeⁿ'ē saⁿ'á 'cūū, hora miiⁿ dicho'ó saⁿ'ā nanááⁿ n'diī. Ní ngaⁿ'á ngií saⁿ'ā chi tun'dáá nuuⁿndi yeⁿ'ē sa chi chīi yā nanáaⁿ nī. Ní cuuví yā n'diī dɛ'ē chi canée yā ndúúcu sa. N'dáácā canée nī.

³¹ Soldado s'eeⁿ sta'á yā Pablo tan'dúúcā chi can'a yā chīi yā san'ā ní nguiinū miiⁿ candέε yā saⁿ'ā ná yáāⁿ Antípatris. ³²Chideeve táámá nguuvi ní soldado chi sndúū 'yuúdūu cue"'é yā ndúúcū Pablo ní ná"'a yā ngueecunée yā na va'āī ch'eete naachi canéé vácūū. 33 Taachí ndaá yā 'iin'yān s'een na yáān Cesarea, ca'á yā carta gobernador Félix ní diíⁿ yā presentar ntúuⁿ Pablo nanááⁿ gobernador. 34 Gobernador miiⁿ ch'eéⁿ yā carta ní tiinguunéeⁿ yā: ¿Tií yán'āa san'ā? Ní tumicadíínuun yā chi saⁿ'ā ní yeⁿ'e yáⁿ'āa Cilicia. ³⁵Ní caⁿ'a yā chii yā Pablo: Cu'neeⁿ veéⁿ ye"'ē di taachi ndaa sa chi tun'dáá nuuⁿndi veⁿ'ē di. Ní dicho'ó vā 'áámá saⁿ'ā soldado chi diiⁿ cuidado saⁿ'ā na váácū Herodes naachi diiⁿ juzgar 'iin'yān.

Pablo caⁿ'a sa yeⁿ'ē maaⁿ sa nanááⁿ Félix

Cho'ō nyu"'u nguuvi ní ca'aí chiiduú ch'eete ca yeⁿ'e Israel chi nguuvi Ananías ndúúcū nán'ā 'iin'yān ndiicúū ndúúcū 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi sa Tértulo. Saⁿ'ā miiⁿ neené n'dεενέ indee sa. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chiī yā nanáán gobernador ní caan mán yā contra yeⁿ'e Pablo miiⁿ. ²Taachí gobernador Félix 'cai yā Pablo miiⁿ tuu'mi ní saⁿ'ā chi nguuvi Tértulo ca" a sa nuu" ndí ye" e Pablo mii" ní can'a sa: Déénu 'nū ti cááva nī. n'dīī Félix, véé vaadī yeenú 'nū ní 'āā nin'guɛɛtinée 'nū ndúúcū vaadī 'diīín ch'ɛɛtɛ. Nééné n'deee n'dáí déndu'ū chi n'dai na yáāⁿ vaacú 'nū cáávā vaanicadiinúuⁿ n'dáí yeⁿ'é nī. ³N'diī. Félix chi n'dai taavi n'diī, nús'uū ní ch'iindiveén 'nū nduudu yeⁿ'é nī nducuéⁿ'ē tiempo nducué" e cuaa" ní ca" á 'nū Ndyuūs nadíí've n'diī cáávā chi diín nī. 4Chi 'āā ntéé tee 'nū vaadī 'caa'va n'dīī 'naaⁿ tiempo ngiicá nanááⁿ n'diī chi n'dai chi 'caandiyeeⁿ nī veⁿ'e 'nū ndúúcū vaadī n'dai yeⁿ'é nī. ⁵Sáⁿ'a 'cūū nééné itee sa vaadī 'caā'vā nús'uū yáāⁿ vaacú 'nū. Níícú ididáⁿ'a sa 'iiⁿ'yāⁿ nguaaⁿ nducyáácá 'ii" 'yā" Israel s'ee" chi snée yā núúⁿmáⁿ iⁿ'yeeⁿdī. Ní saⁿ'ā miiⁿ ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ chi nazarenos chi i'téénu yā Jesús. ⁶Ní neⁿ'e ntúuⁿ sa divaatí sa yaācū templo. Sta'á 'nū saⁿ'ā ní neⁿ'é 'nū cadíínuuⁿ 'nū yeⁿ'ē sa tan'dúúcā ley yeⁿ'é 'nū. ⁷Comandante yeⁿ'ē 'áámá taaⁿ soldado chi nguuvi Lisias ndáa sa naachi snée 'nū ni sta'a sa Pablo

HECHOS 24 308

ndúúcū vaadi diituú yeⁿ'ē sa ni divíi sa Pablo na ta'á 'nū. ⁸Dicho'ó yā saⁿ'ā s'eeⁿ chi tun'dáá nuuⁿndi yeⁿ'e Pablo chi ndáa sá nanááⁿ n'diī. Maaⁿ ní taachi diiⁿ nī juzgar cadíínuuⁿ nī yeⁿ'é nducuéⁿ'ē dendu'ū dɛ'Ē cáávā chi tun'dáá 'nū nuūⁿndī yeⁿ'ē sa.

⁹'Iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ngaⁿ'á yā chi 'tíícā chi ca" 'a Tértulo mii". ¹⁰Tuu'mi ní ca'a gobernador señal Pablo chi caaⁿ'maⁿ sa. Pablo miiⁿ n'guεεcútaⁿ'ā sa: 'Úú deenú ti 'āā nééné 'āā 'naa" canee nī juez ye"'ē nación 'cūū. 'Úú nga"'á ye"'ē maá" ndúúcū confianza. 11 Ti ní deenu nī maan taandúū ndichúúví nguuvi chí cheé na yáāⁿ Jerusalén chi cuuvi cu'teenú Dendyuūs. ¹²Nguéé ndaāca yā 'úú chi nguⁿ'ú ndúúcū mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ, ní nguéé diíⁿ chi n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ nguεε snéé 'diíⁿ yā, ní nguéé ndúú ná yáacū templo miiⁿ, ní nguéé ndúú ná vaācū sinagoga, ní nguéé na váaⁿ 'cūū. ¹³Ní nguéé cuuví caaⁿ'máⁿ yā chi chuū idiíⁿ. ¹⁴Chuū ngaⁿ'á ngií n'diī. Tan'dúúcā chi 'iin'yān s'een ngan'á yā chi nguéé cuaacu, 'tíícā 'úú i'teenú Ndyuūs ye" e chiidá 'nū s'éé". Ní 'úú i'teenú tanducuéⁿ'ē dendu'ū chi cánéé nguūⁿ na ley ndúúcū nduudu yeⁿ'ē profetas chi caⁿ'a nduudu yeⁿ'e Ndyuūs. ¹⁵Vέέ chi cānee ngiinú 'áámá cosa yen'é Dendyuūs tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canee ngiinu ntúuⁿ yā, chi Dendyuūs nduuchí yā 'iin'yān yen'e nguaan tinan'ā, tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi n'dai taaví ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguεε n'dai taavi. 16 Cáávā chuū cue" e daā" ma" deenú chi nguéé véé nuuⁿndi na staava yeⁿ'é nanááⁿ Dendyuūs ndíí nguéé ndúú nanáán 'iin'yān.

¹⁷Cho'oó 'áámá na 'uuvi nduūyū ndaá ní nga'á limosnas 'iin'yān vaācú ní nga'á ofrenda. 18 Cuneé na yaācū templo taachi nán'ā 'iin'yān Israel s'een yen'e yán'āa Asia ndáácá yā 'úú ná yaācū templo ndúúcū compromiso chi nadidεενέ tan'dúúcā costumbre yen'ē religión ye"'é. Nguéé dií" ndúúcū n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ ní nguéé n'deēe n'dáí 'caí 'iin'yān s'een. 19'Iin'yān s'een cánéé chí cuuvi yā n'diī ní caaⁿ'maⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'é, ndúúti véé de'ē chi canée yā nduucú. ²⁰Ní canéé cúúⁿmíⁿ yā chi caaⁿ'máⁿ maáⁿ yā ndúúti chí nndaacá yā chí nguéé n'daacā chi diín taachí caneé ndúúcū saⁿ'ā 'iiⁿntvéⁿ'ē concilio s'eeⁿ. ²¹Ndúúti chi chuū chi 'caī yiicú, caⁿ'á yeⁿ'ē chi nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā taachí canee nanaáⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Cáávā chuū maaⁿnguuvi diíⁿ yā juzgar 'úú.

²²Tuu'mi ní Félix ch'iindiveéⁿ yā chuū. Déénú cuaacú yā yeⁿ'ē Yúúní cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs ní s'nééⁿ ca yā chi caāⁿ'māⁿ sa ní caⁿ'a yā: Taachí ndaa Lisias miiⁿ chi comandante 'cuiinu tuumicádiinuúⁿ yeⁿ'ē asunto yeⁿ'e di.

²³ Félix cho'ó yā chii yā capitán chi diiⁿ sa s'neeⁿ sa Pablo preso ní ca'a sa duu'vi libertad yeⁿ'ē sa naati s'néeⁿ sa Pablo arrestado. Ní capitán miiⁿ cuuvi yā Pablo chi cuchiī 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē sa nanááⁿ sa ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vɛ yā yeⁿ'ē sa ní ca'á yā chi neⁿ'e sa.

²⁴N'duuvi nguuvi cuayiivi ndaā Félix ndúúcū n'daataá yeⁿ'é yā chi nguuvi Drusila chi ndaataá yeⁿ'ē Israel. 'Caī sa Pablo ní ch'iindiveeⁿ sa yeⁿ'e vaadī i'teenu yen'ē Jesucristo. ²⁵Taachí can'a Pablo yen'ē nduudu cuaacu yen'e chi diín yā chi nguéé n'daacā ní yen'ē juicio chí cuchiī, tuu'mi ní Félix miin dii'yā sá chii ní can'a sa: Cunan'a di maan. Ní taachí véé cuaán tuu'mi ní 'cuaí díí.

²⁶Félix canee ngíínú yā chuū chi Pablo miiⁿ ni ca'a sa tuūmī yeⁿ'é yā tuu'mi ní n'dɛɛchi yā saⁿ'ā. Caavā chuū chi neene n'deeé cuuvi 'cai yā ní ndaā sa ní ndee sa nduucú yā. ²⁷Ch'iinu 'uūvī nduuyū miiⁿ ní nan'daā Félix miiⁿ yeⁿ'ē lado gobernador ní sndaā saⁿ'ā chí nguuvi Porcio Festo. Naati Félix miiⁿ ní neⁿ'e sa cunée sa chi ch'ɛɛtɛ sa lado yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ní snuūⁿ ntuūⁿ sa Pablo vácūū.

Pablo nga"a sa chí ca"ā sa nanáá" César

Taachí ndaā saⁿ'ā Festo na yá" aa ye" é yā cho oo 'iiⁿnūⁿ nguuvi ní cucheé yā yeⁿ'ē yáāⁿ Cesarea ní ndaa yā na yáāⁿ Jerusalén. ²Ní 'iiⁿ'yāⁿ chiiduú ch'eete ca yeⁿ'e chiiduú n'geeté yeⁿ'e Israel ndúúcu 'iinntyén'ē yen'e 'iin'yān Israel s'eeⁿ cheⁿ'e yā nanááⁿ Festo miiⁿ ní ngaⁿ'á yā contra yeⁿ'e Pablo miiⁿ. Ní chiicá yā saⁿ'ā. ³Ngaⁿ'á yā contra Pablo miiⁿ ní ngiica yā 'áámá favor chi nandέε yā Pablo na yáāⁿ Jerusalén. Ti 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní canéé listo yā ní nadicadíínuuⁿ yā chi 'caan'nún yā san'ā cuaan cyúúní. ⁴Naati Festo mííⁿ nan'guɛɛcútaⁿ'ā sa chi Pablo miiⁿ canuuⁿ sa vácūū na váāⁿ Cesarea ní 'úú cáámá can'daá ye"'ē yáā" 'cūū. 5Tuu'mi ní nga"'ā sa: Ndís'tiī chi ngii diín nī, can'á nī nduucú na yáāⁿ miiⁿ ní nduutī chi

véé nuūⁿndī yeⁿ'ē saⁿ'á 'cūū tuu'mi caaⁿ'máⁿ nī cheē nuuⁿndí yeⁿ'ē sa.

⁶Ní canéé chi Festo cuuví 'náaⁿ yā ndúúcū 'ii"'yā" s'ee" tan'dúúcā nííní nguuvi ndííchí nguuvi. Ní ndaá yā na yáāⁿ Cesarea. Chidεενε táámá nguuvi ní Festo ch'iindí yā na silla ye"'ē juez ní ca"'á yā chi cunguai yā Pablo. ⁷Sáⁿ'a 'cūū taachí ndaā sa, 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi ndaá yā yeⁿ'ē yáāⁿ Jerusalén 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nangueecundií yā Pablo miiⁿ ní ca" a yā neené n'deēe nuu" ndi ye" 'ē sa. Mar 'áámá 'iin'yān cuuvi ngan'a yā cheē chi cuaacu. 8 Tuu'mi ní Pablo miiⁿ ní caⁿ'a maāⁿ sa yeⁿ'ē sa: Nguεε nuūⁿndī yeⁿ'é mar 'áámá, ndii nguéé ndúú yeⁿ'ē ley yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ndii nguéé ndúú yeⁿ'ē costumbre yeⁿ'ē yaācū templo ndíí nguéé ndúú yeⁿ'ē rey César.

⁹Naati Festo miiⁿ neⁿ'e sa caⁿ'a sa favor yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. Ni nan'guεεcútaⁿ'ā sa yeⁿ'ē Pablo, ní caⁿ'ā sa: ἐ'Áá neⁿ'e di caⁿ'ā di na yáāⁿ Jerusalén ní mííⁿ 'cuundicaadi yeⁿ'ē di de'ε ndu'ū miiⁿ nanááⁿ 'úú níícū cádiinuuⁿ de'ε falta yeⁿ'ē di?

10 Pablo miiⁿ ni caⁿ'a sa: Nanááⁿ saⁿ'ā ntyeⁿ'ē caneé na juzgado yeⁿ'e César naachi canéé, chi 'cuūndīcaadi yeⁿ'é. 'Iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nguéé de'ē veɛ ndiíⁿ ndúúcu yā, tan'dúúcā chi n'dai deenú nī.

11 Caati nduutí chi de'ē chi 'áámá ch'ɛētē ndiíⁿ o n'niiⁿ'núⁿ tinaⁿ'ā, nguéé 'va'á chí 'cuūví. Ndúúti chi nguéé de'e veɛ ndiíⁿ yeⁿ'ē chí ngiica 'iiⁿ'yāⁿ s'tíī, mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi ca'a yā 'úú saⁿ'a s'tiī. 'Úú neⁿ'é caⁿ'á caaⁿ'máⁿ nanááⁿ César.

¹²Tuu'mi ní Festo miiⁿ taachí caⁿ'a sá chii sa saⁿ'ā ntyeⁿ'e yeⁿ'ē concilio,

ní n'guεεcútaⁿ'ā sa: Ngaⁿ'a ntúuⁿ di chí naⁿ'a di nanááⁿ César miiⁿ tuu'mi ní naⁿ'a di.

Pablo nanááⁿ Agripa ndúúcū Berenice

13 Cho'ōo 'áámá nduu 'úúví nguuvi ní rey Agripa ndúúcū tán'ā Berenice ndaá yā yáāⁿ Cesarea chi diín yā saludar Festo. 14'Naan 'tee ch'eetinée yā ndúúcu Festo miiⁿ ní Festo miiⁿ caⁿ'a cuáácú sá rey yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'ē Pablo ni ngaⁿ'ā sa: 'Áámá san'ā canúún sa vácūū caavā Félix miiⁿ. ¹⁵Chuū chi veⁿ'ē saⁿ'ā miiⁿ. Taachí cheⁿ'é na yáāⁿ Jerusalén tuu'mi ní chiiduú n'gɛɛté yeⁿ'e Israel ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ndaá yā nanaáⁿ ní chiica yā chi 'úú diíⁿ condenar saⁿ'ā. ¹⁶Nan'guɛɛcutaⁿ'á yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Nguέέ costumbre yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ romano s'eeⁿ chi 'caaⁿ'núⁿ yā 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ neⁿ'e chí 'āā cuéé 'cuūndīcaadí yeⁿ'é yā ní caan'mán yā yen'ē maán yā nanáán 'iiⁿ'yāⁿ chi ngiica nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ¹⁷Nguéé chi 'naáⁿ. Nduuvidaamá yā 'muuⁿ. Chideeve táámá nguuvi 'úú ch'iīndí na silla yeⁿ'e juez ní ca'á orden, ní dicho'ó chi canguaī saⁿ'ā miiⁿ. ¹⁸'Āā snéé saⁿ'ā chi ngiica nuuⁿndi yeⁿ'ē sa. Nguéé caⁿ'a yā mar 'áámá nuuⁿndi tan'dúúcā chi 'úú nacádiinuúⁿ. ¹⁹Ti véé vaadī 'caa'va yeⁿ'é yā ndúúcu sa lado yeⁿ'ē religión ye"'e 'áámá Jesús chí 'āā n'dii yā. Ní Pablo miiⁿ ngaⁿ'a cuaacu sa chi nguéé n'díi yā. 20'Úú nguéé deenú de'e ra idiín yen'é chuū ní tiinguūneéⁿ saⁿ'ā miiⁿ: ¿'Áá neⁿ'e di chi caⁿ'a di na yáāⁿ Jerusalén ní miiⁿ 'cuundicaadi yā nuūⁿndī yeⁿ'ē

di? ²¹Naati Pablo miiⁿ chiica sa chí 'cuɛɛtinéé ngíínú sa saⁿ'ā Augusto ní saⁿ'ā miiⁿ ní cadíínuuⁿ sa nuuⁿndi yeⁿ'ē sa. 'Úú ní chiicá chi cu'núuⁿ yā saⁿ'ā vácūū neⁿ'e chí caⁿ'á dicho'ó saⁿ'ā nanááⁿ César Augusto.

²²Tuu'mi ní Agripa ngaⁿ'ā sa ngii sa Festo: 'Úú ní neⁿ'é 'caandiveéⁿ yeⁿ'ē sa. Saⁿ'ā miiⁿ ngaⁿ'a sa ngii sa saⁿ'ā: Cavyaaⁿ ní 'caandiveeⁿ di.

²³Chideeve táámá nguuvi Agripa ndúúcū táⁿ'ā Berenice ndaá yā tan'dúúcā costumbre yeⁿ'ē rey. Ní sndaa yā naachi snée 'iin'yān ndúúcū comandante ndúúcū saⁿ'ā n'geete yeⁿ'e yaāⁿ miiⁿ. Ní Festo miiⁿ caⁿ'a yā chi dicho'ó yā Pablo miiⁿ, ní caⁿ'á yā nguaí yā saⁿ'ā. ²⁴Tuu'mi ní Festo miiⁿ ní caⁿ'ā sa: N'diī rey Agripa ndúúcū nducyáácá ndis'tiī 'iiⁿ'yāⁿ chi snée nī nduucú 'nū. 'Muuⁿ canéé sáⁿ'a 'cūū. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ yeⁿ'ē yáāⁿ Jerusalén ní yeⁿ'ē yáaⁿ 'cūū ngiicá yā nuūⁿndī yeⁿ'ē sáⁿ'a 'cūū. N'gai yuudú yā chi 'cuūvi sa. Ní 'āā ntéé cunéé sá. ²⁵Nguéé ndaacá mar 'áámá falta yeⁿ'ē sa chi 'cuūvi sa. Maaⁿ sa ngiica sa chi can'ā sa nanáán yen'ē sán'ā Augusto César, Ní 'úú dicho'ó san'ā, 26'Úú nguéé de'ē vee chi deenú chi dinguúⁿ yeⁿ'ē Augusto César yeⁿ'é saⁿ'ā miiⁿ. Candeé saⁿ'ā nanááⁿ ndis'tiī ní vmnááⁿ vmnaaⁿ nanaáⁿ n'diī saⁿ'ā rey Agripa ti taachí 'cuiinu tascaadí yeⁿ'ē sa, canee chi dinguúⁿ. ²⁷Caati deenú chi nguéé n'daacā chi 'úú dicho'ó saⁿ'ā ndíí nguéé cadiinuúⁿ nuūⁿndī yeⁿ'e sa chi diiⁿ nguúⁿ tandii ra.

Pablo caⁿ'a sa yeⁿ'e maaⁿ sa nanááⁿ rey Agripa

Tuu'mi ní rey Agripa ngaⁿ'a sa ngii sa Pablo: Teé lugar

chi caan'man di yen'ē maan di. Tuu'mi ní Pablo miin ndo'ō sa ta'a sa. Tucá'a sa can'a sa yen'é maān sa: 2N'diī rey Agripa, de'ē chúúcā n'daacā chi cuuví caan'mán yen'é maán nanáan nī yen'ē tanducuén'e nuunndi chi ngan'a 'iin'yān Israel s'een. 3N'diī ní deenú nī tanducuén'ē costumbre ndúúcū chi itiinguuneen yen'ē chi véé nguaan'iin'yān Israel s'een. Ní ngiicá n'diī chi 'caandiveén nī yen'é ndúúcū n'dai.

Vida yen'ē Pablo

⁴Ndii cuááⁿ vmnaaⁿ ndii saⁿ'ā 'lííⁿ 'úú canéé na yáāⁿ Jerusalén ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ Israel. N'diichi 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'ee" 'úú. 5'Ii"'yā" s'ee" ntúū" déénu vā veⁿ'é ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ. Ní nduuti chi ne"'e yā caa"'ma" cuaacú yā, caneé tan'dúúcā san'ā fariseo chi chεεchi taavi yeⁿ'ē religión yeⁿ'é 'nū ndúúcū costumbre yeⁿ'é 'nū. ⁶Maaⁿ ní caavā chi 'úú i'teenú chi Dendyuūs can'á yā nadacuéen yā 'iin'yān yen'e nguaaⁿ tináⁿ'ā tan'dúúcā chi ngaⁿ'a yā ngii yā chiida 'nū 'iin'yān s'een n'gai yā 'úú nanáán juez. 7'Iin'yān yen'e ndiichúúví daiyá yā 'iin'yān Israel ye"'é 'nū i'teenu yā chi Ndyuūs ca"'a yā chi diiⁿ yā. Ní cáávā chuū cueⁿ'e daāⁿmaⁿ idiíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Dendyuūs ndii nguuvi ndii n'gaaⁿ. N'diī rey Agripa, caati cáávā chuū chi cunee ngiinú ntuún 'iin'yān Israel ngiicá yā yeⁿ'é. 8 ¿Dɛ'ē nacadiinúúⁿ nī $ve^{n}\bar{e}$ chú \bar{u} ? ¿Dɛ' \bar{e} cuuvi chí ndís'ti \bar{i} nadacadiinúúⁿ nī chi Dendyuūs nguéé cuuvi nadin'duuchí yā 'iin'yān yen'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā?

Pablo ditaán yā ndúúcū 'iin'yān

⁹'Úú ní cuaacu nííⁿnyúⁿ s'teēnú chi cánéé chi n'deēe n'dáí diíⁿ contra yeⁿ'e Jesús yeⁿ'e yáāⁿ
Nazaret. ¹⁰'Tiicá ntúūⁿ diíⁿ na
yáāⁿ Jerusalén. 'Úú ch'ií 'iin'yāⁿ chi
i'téénú Jesús vácūū. Chiiduú n'gɛɛtɛ́
yeⁿ'e Israel tee yā poder 'úú. Ní
taachí ch'iin'nún yā 'iin'yān, 'úú can'á
ti 'tíícā. ¹¹Nééné n'deee cuūvi ch'ií
'iin'yān s'een chi i'teenu na nducyácá
yaācū sinagoga na vácūū. Diíⁿ chi
'iin'yān cuuví caan'man yā chi nguɛ́ɛ́
i'téénu yā Jesús. Neené taan diín
ndúúcū 'iin'yān s'een chí i'téénu yā
Jesús. Ní can'daá 'iin'yān ndíí na yáān
chi nguɛ́ɛ́ n'diichí.

Pablo caⁿ'a yā taacā chi i'téénu yā (Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹²Taachí diíⁿ chuū cueⁿ'é na váāⁿ Damasco ní candeé caaca ndúúcū orden yeⁿ'ē chiiduú n'gɛɛté yeⁿ'e Israel. ¹³N'diī rey, taachi canuúⁿ yúúní taanduu ná maⁿ'a nguuvi n'diīchí 'áámá dɛɛvɛ nanguuvi chi ch'eete n'dáí cá deeve nguéé tii dέένε yeⁿ'ē 'yáⁿ'ā. Dεενέ miiⁿ ní nuuⁿmaⁿ ndiivii 'úú ndíí 'iiⁿ'vāⁿ chi sneé yā nduucú. 14 Chindεενε nducyaaca nús'ūu na yán'āa. 'Úú ch'iindiveén 'áámá nduudu chi yaā'vī 'úú ndúúcu davaacu hebreo chi ngaⁿ'ā: Saulo, Saulo, ¿dɛ'ē cáávā n'daā di 'úú? Chééchí taavi chí diin di tan'dúúcā 'áámá 'iiti ca'a ca'a tī na yá"'á cuii"nyu". 15'Úú ní ca"'á: ¿Du'ú n'diī, Señor? Ní Señor miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Úú Jesús chi n'daā dī. 16 Naati nacuééⁿ di. ní cueendiī di. Cáávā chuū che'enaaán yen'ē di. Ní cu'neéⁿ dii lado yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ ndíí tiiiⁿ chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é ní caan'man di nduudu cuaacu yen'e dendú'ū chi n'dííchi di ve"'e dendú'ū chi 'úú diín chi 'cuun'mín náāan ven'ē

HECHOS 26 312

di. ¹⁷Maaⁿ ní 'úú ní dicho'ó dii nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e di ndúúcū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel. Ní taachi neⁿ'é yā sta'a yā dii ní 'úú nneé dii. ¹⁸Ní cuuví diiⁿ di chi 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueɛ snaaⁿ yā ní snaaⁿ yā ní tun'dáa di 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ná maāíⁿ ní naⁿ'á yā na dɛɛvɛ. Ní tun'dáa di 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e poder yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ ní naⁿ'á yā lado yeⁿ'ē Dendyuūs. Ní ndaācá yā 'úú ní 'úú inadach'ɛɛcú nuuⁿndi yeⁿ'é yā ní caavā chi cu'téénu yā yeⁿ'é. Ní véé herencia yeⁿ'é yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi Dendyuūs dindɛɛvɛ yā.

Pablo diín yā tan'dúúcā visión

¹⁹Cáávā chuū, n'diī rey Agripa, nguéé diín chi cheendiitú diín n'diichí cosa yeⁿ'ē Dendyuūs. ²⁰Naati caⁿ'á vmnaaⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé na váāⁿ Damasco, ní cuayiivi caⁿ'á na yáāⁿ Jerusalén ndúúcū nuuⁿmaⁿ na yáⁿ'āa yeⁿ'e Judea ndúúcū 'iin'yān s'een chi nguέέ yeⁿ'ē ndaata Israel chi canee cuuⁿmíⁿ yā chi ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā níícu cu'téénu yā Dendyuūs. Ní diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chí n'daacā n'dai ní ch'iⁿ'í yā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yā. ²¹Cáávā chuū 'ii"'yā" Israel s'ee" sta'á yā 'úú na váacū templo ní nadacadíínuuⁿ yā chi 'caa" nu" yā 'úú. ²²Ndyuūs chinnee yā 'úú chi cheé ndíí maaⁿ ní can'á nduudu cuaacu ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúūⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Nguéé n'deēe cá caⁿ'á yeⁿ'e dendu'ū chi caⁿ'a profetas ndúúcū Moisés yeⁿ'é dendu'ū chi canéé chí chiī. ²³Caati Cristo miiⁿ cánéé chi 'cueenu yā cuuvi ní 'iin'yān miiⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ nnduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní ngaⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'ē dɛɛvɛ nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel yeⁿ'é ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguếế yeⁿ'ē ndaata Israel.

Pablo ngaⁿ'a sa Agripa chi canéé chi cu'téénú yā

²⁴Can'a Pablo chúú cáávā maān sa. Festo gobernador miin ní can'a yuudu sa: Loco dii, Pablo. Cáávā chi n'geēn taaví dí chíín chi nduuví loco di.

²⁵Naati saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Nguếć loco 'úú, n'diī Festo, chi n'dai taavi. Ngaⁿ'á nduudu cuaacu chi n'dai. ²⁶Rey Agripa miiⁿ deenú ntúuⁿ yā chuū. 'Úú ngaⁿ'á nduucú yā yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē ndúúcū confianza. 'Úú nadacadiinúúⁿ chi déenu yā chuū. Nguεε chó'ōo chuū ná n'de'ei. ²⁷N'diī rey Agripa, ċ'áá i'téénu nī 'iin'yāⁿ profetas chi caⁿ'a nduudu yeⁿ'e Dendyuūs? 'Úú deenú chi i'téénu nī.

²⁸ Tuu'mi ní Agripa miiⁿ caⁿ'a sa chii sa Pablo: 'Tɛɛ 'tɛɛ nūuⁿ diiⁿ di chi cu'teenú ndaacá Dendyuūs.

²⁹Pablo miiⁿ ní caⁿ'ā sa: 'Úú ngiicá Dendyuūs ndii ta'lííⁿ o ndii ch'ɛɛtɛ, nguɛ́ɛ́ dámaāⁿ n'diī ti 'tiicá ntúūⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'é, cuuví cu'téenu ntuuⁿ yā Ndyuūs miiⁿ tan'dúúcā 'úú, naati nguɛ́ɛ́ cuneé yā ndúúcū cadenas 'cūū.

30 Taachí can'a sa chuū ncueen rey ndúúcū gobernador ndúúcū Berenice ndúúcū 'iin'yān chi caneé yā ndúúcū 'iin'yān s'een. 31 Taachí 'iin'yān s'uun cuen'é yā 'áámá lado can'á yā nguaan maán yā: Mar 'áámá nuunndi ch'εετε nguέε νέε yen'ē sa 'cūū nguεε chi 'caan'nun yú san'ā, ndíí nguέε chi can'a sa νάcūū.

³²Níícú Agripa nganā sa ngii sa Festo: Sá 'cūū cúúví nguánai sa nduuti chi ngué canā sa 'tíícā: 'Úú caná nanáan César.

Dicho'ó yā Pablo na yaān Roma

Taachí Festo ca'á yā orden chi cueⁿ'é 'nū na barco na yáⁿ'āa Italia, diíⁿ yā entregar Pablo ndúúcū taná" a 'ii" yā" chi preso yā capitán chí nguuvi sa Julio. Capitán miiⁿ chí yeⁿ'ē 'áámá taaⁿ soldados chi nguuvi Augusto. ²Cueⁿ'ē ntúun 'nū na 'aama barco ven'e váāⁿ Adramitio chi caama cáácá ní can'ā ná cheendi va'ai s'een yen'ē nuūnnīn'yán'ā na yáān s'een yen'e ván'āa Asia. Sndaá 'nū na barco ní cueⁿ'é 'nū. Ní canée sa ndúúcū nús'uu 'áámá saⁿ'ā chi nguuvi Aristarco yeⁿ'ē yáⁿ'āa Macedonia chi yeⁿ'ē yáāⁿ Tesalónica. ³Táámá nguuvi ndaá 'nū cheendi va'ai yen'e nuūnnī'yán'ā niinnuún na yáān Sidón. Julio miiⁿ diíⁿ yā ndúúcū Pablo miiⁿ tan'dúúcā amigo n'dai. 'Cuúⁿ yā chi cue"e sa naachi canee amigos ye"e sa. Amigos ca'á yā chi neⁿ'ē Pablo miiⁿ. Ní Pablo miiⁿ ntaavi'tuunúúⁿ sa. ⁴Ní cueⁿ'e ntúuⁿ 'nū na barco ní cho'ó 'nū cuaaⁿ ndiiya lado sur yeⁿ'ē isla Chipre caati 'yúúné ní contra yeⁿ'ē barco miiⁿ. ⁵Taachi cho'ōo cuaacú 'nū nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā cueⁿ'é 'nū niiⁿnuúⁿ yáⁿ'āa Cilicia ndii yáⁿ'āa Panfilia. Ndaá 'nū na yáāⁿ Mira chi 'áámá yáāⁿ yeⁿ'ē yáⁿ'āa Licia.

⁶Ní capitán chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā nndaaca yā 'áámá barco yeⁿ'ē yáāⁿ Alejandría chi naⁿ'ā yáⁿ'āa Italia. Cuchεє́ 'nū na barco miiⁿ ní cuinaⁿ'a 'nū. ⁷Ní ngíínū ngiīnū cueⁿ'é 'nū na barco chi 'nááⁿ taavi n'deēe nguuví. Ní cue^{n'}é 'nū ndúúcū nééné n'deēe peligro na barco niiⁿnuúⁿ ná yaāⁿ Gnido ní 'āā ntéé 'cuūⁿ 'yúúné chi caⁿ'á 'nū cuááⁿ vmnaaⁿ. Tuu'mi ní cueⁿ'é 'nū na nduu 'uuvi isla, isla Salmón chi canee niiⁿnuúⁿ ndúúcū isla Creta caati nguéé 'yúúné taaⁿ miiⁿ. ⁸Níícú a fuerza diíⁿ 'nū ndaá 'nū niiⁿnuúⁿ 'áámá yáāⁿ chi nguuvi Buenos Puertos ní niiⁿnuúⁿ yáāⁿ miiⁿ canéé yáāⁿ Lasea.

⁹Taachí cho'ōo 'naan tiempo cuen'é 'nū na barco ndúúcū nééné n'deēe peligro. 'Āā cho'ōo nguuvi yen'ē 'viicu chi nguéé che'é 'nū. Tuu'mi ní Pablo can'a yā chii yā 'iin'yān s'uun.
¹⁰Ní cān'a yā: Ndís'tiī san'ā, 'úú inaán chi 'āā nééné n'deēe peligro cuen'ē ndúúcu yú chi cuuvi ndaa yú. Nguéé dámaān carga yen'ē barco cuuvi ndáí caati ndii s'uuún cuuvi ndai yú.

¹¹Naati capitán miiⁿ ní n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'ē saⁿ'ā chi ndεē barco ndúúcū saⁿ'ā chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ veⁿ'ē barco miiⁿ ti 'āā chí caaⁿ'maⁿ 'nūū Pablo miiⁿ. ¹²N'deee n'dáí ináaⁿ yā chí 'āā ntéé n'daacā chi canee barco na cheendi va'āī ye"'e nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ tiempo chi 'iichε. Ní n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ nduuvidaamá yā chí caⁿ'a yā nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā yeⁿ'ē miiⁿ. Ní neⁿ'é yā chi ndaá yā na yáāⁿ Fenice chi 'áámá cheendi va'āī ye"'e nuū"nī"'yá"'ā ye"'e isla Creta chi canee cuaaⁿ ndiiya sur, cuaaⁿ naachi n'giiya 'yán'ā. Ní miin cánéé tiempo chi 'iiche.

'Yúúné táán na nuunnin'yán'ā

¹³Ndaā 'yúúné ngíinu yeⁿ'ē cuaaⁿ ndiiya tan'dúúcā chi nacadiinuuⁿ yā chí n'daāca. Candέε yā anclas cūū chi 'caanu barco miiⁿ ní cueⁿ'é yā

HECHOS 27 314

canéé diituú nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā niiⁿnúuⁿ isla Creta. ¹⁴Nguέέ neé 'naaⁿ ndaā táámá 'vúúné taān taavi chi nguuvi Euroclidón tan'dúúcā ciclón chi contra ye"'ē barco mii". 15 Taachi 'yúúné mííⁿ diiⁿ chi barco 'āā ntéé cuuvi can'a barco miin contra yen'ē 'yúúné, tuu'mí s'neeⁿ maáⁿ 'nū candéē 'yúúné barco miiⁿ naachi neⁿ'ē. Ní nús'uu cueⁿ'é 'nū 'tíícā. ¹⁶Ndaá 'nū na 'áámá isla chi nguuvi Clauda naachi nguéé véé 'yúúné taaⁿ. 'Āā nééné ngíⁿ'īi candέε yā barco 'liiⁿ vmnaaⁿ barco ch'eete ní dichiichí vā barco 'líín miin. 17 Taachi 'āā chí n'daí yā dichiichí yā barco 'lííⁿ ndúúcū 'ii'yū cuaaⁿ náávtaⁿ'ā, tuu'mi ní 'va'á yā chi ndáa yā Sirte chi 'áámá cuaan cheeti nuūnnīn'ván'ā naachi canéé ván'āa dúún naachí 'āā ntéé cuuvi caaca barco miiⁿ. Tuu'mi di'cua'á yā tíínūuⁿ yeⁿ'e barco miiⁿ. Tuu'mi ní chi 'néeⁿ yā barco miiⁿ chi cueⁿ'e maāⁿ ntúūⁿ. ¹⁸Ní diīⁿ 'yúúné miiⁿ chi cueⁿ'ē barco ndúúcū peligro ti 'yúúné tááⁿ. Chideeve táámá nguuvi tucá'a yā ndaavi yaí yā carga yeⁿ'ē barco na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. ¹⁹Ndiichí ndii 'ííⁿnúⁿ nguuvi miiⁿ ndúúcū ta'á yā chií yā nducuéⁿ'ē dendú'ū chi ndε̄ε barco na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. ²⁰Nguuvi nguuvi s'eeⁿ 'āā ntéé n'diichí 'nū 'yán'ā ndii nguεε ndúú 'íínnyún cucáávā 'yúúné táán míín chi nuunman ndiiví 'nū. Tuu'mí 'āā ntéé nacadiinúún 'nū chi nanguá" ai 'nū.

²¹'Āā 'nááⁿ nguuvi chi nguéé nge'é 'nū. Tuu'mi Pablo miiⁿ cheendii yā naavtaⁿ'ā yeⁿ'é nducyaaca 'nū ní caⁿ'a yā: Ndúúti chi ndís'tiī chí chi'téénu nī yeⁿ'é ní nguéé cueⁿ'ē yú na barco yeⁿ'ē isla Creta chi cuta'ā

yú peligro miiⁿ ndúúcū dendu'ū chi dindεē vú. ²²Maaⁿ ní cuuví ndis'tiī. Canee cúúⁿmíⁿ nī más cā ánimo caati nguéé mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi dindaí yā vida yeⁿ'é yā nguaāⁿ yú, dámaāⁿ barco miiⁿ chi cuuvi ndáí. ²³Caati maaⁿ nguiinú 'cūū canéé ángel yen'e Dendyuūs nduucú. 'Úú ní ye" e Dendyuūs 'úú ni 'úú dichii'vé 'iin'yān. 24 Can'a ángel miiⁿ chii yā 'úú: Pablo, nguéé 'va'ā di. Canee chi cuééndii di nanáán César. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'á yā na barco ndúúcu di cunduūchí 'iiⁿ'yāⁿ. ²⁵N'diichí nī compañeros. Cunee ngíínú nī ánimo caati 'úú i'teenú Dendyuūs. Canéé chi cuuvi tan'dúúcā chi chīi vā 'úú. ²⁶Canéé chí ca'ā naan yú na 'áámá isla.

²⁷Chiī ndiichí cuūuⁿ vaaⁿ níícú tan'dúúcā chi cuchií 'nū na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā chi nguuvi Adriático, ní cúchiī ná maⁿ'a yaaⁿ ní saⁿ'ā s'eeⁿ chi diiⁿ maneiar barco chí tuumicádíínuuⁿ sa chi 'āā snée 'nū niiⁿnuúⁿ na váⁿ'āa. ²⁸Tuu'mi ní ca'a nuuⁿ sá sonda ní ndaaca sa ngii ndiicú 'ya'āa chí yáánūuⁿ ní cho'ō ca ta'líín cuaan ymnaan nngueecunée sa ca'a nuuⁿ ntúuⁿ sa sonda. Ndaaca ntuuⁿ sa ndítiiⁿ'yu 'ya'āa chí yáánūuⁿ. ²⁹'Va'á yā chi ca'a naáⁿ yā na 'vaachií. Tuu'mi ní ca'ā nuún ya ná cuūún ancla cūū veⁿ'ē cuaaⁿ dáámí, cosa chi cueendii barco miiⁿ ní 'āā ntéé caaca. Ní snee ngíínú yā chi cúúví dɛɛvɛ. ³⁰Tuu'mi ní saⁿ'ā chi diíⁿ yā manejar barco ch'εεti yaaⁿ sá chi cáanu sa veⁿ'ē barco. Ní ca'a nuún yā barco 'líín na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Diíⁿ yā tan'dúúcā chi cangúu yā ancla cūū yen'e cuaan vmnaaⁿ barco miiⁿ. ³¹ Pablo miiⁿ

315 HECHOS 27, 28

caⁿ'a yā chii yā capitán: Ndúúti chi saⁿ'ā s'eeⁿ nguéé canee sa na barco miiⁿ ndís'tiī ní nguéé cuuvi nanguaⁿ'ai nī.

³²Tuu'mi ní soldados ch'iica sa lazo yen'ē barco 'líín'. Diin sá chí cuen'e maāan ní chindai.

33 Taachí caama chidεενε Pablo can'a yā chii yā nducyáácá 'iin'yān chi che'é yā. Ní can'a yā: Maan ní ndiichi cuūún nguuvi chí 'āā ntέξ ché'e nī ní 'cuεετίnée nī ndúúcū cuidado. Ní nguξέ che'é nī mar 'áámá yuūndū. 34'Úú ngiicá ndis'tiī chi ché'e nī maan níícú νξέ fuerza yen'é nī ti mar 'áámá yuūdū tiín nī nguξέ cuuvi ndai.

35 Taachí can'a yā chuū, sta'á yā pan. Ca'á yā gracia Ndyuūs nanáán nducyaaca yā ní taachi n'deé yā pan tucá'a yā che'é yā. 36 Tuu'mi ní nducyaaca yā canee cúúnmín yā más ca ánimo ní che'é ntuún yā. 37 Nducyácá 'nū chi snúun 'nū na barco tan'dúúcā 'uūvī ciento canéé 'iīnnūn ngeɛcu nditiin'yu 'áámá 'nū. 38 'Āā nduuví ditiinú yā. Diín yā chi nan'daa ca'áí barco miin. 'Canuún yā trigo chi ndéē barco miin na nuūnnīn'yán'ā.

Chindaí barco

39 Taachí chidεενε táámá nguuvi nguếε 'líntinaán 'nū tií yán'āa naachí snée 'nū naati n'diichí 'nū 'áámá lugar naachi νεε 'áámá playa o yán'āa ndúútīi. Nduuvidáámá 'nū nen'e 'nū cundaa 'nū na playa miin ndúúcū barco. 40 Ní chiica ntúun yā 'ii'yu yen'ē cucáávā chi ancla cūū chi canuún na nuūnīnīn'yán'ā. Tuu'mi ní cuaan dáámí barco miin nadatíi yā remos chi tan'dúúcā 'áámá tabla

chi diiⁿ guiar barco miiⁿ. Ní ch'eeⁿ yā tiīnūuⁿ miiⁿ yeⁿ'é cuaaⁿ vmnaaⁿ barco miiⁿ na 'yúúné ni cueⁿ'é 'nū na playa chi yán'āa ndúútiī. 41 Caⁿ'a 'naaⁿ 'nū naachi 'áámá lugar chí 'uūvī nuūⁿnīⁿ ní diíⁿ yā chi ndaā barco miiⁿ na yáⁿ'āa cuaaⁿ diituú cheeti nuūnnīn. Diín yā chi nacan'dáā barco 'iicu cuáán vmnaan veⁿ'ē barco miiⁿ chi canúúⁿ ca nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ 'āā na yáⁿ'āa canéé cheechi. Chééndii chi 'āā ntéé chiīcā 'iicu cuaaⁿ dáámí barco miiⁿ neⁿ'e nda'ai ndúúcū fuerza yen'ē nuūnnīn miiⁿ. ⁴²Tuu'mi ní soldado s'eeⁿ caⁿ'a yā chi 'caaⁿ'nuⁿ yā preso s'uuⁿ níícú mar 'áámá yā nguéé cuuvi cáan'vuun yā nuūⁿnīⁿ níícú cunaⁿ'a yā na yáⁿ'āa. ⁴³Naati capitán miiⁿ neⁿ'e sa dinguáⁿ'ai sa Pablo miiⁿ. Tuu'mí chícataáⁿ yā chí neⁿ'e soldado s'uuⁿ. Tuu'mi ní capitán chi ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ caⁿ'á sa chi nducyáácá yā chi cuuvi 'caa"'yuu" yā nuū"nī" níícú chi cun'daa yā vmnaāaⁿ nuūⁿnīⁿ ní 'caaⁿ'yuuⁿ yā ní nandaá yā na yán'āa ní nnguan'áí yā. 44 Níícú tanáⁿ'a yā ní na tablas yeⁿ'ē barco ndúúcū yá"'á ye"'ē barco cuuví nacan'dáa yā. 'Tíícā chiī nducyááca yā nanguá"ai yā nandáa yā na ván'āa cuūnmán.

Pablo snée yā na isla Malta

Taachi 'āā nnguan'áí 'nū chicadíínuun 'nū isla miin nguuvi Malta. ²'Iin'yān chi snéé na isla miin diín yā tratar nús'uu n'daacā caati tiiví yā yán'ā ní diín yā recibir nducyaaca 'nū cáávā chí 'iichɛ miin ndúúcū chi ngeen cúúvī. ³Tuu'mi ní Pablo miin nanguáin yā nduuvi táān dúunā yán'á cuunman ní ch'íi yā na

HECHOS 28 316

yán'ā. Ní 'áámá cúú cuen'e tī chéénu tī caavā chi 'íí'nūun ní chɛɛcú tī na tá'a Pablo miin. ⁴Taachi 'iin'yān chi snéé miinyā n'diichí yā cúú can'díícu tī na ta'ā Pablo tuu'mi ní can'a yā nguáán maán yā: Nduudu cuáácú sán'a 'cūū 'níín'nún sa 'iin'yān. 'Áárá chi nanguán'āī sa na nuūnīn'yán'ā nguéé 'cuáán chí cunduūchi sa.

⁵Naati Pablo miiⁿ ch'íidi sa cúú miiⁿ na yaⁿ'ā. Nguéé de'ē vee diíⁿ tī ndúúcu sa. ⁶'Iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ snéé ngíínú yā chi n'diichí yā chi cundiitu ta'ā sa o cundéévé sá chi 'cuūvī. 'Iiⁿ'yāⁿ s'ééⁿ ní ch'eetinéé ngíínú yā de'ē cuuví ndúúcu sa. Ní n'diichí yā chi nguee de'ē vee chiī ndúúcu sa. Tuu'mi ní na'dááⁿ yā vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'é yā cucáávā chi n'diichí yā. Tuu'mi ní caⁿ'a yā: Pablo miiⁿ ní dendyuūs saⁿ'ā.

⁷Na yáāⁿ miiⁿ vέέ yáⁿ'āa yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'ā ntíiⁿnyúⁿ yā chi ngúúví yā Publio. 'Iin'yān yáān miin diin yā recibir nus'uū. Ní tee yā naachí ch'eetinée 'nū 'iiⁿnūⁿ nguuvi. ⁸Ní chiida Publio canée yā na cama chi ngííta yā yen'ē ca'ai 'íín'nūun ndúúcū ca'āi yuuún. Tuu'mí chi ndaā Pablo ní n'diichí yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ch'íínú caⁿ'angua'á yā niicu s'nééⁿ Pablo miiⁿ ta'á yā cuerpo yeⁿ'é yā. Níícú nnduuva yeⁿ'é yā. ⁹Ch'íínú chí diíⁿ yā chuū tuu'mi ní cuchiī tanáⁿ'a yā chi snée yā na isla chi vɛɛ ntúūⁿ ca'ai yeⁿ'é yā. Ndaá yā naachi canéé Pablo ní nduuva ntúuⁿ yeⁿ'e yā. ¹⁰'Iiⁿ'yāⁿ s'úūⁿ dinéⁿ'e yā nús'uu ni diín yā n'daacā nduucú 'nū. Taachí chi ndaá 'nū na barco tee yā taanduvέέ cosa chi nen'e 'nū.

Pablo ndaá yā na yáāⁿ Roma

¹¹Ch'ɛɛtinéeⁿ 'nū 'iiⁿnūⁿ 'iiyu miiⁿ ní cueⁿ'é 'nū na barco chi

yeⁿ'ē yáāⁿ Alejandría chi ch'εεtinéé 'áámá tiempo 'iiche na isla miiⁿ. Barco miiⁿ ní cuaaⁿ vmnaaⁿ canéé imágenes ye" e Cástor ndúúcū Pólux chi dendyuūs s'een yen'e 'iin'yān miiⁿ. 12 Ní ndaa ntúuⁿ 'nū na yaāⁿ Siracusa ní ch'eetinéé ntuuⁿ 'nū yáāⁿ miiⁿ na 'iīⁿnūⁿ nguuvi. ¹³Yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ cueⁿ'e ntuúⁿ 'nū na barco niiⁿnuúⁿ ná 'diituú nuūⁿnīⁿ'vaⁿ'ā miiⁿ. Ndaa ntúuⁿ 'nū niiⁿnuúⁿ na yaāⁿ Regio. Táámá nguuvi cuayiivi chi ndáā 'yúúné yeⁿ'ē cuaaⁿ ndiiya sur ni ndii chiiⁿ ndii 'úúví nguuvi ndaa ntúuⁿ 'nū na yáāⁿ Puteoli. 14 Miiⁿ ní naachi ndaāca 'nū hermanos chi i'téénu yā Cristo di'cuíítu yā nús'uu ní 'cuɛɛtinéé 'nū ndúúcu yā ndɛēchē nguuvi. Ch'iinu ní cueⁿ'e 'nū chiicá 'nū yáāⁿ Roma. ¹⁵Taachi ch'iindiveeⁿ hermano s'uuⁿ yeⁿ'é 'nū ní can'dáa yā ní diíⁿ yā recibir nús'uu ndíí yáāⁿ Apio naachi vee nii'vēē ní ndii yáāⁿ chi nguuvi Tres Tabernas, Taachí Pablo n'diichi yā 'iin'yān, ca'á yā gracias Ndyuūs níícú νεε ca ánimo yeⁿ'e yā. ¹⁶Taachí ndaá 'nū yaāⁿ Roma, capitán diiⁿ sa entregar preso s'eeⁿ jefe. Níícú jefe miiⁿ 'cuuⁿ yā chi cunéé 'āā vi'i Pablo ndúúcū 'aama soldado chi diiⁿ sa cuidado 'iiⁿ'yāⁿ.

Pablo ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu na yáāⁿ Roma

17 Ch'íínú tá 'iīnnūn nguuvi Pablo miin ní ca'á yā chi cádiinuun san'ā n'geete yen'ē 'iin'yān Israel s'een. Níícú taachi nduuvídaama sa Pablo miin can'á yā chii yā san'ā: Ndís'tiī vi'í, 'úú ní nguéé de'ē vee diín ndúúcū 'iin'yān ndíí nguéé ndúú contra yen'e costumbre yen'e chiidā yú chi yen'ē ndíí vmnaan. Ní

'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā entregar 'úú ndíí yáāⁿ Jerusalén na ta'ā san'ā romano s'uun. ¹⁸Saⁿ'ā s'eeⁿ, ní taachi tuumicadiinúúⁿ sa ye"'é chi nguéé nuū"ndī ch'eete yeⁿ'é neⁿ'e sa nn'dεεchii sa 'úú caati nguéé indaaca sa mar 'áámá nuūnndi yeⁿ'é chi 'cuūví. ¹⁹Naati 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ snéé yā contra yeⁿ'é, chií obligado chi canéé chi can'á n'diichí sa"ā chi rey César. Nguéé de'ē caavā chi caacá contra 'iin'yān yen'é. 20 Chíín chi cucáávā 'úú chiicá n'diichí ndis'tiī maaⁿ níícú snaaⁿ nī, níícú ndee nduucú nī. Caati cucáávā chi canee ngiinú cosa yeⁿ'ē Israel, caneé chi diíⁿ sufrir ndúúcū cadena 'cūū.

2¹ Tuu'mí can'a sa chii sa Pablo: Nús'uu ní nguéé ndiín 'nū recibir carta yen'e yán'āa Judea cucáávā dii, ndií nguéé ndúú chiin ndaá mar 'áámá vi'i yú chi caan'mán yā nuunndi yen'ē di.
2² Naati nen'é 'nū 'caandiveén 'nū chí nadicadiinuun di caati cucáávā chí i'téénú dí. Nús'uu ní déénu 'nū chi nducuén'e cuaan ngan'a yā contra cosa chi i'téénu di.

²³Tuu'mi ndɛɛvɛ yā 'áámá nguuvi ní ndaā taaví 'iiⁿ'yāⁿ na vaacu sa. Ní Pablo miiⁿ caaⁿ'maⁿ cuaacú yā ní ch'in'í yā 'iin'yān yen'e chi Ndyuūs nga"'a yā ntii"nyú" yā ndíí naachi ngíí ndeeve ndíí naachi ngíí 'da'a. Ní ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Jesús tan'dúúcā chi ye" e Moisés. 'Āā 'tííca nūuⁿ yeⁿ'ē profetas chi ca'ā nduudu yeⁿ'é Dendyuūs. ²⁴'Iicu náⁿ'a yā ní i'téénu yā chi caⁿ'a sa. Niicu náⁿ'a yā nguéé i'téénu yā. ²⁵Naati nguéé nduuvidaamá yā. Ní cuindaacadáámí vā naati vmnáán vmnaan chi cuindaacadaamí yā Pablo miiⁿ caⁿ'a sa nduudu 'cūū ndúúcū 'iin'yān s'een tan'dúúcā chi caⁿ'a cuaacu Espíritu

N'dai yeⁿ'e Ndyuūs cucáávā profeta Isaías ndúúcū chiidá yú. Ní cāⁿ'a Espíritu N'dai chuū:

²⁶ Cueⁿ'e di yáaⁿ 'cūū níícú cuuvi di 'iiⁿ'yā̄ⁿ: N'giindiveéⁿ di ndúúcū veeⁿ di ní nguéé tuumicadiinuuⁿ di; inaaⁿ di ndúúcū nduutináaⁿ di ní nguéé i'téénu di;

²⁷ caati staava yen'e 'iin'yan yáan 'cūū nééné cheechi, níícú nguéé cuuvi tuumicadíínuun yā ndúúcū staava yēn'e yā ndúúcū veén yā nguéé n'dáácā ch'iindiveén yā, ndíí nguéé n'giindiveén yā ndúúcū veén yā, nduutináan yā ní nnduudí maan, tí nguéé chinaán yā ndúúcū nduutinaán yā, ndíí nguéé nangueecundií yā yen'ē nuundi yen'é yā caatí 'úú idiín chi nduuví n'dáí yā nanduūvā yen'é yā.

²⁸ Maaⁿ ní cádiinúúⁿ nī chiiⁿ chi Ndyuūs nadach'ɛɛcú yā nuuⁿndi yeⁿ'ē nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguɛ́ɛ́ yeⁿ'ē ndaata Israel cáávā chi 'tíícā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'e chuū.

²⁹Níícú taachi can'a sa nduudu 'cūū, 'iin'yān Israel s'een can'a yā. Nééné n'deeé can'a yā nguaan maán yā.

30 Pablo miiⁿ ní canée yā 'uūvī ndúuyū na 'áámá va'ai chí nadíí've yā. 'Iiⁿ'yāⁿ mííⁿ diíⁿ yā recibir ndúcyáácá yā chi nndaā na vaacú yā. ³¹ Caⁿ'á yā yeⁿ'ē chi Dendyuūs ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā níícú chi'cueeⁿ yā yeⁿ'ē Señor Jesucristo. Caⁿ'a yā ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé chiicatáaⁿ yā yēⁿ'e yā.

PABLO IDINGUÚⁿ YĀ CARTA 'CŪŪ YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ CHI SNÉE YĀ YÁĀⁿ ROMA

Pablo idinguún yā yen'e 'iin'yān yen'e yaacū yen'e yáān Roma

'Úú Pablo 'úú ní 'úú dichíí'vē Señor Jesucristo. Ndyuūs yaa'ví yā 'úú ni ndεενέ yā 'úú. Ní dichó'o yā 'úú chi cuuví apóstol chi candεέ nduudu yen'e Ndyuūs chi nduudu yen'e evangelio yen'e chi

nangua"'ai 'ii"'yā". ²Ndyuūs ní caⁿ'a yā n'deee n'dáí tiempo chi 'āā chó'ōo chi ca'a yā evangelio chí nduudu cuaacu chi nadanguáⁿ'ai yā taachi profetas ngaⁿ'á yā yeⁿ'ē. Ní dingúuⁿ yā na libro yeⁿ'e Dendyuūs yeⁿ'ē chúū. ³Nduudu 'cūū chi evangelio ní yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chi Daiya Dendyuūs. Cristo ní ndāa yā i"'yee"dí 'cūū ndúúcū cuerpo tan'dúúcā s'uuúⁿ cáávā na ndaata yeⁿ'ē rey David. ⁴Ní cucááva Espíritu chi n'dai taavi yeⁿ'e Cristo, Cristo dicuaacú yā chí Daiyá Ndyuūs ndúúcū poder yeⁿ'é Ndyuūs chi ch'eete taavi ca taachi nducuéeⁿ yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. ⁵Ní cáávā Cristo miiⁿ Ndyuūs tee yā 'aama favor 'úú ti dicho'ó yā 'úú chi 'úú cuuvi apóstol veⁿ'é vā cáávā chi duuchi Cristo. Ní cáávā

chi 'úú cuuvi 'cuuⁿ'míⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē nación táácā cuuvi cu'téénu yā Ndyuūs. Ní 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e yā. ⁶Ní ndís'tiī ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo caati Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yeⁿ'é Cristo ndís'tiī.

7'Úú idinguún carta 'cūū yen'e nducyáácá ndís'tiī chi snée nī na yáān Roma, ndís'tiī chi Ndyuūs nen'e yā ní yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuví yen'é yā ndís'tiī. Nen'é chi Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo tée yā ndís'tiī vaadī n'dai ca yen'é yā ndúúcū vaadī 'diīin yen'é yā.

Pablo neⁿ'e yā caⁿ'á yā yáāⁿ Roma

⁸Vmnááⁿ vmnaaⁿ ca'á gracias Ndyuūs cáávā Jesucristo cucáávā nducyaaca ndís'tiī caati 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmáⁿ iⁿ'yeeⁿdī ch'iindiveéⁿ yā tan'dúúcā chi ndís'tiī i'téénū nī Jesucristo ní ngaⁿ'á yā yeⁿ'e ndís'tiī. ⁹'Úú ndúúcū nuuⁿmaⁿ staavā yeⁿ'é dichii'vé Ndyuūs. Ní candeé nduudu ngai yeⁿ'e evangelio yeⁿ'e Daiyá yā. Ndyuūs deenú yā chi 'úú cueⁿ'e daāⁿmaⁿ nan'gaacú yeⁿ'e ndís'tiī ní taachí ngaⁿ'āngua'á ní ngaⁿ'āngua'á cucáávā ndís'tiī. ¹⁰Ní ngiicá Ndyuūs chi nduuti chi neⁿ'é yā chi tée yā

lugar 'úú chi tiempo 'cūū cuuví ndaá nanáán ndís'tiī. ¹¹Nen'e cá snaán ndís'tiī ní cunneé ndís'tiī ndúúcū Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs chi cu'téénu cá nī ní 'íícú ndís'tiī diitūu 'cuɛɛtinée nī ndúúcū chi i'téénu nī. ¹²Ní 'íícú ndís'tiī ndúúcū 'úú ca'á díítuu yú 'aama yú taama yú ndúúcū chi i'téénu yú ti daama daama i'téénu yú.

¹³Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, neⁿ'é chí cádiinuuⁿ ndís'tiī chi neené n'deee cuuví neⁿ'é chií n'diichí ndís'tiī naati ndii mááⁿ nguéé ngii chí chií. Ne"é n'diichí ndís'tiī caati tan'dúúcā chi véé n'gui'i yen'e cosecha 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī cuuvi tan'dúúcā n'gui'i yeⁿ'e cosecha yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é caati 'tíícā véé n'gui'i yeⁿ'é nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tanáⁿ'ā naciones yeⁿ'e iⁿ'veeⁿdí 'cūū. ¹⁴Ní 'úú cánéé chi cunneé 'iin'yān chi yen'e ndaata yen'é ndúúcū 'iin'yān chi yen'e tanán'ā naciones, 'iin'yān chi deenu ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé deenū. ¹⁵Ni 'tiicá ntúūⁿ 'úú caneé listo chi caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio chi nangua" ai 'ii" yā". Ní caa" má" nanáán ndís'tiī chi snee nī na yáān Roma.

Poder yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'é Cristo

¹⁶Ní nguéé 'cuinaán chi caan'mán nduudu cuaacu yen'e evangelio ti nduudu miin ní poder yen'é Ndyuūs. Ní nanguan'āī nducyáácá 'iin'yān chi i'téénu yā Cristo, vmnáán vmnaan 'iin'yān chi 'iin'yān Israel chi judío s'een. 'Tiicá ntúūn 'iin'yān s'een chi nguéé yen'e ndaata Israel. ¹⁷Ní nduudu cuaacu yen'e evangelio míín ní n'gin'i chi Ndyuūs ní diin

yā aceptar s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ cáávā chi i'téénu yú Jesucristo, ni dámaaⁿ cáávā chí i'téénu yú Jesucristo. 'Tíícā canee nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: 'Iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs diíⁿ yā aceptar chi cuuvi yeⁿ'é yā, 'cuɛɛtineé yā cucáávā chi i'téénu yā.

Núúⁿndí yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi snee yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū

¹⁸Déénu yú chi Ndyuūs ca'á yā castigo chi neené díítūu nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daacā idiíⁿ yā ndúúcū 'iin'yān chi dinuunndí yā. Ní cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'é yā nguεε n'gúúⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ cuuví deenú yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Castigo ye"'é yā ngíícá ndíí na va'ai cheeti nguuvi. 19 Ní 'iin'yān s'een chi deenu n'dáí yā cuuvi cadíínuun yā chí yeⁿ'e Ndyuūs caati Ndyuūs ch'íⁿ'í yā 'iin'yān s'een chuū. 20 Dendu'ū chi yeⁿ'é Ndyuūs chi nguέέ inaaⁿ yú cuuvi déénu yú cucáávā nducué" e chi Ndyuūs din'dái yā ndúúcū poder yeⁿ'é yā chí 'áámá cānee. Ní chuū cuuví snaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndii tiempo chi Ndyuūs din'dái yā in'yeendī. Ní deenú yā chi Ndyuūs ní Ndyuūs nuuⁿmáⁿ cuaacu. Ní nguéé cuuví caaⁿ'máⁿ yā chi nguéé cuuví n'diichí yā Ndyuūs. 21 'Iin'yān s'een n'diichí yā Ndyuūs naati nguéé chí'tēēnu yā Ndyuūs miiⁿ chí ch'eete yā ní nguéé ca'á yā gracias Ndyuūs. Nguéé 'tíícā diín yā. Naati nadicádíínuu yā yeⁿ'e dendu'u chi nguέέ dichíí'vē chi ye"'e maāi". Ní cáávā chi necio yā ch'eetinée yā na maāiⁿ. ²²'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nga" a yā chi deenu ca yā naati diín yā chi tonto yā. 23 Ní n'daán yā vaadī dεενε ngii yeⁿ'é Ndyuūs

ROMANOS 1, 2 320

chi canduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ cáávā santos ídolos o imágenes chi idin'dái 'iiⁿ'yāⁿ, santos chi tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí. 'Tíícā santos miiⁿ ndúúcū ídolos yeⁿ'e 'yáádā, ndúúcū ídolos yeⁿ'ē cúú ndúúcū ídolos yeⁿ'ē 'iiti chi cuūuⁿ cá'a tī.

²⁴Ní cáávā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ni nguéé neⁿ'e yā tuumicadíínuuⁿ yā ní Ndyuūs s'neéⁿ yā chi diíⁿ yā dendú'ū chi nguéé n'daacā chi neⁿ'e diiⁿ cuerpo yeⁿ'é yā. Ní diíⁿ yā ndúúcū cuerpo yeⁿ'é yā nguááⁿ maáⁿ yā dendu'ū chí vaadī 'cuíínuúⁿ. ²⁵Ní diíⁿ yā 'túúcā ti nguéé i'téénú yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs ti i'téénu yā nduudu yaadi. Ní dich'eeté yā dendu'ū chi Ndyuūs din'dái yā naati nguéé dich'eeté yā maáⁿ Ndyuūs chi din'dái yā dendu'ū. Nducyáácá 'iin'yān cuén'é daānman canéé chi dich'eeté yā Ndyuūs. 'Tíícā canee chi diíⁿ yā.

²⁶Ní cáávā chi diíⁿ yā 'tuucā Ndyuūs diíⁿ yā chi'nééⁿ maáⁿ yā 'iin'yāⁿ chi diíⁿ yā dendu'ū chi nguɛɛ n'daacā chi 'cuináaⁿ yā. Ní n'daataá s'eeⁿ nguɛɛ́ caⁿ'á yā ndúúcū saⁿ'a naati caⁿ'á yā ndúúcū n'daataá ní diíⁿ yā tan'dúúcā chi ch'iindivaacú yā ndúúcū vi'ī. ²⁷'Tiicá ntúūⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ nguɛ́ɛ́ caⁿ'á yā ndúúcū n'daataá naati caⁿ'á yā ndúúcū saⁿ'ā ni diíⁿ yā tan'dúúcā chi ch'iindivaacú yā ndúúcū vi'ī. Diíⁿ yā nguaaⁿ maáⁿ yā cosas chi vaadī 'cuíínūuⁿ ní sta'á yā castigo na cuerpo yeⁿ'é yā yeⁿ'e chi nguɛɛ n'daacā chi diíⁿ yā.

²⁸Ní cáávā chi nguết neⁿ'é yā ntiinaáⁿ yā Ndyuūs, Ndyuūs chi'néeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā nducuéⁿ'ē chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nadacadíínuuⁿ yā chi nguεε n'daacā. Ní diíⁿ yā cosas chi

nguέε canee chi diíⁿ yā. ²⁹'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nééné nadacadiinúúⁿ yā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi nguɛɛ n'daacā. Ní caⁿ'á yā ndúúcū n'daataá o saⁿ'ā chi nguɛɛ yeⁿ'e yā. Ní neené yaadiī'yá yā ní diíⁿ yā cosas yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. Ní neⁿ'é yā dendú'ū chi nguεε yeⁿ'e yā. Ní neene idií¹ yā cosa chi nguεε n'daacā ti ne"'e yā dii" yā 'tíícā. Ní neené nngueé yā. Ní n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní neené n'gɛɛcu cheendí yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ, ní nginnche'éí yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nééné nguεε n'daacā staava yeⁿ'é yā. Ní neené n'gɛɛcu cheendí yā ye"'e chi 'ii"'yā" dii" yā yeⁿ'e chi nguεε n'daacā. 30 Ngaⁿ'á yā yeⁿ'e chi nguέέ n'daacā yeⁿ'e taama yā. Nguéé neⁿ'é yā Dendyuūs. Ngaⁿ'á yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē s'uuúⁿ ní ngii 'cuináāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē s'uuúⁿ. Maáⁿ yā dich'ɛɛté yā 'iin'yān. Ní idiyaadí taaví yā ní nadacadíínuuⁿ yā cosa chí ngai chi nguee n'daācā. Ní nguéé i'téénu yā yeⁿ'ē chεεcú yā yeⁿ'e chiida yā. ³¹Nguéé itúúmícádíínuuⁿ yā, nguéé idiín yā chi ngān'a yā chi diíⁿ yā. Nguéé idinéⁿ'e yā 'iiⁿ'yāⁿ ní nguéé déénu yā nadach'eecú yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ 'áárá chí ngaⁿ'a yā chi nadach'ɛɛcú yā yeⁿ'e yā. Ní nguéé ya'āī 'iinú yā 'iin'yān. 32'Iin'yān s'eeⁿ nééné déénu yā chí Ndyuūs ngaⁿ'a yā chi canéé chi diiⁿ yā. Ni déénu yā chi 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé diíⁿ 'tíícā, tuu'mí chí 'cuūvi yā naati icandíícá yā chi idiíⁿ yā 'tíícā. Yeenú taaví yā taachi inaán yā 'iin'yān chi diíⁿ yā 'tíícā.

> Ndyuūs ináaⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi ní yeⁿ'e chi cuaacu

Ndís'tiī amigos yeⁿ'é, ¿'áá n'diichí nī dɛ'ē chi idiiⁿ

taamá yā o 'āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ? Véé nuuⁿndi yeⁿ'e maáⁿ yā taachi diín yā 'tíícā. Taachi n'diichí yā nuuⁿndi chi idiiⁿ taamá yā, ní maáⁿ yā diín yā 'tiicā, tuu'mi ní dich'eeté maáⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ²Deenu yú chi Ndyuūs diín yā cosa chi cuaacu taachi diín yā condenar 'iiʰ'yāʰ chi diíʰ yā chi ˈtúúcā. ³¿ˈÁá 'aacu nī chi Ndyuūs nguéé inaaⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi idiíⁿ yā 'túúcā taachi n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e taamá yā? Nguεε 'tíícā. ⁴ċ'Áá nguéé inee yiinú nī ye"é Ndyuūs cucáávā chi ya'ai 'iinú yā ndís'tiī ní ndai yā ndúúcū ndís'tiī ní teé yā ndís'tiī n'deee n'dáí favores yeⁿ'é yā ndúúcū vaadī 'diiíⁿ yeⁿ'e yā? Ní nguéé diíⁿ nī cuenta chi Ndyuūs tee yā ndís'tiī favores yeⁿ'e yā ní n'giⁿ'í yā ndís'tiī taaca cuuvi ndaacadaamí nī ye"'e nuu"ndi chi idiíⁿ nī. ⁵Naati 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā 'túúcā ní dicheechi yā staava yeⁿ'e yā. Ní nguéé ndaacadaamí yā yeⁿ'e nuundi yen'é yā. Cáávā chi idiín yā 'tíícā ní nduuvidáámá castigo yen'e maán yā nguuvi taachi Ndyuūs diín yā juzgar nuuⁿndi yeⁿ'e yú ní tée yā castigo ye"'ē chi dii" yú ndúúcū vaadī cuaacu. 6Ní Ndyuūs ní ca'a yā ca'áámá cā'aama 'iin'yān nadíí'vē yā yeⁿ'e chi diíⁿ yā. ⁷Ní ca'a yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi chεέ yā chi diín yā nducuén'ē chi n'daacā, ní n'nuún yā, ní diín yā nducuén'ē chi yeⁿ'ē va'ai chεεti nguuvi, ní diíⁿ yā chi honrado yā. ⁸Naati 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e nducuéⁿ'ē yeⁿ'e maáⁿ yā ní nguéé i'téénu yā nduudu cuaacu ye"'é Ndyuūs naati dií" yā nducué"'ē chi nguee n'daacā, Ndyuūs nguéé canee yiinú yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

Ní ca'á yā castigo 'iin'yān s'een. 9Ní nducyáácá 'iin'yān chí nguéé n'daacā idiín yā canéé chi n'deee n'dáí 'cuéénú yā cuuvi, vmnáán vmnaan 'iin'yān chi yen'e ndaata Israel chí judíos ní cuayiivi ní 'iin'yān chi nguéé yen'e ndaata Israel. 10 Naati Ndyuūs diín yā chi dɛɛvé 'iin'yān ní dich'ɛɛté yā 'iin'yān ní ca'a yā vaadī 'diiín yen'é nducyáácá 'iin'yān chi din'daacá yā, vmnáán vmnaan 'iin'yān yen'e ndaata Israel ní cuayiivi 'iin'yān chi nguéé yen'e ndaata Israel.

¹¹Caati nanááⁿ Ndyuūs ní 'āā daamá nūuⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. ¹²Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi idinuuⁿndí yā chi nguéé ndúúcū ley yeⁿ'e Moisés miiⁿ ní cuuvi ndái yā nguéé ndúúcū ley miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi idinuuⁿndí yā ní ndεε yā ley yeⁿ'e Moisés miiⁿ tuu'mi ní ley miíⁿ nūuⁿ ní cuuví yā castigo. 13 Caati nguéé cuaáⁿ Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ chi dámaaⁿ chi n'diichí yā ley miiⁿ naati Ndyuūs cuaáⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ. ¹⁴Ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel s'eeⁿ ní nguέέ déénu yā yeⁿ'ē ley Moisés, naati neⁿ'e yā cadiinúúⁿ yā diíⁿ yā cosa chi cuaacu tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ, 'áárá chí nguéé ndúúcū ley miiⁿ vέέ 'aama ley yeⁿ'é yā chi 'āā vi'í cā nguaaⁿ maáⁿ yā. ¹⁵Ní ch'in'í yā cáávā chi idiin yā chi ley yeⁿ'é Ndyuūs tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ na staava yeⁿ'é yā 'tíícā canéé. Ní chiiⁿ chi diíⁿ yā ní 'áámá prueba yeⁿ'e chuū ní chiiⁿ chi nadacadiinúún yā diín yā condenar maáⁿ yā o caaⁿ'maⁿ cuaacu yeⁿ'é maáⁿ yā. ¹⁶Ní taachi ndaá nguuvi chi Ndyuūs diín yā juzgar cáávā Jesucristo miiⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ

ROMANOS 2 322

ndúúcū nducuén'ē chi yen'e 'iin'yān maán yā canúún n'de'ei na staava yen'é yā, tuu'mi ní Ndyuūs diín yā chuū ndúúcū nduudu cuaacu yen'e yā chi nadanguan'ai 'iin'yān'. Chuū ní nduudu cuaacu chi 'úú Pablo ngan'á.

'Iin'yān Israel s'een ndúúcū ley yen'e Moisés

¹⁷Diiⁿ ní ngaⁿ'a di chi 'iiⁿ'yāⁿ Israel di. Ní ngaⁿ'a di chi i'téénú dí ley yeⁿ'e Moisés ní dich'ɛɛté maāⁿ di dii. Ní dii nga" a di chi ye" é Ndyuūs dii. 18 ¿'Áá déénú di dɛ'ɛ chi neⁿ'e Ndyuūs ní ley chi 'cuuⁿ'miⁿ di chi cuuvi in'nuuⁿ di dendu'ū chi n'daacā ca chi diiⁿ di? 19 ¿'Áá déénu di chi cuaacu chi cuuvi ca'cueeⁿ di 'iiⁿ'vāⁿ chi ngueenáán o 'iin'yān chi nguéé dε'ε vεε deenu, ní ndεε di nduudu chi tan'dúúcā chideeve nanáán 'iin'vān chi ngiica yā na maāiⁿ? ²⁰ ¿'Áá i'teenu di chi cuuví diiⁿ di ca'cueeⁿ di 'iiⁿ'yāⁿ chi tonto yā ní táácā chi ngi'cueeⁿ di da'caiyáā? ¿Ní ndúúcū lev veⁿ'e di νέέ nducuéⁿ'ē chi diiⁿ chi cuuví deenu di vaadī cuaacu? ²¹Díí chi ngi'cueeⁿ di tanáⁿ'a yā, ¿dɛ'ɛ cáávā chi nguéé ngi'cueeⁿ maāⁿ di dii? Díí chi nga" a di 'ii" yā" chi nguéé canéé chi diduucú yā, ¿de'ē cáávā chi diduucú di? 22 Díí san'ā o n'daataá chi nga" a di chi 'ii" yā" nguéé can'á yā ndúúcū isan'ā o n'daataá chi nguéé yeⁿ'é yā, ¿de'e cáávā chí maan dí cana di ndúúcū n'daataá o isaⁿ'ā chi nguéé yeⁿ'e di? Díí chi nguéé ngii n'diichí di santos ídolos, ¿de'ē cáávā chi diduucu di vaadī 'cuiica yeⁿ'e yáacū yeⁿ'e santos ídolos? ²³Díí chi ngaⁿ'a maaⁿ di ven'e di chi ch'eete di cucáávā chi canee di ndúúcū ley yeⁿ'é Ndyuūs

¿dɛ'Ē cáávā chi nguéé diin di honrar Ndyuūs? 'Tiicá diin di caati nguéé diin di tan'dúúcā chi ngan'a ley chi Ndyuūs tee yā dii. ²⁴Canéé nguūn na libro yen'é Ndyuūs 'tiicā: 'Iin'yān chi nguéé yen'e ndaata Israel nguéé n'daacā ngan'a yā yen'e chi duuchi Ndyuūs. Ní chuū ni nuunndi yen'e di.

²⁵Cuaacu nííⁿnyúⁿ chí ley yeⁿ'e circuncisión yeⁿ'e saⁿ'a Israel s'eeⁿ ní dichíí'vē cáávā di nduuti chi diiⁿ di chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés. Ní ndúúti chi nguéé diiⁿ di chi ngaⁿ'a ley miiⁿ, tuu'mi ní canee di tan'dúúcā saⁿ'ā chi nguéé circuncidado di. 'Tíícā canee di. ²⁶Ní ndúútí chi 'áámá saⁿ'ā chi nguéé veⁿ'ē ndaata Israel ní nguéé circuncidado yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés, naati saⁿ'ā miiⁿ diiⁿ sa chi ngaⁿ'a ley miiⁿ, saⁿ'ā miiⁿ 'aara chi nguéé circuncidado sa, Ndyuūs diíⁿ yā cuenta yeⁿ'e san'ā miin chí tan'dúúcā chi circuncidado, 'tiica sa, ²⁷Saⁿ'ā chi nguéé circuncidado na cuerpo yeⁿ'e sa ní diiⁿ sa tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley, saⁿ'ā miiⁿ diiⁿ sa condenar dii chi nguéé diiⁿ di tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley 'áárá chí véé ley yeⁿ'e di ní canee circuncidado di na cuerpo yeⁿ'e di. ²⁸Cuaacu nííⁿnyúⁿ nguέέ nduudu cuaacu chi 'áámá san'ā ní saⁿ'ā Israel chi ndíí sa circuncidado ndúúcū seña na cuerpo yeⁿ'e sa. Ndíí nguéé ndúú chi nduudu cuaacu chi circuncisión chi seña chi canee na cuerpo yeⁿ'e sa diiⁿ chi Israel sa. ²⁹Nguéé 'tíícā. Saⁿ'ā chi cuaacu nííⁿnyúⁿ chi saⁿ'ā Israel miiⁿ, saⁿ'ā miiⁿ ní saⁿ'ā chí circuncidado na staava veⁿ'e sa. Chuū ní circuncisión chi cuaacu níínnyún chi 323 ROMANOS 2, 3

cuaacu. Nguéé tan'dúúcā chi canee nguūⁿ na ley yeⁿ'e sa naati chi yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Saⁿ'ā chi circuncidado na staava yeⁿ'e sa, Ndyuūs n'diichinee yā chi saⁿ'a n'dai sa. Nguéé cuuvi n'diichinee saⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

Tuu'mi ní ¿dε'ε̄ chíí'vε̄ cáávā chi saⁿ'ā miiⁿ chi saⁿ'ā yeⁿ'e ndaata Israel? ¿O dé'ē dichíí'vē nduuti chi sa" a ní circuncidado sa? ²N'dáácā n'dai dichíí'vē cáávā n'deee n'dáí razones. Vmnááⁿ vmnaaⁿ Ndyuūs s'neeⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'e ley yeⁿ'é yā vmnaaⁿ ndís'tiī chi 'iin'yān Israel. ³Ní nduuti chi náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ Israel nandaacadaamí yā yen'e chi i'téénu yā, ¿'áá cucáávā chiiⁿ chí diíⁿ Ndyuūs chi nguéé dichíí'vē chiiⁿ chi Ndyuūs ngaⁿ'a yā chi caⁿ'á yā diiⁿ yā? Nguéé 'tíícā. ⁴Ndyuūs ní cuaacu ní diíⁿ yā nducuéⁿ'ē chi cuaacu naati nducyaaca 'iin'yān ye"'e i"'yee"dí 'cūū nga"'a nduudu yaadi. Canéé nguūn na libro yen'e Dendyuūs ní Ndyuūs ngaⁿ'á yā 'tíícā:

Canee chi 'cuuⁿ'miⁿ di 'iiⁿ'yāⁿ cáávā nduudu chi ngaⁿ'a di chí díí diiⁿ di chi cuaacu ní naachi n'diichí yā dii, deenú yā chi díí ní diiⁿ di chi cuaacu.

⁵Ní taachi diiⁿ yú cosas chi nguɛɛ n'daacā, tuu'mi ní más ca 'cuuⁿ'miⁿ chi Ndyuūs chí cuaacu, ċdɛ'Ē cuuvi caaⁿ'maⁿ yú? ἐ'Áá caaⁿ'maⁿ yú chi Ndyuūs nguɛ́ɛ diíⁿ yā cosas chi cuaacu taachi diíⁿ yā castigar s'uūuⁿ? Nguɛ́ɛ 'tíícā. ('Úú ngaⁿ'á tan'dúúcā chi ngaⁿ'a 'iin'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.) ⁶Nduuti chi Ndyuūs nguɛ́ɛ diíⁿ yā tanducuéⁿ'e chi

n'daacā, ¿táácā cuuvi diiⁿ yā juzgar nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī? Diíⁿ yā juzgar 'iiⁿ'yāⁿ caati diíⁿ yā tanducuéⁿ'ē chi n'daacā.

⁷Ní ndúúti chi nduudu yaadi miiⁿ yeⁿ'e yú dichíí'vē chi cuuvi dich'ɛɛtɛ ca yú Ndyuūs, ¿dɛ'ē cúúvī chi Ndyuūs diíⁿ yā juzgar nuuⁿndi yeⁿ'e yú chi nuuⁿndi yú? ⁸ ¿Dɛ'ē cúúvī chi nguéɛ́ ngaⁿ'a yú 'tíícā? S'uuúⁿ ní diiⁿ yú cosas chi nguɛɛ n'daacā ní cuuvi candɛɛ cosas chi n'daacā yeⁿ'ē. 'Tíícā ngaⁿ'a tanáⁿ'a yā chi s'uuúⁿ ngi'cueeⁿ yú 'tíícā ní nguɛɛ́ n'daacā yeⁿ'e yú. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní canee chi condenado yā.

Nducyáácá 'iin'yān ní dinuunndi yā

⁹ ¿Dɛ'Ē tuu'mi ngan'a yú? ¿'Áá n'daacā ca s'uuún chi 'iin'yān Israel s'uuún nguéé ti 'iin'yān chi nguéé 'iin'yān Israel? Nguéé 'tíícā. Ndís'tiī deenú nī tan'dúúcā chi ngan'á chí s'uuún dinuunndi yú tan'dúúcā 'iin'yān chi nguéé yen'e 'iin'yān Israel dinuunndí yā. Ní nducyaaca 'iin'yān dinuunndí yā ní na poder yen'e nuundi snée yā. ¹⁰ Canéé nguūn na libro yen'e Dendyuūs 'tiicā:

Nguéé 'iin'yān chi n'dáí yā, nguéé mar 'áámá yā.

- ¹¹ Nguéé véé mar 'áámá 'iin'yān chi tuumicadíínuun yā, nguéé véé mar 'áámá 'iin'yān chi in'nuún yā Ndyuūs.
- ¹² Nducyáácá yā ndaacadaamí yā yeⁿ'e Ndyuūs, nducyáácá yā diíⁿ yā cosas chi nguεε n'daacā. Nguéé 'áámá yā chi n'daacā idiíⁿ yā, nguéé ndíí mar 'áámá yā.
- ¹³ Daandú yā canéé tan'dúúcā 'áámá yáinyāⁿ chi candá'āī,

ROMANOS 3 324

'tíícā daandú yā; ní nginnche'éí yā 'iin'yān ndúúcū cheendi yā. Ní chɛɛti cheendí yā ní snúū tan'dúúcā chi veneno yen'ē cúú 'tíícā cheendí yā ndúúcū nduudu chi tan'dúúcā veneno, 'tíícā.

¹⁴ Dámaāⁿ ngaⁿ'á yā ndúúdú taaⁿ contra yeⁿ'e 'iin'yāⁿ ndúúcū nduudu chi nguéé n'daacā.

¹⁵ Ní neene nadacádíínuuⁿ yā chi 'caaⁿ'nuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ.

16 Ní nducuén'ē cuaan naachí can'á yā, diín yā chi 'iin'yān cunncáā 'cueenú yā cuuvi ní dituūví yā nducuén'ē dendu'ū ndúúcū vaadi cadíínūun yen'é 'iin'yān s'een.

¹⁷ Ní nguéé déénu yā yeⁿ'e yúúní chi candeē na vaadī 'diīiⁿ yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁸ Ní nguéé nadacadíínuuⁿ yā chi canee chi 'va'a yā Ndyuūs.

19 Maan ní s'uuún deenu yú chi tanducuén'ē chi canéé nguūn na ley yen'e Moisés ní cáávā 'iin'yān chi n'gɛɛtinee yā ndúúcū ley miin. Ní cáávā 'iin'yān s'een 'āā ntéɛ caan'man yā nanáán Ndyuūs chi nguɛɛ deenú yā yen'ē. Ní 'íícú ley miin diiin chi Ndyuūs can'á yā n'diichi yā nuunndi yen'é nducyaaca 'iin'yān yen'e núúnmán in'yeēndī. 20 Ní Ndyuūs nguɛɛ diín yā recibir 'iin'yān cáávā chi diín yā tan'dúúcā chi ngan'a ley miin caati ley miin n'g'in'i s'uuún chi vɛɛ nuunndi yen'e yú nanáán Ndyuūs.

Ndyuūs nadingua"ai yā 'ii"yā" caati i'téénu yā Jesucristo

²¹Maaⁿ ní nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs n'giⁿ'i s'uuúⁿ chi Ndyuūs diíⁿ yā recibir s'uuúⁿ manera chi 'āā

vi'í cā ye"'e ley mii". Ní canéé nguū" na libro ye"'é ley ye"'e Ndyuūs ye"'e chuū naachi sa"'a profetas nga"'a yā nduudu cuaacu ye"'e chuū. ²²Ndyuūs diíⁿ yā recibir nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ dámaāⁿ cáávā chi i'téénu yā Jesucristo ní nanááⁿ Ndyuūs nducyáácá 'iin'yān yen'e núúnmán iⁿ'yeēⁿdī 'āā daamá nūuⁿ. Ndyuūs nguéé n'dáan yā. 23 Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmáⁿ iⁿ'veeⁿdī ní dinuuⁿndí yā ní nguéé cuuvi diīⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi dεενε n'dai tan'dúúcā Ndyuūs chi deeve n'dai. 24 Naati Ndyuūs cáávā chi n'dai taaví yā diíⁿ yā recibir 'iin'yān cucáávā Jesucristo chi nadanguá" ai yā 'ii" yā". Ní Jesucristo nadíí've yā nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ lado yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ. ²⁵Ní Ndyuūs dicho'ó yā Jesucristo i"'yee"dí 'cūū lado ye"'e ofrenda chi ch'īi yā caava nuuⁿndi yeⁿ'e nducyáácá 'iin'yān. Ní cáávā chi ch'iī Cristo, Cristo cuuvi nadach'eecú yā nuuⁿndi yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo. 'Tíícā Ndyuūs ch'in'i yā 'iin'yān táácā cuuvi ndaa yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní tiempo chi chó'ōo ní Ndyuūs chi n'dai taavi ch'in'i yā 'iin'yān chi Ndyuūs diín yā cosas chi cuaacu taachi nguéé diín yā cuenta yen'e nuundi yen'e 'iiⁿ'yāⁿ taachi 'āā 'cuéé dicho'ó yā Cristo. 26 Ní 'tiicá ntúūn tiempo 'cūū Ndyuūs cáávā chi nadach'eecú yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ní ch'iⁿ'i yā chi ca"'á yā chi dií" yā recibir 'ii"'yā" chí cuuví yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ. 'Tíícā Ndyuūs ch'iⁿ'i yā chi cuaacu yā. Ní diín yā chi nducyáácá 'iin'yān chi i'téénu yā Cristo ní yen'e yā 'iin'yān.

²⁷Maaⁿ ní ¿dé'ē cúúvī chi 'iin'yāⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chi ch'ɛɛté yā?

325 ROMANOS 3, 4

Nguết cuuví yā. ¿De'ē cáávā? ¿'Áá cáávā chi diiⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ? Nguết 'tíícā. Naati maaⁿ ní Ndyuūs diíⁿ yā recibir s'uuúⁿ dámaāⁿ cáávā chi i'teenu yú Jesucristo. ²⁸ Maaⁿ ní n'diichi yú chi Ndyuūs diíⁿ yā recibir 'iiⁿ'yāⁿ caati cucáávā chi i'téénu yā Jesucristo ní nguết caavā chi diíⁿ yā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ.

²⁹¿'Áá Ndyuūs ni dámaāⁿ Ndyuūs yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi judíos? ¿'Áá nguéé Ndyuūs ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e ndaata Israel? Cuaacu chi Ndyuūs ní Ndyuūs dendú'ū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ yeⁿ'e ndaata Israel. 30 Cuaacu chi véé 'áámá n'dyán'ā Ndyuūs. Ní Ndyuūs diín yā recibir nducyáácá 'iin'yān chi i'téénú yā Cristo 'iiⁿ'yāⁿ chi Israel s'eeⁿ ní 'tiicá ntuūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ yeⁿ'e ndaata Israel. ³¹ Maaⁿ ní ¿'áá cucáávā chi i'téénu yú Jesucristo chi diiⁿ yú chi nguếć 'caandiveeⁿ yú tan'dúúcā chi nga" a ley mii"? Ní ley miiⁿ 'āā vi'i caā yeⁿ'e yú. Ní nguéé dichíí'vē s'uuúⁿ. Mar 'áámá naaⁿ, nguεε 'tíícā. N'giindiveeⁿ ca yú chí nga"'ā ley mii".

Tan'dúúcā chí diin Abraham

¿Dɛ'Ē ngan'a yú yen'e chiida yú Abraham chi chiida ndaata yen'e yú? ¿Dɛ'Ē nndaacá yā nanáán Ndyuūs? Nduuti chi Ndyuūs diín yā recibir Abraham miin cáávā cosa chi diín yā, tuu'mi ní Abraham cuuvi caan'mán yā chi ch'ɛɛtɛ maán yā. Nguéé cuuvi caan'mán yā chi ch'ɛɛtɛ maán yā nanáán Ndyuūs.

Canéé nguūn na libro yen'e Dendyuūs 'tíícā: Abraham i'téénu yā Ndyuūs ní cáávā chi i'téénu yā

Ndyuūs, Ndyuūs diín yā recibir Abraham miiⁿ chi yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴Maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ ní sta'a yā chíí'vē yen'e ntiinnyun yeⁿ'é yā. Nguéé nadacadíínuuⁿ yā chi chíí'vē yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā ní 'aama regalo naati tan'dúúcā 'áámá cosa chi can'diicú yā. ⁵Maaⁿ ní nduuti chi 'áámá 'iin'yān i'téénu yā Jesucristo ní nguéé cuuvi diín yā ntiiⁿnyuⁿ cáávā chi cuuvi cu'téénu yā. Ní Ndyuūs diíⁿ yā recibir 'iiⁿ'yāⁿ nuundi chi cuuvi yen'é yā, tuu'mi ní Ndyuūs diín yā recibir 'iin'yān miin caati i'téénu yā Jesucristo. 6'Tiicá ntúūⁿ tiempo chi 'āā chó'ōo David ngaⁿ'á yā 'tíícā yeⁿ'e chuū. N'dai sa" a chí Ndyuūs dií yā recibir chi yeⁿ'é yā saⁿ'a. Ní saⁿ'ā miiⁿ ní n'dai sa n'dáá rá chi nguéé idiiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ chí cuuvi yeⁿ'é Ndyuūs. ⁷'Tíícā ngaⁿ'a sa:

> Dε'ε chúúcā n'dai 'iin'yān chi Ndyuūs nadach'εεcú yā nuunndi yen'e yā ní divíi yā nuunndi yen'é yā chi 'āā ntέέ νεε.

⁸ Dε'Ē chúúcā n'dai 'iin'yān chi Ndyuūs diin cuenta yā chi nguεε vέέ nuunndi yen'é yā.

⁹Ní yen'e chi ngan'a David yen'e chi de'ē chúúcā n'dai 'iin'yān, ¿'áá dámaān caava 'iin'yān Israel chi yen'e na circuncisión? Nguɛɛ 'tíícā, ti cáávā 'iin'yān chi nguɛ́ɛ yen'e 'iin'yān Israel ní nguɛ́ɛ vɛ́ɛ ley yen'e circuncisión yen'e yā. 'Āā ngan'a 'nū chi canée nguun na libro yen'e Ndyuūs 'tíícā. Abraham i'téenu yā Ndyuūs ní cáávā chi i'téenu yā Ndyuūs, Ndyuūs diín yā recibir Abraham miin chi yen'é yā 'iin'yān. ¹0 ¿Dɛ'ē tiempo chi

ROMANOS 4 326

Ndyuūs diíⁿ yā recibir Abraham miiⁿ? ¿'Áá taachi 'āā cuéé cuuvi circuncidado o cuaviivi taachi chii yā circuncidado? Ndyuūs 'āā diín yā recibir 'iin'yān taachi 'āā cuéé cuuvi yā circuncidado. 11 Cuayiivi chi Abraham i'téénu yā Ndyuūs, tuu'mi ní chií yā circuncidado. Ní chuū ní 'áámá seña chi Ndyuūs diíⁿ yā recibir Abraham miiⁿ cáávā chi i'téénu yā Ndyuūs. Ní chuū ní diíⁿ yā chi Abraham miiⁿ ní cuuví yā chiidaá nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs 'áárá chi nguéé chií yā circuncidado. Ní 'tíícā Ndyuūs ngaⁿ'á yā chi diíⁿ yā recibir 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé circuncidado yā. 12 Cuaacu chi Abraham ní chiidaá 'iin'yān circuncidado yā chi Israel. Naati 'tíícā chiidaá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé dámaāⁿ cáávā chi circuncidado yā naati cáávā chi i'téénu yā Ndyuūs tan'dúúcā chi Abraham chi'téénu yā Ndyuūs vmnáán vmnaan taachi 'āā cuéé cuuvi yā circuncidado yā.

Compromiso chi diíⁿ Ndyuūs ní chiī cucáávā chi chi'teenú 'iiⁿ'yāⁿ

13 Ndyuūs can'a yā chīi yā
Abraham chi in'yeendí 'cūū cuuvi
yen'e Abraham ndúúcū 'iin'yān yen'é
yā chí cuchii cuayiivi ní Ndyuūs
can'a yā chii yā Abraham 'tíícā. Ní
nguéé cáávā chi idiin Abraham chi
ngan'a ley caati cáávā chi i'téénu
yā Ndyuūs. Ní cáávā chi i'téénu
yā Ndyuūs, Ndyuūs diín yā cuenta chi
san'ā Abraham miin ní yen'é yā. 14 Ní
nduuti chi 'iin'yān chi véé ley yen'e
yā ní diín yā chi ngan'a ley miin ní
cuuví yen'é yā chiin chi Ndyuūs
can'a yā chi ca'a yā, tuu'mi ní nguéé

dichíí'vē yen'ē 'iin'yān chi i'téénu yā Ndyuūs. Ní nguéé dichíí'vē chiin chi Ndyuūs can'a yā chi ca'a yā chi cuuvi yen'é yā cáávā chi i'téénu yā. 15 Naachi véé ley, véé castigo cáávā 'iin'yān chi nguéé diín yā chiin chi ngan'ā. Naachi nguéé véé ley, 'iin'yān nguéé cuuvi diin yā nuunndi chi contra ley.

¹⁶Ndyuūs caⁿ'a yā chi ca'a yā compromiso yeⁿ'é yā, compromiso chi n'dai taavi 'iin'yān chi cuuvi yeⁿ'é yā cucáávā chi i'téénu yā Ndyuūs ní nguɛɛ nadíí'vɛ yā yeⁿ'ē. Ni 'tíícā seguro cānee chi Ndyuūs caⁿ'a yā chí ca'a yā chi cuuvi yeⁿ'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e ndaata Israel ní nguéé dámaāⁿ caava 'iiⁿ'yāⁿ chi véé ley yeⁿ'é yā ní diíⁿ yā chi nga" a ley mii", naati cáávā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs tan'dúúcā chi Abraham chi'téénu yā Ndyuūs. 'Tíícā Abraham miiⁿ ní cuuvi chiidaá nducyaaca s'uuúⁿ. ¹⁷Ní canéé nguūⁿ na libro ye"'é Ndyuūs 'tíícā. Ndyuūs ngaⁿ'a yā ngii yā Abraham: Díí Abraham, 'úú idiín chí díí cuuvi chiidaá 'yaaⁿ n'dáí naciones. Ní nanááⁿ Ndyuūs chuū ní n'daacā canee, ní Abraham ní i'téénu yā Ndyuūs chi cuaacu ca'á yā vida 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí. Ní caⁿ'á yā din'dai yā cosas chi 'āā cuéé snaaⁿ yú.

¹⁸Abraham miiⁿ taachi 'āā cuéɛ́ de'ē vɛɛ chi cānee ngíínú yā, chi'teēnu yā Ndyuūs. Ní Ndyuūs ní diíⁿ yā chí cūnee ngiinú yā yeⁿ'ē chi Ndyuūs caⁿ'a yā ca'a yā chi cuuví yeⁿ'e yā. Ní cáávā chuū ni Abraham miiⁿ ní chiī chiidaá 'yaaⁿ n'dáí naciones tan'dúúcā chi Ndyuūs 'āā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e yā. Ní Ndyuūs ngaⁿ'á

327 ROMANOS 4, 5

yā: 'Tíícā cuuví 'yaaⁿ taavi ndaata yeⁿ'ē dii. ¹⁹Saⁿ'a Abraham miiⁿ 'āā ngii sa tan'dúúcā 'aama ciento nduūyū ye"e sa. Ni 'tiicá ntúū" véé nduūyū ye"'e Sara chi n'daata ye"'ē sa. Ní caneé yā tan'dúúcā 'iin'yān chi n'diī caati Abraham ndúúcū Sara miiⁿ nguéé ch'iīndī daiya tá. 'Áárá chi 'tíícā ní nguéé ch'iindi daiya yā Abraham miiⁿ chi'téénu yā Ndyuūs. ²⁰Ní nguéé diíⁿ yā 'uūvī vaanicadíínuūⁿ yeⁿ'e yā yeⁿ'e chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi diiⁿ yā cááva yā naati chi'teēnu cá yā ní véé ca confianza ye"'é yā ndúúcū Ndyuūs. Ní dich'eeté yā Ndyuūs. ²¹Ní deenú n'dai yā chi Ndyuūs cuuví diín yā nducuéⁿ'ē chi caⁿ'a yā chi cuuví diíⁿ vā. ²²Ni cucáávā chi Abraham i'téénu yā 'tíícā Ndyuūs diín yā chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ.

²³Ní nduudu chi canéé nguūⁿ chi Ndyuūs nga"'a ye"'e Abraham mii" chi diín yā chi cuuví yen'é yā cáávā chi i'téénu yā Ndyuūs nguéé dámaān caavā Abraham. 24 Tiicá ntúūn ní cáávā s'uūuⁿ cánéé nguūⁿ. Ndyuūs diín yā recibir s'uuún chi cuuvi yen'é yā s'uuúⁿ chi cu'téénu yú Ndyuūs chi nadicuéeⁿ yā Señor Jesucristo ye"'e yú ye"'e nguaa" tiná"'ā. ²⁵Ndyuūs dicho'ó yā Jesucristo caati ch'īi yā cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. Ní nadicuéeⁿ yā Jesucristo yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā caati Ndyuūs cuuvi diíⁿ yā recibir s'uuúⁿ ní yeⁿ'é Ndyuūs s'uuún.

> Véé chi cuuvi yeⁿ'e yú taachi Ndyuūs ngaⁿ'a yā chi nguéé véé nuuⁿndi yeⁿ'e yú

Maaⁿ ní chi Ndyuūs diíⁿ yā recibir s'uuuⁿ cáávā chi i'téénu

yú Jesucristo vέέ vaadī 'diiín yen'e yú ndúúcū Ndyuūs caava Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. ²Ní cáávā Señor Jesucristo ndaa yú nanáán Ndyuūs. Ní Ndyuūs itée yā s'uuún dendu'ū chi n'dai taavi yeⁿ'é yā. Ní díítú i'téénu yú ndúúcū dendu'ū chi n'dai yeⁿ'é yā chi itée yā s'uuúⁿ. Ní yeenú n'dai yú ní canéé ngiinu yú chííⁿ chí cuuvi yeⁿ'e yú na va'ai chεεti nguuvi naachi canéé Ndyuūs chi dεενέ n'dai. ³Ní 'tiicá ntúūⁿ yeenú taavi yú taachi n'geenu yú ngii caati deenu yú chi taachi n'geenu yú ngii ní n'daacā ca yeⁿ'e yú ti véé cá paciencia yeⁿ'e yú. ⁴Ní taachi cuchεε yú yeⁿ'e nducuéⁿ'ē, tuu'mi ní deenu vú chi diiⁿ vú chi Ndyuūs neⁿ'e yā chi diiⁿ yú 'túúcā. Ní cūnee ngiinu yú chi cuuvi yen'e yú chi Ndyuūs caⁿ'á yā tée yā s'uuúⁿ. ⁵Ní deenu yú chi cuaacu chi cuuvi yeⁿ'e yú chi cūnee ngiinu yú. Ní nguéé 'cuináaⁿ yú caati Ndyuūs 'āā tee yā s'uūuⁿ na staava yeⁿ'e yú vaadī neⁿ'e ye"'é yā cucáávā Espíritu N'dai ye"'é yā chi 'āā tee yā s'uūuⁿ.

⁶Taachi 'āā cuéé cuuvi nanguaⁿ'āī yú cucáávā maan yú, tuu mi ní Ndyuūs dicho'ó yā Cristo tiempo chi ne"'e yā caati Cristo ch'īi yā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā. ⁷Nguéé n'gíⁿ'īi chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ 'cuūvi yā cucáávā táámá 'iiʰ'yāʰ chi nguéé nuundi yene yā. Ní n'dáá rá chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ 'cuūvi yā cáávā táámá 'iin'yān chi n'daāca diín yā, 'áárá chi 'iiⁿ'yāⁿ chi cuaacu chi n'daāca yā. ⁸Ní Ndyuūs ch'iⁿ'í yā chi neⁿ'é yā s'uuúⁿ taachi dicho'ó yā Cristo i"'yee"dí 'cūū chi ch'īi yā cáávā s'uuúⁿ caati s'uuúⁿ véé nuūⁿndī yeⁿ'e yú. ⁹Maaⁿ ní Ndyuūs

ROMANOS 5 328

diín yā recibir s'uuún cáávā Cristo chi ch'īi vā chi nadanguán'ai yā s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs caⁿ'á yā nadangua" ai cá yā s'uuú ye" e castigo cucáávā Cristo. 10 Ní taachi s'uuún 'āā cuéé cuuvi n'diichi yú Ndyuūs, Ndyuūs diín yā chi cuuvi ye"'é yā s'uuú" cáávā Jesucristo chi ch'īi yā. Maaⁿ ní s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Ndyuūs s'uuúⁿ ní nanguaⁿ'ai cā yú cáávā chi Cristo cánduuchi yā ní yeⁿ'e yā s'uuúⁿ. ¹¹Ní yeenu ca yú nanááⁿ Ndyuūs nguéé damaāⁿ cáávā chuū ti yeⁿ'é Ndyuūs s'uuúⁿ cáávā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. Ní cáávā Cristo miiⁿ véé vaadī 'diīiⁿ yeⁿ'e yú nanáán Ndyuūs.

Yen'e san'ā Adán ndúúcū Cristo

¹²'Tíícā caati cáávā 'áámá saⁿ'ā chi duuchi Adán ndaā nuunndi i"vee"dí 'cūū. Ní cáávā nuu"ndi miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ n'dīi yā. Maaⁿ ní chííⁿ chi nducyaaca 'iin'yān ní 'cuūvi yā caati nducyááca yā ní dinuundi yā. ¹³Ní nuuⁿndī miiⁿ canéé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ni 'iiⁿ'yāⁿ idinuuⁿndí yā vmnaaⁿ chi ndaā ley yeⁿ'e Moisés. Ní nguéé diíⁿ yā cuenta yeⁿ'e nuuⁿndi taachi nguéé ley miiⁿ chi ch'iⁿ'i 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē nuuⁿndi. ¹⁴ ¿Dέ'ē yeⁿ'e chuū? Ndii tiempo chi canéé Adán ní dinuuⁿndi sa ndii tiempo chi canéé Moisés. Ní Moisés ca'á yā ley miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi dinuuⁿndí yā ní canéé chi 'cuūvi yā. Ní ch'īi yā 'áárá chi nguéé dinuuⁿndí yā tan'dúúcā Adán chi nguéé n'giindiveéⁿ yā chi ngaⁿ'a Ndyuūs. Ní cáávā chi Adán miiⁿ dinuuⁿndí yā, chuū ch'iⁿ'i 'iiⁿ'yāⁿ chi Daiyá Ndyuūs canéé chí cúchiī ní 'iin'yān s'een 'caandiveén yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁵Ní nguéé cuuvi nduuvidáámá cosa chi Ndyuūs tee vā s'uuúⁿ ndúúcū nuunndi chi diin Adán miiⁿ. Cáávā chi 'áámá saⁿ'ā Adán miiⁿ idinuuⁿndí yā, nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ canéé chi 'cuūvi yā caati condenado vā. Ní cáávā 'áámá sa" a Jesucristo, Ndyuūs dátēe yā s'uuúⁿ chi nadinguaⁿ'áí yā s'uuúⁿ ní nguéé nadíí'vē yú yen'é yā. Ní chuū chi tee Ndyuūs ní n'daacā ca ní cáávā n'deēe n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁶Ní 'āā vi'í cā nuuⁿndi chi diiⁿ Adán yeⁿ'e chiiⁿ chi Ndyuūs tee yā 'iiⁿ'yāⁿ chi nadinguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ. Cuayiivi chi Adán idinuuⁿndí yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní caneé yā condenado. Maaⁿ ní Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'iiⁿ'yā s'eeⁿ nguéé nadíí've yā ní Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ chi n'deēe n'dáí nuuⁿndi idiíⁿ yā. ¹⁷Cuaacu chi 'iiⁿ'yāⁿ canéé chi 'cuūvi yā cáávā chi 'áámá saʰ'ā dinuuʰndi sa. Ní maaʰ ní n'daacā ca chi diin 'áámá 'iin'yān chi Jesucristo miiⁿ. Ni cucáávā Jesucristo miiⁿ Ndyuūs diíⁿ yā recibir 'iin'yān s'een chi cuuvi yen'é yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé nadíí've yā yeⁿ'e chuū. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní νέέ poder yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcu yā chi 'cueetinéé n'dááca yā na vida yeⁿ'é yā chi ngai.

18'Tíícā nducyáácá 'iin'yān canee condenado yā cáávā 'áámá san'ā Adán chi dinuundí yā. Naati cáávā Jesucristo miin chi diín yā chi nen'e Ndyuūs, Ndyuūs diín yā recibir nducyaaca 'iin'yān chi cuuví yen'é yā ni véé vida cuen'e daānman yen'é yā. 19 Chuū ní nen'e caanman 'tíícā. Cáávā chi 'áámá san'ā Adán nguéé ch'iindiveen sa nduudu chi ngan'a

Ndyuūs nducyaaca 'iin'yān snée yā maan poder yen'ē nuundi. 'Tiicá ntúūn. Cáávā chi 'áámá san'a Cristo ch'iindiveén yā nduudu chi ngan'a Ndyuūs nééné 'yaan 'iin'yān cuuví ndaa yā nanáán Ndyuūs, ní cuuvi yen'é Ndyuūs 'iin'yān s'een.

²⁰Ndyuūs tee yā ley miiⁿ caati 'iiⁿ'yāⁿ cuuví n'diichi cá yā chi dinuuⁿndi cá yā. Ní taachi dinuuⁿndi cá yā Ndyuūs tee yā vaadī n'dai ca yen'e yā chí ch'eete ca chi nadanguá"ai yā 'ii"yā" nguéé ti nuuⁿndi miiⁿ. ²¹Maaⁿ ní cho'ó chuū caati taachi 'iiⁿ'yāⁿ idinuuⁿndí yā ní canéé chi 'cuūvi yā cáávā poder yeⁿ'e nuuⁿndi. 'Tiicá ntúūⁿ vaadī n'dai ca yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcú poder yeⁿ'é yā diiⁿ chi diíⁿ yā aceptar s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ ní diiⁿ chi véé vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ye"'e yú cucáávā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú.

N'dii yú cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'e yú naati canduuchi yú cucáávā Cristo

Maaⁿ ní ¿dɛ'é caaⁿ'māⁿ yú? ¿'Áá dinuuⁿndi yú caati Ndyuūs cuuvi tée yā s'uuún vaadī n'dai ca yeⁿ'é yā? ²Nguéé diiⁿ yú 'tíícā. 'Āā ch'iī yú yeⁿ'e nuuⁿndi chi diīn yú, ¿táácā cuuvi 'cuɛɛtinéé chiichi yú ndúúcū nuūndī chi diin yú? ³ ¿'Áá nguéé déénu ndís'tiī chi nducyaaca s'uūuⁿ chi cheēdínuūⁿniⁿ yú cáávā chi s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ, ní véé 'aama parte yeⁿ'e yú ndúúcū Cristo taachi ch'īi yā? ⁴Ní caavā chí chɛēdinuūⁿniⁿ yú tan'dúúcā chi daama ch'eēchi vú ndúúcū Cristo, ní tan'dúúcā chi ch'iī yú ndúúcu yā caati cuuvi nnduuchi yú yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā ndúúcū

Cristo. Ní tiicá ntúūⁿ véé vida ngai yeⁿ'e yú ti 'tíícā Cristo nduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tinaⁿ'ā cáávā poder chi ch'ɛɛté ca yeⁿ'e Chiida yú.

⁵Ní nduuti chi tan'dúúcā chi daama cueⁿ'e yú ndúúcu yā taachi ch'īi yā, 'tiicá ntúūⁿ cuaacu nííⁿnyúⁿ chi dáámá cunee yú ndúúcu yā. Ní nnduuchi yú tan'dúúcā chí maáⁿ yā nnduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ⁶Ní chuū ní deenu yú vida ndiicúū yen'e yú tan'dúúcā chi dáámá ca'neeⁿngá'āa na cruz ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿ'e yú caati vida ndiicúū yen'e yú ndúúcū chi nen'e chi diiⁿ yú ní canee tan'dúúcā chi n'diī ndúúcū poder yeⁿ'e nuuⁿndi caati nguéé cuuvi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ vida yeⁿ'e yú chi dinuuⁿndi yú. ⁷Deenu yú chi taachi 'iiⁿ'yāⁿ 'āā ch'īi yā 'āā ntéé cuuvi dinuunndí yā. ⁸Ní nduuti chi s'uuúⁿ ní 'āā ch'iī yú dáámá ndúúcū Cristo miiⁿ, tuu'mi ní i'téénu vú chi canduuchi vú ní cunee yú ndúúcū Cristo. ⁹Deenu yú chi taachi Cristo 'āā ch'īi yā ní nnduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, 'āā ntéé ngueecunée yā 'cuūví yā caati vaadī n'gii míín nguéé de'ē vee cuuvi diiⁿ ndúúcu yā. ¹⁰ Taachi Cristo ch'īi yā, ch'īi yā 'áámá vmneⁿ'é nūuⁿ ní cáávā nducyáácá 'ii"'yā" ni cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Maaⁿ ní nnduuchí yā ní vida yeⁿ'e yā nnduuchi vā cáávā Ndvuūs. 11 Tiicá ntúūn ndís'tiī diín nī cuenta chi n'dīi nī ndúúcū nuuⁿndi yeⁿ'e nī ní maaⁿ ní canduuchí nī cáávā Ndyuūs caati ndís'tiī ní yeⁿ'e Jesucristo ndís'tiī ni Jesucristo ní Señor yeⁿ'e yú.

¹²Ní cáávā chuū ndís'tiī nguéé ca'á nī lugar chi nuuⁿndi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e nī ti ROMANOS 6, 7 330

ndís'tiī diín nī nuundi tan'dúúcā chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'é nī. ¹³Ní nguéé nca'á nī cuerpo ye"'e maa" nī na poder yeⁿ'ē nuuⁿndi chi cuuvi dinuuⁿndí nī tan'dúúcā chi neⁿ'e cuerpo ye"'é nī. Nguéé dií" nī 'tíícā. Nca'á nī vida ye"'e maá" nī ndúúcū cuerpo ye"'e maá" nī maa" poder ven'e Ndyuūs tan'dúúcā chi 'āā n'dīi nī ní 'āā nnduuchí nī ndúúcū 'áámá vida ngai. Maaⁿ ní cuuvi din'daacá nī. 14 Ní nuuⁿndi ní nguéé véé poder yeⁿ'ē nanááⁿ ndís'tiī caati nguéé caneé nī maaⁿ yeⁿ'e ley miiⁿ naati canee nī maan nducuén'ē vaadī n'dai ye"'é Ndyuūs.

Yeⁿ'e ejemplo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi 'áámá idiíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs

¹⁵¿Tuu'mi ní dɛ'ē diiⁿ yú? ¿'Áá diiⁿ yú nuuⁿndi caati 'āā ntéé canee yú maaⁿ ley miiⁿ naati canee yú maaⁿ dendu'ū chi n'dai taavi chi yeⁿ'é Ndyuūs? Nguεε yeⁿ'ē mar 'áámá naaⁿ. ¹⁶Ndís'tiī ní deenu nī chi nduuti chi ca'á nī vida veⁿ'e maáⁿ nī na ta'a 'áámá patrón yeⁿ'e nī ní 'áámá caneé nī chi diín nī ntiiⁿnyuⁿ chi ngaⁿ'a 'iiví nī, tuu'mí ndís'tiī ní esclavos ndís'tiī veⁿ'e 'iiví nī. Ní canéé chí diín nī nducuén'ē chí ngaⁿ'a 'iiví nī chi diíⁿ nī. 'Tiicá ntúūⁿ nduuti chi diíⁿ nī chi ngaⁿ'a nuuⁿndi chi diíⁿ nī tuu'mi ní canee nī tan'dúúcā chi nuundi miin patrón yeⁿ'e nī. Ní cuuvi 'cuūvi nī cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ní nduuti chi diíⁿ nī chi ngaⁿ'a Ndyuūs, tuu'mi ní n'daacā diíⁿ nī nanááⁿ Ndyuūs. ¹⁷'Úú ní ca'á gracias Ndvuūs caava ndís'tiī caati ndís'tiī 'áárá chi tiempo chi chó'ōo ní ndís'tiī esclavos ye"'e nuu"ndi ndís'tiī naati maan ní ch'iindiveén

nī ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é nī nduudu cuaacu ye"'é Ndyuūs chi 'iin'yān s'een 'āā chi'cueén yā ndís'tiī. 18 Ní taachi canee libre nī ye"'e poder ye"'e nuu"ndi, tuu'mi ní ndís'tiī diín nī nducuén'ē chi n'daacā cáávā poder ye"'é Ndyuūs chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é nī. ¹⁹Ngaⁿ'á ndúúcū ndís'tiī ndúúcū nduudu chi tuumicadiinúúⁿ nī caati ndís'tiī cuuvi tuumicadiinuuⁿ cá nī. Tiempo chi chó'ōo ndís'tiī s'neéⁿ nī cuerpo veⁿ'é nī cáávā nuuⁿndi ní dinuuⁿndí nī tan'dúúcā chi maan cuerpo yen'é nī neⁿ'e chi diíⁿ nī. Ni diiⁿ cá nī chi nguéé n'daacā. Maaⁿ ní 'āā 'neéⁿ nī cuerpo yeⁿ'e nī cáávā chi diíⁿ nī cosa chi n'daacā ní nducuéⁿ'ē chi diín nī, diín nī cáávā Ndvuūs.

²⁰Taachi ndís'tiī canee nī maaⁿ poder yeⁿ'e nuuⁿndi, nguéé cuuvi diíⁿ nī dendu'ū chi n'daacā. ²¹Ní ¿de'ē chi n'daacā chi diín nī aprovechar yeⁿ'e nuuⁿndi chi diíⁿ nī chí ngii 'cuináaⁿ nī yeⁿ'ē? Chííⁿ chi diīiⁿ chi caⁿ'á nī 'cuūvi nī cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ²²Naati maaⁿ ní nguéé caneé nī maaⁿ poder yeⁿ'ē nuuⁿndi caati dichíí've nī Ndvuūs chi diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ní cuayiivi ní véé vida cue" e daā" ma" chi ve" e nī. ²³Chí chii'vē yeⁿ'e nuuⁿndi miiⁿ ní diiⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ ch'īi yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ naati chiiⁿ chi Ndyuūs tée yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní regalo chi vida cue"'e daā"ma" ti 'ii"'vā" s'ee" ní yeⁿ'e Jesucristo chi Señor yeⁿ'e yú.

Ejemplo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'giindivaacu yā

Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chi vέέ ley yeⁿ'é nī, deenu nī chi 'iiⁿ'yāⁿ canéé chi 'caandiveéⁿ yā ley

miiⁿ nuuⁿmáⁿ neⁿ'e chí canduuchí yā. ²Maaⁿ ní ca'á 'aama ejemplo. 'Áámá n'daataá chi n'giindivaacu tá ni véé isa" ja ye" e tá, n'daataá mii ní n'daataá ye"'e isa"'ā tá tanducué"'ē tiempo chi canduuchi sa tan'dúúcā chi ngaⁿ'a lev. Ní taachi ch'iī isaⁿ'ā ye"'e tá canee tá libre ye"'e ley mii" chi ngaⁿ'a yeⁿ'e isaⁿ'ā yeⁿ'ē tá. ³Naati taachi cánduuchi isa" a ye" e tá ní ca" a tá ndúúcū táámá sa" a, tuu mi ní idinuūⁿndí ta. Ní nduuti chi ch'iī isaⁿ'ā yeⁿ'e tá, nguέξ canee yā maaⁿ ley yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'giindivaacú yā ní cuuvi 'caandavaacú yā ndúúcū táámá saⁿ'ā ní nguéé dinuuⁿndi tá.

⁴Ní 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī hermanos veⁿ'é chi veⁿ'e Cristo, lev miiⁿ tan'dúúcā esposo yeⁿ'e nī chi 'āā n'díí, ní 'āā n'diī ley miiⁿ cáávā ndís'tiī. Ní maaⁿ ní cuuvi yeⁿ'e táámá yā ndís'tiī ní yeⁿ'e Cristo ndís'tiī. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní nducuéeⁿ yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā ní cucáávā 'iin'yān miin dichii've yú Ndyuūs. ⁵Ní tiempo chi chó'ōo taachi diin yú tan'dúúcā chi nen'e maaⁿ cuerpo yeⁿ'e yú tuumicádíínuuⁿ yú chi νέέ nuuⁿndi yeⁿ'e yú cáávā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ chi diiⁿ yú 'tíícā. Ní nuuⁿndi chi diiⁿ yú diiⁿ chi 'cuūvi vú cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ⁶Naati maaⁿ ní diiⁿ yú cuenta chi n'diī yú yeⁿ'e ley miiⁿ. Ní nguéé canee yú maaⁿ poder yeⁿ'ē ley miiⁿ. Maaⁿ ní libre canee yú chi dichii've yú Ndyuūs ndúúcū vida yeⁿ'e yú chi ngai. Ní vida yeⁿ'e yú ní yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní nguέε canee yú maaⁿ poder yeⁿ'e ley ndiicúū chi canéé nguūⁿ.

Nuuⁿndi chi idiiⁿ yú

⁷Maaⁿ ní ¿dɛ'ē caaⁿ'maⁿ yú? ¿'Áá ley miiⁿ chi nuuⁿndi? Nguɛ́ɛ yeⁿ'ē

mar 'áámá naaⁿ. 'Úú ní nguéé n'diichí nuuⁿndi nduuti chi nguéé cáávā ley miiⁿ. Ní 'tiicá ntúūⁿ, 'úú ní nguéé deenú chi nuuⁿndi 'úú nduuti chi neⁿ'é dendu'ū chi νέέ yeⁿ'e tanán'ā 'iin'yān nduuti chi ley miin nguéé 'tíícā ngan'a: Nguéé dinén'e nī dendu'ū chi véé yen'e tanán'ā 'iin'yān. ⁸Ní cáávā ley miiⁿ tuumicadiinúúⁿ nuūndi miin chi cuuvi nen'é diín tanducué" e dendu'u chi nuundi. Ní ndúúti chi nguéé cáávā ley miin, nuuⁿndī miiⁿ canéé tan'dúúcā chi n'diī. Ní nguéé deenú yeⁿ'ē. ⁹Tiempo chi chó'ōo 'úú ní nadacadíínuúⁿ chi n'daacā canéé nguéé ndúúcū ley miiⁿ naati taachi n'diichí ley miiⁿ, tuu'mi n'diichí nuuⁿndi, ní 'úú ní caneé tan'dúúcā chi ch'īí. ¹⁰Ni 'tíícā ley miiⁿ ch'iⁿ'i 'iiⁿ'yāⁿ táácā cuuvi cunduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ, naati cucáávā 'úú n'giⁿ'i chi idiíⁿ nuuⁿndi tuu'mi ní cuuvi 'cuūví cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ¹¹Ní cáávā ley miiⁿ deenú chi nuuⁿndí chi diíⁿ chííⁿ chí chinnche'ei 'úú ti nguéé diín tan'dúúcā chi ch'iindiveén ley miiⁿ. Naati cáávā ley miiⁿ, deenú nuunndī chi diín ní diin chi ch'īi cue"'e daā"ma".

¹² Ní ley miiⁿ ní dεενε ní yeⁿ'e Ndyuūs. Ní mandamiento yeⁿ'e ley miiⁿ 'tiicá ntúūⁿ ní dεενε ní cuaacu ní n'dáácā. ¹³ Tuu'mi ní ley ¿'áá cucáávā chi n'daacā diiiⁿ chi 'úú 'cuūví cueⁿ'e daāⁿmaⁿ? Nguέέ 'túúcā. Nuūⁿndī chi diíⁿ, diiiⁿ chi 'úú 'cuūvi. Ní 'tíícā cuuvi deenú nuuⁿndi ti nuuⁿndi miiⁿ ch'iⁿ'i chi cuáácú chí nuuⁿndi cáávā ley miiⁿ chi cosa chi n'daacā. Ní cosa chi n'daacā miiⁿ ní mandamiento chi ch'iⁿ'i chi nguɛɛ n'daacā chí nuūⁿndī miiⁿ.

ROMANOS 7, 8 332

¹⁴Deenu yú chi ley miiⁿ ní yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Naati 'úú ní saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 'Úú chi dinuuⁿndí ni caneé maaⁿ poder ye"'e nuu"ndi chi idií" nuu"ndi. 15'Úú nguéé deenú de'e cáávā chi diín chiin chi diín. 'Úú nguéé diín chi neⁿ'é diíⁿ naati diíⁿ chi nguέέ neⁿ'é diín ti nguéé nen'é diín. 16 Ní nduuti chi nguéé neⁿ'é diíⁿ ní chííⁿ chí diíⁿ, tuu'mi ní deenú chi ley miiⁿ ní n'dai. ¹⁷ Tíícā nguéé 'úú chi diíⁿ, naati nuuⁿndi chi canéé nduucú chííⁿ diiiⁿ chi dinuuⁿndí. ¹⁸Caati deenú chi maaⁿ 'úú chi cuerpo yeⁿ'é nguεε vee mar 'áámá dendu'ū chi n'daacā. Cuaacu chi 'úú neⁿ'é diíⁿ chi n'daācā naati nguéé deenú táácā cuuvi diín chi n'daācā. 19 Dendu'ū chi n'dai chi neⁿ'é diíⁿ, nguéé diíⁿ naati chi nguéé n'daacā chi nguéé neⁿ'é diíⁿ, chííⁿ chí diíⁿ. ²⁰Maaⁿ ní nduuti chi diíⁿ chi nguéé neⁿ'é diíⁿ, tuu'mi nguéé 'úú chi diíⁿ naati nuuⁿndi ndúúcū poder yeⁿ'ē chi canéé nduucú chííⁿ diiiⁿ chi dinuuⁿndí.

2¹Ní 'tíícā canee nduucú. Taachi nen'é diín chi n'daacā miin, dámaān chi nguéé n'daacā canee nduucú.
²²Cuáácú chi nen'é diín chiin chi ngan'ā ley yen'é Ndyuūs.
²³Naati deenú chi véé táámá cosa na cuerpo yen'é chi nguéé nen'é chi 'úú idiín cosa chi n'daacā tan'dúúcā chi nadacadiinúún chi diín. Chuū ní ley yen'e nuūnndī chi véé na cuerpo yen'é. Ní 'úú caneé tan'dúúcā preso yen'e ley yen'e nuunndi. 'Tíícā 'úú.

²⁴Dé'e chúúcā nndaachií yen'é maan. ¿Du'ú cuuvi nadanguán'ai 'úú yen'e cuerpo yen'é chí diin chi 'cuūví cuen'e daānman? ²⁵Maan ní 'úú ní ncā'a gracias Ndyuūs chi dámaan Ndyuūs cuuvi nadinguá"ai yā 'úú cáávā Jesucristo Señor yen'e yú. 'Úú ní dichíí'vē 'úú ley yen'e Ndyuūs ndúúcū núúnmán staāvā yen'e naati cuerpo yen'e ní nen'e dinuundi cáávā ley yen'e nuundi chi canéé nduucú.

Vida chi véé cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs

O Maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi yeⁿ'e Señor Jesucristo nguέέ condenado yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé n'geetineé yā chi diíⁿ yā chiiⁿ chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e maáⁿ yā naati n'geetineé yā tan'dúúcā chi neⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. ²Caati lev veⁿ'e Espíritu N'dai veⁿ'é Ndvuūs chiiⁿ diiiⁿ chi véé vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Jesucristo. Ní diiiⁿ chi 'úú caneé libre veⁿ'ē nuuⁿndi chi diiiⁿ chi ch'ií cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ³Ní Ndyuūs diíⁿ yā chiiⁿ chi nguéé cuuvi diiiⁿ ley yeⁿ'e Moisés miiⁿ caati 'iiⁿ'yāⁿ ní duūvá yā na cuerpo ye" e yā. Ní Ndyuūs diín yā condenar nuundi chi véé na cuerpo ye"'é 'ii"'yā" ye"'e i"'yee"dí 'cūū taachi dicho'ó yā 'áámá n'dyán'ā Daiya yā ndúúcū cuerpo tan'dúúcā s'uuúⁿ cáávā chi divíi yā nuūⁿndī yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴Ní chúū Ndyuūs diiⁿ yā cáávā chi s'uūuⁿ cuuvi ch'ɛɛtinee yú tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ ti yeⁿ'e Espíritu N'dai s'uuúⁿ. Ní nguέέ diiⁿ yú chiiⁿ chi neⁿ'e maaⁿ cuerpo yeⁿ'e yú ti diiⁿ yú tan'dúúcā chi neⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs.

5'Iin'yān chi n'gɛɛtinée yā ní diín yā chi nen'e maan cuerpo yen'é yā nacadiinúún yā ní diín yā dendu'ū chi nen'é yā. 'Iin'yān chi yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs

nadacadiinúúⁿ yā ní diíⁿ yā chi ne"e Espíritu N'dai ye"e Ndyuūs. ⁶Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nadacadiinúúⁿ yā ní diín yā de'ē chi cuerpo yen'ē maán yā ne"e, ní 'cuūvi yā cue"e daā"ma" naati 'iin'yān chi nadacadiinúún yā ni diíⁿ yā dendu'ū chi neⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ní νεε vida cue"'e daā"ma" ye"'e yā ní n'gɛɛtinéé yā ndúúcū vaadī 'diiín. 7'Iin'yān chi nadacadiinúún yā dendu'u chi yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'é yā, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní contra yeⁿ'é Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ ti nguέέ neⁿ'é yā diíⁿ yā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ, ní nguéé cuuvi diíⁿ yā. ⁸Ní cáávā chuū 'iin'yān s'een chi diín yā tan'dúúcā chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yā Ndyuūs nguéé inee yiinú yā chíín chí diín yā.

⁹Naati maaⁿ ní ndís'tiī nguéé diíⁿ nī tan'dúúcā chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e maáⁿ nī naati diíⁿ nī tan'dúúcā chi neⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ti maaⁿ ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs cánée yā ndúúcū ndís'tiī. Ní nduuti chi 'áámá 'iin'yān nguéé cánée yā ndúúcū Espíritu yeⁿ'é Cristo, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ 'cūū nguéé yeⁿ'e Cristo 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁰Ní nduuti chi ndís'tiī ní yeⁿ'e Cristo ndís'tiī, 'áárá chi cuerpo ye"'é nī cuuvi n'diī cucáávā nuu"ndi yeⁿ'é nī, tuu'mi ní canduuchí nī cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs miiⁿ caati Ndyuūs diín yā aceptar ndís'tiī chi yeⁿ'é yā ndís'tiī. ¹¹Ní ndúúti chi canée nī ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs, Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs chi nadacuéeⁿ yā Cristo yeⁿ'e nguaaⁿ tiná" a, tuu'mi ní maa" Ndyuūs mii" chi nadacuéeⁿ yā Cristo caⁿ'a yā chi tée yā cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndvuūs chi canéé nduucú nī vida ngai na cuerpo yeⁿ'é nī chi 'āā n'díí.

¹² Ní cáávā chuū, ndís'tiī hermanos yen'é, véé chi canéé chi diin yú naati nguéé 'cuɛɛtinee yú ní nguéé diin yú tan'dúúcā chi nen'e cuerpo yen'e yú. ¹³ Caati ndúúti chi diin yú tan'dúúcā chi nen'e cuerpo yen'e maan yú, tuu'mi ní cuuvi 'cuūvi yú cuen'e daānman. Naati nduuti chi nguéé diin yú cuenta chi diin cuerpo yen'e yú, tuu'mi ní cáávā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs chi canee ndúúcu yú 'cuɛɛtinee yú.

¹⁴Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ngan'a yā chi cuuvi diín yā 'iin'yān s'een ní daiya Dendyuūs 'iin'yān. 15 Ní Ndyuūs 'āā tee yā s'uuúⁿ Espíritu N'dai yeⁿ'é yā nguết cáávā chi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā chi di'va'a yú ley cáávā chi condenado yú taama vmnéⁿ'ēe naati cáávā chi s'uuúⁿ ní daiya Ndyuūs s'uuúⁿ. 'Íícú cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní s'uuuⁿ ní cuuvi caa" ma" yú: N'diī, Ndyuūs ní Chiidá. ¹⁶Ní maaⁿ Espíritu N'dai ye"'é Ndyuūs nga"'á yā ndúúdú cuaacu ndúúcū espíritu yeⁿ'e yú chi s'uūuⁿ ní daiya Dendyuūs s'uuúⁿ. ¹⁷Ní nduuti chi s'uūuⁿ ní daiyá Ndyuūs s'uūuⁿ, tuu'mi ní véé chi cuuvi yen'e yú chi Ndyuūs can'a yā chi tée yā s'uuúⁿ. Ní cuta'a yú chi cuuvi yeⁿ'e yú ndúúcū Cristo maáⁿ yā nduuti chi s'uūuⁿ ní 'cueenu yú cuuvi maaⁿ cáávā chi yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ. Cuayiivi ní véé parte yeⁿ'e yú ndúúcū Cristo ndúúcū vaadī dεενε n'dáí taavi yeⁿ'é yā.

¹⁸Maaⁿ ní inadacadiinúúⁿ chí dendu'ū chi n'geenu yú ngii maaⁿ nguéé dé'ē vee chí ch'eete nguéé tan'dúúcā dendu'ū chi deeve ca ní ch'eete ca chi Ndyuūs 'cuuⁿ'míⁿ ROMANOS 8 334

yā s'uuúⁿ. ¹⁹Tanducuéⁿ'ē yeⁿ'e i"yee"dī chi din'dái Ndyuūs cuáácú cunee ngiinu tiempo chi cuuvi n'diichi 'iin'yān s'een chi daiya Ndyuūs. ²⁰Caati tanducuéⁿ'ē chi din'dái Ndyuūs ndáā nguuvi chi 'āā ntéé n'daacā. Ní nguéé cucáávā chi maān nén'e naati cucáávā chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi 'tíícā. Ní maaⁿ ní tanducuéⁿ'ē tiempo miiⁿ ní tanducué" e dendu u cunee ngiinu chi Ndyuūs diín yā chi canéé n'daacā cáávā yeⁿ'ē. ²¹Ní tanducué" e chi din'dái Ndyuūs canéé chi natuuvií. Naati ndaā tiempo chi nguéé natúúvií caati véé parte ye" e ndúúcū libertad chí n'dai taavi chi yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi daiyá Dendyuūs. ²²Ní s'uūuⁿ ní deenu yú chi ndíí nguuvi maaⁿ tanducuéⁿ'ē chi din'dái Ndyuūs ní n'gai ya'āī ngeecū ye" ē tan'dúúcā 'áámá n'daataá ndúúcū vaadī ya'ai yeⁿ'ē chi 'cundiyáaⁿ daiya tá. ²³Ní nguéé dámaāⁿ tanducuéⁿ'ē chi din'dái Ndyuūs ní n'gáí ya'āī naati 'tiicá ntúūⁿ s'uuúⁿ n'geenu yú ngii. 'Áárá chi canee yú ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi Ndyuūs datee yā s'uuúⁿ chi vmnááⁿ vmnaaⁿ sta'a yú yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'cueenu taavi yú cuuvi 'naaⁿ chi canéé ngiinu yú tiempo chi Ndyuūs cuta'á yā s'uūuⁿ chi daiyá Ndyuūs s'uuúⁿ. Ní nangua"'áí yā s'uūu" ye"'e cuerpo yeⁿ'e yú chi véé maaⁿ. Ní 'āā ntéé vέέ cuerpo ndíícuū yeⁿ'e yú naati vεε cuerpo chí ngai yeⁿ'e yú. ²⁴Ní s'uuúⁿ nguaⁿ'ai yú cáávā chi canee ngiinu yú chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi tée yā s'uuúⁿ. Nduuti chi 'āā inaaⁿ yú dε'ē chi canee ngiinu yú 'āā ntέέ canee ngiinu yú yeⁿ'ē. Chííⁿ chi 'āā

inaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ 'āā ntéé canéé ngiinu yā yeⁿ'ē. ²⁵Naati nduuti chi canéé ngiinu yú chi 'āā cuéé snaaⁿ yú canéé chi cunee ngiinu yú ndúúcū 'víích'ɛɛtíínūuⁿ.

²⁶Ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs nnginnée yā s'uūun taachi dúuvā yú. S'uuúⁿ nguéé deenu yú táácā canéé chí caaⁿ'maⁿngua'a yú tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'é yā, ní maaⁿ ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs inneé yā s'uuúⁿ taachi ngaⁿ'angua'a yú nanááⁿ Ndyuūs taachi n'gai ya'áí yā ní nguéé cuuvi caaⁿ'maⁿ yú chuū ndúúcū nduudu. ²⁷Ní Ndyuūs chi n'diichí yā staava yeⁿ'e yú deenú yā chi nadacadiinuuⁿ Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs caati Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ngiica yā dámaāⁿ yeⁿ'e chi neⁿ'e Ndyuūs ní cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Ndyuūs.

Cuchee ca yú yen'e nducuén'ē

²⁸Ní deenu yú chi Ndyuūs diíⁿ yā chi tanducuéⁿ'ē chi chó'ōo yeⁿ'e s'uūuⁿ chí yeⁿ'e s'uūuⁿ ní cáávā chi n'daacā yeⁿ'e yú caati neⁿ'e yú Ndyuūs. Ní Ndyuūs yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ²⁹Ní Ndyuūs ndεενε yā 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā ní divíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ lado yeⁿ'é yā ndii vmnááⁿ vmnaaⁿ caati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi daiyá yā tan'dúúcā Daiyá yā Jesucristo. Ní 'íícú Cristo chi Daiya Ndyuūs ní Daiyá yā vmnááⁿ vmnaaⁿ nguaaⁿ n'deee n'dáí vi'i yā.

30 Ní 'iin'yān s'een chi Ndyuūs chíndɛɛvɛ yā ndíí vmnáán vmnaan Ndyuūs yaa'ví yā 'iin'yān s'een chi cuuvi yen'é yā 'iin'yān s'een. Ní yaa'ví yā 'iin'yān chí sta'á yā 'iin'yān s'een chi cuuvi daiyá yā. Ní Ndyuūs chí

335 ROMANOS 8, 9

sta'a yā 'iin'yān s'een chi cuuvi yen'é yā ní cuayiivi dich'ɛɛtɛ́ yā 'iin'yān s'een.

 31 ¿Dé' $\bar{\epsilon}$ cuuvi caa $^{\rm n}$ 'ma $^{\rm n}$ yú ye $^{\rm n}$ 'é dendú'ū s'eeⁿ? Dámaāⁿ cuuvi caa"ma" yú chuū. Nduuti chi Ndyuūs canée yā ndúúcū s'uuún, ¿du'ū cuchéé cūnee contra yen'e s'uuúⁿ? ³²Ní Ndyuūs nguéé diya'āī 'íínu yā Daiya yā cáávā s'uuúⁿ naati dicho'ó yā Daiyá yā caati ch'iī Daiya yā caavā nducyaaca s'uuúⁿ. Ní nduuti chi 'tíícā diíⁿ yā ndúúcū Daiya yā, ¿'áá nguéé tee Ndyuūs tanducué" e s'uuú daama ndúúcū Daiyá vā ní n'deee n'dáí yeⁿ'ē? ³³¿Dú'ū cuuvi caaⁿ'maⁿ nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs ndεενε yā? Ndyuūs maáⁿ yā diíⁿ yā aceptar 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é yā. ³⁴¿Dú'u tuu'mi cuuvi diíⁿ yā condenar s'uuúⁿ? Cristo ní 'iin'yān chi ch'īi yā cáávā nuuⁿndi yeⁿ'e yú ní nduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tinaⁿ'ā. Ni maaⁿ ní Cristo canee yā na lado yeⁿ'e honor yeⁿ'ē Chiidá yā. Ní nga" angua'á yā cáávā s'uuúⁿ. ³⁵¿Du'ū cuuvi divíi yā s'uūuⁿ yeⁿ'e Cristo chi neⁿ'é yā s'uuúⁿ? ¿'Áá chiiⁿ chi n'geenu yú ngii, 'áá cuuvi nadivíi s'uūuⁿ, o dendu'ū chi diiiⁿ chi idi'vaachi yú o dendu'ū chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi 'cueenu yú cuuvi o taachi cuuví cuiica yú o taachi 'āā ntéé catecai yú o cáánda yeⁿ'e yú o taachi ch'iin'nún yā s'uūun ndúúcū machete chi 'uūvī lados 'caāiⁿ? ¿'Áá cuuvi diiiⁿ nducuéⁿ'ē chuū nadivíi s'uuúⁿ ná vaadī neⁿ'e yeⁿ'e Cristo? Nguéé cuuvi. 36 Tíícā canéé nguūⁿ na libro ye"'é Ndyuūs:

Cáávā chi s'uuúⁿ ní yeⁿ'e di s'uuúⁿ nuuⁿmaⁿ nguuvi canee yú listo chi 'caaⁿ'núⁿ yā s'uuúⁿ cáávā di. Ní 'iin'yān diin cuenta yā chi s'uuún tan'dúúcā 'iiti cuūchī chi can'á yā 'caan'nun' yā, 'tíícā s'uuún.

³⁷Naati yeⁿ'e nducuéⁿ'ē dendu'ū cuchεε cá yú cáávā Cristo chi diné" e yā s'uuú". 38 Tíícā 'úú ní deenú chi cuaacu chi mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi divíi yā s'uūuⁿ ye"'e Ndyuūs chi diné"'e yā s'uuú". Ndíí nguéé ndúú vaadī n'gii, ndíí nguéé ndúú chi cunduūchi yú, ndíí nguéé ndúú ángeles, ndíí nguéé ndúú espíritus chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū poder yeⁿ'e espíritus, ndíí nguéé ndúú dendu'ū chi véé maan, ndíí nguéé ndúú dendu'ū chi cuchiī, ³⁹ndíí nguéé ndúú yeⁿ'e chi véé chí na yáácú, ndíí nguéé ndúú yeⁿ'e chi véé ndii na yáanūuⁿ, ndíí nguéé ndúú táámá naaⁿ chi véé, tanducuéⁿ'ē chuū nguéé cuuví divíi s'uuún yen'e Ndyuūs chi dinén'e yā s'uuúⁿ caati s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Jesucristo s'uuúⁿ.

Ndyuūs ndεενε yā 'iin'yān Israel chí judíos chi cuuvi 'iin'yān yen'e yā

'Úú Pablo ní ngan'á nduudu cuaacu ti 'úú ní yen'é Cristo 'úú, ní nguéé ngan'á nduudu yaadi. Chíín chi nadacádiinúún na staava yen'é ní yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. Cáávā chuū cuaacu niinnyún deenú chi ngan'á nduudu cuaacu. Neené ndaachií yiinú ní neené ya'ai staava yen'é cáávā 'iin'yān yen'e ndaata yen'é, ndíí chi 'úú maán nen'é chi cuneé condenado 'úú ní caneé 'aama lado yen'e Cristo nduuti chi chiin cuuví diín, ní cuuví 'cuɛɛtinéé n'daacā 'iin'yān yen'e ndaata yen'é, ní cuuví

ROMANOS 9 336

yā yeⁿ'e Cristo 'iiⁿ'yāⁿ. **4**'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ye¹¹'ē 'ii¹¹'yā¹ ye¹¹'e ndaata Israel. Ní Ndyuūs sta'á yā 'iin'yān s'een chi cuuvi daiyá yā. Ní Ndyuūs chí deeve n'dáí taavi ca canée yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní diíⁿ yā 'áámá compromiso ndúúcu yā. Ní ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ley yeⁿ'é yā chi ley yeⁿ'e Moisés. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canée yā ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū ní ndúúcū compromiso yeⁿ'é Ndyuūs chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁵Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní daiya chiida yú cuááⁿ vmnaaⁿ ní yeⁿ'e ndaata 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní yeⁿ'e ndaata 'iin'yān s'een Cristo ní ndaa yā ndúúcū cuerpo tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní Cristo miiⁿ ní Ndyuūs, ní ch'eete taavi yā yen'e nducuén'ē. Cueⁿ'e daāⁿmaⁿ dich'ɛɛtɛ yú Ndyuūs. 'Tíícā.

⁶'Úú nguéé ngaⁿ'á chi compromiso chi ngaⁿ'a Ndyuūs nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel chí nguéé dichíí'vē. N'daācā ca chi ngaⁿ'á chi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel miiⁿ cuaacu chi nguέέ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ⁷Naati nguéé nducyaaca 'iin'yān yen'e ndaata Israel ní daiya Abraham 'iiⁿ'yāⁿ. Naati 'túúcā ngaⁿ'a Ndyuūs: Dii Abraham, cáávā san'ā daiya di chi nguuvi Isaac véé 'iin'yān yen'ē di cuayiivi. 8Ní cáávā nduudu chi ngaⁿ'a Ndyuūs cuuvi deenú chi mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi daiya Ndyuūs cáávā chi ch'iindiyáan yā na ndaata yeⁿ'é Abraham. Nguεε 'tíícā. 'Iin'yān s'eeⁿ ní daiya Dendyuūs nduuti chi cucáávā compromiso yeⁿ'e Ndyuūs, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuaacu chi daiyá Ndyuūs. ⁹Nduudú 'cūū nduudu chi canéé nguūⁿ yeⁿ'ē compromiso miiⁿ chi Ndyuūs ca'a yā Abraham:

Tiempo chi ch'iⁿ'í, 'úú nndaá ní ch'iⁿ'í poder yeⁿ'é ní Sara chi n'daataá yeⁿ'ē di ní 'cuundi 'aama daiya tá.

¹⁰Ní nguéé dámaaⁿ chuū. Nduu 'uuvi daiya tán'ā Rebeca míín ní cuaāchī. Ní nguuvi yā Esaú ndúúcū Jacob ní yeⁿ'ē 'áámá chiidaá ní chiidá yā ní Isaac chi yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e yú. 11-13 Ní taachi daiyā Rebeca miiⁿ chi cuaāchí 'āā cuéé 'cueetiyáan yā ní 'āā cuéé diíⁿ yā cosa chi n'daacā o cosa chi nguéé n'daāca, Ndyuūs yaa'ví yā táⁿ'ā Rebeca miiⁿ 'tíícā: Daiya di chi saⁿ'ā vmnaaⁿ chí Esaú diíⁿ sa servir daiya di chi saⁿ'ā chí cuchiī cuayiivi chi Jacob. Ní chuū ní tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ naachí Ndyuūs nga" a yā 'tíícā: 'Úú dine" 'é sa" a Jacob mii", naati sá" a Esaú miiⁿ 'úú nguéé neⁿ'é. Déénu yú chi canéé cuaacu chi Ndyuūs cuuvi ndεενε yā 'āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e yā tan'duucā chi neⁿ'e yā. Ní cuuvi yaa'vi yā 'iin'yān chi nen'é yā yaa'ví yā chi cuuvi yeⁿ'e yā. Ní nguéé diín yā cuenta chiin chi diin 'iin'yān chi yaa'ví yā. Ní ndɛɛvé yā Jacob.

14 ¿Dɛ'Ē cuuvi caan'man s'uūun yen'e chi diin Ndyuūs? ¿'Áá diin Ndyuūs cosa chi nguéé cuaacu? Nguéé mar 'áámá naan. ¹5 Ndyuūs ní can'a yā chii yā Moisés miin 'tíícā: 'Úú ní ya'áí cáávā 'iin'yān chi 'úú nen'é chi can'á chí ya'áí yen'e yā; ní 'úú ya'āī 'iinú cáávā 'iin'yān chi 'úú nen'é chi can'á chí ya'āī 'iinú cááva yā. ¹6 Maan ní nguéé tan'dúúcā chi 'iin'yān s'een nen'é yā o diín yā chi cuuví yen'é Ndyuūs 'iin'yān, naati dámaān tan'dúúcā chi Ndyuūs ya'ai 'iinú yā caava 'āā du'ú nūun chi nen'é yā chi

cuuvi yen'é yā. ¹⁷Ní canéé nguūn na libro yen'e Ndyuūs taachi Ndyuūs yaa'ví yā rey yen'e yán'āa Egipto 'tíícā: Dii Faraón, 'úú s'neén dii rey caati 'úú cuuvi 'cuun'mín poder yen'é cucáávā dii. Ní 'iin'yān yen'e núúnmán ín'yeendī cuuvi déénú yā chi duuchí ní caan'mán yā chi duuchí. ¹⁸Ní 'tíícā diin Ndyuūs. Ya'áí yā cáávā 'iin'yān s'een chi maán yā nen'é yā, ní 'tiicá ntúūn Ndyuūs dichεεchí yā staava yen'e 'iin'yān s'een chi maán yā nen'é yā dichεεchí yā.

19 Tuu'mi ní 'aamá nī can'a nī chīi nī 'úú 'tíícā: Nduuti chi 'tíícā, ¿dɛ'ɛ cúúvī chi Ndyuūs ngaⁿ'á yā chi nuuⁿndi ní yeⁿ'e saⁿ'ā? Ní ¿dú'ū cuuvi diiⁿ cosa chi contra yeⁿ'e chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diiⁿ? ²⁰'Úú ní ngan'á ngīi díí san'ā: ¿Dú'ú dii chi díí cuuvi n'gueecútan'a di yen'é Ndyuūs? ¿'Áá cuaacu chi 'áámá 'cúutīi yeⁿ'ē ínchɛētí cuuvi caaⁿ'maⁿ ndúúcū 'iin'yān chi din'dái yā 'cúutīi miiⁿ ní caaⁿ'maⁿ 'tíícā: ¿Dɛ'ē cúúvī chi din'dái nī 'úú 'túúcā? ²¹Deenu yú chi 'iin'yān chi din'dái yā 'cúutīi cuuvi din'dái yā yen'e incheetí tan'dúúcā chi neⁿ'é yā din'dái yā. Cuuvi din'dái yā yeⁿ'e 'áámá taaⁿ íncheētí 'uūvī 'cúutīi, 'áámá chi yaⁿ'ai chíí'vē ni táámá chii nguéé yaⁿ'ai chíί'vε̄.

²²Ní 'tiicá ntúūn chi diin Ndyuūs. Ndyuūs nen'é yā 'cuun'mín yā 'iin'yān táácā cuuvi diín yā castigar 'iin'yān ní ch'in'í yā poder yen'é yā. Ní n'deee 'náán tiempo Ndyuūs cheé yā ndúúcū vaadī ngiinu yen'é yā ndúúcū 'iin'yān s'een chi nguéé n'daacā idiín yā. Ní Ndyuūs canéé chi diín yā castigar 'iin'yān s'een. Ní Ndyuūs dituūví yā 'iin'yān s'een. 23 Ní Ndyuūs nen'é yā ch'in'í yā s'uūun chí chɛɛtɛ ca vaadī dɛɛvɛ taavi yen'é yā ní nééné ya'ai 'iinú yā cááva s'uūun. Ní ndii vmnáan vmnaan diín yā chi s'uuún ní véé parte yen'e yú ndúúcū yā ndúúcū dɛɛvɛ taavi ca yen'é yā.

24 Ní Ndyuūs yaa'ví yā s'uūun chi cuuvi yen'é yā s'uūun, nán'ā s'uūun chi 'iin'yān Israel s'een chi judíos s'uūun ni tanán'a s'uūun chi nguéé 'iin'yān Israel s'een chi judíos s'uuún.

25 Tan'dúúcā chi canéé nguūn na libro yen'é Ndyuūs naachi dinguūn profeta Oseas ní Ndyuūs ngan'á yā 'tíícā:

'Iin'yān chi nguéé yen'e ndaata yen'é, 'úú yaa'ví 'iin'yān s'een chi cuuvi yen'é; 'iin'yān chi nguéé dinen'é vmnaán ti nguéé 'iin'yān yen'e 'úú maan ní ngan'á 'iin'yān s'een chi neené nen'é 'iin'yān s'een.

Ní lugar míín nūun naachi Ndyuūs cana yā chii yā 'iin'yān s'een 'túúcā: Ndís'tiī ní nguéé 'iin'yān yen'é ndís'tiī, míín nūun ní ngan'á 'iin'yān s'een ní chi duuchí yā daiya Dendyuūs chí canduuchi.

²⁷Ní saⁿ'a profeta Isaías caⁿ'a sá yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel 'tíícā: 'Áárá chí 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel ní n'deee n'dáí yā tan'dúúcā yáⁿ'āa ndúútiī yeⁿ'ē yiicu dámaāⁿ n'duu'vi núúⁿ yā nnguaⁿ'ai yā. ²⁸Ní Señor Ndyuūs diíⁿ yā chi cuuvi cuaacu nduudu chi 'āā caⁿ'a yā yeⁿ'e yáⁿ'āa 'cūū ní nuuⁿ diíⁿ yā nducuéⁿ'ē. ²⁹Ní 'tíícā ngaⁿ'a profeta Isaías cuaaⁿ vmnaaⁿ:

Nduuti chi Señor chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē nguếế s'neéⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yú ndúúcu yú, tuu'mi ní s'uuúⁿ canee yú tan'dúúcā nducyáácá 'iin'yān yen'e yáān Sodoma ndúúcū yáān Gomorra chí ch'īi yā cucáávā nuundi yen'é yā. 'Tíícā s'uuún.

Ye"'e 'ii"'yā" Israel s'ee" ní ye"'ē nduudu cuaacu ye"'ē evangelio

³⁰ ¿Dέ'ε̄ cuuvi caaⁿ'maⁿ yú tuu'mi? 'Tíícā cuuvi caaⁿ'maⁿ yú. 'Iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e ndaata Israel chi judíos 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé in'nuúⁿ yā Ndyuūs ní nguéé diíⁿ yā chi canee n'daāca yā nanááⁿ Ndyuūs. Naati cuayiivi mííⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canee n'daāca yā nanááⁿ Ndyuūs cáávā chí i'téénu yā Ndyuūs. Ní Ndyuūs diín yā aceptar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³¹Nguéé 'tíícā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e ndaataá Israel. Caneé yā ndúúcū ley yeⁿ'e Moisés chi cuuvi diiiⁿ chi n'daacā caneé yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní 'áárá chi neⁿ'é yā canéé n'daacā nanááⁿ Ndvuūs naati nguéé cuuvi diíⁿ yā cumplir chiiⁿ chi ngaⁿ'a ley miiⁿ. ³² ¿Dɛ'Ē cúúvī chi 'tíícā? 'Tíícā canee, caati 'iin'yān yeⁿ'e ndaata Israel nguέέ n'daacā canee yā nanááⁿ Ndyuūs cáávā ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ yā cáávā ley yeⁿ'é yā, ní nguéé ne"é yā cu'téénu yā Jesucristo. Ní cáávā chuū 'iin'yān s'eeⁿ canee tan'dúúcā chi candéē ca'a yā ná tuūu chi Jesucristo chi diīiⁿ chí indεε ca'a 'iiⁿ'yāⁿ. ³³Ní 'tíícā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs ye"'e tuūu mii":

'Úú Ndyuūs ní cu'neéⁿ na yáāⁿ Sión 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi Jesucristo chi nguuvi tuūu chi cuundεε ca'a 'iiⁿ'yāⁿ ní tuūú miiⁿ ní 'áámá tuūú ch'εεtε chi diiiⁿ chi cundεενε 'iiⁿ'yāⁿ; ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi cu'téénu yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ, nguéé cuuvi 'cuináaⁿ yā.

Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, neⁿ'é ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é chi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ Israel yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é cuuvi nnguaⁿ'ai yā. Ní 'úú ní ngaⁿ'angua'á cááva yā. ²Deenú chi cuaacu chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaataá yeⁿ'é ní neⁿ'é yā dich'eete cá yā Ndyuūs naati nguéé diíⁿ yā tan'dúúcā chi neⁿ'e Ndyuūs caati nguéé déénu yā táácā cuuvi diiⁿ yā. ³Ní nguéé déénu yā táácā Ndyuūs diíⁿ yā aceptar 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní diíⁿ yā chee chi nadacádíínuuⁿ yā chi n'daacā. Ní nguéé neⁿ'é yā diíⁿ yā tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'e yā chi diiⁿ yā caati n'daacā caneé yā nanááⁿ Ndyuūs. ⁴Ní taachi ndaā Cristo diíⁿ yā chi 'āā vi'í cā ley yeⁿ'e Moisés. Ní maaⁿ ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Cristo, 'iin'yān s'een n'daacā caneé yā nanáán Ndyuūs.

⁵Ní Moisés miiⁿ dinguuⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'é yā canee n'daāca yā nanááⁿ Ndyuūs cáávā chi diíⁿ yā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ. 'Tíícā dinguúⁿ yā: 'Iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés canduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ cucáávā ley miiⁿ. ⁶Naati chuū ní ngaⁿ'a yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi canee n'daacā nanááⁿ Ndyuūs cáávā chi i'téénu yā Jesucristo. Díí nguéé ngaⁿ'a di na staava yeⁿ'e di 'tíícā: ¿Du'u caⁿ'ā na va'ai cheeti nguuvi? Taachi ngaⁿ'a di 'tíícā, nadicua'áí di Cristo yeⁿ'é va'āī chɛɛti nguuvi. ⁷Ní nguéé caaⁿ'maⁿ di na staava yeⁿ'ē di 'tíícā: ¿Du'ū cuuvi caⁿ'á yā iⁿ'veēⁿdī chí yáanūuⁿ tan'dúúcā chi

chen'e Cristo? Taachi diin di 'tíícā, diiⁿ di chi Cristo nadacuéeⁿ yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ⁸Chuū chi canee chi caa"ma" yú: Nduudu cuaacu ye"é Ndyuūs 'āā nii"nuú" canee ye"'é nī ní canee na cheendí nī ní canee na staava ye"'é nī. Nduudu cuaacu miiⁿ ní nduudu chi ngaⁿ'á 'nū nanááⁿ ndís'tiī cááva chi cuuvi cu'téénu nī. ⁹Nduuti chi caaⁿ'máⁿ nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ní ngaⁿ'a nī 'tííca chi Jesús miiⁿ chííⁿ chí 'iiví nī ní i'téénu nī ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é nī chi Ndyuūs nadicuéeⁿ yā Cristo miiⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, tuu'mi ní díí nanguán'ai di. 10 Canéé chi cu'teenú nī ndúúcū núúnmán staava yen'e nī ní Ndyuūs cuaáⁿ yā ndís'tiī. Canéé chi caa"má" nī ndúúcū 'ii"vā" ní ngaⁿ'á nī chi i'téénu nī Jesucristo ní cuuvi nangua" ai nī.

¹¹Ní canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíícā: Nducyáácá 'iin'yān chi cu'téénu yā Cristo nguéé cuuví 'cuináaⁿ yā. ¹²Nguéé n̄'dáaⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ye"'e taná"'ā naciones. Maa" Señor Jesucristo miiⁿ ní maaⁿ Señor ye"'e nducyáácá 'ii"'yā". Ní Señor miiⁿ itée yā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi n'dai yen'é yā nducyaaca 'iin'yān chi nga" 'angua' á yā naná á Ndyuūs cáávā chi duuchi yā. 13 Caati 'tíícā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Nducyáácá 'iin'yān chi ngan'a yā ngii yā: "N'díí Señor Jesucristo yeⁿ'é," ní cuuví nangua" ai yā. 14 ¿Táácā cuuvi caa" má" yā ndúúcū Señor miiⁿ nduuti chi nguεε i'téénu yā 'iiⁿ'vāⁿ? ¿Ní táácā cuuvi cu'téénu yā yeⁿ'ē 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'giindiveén yā yen'e yā? ¿Ní táácā cuuvi caandiveéⁿ yā nduuti chi

nguết 'aama 'iin'yān chi caan'mán yā nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs? 15 ¿Ni táácā cuuvi caan'mán yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs miin nduuti chi nguết du'ū vee dicho'ó? 'Tíícā canéé nguūn na libro yen'é Ndyuūs: De'e chúúcā n'daacā chi ndaā 'iin'yān s'een chi candée yā nduudu cuaacu yen'e vaadī 'diīin ni ngan'á yā nduudu ngai yen'é Cristo.

¹⁶Naati nguéé nducyaaca 'iin'yān i'téénu yā nduudu cuaacu yen'é Cristo. Ní tan'dúúcā chi ngan'a profeta Isaías ndii cuáán vmnaan taachi ngan'a 'tíícā: N'diī Señor, ¿dú'ū i'téénu nduudu cuaacu chí ngan'ā cuaacu yú? ¹⁷'Tíícā tuu'mi, 'iin'yān i'téénu yā nduudu cuaacu yen'e Jesucristo cáávā chi n'giindiveén yā nduudu miin, ní n'giindiveén yā nduudu cuaacu yen'e Cristo.

¹⁸Naati 'úú itiinguuneéⁿ ndís'tiī: ¿'Áá cuaacu chi nguéé n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs? Cuaacu chi n'giindiveéⁿ yā. 'Tíícā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs:

Nduudu cuaacu chi ngaⁿ'a yā, ngaⁿ'a yā na núúⁿmáⁿ íⁿ'yeeⁿdī. Ní nduudu yeⁿ'e yā ní ngaⁿ'a yā ní ndíí núúⁿmáⁿ cuaaⁿ chi yaⁿ'ai ca yeⁿ'ē íⁿ'yeēⁿdī.

¹⁹Táámá vmnéⁿ'ēe itiinguuneéⁿ ndís'tiī: ¿'Áá nguếε diíⁿ cuenta 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi judíos s'eeⁿ yeⁿ'e nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs? Moisés miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ chi vmnááⁿ vmnaaⁿ nguεεcuneé yā yeⁿ'e chuū, ní 'tíícā canéé nguūⁿ:

'Úú ní diíⁿ chi cuuvi nngueé nī yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e táámá nación chi nguéé véé nación yeⁿ'é Ndyuūs. 'Úú ní diíⁿ chi nduuví táaⁿ nī ndúúcū 'iin'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'é chí yeⁿ'e táámá nación caati caⁿ'á diíⁿ cosa chi n'daacā nduucú yā.

²⁰Ní profeta Isaías miiⁿ claro ca chi ngaⁿ'á yā ndúúcū nduudú 'cūū.
Ndyuūs ngaⁿ'á yā 'tíícā:

'Iin'yān chi nguéé n'nuún yā 'úú ní indaacá yā 'úú. 'Iin'yān chi nguéé itiinguuneén yā yen'é, 'úú ní ch'in'í maán 'úú nanáan yā.

²¹Ní taachi Isaías miiⁿ ngaⁿ'a yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel, 'tíícā ngaⁿ'a yā: Ndyuūs ngaⁿ'a 'tíícā: Nguuvi nguuvi n'doó ta'á ní yaa'ví 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é. Ní cheechi staava yeⁿ'é yā.

'Iin'yān yen'e Israel chí nanguán'ai yā

Maaⁿ ní intíínguuneéⁿ ndís'tiī: ¿'Áá diín Ndyuūs chi s'neé" yā 'ii"'yā" Israel ye"'e ndaata ye"'é yā? Nguéé dií" yā 'tíícā. 'Úú Pablo maán 'iin'yān yen'e ndaata Israel 'úú ní yeⁿ'e ndaata yeⁿ'ē Abraham 'úú, ní yen'é 'iin'yān yen'e ndaata Benjamín 'úú. ²Ndii cuááⁿ vmnaaⁿ Ndyuūs diíⁿ yā recibir 'ii"yā" ye"'e ndaata ye"'é yā, 'ii"'yā" Israel chi ndε̄ενε yā chi cuuvi yeⁿ'e yā 'iin'yān. Ní ndís'tiī, ¿'áá nguéé déénu nī yeⁿ'e chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs naachi profeta Elías ngaⁿ'angua'á yā ní di'cuiitú yā Ndyuūs contra yen'é 'iin'yān Israel? Ní can'a yā 'tíícā: 3N'díí Señor Ndyuūs, 'iin'yān Israel s'een ní 'niiⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā profetas yeⁿ'é nī ní dituūví yā nátai s'een yen'e nī, n'diī Ndyuūs chí canduuchi. Ni maaⁿ dámaā" 'úú caneé ní 'tiicá ntúū"

neⁿ'é yā 'caaⁿ'nuⁿ yā 'úú. ⁴Naati Ndyuūs nan'guεεcútan'a yā yen'e profeta Elías miiⁿ, 'tíícā: Canéé lado yeⁿ'é ndε̄ch̄ɛ mil saⁿ'ā chi nguéέ chiintii'yá yā nanááⁿ santo ídolo chi nguuvi Baal. ⁵Ní 'tiicá ntúūⁿ yeⁿ'e tiempo 'cūū canéé duu'ví 'iin'yān ye"'e Israel chi i'téénu yā Ndyuūs ní Ndyuūs ndεενε yā 'iin'yān s'een. Ní diín yā cosa chi n'dai taavi cááva yā. ⁶Ní nduuti chi yeⁿ'é Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cáávā chi Ndyuūs ní diiⁿ n'dai taaví yā ní ndεενε yā 'iin'yān s'eeⁿ, tuu'mi ní nguéé cáávā cosa chi 'iin'yān s'een maán yā cuuvi diin yā. Ní ndúúti chi cáávā cosa chi 'iin'yān s'eeⁿ cuuví diíⁿ yā, tuu'mi ní nguéé cáávā vaadī n'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi ye"'é Ndyuūs 'ii"'yā".

⁷¿Dέ'ɛ ra tuu'mi? 'Iin'yān Israel nguéɛ́ ndaaca yā dɛ'ē chi in'nuún yā. Naati 'iin'yān chi Ndyuūs ndɛɛvɛ yā, 'iin'yān s'een ndaaca yā. Ní tanán'ā 'iin'yān nguɛɛ́ n'giindiveén yā nduudu yen'é Ndyuūs ti ndii chɛɛchí maán yā 'iin'yān. 8'Tíícā canée nguūn na libro yen'é Ndyuūs: Ndyuūs diín yā chi nguɛ́e tuumicádíínuun yā na staava yen'é yā dendu'ū yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs; ní diín yā chi nduutináan yā nguɛ́e snaan yā ní veén yā nguɛ́e 'caandiveén yā. Ní 'tíícā 'iin'yān Israel ndii tiempo 'cūū. 9'Tiicá ntúūn David ngan'a yā:

'Viicu yen'ē chi che'é yā ní nduuvi tan'dúúcā tuūvī cáávā 'iin'yān s'een. Ní tiempo chi che'é yā ndaā enemigos yen'é yā ní nadītuu'ví ya 'iin'yān s'een. Ní 'tíícā Ndyuūs cuuvi diín yā castigar 'iin'yān s'een.

Ní nduutinaáⁿ yā tan'dúúcā chi cuuvi ngueēe chí nguéé snaaⁿ

yā. Ní dáámí yā 'áámá nūuⁿ can'díi yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

Nanguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé 'iiⁿ'yāⁿ Israel

¹¹Maaⁿ ní itiinguuneéⁿ ndís'tiī: Taachi 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ candέέ ca'a yā chí cundeeve yā caati nguéé i'téénu yā Ndyuūs, ¿'áá 'áámá canee chi chindeeve yā? Nguee 'tíícā mar 'áámá naaⁿ. Naati chó'ōo chuū caati 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi judíos s'eeⁿ nguéé n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ yeⁿ'e ndaata Israel cuuvi nángua" ai yā. Ní diii" chi 'ii" yā yeⁿ'e ndaata Israel nngueé yā yeⁿ'e tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní cu'téénu cá yā Ndyuūs. ¹²Ní caati 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nguέε ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e Ndyuūs ní chó'ōo chi tuneéⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmáⁿ iⁿ'yeeⁿdī chi cuuvi cu'teenú yā Ndyuūs. Ní sta'á yā yeⁿ'e vaadī n'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ yeⁿ'e ndaata Israel cuuvi cu'téénu yā caava 'iin'yān yen'e ndaata Israel nguéé ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, tuu'mi n'deee ca n'daacā ca yeⁿ'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ taachi 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nanguεεcúndií yā ní cu'téénu yā nduudu yen'é Ndyuūs taama vmnén'ēe.

¹³Maaⁿ ní neⁿ'é caāⁿ'máⁿ nduucú ndís'tiī chi nguéé 'iiⁿ'yāⁿ Israel ndís'tiī. Maaⁿ chi Ndyuūs dicho'ó yā 'úú chi 'úú ní apóstol chi candeé nduudu yeⁿ'é yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé Israel s'eeⁿ. Úú deenú chi ch'ɛɛtɛ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é. ¹⁴Ni 'úú neⁿ'é chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é ngueé yā yeⁿ'e ndís'tiī niicu cu'téénu yā Ndyuūs tan'dúúcā chi ndís'tiī i'téénu

nī Ndyuūs. Ní 'iicú cuuvi nanguaⁿ'ai n'duuvi 'iin'yān yen'e ndaata yen'é tan'dúúcā ndís'tiī nanguan'ai nī. ¹⁵Ní taachi Ndyuūs s'neéⁿ yā 'áámá lado 'iin'yān Israel s'een dīin yā 'tíícā caati nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e i"yee"dí 'cūū chi nguéé ye"'e 'ii"'yā" Israel cuuvi cunee 'diiín yā ndúúcū Ndyuūs. ¿Táácā cuuvi yen'e 'iin'yān Israel s'eeⁿ taachi Ndyuūs cuaāⁿ ntuúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ? Ndyuūs nca'á yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é yā lugar yeⁿ'e vaadī n'gii cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ¹⁶N'giindiveéⁿ nī yeⁿ'e chuū chi caaⁿ'máⁿ: Nduuti chi ca'a yú Ndyuūs 'áámá taan yen'e masa yeⁿ'é pan cáávā ofrenda, 'tiicá ntúūⁿ nducuéⁿ'ē masa yeⁿ'e pan miiⁿ ní yeⁿ'é Ndyuūs. Ní nduuti chi ca'a yú Ndyuūs cáávā ofrenda dii'yu yen'e yáⁿ'á, 'tiicá ntúūⁿ nducuéⁿ'ē yáⁿ'á ní ye"'é Ndyuūs. 'Tiicá ntúū" Ndyuūs di'viicú yā 'iin'yān yen'e ndaata Israel caati 'āā di'viicú yā 'iin'yān vmnáán vmnaaⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é yā.

¹⁷Náⁿ'á dúuⁿnē yeⁿ'e yáⁿ'á olivo chi canéé na ván'āa 'iin'yān, ní 'iin'yān 'caaca yā ní sta'á yā dúuⁿnē yeⁿ'e yán'á olivo chi canéé icyán'ā ní diín yā chi ye"'e yá"'á olivo ye"'é yā. 'Tíícā ndís'tiī, 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel. Ní ndís'tiī tan'dúúcā dúuⁿnē yeⁿ'e yáⁿ'á olivo yeⁿ'e icyáⁿ'ā miiⁿ 'tiicá nī naati maaⁿ ní véé parte yeⁿ'é nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi tan'dúúcā yán'á olivo chi canéé yáⁿ'āa 'iiⁿ'yāⁿ. Ní maaⁿ ní ndís'tiī chi nguéé yeⁿ'e ndaata Israel cuuvi ye"'é nī nducué"'ē chi n'dai taavi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi Israel yā. ¹⁸Maaⁿ ní ndís'tiī chi nguéé Israel nī, nguéé caa" mán nī chi ch'eete maán nī ndís'tiī, caati nguéé 'iin'yān chi Israel ROMANOS 11 342

yā chi tan'dúúcā chi nguéé yen'e yán'á. Ní 'iin'yān 'caaca yā dúunā miin, 'tííca yā. Ndís'tiī n'gaacú nī chi ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áámá dúunā 'tíícā ndís'tiī. Tan'dúúcā dúunā ne nguéé ca'a fuerzas yen'e dii'yu yen'e yán'á naati yán'á ca'a fuerzas yen'e dúunā, 'tíícā ndís'tiī. Cuta'á nī fuerzas yen'e 'iin'yān chi Israel yā.

¹⁹'Úú nguéé deenú nduuti chi ndís'tiī caa"má" nī 'tíícā ye"e chuū: 'Iiⁿ'yāⁿ ch'iicá yā dúuⁿnē s'eeⁿ caati 'úú cuuvi caneé lado yeⁿ'e dúuⁿnē chi ch'iicá yā. 'Úú chi nguết Israel 'úú caneé lado yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi Israel yā. ²⁰N'daacā ngaⁿ'a nī naati deenú nī chi 'iin'yān s'een tan'dúúcā dúuⁿnē chi ch'iicá yā, 'tiicá yā, ti nguéé i'téénu yā Cristo. Ní maaⁿ ní ndís'tiī tan'dúúcā dúuⁿnē yeⁿ'e yáⁿ'á míín 'tiicá nī caati i'téénu nī Cristo. Maaⁿ ní ndís'tiī nguεε dííⁿ nguee nī naati cundέε nī cuidado táácā chi 'cuɛɛtinée nī. ²¹Caati nduuti chi Ndyuūs nguéé diíⁿ yā perdonar 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi nguεε i'téénu chi tan'dúúcā dúuⁿnē yeⁿ'e yáⁿ'á, nguéé diín yā nadach'eecú yā nuunndi veⁿ'e ndís'tiī chi vmnááⁿ vmnaaⁿ tan'dúúcā dúuⁿnē chi yeⁿ'e yáⁿ'á yeⁿ'e icyáⁿ'ā nduuti chi nguέέ candεέ nī cuidado táácā chi 'cuɛɛtineé nī. ²²Cuin'diichí nī, tuu'mi Ndyuūs ní neené n'dai taavi yā ndúúcū 'iin'yān chi i'téénu yā naati neene cheechí ntúuⁿ yā vaa. Cheechí yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ti nguéé i'téénu yā. Naati Ndyuūs ní neené n'dai taaví yā ndúúcu nī nduuti chi 'áámá cuneé nī chi cu'téénu nī. Ní nduuti chi nguéé diíⁿ nī 'tuucā, tuu'mi 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs caⁿ'á yā diíⁿ yā castigar ndís'tiī tan'dúúcā chi ch'iicá

yā dúuⁿnē yeⁿ'e maaⁿ yáⁿ'á. ²³Ní nduuti chi 'iin'yān Israel cu'téénu yā Cristo, tuu'mi ní Ndyuūs ní cuta'á yā ní nguεεcunéé diíⁿ yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní táámá vmnéⁿ'ēe canee yā tan'dúúcā 'āā dúuⁿnē yeⁿ'e maaⁿ yán'á míín 'tííca yā. Ní véé poder yeⁿ'e Ndyuūs chi cuuvi diíⁿ yā 'tíícā. ²⁴Ní nduuti chi ndís'tiī chi nguéé 'iiⁿ'yāⁿ Israel ndís'tiī, ní Ndyuūs sta'á vā ndís'tiī tan'dúúcā chí n'giicá yā dúuⁿnē yeⁿ'e táámá yáⁿ'á olivo yeⁿ'e icyáⁿ'ā ní diíⁿ yā chi yeⁿ'e yáⁿ'á olivo yeⁿ'é yā, 'tíícā ndís'tiī maaⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ n'dáácā n'dai ca diíⁿ Ndyuūs ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi vmnááⁿ vmnaaⁿ tan'dúúcā dúuⁿnē yeⁿ'e yáⁿ'á yeⁿ'é yā, ní cuuvi diíⁿ yā chi táámá vmnéⁿ'ēe ní yeⁿ'ē maaⁿ yáⁿ'á miiⁿ.

Ye"'e chi nangua"'ai 'ii"'yā" Israel ye"'e tiempo chi cuchiī

²⁵Maaⁿ ní hermanos yeⁿ'é, neⁿ'é chi ndís'tiī cadíínúúⁿ nī chi canúúⁿ n'de'ei. Ní nguết nadicádíínuuⁿ nī chi deenu ca nī. 'Áámá tiempo nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel dichεεchí yā staava yeⁿ'é yā dámaāⁿ 'naaⁿ tiempo taachi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi nguết 'iiⁿ'yāⁿ Israel ní Ndyuūs ndεενε yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi neⁿ'é yā chi cuuvi yeⁿ'é yā. ²⁶Ní taachi cho'ōo tiempo miiⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ Israel ní caⁿ'a yā cu'téénu yā caati 'tíícā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs:

'Iin'yān chi nadanguán'ai yā 'iin'yā Israel chiicá yā yen'e yáān Sión, ní divíi yā nducuén'ē nuunndi yen'e 'iin'yān yen'e ndaata Israel.

²⁷ Ní 'úú Ndyuūs dicuaacú compromiso yeⁿ'é ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, taachi 'úú nadivií nuuⁿndi yeⁿ'e yā.

²⁸Ní 'iiⁿ'yāⁿ Israel nguéé i'téénu yā nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs yeⁿ'e chi nadanguáⁿ'ai yā. Ní maaⁿ ní contra ye"'é Ndyuūs 'ii"'yā" s'ee" caati ndís'tiī chi nguéé 'iin'yān Israel ndís'tiī, cuuvi ye"'é Ndyuūs ndís'tiī. Ní 'áárá chi 'iin'yān Israel s'een nguéé i'téénu yā Cristo, Ndyuūs dine"'é yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caati Ndyuūs níndεενέ yā 'iin'yān s'een chi vmnáán vmnaan chi yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é yā. ²⁹Ní Ndyuūs nguéé ndaacadaamí yā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi yaa'ví yā chi cuuvi ye"'é yā 'ii"'yā" s'ee". Ní Ndyuūs di'viicú ntúūⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³⁰Ní tiempo chi chó'ōo ndis'tíī chi nguéé 'iiⁿ'yāⁿ Israel ndís'tiī, nguéé n'giindiveéⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs naati maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nguέέ n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní Ndyuūs yá'ai yā caavā ndís'tiī chi nguee i'téénu nī. ³¹Ní 'tiicá ntúūⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ nguέέ n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní diíⁿ yā 'tíícā caati cuayiivi Ndyuūs cuuvi ya'áí yā cáávā 'iin'yān s'een tan'dúúcā chi ya'áí yā cáávā ndís'tiī. 32 Ní Ndyuūs 'āā daamá nūuⁿ s'néeⁿ yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é yā cáávā chi Ndyuūs cuuvi ya'áí yā caavā nducyaaca 'iin'vān.

³³De'e chúúcā n'deee cá vaadī n'dai yeⁿ'é Ndyuūs. De'e chúúcā n'deee cá chi tuumicádíínuuⁿ yā ndúúcū chi déénu yā. S'uuúⁿ ní nguéé cuuvi caaⁿ'maⁿ yú de'e cuuvi chi tuumicadiinúúⁿ yā 'tíícā; ní nguéé cuuvi tuumicadiinuuⁿ yú chiiⁿ chi diíⁿ yā. ³⁴Ní 'tíícā canéé nguūⁿ na libro ye"'é Ndyuūs: ¿Dú'ū cuuvi túúmícádiinūū" vaadī cadíínūu" ye"'e Señor Ndyuūs? ¿Du'ū cuuvi ca'a consejo Ndyuūs? ³5 ¿Du'ū 'ii"'yā" ca'a yā algo Ndyuūs vmnáá" vmnaa" ní cuayiivi Ndyuūs ca'á yā tan'dúúcā chi nadíí'vɛ yā ye"'ē? ³6 Tanducué"'ē dendu'ū chí vɛɛ ní Ndyuūs din'dái yā ní tee yā s'uuú" tanducué"'e. Ní cucáávā 'ii"'yā" mii" vɛɛ tanducué"'ē dendu'ū chi ye"'e yā. Maa" ní cue"'e daā"ma" dich'ɛɛtɛ yú Ndyuūs. 'Tíícā.

Ca'a yú vida yeⁿ'e yú Ndyuūs ní diiⁿ yú tanducuéⁿ'ē chi neⁿ'é yā

Maaⁿ ní ndís'tiī, hermanos ✓ yeⁿ'é, cáávā chi Ndyuūs ya'ai 'iinú yā yeⁿ'e ndís'tiī, di'cuíítūu ndís'tiī chi ca'á nī vida yen'e maán nī tan'dúúcā 'áámá ofrenda chí canduuchi nanáán Ndyuūs cáávā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ní diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ chi neⁿ'é yā chi diíⁿ nī. Chuū chi diín nī ní cuaacu chi n'dai taavi chi inee yiinú Ndyuūs. Ní canéé chi diín nī 'tíícā. 2Ní nguéé diíⁿ nī tan'dúúcā chi neⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati cuaáⁿ nī lugar Ndyuūs chi n̄'daáⁿ yā vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'é nī ni 'tiicá ntuūⁿ n̄'daáⁿ yā vida yeⁿ'é nī. Ní 'íícú cuuví deenú nī chεέ chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diiⁿ nī, chεέ chi n'daacā, chεέ chi cunee yiinú Ndyuūs ni chεέ chi n'dai taavi ca.

³Ní cáávā chi Ndyuūs tee yā 'úú chi n'dai taavi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā 'úú ní ngaⁿ'á ngīi ca'áámá ca'aama ndís'tiī chi nguéé nadacádíínuuⁿ nī chi n'gɛɛtɛ cá nī ngo'o ca chi canéé chi nadacádíínuuⁿ nī naati nadacádíínuuⁿ nī ní n'diichí nī yeⁿ'e maáⁿ nī ndúúcū

ROMANOS 12 344

chí i'téénu nī chi Ndyuūs itée yā ndís'tiī. ⁴Caati 'tíícā tan'dúúcā 'áámá cuerpo yen'e 'iin'yān chí neené n'deee náán chi véé yen'ē ní nguéé dáámá ntiinnyun chi yen'ē n'deee náán yen'ē; ⁵'tiicá ntúūn s'uuún 'áárá chi nééné 'yaan yú ní s'uuún ní tan'dúúcā chi 'áámá cuerpo ti yen'e Cristo s'uuún, 'tíícā s'uuún ní s'uuún ní tan'dúúcā chi nduuvidaama yú 'aama yú taama yú tan'dúúcā chi n'deee náán yen'e 'áámá cuerpo yen'e maan yú, 'tíícā s'uuún.

⁶Ní Ndyuūs tee yā yeⁿ'e vaadi n'dai yeⁿ'é yā ntiiⁿnyuⁿ chi n̄'dááⁿ ca'áámá ca'aama s'uūuⁿ tan'dúúcā chi neⁿ'é yā diíⁿ yā. Ní canee chi diiⁿ yú n'dai ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yú. Ní nduuti chi Ndyuūs tee yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yú chi candεε yú nduudu cuaacu yeⁿ'é yā chi tee yā s'uuúⁿ canéé chi caaⁿ'maⁿ yú nduudu miiⁿ tan'dúúcā chi i'téénu yú. ⁷Ní nduuti chi Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ ntiiⁿnyuⁿ chi nginnee yú, tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ canee chi cunnee yú n'daacā ca. Ní s'uuúⁿ chi vέέ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yú chí ngi'cueeⁿ yú canéé chi ca'cueeⁿ yú n'daacā. ⁸S'uūuⁿ chi diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ chi yaa'vi née yú 'iin'yān chi cu'téénu cá yā canéé chi diiⁿ yú n'daacā ca. S'uuúⁿ chi véé ca yeⁿ'e yú chi cuuvi ca'a yú taama yā, canéé chi ca'a yú ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e yú. S'uuúⁿ chi nga"'a ntii"nyu" ye"'e taná"'ā s'uuú" canee chi nga'a ntiiⁿnyuⁿ yú n'daacā ca. S'uuúⁿ chi ca'a yú tanáⁿ'ā s'uuúⁿ chi nguéé véé necesidades yen'é yā canéé chi diiⁿ yú ní yeenu yú.

Yeⁿ'e chi canéé chi diiⁿ yú ti yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ

⁹Canéé chi dineⁿ'e yú 'aama yú taama yú ndúúcū núúⁿmáⁿ staava

yeⁿ'e yú. Ní nguéé dineⁿ'e yú cosa chi nguee n'daācā naati canéé chi diiⁿ yú tanducuéⁿ'ē chi n'daacā.

¹⁰ Canéé chi dineⁿ'e yú 'aama yú taama yú tan'dúúcā chi 'aama vi'i yú chi cuaacu chi 'áámá yuuuⁿ yú ní dineⁿ'e yú 'aama yú ndúúcū taama yú.

¹¹Ní n'daacā idiiⁿ ca yú ntiiⁿnyúⁿ ní nguéé 'daan'dí yú ní diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e yú ti neⁿ'e yú Señor yeⁿ'e yú.

¹² Ní cáávā chi Ndyuūs caⁿ'á yā chi tée yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'e yú canéé chi yeenu yú. Ní taachi n'geenu yú ngii canéé chi cuchέε yú ngiinū ngiinū. Ní cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ canéé chi caaⁿ'maⁿngua'a yú.

¹³Ní canéé chi cunnee yú 'iin'yān chi i'téénu yā Ndyuūs ni tée yú yen'e necesidades chi nguéé véé yen'é yā. Canéé chi cuaan yú 'iin'yān chi diín yā visitar s'uuún.

14 Canéé chi caan'man yú: Dé'e chúúcā n'dai yen'é 'iin'yān chi nguéé n'daacā idiín yā ndúúcū s'uuún. Ní ngiica yú Ndyuūs chi di'viicú yā 'iin'yān s'een ní nguéé taan yú nduucú yā.

¹⁵Ní canéé chí cuuvi yeenu yú ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi yeenú yā. Ní canéé chi cuεεcu yú ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí ngεεcú yā.

16 Ní 'cuɛɛtinee yú n'daacā ndúúcū 'áámá yú taama yú. Nguɛ́ɛ nadacádíínuun yú yen'ē maan yú chi ch'ɛɛtɛ́ naati ndiicúún n'dai 'cuɛɛtinee yú ní nguɛ́ɛ́ nadacádíínuun yú yen'ē maan yú chi s'uūun chí deenu yú.

¹⁷Nguéé nangueecundii yú ní diiⁿ yú cosa chi nguee n'daacā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā diíⁿ yā cosa chi nguéé n'daacā ndúúcu yú. Diiⁿ núúⁿ yiiⁿnuⁿ yú chi diiⁿ yú dámaāⁿ chi n'daacā ndúúcū nducyaaca 'iin'yān. 18 Ní diin yú nducué" e chi n'daacā chi cuuvi diiⁿ yú caati 'diiíⁿ cuuvi cunee yú nguaaⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁹Ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chi neⁿ'é taavi, nguéé diin yú castigar 'iin'yān naati cu'neeⁿ yú nanááⁿ Ndyuūs ní nguéé cuuvi 'cuinaaⁿ yú. Ní 'íícú Ndyuūs cā'a yā castigo 'iiⁿ'yāⁿ. Canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíícā: 'Úú chi Señor ní ngaⁿ'á chi 'úú ní diíⁿ castigar 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e 'úú ní nadíí've yā yeⁿ'e chi nguéé n'daāca chi diín yā. 20 Naati s'uuún ní diin yú tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíícā: Nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ chi taáⁿ yā yeⁿ'é nī nadich'εεcú nī yeⁿ'e yā. Nduuti chi cuiicu yā, ca'a nī chi che'e yā. Ní nduuti chi yaaca yā, ca'á nī chi cu'u yā. Tí caati diíⁿ nī 'túúcā, tuu'mi ní diín nī chi 'cuinaán yā yen'e chi diín yā chi taáⁿ yā ndúúcu nī. ²¹ Maaⁿ ní cuchee vú cáávā cosa chi nguee n'daacā chi diiⁿ yú naati cuchεε yú yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē chi nguεε n'daacā cáávā chi n'daacā chi idiin yú.

Nducyaaca yú canee chi cu'neen veen yú yen'e 'iinntyén'ē caati nguéé véé mar 'áámá 'iinntyén'ē chi nguéé Ndyuūs ca'á yā 'iin'yān chi véé lugar yen'é yā chi 'iintyén'ē. Ní Ndyuūs s'neén yā nducuén'ē 'iintyén'ē chi véé na lugar yen'e yā. 2Ní 'iin'yān chi nguéé idiín yā chi ngan'a 'iintyén'ē 'tiicá ntúūn 'iin'yān ní contra yen'e chi Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā. Ní 'iin'yān chi diín yā 'túúcā idinuundí yā ní cuuví yā condenado. 3Ní 'iin'yān

chi n'daacā idiín yā nguéé canee chi di'va'á yā yeⁿ'e 'iiⁿntyéⁿ'ē naati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daacā idiíⁿ yā 'va'á yā yeⁿ'e 'iiⁿntyéⁿ'ē. ¿'Áá neⁿ'é nī chi nguéé 'va'á nī yen'e 'iinntyén'ē? Diíⁿ nī chi n'daacā ní 'iiⁿntyéⁿ'ē miiⁿ ní cuuví nga"'á yā chi n'daacā idií" nī, 4caati 'iinntyén'ē chi ngan'a yā ntiiⁿnyuⁿ dichíí'vē Ndyuūs cáávā chi cuuvi n'daacā yen'é nī. Naati nduuti chi idiín nī chi nguéé n'daacā, tuu'mi ní di'va'á nī yeⁿ'e 'iiⁿntyéⁿ'ē. Caati cuaacu chi 'iintyén'ē cuuvi diín yā castigar 'iin'yān tiī 'iinntyén'ē ní vέέ poder yeⁿ'e yā. 'Iiⁿntyéⁿ'ē ní dichíí'vē Ndyuūs ní canéé chi diín yā dendu'ū chi cuaacu. Ní diín yā castigar 'iiⁿ'yāⁿ caati Ndyuūs nguéé inee yiinú yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daacā idiíⁿ yā. ⁵Ni cáávā chuū canee chi 'caandiveéⁿ nī chi nga" 'ii" ntyé" 'ē nguéé dámaā" caavā chi cuuví nī castigo ti cáávā deenú nī chi n'daacā chi nacadiinúúⁿ nī na staava yeⁿ'é nī. ⁶Ni 'tiicá ntúūⁿ caavā chúū, ca'á nī tuumī cobrador yeⁿ'ē gobierno. 'Iiⁿntyéⁿ'ē miiⁿ dichíí'vē Ndyuūs taachi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā.

⁷Canee yú chi ca'a yú tuumī cobrador yen'e gobierno. Canee yú chi ca'a yú tuumī yen'e yán'āa yen'e yú cobrador miin. Canee yú chi diin yú chí cu'teenu yú 'iin'yān 'iinntyén'ē ní diin yú estimar 'iin'yān s'een. ⁸Nguéé cun'diicú nī yen'ē mar 'áamá 'iin'yān nguéé du'ū vεε. Dámaān canee chi dinen'e yú nducyaaca 'iin'yān. 'Iin'yān chi dinen'é nducyaaca 'iin'yān diín yā tan'dúúcā chi ngan'a ley yen'e yú. ⁹Ní mandamiento yen'e ley yen'e yú ní chuū chiin: Nguéé can'á nī ndúúcū n'daata o isan'ā chi

nguéé yeⁿ'é nī. Nguéé 'caaⁿ'núⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ. Nguéé diduucú nī. Nguéé caan'man nī nduudu yaadi yen'e mar 'áámá 'iin'yān. Nguéé dinén'e nī dendu'ū chi véé chi ye"'e táámá yā. Ní nducué" e mandamiento 'cūū ndúúcū tanán'ā mandamiento yeⁿ'ē ley yeⁿ'e yú chi νέέ, ní cuuví cuaacú nduudu ní tuumicádíínuuⁿ vú na nduudú 'cūū: Dinén'e nī 'iin'yān niiⁿnuúⁿ vaacú nī tan'dúúcā chi dine"'é nī maá" nī. 10'Ii"'yā" chi dineⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ niiⁿnuúⁿ vaacú yā nguéé cunncáā idiín yā ndúúcu yā. Ni 'tíícā. Taachi dineⁿ'e yú 'iiⁿ'yāⁿ diiⁿ yú tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e yú.

¹¹N'deee cá ní nguéé dámaāⁿ chúū. Nadacádíínuuⁿ yú yeⁿ'e nguuvi s'eeⁿ chi canee yú iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Canéé chi 'cuɛɛtinéé ngiinu yú caati yeⁿ'e hora chi ngua" ai yú ní 'āā snee niiⁿnuúⁿ cá yeⁿ'e s'uuúⁿ nguéé ti taachi caama i'téénu yú Cristo. ¹²Maaⁿ ní hora miiⁿ tan'dúúcā chi 'āā chéé cuuvi deeve ní 'āā cūchii nguuvi taachi ndaá Cristo maaⁿ. Ní nguéé canee chi diiⁿ yú dendu'ū chi nguεε n'daacā chi diiⁿ yú tan'dúúcā chi na maaíⁿ, naati n'daacā 'cuɛɛtinee yú tan'dúúcā chi canee yú na dεενε yeⁿ'é Ndyuūs ní n'daacā canee cáávā s'uuúⁿ. ¹³Ní 'cuɛɛtinee yú n'daacā tan'dúúcā chi canéé chi diiⁿ yú na dεενε yeⁿ'é Ndyuūs. Nguéé cuuvi cuu'vi yú ní nguέέ idiiⁿ yú 'viicu yeⁿ'ē chi che'e yú ndúúcū n'deee n'dáí ruido. Ní nguéé 'cuáaⁿ yú caⁿ'a yú ndúúcū n'daataá o isaⁿ'ā chi nguéé yeⁿ'e yú. Ndíí nguéé ndúú canee vú ndúúcū vicio yeⁿ'e yú. Nguέέ 'caa'va yú ní nguéé ngueē yú ye"'ē táámá 'ii"'yā".

¹⁴Naati 'cuɛɛtinee yú n'daacā ní diiⁿ yú tan'dúúcā chi Señor Jesucristo yeⁿ'e yú diíⁿ yā. Ní nguɛ́ɛ́ diiⁿ yú tan'dúúcā chi neⁿ'e maaⁿ cuerpo yeⁿ'e yú.

Nguéé caa"ma" nī ye"ē chi idii" hermano ye"é nī

Ndís'tiī ní cuta'á nī nguaaⁿ ndís'tiī hermanos yeⁿ'e yú chí duūva yā yeⁿ'e chi i'téénu yā; ní nguéé nééné n'deēe caan'mán nī nduucú yā yeⁿ'e chi nadacádíínuuⁿ yā chi nguéé ituumicádíínuuⁿ yú yeⁿ'ē. ²Ti 'tíícā, νέέ 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs ní nadicadíínuuⁿ yā chi cuuvi che'é yā nducuéⁿ'ē chi véé. Ní náⁿ'á 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé i'téénu n'daaca yā ní nguéé cuuvi che'é yā nducuéⁿ'ē. Taachi caⁿ'á yā che'é yā níí'vēē nguéé che'e yā yuūte cáávā religión yeⁿ'e yā. ³'Iiⁿ'yāⁿ chi che'é yā tanducuéⁿ'ē chi véé nguéé cánéé chi caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e chi nguɛɛ ineeⁿ yiinú yā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ nge'é yā nducuéⁿ'ē. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ che'é yā nducué" e nguéé canéé chí n'diichí yā 'iiⁿ'yāⁿ chi che'e tanducuéⁿ'ē chi véé caati Ndyuūs sta'á ntúuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi cuuvi ye"'é yā 'ii"'yā". 4Ndís'tiī, ¿du'ū ndís'tiī chi n'diichí nī chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vē táámá yā? nduuti chi diín yā chi n'daacā o chi nguéé n'daacā. Dámaāⁿ 'iiví yā canéé chi n'diichí yā 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vε yā. Ní n'daacā cuuvi canee caavá yā, caati Señor Ndyuūs yeⁿ'e yú cuuví diíⁿ yā chi canéé n'daacā yeⁿ'é yā caati Señor Ndyuūs véé poder yeⁿ'é yā chi inneé yā 'iin'yān chi dichíí'vε yā.

⁵Ní 'tiicá ntúūⁿ, 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nadacadíínuuⁿ yā chi 'áámá nguuvi

ní ch'eete ca nguéé ti táámá nguuvi. Táámá 'ii"'yā" nadacadíínuu" yā chi 'āā daamá nūuⁿ nducuéⁿ'ē nguuvi. Ní ca'áámá ca'aama nī ní caneé nī tan'dúúcā chi diitu nadicádiinúúⁿ nī. ⁶'Iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā cuenta chi 'áámá nguuvi ní ch'eete ca nguéé ti tanán'ā nguuvi, 'iin'yān miin nadicadíínuun yā 'tíícā cáávā chi dich'eeté yā Señor Ndyuūs yen'é yā. 'Iin'yān chi nadicadíínuuⁿ yā dáámá nūuⁿ nducué" e nguuvi 'tiicá ntúū dií vā cáávā chi dich'eeté yā Señor Ndyuūs yeⁿ'é yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέε che'é yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē chi vέέ diíⁿ yā 'túúcā cáávā chi i'téénu yā Señor ní ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā chi che'e yā. Ní 'tiicá ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi che'é yā ye"'e tanducué"'ē chi véé diín yā 'túúcā cáávā chi i'téénu yā Señor ní 'tiicá ntúūⁿ ca'á yā gracias Ndyuūs cáávā chi che'e yā.

⁷Ní 'tíícā mar 'áámá s'uuún nguéé snduuchi yú cucáávā maan yú ndíí nguéé ndúú 'cuūvi yú cucáávā maan yú. ⁸Ndúúti chi snduuchi yú, snduuchi yú cáávā Señor. Ní nduuti chi 'cuūvi yú, 'cuūvi yú cáávā Señor. Maan ní ndúútī chi snduuchi yú o n'diī yú yen'e Señor s'uuún. ⁹Ní Cristo ch'īi yā ní nduuchi ntuún yā yen'e nguaan tinánā caati cuuví yā Señor yen'e tinánā, ní 'tiicá ntuūn yen'ē 'iin'yān chí snduuchi.

10 Maaⁿ ní dii, ¿dɛ'Ē cúúví chí n'dííchí nuuⁿndi yeⁿ'e hermano yeⁿ'Ē di? ¿O dɛ'Ē cúúví chi nguɛɛ neⁿ'e di hermano yeⁿ'Ē di? 'Tíícā nducyaaca yú canee chi naⁿ'a yú nanááⁿ Cristo. Ní Cristo miiⁿ caⁿ'á yā n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ¹¹ Canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'É Ndyuūs 'tíícā:

Cuaacu nííⁿnyúⁿ tan'dúúcā chi 'úú chí canduuchí, ngaⁿ'a Señor Ndyuūs, nducyáácá 'iin'yān canéé chi cáántii'yá yā nanáan 'úú, ní nducyaaca yā canee chi caan'mán yā chi 'úú ní Ndyuūs 'úú.

¹²Ní 'tíícā vaa. Ca'áámá ca'aama s'uūuⁿ canee chi ca'a yú cuenta nanááⁿ Ndyuūs yeⁿ'e chi maaⁿ yú diiⁿ yú.

Nguế diíⁿ nī chi hermano yeⁿ'é nī dinuuⁿndí yā

¹³Cáávā chuū nguéé canéé chi n'diichi yú yeⁿ'e chi diiⁿ hermanos ye"'e yú. Nguéé idii" yú 'túúcā. Canéé chi nadacádíínuuⁿ nī chi nguéé idiín nī mar 'áámá naan chi hermanos yeⁿ'é nī nguéé cūnee yiinú yā ní cuuvá yā na nuuⁿndi. ¹⁴Maaⁿ ní chi 'úú ni yeⁿ'é Jesucristo 'úú, deenú chi cuaacu chi nguéé véé mar 'áámá dendu'ū chi nguéé n'daacā ye"'ē maāá". Ní nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ nadacádíínuuⁿ yā chi 'áámá dendu'ū nguéé n'daacā, tuu'mi ní chuū ní cáávā 'iin'yān miin cuaacu chi nguéé n'daacā. ¹⁵Ní nduuti chí cáávā 'áámá dendu'ū chi che'é nī ní diíⁿ nī chi hermano yeⁿ'é nī cuuvi ya'áí yā, tuu'mi ní nguéé diín nī 'túúcā cáávā chi dinen'é nī hermano ye"'é nī. Nguéé dií" nī chi cuuvi ndaí hermano yen'e nī cáávā 'áámá dendu'ū chi che'é nī caati Cristo ní ch'īi vā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. ¹⁶Nguéé diíⁿ nī cosas chi 'iin'yān cuuvi caan'mán yā yen'e chi ndís'tiī chi nguéé n'daacā idiín nī ye"e chi ndís'tiī deenú nī chi n'daacā. 17 Naati chíín chi ven'ē Ndyuūs chi nga" a ntii nyu ye" e nguέε yeⁿ'ē chi nge'e yú ndúúcū chi ngi'i yú. Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā

yeⁿ'ē dendu'ū chi cuaacu ndúúcū vaadī 'diīíⁿ ndúúcū vaadī yeenú chi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ. ¹⁸Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vē Cristo ní diíⁿ yā dendú'ū chi 'túúcā, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ diíⁿ yā tan'dúúcā chi neⁿ'e Ndyuūs. 'Tiicá ntuūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ngaⁿ'a yā chi n'daācā idiiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ.

¹⁹Maaⁿ ní 'tíícā canee chi diiⁿ yú. Canéé chi diiⁿ yú dendu'ū cáávā chi 'iiⁿ'yāⁿ 'cuɛɛtinée yā ndúúcū vaadī 'diīiⁿ ní ndúúcū chi diiⁿ yú cunnee yú 'aama yú taama yú chi cu'téénu ca yú yeⁿ'e Ndyuūs. ²⁰Ní nguéé ndituuví ni dendú'ū ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ Ndyuūs cáávā 'áámá dendu'ū chi nge'é nī. Cuaacu chi tanducuéⁿ'ē dendu'ū ní dεενε naati nguéé n'daacā idiin yú. Nduuti chi che'e yú 'áámá dendu'ū, ní cáávā chi che'e yú tuu'mi ní diiⁿ yú chi táámá 'iin'yān dinuunndí yā. ²¹N'daacā ca chi nguéé diiⁿ vú mar 'áámá dendu'ū chi diiⁿ chi hermano yeⁿ'e yú cuuvi dinuuⁿndí yā o diiⁿ chi nguéé i'téénu yā n'daacā. Nguéé che'e vú yuutē o ngueé ngi'i vú vino o nguết diiⁿ yú 'áámá dendu'ū chi 'túúcā chí diiⁿ chi hermano yeⁿ'e yú nduuví duūva yā yeⁿ'e chi i'téénu yā. ²²Ní yeⁿ'e chi ndís'tiī i'téénu nī yeⁿ'e chi ngaⁿ'a maáⁿ nī canéé chi i'téénu nī yeⁿ'ē nanááⁿ Ndyuūs. De'e chúúcā n'dai taavi 'iin'yān chi staava yeⁿ'é yā nguέέ diiⁿ condenar maáⁿ yā cáávā cosa chi diin yā chi nguéé n'daacā. ²³'Iiⁿ'yāⁿ chi che'é yā 'áámá dendu'ū ní n'deee nadicadíínuun yā veⁿ'ē nduuti chi n'daacā o chi nguέέ n'daacā cuuví yā condenado caati nguéé nge'é yā ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é yā. Ní nducuéⁿ'ē chi diiⁿ yú taachi nguéé deenu yú nduuti chi n'daacā o nguéé n'daacā, tuu'mi ní dinuuⁿndi yú.

Dinéⁿ'e yú 'iiⁿ'yāⁿ niiⁿnuⁿ ná vaacu yú nguết dinéⁿ'e yú maāⁿ yú

S'uuúⁿ chi i'téénu ca yu
Jesucristo canee chi cunnee yú 'iiⁿ'yāⁿ chi duu'vi i'téénu yā Jesucristo. Ní nguéé diiⁿ yú tan'dúúcā chi neⁿ'e maaⁿ yú chi canee nn'daacā yú. ²Ní ca'áámá ca'aama yú canéé chi diin yú chi n'daacā ndúúcū 'iin'yān niinnuún vaacu yú cáávā chi n'daacā caneé yā ní cuuvi cu'téénu cá yā. ³Deenu yú chi ní nguéé Cristo diíⁿ yā chi neⁿ'e maáⁿ yā ti 'tíícā tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs. Cristo ngaⁿ'á yā yeⁿ'e maáⁿ yā nanááⁿ Ndyuūs: Chííⁿ chi nguee n'daacā chi 'iin'yān ngan'a yeⁿ'e di ní canéé vmnaaⁿ yeⁿ'é. ⁴Ní nducuéⁿ'ē chi vmnááⁿ vmnaaⁿ canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ní canéé nguūⁿ caavā chi 'cueēⁿ yú; ní cáávā chi 'áámá canee yú ndúúcū chi i'téénu yú ní cáávā chi diīⁿ animar s'uuúⁿ chi cunee ngiinu yú yeⁿ'e chi cuuvi yeⁿ'e yú. 'Tíícā diiⁿ nduudu yeⁿ'é Ndyuūs cáávā s'uuúⁿ. ⁵Ndyuūs chi tee yā vaadī yeenú s'uuuⁿ ndúúcū chi cunee ngiinu yú chi cuuvi yeⁿ'e yú, Ndyuūs ní inneé yā ndís'tiī chi cuuvi 'diiín 'diiín 'cueetineé nī 'áámá nī ndúúcii taama ni tan'dúúcā Cristo neⁿ'é yā chi diíⁿ nī. ⁶Tuu'mi ní nducyáácá nī tan'dúúcā chi 'áámá nī cuuvi dich'eeté nī Ndvuūs chi chiidá Señor Jesucristo ye"'e yú.

'Iin'yān candεέ yā nduudu cuaacu yen'e Cristo nanáán 'iin'yān chi nguέέ yen'e ndaata Israel

⁷Ní 'tíícā 'cuaáⁿ nī ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é nī 'áámá nī

taama nī tan'dúúcā Cristo 'cuúⁿ yā s'uuúⁿ ní 'iicu cuuvi dich'eete yú Ndyuūs. 8Ní chuū maan ngan'á ngií ndís'tiī. Cristo ndaa yā i"'yee"dí 'cūū chi dichíí'vé yā 'iin'yān Israel s'een ní idicuaacú yā chi Ndyuūs can'a yā chi ca'a yā chiida yú tiempo chi 'āā chó'ōo. Ní 'tíícā Cristo ch'in'í yā chi Ndyuūs ní diín yā tanducuén e chi ca" a yā chi dií vā. 9Ní 'tiicá ntúū" ndáí yā cáávā chi tanán'ā 'iin'yān chi nguéé yeⁿ'e ndaata Israel cuuvi dich'eeté yā Ndyuūs caati Ndyuūs ya'āī 'iinú yā yen'e tanán'ā 'iin'yān dendú'ū. Ní 'tiicá ntúūⁿ canéé nguūⁿ na libro ye"'é Ndyuūs:

Cáávā chuū 'úú ní dich'ɛɛtɛ́ n'diī Señor nguaaⁿ na nducyáácá nación, ní 'úú ní caatá canciones chi diíⁿ honrar n'diī. ¹⁰Ni táámá cuaaⁿ naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs ngaⁿ'a 'tíícā:

'Iin'yān yen'e nducyáácá nación canéé chi yeenú yā ndúúcū 'iin'yān chi Ndyuūs nndεενέ yā chi cuuvi yen'é yā 'iin'yān s'een. ¹¹ Táámá cuaan yen'e libro yen'é Ndyuūs ngan'a 'tíícā:

'Iin'yān yen'e nducyáácá nación canee chi dich'ɛɛtɛ́ yā Ndyuūs, ní nducyáácá yā ngan'á yā chí n'diī Ndyuūs ní ch'ɛɛtɛ n'dai n'diī.

¹²Ní 'tiicá ntúūⁿ canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs naachi profeta Isaías dingúuⁿ yā 'tííca yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs ngaⁿ'á yā chi caⁿ'á yā chi dichó'o yā:

'Úú idiíⁿ chi ndaa 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e saⁿ'ā Isaías, ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ncuéeⁿ yā chi gobernador chi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'ē nducuéⁿ'ē nación. Ní véé chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cūnee ngiinú yā nanáaⁿ yā cáávā chi caⁿ'a yā chi diiⁿ yā.

¹³ Ní Ndyuūs chi ca'á yā ndís'tiī chi véé chi cūnee ngiinú nī nanáaⁿ yā, neⁿ'é chi tée yā ndís'tiī n'deee n'dáí vaadī yeenú ndúúcū vaadī 'diií'ⁿ, ti ndís'tiī ní i'téénu nī Jesucristo. Caati cáávā poder yeⁿ'ē Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs cuuvi cá nī cūnee ngiinu cá nī yeⁿ'e chi cuuví yeⁿ'é nī.

¹⁴Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, 'úú ní deenú chi cuaacu chi ndís'tiī ní diín nī dendu'ū chi n'dai. Ní ndís'tiī ní 'iiⁿ'yāⁿ chi deenu ndís'tiī. Ní deenú nī ca'a nī consejo 'áámá nī ndúúcū taama nī. ¹⁵Naati maaⁿ ní na carta 'cūū 'úú diitu idinguúⁿ n'deee n'dáí cá yeⁿ'é nī yeⁿ'e dendu'ú 'cūū caati ndís'tiī ní cuuvi n'gaacu nī yeⁿ'ē chi 'āā deenú nī. Chuū ní dinguúⁿ chεεchi caati Ndyuūs chí n'dai taavi nduucú nī tee yā 'úú ye"'e chi n'dai taavi yeⁿ'é yā chí diíⁿ. ¹⁶Ní 'úú ní dichíí'vē Cristo 'úú nguaan 'iin'yān chi nguéé Israel yā. Ní nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ 'úú diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē chi ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio chi nduudu ngai yen'e Jesucristo chi nadanguán'aī 'iin'yān. Ní 'tíícā cuuvi candεέ 'iin'yān chi nguéé Israel yā nanááⁿ Ndyuūs tan'dúúcā chi ofrenda n'dai yā chi Ndyuūs 'cuaán yā 'iin'yān s'een, caati Espíritu N'dai ye"'é Ndyuūs s'née yā 'iin'yān s'een cáávā ntiinnyun yen'é Ndvuūs.

¹⁷Ni 'úú ní cáávā chi i'teenú Jesucristo, 'úú ní yeenú chi diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ n'dai yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁸Tí 'úú ní nguéé du'ū vee ngaⁿ'á, dámaāⁿ ROMANOS 15 350

chíín chi Cristo diín yā cáávā 'úú. Ní 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé Israel yā cuuvi cu'téénu yā Ndyuūs. Ní chúū idiín cáávā nduudu cuaacu chi nga" á ní cáávā nducué" e chi dií". 19 Ni 'úú ní ngā" a cuaacú tanducué" e ye" e evangelio yeⁿ'e Cristo nducuéⁿ'ē yáāⁿ taachí chō'ó ndíí yáān Jerusalén ndii yán'āa Ilírico. Ni diín ntiinnyun yeⁿ'é ndúúcū poder yeⁿ'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs, ndúúcū señales chi inaaⁿ yú ndúúcū vaadī n'giinu. ²⁰Ní idiíⁿ ca ntiiⁿnyuⁿ caati cuuvi caa"má" nduudu cuaacu chi nadangua" aī 'ii" yā" ndii nducué" e yáāⁿ naachi 'āā cuéé 'caandivéeⁿ yā chi duuchí Cristo, caati 'úú nguéé neⁿ'é caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu veⁿ'e Cristo naachi táámá yā 'āā candɛé yā nduudu miiⁿ ní diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ veⁿ'e Cristo. ²¹ Naati neⁿ'é diíⁿ tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíícā:

'Iin'yan chi 'aa cuéé ndaa tááma ya nanáan ya chi caan'mán ya yen'e Cristo, 'iin'yan s'een cuuví cadíínuun ya yen'é ya. Ní 'iin'yan chi mar 'áámá vmnén'e nguéé n'giindivéen ya yen'e Cristo ní 'caandivéen ya ní cuuvi tuumicadíínuun ya yen'e ya.

Pablo neⁿ'é yā caⁿ'a yā na yáāⁿ Roma

²²Neené n'deee cuuví nadicadiinúún chi nen'é chií nanáán ndís'tiī naati nguéé chiī ndāa.
²³Naati maan ní 'āā ch'iīnū ntiinnyun yen'é na yáān s'uun. Nééné n'deee nduūyú chi nen'é ndaá n'diichí ndís'tiī.
²⁴Ní nen'é nan'á ndii yán'āa
España ní taachi can'á cyúúní nen'é n'diichí ndís'tiī ní cuneé nduucí

nī 'áámá tiempo nūu". Ní cuayiivi chi veenú chi caneé ndúúcū ndís'tiī neⁿ'é chí ndís'tii cunneé nī 'úú taachi naⁿ'á ndii yáāⁿ Roma. ²⁵Maaⁿ ní caⁿ'á na yáāⁿ Jerusalén ní ndεέ ofrenda chí cunneē hermanos Israel yeⁿ'e yú chi i'téénu yā Cristo. ²⁶Caati hermanos yeⁿ'e yú yeⁿ'e yáⁿ'āa Macedonia ndúúcū hermanos ye"'e yú ye"'e yá"'āa Acaya maá" yā neⁿ'é yā ca'á yā ofrenda ní nadacadíínuuⁿ n'daaca yā taachi sta'á yā 'aama ofrenda yeⁿ'e tuumī nguaaⁿ yeⁿ'é yā chi dichó'o yā tuumi miiⁿ yeⁿ'e hermanos yeⁿ'e yú chi snée yā na yáāⁿ Jerusalén, ye"'e hermanos chi pobre yā chi nguéé véé necesidades yeⁿ'e yā. ²⁷Ní 'tíícā diíⁿ yā naati cuaacu nííⁿnyúⁿ hermanos canéé chi cunneé yā hermanos Israel s'eeⁿ chi pobre yā chi snée yā na yáāⁿ Jerusalén caati hermanos Israel s'uuⁿ ní 'āā diiⁿ yā chi hermanos chi nguéé Israel yā sta'á yā yeⁿ'e dendú'ū chi n'dai chi ye"'e Espíritu N'dai ye"'é Ndyuūs. Ní cáávā hermanos Israel yeⁿ'e yú 'túúcā diín yā hermanos chi nguéé Israel yā ndúúcū chi n'deee n'dáí ye"'é yā canéé chi cunneé yā 'ii"'yā" Israel chi i'téénu yā Cristo. 28 Maaⁿ ní taachi 'cuiīnū diín asunto 'cūū ní taachi nga'á ofrenda 'cūū hermanos Israel, tuu'mi ní naⁿ'á na yáⁿ'āa España. Ní taachi caⁿ'á cyúúní ní ndaá na yáāⁿ yeⁿ'é nī, cho'ó n'diichí ndís'tiī. ²⁹Ní deenú chi taachi ndaá nanááⁿ ndís'tiī seguro chi ndaá ndúúcū tanducué" e chi n'dai taavi chi véé chi yeⁿ'ē nduudu n'dai yeⁿ'é Cristo.

³⁰Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é di'cuiitú ndís'tiī cáávā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú ní cáávā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs chi dinén'e yā s'uuúⁿ chi 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī caa"ma"ngua'a cá nī cáávā 'úú. Ní 'úú nga" 'angua'á chi Ndyuūs cunnée yā 'úú. 31 Caan'mangua'á nī chi Ndyuūs nadanguán'ai yā 'úú yeⁿ'e ta'a 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi snée yā na yán'āa Judea, 'iin'yān chi nguéé i'téénu yā Cristo. Ní caaⁿ'maⁿngua'á nī chi ntiiⁿnyuⁿ chi diín cáávā hermanos chi snée yā na yáāⁿ Jerusalén, Ndyuūs inee yiinú yā ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ. ³²Ní 'íícú nduuti chi Ndyuūs neⁿ'é yā, 'úú ní yeenú taachi ndaá nanááⁿ ndís'tiī ní cuntaavi'tuūnúú ndúúcū ndís'tiī. 33 Neⁿ'é chi Ndvuūs tée vā nducyaaca ndís'tiī vaadī 'diīiⁿ chi 'cuɛɛtinéé 'diín nī. 'Tíícā.

Pablo dicho'ó yā, N'dai ndís'tiī, hermanos ye"'é yā

'Úú ní ngan'á ngīi ndís'tiī chi 'cuaán nī Febe chi hermana yen'e yú. N'daata miin dichíí've yā 'iin'yān yen'e yáacū chi canéé na yáān Cencrea. Ní n'daacā 'cuaán nī n'daata miin ndúúcū chi duuchi Señor yen'e yú, tan'dúúcā chi canéé chi 'cuaán nī hermanos yen'e yú chi i'téénu yā Cristo. Ní cunneé nī n'daata miin yen'e tanducuén'ē chi nen'e tá ti n'daata miin neené 'yaan' 'iin'yān chinnee tá 'iin'yān. 'Tiicá ntúūn chinnee tá 'úú.

³Ní n'dís'tiī caaⁿ'máⁿ nī hermano Aquila ndúúcū n'daataá Priscila chi n'daata yeⁿ'é yā, N'daí ndís'tiī. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ idiíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo dáámá nduucú. ⁴'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'geenú yā ngii cáávā 'úú ndíí chi cuuvi 'cuūvi yā cáávā

chi cuuvi nadanguá" ai yā 'úú. Ní 'úú ní ca'á 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ gracias. Ní nguéé dámaā" 'úú, 'tiicá ntúū" dii" nducyaaca hermanos yen'e yú chi nguέέ naⁿ'á yā yaācú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ. ⁵Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū chi nduuvidaamá yā na vaacu tán'ā Priscila ndúúcū isá"ā ye"é yā chi Aquila: N'daí ndís'tiī, caaⁿ'máⁿ nī. Ní Epeneto amigo chi neené neⁿ'é: N'daí dii, caa" mán nī. Epeneto miin saⁿ'a vmnááⁿ vmnaaⁿ chí'teenu sá Cristo na yán'āa Acaya. 6Ní tá María chi neené diiⁿ tá ntiiⁿnyuⁿ nguaaⁿ ndís'tiī: N'daí tá, caaⁿ'máⁿ nī, ⁷Ní saⁿ'ā Andrónico ndúúcū sáⁿ'ā Junias canée yā vácūū taachi 'úú caneé vácūū, ní saⁿ'ā s'eeⁿ ní n'gɛɛtɛ nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi apóstoles. Ní saⁿ'ā s'eeⁿ i'téénu yā Cristo vmnaaⁿ cá níícu 'úú: N'daí ndís'tiī, caaⁿ'máⁿ nī.

⁸Ní sáⁿ'ā Amplias chi neené neⁿ'é ti yeⁿ'e Señor saⁿ'a miiⁿ: N'daí dii, caaⁿ'máⁿ nī. ⁹Ní saⁿ'ā Urbano chi dáámá diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Señor nduucú 'nū: N'daí dii, caan'mán nī. Ní saⁿ'a Estaquis chi neené neⁿ'é: N'daí dii, caaⁿ'máⁿ nī. ¹⁰Ní saⁿ'ā Apeles chi neené ch'eenú yā chii cáávā chi i'téénu yā Cristo: N'daí dii, caa" mán nī. 'Tiicá ntúūn nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e vaacu Aristóbulo: N'dai ndís'tiī, caaⁿ'máⁿ nī. ¹¹Ní saⁿ'a Herodión chi yeⁿ'e yáāⁿ vaacú: N'daí dii, caaⁿ'máⁿ nī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā ye"'e vaacu Narciso: N'daí ndís'tiī caan'mán nī. 12 Ní n'daataá Trifena ndúúcū n'daataá Trifosa chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor: N'daí ndís'tiī caan'mán nī. Ní n'daataá Pérsida, hermana yeⁿ'é chi neené neⁿ'é chi n'deee n'dáí ntiiⁿnyuⁿ diín tá yen'ē ntiinnyun yen'e Señor:

ROMANOS 16 352

N'daí tá, caaⁿ'maⁿ nī. ¹³Ní saⁿ'ā Rufo, chi san'ā ch'eete nguaan 'iin'yān chi i'téénu vā Cristo ndúúcū chεεcu sa chi tan'dúúcā chεεcú dendú'ū: N'dai ndís'tiī, caaⁿ'maⁿ nī. ¹⁴Ní saⁿ'a s'eeⁿ Asíncrito ndúúcū Flegonte ndúúcū Hermas ndúúcū Patrobas ndúúcū Hermes ndúúcū tanán'ā hermanos chi snée yā ndúúcu yā: N'daí ndís'tiī, caan'mán nī. 15'Tiicá ntúūn san'a Filólogo ndúúcū n'daataá Julia ndúúcū saⁿ'ā Nereo ndúúcū n'daataá ví'i yā, ndúúcū saⁿ'a Olimpas ndúúcū nducyáácá hermanos yen'e yú chi snée yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: N'daí ndís'tiī, caan'mán nī.

¹⁶Maaⁿ ní nguaaⁿ maáⁿ nī chi i'téénu nī Cristo: N'daí dii, caaⁿ'máⁿ nī, ní ca'á nī 'áámá beso 'áámá nī ndúúcū taama nī tan'dúúcā costumbre yeⁿ'é nī caati néⁿ'e nī vi'ī. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducyáácá yaācū: N'daí ndís'tiī ngaⁿ'a yā.

¹⁷ Maaⁿ ní di'cuiitú ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chi cundέε nī cuidado yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ 'úúví vaadi cadíínūuⁿ nguaaⁿ ndís'tiī. Ní diíⁿ yā chi ndís'tiī dinuuⁿndí nī. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní contra yeⁿ'ē chi 'iin'yān ca'cueén yā ndís'tiī. Ní contra yeⁿ'ē chí ch'eéⁿ nī. Divíi nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ ndís'tiī. ¹⁸Caati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé dichíí've yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú ti diín yā tan'dúúcā chi nen'e yā. Ní nginnche'éí yā staava yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ndiicúūⁿ caati ngaⁿ'á yā ndúúcū nduudu cúuⁿnūⁿ yeⁿ'é yā chi cunee ngíínu yā. 19 Nducyáácá 'iin'yān 'āā deenú yā tan'dúúcā chí ndís'tiī n'giindiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ni cáávā chuū 'úú ní yeenú. Neⁿ'é chi ndís'tiī listo canee nī chi diín

nī dendu'ū chi n'daacā. Nguéé chi diín nī cosa chi nguéé n'daacā. ²⁰Ní Ndyuūs chi véé nducuén'ē vaadī 'diīín nduucú yā maan nch'eēté cu'néen yā yáán'n'guiinūun miin cuaan máán ca'á nī. Nen'é chi Jesucristo tée yā nducyáácá ndís'tiī nducuén'ē vaadi n'dai yen'é yā.

²¹Saⁿ'a Timoteo chi dáámá idiiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ nduucú ndúúcū sáⁿ'ā Lucio ndúúcū sáⁿ'ā Jasón ndúúcū sáⁿ'ā Sosípater chi sáⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿ'e yáāⁿ vaacú: N'daí ndís'tiī, ngaⁿ'á yā.

²²Ní 'úú, sáⁿ'ā chi nguuvi Tercio chi dinguúⁿ carta 'cūū cáávā Pablo: N'daí ndís'tiī, ngaⁿ'á ti yeⁿ'é Cristo s'uuúⁿ.

²³Ní 'tiicá ntúūⁿ saⁿ'a Gayo: N'daí ndis'tíī, ngaⁿ'a sa. 'Úú ní caneé na vaacu sa ní nduuvidaamá yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū na vaacu sa. Ní sáⁿ'ā Erasto ntúūⁿ chi sáⁿ'ā tesorero yeⁿ'e yáaⁿ 'cūū, ndúúcū hermano Cuarto: N'daí ndís'tiī, ngaⁿ'a yā.

²⁴Neⁿ'é chi Señor Jesucristo yeⁿ'e yú di'viicú yā nducyaaca ndís'tiī. 'Tíícā.

'Cuíínū carta 'cūū ndúúcū chi dich'eete yú Ndyuūs

25 Maan ní dich'eɛte yú Ndyuūs. Ndyuūs cuuvi diin cá yā chi díítūu canee di ndúúcū chi i'téénu di tan'dúúcā chí 'úú can'a nduudu cuaacu chi Cristo nadanguán'ai yā ndís'tiī. Ní chi'cueén ndís'tiī yen'e evangelio chi nduudu ngai yen'e Cristo. Chuū chí ngan'á ní chíín chi Ndyuūs snúún n'de'éí yā ndii tiempo vmnáán vmnaan chi canéé in'yeendī ní Ndyuūs ch'in'í yā 'úú nduudu yen'e Cristo.
26 Ní maan ní deenu yú chuū cáávā chi profetas dingúun yā na libro yen'é Ndyuūs yen'é chuū. Ní diín yā tan'dúúcā

Ndyuūs ngan'a yā yen'e chuū. Ní Ndyuūs cuén'é daānman caneé yā. Ní maan ní Ndyuūs ch'in'í yā nduudu cuaacu yen'é Cristo nanáán 'iin'yān yen'e nducuén'ē naciones cáávā chi 'caandiveén yā ní cu'téénu yā.

²⁷ Cuén'é daānman canee chi dich'ɛɛtɛ yú Ndyuūs chi 'aama n'dyán'ā Ndyuūs chi deenú yā tanducuén'ē dendu'ū. Ní diin yú 'tíícā cáávā Jesucristo Señor yen'e yú. 'Tíícā diin yú.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YÁĀⁿ CORINTO

Pablo idinguúⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaacū na yáāⁿ Corinto

'Úú Pablo 'úú. Dendyuūs yaa'ví yā 'úú chi cuuvi apóstol yen'ē Jesucristo tan'dúúcā chi Ndvuūs neⁿ'é yā. 'Úú ndúúcū hermano Sóstenes vaa'ví 'nū ndís'tiī. 2'Úú idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs, 'iin'yān chi snée yā na yáāⁿ Corinto. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, Ndyuūs yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi ye"'é yā 'ii"'yā" s'ee" ti ye"'e Cristo Jesús. Idinguúⁿ dendu'ū veⁿ'e nducyaaca 'iin'yān yen'ē nducyáácá yáāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi ngaⁿ'angua'á yā ndúúcū Señor Jesucristo. Señor Jesucristo miiⁿ 'iivú Ndyuūs yeⁿ'é yā ndúúcū s'uūuⁿ. ³Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo cuuvi tée yā s'uuúⁿ cosa chí n'dáácā n'dai yeⁿ'é yā, ní 'íícú cunéé vaadī 'diiín yen'é yā na staava yeⁿ'e yú.

Pablo caaⁿ'maⁿ yā gracias Ndyuūs caava chi Ndyuūs dateé yā 'iiⁿ'yāⁿ

⁴Cueⁿ'é daāⁿmaⁿ ngaⁿ'á gracias Ndyuūs cáávā cosa chi n'daacā n'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi dátee yā s'uūúⁿ chi yeⁿ'e Jesucristo. ⁵Dendyuūs dateé yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū chi νέε

yeⁿ'é yā ti maaⁿ ní ndís'tiī ní yeⁿ'e Cristo ndis'tiī. Ní Ndyuūs chinnee vā ndís'tiī chi caa"'má" nī nduudu ye"'é yā, ní teé yā ndís'tiī vaadī deenu. 6'Tíícā chiin chi 'úú ngan'á nduudu cuaacu miiⁿ yeⁿ'ē Jesucristo miiⁿ. Ní ndís'tiī n'giindiveéⁿ nī ní diíⁿ nī 'tíícā, ní ch'iⁿ'í nī chi nduudu miiⁿ chi cuaacu. ⁷Ní cuuvi veⁿ'é nī nducué" ē chi dateé Ndyuūs, ní ndís'tiī nguéé diiⁿ faltar mar 'áámá. Neⁿ'é chi ndís'tiī 'cuɛɛtinéé ngiinu nī Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú chi ndaa vā taama vmnéⁿ'ēe. ⁸Ní Cristo miiⁿ ní tée yā fuerzas ndís'tiī, ní 'cuɛɛtinée nī n'daacā ndíí nguuvi chí Jesucristo ndaa ntuúⁿ yā. Ní nguéé véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī nguuvi chí ndaā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. ⁹Ndyuūs ní diíⁿ yā chí caⁿ'a yā chi diín yā. Ní yaa'ví yā ndís'tiī chí 'cuɛɛtineé nī ndúúcū daiyá yā chi Señor Jesucristo yen'ē yú.

Vέε divisiones nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'á yā na yáacū

Ndís'tii hermanos yen'é, 'úú ngiicá ndís'tii cáávā chi duuchi Señor Jesucristo yen'ē yú chi 'cuɛɛtinéé ngíínú nī, ní nguéé véé divisiones nguaan ndís'tii. N'dáácā n'dai

'cueetinée nī ní daama daamá nī ndúúcū 'aama vaanicadiinūūn ven'e ndís'tiī chi n'daacā ndúúcū tanducuéⁿ'ē chi diíⁿ nī. ¹¹N'duuví 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē familia yeⁿ'e n'daataá Cloé yaa'ví yā 'úú yeⁿ'e ndís'tiī hermanos yeⁿ'é. Ní nga"'á yā chi ndís'tiī n'gɛɛcu cheendí nī. ¹²Chuū chí yeⁿ'ē chí caaⁿ'máⁿ. 'Áámá 'áámá ndís'tiī ngaⁿ'á nī yeⁿ'ē 'áámá saⁿ'ā 'tíícā. 'Áámá yā ní ngaⁿ'a yā: 'Úú ye"'ē sa"'a Pablo; taamá yā ní nga"'a yā: 'Úú yeⁿ'ē saⁿ'a Apolos; taamá yā ní ngaⁿ'a yā: 'Úú yeⁿ'ē saⁿ'a Pedro; taamá yā ní ngaⁿ'a yā: 'Úú yeⁿ'e Cristo. ¹³ ¿'Áá cuaacu chi Cristo yeⁿ'ē yú chi 'yaaⁿ yā? Nguéé 'tíícā. ¿'Áá ca'neeⁿngá'āa Pablo cáávā nuuⁿndi yeⁿ'ē ndís'tiī? Nguéé, ¿'Áá cheedinuūnnin nī ndúúcū chi duuchi Pablo? Nguéé 'tíícā. 14'Úú cāⁿ'a: Gracias Dendyuūs, ti 'úú chi Pablo, nguéé cheedinúuⁿníⁿ mar 'áámá ndís'tiī. Dámaān cheedínuūnnin san'ā Crispo ndúúcū saⁿ'ā Gayo. ¹⁵Maaⁿ ní mar 'áámá ndís'tiī nguéé cuuvi caan'mán nī chi ndeedinuūnnin nduúcū chi duūchí. 16 Chεēdinuūⁿniⁿ ntúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e familia yeⁿ'e saⁿ'ā Estéfanas. Ní yeⁿ'e tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ 'úú nguέέ deenú chi ndeedínuūnnin du'ū ca táámá 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁷Cristo nguéé dichó'o yā 'úú chi cuɛɛdínuūnni 'iin'yā caati dichó'o yā 'úú chí caāⁿ'máⁿ nduudu yeⁿ'ē evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'e Cristo. 'Úú nguéé caaⁿ'máⁿ ndúúcū nduudu deenu yeⁿ'e saⁿ'ā yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, ní 'iicu nducuén'ē chi ngan'á ní yen'e poder yeⁿ'ē Cristo chí ch'īi yā na cruz.

Cristo miiⁿ ní poder yeⁿ'ē Ndyuūs ndúúcū vaadī deenu

18'Úú deenú chí taachi 'iin'yān chi nguéé deenú yā du'ū chi Cristo miin ní n'giindiveén yā nduudu yen'ē cruz, 'iin'yān miin nacadíínuun yā chi 'áámá cosa chí duuchi. S'uūún chí nanguan'āī yú, deenu yú chí Ndyuūs ch'in'í yā poder yen'é yā cucáávā nduudu yen'é yā. ¹⁹ Naati canéé nguūn na libro yen'é Ndyuūs ndíí vmnaan chi ngan'a 'tíícā:

'Úú dituūví vaadī deenu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi deenu, ní idiíⁿ chi nguéé dichíí'vē nduudu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi deenu taavi.

²⁰¿Dɛ'ē dichíí'vē vaadī deenu yeⁿ'e 'iin'yān chi deenu? ¿Dɛ'ē dichíí'vē vaadī deenu yeⁿ'ē maestro chi deenu taavi? ¿De'ē dichíí'vē vaadī deenu ye"'é 'ii"'yā" chi deenu taavi ní caaⁿ'máⁿ yā ndúúcū compañeros yeⁿ'é yā yeⁿ'e cosas chi νέέ iⁿ'yeeⁿdí 'cūū? Ndyuūs ch'iⁿ'i yā chí vaadī deenu ye"'e i"'yee"dí 'cūū ni dúú'vī vεε ní nguéé dε'ē vεε. ²¹'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e i"'yee"dí 'cūū nguéé cuuvi n'diichí yā Dendyuūs cucáávā vaadī deenu ye"'é i"'yee"dí 'cūū. Ndyuūs canee yiinú yā ní nadangua"'áí yā 'ii"'yā" chi i'téénu yā nduudu cuaacu ye"'é yā, naati taná"'ā 'ii"'yā" ye"'e i"'yee"dí 'cūū nga"'á yā chí nduudu cuaacu miiⁿ ní tan'dúúcā 'áámá cosa chí duuchi.

²²'Iin'yān Israel s'een chi judíos ngiicá yā señales Ndyuūs ní 'iicu 'iin'yān griegos ní in'nuun cá yā vaadī deenu yen'e in'yeendí 'cūū.
²³S'uūún ní ca'cueen yú yen'e Cristo chi ca'néénga'āa na cruz cáávā nuūndī yen'e nducyáácá 'iin'yān. 'Iin'yān Israel s'een nguéé nen'e 'caandiveén yā nduudú 'cūū, ní tanán'ā 'iin'yān sta'á yā nduudú 'cūū tan'dúúcā 'áámá cosa chí duuchi.
²⁴Nduuti chí 'iin'yān griegos, Ndyuūs

yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iin'yān. Cristo ní poder yen'é Ndyuūs ní Cristo miiⁿ vaadī deenu ye"'é Ndyuūs cucááva nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. ²⁵Nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chi 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā chi cosa chí duuchi, nduudu miiⁿ nduudu déénú ca nguết tí nduudu yen'e san'ā yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní cosa chi sta'á yā tan'dúúcā chi duuvā yeⁿ'é Dendyuūs chííⁿ chi ditiīnú ca, nguéé ti yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ²⁶Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, nadacádiinúúⁿ nī yeⁿ'ē maáⁿ nī. Nguέέ 'yaaⁿ ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ chi deenu taavi, nguέέ 'yaan ndís'tiī 'iin'yān ndíí tiīin, ndíí nguéé 'yaaⁿ ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica. ²⁷Ndyuūs ndεενέ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguεε deenu taaví yā ní 'íícú 'iin'yān chi deenu taaví yā cuuví 'cuináaⁿ yā. Ní Ndyuūs ndεενέ yā 'iin'yān ye"'ē i"'yee"dí 'cūū chi véé duu'vīī fuerzas yeⁿ'é yā ní 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ chi véé fuerza yeⁿ'é yā cuuví 'cuináaⁿ yā. ²⁸Ndyuūs ndεενέ yā 'iin'yān chi nguέέ du'ū vεε nanáán 'iin'yān yen'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní ndεενέ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé inuuⁿndi ní ya'ai 'iinú yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'iicu Ndyuūs diíⁿ yā chi nguéé de'ē vee cosa chi ch'eete chí 'iin'yan yen'ē in'yeendí 'cūū diín yā. ²⁹'Tíícā Ndyuūs idiíⁿ yā ti mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi dich'eeté yā 'iiⁿ'yāⁿ nanááⁿ Dendyuūs. ³⁰'Tíícā Dendyuūs maán yā teé yā vida cue"'e daā"ma" ye"'e ndís'tiī tí i'teenú nī Cristo Jesús. Ndyuūs dichó'o yā Jesucristo iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi cuuvi deenu yú nducuéⁿ'e cáávā Cristo. Ní cáávā Cristo miiⁿ nguéé nuuⁿndi yeⁿ'ē yú nanááⁿ Ndyuūs ti Cristo miiⁿ ch'īi yā na cruz cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'ē nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, ní

'iicu s'uūuⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uūuⁿ.

31 Cáávā chuū canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndíí vmnaaⁿ 'tíícā:
'Iin'yāⁿ chi ngaⁿ'a chi idich'ɛɛté maáⁿ yā 'iin'yāⁿ, nguéé n'daacā idiíⁿ yā.

Dámaāⁿ canéé chi dich'ɛɛté yā 'iivú Ndyuūs.

Ngan'a yā chí Cristo ca'néénga'á yā

Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, taachí ndāa ní caneé ndúúcu nī 'tíícā caⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é Dendyuūs. Nguéé caⁿ'á nduudu miiⁿ ndúúcū núúⁿmáⁿ vadicadíínūuⁿ yeⁿ'e vaadī deenu. ²'Tíícā ngaⁿ'á, ti nguéé neⁿ'é caāⁿ'maⁿ táámá cosa nanááⁿ ndís'tiī, dámaaⁿ neⁿ'é caaⁿ'máⁿ yeⁿ'ē Jesucristo chi ca'nééⁿnga'á yā. ³Taachi caneé ndúúcū ndís'tiī ndii cuūⁿnūⁿ 'úú: ní 'va'ā 'úú: ní nééné in'duuví vaa. ⁴Nguéé ngaⁿ'á nduudu miiⁿ ndúúcū vaadī deenu chi cadiinuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, naati ngaⁿ'á nduudu cuaacu miiⁿ ndúúcū nduudu chi nguéé ngín'īi. Ngan'á chiiⁿ chi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ch'iⁿ'í yā 'úú ndúúcū poder yeⁿ'é yā chí nduudu cuaacu miiⁿ ní yeⁿ'e Dendyuūs. Níícú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi deenú yā chí nduudu cuaacu miin ní nduudu yeⁿ'é Dendyuūs. ⁵'Tíícā ngaⁿ'á ti chííⁿ chi i'teenu yú nguέέ chiīcā na vaanīcadiīnuuⁿ yeⁿ'e 'iin'yān yen'ē in'yeendí 'cūū ti yen'ē poder yeⁿ'é Dendyuūs.

Dendyuūs diíⁿ yā chi deenu 'iiⁿ'yāⁿ cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'e yā

⁶Taachi caneé 'nū nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi i'teenú yā Dendyuūs ní 'áámá caneé yā ndúúcū Dendyuūs, tuu'mi ní ngaⁿ'á 'nū ndúúcū nduudu ngiⁿ'īi

ye"'e vaanicádiinūu". Nguéé ti vaadī deenu chi nadacadiinúun 'iin'yān ye"'ē i"'yee"dí 'cūū, 'ii"'yā" chi nguέε i'téénu yā Dendyuūs yen'ē yú. Ndíí nguéé ti yeⁿ'é saⁿ'ā chi ndii tíīin yen'ē in'yeendí 'cūū chi chó'ōo poder yeⁿ'e yā. ⁷Naati ngaⁿ'á 'nū vaadī déénu ye"'é Dendyuūs. Ní nguéé deenú 'ii"'yā" ye"'ē i"'yee"dí 'cūū vaadī deenu miiⁿ, ti Ndyuūs can'a yā vaadī deenú 'cūū chi yen'e maán yā vmnáán vmnaan chi din'dái yā í"yee"dí 'cūū, ní 'iicu cuuvi nadinguá" ai yā s'uūú". 8 Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ n'gɛɛtɛ yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū déénū yā ye"'e vaadī deenú 'cūū, ti nduuti chi déénu yā, tuu'mi ní nguéé s'neennga'á yā Señor Jesucristo chi chīīca yā yeⁿ'ē va'ai cheeti nguūvī. ⁹Canéé nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ ná libro ye"'é Ndyuūs 'tíícā:

Nducuén'ē chi din'dái Dendyuūs ní yen'é 'iin'yān chí i'teenu 'iivú Ndyuūs, tanán'ā 'iin'yān yen'ē in'yeendí 'cūū nguéé n'diichí yā Jesucristo, ndíí nguéé n'giindiveén yā yen'é yā, ndíí nguéé nadicadiinúun yā yen'e dendu'ū chuū na staava yen'e yā.

10 Ndyuūs ch'in'í yā nducuén'ē s'uūún cucaavā Espíritu N'dai yen'é yā. Espíritu N'dai yen'é Dendyuūs ní deenú yā nducuén'ē, ní deenú yā nducuén'ē vaadī deenu yen'é Ndyuūs. 11 ¿Du'ú 'iin'yān cuuvi deenú yā chi nadacadiinúún taama 'iin'yān? Dámaan espíritu yen'e maán yā deēnu chi maán yā nadacadíínuun yā. 'Tíícá ntúūn mar 'áámá 'iin'yān nguɛɛ cádíínuun yā chi Ndyuūs nadicadíínuun yā, ti dámaān Espíritu N'dai yen'é Dendyuūs deenu

yā yen'é Dendyuūs. ¹² S'uūún ní nguếé sta'ā yú espíritu chi yen'ē in'yeēndī ti sta'ā yú Espíritu N'dai chí cuchiī yen'é Ndyuūs. Maan ní cuuvi deenu yú nducuén'ē chí n'daacā n'dai ti Ndyuūs teé yā s'uūún Espíritu N'dai yen'é yā. ¹³ Ngan'a ntúūn yú yen'e nducuén'ē chuū. Nguếế ngan'a yú ndúúcū nduudu chi ngi'cueen 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū. Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ca'cueén yā nducyaaca 'iin'yān chi canee ndúúcū Espíritu N'dai miin.

¹⁴'Iiⁿ'yāⁿ chi nguéé i'téénu yā Jesucristo yeⁿ'ē yú nguέέ ituumicádiinuuⁿ yā dendu'ū chí yeⁿ'ē Espíritu N'dai yen'é Dendyuūs, ti sta'á yā nduudu miiⁿ tan'dúúcā 'áámá cosa chí duuchi. Ní nguéé cuuvi tuumicadiinúún yā nduudu miin ti canéé chi cadiinúúⁿ yā nduudu miiⁿ cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Dendyuūs. ¹⁵'Iiⁿ'yāⁿ chi canéé ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Dendyuūs n'diichí yā tanducué" e dendu'ū, naati 'ii" yā" chi nguéé i'téénu yā Jesucristo nguéé cuuvi tuumicadiinúún yā táácā idiín 'iiⁿ'yāⁿ chi canee ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Dendyuūs. ¹⁶Canéé nguūⁿ na libro ye"'é Ndyuūs ndíí vmnaa" chi nga" a tíícā: 'Ii" yā" chi nguéé i'téénu yā Jesucristo, ¿táácā cuuvi deenú yā chi nadacadiinúún 'iivú Ndyuūs? ¿Du'ú 'iin'yān cuuvi ca'cueén yā Ndyuūs? S'uuún chí canee yú ndúúcū Espíritu N'dai ye"'é Dendyuūs snee yú ndúúcū vaanicadíínūun yen'é Cristo chi 'iivú Ndyuūs yen'ē yú.

S'uūúⁿ ní compañeros yeⁿ'ē yú vi'ī ní diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Dendyuūs

Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ ndúúcū ndís'tiī

1 CORINTIOS 3 358

tan'dúúcā chi ndís'tiī ní 'iin'yān chi 'áámá canéé ndúúcū Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs, ní 'iin'yān chí n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'e yā. Naati can'á nduucú nī tan'dúúcā chi ndís'tiī daiya yen'é Ndyuūs ndís'tiī, tan'dúúcā chi ndís'tiī 'iin'yān chi caama i'téénu yā Cristo ndís'tiī. ²Tan'dúúcā da'caīyāa chi ngi'i leche ti 'āā cuéé cuuvi che'é yā, 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī. Ca'cueéⁿ ndís'tiī ndúúcū dendu'ū nduudu chi nguéé ngín'īi, tí nguéé diíⁿ nī tan'dúúcā chi ngaⁿ'a Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. ³Naati tan'dúúcā 'iin'yān yen'ē in'yeendí 'cūū diín yā chi nen'e maán yā, 'tíícā idiín nī. Ndís'tiī ní 'téé ní ngun'u nī ní nguéé nduuvidaamá nī. Nguéé idiiⁿ n'daacá nī tan'dúúcā 'iiⁿ'vāⁿ chi i'téénu yā 'iivú Ndyuūs chi idiín yā, ti idiíⁿ nī tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé i'teenú yā 'iivú Ndyuūs chi idiín yā 'tíícā, ní idiíⁿ 'tííca nī. ⁴Caati náⁿ'ā ndís'tiī nga"'á nī: 'Úú ní i'teenú tan'dúúcā chi ngaⁿ'a Pablo, ní táámá nī ngaⁿ'a nī: 'Úú i'teenú tan'dúúcā chi ngaⁿ'a saⁿ'a Apolos. ¿'Áá nguếế nga"'á nī tan'dúúcā chi ca"'a nī tiempo chi 'āā chó'ōo taachi 'āā cuéé cu'téénu nī Jesucristo? ⁵¿Du'ú saⁿ'a Pablo 'úú? ¿Du'ú saⁿ'a Apolos miiⁿ? ¿'Áá nguéé nús'ūu 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vē Dendyuūs? Ngan'á 'nū nduudu chi ch'iⁿ'i Dendyuūs nús'uu ní ndís'tiī ní i'teenú nī. 6'Úú ngaⁿ'á nduudu yeⁿ'é Dendyuūs nanááⁿ ndís'tiī ní diín tan'dúúcā chí chiīnú ndaata na staava ye"'é nī. Sá"'ā Apolos miiⁿ canee sa ndúúcu nī ní ngi'cueeⁿ sá ndís'tiī ní diiⁿ sa tan'dúúcā chí ch'iiⁿ'yú sa ndaata miiⁿ. Dendyuūs diíⁿ yā chi 'cuiita ndaata miiⁿ. ⁷Cáávā chuū 'iiⁿ'yāⁿ

chi nga" a nduudu ye" E Dendyuūs o 'iin'yān chí ca'cueen nduudu miin nguéé ch'eeté yā. Dámaan Ndyuūs chi 'cuiitá yā nduudu miiⁿ ní ch'eete cá yā. 8'Iin'yān chi caan'mán yā nduudu miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ca'cueéⁿ yā nduudu miiⁿ, 'āā daamá nūuⁿ diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ndyuūs ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chiiⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā caavā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yā chi diín yā. 9Nús'uu ní daama dáámá nuúⁿ idiíⁿ 'nū ntiiⁿnyúⁿ ndúúcū Dendvuūs. Ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áámá campo yeⁿ'é Ndyuūs chi Ndyuūs chidi'cuiitá yā 'tíícā ndis'tiī. Tan'dúúcā 'áámá va'ai chi idin'daí Dendyuūs, 'tíícā ndís'tiī. ¹⁰Ndyuūs teé vā 'úú vaadī deenū veⁿ'é vā ní tan'dúúcā 'áámá san'ā deenu din'dai sa cimiento yeⁿ'e va'ai, 'tíícā 'úú. 'Úú nga"'á nduudu cuaacu chi tan'dúúcā cimiento miiⁿ chi din'dai sa. Táámá 'iiⁿ'yāⁿ 'iicandíí yā ndúúcū va'ai miiⁿ. Ca'áámá ca'aama 'iin'yān chi 'iicandíí yā nduūcū canéé chi 'iicandíí yā ndúúcū va'āī ndúúcū cuidado. ¹¹Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuví cu'neeⁿ yā táámá cimiento chi n'daan yen'e chi 'úú chi'neén, ti tuūú yeⁿ'ē cimiento miiⁿ ní Jesucristo. ¹²'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi 'iicandíí yā vmnaaⁿ cimiento miiⁿ ndúúcū 'dííⁿnguaaⁿ, o ndúúcū 'díínguee, o ndúúcū tuūu ndεε cheeⁿ, o ndúúcū yáⁿ'á, o ndúúcū yaāta o ndúúcū 'í'voōo canéé chí cadiinúúⁿ yā, ti chuū chí ngaⁿ'á. ¹³Nguuvi chi Jesucristo diíⁿ yā juzgar ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē ca'áámá ca'áámá 'iin'yān, ní 'íícú 'iin'yān cádíínuun yā de'ē ntiinnyun chiin ye"'ē 'áámá 'áámá yā. Ntii"nyu" miiⁿ ní canéé chí cho'ōo naavtaⁿ'ā ngiichí yaⁿ'ā ní deenú yā 'iiⁿ'yāⁿ

yen'e ntiinyun yen'é yā. 14 Nduutī chí cunee ntiinyun yen'e 'iin'yān s'een chi 'iicandíí yā vmnaan cimiento miin, ntiinyun chi 'āā chó'ōo naavtan'ā ngiichi yan'ā ní nguɛɛ chiichi, tuu'mi ní 'iin'yān s'een véé chi cuuvi yen'e yā. 15 Ndúúti chi cuucu ntiinyun chi 'iicandíí yā ndúúcū yan'ā, tuu'mi ní di'cuiīnú ntiinyun miin. 'Iin'yān s'een ní nanguán'ai yā tan'dúúcā 'iin'yān chi chéénu yā yen'e va'ai yen'e yā taachí ngiichi va'ai yen'é yā.

¹⁶ ¿'Áá nguéé déénú ndís'tiī chi i'teenú nī Jesucristo chi cuerpo yen'e nī ní yáacū yen'e Dendyuūs, ní canéé Espíritu N'dai yen'e Ndyuūs ndúúcū ndís'tiī? ¹⁷ Ndúútí chi 'áámá 'iin'yān dituuví yā yaācū yen'é Ndyuūs, Ndyuūs ní di'cuiinú yā 'iin'yān miin'. Yáacū yen'é Ndyuūs ní dɛεvɛ. Ndís'tiī ní yaācū yen'é Ndyuūs ndís'tiī.

¹⁸Mar 'áámá nī ní nguéé nginnche'éí maáⁿ nī ndís'tiī. Taachi 'aamá ndís'tiī nadacadiinuuⁿ nī chi nge'e taaví nī ye"'ē vaadī deenu ye"'e i"'yee"dí 'cūū, tuu'mi ní canee cuuⁿmiⁿ chi diíⁿ nī tan'duucā 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé deenu. Ní cuuvi ndaācā vaadī deenu ye"'é nī chí ye"'ē Dendyuūs. 19 Vaadī déénu ye"'é 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū tan'dúúcā 'áámá cosa chí duuchi nanáán Ndyuūs. 'Āā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndíí vmnaaⁿ 'tíícā: Ndyuūs diín yā chi vaadī deenu ye"'é 'ii"'yā" ye"'ē i"'yee"dí 'cūū diīín chi 'cuuvi 'iin'yān ní 'iin'yān miin canee yā tan'dúúcā chi cundaí yā na trampa yeⁿ'e maáⁿ yā. ²⁰Canéé nguūⁿ ntuuⁿ táámá chí 'tuucā: 'Iivú Ndyuūs déénu yā vaanicadiinūuⁿ

yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi deenu yeⁿ'é iⁿ'yeeⁿdí 'cūu. Nguéé de'ē vee dichíí'vē chi nadacadiinūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ²¹Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chi dich'eeté yā san'ā in'yeendí 'cūū. Tanducuéⁿ'ē dendu'ū ní yeⁿ'e ndís'tiī. 22 Nduuti chi 'úú chí Pablo, o saⁿ'ā Apolos, o saⁿ'ā Pedro, o nduuti chi ye"'ē í"'yeē"dī, o ye"'e vida yeⁿ'ē yú, o yeⁿ'e vaadī n'gii, o yen'e cosa chi 'āā vεε o yen'ē dendu'ū chí caama cuchiī, tanducué" e chuū ní yeⁿ'e ndís'tiī. ²³Ní ndís'tiī ní yeⁿ'e Cristo ndís'tiī. Ní Cristo miiⁿ ní yeⁿ'e Dendyuūs chí cánduuchi yā cue"'e daā"ma".

Ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e apóstoles

Ndís'tiī ní didúúché nī nús'uu tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chí idiíⁿ ntíiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e Jesucristo. Nús'uu ní ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs nanaaⁿ ndís'tiī. Vmnááⁿ vmnaaⁿ ní nguéé chi cadíínuuⁿ nī naati maaⁿ ní cádiinuuⁿ nī nduudu cuaacu miiⁿ. ²'Iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e 'iivú Ndyuūs canee cuuⁿmiⁿ chi diíⁿ yā cumplir tanducué" e chí caa" ma" Ndyuūs yeⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ yā. ³Nguέέ dε'ē vεε tunee 'úú nduuti chi 'iin'yān diín yā juzgar 'úú, o nduutī chí ndís'tiī, o táámá 'iin'yān o 'úú maán n'diichí nuuⁿndi yeⁿ'é. ⁴'Áárá chi staava yeⁿ'é ngéé diiⁿ condenar 'úú cáávā chiiⁿ chi diíⁿ, 'úú nguéé cuuvi caa" má" chi nguéé nuu ndi ye"'é. Dámaā" Señor Jesucristo diíⁿ yā juzgar 'úú, ní caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'é. ⁵Ndís'tiī nguéé diíⁿ nī juzgar 'ii" 'yā". Taachí ndáá Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú taama vmnéⁿ'ēe tuu'mi 'cuuⁿ'míⁿ yā tanducuéⁿ'ē chi

1 CORINTIOS 4 360

cadiinuuⁿ yú 'aama 'aama yú ndii na staava yeⁿ'ē yú. Tiempo miiⁿ ní 'iivú Ndyuūs tée yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'ē yú caavā ntiiⁿnyuⁿ chí diīⁿ yú.

6'Úú ngaⁿ'á yeⁿ'ē chi 'úú ndúúcū sa" a Apolos dií" 'nū. Ní 'íícú ndís'tiī cuuvi 'cueéⁿ nī tan'dúúcā chi cuuvi diíⁿ nī tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ ndíí vmnaaⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs. Ndís'tiī nguéé n'diichí nī 'iin'yān. Ní nguéé caa" má nī chi 'áámá 'ii" yā chi ch'eete ca yā nguéé ti táámá yā. ⁷¿Dé'ē cuuvi chi ngaⁿ'a nī chi naⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'ɛɛtɛ yā? ¿'Áá nguéé tee Ndyuūs tanducuéⁿ'ē chi νεε yeⁿ'é nī? ¿Dε'ē cuuvi chi ngan'a nī chi tanducuéⁿ'e chi νεε chi yeⁿ'é nī ní maáⁿ nī sta'á nī, ní nguéé diíⁿ nī cuenta ye"'ē chii" chi tee Ndvuūs ndís'tiī?

⁸Ndís'tiī ní nadacadíínuuⁿ nī chí deenú nī nducué" e chi ye" e nduudu yeⁿ'e Dendyuūs. Ní diíⁿ nī tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi 'cuiica. Taachi nguéé ch'eetineé 'nū ndúúcū ndís'tiī, tuu'mi ní ndís'tiī diín nī tan'dúúcā chi reves ndís'tiī. Nduuti chi ndaa tiempo chi ndís'tiī caa"má" nī ntii"nyu" ti rey ndís'tiī, tuu'mi ní nús'uu caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnvúⁿ 'nū nduucú nī. ⁹Tan'dúúcā chí 'úú nadacádiinúúⁿ, nús'uu chí apóstoles ní candέε 'nū nduudu yeⁿ'e Ndyuūs. Ndyuūs s'neéⁿ yā nus'ūū lugar chi ndii na n'giīnū ye"'e fila. Ní nús'uu caneé 'nū tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi niiⁿnuúⁿ cánee nguuvi chi 'cuūvi yā, ní niiⁿnuúⁿ canéé nguuvi chi ch'iiⁿ'núⁿ yā nús'uu. 'Tíícā snéé nús'uu. 'Iin'yān ye"'e i"'yee"dí 'cūū ndúúcū ángeles yeⁿ'ē nanguuvi n'gíínu yā nús'uu. 10'Ii"'yā" ye"'e i"'yee"dí 'cūū nga"'á yā chi nús'uu tonto 'nū ti neⁿ'é 'nū

Cristo, naati nga"'á yā ti ndís'tiī ní saⁿ'ā deenu ndís'tiī. Ngaⁿ'á vā ti nús'uu ní 'va'á 'nū naati ndís'tiī ní ditiinú nī. Nga" á yā chi nús uu ní nguéé n'dááca 'nū naati ndís'tiī ní n'dááca nī. 11 Ndii nguuvi miin ní cuiicu 'nū ní vaaca 'nū va. Ní 'āā ntéé n'deee catécai 'nū chī n'daacā. Ní 'iiche yen'é 'nū. Ní 'iin'yān ch'en'é yā nús'uu. Ní diín yā chi chéénú 'nū ndii mííⁿ ní ndii 'múúⁿ ní nguéé vaacu 'nū. ¹²Ní diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū ta'á 'nū chi cuuvi che'é 'nū. Taachi 'caa'va yā yeⁿ'é 'nū tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ di'viicú yā nús'uu. Diíⁿ yā chi nééné ch'eenu 'nū chiī ní nús'uu ní chi chεέ 'nū yeⁿ'é nducuéⁿ'ē. ¹³Caⁿ'a yā cunncáā yeⁿ'é 'nū ní chée 'nū ndúúcū vaadī ngiinu. Ndii nguuvi miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nacadiinúúⁿ yā chi nús'uu tan'dúúcā dεεcúū yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū 'tííca nús'uu.

¹⁴'Úú nguéé idinguúⁿ yeⁿ'e dendu'ú 'cūū ye"'e ndís'tiī caati chi cuuvi 'cuinaáⁿ nī. Yaa'ví ndís'tiī ven'e nducuén'e chuū tí ndís'tiī tan'dúúcā daiyá chi nééné neⁿ'é, 'tíícā ndis'tiī. ¹⁵'Áárá chi véé ndiichi mil maestros chi ngi'cueéⁿ yā ndís'tiī yeⁿ'e Cristo, nguéé nééné 'vaaⁿ 'iiⁿ'vāⁿ chi snée yā tan'dúúcā chiidá nī. 'Úú ní tan'dúúcā chiidá nī. na ndaata yeⁿ'é Dendyuūs, ti candεέ evangelio chi nduudu cuaacu chi ngai yeⁿ'é Cristo nanááⁿ ndís'tiī. Ní ndís'tiī ní chi'téénu nī ní ch'iindiyáāⁿ ntúuⁿ nī na ndaata yeⁿ'é Ndyuūs. 16 Cáávā chiiⁿ 'úú idi'cuíítú ndís'tiī. Diín nī tan'dúúcā chi 'úú idiín.

¹⁷Cáávā chuū dicho'ó Timoteo nanááⁿ ndís'tiī. Saⁿ'ā miiⁿ tan'dúúcā daiyá, 'tííca sa. Ní saⁿ'a chi neⁿ'é. Saⁿ'ā miiⁿ ní 'áámá canee sa ndúúcū 'iivú Ndyuūs. Saⁿ'ā miiⁿ ní ca'cueeⁿ sa ndís'tiī ye"'e Cristo. Ní n'gaacu nī ve"'ē tanducué"'ē chi cuuvi diín nī maan chi i'teenú nī Cristo tan'dúúcā chi 'úú ngi'cueéⁿ nduu cuaaⁿ nducuéⁿ'ē yáacū va. ¹⁸Maaⁿ ní deenú chi náⁿ'ā ndís'tiī ngaⁿ'a nī chi n'geete ndai maan nī. Ní nadacádíínuuⁿ nī chí 'úú ní 'aa ntéé ndaá naachi cánéé nī. 19 Ndaa nuúⁿ yeⁿ'é ndís'tiī nduuti chí Ndyuūs neⁿ'é yā chi ndaá. Taachi ndaá tuu'mi 'úú cadiinúúⁿ yeⁿ'e chi 'iiⁿ'yāⁿ chi nga" a maá" yā chi n'geete yā. Cadiinúúⁿ nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ diíⁿ yā tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diíⁿ yā. ²⁰Nducuéⁿ'ē yeⁿ'e naachi Ndvuūs nga" a ntii nyu yā nguéé dámaān yen'e chi ngan'a yā, ti chiin chi diiⁿ yā ti poder yeⁿ'é Ndyuūs. ²¹Dɛ'ē neⁿ'é ndís'tiī. ¿'Áá neⁿ'e nī chi taachi ndaá ní diín regañar ndís'tiī, o taachi ndaá caaⁿ'máⁿ nduucú ndis'tiī ndúúcū vaadī nén'é?

Ngan'a yā nuundi yen'ē 'áámá san'a chi can'á yā na yaācū

N'giindiveéⁿ 'nū chi nguááⁿ N'giindivee" nu ciii iiguaa ndis'tiī véé 'áámá saⁿ'ā chí diiⁿ nuuⁿndi ca tí canee sa ndúúcū n'daataá chi nguéé yeⁿ'ē sa. Nguéé 'tíícá nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chi nguee i'téénu yā Jesucristo. N'giindiveéⁿ 'nū chi saⁿ'ā miiⁿ sta'a n'daataá yeⁿ'ē chiida sa ní canee sá ndúúcū tá. ²Ní ndís'tiī ngaⁿ'a maáⁿ nī yeⁿ'e nī chi n'gɛɛtɛ nī n'dáárá chi idiiⁿ saⁿ'ā miiⁿ nuuⁿndi 'tíícā. ¿De'ē cuuvi chi nguéé divií nī san'a miiⁿ na yaacū yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'ē yú? 3N'dáárá chi 'úú nguéé caneé ndúúcū ndís'tiī inacádiinúún yen'é ndís'tiī. 'Úú ní caan'mán nuūndī

ye"'e sa"'ā mii" ye"'e dendú'u chi idii" sa tan'dúúcā chi 'úú caneé ndúúcū ndís'tiī. 4Taachí nduuvidáámá ndís'tiī ná chi duuchi Señor Jesucristo tuu'mi ní poder yeⁿ'ē Señor Jesucristo canee ndúúcū ndís'tiī. Ní diín nī tan'dúúcā chi 'úú caneé ndúúcū ndis'tiī. ⁵'Tíícā nadacádiinúúⁿ chi ndís'tiī canee cuuⁿmiⁿ chi diíⁿ nī. Divíi nī saⁿ'ā miiⁿ nguaaⁿ ndís'tiī ti saⁿ'ā miiⁿ ní canee sa yeⁿ'ē na poder yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. 'Tíícā castigo yeⁿ'ē sa. Ní cuuvi cadíínuuⁿ sa yeⁿ'e alma yeⁿ'e sa. Ní cuuvi nanguaⁿ'ai alma yeⁿ'ē sa nguuvi chi ndaa ntúūⁿ Señor Jesucristo yen'ē yú.

⁶Nguéé n'dáácā ndís'tiī ní ngaⁿ'á nī chi n'dáí ndís'tiī, ní véé 'iin'yān chí idiíⁿ yā nuuⁿndi nguaaⁿ ndís'tiī. ¿'Áá nguéé deenú nī ti ta 'lííⁿ chuundi levadura ichéé ndúúcū tanducuéⁿ'ē yaāchī? ⁷Saⁿ'ā miiⁿ tan'dúúcā levadura 'tíícā sa. Ndís'tiī divíi nī san'ā miin ní cūnee n'dááca nī. Cuneé nī tan'dúúcā yaāchī chi nguéé levadura yeⁿ'ē, tan'dúúcā pan chí che'e yā yeⁿ'ē pascua. 'Iiⁿ'yāⁿ ch'iiⁿ'núⁿ yā Cristo. Ní Cristo miiⁿ ní tan'dúúcā 'iiti cuūchī chi ch'iiⁿ'núⁿ yā cáávā 'viicu pascua. Cáávā s'uūuⁿ ní Cristo miiⁿ ní sta'á yā lugar yeⁿ'ē 'iiti cuūchī yeⁿ'e 'viicu pascua ti ch'īi yā cucáávā s'uuúⁿ. 8Maaⁿ ní nguéé dich'eete yú 'viicu yen'e pascua miin tan'dúúcā 'iin'yān chi véé nuundi yeⁿ'é yā ti nguέέ yeⁿ'e Cristo 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní nguéé dich'eete yú ndúúcū vaadī n'giinu na staava yeⁿ'ē yú o ndúúcū cosa chi nguéé n'daacā, ti chuū ní tan'dúúcā levadura 'tíícā. Dich'eete yú pascua miiⁿ dámaāⁿ ndúúcū nducueⁿ'ē chi n'dáacā na

staava yeⁿ'ē yú ti tan'dúúcā pan chi nguết levadura yeⁿ'ē, 'tíícā canee yú.

⁹'Áá dinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī chi nguéé cán'a nī ndúúcū san'ā chi canee sa ndúúcū n'daataá chi nguεε yeⁿ'ē sa ndíí nguéé cán'a nī ndúúcū n'daataá miin. ¹⁰'Úú nguéé ngaⁿ'á chi nguéé n'diichí nī sáⁿ'ā chi véé n'daataá yeⁿ'ē sa, o n'daataá chi véé saⁿ'ā yeⁿ'ē tá, o 'iiⁿ'yāⁿ chi nginnche'éí yā 'iin'yān, o 'iin'yān chi duūcú, o 'iin'yān chi i'teenú yā ídolos. Ndís'tiī nguéé cuuvi cuneé nī na i"yee"dí 'cūū ní nguéé n'diichí nī 'ii"'yā" yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹¹ Naati maaⁿ ní 'āā dinguúⁿ yeⁿ'é ndis'tiī chi nguéé cáⁿ'a nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi ngaⁿ'á yā chi hermanos yeⁿ'é nī ní nguéé n'daacā idiíⁿ vā. ti saⁿ'ā chi canee ndúúcū n'daataá chi nguεε yeⁿ'e sa, o n'daataa chi canee ndúúcū saⁿ'a chi nguεε yeⁿ'ē tá. Ndíí nguéé cáⁿ'a nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi i'teenú yā ídolos. Ndíí nguéé cáⁿ'a nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā nduudu yaadi, o ndúúcū 'iin'yān chi nginnche'éí yā 'iin'yān, o ndúúcū 'iin'yān chi ngii cuu'vi, o ndúúcū 'iin'yān chi duucu. Ní nguéé che'é nī ndúúcū 'iin'yān s'eeⁿ. 12 ¿Dɛ'ē cúúví chí 'úú n'diichí nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ i'téénu yā Jesucristo yeⁿ'ē yú? Chuū ní nguέέ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é ti yeⁿ'é Dendyuūs. Ndís'tiī canee chi n'diichi nī nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'á yā yaacū ndúúcu nī. ¹³Jesucristo n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ i'téénu yā Ndyuūs. Maaⁿ ní ndís'tiī divíi nī saⁿ'ā miiⁿ nguaaⁿ ndís'tiī.

'Iin'yān chi i'téénu yā Señor Jesucristo nan'á yā nanáán juez ndúúcū vaadī 'caa'va yen'é yā

Nduuti chi 'aama chéé ndís'tiī véé vaadī 'caa'va ndúúcū

taama chéé ndís'tiī, ¿de'ē cúúví chí caⁿ'á nī nanááⁿ juez yeⁿ'e yaāⁿ vaacú nī, ní nguéé caⁿ'á nī nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi chéé vmnaaⁿ yeⁿ'e yáacū yeⁿ'é nī? ² ¿'Áá nguéé deenu ndís'tiī ti s'uuúⁿ chi i'teenu yú Jesucristo ndáá nguuvi chi cuuvi n'diichi vú nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū? Nduuti chi ndís'tiī caʰ'á nī n'diichí nī nuuⁿndi chi idiiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, ¿'áá nguéé cuuvi n'diichí nī ta 'líín nuunndi veⁿ'e nī chí nguaaⁿ ndís'tiī? ³¿'Áá nguéé deenu ndís'tiī chi s'uuúⁿ caⁿ'a yú n'diichi yú nuuⁿndi yeⁿ'e ángeles? Ní nduuti chi cuuvi diin yú 'tíícā tuu'mi ní cuuvi n'diichi yú dendu'ū nuuⁿndi chi véé yeⁿ'e yú iⁿ'veeⁿdí 'cūū. ⁴Nduuti chi canéé chi n'diichí nī dendu'ū vaadī 'caa'va nguaaⁿ ndís'tiī, n'daacā chi caⁿ'á nī nanáán 'iin'yān yen'e yaācū 'aara chi nguéé 'iin'yān chí duū'vī nén'e yā vi'ī. ⁵Ngaⁿ'á chuū chi cuuvi 'cuinaáⁿ nī. ¿'Áá cadiinuuⁿ nī chi nguéé véé mar 'áámá 'iin'yān nguaan ndís'tiī, mar 'áámá 'ii"'yā" chi nguéé cuuvi n'diichí yā du'u hermano chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā? ⁶Nduuti chi véé 'aama hermano chi deenu ca nguaaⁿ ndís'tiī, ¿dɛ'ē cúúví chi ngeⁿ'e hermanos ndúúcū vaadī 'caa'va yeⁿ'é yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ i'téénu yā Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú?

⁷Cuaacu nííⁿnyúⁿ nguéé n'giⁿ'i ndís'tiī chi yeⁿ'e Ndyuūs ndís'tiī ti véé vaadī 'caa'va yeⁿ'e 'áámá nī táámá nī ndúúcū vi'ī. ¿De'ē cúúví chi nguéé ichéε nī nguaaⁿ ndís'tiī dendu'ū chi nguεε n'daacā chi hermano diíⁿ yā nduucú nī? N'daacā n'dai chi ichéε nī tanducueⁿ'ē ní nguéé caⁿ'á nī

nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cucáávā hermanos chi idiíⁿ yā ndúúcu nī. ⁸Ndís'tiī, hermanos, ní nguếε n'daacā idiíⁿ nī chi nginnche'eí nī 'áámá nī ndúúcū taama nī chi hermano yeⁿ'e nī.

⁹Ndís'tiī nguéé 'caandiveéⁿ nī chiiⁿ chi 'iin'yān ngan'a yā chi cuaacu ní nguéé cuaacu. ¿'Áá nguéé deenu nī chi 'ii"'yā" chi nguéé idin'daacá yā nguéé ndaa yā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā? Ní nguéé 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndíí nguεε 'iiⁿ'yāⁿ chi sta'á yā n'daataá ye"'e taama sa, o isa"'ā yeⁿ'e taama ta, ní nguέέ n'daataá chi n'diichi tá saⁿ'ā chi nguéé yeⁿ'e tá, ní nguéé saⁿ'ā chi n'diichi sa n'daataá chi nguéé yen'e sá, ndúúcū 'iiⁿ'vāⁿ chi i'teenu ídolos chi santos. ndúúcū saⁿ'ā chi iduuchinééⁿ ví'i sa. 10 Tiicá ntúū 'ii 'yā duucu, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e cá yā dendu'u chi vέέ yeⁿ'e taama 'iiⁿ'yāⁿ, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí ngii cúú'ví, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nga"'a taá" yā ye"'ē taama 'iiⁿ'yāⁿ, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí itá'á yā yen'ē taama yā. Nducuén'ē 'iin'yān s'eeⁿ nguéé cuuvi nndaá yā naachi Ndyuūs nga" a ntii nyu vā. 11 'Tiicá ntúūn diīin ndís'tiī. Dinuunndí nī tiempo chi 'āā chó'ōo naati maaⁿ ní Ndyuūs n'diichí yā ndís'tiī tan'dúúcā chi 'āā ntéé vee nuundi yen'é nī cáávā Jesucristo. Maan ní ndís'tiī ní diín nī nducuén'ē chi n'daacā ti yen'é Jesucristo ndís'tiī. Ní Espíritu N'dai ye"'é Ndyuūs ye"'ē yú canéé ndúúcu nī.

Ye"'e chi n'daācā chi dii" yú

¹²Tanducuéⁿ'ē chi nguéé nuuⁿndi cuuvi diíⁿ, naati nducueⁿ'ē chi n'daacā nguéé neⁿ'é diíⁿ, ti nguéé n'dai chi diíⁿ. Cuuvi diíⁿ tanducuéⁿ'ē chi neⁿ'é chi n'daacā, naati nguéé necio caneé yeⁿ'ē mar 'áámá dendu'ū. ¹³Cuaacu chi yúutē chi che'e yú ní caavā cheeti yú. Cheeti yú ní neⁿ'e che'e yuūtē. Naati Ndyuūs di'cuiinú yā yuūtē chi che'e yú ndúúcū cuerpo yeⁿ'e yú ndúúcū chi véé yeⁿ'ē. Nguéé cuuvi caaⁿ'maⁿ yú chi Ndyuūs teé yā cuerpo yeⁿ'e yú chi n'daataá n'diichí yā san'ā. Ndyuūs diín yā chi s'uuún chi cuuvi ye"'é yā ní cuerpo ye"'ē yú ní ye"'é Dendyuūs. 14 Jesucristo chi 'iivi yú, Ndyuūs nducuéeⁿ yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs nadacueēⁿ ntúuⁿ yā s'uuúⁿ ndúúcū poder yeⁿ'é yā.

¹⁵ ¿'Áá nguéé deenu ndís'tiī chi cuerpo yeⁿ'é nī ní yeⁿ'e Cristo? ¿'Áá cuta'á nī 'áámá san'ā chi yen'e Cristo ní diín nī chi san'ā miin yen'ē 'áámá n'dáátāa chi 'yaan san'ā yen'ē tá? Ndyuūs nguéé 'cuáaⁿ yā chi 'tíícā. ¹⁶ ¿'Áá nguéé deenu ndís'tiī chi saⁿ'ā chi can'a sa ndúúcū n'daātāa chí 'yaaⁿ saⁿ'ā yeⁿ'ē tá nduuvi 'aama nú yā? 'Iivú Ndyuūs ngan'a yā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ naachi canéé nguūⁿ na libro ye"'e yā 'tiicā: Naachí na'uuví yā ní nduuvi 'aama cuerpo núú yā. 17 S'uuúⁿ chi i'teenu yú Jesucristo chí 'iivi yú canee yú ndúúcū dáámá espíritu chí yeⁿ'ē Jesucristo.

¹⁸Ndís'tiī n'daataá, nguéé can'á nī ndúúcū san'ā, o san'ā nguéé can'á nī ndúúcū n'daataá, chi idinuunndí nī ti idiin nuunndí nī ndúúcū cuerpo yen'e maán nī. Castigo yen'ē nuundi miin 'áámá cūnee na cuerpo yen'é nī. Tanán'a ca nuundi chi idiín nī ní nguéé contra cuerpo chi yen'e maán nī.
¹⁸Ndís'tiī n'daataá, nguéé deenú ndís'tiī

chi cuerpo yeⁿ'é nī chííⁿ chí yaācū yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi canéé ndúúcū ndís'tiī? Ndyuūs tee yā Espíritu N'dai yeⁿ'e yā ndís'tiī. Maaⁿ ni cuerpo yeⁿ'e nī nguéé yeⁿ'e maáⁿ nī ti yeⁿ'e Espíritu N'dai chi yeⁿ'e Ndyuūs. Ní Ndyuūs tee yā ndís'tiī Espíritu N'dai yeⁿ'é yā. ²⁰Chuū ní cáávā Jesucristo cái yā ndís'tiī ndúúcū 'áámá precio chi nééné yaⁿ'ai chii'vē. Cáávā chuū dich'ɛɛté nī Dendyuūs ndúúcū nuuⁿmáⁿ cuerpo yeⁿ'e nī ti ndís'tiī ní yeⁿ'é Ndyuūs ndís'tiī.

Pablo ca'á yā consejo 'iin'yān chí n'giindivaacu yā

Maaⁿ ní idinguúⁿ ní nan'guεεcútāⁿ'a yeⁿ'e preguntas chi dingúuⁿ nī yeⁿ'é. N'daacā chi 'aama san'ā nguéé 'caandavaacu sa. ²Naati 'tíícā. Deenú chi saⁿ'ā neⁿ'e sa cūnee sa ndúúcū n'daataá. Cáávā chuū n'dááca chi 'caandavaacu sá ní véé n'daataá veⁿ'ē sa. 'Tiicá ntúūⁿ chi 'aama n'daataá 'caandavaacu tá ní véé saⁿ'ā yeⁿ'ē tá. 'Tíícā ní nguéé dií vā nuu ndi. Sa ní canéé chí cun'diití sá ndúúcū n'daataá veⁿ'ē sa. 'Tiicá ntúūⁿ n'daata miiⁿ canéé chí cun'diití tá ndúúcū sán'ā ven'ē tá. ⁴N'daataá chi n'gííndivaacu tá, cuerpo yeⁿ'ē tá nguéé yeⁿ'ē tá dámaāⁿ tá ti yeⁿ'e sa ndúúcu tá. 'Tiicá ntúūⁿ saⁿ'ā miiⁿ. Cuerpo yeⁿ'ē sa nguέέ yeⁿ'ē sa dámaāⁿ sa ti yeⁿ'ē sa ndúúcu tá. ⁵Diíⁿ nī cumplir ndúúcū n'daata yeⁿ'e nī o isaⁿ'ā veⁿ'é nī. Nduuti chi nduu 'uuví nī canee yiinú nī ye"'ē 'áámá tiempo chi 'áámá caaⁿ'maⁿngua'á nī ní ndeé nī ndúúcū 'iivú Ndyuūs, tuu'mí

chuū ní chi diíⁿ nī cumplir tiempo 'cūū. 'Cuiinū caaⁿ'maⁿngua'á nī ndúúcū 'iivú Ndyuūs, tuu'mi ní diíⁿ nī cumplir ndúúcū isaⁿ'ā o n'daataá yeⁿ'e nī. Nduuti chi nguéé diíⁿ nī 'tuucā, tuu'mi ní cuuvi neⁿ'é nī caⁿ'á nī ndúúcū táámá saⁿ'ā o n'daataá. Ní yááⁿn'guiinūuⁿ n'diichínēēⁿ sa ndís'tiī neⁿ'e chi nguéé diíⁿ nī cumplir ndúúcū isáⁿ'ā o n'daataá yeⁿ'e nī. Ní cuuvi diíⁿ nī nuuⁿndi.

6'Úú nguéé caan'mán ndis'tiī chiin chi diín nī, ndís'tiī chi nen'é nī 'caandavaacú nī. Nguéé teé chuū tan'dúúcā 'áámá ley. 7Ti nen'é chi nducyaaca san'ā nguéé 'caandavaacu sa ní cūnee sa dámaān sa tan'dúúcā chi 'úú caneé, naati nguee cuuví chi 'tícā. 'Úú deenu chi Ndyuūs ca'á yā 'áámá 'áámá 'iin'yān chiin chi cuuvi diín yā.

8'Úú ngan'á ngīi san'ā n'gaiyáa o n'daataá n'gaiyáa ndúúcū n'daataá n'guá'āa chi n'daacā chi 'iin'yān s'een nguéé 'caandavaacú yā ní cunee yā dámaán yā tan'dúúcā chi 'úú caneé. 9Nduuti chi nguéé cuuvi 'cueetinée yā damaán yā, tuu'mi ní 'caandavaacú yā. Ti n'daacā chi 'caandavaacú yā ní nguéé cūnee yā ndúúcū deseo chi san'ā nen'e sa n'daataá o n'daataá nen'e tá san'ā.

10 Chuū ngan'á yen'é 'iin'yān chí n'giindivaacu yā. San'ā miin nguéé divíi sa n'daataá yen'ē sa, o tán'ā miin nguéé divíi tá isán'ā yen'ē tá. Chuū chi ley yen'e Ndyuūs. 11 Ndúúti chi 'áámá n'daataá divíi tá yen'e isan'ā yen'ē ta caati nguéé yaan yiinú tá ndúúcū isan'ā yen'ē tá, tuu'mi ní 'āā ntéé 'caandavaacu tá ndúúcū taama sán'ā. 'Tiicá ntúūn san'a yen'ē tá nguéé cu'neen sá n'daataá yen'ē sa cucáávā taama n'daataá.

¹²Maaⁿ ní chuū chí ngaⁿ'á ngīi taná" a 'ii" yā" ni cosa tan'dúúcā chi deenú chi n'daacā cááva yā. Ní chuū ní nguέέ ley yeⁿ'e Ndyuūs. Nduuti chi 'áámá saⁿ'ā chi i'teenu Ndyuūs ní n'daataá ye"'ē sa ní nguéé i'teenu tá, tuu'mi nguéé cu'neeⁿ sa n'daataá ye"'ē sa nduuti chi tá"'ā mii" n'daacā canee tá ndúúcū sa. 13 Tiicá ntúūn, n'daataá chi i'teenu tá ní saⁿ'ā ye"'e tá nguéé i'téénu sa ni n'dááca canee tá ndúúcū sa, tuu'mi nguéé cu'neeⁿ tá isáⁿ'ā yeⁿ'ē tá. ¹⁴Sáⁿ'ā yeⁿ'ē tá chi nguéé i'téénu sa ní cuuvi ye"'é Jesucristo sa"'ā mii" cucáávā n'daataá yeⁿ'ē sa chi i'teenu tá. 'Tiicá ntúūⁿ, n'daataá chi nguéé i'teenu tá ní cuuvi yeⁿ'é Jesucristo n'daataá miiⁿ cucáávā isa" a ye" e tá chi i teenu sa. Ndúúti chi nguéé 'tíícā, tuu'mi ní nguéé cuuví yeⁿ'e Jesucristo daiyá yā. Naati 'tíícā, tuu'mi ní cuuví yen'e Jesucristo daiyá yā. ¹⁵Naati nduuti chi sa"ā o n'daata chi nguéé i'téénu yā Señor Jesucristo nguéé cūnee n'dááca saⁿ'ā miiⁿ ndúúcū n'daataá veⁿ'ē sa, o n'daataá mííⁿ ndúúcū isa" a ye" e tá chi i téénu yā Señor Jesucristo, tuu'mi ní cuuvi divíi yā yeⁿ'e ví'ī. 'Iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo nguéé a fuerza chi cuneé yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguεε i'téénu yā Señor Jesucristo. Ndyuūs neⁿ'é yā chi 'iin'yān chi i'téénu yā Señor Jesucristo cunee n'dááca yā ndúúcū vaadī 'diīiⁿ. ¹⁶Ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu nī Señor Jesucristo, ¿táácā cuuvi deenú nī nduuti chi cuuvi dinguá" ai nī isa" a ye" é nī o n'daataá yeⁿ'é nī? Nguέέ cuuvi déénu nī chuū chi 'tíícā.

¹⁷Ndyuūs yeⁿ'ē yú yaa'ví yā s'uuúⁿ chi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ. Ní tee yā 'áámá

'áámá s'uūúⁿ ntiiⁿnyuⁿ s'uuúⁿ chí veⁿ'é vā chí ituneeⁿ s'uūúⁿ. Ní 'íícú vέέ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'ē 'áámá 'áámá s'uūuⁿ. Ní canee chi 'cuɛɛtinee vú n'daacā tan'dúúcā Ndyuūs neⁿ'e yā chi diiⁿ yú. 'Tíícā ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ 'úú yeⁿ'ē nducyáácá yáacū. 18 Nduuti chi Ndyuūs yaa'ví yā 'áámá sa"'ā ye"'ē ndaata Israel chi cuuvi ye"'e yā ní 'ii"'yā" 'āā diíⁿ yā circuncidar cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā miiⁿ ndii chi 'lííⁿ sa tan'dúúcā chí nga" a ley ye" e 'ii" yā" ndaata Israel, 'āā canee sa 'tíícā. Ndúúti chi Ndyuūs yaa'ví yā 'áámá saⁿ'ā chi cuuvi yeⁿ'é yā ní saⁿ'ā miiⁿ nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel ní nguέέ diíⁿ yā circuncidar cuerpo yen'e san'ā miin, 'āā canee sa 'tíícā. 19 Nguέέ dε'ē νεε nanááⁿ Ndyuūs nduuti chi diíⁿ yā circuncidar cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā o nguéé. Dámaān dichíí vē nduuti chi cu'teenu yú Jesucristo ní diiⁿ yú tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'é yā. ²⁰Tan'dúúcā chi ndís'tiī 'āā canee nī taachí Ndyuūs yaa'vi yā 'áámá 'áámá ndís'tiī 'tiicá ntúūn cuneé nī. ²¹ Taachi Ndyuūs yaa'ví yā n'diī chi cuuvi ye"'é yā, nduuti chi n'diī canéé nī tan'dúúcā chi canéé 'iin'yān chi canéé caadi 'iiyu ní nguéé cuuvi naⁿ'a yā nguéé nacádiinúúⁿ nī dε'ē vεε yeⁿ'ē chúū. Ní nduuti chí cuuvi canee libre ndís'tii, chí diín nī ntiiⁿnyuⁿ caadi 'iiyu tuu'mi ní ca" á nī. Ní cunée nī libre. 22 Taachí Ndyuūs yaa'ví yā 'iin'yān chi canéé caadi 'iiyu ní 'iin'yān miin i'téénu yā Jesucristo, 'iiⁿ'yāⁿ canéé yā tan'dúúcā chi libre, tī canee libre yā yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi canéé libre taachí Ndyuūs yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguέέ libre

1 CORINTIOS 7 366

ti dichíí'vɛ yā Ndyuūs. ²³'Iivú Ndyuūs ní cái yā ndís'tiī ndúúcū 'áámá precio chi nééné yan'ai chii'vē ti yuuún yen'e daiyá yā. Maan ní ndís'tiī ní yen'é Ndyuūs ndís'tiī. Ní diín nī ntiinyun yen'é Ndyuūs. Nguéé diín nī tan'dúúcā 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū chi nguɛɛ i'téénu yā Jesucristo ngan'a yā chī diín nī. ²⁴Ndís'tiī hermanos yen'é, ca'áámá ca'áámá ndís'tiī canéé nī ndúúcū Ndyuūs. Naachi canéé nī míín canéé Dendyuūs ndúúcu nī.

²⁵'Úú ca'á 'áámá consejo yeⁿ'ē n'daataá chi nguéé n'giindivaacu tá. Deenú chi ngaⁿ'á tan'dúúcā chí Dendyuūs néⁿ'é yā, naati chuū ní nguéé ley yeⁿ'é yā. 'Úú Pablo 'úú chi i'teenú Ndyuūs. Ní Ndyuūs ch'iⁿ'í yā 'úú chiiⁿ chi 'úú diíⁿ ní ngaⁿ'á. ²⁶'Úú nadacadiinúúⁿ chi n'daacā chi sa"'ā s'ee" 'cuɛɛtinée sa damaāⁿ sa. Ti maaⁿ ní deenu yú chi ndaā tiempo chi n'geenu yú ngii. ²⁷ Ndís'tiī saⁿ'ā chi véé n'daataá yeⁿ'é nī, nguéé cu'neeⁿ nī táⁿ'ā. Ndís'tiī sa" a chi nguéé n'daataá ye" é nī nguéé in'nuún nī n'daataá chi cuuvi yeⁿ'é nī. ²⁸Nduuti chi 'áámá saⁿ'ā ch'iindivaacu sa, nguéé dinuūⁿndí sa. Nduuti chi n'daataá míín 'caandavaacú tá, nguéé dinuuⁿndí tá. 'Úú nadacádiinúúⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'iindivaacu yā ní 'cueenu cá yā cuuvi. Nguέέ neⁿ'é chi ndís'tiī 'cueenu cá nī cuuvi.

²⁹Chuū ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī hermanos yeⁿ'é: Nguéé 'naaⁿ tiempo 'cuɛɛtinée yú iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Saⁿ'ā chi véé n'daataá yeⁿ'ē sa n̄diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e 'iivú Ndyuūs vmnááⁿ vmnaaⁿ nguéé ti neⁿ'e n'daataá yeⁿ'ē sa. ³⁰Nguéé diíⁿ nī cuenta yeⁿ'e dɛ'ē vεε chi chó'ōo yen'é nī. Nduuti chi ngεεcú nī yen'e 'aama tinán'ā nguéé 'naan tiempo cuεεcú nī. Nduuti chi yeenú nī ti véé 'áámá 'viicu nguéé 'naan tiempo cunéé vaadī yeenú nanáan nī. Nduuti chi ngái nī tuu'mi ní ngáácú nī chi nguéé 'naa tiempo cunee. ³¹Ní ndís'tiī chi véé negocio yen'é nī yen'ē cosa chi véé ná in'yeendí 'cūū, nguéé 'cuɛεtineé nī dámaān yen'e chuū, ti in'yeendī ndúúcū nducuén'ē chi vɛɛ yen'ē ní chó'oó.

32 'Úú neⁿ'é chi nguéé nadacádíínuuⁿ nī yeⁿ'é dendu'ū chi véé. Saⁿ'ā s'eeⁿ chi nguéé n'giindivaacu sa ndée sa cuidado yeⁿ'e dendú'ū chi yeⁿ'ē 'iivú Ndyuūs. Ní idiiⁿ sa tan'dúúcā chi neⁿ'é Ndyuūs. ³³Saⁿ'ā chi n'giindivaacu sa ndée sa cuidado ye"'ē chi véé na i"'yee"dí 'cūū táácā cuuvi cunee yíínūu n'daataá yeⁿ'ē sa. 34 'Tiicá ntúūⁿ idiiⁿ n'daataá chí n'gííndíváacu tá. 'Áámá n'daataá chí nguéé n'giindivaacu tá ndée tá cuidado yeⁿ'e dendu'ū yeⁿ'e 'iivú Ndvuūs. Ní diiⁿ tá ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'ē tá nducuéⁿ'ē chi neⁿ'e Ndyuūs. Nguéé 'tíícā idiiⁿ n'daataa chí n'gīīndivaacu tá. Ndée tá cuidado ye"'e nducué"'ē ye"'ē vaacu tá ni táácā chi cuuvi cunee yíínūu isaⁿ'ā ve"'ē tá.

35 Ngaⁿ'á ngīi ndis'tiī chuū: Nguéé chi nguéé 'caandavaacú nī ti neⁿ'é chi ndís'tiī ní cuuvi cunee n'daaca cá nī. Neⁿ'é chi ndís'tiī diíⁿ nī ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'e nī chiiⁿ chi cuuvi dichíí'vē ca Ndyuūs. Ní cu'neéⁿ nī nducuéⁿ'ē chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chí cuuví nī.

³⁶Nduuti chi 'áámá saⁿ'ā nadacádiinuuⁿ sa chi n'daacā

chi daiya sa chi n'daataa cuiinu 'caandavaacu tá ti véé nduuyu yeⁿ'ē tá tuu'mi ní cuuvi diin sa n'daacā caava tá. Ní 'caandavaacú tá. Chuū ní nguéé nuuⁿndi. ³⁷Nduuti chi táámá saⁿ'ā miiⁿ nguéé neⁿ'e sa chi daiva sa 'caandavaacu tá ti canéé ditiinú sa na staava yeⁿ'ē sa chi nguéé neⁿ'e sa 'caandavaacu tá, tuu'mi ní cunee libre sa. Ní cuuví diiⁿ sa chεε chí neⁿ'ē sa. Ní diiⁿ sa cuidado táⁿ'ā daiya sa. Ní n'daacā idiiⁿ sa. ³⁸Saⁿ'ā chi ngaⁿ'a sa chi n'gīīndivaacu tá, o saⁿ'ā chi nguéé neⁿ'e sa chi 'caandavaacú tá, nduu 'uuví saⁿ'ā miiⁿ din'daacá sa. Naati n'daacā ca idiiⁿ saⁿ'ā chi nguéé neⁿ'e sa chi 'caandavaacú tá.

³⁹N'daataá chi n'gíídívaacu tá canéé chi 'cuɛɛtinee tá ndúúcū isa¹¹ā ye¹¹ē tá núú¹má¹ ne¹¹e chí cándúúchi sá. Ndúúti chi 'cuūvī sa¹¹ā ye¹¹e tá tuu'mi ní cuuví 'caandavaacu tá ndúúcū táámá sa¹¹ā chi i'téénu sa Jesucristo. ⁴⁰'Úú inadacádiinúú¹ chí n'daacā ca ye¹¹ē tá chi 'aa ntéé 'caandavaacu tá. Chuū chi nga¹¹á nguéé dámaā¹ ye¹¹e chi 'úú nadicádiinúú¹ ti tan'dúúcā chi ne¹¹e Espíritu N'dai ye¹¹é Ndyuūs.

Yeⁿ'e yuūtē chi 'iiⁿ'yāⁿ cá'a yā yeⁿ'ē nátai yeⁿ'e ídolos

Maaⁿ ní idinguúⁿ taama chi yeⁿ'e yuūtē yeⁿ'e 'iiti chi 'iiⁿ'yāⁿ 'caaⁿ'núⁿ yā ní cá'a yā yuūtē miiⁿ yeⁿ'ē nátaī cáávā ídolos. Deenu yú chi nducyaaca yú deenu yú 'tεε yeⁿ'e chuū. 'Iiⁿ'yāⁿ chi nadacadiinúúⁿ yā chi deenú cá yā cuuvi dich'ɛɛtɛ́ maáⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'é yā Ndyuūs ní neⁿ'é yā hermanos, 'iiⁿ'yāⁿ

miiⁿ néⁿ'é yā chi tanáⁿ'ā hermanos chi cuuvi déénu cá yā yen'e Ndyuūs. ²'Iiⁿ'yāⁿ chi nadacádiinúúⁿ yā chi deenu yā nguéé tanducué"'ē deenu yā tan'dúúcā chi canéé chi cuuví deenu yā. ³Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ dinéⁿ'e yā Ndyuūs, tuu'mi ní Ndyuūs inaan yā 'iin'yān miin. ⁴Maaⁿ ní 'úú neⁿ'é chi cadiinúúⁿ nī ye"'e yuūtē chi 'ii"'yā" cá'a yā ye"'e nátaī ye"'e ídolos. Deenu yú chí ídolos nguéé cánduuchi. Deenu yú ti 'áámá n'dyáⁿ'ā Ndyuūs chi νεε yā ní nguéé ca táámá yā. ⁵'Iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chi nééné véé cá ídolos na yá"āa 'cūū níícú nanguuvi váá. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā chi cosa s'eeⁿ ní dendyuūs s'eeⁿ. ⁶S'uuúⁿ deenu yú chi véé 'áámá nuúⁿ Ndyuūs yeⁿ'ē yú. Ndyuūs Chiida yú chi din'dái yā tanducué" e dendu'ū. Ní Ndyuūs diín yā chi cuuvi yen'é yā s'uuún. Véé 'áámá n'dyán'a 'iivú Ndyuūs yen'ē yú chi Jesucristo. Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Jesucristo daiyá yā din'dái yā tanducueⁿ'ē dendu'ū chi νέέ. Jesucristo yeⁿ'ē yú tee yā vida yeⁿ'ē yú cue"'e daā"ma".

⁷Nguέε nducyaaca 'iin'yān chi i'téénu yā Jesucristo deenú yā chi 'aama n'dyán'ā Dendyuūs vεε yā. Ndii maan ní nán'a yā ní i'téénu yā chi canduuchi ídolos. Taachi 'iin'yān cá'a yā yuūtē yen'ē nátai yen'e ídolos, ní i'téénu yā chi ca'a yā yuūtē nátai yen'é dendyuūs s'een. Ní taachi 'iin'yān chi duu'ví deenú yā yen'e Ndyuūs che'é yā yuūtē yen'e nátai s'een, 'iin'yān miin nadacádíínuun yā chi véé nuūnndī yen'e yā. ⁸Ndyuūs nguéé diin cuenta yā yen'ē s'uuún nduuti chi nge'e yú yuūtē miin o nguéé. Nduuti chi nge'e yú yuūtē miin nguéé idiin chi n'daacā

ca yú. Nduuti chi nguéé che'e yú nguéé idiiⁿ chi nguéé n'daacā ca vú. ⁹Ndís'tiī chi déénu nī chεε chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diiⁿ nī, 'caandiveéⁿ nī. Nguéé diiⁿ nī dε'ē vεε chi 'ii" 'yā" chi duu'vī déénú yā yeⁿ'e Jesucristo cuuvi nacádíínuuⁿ yā chi vεε nuuⁿndi yeⁿ'e yā. ¹⁰'Úú ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī chi canee diituu cá nī chi i'téénu cá nī Ndyuūs. Deenú nī chi nguéé véé nuuⁿndi yeⁿ'e nī taachi chi snéé na mesa yen'e níí'vēē ye"'e yaācū ye"'e ídolos. Naati 'ii"'yā" chi duu'vī déénu yā yeⁿ'é Jesucristo cuuvi n'diichí yā ndís'tii, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi nadacadiinúúⁿ yā chi ndís'tiī 'tee 'tee i'téénu nī ídolos. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ cuuvi diíⁿ yā tan'dúúcā ndis'tii idiíⁿ nī. Caⁿ'á yā che'é yā yuūtē miiⁿ ní diíⁿ yā sentir chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ¹¹'Áárá chi cuuvi che'é nī yuuté 'cūū ní nguéé véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī nguέέ neⁿ'é nī chi hermanos chi duu'vī deenú yā yeⁿ'ē Jesucristo diín yā 'tíícā, caati ngueecúndií yā ní 'tee 'tee i'téénu yā ídolos. Ní 'tíícā idiiⁿ hermanos ní Cristo ch'īi yā na cruz ntúūⁿ caavá vā. ¹²Taachí diíⁿ nī 'tuucā 'tíícā idinuunndí nī contra Cristo níícú contra yeⁿ'e hermano chi duū'vī déénu yā yeⁿ'ē Jesucristo. Caati hermanos miiⁿ 'tɛɛ 'tɛɛ i'téénu yā ídolos, ní véé nuūⁿndi yeⁿ'e yā. ¹³'Úú nacádiinúúⁿ yeⁿ'e chuū 'tíícā. Nduuti chi 'úú che'é yuūtē miiⁿ, ni 'úú diíⁿ chi hermano chi duu'vī deenú yā yeⁿ'ē Jesucristo che'é yā ní véé nuuⁿndí yā, tuu'mi ní 'āā ntéé che'é yuūtē miiⁿ.

Pablo ca'á yā orden ti 'áámá apóstol ye"'é Jesucristo

9 ¿Áá nguế 'tú Pablo 'áámá apóstol 'tú ní cuuvi diíⁿ nducueⁿ'ē chi nguế nuuⁿndi? ¿'Áá

nguéé 'úú nngua" 'āī 'úú? 'Úú n'diichí Señor Jesucristo ye" e yú. 'Úú candeé nduudu cuaacu ye" e Ndyuūs. Ni ndís'tiī i'téénu nī nduudu mii" caavā ntii" nyu" ye" e. 2 Nduuti chi taná" a yā nguεε i'téénu yā chi 'úú apóstol 'úú, ndís'tiī i'téénu nī chi cuaacu. Ndís'tiī ní tan'dúúcā sello 'tiicá nī, ti i'téénu nī Señor Jesucristo. Ní deenú nī chi 'úú 'aama apóstol ye" e Señor Jesucristo. Ndís'tiī ní ye" e Jesucristo caavā chi 'úú candeé nduudu mii".

³'Iiⁿ'yāⁿ chi itíínguuneeⁿ yā 'úú yeⁿ'ē chi 'úú chi 'aama apóstol, 'túúcā nan'gueecúta" á ye" e yā. 4 Nús'uu chi apóstoles ¿'áá nguéé tuneéⁿ 'nū chi ché'é 'nū ní cú'ú 'nū ndúúcū ndís'tiī na vaacu nī? ⁵ ¿'Áá nguéé tuneéⁿ 'nū chi 'áámá 'áámá 'nū candεέ 'nū n'daataá yeⁿ'e 'nū taachi caⁿ'a 'nū cuaaⁿ cyúúní? 'Túúcā diīiⁿ tanáⁿ'ā apóstoles, ndúúcū hermanos chi yeⁿ'e Jesucristo, ndúúcū hermano Pedro. ⁶Dámaāⁿ 'úú ndúúcū Bernabé diíⁿ 'nū ntiiⁿnvuⁿ cáávā chi ché'é 'nū. ⁷¿Du'ú soldado diiⁿ sa gastar tuumi caavā gastos yeⁿ'e sa taachi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ? ¿Du'ú saⁿ'ā ngiichi sa díí'yú uvas ní 'áá nguéé cuuvi ché'é sá ye¹'ē? ¿Du'ú 'ii¹'yā¹ chi dii¹ cuidado 'áámá taan 'iiti cuūchī ní 'áá nguéé cuuvi cu'ú yā leche yeⁿ'ē 'iiti miiⁿ? ⁸'Úú nguéé ngaⁿ'á chuū tan'dúúcā chi nga" a sa" a chi ca'a orden. Ngaⁿ'á chuū, ti 'tíícā ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Moisés miiⁿ. ⁹Canee nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs chi ley chi Moisés dinguúⁿ yā chi 'tíícā: Nguéé cu'nuúⁿ nī vaana duutú tī chi inde'ei nuúⁿ tī nguaaⁿ trigo chi nguéé cuuvi che'é tī: ¿'Áá ndɛɛ cuidado Ndyuūs dámaāⁿ 'iiti? Nguéé 'túúcā. ¹⁰Cáávā

nús'uu, ní cuaacu níínnyún canéé nguūⁿ 'tíícā: 'Iiⁿ'yāⁿ chí di'cuūndú yā 'iiti ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi yiinenaáⁿ yā 'iiti chi inde'ei nuúⁿ tī nguaaⁿ trigo, 'iin'yān s'een ní cunee ngiinú yā cosechā yeⁿ'e yā. ¹¹Candεέ 'nū nduudu yeⁿ'é Ndyuūs nguaaⁿ ndís'tiī taachi 'āā cuéé 'caandiveén nī nduudu miiⁿ. ¿'Áá nguéé tée nī nús'uu necesidades ye"'é 'nū? ¹²Nduuti chi tanáⁿ'ā apóstoles cuuvi cuta'á yā necesidades yen'é yā yen'e ndís'tiī, ¿'áá nguéé cuuvi cuta'á 'nu necesidades yeⁿ'é 'nū dendú'ū? Nguéé caaⁿ'máⁿ 'nū chi ndís'tiī tée nī necesidades yeⁿ'é 'nū naatí chi chεέ 'nū nducuén'ē dendu'ū, caati 'iin'yān cuuvi cu'téénu yā nduudu yen'e 'iivú Ndyuūs. 13 ¿'Áá nguéé déénú ndís'tiī chuū ndii tiempo chi 'aa chó'ōo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaacū templo? 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ che'é yā comida ye"'e yaācū. 'Tiicá ntúū", 'ii"'yā" chi diín yā ntiinnyu yene nátai, 'iin'yān miiⁿ che'é ntúuⁿ yā chi véé nátai chí 'iiⁿ'yāⁿ ndέε yā ndaa yā nátai. ¹⁴'Tíícā nga" 'a Señor 'iivú Ndyuūs ye" 'é 'iiⁿ'yāⁿ chi candεέ yā nduudu yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'é Jesucristo. 'Iin'yān miin 'cuɛɛtinée yā ndúúcū 'iin'yān chi i'téénu yā Señor Jesucristo, ní ca'á yā 'iin'yān s'uun chi che'é yā. 15'Úú nguếc sta'á túumī yeⁿ'é nī, ní nguέ che'é dε'ē vεε, ti teé túumī ndís'tiī. Nguéé dinguúⁿ chuū chi 'tíícā diín nī nduucú. N'dáácā ca yeⁿ'é chi 'cuūví ní mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi caaⁿ'maⁿ yā chi 'úú candɛé ndúúdu cuaacu yeⁿ'e Dendyuūs cáávā chi nadíí've yā 'úú.

¹⁶'Áárá chi ngaⁿ'á evangelio chí ndúúdú ngai yeⁿ'é Jesucristo 'úú nguếc cuuvi caaⁿ'máⁿ chi 'úú chi

ch'eeté. Canéé chí caan'mán yen'é evangelio, ti cáávā chuū chííⁿ chi Ndyuūs dicho'ó yā 'úú. Nééné 'cueenú cuuvi nduuti chi nguέέ caa"má" ye"'ē evangelio. 17 Ndúúti chi caa"má" ye"e evangelio ti dií" buscar ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ tuu'mi ní Ndyuūs nadíí've yā 'úú, naati nguee 'tíícā. Cáávā chuū canéé chi caa" má evangelio chí ndúúdú ngai yeⁿ'ē Jesucristo. 18 ¿Dε'έ ndaacā yen'ē 'úú? Nguéé de'ē vee ndaācā ye"'é. Cáávā 'úú nadíí'vɛ yeⁿ'é chiiⁿ chi ngaⁿ'á ndúúdú ngai. 'Úú caan'mán nduudu ngai yeⁿ'é Jesucristo ní yeenú taavi 'úú ti nguéé cuta"'á dendú'ū ye"'e nī. Nguéé caa" má" chi ndís tiī tee nī 'úú dε'ē vεε cáávā ntiinnyu yen'é 'aara chi cuaacu chí canéé chí diíⁿ

19 N'daacā caneé 'tíícā. Nguéé du'ū νεε cuuvi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é, ti 'iiⁿ'yāⁿ nguέέ nadíí'vε yā 'úú. 'Úú dichíí've nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ 'iicu cuuvi cu'téénu yā Jesucristo yeⁿ'ē yú. ²⁰'Áárá chi maaⁿ nguέέ costumbre ye"'é chi idií" tan'dúúcā chi nga" a ley ye" e Moisés, naati taachi caneé nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ hebreo s'eeⁿ chi diíⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'ē Moisés, 'tíícā idiín dendu'ū. Idiín 'tiicā ní 'iicu 'iiⁿ'yāⁿ hebreo s'eeⁿ cuuvi cu'téénu yā Jesucristo. 21 Taachi 'úú caneé ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā vi'i cā ley yeⁿ'é yā nguέέ ti ley yeⁿ'ē Moisés miiⁿ, 'úú idiíⁿ tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Naati nguéé idiín cosa chi Ndyuūs nguεε neⁿ'é yā chi 'úú diíⁿ. 'Tíícā idiín, ní 'íícú 'iin'yān miin cuuvi cu'téénu yā Jesucristo. ²²Taachi caneé nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi duūvā tuu'mi 'úú idiín tan'dúúcā 'aama chi

duūvā, ní 'iicu cuuvi cu'téénu yā Jesucristo. Nduu cuaaⁿ naachi caⁿ'á 'úú idiíⁿ nducuéⁿ'ē tan'dúúcā chi idiíⁿ 'iin'yāⁿ s'uuⁿ. Idiíⁿ 'tíícā ní 'iicu diíⁿ chí nanguáⁿ'ai náⁿ'a yā. ²³'Úú idiíⁿ tanducuéⁿ'ē chuū chi 'úú cuuvi caaⁿ'máⁿ nduudu yeⁿ'e Ndyuūs nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuuvi cuta'a yú cosa chi n'dai chi Ndyuūs tée yā s'uūúⁿ.

²⁴ ¿'Áá nguéé déénu ndís'tiī yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ngéénu yā na juego? Nducyaaca yā ngéénu yā na juego naati 'áámá núuⁿ yā chi diíⁿ yā ganar ní ndaaca regalo yeⁿ'e yā. Maaⁿ ní ndís'tiī diíⁿ nī tan'duucā 'aama chi ngéénu yā ní diíⁿ nī ganar. 'Tíícā diín nī chiin chi Ndyuūs nen'é vā, ní tunéé ndís'tiī chi cuuvi veⁿ'é nī chεε chí Ndyuūs tée yā ndís'tiī. ²⁵Ca'áámá ca'aama saⁿ'ā chi ngeēnū sa nguéé cuuvi diiⁿ sa nducuéⁿ'ē chi neⁿ'e sa. Dámaāⁿ idiiⁿ sa cosas chi n'daācā caavā sa cucáávā chi ditiīnú sa. 'Tíícā idiiⁿ sa ni cuuví ndaacā sa 'áámá corona yeⁿ'e naāndā chi ngo'o yén'ē. S'uūún ní idiin cá yú tan'dúúcā chí Dendyuūs neⁿ'é yā chi diiⁿ yú, ní ndaaca vú 'áámá corona chi nguéé tuvií yeⁿ'ē chi Dendyuūs tée yā s'uuúⁿ. ²⁶'Úú idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs tan'dúúcā 'áámá chi ngeenu na juego ní diíⁿ yā ganar. 'Úú idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ díítūu tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguⁿ'ú yā ndúúcū taamá yā, nguéé tan'duucā chi nguⁿ'ú yā ní ngéⁿ'é yā na 'yúúné. ²⁷ 'Úú idiíⁿ sufrir cáávā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs, ní diiⁿ n'dai cá ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ. 'Tíícā idiíⁿ, ti nguέε neⁿ'é chi cuayiivi chi caaⁿ'máⁿ nduudu cuaacu miiⁿ, Ndyuūs cuuvi caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e 'úú chi nguέέ n'daacā diín ntiinnyún yen'e yā.

Pablo ca'á yā consejo chi 'iin'yān nguéé canee chi i'teenú yā ídolos

Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, neⁿ'é chi ndís'tiī nan'gáácú nī yeⁿ'e tiempo chi 'āā chó'ōo. 'Iiⁿ'yāⁿ hebreos diíⁿ yā seguir 'áámá meēeⁿ chi ngíícá nanguuvi. Ndyuūs dicho'ó yā méeéⁿ miiⁿ. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ n'diichí yā tií cueⁿ'ē méeéⁿ miiⁿ. Ní ngíícá yā ní cho'ó yā naavta" a yíícú chí nuūnnī 'yán a chi nguuvi Roja naachí Ndyuūs diín yā chí nduūvī cuuⁿmáⁿ 'áámá yáanūu yeⁿ'ē caavá yā. ²Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní cueⁿ'é yā ndúúcū Moisés. Ní meēéⁿ miiⁿ ch'iⁿ'ī yúúní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní cho'ó vā naavta"ā nuūnnī'vá'ā ndúúcū Moisés miiⁿ. Chuū ní tan'dúúcā chi Ndyuūs cheedínuūⁿniⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcū Moisés miiⁿ. ³Nducyáácá yā che'é yā pan chi Ndyuūs dicho'o. Ní pan miiⁿ chí chiīcā ndii nanguuvi. ⁴Ndyuūs ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nuūⁿnīⁿ chi can'daā na tuūu, ní nducyáácá yā chi'i yā nuuⁿnīⁿ miiⁿ. Ní tuūu miiⁿ ní tan'dúúcā chi Cristo miiⁿ, 'tíícā. Espíritu yeⁿ'é Cristo cueⁿ'ē ndúúcu yā naachí cueⁿ'e yā. ⁵Ndyuūs nguéé canee yiinú yā tan'dúúcā chi idiiⁿ n'deēe n'daí 'iiⁿ'yāⁿ ti nguéé ch'iindiveén yā yen'é Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ch'īi yā cuaaⁿ naachi nguéé 'iin'yān na yán'āa cuūnmán.

⁶Dendú'ū chuū chi chó'ōo ní 'íícú n'diichi yú, 'íícú s'uūún nguéé nen'e yú yen'e dendú'ū chi nguéé n'daacā tan'dúúcā 'iin'yān s'een chí idinén'e yā. ⁷Cáávā chuū nguéé idiin yú 'viicu cáávā ídolos, tan'dúúcā chi idiin tanán'ā 'iin'yān tiempo chi 'āā chó'ōo. Canéé nguūn ndii cuáán

vmnaaⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíícā: 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā 'viicu cáávā ídolos, ní ch'eeté yā, ní che'e yā, ní chi'í yā ní ch'iinu chuū, ní nacueeⁿ yā, ní nde'ei yā. Cuayiivi ní saⁿ'a s'eeⁿ n'diichí yā n'daataa s'eeⁿ ní dinuunndí yā. 8 Nguéé n'diichi yú 'áámá sáⁿ'ā o 'aama n'daataá taachí 'āā cuéé 'caandavaacu yú ndúúcu yā, tan'dúúcā chi idiīiⁿ tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é yā, na 'áámá nguuvi nūuⁿ n'diicu 'íínú mil 'iiⁿ'yāⁿ ch'īi yā ná yáⁿ'āa cuūⁿmáⁿ naachi nguéé 'iiⁿ'yāⁿ. ⁹Nguéé diiⁿ yú chí tuu'vī yú Ndyuūs, ti neⁿ'e yú n'diichí yú nduutī chi Ndyuūs diín yā castigar s'uūún tan'dúúcā chi Ndyuūs diín yā ndúúcū tanán'ā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní Ndyuūs dichó'o yā cúú taaⁿ chí che'é tī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'īi yā. ¹⁰Ní nguéé caaⁿ'maⁿ taaⁿ yú yen'e Ndyuūs tan'dúúcā chi diin taná" 'a 'ii" 'yā" s'ee". Cáávā chuū ní Ndyuūs dichó'o yā ángel yeⁿ'é yā ní ch'īi yā.

¹¹Tiempo chí 'āā chó'ōo ndíí cuáán vmnaan, chó oo tanducué 'e chuū ní canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs. Maaⁿ ní s'uūúⁿ cuuvi deenu yú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéé diiⁿ yú tan'dúúcā chí diín yā. 12 Cáávā chuū 'iin'yān chi nadacadiinúún yā chi i'teenu diitú yā Ndyuūs canee chi nadacadiinúúⁿ yā chεε chi diíⁿ yā, ní nguéé 'cuūvá yā na nuuⁿndi. ¹³Ndís'tiī 'caandiveéⁿ nī yeⁿ'é. Mar 'áámá cosa chi nguéé n'daacā nguéé ndaā nanáán ndís'tiī nduuti chi nguéé ndaā nanáán tanán'a ca 'iin'yān. Ndyuūs ní n'dai ca yā ndúúcū ndís'tiī, ní nguéé 'cuún yā chi ndaā nanáán ndís'tiī dendu'ū chi nguee cuuví cuchée nī. Taachi ndaā

dendu'ū chi nguéé n'daacā nanaaⁿ ndís'tiī Ndyuūs teé yā fuerzas ndís'tiī chi nguéé diíⁿ nī dendu'ū chi nguéé n'daacā. Ní 'íícú cuuví cuchée nī.

14 Cáávā chuū ndís'tiī hermanos chi neⁿ'é taavi, divíi nī yeⁿ'ē nducyaaca ídolos. 15'Úú ngan'á ngīi ndís'tiī chi 'iin'yān chi deenu, ní ndís'tiī cuuvi deenú nī yen'ē chííⁿ chí ngaⁿ'á nduuti chi nduudu cuaacu o nguéé. 16 Taachi diin yú 'viicu ní che'e yú Santa Cena yeⁿ'e Señor Jesucristo ní sta'a vú taza chi cu'u yú vino, tuu'mi ní caaⁿ'maⁿ yú gracias Ndyuūs chi di'viicú yā vino miiⁿ. Diiⁿ yú chuū ti maaⁿ ní ch'in'i yú chi yen'é Cristo s'uūun. Ní vέέ vida yeⁿ'ē yú cueⁿ'e daāⁿmaⁿ cucáávā yuūún yen'é Cristo chí n'geeⁿ. Pan yeⁿ'ē Santa Cena chi n'dee yú, n'dee yú ti maaⁿ ní yeⁿ'é Cristo s'uuúⁿ. Ní cuerpo yeⁿ'e yā ca'néénngá'āa na cruz cáávā s'uūún. ¹⁷S'uūuⁿ ní 'yaaⁿ yú ní nducyaacu yú che'e yú yeⁿ'ē 'áámá pan nūuⁿ. 'Tíícā s'uuúⁿ ní tan'dúúcā 'áámá cuerpo nūuⁿ ti yeⁿ'é Cristo s'uuúⁿ.

¹⁸Cuin'diichí nī 'iin'yān yen'e ndaata Israel tiempo chi 'āā chó'ōo. 'Iin'yān s'een 'caan'nún yā 'iiti ní tee yā yuūtē vmnaan nátai yen'e Ndyuūs. Ní i'téénu yā 'iivú Ndyuūs yen'e yú. Cuayiivi ní che'é yā yuūtē miin. 'Tíícā 'iin'yān ch'ín'í chi yen'é Ndyuūs. ¹⁹Nen'é caān'mán yen'é yuūtē chi 'iin'yān che'é yā maan chi yen'e nátai yen'e ídolos. Nguéé véé poder yen'e ídolos. Nguéé véé poder yen'e juūtē miin. ²⁰Chúū ní ngan'á. 'Iin'yān chi ch'iin'nún yā 'iiti s'een ní tee yā yuūtē nátai yen'e ídolos diín yā chuū cáávā yáánn'guiinūūn s'een. Ní nguéé

1 CORINTIOS 10 372

diín yā cáávā 'iivú Ndyuūs. 'Úú nguéé neⁿ'é chi che'é nī yuūtē miiⁿ ye"'e nátaī mii", ni ndís'tiī ní nguéé ca"'á nī lado ye"'e yáá"n'guinūu". ²¹Ndís'tiī nguéé cuuvi cu'ú nī vino yeⁿ'e taza ni yeⁿ'e chi νέέ na mesa ye"'ē Santa Cena ye"'e Jesucristo nduuti chi cu'ú nī veⁿ'ē chi véé na mesa yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. Nguéé cuuvi ye"'é Ndyuūs ndís'tiī nduuti chi yeⁿ'é yááⁿn'guiinūuⁿ ndís'tiī. ²² ¿'Áá neⁿ'e nī 'cuuⁿ'miⁿ nī 'iivú Ndvuūs chi ca'á nī lado ven'ē yááⁿn'guiinūuⁿ? ¿'Áá ditiinú cá ndís'tiī nguéé ti 'iivú Ndyuūs ti Ndyuūs nguéé diín yā castigar ndís'tiī?

Yen'e chi 'iin'yān cuuvi diín yā ti i'teenú yā Jesucristo ní canee yā ndúúcū vaadī nen'e yen'é Ndyuūs

²³Cuuvi diiⁿ yú tanducuéⁿ'e chi n'daacā, naati nguéé diiⁿ yú cosa chi nguéé n'daacā ti nguéé véé nuuⁿndi yeⁿ'ē yú. Nguéé nducuéⁿ'ē chi n'daacā chi diiⁿ yú nginnee s'uuúⁿ chi yeⁿ'e Cristo. Ní dendu'ū miiⁿ chi n'daacā, nguéé n'daāca cá caavā s'uuúⁿ chi i'téénu yú 'iivú Ndyuūs.
²⁴Mar 'áámá 'iin'yāⁿ chi yeⁿ'e Cristo damaáⁿ yā nadacadíínuuⁿ yā déndu'ū chi yeⁿ'e maáⁿ yā, naati nadacadíínuuⁿ ntúuⁿ yā yeⁿ'e chi neⁿ'e tanáⁿ'ā 'iin'yāⁿ.

²⁵ Yúútē chi 'iin'yān in'diicuí yā níí'vēē cuuvi che'é nī. Ní nguéé itíínguuneen nī yen'e yuūtē miin. 'Tíícā diín nī ní nguéé dinuundí nī. ²⁶ Ní yán'āa ndúúcū nducuén'ē chi véé vmnaan yen'ē ní yen'e 'iivú Ndyuūs.

²⁷Nduuti chi 'aama 'iin'yān chi nguết i'téénu yā Jesucristo diín yā invitar ndís'tiī chi che'é nī ndúúcu

yā, ní nduuti chi neⁿ'é nī tuu'mi ní ca"'á nī ndúúcu yā. Tanducué"'ē chi cun'duú yā na mesa ní che'é nī. Nguέέ tiinguuneeⁿ nī dε'ē νεε yeⁿ'e chi che'é nī. 'Tíícā nguεε dinuunndí nī. ²⁸Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā ndís'tii chuu: Yúútɛ 'cūū ní canéé vmnaaⁿ nátaī yeⁿ'e ídolos, tuu'mi ní nguéé ché'e nī yuūtē miiⁿ. Ní nguéé diíⁿ nī chi 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ cuuvi nadacádiinúúⁿ yā chi dinuuⁿndí nī. Ní yáⁿ'āa ndúúcū nducué" e chi véé vmnaa" ye" e ní yeⁿ'é 'iivú Ndyuūs. ²⁹'Úú ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī chuū. Nguéé che'é nī yuūtē miiⁿ chi yeⁿ'ē nátaī taachi 'iiⁿ'yāⁿ nga"'á yā chi che'é nī yuūtē mii", ti 'iin'vān nadacádiinúún vā chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī taachi che'é nī yuūtē miiⁿ. 'Úú deenú chi cuuvi che'é yuūtē miiⁿ ní nguéé idinuuⁿndí. 'Iiⁿ'yāⁿ chi duu'vī déénu yā yen'ē Jesucristo nguéé cuuvi ché'e yā. 'Túúcā yúúte 'cūū, ní diíⁿ yā juzgar cosa chi nguéé ituneeⁿ yā. 'Úú deenú chi nguéé véé poder ye"'e ídolos. 'Úú ca"'á, gracias Ndyuūs caava yuūtē miiⁿ, ní che'é yuūtē miiⁿ.

30 Ndúúti chi can'á, gracias Ndyuūs cáávā yuūtē chi che'é, ¿dɛ'ē cuuvi chi cunncáā ngan'a yā yen'e 'úú yen'ē chi che'é? 31 Diín nī tan'dúúcā chi ngan'á. Ní nduuti chi nge'e nī, o ngi'i nī, o yen'ē táámá cosa chi diín nī, ndís'tiī diín nī tanducuén'ē cucáávā chi cuuvi dich'ɛɛté n'dai nī Ndyuūs.

32 Nguéé diín nī cosa chi 'iin'yān Israel s'een o 'iin'yān s'een chi nguéé ndaata Israel, o 'iin'yān s'een chi i'téénu yā Jesucristo yen'ē yú cuuvi nadacadíínuun yā chi véé nuundi yen'é nī.

33 'Āā tií nūun lugar taachi 'úú caneé, 'úú idiín tanducuén'ē chi

cunéé yiinu 'iin'yāⁿ na lugar miiⁿ. Nguéé idiíⁿ cosa chi neⁿ'é maáⁿ, ti diíⁿ tanducuéⁿ'ē ní 'iicu cuuvi nanguáⁿ'ai 'iin'yāⁿ.

Ndís'tiī ní diíⁿ nī tan'dúúcā chi 'úú idiíⁿ ti 'úú idiíⁿ tan'dúúcā chi Cristo chi'cueeⁿ yā 'úú.

Ye"'ē n'daata s'éé" chí ca"'á yā yaācū

²'Úú ngaⁿ'á n'daacā yeⁿ'e ndís'tiī hermanos yeⁿ'é ti n'gaacú nī yeⁿ'e 'úú, ndúúcū tanducue" e dendu'ū. Ní diín nī tan'dúúcā chi 'úú ngi'cueén ndís'tiī. 3'Úú ne"'é chi cadíínūū" ndís'tiī chi Cristo miiⁿ ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē nducyaaca saⁿ'ā. 'Íícú saⁿ'ā ní ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e n'daataá yéⁿ'e sa. 'Íícú Ndyuūs Chiida yú nga" a ntii nyú yā ye" e Cristo miiⁿ. ⁴Nducyáácá saⁿ'ā chí nga"'ángua'a sa o nga"'a sa nduudu ye"'é Ndyuūs ndúúcū sndiīi" ye"'ē sa chi canúúⁿ tiīⁿ sa, ngíí 'cuináaⁿ sa. ⁵Nducyáácá n'daataá chi ngaⁿ'angua'a tá o ngaⁿ'a tá nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní nguέέ ndεεcu paño yeⁿ'e tá tiīⁿ tá, ngíí 'cuináaⁿ tá ti idiiⁿ tá tan'dúúcā chi ndíí tiīⁿ ta. ⁶Ndúúti chi nguέέ ndεεcu paño yen'e tá tiīn tá tuu'mi ní cuū tá yuudū tiīn tá. Nduuti chi 'aama n'dáátaá ngíí 'cuináaⁿ tá chi ndíí tiiⁿ tá, tuu'mi ní canéé chi chεεcu paño yeⁿ'e tá tíiⁿ tá. ⁷Saⁿ'ā ní nguéé cánéé chi caaⁿ'maⁿ sa nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū sndiin yen'ē sa chi canuun tiīn sa, ti Ndyuūs din'dái yā saⁿ'ā tan'dúúcā maáⁿ yā chi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa, 'tíícā. Saⁿ'ā s'uūuⁿ, saⁿ'ā ní diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs. N'daataá nguéé 'tíícā. Idiin tá chííⁿ chí ngaⁿ'a isaⁿ'ā yeⁿ'e tá, ti saⁿ'ā miiⁿ caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa

yeⁿ'ē n'daata miiⁿ. ⁸Ti Ndyuūs nguéé din'dái yā sa"'ā ye"'e n'daataá naati din'dái yā n'daataá yeⁿ'e sáⁿ'ā. ⁹Ti Ndyuūs nguéé din'dái yā san'ā chí dichíí'vē sa n'daataá, naati din'dái vā n'daataá chi dichíí'vē tá san'ā. ¹⁰N'daataá ní canéé chi ndέεcu paño ye"'ē tá tíi" tá ti ch'i"'i tá chi nguéé caa" man ntiinnyu tá. 'Tiicá ntúūⁿ ángel s'eeⁿ ní chí canuúⁿ tiīnuú náaⁿ yā taachí caneé yā nanáán 'iivú Ndyuūs. 11 Ndyuūs diín yā chi sáⁿ'ā nguέέ canēe sa dámāaⁿ sa, ndíí nguéé n'daataá canēe tá dámaāⁿ tá. Ndyuūs diiⁿ cuenta chi saⁿ'ā ní n'daataá daama daamá yā nanaáⁿ yā ti Jesucristo ch'īi yā cucáávā nduu 'uuví 'iiⁿ'vāⁿ s'uuⁿ. ¹² Vmnááⁿ vmnaaⁿ n'daata miiⁿ ní ye"'e sa"'ā. Maa" ní sa"'ā ch'iindiyáa" sa yeⁿ'ē n'daataá naati tanducuéⁿ'ē dendu'ū ní yeⁿ'é 'iivú Ndyuūs.

13 ¿De'ē nadacadiinúun nī yen'e chuū? ¿'Áá n'daacā chi n'daata caan'mangua'a tá ndúúcū Ndyuūs 'aara chi nguéé ndeecuú paño yen'ē tá tiīn tá? 14 Nducyáácá 'iin'yān deenú yā chi san'ā chi n'géénūu yuūdū tíin sa ti 'cuináan sa. 15 Nduuti chi n'daata n'géénūu tiīn tá n'daacā yen'ē tá. Ní yuūdū tiīn tá n'daacā chi in'díī tiin tá chi tan'dúúcā 'áámá paño. 16 Nduuti chi 'iin'yān nen'e caan'man taán yā yen'e chuū, 'úú nguéé cuuvi caān'man cá yen'ē ti 'tíícā costumbre yen'ē yú. 'Tiicá ntuūn costumbre yen'e nducyaaca 'iin'yān chi i'téénu yā Jesucristo.

Cosas chi nguεε n'daācā idiíⁿ yā taachi che'é yā Santa Cena yeⁿ'ē Señor Jesucristo

¹⁷Maaⁿ ní 'úú idinguúⁿ yeⁿ'é ndís'tiī ti nguéé n'daacā diíⁿ nī. 1 CORINTIOS 11 374

Taachi nduuvidaamá nī nguéé n'daacā ca idiín nī ti cunncáā ca idiín nī. ¹⁸'Úú n'giindiveéⁿ chi ndís'tiī nguéé daama vaadī cadiinuun yen'e nī taachi nduuvidaamá nī ná vaācū. Véé 'téé chi i'teenú chi cuaacu chi ch'iindiveéⁿ. ¹⁹Canéé chi véé chi nduuvidaamá 'āā vi'í caā ndís'tiī chi i'téénu nī Jesucristo, ti cuuvi deenú nī chεέ hermanos nguaaⁿ ndís'tiī chi 'áámá canee yā chí i'téénu cá yā. ²⁰Taachi 'āā vi'í caā nduuvidaamá nī ní che'é nī Santa Cena ven'e Señor Jesucristo nguéé che'é nī Cena miiⁿ tan'dúúcā chi Jesucristo caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ²¹Ndís'tiī nguéé canee ngiínú nī taachí ndaa nducyaaca hermanos naati ca'áámá ca'aamá nī diiⁿ núúⁿ viinu nī ní caⁿ'á nī na váacū ní che'é nī Cena veⁿ'e nī. Ní taachi ndaa tiempo chi che'é nī Santa Cena nán'a nī ní cuiicu nī. Taná" a nī ní cuu'vi nī. 22 ¿Dé'ē chuū? ¿'Áá nguéé véé va'ai yeⁿ'e nī naachi cuuvi che'e nī ní cu'u nī? Nduuti chi nguέε neⁿ'é nī repartir Cena yeⁿ'é nī, ¿dé'ē cuuví chí candeé nī Cena yeⁿ'é nī chεεti yaācū? Nguέέ n'daacā idiín nī taachi nduuvidaamá nī na vaācū ve"'e 'iivú Ndvuūs. Dií" nī cosa chi cuuvi 'cuináán 'iin'yān chi nguéé véé chi che'e yā. ¿Dé'ē neⁿ'é nī chi 'úú caan'mán ndúúcū ndís'tiī ven'e chuū? ¿'Áá nen'é nī chi 'úú caa"má" ndúúcū ndís'tiī chi n'daacā idiín nī? Nguéé cuuvi caanmán 'tiicā.

Chuū historia yeⁿ'ē Santa Cena yeⁿ'e Señor Jesucristo

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³'Iivú Señor Jesucristo chii yā
'úú chiiⁿ chi 'úú ca'cueéⁿ ndís'tiī.
Nguiinū miiⁿ chi 'āā cuéé nca'a

Judas Iscariote miiⁿ Jesucristo chi ndíi vā preso na ta'á 'iiⁿntyéⁿ'ē, Jesús miiⁿ ní sta'a yā pan. ²⁴Ch'iinu Jesús nca'a gracias Ndyuūs cáávā pan miiⁿ, tuu'mi ní n'deé yā pan. Ní Jesús ní caⁿ'a yā chii yā discípulos ven'e vā: Ndís'tiī cuta'á nī ní che'e nī. Pan 'cūū chi 'úú n'deé tan'dúúcā cuerpo veⁿ'é 'tíícā. Ní cuerpo veⁿ'é ca'á chí n'deē cucáávā ndís'tiī. Nadiíⁿ nī chuū, ní taachi nache'é nī pan miiⁿ ní nan'gaacú nī yeⁿ'ē 'úú cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ²⁵Cuayiivi chi che'é nī pan 'cūū Jesús sta'a ntúuⁿ yā taza chi s'néeⁿ vino ní ngaⁿ'a yā: Vino cheeti taza 'cūū ní tan'dúúcā yuuúⁿ ye"'é 'tíícā. Ndúúcū yuuú" ye"'é idií" 'áámá compromiso chí ngai. Nadiíⁿ nī chuū ní taachi nangi'í nī vino miiⁿ nan'gáácú nī yeⁿ'ē 'úú cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ²⁶Maaⁿ ní taachi che'é nī pan 'tíícā, ní cu'ú nī vino veⁿ'e taza 'tíícā, tuu'mi ní ch'iⁿ'í nī 'iiⁿ'yāⁿ chi Jesucristo ch'īi yā caavā ndís'tiī. Nadiíⁿ nī Cena 'cūū ndii tiempo chi ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe.

Yeⁿ'e táácā cuuvi che'e yú Santa Cena yeⁿ'e Señor Jesucristo

²⁷ 'Iin' yān' chi nge'é yā pan yen'e Cena 'cūū ní ngi'i ntúun yā vino yen'e taza yen'e Santa Cena yen'ē Jesucristo, canéé chi canéé ndúúcū staava yen'é yā dεενε nanáán Dendyuūs. Nduuti chi nguéé dεενε staava yen'é yā nanáán Dendyuūs taachi che'é yā Cena miin, tuu'mi ní diin nuunndí yā contra cuerpo yen'e Señor Jesucristo ndúúcú yuuún yēn'e yā dendu'ū, ti nguéé diín yā respetar Jesucristo. ²⁸ Caava chúū 'áámá 'iin'yān' chi nen'é yā che'é yā yen'ē Santa Cena yen'ē Señor

Jesucristo, canéé chi n'diichi maán yā ndúútī chí dɛɛvɛ staava yen'é yā nanááⁿ Dendyuūs. Taachí dεενε staava yeⁿ'é yā nanááⁿ Dendyuūs tuu'mi ní cuuvi che'e yā pan yen'e Santa Cena yeⁿ'ē Señor Jesucristo, ní cu'ú yā vino ye"'e taza ye"'ē Cena 'cūū. ²⁹'Iiⁿ'yāⁿ chi nge'é yā ní ngi'i yā ye"'e Cena ye"'ē Señor Jesucristo ní nguέε nacádiinúúⁿ yā yeⁿ'e cuerpo ye"'e Jesús chí ch'iī caava s'uūú", Dendyuūs diín yā castigar 'iin'yān miiⁿ. Véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā nanááⁿ 'iivú Ndyuūs. Maáⁿ yā dinuuⁿndí yā ní diiⁿ yā chi cuuví castigado yā. 30 Cáávā chi diíⁿ nī 'túúcā, 'yaaⁿ n'dáí ndís'tiī ní duuva nī, ní nán'a nī ní ngííta nī, tanáⁿ'ā ní ch'īi nī nguaaⁿ ndís'tiī. ³¹ Ndúúti chi s'uuúⁿ n'diichi maaⁿ yú chi n'daacā canee yú nanááⁿ Ndyuūs yeⁿ'ē yú, Ndyuūs nguéé diín yā castigar s'uuún. 32 Taachi 'iivú Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'ē yú ní nguέέ dεενε staava yeⁿ'ē yú taachi che'ē yú Santa Cena ye"'ē Jesucristo, tuu'mi ní teé yā 'aama castigo s'uuúⁿ. Níícú nadacadíínuuⁿ yú yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yú. Ní 'íícú nguέέ canee yú condenado tan'dúúcā tanán'ā 'iin'yān ye"'e i"'yee"dí 'cūū chi nguéé i'téénu yā 'iivú Ndyuūs.

³³Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, taachi nduuvidaamá nī ní che'é nī Santa Cena yeⁿ'e Jesucristo 'cuɛɛtinee ngiinú nī ti ndaā tanáⁿ'ā hermanos yeⁿ'é nī. ³⁴Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuiicú yā, canéé chí ché'é yā na vaacú yā. Tuu'mi ní nducyaaca nī nduuvidaama nī na yaācū ní che'é nī Santa Cena yeⁿ'e Señor Jesucristo. 'Tíícā cuuvi che'é nī pan ní ngi'í nī vino ní diíⁿ nī respetar Señor Jesucristo. Ní n'diichí Ndyuūs chi nguéé véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī. Tan'dúúcā tanáⁿ'ā chi véé 'úú caaⁿ'máⁿ yeⁿ'ē taachi ndaá ní cuneé ndúúcu nī.

Yeⁿ'ē nducuéⁿ'ē chi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs tée yā s'uuúⁿ ti yeⁿ'é Señor Jesucristo

Maaⁿ ní 'úú neⁿ'é idinguúⁿ Maa" ni uu ne e iuma ye"'e chi nca'a Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs s'uuún. Nen'é chi cadiinuuⁿ nī chuū. ²Ndis'tiī chi nguέέ 'iin'yān yen'e ndaata Israel ndís'tiī, ti taachi 'āā cuéé i'teenú nī Señor Jesucristo diín nī tan'dúúcā costumbre yeⁿ'é nī ní s'téénu nī ídolos chi nguéé cuuví caāⁿ'maⁿ. ³Neⁿ'é chi ndis'tiī cadiinúúⁿ nī chuū. 'Iiⁿ'yāⁿ chi canee ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu ye"'é Dendyuūs, nguéé cuuvi caa" má" yā contra yeⁿ'e Jesucristo. 'Iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā chi Jesucristo ní 'iivú Ndyuūs yeⁿ'e yā, nga" a yā 'túúcā ti Espíritu N'dai ye"'é Ndyuūs dií" yā chi 'túúcā chí ngaⁿ'a yā.

⁴Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs tee yā ntiinyun s'uūun chí 'āā vi'i caā ntiinyun yen'ē 'áámá 'áámá s'uūun. Ní tee yā poder s'uuún chi cuuvi diin yú ntiinyun miin chí 'āā vi'i caā. Niicu véé 'áámá n'dyán'ā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. ⁵Idiin yú n'deee náán ntiinyun chi 'āā vi'i caā chi yen'e 'iivú Ndyuūs, naati nducyaaca ntiinyun miin ní yen'e 'áámá n'dyán'ā 'iivú Ndyuūs. ⁶N'deee náán ntiinyun yen'e Dendyuūs véé chi idiin yú ní Ndyuūs ngínnee yā 'áámá 'áámá s'uuún. ⁷Ndyuūs tee yā Espíritu N'dai yen'é yā s'uuún ní Espíritu

1 CORINTIOS 12 376

miiⁿ nginnee s'uuúⁿ. Ní s'uuúⁿ cuuvi cunnee yú nducyaaca 'iin'yān chi i'téénu vā Señor Jesucristo chí 'iivi yú. ⁸Espíritu N'dai miiⁿ ní cunnee tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a n'dááca yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs nginnee naⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi caaⁿ'maⁿ yā ndúúcū vaadī deenú ca. Dámaān 'áámá n'dyán'ā Espíritu N'dai miin diin chuū. 9Ní Espíritu N'dai miiⁿ ní nginnee nducyaaca 'iin'yān chi i'téénu cá yā Dendyuūs. Ní Espíritu N'dai nginnee náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní ca'á poder miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ cuuvi diíⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'é 'iin'yān chi ngiītā. 10 Espíritu N'dai miiⁿ ca'á naⁿ'a 'iiⁿ'vāⁿ chi idiíⁿ vā vaadī n'giinuú ní nga'a poder náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi candɛɛ́ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Espíritu N'dai miiⁿ ní diiⁿ chi náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi déénu yā chεε 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā caavā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs o cáávā espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. Ní Espíritu N'dai ca'a nán'a yā poder chi caaⁿ'maⁿ yā n'deee nááⁿ davaacu, ní náⁿ'a yā chi caⁿ'a yā chííⁿ chí neⁿ'e caāⁿ'maⁿ nduudu miiⁿ. ¹¹'Áámá n'dyán'ā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs tee yā poder 'áámá 'áámá s'uuúⁿ chi cuuvi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā tan'dúúcā chí néⁿ'e yā.

S'uuúⁿ ní tan'dúúcā chi s'uuúⁿ ní 'áámá cuerpo nūuⁿ s'uuúⁿ

12'Tíícā véé 'áámá cuerpo yen'ē yú ní nééné n'deee náán chí véé yen'ē. Ní ndúúcū n'deee náán chi véé yen'ē, ni yen'ē 'áámá cuerpo nūun, 'túúcā. Cucáávā chi yen'e Jesucristo s'uuún, tuu'mi s'uuún ní tan'dúúcā chi s'uuún ní 'áámá cuerpo nūun s'uuún. Ní

cuerpo miiⁿ ní Jesucristo miiⁿ. ¹³Ti cááva Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs miiⁿ ngɛēdinuūⁿnīⁿ yú ní maaⁿ ní s'uūúⁿ ní yeⁿ'ē 'áámá cuerpo s'uuúⁿ. Nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi judíos s'uuúⁿ, o 'iiⁿ'yāⁿ griegos s'uuúⁿ o 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé caadi 'iiyu s'uuúⁿ, o 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ cáávā maáⁿ yā s'uuúⁿ, nducyaaca s'uuúⁿ ní yeⁿ'ē 'áámá Espíritu N'dai yeⁿ'é Dendyuūs.

14 Tíícā cuerpo ye" e yú, ní nguéé 'áámá n'dyán'ā nūun ti 'yaan n'dáí veⁿ'ē. ¹⁵Ndúúti chi ca'a yú chí ngíí ngaⁿ'a ní miiⁿ ní caā'maⁿ: Caati 'úú nguéé 'áámá ta'á 'úú nguéé yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú. ¿'Áá nadacadíínuuⁿ nī chi cáávā chiiⁿ chi caⁿ'a ca'a vú, ní ca'a vú nguέέ veⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú? Nguéé 'tíícā. ¹⁶Ndúúti chi veeⁿ yú chi ngíí ngaⁿ'a ní miiⁿ ní caāⁿ'maⁿ: Caati 'úú ní nguéé 'áámá nduutináaⁿ 'úú nguéé yeⁿ'e cuerpo ye"'ē yú. ¿'Áá nadacadíínuu" nī chi cáávā chiiⁿ chi caⁿ'a veeⁿ vú, ní veeⁿ yú nguέέ yeⁿ'ē cuerpo yeⁿ'e yú? Nguéé 'tíícā. ¹⁷Nduuti chi nuuⁿmaⁿ cuerpo yeⁿ'ē yú ní 'áámá nduutinaaⁿ yú tuu'mi ní ¿taacā cúúví 'caandivee" yú? Ní ndúútī chi nuuⁿmáⁿ cuerpo yeⁿ'ē yú ní veeⁿ vú tuu'mi ní ¿táácā cuuvi 'táan'nun yú? ¹⁸Dendyuūs s'néeⁿ yā ca'áámá ca'áámá chi canee yeⁿ'ē cuerpo yeⁿ'ē yú na lugar naachi canee yiinú yā. ¹⁹Nduuti chi cuerpo yeⁿ'ē yú ní 'áámá parte nūuⁿ ¿tií canéé nducué" e cuerpo ye" e yú? 20 Tííca Dendyuūs din'dái yā 'áámá cuerpo yeⁿ'ē yú chi n'deee nááⁿ chi νεε naati véé 'áámá cuerpo yeⁿ'ē yú.

²¹Nduuti chi nduutinaaⁿ yú chi ngíí ngaⁿ'a ní miiⁿ ní caāⁿ'maⁿ yeⁿ'e ta'ā yú 'tíícā: Dii ta'ā, nguéé dichíí'vē

di. 'Tiicá ntúūⁿ tiīⁿ ra yú ni caaⁿ'maⁿ yeⁿ'ē ca'ā yú 'tiicā: Díí ca'á, nguέέ dichíí'vē dii. Nguéé cuuvi 'tíícā. ²²Dendu'ū chi snée na cuerpo yeⁿ'e yú chi duūvā ni 'líín chi nguéé diin yú cuenta yeⁿ'ē, chííⁿ chi neené dichíí'vē s'uuúⁿ. ²³Dendu'u chi yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'ē yú chí nacadiinuuⁿ yú chi nguéé importante, chuū ní diiⁿ yú cuidado yeⁿ'ē tan'dúúcā chí ch'εετε ca. Dendu'ū yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú chi nguết neⁿ'e yú chi 'iin'yān n'diichi yā chi n'díi yú ndúúcū catecai yú. 24 Tanán'ā parte ye"'e cuerpo ye"'e yú 'āā n'daacā canee 'āā tiiní caā. Dendyuūs dií vā cuerpo ye vú ní dií vā chi cundεē ca yú cuidado yeⁿ'ē nducué" e chi nadacādiinuu vú chi nguéé importante yen'e cuerpo yeⁿ'e yú. ²⁵Chuū ní diíⁿ Dendyuūs chi nducué" e parte ye" e cuerpo n'daacā diīíⁿ ntiiⁿnyūⁿ yeⁿ'ē cuerpo ye"'e yú. Ní nducué"'ē cuerpo ye"'e yú diiⁿ yú cuidado 'áámá parte ye"'ē yú ndúúcū táámá parte ye"'e yú. ²⁶Nduuti chi diiⁿ yú cuidado ye"'e 'áámá dendú'ū nūu" ye"'e cuerpo ye"'e yú ti dii" sufrir, tuu'mi ní nuuⁿmaⁿ ch'eete cuerpo yeⁿ'e yú diiⁿ sufrir. Nduuti chi dich'eeté yā 'áámá dendu'ū yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'ē yú tuu'mi ní núúⁿmáⁿ cuerpo yeⁿ'e yú ní yeenú taavi.

²⁷Chuū chi caaⁿ'máⁿ. Maaⁿ ní nducyaaca ndís'tiī ní yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e Cristo Jesús. Ní ca'áámá ca'áámá nī véε parte yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e Cristo Jesús. ²⁸Ndyuūs tee yā ntiiⁿnyuⁿ ca'áámá ca'áámá s'uuúⁿ chi i'teenu yú Jesucristo. Vmnááⁿ vmnaaⁿ ca'a yā ntiiⁿnyuⁿ chí ch'εετε ca chí ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e apóstoles

chi dichó'ó Dendyuūs. Cuayiivi ní tee yā taná" a yú ntii nyu ye" e profetas chi ndεē yú nduudu yen'ē 'iivú Ndyuūs. Cuayiivi ní tee yā tanáⁿ'ā yú ntiiⁿnyuⁿ chi maestros ye"'e nduudu ye"'é Ndyuūs. Ní taná" a yú Ndyuūs tee yā ntii nyu n s'uuúⁿ chi diiⁿ yú vaadī n'giinu. Tuu'mi ní tee yā taná" a yú ntii" nyu" chi diiⁿ yú chí induūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. Tee yā taná"ā yú ntii"nyu" chí cunnee yú 'iin'yān. Tee yā tanán'ā yú ntiiⁿnyuⁿ chi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi cunneé yā 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs. Ni teé yā ntiiⁿnyuⁿ tanáⁿ'ā yú chi nga" a yú n'deee 'náá" davaacu. 29 ¿'Áá nadacadíínuuⁿ nī chi nducyaaca yú apóstoles? ¿Áá nadacadíínuuⁿ nī chi nducyaaca yú profetas chi ndε̄ε nduudu yeⁿ'e 'iivú Ndyuūs? ¿'Áá nadacadíínuuⁿ nī chí nducyaaca yú maestros ye"'ē nduudu ye"'é Ndyuūs? ¿'Áá nducyaaca yú diin yú vaadī n'giinu? ³⁰ ¿'Áá nducyaaca yú cuuvi diiⁿ yú chi nduuvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ? ¿'Áá nducyaaca yú ngaⁿ'a yú n'deee 'naan davaacu? ¿'Áá nducyaaca yú cuuvi caaⁿ'maⁿ yú chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ táámá davaacu? Nguéé 'tíícā. ³¹Canéé chi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Dendyuūs tan'dúúcā chi Dendyuūs ne"é yā chi dii" yú. Ní caavā s'uuú" ní ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ ní n'daacā ca. Maaⁿ ní 'úú 'cuu" 'mí" ndís'tiī táácā cuuvi chí diin yú chí más cā n'daacā ca.

Ye"'e vaadī ne"'e chí ch'eete n'daí

13 Nduuti chi s'uuúⁿ caaⁿ'maⁿ yú tan'dúúcā chi ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ chi deenu, o tan'duucā chi ngaⁿ'a ángeles, ní nguéé neⁿ'e yú

1 CORINTIOS 13 378

nducyaaca 'iin'yān, tuu'mi ní nduudu ye"'e yú tan'duucā 'áámá cūū 'líín' chí n'geecu, o tan'dúúcā 'áámá cu'u lata chi di'cuɛ̄ɛcú yú. ²Ndúúti chi Ndyuūs tee yā ntiiⁿnyuⁿ s'uuúⁿ chi cuuvi caa"ma" yú dendú'ū chi cuchiī, ní nduuti chi cadiinuuⁿ yú nducué" e chi ye" é Ndyuūs chi nguee deenu tanán'a yā, ní nducué" e vaadī deenu chi ye" ē i"yee"dí 'cūū, ní nguéé ne"'e yú nducyaaca 'iin'yān, tuu'mi ní chiin chi diiⁿ yú nguéé dichíí'vē nanááⁿ Dendyuūs. Ní nduuti chi i'teenu ca yú Dendyuūs chi cuuvi caaⁿ'maⁿ yú yeⁿ'ē 'áámá yiīcū 'tíícā: N'dii yiīcū, divíi nī ye"'ē 'muu", ní yiīcū miiⁿ caⁿ'ā taama lado. Ní nduuti chi nguéé neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, tuu'mi ní chiiⁿ chi diiⁿ yú nguéé dichíí'vē nanáán Dendyuūs. ³Ndúúti chi ca'a yú nducuéⁿ'ē chi véé yeⁿ'e yú 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'é yā, ní 'áárá chí ca'a yú maaⁿ cuerpo ye"'e yú chi 'ii"'yā" cuucú yā s'uuúⁿ cucáávā chi ngaⁿ'a yú nduudu cuaacu, ní nguéé neⁿ'e yú nducyaaca 'iin'yān, tuu'mi ní nguéé de'ē vee chi diin yú chi dichíí'vē nanáán Dendyuūs.

⁴Ndúúti chi s'uuúⁿ ní neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní nguết caaⁿ'maⁿ taaⁿ yú ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ní cuchεε yú tanducuéⁿ'e tuu'mi ní neene n'dai yú. Ndúúti chi s'uuúⁿ neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní nguết ngueē yú chiiⁿ chi naaⁿ yú chi vết yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguết nadacadíínuuⁿ yú chi ch'ɛɛtɛ n'dai yú. Ní nguết maāⁿ yú caaⁿ'maⁿ yú chi ch'ɛɛtɛ n'dai maāⁿ yú. ⁵Ndúúti chi s'uuúⁿ neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ nguết a fuerza diiⁿ yú dámaāⁿ chiiⁿ chi neⁿ'e yú.

Ní nguéé nadacadíínuuⁿ yú dámaāⁿ ye"'e maa" yú, naati nginnee yú 'iiⁿ'yāⁿ chi di'vaachi. Ní cuchεε yú taachí 'iin'yān s'een dí'vaāchí yā s'uuúⁿ. Ní nguéé nadacadíínuuⁿ yú yeⁿ'ē chi nguέέ n'daacā. ⁶Nduuti chi s'uuúⁿ neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ nguέέ yeenu yú taachi táámá 'iin'yān diíⁿ yā chi nguεε n'daacā, ti yeenu yú taachi 'iin'yān diín yā dendu'ū chi n'daacā. 7Nduuti chi s'uuún nen'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ tuu'mi ní cuchéé vú tanducué" e dendu ū chi chó o ndúúcu yú. Ní nguéé i'teenu yú tanducué" e dendu'ū chi n'giindivee yú chí 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yeⁿ'e táámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e chi nguéé n'daācā idiíⁿ yā. Ní cunee yíínu yú nducué"'e chi n'daacā. Ní cuchέε yú yeⁿ'ē tanducué" e dendu'ū chi diītu n'dáí taachí chó'ōo yeⁿ'ē yú.

⁸Nduuti chi s'uuúⁿ neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, tuu'mi ní 'áámá canee yú ndúúcū vaadī neⁿ'e yeⁿ'é Dendyuūs chi 'áámá cūneé ndúúcu yú. Ndaā tiempo chi profetas chi nga"'a nduudu ye"'é Dendyuūs 'āā ntéé caa" ma yā 'tiicā. Ní 'ii" yā" chi ngaⁿ'a yā n'deee 'nááⁿ davaacu 'āā ntéé caaⁿ'máⁿ yā 'tíícā. Ní vaadī déenū ntúūn chi 'iin'yān ngan'a ní cho'ōo yéⁿ'ē. Dámaāⁿ canee vaadī neⁿ'e. ⁹Maaⁿ ní caaⁿ'maⁿ yú nduudu yeⁿ'é Dendyuūs tan'dúúcā chi n'giⁿ'í yā s'uuúⁿ naati Ndyuūs nguéé ch'in'í yā s'uuún vaadī déénú yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē. ¹⁰Taachi chó'ōo tanducué" e dendu'ū chi canéé chi cuchiī tuu'mi ní deenu yú nducuéⁿ'ē, nguéé dámaāⁿ 'téé nūuⁿ.

¹¹Taachí saⁿ'a 'líín 'úú, ngaⁿ'á tan'dúúcā chi ngaⁿ'ā da'cáíyāa ní nadacádiinúúⁿ tan'duucā da'cáíyāa.

Taachí chi ch'eete 'úú 'āā ntéé diín tan'dúúcā da'cáíyāa. 12 Maaⁿ ní inaaⁿ yú tanducué" e tan'dúúcā chi inaa" vú chεεti 'áámá espejo yaān yáāin, ní nguéé inaan yú n'daacā. Cuayiivi miiⁿ ní n'diichi yú 'iivú Señor Jesucristo dánaaⁿ dánaaⁿ yú. Maaⁿ ní 'téé nuúⁿ deenu yú. Cuayiivi miiⁿ ní snaaⁿ yú tan'dúúcā 'iivu Señor Jesucristo n'diichí yā s'uuúⁿ. 'Tíícā snaaⁿ yú. ¹³Ná vida yeⁿ'e s'uuúⁿ véé 'iinū chi n'daacā. Véé chi i'teenu yú Dendyuūs, ní véé chi canee ngiinu yú chi diiⁿ Dendyuūs ndúúcu yú, ní vέέ chi neⁿ'e yú Dendyuūs. Nduu 'iinú naan chuū ní chiin chi ch'eeté n'dai, ní chííⁿ chi neⁿ'e yú 'iivú Dendyuūs ní neⁿ'e yú nducyaaca 'iin'yān.

Ye"'ē chi 'ii"'yā" nga"'a yā táámá davaacu

Nducué" e chi dii" yú canéé chi diiⁿ yú chi n'daacā, ti neⁿ'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Vέέ ntiiⁿnyuⁿ ch'eete yeⁿ'é Ndyuūs. Ntiiⁿnvuⁿ miiⁿ chuū chi vmnááⁿ vmnaaⁿ chi ndís'tii cuuvi neⁿ'é ni chi diín nī. Chíín chí caan mán nī nduudu cuaacu chi Ndyuūs ch'in'í yā ndís'tiī. 2'Áámá hermano yen'e yú chi ngaⁿ'a táámá davaacu chi n'dáán chi nguéé deēnū yú, hermano miiⁿ nguéé ngaⁿ'a sa ndúúcū 'iin'yān ti ngan'a sa ndúúcū Ndyuūs. S'uuúⁿ nguεε n'giindiveeⁿ yú nduudu miiⁿ, naati Ndyuūs n'giindiveéⁿ yā, ní hermano miiⁿ ngaⁿ'a sa yeⁿ'e espíritu yeⁿ'ē maaⁿ sa. ³'Iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a yā nduudu ye"'é Ndyuūs na veedi dií" yā chi hermanos chi i'téénu cá yā Ndyuūs. Ní ca'cueeⁿ yā hermanos. Ní cá'a yā 'viich'ɛɛtíínūuⁿ hermanos. ⁴'Iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā nduudu chi n̄'dááⁿ chi nguéé deenú tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ngi'cueeⁿ maáⁿ yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi candéē nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chí n'giindiveeⁿ tanáⁿ'a yā, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ngi'cueéⁿ yā tanáⁿ'a yā chi snúūⁿ vaācū.

⁵Neⁿ'é chi nducyaaca ndís'tiī cuuvi caa"má" nī taná"ā davaacu chi n'dáán naati n'daacā ca chi caa"má" nī nduudu ye"é Ndyuūs na veedi ní n'giindiveéⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā tanáⁿ'a davaacu chi n̄'dáán chi nguết deenu yú, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé ca'cueéⁿ yā s'uuúⁿ. Dámaāⁿ n'giindiveeⁿ yú nduuti chi táámá yā caa" má" yā de'é ne" e caaⁿ'maⁿ nduudu miiⁿ. ⁶Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, ndúúti chi 'úú ndaá ní caa" má" ndúúcū táámá davaacu chi ndáán chi nguéé ngiindiveén nī, ¿táácā cuuvi cunneé ndís'tiī? Naati nduuti chi caaⁿ'máⁿ na veedi tuu'mi ní cuuví caa"'má" ye"'ē cosas chi cuchiī, o yen'ē nduudu cuaacu chí n'dai chí yeⁿ'é Ndyuūs. Tuu'mi ní cuuvi 'cusstinée nī tan'dúúcā chi nga"'á nduudu ye"'é Ndyuūs, ní ca'cueéⁿ ndís'tiī.

⁷Taachí 'iin'yān itii'ví yā 'áámá flauta, o tuu'ví yā 'áámá guitarra, ní nguếể π̄'daan tono chi itii'ví yā, o tuu'ví yā tuu'mi ní ἐtáácā cuuvi deenú tanán'ā 'iin'yān de'ē música chi itii'ví yā o tuu'ví yā? ⁸Nduuti chi 'áámá soldado itii'ví yā trompeta yen'e música yen'e caanda, ní nguεε π̄'daán tono chi itii'ví yā, ἐtáácā cuuvi deenú tanán'ā soldados ní cuundiyaán yā chi 'āā ndaá caandaá? ⁹'Tiicá ntúūn. Nduuti chi ndís'tiī ní caan'man nī ndúúcū

1 CORINTIOS 14 380

nduudu chi nguéé deenu tanán'a yā ¿táácā tuumicadiinúún yā chi ngan'á nī? Ndís'tiī ní diín nī tan'dúúcā chi ngaⁿ'á nī na 'yúúné. ¹⁰Nééné n'deee 'náán davaacu véé in'yeendí 'cūū. Ní 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ yā maaⁿ na nduudu yen'e yā nducuén'ē chi nen'é yā ní taná" 'ā 'ii" 'yā" s'ee" 'caandiveé" yā nduudu yeⁿ'e yā. ¹¹Nduuti chi 'úú nguεε n'giindiveéⁿ nduudu yeⁿ'e taná" a 'ii" 'yā" tuu'mi ní 'ii" 'yā" mii" canée yā tan'dúúcā 'áámá 'iin'yān chi canúúⁿ yúúní. 'Tííca ntúuⁿ, 'úú ní caneé tan'dúúcā 'áámá 'iin'yān chi canúúⁿ yúúní ti nguéé n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é. ¹²Ndís'tiī chi neⁿ'é nī diín nī ntiinnyu ch'eete ye'é Ndyuūs, ngiicá nī Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi tée yā ntiiⁿnyuⁿ ndís'tiī, ntiiⁿnyuⁿ chi cuuví ca'cuéeⁿ nī nduudu ye"'é Ndyuūs 'ii"'yā". Ní 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi déénu ca yā yeⁿ'e Ndyuūs.

¹³'Iiⁿ'yāⁿ mííⁿ chi caaⁿ'maⁿ yā táámá davaacu chi n'dáán canéé chi ngiicá yā Ndyuūs de'e chi ne" e caa" ma" nduudu chí ca" a yā. Ní cuuvi caaⁿ'máⁿ yā tanáⁿ'a yā nduudú miiⁿ. ¹⁴Nduuti chi 'úú caa"má"ngua'á ndúúcū táámá davaacu chi n'dáán ní nguéé deenú chííⁿ chí caaⁿ'máⁿ tuu'mi ní dámaāⁿ espíritu yeⁿ'é caāⁿ'maⁿ. Ní 'úú ní nguéé tuumicadiinúún dé'ē vee chi caaⁿ'máⁿ. ¹⁵¿Dɛ'ē diíⁿ tuu'mi? Caaⁿ'maⁿngua'á ndúúcū nduudu na veedi ní espíritu yeⁿ'é ní túúmícádiīnúun chíín chi diín. Ní caatá ndúúcū nduudu na veedi ní espíritu veⁿ'é ní túúmícádiīnúúⁿ chííⁿ chi caātá dendu'ū. ¹⁶Ndúúti chi ndís'tiī caa" ma" ngua'á nī ndúúcū táámá davaacu chi n'dáán

ní ngan'á nī 'tíícā: N'dií Ndyuūs, gracias, ní diíⁿ nī ndúúcū espíritu veⁿ'é nī, tuu'mi ní ¿táácā cuuvi caa" ma taná" a yā chi 'tíícā chii" chi ngaⁿ'a nī? ¹⁷'Áárá chí n'daacā nga" a nī, nguéé cunnee nī 'ii" yā" chi caⁿ'á yā yaācū. ¹⁸'Úú Pablo nca'á gracias Ndyuūs yen'e yú chi ngaⁿ'á cá n'deee 'nááⁿ davaacu chi n̄'dáán ndúúcū espíritu yen'é nguεε ti ndís'tiī. 19 Taachí ngaⁿ'á na yaācū n'daacā ca chí caaⁿ'máⁿ nyuⁿ'u nduudu na veedi chi 'úú cadiinúúⁿ ní 'iicu ca'cueéⁿ tanáⁿ'a yā, ti 'úú ngaⁿ'á ta ndiīchi mil nduudu táámá naaⁿ davaacu chi n̄'dááⁿ chi nguéé itúúmícadiīnuuⁿ tanáⁿ'a yā.

²⁰Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, nguéé nadacadíínuuⁿ nī tan'dúúcā dá'caiyaā, o tan'dúúcā 'áámá da'cuá'āa chi nguéé inadacadíínuuⁿ yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yā 'tíícá nī. Maaⁿ ní nducueⁿ'ē chi diíⁿ nī ní nadacadíínuuⁿ nī yeⁿ'ē tan'dúúcā saⁿ'ā n'gɛɛtɛ nadacadíínuuⁿ sa. ²¹Canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuáán vmnaan 'tíícā: 'Úú chi 'iivú Ndyuūs ngaⁿ'á chuū. 'Úú dicho'ó 'iiⁿ'yāⁿ chi canúúⁿ yúúní chi ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu veⁿ'é ndúúcū táámá naaⁿ davaacu. Ndaa yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé neⁿ'é yā 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é. 'Tíícā ngaⁿ'a Ndyuūs. ²²Cáávā chiiⁿ ní Ndyuūs ca'á yā poder 'iin'yān chi caan'mán yā n'deee 'naaⁿ davaacu chi 'iiⁿ'yāⁿ nguéé tuumicadíínuuⁿ yā. Ní chííⁿ chí n'giⁿ'i Ndyuūs ní 'aama seña chi poder yeⁿ'e yā cááva 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé i'téénu yā Ndyuūs. Nguéé caavā s'uuún chi i'téénu yú. 'Iin'yān chi ca'cueéⁿ yā nduudu yeⁿ'é

Ndyuūs ní nga" a yā cáávā s'uuú" chi i'teenu yú nguéé ti cáávā 'iin'yān chi nguéé i'téénu yā Dendyuūs yen'ē yú. ²³Ndúúti chi 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé i'téénu yā 'iivú Ndyuūs, o 'iin'yān chi canúún yúúní, ndaa yā na yáacū ní nduuvidaamá yā ndúúcu yú ní nducyaaca yú ngaⁿ'a yú davaacu chí n'dáán. ¿'Áá nguéé caan'mán yā chi s'uuúⁿ ní loco yú? ²⁴Ndúúti chi nducyaaca nī ca'cueeⁿ nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs na veedi ní ndaa 'áámá 'iin'yān cheeti yaācū, 'iin'yān chi nguéé i'téénu yā 'iivú Ndyuūs o nguéé déénu yā 'iivú Ndyuūs yeⁿ'ē yú, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ cuuvi diín yā sentir nuundi yen'é yā. Ní nadacadiinúún yā yen'ē nuunndi yeⁿ'é yā na staava yeⁿ'é yā. ²⁵'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní cuuvi deenú yā dε'ē chi maáⁿ yā nadacadiinúúⁿ yā na staava yeⁿ'e yā chi nguεε cuuvi n'diichí yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ cundiitín'díí yā ní cu'téénu yā Ndyuūs. Ní ngan'á yā 'tiicā: Cuaacu níínnyún Ndyuūs caneé yā ndúúcū ndís'tiī.

Diiⁿ n'daacá nī tanducuéⁿ'e ndúúcū orden

²⁶Ndís'tiī ní 'tíícā diín' nī taachi nduuvidáámá nī. Nan'a ndís'tiī ní candέε nī 'aama canción. Ní nan'a nī ch'eennee listo nī chi ca'cueén nī tanán'a yā. Nan'á nī ní ch'eennee listo nī chi caan'mán nī 'áámá nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. Nan'á nī ní caan'mán nī táámá naan davaacu chi nī'dáán naati n'nuún nī vmnaan vmnaan 'áámá hermano chi cuuvi caan'mán dɛ'ē chi nen'e caan'man nduudu s'een chi nī'dáán. 'Tíícā cuuvi, ní cu'téénu cá nī yen'ē 'iivú Ndyuūs. ²⁷Damaān 'uuvī o

'iinú nī 'aama 'aamá nī caan'mán nī ndúúcū naan davaacu, nduudú chí nī'dáán, naatí táámá nī ch'eennee listo chi caa" má" nī dɛ'ē ne" é caa"mā" nduudu s'ee" chi nī'dáá". ²⁸Nduuti chi nguéé véé 'áámá yā nguaaⁿ ndís'tiī chi cuuvi caaⁿ'maⁿ dε'ε neⁿ'e caaⁿ'māⁿ nduudu s'eeⁿ chí n'dáán tuu'mi 'iin'yān nguéé cuuvi caa" má" yā ndúúcū davaacu chí n'dáán naachi nduuvidaamá ni. Naati 'iin'yān miin cuuvi ndeé yā cúūnū cúūnū ndúúcū Dendvuūs ndúúcū davaacu chi n̄'dáán. ²⁹Taachí nduuvidaamá nī. 'uuví nī o 'iinu nī candέε nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní ca'aama ca'aama nī caa"má" nī nduudu na veedi ní tanaⁿ'á yā nadacadíínuuⁿ yā yeⁿ'e nduudu chí ngaⁿ'a nī. ³⁰Ní nduuti Ndyuūs ní n'giⁿ'i yā 'áámá ndís'tiī chi νέε nī 'áámá nduudu yen'é yā chi caa"má" nī, tuu'mi ní 'ii"yā" chi candέε yā nduudu miiⁿ canéé chí tée yā lugar chi caa"má" nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. ³¹'Tíícā nducyaaca nī cuuvi caa" má" nī nduudu ye" 'é Ndyuūs ca'áámá ca'áámá nī. Tanán'a nī n'giindiveéⁿ nī. Ní 'tíícā ní cuuvi déénu cá nī ye"'é Ndyuūs ní cu'téénu cá nī yen'é yā. 32'Iin'yān chi caan'mán yā nduudu yen'é Ndyuūs deenu yā dɛ'ɛ tiempo chi caaⁿ'máⁿ yā. ³³Ndyuūs neⁿ'é yā chi νέέ orden cheeti yáacū yen'é yā ní véé vaadī 'diīiⁿ. 'Tíícā ní ch'eeⁿnéé 'diíⁿ nī dendu'ū na staava yeⁿ'é nī. 'Tíícā cānee tanducué" e yaācū ye" é Ndyuūs. 34 Taachi nduuvidáámá nī n'daataá nguéé cuuvi candee tá nduudu ye"'e Dendyuūs, naati 'diiⁿ 'diíⁿ nūuⁿ 'cuɛɛtinéé cheendí tá. 'Tíícā canéé nguūⁿ na ley

yen'é Ndyuūs. 35 Nduuti chi 'áámá n'daataá nguéé tuumicadíínuun tá yen'e nducuén'ē chi ngan'a yā cheeti yaācū, tuu'mi taachi ndaa tá ná vaacu tá cuuvi nítíínguuneen ta isan'ā yen'e tá. Nduuti chi 'ááma n'daataá candee tá nduudu yen'é Ndyuūs cheeti yaācū, tuu'mi 'cuináan tá.

36 ¿'Áá nguéé neⁿ'é nī 'caandiveéⁿ nī chi dinguún yen'e nī? ¿Dέ'ε ra tuu'mi? ¿'Áá ye¹'e ndís'tiī nduudu ye"'e Ndyuūs o ndaā dámáāa" nanáán ndís'tiī nduudu miin? ³⁷Nduuti chi 'áámá saⁿ'ā nguaaⁿ ndís'tiī nadacadíínuuⁿ sa chi cuaacu chi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē sa chiiⁿ chi caaⁿ'maⁿ sa nduudu cuaacu veⁿ'é Ndvuūs, ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ca'cueéⁿ yā saⁿ'a miiⁿ, tuu'mi ní cuuvi deenu sa chíín chi idinguúⁿ tan'dúúcā chi Ndyuūs ch'in'í yā 'úú. 38 Nduuti chi san'ā miin nguéé 'caandiveeⁿ sa nduudu yeⁿ'é, tuu'mi ní ndís'tiī nguéé 'caandiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'ē sa.

³⁹'Tíícā diíⁿ nī, ndís'tiī hermanos yeⁿ'é. Caaⁿ'máⁿ nī nduudu cuaacu ní ca'á nī lugar chi 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'máⁿ yā táámá davaacu chi n̄'dááⁿ. ⁴⁰Diiⁿ n'daacá nī tanducuéⁿ'ē ndúúcū orden.

Jesucristo 'āā nnduuchi yā yen'ē nguaan tinán'ā

Ndís'tiī hermanos yen'é, maan ní chuū ngan'a cuaācú ngií ndís'tiī nduudu yen'e evangelio chi ndúúdú ngai yen'ē Jesucristo. Chíín 'āā ngan'á, ní ngi'cueén ndís'tiī. Ní ndís'tiī ní n'giindiveén nī ní s'téénu nī. Ní 'aama canee n'daacá nī ná nduudu 'cūū. ²Cáávā nduudu

cuaacu yeⁿ'é Dendyuūs ndís'tiī ní nnguáⁿ'ai nī yeⁿ'é nuuⁿndi yeⁿ'é nī nduuti chi 'áámá cānee na staava yeⁿ'é nī chííⁿ chi ca'cueéⁿ ndís'tiī. Nduuti chi ndís'tiī nguéé i'teenú nī nguéé dichíí'vē nduudu miiⁿ cáávā ndís'tiī.

³Vmnááⁿ vmnaaⁿ ní chi'cueéⁿ ndís'tiī chee chi más ca importante tan'dúúcā chi Cristo chi'cueéⁿ yā 'úú. Chuū chiiⁿ chi Cristo ní ch'īi yā cáávā nuuⁿndi yeⁿ'ē yú tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs. 4'Iiⁿ'yāⁿ ní ch'iichi yā Cristo ní cho'ōo ndii 'íínú nguuvi ní Dendyuūs nadin'duuchí yā Cristo yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Dendyuūs. ⁵Cuayiivi chi Cristo nduuchi yā ye"'e nguaa" tiná"'ā sa"'ā Pedro n'diichi sá Cristo. Cuaviivi chi cho'ōo chuū ní ndichuuvi apóstoles n'diichí yā Cristo. ⁶Cuayiivi miiⁿ ní 'áámá tiempo nūuⁿ nyuⁿ'u ciento hermanos nduuvidaamá yā ní n'diichí yā Cristo chi 'āā nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. N'deee cá yā yeⁿ'e nyu"'u ciento hermanos snduuchí yā ndíí maaⁿ, naati duu'ví yā n'dīi yā. ⁷Cuayiivi miiⁿ ní Jacobo, apóstol chi ndεē nduudu yeⁿ'é Dendyuūs n'diichi ntúuⁿ yā Cristo. Ní cuayiivi ní nducyaaca apóstoles n'diichí yā Cristo.

8 Cho'ōo 'yáán n'dai nguuvi ni 'úú, Pablo, n'diichi ntuún Cristo, 'áárá chí 'úú nguéé intiinaán Cristo taachi cánéé yā in'yeendí 'cūū. 9'Úú, Pablo, nacadiinúún chi 'úú nguéé n'daacā 'úú, tan'dúúcā yen'e tanán'ā apóstoles chi candeé yā nduudu yen'é Ndyuūs. 'Úú nguéé canéé chi cuuví apóstol

ti vmnáán vmnaan can'daá 'iin'yān ye"'e yaācū ye"'é Dendyuūs, ti ne"'é chi 'ii"ntyé"'ē ca'á yā orden chi 'caan'nún yā 'iin'yān chi nan'á yā yaacū yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁰Maaⁿ ní 'úú 'aama apóstol 'úú ti Ndyuūs diíⁿ yā n'daacā n'dai nduucú. Caati Ndyuūs diín yā n'daacā n'dai nduucú maan ní 'úú idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā. Ní chíín chi Ndyuūs diín yā nduucú dichií'vē. Nguéé dámaān 'úú chi diiⁿ ca ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā ti Ndyuūs. Ndyuūs chi diín yā n'daacā n'dai nduucú ní canée yā nduucú ní nginnee yā 'úú. 11 Nguéé de'ē vee ndii nduuti chi 'úú o nán'a yā chi candεε nduudu yen'é Ndyuūs, tí nús'ūū ngaⁿ'a 'nū nduudu miiⁿ. Ní ndís'tiī ní i'téénu nī nduudu miiⁿ.

'Iin'yān can'á yā nnduuchí yā yen'ē nguaan tinán'ā

¹²Ndís'tiī ní i'téénu nī chí ngaⁿ'a 'nū chi Cristo nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¿Táácā cuuvi chí ngaⁿ'á nī chi nguéé nnduuchí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā? ¹³Nduuti chi nguéé nnduuchi 'iin'yān s'een yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā Cristo ntúūⁿ ní nguέέ 'āā nduuchí yā yen'ē nguaan tináⁿ'ā. Ní cuerpo yeⁿ'e Cristo canee na yáinyāⁿ ndíí maaⁿ. ¹⁴Ndúúti chi Cristo nguéé 'āā nduuchí yā yen'e nguaaⁿ tináⁿ'ā tuu'mi ní nduudu chi ngaⁿ'á 'nū nguéé dichíí'vē. 'Tiicá ntúūⁿ nguéé dichíí'vē chiiⁿ chi i'téénu 'nū yeⁿ'e Cristo. ¹⁵'Tiicá ntuūⁿ chiiⁿ chi ngaⁿ'á 'nū chi nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs, tuu'mi ní nduudu yaadi nduuti chi nguéé 'tíícā. Naati nga"'a cuaacú 'nū chi Ndyuūs diín yā chi 'āā nduuchi Cristo ve"'ē nguaa" tiná"'ā. Nduuti

chi nguéé nnduuchí tanán'ā 'iin'yān ye"'ē nguaa" tiná"'ā 'tiicá ntuū" nguéé 'āā nduuchí Ndyuūs Cristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tinaⁿ'ā. ¹⁶Ndúúti chi tanán'a 'iin'yān nguéé nnduuchí yā ye"'ē nguaa" tiná"'ā, 'tiica ntúū", Cristo nguéé 'āā nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¹⁷Nduuti chi Cristo nguéé 'āā nduuchí yā yen'ē nguaan tiná" a nguéé dichíí vē chi i téénu yú Ndyuūs. Ní s'uuúⁿ canee yú condenado ndúúcū nuūndī yene yú. ¹⁸Nduuti chi 'tíícā, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā i'téénu yā Cristo, ní maan ní 'āā n'dīi yā, 'āā chindái yā ndúúcū nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ¹⁹Nduuti chi nguéé nduuchi Cristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā tuu'mi ní s'uuúⁿ chi i'teenu yú Cristo, núúⁿmáⁿ neⁿ'e chi snée yú na i"'yee"dí 'cūū neené ndaachi yíínu yú nguéé ti tanán'ā 'iin'yān.

²⁰Naati cuaacu chi Cristo miiⁿ 'āā nduuchi yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní Cristo miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ chi nduuchí yā yeⁿ'e nguaan tinán'a yen'ē nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí. ²¹Ti cáávā nuuⁿndi ye"'e 'áámá sa"'a Adán, canéé chi nducyaaca yú 'cuūvi yú. Ní cáávā chi diiⁿ 'aama saⁿ'ā Cristo mííⁿ, canéé chí nduuchi vú yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²²S'uuúⁿ ní yeⁿ'e Adán chi diiⁿ nuuⁿndi sa. S'uuúⁿ ní 'iin'yān chi diin nuundi s'uuún. Taachí 'iiⁿ'yāⁿ diiⁿ nuuⁿndí yā tuu'mi canee chi 'cuūvi yā. S'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ ní 'cuɛɛti nduuchí yú. ²³Ti 'áámá 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'á yā nnduuchi yā ye"'e nguaa" tiná"'ā tan'dúúcā chi itunééⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Cristo 'āā nduuchí yā vmnáán vmnaan yen'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní cuayiivi taachi ndaá Cristo na i"'yee"dí 'cūū taama

1 CORINTIOS 15 384

vmné" 'ee, tuu'mi ní 'ii" 'yā" chi n'díí chi ye"'e Cristo, 'ii"'yā" s'ee" ní ca"'á yā nnduuchi yā ye"'ē nguaa" tináⁿ'ā. ²⁴Tuu'mi ní ndaā nguuvi chi 'cuiīnū iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cuayiivi taachi chó'ōo tanducuén'ē chi Dendyuūs Chiida yú neⁿ'é yā chi chó'ōo. Ní Cristo caa"ma" ntii"nyú" yā ye"'ē nducyaaca 'iin'yān ndíí tiīin yen'e i"'yee"dí 'cūū ndúúcū poder ye"'ē. Tuu'mi ní Cristo nca'á yā Chiidá yā tanducuéⁿ'ē chi yeⁿ'e chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ²⁵Ti maaⁿ ní Cristo miiⁿ canée yā tan'dúúcā 'áámá Rey. Ní taachi chí cuchέε yā yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē enemigo yeⁿ'e yā, tuu'mi ní enemigos yeⁿ'é yā canéé vā tan'dúúcā chi canéé vā mááⁿ ca'a Cristo: ²⁶tuu'mi ní chi 'cuiinu enemigo yeⁿ'e Cristo chi vaadī n'gii. Ní Cristo chichεε yā yeⁿ'ē. ²⁷Dendyuūs 'āā ca'a yā nducuéⁿ'ē dendu'u na ta'ā Cristo ní Cristo nga" a ntii nyú yā ye" e tanducué" ē. Ní nducué" e canee tan'dúúcā chi canee maaⁿ ca'a Cristo. Cristo miiⁿ nguéé ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē Chiidá yā naati Chiidá yā 'āā ca'a yā Cristo tanducuéⁿ'ē. ²⁸Taachí Cristo chεέ yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē, tuu'mi ní Cristo, chi daiya Dendyuūs, ca'a yā nducué" ē na ca'a Dendyuūs chi Chiidá yā. Ní Cristo miiⁿ maáⁿ yā caneé yā maaⁿ poder yeⁿ'ē Chiidá yā.

²⁹ ¿Dɛ'ɛ rā tuu'mi? Nduuti chi nguéé nnduuchi 'iin'yān s'een yen'e nguaan tinán'ā, ¿dɛ'ē cúúví chi diín yā 'iin'yān chi ndéēdínuūnnin yā cáávā tanán'ā 'iin'yān s'een chi n'diī? ¿Dɛ'ē cáávā idiín yā 'tíícā? Nduuti chi nguéé i'téénu yā chi 'iin'yān chi n'diī can'á yā nduuchi yā yen'ē nguaan tinán'ā.

30 'Tiicá dendu'ū. ¿Dɛ'ē cúúví chí 'úú cuneé ndúúcū cáándá chi 'iiʰ'yāʰ 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú ndii hora miiⁿ? ³¹Cuáácú chi nguuvi nguuvi 'iin'yān ne"'e 'caa"'nú" yā 'úú cucáávā chi i'teenú Cristo. Cuáácú chi yeenú, ti cáávā Señor Jesucristo chi Señor yeⁿ'e yú ndís'tiī i'téénu nī Jesucristo ti 'úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'e Jesucristo nanááⁿ ndis'tiī. ³² ¿Dɛ'ē chi cuuvi yeⁿ'é chi cuchεέ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ yáāⁿ Efeso chi diíⁿ yā nduucú tan'dúúcā 'iiti taaⁿ nduuti chi nguéé nduuchi 'iin'yān s'een yen'e nguaan tináⁿ'ā? Tuu'mi ní ngaⁿ'a yú 'tiicā: Che'e yú vaa, cu'u yú vaa, ti cavyaaⁿ ní 'cuūvī yú.

33 Nguếế diín nī chi 'iin'yān cannche'éí yā ndís'tiī. Nduuti chi can'á nī ndúúcū 'iin'yān chi nguếế n'daacā idiín yā tuu'mi ndís'tiī cuuví diín nī tan'dúúcā chí idiin 'iin'yān s'een. Nguếế n'daacā chi diín nī 'tííca. 34 Nadacadíínuun nī chee chi diín nī. Ní diín nī cosa chi n'daacā. Ní nguếế dinuun ndí nī. Tanán'ā 'iin'yān nguếế deenú yā yen'e Dendyuūs. Chuū ní ngan'á yen'e ndís'tiī ní cuuví 'cuináan nī.

Yeⁿ'e tan'dúúcā chi 'iin'yāⁿ caⁿ'á yā nnduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā

35 Nduu'ví 'iin'yān ní cuuvi caan'mán yā chuu. ¿Táácā chí 'iin'yān chi 'āā tinán'ā chi nnduuchí yā yen'e nguaan tinán'ā? Ní vɛɛ cuerpo ngai yen'é 'iin'yān s'een, ¿táácā canéé?
36 Ndís'tiī chi ngan'a nī 'túúcā nguéé nadacadíínuun nī yen'e chí ngan'a nī. Ndís'tiī chi ngiīnu nī ndaata deenú nī chi ndaata miin canéé chí n'dii vmnáán vmnaan chi dichíí'vē ní ndɛē n'gui'i yen'ē. 37 Ndaata

miiⁿ chi ndís'tiī ngiīnu nī. ¿'Áá nguéé tan'dúúcā 'áámá planta chi cuchiī, nduuti chi trigo, o nduuti chi niīⁿnuⁿ, o dε'ē νεε ndaata chi véé? 38 Dendyuūs diín yā chi 'cuiita ca'áámá ca'áámá ndaata miiⁿ tan'dúúcā chi neⁿ'e vā, ni 'āā vi'i cā ca'áámá ca'áámá yaata naaⁿ yeⁿ'ē ndaata miiⁿ. ³⁹'Tíícá ntúūⁿ na i"yee"dí 'cūū. Nguee dáámá cuerpo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. 'Āā vi'í caā cuerpo yeⁿ'e 'iiti, 'āā vi'í caā cuerpo yeⁿ'ē 'yáádá, ní 'āā vi'í caā cuerpo yeⁿ'ē 'yáacā. **40** Vέέ cuerpo yeⁿ'e cosa s'eeⁿ chi véé nanguuvi. Ní véé cuerpo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi canéé na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní cuerpo yeⁿ'e cosa chi véé nanguuvi ní dεενε. Ní 'aa vi'í caā cuerpo chi ndεενε yen'e 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū. 41 'Tiicá ntúūⁿ 'yáⁿ'ā, ní 'iīyū, ní 'iīⁿnyúⁿ, ni nducyaaca ní dεενεε cá ní 'āā vi'í caā. Nguaaⁿ 'ííⁿnyuⁿ s'eeⁿ chi dɛɛvɛɛ́, nguɛɛ dáámá tí 'āā vi'í caā. 42 'Tiicá ntúūⁿ cuerpo yeⁿ'ē yú, ch'iī yú ní choō cuerpo yen'ē yú, naati taachi nnduuchi yú yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā, 'āā ntéé nuuⁿndi yú. 43 Maaⁿ ní idinuuⁿndi yú ni 'cuináaⁿ yú cáávā cuerpo yeⁿ'e yú. Naati taachi nnduuchi yú yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā, tuu'mi ní cuerpo yeⁿ'ē yú ní dεενε, ní n'daacā canéé. 44 Maaⁿ ní cuerpo yeⁿ'ē yú ní yeⁿ'e i"'yee"dí 'cūū ni 'cuūvi yú. Ní taachi nnduuchi yú yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā, tuu'mi ní cuerpo yen'e yú ní yen'e espíritu. Nduuti chi véé cuerpo yeⁿ'ē yú chi ye"'e i"'yee"dí 'cūū, tuu'mi ni νέέ cuerpo yeⁿ'ē yú chi yeⁿ'e espíritu.

45 Canéé nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿ'é Dendyuūs 'tíícā: Dendyuūs din'dái yā cuerpo yeⁿ'e

sa"ā Adán chi sá"ā chí cunduuchi sá vmnááⁿ vmnaaⁿ. Naati táámá Adán chí cuayiivi ní nguuvi yā Jesucristo. Ní Jesucristo miiⁿ ní yeⁿ'ē vida chi espíritu chi canduuchi. Ní Jesucristo ca'á yā vida 'iin'yān s'een yen'e i"'yee"dí 'cūū chi vida chi ye"'e espíritu. 46 Nadacadíínuuⁿ nī ven'e chuū. Vmnáán vmnaan véé cuerpo tan'dúúcā cuerpo yen'e s'uuúⁿ, ní cuayiivi véé cuerpo chi yeⁿ'ē espíritu. 47 Dendyuūs din'dái yā Adán chi san'a vmnáán vmnaan yen'e yan'á 'cúū. Naati san'ā cuayiivi miiⁿ chiīcā sa ná va'ai cheeti nguuvi ní saⁿ'ā miiⁿ chí Jesucristo. 48 Nducyáácá 'iin'yān yen'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū canéé ndúúcū cuerpo tan'dúúcā 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Cristo cuuvi canéé ndúúcū cuerpo tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'e Jesucristo chi yeⁿ'e va'ai cheeti nguuvi. ⁴⁹Maaⁿ ní cuerpo yeⁿ'e yú tan'dúúcā cuerpo ye"'e 'ii"'yā" ye"'e i"'yee"dí 'cūū. Cuayiivi ní ndaāca yú 'áámá cuerpo ye"'ē yú tan'dúúcā chi véé na va'ai cheeti nguuvi.

50 Maaⁿ ní chuū ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī hermanos yeⁿ'é: Ndúúcū cuerpo yeⁿ'ē yú ndúúcū yuūtē yeⁿ'ē ndúúcū yuūuⁿ yeⁿ'ē nguéé cuuvi ndaa yú na va'ai cheeti nguuvi. Ndíí nguéé véé 'áámá cuaaⁿ dendú'ū chí nchoo ndúúcū chi nguéé nngoō.

51 Cuin'diichí nī. 'Úú ní ngaⁿ'á n'giⁿ'í ndís'tiī yeⁿ'ē 'áámá cosa chi 'iiⁿ'yāⁿ nguee deenu yā. Nguéé nducyaaca yú 'cuūvi yú. Naati Ndyuūs tée yā nducyaaca s'uuúⁿ 'áámá cuerpo chí ngai tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'é yā chi yeⁿ'ē espíritu. ⁵²Ní 'áámá tiempo 'lííⁿ

'lííⁿ nūuⁿ tan'dúúcā chi 'áámá ingaaⁿ 'áámá in'gaadi nduutinaaⁿ yú, mááⁿ n'chεετέ nūuⁿ, ní n̄'daaⁿ cuerpo yeⁿ'ē vú, taachi 'cuεεcú trompeta chí ndii na 'cuiinu. Ní taachi 'cuɛɛcu trompeta miiⁿ, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Señor Jesucristo chi maaⁿ ní 'āā tináⁿ'ā ní nducuéeⁿ yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā ndúúcū cuerpo ngai yeⁿ'é yā chi 'āā ntéé choo. Ní 'tiicá ntúū". S'uuú" chi i'teenu yú Jesucristo ní canduuchi yú, ní n'daaⁿ cuerpo yeⁿ'e yú. ⁵³Cuerpo ye"'e yú chí ngoō. Ní Ndyuūs canéé chí n'daán yā cuerpo yen'ē yú ní tée yā s'uuúⁿ táámá cuerpo chí nguέ e nchoo. Cuerpo yeⁿ'ē yú chí n'gīī, Ndyuūs canéé chí tée yā s'uuúⁿ táámá cuerpo chi 'āā ntéé ndaa nguuvi chi 'cuūvī. 54 Taachí cuerpo yeⁿ'ē yú chí n'gīī ní ngoo, 'āā n̄'daaⁿ cuerpo yeⁿ'e chi nguéé cuuvi n'gīī ndíí nguéé cuuvi chōō. Tuu'mi cuuvi cuaacu chi canéé nguūn ndii cuáán vmnaaⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs 'tíícā: Vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ miiⁿ ní chichεέ ye"'ē vaadī n'gii miī" ti 'āā ntéé ch'iī 'iiⁿ'yāⁿ. ⁵⁵Vaadī n'gii ni 'āā chó'ōo. ¿Táácā cuuvi cuchéé vaadī n'gíí yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ cuuví 'cuūví yā? ¿Táácā cuuví diiⁿ vaadī n'gii miiⁿ tan'dúúcā chi 'áámá 'iiti chí nga'a tī 'iin'yān ní n'gii yā? Nguéé cuuvi. ⁵⁶ Nuuⁿndi miiⁿ chi diiⁿ yú, chííⁿ chi tee lugar vaadī n'gii, ní n'gīi yú. Ní vaadī n'gii miiⁿ diiⁿ tan'dúúcā chí nga'a tī 'iin'yān ní n'gīi yā. Ley miin chíín chi diin chi 'iin'yān deenu yā chí véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā. ⁵⁷Nca'a yú gracias Ndyuūs, ti nginneé yā s'uuúⁿ chi ichεε yú yeⁿ'e nducuéⁿ'e chi ye"'ē yáá"n'guiinūu" cáávā Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. ⁵⁸Cáávā

chuū ndís'tiī hermanos ye"'é chi ne"'e taaví, 'cuɛɛtinéé" n'daaca nī ndúúcū chii" chi i'téénu nī. Ní nguéé ñ'daa" chíí" chi i'téénu nī. Ní cue"'e daā" ma" dií" nī ntii"nyu" ye"'e Señor Jesucristo ye"'ē yú. Ní deenú nī chí ntii"nyu" mii" ní véé chii'vē.

Yeⁿ'e ofrenda caavā hermanos

Maaⁿ ní neⁿ'é caaⁿ'máⁿ ndís'tiī ye"'e ofrenda ye"'é nī chi ca'á nī 'iin'yān chi i'téénu yā Jesucristo cáávā 'iin'yān ndaachíī snée yā ní nguéé dendu'ū yen'ē. Diín nī tan'dúúcā chi 'úú ngan'á ngīi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tanáⁿ'ā yáacū s'eeⁿ na yán'āa Galacia. 2'Tíícā diín nī. Nguuví vmnááⁿ vmnaaⁿ veⁿ'é ndɛētē chi domingo miiⁿ, ca'áámá ca'áámá ndís'tiī ní cu'néeⁿ nī 'āā vi'í caā parte yeⁿ'é nī chi tunééⁿ Ndyuūs chi ve"'e nducué"'ē chi Ndyuūs tee yā ndís'tiī. Ní ndís'tiī ca'a nī ofrenda yeⁿ'é nī na ta'a 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yáacū. Ní taachi 'úú ndaá nguéé canéé chi ca'a nī ofrenda yen'e nī. 3Ní taachi ndaá, 'úú dicho'ó 'iiⁿ'yāⁿ chi ndis'tiī ne'éⁿ nī chi candée yā ofrenda yeⁿ'é nī ndíí yáāⁿ Jerusalén. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ candεέ yā carta yeⁿ'é ndúúcū ofrenda yeⁿ'e nī. ⁴Nduuti chi 'úú caneé chi caⁿ'á yáāⁿ Jerusalén tuu'mi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ can'á yā nduucú.

Pablo ca"'a yā chi ca"'á yā yaā" s'ee"

⁵Caneé chi cho'ó na yáⁿ'āa Macedonia. Ní taachi cho'ó na yáⁿ'āa miiⁿ cuayiivi ní ndaá na yáāⁿ Corinto ní cuneé ndúúcū ndís'tiī. ⁶Neⁿ'é chi cūnēe ndúúcū ndis'tiī tiempo chi 'iichεε. Ní cuayiivi ní ndís'tiī cuuvi caⁿ'á nī nduucú 'tέέ

nūuⁿ naachi 'úú naⁿ'á cuaaⁿ cyúúní.

⁷Nguéé neⁿ'é n'diichí ndís'tiī taachi cho'ó yáāⁿ vaacú nī, naati canéé ngiinú chi ndaá n'diichí ndís'tiī 'áámá tiempo nduuti chi Ndyuūs tée yā lugar 'úú. ⁸Naati cuneé na yáāⁿ Efeso ndii tiempo yeⁿ'e 'viicu yeⁿ'e Pentecostés. ⁹Miiⁿ ní véé n'deee ca ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ. Ní yáāⁿ Efeso miiⁿ tan'dúúcā 'áámá cheendi va'āī chi ch'ɛɛtɛ n'dai ni ndɛɛvéé n'dai caavā 'úú, ti véé cá ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ. Miiⁿ ntúūⁿ neene vɛɛ 'iiⁿ'yāⁿ chi induuví táaⁿ yā yeⁿ'é.

¹⁰ Ndúúti chi ndaa saniā Timoteo nanáan ndís'tiī, canéé chi diín nī recibir saniā miin tan'dúúcā 'áámá saniā chi diin ntiinyun sa yenié Ndyuūs, ti saniā miin ní idiin sa ntiinyun yenié Ndyuūs tan'dúúcā 'úú. ¹¹ Mar 'áámá ndís'tiī nguéé diín nī ndúúcū Timoteo tan'dúúcā chi saniā chi nguée n'daacā, ní nguéé deenu sa. Cuaviivi taachi dicho'ó nī Timoteo miin cuaan cyúúní, dicho'ó nī sania miin ndúúcū n'dai. Canee ngiinú chi ndaa sa ndúúcū tanániā hermanos nanáán'úú.

12'Úú nen'é chi hermano Apolos ndaa sa nanáán ndís'tiī taachi ndaa tanán'ā hermanos. Apolos miin nguéé nen'e sa ndaa sa maan, naatí ndaa sa nanáán ndís'tiī taachi véé yaan sa.

Pablo diín yā saludar hermanos

¹³'Cuɛétɛ n'daacá nī ndúúcū cuidado. Ní 'cuɛɛtinéé n'daacá nī ndúúcū chi i'téénu nī chi yen'e Ndyuūs. Ní tan'dúúcā san'ā n'gɛɛtɛ diín yā ní 'tíícā diín nī. Ní cunéé diitú nī.
¹⁴Tanducuén'ē chi diín nī, ní diín nī ti nen'e nī Ndyuūs.

¹⁵Ndís'tiī ní deenú nī chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e va'āī saⁿ'a Estéfanas s'téénu yā

Jesucristo vmnáán vmnaan taachi snee yā na yá"āa Acaya. 'Úú yaa'ví ndís'tiī chi 'iin'yān s'een nen'é yā diín yā ntiiⁿnyuⁿ chi nginnee nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. ¹⁶'Úú ngiicá ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, chi 'caandiveéⁿ nī ye"'e chi nga"'ā 'ii"'yā" s'ee" ye"'e va'ai Estéfanas ní cunneé nī 'áámá 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí idiīiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Dendyuūs. ¹⁷Yeenú chi ndaa hermano Estéfanas ndúúci hermano Fortunato ndúúcū hermano Acaico. N'daacā chi canée vā ndúúcu nī na lugar yeⁿ'é. ¹⁸'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nduūvī n'daí yā na espíritu yeⁿ'é ní caⁿ'á yā nduūvī n'daí yā na espíritu yeⁿ'e nī dendú'ū. Canéé chi diíⁿ nī aceptar tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi diín yā tan'dúúcā 'iin'yān s'een.

19'Iin'yān yen'e yaācū yen'e yán'āa Asia dicho'ó yā saludos yen'e nī: N'daí nī, ngan'a yā. San'a Aquila ndúúcū n'daataá Priscila ndúúcā 'iin'yān yen'e yaācū chi snée yā ndavaacú yā dicho'ó yā saludos yen'e nī: N'daí nī, ngan'a yā. 20 Nducyáacá hermanos ní dicho'ó yā saludos yen'e nī: N'daí nī, ngan'a yā. Ndís'tiī ní caan'man nī 'tícā yen'e hermanos: N'daí yā, ngan'a nī. Ní ca'á nī ta'a nī taachi diín nī saludar hermanos ti ndís'tiī ní nen'é nī Dendyuūs.

²¹'Úú Pablo dinguúⁿ carta miiⁿ ndúúcū ta'á, ní: N'daí nī, ngaⁿ'á.

²²Nduuti chi 'áámá san'ā nguéé idinén'e yā Señor Jesucristo yen'e yú 'āā cuuví yā condenado. Niinun niinun canee tiempo chi Señor Jesucristo yen'ē yú cuuvi ndaa ntúun yā.

²³ Ní Señor Jesucristo yen'e yú tée yā ndís'tiī nducuén'ē chi n'daacā yen'e yā. ²⁴'Úú nen'é ndís'tiī ti ndís'tiī ní yen'e Cristo Jesús ndís'tiī. 'Tíícā.

CARTA CUAYIIVI YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ CHI SNÉE YĀ YÁĀⁿ CORINTO

Pablo idinguúⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaacū na yáāⁿ Corinto

1 'Úú Pablo 'úú. Ní Ndyuūs nen'é yā chi 'úú cuuvi 'áámá apóstol chi candεέ nduudu cuaacu yen'ē Jesucristo. 'Úú ndúúcū Timoteo chi hermano yen'e yú idinguún carta 'cūū yen'e 'iin'yān yen'e yáān Corinto chi can'á yā yáacū yen'e 'iivú Ndyuūs, ní yen'ē nducyaaca 'iin'yān chi i'teenú yā Jesucristo, 'iin'yān chi snée yā na núúnmán yán'āa yen'e Acaya. 2Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo cuuvi tée yā s'uuún cosa chi n'daacā yen'é yā ní 'íícú cunéé vaadī 'diiin' yen'é yā na staava yen'e yú.

Pablo ch'eenú yā chiī

³Dichˈɛɛtɛ yú Ndyuūs ti nééné nˈdai Ndyuūs Chiida yú chi Chiida Señor Jesucristo yen'ē yú. Ndyuūs Chiida yú ya'ai 'iinú yā s'uuún ní tee yā 'viichˈɛɛtínūun s'uuún. ⁴Ndyuūs yen'e yú itee yā 'viichˈɛɛtínūun nús'uu yen'e tanducuén'ē chi nˈgeenú 'nū ngii ti nús'uu ní cuuvi ca'á 'nū dáámá 'viichˈɛɛtínūun 'iin'yān chi nˈgeenú yā ngii ndúúcū dáámá 'viichˈɛɛtínūun chi Ndyuūs tee

yā nús'uu. ⁵Nús'uu ní n'geenú 'nū ngii n'deee ca cáavā chi idiíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo. Ní Señor Jesucristo tee ca vā 'viich'eetínūuⁿ nús'uu. ⁶Maaⁿ ní. nduuti chi n'geenú 'nū ngii, chuu ní cáávā ndís'tiī cuuvi cuta'á nī 'viich'eetínūuⁿ veⁿ'é Ndvuūs ní cuuvi nnguaⁿ'ai nī. Ní nduuti chi Ndyuūs tee yā nús'uu 'viich'eetínūu'. chuū ní cáávā ndís'tiī cuuvi cuta'á nī 'viich'ɛɛtínūuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs, ní cuuvi nnguaiⁿ'ai nī. 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tii cuuvi cuchée ni nducuén'ē chi n'geenu nī ngii tan'dúúcā chi nús'uū n'geenú 'nū ngii. ⁷Ní canee ngiinú 'nū yen'e ndís'tiī chi cunee n'daaca nī. Ti deenú 'nū ti taachi ndís'tiī n'geenu nī ngii tan'dúúcā nús'uu 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs tee yā, 'viich'eetínūuⁿ ndís'tiī tan'dúúca chí tee yā nús'uu.

⁸Ní ndís'tiī hermanos yen'é 'nū. Nen'é 'nū chi cadiinuun nī yen'e tanduvéé vaadī caa'va chi cho'ō nuún 'nū na yán'āa yen'e Asia. Chíín chí ch'eenu taaví 'nū chiī ní nééné n'deee ca, ní nadicadiinúún 'nū chi nguéé fuerzas yen'é 'nū chi cucheé 'nū yen'e nducuén'ē ti cuuví 'cuūvi 'nū. ⁹Nacadiinúún 'nū chí ca'á yā

orden chi 'cuūvi 'nū naati chuū ní chiī chí ch'iⁿ'i nús'uu chi cu'téenu cá 'nū Ndyuūs chi nadacuéeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní nguɛɛ i'téénu 'nū yeⁿ'e maáⁿ 'nū. 10 'Tíícā Ndyuūs nadanguán'ai yā nús'uu yeⁿ'e peligro chi 'āā chέέ 'cuūví 'nū. 'Tiicá ntúūⁿ cunee ngiinu 'nū Ndyuūs chi nadanguá" ai yā nús uu ye"'e nducué"'ē chi n'geenú 'nū ngii ní yeⁿ'ē chí ch'ɛɛtɛ n'dai. ¹¹Ní ndís'tiī ní nginnee ntúuⁿ nī nús'uu ti ngaⁿ'anguā'á nī caavā nús'uu. Caati ndúútí chí 'yááⁿ ca hermanos ngaⁿ'angua'á yā yeⁿ'é 'nū, tuu'mi ní ca'á yā gracias Ndyuūs, ti Ndyuūs diín yā n'dai ca cáávā nús'uu.

Pablo chi'naaⁿ yā chi ndaá yā na yáāⁿ Corinto

¹²Ní yeenú 'nū ti deenú 'nū na staava ye"'é 'nū chi chii" chi idií" 'nū ní cáávā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní n'daacā diín 'nū. Ní n'daacā diín 'nū cáávā ndís'tiī. Ndyuūs chi n'dai taavi chínneé yā nús'uu chi túúcā din'daacá 'nū. Chuū nguéé cuuvi diín 'nū cáávā vaadī deenu ye"'e maá" 'nū. ¹³Chíí" chí dinguú" 'nū veⁿ'e ndís'tiī ní ndís'tiī ní cuuvi 'cueéⁿ nī ní intiinaáⁿ nī. Cunee ngíínú 'nū chi túúmícádiinúúⁿ nī nducuéⁿ'ē. ¹⁴Tan'dúúcā chi ndís'tiī túúmícadiinúuⁿ nī 'téé maaⁿ naati taachi ndaa Señor Jesucristo taama vmné" ee tuu mí ndís tiī cuuvi yeenú nī cáávā nús'uu tan'dúúcā chi cuuvi veenú 'nū cáávā ndís'tiī.

15 Caati véé confianza yen'é 'nū ndúúcū ndís'tiī, vmnáán vmnaan nadacádiinúún chí chīi ní ndaá ní caneé nduucú nī 'áámá tiempo ní cuayiivi ndaá taama vmnén'ēe ní

cuneé nduucú nī chi cuuvi yeenu cá nī. 16 Nadacádiinúúⁿ chí cho'ó yaā'ví ndís'tiī taachi can'á na yán'āa Macedonia. Ní cuayiivi míín taachi n'daá yán'āa Macedonia miin tuu'mi ní nandaa ntuún yaa'ví ndís'tiī ní cuneé ndúúcu nī. Ní taachi can'daá ve"'e nī, ndís'tiī cuuvi cunnee nī 'úú ndúúcū necesidades ye"'é caati ca"'á yán'āa Judea. 17'Tíícā nadacádiinúún chi diín. 'Úú nguéé diín tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā tan'dúúcā chi maáⁿ yā neⁿ'e yā. Ní ngaⁿ'a yā: Júūⁿ, júūⁿ chuū chi diíⁿ, ní cuayiivi ngaⁿ'á yā chi nguết diíⁿ yā ti diíⁿ yā tan'dúúcā chi neⁿ'é yā. ¹⁸Naatí Ndyuūs deenú yā nduudu chi nga"á 'nū chi nguéé nga"'á 'nū 'tíícā idií" 'nū ní cuayiivi nguéé idiíⁿ 'nū 'tíícā. ¹⁹Ti taachi 'úú ndúúcū saⁿ'ā Silvano ndúúcii Timoteo candeé 'nii nduudu cuaacu yen'e Señor Jesucristo chi Daiya Dendyuūs nguéé ngaⁿ'á 'nū chi Jesucristo miiⁿ ngaⁿ'á yā chi júūⁿ 'tíícā, ní cuayiivi nguéé 'tíícā diíⁿ yā. Cristo ní ngaⁿ'á yā ní diíⁿ yā tanducué" e dendu'ū chí cuaacu. ²⁰Ti Cristo miiⁿ ngaⁿ'á yā chi 'tíícā, yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi Ndyuūs Chiida yú caⁿ'á yā chi tée yā 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū s'uuúⁿ chi i'téénu yú Ndyuūs. Cáávā chuū idich'eete yú Ndyuūs ti cucáávā Cristo can'a vú chi 'tiicā. ²¹Ní Chiida yú diíⁿ yā chi ndís'tiī ndúúcū nús'uu cunee diitu ca yú ndúúcū chi i'teenu yú yeⁿ'e Cristo. Ní Ndyuūs nadideevé yā s'uuúⁿ chi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā. ²²Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ 'áámá sello yeⁿ'é yā na cuerpo yeⁿ'e yú ti yeⁿ'é yā s'uuúⁿ. Tee yā Espíritu N'dai yen'é yā na staava yeⁿ'ē yú. Ní cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é yā deenu yú chi cuuvi

yeⁿ'e yú chiiⁿ chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi téé yā s'uuúⁿ.

²³ Nguế cueⁿ'é yáāⁿ Corinto ti neⁿ'é yaa'vi neéⁿ ndís'tiī ní nguế neⁿ'é 'caa'vá cucáávā chi 'cuɛɛtinéé ya'ai nī. Maaⁿ ní Ndyuūs deenú yā staava yeⁿ'é ní testigo yeⁿ'é. ²⁴ Nguế neⁿ'é 'nū caaⁿ'máⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é nī yeⁿ'ē chiiⁿ chi canee chi i'téénu nī ti 'āā canee diitú nī ndúúcū chi i'téénu nī. Naati neⁿ'é 'nū cunneé 'nū ndís'tiī. Nús'uu diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū ndís'tiī ní cuuvi yeenú nī. Ní ndís'tiī snéé n'daaca nī caavā chi i'teenú nī Jesucristo.

☐ 'Úú nadicádiinúú¹ māa¹ chi nguέε ndaá nanááⁿ ndís'tiī chi cuuvi ndaachí nī. ²'Úú nguεε neⁿ'é ndaá nanáán ndís'tiī nduuti chi 'úú idiín chi ngii ndaachi yiinú ndís'tiī. ¿De'ē cúúví chi diíⁿ chi ngii ndaachi yiinú ndís'tiī ti nguéé du'ū chi cuuvi tee yā 'úú vaadī yeenú nduuti chi ndaachi yiinú ndís'tii? ³Chuū idinguúⁿ yeⁿ'é ndís'tiī ti taachi ndaá nguéé cu'neeⁿ ndaachi nuúⁿ cucáávā ndís'tiī ti ndís'tiī cuuvi tee nī 'úú vaadī yeenú. Véé 'viich'eetiinúuⁿ 'cúū nanááⁿ nducyáácá ndís'tiī chi vaadī yeenu chi véé yeⁿ'é, maaⁿ vaadī yeenú miiⁿ cunéé ndúúcū nducyaaca nī. ⁴Ní taachi dinguúⁿ yeⁿ'é ndís'tiī neené di'vaachi 'úú ndii ná staava yeⁿ'é ndíí tuunu chε̄εcú. Nguéé diíⁿ 'tuucā ti cu'neeⁿ ndaachi yiinú ndis'tiī ti neⁿ'é chi ndís'tiī cuuvi déénu nī chi neené neⁿ'ē taavi cá ndís'tiī.

Ndyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ

⁵Ndúútí chi 'aama 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā 'aama cosa chi νέε dε'̄ε cáávā

chi cu'neeⁿ ndaachi yiinú náⁿ'ā ndís'tiī 'úú ntúūⁿ cu'neeⁿ ndaachi yiinú 'úú ndúúcū nducyáácá ndís'tiī dendu'ū 'téé nūuⁿ. 'Úú nguéé neⁿ'é caa"má" ye"e 'ii"yā" mii" chi véé cá nuundi yené yā yene chi dinuuⁿndí vā. ⁶Deenú ntúūⁿ chi n'deēe cá ndís'tiī 'āā n'diichí nī nuuⁿndi yeⁿ'é yā ní nadacádiinúúⁿ chi 'āā véé castigo yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ, ní nguéé diín nī más ca ndúúcū 'iiⁿ'vāⁿ miiⁿ. ⁷Maaⁿ ní canéé chi nca'á nī 'viich'eetínūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ 'cúū ní nadach'eecú yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ 'cúū ní nguéé neené taaⁿ cu'neeⁿ ndaachi yiinú yā. 8 Caavā chuū chi ngaⁿ'á chí ndis'tiī 'cuuⁿ'miⁿ nī chi dinéⁿ'e ca nī 'iiⁿ'vāⁿ 'cúū. ⁹Níícu taachi idinguúⁿ chuū yeⁿ'e ndís'tiī yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ 'cúū neⁿ'é cadiinúúⁿ ní n'diichí nduuti chi ndís'tiī ní diíⁿ nī ndúúcu yā tan'dúúcā chi 'āā ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī na carta yeⁿ'é. ¹⁰'Úú dendú'ū caⁿ'á inadich'eecú nuuⁿndi yeⁿ'e 'āā de'é nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ndís'tiī nadich'ɛɛcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní taachi 'úú nadich'eecú yeⁿ'é yā, ní 'túúca diíⁿ cucáávā ndís'tiī ní nanáán Cristo. ¹¹Nduuti chí diiⁿ yú 'túúcā tuu'mi ní yááⁿn'guiinūuⁿ nguéé cuuvi cuchée sa yeⁿ'ē yú ti deenu yú dε'ē chi nginnche'ei sá.

Pablo nguεε yeenú yā chi ndaa yā na yáāⁿ Troas

¹²Taachi cueⁿ'é cuaaⁿ cyuuni ní ndaá na yáāⁿ Troas chi caaⁿ'máⁿ nduudu yeⁿ'e evangelio yeⁿ'e Cristo, tuu'mi ní Ndyuūs nn'guaáⁿ yā yáāⁿ miiⁿ tan'dúúcā chi nn'guaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ 'áámá cheendi va'āī. 'Tíícā diíⁿ Ndyuūs cucaavā 'úú chi caaⁿ'máⁿ nduudu yeⁿ'ē evangelio. ¹³Ní neené nadacadiinúúⁿ na staava yeⁿ'é ti nguéé nndaācá saⁿ'ā Tito, hermano yeⁿ'ē yú. Cáávā chuū diíⁿ despedir 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní chiīcá ni cueⁿ'é na yáⁿ'āa Macedonia.

Chεε yú yeⁿ'e nducuéⁿ'ē ti yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ

¹⁴'Úú ní ca'á gracia Ndyuūs caati Ndyuūs can'á yā nduucú 'nū 'āā tií nūuⁿ lugar naachi caⁿ'á 'nū caati nús'uu cuuvi chεέ 'nū yen'e nducué" e cucáávā s'uuú" ní ye" e Cristo s'uuúⁿ. Níícú Ndyuūs diíⁿ vā cáávā nús'uu chi deenu 'nū yeⁿ'ē Cristo chi cuuvi caaⁿ'máⁿ 'nū yeⁿ'e Cristo nanááⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿmáⁿ iⁿ'yeeⁿdī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi deenú yā yeⁿ'ē Cristo dendú'ū. Ní chuū ní tan'dúúcā 'áámá cosa chi n'dēēvee ngééⁿ chi vέέ nducuéⁿ'ē yáāⁿ naachi cueⁿ'é 'nū. ¹⁵S'uuúⁿ tan'dúúcā 'áámá cosa chi n'dēēvεε ngééⁿ chi incienso nanááⁿ Dendyuūs. 'Tíícā s'uuúⁿ chi i'teenu yú Cristo. 'Tiicá ntúūⁿ s'uuúⁿ nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'á yā cu'téénu yā Jesucristo ní caⁿ'á yā na va'ai cheeti nguuvi. Ní nanáán 'iin'yān chi nguéé i'téénu yā ní can'á yā ná vaadī n'gii cue"e daā"ma", 16 s'uuú" tan'dúúcā 'áámá cosa chi ngééⁿ chi n'díí chí 'āā ntee n'dáaca, 'tíícā s'uuúⁿ nanáán 'iin'yān chi nguéé i'téénu yā Jesucristo. Ní chuū ch'in'i chi ca"'á yā 'cuūvi yā cue"'e daā"ma". Ní s'uuúⁿ ní tan'dúúcā 'áámá cosa chi n'dēēvee ngéén ti véé vida yen'ē. 'Tíícā s'uuúⁿ nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'á yā cu'téénu yā Jesucristo ni caⁿ'á yā na va'ai cheeti nguuvi. ¿Dú'ū cuuvi diiⁿ yeⁿ'e chuū 'tuucā? ¹⁷ Nús'uu ní nguéé caa" má" 'nū nduudu cuaacu

yen'é Ndyuūs chi 'iin'yān nadíí'vɛ yā nús'uu, tan'dúúcā chi diin n'deēe n'dáí 'iin'yān. Naati Ndyuūs dichó'o yā nús'uu ní nús'uu ní caan'mán 'nū nduudu miin ndúúcū núúnmán staava yen'é 'nū. Ní Ndyuūs inaán yā nús'uu ti diín 'nū tan'dúúcā chi Cristo nen'é yā chi diín 'nū, ti yen'é Cristo nús'uu.

Ye"ē Nduudu Ngai ye"é Ndyuūs

Taachi dinguún 'nū chuu, ¿'áá nadacadiinúúⁿ nī chi nús'uu caaⁿ'maⁿ cá 'nū chi n'daacā idiíⁿ 'nū? O ¿'áá canee chi ndεέ 'nū taama carta chi ndéē recomendación, nanááⁿ ndís'tiī, o 'áámá carta chi dinguúⁿ nī chi ngíícá nī recomendación yeⁿ'é nī tan'dúúcā chi ndeē tanán'ā 'iin'yān? Nguee 'tíícā. ²Ndís'tiī ní tan'dúúcā carta veⁿ'é 'nū 'tíícā ndís'tiī ti veⁿ'é Cristo ndís'tiī. Ní ndís'tiī tan'dúúcā chi carta yeⁿ'é 'nū chi canéé nguūⁿ na staava yeⁿ'é 'nū 'tíícā ndís'tiī. Ní 'íícú nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi 'cueeⁿ yā níícú cadíínuuⁿ yā chi ndís'tiī i'téénu nī Jesucristo. 3Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ deenú yā chi ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áámá carta chi dingúūⁿ Cristo ní tee yā nús'uu 'tiicā ndís'tiī cáávā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo chi diíⁿ 'nū nanááⁿ ndís'tiī. Carta miiⁿ nguéé cánéé nguūⁿ ndúúcū tinta ndíí nguéé ndúú tan'dúúcā chi Ndyuūs diiⁿ nguúⁿ yā ley na tabla yeⁿ'e tuūu ti Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi canduuchi dinguūⁿ carta 'cūū staava yen'ē yú.

⁴Ní seguro chi Ndyuūs ndεενε yā ndís'tiī ní νέέ 'viich'εεtiinūuⁿ yeⁿ'é 'nū caati Jesucristo innee yā 'úú. Ní deenú chi dichíí'νε Ndyuūs ndúúcū 2 CORINTIOS 3 392

ntiiⁿnyuⁿ n'daacā chi diíⁿ cucááva Cristo. ⁵Nguéé nadacadiinúúⁿ 'nū chi cuuvi cundɛɛ yú cuidado yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi diiⁿ yú. Ndyuūs nginnee yā nús'uu ní tée yā poder nús'uu ní cuuvi diíⁿ 'nū nducuéⁿ'ē. ⁶Ndyuūs tee yā nús'uu ntiiⁿnyuⁿ chi candɛɛ´ 'nū táámá compromiso yeⁿ'é yā chí ngai. Ní compromiso chí ngai miiⁿ nguéé yeⁿ'e ley yeⁿ'e yú chi canéé nguūⁿ ti yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Dendyuūs. Nduudu yeⁿ'e ley yeⁿ'e yú diiⁿ chi condenado s'uuúⁿ ní 'cuūvi yú naati Espíritu N'dai miiⁿ itee vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ s'uuúⁿ.

⁷Ley yeⁿ'ē yú chi Ndyuūs dinguúⁿ yā na tabla yeⁿ'e tuūu nanááⁿ Moisés ní dichíí've chi deenu vú chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e yú, ní chīndai yú. Ní taachi ndaā ley miiⁿ chi dɛɛvɛ n'dai ca yeⁿ'é Ndyuūs tuu'mi ní ngiī na naaⁿ Moisés miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel nguéé cuuvi n'diichí yā naaⁿ Moisés miin cáávā chi neené deeve ngii naáⁿ yā, naati dɛɛvé miiⁿ na naáⁿ yā 'āā ntuūvī. ⁸Taachi ndaā ley miiⁿ ní deevé cá ngiī ní chó'ōo deeve ye"'ē ¿'áá nguéé cuuvi ch'eete n'dáí cá ngiī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs nguέέ ti ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e ley miiⁿ? ⁹Ní nduuti chí ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e ley miiⁿ chi dεενέέ n'dai ní diiⁿ condenar 'iin'yān chí ndai yā, tuu'mi ní ¿'áá nguéé más cā ch'eete taavi cá ngiī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū Espíritu N'dai ti diíⁿ yā aceptar 'iiⁿ'yāⁿ nguέέ ti ley miiⁿ? 'Tíícā váá. 10 Caati 'aara chí dεενέ n'dai ley miiⁿ nguέέ dεενέ chiī chi cuuvi tan'dúúcā chi dɛɛvé n'dai ca yeⁿ'é Ndyuūs. Maaⁿ ní ley miiⁿ canee tan'dúúcā chi nguéé deevéé n'dai. 11 Caati chí ley miiⁿ chí dεενέέ ní cunee 'áámá tiempo nūuⁿ tuu'mi ní chuunee dεενέέ taavi cá nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chííⁿ chí 'áámá cūnee.

12 Cáávā chuū deenú 'nū chi compromiso chi ngai canéé cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ní 'tíícā cuuví. Maaⁿ ní caa"má" 'nū nduudu ngai ye"'é Ndyuūs ní nguéé 'va'a 'nū mar 'áámá. ¹³Nguéé diíⁿ 'nū tan'dúúcā chi diiⁿ Moisés taachi snduú yā 'áámá velo naáⁿ yā ti 'iiⁿ'yāⁿ Israel nguéé cuuvi snáan yā naan Moisés miiⁿ cucáávā dεενε yeⁿ'e Ndyuūs chi canéé na náan yā. Deevé miin nguéé chíí 'naan. 14 Ní 'iin'yān Israel s'eeⁿ nguéé tuumicadiinúúⁿ yā yeⁿ'e dεενέέ chi canéé nááⁿ Moisés miiⁿ. Ndii nguuví 'cūū taachi 'iiⁿ'vāⁿ Israel s'eeⁿ ch'eeⁿ yā compromiso ndiicúū miiⁿ, nguεε cuuvi deenú yā caati canée yā tan'dúúcā chi canéé 'aama velo na naáⁿ yā. Velo miiⁿ Cristo diiⁿ chi chó'ōo yeⁿ'ē. ¹⁵Ndii nguuví 'cūū taachí 'iin'yān s'een 'cueen yā ley yeⁿ'e Moisés, cunee velo miiⁿ ti nan'gaadí vaanīcádiinūuⁿ yeⁿ'e yā. 16 Ní ndii taachi cu'téénu yā Señor Jesucristo Daiyá Dendyuūs tuu'mi ní velo miiⁿ ní cuavii. ¹⁷Señor miiⁿ ní Espíritu yeⁿ'e Cristo. Ní naachi vέέ Espíritu miiⁿ yeⁿ'e Señor miiⁿ tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ canéé libre yā. ¹⁸Maaⁿ ní cáávā chuū nducyaaca yú nguế snee yú tan'dúúcā chi véé 'áámá velo na naaⁿ yú. Maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ n'diichi yā dεενε yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú na vida yeⁿ'e yú ti s'uuúⁿ tan'dúúcā 'áámá espejo, 'tíícā s'uuúⁿ. Ní taachi n'diichi yú Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú tuu'mi ní n'daan vida yen'e yú chi cuuvi tan'dúúcā vida yeⁿ'é Cristo. Ní cūnee ngiinu yú chí n'daāⁿ vida

yeⁿ'e yú tan'dúúcā chi ch'ɛɛtɛ ca dɛɛvɛ vida yeⁿ'ē Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. Chuū chi idiíⁿ Espíritu yeⁿ'e Cristo cáávā s'uuúⁿ.

Deenu yú chi Señor Jesucristo tee yā s'uuúⁿ cosas chi n'dai ca. Cáávā chuū diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ ye"'é yā ní caa"'má" 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é yā ní nguεε cuuvi cúunū 'nū. ²Maaⁿ ní nguɛɛ diíⁿ 'nū cosas chi nguee n'daacā chi cuuvi snáán 'iin'yān, cosa chi diín 'nū chi 'cuináaⁿ 'nū nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguéé cachiicá 'nu nginnche'éí 'nū 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguéé ndastaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū nduudu yaadi. 'Tíícā idiín 'nū ní caaⁿ'maⁿ 'nū dámaāⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'é Dendyuūs ní cuuvi deenú nducyaaca 'iin'yān, ní Dendyuūs n'diichí yā nús'uu. 3 Nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ nguéé ituumicádiinuuⁿ yā nduudu cuaacu chi ngaⁿ'á 'nū tuu'mí ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguéé i'téénu yā Señor Jesucristo yen'ē yú ní cuuvi ndái yā. 4'Iin'yān nguéé i'téénu yā Señor Jesucristo caati ndyuūs yen'ē i"'yee"dí 'cūū chi yáá"n'guiinūu" n'gaadi sá ná vaadī cadiinúúⁿ yeⁿ'e yā, caati yaann'guiinūun nguéé n'gúúⁿ sá chi n'diichí yā dεενε yeⁿ'e Dendyuūs. Maaⁿ ní 'iicu 'iiⁿ'yāⁿ nguέέ snaaⁿ yā dεενέ n'dai yeⁿ'e nduudu yeⁿ'e Cristo chí dɛɛvɛ. Ní s'uuún taachí inaan yú Cristo miiⁿ inaaⁿ yú Ndyuūs. ⁵Ní taachi nga"'á 'nū nduudu ye"'e Dendyuūs nguéé nga"'á 'nū nduudu ye"'e maá 'nū ti nga" 'nū chi Jesucristo miiⁿ ní Señor yeⁿ'ē yú. Tiī nús'uu ní dichíí've 'nū ndís'tiī cucáávā chi Cristo ne"'é yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. ⁶Ní taachi Ndyuūs din'dái

yā i"'yeē"dī nga"'a yā 'tíícā: Ye"'e naachí maai" mii" canéé dɛɛvɛ. Maa" Ndyuūs mii" ní dií" yā chi dɛɛvɛ mii" canéé na staava ye"'é 'nū. Ní ndúúcū dɛɛvɛ mii" cuuvi deenú 'nū vaadī deenu ye"'é Ndyuūs chí n'dai taavi ca. Ní nús'uu n'diichí 'nū dɛɛvɛ ye"'é Ndyuūs taachi n'diichi 'nū naa" Jesucristo mii".

Vida yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo

⁷Ní nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs chi i'téénu 'nū canéé na staava ve"'e 'nū tan'dúúcā tesoro 'tíícā. Ní 'áárá chi cuerpo yeⁿ'é 'nū tan'dúúcā 'cuūtí yán'āa chi nguee deevéé, nú'suu ch'in'í 'nū cáávā ntiinnvun chi diíⁿ 'nū chi poder chi cānee nduucú 'nū ní ch'eete ca ní yeⁿ'é Ndyuūs. Ní nguέέ yeⁿ'ē nús'uu. ⁸'Áárá chi nduū cuaaⁿ n'geenú 'nū ngii mar 'áámá naāⁿ nguéé diīⁿ chi dúú'va 'nū. 'Áárá chi n'deee nááⁿ inadacádiinúúⁿ 'nū deenú chεε chi diíⁿ 'nū. ⁹'Áárá chi 'iiⁿ'yāⁿ ní n'daa yā chi neⁿ'e 'caaⁿ'núⁿ yā nús'uu Dendyuūs canee yā nduucú 'nū. 'Áárá chi 'iin'yān cun'dáa yā nús'uu na yáⁿ'āa nguee 'cuūvi 'nū. ¹⁰'Āā tií nūuⁿ cuááⁿ naachi caⁿ'á 'nū cueⁿ'e daāⁿmaⁿ canee na staava yeⁿ'é 'nū chi cuuvi 'cuūví 'nū tan'dúúcā chi ch'iī Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. Ní 'íícú 'iin'yān cuuvi n'diichí yā chi Jesucristo nadanguán'ai yā nús'uu. Ní cuuvi deenú yā chí Jesucristo canduuchí yā. 11 Ní nducuéⁿ'e tiempo chi snduuchí 'nū na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū deenú 'nū chi cuuvi 'cuuví 'nū cucáávā chi nús'uū diín 'nū ntiīnnyun ye"'e Cristo. Ní 'íícú 'ii"'yā" cuuvi n'diichí yā chi poder yeⁿ'e Cristo

Jesús canéé ndúúcū nús'uu. ¹²'Tíícā ní vaadī n'gii diī¹ ntii¹nyu¹ ye¹¹ē na vida ye¹¹é 'nū 'tiicá ntuū¹ vida cue¹¹e daā¹ma¹ dii¹ ntii¹nyu¹ ye¹¹ē na vida ye¹¹é ndís'tiī.

¹³'Tíícā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuáán vmnaan: 'Úú i'teenú, ní cáávā chiiⁿ chi ngaⁿ'á. Ni 'tiicá ntúūⁿ nús'uu i'téénu 'nū ní cáávā chuū ngaⁿ'á 'nū. Ní daama chi'téénu 'nū ndúúcu yā. 14 Caati deenu yú chi 'iin'yān chi nadacuéen yā Señor Jesucristo yeⁿ'e nguaaⁿ tina"'ā, 'ii"'yā" mii" nadacuée" ntúūⁿ yā s'uuúⁿ yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní Dendyuūs candεέ yā nús'uu ndúúcū ndís'tiī nanáán Jesucristo. 15 Nducué" e chi dií" 'nū ní cucáávā chi ndís'tiī cuuvi cuta'á nī tanducué" e chí n'dai. Ní 'íícú n'deee 'náán 'iin'yān cuuvi cuta'á yā cosa chi n'dai yeⁿ'é Dendyuūs. Ní n'deee n'dáí 'ii"'vān cuuvi caan'mangua'á yā, ní ca'a yā gracia, Dendyuūs, ní cuuvi ch'eete cá yā Dendyuūs chi deeve taavi ca.

16 Cáávā nducuén'ē chuū nguéé ngii cúunu yú 'aara chi cuerpo yen'e yú n'gii néén nguuvi nguuvi naati Dendyuūs tée yā fuerzas s'uuún nguuvi nguuvi. 17 Níícú chuū chi n'geenú yú ngii na in'yeendí 'cūū nguéé ch'εετε ní nuun nūun chó'ōo, ní diin cáávā s'uuún chi véé yen'e yú 'aama lugar chí n'dεενε n'dai ca ní n'deēe ca chi 'áámá cunee cuen'e daānman. 18 Maan ní nguεε diin yú cuenta yen'e dendu'ū chi inaan yú ti chíín chí inaan yú ní ngo'o yén'ē. Naati chíín chi nguéé inaan yú cunee cuen'e daānman.

Maaⁿ ní deenu yú chi cuerpo yeⁿ'e yú 'cuiinu ti tan'dúúcā

'áámá va'ai chi nguéé 'áámá cūnee 'tíícā cuerpo yen'e yú naati Ndyuūs idin'dái yā 'aama va'āī yen'e yú ná va'ai cheeti nguuvi chí 'áámá cūnee. Ní nguéé san'ā yen'e in'yeendí 'cūū din'dái sa ndúúcū ta'a sa va'ai miiⁿ. ²Maaⁿ ní chí n'dai yiinu yú ti nééné neⁿ'é yú n̄'daaⁿ yú cuerpo yeⁿ'e yú ní snee yú na va'ai chɛɛtī nguūvī ndúúcū cuerpo ngai ní dεενε chi yeⁿ'e va'ai chεεti nguuvi. ³Nguuvi miiⁿ ní Ndyuūs ca'á yā chi tée yā 'aama cuerpo ngai yeⁿ'e yú chi tan'dúúcā chi 'aama vestido. Ní Ndyuūs nguéé cuuvi ndaacá yā s'uuúⁿ chi nguéé chí deeve cuerpo yeⁿ'e yú. ⁴Neⁿ'e chi snée yú na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū na va'ai yeⁿ'e yú chi cuerpo yeⁿ'e yú, nandáí yiinu yú ti n'geenu yú ngii. Nguéé cucaavā chi neⁿ'e yú chi cuerpo ndiicúū yeⁿ'e yú 'cuūvī naati neⁿ'e yú chi Ndyuūs tée yā chi'caadí na cuerpo yeⁿ'e yú chí ngai chi tan'dúúcā chi catecai ngai yú. Ní 'iicú cuerpo ndiicúū yeⁿ'e yú yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní 'cuiinu ti snée yú ndúúcū cuerpo chí ngai ní véé vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e yú. ⁵Ní cáávā chuū ní Ndyuūs ch'iindiyaáⁿ yā yeⁿ'e yú cuerpo chí ngai ní tee yā Espíritu N'dai yeⁿ'e yā s'uuúⁿ chi cuuvi deenu yú chi cuaacu chi tee yā chuū chi cuuvi yeⁿ'e yú.

6'Tííca rā va, cueⁿ'e daāⁿmaⁿ véé confianza yeⁿ'e yú ndúúcū Dendyuūs. Deenu yú chi neⁿ'e chi snée yú na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū cuerpo ndiicúū yeⁿ'e yú nguéé cuuví cunee yú ndúúcū Señor yeⁿ'e yú na va'ai cheɛti nguuvi. ⁷Maaⁿ ní chiiⁿ chi diiⁿ yú, diiⁿ yú ti i'teenu yú Jesucristo ní nguéé idiiⁿ yú cucáávā chi n'diichi yú cosa chi

395 2 CORINTIOS 5

yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ⁸'Íícú νεε confianza yeⁿ'ē yú. Neⁿ'e yú caⁿ'a yú veⁿ'ē vaacu vú chi cuerpo ndiicúū yeⁿ'e yú ní cunee yú ndúúcū cuerpo ngai yeⁿ'e yú na va'ai cheeti nguuvi ndúúcū Señor yeⁿ'ē yú. ⁹Cáávā chuū ne"e yú dii" yú cue"e daā"ma" chii" chi Ndyuūs ne"'é yā chi dii" yú nduuti chi snée yú na va'āī ye"'e yú na i"'yee"dí 'cūū o nduuti chi snée yú na va'āī yeⁿ'e yú na va'āī chεεtí nguuvi ndúúcū Señor Jesucristo. 10 Ti 'tíícā nducyaaca yú canee chi naⁿ'a yú nanááⁿ juez chi Cristo ní 'íícu ca'aama ca'aama s'uuúⁿ cuuvi cuta'ā yú chuu chi cuuvi yeⁿ'ē yú tan'dúúcā chi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā neⁿ'e chi snee yú na cuerpo ndiicúū ye"'e yú na i"'yee"dí 'cūū, nduuti chi ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā o nguee n'daacā.

Nduudu cuaacu ye"'e vaadī 'diīi"

¹¹Nús'uu ní deenú 'nū chi Señor Jesucristo can'á yā n'diichí yā nducyaaca 'iin'yān. Ní nen'é 'nū diín 'nū n'daacā. Ní cáávā chuū ní nús'uu diitu diín 'nū nducuén'ē chi ch'in'í 'nū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'e Señor Jesucristo. Ndyuūs déénu yā chiiⁿ chi diíⁿ 'nū ní cunee ngiinú 'nū chi ndís'tiī cuuvi déénu nī chuū dendu'ū. ¹²Nguéé ngaⁿ'á 'nu taama vmnéⁿ'ēe yeⁿ'e vida yeⁿ'é 'nū nanáán ndís'tiī naati ca'á 'nū 'áámá lugar ndís'tiī ti cuuvi caan'mán nī chi n'daacā idiín 'nū. Ngan'á 'nū nduudu cuaacu nanáán ndís'tiī. Maan ní 'iicu ndís'tiī cuuvi nan'gueecútán'a nī yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi itiinguuneéⁿ nī, 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a yā yeⁿ'e maáⁿ yā chi n'daacā yā tan'dúúcā chi tanán'ā 'iiⁿ'yāⁿ snaaⁿ yā, ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguéé

nacádiinúúⁿ yā yeⁿ'ē chííⁿ chi νεε na staava yeⁿ'é yā. ¹³Ní nduuti chi nadacadiinúúⁿ nī chi nús'uu tan'dúúcā loco nús'uu, 'tíícā ngan'á 'nū ní diín 'nū chi Ndyuūs ní ch'eeté yā nanááⁿ ndís'tiī. Ní nduuti chí nguéé loco 'nū ní cáávā chi diín 'nū ntiinnyu yen'e Ndyuūs cucáávā ndís'tiī. 14 Jesucristo nga" a ntii nyu" ye"'é 'nū ti ne"'é yā nús'uu. Deenu yú chi cuaacu chi 'áámá saⁿ'a chi Cristo ch'iī sa, ní cucáávā san'ā miiⁿ ní tan'dúúcā chi nducvaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní ch'iī. 15'Tíícā Cristo ch'īi yā cucáávā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. 'Ii"'yā" s'ee" 'āā ntéé snée yā cucáávā vida ye"'e maá" yā caati snée yā ye"'e Jesucristo chi ch'īi yā ní nduuchi ntuuⁿ yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā cucáávā 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁶Maaⁿ ní cáávā chuū chi chó'ōo nús'uu nguéé inaáⁿ 'nū 'téé yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Tiempo chi 'āā chó'ōo nús'uu inaáⁿ 'nū Cristo ndúúcū yeⁿ'ē chi diíⁿ yā taachi canee yā na in'yeendí 'cūū naati maaⁿ ní nguεε inaáⁿ 'nū 'tíícā. Inaán 'nū chi Cristo ní Ndyuūs. 17 Tíícā ní 'iin'yān chi i'téénu yā Cristo ní yeⁿ'é Cristo. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ngai. Cosas chi diíⁿ yā vmnaaⁿ nguéé diíⁿ yā maaⁿ ti nducué" e chí dií yā ní ye" e vida ngai yeⁿ'e yā.

¹⁸Ní tanducueⁿ'ē chúū ní Ndyuūs diíⁿ yā. Cucáávā Cristo miiⁿ ní Ndyuūs diíⁿ yā chi s'uuúⁿ ní yeⁿ'é yā s'uuúⁿ ní nguéé contra yeⁿ'e yā s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'é 'nū chi caaⁿ'máⁿ 'nū nduudu yeⁿ'é yā chi 'iin'yāⁿ na in'yeeⁿdí 'cūū cuuví yeⁿ'é yā 'iin'yāⁿ. ¹⁹'Tíícā canee

chi caa" má" 'nū nduudu cuaacu ye"'e Cristo chi 'ii"'yā" s'ee" cuuvi ye"'é yā 'ii"'yā". Ní cucáávā Cristo miiⁿ Ndyuūs diíⁿ yā chi véé vaadī 'diīíⁿ nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nduucú yā. Ní nguéé diiⁿ Ndyuūs cuenta yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Níícu Ndyuūs tee yā nús'uu ntiinnyu chi caa"má" 'nū nduudú 'cūū ye"'é yā chi vaadī 'diīiⁿ. ²⁰ Maaⁿ ní 'tíícā ndaá 'nū nanáán ndís'tiī ndúúcū nduudu yeⁿ'e Cristo ní caaⁿ'máⁿ 'nū nduudu miiⁿ na lado yeⁿ'e Ndyuūs. Ní tan'dúúcā chi Cristo ngaⁿ'á yā chi ndaacadaamí nī. cáávā chuū nús'uu ngiicá 'nū ndís'tiī cááva Cristo chi ndaacadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿndi ven'é nī ní 'íícú véé vaadī 'diīin ven'e ndís'tiī ndúúcū Ndyuūs. ²¹Cristo nguéé dinuuⁿndí yā mar 'áámá. Caati cucáávā s'uūuⁿ Ndyuūs diiⁿ cuenta yā ní diín yā tan'dúúcā chi Cristo dinuuⁿndí yā. Ní 'íícú taachi yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ Ndyuūs n'diichí yā s'uuún chi nduuví n'dai vida yen'ē yú nanáaⁿ yā.

Tiicá ntúūⁿ nús'uu diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ tan'dúúcā chi ntiiⁿnyuⁿ chi neⁿ'e Ndyuūs. Ngiicá 'nū ndís'tiī chi cuta'á nī vaadī n'dai chi itée Ndyuūs chi vaadī n'dai chi Ndyuūs ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ. ²Caati 'tíícā Ndyuūs ngaⁿ'a yā. Ni canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é yā:

'Úú ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿ'é nī tiempo chi n'daacā. Ní chinneé ndís'tiī nguuvi chí nanguaⁿ'áí nī.

Nguuvi 'cūū ní 'áámá nguuvi chi cuuvi n'dai cáávā ndís'tiī, nguuvi 'cūū ní nguuvi chi cuuvi nangua" ai nī.

³Maaⁿ ní nguéé diíⁿ 'nū mar 'áámá cosa chi di'vaachí 'iiⁿ'yāⁿ ti 'iiⁿ'yāⁿ

cuuvi caa" má" yā chi ntii" nyu" ye" 'e Ndyuūs chi diín 'nū nguéé n'daacā. ⁴Naati diíⁿ 'nū nducuéⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ chi n'daacā ti neⁿ'é 'nū ch'iⁿ'í 'nū nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi ntiiⁿnyuⁿ chi diín 'nū ní yen'e Ndyuūs. Ní cucáávā ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ chi cheé 'nū ye"'e nducué"'ē chi ch'eenú 'nū chiī nguuvi nguuvi. Ní nééné n'deēe dendu'ū chíín chí di'vaachi nús'uu ndúucū chi νεε necesidades yen'é 'nū ndúúcū vaadī 'caa'va. ⁵Ní ch'eⁿ'é yā nús'uu chí cu'néeⁿ yā nús'uu na vacūū. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nduuvidaamá yā yeⁿ'e chi neⁿ'e 'cueⁿ'e yā nús'uu. Ní diíⁿ 'nū n'deee n'dáí ntiiⁿnyuⁿ chi nééné díítūu. Ní cho'ōo 'nááⁿ nguuvi chi nguéé cheetiyaadú 'nū, ní nguéé che'e 'nū va. ⁶Níícú nducuéⁿ'ē dendu'ū chuū ní ch'iⁿ'í 'nū 'iiⁿ'yāⁿ chi vida yeⁿ'é 'nū ní n'daacā. Ní ch'in'í 'nū chi deenú 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní diín 'nū ntiinnyu miin ndúúcū vaadī ngiīnū ní ndúúcū vaadī n'dai. Ní diíⁿ 'nū nducuéⁿ'ē cucáávā Espíritu N'dai ye"'é Ndyuūs canee nduucú 'nū. Dií" 'nū túúcā ti cuaacu nííⁿnyúⁿ dineⁿ'é 'nu nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. ⁷Ní ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu cucáávā poder ven'e Ndvuūs chi canee nduucú 'nū ní caavā chi n'daacā caneé 'nū nanáán Ndyuūs. 'Tíícā diín 'nū. Ní diín 'nū defender nús'uu ndúúcū vaadī cuaacu. Ndúúcū vaadī cuaacu miiⁿ ní tan'dúúcā chi ndéé 'nū 'áámá machete chí 'uūvi lados 'caāiⁿ ní diíⁿ 'nū defender nús'uu nduūcū. 'Tíícā diíⁿ 'nū. ⁸Ní náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā chí n'dáí 'nū ní tanáⁿ'a yā ngaⁿ'á yā chi nguéé n'dáí 'nū. Ní náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á n'daaca yeⁿ'é 'nū ní tanáⁿ'a yā nguéé ngaⁿ'a n'daaca

yeⁿ'é 'nū. 'Áámá tiempo ní diíⁿ yā tratar nduucú 'nū tan'dúúcā chi ngaⁿ'á 'nū nduudu yaadi ní taama tiempo tan'dúúcā chi nga"'á 'nū chi cuaacu. 9Ní 'áámá tiempo 'iin'yān diín yā tan'dúúcā chi nguéé n'diichí yā nús'uu 'tíícā diín yā, ní táámá tiempo diín yā tan'dúúcā chi nús'uu amigos ye"'é yā, 'tíícā dií" yā. Ní n'deee n'dáí tiempo cuuví 'cuūvi 'nū ní nguéé 'cuūvi 'nū. Ní tee vā nús'uu 'áámá castigo chi neené díítūu n'deee n'dáí tiempo naati nguεε 'caaⁿ'núⁿ yā nús'uu. 10'Áárá chí di'vaachí yā nús'uu, nús'uu ní yeenú 'nū. 'Áárá chi pobre nús'uu, diín 'nū ntiinnyun ni n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ véé vaadī 'cuiica yeⁿ'é yā. 'Áárá chi nguéé de'ē vee véé yeⁿ'é 'nū nducué" e chi véé ní ye" é 'nū.

¹¹Ndís'tiī hermanos yeⁿ'e yú yeⁿ'e yáāⁿ Corinto, dinguúⁿ 'nū nduudu yeⁿ'é 'nū yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi νέέ tan'dúúcā chi véé ca. Ní nduudu miiⁿ cachiica yeⁿ'ē staava yeⁿ'é 'nū ti neⁿ'é 'nū ndís'tiī. ¹²Nús'uu ch'iⁿ'í 'nū nducué" e chi canee na staava ye" é 'nū naati ndís'tiī nguéé diín nī 'túúcā nduucú 'nū ti nguéé ch'in'í nī nús'uu chi ne"'é nī nús'uu ndúúcū núú"má" staava yeⁿ'é nī. ¹³Nús'uu ngiica 'nū ndís'tiī tan'dúúcā 'áámá chiida ngiica yā daiya yā 'tíícā ngiica 'nū ndís'tiī ti cuuví dinén'e nī nús'uu ndúúcū núúⁿmáⁿ staava veⁿ'é nī. Ní ndís'tiī cuuví caa" má" nī nduudu cuaacu ye"'ē nducué"'ē tan'dúúcā chi nús'uu diín 'nū ndúúcu nī.

> Cuerpo yeⁿ'e yú miiⁿ ní yáacū yeⁿ'é Ndyuūs chí canduuchi

¹⁴Ndís'tii, nguéé can'á ni ndúúcū 'iin'yān chi nguéé i'téénu yā Jesucristo ti nguéé cuuvi diin nī dáámá ntiiⁿnyúⁿ ndúúcu yā. Ní diín nī tan'dúúcā 'áámá yunta chi nguεε daamá tī, 'tíícā diín nī. ¿'Áá cuuví cuuvi dáámá chi n'daācā ndúúcū chi nguee n'daācā? O ¿'áá daama canee chi deeve ndúúcū chi maāiⁿ? Nguéé cuuvi. 15 ¿'Áá cuuvi nduuvidaamá Cristo ndúúcū Satanás? O ¿'áá daama vee parte ye"'e 'ii"'yā" chi i'téénu yā Cristo ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ i'téénu yā Cristo? Nguéé cuuvi. 16 ¿'Áá nduuvidaama templo yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū ídolos? Nguéé cuuvi. Cuerpo ye"'e ndís'tiī ní yaacū ye"'é Ndyuūs. Ndyuūs maáⁿ yā ngaⁿ'a yā na libro yeⁿ'é yā 'tíícā:

'Úú Ndyuūs caneé nduucú 'iin'yān yen'é ní cachiicá nguaan 'iin'yān yen'é. 'Úú ní cuuvi Ndyuūs yen'é yā ní 'iin'yān cuuvi 'iin'yān yen'é.

¹⁷Cááva chuū Ndyuūs ngaⁿ'á yā ní canéé nguūⁿ 'tíícā:

Nan dáa nī nguaan 'iin'yān s'een ní divíi nī yen'e 'iin'yān s'een. 'Tíícā ngan'a Señor 'iivú Ndyuūs. Nguéé tuu'ví nī dendu'ū chi vaatíī. Ní 'iicu 'úú Ndyuūs diín aceptar ndís'tiī.

¹⁸ Ni 'uu Ndyuus cuuvi Chiidá ni. Ní ndís'tii cuuvi daiyá ndís'tii, 'tíícā ngan'a 'iivu Ndyuus caati nducuén'ē poder chi véé ní yen'é yā.

Tiricá ndís'tiī hermanos yen'é chi neené nen'é. Nducuén'ē chuū ní promesa chi Ndyuūs tée yā s'uūun. Cáávā chuū canee ntúūn chi diin yú ndúúcū cuerpo yen'ē yú ní ndúúcū espíritu yen'ē yú nducuén'ē chi n'daacā 'iicu ní deeve yú. Ní

2 CORINTIOS 7 398

nguết diiⁿ yú mar 'áámá cosa chi nguết n'daacā ti vɛɛ nuūⁿndī yeⁿ'ē yú. Ní néⁿ'é chi canduuchi yú na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū canee chi diiⁿ yú chi dɛɛvɛ ca yú tan'dúúcā chi neⁿ'e Ndyuūs. 'Tíícā diiⁿ yú ti 'va'a yú Ndyuūs.

'Iin'yān chi i'teenú yā Cristo na yáān Corinto nanguεεcunée yā din'daacá yā

²Maaⁿ ní ngiica 'nū ndís'tiī chi 'cuáaⁿ nī nduudu yeⁿ'é 'nū na staava yeⁿ'é nī. Nús'uū nguɛɛ diiⁿ daño 'nū yeⁿ'ē mar 'áámá nī, ndíí nguéé diín 'nū chi diin nuunndí nī ndíí nguéé nginnche'éí 'nū mar 'áámá 'iiⁿ'vāⁿ. ³'Úú nguee ngaⁿ'á chuū ti diín condenar ndís'tiī chi nguéé n'daacá nī. Naati tan'dúúcā chi ngaⁿ'á vmnááⁿ vmnaaⁿ, neⁿ'é taavi ndís'tiī. Ní canee yú tan'dúúcā chi daama snée yú. 'Tiicá ntúūⁿ ní canduuchi yú daama vida yeⁿ'ē yú na i"vee"dí 'cūū ní dáámá 'cuūvi yú. ⁴Vεε 'viich'éétiinúúⁿ n'dai yeⁿ'é ndúúcu nī ní yeenú yeⁿ'e nī. Ní maaⁿ ní ndúúcū nducué" e chi ch'eenú chii nguéé di'vaachi 'úú ti nééné véé vaadī yeenú yeⁿ'é.

⁵Ní ndíí tiempo taachi ndaá 'nū na yán'āa Macedonia nguéé ntaavī'tuūnuún cuerpo yen'é 'nū naati n'geenú 'nū ngíí nducuén'ē cuaan. Ní ngun'u 'iin'yān nduucú 'nū ní di'va'á 'nū na staava yen'é 'nū. ⁶Naati Ndyuūs chi ca'a yā 'viich'ɛɛtíínūun 'iin'yān chi chicuūnú, maan Ndyuūs ní tee yā 'viich'ɛɛtíínūun nús'uu taachi ndaā san'ā Tito hermano yen'é 'nū. ⁷Nguéé dámaān caavā chi ndaā san'ā Tito miin ti cáávā chi chiin sá chi ndís'tiī

ca'a nī 'viich'ɛɛtíínūuⁿ saⁿ'ā miiⁿ. Ní saⁿ'ā miiⁿ yaa'vi sá nús'uu chi ndís'tiī neené neⁿ'é nī n'diichi nī nús'uu, ní neene dindaachí nī yeⁿ'é 'nū ndii ná stááva yeⁿ'é nī. Ní neené neⁿ'é nī diíⁿ nī nducuéⁿ'ē chi 'úú neⁿ'é chi diíⁿ nī. Ní cucáávā chííⁿ ní yeenú taaví ca.

⁸Vmnááⁿ vmnaaⁿ diíⁿ sentir yeⁿ'e carta chi dinguúⁿ yeⁿ'é nī. 'Aara chi s'neeⁿ ndaachi yiinu nī cáávā carta miiⁿ. Maaⁿ ní nguéé diíⁿ sentir yeⁿ'e chi dinguúⁿ yeⁿ'é nī. Vmnaaⁿ vmnaaⁿ nduuti chi s'neeⁿ ndaachī núúⁿ nī, deenú chi carta miiⁿ diīⁿ chí ch'eetinéé ndaachí nī 'áámá tiempo nūuⁿ. ⁹Maaⁿ ní véé vaadī yeenú yeⁿ'é. Nguéé cucáávā chi s'neeⁿ ndaachi núúⁿ nī naati s'neeⁿ va'ai 'iinú nī taanduvéé ní ndaacadaamí nī veⁿ'e nuuⁿndi chi diíⁿ nī. Ní ndís'tiī s'neeⁿ ndaachí nī tan'dúúcā chi Ndvuūs neⁿ'e yā chi diíⁿ nī ní 'íícú nús'uu nguéé diíⁿ 'nū mar 'áámá chi cuuvi ndái nī cucáávā nús'uu. 10 Caati chííⁿ chi diíⁿ Ndyuūs chi inee ya'ai 'iinu yú ní diiiⁿ chi ndaacadaami yú yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yú ní nnguaⁿ'ai yú. Ní 'íícú cáávā chuū nguéé diiⁿ yú chi cunéé ya'āī 'íínu yú yen'e chi nadacadaami yú yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yú. 'Iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ i'téénu yā Ndyuūs ní ndaachi canee yā na i"'yee"dí 'cūū ní 'cuūvi yā cue"'e daāⁿmaⁿ. ¹¹Naati ndís'tii cuchεε nī chi inéé ndaachí nī. N'diichí nī maaⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e vaadī ndaachi táácā idiiiⁿ na vida yeⁿ'é nī. ¿'Áá diiiⁿ chi nadacadiinúúⁿ nī n'daacā veⁿ'e nuuⁿndi chi diíⁿ nī ní caaⁿ'máⁿ nī chi nguεε n'daacā idiíⁿ nī? ¿'Áá diiiⁿ chi ndís'tiī nguέε canee yiinú nī yen'e chíín chi diín nī? ¿'Áá 'va'á nī cúcááva

nuuⁿndi chi diíⁿ nī? Cuayiivi ní neⁿ'é nī n'diichí nī 'úú ní neⁿ'é nī chi ca'a castigo ye"'e 'ii"'yā" chi dinuu"ndí yā. Ní ye"'ē nducue"'é chuū ch'i"'í nī ndúúcū chiiⁿ chi diíⁿ nī chi ndís'tiī diíⁿ nī chííⁿ chí n'daacā. ¹²'Tíícā taachi dinguúⁿ carta miiⁿ yeⁿ'e ndís'tiī, nguéé dinguún cáávā 'iin'yān chi dinuuⁿndi o cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'eenú yā chii caavā nuundi miin. Dinguún yen'e nī ti ndís'tiī cuuvi deenú nī chi nús'uu ní n'gin'í 'nū chi véé cuidado yeⁿ'é 'nū ndúúcū ndís'tiī nanááⁿ Dendyuūs. ¹³Ní cáávā chuū sta'á 'nū 'viich'ɛɛtíínūuⁿ yeⁿ'é ndís'tiī. Nguéé dámaāⁿ chi sta'á 'nū 'viich'ɛɛtíínūuⁿ yeⁿ'é ndís'tiī naati saⁿ'ā Tito miiⁿ diiⁿ sá chi yeenú taaví 'nū taachi vaa'vi sá nús'uū veⁿ'é nī tan'dúúcā ndís'tiī diín nī ndúúcu sa. Ní yeenú taavi sā. 14'Úú ngan'á ngīi sa" a Tito mii" chi ndís' tiī ní n'daacá nī ní 'caandiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'e carta miiⁿ. Ní nguee 'cuinaáⁿ cucáávā chi ngaⁿ'á 'tuucā yeⁿ'é nī ti 'tíícā diíⁿ nī. Nducuéⁿ'ē chi ngaⁿ'á 'nū ndúúcū ndís'tiī ní nduudu cuaacu. 'Tiicá ntuūⁿ nduudu chi ngaⁿ'á 'nū ngií 'nū Tito miiⁿ yeⁿ'é ndís'tiī ní chiiⁿ chi n'giindiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'e carta miiⁿ ní 'tíícā diíⁿ nī. ¹⁵'Tiicá ntúūⁿ Tito miiⁿ dineⁿ'e cá sa ndís'tiī taachi nan'gaācu sa ye"'ē ndís'tiī tan'dúúcā ndís'tiī ch'iindiveén nī nduudu veⁿ'ē sa ní diíⁿ nī 'tuucā. Ní ndís'tiī ní 'cuúⁿ nī saⁿ'ā miiⁿ ní din'daaca nī caatí 'va'a nī. ¹⁶Cáávā chuū véé 'viich'eetínuúⁿ yeⁿ'é ndúúcū ndís'tiī ye"'e tanducué"'ē dendu'ū chi dií" nī.

'Ii"'yā" ca'á yā n'deee n'daí ofrenda

Ndís'tiī, hermanos yeⁿ'é, maaⁿ ní caaⁿ'máⁿ 'nū ndís'tiī ti

deenú nī yen'e vaadī n'dai ch'eete ve"'é Dendyuūs ní táácā chi dií" 'nū ntiī"nyu" ye"'ē na nducué"'ē yaacū ye"'é Ndyuūs chi snee na nducué"'ē ván'āa yen'e Macedonia. 2'Aara chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáacū s'eeⁿ diītū n'dáí n'geenú vā ngiī cucáávā chi chó'ōo yen'e yā yeenú taavi cá yā. Ní 'áárá chi pobre yā ca'á yā n'deee n'dáí ofrenda tan'dúúcā chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi 'cuiica, 'tííca diíⁿ yā caava hermanos chi snée yā na yán'āa Judea. ³'Úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é yā. Ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é yā ca'á yā ofrenda, ní ca'á yā nducué" e chi cuuví ye" e yā. Ní ndii ca'á yā más cā chi cuuví yeⁿ'e vā. ⁴Caⁿ'a diitú vā ndúúcu 'nū chi 'cuaaⁿ 'nū ofrenda chi 'áámá avuda yeⁿ'e chi cuuvi yeⁿ'e hermanos yeⁿ'ē yú chi nguéé véé yeⁿ'e yā ní ca'á 'nū hermanos s'uuúⁿ. ⁵Ní diíⁿ yā más cā chi cunee ngiinú 'nū chi diíⁿ yā. Vmnááⁿ vmnaaⁿ ca'á yā vida yeⁿ'e maáⁿ yā na ta'a Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. Ní cuayiivi, tan'dúúcā chi Ndyuūs ne"'é yā chi dií" yā, 'ii"'yā" s'eeⁿ tée yā vida yeⁿ'é yā nús'uu chi diín yā ntiinnyu cáávā nús'uu. ⁶Nducuéⁿ'e chuū vmnááⁿ vmnaaⁿ cuuví 'nū Tito ní dicho'ó 'nū saⁿ'ā chi caa" ma" yā ye" e ofrendá ye" é ndís'tiī. 'Tiicá ntúūn maan ní dicho'ó 'nū Tito chi 'cuiīnu ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ ní cutá'a sa ofrenda yeⁿ'é nī chi ntiiⁿnyuⁿ chi n'dai taavi chi yeⁿ'é Ndyuūs. ⁷Ní ndís'tiī ní tan'dúúcā chi 'cuiicá nī 'tiicá nī ti i'téénu cá nī Ndyuūs. Ní ngaⁿ'a cá nī nduudu cuaacu, ní déénu cá nī. Ní nééné neⁿ'é nī cunneé nī nús'uu, ní neⁿ'é nī nús'uu. Maaⁿ ní neⁿ'é 'nū chi ndís'tiī ní ca'a cá nī ofrenda yeⁿ'é nī ní

2 CORINTIOS 8 400

din'dai ca ntiiⁿnyúⁿ 'cūū chi cunneé nī hermanos yeⁿ'e yú.

8'Úú nguếc ca'á orden yen'é chuū. Dámaān nen'é chi deenú nī tan'dúúcā chi diin tanán'ā hermanos yen'e yán'āa yen'e Macedonia ní 'íícú cuuvi deenú chi cuaacu chi ndís'tiī dinén'e nī Ndyuūs caavā ofrenda chi ca'á nī. 9Ní ndís'tiī ní 'āā deenú nī chéé chí vaadi n'dai taavi ca yen'é Señor Jesucristo yen'ē yú. Cristo miin 'āā 'cuiicá yā naati diín yā chi pobre yā cucáávā chi nén'e yā s'uuún. Ní 'íícú ndís'tiī cuuvi cuta'á nī vaadī 'cuiica yen'é yā cáávā Cristo chi diín yā chi pobre yā.

¹⁰Ní veⁿ'ē ofrenda 'cūū 'úú yaa'vi neéⁿ ndís'tiī chuū. N'daacā ca chi 'cuiinú nī chεε chi diín nī nduuvu chi 'āā chó'ōo. Ndís'tiī ní vmnááⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā 'tuucā ní 'tíícā ní neⁿ'é chi di'cuiinú nī yeⁿ'e ofrenda miiⁿ nguuvi chi cuchiī. ¹¹Maaⁿ ní diíⁿ nī 'tiicā ní di'cuiinú nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e nī chi 'āā neⁿ'é nī tan'dúúcā chi cuchií nī diiⁿ nī ndii cuáán vmnaan. Ní ca'á nī ofrenda chee chi cuuvi diín nī. 12 Ní nduuti chi 'áámá ndís'tiī cuaacu níínnyún ne"'é nī ca'a nī ofrenda, tuu'mi ní Ndyuūs diín yā aceptar ofrenda yeⁿ'é nī ní diiⁿ cuenta yā yeⁿ'ē chi véé yeⁿ'é nī nguéé yeⁿ'e chi nguéé véé ven'é nī.

13'Úú nguếc nen'é chi ndís'tiī ca'á nī más cā ofrenda chi cuuví nī ni 'āā ntéé véé necesidades yen'é nī cucáávā chi inneé nī nán'ā hermanos. 14 Maan ní véé ca yen'é nī ní cuuvi diín nī completar ofrenda yen'é nī ní ca'á nī 'iin'yān chi nguéé véé yen'é yā. Ní cunnee nī 'iin'yān. Ní cuuvi ca'á nī daamá nduucú yā.

Cuayiivi ní taachi nguết véế yeⁿ'é nī ní 'iin'yān s'eeⁿ væ ca yeⁿ'é yā, 'iin'yān s'eeⁿ cuuvi tée yā ofrenda yeⁿ'é nī ní teé yā ofrenda ndís'tiī. Ní nginnee yā ndís'tiī. 'Tíícā ca'á nī daama ndúúcu yā. ¹⁵'Tíícā canee nguūn na libro yeⁿ'e Ndyuūs ndii cuáán vmnaan: 'Iin'yān chi véé cá yeⁿ'é yā nguéé nacaāva yeⁿ'é yā nguéé chii faltar yeⁿ'é yā.

Yeⁿ'é saⁿ'ā Tito ndúúcū compañeros yeⁿ'é yā

16 Maan ní 'úú ca'á gracias Ndyuūs ti Ndyuūs chi'neén yā na staava yen'e Tito chí nen'e yā cunnee cá yā ndís'tiī tan'dúúcā chi nús'uū diín 'nū.
17 Ní nen'é yā diín yā tan'dúúcā chi ngan'á 'nū nduucú yā yen'ē ndís'tiī.
Ní nééné nen'é yā nginnee yā ndís'tiī caati nen'é yā n'diichí yā ndís'tiī.

¹⁸Ní dicho'ó 'nū ndúúcū Tito miiⁿ táámá hermano yeⁿ'e yú ní nducyáácá 'iin'yān yen'e nducyáácá yaācū ngaⁿ'á yā chi hermano miiⁿ ní neené n'dai diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ. Ní ngaⁿ'a sa nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio chi nduudú ngai yeⁿ'e Jesucristo. 19 Nguéé damáān chuū idiiⁿ saⁿ'ā miiⁿ ti nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ ye"'e nducyáácá yáacū s'ee" naachi ca"'á 'ii"'yā" chi i'teenú yā Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú nndéévé yā saⁿ'ā miiⁿ chi caⁿ'a sa ndúúcū nús'uu caati cuuvi cunnee sa nús'uu ndúúcū ofrenda chi cuuvi cunnee hermanos. Ní 'íícú hermanos cuuví yā dich'eete cá yā Señor yeⁿ'ē yú. Ní cuuvi 'cuuⁿ'míⁿ 'nū hermanos chi ndís'tiī neⁿ'é nī cunneé nī hermanos. 20 'Tíícā ní 'iin'yān nguéé cuuví caa" ma" nee" yā nús'uū ye" e chi dií" 'nū ndúúcū ofrenda miiⁿ chi cuta'á 'nū yeⁿ'e hermanos. ²¹Ní 'tíícā neⁿ'é 'nū diíⁿ 'nū nducuéⁿ'e n'daacā nanááⁿ Ndyuūs ní 'tíícā ntúūⁿ nanááⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ.

²²Maaⁿ ní dicho'ó 'nu taama hermano yeⁿ'e yú ndúúcū Tito miiⁿ. Ní 'āā diíⁿ 'nū probar hermano miiⁿ n'deee n'dáí naaⁿ ni ch'iⁿ'í saⁿ'ā miiⁿ n'deee n'dáí naaⁿ chi neⁿ'e sa nginnee sa nús'uu. Maaⁿ ní saⁿ'a miiⁿ neené neⁿ'e sa nginnee sa ndís'tiī ti vee 'viich'eetiinūuⁿ ca veⁿ'é 'nū ndúúcū ndís'tiī. ²³Ní ndúúti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ítiinguuneéⁿ yā yeⁿ'e saⁿ'ā Tito miiⁿ tuu'mi ní ndís'tiī caa" má" nī chi sa" a miiⁿ compañero veⁿ'é. Ní diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ dáámá nduucú ní diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ chí dichíí'vē ndís'tiī. O nduuti chi itiinguuneéⁿ yā yeⁿ'e taná" a hermanos chi dicho'ó tuu'mi ní ndís'tiī caa" ma nī chi 'ii" yā ye"'ē nducyaaca yaācū s'ee" dichó'o yā hermanos s'eeⁿ. Ní hermanos ní dich'eeté cá vā Cristo yeⁿ'ē yú. ²⁴Ca'á nī ofrenda yeⁿ'é nī ní 'tíícā cuuvi deenú 'ii" 'yā" ye" 'e yaacu s'ee" chi dine"'é nī hermanos chi dicho'ó. Ndís'tiī ní 'cuun'min nī nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ cáávā ofrenda yeⁿ'é nī chi cuaacu niiⁿnyúⁿ neⁿ'é nī hermanos. Ní nús'uu deenú 'nū chi can'á nī diín nī 'tíícā. Ní yeenú 'nū cucáávā ndís'tiī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi deenú yā chiiⁿ chi ngaⁿ'á yeⁿ'e nī ní cuaacu.

Ofrenda cáávā hermanos yen'e yú

Mdís'tiī hermanos yen'é nguéé canee chi dinguún yen'ē ndís'tiī yen'e ofrenda chi nga'a nī hermanos chi i'téenu yā Jesucristo yen'ē yú.

2'Úú tuumicadiinúún chi ndís'tiī

ne"é nī cunneé nī hermanos. Ní veenú cucáávā ndís'tiī taachi 'úú yaa'ví 'iin'yān yen'e yán'āa yen'ē Macedonia yeⁿ'ē ndís'tiī chi snée nī na yá" a Acaya táácā idií nī. Ní 'úú yaa'ví 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi ndís'tiī canee yaaⁿ nī ndii nduuyu chi chó'ōo chi nginneé nī hermanos ye"'ē yú. Ní maa" ní n'deee 'náá" hermanos yen'e yán'āa Macedonia neⁿ'é yā nginneé yā hermanos cáávā chi ndís'tiī can'á nī chi ca'a nī ofrenda yeⁿ'é nī. ³Ni cáávā chuū dicho'ó Tito ndúúcū 'uuvi hermanos. Ní nguéé cúúví chó o 'áámá cosa chi nguéé cuaacu yeⁿ'é nī yeⁿ'ē chi 'úú yaa'ví 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e tan'dúúcā chi ndís'tiī n'daacā diín nī yen'ē ofrenda 'cūū. Ní ndís'tiī 'cuɛɛti yaáⁿ nī ofrenda yeⁿ'e nī chi cunneé nī hermanos. ⁴Nguέέ deenú nduuti chi na"'a 'ii"'yā" ye"'e yá"'āa Macedonia ca"'á yā nduucú. Ní taachi ndaá 'nū nanááⁿ ndís'tiī nguéé véé yaáⁿ nī ndúúcū ofrenda ye¹'é nī. Ní nús'uu cuuvi 'cuinaáⁿ 'nū ti yaa'ví 'nū hermanos ye"'ē yá"'āa Macedonia ti véé 'viich'eetíínuuⁿ ch'eete yeⁿ'é 'nū nduucú nī. Ní ndís'tiī cuuvi 'cuinaán nī dendú'ū. 5Ní caavā chíín 'úú nadīcadiinúún chi chiicá hermanos chi chīi yā vmnááⁿ vmnaaⁿ nanááⁿ ndís'tiī ní cunée yā nduucú nī. Ní 'íícú ndís'tiī ca'a nī ofrenda yeⁿ'e nī hermanos chi dicho'ó. Níícú cuuvi cunneé nī hermanos yeⁿ'e yán'āa Judea ndúúcū ofrenda yen'e nī, ofrenda miiⁿ chi ngaⁿ'a nī chi ca'a nī. 'Tíícā níícú 'cuɛɛti yaáⁿ nī ndúúcū ofrenda yeⁿ'e nī ní ch'iⁿ'í nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi cuaacu chi neⁿ'é nī ca'á nī ofrenda ye"'e nī. Ní nguéé a fuerza canéé chi ca'á nī ofrenda.

⁶Maaⁿ ní ndís'tiī ní n'gaacú nī yeⁿ'ē chuū chí caaⁿ'máⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ chi duu'vī cá ngīīnu yā cuta'á yā duū'vī ca cosecha ye"'é yā ní 'ii"'yā" chi n'deeé ca ngīīnu yā cuta'á yā n'deeé cá cosecha yeⁿ'é yā. ⁷Ca'áámá cá'áámá nī ca'á nī ofrenda yen'é nī tan'duucā chi nacádiinuuⁿ nī chi diín nī na staava yene nī. Nguéé ca'á nī nduuti chi nguéé neⁿ'e nī, ní nguéé a fuerza ca'a nī. Ndyuūs ne"'é yā 'ii"'yā" chi ca'a yā ofrenda yeⁿ'é yā tí yeenú yā chi ca'á yā. ⁸Ní Ndyuūs ní cuuví tée yā ndís'tiī n'deeé cá ye"'e nducué"'ē chi n'dai taavi ca. Ní 'tíícā ndís'tiī ní cuuví 'cuūndī necesidades yen'é nī. Ní cuuvi cunneé nī hermanos ndúúcū nducuéⁿ'ē necesidades veⁿ'é vā. ⁹Ní canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuáán vmnaan 'tííca:

Nduuti chí 'iin'yān ca'á yā n'deee cá yen'e 'iin'yān chi pobre yā; tuu'mi ní νεε ca yen'e maán yā chi cuuvi ca'á yā 'iin'yān ní 'áámá cāneé yā 'tíícā.

¹⁰Ni Ndyuūs chí nga'á yā ndaata chi 'iin'yān cuūnu yā ndaata miin, nga'a ntuúⁿ yā pan chi che'é yā. Maaⁿ ní Ndyuūs miiⁿ tée yā ndaata ndís'tiī nducué" e chi cuūnu nī. Ní diíⁿ yā chi véé ca cosecha yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā chi diíⁿ nī. ¹¹'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī cuuvi cuta'á nī ve"'e nducué"'ē vaadī 'cuiica ní 'íícú cuuvi ca'a cá nī ofrenda yeⁿ'e nī. Ní cucáávā nús'uu, ca'a yā ofrenda yeⁿ'é nī hermanos, tuu'mi ní hermanos ngan'á yā: Ndyuūs nadíí'vε n'diī cáávā ofrenda miiⁿ. ¹²Ní ndúúcū ofrenda yeⁿ'e nī chi ca'a nī nguéé damāāⁿ ca'á nī ti vέέ yeⁿ'ē hermanos naati diíⁿ nī

chi hermanos ca'a yā n'deeé cá gracias Ndyuūs. ¹³Ní 'íícú hermanos dich'eeté yā Ndyuūs nduuti chi ndís'tiī ch'in'í nī hermanos chi i'téénu nī nduudu cuaacu ven'e Cristo. 'Tiicá ntúūⁿ hermanos dich'eeté vā Ndvuūs ti ndís'tiī ca'a cá nī ofrenda yen'é nī cáávā hermanos miiⁿ ní caavā tanáⁿ'ā hermanos. 14'Tiicá ntúūⁿ hermanos ngaⁿ'angua'á yā caavā ndís'tiī. Ní dine" e cá yā ndís' tiī. 'Tíícā dií" yā ti Ndyuūs s'neéⁿ yā na staava yeⁿ'é nī chi ndís'tiī diín nī cosa chi n'daacā. ¹⁵Maaⁿ ní ca'a yú gracias Ndyuūs ti tee yā s'uuúⁿ nducuéⁿ'ē chi vaadī n'dai ca yeⁿ'e yā chi ch'ɛɛtɛ taavi cá chi nguéé cuuvi caa" ma" yú ye" e nducué"'ē.

Pablo caaⁿ'máⁿ yā chi cuaacu chi apóstol yā yeⁿ'e Señor Jesucristo

'Úú Pablo di'cuiitú ndís'tiī chuū. 'Úú ní ndiicuún ní vέε cá paciencia yeⁿ'é ní tan'dúúcā Cristo nga"'a yā, 'tíícā nga"'á. 'Ii"'yā" ngaⁿ'a yā yeⁿ'e 'úú chi 'úú 'aama saⁿ'ā ndiiciji taachi caneé ndijijcij ndís'tiī ní naati nguéé caneé nduucú ndís'tiī tuu'mi ní cheechí vaa'ví ndís'tiī. ²'Úú di'cuíitú ndís'tiī chi diiⁿ n'daacá nī ti taachi ndaá. n'diichí ndís'tiī nguéé canee chi caa"má" nduudu cheechi ndúúcū ndís'tiī. Náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní ngaⁿ'á yā yeⁿ'é 'nū chi nús'uu diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs tan'dúúca chi neⁿ'é 'nū dií¹¹ 'nū. 'Úú νεε yaá¹ chi nandaācá 'iin'yān s'een ní caan'man taáⁿ nduucú yā. ³Cuaacu chi neⁿ'e chi nús'uu ní 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū nús'uu diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Ndvuūs. Nguéé diín 'nū ntiinnyun

403 2 CORINTIOS 10

cucáávā chi véé chi cuuvi yeⁿ'é 'nū na i"'vee"dí 'cūū tan'dúúcā chi dii" taná" 'ā 'ii" 'yā" ye" 'ē i" 'yee" dí 'cūū chi nguéé i'téénu yā Cristo. 4 Caati ntiinnyu chi dií 'nū nguéé dií 'nū ndúúcū vaadī deenu ye"'e i"'yee"dí 'cūū tí diíⁿ 'nū ndúúcū poder yeⁿ'é Ndyuūs. Ní Ndyuūs nginneé yā s'uuúⁿ chi cuuvi dituūví 'nū dendu'ū chi yeⁿ'e enemigo yeⁿ'é 'nū chi yááⁿn'guiinūuⁿ miiⁿ. ⁵'Tíícā chuū cuuvi diín 'nū. Dituuví 'nū nducuén'ē vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi contra ye"'é Ndyuūs. Ní 'íícu 'ii"'yā" cuuví nadacadíínúúⁿ yā yeⁿ'e Cristo ní cuuví cu'téénu yā yeⁿ'e yā. ⁶Maaⁿ ní taachi ndís'tiī n'giindiveéⁿ nī nduudu chí nga" á tuu mi ní nús uu canee yaáⁿ 'nū chi diíⁿ 'nū castigar nducyáácá nī chi nguéé n'giindiveéⁿ nī nduudu chi ngaⁿ'á.

⁷Ndís'tiī ní n'diichí nī dendu'u chi véé tan'duucā chi cánéé. Ní ndúútí chi 'áámá yā yen'e ndís'tiī deenú yā chi seguro chi yen'e Cristo 'iin'yan miiⁿ, tuu'mí canee cúúⁿmíⁿ yā chi nadacadíínuuⁿ yā chi nús'uū ntúūⁿ ní yeⁿ'e Cristo nús'uu. Tan'dúúca yā 'tiicá ntúūⁿ nús'uu. ⁸'Áárá chi 'úú Pablo ngaⁿ'á chi 'úú ch'ɛɛtɛ́ 'úú na ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo nguéé 'cuinaán cáávā chi caan'mán 'túúcā. Deenú 'nū chi Señor yen'ē yú tée yā nús'uu ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ 'nū ndúúcū poder ye"'é yā ti ndís'tiī cuuvi cu'téénu ca nī Ndyuūs, ní nguéé cáávā chi diín chi nguéé i'téénu nī Ndyuūs. 9'Úú nguéé neⁿ'é chi ndís'tiī nadacadíínuun nī chi dinguúⁿ carta yeⁿ'é nī cucaavā chi candií ndís'tiī chí 'va'á nī. ¹⁰'Iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chi cartas yeⁿ'é chí nguúⁿ ní neené ditiīnu nduudu yeⁿ'é ní

taachi caneé nanááⁿ ndís'tiī ní 'úú ní duūvā 'úú. Ní nduudu chi ngaⁿ'á ní nguéé de'ē véé yeⁿ'ē. ¹¹Neⁿ'é chi 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a yā 'túúcā yeⁿ'é, cadíínuuⁿ yā chuū. 'Túúcā tan'dúúcā chi dinguuⁿ 'nū na cartas ti ya'ai caneé 'nū yeⁿ'e nī, 'tiicá ntúūⁿ taachi ndaá 'nū nanááⁿ ndís'tiī ngaⁿ'á 'nū ndúúcu yā ní dáámá diíⁿ 'nū ndúúcu yā.

12 Nguéé caaⁿ'máⁿ 'nū chi nduuvidaamá 'nū ndúúcū tanán'a yā chi ngaⁿ'á yā chi maáⁿ yā ní n'geeté yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'á yā tan'dúúcā chi tonto yā tí dicaadi maán yā ndúúcū 'áámá yā táámá yā hermanos. ¹³Nús'uu ní nguεε caaⁿ'máⁿ 'nū yeⁿ'e ndúcuéⁿ'e chi n'geete chi nguéé candeé 'nū cuidado yeⁿ'ē. Ndyuūs ch'iⁿ'í yā nús'uu naachi cuuvi cuchiicá 'nū ní diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā. Ní ch'iⁿ'í yā chi nús'uu cho'ó 'nū nanááⁿ ndís'tiī chi snéé na yáāⁿ Corinto. 14 Cáávā chuū ní deenú 'nū chi nguéé cue"'é 'nū mar 'áámá yá"'āa nduuti chi Ndyuūs nguéé ch'in'í yā nús'uu chi caⁿ'á 'nū miiⁿya. Ní cáávā chuū ndaá 'nū nanáán ndís'tiī ní candeé 'nū nduudu cuaacu chi nduudu ngai yeⁿ'ē Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. ¹⁵Nguéé ngaⁿ'á 'nū chi n'geete ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e táámá yā tan'dúúcā chi nús'uu diín 'nū ntiinnyu ven'é yā. Dámaāⁿ ngaⁿ'á 'nū yeⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ chi diín 'nū. Cunee ngiinú 'nū chi ndís'tiī cu'téénu cá nī ní nús'uu cuuvi diiⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ chi más cā ch'eete ca nguaaⁿ ndís'tiī, naati dámaāⁿ diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ naachi Ndyuūs ch'in'í yā nús'uu chi diín 'nū. ¹⁶Cuayiivi miiⁿ ní neⁿ'é 'nū caⁿ'á 'nū táámá cuaaⁿ chí táámá lado

yeⁿ'ē ndís'tiī chi cuuvi caaⁿ'máⁿ 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní nguéé cánéé chí caaⁿ'máⁿ yeⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e táámá yā tan'dúúcā chi nús'uu diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā.

¹⁷ Ní nduuti chí 'áámá 'iin'yān nen'é yā caan'mán yā yen'e cosa chi ch'εετε ca tuu'mi ní canee chi caan'mán yā chi Ndyuūs diín yā chiin chi ch'εετε ca. ¹⁸ Nduuti chi Ndyuūs deenu yā chi 'áámá 'iin'yān ní n'daacā idiín yā tuu'mi ní cuaacu. Nduuti chi maán yā ngan'a yā chi n'daacā chi diín yā tuu'mi ní ċdu'ū deenu chí cuaacu?

Pablo ndúúcū 'iin'yān chi ngan'á chi apóstoles 'iin'yān ní nguέε cuaacu

Neⁿ'é chi ndís'tiī cuchέε nī ye"'é 'aara chí nadacadiinúú" nī veⁿ'é chi duuchi ngaⁿ'á nduucú nī. ²Caati 'úú ní neⁿ'é ndís'tiī tan'duucā chi Ndyuūs neⁿ'é yā ndís'tiī. Ní 'úú ngaⁿ'á ngīi ndis'tiī chi yeⁿ'e Jesucristo yeⁿ'ē yú chi ndís'tiī caⁿ'á nī lado yeⁿ'é Cristo. Ní neⁿ'é chi ndís'tiī cunée nī nanáán Ndvuūs. Ní tan'dúúcā 'áámá n'daataá chí cuíínú chi can'a 'caandavaacu tá ndúúcū 'áámá san'á nuūn. 'Tíícā ndís'tiī nanáán Ndvuūs. 3Ní 'úú 'va'á cáávā ndis'tiī. Caati tan'dúúcā chí 'áámá cúú chinnche'éí tī tán'ā Eva ndúúcū nduudu yaadi yeⁿ'é tī chi nduudu yeⁿ'e yááⁿn'guiinuūⁿ, 'tiicá ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ cannche'éí yā ndís'tiī níícú divíi yā vaadi cadiinúun yen'é nī ní nguéé dine"é nī Jesucristo ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é nī. ⁴Caati ndís'tiī ca'á nī lugar 'āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí caaⁿ'máⁿ yā nduudu chí n̄'dáán yen'e Jesucristo yen'e yú nguέε tan'dúúcā nduudu cuaacu chi can'a 'nū nanáán ndís'tiī. Ní ndís'tiī ní

n'giindiveéⁿ nī yeⁿ'ē taama espíritu chi n'dááⁿ ní nguéé n'giindiveéⁿ nī veⁿ'e Espíritu N'dai veⁿ'e Ndvuūs chi sta'á nī ye"'e Ndyuūs taachi nga"'a 'nū nduudu cuaacu nanáá" ndís'tiī. Ní ch'iindivéeⁿ nī nduudu chi n'dáán chi ngan'á yā yen'e chí nadinguán'ai yā. Nguéé tan'dúúcā nduudu cuaacu chi nús'uu can'á 'nū nguaaⁿ ndís'tiī. Ní yeenú nī yeⁿ'ē chuū. 5'Úú nadacadiinúúⁿ chi nguéé n'geete ca tanán'ā 'iin'yān chi ngan'á yā chi apóstoles naati nguεε 'tíícā. N'dááⁿ yā nduudu yeⁿ'e Cristo ní ndís'tiī cu'teenú nī yen'e yā. 6'Áárá chi nguee can'á nduudu cuaacu veⁿ'e Cristo ndúúcū nduudu deenu ca, deenú ca veⁿ'ē nduudu chi ngaⁿ'á. 'Tííca ch'iⁿ'í 'nū ndís'tiī veⁿ'ē nducuéⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ 'nū nguááⁿ ndis'tiī.

⁷O nguéé n'daacā diíⁿ chi ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo nanááⁿ ndís'tiī ní nguéé nadíí've nī 'úú caavā ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ. Nguéé nadicádiinúúⁿ veⁿ'ē maáⁿ naati neⁿ'é chi ndís'tiī cuuvi n'gɛɛté nī. ⁸'Úú ní nguéé chita'á tuumi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tanáⁿ'ā yaacū cucáávā chi cuuvi diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Cristo nguaaⁿ ndís'tiī. ⁹Ní neⁿ'e chi caneé ndúúcū ndís'tiī ní véé necesidades ye"'é tuu'mi ní hermanos ye"'e yú ndaá yā yeⁿ'e yáⁿ'āa Macedonia ní tee yā 'úú chiiⁿ chi nguεε νεε yeⁿ'é. 'Tíícā nguéé di'vaachí mar 'áámá ndís'tiī caavā necesidades yeⁿ'é ní nguéé ndaá di'vaachí ndís'tiī tiempo chi cuchiī. ¹⁰Neené seguro chi nduudu cuaacu veⁿ'e Cristo canee nduucú. Ní 'íícú mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi diíⁿ yā chi nguεε cuuvi caa"má" nduudu cuaacu mii" na

405 2 CORINTIOS 11

núúnmán yána Acaya caati nguéé sta'á tuumī cáávā ntiinnyun chi diín.

11 ¿De'ē cáávā chi caanmán 'túúcā? ¿'Áá cáávā chi nguéé nené ndís'tiī? Nguéé 'tíícā. Ndyuūs deenú yā chi neené nen'é ndís'tiī.

¹²Ní ntiiⁿnyúⁿ chi diíⁿ canéé chí diín naati nguéé cuta'á tuu'mi yen'e ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ. Ní 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e caaⁿ'máⁿ yā chi ntiiⁿnyuⁿ ye"'é yā chí dáámá ndúúcū ntii"nyu" chi diíⁿ 'nū nguéé lugar chi cuuví caa"má" yā chi 'tíícā ti sta'á yā tuumi yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ yā. 13'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguέέ apóstoles yeⁿ'e Cristo ti apóstoles chi falso yā. Ní nginnche'éí yā 'iin'yān ní diín yā tan'dúúcā chi maáⁿ yā apóstoles yeⁿ'e Jesucristo chi candεέ yā nduudu yeⁿ'é Cristo. ¹⁴Ní nguéé nadacadíínuuⁿ yú yeⁿ'ē chi νεε ca apóstoles chi falso yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Maaⁿ yááⁿn'guiinūuⁿ mííⁿ ní diiⁿ sa chi maāⁿ sa ní tan'dúúcā 'áámá ángel yeⁿ'e Ndyuūs. 'Tíícā diiⁿ sa. 15 Cáávā chuū ní nguéé cosa chi ch'eete chi 'iin'yān diín yā ntiinnyun yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ tan'dúúcā chi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Taachí 'cuiinu in'yeendí 'cuū can'á yā cuta'a yā chi cuuvi ye"'é yā.

Pablo nééné ch'eenú yā chii cáávā chi apóstol yeⁿ'e Jesucristo

16 Maaⁿ ní taama vmnéⁿ'ēe neⁿ'é caaⁿ'máⁿ ndúúcū ndís'tiī ní nguếể nadacadíínuuⁿ nī chi 'úú ngaⁿ'á tan'dúúcā chi 'aama chi loco yā, ti ngaⁿ'á chi ch'εετέ maáⁿ. Ní 'aara chi nadacadíínuuⁿ nī yeⁿ'é 'tíícā, ¿'áá 'tíícā 'caandiveéⁿ nī yeⁿ'é?

17 'Úú nguếể caⁿ'á chuū chi Señor Jesucristo yeⁿ'e yú yaa'ví yā 'úú chi

ca"'á 'tíícā. Caati ca"'á tan'dúúcā 'aama chi loco 'tíícā can'á. Ní 'íícú māan cuuvi caanmán chi dicheeté 'úú. ¹⁸Ní n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā yeⁿ'ē maáⁿ yā chi ch'ɛɛtɛ yā cucáávā chiiⁿ chi diíⁿ yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní maaⁿ ní 'úú ntúūⁿ ngaⁿ'á chi 'úú ní ch'eeté maáⁿ. 19 Ní ndís'tiī ní nadacadíínuun nī chi deenu cá nī ní chichεέ nī yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā chi maáⁿ yā ch'eeté yā tan'dúúcā chi loco yā, ní yeenú yā. ²⁰Ní chichεέ nī yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'iindiveéⁿ nī yeⁿ'e yā ní diíⁿ nī tan'dúúcā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'á yā chi a fuerza diín nī. Ní tan'dúúcā chi s'neéⁿ yā 'áámá trampa 'tííca diíⁿ yā ndúúcū ndís'tiī. Ní n'diichí yā ndís'tiī tan'dúúcā 'iin'yān chí nguéé du'ū vee 'tíícā ndís'tiī. Ni caaⁿ'máⁿ yā chi ch'ɛɛtɛ maáⁿ yā. Ní ch'eⁿ'é yā naaⁿ nī. Ní cuchέε nī yeⁿ'e nducuéⁿ'ē. ²¹Nús'uu nguéé cuuvi diín 'nū ndúúcu nī 'tíícā 'aara chi nadacadiinúúⁿ nī chi n'daacā diíⁿ vā ndúúcu nī 'tíícā. Maaⁿ ní 'áárá chí 'cuinaán yen'ē chi caan'mán, 'tíícā caa" má". Nús uu dií 'nū chi duūva 'nū ní 'iicu cuuvi diín 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é 'nū. Maaⁿ ní caaⁿ'máⁿ tan'dúúcā chi loco 'úú. Ní 'úú ní caa"má" chi ch'eete maá" ye"e ntiiⁿnyuⁿ chí diíⁿ tan'dúúcā chi taná" 'a 'ii" 'yā" chí nga" a yā chi ch'eeté yā maán yā cáávā ntiinnyun chi diíⁿ yā. ²² ¿'Áá 'iiⁿ'yāⁿ hebreos 'iin'yān s'een? 'Tiicá ntúūn 'úú. ¿'Áá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e ndaata Israel? 'Tiicá ntúūⁿ 'úú. ¿'Áá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e ndaataá Abraham? 'Tiicá ntúūⁿ 'úú. ²³ ¿'Áá 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo? Deenú chi caaⁿ'máⁿ tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi

loco yā taachi caa"má" 'tiicā. 'Úú idiíⁿ más ca ntiiⁿnyúⁿ yeⁿ'e Cristo nguéé ti 'iin'yān s'een. Ní canéé taavi yaātū na cuerpo ye"'é chi ch'e"'é yā 'úú. Neené n'deee cuuví cheⁿ'é vácūū. Ní neené n'deee cuūví chí 'āā cháā 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú. ²⁴Ní cho'ó nyuⁿ'u cuuvi chi 'iin'yān Israel s'een ch'en'é yā ndiicu ndíítii"nyu" cuūu" vuelta 'úú ndúúcū cuarta. ²⁵Ní cho'ó 'iīnū tiempo chi ch'eⁿ'é yā 'uu ndúúcū nduucu. Ní 'áámá cuuvi nūuⁿ chíítuú vā 'úú. Ní cho'ó 'iinū cuuvi chi cheechi barco naachi cueⁿ'é na nuūnnīn'yán'ā. Ni 'áámá vmnén'ēe cánéé nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā núúⁿmáⁿ yaaⁿ núúⁿmáⁿ nguuvi. ²⁶N'deee n'dáí cuūví cachiīcá ní n'diichi peligros yeⁿ'é, peligros yeⁿ'e yíícú, ndúúcū peligros cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chí duucu yā, ndúúcū peligros nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ yeⁿ'é ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e táámá yáāⁿ, ndúúcū peligros taachi cánéé ná váāⁿ n'geete, ní taachi caneé na yán'āa cuūnmán naachi nguéé ch'eetinéé 'iin'yān, ní taachí cachiicá na barco vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Ní chó'oo peligros yeⁿ'é taachi canéé nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a yā chi hermanos yeⁿ'e 'nū ní nguéé 'tííca yā. 27 'Úú diín ntiinnyun chi nééné díítūu ndúúcū vaadī 'caa'va ní chicuūnū 'úú. Ní n'deee taaví nguiīnū nguéé chiī cyaadú, ní cho'ōo n'deee taaví cuuvi chi ch'eenú chiī ti 'āā ntéé che'é ní 'āā ntéé chi'í nuūⁿnīⁿ va. Ní 'āā 'iiche yeⁿ'é ní nguéé catecaí.

²⁸Ní 'āā vi'í cā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chuū chi chó'ōo na cuerpo yeⁿ'é, νεε más cā dendu'ū ti nguuvi nguuvi candεέ cuidado yeⁿ'é nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducyáácá yaācū. ²⁹Ní

nduuti chí 'áámá 'iin'yān duūvá yā ní 'úú ntúūn diín tan'dúúcā chi duūva 'úú. Ni nduuti chi 'áámá 'iin'yān diín yā chi taama 'iin'yān dinuunndí yā, 'úú ntúūⁿ n'geenú ngii ní 'cuináaⁿ 'úú, ní nduuvi taáⁿ. ³⁰Maaⁿ ní nduuti chi canéé chi dich'eeté yen'e maán, tuu'mí dich'ɛɛté yen'ē maán yen'e nducuéⁿ'ē chi chó'ōo yeⁿ'é níícu 'cuuⁿ'míⁿ ti duūva 'úú. ³¹Dendyuūs chi Chiidá Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú ní n'dai taavi cá yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ndyuūs ní deenú yā chi nguéé ngaⁿ'á nduudu yaadi. ³²Chó'ōo chi taachí caneé na yáāⁿ Damasco chi gobernador chi maaⁿ poder yeⁿ'e rey Aretas, gobernador miiⁿ s'neeⁿ vā soldados na cheendi va'aī s'eeⁿ chi n'geete yeⁿ'ē yáāⁿ Damasco miiⁿ caati neⁿ'e sa cuta'a sa 'úú ní candεε sa 'úú chi preso 'úú. ³³Naati hermanos yeⁿ'ē yú s'nuúⁿ yā 'úú cheeti 'áámá 'cuéétēe ch'eete ní dicua'áí vā 'úú na 'áámá ventana yeⁿ'e nchε̄εtī yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní 'tíícā ca'áí na ta'a soldado s'eeⁿ caati váan miin ní nuuman ndiivi canéé ncheētī chí yaacū tan'dúúcā coral.

Visión yeⁿ'e Pablo ndúúcū chi n'diichí yā

12 Cuaacu nííⁿnyúⁿ chi nguεε de'Ē νεε n'daacá chi caaⁿ'máⁿ yeⁿ'ē 'úú maáⁿ chi 'úú ch'εετέ 'úú. N'dáaca ca chi 'úú caaⁿ'máⁿ yeⁿ'e n'deee nááⁿ chi canéé chi snaáⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo ní yeⁿ'e chi canúúⁿ n'de'ei chi n'giⁿ'í yā 'úú. ²Cuayiivi chi i'teenú Cristo chó'ōo ndiichi cúūⁿ nduuyúū chí n'diichí 'áámá visión tan'dúúcā chi ch'iinú. Ní 'aama 'iin'yāⁿ candɛ́ɛ yā 'úú ndii va'āī chɛɛti nguuvi. Nguɛ́ɛ́ deenú

407 2 CORINTIOS 12

nduuti chi candεε yā cuerpo yeⁿ'é o nguéé. Dámaan Ndyuūs deenú yā chuū. ³Naati chíí ní nguεε deenú nduuti chi cueⁿ'é ndúúcū cuerpo ye"'é o nguéé ndúúcū cuerpo yeⁿ'é naati dámaāⁿ Ndyuūs deenú vā táácā cue"'é. 4'Úú deenú chi candέε yā 'úú ní cueⁿ'é ndii paraíso chi va'ai cheeti nguuvi. Ní 'úú n'giindiveéⁿ nduudu chi nguéé tan'duucā nduudu yen'e 'iin'yān yen'e i"yee"dí 'cūū ti ye" 'e Ndyuūs. Nguéé vέέ permiso chi cuuvi caaⁿ'máⁿ yeⁿ'ē chi n'giindiveéⁿ. ⁵'Úú cuuvi caa" má" chi 'úú ní ch'eete maá" ye"'ē chi Ndyuūs dií" yā nduucú. 'Úú nguéé caaⁿ'máⁿ yeⁿ'e maáⁿ chi ch'eeté maán. Dámaān caan mán chi duūvā 'úú. 6'Áárá chi caan'mán chi 'úú ch'eeté maáⁿ nguéé caaⁿ'máⁿ tan'dúúcā chi zonzo 'úú ti caan'mán nduudu cuaacu yen'é naati nguéé caaⁿ'máⁿ 'tíícā ti nguéé neⁿ'é chi mar 'áámá 'iin'yān nadacadíínuun yā chi 'úú ch'ɛɛtɛ ca 'úú. Neⁿ'é chi 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nadacadíínuuⁿ yā yeⁿ'e 'úú tan'dúúcā chi n'diichí yā 'úú, ní n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é.

⁷Chuū chi Cristo ch'in'í yā 'uú ní 'áámá visión chi ch'ɛɛtɛ ni dɛɛvɛ taavi ca. Ní Cristo tee yā 'uú 'áámá ya'ai na cuerpo yen'é chi 'áámá canéé ní tan'duúcā chi 'áámá yáán chi cata'āī na cuerpo yen'é. Ní chiī tan'duúcā chi yáán'guiinūun s'neen sa yáán miin chi nen'e sa chí 'cueenu cuuvi. Ní Ndyuūs tee yā permiso chi 'uú canee nduúcū dolor miin cáávā chi nguéé cuuvi caan'mán yen'e maán chi ch'ɛɛté 'uú. ⁸Ní 'iīnū cuuvi chiicá Señor Jesucristo yen'ē yú chi divíi yā vaadī ya'áí 'cūū yen'é.
⁹Naati Señor yen'e yú ngan'á yā ngii

yā 'úú 'tíícā: Vaadī neⁿ'e yeⁿ'é ní tūneeⁿ di ní nguέέ más ca neⁿ'e nī ti chuū. Ní poder ye"'é chuū chi n'gi"'i cá taachí 'iiⁿ'yāⁿ chi duūva cuerpo ye"'é yā. Maa" ní cucáávā chi yaa'ví Señor 'úú 'túúcā, 'úú yeenú ti 'úú duūvā 'úú ti Cristo cuuvi 'cuun'mín yā poder yeⁿ'é yā ti canée yā na cuerpo yeⁿ'é. ¹⁰Cáávā chuū ní yeenú ti duūvá. Ní yeenú 'aara chi 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a taaⁿ yā yeⁿ'é, ní nguéé vέέ necesidades yeⁿ'é, ní 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā chi n'geenú ngiī. Ní yeⁿ'e dendú'ū díítūu chi cho'ōo ye"'é ní n'geenú ngiī nducué" ē chuū cáávā Cristo. 'Tííca rā va. Taachi duūvā cuerpo ye"'é tuu'mi ní más ca ditiīnu 'úú.

Pablo nadacadiinuuⁿ cá yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaacū yeⁿ'e yáāⁿ Corinto

¹¹'Úú deenú chi ngaⁿ'á tan'dúúcā chi loco 'úú taachi nga"'á ye"'ē maáⁿ naati ndís'tiī diíⁿ nī chi a fuerza canee chi caaⁿ'máⁿ yeⁿ'e maáⁿ ti ndís'tiī nguee ngaⁿ'á nī yeⁿ'é 'túúcā. N'daacā ca chi ndís'tiī caaⁿ'maⁿ n'dááca nī yeⁿ'é. 'Úú nguéé duu'ví 'úú yen'ē tanán'ā 'iin'yān chi ngaⁿ'á yā chi apóstoles ní nguéé 'tíícā 'aara chi 'úú nguéé de'ē vee 'úú. 12 Ní taachi canéé nduucú nī ch'in'í ndís'tiī chi cuaacu chi 'úú 'áámá apóstol yeⁿ'e Jesucristo 'úú ndúúcū vaadī n'giinu ch'eete chi diíⁿ ní ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ ch'eete chi diíⁿ ní nduūcū vaadī n'giinu n'dai chi diín. 13 De'ē vee chi nguéé diín ndúúcu ndis'tiī taachi caneé ndúúcu nī tan'dúúcā chi diín ndúúcū nducyaaca 'iin'yān yen'ē tanán'ā yaācū. 'Āā daamá nūuⁿ idiíⁿ nduucú nī. Deenú chi nguéé ngiicá ndís'tiī chi cunneé nī 'úú caavā necesidades

yeⁿ'é. Maaⁿ ní nadich'εεcú nī yeⁿ'é caavā falta 'cūū ti nguέέ diiⁿ daamá ndúúcu nī.

¹⁴Maaⁿ ní vee yaáⁿ chi ndaá nanáán ndís'tiī ndiichi ndii 'íínú cuuvi, ní taachi ndaá nguéé di'vaachí ndís'tiī. Ní nguéé neⁿ'é de'ē vέέ yeⁿ'e nī chi maáⁿ nī in'nuúⁿ nī naati 'úú ne" 'é ndís' tiī. Deenu yú chi 'iiⁿ'yāⁿ chi chiidá yā canéé chí in'nuún yā necesidades yen'ē daiyá yā, nguéé ti daiyá yā in'nuúⁿ yā necesidades yeⁿ'ē chiidá yā. ¹⁵Ni 'úú diíⁿ gastar tuūmī yeⁿ'é chi diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ cáávā ndís'tiī ní ndíí chi cuūnū 'úú cáávā almas yen'e nī níícú 'cueetinéé n'daacá nī. 'Áárá chí neⁿ'e cá ndís'tiī ní nguéé ti ndís'tiī neⁿ'é nī 'úú.

¹⁶Ní 'áárá chi 'úú nginneé ndís'tiī, náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ nguaaⁿ ndís'tiī chi deenú yā chi nguéé sta'á tuumi yeⁿ'é nī, nga"'á yā chi 'úú nginnche'éí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁷ ¿'Áá nginnche'éí ndís'tiī cucáávā 'iin'yān s'een chi dicho'ó nanáán ndís'tii? Nguee 'tíícā. ¹⁸'Úú chiicá saⁿ'ā Tito chi naⁿ'á yā. Ní dicho'ó Tito ndúúcū táámá hermano yeⁿ'e yú nanááⁿ ndís'tiī. ¿'Áá cuaacu chi Tito miiⁿ chinnche'éí yā ndís'tiī? Nguee 'tíícā. O ¿'áá cuaacu chi 'úú ndúúcū 'iin'yān miiⁿ nguéé diíⁿ 'nū dáámá ntiiⁿnyuⁿ nguaaⁿ ndís'tiī ní nguéé ndúúcū dáámá sentido yeⁿ'é 'nū? Nguεε 'tíícā.

¹⁹ Maaⁿ ní ndis'tiī, ¿'áá nadacadiinuuⁿ nī chi ngaⁿ'a 'nū chi chííⁿ chi diíⁿ 'nū ní cuaacu caatí chi idiíⁿ 'nū defender ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é 'nū? Nguếé 'tíícā. Ngaⁿ'á 'nū nanááⁿ Ndyuūs nduudú 'cūū cáávā chi nús'uu ní yeⁿ'é Jesucristo. Ní

nducué" e chi dií" 'nū, dií" 'nū ti ndís'tiī hermanos chi neⁿ'é 'nū cuuvi cu'téénu cá nī Ndyuūs. 20 Ni 'úú ni 'va'á ti taachi ndaá nanááⁿ ndís'tiī 'úú nguéé nndaācá chi ndís'tiī diíⁿ nī tan'dúúcā chi 'úú neⁿ'é chi diíⁿ nī. Ní ndís'tiī nguéé nndaāca nī 'úú tan'dúúcā chi neⁿ'é nī chi 'úú idiíⁿ tí canéé chi 'caa'vá ndúúcū ndís'tiī. Ní nndaācá ndis'tiī tan'dúúcā chi nguéé canéé chi 'cuɛɛtineé nī. Ní nndaācá chi véé nguaaⁿ ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ chi n'geecu cheendí yā, ndúúcū 'iin'yān chi neⁿ'é yā cosas tan'dúúcā chi véé yeⁿ'e taama yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nduuvi taáⁿ yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí 'caa'vá yā ndúúcū táámá hermano ní maán yā divíi yā yen'é yā ti nen'é yā ngaⁿ'a yā chi ch'eete maáⁿ yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā contra yeⁿ'e taama yā. Ní 'iin'yān nééné nen'e caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'ē chí diiⁿ taama yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā chi maáⁿ yā ní ch'eeté yā, ní nguéé véé vaadī 'diīín nguaan ndís'tiī. 21 Ni 'va'á chí 'cuinaáⁿ nanááⁿ Ndvuūs cáávā ndís'tiī taachi ndaá nanáán ndís'tiī taama vmnéⁿ'ēe. Ní taachi caneé ndúúcu nī ngii ya'āī 'iinú yeⁿ'é 'yááⁿ ndís'tiī chi dinuuⁿndí nī ní nguéé nadaacadaamí nī yeⁿ'e nuuⁿndí nī chi diíⁿ nī yeⁿ'e chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e nī. Ní diíⁿ nī cosas chi nguεε n'daacā. Chíín ní diín nī chi sán'ā sta'a sa n'daataá veⁿ'e tááma saⁿ'ā.

> Pablo dingúūⁿ diitú yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Corinto ní ngaⁿ'á yā: N'dai ndís'tiī

Chuū ní ndii 'íínú cuuvi chi can'á ndaá nanáán ndís'tiī ní taachi ndaá nduuti chi 'iin'yān caan'man nuundi yen'ē

409 2 CORINTIOS 13

táámá 'iin'yān canéé chi véé 'uūvī o 'iinū testigo ndúúcu yā. Ní cunee n'daacā nduudu miin tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs. ²'Āā ngaⁿ'á cuááⁿ vmnaaⁿ taachi cānee nduucú nī ndúúcū 'iin'yān chi dinuuⁿndí yā ní ndúúcū nducyaacá nī. Maaⁿ ní chi canee ya'áí yeⁿ'ē ndís'tiī dinguún taama vmnén'ēe yeⁿ'e chúū tan'dúúcā chi ngaⁿ'á cuaaⁿ vmnaaⁿ nanááⁿ ndís'tiī. Taachi ndaá nanáán ndís'tii taama vmnén'ēe n'diichí nuuⁿndi yeⁿ'ē nducyaaca hermanos. ³Ní 'úú idiíⁿ ti ndís'tiī cadiinuuⁿ nī nduuti chi Cristo veⁿ'ē yú ch'in'í yā 'úú nduudu chi ngan'á o nguéé. Ní Cristo yeⁿ'e yú nguéé duūvā taachi diín yā tratar nduucú nī. Caⁿ'á yā ch'iⁿ'í yā chi dítiīnú yā nguéé ti ndis'tiī. 4Cuáácú chi 'iin'yān chi'nééⁿnga'á yā Cristo tan'dúúcā chi Cristo ní 'aama 'iin'yān chi duuvā, naati maaⁿ ní Cristo miiⁿ canduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā cucáávā poder yeⁿ'é Ndyuūs. 'Tiicá ntúūⁿ nús'uu ní yeⁿ'e Cristo. Nús'uu ní duūvá 'nū naati poder yeⁿ'e Ndyuūs canee ndúúcu 'nū. Ní cáávā chuū cuuví n'diichi 'nū nuuⁿndi yeⁿ'é nī ní dichíí've 'nū ndís'tiī.

⁵Maaⁿ ní ndís'tiī n'diichi maáⁿ nī nduuti chi ndís'tiī 'āā canee diitú nī ndúúcū chi i'téénu nī yeⁿ'ē Cristo. N'diichi maáⁿ nī chí cuaacu chi i'téénu nī. ¿'Áá nguéé déénú ndís'tiī nduuti chi Cristo canee nduucú nī o nguéé? Ní nduuti chi cuaacu chi nguéé i'téénu nī cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é nī tuu'mi ní nguéé yeⁿ'é Ndyuūs ndís'tiī. ⁶Neⁿ'é chi ndís'tiī cadiinúuⁿ nī chi nús'uu ní dichii'vé 'nū Ndyuūs ní ti yeⁿ'é Ndyuūs nús'uu. Nguéé falso 'nū. ⁷Maaⁿ ní ngaⁿ'angua'á 'nū

Ndyuūs caavā ndís'tiī chi ndís'tiī nguéé dinuundí nī yene mar 'áámá chi nguéé n'daacā. Neⁿ'é 'nū chi ndís'tiī ní diín nī nducuén'ē chi n'daacā. Nguéé ti cuuvi 'cuun'mín 'nū chi diín 'nū ntiinnyu chi n'daacā. 'Iiⁿ'vāⁿ ní cuuvi n'diichí vā ntiiⁿnyuⁿ ye"'é 'nū, ní caa"'má" yā chi nguéé n'daacā idiín 'nū. Dámaān nen'é 'nū chi ndís'tiī din'daacá nī. 8 Nús'uū ní nguéé de'ē vee diín 'nū chi contra yeⁿ'e nduudu cuaacú naati nducuéⁿ'ē chi diín 'nū ní yen'ē nduudu cuaacu miiⁿ. ⁹Cáávā chuū nús'uu ní veenú taaví 'nū taachi duūva 'nū ní taachi ndís'tiī ditiinú nī ndúúcū chi i'téénu nī. Ní ngaⁿ'angua'a cá 'nū ní ngiicá 'nū Ndvuūs chi ndís'tiī cuuvi dií¹ nī chi n'daacā n'dai ní 'cuɛɛtineé nī tan'dúúcā chi Jesucristo neⁿ'é yā chi diíⁿ nī. ¹⁰ Idingúuⁿ 'nū yeⁿ'e ndís'tiī vmnaaⁿ taachi 'āā cuéé ndaá 'nū nanáán ndís'tiī caati taachi ndáa 'nū nanááⁿ ndís'tiī nguéé cheechi caaⁿ'máⁿ ndúúcu nī cucáávā poder chi Señor Jesucristo tee yā 'úú. Ní Señor yeⁿ'ē yú tee yā poder 'úú caavā chi ndís'tiī ní cuuvi cu'téénu cá nī nguéé caava chi cuuvi ndái nī.

11 Maan ní 'cuiīnū carta yen'é. Ni na carta yen'é ní ngan'á ti n'dai taavi ndís'tiī ní diín nī chi 'cuɛɛtinéé n'daacá nī ndúúcū vaadī 'diīin na vida yen'e nī. Níícú cunée nī ndúúcū dáámá vaanicádiinūun yen'é nī ní Ndyuūs chi véé vaadī 'diiín yen'e yā ní dinén'e yā ndís'tiī Ndyuūs miin canee nduucú nī. 12 Ní nguaan maán nī diín nī saludar 'áámá nī ndúúcū taamá nī. Caan'mán nī chi n'dai hermano yen'é nī ní túú'ví nī cheendi hermano yen'é nī tan'dúúcā costumbre yen'é nī ti yen'é Ndyuūs ndís'tiī. 13 Nducyáácá 'iin'yān chi i'teenú

2 CORINTIOS 13 410

yā Jesucristo yeⁿ'e yú dichó'o yā saludos na carta 'cūū yeⁿ'é nī ní ngaⁿ'á yā: N'dai ndís'tiī.

¹⁴Ní neⁿ'é chi Señor Jesucristo tée yā ndís'tiī vaadī n'dai taavi yeⁿ'é yā. Ní vaadī neⁿ'e yeⁿ'é Ndyuūs ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs canéé nduucú nī. Chuū carta chi 'úú Pablo dinguúⁿ yeⁿ'e nī. 'Tíícā chii.

CARTA YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YÁⁿ'ĀA GALACIA

Pablo idinguúⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'á yā yaācū s'eeⁿ na yáⁿ'āa Galacia

'Úú Pablo 'úú ni 'úú 'áámá apóstol chi dichó'ó Ndyuūs. Mar 'áámá saⁿ'ā nguéé dichó'o sa 'úú chi 'úú ngaⁿ'á nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, ndíí nguéé ndúú ndeeve sá 'úú, ti Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo dichó'o yā 'úú. Ní Chiida yú nadacuéeⁿ yā Jesucristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²Nducyaaca vi'i yú s'tiī chi 'cuεεtinée yā yáāⁿ miiⁿ ndúúcū 'úú, idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e ndís'tiī chi i'téénu nī Jesucristo ní caⁿ'á nī yaācū s'eeⁿ na yaⁿ'āa Galacia. ³Neⁿ'é chi Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú tée yā s'uuúⁿ dendú'ū chi n'dai. Ní ndís'tiī canee nī ndúúcū vaadī 'diīi" chi Ndvuūs itée yā s'uuúⁿ. ⁴Jesucristo miiⁿ ca'a yā vida ye"'e maá" yā cucáávā nuu"ndi yeⁿ'e yú. Maaⁿ ní nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ yeⁿ'e dendu'ū chi nguέέ n'daacā chi véé in'yeendí 'cūū. 'Tíícā neⁿ'e Ndyuūs Chiida yú. ⁵Cueⁿ'e daāⁿmaⁿ canee Ndyuūs ndúúcū dεενε yeⁿ'é yā. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ canee chi dich'eete cá yā Ndyuūs chi deeve cuen'e daānman, 'Tíícā,

Nguếc véc táámá nduudu yeⁿ'e chi Cristo nanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ

⁶Neené nge'e yiinú chi ndís'tiī neené niiⁿnuúⁿ nūuⁿ idivíi nī yeⁿ'e Ndyuūs chi n'gaí yā ndís'tiī, ní yeⁿ'e cosas chi n'dai ca chi Cristo tee yā ndís'tiī. Ní n'giindiveéⁿ nī nduudu chi nguéé cuaacu yeⁿ'ē táámá 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a nduudu miiⁿ tan'dúúcā chi táámá evangelio. ⁷Cuaacu chí nguéé véé táámá evangelio chí nduudu yeⁿ'e Dendyuūs naati véé n'dúúví yā chi idi'vaachí yā ndís'tiī. Ní neⁿ'e yā n̄'daaⁿ yā evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'e Cristo. 8'Aara chi s'uuúⁿ o 'áámá ángel chi ndaa yeⁿ'e va'ai chēēti nguuvi ngaⁿ'a yā táámá evangelio chi n'daan nguéé tan'dúúcā chi caⁿ'a 'nū chii 'nū ndís'tiī, tuu'mi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuví yā condenado. ⁹'Āā caⁿ'á chuū maaⁿ ní neⁿ'é caaⁿ'maⁿ ntuúⁿ táámá vmné" 'ee: Nduuti chi 'áámá 'ii" 'yā" caaⁿ'maⁿ yā táámá evangelio chi nī'daan nguéé tan'dúúcā chi can'a 'nū chii 'nū ndís'tiī, tuu'mi ní 'iin'yān s'eeⁿ cuuvi yā condenado.

¹⁰Taachi ngaⁿ'á chuū, ¿dɛ'̄ɛ̄ inadacadíínuuⁿ nī nduucú? Nguéɛ́ neⁿ'é chi cunee yiinú nī yeⁿ'é caati GÁLATAS 1, 2 412

ne"é chi Ndyuūs cunee yiinú yā ye"é. O ¿'áá canee chi 'úú idií" chi cunee yíínūu sa"ā i"'yee"dí 'cūū? Nduuti chi 'úú idií" chii" ti inee yíínūu sa"ā i"'yee"dí 'cūū, tuu'mi ní nguéé idií" ntii"nyu" ye"'é Cristo.

Taacā chí chiī Pablo apóstol

11'Úú ngan'á cuaacu ní ngīi ndís'tiī hermanos yen'é. Nduudu ngai chi evangelio yen'ē Jesucristo chi 'úú ngan'á, nguéé yen'ē mar 'áámá san'ā yen'e in'yeendí 'cūū. 12 Ti 'úú nguéé sta'á nduudu miin yen'e san'ā, ndíí nguéé ndúú ch'eēén yen'ē mar 'áámá san'ā caati Jesucristo ch'in'i yā 'úú nduudu cuaacu yen'é yā.

¹³Ndís'tiī ch'iindiveéⁿ nī tan'dúúcā chi 'úú i'teenú tiempo chi chó'ōo ní caneé chεεchí na religión yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ judíos chi Israel. Ní deenú nī taacā chi diíⁿ. Ní diíⁿ chi dícaānú 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo ti ca"'á yā na yaācū ye"'é Ndyuūs. Ní diín chuū ti nen'é can'daá 'iin'yān s'eeⁿ yeⁿ'e nducyáácá yaācū yeⁿ'é Ndyuūs ti neⁿ'é di'cuiīnú 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁴Ní chi'teenú más ca yeⁿ'e religión yen'e 'iin'yān chi ndaata yeⁿ'e Israel s'eeⁿ nguaaⁿ nducyaaca yā chi dáamá ndaata yeⁿ'é ndúúcu yā ti neⁿ'é diíⁿ nducuéⁿ'ē tan'dúúcā chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúū chi 'āā n'díí. ¹⁵Naatí Ndyuūs ndeeve yā 'úú taachi 'āā cuéé 'cuundiyaáⁿ. Ní taachi ndaa tiempo chi Ndyuūs ne"e yā, Ndyuūs yaa'ví yā 'úú cáávā chi ne"'é yā 'úú chi 'úú n'giindiveé" nduudu yeⁿ'é yā ní cu'teenú Ndyuūs. ¹⁶Ní Ndyuūs yaa'ví yā 'úú yen'ē Daiyá yā Jesucristo chi 'úú i'teenú 'yā, ti 'úú ní caaⁿ'máⁿ nduudu yeⁿ'e Cristo nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ

gentiles, 'iin'yān chi nguεε yen'e ndaata Israel. Ndíí tuu'mi nguέέ tiinguuneén mar 'aama san'ā yen'e nduudu yen'ē Cristo. ¹⁷Ndíí nguéé ndúú ndaá na yáān Jerusalén chi intiinguuneén apóstoles chi dichó'ó Ndyuūs vmnaan chi dichó'o yā 'úú, naati 'úú chen'é na yán'āa Arabia. Ní cuayiivi miin ní nguεεcuneé na yáān Damasco.

¹⁸Cuayiivi chi cho'ó 'iīnū nduūyū ndii tiempo chi 'āā i'teenú Jesucristo tuu'mí ní cuen'é yáān Jerusalén tuu'mí n'diichí Pedro tí 'āā cuéé n'diichí san'ā. Ní caneé ndúúcū sa ndíítiin'yun nguuvi. ¹⁹ Yáān miin nguéé n'diichí táámá apóstol chi dichó'ó Ndyuūs. Dámaān n'diichí Jacobo san'ā 'diinū Jesús miin. ²⁰ Chuū idinguún yen'e ndís'tiī. 'Cuin'dííchí ndís'tiī. 'Úú nguéé ngan'á nduudu yaadi ti Ndyuūs n'diichí yā 'úú ní deenú yā chi cuaacu ngan'á.

²¹Cuayiivi ní ndaá na yáⁿ'āa yeⁿ'e Siria ndúúcū yáⁿ'āa Cilicia. ²²'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea chi cue"'é yā na yaācū naachi nge"'é yā yeⁿ'e Cristo nguέέ iitiinaáⁿ yā 'úú ti nguéé in'diichí yā 'úú. 23'Iin'yān s'eeⁿ dámaāⁿ n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'ē 'úú cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíícā, 'iiⁿ'yāⁿ chi can'dáa yā s'uuúⁿ ti neⁿ'é yā di'cuiīnú yā s'uuúⁿ maaⁿ ní ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Jesucristo. Cuááⁿ vmnaaⁿ nguéé neⁿ'é yā chi 'iiⁿ'yāⁿ i'téénu yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Jesucristo. ²⁴Ní ye"'ē chúū 'ii"'yā" s'ee" dich'ɛɛté yā Ndyuūs caavā chi maaⁿ ní 'úú i'teenú Jesucristo.

Tanáⁿ'ā apóstoles diíⁿ yā aceptar Pablo chi 'áámá apóstol ndúúcu yā

Cho'ōo ndiichi cúūuⁿ nduuyúū chi 'úú cheⁿ'e ntuúⁿ yáāⁿ

413 GÁLATAS 2

Jerusalén. Cheⁿ'é ndúúcū saⁿ'ā Bernabé chi compañero yeⁿ'é ndúúcū saⁿ'ā Tito. ²Ní ndaá ti Ndyuūs ch'in'i yā 'úú chi canéé chi ca"'á. Vmnáá" vmnaa" ca"'á nanáá" apóstoles chi n'geete yen'e yaācū miiⁿ. Ní chií 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ taacā chi nga"'á nduudu ngai ye"'e Cristo nanáán 'iin'yān gentiles chi nguéé ye"'e ndaata Israel. Chuū dií" chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cu'téénu yā chi dichíí'vē ntiinnyu yen'e Ndyuus chi diin nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ gentiles. Ni apóstoles n'geete nguéé can'a yā chi nguéé 'cuúⁿ yā 'úú. ³Ní apóstoles n'gɛɛtɛ ní canee yiinú yā ndúúcū nduudu chi ngaⁿ'á. Ni saⁿ'ā Tito chi saⁿ'ā griego chi canéé sa nduucú, nguéé canee chi cuuví circuncidar Tito tan'dúúcā chi nga"'a ley ye"'e 'ii"'yā" Israel s'eeⁿ ti nguέέ yeⁿ'ē ndaata Israel. ⁴Chuū diíⁿ ti naachi nduuvidaama yú chí ndaā n'dé'éí 'iin'yān chi diín yā tan'dúúcā chi hermanos yeⁿ'ē yú 'yā, naati nguéé 'tíícā. Ní ndaa yā chí n'diichí yā s'uuún caati 'āā cuéé diiⁿ yú tan'dúúcā chi ngaⁿ'ā ley yeⁿ'e circuncisión ti s'uūúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ ní diiⁿ yú chi ngaⁿ'a Cristo. Neⁿ'é yā chi diiⁿ yú tan'dúúcā chi ngan'a ley yen'e Moisés miin. ⁵Nús'uu ní nguéé diíⁿ 'nū tan'dúúcā chi 'iin'yān s'een nen'é yā yen'e ley yeⁿ'e circuncisión caati neⁿ'é 'nū chi nduudu cuaacu chi 'āā ngaⁿ'á 'nū yeⁿ'e evangelio yeⁿ'e Señor Jesucristo, ní 'áámá cūnēe ndúúcū ndís'tiī. 'Tíícā diín 'nū.

⁶Apóstoles n'gεετε yeⁿ'e yaācū miiⁿ nguếé de'ē vεε más cā ca'cueéⁿ yā 'úú yeⁿ'ē chi 'úú caaⁿ'máⁿ. 'Áárá chí n'gεετε n'dai yā nguếé de'ē vεε tuneeⁿ 'úú ti Ndyuūs neⁿ'e yā

nducyaaca 'ii"'yā" 'āā daamá nūu". ⁷Apóstoles n'gɛɛtɛ ye¹'é yaācū 'āā deenú yā chi Ndyuūs dicho'ó yā 'úú. 'Úú, Pablo, ngaⁿ'á nduudu ngai yeⁿ'e Cristo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e ndaata Israel. 'Tiicá ntúūn deenú yā chi Ndyuūs dicho'ó yā Pedro chi nga"'á yā nduudu ngai ye"'e Cristo nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel. ⁸Ti Ndyuūs yeⁿ'ē yú ní nginnee yā Pedro miiⁿ chi ngaⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿ'é yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi diíⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'ā ley yeⁿ'ē circuncisión. Maaⁿ Señor miiⁿ nginnee yā 'úú chi caaⁿ'máⁿ nduudu yeⁿ'é yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'ē ndaata Israel. Ní nguéé vέέ ley yeⁿ'e circuncisión yeⁿ'é yā.

⁹Apóstoles n'geete yeⁿ'e yaācū chi Jacobo ndúúcū Pedro ndúúcū Juan ní deenu ntúuⁿ yā chi Ndyuūs din'daacá yā nduucú chi 'úú idiín ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e apóstol nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ yeⁿ'ē ndaata Israel. Tuu'mi ní sta'á yā tá'ā cuaacú 'nū ní nduuvidaamá nduudu yú nanáán Ndyuūs ti 'úú ndúúcū Bernabé ní caa"má" 'nū nduudu cuaacu ye"'é Jesucristo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ gentiles ní 'iin'yān s'een nanáán 'iin'yān yen'e ndaata Israel. ¹⁰Ní ngaⁿ'á yā ngii yā nús'uu chi n'gáácú 'nū yen'é hermanos chi véé necesidades yen'é yā. 'Úú ntúūⁿ ní ngaⁿ'á, 'tíícā.

Pablo caⁿ'a chεεchi yā ndúúcū Pedro

¹¹Ndaá 'nū na yáāⁿ Antioquía ní taachí ndaa Pedro miiⁿ na yáāⁿ Antioquía 'úú ní caⁿ'a chε̄εchí ndúúcu sa yáávēnaaⁿ sa nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ti Pedro miiⁿ nguéé idiiⁿ sa tan'dúúcā chi deenu sa chi canee chi diiⁿ sa. ¹²Ti taachi 'āā GÁLATAS 2 414

cuéé ndaa sa" a s'ee" chi dichó'ó Jacobo yeⁿ'ē yáāⁿ Jerusalén, Pedro miiⁿ ní che'é sa ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chi hermanos yen'e yú. Ní taachi ndaa saⁿ'ā s'eeⁿ tuu'mi 'āā ntέέ che'e sa ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chi hermanos yen'e yú ti 'va'a sá yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē sa chi yeⁿ'ē ndaata Israel chi diín yā tan'dúúcā chi nga" a ley ye" e circuncisión. ¹³Ni tanáⁿ'ā hermanos chi yeⁿ'ē ndaata Israel diín yā tan'dúúcā chi ídiiⁿ Pedro miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ Bernabé diíⁿ yā chi maaⁿ ní 'āā ntéé che'é yā ndúúcū 'iin'yān gentiles. 'Tiicā nducyaacá yā diíⁿ yā 'áárá chi deenú yā chi n'daacā chi che'é yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ gentiles. ¹⁴Taachi n'diichí chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé din'daacá yā ti nguéé che'é yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chi hermanos yeⁿ'e yú tan'dúúcā chi ngaⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo, tuu'mi ní 'úú Pablo caⁿ'á chīi Pedro miiⁿ nanááⁿ nducyaaca yā 'túúcā: Díí chi saⁿ'ā Israel, díí chí maaⁿ ní nguéé diiⁿ di tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e Israel ti maaⁿ ní i'téénu di Cristo, táácā cúúví chí nguéé che'e di ndúúcū hermanos yeⁿ'e yú chi 'iiⁿ'yāⁿ gentiles ní diiⁿ di chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nadacadíínuuⁿ yā chi cánéé chí diíⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley ye"'e 'ii"'yā" Israel chi judíos.

'Iin'yān Israel s'een dáámá yā ndúúcū tanán'ā 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū nánguan'ai yā caavā chi i'téénu yā Jesucristo

¹⁵Ní s'uuúⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'uuúⁿ ti 'tíícā ch'εεtiyáaⁿ yú ní nguếế diiⁿ nuuⁿndí yú daama tan'dúúcā chi diiⁿ tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chi nguεε

yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e yú. ¹⁶Ní s'uuúⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ Israel deenu yú chi Ndyuūs nguéé nadach'eecú yā nuunndi yen'e yú ti idiiⁿ yú dámaaⁿ chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e yú. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs nguéé nadach'eecú yā nuundi yen'e nducyaaca 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū ti diíⁿ yā dámaāⁿ tan'dúúcā chi nga" a ley ye" e Moisés. Ndyuūs nadach'ɛɛcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo. Cáávā chuū s'uuúⁿ ní i'teenu yú Jesucristo ní Ndyuūs nadach'eecú yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. Ti cucáávā ley yeⁿ'e yú mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā chi ngaⁿ'a ley miiⁿ cuuví yā perdonado, ti nguéé nadach'eecú ley miiⁿ nuuⁿndi yeⁿ'é yā.

¹⁷S'uūuⁿ ní i'téénu yú Jesucristo chi Jesucristo miiⁿ nadach'eecú yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. 'Tíícā s'uūuⁿ ní ch'iⁿ'i yú chi dinuuⁿndi yú tan'dúúcā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Maaⁿ ní. ¿'áá cuaacu chi Cristo nginneé yā s'uūun ti idinuunndi yú? Nguéé 'tíícā. ¹⁸Nduuti chi s'uuúⁿ nadi'tuuvi yú 'áámá cosa chi ley yeⁿ'e yú ní 'cuiinuu ní nadin'dái ntuūⁿ yú ley miiⁿ chi n'giindiveeⁿ yú yeⁿ'ē, tuu'mi ní dinuuⁿndi yú. ¹⁹Vmnááⁿ vmnaaⁿ idiiⁿ yú tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'ē yú naati nguéé ngii idiiⁿ yú nducuéⁿ'ē yeⁿ'ē. Ní ley miiⁿ diiⁿ condenar s'uuúⁿ. Ní canee yú tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā vi'í cā yeⁿ'ē ley yeⁿ'e yú. Cáávā chuū ní maaⁿ ní ch'eetinée yú tan'dúúcā chi neⁿ'e Ndyuūs. Ní Ndyuūs nadach'eecú yā yeⁿ'ē yú yeⁿ'e nuūⁿndī yeⁿ'e yú. Ní cáávā chuū cunduuchi yú cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ²⁰ Taachi ca'neeⁿnga'á yā Cristo, tuu'mi ní cánéé tan'dúúcā

415 GÁLATAS 2, 3

chi 'úú ntúūn ca'neenga'á nduucú yā. Maan ní nguéé idiín tan'dúúcā chi 'úú nen'é ti idiín chiin chi nen'é Jesucristo ti Jesucristo chi daiya Dendyuūs canée yā na staava yen'é. Ní maan ní 'úú canduuchí ti i'teenú Daiyá Ndyuūs miin. Cristo miin dinén'e yā 'úú ní ca'a maán yā vida yen'e maán yā ní ch'īi yā caavā 'úú. 21'Uú nguéé cuta'á vaadī n'dai yen'e Ndyuūs tan'dúúcā 'áámá cosa chiduuchi. Nduuti chi ley miin cuuví nach'eecú nuundi yen'e yú tuu'mi ní nguéé ch'iī Cristo cucáávā s'uuún.

¿'Áá i'teenu yú ley miiⁿ o i'teenu yú Cristo?

Ndís'tiī 'iin'yān yen'e yán'āa Galacia, de'ē chúúcā cheechi tiín nī. ¿Dú'ú chi nche'ei ndís'tiī chi maaⁿ ní nguéé n'giindiveéⁿ nī nduudu cuaacu? Ngan'á nduudu cuaacu nanáán ndís'tii ní ndís'tii déénu nī chi iiⁿ'yāⁿ chi'neeⁿnga'á yā Jesucristo na cruz cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. ²Chuū ne¹'é chi 'cuuvi nī 'úú: ¿'Áá sta'á nī Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs cucáávā chi diíⁿ nī tan'dúúcā chi nga" a ley ye" é Moisés, o cucááva chi n'giindiveéⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní i'téénu nī? ³¿Dε'̄ε chúúcā chεεchi tiín nī? 'Āā i'téénu nī nduudu ye"'é Ndyuūs ni sta'á nī Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Maaⁿ ní neⁿ'é nī ndúúcū fuerzas yeⁿ'e maáⁿ nī diíⁿ nī tan'dúúcā chi ngaⁿ'a ley caati Ndyuūs cuuvi n'diichí yā chi n'daacā idiín nī. 4'Āā ch'eenu taaví nī chiī cucáávā chi i'téénu nī Cristo. Maaⁿ ní chuū nguéé dichíí'vē ndís'tiī, nduuti chi nadacadaamí nī yen'e

yā. 'Āā deenú chi dichíí'vē ndís'tiī nduuti chi 'cuɛɛtinée nī ndúúcū Cristo. ⁵Ndyuūs tee yā ndís'tiī Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní diíⁿ yā vaadī n'giinu nguaaⁿ ndís'tiī. ¿'Áá diíⁿ Ndyuūs chuū caati ndís'tiī 'āā diíⁿ nī tan'duucā chi ngaⁿ'a ley? Nguɛɛ 'tíícā. Ndyuūs diíⁿ yā vaadī n'giinu nguaaⁿ ndís'tiī caati i'téénu nī nduudu cuaacu yeⁿ'é yā.

⁶Ndii cuááⁿ vmnaaⁿ nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ngaⁿ'a yeⁿ'e Abraham chi 'āā n'dii. Abraham chi'téénu yā Ndyuūs ní Ndyuūs diiⁿ cuenta yā chi'téénu Abraham ní nadach'eecú yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ⁷Cáávā chuū deenu nī chi 'iin'yān chi i'téénu yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, cuaacu níí nyú ní ye daata Abraham, caati i'téénu yā tan'dúúcā chi'téénu Abraham miiⁿ. ⁸Ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs chi Ndyuūs can'á yā nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chi nguéé yeⁿ'e ndaata Abraham o Israel nduuti chi i'téénu yā Ndyuūs. Chuū Ndyuūs ngan'á yā ngii yā Abraham ndii tiempo chi 'āā chó'ōo, vmnaaⁿ chi diíⁿ yā. 'Tíícā ngaⁿ'a Ndyuūs ndúúcū Abraham: 'Úú caan'mán chi di'viicú 'iin'yān ye"'e nuu"má" í"'yeē"dī nduuti chi cu'téénu yā 'úú tan'dúúcā chi díí i'téénu di 'úú. ⁹Tan'dúúcā Abraham chi'téénu yā Ndyuūs ní Ndyuūs ca'a yā Abraham vaadī n'dai yeⁿ'é yā ní 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs ca'a yā vaadī n'dai yeⁿ'é yā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi cu'téénu yā Ndyuūs.

¹⁰Nducyáácá 'iin'yān chi nadacadíínuun yā na staava yen'e yā chi Ndyuūs nadach'εεcú yā nuundi yen'e yā ti diín yā tan'dúúcā chi GÁLATAS 3 416

nga"'a ley mii" 'ii"'yā" s'ee" nan'dai yā ní cánéé yā condenado, ti mar 'áámá 'iin'yān cuuvi diín yā nducuén'ē chi nga" ley mii". Canéé nguū" ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tiicā: 'Iin'yān chi nguéé diín yā tanducuéⁿ'ē chi canéé nguūⁿ na ley yeⁿ'e Moisés chii yā condenado. ¹¹S'uuúⁿ ní deenu yú chi Ndyuūs nguéé nadach'escú yā nuundi yen'é 'iiⁿ'yāⁿ caava chi diiⁿ yā chi ngaⁿ'a ley ti 'tíícā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Ndyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā ní ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ¹²Ní ley yeⁿ'e Moisés miiⁿ ní nguéé ngaⁿ'a chi 'iiⁿ'yāⁿ cu'téénu yā Jesucristo caati 'tíícā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Dendyuūs ndii cuáán vmnaan: 'Iin'yān chi diin tanducuéⁿ'ē dendu'ū chi ngaⁿ'a ley miiⁿ 'cuɛɛtinée yā ndúúcū vida cue"'e daā"ma".

¹³Cucáávā ley miiⁿ deenu yú chi diiⁿ yú nuuⁿndi ní canee yú condenado. Ní nguéé canee yú condenado cáávā ley miiⁿ ti Jesucristo diín yā tan'dúúcā chí caneé yā condenado. Ní sta'á yā lugar ye"'e nducyaaca 'ii"'yā" chi véé nuundi yen'é yā ní can'diīcú yā na cruz. 'Tíícā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Condenado taanduvέέ 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'iī tí can'diīcú yā na 'áámá yán'á. ¹⁴Chuū chí chiī. Maan níícú 'iiⁿ'yāⁿ gentiles cuuvi diiⁿ yā recibir vaadī n'dai yen'é Dendyuūs tan'dúúcā Ndyuūs can'a yā ndúúcū Abraham, ni chi ca'a yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chi i'téénu yā Jesucristo. 'Íícú s'uuúⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chi i'teenu yú Jesucristo cuta'a yú Espíritu N'dai yeⁿ'e

Ndyuūs chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ.

Ley yeⁿ'e Moisés ndúúcū compromiso chi Ndyuūs ca'a yā

¹⁵Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, n'diichí nī tan'dúúcā 'aama ejemplo yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ye" e i" yee" dí 'cūū tan'dúúcā chí idii" yā taachi véé papel chí cuaacu yeⁿ'ē 'áámá compromiso yeⁿ'é yā. Canee ngiinú yā ní dinguúⁿ yā 'aama papel chí cuaacu. Maaⁿ ní chi canéé nguūⁿ ní cuaacu chí mar 'áámá 'iin'yān nguee nadivíi yā ndíí nguéé ndúú ííntiinee ra yā chiiⁿ chi canéé nguūⁿ. 16 Tiicá ntúūⁿ, Ndyuūs ndii vmnááⁿ vmnaaⁿ ca'a yā promesa Abraham ndúúcū nducyaaca 'iin'yān ndaata yeⁿ'e yā chí cuchiī cuayiivi. Canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs 'tíícā: Nguéé nga"'a ye"'ē ndaata chi n'deee n'dáí yeⁿ'e Abraham tan'dúúcā chi 'yaaⁿ yā ti ngaⁿ'a tan'dúúcā chi yeⁿ'e 'aama 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Abraham ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí Jesucristo. ¹⁷Chuū ngaⁿ'á cuaacu yen'e compromiso chi idi'cuaacú yā cáávā Cristo: Ndyuūs diín yā 'áámá compromiso ndúúcū Abraham chi canéé nguūⁿ. Cho'ōo cuūuⁿ ciento canee ndiicú ndííchí nduuyū ní Ndyuūs ca'a yā ley Moisés. Ley miiⁿ nguéé cuuví divíī 'aama lado compromiso yen'e Ndyuūs chi ca'a yā vmnááⁿ vmnaaⁿ ní diiⁿ chi nguéé dichíí'vē compromiso yeⁿ'é yā. ¹⁸Ndúúti chi Ndyuūs tée yā chi cuuvi yeⁿ'ē yú cáávā chi diiⁿ yú tan'dúúcā chí ngaⁿ'a ley miiⁿ tuu'mi ní 'āā ntéé tée yā chi cuuvi yeⁿ'ē yú cáávā compromiso. Ndyuūs ca'a yā Abraham chi cuuvi yeⁿ'é yā cáávā compromiso chi diíⁿ yā ndúúcu yā.

¹⁹¿Dɛ'ē dichíí'vē ley tuu'mi? Ndyuūs ca'a yā 'iin'yān ley miin chi cuuvi deenu yú chi véé nuundi 417 GÁLATAS 3, 4

yen'e yú. Ní ley miin canee ndii tiempo chí ndaā Cristo Daiya Dendyuūs in'yeendí 'cūū. Cristo miin 'iin'yān yen'e compromiso chi Ndyuūs can'a yā chi ca'a yā. Ndyuūs dichó'o yā ángeles chí ca'a yā ley Moisés. Moisés miin ní san'ā chi canee naavtan'ā yen'é 'iin'yān ndúúcū Ndyuūs. 20 Taachi Ndyuūs ca'á yā compromiso ndúúcū Abraham, nguéé cānee 'aama san'ā naavtan'ā yen'é yā ndúúcū Abraham, nguéé ti tan'dúúcā Moisés miin.

Yen'e chi diin ley yen'e Moisés

²¹ ἐ'Áá ley miiⁿ contra compromiso yeⁿ'e Dendyuūs? Nguεε 'tíícā. Nduuti chi Ndyuūs cuuvi ca'a yā 'áámá ley chí cuuví ca'a vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, tuu'mi ní 'āā ntéé vεε nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ caavā ley miiⁿ. ²²Naati canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs chi nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā ti nguéé diíⁿ yā cumplir ley miiⁿ. Cáávā chuū canéé chí i'téénu yú Jesucristo ní Ndyuūs cuuvi tée yā s'uuúⁿ vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ cucáávā compromiso miiⁿ.

²³Taachi 'āā cuéé ndaā Jesucristo caavā chi cuuvi cu'téénu yú Jesucristo, tuu'mi ní ch'ɛɛtinée yú maaⁿ poder yeⁿ'e ley. 'Tíícā ch'ɛɛtinée yú ndíí tiempo chi Ndyuūs dichó'o yā Jesucristo na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní 'íícú cuuvi cu'téénu yú Jesucristo. ²⁴Ley miiⁿ canee tan'dúúcā criada yeⁿ'e s'uuúⁿ chí diiiⁿ cuidado s'uuúⁿ ndíí tiempo chi ndaā Cristo. Maaⁿ ní cucáávā chi i'téénu yú Jesucristo tuu'mi ní Ndyuūs nadich'ɛɛcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ²⁵Ní taachi ndaā Jesucristo miiⁿ ní i'teenu yú 'yā, nguéé canee yú maaⁿ

poder yeⁿ'e ley miiⁿ chi ley miiⁿ nguέε diiiⁿ cuidado s'uuúⁿ.

²⁶Maaⁿ ní nducyaaca yú ní daiya Dendyuūs s'uuún caavā chi i'teenu yú Jesucristo. ²⁷Caati nducyaaca yú chí chεεdínuūⁿnī ti i'teenu yú Jesucristo, s'uuúⁿ ní canee yú tan'dúúcā chi véé vestido ngai yen'ē yú ní canee yú tan'dúúcā Jesucristo ti yeⁿ'é yā s'uuúⁿ. 'Tíícā s'uuúⁿ. ²⁸Maaⁿ ní nguéé de'ē vee ndíí nduuti chi s'uuúⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel, o 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata griego, o criada chi yeⁿ'ē 'áámá patrón, o 'iiⁿ'yāⁿ chi libre yā, o saⁿ'ā o n'daataá ti nducyaaca s'uuúⁿ ní tan'dúúcā 'áámá s'uuúⁿ nūuⁿ cucáávā chi i'teenu vú Jesucristo ní veⁿ'é Cristo s'uuúⁿ. ²⁹Ndúúti chi s'uuúⁿ ní yeⁿ'ē Cristo s'uuúⁿ tuu'mi ní s'uuúⁿ ní yeⁿ'e ndaata Abraham s'uuúⁿ, ní νέέ chi cuuvi yeⁿ'e yú yeⁿ'ē compromiso ti 'tíícā Ndyuūs caⁿ'a yā ndúúcū Abraham chi tée yā s'uuúⁿ.

Maaⁿ ní neⁿ'é caaⁿ'máⁿ chuū ndís'tiī yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā n'gaiyáā chi véé chi cuuvi yeⁿ'e sa. Taachi saⁿ'ā 'lííⁿ sa canee sa tan'dúúcā 'aama mozo ni idiiⁿ sa chiiⁿ chi ngaⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'ɛɛtinée yā ná vaacu sa. 'Áárá chí νεε chi cuuvi yeⁿ'e sa nducuéⁿ'ē. ²Saⁿ'ā 'lííⁿ sa canee sa ndúúcū 'iin'yān chí diin cuidado ye"'ē sa ní ndúúcū 'ii"'yā" chí nga" a ntii nyu ye" e nducué" e chi yeⁿ'ē sa. 'Tíícā canee sa ndii tiempo chi ngaⁿ'ā chiida sa ní véé nduuyu yeⁿ'ē sa. Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ ca'a yā nducué" e chi cuuvi ye" e sa. ³'Tiicá ntúūⁿ s'uuúⁿ Taachi nguéé deenu vú yeⁿ'e Cristo, tuu'mí ní canee yú tan'dúúcā n'gaiyáā yú chí nguéé iincheenaaⁿ yú. Ní canee yú

GÁLATAS 4 418

maaⁿ poder yeⁿ'e ley yeⁿ'e yú ní diiⁿ yú chi nga" a ley ye" e yú ndúúcū costumbre yen'e yú. ⁴Taachi snuūn ca'ā nguuvi miiⁿ Ndyuūs dichó'o yā Daiya yā i"'yee"dí 'cūū. Ní ch'iindiyáan yā yen'ē 'áámá n'daataá chi yeⁿ'ē ndaata Israel, yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi diín yā chí ngan'a ley yen'e Moisés. ⁵Ní saⁿ'ā miiⁿ ní ndaā sa ní nadanguá" ai sa s'uuú chí 'ii" yā Israel s'eeⁿ chi snée yú ndúúcū ley ye"'é Ndyuūs ndúúcū 'ii"'yā" gentiles ndúúcū costumbres yen'é yā, 'iin'yān s'eeⁿ chi nguέέ yeⁿ'ē ndaata Israel, níícú nducyaaca vú cuuvi daiya sa s'111111n.

⁶Maaⁿ ní nducyaaca s'uuúⁿ ní daiya Ndyuūs s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs dicho'ó yā Espíritu yeⁿ'ē Daiya yā chi Cristo na staava yeⁿ'e yú. Espíritu miiⁿ chííⁿ chí diiⁿ chi cuuvi caaⁿ'maⁿ yú 'tíícā: N'diī Ndyuūs Chiidá. ⁷Maaⁿ ní s'uuúⁿ nguɛ́ɛ́ tan'dúúcā mozos s'uuúⁿ ti daiyá Dendyuūs s'uuúⁿ. Ní ndúúti chi daiyá yā s'uuúⁿ tuu'mí Ndyuūs caⁿ'a yā ca'a yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'e yú tan'dúúcā chi ngaⁿ'a yā ti i'teenu yú Cristo.

Pablo idiíⁿ yā cuidado yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu Jesucristo

⁸Vmnááⁿ vmnaaⁿ taachi nguεε n'diichí nī Ndyuūs, ndís'tiī chi nguết yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ caavā ídolos chi nguết dendyuūs s'eeⁿ. ⁹Maaⁿ ní chi n'diichí nī Ndyuūs o más cā n'daacā chi caaⁿ'máⁿ chi Ndyuūs chi n'diichí yā ndis'tiī chi yeⁿ'é yā taacā chi maaⁿ ní nguεεcúndii ntúuⁿ nī ní neⁿ'é nī diíⁿ nī dendú'ū cosas chi nguết cuuvi nanguaⁿ'ai

yú. Dé'ē cuuvi chi neⁿ'é nī cunée nī tan'duucā 'áámá mozo yeⁿ'ē cosas chi 'tíícā. ¹⁰Ndís'tiī ní di'viicú nī nguuvi s'eeⁿ, ndúúcū 'iiyū, ndúúcū tiempo, ndúúcū nduūyū ti neⁿ'é nī caⁿ'á nī favor yeⁿ'é Ndyuūs. ¹¹Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, 'va'á yeⁿ'e ndís'tiī ti nguéé dichíí'vē nduudu cuacu chi ngaⁿ'á nguaaⁿ ndís'tiī.

¹²Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é di'cuiitú nī chi diín nī tan'dúúcā chi 'úú idiíⁿ, ní divíi nī yeⁿ'e ley ti 'úú divií yeⁿ'e ley miiⁿ ti neⁿ'é diíⁿ tan'dúúcā ndís'tiī chi nguéé deenú nī ley. Taachí ngaⁿ'á nduudu cuaacu nguaaⁿ ndís'tiī, ndís'tiī ní din'dái nī nduucú. 13 Ndís'tiī deenu nī chi vmnáán vmnaan chi'cueén ndís'tiī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní ngíítā 'úú. ¹⁴Ndís'tiī nguéé taanduvéé diíⁿ nī nduucú chi nguéé neⁿ'é nī 'úú cáávā ca'ai chi canuuⁿ 'úú chi idiíⁿ sufrir. Ní 'cuuⁿ nī 'úú ní sta'a nī 'úú tan'dúúcā chi 'úú 'áámá ángel yeⁿ'é Dendyuūs chi ndaā nanááⁿ ndís'tiī. Ní sta'á nī 'úú tan'dúúcā chi 'úú ní Cristo 'úú. 15 ¿De'ē cuuvi chi maaⁿ ní nguéé yeenú nī nduucú ní nguéé neⁿ'é nī 'úú? 'Úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu chi vmnáán vmnaan nen'é nī 'úú ti nduuti chí cuuvi tun'dáa nī nduutinaán nī maán nī chi tée nī 'úú. ¹⁶Maaⁿ ní 'áá enemigo yeⁿ'é nī 'úú ti ngii cheechí ndís'tiī nduudu cuaacu.

17 Vέξ 'iin'yān chi ndaā nguaan ndís'tiī chi ngan'á yā chi nen'é yā ndís'tiī naati nguεε n'daacā idiín yā. Nen'é yā chi ndaacadáámí ndís'tiī yen'ē nduudu cuaacu ní 'caandiveén nī yen'e 'iin'yān. 18 N'dáácā chi 'iin'yān ngan'a yā chi nen'e yā ndís'tiī nduuti chi diín yā chi n'daacā ndúúcu nī. Ní 'iin'yān s'een ní diín yā 'túúcā nguέξ

419 GÁLATAS 4

dámaāⁿ taachi 'úú caneé nguaaⁿ ndís'tiī. 19 Ndís'tiī hermanos yen'é, ndís'tiī tan'dúúcā daiyá 'tíícā ndís'tiī. Ti taachi ngaⁿ'á nduudu cuaacu nanáán ndís'tiī, 'úú diín sufrir tan'dúúcā 'aama n'daataa diin tá sufrir taachi ch'iindiyaāⁿ dacuá'āa. 'Tíícā idiíⁿ ndii tiempo chi i'téénu nī Jesucristo ní yeⁿ'é yā ndís'tiī. 'Tíícā idiín sufrir taama vmnén'ēe ti nen'é chi ndís'tiī ch'in'í nī chi cuaacu níí nyú i téénu nī Cristo. 20 Maa n ní neⁿ'é cuneé ndúúcū ndís'tiī ní cunneé ndís'tiī ti nguéé deenú táácā cuuvi diín nduucú ndís'tiī taachi ya"'áí caneé ye"'e nī.

'Áámá ejemplo chi historia yeʰ'ē n'daataa Agar ndúúcū n'daataa Sara

²¹Ndís'tiī chi neⁿ'é nī canée nī ndúúcū ley ye"'e Moisés, 'cuuvi nī 'úú: ¿'Áá nguéé déénu nī chi ngaⁿ'a ley miiⁿ? ²²Canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs chi Abraham ní νέέ 'uūvī daiya yā. 'Aama daiya yā ní yeⁿ'e táⁿ'ā chi canéé caadi 'iīyū. Ní táámá daiya yā ní yeⁿ'ē n'daataa yeⁿ'e yā chi nguέέ criada. ²³Daiya yā chi yeⁿ'e táⁿ'ā chi canéé caadi 'iiyū ch'iindiyaāⁿ sa ti Abraham ne" e yā daiya yā. Naati táámá daiya táámá n'daataá chi n'daataá yeⁿ'é yā, ch'iindiyaāⁿ sa cucáávā compromiso chi diíⁿ Ndyuūs. Ni maaⁿ níícú chiī compromiso chí caⁿ'a Ndyuūs chí ca'a yā daiya Abraham. ²⁴Chuū ní 'áámá historia ní 'áámá comparación yen'e tán'ā criada miiⁿ ndúúcū táⁿ'ā chi n'daataá yeⁿ'e Abraham. Ndyuūs diíⁿ yā contratar cucáávā nduu 'uuvi cosas chi Ndyuūs cānee yiinú yā chi diiⁿ yā. Táⁿ'ā criada miiⁿ

ní nguuvi tá Agar ní 'áámá seña tan'dúúcā chi Ndyuūs cānee yiinú yā ní ca'a yā ley Moisés miiⁿ na 'cuεεti Sinaí. Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi caneé yā maaⁿ poder yeⁿ'e ley miiⁿ tan'dúúcā criada yen'e ley 'tííca yā. Ní tan'dúúcā criada Agar ndúúcū daiyá yā canéé caadi 'iiyu, 'tííca yā. ²⁵Ndyuūs ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ chi Agar miiⁿ ní 'áámá seña tan'dúúcā chi 'cuɛɛti Sinaí na yán'āa Arabia 'tííca yā. 'Tiicá ntúūⁿ táámá seña tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ chi ye'e yáāⁿ Jerusalén ti 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén miiⁿ canée yā maaⁿ poder ye"'e ley ye"'e Moisés. Ní canée yā tan'dúúcā criados yeⁿ'ē ley miiⁿ. ²⁶Naati Ndyuūs ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ chi n'daataá chi nguuvi Sara chi nguéé criada ní 'áámá seña tan'dúúcā chi yáāⁿ Jerusalén chí ngai chí canee na va'ai cheeti nguuvi. Ní yáāⁿ yeⁿ'e nducyaaca yú chi i'teenu yú Jesucristo. ²⁷Canéé nguūⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ na nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, 'tiicā:

Ndís'tiī n'daata s'een chi nguéé chiīndī daiyá nī cuuvi yeenu taaví nī. Ní 'cuai nī ní caan'mán nī ndúúcū vaadī yeenú 'aara chi nguéé véé daiya nī. Ti ndís'tiī chi libre chi nguéé daiyá nī cuuvi más ca daiyá nī nguéé ti n'daataá criada chi véé daiyá yā yen'e isan'ā yen'é nī.

28 Ndís'tiī hermanos yen'é, 'tíícā s'uuún tan'dúúcā daiya chi nguuvi Isaac chi yen'ē Abraham ndúúcū Sara 'tíícā s'uuún. Ní Ndyuūs tee yā compromiso s'uuún ti 'tiicā Ndyuūs ngan'a yā chi ca'a yā Abraham miin daiyá yā Isaac miin tí Isaac miin

GÁLATAS 4, 5 420

ní yeⁿ'é compromiso, 'tíícā s'uuúⁿ. ²⁹ Tíícā tiempo chi 'āā chó'ōo Ndyuūs idiín yā chi san'ā daiya criada chi daiya Abraham caati ne"e yā daiya yā, daiya criada mii" can'dáa sa san'ā daiya Sara caati daiya Sara ndúúcū Abraham ní yeⁿ'e compromiso chi diiⁿ Ndyuūs ndúúcū Abraham. 'Tíícā maan ní, 'iiⁿ'yāⁿ chi cānee yā maaⁿ poder yeⁿ'e ley yeⁿ'e Moisés ní nguέέ yeⁿ'ē Señor Jesucristo. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ can'dáa yā s'uuúⁿ ní diíⁿ yā chi diiⁿ yú sufrir ti i'teenu yú Jesucristo. Ní canée yú ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs cáávā compromiso ye"'é yā. 30 Naati canéé nguū" na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíícā: Cuaaⁿ chuva'āī í'neēⁿ táⁿ'ā chi canéé caadi 'iiyū ndúúcū daiya tá ti nguéé de'ē vee chi tuneeⁿ daiya táⁿ'ā chi canéé caadi 'iiyū yeⁿ'ē chi cuuvi yeⁿ'e saⁿ'ā chi daiya táⁿ'ā Sara chi libre. ³¹Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, cáávā chuū s'uuúⁿ ní nguéé tan'dúúcā chi daiya tán'ā chi canéé caadi 'iiyū s'uuúⁿ, ti s'uuúⁿ tan'dúúcā chi daiya tán'ā chi libre 'tíícā s'uuúⁿ.

Cunéé diītū yú ndúúcū chi i'teenu yú ti libre yú

Maaⁿ ní Cristo nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ yeⁿ'e maaⁿ poder yeⁿ'e ley. Caavā chúū 'cuɛɛtinéé n'daaca yú caati i'teenu yú Cristo. Ní nguɛ́ɛ́ nguɛɛcunée yú ní diiⁿ yú tan'duucā chi ngaⁿ'a ley. Ní nguɛ́ɛ́ canee yú tan'dúúcā 'iin''yāⁿ chi canéé caadi 'iiyū.

²Ndís'tiī 'caandiveéⁿ nī. 'Úú, Pablo, ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī. Nduuti chi ndís'tii saⁿ'ā ca'a nī lugar chí 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā circuncidar ndís'tiī tuu'mi ni nguéé cuuvi cuta'á nī ye"'ē vaadī n'dai chi Cristo ne"'é yā tée yā ndís'tiī. ³Ngaⁿ'á ntuūⁿ chi nducyaaca saⁿ'ā chi canéé sá circuncidado canéé chi diin sa cumplir nducué" e chi nga" a ley miiⁿ. ⁴Nduuti chi nadacadíínuuⁿ nī chi ndís'tiī nanguáⁿ'ai nī yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e nī cucáávā ley miiⁿ tuu'mi ní 'āā divíi nī Cristo 'áámá lado. Ní Cristo miiⁿ nguéé tée yā ndís'tiī dendú'ū chi n'dai ca yeⁿ'e yā cucáávā chi dineⁿ'e cá yā s'uuúⁿ. ⁵Ti s'uuúⁿ chi i'teenu yú Jesucristo canée yú ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi nginnee s'uuúⁿ. Ní canee ngiinu yú chi nguéé véé nuuⁿndi yeⁿ'e yú nanááⁿ Ndyuūs. ⁶S'uuúⁿ chi saⁿ'ā s'uuúⁿ nguéé dichíí'vē nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā circuncidar s'uuúⁿ o nguéé. Chuū dichíí'vē chi i'teenu yú Jesucristo. Ní cáávā chuū neⁿ'e yú 'iiⁿ'yāⁿ.

⁷Nguuvi chi chó'ōo ndís'tiī n'daacā i'téénu nī Jesucristo naati maaⁿ ní nguεε 'tíícā. ¿Du'ú di'vaachi yeⁿ'e nī chi nguεε n'giindiveéⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo? ⁸Ndyuūs nguέέ dí'vaāchi yā ndís'tiī ti Ndyuūs miiⁿ yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tiī. 9'Ii"'yā" chi di'vaachí yā ndís'tiī ní tan'duucā ta 'líín chúúndí levadura chí nadicuéeⁿ tanducuéⁿ'ē yaāchī, 'tííca yā. ¹⁰Véé confianza veⁿ'é ndúúcū Señor Jesucristo ní 'úú ní deenú chi ndís'tiī nguéé n'giindiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí di'vaachi yā ndís'tiī. Ndyuūs diíⁿ yā castigar 'āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí di'vaachi ndís'tiī.

¹¹Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, nduuti chi ndíí maaⁿ 'úú ngaⁿ'á chi 421 GÁLATAS 5

san'ā gentiles canee chi canéé circuncidado tuu'mi ní 'iin'yān Israel chí judío s'een nguéé can'dáa yā 'úú chi ya'āī 'úú. Nguéé 'tíícā. 'Iin'yān Israel s'een can'dáa yā 'úú ti 'úú ngan'á chi Jesucristo nadanguán'ai yā 'iin'yān ti ch'īi yā na cruz cáávā nuunndi yen'é yā. 12 N'daacā chi 'iin'yān chi di'vaachi yā ndís'tiī divíi yā yen'ē nguaan ndís'tiī.

¹³Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, Ndyuūs yaa'ví yā s'uuúⁿ ní nguéé canée yú maaⁿ poder yeⁿ'e ley ti libre yú. Maaⁿ ní chi libre yú nguéé diiⁿ yú dendu'ū chi ne"'e yú ye"'e cosas chi vέέ iⁿ'yeeⁿdī, naati dineⁿ'e yú 'aama yú ndúúcū taama yú. Ní cunnee vú vi'ī cucáávā chi ne"e yú vi'ī. ¹⁴S'uuúⁿ cuuvi diiⁿ yú nducuéⁿ'ē chi ngaⁿ'a ley ndúúti chí diiⁿ yú tan'dúúcā chí ngaⁿ'a 'tíícā: Dinéⁿ'e yú nducyaaca 'iin'yān tan'duucā chi diné" e yú maā" yú. 15 Ndúúti chi nguéé neⁿ'e yú 'aama yú taama yú tuu'mi ní diiⁿ yú tan'dúúcā chi che'e yú 'aama yú taama yú; cuin'diichi yú ti cuuvi ituuvi yú 'aama yú taama yú.

Lo que chi neⁿ'e yú diiⁿ yú ndúúcū chi neⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs chi diiⁿ yú

16'Caandiveén nī chuū chi ngan'á: Canee yú chí 'cuɛɛti chiicá yú tan'dúúcā chi Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ch'in'i s'uuún. Ní nguéé diin yú tan'dúúcā chi nen'e cuerpo yen'ē yú. 17 Ti chíín chí nen'e cuerpo yen'e yú chi diin yú nguéé tan'dúúcā chi nen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs chi diin yú. Ní Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ndúúcū chi nen'e diin cuerpo yen'e yú nguéé nen'e 'aama

taama na staava yeⁿ'ē yú. Chííⁿ chí nguéé cuuvi diiⁿ yú ní chííⁿ chí neⁿ'e yú diiⁿ yú. ¹⁸ Nduuti chi s'uuuⁿ idiiⁿ yú tan'dúúcā chi ch'iⁿ'i Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs s'uuúⁿ tuu'mi ní nguéé canee yú maaⁿ poder yeⁿ'e ley.

¹⁹Ti nuuⁿndi yeⁿ'e cuerpo chí 'iiⁿ'yāⁿ diiⁿ yā ní inaaⁿ yú, ní chúū: 'iiⁿ'yāⁿ chi n'giindivaacú yā ngaⁿ'á yā ndúúcū n'daataá o san'ā yen'e taama yā. Saⁿ'ā da'caiyáā caⁿ'á sa ndúúcū 'áámá n'daataá chi duuchi née sa taⁿ'ā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā dendu'ū chi nguéé n'daacā, 'iin'yān s'eeⁿ ní nguéé nadacadíínūuⁿ yā taacā chi diíⁿ yā. ²⁰'Iiⁿ'yāⁿ i'teenú yā ídolos ndúúcū cosas chi nguéé Ndyuūs ndúúcū nducue" e chí dii 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'e chíngaatu. 'Iiⁿ'yāⁿ nduuvitaáⁿ yā ní n'dííte yā. Ní taáⁿ yā ní in'nuún yā vaadī 'caa'va. 'Iin'yān 'ii'nuⁿ cheendí yā ní 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā chi véé divisiones nguaaⁿ vi'i yā. Ní diín yā chi véé vaadī 'caa'va. ²¹'Iiⁿ'yāⁿ neⁿ'é yā cosas tan'dúúcā chi νέέ yeⁿ'ē tanáⁿ'a yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ n'giīⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi cúú'ví ndúúcū 'iin'yān chi n'deee n'dáí nge'e ní idiíⁿ yā dendú'ū chi nguéé n'daacā chi tan'dúúcā chuū. 'Úú ní ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī chi divíi nī ye"'e dendu'ū chuū tan'dúúcā chí 'āā ngaⁿ'á nguuvi chí 'āā cho'ōo. 'Iiⁿ'yāⁿ chi idiíⁿ yā s'tuucā nguéé de'ē vee cuuvi yeⁿ'é yā naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā.

²² Naati nduuti chí 'cuɛɛti chiicá yú tan'dúúcā chi ch'in'i Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs s'uuún tuu'mi ní dinen'e yú 'iin'yān. Ni yeenú taavi yú. Ní canéé vaadī 'diiin na staava yen'e yú. Ní cuchεε yú yen'e tanducuén'ē GÁLATAS 5, 6 422

chi n'geenu yú ngii. Ní din'daaca yú ndúúcū vi'ī ní diiⁿ yú nducuéⁿ'ē chi n'dai ndúúcū vi'ī. Ní 'áámá canee vú ndúúcū chi i'teenu yú. ²³Ní canee yú ndiicúúⁿ. Ní diiⁿ yú cuidado chi diiⁿ yú cosas chi n'daacā. Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs nginnee s'uuúⁿ chi diiⁿ yú nducuéⁿ'ē chuū chí n'daacā. Ní ley yeⁿ'e Moisés miiⁿ nguéé ngaⁿ'a chi nguéé cuuvi diiⁿ yú s'túúcā. 24 S'uuúⁿ chi 'āā i'teenu yú Señor Jesucristo yeⁿ'e yú nguéé diiⁿ yú tan'duucā chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú. Ní canee yú tan'dúúcā chi 'āā ca'neeⁿnga'ā yú nducueⁿ'ē chi nguéé n'daacā chi ne"'e diii" cuerpo ye"'e yú, 'tíícā canee yú. ²⁵Nduuti chi candúúchí yú ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs tuu'mi ní canéé chi 'cuɛɛti chiicá yú tan'dúúcā chi n'giⁿ'i Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs s'uuúⁿ.

²⁶Nguếc canéé chi din'geete yú chi véé vaadī 'caa'va nguaaⁿ s'uuúⁿ. Ní nguếc nguee yú 'aama yú taama yú.

S'uuúⁿ cunnee yú 'aama yú ndúúcū taama yú

Ndís'tiī hermanos yen'é chi diín nī tan'dúúcā chi ch'in'i Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs, nduuti chi 'äämä hermano yen'e yú 'āā diín yā nuundi ndís'tiī canéé chí cunnee nī hermano miin. Diin n'daacá nī ndúúcu yā. Ní ch'in'i nī hermano miin cheā nuundi chi diín yā caati cuuvi nguɛɛcúndii yā yen'e nuundi yen'e yā. Ndís'tiī ntúūn 'cuɛɛtinée nī cáácá nī ndúúcū cuidado ti nguɛɛcínuundi nī. 2Cunnée yú 'aama yú taama yú ní ya'āī 'linu yú hermanos caava dendu'ū vaadī ya'āī chi yen'ē 'aama yú taama yú taama yú. 'Tíícā ní diin yú

tan'dúúcā chi Cristo caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā s'uuúⁿ.

³Nduuti chí 'áámá san'ā nadacadíínuun sa chí neené ch'εετε sa ní nguεε 'tíícā, san'ā miin nginnche'éí máan sa san'ā. ⁴Ca'áámá ca'aama s'uuún ní canee chí tuumicádíínuun yú nducuén'ē chi diin yú. Tuu'mi ní cuuvi yeenu yú ti n'daacā cosas chi diin yú. Ní nguéé nadacadíínuun yú yen'ē ntiinnyun yen'ē taama 'iin'yān táácā chi diin yā. ⁵Caati ca'áámá ca'aama s'uuún canee chi cuchεε yú yen'e nducuén'ē chi chó'ōo yen'ē maan yú ní diin yú cuenta yen'ē maan yú yen'e chi diin yú nguéé yen'ē taamá yā.

⁶'Iiⁿ'yāⁿ chi n'geēⁿ nduudu yeⁿ'é Ndyuūs canéé chí cunneé yā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngi'cueeⁿ nduudu miiⁿ.

⁷Ndís'tiī nguéé canee chi cannche'éí nī maaⁿ nī. Ndyuūs n'diichí yā ndís'tiī ní nguéé cuuví cannche'éí nī Ndyuūs. Nducuéⁿ'ē cosa chi idiiⁿ saⁿ'ā tan'dúúcā chi cúunū sa, ní chiīⁿ ntúūⁿ cúta'ā sa cosecha yeⁿ'ē sa. ⁸Nduuti chi diiⁿ yú tan'dúúcā chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'ē yú chi dinuuⁿndi yú tuu'mi ní dindai vú ní canee vú tan'dúúcā 'áámá cosecha chi ngiīnū chi ngo'oó yeⁿ'ē. Naati nduuti chi diiⁿ yú cosas chi ch'iⁿ'i Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs s'uuúⁿ tuu'mi ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs tée yā s'uuúⁿ vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ní dendu'ū tan'dúúcā cosecha yeⁿ'ē chi diiⁿ yú tée yā s'uuúⁿ. ⁹Cáávā chuū nguéé canee chi cuuví 'daān'di yú chi diiⁿ yú nducueⁿ'ē chi n'daācā. ti ndaá nguuvi yeⁿ'ē chi cuuvi cuta'a yú cosecha yeⁿ'ē chi n'daacā idiiⁿ yú nduuti chi nguéé cuūnu

423 GÁLATAS 6

yú. ¹⁰Tan'dúúcā chi véé yaaⁿ yú din'daāca yú ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ din'daāca ca yú ndúúcū hermanos yeⁿ'e yú chi i'téénu yā Jesucristo.

Consejo yeⁿ'e Pablo ndúúcū saludos yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ

¹¹N'diichí nī 'téé cheete 'áámá caaca dinguún yen'é nī ndúúcū ta'á. ¹²'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi ngaⁿ'a yā ndís'tii chi canéé chi cuuví nī circuncidado, 'iin'yān s'een diín yā 'túúcā, ti ne"'é yā ca"'á yā favor ye"'e 'ii"'yā" judíos chi Israel chi yeⁿ'e circuncisión chi canéé ndúúcū ley yeⁿ'e yā. Ní nguέέ neⁿ'é yā chí 'cueenu yā cuuvi cáávā Jesucristo chí ch'īi yā na cruz. 13 San'a Israel s'eeⁿ chi 'āā circuncidado yā ní mar 'áámá yā nguéé cuuvi diín yā tanducué" e chi canéé nguū na ley ye"'é yā. Ne"'é yā chi ndís'tiī sa"'ā cuuví nī circuncidado. Ní 'iin'yān s'eeⁿ cuuvi yeenú yā ní ngaⁿ'á yā chi dich'eete yā maan yā 'iin'yān tí ndís'tiī ntúūn diín nī tan'duucā chi diíⁿ yā, ní candεε nī marca ye"'e circuncisión na cuerpo ye"'e nī. 14'Úú nguéé ne"'é caa" má" chi ch'eete ye" e mar 'áámá dendu'ū yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Neⁿ'é caaⁿ'máⁿ chi Jesucristo ch'īi yā na cruz caava nuuⁿndi yeⁿ'ē nducyáácá

'iiⁿ'yāⁿ. Taachi Cristo ch'īi yā na cruz, 'tíícā tan'duucā chi cuerpo ye"'é ch'iī ntúū". 'Tiicá ntúū" ní caavā 'úú nducué" e chi ye" e i"yee"dī canee tan'duucā chi n'díí. ¹⁵Maaⁿ ní s'uuúⁿ saⁿ'ā chi i'teenu yú Señor Jesucristo yeⁿ'e yú nguέέ dichíí'vē nduuti chi véé marca yeⁿ'e circuncisión na cuerpo yeⁿ'e yú o nguéé. Chuū ni dichíí'vē chi 'iiⁿ'yāⁿ ngaī s'uuúⁿ ní véé vida ngai ye"'e yú tan'dúúcā chi nuu"ma" ch'iindiyáāⁿ ntúūⁿ yú táámá. ¹⁶Nducyaaca yú chi 'cuɛɛti chiicá yú tan'dúúcā chi ch'in'í ndís'tiī tuu'mi ni Ndyuūs tée yā vaadī 'diiín' na staava yeⁿ'e yú. Ní Ndyuūs ya'ai 'iinú yā caavā ndís'tiī. Ní nducyaaca s'uuúⁿ chi i'teenu yú Jesucristo, s'uuúⁿ ní yeⁿ'é ndaata yeⁿ'e Ndyuūs chi cuaacu níínnyún ndaata yen'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi judíos.

¹⁷ Ndíí maaⁿ ndíí cuaaⁿ chi cuchiī nguéé neⁿ'é chi mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ dííⁿ nndú'u yā 'úú, caati 'úú ndeé yaātū na cuerpo yeⁿ'é naachi 'iiⁿ'yāⁿ ch'eⁿ'é yā 'úú, ti 'úú idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú.

¹⁸Ndís'tiī hermanos yen'é, Señor Jesucristo yen'e yú canée yā nduucú nī ní cuen'e daānman itée yā ndís'tiī nducuén'ē chi n'daacā n'dai yen'é yā. 'Tíícā cuuvi.

CARTA YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YÁĀⁿ EFESO

Pablo idinguúⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi naⁿ'á yā yaācū na yáāⁿ Efeso

'Úú Pablo 'úú, ní 'úú apóstol yen'e Señor Jesucristo caavā chi 'tícā nen'e Ndyuūs chi dichó'o yā 'úú. 'Úú idinguún carta 'cūū yen'e nducyaaca 'iin'yān chi snée yā na yáān Efeso, 'iin'yān chi yen'e Ndyuūs ni i'téénu yā Señor Jesucristo.

2 Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yen'e yú nginneé yā ndís'tiī ní tée yā cosas chi n'daacā n'dai, ní tée yā ndís'tiī vaadī 'diiín yen'é yā.

Yeⁿ'e dendu'ū chi n'daacā n'dai chi Cristo ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā

³Nducyaaca yú canee chi dich'ɛɛtɛ́ yú Ndyuūs chi Chiidá Señor
Jesucristo. Maan ní caavā chi s'uuún ní yen'e Cristo s'uuún, Ndyuūs tée yā s'uuún dendú'ū yen'é yā chi n'dai taavi ca yen'e nducuén'ē chi n'dai tan'dúúcā chi s'uuún snee yú na va'ai chɛɛti nguuvi. ⁴Ní 'tíícā Ndyuūs nadidɛɛvɛ́ yā s'uuún chi cuuvi yen'é yā s'uuún ní cuuvi yen'e Cristo s'uuún ndíí taachi 'āā 'cuɛɛ́ din'dai yā in'yeēndī. Ní nduuví n'dai yú ní i'teenu n'daāca yú Cristo ní nguɛɛ́ vɛɛ́ nuunndi yen'e yú

nanáaⁿ yā. ⁵Ní Ndyuūs 'āā deenú yā chiiⁿ chi neⁿ'é yā diíⁿ yā cáávā chi ne"'é yā s'uuú". Cáávā chi ne"'é yā chi cuuvi ye"'é yā s'uuú", sta'á yā s'uuú" chi cuuvi daiyá yā s'uuúⁿ cucáávā Cristo Jesús. 6 Cucáávā chuū cueⁿ'e daāⁿmaⁿ dich'ɛɛtɛ́ taavi yú Ndyuūs chi itée yā s'uuúⁿ dendu'ū chi ch'ɛɛtɛ n'dai yeⁿ'é yā caati maaⁿ ní s'uuúⁿ ní veⁿ'e Cristo s'uuúⁿ. Ndvuūs diíⁿ vā recibir s'uuúⁿ caati neⁿ'e taavi cá yā Cristo. 7 Ní cáávā Ndyuūs neⁿ'e taavi cá yā nducyaaca yú dichó'o yā Daiya yā chi ch'īi yā cáávā s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs nadich'eecú yā nuundi yeⁿ'e yú cáávā yuūuⁿ yeⁿ'é Cristo. Ní cáávā chi Ndyuūs 'tíícā neⁿ'é yā s'uuúⁿ itée yā dendu'u chi n'daacā yen'é yā. ⁸Níícú Ndyuūs ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ chi neⁿ'e taavi cá yā s'uuúⁿ. Ní diíⁿ yā chi deenu yú taanduvéé vaadī n'dai yeⁿ'é yā ní tuumicadíínuuⁿ yú nducuéⁿ'ē. ⁹Ní Ndyuūs 'āā diíⁿ yā chiiⁿ chi neⁿ'é yā diíⁿ yā. Ní diíⁿ yā chí n'diīchi yú chiiⁿ chi canúúⁿ n'de'ei yeⁿ'é yā ndii cuáán vmnaan cucááva Cristo. 10 Ní chuū chi canuuⁿ n'de'ei yeⁿ'é Ndyuūs chi Ndyuūs can'a yā chi diin yā chi cuuvi taachi ndaa tiempo yeⁿ'ē, Ndyuūs caⁿ'a yā chi diíⁿ yā chi Cristo nga" a ntii" nyú" yā ye" e nducué" e chi snéé nanguuvi ndúúcū chi snéé

425 EFESIOS 1

ná yáⁿ'āa. Ní Ndyuūs caⁿ'á yā chi nduuvidaamá tanducuéⁿ'ē dendu'ū nanááⁿ Cristo.

¹¹Ndyuūs diíⁿ yā chi nducuéⁿ'ē chi chó o ní chó o tan dúúca chi ne e yā. Ní Ndyuūs nndεενέ yā s'uuúⁿ ndii cuáán vmnaan níícú chi cuuvi yeⁿ'e yú cosas chi caⁿ'a yā chi tée yā s'uuúⁿ, caati s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ. ¹²Ní Ndyuūs 'tíícā diíⁿ yā ti ne"'é yā chi nús'uu ní ch'i"'í 'nū vaadī dεενε ca yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ti nús'uu ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel nús'uu chi vmnááⁿ vmnaaⁿ i'téénu 'nū Cristo. ¹³Chuū dendú'ū ní yeⁿ'e ndís'tiī chi nguέέ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ti taachi ch'iindiveéⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio chi ndúúdú ngai yeⁿ'e Cristo chi nadangua" aī ndís' tiī ní s'téénu nī yeⁿ'ē. Tuu'mi ní canéé 'áámá sello yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcu nī. Ní sello miiⁿ ní Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs chí 'áámá compromiso chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi tée yā s'uūuⁿ ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ. ¹⁴Ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní 'áámá seña chi cuta'a yú chi cuuvi yen'e yú chiiⁿ chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi tée yā chi cuuvi yeⁿ'e yú. Ní Ndyuūs yaa'vi yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ. Taachi ndaa nguuvi chi ne"e Ndyuūs, Ndyuūs can'á yā diín yā chi s'uuún tan'dúúcā maáⁿ yā 'tíícā s'uuúⁿ. Ní Espíritu N'dai ye"'é Ndyuūs ní 'áámá seña ye"'é chuū. Ní 'íícú nducyaaca yú ndúúcū 'iin'yān chi cuuvi cu'téénu yā Cristo cuuvi nadich'eete yú Ndyuūs cucáávā chi ch'eeté n'daí yā.

Pablo ngiicá yā Ndyuūs chi ca'á yā vaadī deenu 'iin'yān chi cu'téénu yā Cristo

¹⁵Cucaavā chuū, taachi 'úú Pablo ch'iindiveéⁿ chi ndís'tiī i'téénu

nī Señor Jesucristo ní dinén'e nī nducyaaca 'iin'yān chi i'téénu yā Señor Jesucristo 'iivú Ndyuūs, 16 tuu'mi ní nguéé ngíí 'daan'dí chi ca'á gracias Ndyuūs cucáávā ndís'tiī. Ni taachi in'gaacú yen'e ndís'tiī, tuu'mi ní ngan'angua'á cucáávā ndís'tiī. 17 Ní ngiicá Ndyuūs ye"'e Señor Jesucristo ye"'ē yú chi Ndyuūs miiⁿ chi Chiida yú chi dεενε taavi ca, ní ngiicá Ndyuūs chi tée yā ndís'tiī vaadī deenu yen'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs, ní 'íícú cuuvi déénu cá nī ní 'iintiinaán nī chííⁿ chí neⁿ'e Ndyuūs. ¹⁸Ní ngiicá Ndyuūs chi diín yā chi cuuvi déénu nī ní cadíínuuⁿ nī chεε chi cūnee ngiinu yú chi Ndyuūs tée yā s'uuúⁿ, ti ndεενε yā s'uuúⁿ. Ní deenú nī de'ē chúúcā n'dai ca ní deeve ca chi cuuvi ye"'é nī chi Ndyuūs ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e yā. ¹⁹Ni ngiicá Ndyuūs chi cuuvi deenú nī chi poder chi ch'eete taavi ca chi yeⁿ'e Ndyuūs. Ní nguéé mar 'áámá dendu'ū chi Ndyuūs nguεε cuuvi diín yā. Ní Ndyuūs diín yā ntiinnyun caavā s'uūuⁿ chi i'teenu yú 'iiⁿ'yāⁿ. Maaⁿ ní diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū poder yeⁿ'é yā cáávā s'uuúⁿ, ní ch'in'í yā poder yen'é yā chí ch'eete ní ndúúcū fuerzas yeⁿ'é yā. ²⁰'Tíícā Ndyuūs ch'in'i yā maan poder yen'é yā taachi nadicuéeⁿ yā Cristo yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní s'néeⁿ yā Cristo na va'ai cheeti nguuvi ní Cristo ch'iindí yā lado tá cuaacu yen'é Ndyuūs chiidá yā chi lado ye" e honor. ²¹Ní ca'á yā Cristo nducuéⁿ'ē poder tan'dúúcā 'áámá 'iiⁿntyéⁿ'ē chi caa"ma" ntii"nyú" yā ye"e taná"ā 'iiⁿntyéⁿ'ē ndúúcū yeⁿ'ē nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā

EFESIOS 1, 2 426

ndúúcū ye" e nducué" e poder chi véé yeⁿ'e nducyaaca patrón chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Ní Cristo ní más ca ch'eete ca ye"'e nducué"'ē chi véé chi cuuvi caa"ma" yú ye"ē, nguéé dámaān yene chi véé máán, 'tiicá ntúūⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi cuchiī. ²²Ní Ndyuūs s'néeⁿ yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū maan poder yen'e Cristo. Ní Ndyuūs s'néen yā Cristo lugar más cā ch'eete. Ní Cristo miiⁿ tan'duucā chi tiíⁿ yā yeⁿ'e nducyaaca 'iin'yān chi i'téénu yā ní cán'a yā yaacū yen'e Cristo, 'tíícā Cristo miiⁿ. ²³'Iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Cristo ní nducyaaca 'iin'yān s'een ní tan'duucā cuerpo yeⁿ'é Cristo, 'tííca yā. Ní cuaacu nducyaaca 'iin'yān s'eeⁿ ní yeⁿ'e Cristo. Ní Cristo miiⁿ ní n'daacā taaví yā ní canée yā veⁿ'e tanducuéⁿ'ē dendu'ū ndúúcū tanducué" e cuaa".

Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ ti neⁿ'é yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ

Nguuvi chi chó'ōo ndís'tiī dinuuⁿndí nī ní sneé nī tan'dúúcā 'iin'yān chi n'díí caavā nducué" e dendu'u chi dií ni chi nguee n'daacā. Naati maan ní Ndyuūs tee yā ndís'tiī vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ dáámá ndúúcū Cristo caati nadacuéeⁿ yā Cristo yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²Ní nguuvi chi chó'ōo ndís'tiī diín nī nuunndi ní dinuuⁿndí nī ndúúcū tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní diíⁿ nī tan'dúúcā chi neⁿ'e espíritu chi nguéé n'dai. Espíritu miiⁿ ni yááⁿn'guiinūuⁿ ní espíritu chi canéé na 'yúúné ni ngaⁿ'ā ntííⁿnyúⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdī ní ngaⁿ'ā ntííⁿnyúⁿ yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ

n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. ³Ní nducyaaca s'uuúⁿ 'tíícā diiⁿ yú nguuvi chi chó'ōo ní diiⁿ yú tan'dúúcā chi neⁿ'e yú ní diiⁿ yú tan'dúúcā chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú ní tan'dúúcā chi nadicadiinuuⁿ yú. Ní cáávā chuū nducyaaca yú canéé chí cuta'a yú ndúúcū tanán'ā 'iiⁿ'yāⁿ castigo chi diitu n'dáí chi ca'a Ndyuūs 'iin'yān chi dinuunndí yā. ⁴Naati Ndyuūs ní nééné ya'āī 'iinu cá yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní neⁿ'e taavi cá yā s'uuúⁿ. ⁵Ní 'áárá chí n'diī yú cucáávā chi dinuūⁿndi yú Ndyuūs itée yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'ē yú dáámá dáámá ndúúcū Jesucristo caati nadacuéeⁿ vā Cristo veⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Maaⁿ ní ninnguaⁿ'ai yú caavā chi Ndyuūs ní n'dai taavi cá yā ní neⁿ'e cá yā s'uuúⁿ. ⁶Ndyuūs diíⁿ yā chi nanduuchí yā s'uuúⁿ dáámá dáámá ndúúcū Cristo ti s'uuúⁿ ní yeⁿ'é Cristo s'uuúⁿ. Ní 'tiicá ntúūⁿ diíⁿ yā chi s'uuúⁿ tan'dúúcā chí snee yú ná va'ai cheeti nguuvi ndúúcū Jesucristo 'tíícā s'uuúⁿ. ⁷Ní Ndyuūs diín yā 'tuucā chi cuuvi 'cuun'min cá yā s'uuúⁿ nguuvi chi cuchiī tan'dúúcā chi dineⁿ'e taavi cá yā s'uuúⁿ ndúúcū n'deee n'dáí dendu'ū chi n'dai taavi chi itée yā s'uuúⁿ, ti yeⁿ'e Cristo Jesús s'uuúⁿ. ⁸Ní cucáávā chi Ndyuūs ní neⁿ'e taavi cá yā s'uuúⁿ, ndís'tiī ní ninnguaⁿ'ai nī tí i'téénu nī Cristo. Ndís'tiī nguéé diíⁿ nī mar 'áámá chi nanguaⁿ'ai nī naati Ndyuūs chi datée yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é nī. ⁹Ní nguéé nanguaⁿ'ai nī cucáávā ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ nī caati nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ nī chi ch'eete n'daí nī maán nī cucáávā chi diíⁿ nī. ¹⁰Taachi Ndyuūs

427 EFESIOS 2

nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ diíⁿ yā chi s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Jesucristo s'uuúⁿ ní cuuvi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā. Ndyuūs 'āā ch'iindiyaáⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chi canéé chí diiⁿ yú ndii cuááⁿ ymnaaⁿ.

Véé vaadī 'diīín yen'ē yú cucáávā Cristo

¹¹Maaⁿ ní n'gaacú nī tan'dúúcā chi sneé nī nguuvi chi 'āā chó'ōo. Ndís'tiī ní nguéé 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel naati 'iin'yān gentiles ndís'tiī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel diíⁿ yā circuncidar ca'áámá ca'áámá saⁿ'ā ní 'caacá yā 'áámá seña na cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā s'eeⁿ. Ní canéé na cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā s'eeⁿ seña 'cūū chi saⁿ'ā s'eeⁿ ní yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é Ndyuūs. Cáávā chuū 'iin'yān yen'e ndaata Israel nguuví yā maán yā 'iiⁿ'yāⁿ circuncidado yā, ní caⁿ'a yā yeⁿ'ē ndís'tiī chi nguuví nī 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ndíi nī circuncidado, ní can'a yā yen'e nī chi nguέέ 'iin'yān yeⁿ'e Ndyuūs ndís'tiī. ¹²Ní tiempo miiⁿ ní ndís'tiī nguéé déénu nī yeⁿ'e Cristo, ní caneé nī tan'dúúcā 'iin'yān chi canúúⁿ yúúní. Ní nguéé ndis'tiī yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel ndís'tiī. Ndyuūs nndεενε yā 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ. Nguéé véé 'áámá parte yeⁿ'é nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nndεενέ yā ní ca'á yā compromisos ndúúcū promesas nduucú yā. Ndís'tiī ch'eetinée nī na in'yeendí 'cūū nguéé ndúúcū de'ē vee chi canee ngiinú nī chi cuuvi yeⁿ'é nī. Ní nguéé ch'eetinée nī ndúúcū Ndyuūs ndís'tiī. ¹³Ndís'tiī chi yaⁿ'ai caneé nī yeⁿ'e Ndyuūs cuááⁿ vmnaaⁿ naati maaⁿ ní 'āā nduuvidaamá nī nduucú yā caavā chi ch'īi Cristo

cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. Ní maaⁿ ní ndís'tiī ní ye"'é Cristo ndís'tiī. ¹⁴Ní cáávā Cristo miiⁿ véé vaadī 'diiín yen'e yú. Ní Cristo diín yā chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ yeⁿ'ē ndaata Israel nduuvidaamá vā tan'dúúcā 'áámá raza nūuⁿ. Ní Cristo miiⁿ divíi yā vaadī 'caa'va chi canéé nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ ndúúcū tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé 'iiⁿ'yāⁿ Israel yā. Vaadī 'caa'va ch'eete míín chi cu'néeⁿ yā ní tan'dúúcā 'áámá chɛ̄ɛtī náávtaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, 'tíícā. ¹⁵Ní cucáávā chi Cristo maáⁿ yā ch'īi yā tuu'mi ní divíi yā ley yen'e 'iin'yān Israel ndúúcū mandamientos yeⁿ'ē ndúúcū reglas yeⁿ'ē. Cristo mííⁿ diíⁿ yā chi naachi nduu 'uuvi clase yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ nadáámá yā ní véé 'áámá clase nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ, ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ven'e Cristo. 'Tíícā diīin Cristo chi véé vaadī 'diiíⁿ. ¹⁶'Tíícā diīiⁿ Cristo taachi ch'īi yā na cruz. Ní diíⁿ yā chi 'āā ntee véé vaadī 'caa'va nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní diíⁿ yā chi véé vaadī 'diiín nguaan 'iin'yān s'een ndúúcū Ndyuūs. 'Tíícā Cristo diín yā chi véé 'áámá clase nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

17 Cristo ndaá yā na in'yeendí 'cūū ní maan ní cuuvi deenú nī yen'ē vaadī 'diiín, ndís'tiī chi nguéé 'iin'yan yen'e ndaata Israel chi yan'ai ch'ɛɛtinée nī yen'e Cristo. 'Tiicá ntúūn cuuvi deenú 'iin'yān yen'ē ndaata Israel chi ch'ɛɛtinéé niinun yā. 18 Ní cucáávā Cristo miin nducyaaca yú nduuti chi 'iin'yān Israel s'uuún o nguéé 'iin'yān Israel s'uuún, nducyaaca yú, cucáávā Cristo miin cuuvi cundáa yú nanáán Ndyuūs Chiida yú ndúúcū 'áámá Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. 19 Ní ndís'tiī chi

EFESIOS 2, 3 428

nguέέ yeⁿ'ē ndaata Israel chi ndaata yeⁿ'e Ndyuūs, maaⁿ ní 'āā ntέέ 'iiⁿ'yāⁿ chi snúún yā yúúní ndís'tiī ní snée nī na yán'āa chi nguéé yen'é nī. Maan ní dáámá snée nī ndúúcū 'iin'yān chi ye"'e Ndyuūs. Ní ndís'tiī ní ye"'e ndaata ye"e nducyaaca 'ii"yā" chi ye"'é Dendyuūs. 20 Ní ndís'tiī ní tan'dúúcā 'áámá va'ai ch'eete taavi ca chi 'iin'yān din'dái yā 'tíícā ndís'tiī. Ní yeⁿ'ē va'ai ch'ɛɛtɛ miiⁿ Cristo miiⁿ ní tan'dúúcā tuūu ch'ɛɛtɛ yeⁿ'e esquina, 'tííca yā. Ní apóstoles chi candεέ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū profetas chi ngaⁿ'a yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní tan'dúúcā tuūu yen'e cimiento yeⁿ'e va'āī miiⁿ, 'tiicá yā. Ní ndís'tiī ní tan'dúúcā tuūu vmnaan tuūu ch'eeté yeⁿ'ē esquina, 'tiicá nī. ²¹Ní vmnaaⁿ tuūu ch'eete yeⁿ'e esquina chi Cristo miiⁿ nducuéⁿ'ē tuūu ní ven'e va'āī ch'eete chi din'dái Cristo. Ní Cristo diíⁿ yā chi n'daacā canee nducuéⁿ'ē na lugar yeⁿ'ē cucáávā chi dichíí'vē Ndyuūs. Ní Cristo diín yā chi va'āī ch'eete taavi ca ní 'áámá templo yeⁿ'e 'iivú Ndyuūs. ²²'Tiicá ntúūⁿ, ndís'tiī chi yeⁿ'e Cristo nduuvidaamá nī ndúúcū tanán'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Cristo ní tan'dúúcā 'áámá va'ai naachi Ndyuūs canee yā cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'e yā, 'tíícā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Cristo.

Ndyuūs dichó'o yā Pablo chi nga"a yā evangelio chí nduudu ngai ye"e Jesucristo nanáá" 'ii"'yā" chi nguéé ye"e ndaata Israel

3 Cáávā chuū 'úú Pablo caneé preso ná vácūū ti dichíí'vɛ 'úú Jesucristo ní nga" á nduudu cuaacu

yeⁿ'é yā cucáávā ndís'tiī chi nguεε ye"'e 'ii"'yā" ye"'ē ndaata Israel. Ní ngaⁿ'angua'á cáávā ndís'tiī. ²Cuaacu níínyú 'āā deenú nī chi Ndyuūs chi n'dai taavi cá yā dichó'o yā 'úú chi ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī chi Ndyuūs neⁿ'e taavi cá yā ndís'tiī. ³Ndyuūs ch'iⁿ'í yā 'úú dendu'ū yeⁿ'e yā chi canúúⁿ n'de'ei ní diíⁿ yā chi deenú chi canúúⁿ n'de'ei tan'dúúcā chi 'āā dinguúⁿ yeⁿ'é nī ndúúcū duū'vī nduudu. ⁴Ní taachi ndís'tiī ch'eéⁿ nī caacá 'cūū chídinguúⁿ tuu'mi ní cuuvi deenú nī chi 'úú deenú chiiⁿ chi canúúⁿ n'de'ei yeⁿ'é Ndyuūs, chiiⁿ chi yeⁿ'ē Jesucristo. ⁵Ní tiempo chi 'āā chó'ōo Ndyuūs nguéé ch'iⁿ'í yā mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nduudu yeⁿ'é yā chi canúúⁿ n'de'ei naati tiempo miiⁿ Ndyuūs ch'in'í yā chuū apóstoles chi didεενέ yā yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā ndúúcū profetas chi ngaⁿ'a nduudu yeⁿ'é yā cucáávā Espíritu N'dai veⁿ'é vā. ⁶Ní chuū chi canúúⁿ n'de'ei cáávā nduudu cuaacu chí nduudu ngai yeⁿ'e Jesucristo. 'Iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ yeⁿ'e ndaata Israel chi yeⁿ'e Jesucristo, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cuuvi yeⁿ'é yā dáámá dáámá ndúúcū chi cuuvi 'iin'yān yen'e Israel. Ní dáámá canée yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ Israel. Ní sneé yā tan'dúúcā 'áámá cuerpo yeⁿ'e Cristo. Ní νέέ 'áámá parte yeⁿ'é yā yeⁿ'e compromiso chi Ndyuūs diíⁿ yā. ⁷Ní 'úú nguéé n'daaca ca 'úú naatí Ndyuūs tee yā privilegio 'úú chi caaⁿ'máⁿ nduudu yeⁿ'e yā cucáávā poder yeⁿ'é yā. ⁸Ní 'úú chí 'lííⁿ chuundí nguaaⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs naati Ndyuūs tee yā 'úú privilegio 'cūū chi 'úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'ē

429 EFESIOS 3

ndaata judíos chi Israel. Ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu ye"'ē n'deee n'dáí vaadī 'cuiica taavi ca yen'e Cristo. Ní nguéé cuuvi diiⁿ yú cuenta yeⁿ'e vaadī 'cuiica miiⁿ. ⁹Ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu ye"'é yā. Ní 'íícú nducyaaca 'iin'yān cuuvi deenu yā tan'dúúcā Ndyuūs can'á yā diín yā ye"'e chi canúú" n'de'ei ye"'é yā. Ní Ndyuūs chi din'dái yā nducuén'ē chi véé ní chi'neeⁿ n'de'éí yā chuū nducuéⁿ'ē tiempo chi 'āā chó'ōo. 10 Ní 'tíícā diín Ndvuūs caati maan ní nducyáácá chi canée na va'ai cheeti nguuvi chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ o chi 'iiⁿntyéⁿ'ē cuuvi n'diichi nducuéⁿ'ē vaadī deenu ye"'é Ndyuūs cucáávā vaadī n'giinu ye"'é Ndyuūs chi dií" yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ná iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Cristo ní caⁿ'á yā yaācū ye"'é yā. 11 Ní 'túúcā dii" Ndyuūs ti tan'dúúcā chi ne"'é yā dií" yā ndii vmnáán vmnaan. Ní diín yā chi cuaacu yeⁿ'ē cucáávā Jesucristo chi 'iivi yú. 12 Ní caavā chi s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ ní cáávā chi i'teenu yú Jesucristo, cuuví ndaā yú nanááⁿ Ndyuūs ndúúcū confianza. 13 Cáávā chuū 'úú di'cuíítūu ndís'tiī chi nguéé cuuvi ngáaⁿ nī cucaavā chi 'úú n'geenú ngii ti chuū chi n'geenú ngii ní cosa chi n'daacā chi cuuví ndís'tiī ní canee chi yeenú nī.

Cristo neⁿ'é yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ

¹⁴Ní cucaavā chuū 'úú ca'á gracias Ndyuūs ní 'úú ní ngiīntii'yá nanááⁿ Ndyuūs Chiidá Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú.
¹⁵Ndyuūs ní Chiida nduucyaaca yú ní cuaacu Chiida nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā chi snéé nanguuvi, 'tiicá ntúūⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ

yeⁿ'é yā chi snéé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹⁶Caⁿ'angua'á ní ngiicá Ndyuūs Chiida yú chi yeⁿ'ē nééné n'deee n'dáí chi n'daacā ye"'é yā ní tée yā ndís'tiī fuerza na staava yeⁿ'é nī chi ditiinú nī cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é yā. ¹⁷Ní ngiicá Ndyuūs chi Cristo canée yā na staava ven'é nī cáávā chi i'téénu nī Cristo. Ní 'íícú ndís'tiī snee diitú nī ndúúcū vaadī ne"e ye"e Cristo. Ní snee nī tan'dúúcā chi véé dii'yu na yán'āa yen'ē 'áámá yán'á. 'Tíícā cunéé vaadī neⁿ'e yeⁿ'é Cristo na staava yeⁿ'é nī. 'Tíícā snee nī. ¹⁸Tuu'mí ndís'tiī ndúúcū nducyaaca 'iin'yān chi i'téénu yā Cristo n'daacā cuuvi cádiinuuⁿ nī veⁿ'ē chi vaadī neⁿ'e veⁿ'é Cristo ní tan'dúúcā Cristo neⁿ'é taavi cá yā nducyaaca 'iin'yān. 19 Ní ngiicá Ndyuūs chi ndís'tiī ní cádiinuuⁿ nī chεē chí vaadī neⁿ'e yeⁿ'é Cristo, 'áárá chí ch'ɛɛtɛ taavi ca chi nguéé cuuvi deenu yú nducuéⁿ'ē yeⁿ'ē. Ní ngiicá chi staava yeⁿ'e ndís'tiī ní canee diitú ndúúcū nducuéⁿ'ē chi n'daacā n'dai taavi caavā chí ndís'tiī ní yeⁿ'e Ndyuūs ndís'tiī.

²⁰Ní Ndyuūs yen'e yú cuuvi diín yā tanducuén'ē ní n'deēe ca cuuvi diín ya ní nguéé tí chi ngiica yú o chí tuumicádiīnuun yú. Tan'dúúcā chi n'deee n'dáí idiín yā cucáávā poder yen'é yā 'tíícā idiín yā ntiinnyun yen'é yā ndúúcū s'uūún.

²¹Maan ní nducuén'ē tiempo ní cuen'e daānman canéé Ndyuūs chi ch'eete taavi ca ní deeve taavi cá yā nanáán 'iin'yān chi can'á yā yaācū yen'é yā. 'Tiicá ntúūn nanáán Cristo.

EFESIOS 4 430

Nduuvidaama yú cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs

'Úú Pablo chi preso caneé vácuū caati diín ntiinnyu yen'ē 'iivú Ndvuūs. Ní 'úú di'cuiitú ndís'tiī chi n'daacā n'dai diín nī nducuén'ē tan'dúúcā Ndyuūs neⁿ'é yā chi diíⁿ nī caati yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yeⁿ'e yā. ²'Úú ngiicá chi 'cuεεtinée nī chi maán nī ndiicúún nī. Ní diín nī nducué" e ndúúcū 'viich e etíínūu" ndúúcū 'aama nī taama nī ni cuchεέ nī veⁿ'e nducuéⁿ'ē ti dinéⁿ'e nī 'áámá nī taama nī. ³Ní cucáávā Ndyuūs itée yā vaadī 'diiín yen'é yā chi diin chi nduuvidaamá nī, 'úú ngiicá chi cue"'e daā"ma" dií" nī nducué"'e chi cuuví nī chi nduuvidaamá nī caati Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs nginneé yā ndís'tiī. ⁴Véé 'áámá cuerpo nūuⁿ ndúúcū 'áámá nūuⁿ Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs yaa'ví yā s'uuúⁿ chi cuuvi vú veⁿ'é vā ní ndúúcū 'áámá nūuⁿ chi cunee ngiinu yeⁿ'e yú. ⁵Ní véé 'áámá nūuⁿ Señor Jesucristo chí 'áámá nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi i'teenu yú, ní véé 'áámá nūuⁿ chi duuchi chi ngeēdínuūⁿnīⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. ⁶Véé 'áámá nūuⁿ Ndyuūs chi Chiidá nducyáácá 'iin'yān ní 'iivú Ndyuūs miiⁿ ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ye"'e nducué"'ē. Ní dií" yā ntii"nyu" cucáávā nducueⁿ'ē, ní caneé yā ndúúcū nducué" e.

⁷Naati Ndyuūs tee yā ca'áámá ca'áámá s'uuúⁿ vaadī n'dai yeⁿ'é yā cáávā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yú tan'dúúcā chi deenú yā chi cuuvi diiⁿ yú, ní ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ ní chííⁿ chi tee Cristo ca'áámá ca'áámá s'uuúⁿ. ⁸Níícú canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndii cuááⁿ ymnaaⁿ 'tíícā:

Chichɛɛ yā yen'e enemigos yen'e yā ní cuichɛɛ́ yā ná va'ai chɛɛti nguuvi, ní candɛ́ɛ yā n'deee n'dáí 'iin'yān yen'é yā chi snúun yā vácuū, ní ca'á yā regalos 'iin'yān s'een yen'é yā.

⁹¿Dé'ē neⁿ'e caaⁿ'maⁿ nduudú 'cūū chiiⁿ chi chεέ yā? Nduudú 'cūū neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chi vmnááⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ caⁿ'á yā 'áámá cuaaⁿ yáánūuⁿ ca chi cheeti yá"āa. 10'Ii"yā chí cáⁿ'ā miiⁿ maáⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ cuchεέ yā cuaaⁿ naachí yaacu taavi ca chí va'ai cheeti nguuvi caati maáⁿ yā cuuvi caneé yā tanducué" e dendú'ū cuaaⁿ. ¹¹Ní itée yā ca'áámá ca'áámá s'uuúⁿ ntiiⁿnyuⁿ chi cuuvi diiⁿ yú. Itée yā naⁿ'a yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e apóstoles chi candεε yú nduudu yeⁿ'e Ndyuūs. Ní itée yā naⁿ'a yú ntiiⁿnyuⁿ chi caaⁿ'maⁿ yú nduudu chi sta'a yú yeⁿ'é Ndyuūs. Ní itée yā ntiiⁿnyuⁿ naⁿ'a yú chi ngaⁿ'a yú nduudu chi nanguaⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ. Ní itée yā ntiiⁿnyuⁿ naⁿ'a yú chi candεε yú nduudu yeⁿ'é yā na yaācū. Ní itée yā naⁿ'a yú ntiiⁿnyuⁿ chi maestro yeⁿ'e nduudu yeⁿ'é yā. ¹²'Tíícā diiⁿ Ndyuūs chi chi'cueéⁿ yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Cristo ní 'íícú 'iin'yān s'een cuuvi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chi tunéeⁿ yā. Ní nducyaacá yā chi yeⁿ'ē cuerpo yeⁿ'e Cristo cuuvi cu'téénu cá yā Ndyuūs. ¹³Ní nducyaaca s'uuúⁿ ní cuuvi nduuvidaama yú ti maaⁿ ní s'uuúⁿ ní tan'dúúcā chi 'aama yú ndúúcū chi i'teenu yú ní ndúúcū chi deenu yú yeⁿ'e Cristo chi Daiya Dendyuūs. Ní nguuvi nguuvi cuuvi diītū ca yú ndúúcū chi i'teenu yú ndúúcū vaanicadiīnūūⁿ yeⁿ'e yú ndíí tiempo chi s'uuúⁿ din'daaca yú ní

431 EFESIOS 4

tan'dúúcā Cristo 'tíícā s'uuúⁿ. 14'Āā ntéé diiⁿ yú tan'dúúcā da'caīyáā diíⁿ yā chi ch'iindiveéⁿ yā yeⁿ'e 'aamá yā taamá yā chi ca'cueéⁿ yā cosa chi n'dáán ní diín yā tan'dúúcā chi 'yúúné candéē 'iin'yān 'múún miin. Ní nguéé canéé chi i'téénu vú nduudu ye"'e 'ii"'yā" chi nginnche'éí yā s'uuúⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ neⁿ'é yā candεέ yā s'uūuⁿ lado yeⁿ'é yā chi i'téénu yú chiiⁿ chi nguéé cuaacu. ¹⁵ Nguéé diiⁿ yú 'túúcā naati canee chi caan'man yú nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ti neⁿ'e yú 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e yú. Ní cuuvi cu'teenu ca yú ní diiⁿ yú nducuéⁿ'ē chi n'daacā tan'dúúcā chi diiⁿ Cristo chi tiiíⁿ 'áámá cuerpo yeⁿ'e nducyaaca yú. Ní s'uuúⁿ tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'é yā, 'tíícā s'uuúⁿ. ¹⁶Ní nducyaaca yú ní canee vú maaⁿ poder veⁿ'e Cristo chi tiiin nducyaaca yú. Ní canee yú n'daacā na lugar chi tuneeⁿ yú ti veⁿ'é Cristo s'uuúⁿ. Ní nducuéⁿ'ē coo ye"'e cuerpo ye"'é yā n'daacā n'dai snéé ní 'áámá 'áámá coo ní inu"'u tan'dúúcā chi canéé chi diiⁿ. 'Tíícā s'uuúⁿ chi yeⁿ'e Cristo canee chí diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ chí tuneeⁿ yú cáávā chi n'giita yú, ní ditiīnu yú, ní dineⁿ'e yú nducyaaca 'iin'yān.

Vέέ vida ngai yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Cristo

17 Maan ní 'úú ngan'á cáávā Señor Jesucristo ní ngan'á chi din'daacá nī. Nguéé 'cuɛɛtinée nī tan'duucā tanán'ā 'iin'yān chi nguɛɛ i'téénu yā Ndyuūs. 'Iin'yān s'een nadacadíínuun yā yen'e dendu'ū chi nguɛɛ dichíí'vē. 18 Ní chiin chi nadicadíínuun yā ní yen'ē ná maāín. 'Iin'yān s'een nguéé véé vida cuen'e daānman yen'é yā

chi Ndyuūs ca'á yā 'iin'yān chi yen'é yā ti 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caneé yā ndúúcū staava yeⁿ'é yā chí chεεchi. Ní cáávā chuū 'iin'yān s'een caneé yā chi nguέέ deenú yā Ndyuūs. 19 'Iin'yān s'eeⁿ 'āā ntéé diíⁿ yā sentir chi cuuvi 'cuinaáⁿ yā caavā nuuⁿndi chi diíⁿ yā. Ní diíⁿ yā tan'dúúcā chi véé vicio ye"'e yā. Ní dií" yā nducué"'ē dendu'ū chi nguɛɛ n'daacā. Ní nguéé nadacadíínuun yā yen'e chi dií vā. 20 Naati ndís tiī nguéé tiicā ch'eéⁿ nī yeⁿ'e Cristo. ²¹Nduuti chi cuaacu chi ch'iindiveéⁿ nī nduudu veⁿ'e Cristo ní Cristo chi'cueéⁿ yā ndís'tiī ní i'téénu nī nduudu cuaacu chi yeⁿ'é Cristo, tuu'mi ní nduudu cuaacu yeⁿ'é yā cūnee ndúúcu nī. 22 Maan ní 'āā ntéé diín nī tan'dúúcā chi diíⁿ nī vmnaaⁿ chi i'téénu nī. Divíi nī yen'e nducuén'ē chi diíⁿ nī tiempo chi chó'ōo caati chuū nginnche'éí ndís'tiī ndúúcū nducué" e chi ne" e chi dií nī chi nguéé n'daacā. 23 Ndís'tiī ní canee chi nadíngai nī espíritu ye"'é nī ndúúcū vaanicadíínūun ven'e maán nī. 24 Ní canéé chi cuta'á nī vida ngai yeⁿ'e Cristo tan'dúúcā chi 'áámá vestido ngai ní cunúuⁿ nī vestido ngai. Ní diíⁿ nī nducuéⁿ'ē tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diín nī. Ní 'tíícā vida yen'e maán nī ní cuaacu nííⁿnyúⁿ chí n'daacā ní deeve.

²⁵Cáávā chuū nguéé caan'mán nī nduudu yaadi. Ca'áámá ca'áámá s'uuún ní caan'man yú nduudu cuaacu ndúúcū nducyaaca 'iin'yān na niinnuún va'āī. Caati s'uuún ní yen'ē 'áámá cuerpo nūun ti yen'e Cristo s'uuún.

²⁶Ní nduutī chi nduuvi taáⁿ nī, nguéé ca'a nī lugar chi vaadī taaⁿ EFESIOS 4, 5 432

yeⁿ'é nī diiiⁿ chi dinuuⁿndí nī. Ní nguéé 'naaⁿ tiempo nduuvi taáⁿ nī. ²⁷Nguéé ca'á nī mar 'áámá lugar yááⁿn'guiinūuⁿ chi cuuvi tuu'vi sa vida yeⁿ'é nī.

²⁸ Ní ndís'tiī chi diduucú nī 'āā ntéé diduucú nī. Diín nī ntiinyun n'daacā caati véé yen'e nī. Ní 'íícú cuuvi ca'á nī 'iin'yān chi pobre yā chi nguéé véé yen'é yā.

²⁹Nguéé caa"má" nī nduudu yaadí 'yāa, dámaā" caa"má" nī nduudu chí n'daacā chi dii" chi cu'téénu cá yā ni dii" chi cunneé nī 'ii"yā" chi 'caandiveé" yā nduudu ye"é nī. ³⁰Ndís'tiī nguéé dií" nī dendu'ū chi cuuví ndaachií Espíritu N'dai ye"é Ndyuūs ti maa" Espíritu ye"e Ndyuūs mii" chi véé ye"e yú ní diii" chi sellado nī chi ye"é Ndyuūs s'uuú". Ni diii" chi cuuvi cuaacu chi Ndyuūs nadanguá"ai yā s'uuú".

3¹Ní ndís'tiī 'āā ntéé cuneé nī ndúúcū vaadī taa", ní nguéé dií" nī chi nguéé ne"e nī 'iin'yā", ndíí nguéé 'cuaī taá" nī, ndíí nguéé caan'má" nī dendu'ū chi nguee n'daacā yen'e taamá yā, ndíí nguéé dií" nī yen'e taama yā cosas chi nguee n'daacā.

³²Caati dii" n'daacá nī ní diya'ai 'iínu nī 'aamá nī taamá nī vi'ī, ní nadīch'eecú nī nuu"ndi yen'é nī yen'e 'áámá nī taamá nī vi'ī tan'dúúcā Ndyuūs nadāch'eecú yā nuu"ndi yen'é nī ti yen'é Cristo ndís'tiī.

Táácā canee chi ˈcuεεtinéé 'iinˈyān chi daiya Ndyuūs

Cuaacu chi ndís'tiī ní daiya Dendyuūs ndís'tiī. Maaⁿ ní cáánu nī diíⁿ nī tan'dúúcā Ndyuūs diíⁿ yā. ²Ní dinéⁿ'e nī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā Cristo dinéⁿ'e yā s'uuún ní ca'a maán yā vida yen'e maán yā cáávā s'uuún. Ní diín yā tan'dúúcā chi maán yā ni 'áámá 'íítí cuūchī chi 'iin'yān diín yā 'caan'nún yā 'iiti chi ofrenda yen'é yā ní ca'á yā nátai nanáán Ndyuūs. Ní Cristo maán yā ofrenda chi n'dɛɛvɛ ngéén nanáán Ndyuūs. Ní yeenú Ndyuūs ndúúcū ofrenda miin chi Cristo miin.

³Maaⁿ ní chi ndís'tiī ní yeⁿ'é Ndyuūs ndís'tiī nguéé canee chí caa" mán nī mar 'áámá ye" e nuundi chi saⁿ'ā n'diichi sa n'daataá. Ní nguéé canee chi caaⁿ'máⁿ nī veⁿ'e táámá dendu'ū chi nguee n'daacā ní nguéé deeve, ndíí nguee dínngueé nī yeⁿ'ē chi vέέ chi yeⁿ'e taamá yā. ⁴Ndíí nguéé canee chi caaⁿ'máⁿ nī dendu'ū chí cuuvi 'cuinaán nī, ndíí nguéé caaⁿ'máⁿ nī nduudu tonto o nduudu chi nguéé n'daacā, caati nducuéⁿ'ē chuū ní nguéé n'daacā veⁿ'é nī. Naati ndís'tiī ní canee chi caaⁿ'máⁿ nī Ndyuūs 'tíícā: Gracias n'diī Ndvuūs. ⁵Ní ndís'tiī 'āā deenú nī chi sa"'ā chi ca"'a sá ndúúcū n'daataá chi nguéé veⁿ'e sa o n'daataá chi can'a tá ndúúcū saⁿ'ā chi nguéé yeⁿ'e ta, o 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ dendu'ū chi nguéé n'daacā o 'iin'yān chí dínngueé yā yen'ē chi vέέ yeⁿ'ē taama yā ti tanducuéⁿ'ē chuū ní tan'dúúcā chi i'téénu yā santos ídolos. Nducyáácá 'iin'yān s'eeⁿ ní nguéé véé parte yeⁿ'é yā naachi Cristo ndúúcū Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ⁶Nguéé ca'á nī lugar chi caaⁿ'maⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi cannche'éí yā ndís'tiī ndúúcū nduudu chi tonta ti ngaⁿ'á yā chi cuuvi diíⁿ nī nducuéⁿ'ē chi nguεε n'daacā. Caati cáávā nducuéⁿ'ē chuū ní Ndyuūs diíⁿ yā diituu cá castigar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 433 EFESIOS 5

chi nguéé n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e Ndyuūs. ⁷Ní ndís'tiī nguéé nduuvidaamá nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéé diíⁿ nī mar 'áámá chi diíⁿ yā.

⁸Ndís'tiī ní tiempo chi 'āā chó'ōo ch'eetinée nī ndúúcū yáánn'guiinūun na maāiⁿ, naati maaⁿ ní chi ndís'tiī ní yeⁿ'ē Señor Jesucristo, ndís'tiī canée nī na chidεενε yeⁿ'e Señor miiⁿ. Ní maaⁿ ní cuɛɛti chiicá nī na chidεενε miiⁿ tan'dúúcā chi ndís'tiī ní daiyá Ndyuūs ndís'tiī. ⁹Ní chuū 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā taachi snée yā chidεενε yeⁿ'é Ndyuūs. Tanducué" e chi n'daacā ndúúcū tanducué" e chí cuaacu dií va. Ní ch'iⁿ'í yā na vida yeⁿ'e maáⁿ yā chi n'daacá yā. Chuū ní tan'dúúcā n'gui'i yen'e yán'á ti n'gui'i yen'ē chídeeve miiⁿ ní 'tíícā. ¹⁰Ní caanú nī diín nī ca'cueén nī nducuén'ē chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diíⁿ nī. ¹¹Ní ndís'tiī nguéé diín nī mar 'áámá chi nguéé dichíí'vē ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi chiicá yā na maāiⁿ naati caaⁿ'máⁿ nī 'iin'yān chi chiicá yā na maāin ché chi ngué n'daacā chi diín yā nanááⁿ Dendyuūs. ¹²S'uuúⁿ cuuvi 'cuinaaⁿ yú nduuti chi caaⁿ'maⁿ yú ye"'e dendu'ū nuu"ndi ch'ɛɛtɛ chi 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā taachi din'dé'ei yā. ¹³Ní taachi ngaⁿ'á nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē chi nguέέ n'daacā chí diíⁿ yā tuu'mi ní canéé na chidεενε. Ní Ndyuūs ch'in'í yā 'iin'yān nducué" e tan'dúúcā chi dií yā, ti 'āā ntéé canúúⁿ n'de'ei. ¹⁴Canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs. Cáávā chuū ní Ndyuūs nga" a yā 'tíícā:

Ndís'tiī 'iin'yān chi ch'iī; nadacuéen nī yen'e nguaan tinán'ā, ní 'íícú Cristo chí chideeve ní tée yā chideeve ndís'tiī.

15 Cáávā chuū ndís'tiī ní nadacadíínuuⁿ n'daacá nī yeⁿ'e chi diín nī. Nguéé diín nī tan'duucā chi ndís'tiī 'iin'yān zonzo ndís'tiī naati diín nī tan'duucā chi ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ deenu ndís'tiī. ¹⁶Ní diíⁿ nī aprovechar tiempo chi véé yeⁿ'é nī chi din'daacá nī caati tiempo 'cūū 'iiⁿ'yāⁿ diíⁿ yā dendu'ū chi nguéé n'daacā. 17 Nguéé diín nī tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé tuumicadíínuuⁿ yā ti zonzo yā naati diiⁿnúú yiiⁿnuⁿ nī maaⁿ níícú tuumicádíínuuⁿ nī chεε chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diíⁿ nī. ¹⁸Nguéé cuuvi cuu'ví nī ti diiiⁿ chí cuuvi ndái nī, naati itée nī lugar chi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs cuuví cūnee nduucú nī. 19 Ní ndeé nī 'áámá nī ndúúcū taama nī ndúúcū salmos, ndúúcū himnos, ndúúcū canciones chi nga" a ye" é Ndyuūs. Ní ngiitá nī ní diné" e nī Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é nī. ²⁰Ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ nca'á nī gracias Ndyuūs Chiida yú ndúúcū chi dúúchí Señor Jesucristo ye"'ē yú caava nducué"'ē chi véé.

Yeⁿ'e vida yeⁿ'e familia s'eeⁿ chi yeⁿ'e Jesucristo

²¹Nguéé dich'eeté nī maán nī. Dinén'e nī vi'ī 'áámá nī ndúúcū taama nī caati 'āā diín nī respetar Ndyuūs.

²²Ní ndís'tiī tán'ā chi ch'iindivaacu canee chi 'caandiveén nī yen'e isan'ā yen'é nī tan'dúúcā chí ch'iindiveén nī nduudu yen'é Ndyuūs ti isan'ā yen'é nī tan'duucā 'iiví nī, 'tíícā sa.

²³Caati isan'ā yen'é nī ní tan'dúúcā tiīin yen'e familia, 'tíícā sa. 'Tiicá

EFESIOS 5, 6 434

ntúūⁿ tan'dúúcā Cristo ní tiīiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā 'yā, Cristo ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā 'yā. Ní nducyácá 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Cristo, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'duucā cuerpo yeⁿ'e Cristo, 'tiicá yā. ²⁴Ní tan'duucā 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Cristo canee yā maaⁿ poder yeⁿ'e Cristo 'tiicá ntúūⁿ táⁿ'ā canee tá maaⁿ poder yeⁿ'e isaⁿ'ā yeⁿ'e tá ní canee chi 'caandiveeⁿ tá yeⁿ'ē sa.

²⁵Ní ndís'tiī chi isaⁿ'ā chí ch'iindivaacu canee chi neⁿ'é nī n'daataá yeⁿ'é nī tan'duucā Cristo neⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaacu yeⁿ'é yā. Ní Cristo nca'a maán vā vida ven'e maán yā ní ch'īi yā cáávā 'iin'yān chi yeⁿ'é yā. ²⁶Ní 'tíícā ch'iī Cristo caati s'uuúⁿ cuuvi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā s'uuúⁿ caavā ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ yā. Ní Cristo dideevé yā 'iin'yān cucáávā nuūⁿnīⁿ ní cucáávā nduudu yeⁿ'é yā. ²⁷Ní Cristo candέε yā 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'é yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ngii n'gai ní dɛɛvɛ yā. Ní nguέε falta yeⁿ'é yā, ndíí nguéé véé mar 'áámá nuunndi yen'é yā, ndíí nguéé 'áámá dendu'ū chi nguéé cuaacu na vida yeⁿ'é yā, ndíí nguéé véé mar 'áámá dendu'ū chi 'túúcā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é yā ní núúⁿmáⁿ yā ní yeⁿ'é Cristo. Ní nguέέ véé mar 'áámá chi nguéé n'daacā veⁿ'é 'iiⁿ'vāⁿ s'eeⁿ. ²⁸Ní isaⁿ'ā chí ch'iindivaacú canéé chí dinén'e sa n'daataá yeⁿ'ē sa tan'dúúcā chi neⁿ'e sa maaⁿ sa cuerpo yeⁿ'e sa, 'tíícā n'daataá ye"'ē sa. Ní sa"'a chi diné"e sa n'daataá vé"e sa ne"e maaⁿ sa saⁿ'ā. ²⁹Nguéé véé mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé neⁿ'é maáⁿ yā cuerpo yeⁿ'é yā, naati nga'a

maán yā chiin chi n'daacā chi cuuvi ye"'é yā. Ní maá" yā dií" yā cuidar cuerpo ye"'e maá" yā. 'Tiicá ntúū" Cristo diné" e yā ní dií yā cuidar nducyaaca 'iin'yān chi i'téénu yā 'yā. ³⁰ 'Tíícā diíⁿ Cristo ti 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi yeⁿ'é yā ní tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'é yā 'tíícā 'ii"'yā" s'ee". Ní s'uuú" ní tan'dúúcā 'áámá parte yeⁿ'e cuerpo ye"'e Cristo 'tíícā s'uuú". 31 Ní 'tiicá ntúūⁿ saⁿ'ā i'neeⁿ sa chεεcu sa ndúúcū chiida sa ní nduuvidaama sa ndúúcū n'daataá yeⁿ'ē sa ní nduu 'uuví yā nduuvidaamá yā ní diíⁿ yā tan'dúúcā chi 'áámá cuerpo nūuⁿ. 32 Chuū ní 'áámá vaadī cuaacu na libro yeⁿ'é Ndyuūs, ní ngaⁿ'á ngií ndís'tiī ye"'e chuū. Nduudu mii" ngaⁿ'ā yeⁿ'e Cristo ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Cristo ní yeⁿ'é yā 'iiⁿ'vāⁿ s'eeⁿ. ³³Maaⁿ ní neⁿ'é caaⁿ'máⁿ ca'áámá cā'aama ndís'tiī chi san'ā chí 'níínívaacu, canee chi neⁿ'e nī n'daataá yeⁿ'e nī tan'dúúcā chi neⁿ'é nī maáⁿ nī. Ní ndís'tiī n'daataá canéé chi dinéⁿ'e nī isaⁿ'ā yeⁿ'é nī ni 'caandiveéⁿ nī yeⁿ'e sa.

Mdís'tiī da'caīyá chi i'téénu nī Cristo, canee chi 'caandiveéⁿ nī yeⁿ'e chiidá nī caati chuū chí cosa chí n'daacā chí diíⁿ nī. ²Ní mandamiento yeⁿ'e Ndyuūs chi vmnááⁿ vmnaaⁿ chi Ndyuūs teé yā compromiso yeⁿ'ē ní chuū: Cu'téénu nī chiidá nī ndúúcū chεεcú nī, ³ní 'iicu nduuti chi diíⁿ nī 'tíícā cuuvi yeenú nī níícú cuneé nī na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū n'deee n'dáí nduuyu.

⁴Ní ndís'tiī sa"ā chi véé daiyá nī, nguéé diín nī chi nduuvi taan daiyá nī naati di'cuiitá nī daiya nī ní yaa'ví nī daiya nī taachi nguéé din'daacáā ní ca'cuéen nī daiyá nī 435 EFESIOS 6

yeⁿ'e Señor Jesucristo caati cuuvi cu'téénu yā yeⁿ'é yā.

⁵Ní ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū 'iiví nī, 'caandiveén nī yen'e 'iiví nī chi véé na i"'yee"dí 'cūū. Ní dií" nī respetar 'iiví nī ní 'va'á nī ye"'e yā. Ní dií" nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yā ndúúcū núúⁿmáⁿ staava ye"e nī. Ní diín nī nducué"ē ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā tan'duucā chí diíⁿ nī caavā Cristo. 6Ní diín nī n'dai ntiinnyun yeⁿ'é yā nguéé dámáāaⁿ taachi 'iiví nī inaáⁿ yā ndís'tiī caati n'daacā caneé nī ndúúcu yā. Naati diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā tan'dúúcā chi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo chi diín nī ní ndúúcū núúnmán staava yeⁿ'é nī. Chuū ní chiiⁿ chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diíⁿ nī. ⁷Ní dinéⁿ'e nī din'daacá nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yā tan'dúúcā chi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo chi diíⁿ nī, nguέέ tan'dúúcā chi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ⁸Ní nducyáácá nī ní déénu nī nduuti chi 'iin'yān chi diín ntiiⁿnyuⁿ caadi 'iiyu o nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ libre yā nducyáácá yā cuta'á yā yeⁿ'e Señor Jesucristo chi 'iivi yú chííⁿ chí tée yā 'iiⁿ'yāⁿ caavā ntiiⁿnyuⁿ n'daacā chi diín yā.

⁹Ní ndís'tiī chi 'iiví yen'e 'iin'yān, 'tiicá ntúūn din'daacá nī ndúúcū 'iin'yān chi dichíí'vē ndís'tiī. Nguéé caan'mán nī chi can'á nī 'cuen'é nī 'iin'yān chi dichíí'vē ndís'tiī. N'gaacu nī chi ndís'tiī ndúúcū 'iin'yān chi dichíí'vē ndís'tiī ní snée nī na poder yen'e 'iivú Señor Jesucristo chi canéé na va'ai cheeti nguuvi. Ní 'āā daamá nūun nducyáacá 'iin'yān nanáán Señor Jesucristo yen'ē yú.

Armas yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs cááva 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs

Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é diíⁿ nī chi ditiinú 'cuɛɛtinée

nī nanáán Señor Jesucristo yen'e yú ndúúcū nducué" e poder chi vέέ yeⁿ'é Cristo. ¹¹Ní cuuví diíⁿ nī defender maán nī ndúúcū nducuén'ē armadura chi tan'dúúcā armadura catecai soldados chi Ndyuūs dátee yā s'uuúⁿ chi yeⁿ'e Cristo. Ní 'íícú cuuvi cuchεέ nī yeⁿ'e nducuéⁿ'ē dendu'ū chi diiⁿ yááⁿn'guiinūuⁿ taachi ngínnche'ei sa ndís'tiī. 12 Nguéé 'cuuⁿ'maⁿ yú contra 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daacā naati 'cuun'man yú ní contra fuerzas yeⁿ'e espíritus chi nguéé n'daacā chi canéé na 'yúúné ndúúcū espíritus chi 'iiⁿntyéⁿ'ē yeⁿ'é tanáⁿ'ā espíritus chi ca'a orden yeⁿ'e espíritus chi nguéé n'dai ndúúcū nducué" e ye" e í" yee" dī chi canéé na maaíⁿ chi yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. 13 Cáávā chuū tan'dúúcā 'áámá soldado cuta'a sa catecai yen'e soldado ní maaⁿ ní cuta'á nī nducué" e armadura chi tan'dúúcā catecai nī chi Ndyuūs dátee yā ndís'tiī. Ní 'íícú cuuvi cucheé nī contra enemigo nguuvi taachi ndaa nanáaⁿ nī nducuéⁿ'e dendu'ū chi nguee n'daacā. Ní taachi chichee nī yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi nguέε n'daacā ndíí chí 'cuiīnū, tuu'mi ní cuuvi 'cueetinéé diitú nī ndúúcū chi i'téénu nī. 14 Ní canéé diitú nī ndúúcū armadura yeⁿ'é Ndyuūs. Cáávā caandaá 'tiicá ntúūn ndís'tiī. cuta'á nī cinturón ní chiichi cunéé cinturón yeⁿ'é nī chi armadura yeⁿ'e Ndyuūs chi vaadī cuaacu. Ní véé fuerzas yeⁿ'é nī. Ní diiⁿ n'daacá nī caati canéé diitú nī. 'Tiicá ntúūn ndís'tiī cuta'á nī chaleco cūū yeⁿ'e Ndyuūs chí vaadī cuaacu. Ní canéé chi diíⁿ nī nducuéⁿ'ē chi n'daacā caati cuuvi diíⁿ nī proteger pecho

EFESIOS 6 436

maáⁿ nī yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi nguεε n'daacā chí dardos yen'e enemigo. 15 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī snúúⁿ ca'a nī zapatos chi ye"'é Ndyuūs chí ye"'ē vaadī 'diiín'. Ní 'cuɛɛtinéé listo nī chi caan'man nī 'iin'yān nduudu cuaacu ven'e Jesucristo ní 'íícú cuuvi cunéé vaadī 'diīiⁿ yeⁿ'é yā. ¹⁶'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī sta'á nī escudo yen'é Ndyuūs chi vaadī i'teenu. Ní 'íícú díítú caneé nī ndúúcū chi i'téénu nī. Ní diín nī protejer maán nī yen'e dardos chí ngiichi yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. Ní yááⁿn'guiinūuⁿ nguéé cuuvi cuchéé sá yeⁿ'e ndís'tiī ndúúcū cosas yeⁿ'e sa chi nguéé n'daacā. 17 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī sta'á nī cachucha cūū yen'e Ndyuūs chí vaadī ngua"ai ye"é nī chi diiⁿ proteger tiíⁿ nī. Ní n'gáácú nī chi Jesucristo nadanguán'ai yā ndís'tiī ní itée yā fuerzas ndís'tiī chi nguéé 'va'á nī ní nguéé véé 'uuvī vaanicádiinuuⁿ yeⁿ'é nī. 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī sta'á nī espada yeⁿ'e Ndyuūs chi Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. Ní Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū Nduudu Cuaacu yen'é Ndyuūs inneé yā ndís'tiī chi nguέέ n'giindiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ naati yááⁿn'guiinūuⁿ caⁿ'a sa caanu sa yeⁿ'é nī. ¹⁸Ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ caaⁿ'maⁿngua'á nī yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē chuū. Ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ di'cuiitú nī Ndyuūs cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é yā, ní ngiicá nī caati cuuvi cuta'á nī yeⁿ'ē poder yeⁿ'e Ndyuūs. Ní 'íícú cuuvi diín nī nducuén'ē chuū. Ní canee listo nī. Ní nguéé cuuvi cúúnu nī. Ní caaⁿ'maⁿngua'á nī caavā nducyaaca 'iin'yān chi i'téénu yā Ndyuūs. 19 Ní can'angua'á nī caavā 'úú dendu'ū ti Ndyuūs

tée yā nduudu yeⁿ'é yā 'úú taachi ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é yā. Ní 'íícú 'úú cuuvi caa" má" nduudu mii" ndúúcū valor caati 'iin'yān cuuvi déénu yā nduudu chí ngan'á táácā chi cuuvi nanguá"ai 'ii"yān, nduudu chi canéé n'de'ei cuáán vmnaan. ²⁰Ndyuūs yeⁿ'e yú ní dichó'o yā 'úú tan'dúúcā chi 'úú embajador yen'é yā 'úú chi 'úú caa" má" nduudu cuaacu ye"'é yā. Ní cááva chuū ní 'úú ní preso 'úú ní maaⁿ canuúⁿ vácūū. Ní ndís'tiī ní caⁿ'angua'á nī caavā 'úú chi 'úú cuuvi caa" má" nduudu cuaacu miiⁿ ndúúcū valor tan'dúúcā chi 'úú canéé chí caan'mán.

Saludos yeⁿ'e Pablo naachi ch'iinū carta 'cuū

²¹Hermano Tíquico, chi neⁿ'e nducyaaca s'uuúⁿ, ní n'daacā diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo nduucú. Ní saⁿ'ā miiⁿ caaⁿ'maⁿ sa ndúúcū ndís'tiī yeⁿ'e 'úú ní yeⁿ'ē chi 'úú idiíⁿ. ²²Cáávā chuū dicho'ó hermano Tíquico nanááⁿ ndís'tiī ti caaⁿ'maⁿ sa táácā snéé 'nū ní 'iicu diiⁿ sa chi diituu 'cuɛɛtinéeⁿ nī na staava yeⁿ'é nī.

²³Maan ní 'uú nen'é chi Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yen'e yú ca'á yā nducyaaca hermanos yen'é vaadī 'diiín na staava yen'é yā. Ní nen'é chi Ndyuūs diín yā chi ndís'tiī cu'téénu cá nī Ndyuūs, ní dinen'e cá nī nducyaaca 'iin'yān. ²⁴Ní nen'é chi Ndyuūs ca'á yā vaadī n'dai yen'é yā nducyaaca 'iin'yān chi cuaacu níínnyún nen'é yā Señor Jesucristo yen'e yú. Ní 'áámá nen'é yā, ní nguéé ñ'daán yā. 'Tiicā cuuvi.

CARTA YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YÁĀⁿ FILIPOS

Taachi Pablo canúuⁿ yā vácūū idingúuⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Filipos, 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo

1 'Úú Pablo ndúúcū Timoteo ní nús'uu ní dichíí'vɛ 'nū Jesucristo. Maan ní idinguún 'nū carta 'cūū yen'ē nducyácá hermanos chi i'téénu yā Jesucristo ndúúcū obispos chi san'ā ndíí tiīin yen'e 'iin'yān chi i'téénu yā Jesucristo ndúúcū diáconos chi nginneé yā obispos, nducyaaca yā chi snee yā na yáān Filipos. 2Nen'é 'nū chí Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yen'e yú tée yā ndís'tiī yen'e vaadī n'dai taavi yen'é yā ní 'cuɛɛtinée nī ndúúcū vaadī 'diiín yen'é Ndyuūs.

Pablo ngaⁿ'angua'á yā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo

³'Úú nca'á gracias Ndyuūs yen'ē yú ca'áámá ca'áámá vuelta taachi n'gaacú yen'e ndís'tiī. ⁴Ní taachi can'anguā'á, nducuén'ē tiempo can'anguā'á yen'e nducyaaca ndís'tiī ndúúcū vaadī yeenú. ⁵Caati ndís'tiī ní nduucú ní dáámá diin yú ntiinnyun ti inneé nī 'úú chi 'úú

candεέ nduudu yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'e Cristo, ndii nguuvi chi i'téénu nī Jesucristo ndíí maaⁿ. ⁶Ní deenú chi seguro canee chiiⁿ chi yeⁿ'e Ndyuūs ti Ndyuūs chi tuca'á yā diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ n'daacā n'dai na vida yen'e ndís'tiī ní idiín vā chi ndís'tiī 'cuɛɛtinée nī diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā nguuvi nguuvi ndíí nguuvi chí ndaa Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe. ⁷Ní 'tíícā chi n'dai chi 'úú nacádiinúúⁿ chuū yeⁿ'ē nducyaaca ndís'tiī caati neⁿ'é taavi ndís'tiī. Ní nducyaaca ndís'tiī ní véé parte yen'é nī nduucú yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi n'dai taavi chi Ndyuūs itée yā s'uuúⁿ. Ní ndís'tiī nginneé nī 'úú 'áárá chí canuúⁿ vácūū o 'áárá chi caneé nanáán 'iiⁿ'yāⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē 'úú ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu ye"'ē nduudu ngai yeⁿ'é Cristo chi cuaacu chi 'tíícā. ⁸Ní Ndyuūs yeⁿ'e yú ní deenú yā chí 'úú neⁿ'é ndís'tiī tan'dúúcā chi Cristo neⁿ'é yā s'uuúⁿ. ⁹Ní 'úú ngiicá Ndyuūs chi ndís'tiī cuuvi dinén'e ca nī nducyaaca 'iin'yān. Ní cuuvi deenu cá nī yeⁿ'ē nduudu cuaacu ní cuuvi nadacadíínuun n'daāca nī yeⁿ'ē nducuéⁿ'ē chi cuaacu. ¹⁰Caati cuuví ndεενε nī nducuéⁿ'ē tiempo

FILIPENSES 1 438

chéé chí n'daacā taavi ca. Ní 'tíícā cuuvi 'cuɛɛtinée nī n'daacā n'dai. Ní taachi ndaa Jesucristo taama vmnén'ēe nguéé véé mar 'áámá nuunndi yen'é nī. 11 Ní nen'é chi Jesucristo ndaacá yā ndís'tiī chi 'cuɛɛtinéé n'daacá nī cucáávā poder yen'e Cristo ní diín nī ntiinnyun yen'e evangelio chí nduudu ngai yen'e Cristo. Ní 'íícú nducyaaca 'iin'yān cuuvi caan'mán yā chi ch'ɛɛtɛ taavi Ndyuūs. Ní diín yā honrar Ndyuūs.

Cáávā 'úú vida ye"'é ní Cristo

¹²Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos ye"'é, ne"'é chi cadíínuu" nī chi tanducué" e chi ch'eenú chiī ní diií" chi 'vaaⁿ ca 'iiⁿ'vāⁿ ngíí n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu chí ngai yeⁿ'e Cristo. 13 Tíícā chiī chi taanduvéé soldados chi dííⁿ ntiiⁿnvuⁿ na palacio yeⁿ'e César ndúúcū taanduvéé 'iin'yān, nducyaaca yā deenu yā chi 'úú caneé preso na vácūū cucáávā chi diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ye" e Cristo. 14 Ní nééné 'yaa" hermanos chi i'téénu yā Señor Jesucristo taachi cadíínuuⁿ yā chi caneé vácūū nguéé di'va'á yā naati ne"'é yā caa"'ma" cá yā nduudu ngai chi nduudu cuaacu veⁿ'e Ndvuūs ndúúcii confianza nanáán Cristo miin.

¹⁵Cuaacu chi nán'a yā ní ngan'a yā nduudu ngai yen'e Cristo cáávā chi dingueeé yā yen'é ní cáávā chi nen'e yā 'caa'va yā nduucú. Ní tanán'a yā ní ngan'á yā nduudu ngai miin ti cuaacu chi nen'é yā diín yā ní nen'é yā cunnee yā 'úú. ¹⁶Naati 'iin'yān s'een vmnaan nguεε ngan'a yā nduudu ngai yen'e Cristo ndúúcū nuunman staava yen'é yā naati diín

yā chi 'iin'yān can'a yā ndúúcu yā. Diíⁿ yā ti neⁿ'é yā chi 'úú ní ngueeé ye"'é yā. Ní cadíínuu" yā chi dií" yā chi 'úú n'geenú ngii ca taachi canuúⁿ vácūū. 17 Ní 'iin'yān cuayiivi ní nga"'á yā nduudu ngai mii" ti ne"'é vā 'úú. Ní deenú vā chi Ndvuūs tee yā 'úú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā chi nga"'á nanáá" 'ii"ntyé"'ē táácā chi diín ntiinyun yen'é Ndyuūs ní ngan'á nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'e Cristo. ¹⁸Naati ¿dɛ'ē ituneéⁿ? 'Āā 'tuucá nūuⁿ nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'máⁿ yā nduudu ngai miiⁿ ndúúcū nuuⁿmáⁿ staava yeⁿ'é yā o cáávā chi nguéé neⁿ'é yā 'úú, nducyaacá yā ngan'a yā nduudu ngai veⁿ'e Cristo. Ní cáávā chuū 'úú ní yeenú, ní yeenú taavi cá.

¹⁹Caati deenú chi yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi chó'ōo yeⁿ'é, n'daacā cuuvi yeⁿ'é caati ndís'tiī ní ngaⁿ'angua'á nī cáávā 'úú. Ní Jesucristo nginneé yā 'úú cucáávā Espíritu veⁿ'é vā. ²⁰Ní maaⁿ chuū chi neⁿ'é chi dicuaacu chi cuuvi diíⁿ. Nguéé 'cuinaáⁿ yeⁿ'ē mar 'áámá naaⁿ naati ngaⁿ'á nduudu ngai yeⁿ'e Cristo cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ndúúcū nducuéⁿ'ē confianza tan'dúúcā chi diín maan, 'tiicá ntúūn cuuvi diíⁿ cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ní 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi n'diichi cá yā Cristo chi ch'eete ca yā cucáávā 'úú, 'áárá chí 'úú cunduūchí o 'áárá chí 'úú 'āā n'dií. ²¹Ní cucaavā 'úú. vida veⁿ'é ní Cristo níícú nduuti chí 'cuūví 'āā diín ganar caati 'úú caneé ndúúcū Cristo. ²²Ní nduuti chi candií ca cuneé ca na i"'yee"dí 'cūū ndúúcū cuerpo yeⁿ'é, tuu'mi ní cuuvi diíⁿ ca ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. Ní candεέ nduudu yeⁿ'e yā nanáán 'iin'yān níícú 'iin'yān cuuvi

439 FILIPENSES 1, 2

cu'téénu yā Ndyuūs. Maan ní nguéé deenú de'ē chi n'daacā ca chi ndeevé cáávā 'úú ²³caati 'úú canuúⁿ nguaaⁿ nduu 'uuví vaanicadíínūuⁿ. Ní neⁿ'é chí 'cuūví níícú can'á cunēe ndúúcū Cristo caati deenú chi neené n'daacā caavā 'úú. 24 Naati cáávā ndís'tiī ní n'daacā ca chi 'úú cuneé ca na cuerpo ye"'é 'tɛɛ 'téé ndúúcū ndís'tiī. 25 Seguro caneé maan ven'e chuū. Ní deenú ti 'úú cuneé ca 'tee 'téé ndúúcū ndís'tiī caati ndís'tiī cuuvi 'cuɛɛtinée nī n'daacā ca ní veenu taaví nī caati i'téénu nī Ndyuūs. 26 Τúúcā cuneé 'tεε téé ndúúcū ndístii ní taachi ndaá nanáán ndís'tiī tuu'mi ní ndís'tiī cuuvi veenu cá nī nduucú ti s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ.

²⁷Di'cuiitú ndís'tiī chi dámaāⁿ diiⁿ núú yiiⁿnuⁿ nī chi 'cuɛɛtinéé n'daacá nī taanduvéé chi n'daacā tan'dúúcā chi ngaⁿ'a nduudu n'dai yeⁿ'e Cristo. Níícú ndúútī chi ndaá n'diichí ndís'tiī o ndúútī chi caneé yan'ai yeⁿ'é ndís'tiī neⁿ'é 'caandiveéⁿ yeⁿ'é ndís'tiī. Ne"'é chí 'ii"'yā" cuuví yaa'ví yā 'úú yeⁿ'é ndís'tiī chi ndís'tiī ní n'daacā sneé nī. Ní nduuvidaamá nī ndúúcū 'áámá espíritu nūuⁿ ndúúcū 'áámá vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'é nī. Ní 'áámá diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs ní ngaⁿ'á nī nduudu ngai yeⁿ'e Cristo chi evangelio caati 'iin'yān cuuvi cu'téénu yā Cristo. 28 Neⁿ'é 'caandiveéⁿ yeⁿ'é nī chi nguéé di'va'á nī mar 'áámá ye"'é 'ii"'yā" chi contra yeⁿ'e nī. Caati chuū ní 'áámá seña yeⁿ'é yā chi nguέέ i'téénu yā Cristo ní caⁿ'á yā infierno. Naati chuū ní 'áámá seña yeⁿ'é nī chi ndís'tiī ní cuuví ningua"'áí nī ye"'e infierno caati chuū ní yeⁿ'é Ndyuūs. ²⁹Ní

Ndyuūs diín yā 'áámá favor ndúúcū ndís'tiī caati nguéé dámaān chi cu'téénu nī Cristo naati canéé chi 'cueenú nī cuuvi caavā chi i'téénu nī Cristo. ³⁰Ní ndís'tiī ndúúcū 'úú 'āā daamá nūun snée yú chí n'geenu yú ngii cucáávā chi ngan'a yú nduudu cuaacu yen'é Cristo. Ndís'tiī 'āā n'diichí nī cuáán vmnaan tan'dúúcā chí diín ntiinnyun ní ch'eenú chii. Ní maan ní n'giindivéén ntúun nī tan'dúúcā chi diín ntiinyun ní tan'dúúcā chi n'geenú ngii.

Cristo ní ndiicúúⁿ yā ní cuayiivi chich'eeté yā

Ndís'tiī hermanos yen'é, nduuti 2 Ndis tii liermanos , e e, chi Cristo diíⁿ yā animar ndís'tiī ní nduuti chi Cristo tee vā 'viich'eetíínūuⁿ ndís'tiī ti neⁿ'é yā ndís'tiī ní nduuti chi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs canée yā ndúúcū ndís'tiī ní nduuti chi neⁿ'é nī nducyaaca 'iin'yān ní ya'ai 'íínú nī 'iin'yān tuu'mi ní 'tíícā diín nī. ²Diín nī chi cuuvi yeenú taavi cá caati snée nī 'túúcā. N'dáácā 'cuɛɛtinée nī ndúúcū 'aama vaadī cadíínuuⁿ yeⁿ'é nī. Ní neⁿ'é nī dáámá nūuⁿ 'aama nī ndúúcū taama nī tan'dúúcā Cristo neⁿ'é yā s'uuúⁿ. Ní 'tiicá ntúūⁿ neⁿ'é nī vi'ī 'aama nī ndúúcū taama nī. Ní nduuvidaamá nī ndúúcū 'áámá espíritu yeⁿ'é nī ndúúcū 'áámá staava yeⁿ'é nī. ³Ní nguéé diíⁿ nī dendu'ū chi ne"'e maá" nī o caavā chi neⁿ'é nī ch'ɛɛtɛ maáⁿ nī caati ndiicúún 'cuestinée nī. Maan ní ca'áámá ca'aamá nī canéé chí nadacadíínuuⁿ nī yeⁿ'e hermanos yeⁿ'é nī chi nééné n'dai ca hermanos yeⁿ'é nī nguέέ ti maáⁿ nī. ⁴Ní mar 'áámá nī nguéé n'nuúⁿ nī dendu'ū chi FILIPENSES 2 440

cuuví yeⁿ'ē maáⁿ nī caati n'nuúⁿ nī ntúuⁿ dendu'u chi n'daacā chi cuuvi yeⁿ'e tanáⁿ'ā hermanos yeⁿ'é nī.

⁵Ní nguaaⁿ ndís'tiī ní tan'dúúcā chi Cristo nadacadíínuuⁿ yā yeⁿ'ē maán ya 'tiicá ntúūn ndís'tiī canee chi nadacadíínuuⁿ nī veⁿ'e maaⁿ nī. 6Ní n'dáá rá chí Cristo miin ti Ndyuūs 'yā, Cristo nguéé 'āā fuerza diín yā chi cuuvi daamá yā ndúúcū Ndyuūs Chiidá yā. ⁷Naati Cristo s'neeⁿ yā chi ch'ɛɛtɛ yeⁿ'é vā tanducué" e chi canéé na va'ai cheeti nguuvi. Ní tan'dúúcā s'uūúⁿ 'tiicá yā. Ní tan'dúúcā 'áámá saⁿ'ā chi dichíí'vē 'iin'yān, 'tiicā núún yā. Ní ch'iindiyáaⁿ yā tan'dúúcā 'áámá saⁿ'a yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ⁸Ní taachi caneé yā tan'dúúcā san'a na i"yee"dí 'cūū ndiicúú" n'dai dií" yā ní ch'iindiveéⁿ yā taanduvέε chi nga" a Chiidá yā chi canéé na va'ai cheeti nguuvi. 'Áárá chí ch'īi yā na cruz, ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e Chiidá yā ní ca'á yā lugar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁹Ní cáávā chi diiⁿ Jesús, Ndyuūs diíⁿ yā chi Jesús ní ch'eete cundaá yā na va'ai cheeti nguuvi. Ní Ndyuūs ca'á yā 'áámá chi duuchí yā chi ch'eete n'dai nguéé ti tanán'ā 'iin'yān yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹⁰Ní nducyáácá yā canéé chi caāntii'ya yā taachi 'caandiveéⁿ yā chi duuchi Jesús miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ nducyaacá yā chi snee yā na va'ai ch'eeti nguuvi. 'Tiicá ntúūⁿ nducyaaca yā chi snee yā na yán'āa. 'Tiicá ntúūn nducyaaca yā chi snee yā na infierno. 11 Tiicá ntúūⁿ canee chi caaⁿ'maⁿ cuaacú yā chi Jesucristo miiⁿ ní 'iivú Ndyuūs. Ní caaⁿ'maⁿ cuaacú yā chi nééné ch'eete n'dai Ndyuūs chi Chiida yú.

'Iin'yān chi i'téénu yā Cristo ní tan'duucā chi dεενε yen'e in'yeendí 'cūū 'tiicá yā

¹²Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos ve"'é chi ne"'e taaví, tan'dúúcā chi cueⁿ'e daāⁿmaⁿ i'téénu nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs taachi caneé ndúúcū ndís'tiī, maaⁿ ní i'téénu nī taachi 'āā yaⁿ'ai caneé yeⁿ'é ndís'tiī. Maaⁿ ní 'va'á nī Ndyuūs. Ní ndís'tiī diín n'daacá nī ti Ndyuūs nadinguán'ai vā ndís'tiī ní diíⁿ n'daacá nī ndúúcū cuidado ye"'e nducué"'ē. 13 Cuaacu chi Ndyuūs diíⁿ yā chi ndís'tiī neⁿ'é nī diín nī nducuén'ē chi n'daacā. Ní Ndyuūs cunneé yā ndís'tiī chi diín nī. Ní 'cuiinú nī chiin chi diín nī tan'dúúcā chi ne"'é vā chíí" chí n'daacā n'dai.

¹⁴Maaⁿ ní ndís'tiī diíⁿ nī nducuéⁿ'ē ní nguéé cueēⁿdiitú nī ndíí nguéé 'cuuⁿ'máⁿ nī. ¹⁵Ní ndúúti chi diíⁿ nī 'tuucā mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'é nī o nguéé n'daacā idiíⁿ nī caati deenú yā chi ndís'tiī daiyá Dendyuūs ndís'tiī. Ní nguéé véé nuunndi yen'é nī nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé i'téénu yā Ndyuūs ní nguéé n'daacā idiíⁿ yā. Ní tan'dúúcā 'áámá 'ííⁿnyúⁿ ngíí yáⁿ'āa taachi maāiⁿ 'tiicá nī. ¹⁶Ní candeé nī nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo nanáán 'iin'yān ti nduudu miin diiⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cunduuchí yā cue"'e daā"ma" caati 'úú ní cuuví yeenú taavi nguuvi chi ndaa Cristo taama vmnéⁿ'ēe. Ní deenú chi nguéé tandii rá diíⁿ ndu'ú 'úú ndíí nguéé nduu tandii rá diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs nguaaⁿ ndís'tiī. ¹⁷Ndúúti chi nca'á vida yeⁿ'e maáⁿ ní ch'iī caavā ntiinyun yen'é Ndyuūs,

441 FILIPENSES 2, 3

tuu'mi ní cáávā chi 'āā itéénu nī Ndyuūs ní diín nī ntiinyun yen'é yā, tanducuén'ē chuū ní tan'dúúcā 'áámá ofrenda nanáán Ndyuūs 'tíícā. Ní 'úú ní yeenú, ní cuuvi yeenú ndúúcu nī. 18'Tiicá ntúūn cáávā chuū ndís'tiī cuuvi yeenú nī. Ní cuuvi yeenú ntúun nī nduucú.

Yeⁿ'ē hermano Timoteo ndúúcū hermano Epafrodito

¹⁹Nduuti chi Señor Jesucristo neⁿ'é vā chi 'úú idiíⁿ chiiⁿ chi nadacadíínuúⁿ chi diíⁿ, tuu'mi ní ca" á dicho ó Timoteo nanáá ndís tiī nguuvi chi cuchii. Maaⁿ níícú cuuvi yeenú taachi cadiinúúⁿ ní cuuvi deenú táácā snee ndís'tiī. ²⁰Ti nguéé véé táámá compañero veⁿ'é chi dáámá nadacadíínuuⁿ sa nduucú tan'dúúcā Timoteo miiⁿ. Ní n'daacā idiin sa cuidado yen'é ndís'tiī. ²¹ N'deee n'dáí 'iin'yān i'nuún yā chi n'daacā yeⁿ'ē maáⁿ yā ní nguéé diíⁿ yā dendu'ū chi ntiiⁿnyuⁿ ye"'e Cristo Jesús. 22 Naati ndís'tiī ní deenú nī ye" e Timoteo chi n'daacā canee sa ye"'e nducué"'ē. Ní deenú nī chi sa" a mii tan'dúúcā daivá chi dichíí've sa 'úú, 'tíícā sa taachi nga"'á 'nū evangelio chí nduudu ngai yeⁿ'é Cristo. ²³Sáⁿ'a 'cūū nadacadíínuúⁿ chi dicho'ó saⁿ'ā nanáán ndís'tii naati nen'é cadiinuún vmnaan táácā 'cueenú asuntos yeⁿ'é núúⁿ niiⁿyū̄ⁿ. ²⁴Maaⁿ ní vέέ confianza ye"'é ndúúcū Ndyuūs chi núúⁿ niiⁿyūⁿ cuuví ndaá maáⁿ ní n'diichí ndís'tiī.

²⁵Ní nadicadíínúúⁿ ntúūⁿ chi dicho'ó yeⁿ'e ndís'tiī hermano Epafrodito. Saⁿ'ā miiⁿ idiiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ nduucú ní diiⁿ sá luchar

nduucú. San'ā miin ndís'tiī maán nī dicho'ó nī saⁿ'ā nanaáⁿ chi cuuvi cunnee sa 'úú ndúúcū necesidades yeⁿ'é. ²⁶Saⁿ'ā miiⁿ neené neⁿ'e sa n'diichi sa nducyaaca ndís'tiī ní neené nadacádíínuuⁿ sa yeⁿ'e ndís'tiī caati ndís'tiī n'giindiveén nī chí ngíítā sa. ²⁷Cuaacu nííⁿnyúⁿ chí nééné ya'ai chiītā sa ti 'āā cháa 'cuūvī sa. Naati Ndyuūs ní ya'āī 'iinú yā saⁿ'ā ní nguéé dámaāⁿ saⁿ'ā miiⁿ caati ndúúcū 'úú ti 'úú nguεε cunee ndaāchī yiinú cá dɛ'ē ca chi canéé yeⁿ'é. ²⁸Ní cáávā chuū neⁿ'e cá dicho'ó saⁿ'ā Epafrodito nanáán ndís'tii ní ndís'tii cuuvi veenú nī taachi snaaⁿ nī taama vmnéⁿ'ēe saⁿ'ā. Ní 'tiicá ntúūⁿ 'úú nguéé nadacadíínuuⁿ ndaachí yeⁿ'é nī. ²⁹Ní taachi ndaa sa nanááⁿ ndís'tiī, 'cuáaⁿ nī Epafrodito ndúúcū vaadī yeenú caati sa"ā mii" hermano yeⁿ'é nī ti i'téénu sa Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. Ní diíⁿ nī honrar taná" a yā chi dií yā ntii nyu n yeⁿ'é Ndyuūs tan'dúúcā saⁿ'ā miiⁿ. 30 Caati 'áárá chí nééné chíítā sa ni 'āā cháa 'cuūvī sa cucáávā chi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē Cristo, nguéé nadacádíínuuⁿ sa yeⁿ'e vida yeⁿ'e maāⁿ sa ndúúcū peligro chi cuuvi 'cuūvī sa caati dichíí'vē sa 'úú. Ní diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é chi ndís'tiī maáⁿ nī ne"é nī dií" nī naati nguee cuuvi diín nī

Pablo yaa'ví yā contra yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi necio yeⁿ'e ley yeⁿ'é yā

Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī chi canéé chi cuuvi yeenú nī ti yeⁿ'e Señor Jesucristo ndís'tiī. Ní cáávā 'úú nguếć dɛ'Ē vɛɛ chí di'vaachi FILIPENSES 3 442

'úú taachi dinguún yen'e ndís'tiī táámá vmné" ee chi cuuvi yeenú nī, ti canéé chí diín nī cáávā chi cho'ōo n'dai yen'é nī. 2Ndís'tiī ní diín nī cuidado yen'e 'iin'yān chi tan'dúúcā 'yaānā ti 'tiicá yā ti neⁿ'é vā circuncidar cuerpo yen'e san'a chi nguéé saⁿ'ā Israel sa. Nguéé n'daacā diín yā chi nadacadíinuun yā chi canee chi dií yā circuncidar cuerpo yeⁿ'e saⁿ'ā s'eeⁿ. ³Ní cuaacu níínnyún s'uuún ní tan'dúúcā chi 'āā circuncidado s'uuúⁿ caati s'uuúⁿ dich'eete yú Ndyuūs ndúúcū espíritu yeⁿ'e maāⁿ yú. Ní s'uuúⁿ ní yeenu yú ti yeⁿ'e Señor Jesucristo s'uuúⁿ. Ní nguéé véé confianza yeⁿ'ē yú ven'e tan'dúúcā chi 'āā circuncidado cuerpo veⁿ'e vú. ⁴Ni 'úú dendú'ū cuuví cuneé ndúúcū confianza na vida yeⁿ'é nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ tí 'úú canéé circuncidado. Ní nguee vεε mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi nadacadíínuuⁿ cá yā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chuū ndúúcū confianza tan'dúúcā chi cuuvi 'úú. ⁵Caati taachi chií niiⁿníⁿ nguuvi chi ch'iidiyaáⁿ 'iiⁿ'yāⁿ diín yā circuncidar 'úú ní 'caacá yā seña na cuerpo yeⁿ'é tan'dúúcā chi diín yā ndúúcū nducyaaca san'ā 'líín yeⁿ'e ndaata Israel chí judíos. Ní 'úú ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Benjamín 'úú. Ní 'úú ní saⁿ'a yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ hebreo o Israel 'úú ndíí taachi ch'iindiyaáⁿ caati chiidá ní saⁿ'ā hebreo vā. Ní 'úú ní saⁿ'a fariseo 'úú ní diíⁿ ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é chiiⁿ chi nga"'a ley ye"'e 'ii"'yā" ye"'ē ndaata yeⁿ'é. ⁶Ní 'úú ní neené necio 'úú chi diín ntiinnyun yene yaācū yene ndaata yeⁿ'é. Ní 'úú i'nuuⁿca'áí 'iiⁿ'yāⁿ chi ngen'e yaācū yen'e 'iin'yān chi i'téénu yā Cristo. Ní diíⁿ nducuéⁿ'ē

chi nga" a ley ye" e yú. Ní 'ii" yā" nguéé cuuvi caan'mán yā chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é. ⁷Naati nducuéⁿ'ē chuū chí nadacadíínuún chi cosas chi ch'eete chi neené dichíí'vē caavā 'úú, ní nducuéⁿ'ē dendu'ū yeⁿ'é 'āā chi'neéⁿ. Ní maaⁿ ní dichíí'vē 'úú chi i'teenú Jesucristo. 8Ní nguéé nadacadííuuⁿ cá yeⁿ'e nducuéⁿ'ē dendu'ū yeⁿ'é chi 'úú chi'neéⁿ ti diín cuenta chí dindaí nducuén'ē dendu'ū yen'é cáávā chi n'dai taavi ca chi maaⁿ ní i'teenú Jesucristo chi 'iivú. Ní diíⁿ cuenta chi nducuéⁿ'ē dendu'ū ye¹'é ní tan'dúúcā yaācáa, 'tíícā vee, cáávā chi n̄'daán nducuén'ē dendu'ū yeⁿ'é cáávā chi i'teenú Cristo. Ní sta'á Cristo tan'dúúcā chi 'iivú 'tííca vā . ⁹Ní 'tíícā idiíⁿ ti maaⁿ ní 'úú ní yeⁿ'e Cristo 'úú. Maaⁿ ní caneé n'daacā nanááⁿ Ndyuūs. Nguéé cucáávā chi ne"'é caneé n'daacā nanááⁿ Ndyuūs cucáávā ley miiⁿ naati cucáávā chi i'teenú Cristo. Ní 'úú ní n'daacā ca 'úú nanááⁿ Ndyuūs caati neⁿ'é Jesucristo. 10 Níícú 'úú ní dámaāⁿ neⁿ'e chi 'úú snaáⁿ Cristo ní canee cuuⁿmiⁿ chi canee ndúúcū maaⁿ poder chi dijiⁿ chi nduuchi Cristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Níícú cuuví daamá nduucú yā chi 'cueenú cuuvi tan'dúúcā chi Cristo ch'eenú yā chiī ndíí cuuví 'cuūvi tan'dúúcā Cristo ch'īi yā. ¹¹Ní 'tiicá ntúūⁿ 'úú cuuvi deenú chi 'āā cuuví nnduuchí yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā.

Diiⁿ yú luchar cáávā premio chi Ndyuūs caⁿ'a yā tée yā s'uūuⁿ

¹²'Úú nguéé neⁿ'é caaⁿ'máⁿ ndís'tiī chí 'āā tuneéⁿ tanducuéⁿ'e chuū caati 'āā cuéé ndaa n'daacā 'úú. Naati 'úú candií cá cuááⁿ vmnaaⁿ

ndúúcū chi i'teenú ní ngiīnú ndíí taanduvéé tuneén yen'e premio chi cuuvi yeⁿ'é. Ní vmnááⁿ vmnaaⁿ Cristo miiⁿ diíⁿ yā chi 'úú ní yeⁿ'é yā 'úú, caati cuuvi cuta'á premio miiⁿ. ¹³Ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, 'úú māaⁿ nguéé nacadíínuúⁿ chi 'āā tuneéⁿ dendú'u 'cūū. Naati chuū idiín chi cuuvi naán nducuén e chi 'āā diíⁿ nguuvi chi chó'ōo. Ní diíⁿ chi cuuvi tuneé nducué" e chi cuuvi yeⁿ'é nguuvi chi cuchiī. ¹⁴Ní 'íícú 'úú cuuvi diín nducuén'ē caati cuuvi diíⁿ ganar vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chi premio chi cuuvi yeⁿ'é chi cūneé na va'ai cheeti nguuvi ndúúcū Ndyuūs. Ndyuūs chi canéé na va'ai cheeti nguuvi yaa'ví yā s'uuúⁿ chí dátee yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'e yú vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ caati s'uuúⁿ ní yeⁿ'é Cristo s'111111ⁿ.

15 Ní nducyaaca yú chí n'daacā snée yú ndúúcū chi i'teenu yú, canee cuuⁿmiⁿ chi nadacadíínuuⁿ yú 'tíícā chi nguéé tuneeⁿ yú. Ní nduuti chi tanáⁿ'a ndís'tiī nguéé nadacadíínuuⁿ nī 'tíícā, tuu'mi ní Ndyuūs ní 'cuuⁿ'míⁿ yā ndís'tiī cheē chi cuaacu. ¹⁶ Níícú chuū ní nééné neⁿ'e cunéé chí dáámá nūuⁿ cadiīnuuⁿ yú n'daacā ní 'cuɛɛtinee yú n'daacā ndúúcū chi 'āā deenu yú yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁷Ndís'tiī hermanos yen'é diín nī tan'dúúcā chi 'úú idiín'. Ní nadacadíínuun n'dai nī yen'e 'iin'yān chi 'cuɛɛtinee n'daacá yā tan'dúúcā chi ch'in'í 'nū 'iin'yān ní 'tiicá ntúūn ch'in'í 'nū ndís'tiī. ¹⁸Ní nééné n'deee cuuví can'á ndís'tiī chi vɛɛ́ 'yaan taavi 'iin'yān chi nen'é yā diín yā tan'dúúcā chi maán yā nen'é yā. Ní nguɛɛ́ nen'e yā Cristo chi maán yā

ch'īi yā na cruz. Maaⁿ ní ngaⁿ'á chuū taama vmnéⁿ'ēe ní nééné ya'āī 'iinu ndíí chi ngɛɛcú yeⁿ'ē. 19 Ní cáávā 'ii"'yā" s'ee" ndaā tiempo chí ndái yā. 'Iin'yān s'een ní dámaān nen'é yā n'nuuⁿ yā chi che'e yā ndúúcū nducué" e chi ne" e yā. Ní dich'eete maán yā 'iin'yān taachi canee chi 'cuinaáⁿ yā caavā chi diíⁿ yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dámaāⁿ nadacadíínuuⁿ yā yeⁿ'e nducué" e vicio chi véé i" yee" dí 'cūū. ²⁰Naati s'uuúⁿ chi yeⁿ'e Cristo ní yáāⁿ vaacu yú ní va'ai cheeti nguuvi. Ní snéé ngiinu yú Señor Jesucristo yeⁿ'e va'ai cheeti nguuvi chi ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe ní nadinguáⁿ'áí yā s'uuúⁿ. ²¹Ní taachi Cristo ndaa yā, tuu'mi ní n̄'dááⁿ yā cuerpo yeⁿ'e yú chi cuerpo ndúúcū nuūⁿndī ndii cuerpo ngai yeⁿ'e yú chí tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'é yā chi dɛɛvɛ n'dai, 'tíícā cuerpo s'uuúⁿ. Ní 'tíícā Cristo ca" a yā chi dií yā ndúúcū dáámá poder yeⁿ'ē maáⁿ yā chi yeⁿ'ē chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e taanduvέέ chi véé.

Canee chi yeenu yú nducuéⁿ'ē tiempo ti s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ

Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chi neⁿ'é cáávā nducuéⁿ'ē chuū neené neⁿ'é n'diichí ndís'tiī. Ndís'tiī ní diíⁿ nī chi 'úú ní yeenú ní véé premio yeⁿ'é tan'dúúcā chi corona yeⁿ'é caati ndís'tiī ní i'téénu nī Jesucristo. Canee diitú nī ndúúcū chi i'téénu nī yeⁿ'e 'iivu yú chi Cristo. 'Úú yaa'ví ndís'tiī 'tíícā ti neⁿ'é taavi ndís'tiī.

²'Úú di'cuíitú táⁿ'ā Euodias ní di'cuíitú táⁿ'ā Síntique chi diíⁿ yā chi dáámá nūuⁿ cuuví vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'é yā tan'dúúcā FILIPENSES 4 444

chi canee chi diiⁿ hermanos chi i'téénu vā Señor Jesucristo ven'ē vú. ³Ní di'cuíitú n'diī, saⁿ'ā chi 'áámá canee nduucú na ntiiⁿnyuⁿ chi cúnnee nī n'daataá hermanas chi diín yā ntiinnyun nduucú. N'daataá s'eeⁿ ní dichíí'vɛ yā 'úú naachi 'úú nga"'á nduudu ngai ye"'é Cristo chi nadanguá" ai yā nducyaaca 'ii" yā". Ní cúnneé nī saⁿ'ā Clemente ndúúcū taná" a yā chi nginneé yā 'úú ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi duuchí yā ní canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ chi dúúchí nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi canduuchí yā cueⁿ'e daānman.

⁴Ndís'tiī canéé chi yeenú nī nducuéⁿ'ē tiempo caati ndís'tiī ní yeⁿ'e Señor Jesucristo ndís'tiī. Ní 'tíícā caaⁿ'máⁿ ntuúⁿ taama vmnéⁿ'ēe chi canee chi cuuví yeenú nī. ⁵Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi snaáⁿ yā ndís'tiī chi 'iiⁿ'yāⁿ n'dáí taavi ndís'tiī. Ní ndís'tiī deenú nī chí niiⁿnuúⁿ canee Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú.

⁶Ní nguếć de'Ē vɛɛ nadicadíínuuⁿ nī yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē. Ní taachi caaⁿ'maⁿngua'á nī cuuví nī Ndyuūs nducuéⁿ'ē chi neⁿ'é nī. Ní taachi caacá nī Ndyuūs cucáávā chiiⁿ chi neⁿ'é nī ní ca'a ntuúⁿ nī gracias Ndyuūs. ⁷Tuu'mi ní Ndyuūs tée yā vaadī 'diiíⁿ yeⁿ'é yā chí ch'ɛɛtɛ ca chi nguếć cuuvi tuumicadíínuuⁿ nī yeⁿ'ē. Níícú vaadī 'diiíⁿ miiⁿ ní nguáín'dai nī na staava yeⁿ'é nī ndúúcū vaanīcadíínuuⁿ yeⁿ'e Cristo ndís'tiī.

Nadacadíínuuⁿ nī yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi n'daacā

⁸Ní ndís'tiī ní yeⁿ'e nducuéⁿ'ē dendú'ū nadacadíínuuⁿ nī yeⁿ'e

nducué" e chi nduudu cuaacu, ní ye" e nducué" e chí n'dai chi dii" yú respetar, ní ye" e nducué" e vaadī cuaacu, ní ye" e nducué" e chí dɛɛvɛ, ní ye" e nducué" e chi ne" e Ndyuūs chi nadacadíínuu" nī, ní ye" e nducué" e chi 'ii" yā" deenu n'dái yā chi n'daacā. Ní nadacadíínuu" nī ye" e tanducué" e chi n'daacā ca chi cuuví nī caa" má" nī ye" e 'tíícā, dɛ'ɛ chú úcā n'daacā chuū.

⁹Níícú diíⁿ nī dendu'ū chí ch'eeⁿ nī yeⁿ'é tan'dúúcā chi ch'iⁿ'í ndís'tiī. Ní diíⁿ nī tan'dúúcā chi ch'iindiveéⁿ nī yeⁿ'é chi n'geéⁿ ndís'tiī ní tan'dúúcā chi n'diichí nī chi 'úú idiíⁿ. Diíⁿ nī nducuéⁿ'ē chuū. Ndyuūs chi canee ndúúcū vaadī 'diiíⁿ yeⁿ'é yā ní canée yā ndúúcū ndís'tiī ndúúcū vaadī 'diiíⁿ yeⁿ'é yā.

'Iiⁿ'yaⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Filipos ca'á vā ofrendas Pablo

¹⁰'Uú ní yeenú taavi ti yeⁿ'é Señor Jesucristo ní caati ndís'tiī ní 'āā n'gaacu ntúuⁿ nī ní nadicadíínuuⁿ nī yeⁿ'ē 'úú. Deenú chi ndís'tiī 'āā n'gaacú nī yeⁿ'e tiempo chi chó'ōo naati nguéé cuuvi cunneé nī 'úú, 'áárá chi neⁿ'é nī, ¹¹Ní 'úú nguéé ngaⁿ'á ndís'tiī yeⁿ'ē chi nguee vέέ yeⁿ'é caati maaⁿ ní 'āā deenú chi cuuvi yeenú ndúúcū de'ē chi vέέ yeⁿ'é. ¹²Ní 'āā deenú táácā chi diín taachi pobre 'úú, ní 'āā deenú táácā chi diín taachi véé cá ven'é. Ní 'āā deenú ntúūⁿ táácā chi cuneé ndúúcū 'āā dɛ'é nūuⁿ chí cúchiī yeⁿ'é, nduuti chi véé cá chí che'é o nduuti chi nguéé véé chi che'é, o nduuti chi véé taavi ca yeⁿ'é o nduuti chi nguéé dε'ē vεε yeⁿ'é. Ní yeⁿ'ē taanduvέέ chuū ní deenú táácā cuuvi diín.

445 FILIPENSES 4

¹³Ní 'úú ní cuuví diín tanducuén'ē chi cho'ō yen'é caati Cristo itée yā fuerzas 'úú. ¹⁴Ní ndís'tiī ní n'daacā idiín nī chi chinnee nī 'úú taachi n'geenú ngii.

¹⁵Ní ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Filipos deenu n'daacá nī taachi cho'ó na yán'āa Macedonia ní tuca'á cān'a nduudu yen'e Cristo chi nadanguán'ai yā 'iin'yān na yán'āa Macedonia miin. Deenú nī chi taachi can'daá cueⁿ'é chi dámaāⁿ ndís'tiī chi yeⁿ'é yaācū Filipos tee nī 'úú tuumi chi ofrenda ye"'e yaācū ye"'é nī chi nnee nī 'úú. ¹⁶Ní taachi 'úú caneé na yáāⁿ Tesalónica, ndís'tiī ní tee nī 'áámá 'uūví cuuvi avuda ndúúcū tuumī taachi 'āā véé necesidades yen'é. 17 Nguéé dámaāⁿ nacadíínuúⁿ yeⁿ'e chi cuta'á de'e tuūmī chi ndís'tiī tée nī 'úú naati neⁿ'é chi snāaⁿ chi cuuvi véé cá yeⁿ'e ndís'tiī, chiiⁿ chi Ndyuūs can'á yā tée yā ndís'tiī cucáávā chi ndís'tiī nneé nī 'úú. ¹⁸'Úú ní yaa'ví ndís'tiī chi 'āā sta'á nducué" e chi tee nī 'úú ní ngo'o ca cáávā necesidades yeⁿ'é. Ní maaⁿ ní chi sta'á yeⁿ'e hermano Epafrodito dendu'ū ofrenda chi dicho'o ndís'tiī. Ndúúcū chuū ní vέέ cá yeⁿ'é. Ní nducuéⁿ'ē ofrenda

chi dicho'o ndís'tiī 'úú, ní chuū ní 'áámá ofrenda chi n'dai taavi nanáán Dendyuūs. Ní tan'dúúcā 'áámá ofrenda chi ca'á nī Ndyuūs, tíícā ofrenda ye" é nī. Ní ofrenda miiⁿ cosas chi Ndyuūs neⁿ'e taavi yā. 19 Ní maaⁿ ní Ndyuūs yeⁿ'ē yú tée yā ndís'tiī nducuén'ē dendu'ū chi necesidades ye"'é nī ye"'ē vaadī 'cuiica n'dai chi véé yen'é yā chi n'deee taavi ca. Chuū ní Ndyuūs diíⁿ yā ti s'uuúⁿ ní yeⁿ'é Cristo Jesús s'uuúⁿ. ²⁰Maaⁿ ní caaⁿ'maⁿ yú chi Ndyuūs Chiida yú, ni ch'eete ca ní ndε̄εvē n'dáí cá caati cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'tiicá yā.

'Cuiīnū carta miin ndúúcū saludos

²¹Maaⁿ ní ngaⁿ'á ndúúcū nducyaaca ndís'tiī chi i'téénu nī Jesucristo: N'daí nī, ngaⁿ'á. Hermanos yeⁿ'ē yú chi canéé nduucú: N'daí ndís'tiī, ngaⁿ'a yā. ²²Ní nducyáácá 'iin'yāⁿ chi snée yā 'muuⁿ nduucú ní i'téénu yā Cristo: N'dai ndís'tiī, ngaⁿ'a yā. 'Tiicá ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé na va'ai yeⁿ'e César chi emperador yeⁿ'e Roma: N'dai ndís'tiī, ngaⁿ'á yā.

²³Ní Jesucristo yeⁿ'e yú itée yā nducyaaca ndís'tiī nducuéⁿ'ē chi n'dai taavi ca yeⁿ'é yā. 'Tíícā cuuvi.

CARTA YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YÁĀⁿ COLOSAS

Pablo idinguúⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi naⁿ'a yáacū na yáāⁿ Colosas

1 'Úú Pablo 'úú ní 'úú apóstol yen'e Señor Jesucristo caati 'tíícā nen'é Ndyuūs. ²'Úú ní ndúúcū hermano Timoteo idinguún carta 'cūū yen'e 'iin'yān chi yen'e Ndyuūs ní i'téénu yā Jesucristo, 'iin'yān chi snée yā na yáān Colosas. Nen'é chi Ndyuūs Chiida yú tée yā ndís'tiī vaadī n'dai ca yen'é yā ndúúcū vaadī 'diiín yen'é yā.

Pablo ngaⁿ'angua'á yā caava 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo

³Taachi ngan'angua'á 'nū, 'úú ndúúcū Timoteo cuen'e daānman ca'á 'nū gracias Ndyuūs Chiidá Señor Jesucristo yen'e yú caavā ndís'tiī. ⁴'Tíícā diín 'nū ti caati nán'ā hermanos yen'e yú ndaá yā nanáán nús'uu 'āā yaa'ví yā yen'ē ndís'tiī tan'dúúcā chi i'téénu nī Cristo Jesús ní tan'dúúcā chi dinen'e nī nducyáacá 'iin'yān' chi yen'e Ndyuūs. ⁵Chuū ní cucáávā chí snéé ngiinú nī chiin chi cuuvi yen'é nī chi Ndyuūs nguáín'dai yā na va'ai cheeti nguuvi cáávā ndís'tiī. Ní 'āā ch'iindiveén nī nduudu cuaacu chi yen'é Cristo.

Ní nduudu cuaacu miiⁿ ní cuuvi nangua"'ai 'ii"'yā" ní véé chi cuuvi yeⁿ'é nī. ⁶Ní nduudu miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ nga"'á yā nanáá" ndís'tiī, ní maa" ní 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi snee núúⁿmáⁿ iⁿ'yeēⁿdī. Ní tan'dúúcā 'áámá cosecha chi véé n'gui'i yeⁿ'ē, 'tíícā nduudu miiⁿ caati n'giita nduudu miiⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ nduudu miiⁿ 'cuiita na staava yeⁿ'e ndís'tiī ndii nguuvi chí ch'iindiveéⁿ nī yeⁿ'ē. Ní tuumicadíínuuⁿ cá nī chε̄ε chi cuaacu yeⁿ'e vaadī n'dai yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'ē yú chi Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ ní taacā Ndyuūs dineⁿ'é yā s'uuúⁿ. ⁷Chuū ní ch'eéⁿ nī veⁿ'e saⁿ'ā Epafras chi saⁿ'ā chi neené neⁿ'e yú. Ní dáámá nginnee sa s'uuúⁿ. Ní 'áámá canee sa na ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Cristo. Ní diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo nguaaⁿ ndís'tiī. ⁸Saⁿ'ā miiⁿ ní ndaa sa nanááⁿ nús'uu ní ngaⁿ'a cuaacu sa yeⁿ'e ndís'tiī. Ní ngaⁿ'a sa chi ndís'tiī dine"'é nī 'ii"'yā" caati Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs caneé vā ndúúcū ndís'tiī.

⁹Ní cáávā chuū ntúūⁿ nús'uu ndii tiempo chi ch'iindiveéⁿ 'nū yeⁿ'e ndís'tiī nguɛ́ɛ́ s'neeⁿ naaⁿ 'nū caⁿ'angua'á 'nū caavā ndis'tiī. Ngiicá 'nū chi maaⁿ Ndyuūs ch'iⁿ'í yā ndís'tiī nducuéⁿ'ē 447 COLOSENSES 1

chi neⁿ'é yā chi diíⁿ nī. Ní ngiicá 'nū Ndyuūs chi Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs tée yā ndís'tiī nducué"'e vaadī deenu ndúúcū vaanīcadíínūun chi yen'é Ndyuūs. 10 Nga" angua'á 'nū chi ndís'tiī cuuvi 'cuɛɛtinéé n'daacá nī nanááⁿ Jesucristo ti yeⁿ'é yā s'uuúⁿ. Ní cueⁿ'e daānman diín nī tandúúcā chi nene Señor yeⁿ'e yú. Ní 'íícú véé n'gui'i yeⁿ'é nī ye"e tanducué"ē chi n'daacā chi idiín nī. Ní cuuvi 'cueēn ca nī yen'e vaadī deenu chí yeⁿ'e Dendyuūs. ¹¹Ngiicá 'nū Ndyuūs chi tée yā ndís'tiī poder yeⁿ'é yā chí ch'eete ca chí cuuvi diín nī ntiinnyun yeⁿ'é nī ndúúcū poder chi yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'íícú ndúúcū paciencia cuuvi cucheé nī ye"e tanducué"e chi 'ii"yā" dií" yā ndúúcu nī. Ní yeenú nī. ¹²Ní ndís'tiī canéé chi ca'á nī gracias Ndyuūs Chiida yú caati Ndyuūs diíⁿ yā ndúúcu yú chí vέξ parte yeⁿ'e yú naachi cuuvi yeⁿ'e yú ndúúcū 'iin'yān s'een chi i'téénu yā Cristo. Ní caⁿ'a yā chi tée yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'e yú ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi yeⁿ'é yā taachi ndaa yú na lugar chí deeve ca naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē. ¹³Canéé chi ca'á nī gracias Ndyuūs caati nadanguá" ai yā s'uuú ye" e saⁿ'ā chi ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e maaíⁿ. Ní Ndyuūs dicho'ó yā s'uuúⁿ naachi canéé Jesucristo chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā. Jesucristo ní Daiyá Ndyuūs chi Ndyuūs neⁿ'e taaví yā. ¹⁴Níícú Jesucristo cuaí yā s'uuúⁿ ndúúcū precio chi yuūúⁿ yeⁿ'é yā taachi ch'īi yā na cruz cucáávā s'uuúⁿ. Ní cáávā chuū Ndyuūs nadach'eecú yā s'uuún yen'e nuūnndī yeⁿ'e yú.

Chi nduuvidaama yú ndúúcū Ndyuūs cucáávā chi Cristo ch'ii yā

¹⁵Jesucristo ní tan'dúúca Ndyuūs chiida yú chi nguéé inaaⁿ yú, 'tiicá

yā. Ní Cristo miiⁿ 'āā canéé yā vmnááⁿ vmnaaⁿ chi din'dái vā núúⁿmáⁿ í ⁿ'yee ⁿdī. ¹⁶Ní Ndyuūs yeⁿ'e yú ndúúcū Cristo miiⁿ din'dái yā tanducué" e dendu'ū chi véé. Din'dái yā tanducué" e dendu'ū chi véé nanguuvi. 'Tiicá ntúūⁿ na yáⁿ'āa ye"'ē chi inaa" yú ndúúcū ye"'ē chi nguéé inaan yú. N'dáá rá chi véé ángeles chi ye" e Ndyuūs ndúúcū ángeles chi yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ chi ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ na 'yúúné ndúúcū 'iiⁿntyéⁿ'ē chi ngaⁿ'á yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē naciones na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū 'iiⁿntyéⁿ'ē ndúúcū poder yeⁿ'e yā, tanducuéⁿ'ē ní Cristo miiⁿ din'dái yā ní 'iivi yen'e tanducuén'ē. ¹⁷Cristo miiⁿ ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā veⁿ'e tanducuéⁿ'ē dendu'ū. Ní Cristo miiⁿ diíⁿ yā chi tanducuéⁿ'ē dendu'ū chi véé canéé lugar yeⁿ'ē ndúúcū orden. ¹⁸Ní Cristo miiⁿ ní tiíⁿ yā yeⁿ'e cuerpo chi yaācū yeⁿ'e yā chi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Cristo. Ní ca'á yā vida 'iiⁿ'yāⁿ chi ye"'e cuerpo ye"'é yā. Ní Cristo mii" vmnááⁿ vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nduuchí yā ye"'ē nguaa" tiná"'ā, caati lugar chi vmnááⁿ vmnaaⁿ cuuvi yeⁿ'é yā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē dendu'ū chi νέέ. ¹⁹Ní Ndyuūs Chiida yú neⁿ'é yā chi Cristo miiⁿ caneé yā ndúúcū nducuéⁿ'ē poder chi yeⁿ'é Ndyuūs. ²⁰Ní cucáávā Cristo miiⁿ Ndyuūs Chiida yú neⁿ'é yā diíⁿ yā chi cuuvi yeⁿ'é Cristo tanducué" e dendu'ū taama vmnéⁿ'ēe tan'dúúcā tanducuéⁿ'ē chi véé vmnááⁿ vmnaaⁿ na va'ai cheeti nguuvi. 'Tiicá ntúūⁿ cuuvi yeⁿ'é yā tanducuéⁿ'ē chi véé na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní diíⁿ yā chi véé vaadī 'diiíⁿ cáávā yuuúⁿ yeⁿ'ē Jesucristo chi can'daā taachi ch'īi yā na cruz.

²¹Ní tiempo chi 'āā chó'ōo ndís'tiī ní tan'dúúcā 'iin'yān chi snúun yā yúúní 'tíícā ndís'tiī. Ní nguεε deenú nī Ndyuūs caati diín nī cosas chi nguéé n'daāca. Ní ndís'tiī ní contra yeⁿ'e Ndyuūs ndís'tiī. Ní nguέέ n'daacā staava ye"'é nī. Naati maa" ní Ndyuūs nch'εεcú yā nuuⁿndi ye"'e ndís'tiī. Maa" ní amigos ye"'é Ndyuūs ndís'tiī. ²²Ní diíⁿ yā chi nduuvidaamá nī ndúúcū Ndyuūs cáávā chi cuerpo yeⁿ'e Jesucristo ch'iī na cruz. Ní Jesucristo ch'īi yā caavā s'uuúⁿ chi ndaa yā ndúúcū s'uuúⁿ nanááⁿ Ndyuūs Chiida yú. Ní Cristo ch'in'í yā chi s'uuún ní yen'é Ndyuūs s'uuún ní deeve vida yen'ē vú. Níícu 'āā ntéé caan'man Ndyuūs chi véé nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ²³Maaⁿ ní canee chi i'téénu n'daacá nī nduudu cuaacu ní cunee diitú nī ndúúcū chi i'téénu nī chi yen'e Cristo. Ní cu'téénu cá nī nduudu cuaacu yeⁿ'e Jesucristo chi ch'in'i chéé chi cuuvi yeⁿ'e yú ní yeⁿ'ē chi cunee ngiinu yú. Ní nguέέ divíi nī yeⁿ'e nduudu cuaacu ye"'e Jesucristo ti n'daacā canee nī nanáaⁿ yā ní cunee ngiinu cá nī. Nduudu cuaacú 'cūū yeⁿ'e Jesucristo miiⁿ maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cheⁿ'e yā candεε yā chí cuuvi yeⁿ'ē nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé na i"'yee"dí 'cūū. Ní nduudu cuaacu miiⁿ chiiⁿ chi 'úú Pablo ngaⁿ'a caati 'tíícā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é.

Pablo nginneé yā 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Jesucristo

²⁴Maaⁿ ní yeenú taaví yeⁿ'ē chi n'geenú ngii cucáávā ndís'tiī chi i'téénu nī nduudú 'cūū. Ní 'tíícā maaⁿ ní yeenú taaví chi 'cueenú cuuvi na cuerpo yeⁿ'é tan'dúúcā

chi ch'eenú chiī Cristo na cuerpo yeⁿ'e yā cucáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā 'iiⁿ'yāⁿ ní yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yā. Ní 'tíícā diín cumplir vaadī ya'ai ve"'e Cristo cucáávā 'ii"'yā" ye"'e yā. ²⁵Ndyuūs tee yā ntiiⁿnyuⁿ 'cūū yeⁿ'é chi diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaacū yeⁿ'é yā. Ní diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs nguaaⁿ ndís'tiī chi nguéé ye"'ē ndaata Israel caati 'tííca cuuvi cuaacu nduudu yen'e Ndyuūs chi ngaⁿ'a ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. ²⁶Ní nduudú 'cūū nguéé deenú 'iiⁿ'yāⁿ caati canúúⁿ n'de'ei ndii tiempo chi 'āā 'cuéé 'iin'yān in'yeendí 'cūū, naati maaⁿ ní chuū ch'iⁿ'i Cristo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā. ²⁷Níícú Ndyuūs neⁿ'é yā chi nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é yā, 'iiⁿ'yāⁿ chi Israel s'eeⁿ yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé Israel s'eeⁿ yā, nducyaaca yā cuuvi deenú yā vaadī 'cuiica yeⁿ'ē chi canúúⁿ n'de'ei. Chuū ní secreto miiⁿ. Cristo caneé yā ndúúcū ndís'tiī chi nguéé 'iin'yān Israel yā. Ní ndúúcū Cristo miiⁿ snee ngiinú nī chi caⁿ'á nī na va'ai cheeti nguuvi.

²⁸Nús'uu ní ngan'á 'nū nduudu cuaacu yen'é Cristo nanáán nducyaaca 'iin'yān. Ní nducuén'ē ngi'cueén 'nū 'iin'yān ndúúcū vaadī deenu caati cuuvi deenú n'daacá yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. Ní cuuvi yen'é Cristo 'iinyān ní n'daacā caneé yā nanáán Jesucristo. ²⁹Ní cáávā chuū 'úú idiín ntiinnyún 'cūū, ní diín diituú taavi nducuén'ē tiempo ndúúcū nducuén'ē poder chi Ndyuūs itée yā 'úú.

'Úú ne^{n'}é chi ndís'tiī cadíínuuⁿ nī chi díítuú diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ caavā ndís'tiī ní cáávā 'iin'yāⁿ chi snéé na yáāⁿ Laodicea, ní cáávā 'iin'yāⁿ chi

449 COLOSENSES 2

nguéé n'diichi tandii yā naáⁿ. ²Neⁿ'é chi nducyáácá 'iin'yān s'een ndúúcū ndís'tiī cuuvi diitú nī ndúúcū staava yeⁿ'é nī. Ní nguéé 'va'á nī. Ní dáámá nadacadíínuuⁿ nī, ni dineⁿ'é nī 'aamá nī taama nī. Ní deenu cá nī ye"e nducué" e vaadī cuaacu, ní diituu caneé nī ndúúcū chi i'téénu nī. Ní 'íícú cuuvi deenu cá nī chiiⁿ chi Ndyuūs cunuuⁿ n'de'éí yā chi yeⁿ'e maaⁿ Jesucristo miiⁿ. Ní 'íícú cuuvi diituu cá nī ndúúcū chi i'téénu nī veⁿ'e Jesucristo. ³Caati ndúúcū Cristo miiⁿ tanducuéⁿ'ē chi véé yeⁿ'ē vaadī deenu ndúúcū vaadī cadiinuuⁿ ní yeⁿ'é yā ndúúcū nducue" ē cosa chi cunúú" n'de'ei yeⁿ'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴Ní nducuéⁿ'ē chuū ngaⁿ'á chi nguéé du'ū vεε cannche'ei ndís'tiī ndúúcū nduūdū yaadi yeⁿ'é yā. ⁵Ní chuū ngaⁿ'á caati 'áárá chi nguee caneé ndúúcū ndís'tiī cuuvi deenú nī chi nadacadíínuúⁿ taavi yeⁿ'e ndís'tiī. Ní yeenú taavi 'úú taachi n'giindiyeéⁿ chi n'daacā idiíⁿ nī ní díítuu caneé nī ndúúcū nduudu cuaacu ven'e Cristo chi i'téénu nī.

⁶Maaⁿ ní tan'dúúcā chi i'téénu nī Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī chi yeⁿ'é Cristo canéé chi n'gɛɛtinéé n'daacá nī cáávā Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú nginnee yā ndís'tiī. ⁷Ní canéé chi diiⁿ n'daacá nī ndúúcū nducuéⁿ'ē caati cu'téénu cá nī Jesucristo. Ní cu'téénu cá nī nguuvi nguuvi tan'dúúcā chi ch'eēⁿ ndís'tiī. Ní nguɛ́ɛ ndaacadaamí nī yeⁿ'e chi i'teenú nī. Ní cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ ngaⁿ'á nī, gracias Ndyuūs ti yeⁿ'é yā ndís'tiī.

Yeⁿ'é vida ngai yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Cristo

⁸Maaⁿ ní diíⁿ nī cuidado ndís'tiī yeⁿ'e maáⁿ nī chí mar 'áámá saⁿ'ā

nguéé casta" a sa ndís'tiī caavā vaanicadíínuū ch'eeté ye" e sa ndúúcū nduudu yaadi ye" e sa. Ní nguéé cannche' ei sa ndís'tiī caati nduudu ye" e sa chí sta'a sa ye" e vaanicadíínūu ye" e 'ii" yā ní ye" e costumbre ye" e'ii" yā ye" e i" yeë di" yeë sa ye" e vaanicadíínūu ye" e costumbre ye" e'ii" yē ye" e vaanicadíínūu ye" e' cristo.

⁹Caati nducuéⁿ'ē chi νέέ ní yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū daiya yā Jesucristo. Jesucristo miiⁿ ní Ndyuūs 'yā ní dáámá yā ndúúcū chiidá yā. 'Tííca yā. 10 Ní nducué" e chi véé ní ye" e ndís'tiī caati ndís'tiī ní yen'e Cristo ndís'tiī. Jesucristo miin ní ndíí tiiⁿ yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ ní veⁿ'e tanducuéⁿ'ē 'iiⁿntvéⁿ'ē veⁿ'e tanducuéⁿ'ē nación ní yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē poder yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ chi véé na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹¹ Ndís'tiī nguéé 'iiⁿ'yāⁿ circuncidado yā na cuerpo yeⁿ'é yā. Naati cáávā chi ndís'tiī ní yeⁿ'e Jesucristo ndís'tiī, Cristo ní diín yā cuenta chi ndís'tiī tan'dúúcā 'iin'vān chí circuncidado yā ndís'tiī taachi Jesucristo nadanguán'ai yā ndís'tiī yeⁿ'e poder yeⁿ'e nuūⁿndī chi νέέ na cuerpo yeⁿ'é nī. ¹²Ní taachi cheedinuūⁿniⁿ yā ndís'tiī, tuu'mi ní caneé ni tan'dúúcā chí ch'eschí nī na yáinyāⁿ ndúúcū Cristo ní caneé nī tan'dúúcā chi nadacueéⁿ nī ye"'ē nguaa" tiná"'ā ndúúcū Cristo. 'Tííca rā váá caati i'téénu nī poder yeⁿ'e Ndyuūs chi diiⁿ chi nacueeⁿ Jesucristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¹³Ní tiempo chi chó'ōo espíritu yeⁿ'e ndís'tiī ní n'diī cucáávā nuunndi chi diíⁿ nī. Ní nguéé ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ circuncidado yā ndís'tiī. Naati maaⁿ ní Ndyuūs tee yā vida

COLOSENSES 2 450

cue"e daā"ma" ndís'tiī dáámá dáámá ndúúcū Cristo ti Ndvuūs nadanch'εεcú yā yen'ē tanducuén'ē nuuⁿndi yeⁿ'é nī. ¹⁴Cuááⁿ vmnaaⁿ canee yú ndúúcū nducué" e cuenta yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yú ti nguεε diiⁿ yú tan'dúúcā chi ngan'a ley yen'é Ndyuūs. Ní cáávā ley miiⁿ ní cuenta ye"'e nuu"ndi ye"'e yú dii" condenar s'uuúⁿ. Naati Cristo nadíí've yā 'áámá vmnéⁿ'ēe cuenta yeⁿ'e nuuⁿndi yú taachi ch'īi yā na cruz cáávā s'uuúⁿ. Ní cáávā chi ch'īi vā cáávā s'uuúⁿ ní tan'dúúcā chi nadatuūví yā ley miiⁿ ti nguέέ cuuvi condenar s'uuuⁿ. ¹⁵Ní taachi Cristo ch'īi yā na cruz cuchεέ yā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē 'iiⁿntyéⁿ'ē yeⁿ'e espíritu chi nguéé n'daacā ndúúcū poder yeⁿ'é yā. Ní diíⁿ yā chi 'cuinaaⁿ espíritu s'eeⁿ nanááⁿ nducyáácá espíritus. Ní Cristo ch'in'í yā nducyáácá 'iin'yān chi chέε yā yeⁿ'e espíritus.

In'nuúⁿ nī nducuéⁿ'ē chi yeⁿ'ē va'ai chɛɛti nguuvi

¹⁶Maaⁿ ní nguéé nacadíínuuⁿ nī ye"'e 'ii"'yā" chi dií" yā condenar ndís'tiī caavā dendu'ū chi nguéé chi nge'é nī ndúúcū chi ngi'i nī o ndúúcū yeⁿ'ē chi diíⁿ nī taachi véé 'viicu s'eeⁿ ndúúcū 'viicu yeⁿ'e 'iiyū ngai ndúúcū 'viicu yen'e sábado chí nguuvi chi ntaaví'tuunúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁷Nducuéⁿ'ē 'viicu ndúúcū chi diíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ní ch'iⁿ'i yeⁿ'e Cristo chi cuchiī, naati nducué" e chuū cuaacu níí nyú nga da chi ye cristo mii. 18 Nguéé nadacadíínuuⁿ nī yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā condenar ndís'tiī caati ngaⁿ'a yā chí n'diichí yā visiones. 'Iin'yān s'een nadacadíínuun yā chi n'geete maán yā caavā cosas

chi n'diichí yā. 'Iin'yān s'een ngan'a yā chi canee chi ndiicuún nī maán nī ní dich'eeté nī ángeles. 'Iin'yān s'een diín yā cosas chi nguéé deenú yā ye"'ē ní n'geete maá" yā caavā chi nadacadíínuun yā yen'e cosas chi candεē yeⁿ'ē maaⁿ tiíⁿ yā. ¹⁹'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé caneé yā ndúúcū nduudu cuaacu ye"'é Jesucristo. Cristo miiⁿ ní tiiiⁿ yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'é yā chi 'iin'yān chi i'téénu yā 'yā. Ní Cristo miiⁿ ní diíⁿ yā chi nducuéⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā ní n'giita yā caati i'téénu cá yā yeⁿ'é yā. Ní Cristo miiⁿ diíⁿ yā chi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā caneé yā tan'dúúcā chi nduuvi daamá yā tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'e yú nduuvidaama veⁿ'ē ndúúcū 'iini ndíí nduū. 'Tíícā diíⁿ Cristo tan'dúúcā chi neⁿ'e Ndyuūs.

²⁰Maaⁿ ní ndís'tiī 'āā ch'īi nī taachi ch'iī Jesucristo. Ní canée nī libre yeⁿ'e reglas yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Maaⁿ ní, ¿dé'ē cuuvi chi n'gɛɛtinéé ndís'tiī tan'dúúcā chi yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndís'tiī? ¿Dé'ē cuuvi chi i'téénu nī reglas ye"'ē i"'yee"dí 'cūū chi ngaⁿ'a 'tíícā? ²¹Nguéé tuu'ví nī chuū, nguéé che'é nī cosa 'cūū, ní nguéé cuta'á nī cosa 'cūū na ta'á nī. ²²Ní reglas miiⁿ chííⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ din'dái yā ní chííⁿ chí ca'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. Nducuéⁿ'ē reglas 'cūū nguéé dichíí'vē caati Ndyuūs ca'á yā 'iin'yān cosas caati cuuvi che'é yā yen'ē. ²³Cuaacu chi 'iiⁿ'yāⁿ sta'á yā reglas miiⁿ tan'dúúcā chi ch'iⁿ'i chi yeⁿ'ē vaadī deenu yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ. Reglas miiⁿ ch'iⁿ'i chi yeⁿ'ē religión chi ngaⁿ'ā chi 'iiⁿ'yāⁿ canéé chí dich'ɛɛté yā ángeles. Ní reglas miiⁿ ch'iⁿ'ī chí 'iiⁿ'yāⁿ canéé chí ndiicuúⁿ yā maáⁿ yā ní ch'in'i chi 'iin'yān canéé chí

'cueenú yā cuuvi na cuerpo yeⁿ'e yā. Naati nguéé dichíí'vē mar 'áámá regla yeⁿ'ē chí diiⁿ ayudar 'iiⁿ'yāⁿ caati nguɛɛ dinuuⁿndí yā tan'dúúcā chi neⁿ'e diiⁿ cuerpo yeⁿ'é yā.

■ Maaⁿ ní chi ndís'tiī ní 'āā nduuchí nī yeⁿ'ē nguaaⁿ tiná" a dáámá ndúúcū Jesucristo. ndís'tiī in'nuúⁿ nī dendu'ū chi yeⁿ'ē va'ai chεεti nguuvi naachi Cristo νεέ yā lado yeⁿ'e honor yeⁿ'ē Ndyuūs chí lado tá cuaacú yā. ²Ní nadacadíínuuⁿ nī yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi yeⁿ'e Ndyuūs ní nguéé yeⁿ'ē nducué" e chi véé i"'yee" dí 'cūū. ³'Tíícā ndís'tiī ní ch'īi nī dáámá ndúúcū Cristo ní caneé nī tan'duucā chi ch'iī cuerpo yeⁿ'é nī. Maaⁿ ní canúúⁿ n'de'ei vida yeⁿ'é nī ndúúcū Cristo nanáán Ndyuūs. 4 Maan vida yeⁿ'e yú ní cuaacu chí Cristo. Ní taachi ndaa Cristo taama vmnén'ēe tuu'mi ní s'uuúⁿ ndaa yú nduucú yā ní véé parte ye"'e yú nduucú yā na va'ai cheeti nguuvi.

Yeⁿ'e vida ndiicúū yeⁿ'ē yú ní yeⁿ'e vidā ngai yeⁿ'ē yú

⁵Maaⁿ ní diiⁿ yú cuenta chi ch'iī cuerpo yeⁿ'e yú ní 'āā ntéế diiⁿ yú nuuⁿndi. N'diichí nī, véế nuuⁿndi nguaáⁿ nī. Neⁿ'é nī 'áámá saⁿ'ā o 'aama n'daataá chi nguéé yeⁿ'é nī. Ní neⁿ'é nī diíⁿ nī cosa chi nguéé yeⁿ'é Ndyuūs. Ní neⁿ'é nī n'diichí nī 'áámá n'daataá o 'áámá sáⁿ'ā chi nguéé yeⁿ'e nī. Ní neⁿ'é nī dendu'ū chi nguéé yeⁿ'e nī. 'Tiicá nī. Ní canee nī tan'dúúcā chi i'téénu nī ídolos chi imágenes. ⁶Nducuéⁿ'ē chuū ní nuuⁿndi. Ní Ndyuūs diíⁿ yā castigar nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé diíⁿ yā tan'dúúcā chi ngaⁿ'a yā. ⁷'Tíícā 'āā

dinuuⁿndí ndís'tiī tiempo chi 'āā chó'ōo. 8 Maan ní 'āā ntéé diín nī nuuⁿndi. Nguéé ditaáⁿ nī, nguéé caa" ma" taá" nī. Nguéé dií" nī cosas chi nguee n'daācā 'aamá nī ndúúcū taamá nī. Nguéé caa" mán nī 'ii" yān chíín chi nguéé n'daāca chi maán yā diín yā. Nguéé caan mán nī mar 'áámá nduudu chi nguéé n'daacā. ⁹Nguéé caaⁿ'máⁿ nī nduudu yaadi 'aama nī ndúúcū taama nī. Nguéé diín nī 'túúcā caati 'āā dicuenta nī tan'dúúcā chi 'āā ch'iī cuerpo yeⁿ'é nī ndúúcū nducuéⁿ'ē chi nguέέ n'dááca chi 'āā diín nī. 10 Ní maan ní cuerpo yeⁿ'é nī ní tan'dúúcā cuerpo chi ngai chi Ndyuūs din'dái yā. Ní nguuvi nguuvi diín yā chi ndís'tiī cuuví nī tan'dúúcā Ndyuūs, 'tiicá nī. Ní 'íícú Ndyuūs diín yā chi cuuvi deenu cá nī yeⁿ'é Ndyuūs. ¹¹Caati nanááⁿ Jesucristo miiⁿ nguéé de'ē vee nduuti chi 'iin'yān nguέέ yeʰ'ē ndaata 'iiʰ'yāʰ Israel o 'iin'yān chi yen'e ndaata 'iin'yān Israel. Nguéé de'ē vee nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ ní circuncidado yā o nguéé circuncidado yā. Nguéé de'ē vee nduuti chi 'iin'yān tan'dúúcā chi snéé yúúní, o nduuti chi 'iin'yān tan'dúúcā chi 'iitī 'cuɛɛti. Nguéé de'ē vεε nduuti chi 'iin'yān chi dichíí'vē 'iivi yeⁿ'é yā, o 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé libre yā. Dámaān dichíí'vē chi 'iin'yān s'een ní yeⁿ'e Cristo ní Cristo caneé yā nduucú yā.

¹²Ndís'tiī ní yen'é Ndyuūs ndís'tiī. Ní Ndyuūs dinen'é yā ndís'tiī ní nndεενε yā ndís'tiī chi cuuvi yen'é yā ndís'tiī. Maan ní ndís'tiī canee chi diya'áí nī 'iin'yān ní din'daāca cá nī. Nguết dich'eɛtế nī maán nī naati diín nī nducuén'ē ndúúcū vaadī ndiicúún. ¹³Ní nginneé nī 'aamá nī taama nī. Ní cuchεέ nī yeⁿ'e nducuéⁿ'ē. Ní nadach'εεcú nī 'iin'yān chí diín yā 'áámá falta ndúúcu nī. Ní tan'dúúcā chi Cristo nadach'eecú vā nuunndi yeⁿ'é nī, 'tiicá ntúūⁿ nadach'εεcú nī ve"'e 'aama nī ndúúcū taama nī. 14 Nguaaⁿ nducuéⁿ'ē chí diíⁿ nī, dine" e taavi cá nī 'ii" yā" ti taachi diín nī 'túúcā caneé nī tan'dúúcā chi nduuvidaamá nī ye"ē nducué"ē chi véé. Ní diíⁿ nī cumplir nducuéⁿ'ē dendu'ū. 15 Ní vaadī 'diiín chi Ndyuūs itée yā ndís'tiī na staava yeⁿ'é nī canee chi ch'iⁿ'ī ndís'tiī nducué" e chi dií nī caati Ndyuūs yaa'ví yā nducyáácá ndís'tiī chi cuuvi veⁿ'é nī vaadī 'diīiⁿ miiⁿ. Ní nducváácá nī ní caneé nī tan'dúúcā 'áámá cuerpo nūuⁿ, 'tiicá nī. Maaⁿ ní ca'á nī gracias Ndyuūs caavā chuū.

16Ní 'aamá caneé n'daacā na staava yen'é nī nducuén'ē nduudu cuaacu chí n'daacā taavi ní yen'e Ndyuūs. Ca'cueén nī ní ch'in'í nī 'aama nī ndúúcū nducuén'ē vaadī deenu. Ngiitá nī salmos ndúúcū himnos ndúúcū canciones chi ngan'ā yen'é Ndyuūs. Ní ndúúcū núúnmán staava yen'é nī nca'á nī gracias Ndyuūs. 17 Níícú nducuén'ē cosa chi diin nī 'aárá chí caan'mán nī o diín nī ntiinyun, diín nī nducuén'ē caavā Señor Jesús ní nca'á nī gracias Ndyuūs Chiida yú cáávā Cristo.

Tan'dúúcā chi canee chi diiⁿ yú ti yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ

¹⁸Ndís'tiī n'daataá chi 'níínívaacu, cu'teenú nī yen'e isan'ā yen'é nī caati 'tíícā canee chi diín nī ti yen'é Ndyuūs ndís'tiī. ¹⁹'Tiicá ntúūn isan'a

ye"'é yā, diné"'e nī n'daataá ye"'é nī ní nguéé nduuvi taán nī ndúúcū n'daataá yeⁿ'é nī. ²⁰Ndís'tiī daiyá yā chi yeⁿ'e Cristo 'caandiveéⁿ nī yeⁿ'e chiidá nī ní chεεcu nī yeⁿ'e tanducué" e caati 'tíícā ne" e Ndyuūs. ²¹Ní ndís'tiī chi véé daiyá nī, nguéé diín nī chi nduuvi táan daiyá nī caati cuayiivi ní nguéé cu'téénu yā chεε chi caaⁿ'máⁿ nī yeⁿ'e yā. ²²Ndís'tiī chi dichíí'vē 'iiⁿ'yāⁿ, 'caandiveéⁿ nī yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē chi nga"'ā 'iiví nī ye"'ē i"'yee"dí 'cūū. Nguéé diíⁿ nī tan'dúúcā chi neⁿ'é yā dámaaⁿ taachi nanáaⁿ yā ndís'tiī. Ní 'iiví nī cuuvi deenú yā chi n'daacā idiín nī, naati diín nī nducué" e ntii" nvu" ndúúcū núú" má" staava veⁿ'é nī. Ní 'va'á nī Ndvuūs. ²³Ní tanducuéⁿ'ē chi diíⁿ nī. diíⁿ nī ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é nī. Ní diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ tan'dúúcā chi ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs ní nguéé ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē 'iiví nī. ²⁴Ní ndís'tiī deenú nī chi cuuvi cuta'á nī yeⁿ'e chi véé veⁿ'é nī chííⁿ chi tée Cristo ndís'tiī. Cuaacu chi ndís'tiī dichíí've nī Jesucristo ní cuaacu níínnyún Cristo ní 'iiví nī. ²⁵Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daāca idiín yā can'á yā cuta'á yā ná díí've yā yen'ē chi diín yā chi nguéé n'daācā. Ndyuūs 'āā daamá nūuⁿ diíⁿ yā tratar ndúúcū nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ.

A Ndís'tiī patrones chi véé mozos yen'é nī, diín nī chí cuaacu ndúúcū chi n'daacā ndúúcū mozos yen'é nī. N'gaacú nī chi véé 'iiví nī chi canéé na va'ai cheeti nguuvi.

²Nducuéⁿ'ē tiempo caaⁿ'maⁿngua'á nī ní 'cuɛɛti nduuchí nī. Ní ca'á nī gracias Ndyuūs. ³Caaⁿ'maⁿngua'á ntuúⁿ nī yeⁿ'ē nús'uu ti Ndyuūs tée 453 COLOSENSES 4

yā lugar nús'uu chi cuuvi caan'mán 'nū nduudu cuaacu yen'é yā. Ní nduudu miin ní yen'e Cristo. Ní nguéé déénu 'iin'yān naati maan ní ngan'a 'nū nduudu miin. Ní cucáávā nduudu miin maan 'úú canuún vácūū ndúúcū cadena 'cūū. 4 Caan'mangua'á nī cáávā 'úú chi cuuvi caan'mán n'daacā nduudu miin tan'dúúcā chi canéé chi caan'mán.

⁵Maaⁿ ní ndís'tiī 'cuɛɛtinéé n'daacá nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguɛ́ɛ́ i'téénu yā Ndyuūs. Diíⁿ nī n'daacā nducuéⁿ'ē tiempo. ⁶Cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ caaⁿ'máⁿ nī chí n'daacā ndúúcū nduudu n'dai. Ní canéé chí déénu nī táácā chi cuuvi nan'guɛɛcuta'á nī ca'áámá ca'áámá 'iiⁿ'yāⁿ.

'Cuiīnu carta miiⁿ ndúúcū saludos

⁷Hermano Tíquico chi neⁿ'e yú, 'áámá canee sa chi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Jesucristo ní diiⁿ sa dáámá ntiiⁿnyuⁿ nduucú. Saⁿ'ā miiⁿ cuuvi sa ndís'tiī tan'dúúcā chi 'úú caneé ní diíⁿ. ⁸Ní cáávā chiiⁿ dicho'ó Tíquico nanááⁿ ndís'tiī caati cuuvi sa ndís'tiī táácā n'gɛɛtineé 'nū. Ní tée sa 'viich'ɛɛtíínūuⁿ na stava yeⁿ'é nī. ⁹Ní dicho'ó ntúūⁿ hermano Onésimo, saⁿ'ā chi neⁿ'e yú, ní 'áámá canee sa chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ní yeⁿ'e 'áámá chɛɛ ndís'tiī. Hermanos s'eeⁿ yaa'ví yā ndís'tiī tanducuéⁿ'ē chi diíⁿ 'nū 'muuⁿ.

10 Sa"ā Aristarco chi canúún vácūū nduucú idichó'o sa: N'dai ndís'tiī. 'Tiicá ntúūn dicho'o sanā Marcos chi dácūú sanā Bernabé. Ní ndís'tiī 'āā sta'á nī orden chi 'cuaan nī hermano Marcos miin nduuti chi ndaa sa nanáān ndís'tiī. 11'Tiicá ntúūn Jesús chi nguuvi Justo dicho'o sa: N'dai

ndís'tiī. Dámaān san'ā s'uun chi yeⁿ'ē ndaata 'iiⁿ'yāⁿ Israel ní i'téénu yā Jesucristo diín yā ntiinnyun nduucú ye"'ē naachi Ndyuūs nga"'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Saⁿ'ā s'uuⁿ ntée ca yā 'viich'ɛɛtíínūuⁿ 'úú. ¹²Saⁿ'ā Epafras ntúūⁿ chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo ní veⁿ'e 'áámá chεε ndís'tiī dicho'o sa: N'dai ndís'tiī. Saⁿ'ā miiⁿ neené ngaⁿ'angua'ā sa yeⁿ'e ndís'tiī chi ndís'tiī 'áámá caneé nī ndúúcū chi i'téénu nī níícú chi dámaān nen'é nī diín nī tanducuén'ē tan'dúúcā chi Ndyuūs ne"e yā chi dii" nī. 13'Úú ní nga"'á nduudu cuaacu ye"'e Epafras miiⁿ. Neené inadacadíínuuⁿ sa yeⁿ'é ndís'tiī ndúúcū 'iin'yān chi snée yā na yáāⁿ Laodicea ndúúcū yáāⁿ Hierápolis. 14 San'ā Lucas chi doctor chi neⁿ'e yú ndúúcū saⁿ'ā Demas dicho'ó yā: N'dai ndís'tiī, ngaⁿ'á yā.

¹⁵Maaⁿ ní ndís'tiī dicho'ó nī: N'dai ndís'tiī, nga'á nī hermanos chi snéé na yáāⁿ Laodicea. Dicho'ó nī: N'dai ndís'tiī, n'daataá Ninfas ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo ní nduuvidaamá yā na vaacu tá chi yaācū yeⁿ'é yā. ¹⁶Ní taachi 'cuiīnū n'geéⁿ nī carta 'cūū nguaaⁿ ndís'tiī dicho'ó nī carta 'cūū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Laodicea chi 'cueéⁿ yā na yaacū yeⁿ'é yā. Ní canee chi 'cueéⁿ nī ntúūⁿ 'áámá carta chi dicho'ó 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Laodicea. ¹⁷Ní ndís'tiī cuuvi nī saⁿ'ā Arquipo chi 'úú caaⁿ'máⁿ 'tíícā: Díí Arquipo, diiⁿ di cuidado chi diiⁿ n'daacā di ní 'cuiinu di ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor chi Señor tee yā díí.

¹⁸'Úú, Pablo, dinguún saludos 'cūū ndúúcū ta'á ndúúcū letras yen'é. N'gaacú nī yen'é chi canuún vácūū. Nen'é chi Ndyuūs itée yā vaadī n'dai yen'é yā. 'Tíícā cuuvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YÁĀⁿ TESALÓNICA

Pablo ndúúcū compañeros yeⁿ'é yā idinguúⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū na yáāⁿ Tesalónica

'Úú, Pablo, idinguún carta 'cūū ndúúcū san'a Silvano ndúúcū san'ā Timoteo yen'e hermanos yen'e yú chi can'á yā na yaācū yen'e yáān Tesalónica, 'iin'yān chi yen'é Ndyuūs Chiida yú níícú yen'é Señor Jesucristo. Nen'é 'nū chi Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo tée yā ndís'tiī nducuén'ē vaadī n'dai yen'é yā, ní vaadī 'diīín yen'é yā canee na staava yen'é nī.

'Iin'yān yen'e yáān Tesalónica din'daacá yā ní diitu i'téénu yā Jesucristo

²Ca'á 'nū gracias nanááⁿ Ndyuūs cáávā nducyaaca ndís'tiī ní taachi caaⁿ'maⁿngua'á 'nū inin'gáácú 'nū yeⁿ'e ndís'tiī. ³Ní taachi ngaⁿ'angua'á 'nū nanááⁿ Ndyuūs Chiida yú, ngaⁿ'angua'á 'nū yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ nī caati i'téénu cá nī ní chí neⁿ'e cá nī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní chí nginnee yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuchéɛ nī yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē. Ní 'áámá caneé nī ndúúcū chi i'téénu nī caati cūnee ngiinú nī chi Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú caⁿ'á yā tée yā

chiiⁿ chi cuuvi yeⁿ'é nī. ⁴Ndís'tiī, hermanos yeⁿ'é 'nū, Ndyuūs neⁿ'é yā ndís'tiī. Ní deenú 'nū chi Ndyuūs ndɛɛvɛ yā ndís'tiī chi ndís'tiī cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tiī. ⁵Taachi ngaⁿ'a 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ ndís'tiī nguɛɛ dámaāⁿ ngaⁿ'á 'nū nduudu miiⁿ ndúúcū nduudu yeⁿ'é 'nū ti ndúúcū poder yeⁿ'ē Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní deenú 'nū chi nduudu cuaacu miiⁿ ní cuaacu. Ndís'tiī ní deenú nī du'u saⁿ'ā nús'uu taachi caneé 'nū ndúúcū ndís'tiī ni táácā diíⁿ 'nū caati maáⁿ nī cuuvi 'cuɛɛtinéé n'daaca nī.

⁶Ni ndís'tíī ní 'āā diiⁿ nī tan'dúúcā chi nús'uu diín 'nū ní tan'dúúcā chi diiⁿ Señor Jesucristo yeⁿ'ē vú. Ní i'téénu nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní yeenú nī ndúúcū vaadī yeenú chi Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs tee yā ndís'tiī 'áárá chí ch'eenú nī chiī cucáávā chi i'téénu nī. ⁷Ní cucáávā chi diíⁿ nī 'tuucā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Señor Jesucristo, 'iin'yān yen'e núúⁿmáⁿ yáⁿ'āa Macedonia ndúúcū núúⁿmáⁿ yáⁿ'āa Acaya cuuvi cuta'á ndís'tiī tan'dúúcā 'áámá ejemplo ní diín vā tan'dúúcā chi diín nī. 8Ní ndís'tiī diin nī chi tanán'ā 'iin'yān

cuuvi déénu yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Señor. Nguεε dámaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ye"'e yá"'āa Macedonia ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Acaya naati 'iiⁿ'yāⁿ ye"'e nducué"'ē cuaā" 'āā deenú yā chi ndis'tiī i'téénu nī Ndyuus. Ní ngues canéé chi caan'man cá 'nū de'ē vεε yeⁿ'e nī ti n'daacā i'téénu nī. ⁹Ní nducyaaca 'iin'yān ngan'a yā nús'uu ye"'e visita ye"'é 'nu taachi caneé 'nū nguaaⁿ ndís'tii. Ni ngaⁿ'a yā tan'dúúcā chi ndís'tiī s'néeⁿ nī ídolos caavā chi cu'téénu nī Ndvuūs chí canduuchi, Ndyuūs chí cuáácú chi Ndyuūs. Ní tuca'á nī diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁰'Tiicá ntúūⁿ ngaⁿ'a yā chi ndís'tiī cūnee ngiinú nī chi Jesucristo chi Daiya Ndyuūs ní ndaa yā taama vmnén'ēe yen'ē va'ai cheeti nguuvi. Ndyuūs nada'cueeⁿ yā Jesús miiⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Níícú Jesucristo miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nadanguá" ai yā s'uuú" ye" e castigo chi neené díítūu yeⁿ'e tiempo chi cuchiī.

Ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ Pablo naachi caneé yā na yáāⁿ Tesalónica

Ndís'tiī, hermanos yen'e yú, deenú nī chi tiempo chi canéé 'nū nguaan ndís'tiī chi nguɛɛ tandii rá diín 'nū ntiinnyun yen'é Ndyuūs. 2'Āā deenú nī chi 'āā cuen'é 'nū yáān Filipos vmnaan chi ndaá 'nū nanáán ndís'tiī. Ní déénu nī chi 'iin'yān miinya nguɛɛ n'daacā diín yā nduucú 'nū. Ní ngan'a taán yā yen'é 'nū chi ch'eenú 'nū chii. Níícú taachi ndaá 'nū nanáán ndís'tiī, nguɛɛ 'va'á 'nū chi caan'mán 'nū nduudu cuaacu chí ngai yen'e Cristo 'áárá chí deenú 'nū chi vɛɛ cá 'iin'yān chi contra yen'e nús'uu, 'iin'yān chi nguéé n'daacā

diín yā nduucú 'nū. 3 Caati deenú 'nū chi nga"'á 'nū nduudu cuaacu miiⁿ nguéé ndúúcū vaanicadíínuuⁿ ye"'é 'nū chí nguéé n'daacā ndíí nguéé ndúú nginnche'éí 'nū 'iin'yān. ⁴Naati Ndyuūs n'diichí ya vida yeⁿ'é 'nū chi n'daacā n'gɛɛtineé 'nū. Ní tee yā ntiiⁿnyuⁿ nús'uu chi caaⁿ'máⁿ 'nū nduudu cuaacu yen'ē chi cuuvi nanguán'ai 'iin'yān yen'e nuunndi yeⁿ'é yā. Ní nguεε diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ chi cūnee yíínūu 'iiⁿ'yāⁿ naati diín 'nū chiin chi nen'e Ndyuūs chi snaaⁿ yā nducuéⁿ'ē chi νεε na staava yen'e yú. ⁵Ní ndís'tiī deenú nī chi nguéé ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu miiⁿ ndúúcū n'deee n'dáí nduudu chi n'dai taavi chi cūnee viinú nī yeⁿ'é 'nū. Ní nguéé ngaⁿ'á 'nū cáávā chi diíⁿ 'nū ganar tuūmī. Ndyuūs ní deenú yā yeⁿ'é 'nū yeⁿ'e chi diíⁿ 'nū. 6 Mar 'áámá vmnén'ēe diín 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs caavā chi 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chi n'gɛɛté 'nū. Ní nguéé nanááⁿ ndís'tiī, ndíí nguee nduu nanáán tanán a vā. Ní deenú 'nū chi cuuvi ch'in'í 'nū 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'ɛɛtɛ maáⁿ 'nū caati Cristo dichó'o yā nús'uu chi diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e apóstoles ní candεέ 'nū nduudu veⁿ'é vā. ⁷Naati 'tíícā diíⁿ 'nū ndúúcu nī tan'dúúcā chi ndís'tiī da'caiyáā daiyá 'nū. Niicu tan'dúúcā chi diiⁿ 'áámá n'daataá ndúúcū daiyá yā taachi idi'cuiitá yā ní diíⁿ yā cuidado daiyá yā, 'tíícā diín 'nū ndúúcu nī. Ní n'daacā ngaⁿ'á 'nū ndúúcū nī ndúúcū vaadī n'giinu. 8Ní 'tíícā neⁿ'e cá 'nū ndís'tiī chi neⁿ'é 'nū tee 'nū ndís'tiī nguéé dámaāⁿ nduudu cuaacu ye¹'é Ndyuūs, naati 'tiicá ntuūⁿ neⁿ'é 'nū 'cuuví 'nū cáávā ndís'tiī caati 'āā neⁿ'e taavi cá 'nū

ndís'tiī. ⁹Ndís'tiī hermanos yeⁿ'e yú, n'gaacu nī ye"'ē ntii"nyu" chi dii" cá 'nū ni ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu ye"'é Ndyuūs nanáá" ndís'tiī. Ní diín 'nū ntiinnyun ndúúcū ta'á 'nū ndíí nguuvi ndíí n'gaan cáávā chi vέέ necesidades yeⁿ'é 'nū. Ní nguéέ di'vaachí 'nū ndís'tiī yen'ē dé'ē vee. ¹⁰Ní ndís'tiī ní testigos yeⁿ'é 'nū. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs ní testigo yeⁿ'é 'nū tan'dúúcā chi 'cuɛɛtinee n'daacá 'nū ní diín 'nū dendu'ū chi cuaacu taachi caneé 'nū nguaaⁿ ndis'tiī chi i'téénu nī Señor Jesucristo. Ní nguéé mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'maⁿ yā chi nguéé n'daacā diín 'nū. 11 Ní 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī deenú nī tan'dúúcā chi diín 'nū ndúúcū ca'áámá ca'áámá ndís'tiī. Ní diín 'nū tan'dúúcā chi nús'uu ní chiidá nī ni ndís'tiī ní daiyá 'nū ní tee 'nū consejo ndís'tiī ndúúcū 'viich'estíínūuⁿ. ¹²Ní ch'iⁿ'i 'nū ndís'tiī tan'dúúcā chi cuuvi n'geetinee n'daacá nī nanááⁿ Ndyuūs caati ndís'tiī ní yeⁿ'é Ndyuūs ndís'tiī. Ní Ndyuūs ní yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi ndaa nī naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Ní véé nducuéⁿ'ē cosas chí n'dai yeⁿ'é nī. ¹³Níícú cáávā nducué" e chuū cue" e daā" ma" ní ca'á 'nū gracias Ndvuūs caati taachi ndís'tiī ní ch'iinniveéⁿ nī nduudu ye"'é Ndyuūs chi nga"'á 'nū nanáá" ndís'tiī, chi'téénu nī nduudu miiⁿ chi nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní nguéé nduudu chi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuaacu chi nduudu miiⁿ ní yeⁿ'é Ndyuūs caati diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na vida yeⁿ'é ndís'tiī chi i'téénu nī. 14 Ndís'tiī, hermanos veⁿ'é 'nū. Dáámá cho'o yeⁿ'e ndís'tiī taachi n'geenú nī ngii cucáávā chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi paisanos yeⁿ'é nī ndúúcu nī. Chó'ōo

ntúūn yen'e 'iin'yān chi nan'á yā yaācū naachi 'iin'yān i'téénu yā Jesucristo na ván'āa Judea caati 'tíícā diin 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi paisanos yeⁿ'é yā ndúúcu yā. ¹⁵Maaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ paisanos chi 'iin'yān Israel ch'iin'nun yā Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú tan'dúúcā chi diín yā ndúúcū profetas chi ngan'á yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs tiempo chi 'āā chó'ōo. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ can'dáa yā s'uuúⁿ ní diiⁿ chi n'geenu yú ngii. Ní nguéé diín yā chiiⁿ chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diíⁿ yā ní contra yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁶Ní taachi neⁿ'é 'nū ngaⁿ'á 'nū nduudu cuaacu nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é yā caati cuuví nnguaⁿ'ai yā, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi paisanos yeⁿ'é nī nguéé n'guúⁿ yā chi ngaⁿ'á 'nū. 'Tíícā ni véé cá nuuⁿndi yeⁿ'é yā. 'Tíícā diíⁿ yā maaⁿ naati cuayiivi Ndyuūs caⁿ'á yā chi ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'áámá castigo chi neené diitūu ca.

Pablo neⁿ'é yā caⁿ'á yā taama vmnéⁿ'ēe ní n'diichí yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Tesalónica

17 Ndís'tiī hermanos yen'e yú 'áárá chí maan ní yan'ai snée 'nū yen'e ndís'tiī ní nguéé cuuvi naán 'nū ndís'tiī nadacadiinúún 'nū yen'e ndís'tiī. Nééné nen'é 'nū cunée 'nū ndúúcū ndís'tiī ní n'diichí 'nū ndís'tiī. 18 Ní diín 'nū nducuén'ē chi cuuví 'nū ti cuuvi ndaá 'nū nanáan ndís'tiī. Ni 'úú Pablo 'naan tiempo canee listo chi nan'á naati yáán'guiinūun diin sa chi nguee cuuvi ndaá. 19 ¿De'ē cáávā chi snéé ngiinu 'nū ní yeenú 'nū? Snéé ngiinu 'nū ní yeenú 'nū candeé 'nū ndís'tiī nanáán Jesucristo taachi

ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe. ²⁰Cuaacu nííⁿnyúⁿ chi ndís'tiī chi i'téénu nī ní diiⁿ chi nééné yeenú 'nū cáávā chi diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs nguaaⁿ ndís'tiī.

Ní taachi 'āā ntéé cucheé 'nū chi nguéé ndaa 'nū nanááⁿ ndís'tiī, tuu'mi ní nadicadíínuuⁿ 'nū chi n'daacā chi maáⁿ 'nū n'gɛɛtineé 'nū na yáāⁿ Atenas. ²Ní dicho'ó 'nū Timoteo chi hermano yeⁿ'ē yú chi cuuvi n'diichi sa ndís'tiī taacā snée nī. Saⁿ'ā miiⁿ 'āā diiⁿ sa ntiiⁿnvuⁿ ye"'é Ndyuūs daama nduucú 'nū ní ngaⁿ'a sa nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo chi diiⁿ chi nadinguáⁿ'ai 'iiⁿ'yāⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní cuuví cūnnee sa ndís'tiī ní tée sa 'viich'ɛɛtíínūuⁿ ndís'tiī. Ní cuuví cūnee diitu cá nī ndúúcū chi i'téénu nī. Cáávā chuū dichó'o 'nū Timoteo. ³Nguεε neⁿ'é 'nū chi ndís'tiī ndaacadaamí nī yeⁿ'e Jesucristo chi nguεε i'téénu nī Jesucristo cucáávā chi n'geenú nī ngii. 'Āā deenú nī chi canee chi 'cueenú nī cuuvi caati i'téénu nī Jesucristo. 4Ní cuaacú taachí ch'estineé 'nū ndúúcū ndís'tiī chii 'nū ndís'tiī chi ndaa tiempo chi canéé chi 'cueenu yú cuuvi tan'dúúcā chi chó'ōo yeⁿ'é nī. Chuū ní ndís'tiī déénu nī. ⁵Ní cáávā chuū taachi 'āā ntéé cheé chi nguéé n'giindiveéⁿ yeⁿ'é ndís'tiī cho'ó hermano Timoteo chi 'úú cuuvi deenú táácā sneé nī ndúúcū chi i'téénu nī. Caati 'úú 'va'á chi yááⁿn'guiinūuⁿ diiⁿ chi nguéé i'téénu nī ní maaⁿ ní nguéé dichíí'vē ntiiⁿnyuⁿ chi 'āā diiⁿ 'nū nguaaⁿ ndís'tiī.

⁶Naati maaⁿ ní Timoteo chi chiīca sá yeⁿ'e ndís'tiī chi snee na

yáāⁿ Tesalónica ndaā sa nanaáⁿ 'nū. Ní yaa'vi sa nús'uuⁿ chi n'daacā n'dai snee nī ti i'téénu nī Ndvuūs. Ní ngaⁿ'a ntúūⁿ sā chi neⁿ'e nī nducyaaca 'iin'yān. Ní yaa'vi sa nús'uu chi cue"'e daā"ma" n'gaacu nī veⁿ'é 'nū ní neⁿ'é nī nús'uu. Ní nééné neⁿ'é nī n'diichí nī nús'uu. Ní nús'uu ne"'e ntúu" 'nū n'diichi 'nū ndís'tiī. ⁷Ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é 'nū cucáávā chi n'giindiveéⁿ 'nū yeⁿ'ē ndís'tiī chi díítū canee nī ndúúcū chi i'téénu nī yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú maaⁿ ní véé 'viich'eetíínuuⁿ yeⁿ'é 'nū yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē chi ch'eenú 'nū chiī. ⁸Ní snéé 'nū tan'dúúcā chi véé vida ngai yeⁿ'é 'nū ti n'giindiveéⁿ 'nū chí n'daacā n'dai caneé nī maaⁿ chi ndís'tiī ní yeⁿ'e Señor Jesucristo ndís'tiī. ⁹Maaⁿ ní gracias cuuvi nca'á 'nū Ndyuūs Chiida yú cucáávā ndís'tiī ní cucáávā chi ndís'tiī diín nī chi yeenu taaví 'nū taachi ngaⁿ'angua'á 'nū caavā ndís'tiī ndúúcū Ndyuūs Chiida yú. 10 Ní ngan'angua'á 'nū ndíí nguuvi ndii n'gaaⁿ chi Ndyuūs diín yā chi ndaá 'nū naachi snée nī. Níícú cūnnee 'nū ndís'tiī níícú cuuvi cu'téénu cá nī yeⁿ'e Señor Jesucristo yen'e yú.

¹¹Neⁿ'é 'nū chi Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿ'e yú cūnnee yā nús'uu caati cuuvi ndaa 'nū nanááⁿ ndís'tiī. ¹²Ní Señor Jesucristo yeⁿ'e yú cūnneé yā ndís'tiī caati cuuvi neⁿ'e cá nī nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. Ní dineⁿ'e taavi cá nī tan'dúúcā nús'uu neⁿ'e taavi cá 'nū ndís'tiī. ¹³Ní Ndyuūs cuuvi cūnnee yā ndís'tiī chi 'áámá canéé vaadī neⁿ'e yeⁿ'é yā na staava yeⁿ'é nī. Ní nguéé véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī. Ní canéé dɛɛvɛ staava yen'é nī nanáán Ndyuūs Chiida yú taachi ndaa Señor Jesucristo yen'ē yú ndúúcū nducyáácá 'iin'yān chi i'téénu yā 'yā.

Yeⁿ'ē tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi 'cuεεtinee yú

Maaⁿ ní di'cuíítu ca 'nū ndís'tiī hermanos yeⁿ'e yú ní ngiicá 'nū ndís'tiī nanááⁿ Jesucristo chi diíⁿ nī chuū. Tan'dúúcā chi ca'cueéⁿ 'nū ndís'tiī táácā chi cuuvi n'gɛɛtineé nī tan'dúúcā Ndyuūs neⁿ'é yā, 'tíícā 'āā diíⁿ nī. Ní 'tiicá ntúūⁿ diiⁿ cá nī cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ní ngo'o cá diíⁿ nī.

²Ndís'tiī ní deenú nī tan'dúúcā chí chi'cueeⁿ 'nū nanááⁿ ndís'tiī caati Ndvuūs dicho'ó vā nús'uu. ³Ní Ndyuūs neⁿ'é yā chi ndís'tiī n'geetinéé n'daacá nī. Ní nducuéⁿ'ē chi diíⁿ nī, diíⁿ nī ti yeⁿ'é Ndyuūs ndís'tiī. Ní nguéé can'á nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé isaⁿ'a o n'daataá ven'é nī. 4Ní ca'áámá ca'aama ndís'tiī chi sa" a canee chi déénu nī tan'dúúca chi cuuvi cuta'á nī n'daataá veⁿ'é nī ní 'caandavaacú nī. Ní canee n'daacá nī ndúúcū n'daataá veⁿ'é nī. Ní dinéⁿ'e nī n'daataá yeⁿ'é nī. ⁵Nguéé diiⁿ nī cosa chi nguéé n'daacā ndúúcū cuerpo yeⁿ'ē tá tan'dúúcā chi diiⁿ tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿ'ē ndaata 'iiⁿ'yāⁿ Israel, 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé déénu yā Ndyuūs. ⁶Ní mar 'áámá yú chi sáⁿ'ā nguéé caⁿ'a sa ndúúcū n'daataá chi nguéé yeⁿ'e sa o n'daataá nguéé caⁿ'a tá ndúúcū 'áámá isán'ā chi nguéé yen'e tá caati Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ 'áámá castigo chí ch'eete caavā nuuⁿndi chi 'tíícā ye"'é yā. Ní ye"'é chuū 'āā n'diichi yú na vida yeⁿ'e hermanos yeⁿ'e yú

chi diín yā 'túúcā chi nginnche'éí yā hermano ye"'é yā. Ní nguéé n'daacā chuū. 7'Tíícā Ndyuūs yaa'ví yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ cáávā chi diin yú nducuén'ē chi n'daacā nguéé caavā chi diin yú cosas chi nguéé n'daacā. 8'Tíícā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé diíⁿ yā tan'dúúcā chi ngi'cueéⁿ 'nū. Ndís'tiī nguéé idi'vaachí yā mar 'áámá 'iin'yān. Dámaāⁿ di'vaachí yā Ndyuūs caati Ndyuūs tée yā Espíritu N'dai yeⁿ'é yā s'uuúⁿ. ⁹'Úú nguéé caneé chi dinguúⁿ yeⁿ'é ndís'tiī tan'dúúcā chi canee chi neⁿ'é nī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Cristo chi hermanos yeⁿ'ē yú. Deenú chi Ndyuūs maáⁿ yā ngi'cueéⁿ yā ndís'tiī tan'duucā chi canee chi dine"'é nī 'áámá nī ndúúcū taama nī. 10 Cuáácú chi neⁿ'é nī nducyaaca hermanos yeⁿ'ē yú chi snéé na yáⁿ'āa Macedonia naati maaⁿ ní di'cuíítu caⁿ'a 'nū chi dinéⁿ'e ca nī hermanos veⁿ'e nī. ¹¹Ngiicá 'nū chi ch'ɛɛtinéé n'daacá nī nguaaⁿ nducyaaca nī ndúúcū vaadī 'diiíⁿ. Ní diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē maáⁿ nī ndúúcū ta'á nī tan'dúúcā chi n'gin'i 'nū ndís'tiī. 12 Ní diín nī 'tuucā caati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguεε i'téénu yā Jesucristo yeⁿ'e yú cuuvi diíⁿ yā respetar ndís'tiī ní véé necesidades ye"'é nī.

Ye"'ē chi ndaa Jesucristo taama vmné"'ēe

13 Ndís'tiī hermanos yen'é 'nū, nguéé nen'é 'nū chi nguéé cadíínuun nī yen'e chi cuchiī yen'e 'iin'yān chi n'díí caati nguéé cuuvi ndaachii nuun nī tan'dúúcā tanán'ā 'iin'yān chi nguéé cunee ngiinú yā chí ndaa Jesucristo taama vmnén'ēe. 14 Ní

'tíícā tan'duucā chi i'teenu yú chí Jesucristo ch'īi yā ní nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā, 'tiicá ntúūⁿ i'teenu yú chi taachi Ndyuūs dicho'ó yā Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe, Cristo miiⁿ ní ndεε yā ndúúcu yā nducyaaca 'iin'yān chi 'āā n'díí ní 'āā i'téénu yā Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. ¹⁵Ní cáávā chuū yaa'ví 'nū ndís'tiī chuū tan'dúúcā chi Señor chi'cueéⁿ yā nús'uu. S'uuúⁿ chi canduuchi yú ní canee yú na i"'yee"dí 'cūū ndíí ndaa Señor ye"'ē yú nguéé can'dáánaan yú yen'e 'iin'yān chi 'āā n'díí. 16 Caati maan Señor Jesucristo yeⁿ'e yú nch'éeⁿ yā yeⁿ'ē va'ai cheeti nguuvi taachí Ndyuūs ca'á yā orden. Ní ángel chí ch'eete ca ní caaⁿ'máⁿ yā ní di'cuɛɛcú yā trompeta yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi 'āā n'díí chí chi'téénu vā Jesucristo taachi 'iin'yān s'een snée vā i"'vee"dí 'cūū ní snuu" yā maa" yán'āa, 'iin'yān s'een vmnáán vmnaan nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ¹⁷Tuu'mi ní s'uuúⁿ chi snduuchi yú chi snee yú na i"'yee"dí 'cūū, Cristo mííⁿ cuta'á yā s'uuúⁿ na 'yúúné. Ní ndaa yú na meēeⁿ ndúúcū tanáⁿ'a yā chi 'āā n'díí, ní nducyaaca yú ní dáámá ndaa yú nanááⁿ Jesucristo na 'yúúné. 'Tíícā ní 'áámá cūnee yú ndúúcū Señor yen'ē yú. ¹⁸Níícú cáávā chííⁿ chi nca'a nī 'viich'ɛɛtíínūun 'áámá nī taama nī ndúúcū nduudu 'cūū.

5 Ndís'tiī hermanos yen'é 'nū, nguéé canee chi dinguún 'nū yen'e ndís'tiī yen'e chε̄ε fecha o de'̄ε tiempo nduuti chi tiempo 'iichɛ o 'lí'nūun taachi ndaā Señor Jesucristo taama vmnén'ēe. ²'Āā deenu n'daacá nī chi nguuvi chi ndaā Señor

Jesucristo ní nguuvi chi nguéé du'ū vεε deenu. Hora miiⁿ tan'dúúca hora yeⁿ'e n'gaaⁿ chi ndaa 'áámá duucu chi 'iin'yān nguéé déénu yā. 3 Níícú taachi 'tíícā ngan'a 'iin'yān: Maan ní véé vaadī 'diiín ndúúcū yú ni seguro chi n'daacā canee vú tuu'mi dácanaaⁿ ní ndaa nanááⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tiempo chi dí'cuiinú yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní tiempo miiⁿ ndaā tan'dúúcā chi ndaā vaadi ya'āī ngii yeⁿ'e 'áámá n'daataá taachi 'cuundiyaān daiya tá. Ní yeⁿ'e tiempo miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéé cuuvi nánguaⁿ'ai yā yeⁿ'ē. ⁴Naati ndís'tiī hermanos yeⁿ'é nguéé canee nī tan'duucā chi nguéé deenú nī ye"'e chuū, ní ndaā tiempo miiⁿ tan'dúúcā tiempo chi ndaa 'áámá chi duucu. ⁵Ní nducvaaca s'uuúⁿ ní veⁿ'e dεενε s'uuúⁿ ní s'uuúⁿ yeⁿ'e nguuvi s'uuúⁿ. Nguέέ yeⁿ'e n'gaaⁿ s'uuúⁿ ndíí nguéé yeⁿ'e na maāiⁿ s'uuúⁿ. ⁶Ní cáávā chuū nguéé ch'eetinee vú tan'dúúcā chi 'cueetī yaadu yú tan'dúúcā tanán'ā 'iin'yān chi nguee cūnee ngiinú yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú naati 'cuɛɛtī nduuchi yú, níícú cadiinuuⁿ yú. ⁷'Iiⁿ'yāⁿ chi cyaadu ní cyaadú yā n'gaaⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ngii cúú'ví, ní cuuvi cúú'ví yā n'gaaⁿ. ⁸Naati s'uuúⁿ chí yeⁿ'ē nguuvi s'uuúⁿ ní 'cuɛɛtinéé yaaⁿ yú nguuvi chí ndaa Señor yeⁿ'e yú. Ní diiⁿ yú cuidado s'uuúⁿ chi 'aama canee yú lado yeⁿ'é Ndyuūs cucáávā chi i'teenu yú. Ní canee chi ne"e yú nducyaaca 'ii"'yā". Ní dii" yú tan'dúúcā 'áámá soldado diín yā defender maán yā ndúúcū armadura yeⁿ'é yā. Ní canee yú cūnee ngiinu yú nguuvi chi Ndyuūs nadanguán'ai yā s'uuúⁿ yeⁿ'e castigo. Ní chuū ní tan'dúúcā 'aama soldado sta'á yā

cachucha ye"'e cūū ye"'é yā ní dií" yā defender tiín yā nduūcū. 9Ní Ndyuūs nguéé yaa'ví yā s'uuún chi cuuvi ye"'é yā s'uuú" caati tée yā s'uuún castigo chi díítūu naati caati nadanguá" ai yā s'uuú" ye" e castigo cucáávā Señor Jesucristo ven'ē vú. 10 Níícú Jesucristo ch'īi vā na cruz cucááva s'uuúⁿ caati maaⁿ ní cuuvi caⁿ'a yú 'cuɛɛtinée yú nduucú yā taachi ndaa yā 'áárá chí n'gɛɛtinée yú na i"'yee"dí 'cūū o 'áárā chi 'āā ch'iī vú. 11 Ní cáávā chuū ndís'tiī ní nca'á nī 'viich'eetíínūun ndís'tiī ní di'cuíitu nī 'aamá nī ndúúcū taamá nī tan'dúúcā chi maan 'āā idiín nī 'aamá nī ndúúcū taamá nī.

Pablo nca'á yā consejo hermanos chi ye"'e yáā" Tesalónica

¹²Ní di'cuiitú 'nū ndís'tiī chi 'caandiveéⁿ nī yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs nguaaⁿ ndís'tiī caati 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ní itée yā consejo ndís'tiī. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs dichó'o yā nanááⁿ ndís'tiī. ¹³Ní canee chi n'giindiveéⁿ nī ní dineⁿ'e cá nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cucáávā chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Maaⁿ ní 'cuɛɛtinéé n'daacá nī 'aamá nī ndúúcū taama nī ndúúcū vaadī 'diiíⁿ.

14 Ní di'cuiitu cá 'nū ndís'tiī hermanos yen'e yú chi diín nī chuū tan'dúúcā chi idinguún 'nū. Caan'mán nī cuuví nī 'iin'yān chi nguéé nen'e diin ntiinnyun ní cunnee nī 'iin'yān chi 'va'a. Ní ca'á nī 'viich'eetíínūun yen'e 'iin'yān chi duūvá yā. Ní canéé chi véé paciencia yen'é nī ndúúcū nducyaaca 'iin'yān.

¹⁵Ní n'diichí nī chi din'daacá nī ndúúcū 'iin'yān chi nguéé din'daacá yā nduucú nī. Naati 'tíícā diin nún'ú yiinun nī chi din'daacá nī 'áámá nī ndúúcū taamá nī ndúúcū nducyaaca 'iin'yān.

¹⁶Nducuén'e tiempo ní yeenú nī. ¹⁷Cuen'e daānman ngan'angua'á nī. ¹⁸Níícú ca'á nī gracias Ndyuūs caava nducuén'ē chi cho'ō nuún nī caati 'tíícā nen'é Ndyuūs yen'ē yú chi diín nī ti maan ní i'téénu nī Cristo Jesús.

¹⁹Nguɛɛ diín nī chi nguéé n'giindiveén nī nduudu yen'e Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. ²⁰Ní nguéé diín nī despreciar nduudu yen'é Ndyuūs chi ngan'a 'iin'yān, nduudu chi Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ca'a yā 'iin'yān. ²¹N'diichínee nī nducuén'ē dendu'ū nduuti chi n'daacā o nguéé. Níícú cuta'á nī yen'e nducuén'ē chi n'daacā ní din'daacá nī. ²²Ní divíi nī yen'e nducuén'ē chi n'diichi nī chi nguéé n'daacā.

²³Ní maaⁿ ní Ndyuūs yeⁿ'e yú tee vā vaadī 'diiín s'uuún ní dideevé n'daacá yā ndís'tiī. Ní candέε yā cuidado ndís'tiī ndúúcū espíritu yeⁿ'é nī ndúúcū alma yeⁿ'é nī ndúúcū cuerpo yeⁿ'é nī ndúúcū nducué" e vida ye" é nī. Ní 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chi nguɛɛ véé mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿ'é nī taachi ndaa Señor Jesucristo ven'ē yú taama vmné" ee na i" yéé di 'cūū. ²⁴Níícú Ndyuūs chi yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi ye"'é yā ndís'tiī dií" yā chi vέέ confianza yeⁿ'e yú ndúúcu yā. Ní Cristo miiⁿ ntúūⁿ diíⁿ yā cumplir nducué" e chi nga" a yā chi cuuvi diin yā.

Pablo ca'a yā saludos 'iin'yān ní nen'é yā chi Ndyuūs ca'a yā cosas n'dai yen'é yā

²⁵Ndís'tiī hermanos yeⁿ'e yú ngaⁿ'angua'a ndís'tiī cáávā nús'uu. ²⁶Caaⁿ'máⁿ nī nducyaaca hermanos yeⁿ'e yú: N'dai ndís'tiī. Ní ituu'ví nī cheendi yā taachi diíⁿ nī saludar hermanos yeⁿ'e yú tan'dúúcā costumbre yen'e yú ti yen'e yú Ndyuūs.

²⁷'Úú ndúúcū poder yen'e Señor ngan'á ngīi chi 'cueén nī carta 'cūū nanáán nducyaaca hermanos yen'e yú.

²⁸Neⁿ'é chi Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú tée yā ndís'tiī nducueⁿ'e cosas chí n'daacā taavi ca yeⁿ'é yā. 'Tíícā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ YEⁿ'E YÁĀⁿ TESALÓNICA

Pablo ndúúcū compañeros yeⁿ'é yā idinguúⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Tesalónica, 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs

1 'Úú Pablo idinguún carta 'cūū ndúúcū hermano Silvano ndúúcū hermano Timoteo. Ní idinguún yen'e hermanos chi can'á yā na yaācū yen'e yáān Tesalónica. Ní hermanos ní yen'e Ndyuūs Chiida yú ní yen'e Señor Jesucristo yen'e yú. ²Nen'é chi Ndyuūs Chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo cuuví tée yā ndís'tiī cosas chí n'daacā n'dai yen'é yā ndúúcū vaadī 'diiín' yen'e yā.

Ndyuus caⁿ'á yā diíⁿ yā juzgar 'iiⁿ'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā taachí ndaa Cristo taama vmnéⁿ'ēe

³Ndís'tiī hermanos yen'e yú, cuen'e daānman canéé chi ca'á 'nū gracias Ndyuūs cucáávā ndís'tiī caati n'daacā chi diín 'nū 'tíícā. Caati deenú 'nū chi nguuvi nguuvi ca'áámá ca'áámá ndís'tiī ní i'téénu ca nī ní nen'e cá nī nducyaaca nī 'aamá nī ndúúcū taama nī. ⁴Níícú taachi ngan'á 'nū ngii 'nū hermanos yen'e yú yen'e ndís'tiī, tuu'mi ngan'á 'nū chi yeenú 'nū caati ch'ɛɛtinéé

n'daacá nī nducyaaca nī chi can'á nī na yaācū yen'é Ndyuūs yen'ē yú, ní cáávā chi ndís'tiī ní ch'in'í nī ndúúcū nducuén'ē chi n'geenú nī ngii ní ndúúcū cosas chi díítūu chi chó'ōo yen'é nī chi véé paciencia yen'é nī. Ní n'daacā i'teenú nī. 5Ní chuū ní cuaacu ch'in'i chi Ndyuūs ní diín yā juzgar 'iin'yān ndúúcū vaadī cuaacu caati Ndyuūs diín yā chi ndís'tiī ch'in'í nī chi n'dai taaví nī chi cuuvi ndaa nī naachi Ndyuūs ngan'a ntiinnyún yā. Ní cáávā chuū chíín chi ndís'tiī ní n'geenú nī ngii.

⁶Caati n'daacā nduucú Ndyuūs chi Ndyuūs nadíí'vē 'iiⁿ'yāⁿ chi idiiⁿ chí ndís'tiī n'geenú nī ngii ndúúcū chi 'cueenú yā cuuvi. ⁷Tiempo taachi Señor Jesucristo miiⁿ ngiicá yā yeⁿ'ē va'ai chɛɛti nguuvi ndúúcū ángeles yeⁿ'é yā ndúúcū poder yeⁿ'e yā, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndaa yā ná nguuchi yaⁿ'ā. Ní tiempo miiⁿ Ndyuūs teé yā ndís'tiī chi 'āā ntéé 'cueenú nī cuuvi. 'Tiicá ntúūⁿ ní teé va nús'uu chi 'āā ntéé 'cueenú 'nū cuuvi. ⁸Ní ndaa yā chí ca'a yā castigo 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'diichí vā Ndyuūs ndúúcū 'iin'yān chi nguéé n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'e evangelio yeⁿ'e Señor Jesucristo

yeⁿ'e yú chi nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁹'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cuuví yā castigados ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ Ndyuūs di'cuiinú yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní Ndyuūs s'neeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yaⁿ'ai yeⁿ'é yā. Ní nguéé cuuvi n'diichí yā naan Ndyuūs. Ndíí nguéé ndúú cuuvi n'diichí yā deeve taavi ca yeⁿ'é yā ndúúcū poder yeⁿ'é yā. ¹⁰Ní tiempo chi ndaa Jesucristo miiⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā i'téénu yā Jesucristo ní can'a yā dich'eeté yā Ndyuūs. Ní 'iin'yān s'een ntúūⁿ caⁿ'a yā dich'eeté yā Ndyuūs caati i'téénu nī nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs chi nga" a 'nū nanáá" nī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngeⁿ'e yiiⁿnuⁿ yā.

¹¹Ní cáávā chuū cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ngaⁿ'angua'á 'nū caavā ndís'tiī. Ní ngiicá 'nū Ndyuūs yeⁿ'e yú chí diiⁿ cuenta yā chi ndís'tiī ní n'daacā ti yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yen'é yā ndís'tiī. Ní ngiicá 'nū Ndyuūs chi diín yā ndúúcū ndís'tiī ndúúcū poder ve"'é vā chi ndís'tiī ní cuuvi dií" nī nducué" e chi n'daācā. Ní cuuvi dií nī cumplir ntiiⁿnyuⁿ n'dai chi diíⁿ nī cáávā chi i'téénu nī Jesucristo. 12 Ní 'iicu 'iin'yān cuuvi dich'ɛɛté yā Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú cáávā chiiⁿ chi diiⁿ ndís'tiī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dich'ɛɛté yā ndís'tiī caati Ndyuūs yen'ē yú ndúúcū Señor Jesucristo nginneé yā ndís'tiī.

Ye"'é 'áámá 'ii"'yā" chi dinuu"ndi yā

Maaⁿ ní hermanos yeⁿ'é di'cuiitú 'nū ndís'tiī chi cūnee ngiinú nī yeⁿ'e tiempo chí nindaa Señor Jesucristo ní yeⁿ'e taachi nduuvidaama yú ndúúcu yā. ²Di'cuiitú 'nū chi nguéé na'daaⁿ nī chííⁿ chi nadacádíínuuⁿ nī. Nguéé diiⁿ 'va'á nī yeⁿ'e chi 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á

yā chi Cristo 'āā ndaá yā taama vmné" ee ti nga" á yā tan dúúcā chi cáávā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs, naati nguéé 'tíícā. Ndíí nguéé ndúú 'va'a nī yeⁿ'ē táámá nduudu chi n'giindiveéⁿ nī yeⁿ'e chuū. Ndíí nguéé ndúú caavā carta chi sta'á nī chi tan'dúúcā chi dinguún 'nū yeⁿ'e nī naati nguέέ 'tíícā. Ní yeⁿ'e nducué" e chuū ní chii chi nga" a chí 'āā ndaā Señor Jesucristo yen'ē yú, nguéé 'va'á nī. ³Nguéé ca'á nī lugar 'iin'yān chi cuuvi cannche'éí yā ndís'tiī mar 'áámá vmnén'ēe. Vmnaaⁿ chi ndaa tiempo chi cuuvi nindaá Jesucristo taama vmnén'ēe. 'iiⁿ'yāⁿ na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū canéé chi ndaacadaamí yā yeⁿ'e Señor ní canee yā contra ye"'e Señor. Tuu'mi ní ndaā 'áámá San'ā Nuunndi. saⁿ'ā chi Ndyuūs ngaⁿ'á yā chi 'āā condenado sa ní caⁿ'a sa infierno. ⁴Saⁿ'ā miiⁿ ní caaca taaⁿ sa ní contra nducué" e chi ye" é Ndyuūs ndúúcū nducué" e chi 'ii" yā i'téénu yā. Saⁿ'ā miiⁿ ní dich'eete sa maaⁿ sa nguéé tan'dúúcā tanán'ā 'iin'yān. Ní ndaa sa cuaaⁿ cheeti yaācū templo ye"'é Ndyuūs ní 'cuūndī sa. Ní máa" sa sta'a sa lugar ye"'é Ndyuūs. Ní dii" sa máaⁿ sa chi cu'téénu 'iiⁿ'yāⁿ saⁿ'ā. Ní diiⁿ sa tan'dúúcā Ndyuūs saⁿ'ā.

5 ¿'Áá nguéé n'gaacú nī ndís'tiī ye"'e tiempo chi caneé nduucú nī ní ca"'á chīi ndís'tiī nduudú 'cūū? 6 Maa" ní 'āā deenú nī dɛ'ē idiīi" chi 'āā 'cuéé ndaa sa"'ā mii" caati cuuvi ndaa sa"'ā mii" taachi ndaa tiempo ye"'ē sa chi ndaā sa. 7 Niicu maa" poder ye"'e nuu"ndi chi idiīi" chi 'ii"'yā" dinuu"ndí yā ní 'āā ngii. Chíí" chi diīi" chi Sa"'ā Nuu"ndi nguéé cuuvi 'cuu"'mi" sa maa" sa

chi Saⁿ'ā Nuuⁿndi. 'Tííca rā vaa ndii tiempo chi 'iin'yān chi diin chi nguéé cuuvi 'cuun'min San'ā Nuundi, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ caⁿ'á yā táámá lado. ⁸Tuu'mi ní ndaa Saⁿ''ā Nuuⁿndi ní 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi n'diichí yā saⁿ'ā níícú Señor Jesucristo can'á yā 'caan'nún yā Saⁿ'ā Nuuⁿndi ndúúcū 'yúúné chi candaā ye"'e cheendí yā ní di'cuiinú yā Saⁿ'ā Nuuⁿndi miiⁿ ndúúcū dεενέ yeⁿ'é yā taachi nndaa yā. ⁹Ní Saⁿ'ā Nuuⁿndi miiⁿ ndaa sa ndúúcū n'deee n'dáí poder yen'e Satanás chi yááⁿn'guiinūuⁿ. Ní diiⁿ sa vaadī n'giinu ndúúcū milagros chi nguéé vaādī cuaacu. 10 Ní ndúúcū nducué" e chi nguéé n'daacā idii" sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē sa ní nginnche'ei sa 'iiⁿ'yāⁿ caati cuuvi diiⁿ sa ganar 'ii"'yān lado ye"'é yā, 'ii"'yān chi ca"'á vā infierno. Ni chó'ōo nducuén'ē chuū caati 'iin'yān nguéé nen'é yā 'caandiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs, nduudu chi diiⁿ chi ninguá" ai yā. 11 Níícú cucáávā chi diíⁿ yā 'túúcā, Ndyuūs caⁿ'á yā diíⁿ yā ndúúcū 'ii"yā" s'ee" chi cu'téénu yā nduudu yaadi ye"'e Sa"'ā Nuu"ndi. 12 Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ne"'é yā cu'téénu yā nduudu cuaacu caati neⁿ'e ca yā cosas chi nguéé n'daacā ní cuuví yā condenado.

Ndyuūs ndεενέ yā nducyaaca 'iin'yāⁿ chi nadanguán'ai yā 'iin'yāⁿ

¹³Níícú ndís'tiī hermanos yeⁿ'e yú, Señor neⁿ'é yā ndís'tiī. Ní nús'uu ní cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ ca'á 'nū gracias Ndyuūs cucáávā ndís'tiī caati Ndyuūs ndεενέ yā ndís'tiī vmnááⁿ vmnaaⁿ chi cuuvi nadanguáⁿ'ai yā ndís'tiī cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é yā. Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs

miiⁿ ní cuuvi didɛɛvɛ ndís'tiī caati ndís'tiī cuuvi cu'téénu nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. ¹⁴Ní Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tiī cucáávā nduudu cuaacu yeⁿ'é yā chi n'giindiveéⁿ nī ní diīiⁿ chi cuuví nanguáⁿ'ai nī. Ní nduudu cuaacu miiⁿ nús'uu ngaⁿ'á 'nū nanááⁿ ndís'tiī. Ní Ndyuūs neⁿ'é yā chi ndís'tiī tunéeⁿ nī chi cuuví canee nī tan'dúúcā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú.

15 'Tíícā maan ní 'cuestinéé n'daacá nī ndúúcū chi i'téénu nī. N'gaacú nī yeⁿ'e chi ngi'cueéⁿ 'nū ndís'tiī taachi sneé 'nū nduucú nī ní yeⁿ'ē chi idinguúⁿ 'nū yeⁿ'é nī. ¹⁶Maaⁿ Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú ndúúcū Ndyuūs Chiida yú dinén'e vā s'uuúⁿ caati Ndvuūs ní n'dai taavi. Ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ itée vā s'uuúⁿ 'viich'ɛɛtíínūuⁿ ní cānee ngiinu yú vaadī n'dai taavi yeⁿ'é Ndyuūs chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi tée yā s'uuúⁿ. ¹⁷Neⁿ'é chi Ndyuūs ní tée vā 'viich'ɛɛtíínuūⁿ ndís'tiī na staava veⁿ'é nī ní tée vā fuerzas n'dís'tiī caati ndís'tiī ní cuuvi diín nī nducuén'ē chi n'daacā ní caan'mán nī dámaāⁿ nduudu chi n'daacā.

Caa"ma"ngua'á nī caavā nús'uu

Maaⁿ ní yeⁿ'e nducuéⁿ'ē, ndís'tiī hermanos yeⁿ'é 'nū caaⁿ'maⁿngua'á nī cucáávā nús'uu chi niiⁿnúúⁿ nūuⁿ cuuvi candεє́ 'nū nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs na núúⁿmáⁿ cuaaⁿ. Ní 'iin'yāⁿ cuuvi cu'téénu yā nduudu cuaacu miiⁿ ní cuuvi din'daacá yā ní diíⁿ yā chiiⁿ chi Ndyuūs neⁿ'é yā tan'dúúcā chi ndís'tiī diíⁿ nī. ²Caaⁿ'maⁿngua'á nī ntúūⁿ chi cuuví nadanguáⁿ'ai 'nū yeⁿ'e 'iin'yāⁿ chi nguɛ́є́ n'daacā

idiín yā chi perverso yā caati nguéé nducyaaca 'iin'yān i'téénu vā Señor Jesucristo. ³Naati Señor Jesucristo ní dámaān n'daacā diín vā ní nducué" e tiempo nginneé vā ndís'tiī chi 'áámá canee nī ndúúcū chi i'téénu nī. Ní candεε yā cuidado ndís'tiī ye"'e dendu'ū chi nguεε n'daacā. 4Ni véé 'viich'eetínūu" ye"'é 'nū ndúúcū Señor ndúúcū ndís'tiī caati ndís'tiī ní idiín nī nducuén'ē chi caⁿ'a 'nū nduucú nī chi canee chi diín nī ní 'tíícā can'á nī diín nī. ⁵Neⁿ'é 'nū chi Señor Jesucristo cunneé yā ndís'tiī chi cuuvi deenú nī na staava yeⁿ'é nī dε'ē chi vaadī neⁿ'e yeⁿ'é Ndyuūs. Ní cuuví yeⁿ'e nī maāⁿ 'viich'ɛɛtínuūⁿ chi veⁿ'e Cristo. Ní cuuvi cuchεέ nī yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē chi cuchii.

Canee chi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ

⁶Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'e vú, itée 'nū orden ndís'tiī ndúúcū chi dúúchí Señor Jesucristo chi divíi nī yeⁿ'e hermanos yeⁿ'e yú chi nguéé neⁿ'é yā diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ní nguéé diíⁿ yā tan'dúúcā chi nús'uu chi'cueéⁿ 'nū 'iiⁿ'yāⁿ. ⁷Ndís'tiī ní deenú nī tan'dúúcā chi cánéé chi ch'eetineé nī. Ní diín nī ntiinnyun tan'dúúcā chi diín 'nū taachi sneé 'nū ndúúcu nī ní diíⁿ 'nū ntiiⁿnyuⁿ. ⁸Ní nguéé sta'á 'nū pan yeⁿ'e mar 'áámá ndís'tiī chi nguéé cái 'nū. Naati 'tííca diín 'nū. Diín 'nū ntiinnyú ndii nguuvi ndíí n'gaan chi nguéé di'vaachí 'nū mar 'áámá ndís'tiī. 9Ní 'áárá chí cuuvi ngiicá ndis'tiī chi tée nī necesidades yeⁿ'é 'nū nguεε diíⁿ 'nū 'tíícā. Idiiⁿ 'nū ntiiⁿnyúⁿ chi neⁿ'é 'nū cu'neéⁿ 'nū cáávā 'áámá ejemplo nanáán ndís'tiī caati cuuvi diín nī

tan'dúúcā chi diín 'nū. 10 Ní taachi ch'ɛɛtineé 'nū ndúúcū ndís'tiī can'a 'nū nduucú nī nduudú 'cūū. 'Iin'yān chi nguɛɛ́ nen'e yā diín yā ntiinnyun nguɛɛ́ che'e yā. 11 Ch'iindiveen 'nū chi duu'vi 'iin'yān chiicá yā nguaan ndís'tiī nguɛɛ́ chiicá n'daaca yā ti nguɛɛ́ idiín yā ntiinnyun ní neene n'deee n'dáí diín yā cosas chi nguɛɛ́ dichíí'vē. 12 'Iin'yān chi diin 'tíícā, ca'á 'nū orden ní di'cuíítu 'nū 'iin'yān ndúúcū chi duuchi Señor Jesucristo yen'ē yú chi diín yā ntiinnyun ndúúcū vaadī yeenú. Níícú diín yā ganar cáávā gastos yen'e yā.

13 Ndís'tiī hermanos yen'é 'nū nguéé cánéé chi cuuvi 'daan'dí nī chi diín nī dendu'ū chi n'daacā. 14 Ndúútí chi 'áámá 'iin'yān nguéé cu'neenveén yā nduudu chí idinguún 'nū na carta 'cūū, n'diichí nī du'u chi 'iin'yān miin ní nguéé diín nī de'ē vee ndúúcu yā. 'Tíícā ní cuuvi 'cuináan yā. 15 Ní nguéé diín nī ndúúcu yā tan'dúúcā chi contra yen'é nī naati ca'á nī consejo 'iin'yān miin tan'dúúcā chi 'díínu nī 'iin'yān.

Yen'e vaadī n'dai yen'é Ndyuūs

16 Nen'é chi maan Señor Jesucristo chi vɛɛ vaadī 'diīin yen'é yā cuen'e daānman itée yā ndís'tiī vaadī 'diīin nducuén'ē tiempo ní nducuén'ē cuaan. Señor miin ní cunéé yā ndúúcū nducyaaca ndís'tiī.

17'Úú Pablo idinguún nduudu 'cūū yen'e carta 'cūū ndúúcū ta'á ní canéé letra yen'é. 'Tíícā dinguún ní 'tíícā diín firmar nducuén'ē cartas yen'é. 18 Nen'é chi Señor Jesucristo yen'e yú tée yā nducyáácá ndís'tiī nducuén'ē vaadī n'dai yen'é yā. 'Tíícā culvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E SAⁿ'Ā TIMOTEO

'Úú Pablo 'úú. Ní 'úú apóstol ye"'e Señor Jesucristo caati Ndyuūs ndúúcū Señor Jesucristo dichó'o yā 'úú. Ní snéé ngiinu yú 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ yeⁿ'e yú chi nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. ²'Úú ngiicá compañero yeⁿ'é chi idingúuⁿ yā carta 'cūū veⁿ'e dii Timoteo chi saⁿ'ā chi cuaacu níínyún i'téénu sa Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. Ní alumno yeⁿ'é. Ní tan'dúúcā chi daīyá 'tíícā di. Ne"é chi Ndyuūs chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú tée yā dii vaadī n'dai ye"'é yā ndúúcū vaadī ya'ai 'iinú yeⁿ'é yā. Ní tée yā dii vaadī 'diiín yen'é yā.

Ngaⁿ'á yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ n'daācā ngi'cueeⁿ yā

³Dii, Timoteo, 'úú nen'é chi cūnee di yáān Efesio tan'dúúcā chi 'āā yaa'ví dii taachi cuen'é yán'āa Macedonia ti véé 'iin'yān chi chi'cueen doctrina chi n'dáán. Yaa'vi di 'iin'yān s'een chi nguéé ngi'cueen doctrina chi n'dáán. ⁴Ní yaa'vi di 'iin'yān yen'e yáān miin chi nguéé 'caandiveén yā yen'e cuentos yen'é yā chi falsos. Ndíí nguéé ndúú 'caandiveén yā nduudu chi chi'cueen 'iin'yān ndiicúū. Nduudu

miiⁿ ní nguéé dichíí'vē. Dámaāⁿ diiiⁿ chi 'iiⁿyāⁿ ch'ɛɛcu cheendí yā ní nguéé nginnee 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'é yā. Caati Ndyuūs dichó'o yā orden chi 'iiⁿ'yāⁿ ngi'cueéⁿ yā cáávā chi tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cu'téénu cá yā Ndyuūs.

⁵Ní ngaⁿ'a yú tan'dúúcā Ndyuūs ne"'é yā taachi ngi'cuee" yú ndúúcū vaadī neⁿ'e chí ngíícá ná staava yeⁿ'ē yú chi Ndyuūs 'āā didεενέ yā. Tanducuéⁿ'ē ní diiⁿ yú ndúúcū vaanicadíínuuⁿ yeⁿ'e yú chi ndεενε. Ní i'teenu yú Ndyuūs ndúúcū núúnmán staava yen'ē yú. ⁶Naⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní n'giindiveéⁿ yā nduudu chi nguéé dichíí'vē. Ní n'geecu cheendí yā. Ní cuuvi ndái yā. 7'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní neⁿ'é yā ca'cueéⁿ yā ley yeⁿ'é Ndyuūs naati nguέέ tuumicadíínuuⁿ yā nduudu chi ngaⁿ'a yā, ndíí nguéé ndúú nduudu chi ca'cueéⁿ yā 'áárá chí diíⁿ yā tan'dúúcā chi déénu yā tanducueⁿ'ē.

8 S'uuún ní deenu yú chi ley yen'e Moisés ní n'dai ndúúti chi cu'téénu n'daāca yú yen'ē. Deenu yú chi ley miin nguéé dámaān caavā 'iin'yān chi din'daacá yā naati caavā 'iin'yān chi nguéé diin yā tan'dúúcā

467 1 TIMOTEO 1

chí ngaⁿ'ā ley, caavā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'giindiveéⁿ yā chiiⁿ chi nga" 'ā ley, níícú caavā 'ii" 'yā" chi nguέε n'daacā, caavā 'iin'yān chi idinuuⁿndi, caavā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé diíⁿ yā respetar Ndyuūs ndíí nguέε diín yā respetar religión, ní caavā 'iiⁿ'yāⁿ chi n'giiⁿ'núⁿ yā cheecú yā o chiidá yā, ní cáávā 'iin'yān chi n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁰Ley miiⁿ ní caavā sa"ā chi ca"a sa ndúúcū n'daataá o n'daataá chi can'a tá ndúúcū saⁿ'ā ní nguéé yeⁿ'e yā vi'ī ní cáávā san'ā chi can'a sa ndúúcū san'a chi duuchineeⁿ sa ndúúcū sa chi vi'ī. ní cáávā 'iin'yān chi duucú yā 'iin'yān caati cuuvi dichíí've yā táámá 'iin'yān ní cáávā 'ii"'yā" chi indeē ndúúdú yaadi, ní caavā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a yā chi cuaacu chiiⁿ chi ngaⁿ'a yā ní n'gai yā: "Por Dios", chi 'tíícā, ní nguéé 'tíícā. Ní ley miiⁿ ní caavā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngi'cueéⁿ yā nducuéⁿ'ē chi nguéé n'daācā ní nguéé tan'dúúcā Ndyuūs chi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. ¹¹Naati chuū chi ngi'cueéⁿ chi nduudu n'dai yeⁿ'e evangelio ní n'dēēvε n'dai chi nangua" 'āī 'ii" 'yā", ní ye" 'é Ndyuūs chi n'dai taavi. Ní Ndyuūs dichó'o yā 'úú chi caa" má" nduudu mii".

Caaⁿ'maⁿ yú, gracias Ndyuūs ti ya'ai 'iinú yā s'uuúⁿ

12'Úú ní ca'á gracias Señor
Jesucristo yeⁿ'ē yú chi itée yā
fuerzas 'úú chi diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é
yā. Ní s'neéⁿ yā 'úú tan'dúúcā 'áámá
'iiⁿ'yāⁿ chi véé valor yeⁿ'é yā. Ní
s'neéⁿ yā 'úú na ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā.

13 Ní vmnááⁿ vmnaaⁿ chi Jesucristo
yaa'ví yā 'úú chi cuuvi yeⁿ'é yā,
'úú ní neené caaⁿ'maⁿ taáⁿ yeⁿ'e
Jesucristo ní cachiicá can'daá 'iiⁿ'yāⁿ

chi i'téénu yā Jesucristo ti ne"é i'nuu" cá'ai 'iin'yā". Ní caneé taa" contra Jesucristo. Naati Ndyuūs ya'ai 'iinú yā 'úú 'áárá chi dií" 'túúcā taachi 'āā cuéé cu'teenú 'iin'yā", ní nguéé deenú dɛ'Ē cáávā chi dií" 'tíícā. 14 Ní Señor dii" n'dai cá yā nduucú, ní 'úú i'teenú Jesucristo, ní ne"é Jesucristo caati maa" ní 'úú ní ye"é Jesucristo 'úú.

¹⁵Ní nduudu 'cūū ní nduudu cuaacu chi Cristo Jesús ndaá yā i"yéé"di 'cūū chi nadanguá" ai yā nducyaaca 'iin'yān caati idinuunndí yā, ní n'dáí taavi chi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ cu'téénu yā nduudú 'cūū. Ní deenú chi 'úú ní ch'ɛɛtɛ cá nuuⁿndi yeⁿ'é nguέξ ti tanáⁿ'a yā. ¹⁶Naati cucáávā chi véé nuundi yene 'úú Ndyuūs ya'ai 'iinú yā 'úú caati Señor Jesucristo ch'iⁿ'í yā 'úú tanducuéⁿ'ē vaadī n'dáí taavi yen'é yā, 'úú chi ch'eete cá nuundi yen'é. 'Tíícā ní Ndyuūs véé paciencia yeⁿ'é yā nduucú vmnáán vmnaan ní s'neén vā 'úú chi 'úú tan'dúúcā 'áámá ejemplo yeⁿ'e tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi cuayiivi caⁿ'á yā cu'téénu yā Cristo ni νέέ vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e yā. 17 Cáávā nducué" e chuū cue" e daāⁿmaⁿ ca'a yú Ndyuūs honra ní dich'eete ca yú Ndyuūs chi rey chi 'áámá canee cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ní nguéé n'gii yā. Ní maaⁿ ní nguéé cuuvi snaan yú Ndyuūs chi 'áámá n'dyán'ā Dendyuūs yeⁿ'e yú. 'Tííca rā vaa.

¹⁸ Maaⁿ ní, dii Timoteo chi tan'dúúcā daiyá, i'neéⁿ encargo 'cūū ndúúcū dii. Ní encargo 'cūū chííⁿ chi tiempo chi 'āā chó'ōo 'iiⁿ'yāⁿ profetas caⁿ'a yā yeⁿ'ē di yeⁿ'ē chi caⁿ'á di diiⁿ di. Maaⁿ ní cuchéé di yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē ní diiⁿ di tan'dúúcā 1 TIMOTEO 1, 2 468

chi diiⁿ 'áámá soldado chi nguⁿ'u n'daacā sa. 'Tíícā diin di tan'dúúcā chi profetas caⁿ'a yā yeⁿ'ē di tiempo chi 'āā chó'ōo. 19 Dii ní cu'téénu n'daacā di ní diiⁿ n'daacā di ndúúcū vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'ē di chí n'dai. Nán'ā 'iin'yān ni nguéé diin n'daacá yā caati vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'é yā ní nguéé n'dai. Ní cáávā chuū nguéé i'téénu yā Señor Jesucristo maan ní canéé yā tan'dúúcā chi yan'ai yen'e Ndyuūs. 20 'Túúcā chó'ōo yen'e san'ā Himeneo ndúúcū saⁿ'ā Alejandro ní 'úú deenú chí caneé yā a cuenta yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ maaⁿ. Ní 'íícú cuuvi deenú yā chi 'āā ntéé cuuvi caaⁿ'máⁿ yā ní nguéé diíⁿ yā ofender Ndvuūs ven'e vú.

Yen'e chí cuuvi caan'mangua'a yú

Vmnááⁿ vmnaaⁿ ngiicá dii Timoteo chi caaⁿ'maⁿngua'ā di cáávā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ ní ca'a di gracias Ndyuūs cáávā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. ²Ní canee cuuⁿmiⁿ chi caaⁿ'maⁿngua'a di cáávā saⁿ'ā reyes níícú cáávā nducyáácá 'iin'yān 'iiⁿntyéⁿ'ē caati cuuvi 'cuɛɛtinee yú n'daacā ní nguéé ndúúcū vaadī 'caa'va ti 'cuɛɛtinee yú ndúúcū vaadī 'diiín'. Ní diin yú tanducuén'ē tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diiⁿ yú. Ní 'cuɛɛtinée yú n'daacā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ. ³Ti chuū ní n'daacā nanáán Ndyuūs ní inéé yiinūu taaví yā taachí diin yú 'tíícā. Ndyuūs yeⁿ'ē yú nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. ⁴Ní neⁿ'é yā chi nducyaaca 'iin'yān ninguan'ai yā ní tuumicádíínuuⁿ yā chéé chí nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. ⁵Deenu yú chi véé 'áámá Ndyuūs. Ní véé 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi caaⁿ'máⁿ yā na lugar

ye"'ē yú nanáá" Ndyuūs. Ní 'ii"'yā" miiⁿ ní Saⁿ'ā chi Daiyá yā chi Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú. ⁶Ní Jesucristo ca'á yā vida ye"'e maá" yā chi ch'īi yā cáávā chi nadíí've yā nuunndi ye"'ē nducyáácá 'ii"'yā" ní 'iicu cuuvi nadinguán'ai yā nducyaaca 'iin'yān. Chuū ní Cristo diín yā tiempo chi n'daacā 'íícú 'cuuⁿ'miⁿ yā chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi ninguaⁿ'āī. ⁷Ní cáávā chuū Ndyuūs dichó'o yā 'úú chi 'úú cuuvi apóstol yeⁿ'é yā. Ní 'úú ca'cueéⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ gentiles chi nguέε yeⁿ'ē ndaata 'iiⁿ'yāⁿ Israel. 'Úú ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cu'téénu yā. Nguéé ngaⁿ'á nduudu yaadi.

⁸Neⁿ'é chi ndii nducuéⁿ'ē cuaaⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ cááⁿ'máⁿngua'a yā ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava yeⁿ'é yā chi dɛɛvɛ. Ní nguéé nduuvi taáⁿ yā, ndíí nguéé ndúú 'cuuⁿ'maⁿ yā. ⁹Ní 'tiicá ntúūⁿ n'daataá canéé chí cunúu yā catecai yā chi n'daacā chi nguéé yaⁿ'āī ca chii've ní nguéé neené n'dɛɛvɛɛ́. Ní nguɛ́ɛ́ cané́e chí dich'eete yā maáⁿ yā. Ní nguéé diíⁿ yā 'aama peinada tiíⁿ yā chi nguéé n'daacā. Ní nguéé snuuⁿ yā vmnaaⁿ cuerpo yeⁿ'é yā n'deee n'dáí 'dííⁿnguāaⁿ ndíí nguéé ndúú perlas. Ní nguéé cunúuⁿ yā tiīnūuⁿ chi yaⁿ'ai chíí'vē. ¹⁰Naati n'daata s'eeⁿ canee chi din'daaca yā nanááⁿ 'iin'yān tan'dúúcā chi Ndyuūs nen'e yā ní tan'dúúcā chi canee chi diiⁿ nducyaaca n'daataá chi cuaacu chi i'téénu yā 'iivú Ndyuūs. ¹¹Ní n'daataá s'eeⁿ canee chi n'geeⁿ yā chíín chi n'giindivee yā ní cuneé yā chi ndiicúuⁿ yā. ¹²Nguέέ neⁿ'é

469 1 TIMOTEO 2, 3

chi n'daataá ca'cueeⁿ yā saⁿ'ā chεεti yaacū ní nguéé cunee yā lado ye"'e 'iiⁿntyéⁿ'ē chi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e saⁿ'ā. Ní nguέε canéé chi caa" ma" n'daataá s'ee" cheeti yaācū. 13 Caati Ndyuūs vmnáán vmnaan din'dái yā san'ā Adán ní cuayiivi miiⁿ ní din'dái yā n'daataá Eva. 14 Ní yááⁿn'giinūuⁿ nguέε chinnche'ei sa Adán miiⁿ naati chinnche'ei sa n'daataá Eva miiⁿ ní dinuuⁿndi tá. 15 De'ē chúúcā n'dai 'áámá n'daataá chi véé daiyá tá. Cuuvi nguán'ai tá nduuti chi 'áámá cunee tá ndúúcū chi i'teenu tá, ní nduuti chi dinén'e tá nducyaaca 'iin'yān. Ní ch'in'i tá chi yeⁿ'e Ndyuūs, ní diiⁿ ta cosas chi seria.

Yeⁿ'e tan'dúúcā chi canee chi diiⁿ saⁿ'ā chi obispo

Chuū chi ngaⁿ'á maaⁿ ní cuaacu. 'Āā du'ú nūuⁿ saⁿ'ā chi neⁿ'e sa cuuvi sa obispo ní cundεε sa cuidado ye"'e 'ii"'yā" ye"'e yaācū canee sa chi diiⁿ sa ntiiⁿnvuⁿ chí n'daacā. ²Ní cáávā chuū saⁿ'ā chí diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e obispo canee chi 'cueetinee sa n'daacā caati 'iin'yān s'eeⁿ nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chi vέέ nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní saⁿ'ā miiⁿ, sáⁿ'ā chi 'áámá nūuⁿ n'daataá yeⁿ'ē sa. Ní saⁿ'ā miiⁿ canéé cuuⁿmiⁿ chi serio sa ní diiⁿ sa cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ntiiⁿnvuⁿ chi n'daācā ndúúcū orden. Saⁿ'ā miiⁿ canee chi 'cuaaⁿ sa na vaacu sa 'iin'yān chi canúún yúúní. Ní canee chi ca'cueeⁿ sa n'dai. ³Saⁿ'ā miiⁿ nguéé cuuvi 'cúú'ví sá ní nguéé in'nuuⁿ sa vaadī 'caa'va chi 'caa'va sa. Ndíí nguéé ndúú neⁿ'e sa diiⁿ sa ganar tuūmī manera chi nguéé n'daacā cáávā vicio yen'e sa. Sán'ā

obispo miiⁿ canee chi diiⁿ sa 'tíícā. Canee chi manso sa ní nguéé neⁿ'e sa 'cuu" ma" sa ndúúcū 'ii" yā", ndíí nguέέ ndεε sa 'aama vicio yen'e tuūmī. 4San'ā miin canee chi ngan'ā ntiiⁿnyuⁿ sa chi n'daacā na vaacu sa ní diiⁿ sa chi daiya sa 'caandiveéⁿ yā ye"'ē sa ní daiya sa dií" yā respetar chiidá yā. ⁵Ní ndúúti chi 'áámá saⁿ'ā nguéé déénu sa caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa na vaacu sa tuu'mi ní ¿táácā cuuvi diiⁿ sa cuidado yeⁿ'e dendu'ū chi yeⁿ'e yáacū yeⁿ'é Ndyuūs? ⁶Saⁿ'ā obispo miiⁿ nguéé canee sa tan'dúúcā 'aamá san'ā chi caama i'téénu sa Jesucristo caati cuuvi nacádíínuuⁿ sa chi ch'eete maaⁿ sa ti nguéé dinuuⁿdi sa tan'dúúcā chi diīiⁿ yááⁿn'guiinūuⁿ. ⁷Ní saⁿ'ā obispo miiⁿ canee ntúūⁿ chi din'daacā sa nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguεε i'téénu yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú caati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā honrar saⁿ'ā miiⁿ. Ní 'íícú saⁿ'ā obispo miiⁿ nguéé cúúví cunee sa ndúúcū vaadī 'cuiinuú chi ca'a sa lugar chi nginnche'ei yááⁿn'guiinūuⁿ san'ā miin.

Yeⁿ'ē chi canéé chi diiⁿ saⁿ'ā chi diáconos

⁸Maaⁿ ní ngaⁿ'á yeⁿ'e saⁿ'ā diáconos chi cūnnee sa ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yáacū. 'Tiicá ntúūⁿ saⁿ'a sa diáconos canee chí diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ chi n'daācā ndúúcū orden. Ní canéé cuuⁿmiⁿ chi saⁿ'ā serio sa. Ní canéé chí diiⁿ sa cumplir chiiⁿ chi ngaⁿ'ā sa. Saⁿ'ā miiⁿ ní nguéé cuuvi 'cúú'ví sá. Ndíí nguéé ndúú neⁿ'e sa diiⁿ sa ganar tuūmī manera chi nguéé n'daacā cáávā vicio yeⁿ'ē sa. ⁹Saⁿ'ā diácono canéé chí deenu sa n'daacā n'dai nducuéⁿ'ē

enseñanza yeⁿ'ē chi i'teenu sa yeⁿ'e chi Ndyuūs chi'cueéⁿ yā s'uuúⁿ. Ní canee sa ndúúcū vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'ē sa chi dεενε. 10 Saⁿ'ā diácono ní saⁿ'ā chi 'iiⁿ'yāⁿ 'āā n'diichí yā chi n'daacā chi diin sa. Ní nduuti chi nguéé véé falta yeⁿ'ē sa tuu'mi ní cuuvi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e saⁿ'ā diáconos. ¹¹Níícú 'tiicá ntúūⁿ n'daataá yeⁿ'e saⁿ'ā diácono canee chi táⁿ'ā seria ta ní din'daacā tá. Ngué canee chi caaⁿ'maⁿ tá yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. Ní canee chi din'dáacaā tá veⁿ'e tanducuéⁿ'ē chi diiⁿ tá. ¹²Níícú saⁿ'ā diácono miiⁿ ní saⁿ'ā chi 'áámá nūuⁿ n'daataá yeⁿ'ē sa. Ní canee chi ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ sá chi n'daacā na vaacu sa ní diiⁿ sa chi daiya sa n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'ē sa. ¹³Caati saⁿ'ā miiⁿ chi diiⁿ n'daacā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e diácono, saⁿ'ā miiⁿ diiⁿ sa ganar lugar yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi honrado yā. Ní vέε cá confianza yeⁿ'ē sa chi cuuvi caaⁿ'maⁿ sa yeⁿ'e Señor Jesucristo tan'dúúcā chi i'téénu sa ye"'ē nduudu ye"'é yā.

Ye"'e chi 'ii"'yā" nguếế deenú yā chi ye"'e Ndyuūs

14 Cunee ngiinú chi ndaa nuún n'diichí dii naati maan ní chuū idinguún yen'ē di. 15 Ní nduuti chi nguéé nndaa nuún tuu'mi cuuvi tuumicádíínuun di táácā chi cuuvi 'cuɛɛtinéē 'iin'yān s'een taachi i'téénu yā ní yen'é Ndyuūs 'iin'yān s'een. Caati nducyaaca s'uuún chi i'teenu yú Señor Jesucristo ní yen'é Ndyuūs s'uuún. Ní s'uuún ní yáacū yen'e Ndyuūs chi canduuchi, 'tíícā s'uuún. Ní s'uuún tan'dúúcā cimiento ndúúcū pilar yen'e yáācū, 'tíícā s'uuún ti ngan'a yú nduudu cuaacu

yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁶Níícú mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'e enseñanzas yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'ē yú chi nguéé ch'ɛɛtɛ taavi ca, enseñanzas chi Ndyuūs chi'cueéⁿ yā s'uuúⁿ:

Ndyuūs ye"'e yú ndaá yā na i"'yee"di 'cūū ndúúcū cuerpo tan'dúúcā s'uuú". Ní ch'i"i Espíritu N'dai ye"'é Ndyuūs chi Cristo ní cuaacu yā. Ní ángeles ye"ē va'ai chɛɛti nguuvi n'diichí yā Cristo. Ní 'ii"'yā" candɛɛ́ yā nduudu cuaacu ye"'é Cristo nanáá" 'ii"'yā" ye"'e tanducué"'ē país ye"'ë i"'yee"dí 'cūū. Ní 'ii"'yā" ye"'e tanducué"'ē cuaa" ye"'e i"'yee"dí 'cūū ní chi'téénu yā Cristo. Ní Cristo cuna"a ntuún yā na va'ai chɛɛti nguuvi.

Yen'e 'iin'yān chi nguếc 'áámá cunee yā ndúúcū chi i'téénu yā

Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs nga"'a cuaacu ye"'ē nguuvi chi cuchiī taachi ngaⁿ'a chí naⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ caⁿ'a yā ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nduudu cuaacu ní cu'neeⁿveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e espíritus chi nginnche'ei 'iiⁿ'yāⁿ, espíritus chi ngi'cueeⁿ cosas chi nguéé cuaacu. Ní yááⁿn'guiinūuⁿ dichó'o sa espíritus. ²Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caandiveéⁿ yā nduudu ye"'e 'ii"'yā" chi nga"'á yā chi i'téénu yā Ndyuūs yeʰ'ē yú, ní nguéé cuaacu. Ní caⁿ'á yā n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a nduudu yaadi. Níícú 'iiⁿ'yāⁿ chi nguεε n'daacā idiíⁿ yā canee yā ndúúcū vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'é yā chi nguéé n'daacā. Ní nguéé

471 1 TIMOTEO 4

ya'áí yā yeⁿ'e chi diíⁿ yā taachi diín yā cosas chi nguéé n'daacā. 3'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé n'guuⁿ yā chi ch'iindivaacu 'iin'yān. Ní nguéé n'guun yā chi nge'e 'iin'yān tanducuén'ē chi nge'e yú. Deenu yú chi Ndyuūs din'dái yā tanducué" e chi nge'e yú. Cáávā chi nducyáácá 'iin'yān chi i'téénu yā Ndyuūs ndúúcū 'iin'yān chi deenú yā nduudu cuaacu yen'é yā cuuvi che'é yā tanducuén'ē. Ní nducyaaca 'iin'yān chi che'é yā canee chi caaⁿ'máⁿ yā gracias Ndyuūs cáávā chí che'e yā. 4Deenu yú chi nducué" e chi din'dái Ndyuūs chi che'e yú ní n'daacā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ nguéé canee chi cu'neeⁿ yā 'áámá lado mar 'áámá caati canéé chi cuta'á yā ní caaⁿ'máⁿ yā gracias Ndyuūs. ⁵Caati tanducué" e dendu'ú 'cūū ní n'daacā ní 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi che'é yā chuū ti Dendyuūs nga"'á yā 'tíícā ye"'ē na libro yeⁿ'é yā. Maaⁿ ní ngiica yú Ndyuūs chi Ndyuūs diín yā bendecir chuū chi che'e yú.

'Iin'yān idiin ntiinnyun yā chí n'dai yen'e Jesucristo

6Nduuti chi dii, Timoteo, ca'cueen dí dendú'u 'cūū nanáán' 'iin'yān chi i'téénu Señor Jesucristo tuu'mi ní dichíſi'vē ca di Señor Jesucristo. Ní taachi ca'cueen di nduudu n'dáí 'cūū yen'e Jesucristo ní 'cuɛɛtinee di tan'dúúcā chi ngan'a nduudú 'cūū tuu'mi ní idiin di chi dii maan di chi n'giindiveen di nduudu yen'e di ní cu'téénu ca di yen'é Ndyuūs.

7 Nguéé cu'neenveen di yen'e cuentos zonzos chi yen'e ſn'yeen'dī, cuentos chi nguéé ngíſcá yen'é Ndyuūs caati nguéé dichíſi'vē chi caan'man yú chuū nanáán 'iin'yān'. Ní tanducuén'ē

chi diiⁿ di, cueⁿ'e daāⁿmaⁿ diiⁿ di tan'dúúcā Ndyuūs neⁿ'é yā chi diiⁿ di. 8 Deenu yú chi taachi diin yú ejercicios cáávā cuerpo yen'e yú taaⁿ 'lííⁿ chuundi dichíí'vē s'uuúⁿ. Níícú taachí diiⁿ yú chííⁿ chí neⁿ'e Ndyuūs tanducué" e dichíí vē yú caati diin yú chi n'daacā cáávā s'uuún nguuvi s'eeⁿ chi canee yú iⁿ'yeeⁿdí 'cūū níícú cucáávā nguuvi chi cuchiī. ⁹Nduudú 'cūū ní cuaacu chí cuaacu, níícú nducyáácá 'iin'yān canéé chi cu'téénu yā nduudú 'cūū. ¹⁰Ní cáávā nduudú 'cūū ní diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ. Ní n'geenu yú ngii ti 'iin'yān ngan'a taán yā yeⁿ'ē yú. 'Tíícā chó'ōo yeⁿ'ē yú caati i'teenu yú Jesucristo ní canéé ngiinu yú Ndyuūs chi canduuchi chí cuuvi nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca 'iin'yān chi i'téénu yā 'vā.

¹¹Níícú dííⁿ, Timoteo, 'úú ngaⁿ'á chi canee chi ca'cueeⁿ di nduudú 'cūū. ¹²Nguéé 'cuaaⁿ di lugar chi 'iiⁿ'yāⁿ nguéé neⁿ'e yā dii cucáávā chi duū'vi nguuví yeⁿ'ē di. Din'daacā di ndúúcū tanducué" e chi dii di. ye'ē chi nga"'a di, ye"'ē chi dii" di. Ní dine'e di nducyáácá 'iin'yān. Ní diitu canee di ndúúcū chi i'téénu di. Ní diiⁿ di chi vida yeⁿ'ē di ní n'daacā nanáán nducyáácá 'iin'yān. Ní vida yeⁿ'ē di canee tan'dúúcā 'áámá ejemplo. ¹³Níícú 'naaⁿ tiempo chi 'āā cuéé ndaá nanáán di 'cuee di libro ye"'é Ndyuūs nanáá" 'ii"'yā". Ní yaa'vi di 'iin'yān chi 'caandiveén yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní ca'cueeⁿ di 'iin'yān tanducuén'ē chi yen'é Ndyuūs neⁿ'e chi ndaá. ¹⁴Ní diiⁿ di tanducué" e chi cuuvi di ye" e ntiiⁿnyuⁿ chi Ndyuūs tee yā dii

taachi saⁿ'ā chi 'cueeⁿ nduudu yeⁿ'e Ndyuūs ngaⁿ'á yā yeⁿ'ē chi diiⁿ di. Ní saⁿ'ā chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yáacū s'núuⁿ yā ta'a yā ná tiiⁿ di cáávā chi cho'ó yā dii chi diiⁿ di ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs.

¹⁵Canéé chí diiⁿ di nducué'ē chi ngaⁿ'á dii ní diiⁿ di tan'dúúcā chi 'āā 'cueeⁿ di. Ní 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi deenú yā chi cu'téénu ca di nguuvi nguuvi. ¹⁶Ní díí, Timoteo, cundέε di cuidado yeⁿ'ē maaⁿ di, ní yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē chi diiⁿ di, ní yeⁿ'ē chi ca'cueeⁿ di 'iiⁿ'yāⁿ. Caati nduuti chi diiⁿ di 'túúcā nadinguáⁿ'ai maāⁿ di dii ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'ē di.

Ye"'e tan'dúúcā chi cuuvi dii" di ndúúcū 'ii"'yā" chi i'téénu yā Ndyuūs

Nguéé diiⁿ di reprender mar 'áámá saⁿ'ā ndiicúū naati ca'a di consejo saⁿ'ā miiⁿ tan'dúúcā chi chiida di. Ní diiⁿ di tratar ndúúcū saⁿ'ā da'caīyaá tan'dúúcā chi saⁿ'ā s'eeⁿ ní 'díínū di. Ní canéé chí diiⁿ di nducuéⁿ'ē chi n'daacā. ²Ní diiⁿ di tratar ndúúcū n'daataá ndiicúū tan'dúúcā chi chεεcu di. Ní diiⁿ di tratar ndúúcū taⁿ'ā dá'caiyāa tan'dúúcā chi ví'i di. Ní canéé chí diiⁿ di tanducuéⁿ'ē n'daacā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ.

³Ní innee di n'daataá nguá'āa chi cuaacu níínnyún véé necesidades yen'e yā. ⁴Naati nduuti chi n'daataá nguá'āa véé daiya tá o daiya yiinu tá da'caiyāa s'één canéé chí din'daacá yā ní canéé chí diin cumplir obligaciones yen'é yā ndúúcū 'iin'yān yen'e familia yen'é yā. Ní da'caiyāa s'één ní canéé chí diin vā cosas chi n'daacā cáávā chεεcú

yā ndúúcū chiidá yā ní cáávā chi neⁿ'e ca yā chiidá yā ndúúcū chεεcú vā caati chuū ní cosa chi n'daacā, ní cosa chi Ndyuūs ne¹'é yā chi da'caiyāa s'ééⁿ diíⁿ yā. ⁵Ní nduuti chi cuaacu níínyun chi n'daataá nguá'āa ní dámaāⁿ ta, canéé chí i'téénu tá Ndyuūs ndúúcū confianza ní caaⁿ'maⁿngua'a tá nanááⁿ Ndyuūs ndii nguuvi ndii n'gaaⁿ. ⁶Ní nduuti chi n'daataá nguá'āa diin tá tan'dúúcā chi maān tá nen'e tá, 'áárá chi canduūchi tá caneē tá tan'dúúcā chi n'diī tá nanááⁿ Ndvuūs. ⁷'Tiicá ntúūⁿ ca'cueeⁿ di nducuéⁿ'ē chuū nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū ni tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ yā chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ⁸Nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguέέ candεε yā cuidado ye"'e 'ii"'yā" ye"'e familia yeⁿ'é yā ndúúcū cheecú yā ndúúcū chiidá yā tuu'mi ní 'iin'yān s'een ndaacadaamí yā yen'e chi i'téénu yā ní ndii cunncáa cā nguéé ti 'iin'yān chi nguεε i'téénu yā.

⁹Cuuvi dingúūn di na lista yen'e n'daataá nguá'āa ca'áámá n'daataá nguá'āa chi 'āā ngii tá 'iinu ngɛɛcu 'áámá nduūyū ní 'áámá nūun isan'ā nduūcū ta. ¹⁰Ní n'daataá nguá'āa miin canee chi 'āā ch'ɛɛtinee n'daacā tá ní taaví n'daācā tá daiya tá. Ní canéé chi n'guun tá na vaacu tá 'iin'yān chi snúun yā yúúní, ní 'āā naannu tá ca'ā 'iin'yān chí i'téénu yā Ndyuūs tan'dúúcā costumbre yen'é 'iin'yān yen'e ndaata yen'e yā. Ní chinnee ta'ā tá 'iin'yān chi ngiitā, ní diin tá 'āā dɛ'ɛ nūun ntiinnyun chi n'daacā.

¹¹Nguéé dingúūⁿ di na lista yeⁿ'e n'daataá nguá'āa 'áámá n'daataá nguá'āa naⁿ'a chi nguéé nduuyu 473 1 TIMOTEO 5

yeⁿ'e tá caati cuuvi neⁿ'e ta 'caandavaacu tá ní nguéé neⁿ'e tá diiⁿ tá ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo. ¹²Ní cuayiivi miiⁿ ní n'daataá nguá'āa miiⁿ véé culpa yeⁿ'e tá chi nguéé diiⁿ tá cumplir compromiso yeⁿ'e tá chi diiⁿ tá ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo. ¹³Ní más cā cuuvi diin n'daataá nguá'āa s'eeⁿ. 'Íícú cuuvi 'daān'dī ntúūⁿ ta taachi ngeⁿ'ē tá 'áámá va'ai táámá va'ai. Níícú nguéé dámaāⁿ chi 'daān'dī tá ti neené neⁿ'e nandeē tá yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū nduudu chi nguéé cánéé chi caaⁿ'maⁿ tá ní diyaādí ta. Ní caⁿ'a tá miiⁿ caⁿ'a tá 'muuⁿ ní diiⁿ tá cosas chi nguéé ituneeⁿ táⁿ'ā. ¹⁴Cáávā chuū neⁿ'é chi n'daataá ngua'āa chi da'caīyā ta 'caandivaacu tá ni taavi tá daiya tá ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ tá na vaacu tá. 'Tíícā ní 'iin'yān chi nguéé i'téénu yā Ndyuūs nguéé caan'man cúnncaa yā yeⁿ'ē tá. ¹⁵Caati n'duuví n'daataá nguá'āa chi da'caiya tá 'āā ndaacadaami tá yeⁿ'ē Cristo ní cue"e tá lado ye"e yáá"n'guiinūu".

¹⁶Ní nduuti chi 'aámá n'daataá o san'ā chi i'téénu yā Jesucristo yen'ē yú ní νεε n'daataá nguá'āa chi 'iin'yān yen'é yā, canéé chí ca'á yā n'daataá nguá'āa dɛ'ē chi nen'e tá. 'Tíícā ní nguéε canéé chi ca'a 'iin'yān yen'e yaācū n'daataa ngua'áá miin. 'Tíícā ní cúúví ca'a 'iin'yān yen'e yaācū tanán'ā n'daataá nguá'āa chi cuaacu níínnyún chi νεε necesidades yen'e tá.

¹⁷ Maaⁿ ní saⁿ'ā s'eeⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ n'dai yeⁿ'e yaācū ndúúcū saⁿ'ā chi ca'cueeⁿ nduudu yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū saⁿ'ā chi candεε nduudu yeⁿ'e Ndyuūs cuuvi cuta'a sa honor chi doble yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yen'e yaācū. ¹⁸'Tíícā canéé nguūn na libro yen'e Ndyuūs ndii cuáán vmnaan. Nguéé cu'nūu di yaānā duutu 'yúúdūu o 'itiindu chí inde'ei nuún tī nguaan trigo ní 'íícú cuuvi che'é tī yen'ē. Ní canéé nguūn táámá. San'ā chi nídiin ntiinnyun cuuvi cuta'ā sa chiī'vē yen'ē sa.

¹⁹Nguéé cu'téénu di 'iiⁿ'yāⁿ chi nga"'a yā ye"'e sa"'ā chi nga"'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū nduuti chi nguéé véé 'uuvī ndúú 'iinu testigos yeⁿ'é yā. ²⁰Naati canee chi diiⁿ di reprender nanáán nducyáácá 'iin'yān ye"'e yaācū 'ii"'yā" chi nadinuu"ndí yā. Ní 'íícú taná" 'ā 'ii" 'yā" ní dí 'va'á yā. ²¹Maaⁿ ní 'úú Pablo ngaⁿ'á ngīi dii Timoteo chuū nanáán Dendvuūs ní nanááⁿ Señor Jesucristo ní nanáán ángeles chí Ndyuūs ndεενε yā. Diiⁿ di nducuéⁿ'ē chuū ní nguéé nadacadíínuuⁿ di chi 'áámá yā chi ch'eete cá yā nguéé ti táámá yā. Ní 'āā daamá nūuⁿ diiⁿ di ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. ²²Nguέέ ndεενε nuun di 'áámá san'ā chi caan'man ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿ'e yaācū nduuti chi nguéé n'diīchī di san'ā miin 'naaⁿ tiempo. Ní nguéé véé 'áámá parte veⁿ'ē di ndúúcū saⁿ'ā miiⁿ taachi dinuuⁿndi sa. Divíi di yeⁿ'e nducué" e chi nguéé n'daacā ní nguéé dinuuⁿndí maāⁿ di.

²³Maaⁿ ní taachi yaˈāī chɛɛti di nguéé cu'u di dámaāⁿ nuūⁿnīⁿ caati cuuvi cu'u di 'téé vino. Ní taama vmnéⁿ'ēe chi yaˈāī cuerpo yeⁿ'ē di cu'u di 'téé vino.

²⁴Ní nuuⁿndi chi diiⁿ náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ, ní deenu yú ti n'diichi yú vmnaaⁿ chi ndaā nguuvi chi Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. Níícú nguéé deenu yú nuuⁿndi chi diiⁿ tanáⁿ'ā 'iin'yān naati cuayiivi míín taachi n'diichi Ndyuūs nuundi yen'e yú tuu'mi ní snaan yú nuundi yen'é yā. 25'Tiicá ntúūn snaan yú nducuén'ē chi n'daacā chi diin 'iin'yān. Ní 'áárá chí nguéé inaan yú maan chiin chi n'daacā chi diín yā cuayiivi ní Ndyuūs idiin yā chi cadiinuun yú táácā yen'é 'iin'yān s'een.

Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e criado o criada ni 'áámá caneé yā na ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē 'iiví yā chi esclavo yā, caneé yā tan'dúúcā chi véé 'áámá yugo na daandú yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ esclavos canee chi diiⁿ ca yā respetar 'iivi yā. Níícú 'iivi yā nguéé cuuvi cunncáa caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú ndíí nguέέ ndúú yeⁿ'ē chi ca'cueeⁿ yú. ²Ní saⁿ'ā esclavos chi i'téénu sa ní vέξ 'iivi sa chi 'tiicá ntúūⁿ i'téénu vā. canéé chi diiⁿ ca sa respetar 'iivi sa tan'dúúcā chi 'aama 'iivi sa chi nguéé i'téénu yā. Naati canee chi diiⁿ sa servir más cā 'iivi sa chi i'téénu yā caati 'iivi sa ní hermano ndúúcū sa caati yeⁿ'é Ndyuūs nduu 'uuví yā. Ní hermanos neⁿ'e sa 'iivi sa. Tanducué" e dendu'u dii, Timoteo, ngi'cueeⁿ di ní ngaⁿ'a di.

'Iin'yān chi i'téénu yā Jesucristo ní véé vaadī yeenú yen'é yā

³Níícú nduuti chi 'áámá 'iin'yān ngí'cueen yā táámá nduudu chī ndáán ní nguéé tan'dúúcā nduudu n'dai yen'ē Señor Jesucristo, ndíí nguéé ndúú tan'dúúcā nduudu yen'é Ndyuūs chi ngi'cueen yú yen'ē chi 'cueetinee yú n'daacā tan'dúúcā chi Ndyuūs nen'e yā chi diin yú, ⁴tuu'mi ní 'iin'yān miin ní

nadacadíínuuⁿ yā chi maaⁿ yā ch'eeté yā, ní nguéé de'ē vee deenu yā. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní ch'εεcu cheendí yā. Ní diín yā chi nánā 'iin'yān ngun'u yā ní ngue'éí yā ní 'caa'vá yā ní nga" a taá" yā ye" e 'ii" 'yā". Ní 'ii" 'yā" miiⁿ diíⁿ yā chi náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ nguéé véé 'viich'eetíínūuⁿ ndúúcū tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁵Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ diíⁿ yā chi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ dámaāⁿ n'gɛɛcu cheendí yā, ní nguéé n'daacā nadacadíínuuⁿ yā. Ní nguéé deenú yā nduudu yeⁿ'e Cristo. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nadacadíínuuⁿ yā chi diíⁿ yā ganar tuumī caati chi'téénu yā ní ngaⁿ'a yā nduudu yeⁿ'e Cristo. Divíi di yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ chi 'tíícā. ⁶Deenu yú chi 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo canee n'daacá yā ndúúcū chi vee yeⁿ'é yā ní yeenú yā. Chiiⁿ chi i'téénu yā ní tan'dúúcā vaadī 'cuiica ca yeⁿ'é yā. 'Tííca rā vaa. ⁷Deenu yú chi nguéé de'ē vee ndeē yú taachi ch'iindiyaāⁿ yú iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní nguéé de'ē vee ntúūⁿ candee yú yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū taachi 'cuūvī yú. 8 Neⁿ'e chí snee yú iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nduuti chi véé chi nge'e yú ndúúcū catecai yú, ní ndúúcū chuū nūuⁿ cānee chi yeenu yú. ⁹Caati 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'é yā 'cuiicá yā taachi yááⁿn'guiinūuⁿ n'diichi neeⁿ sa 'yā cuuvi diín yā dendú'ū chi nguee n'daacā. Ní caneé yā ndúúcū vicio zonzo yeⁿ'é yā chi nguεε n'daacā. Ní nguéé dichíí'vē. Ní diiⁿ chi dinuuⁿndí yā níícú diiⁿ chi caⁿ'á yā infierno. ¹⁰Chííⁿ chí diiⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ dinuuⁿndí yā ní chuū. 'Iiⁿ'yāⁿ neⁿ'e cá yā tuūmī. Ní in'nuuⁿ cá yā tuūmī chi 'āā ntéé véé tiempo chi cu'téénu yā. Ní maán yā diín yā chi ya'āī n'geenu taaví yā ngii.

475 1 TIMOTEO 6

Yeⁿ'e chi cuuvi din'daaca yú maaⁿ chi i'teenu yú

¹¹Maaⁿ ní dii, Timoteo, saⁿ'ā chi ye"é Ndyuūs dii, divíi di ye"e nducué" e chuū chi nguee n'daacā. Ní diin di nducuén'e chi n'daaca. Dich'eete di Ndyuūs ní cu'téénu ca di. Diné'e ca di nducyaaca 'iin'yān ní diin di nducuéⁿ'ē ndúúcū paciencia. Ní canee di ndúúcū staava yeⁿ'e di chi n'dai. ¹²Ní taachi 'cueenu di cuuvi cáávā chi i'téénu di Ndyuūs canee diitu di ndúúcū chi i'téénu di yen'é Ndyuūs yeⁿ'ē yú. Ní diitu diiⁿ di caati chi cuuvi ye"'ē di vida cue"'e daā"ma" chi cuuvi cuta'a di yen'e Ndyuūs ti Ndyuūs yaa'ví yā dii chi cuuvi yeⁿ'é yā dii. Ní dii 'āā ngaⁿ'a di chi i'téénu di Ndyuūs nanááⁿ 'yaaⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ. ¹³Maaⁿ ní 'úú yaa'ví dii nanááⁿ Ndyuūs chi testigo yeⁿ'e yú, Ndyuūs chi itée yā vida yeⁿ'ē nducuéⁿ'ē chi véé, ní nanááⁿ Jesucristo chi 'āā ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs chiidá yā nanáán gobernador Poncio Pilato. 14 Úú yaa ví dii chi 'caandiveeⁿ di ní diiⁿ di nducuéⁿ'ē chi ca'á orden yeⁿ'ē di. Ni nguéé ñ'daaⁿ orden yeⁿ'é caati nguéé neⁿ'é chi 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'máⁿ yā contra yeⁿ'ē di caavā cosa chi diiⁿ di. Diiⁿ di 'tíícā ndii tiempo chi ndaa Señor Jesucristo yeⁿ'e yú táámá vmnéⁿ'ēe. ¹⁵Níícú tiempo taachi Ndyuūs neⁿ'é yā, Ndyuūs caⁿ'á yā dicho'ó yā Jesucristo chí n'dai taavi nanáán 'iin'yān taama vmnén'ēe. Ní Cristo miiⁿ maáⁿ yā ní 'áámá n'dyáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ nūuⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e nducueⁿ'ē chi νέέ, ní Rey chi ch'este taavi ca nguéé ti tanán'ā reyes. Ní 'iivi vú chi ch'eete taavi ca nguéé ti tanáⁿ'ā saⁿ'ā chi 'iivi. ¹⁶Dámaāⁿ Ndyuūs miiⁿ ní 'áámá canduuchí yā

cue"e daā"ma". Ní canduuchí yā ná chidɛɛvɛ chi nguéɛ́ cuuvi indaa mar 'áámá 'ii" yā". Ní nguéɛ́ n'diichi mar 'áámá 'ii" yā" Ndyuūs mii" ndíí nguéɛ́ cuuvi snaa" ra yā. Maa" ní cué" e daā"ma" canee cuu"mi" yú dich'ɛɛtɛ yú Ndyuūs ti tanducué" e poder chi véɛ́ ní ye" é yā. 'Tííca rā vaa.

¹⁷Maaⁿ ní dii, Timoteo, cuuvi di 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica chi nguéé nadacádíínuuⁿ yā chi ch'eete n'dáí yā. Ní nguéé cunee ngiinú yā yeⁿ'e chi véé yeⁿ'e yā caati cosa chi nguéé seguro chi 'áámá cūnee ndúúcu yā. N'dáácā ca nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cu'téénu yā Ndyuūs chi canduuchi ní Ndyuūs ca'á yā n'deee n'dáí dendu'ū yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi νεε caati cuuvi cuta'a yú ní yeenu yú. ¹⁸Níícú díí yaa'vi di 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica chi din'daacá yā ní diín yā n'deee tááví ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā. 'Íícú canee listo yā chi cuuvi ca'a yā tanán'ā 'iin'yān chi nguéé véé yeⁿ'e yā ní innee yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. 19 'Tíícā cuuvi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ vaadī 'cuiica yeⁿ'é yā chi vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chi Ndyuūs caⁿ'á yā chi ca'a yā 'iin'yān yen'é yā.

Pablo ca'á yā últimas órdenes Timoteo ti 'cuiīnū carta maaⁿ

²⁰Dííⁿ, Timoteo, cundɛ́ɛ di n'daacā cuidado yeⁿ'e encargo chi 'iin'yān 'āā tee yā dii. Nguɛ́ɛ cu'neeⁿveeⁿ di n'deee n'dáí nduudu chi ngan'a 'iin'yān yen'e cosa yen'ē in'yeendí 'cūū o yen'ē nduudu chi nguɛ́ɛ dichíí'vē o yen'ē chi ngan'a 'iin'yān chi nduudu deenu ní nguɛ́ɛ 'tícā. ²¹'Iin'yān s'een ndáacadaami yā yen'ē nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní maán yā ní nguɛ́ɛ 'ttéenu yā nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs. Maan ní 'uú nen'é chi Ndyuūs tée yā dii tanducuén'ē chi n'daāca. 'Tíícā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YEⁿ'E TIMOTEO

'Úú Pablo 'úú ni 'úú apóstol yen'e Jesucristo caati Ndyuūs nen'é yā chi 'úú cuuvi apóstol yen'é yā, ní dichó'o yā 'úú. Ní chuū chi Ndyuūs diín yā ní tan'dúúcā chi ngan'a yā chi ca'a yā vida cuen'e daānman nducyaaca 'iin'yān chi yen'e Jesucristo. 'Úú dinguún carta 'cūū yen'e di, Timoteo, chi tan'dúúcā daiyá 'tíícā dii caati nen'é taavi dii. Nen'é chi Ndyuūs chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yen'e yú tée yā dii cosas chi n'dai, ní ya'āī 'iinú yā dii, ní tée yā dii vaadī 'diiín na staava yen'ē di.

Caaⁿ'maⁿ di nduudu yeⁿ'e Cristo nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ

³Maaⁿ ní ca'á Ndyuūs gracias caavā chi 'úú dichii'vé Ndyuūs ndúúcū vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'é chi n'daacā tan'dúúcā chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yú tiempo chi 'āā chó'ōo. Ní ndii nguuvi ndii n'gaaⁿ taachi ngaⁿ'anguā'a, 'úú ca'á Ndyuūs gracias, ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'úú ngaⁿ'anguā'a caavā dii, Timoteo.
⁴Nééné neⁿ'é snaáⁿ dii, Timoteo, taachi n'gaacú yeⁿ'ē nuūⁿnīⁿ nduutinááⁿ di taachi caneé 'áámá lado yeⁿ'ē di. Ní taachi cuuvi n'diichí dii tuu'mi ní yeenú taaví.

⁵Ní n'gaacú chi i'téénu di Ndyuūs ndúúcū núúnmán staava yen'ē di. Vmnaan chi i'teenu di Jesucristo tán'ā Loida chi chicun'u di ní tán'ā Eunice chεεcu di i'téénu yā Jesucristo. Maan ní seguro caneé chi cuaacu chi dii ntúūn i'téénu di.

⁶Cáávā chi i'téénu di Ndyuūs neⁿ'é chi n'gaacu di chi cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ diiⁿ di ntiiⁿnyuⁿ chi Ndyuūs 'āā teé yā dii ndíí tiempo chi 'úú sn'duū ta'á vmnaan tiin di. ⁷Ndyuūs nguéé 'āā teé yā s'uuúⁿ 'áámá staava yeⁿ'ē yú chi 'va'ā yú naati 'āā teé yā s'uuúⁿ 'áámá staava yeⁿ'e yú chi νέέ poder yeⁿ'ē yú. Ní 'íícú cuuví diné"'e yú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuuvi nadicadíínuuⁿ yú n'daacā. 8 Maaⁿ ní nguéé 'cuináaⁿ di chi caan'man di nduudu cuaacu yen'e Señor Jesucristo yen'e yú nanáán 'iiⁿ'yāⁿ. Ndíí nguéé ndúú 'cuináaⁿ di ye"'e 'úú caati canuú" vácūū cáávā chi ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo. Naati n'daacā ca diiⁿ di chi cuchεε di veⁿ'e nducuéⁿ'ē chi 'cueenu di cuuvi ntúūⁿ cáávā chí ngaⁿ'a di nduudu yeⁿ'e Cristo chí nadanguán'āī 'iin'yān chi n'giindiveén yā yeⁿ'e di. Diiⁿ di tanducuéⁿ'ē ndúúcū fuerzas chi Ndvuūs itée yā dii. 9 Ndyuūs nadinguán'ai yā

s'uuúⁿ ní yaa'ví yā s'uuúⁿ chi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yā chí n'daacā. Nguéé nadinguán'ai yā s'uuún cáávā ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ yú chí n'daacā. Naati Ndyuūs diín yā 'túúcā ndúúcū s'uuúⁿ ti 'tíícā neⁿ'é yā diiⁿ yā. Níícú neené neⁿ'e yā s'uuúⁿ. Ní maaⁿ ní s'uuúⁿ 'āā nduuvi daama yú ndúúcū Cristo Jesus. Níícú Ndyuūs neⁿ'e yā s'uuúⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ chi 'āā cuéé i"'yeē"dī. 10 Maa" ní Ndyuūs ch'i"'í yā chí neⁿ'e taaví yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ taachi dichó'o yā Jesucristo ye"'ē yú i"'yee"dí 'cūū. Jesucristo ní 'iin'yān miin chi nadanguán'ai yā s'uuúⁿ. Ní nduudu cuaacu yeⁿ'ē evangelio chi yen'e vida yen'e Cristo ch'in'i s'uuún chi nguéé 'aama 'cuūvi yú. Níícú cáávā chi nadanguá" ai vā s'uuúⁿ cuuvi cunduuchi yú cueⁿ'e daānman.

¹¹ Níícú Ndyuūs nideevé yā 'úú chí caan'mán nduudu cuaacu yen'é yā ní dichó'o yā 'úú lado yen'e apóstol yen'é yā chi 'úú caan'mán nduudu cuaacu yen'é yā nanáán 'iin'yān chi nguéé yen'e ndaata Israel. ¹² Níícú cáávā chi 'úú apóstol yen'é yā tanducuén'ē n'geenú ngii chi canuún vácūū. Ní nguéé ngii 'cuinaán caati deenú du'ū chi Cristo chi i'teenú. Ní deenú chi cuaacu chi Cristo miin ní véé poder yen'é yā chi diin cuenta yā yen'e nducuén'ē ntiinyun chi tee yā 'úú ndíí nguuvi chi diín yā juzgar nducyaaca 'iin'yān'.

13 Dii, Timoteo, diiⁿ di ndúúcū nduudu chi serio nducuéⁿ'ē tan'dúúcā chi 'úú chi'cueéⁿ dii. Ní cunée di n'daacā ndúúcū chi i'teenu di Dinéⁿ'e di nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ caati mááⁿ ní s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Jesucristo s'uuúⁿ. 14 Ní cundɛɛ di cuidado chi

diiⁿ di ntiiⁿnyuⁿ chi Ndyuūs teé yā dii. Ní tee di lugar chí Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi canee ndúúcu yú cunneé yā dii.

¹⁵Dii ní deenu di chi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo chi ye"'e yá"'āa Asia, 'ii"'yā" s'ee" chi canee yā nduucú nguuvi chi chó'ōo, maaⁿ ní ndaacadaamí yā yeⁿ'ē 'úú. Ní nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canéé saⁿ'ā Figelo ndúúcū san'a Hermógenes. ¹⁶Naati 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e familia yeⁿ'e saⁿ'ā Onesíforo nguéé 'cuináaⁿ yā 'úú yeʰ'ē chi canuúʰ vácūū. Saʰ'ā miiⁿ ndaa sa n'diichi sa 'úú chi nnee sa 'úú. Neⁿ'é chi Señor Jesucristo ca'á yā vaadī ya'ai yeⁿ'é yā saⁿ'ā miiⁿ ndúúcū 'ii"'yā" ye"'e familia ye"'e sa. ¹⁷ Nguéé diiⁿ saⁿ'ā Onesíforo tan'dúúcā chi diiⁿ tanáⁿ'a yā caati taachi canéé sa na yáāⁿ Roma neené na'nuūⁿ sa 'úú ndíí taachi nndaācā sa 'úú. 18 Ne"'é chi Ndyuūs ya'ai 'iinú yā sa"'ā mii" nguuvi chi Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú diíⁿ yā juzgar 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū. Ní dii ní neené n'dai deenū di tan'dúúcā chi chinnee sa s'uuúⁿ taachi snée yú na yáān Efeso.

'Aámá soldado yeⁿ'ē Señor Jesucristo chi din'dááca sa

Díí, Timoteo, chi tan'dúúcā daiyá, cuta'a di fuerzas yen'ē nducuén'ē vaadī n'dai chi cuuvi yen'ē yú caati maan ní yen'e Jesucristo s'uuún. Ní tanducuén'ē chi n'giindiveen di yen'e 'úú chi ngan'á nanáán n'deee n'dáí 'iin'yān, chuū ní ca'cueen di san'ā s'een chi i'téénu sa chi 'áámá cūnee sa n'daacā ndúúcū chi i'téénu sa, ní san'ā s'een ní cuuvi ca'cueen sa tanán'ā 'iin'yān.

2 TIMOTEO 2 478

³Ní taachi canee chi 'cueenu dí cuuvi tuu'mi ní n'geenu di ngii tan'dúúcā 'áámá soldado chi n'daacā sa. 'Tíícā diiⁿ di caati dii ní 'áámá soldado ven'e Señor Jesucristo. ⁴Deenu di tan'dúúcā chi 'áámá soldado chi canéé na servicio nguéé diiⁿ sa tan'dúúcā tanáⁿ'ā saⁿ'ā chi nguéé canee na servicio caati canee sa diiⁿ sa cumplir tanducuéⁿ'ē chi nga"'a comandante ye"'ē sa. ⁵'Tiicá ntúūⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'á na cancha nguéé cuuvi cuta'a yā mar 'áámá premio nduuti chi nguéé diíⁿ yā cumplir reglas yeⁿ'ē. ⁶'Tiicá ntúūⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na campo yeⁿ'é yā cuuvi cuta'á yā caavā maán yā cosecha yen'é yā chi vmnáán vmnaan. ⁷Dii. Timoteo. nadacádíínūūⁿ di yeⁿ'ē chi ngaⁿ'á níícú Señor yeⁿ'ē yú diíⁿ yā chi cadíínuun di tanducuén'ē.

⁸N'gáácú dí ti Jesucristo yeⁿ'ē yú ní yeⁿ'ē ndaata yeⁿ'ē David 'iiⁿ'yāⁿ, ní nnduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. 'Túúcā ngaⁿ'ā nduudu cuaacu chi nadinguá" aī 'ii" yā". 9 Níícú cáávā chi ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é yā neene n'geenú ngii ní canuúⁿ vácūū ndúúcū cadenas tan'dúúcā chi 'nii"'nú" 'ii"'yā" naati nduudu yeⁿ'é Ndyuūs nguέέ cuuvi 'cuε̄ε chiichí ndúúcū cadenas. 10 Ní cáávā nducuéⁿ'ē chuū 'úú cuchεέ yeⁿ'e tanducué" e chi n'geenú ngii caavā 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs nndεενε yā chi cuuvi ye"'é yā 'ii"'yā". Ní 'íícú 'ii"'yā" s'eeⁿ cuuvi cu'téénu yā Ndyuūs. Ní Ndyuūs cuuvi nadanguaⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā cáávā Jesucristo. Ní 'iin'yān s'een cuuvi ndaaca vā vida n'dai chi vida cueⁿ'e daānman.

¹¹Nduudú 'cūū ní cuaacu chi ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ:

Nduuti chi diiⁿ yú cuenta chi 'āā n'diī yú ndúúcū Cristo tuu'mi ní diiⁿ yú cuenta chi cunduuchi ntuūⁿ yú ndúúcu yā.

12 'Tiicá ntúūn'. Nduuti chi n'geenū yú ngii cááva yā ndúúcū nducuén'ē dendu'ū tuu'mi ní caan'man ntiinnyun yú ndúúcu yā. Ní nduuti chí cueendiītu yú yen'e Cristo tuu'mi ní Cristo can'á yā caan'man yā chi s'uuún nguéé yen'é yā s'uuún.

13 Nduuti chi n'daa" yú ní nguéé
'aama canee yú ndúúcū chi
i'teenu yú ye"'e Jesucristo
tuu'mi ní Jesucristo nguéé
n'daa" yā ti 'tííca yā ní 'áámá
canee yā caati Cristo mii"
nguéé cuuvi cuee"diitú yā
ye"'ē maá" yā.

¹⁴Maaⁿ ní dii, Timoteo, n'gaacú di veⁿ'e nducuéⁿ'ē dendu'ū. Yaa'vi di 'iin'yān s'een nanáán 'iivú Ndyuūs yeⁿ'ē yú chi canéé chi diíⁿ yā 'túúcā. Yaa'vi di 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguέέ cuuvi 'cuuⁿ'máⁿ yā ndúúcū cheendí yā caati nduudu yeⁿ'é yā nguέέ dichíí'vē. Nduudu s'eeⁿ dámaāⁿ diīiⁿ chi tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ nadacadíínuuⁿ ca yā yeⁿ'e chi ch'iindiveéⁿ yā yeⁿ'e nduudu ye¹'é yā. ¹⁵Ní díí dii¹ di tanducué" e chi n'daacā chi cuuvi di caati taachi ndaa di nanááⁿ Dendyuūs cuuvi di 'cuuⁿ'miⁿ di chi n'daācā diiⁿ di ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā. Ní n'daacā ngi'cueeⁿ di nduudu cuaacu ye"'é Ndyuūs nanáá" 'ii"yā". Ní nguéé cuuvi 'cuináaⁿ di nanááⁿ Ndyuūs. 16 Divíi di yen'e 'iin'yān chi ngaⁿ'a n'deee n'dáí nduudu chi nguéé 479 2 TIMOTEO 2, 3

dáámá ndúúcū nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs caati nguéé dichíí'vē. 'Iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a yā 'túúcā diiⁿ cá yā nuuⁿndi. ¹⁷Níícú nduudu chi nguéé n'daacā chi 'iin'yān s'een ca'cueén yā 'iiⁿ'yāⁿ ní ngéenū tan'dúúcā chi ca'ai gangrena ní tan'dúúcā chi nge'e 'áámá n'daa. 'Tíícā diin nduudu yen'e sa" a Himeneo ndúúcū sa" a Fileto. ¹⁸Sáⁿ'ā s'eeⁿ ní divíi yā yeⁿ'ē nduudu cuaacu ní ngaⁿ'a yā chi 'iiⁿ'yāⁿ nguéé nnduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ 'āā ntéé i'téénu yā nducué" e nduudu cuaacu. 19 Naati chííⁿ chi Ndyuūs 'āā diíⁿ yā mar 'áámá 'āā ntéé cuuvi nadin'nún'u yā. Ní 'āā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é yā ní chiichi canéé tan'dúúcā 'áámá sello. 'Tíícā nduudu miiⁿ: Señor Jesucristo yeⁿ'ē yú deenú yā du'u 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é yā. Níícú nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a yā chi yeⁿ'e Señor yeⁿ'e yú canéé chi divíi yā yeⁿ'e nuuⁿndi.

²⁰Taachi caⁿ'a yú cuaaⁿ chεεti va'ai chí ch'eete taavi ca n'diichi yú nguéé dámaāⁿ platos ndúúcū 'cuūtu yeⁿ'e 'dííⁿnguaaⁿ ο 'dííⁿnguεε naati n'diichi yú ntúūⁿ 'cuūtu yeⁿ'ē yáⁿ'á ní yeⁿ'ē ínchεεtí. N'duuvi 'cuūtu 'iiⁿ'yāⁿ cuta'á yā cáávā ntiiⁿnyuⁿ especiales ní náⁿ'ā 'cuūtu ní 'iiⁿ'yāⁿ sta'á yā chi 'cuíi yā cosas chi nguéé dichíí'vē. ²¹Ní taachi 'aama yú neⁿ'e yú diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo ye" e yú canee chi 'cuɛɛtinéé n'daacā yú ní divíi yú yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē chi nguέέ dichíí'vē. 'Tíícā diiⁿ yú maaⁿ níícú cuuvi diiⁿ yú 'āā dɛ'é nūuⁿ ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā.

²²'Tiicá ntúūⁿ. Dii, Timoteo, divíi di yeⁿ'e vicios yeⁿ'e saⁿ'ā

n'gaiyáā. Cunée di n'daacā ní diiⁿ di tanducué" e chi n'daaca. Cu'téénu ca di Ndyuūs, diné"e di nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, ní cunée di ndúúcū vaādī 'diiíⁿ ndúúcū nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs nadidεενέ yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní maaⁿ ní ngaⁿ'angua'á yā ndúúcū 'iin'yān chi yen'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. ²³Ní dii, Timoteo, nguέέ diiⁿ di cuenta yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'deee n'dáí neⁿ'é yā caaⁿ'máⁿ yā ndúúcū dii ndúúcū nduudu chi zonza caati nguee déénu yā. 'Āā déénu di chi naachi 'cuiīnū nduudu miiⁿ ní ndaacā vaadī 'caa'va. ²⁴Deenu di chi mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí've Señor Jesucristo yeⁿ'e yú nguée cánée chi 'cuuⁿ'máⁿ yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ naati canéé chí ndíícúuⁿ yā ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yā. Ní canee chi ngi'cueeⁿ n'dáácá yā. Ní canee chi diiⁿ yā tanducuéⁿ'ē ndúúcū paciencia. ²⁵Ní canee chi dííⁿ di componer 'iin'yān chi yáádi'yāa ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e di. Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ canee chi cūnee ngiinú yā chi Ndyuūs n'daán yā vida yen'e 'iiⁿ'yāⁿ rebelde caati cuuvi deenú yā nduudu chi cuaacu. ²⁶'Tíícā ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canée yā tan'dúúcā chi cyaadú yā níícú cuayiivi ní canduuchí yā ní 'íícú cuuvi ngeenú yā tan'duucā chi diíⁿ yā cuáⁿ'ai yā yeⁿ'e trampa yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. Ní nguéé preso yā yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ chi yááⁿn'guiinūuⁿ cuuvi diiⁿ sa chiiⁿ chi neⁿ'e sa nduucú yā. Ní maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi diín yā chíín chí nen'e Ndyuūs.

Tan'dúúcā chi 'ii"'yā" ca"'á yā dií" yā nguuvi chí cúchiī

Dii, Timoteo canee chi déenu ntúūⁿ di chuū. Nguuvi chi

2 TIMOTEO 3 480

cuchiī véé cosas chi ngín'īi. 2'Iin'yān ní neⁿ'é yā maáⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ ní diné" e taavi yā tuūmī. Ní caa" má" yā chi neené n'gɛɛtɛ maan yā ní nacádíínuuⁿ yā chi neené n'daacā maán yā, ní nguéé n'daacā dináan yā yeⁿ'ē tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ngii taaⁿ yā contra yeⁿ'e Ndyuūs. Ní nguέέ n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'ē chiidá yā ndúúcū cheecú yā. Ní nguéé ngaⁿ'a vā 'tíícā: N'diī Ndyuūs, gracias. Ní nguέε n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'ē nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. ³Ní nguéé dinéⁿ'e yā 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā chi canéé chi dine"'é yā 'ii"'yā", ndíí nguéé ndúú ya'āī 'iinú yā 'iin'yān. Caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ní nguéé 'tíícā. Ní nguéé diíⁿ yā chi n'daacā caati neⁿ'é yā caⁿ'á yā ndúúcū n'daataá ó saⁿ'ā chi nguéé yeⁿ'é yā. Ní neené taaⁿ yā. Ní nguέέ cuuvi n'diichí yā cosa chi n'daacā. ⁴Nééné neⁿ'e yā vaadī 'caa'va ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ. Nguéé 'va'a yā 'āā de'é nūuⁿ chi diíⁿ yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ Ní neené nadacadíínuuⁿ yā chi n'dεενε maáⁿ yā. Nééné neⁿ'e yā diiⁿ yā taanduvéé vicio chi véé in'yeendí 'cūū. Ní nguéé nadacadíínuuⁿ yā yeⁿ'e Ndyuūs. ⁵Nééné n'giⁿ'i yā chi i'téénu yā Ndyuūs naati nguéé diíⁿ yā chiiⁿ chi ngaⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Díí, Timoteo, divíi di yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi 'tíícā.

⁶Caati nán'ā san'ā s'een ní ngen'e yā ndúú va'ai nduu va'ai yen'e n'daataá chi nguéé diin n'daacá yā. Ní ca'cueen sa nduudu chi nguéé n'daacā. Ní n'daataa s'één nguéé cuuvi ndaacadaamí yā yen'ē nuunndi yen'é yā. ⁷N'daataa s'een ní nguuvi nguuvi n'geen yā nduudu miin naati nguéé cuuvi tuumicadíínuun yā nduudu

mii". ⁸Ní ii"'yā" s'ee" chi dii" 'tíícā ní contra ye"'ē nduudu cuaacu ye"'é Ndyuūs. Ní tan'dúúcā chi dii" sa"'ā ngaatúū Janes ndúúcū Jambres taachi contra ye"'e Moisés tiempo chi 'āā chó'ōo, 'tíícā maa" ní 'ii"'yā" s'ee" nguéé n'daacā nadicádíínuu" yā. Ní nguéé cuaacu chi i'téénu yā Ndyuūs. ⁹Ní 'ii"'yā" s'ee" nguéé cuuvi 'cuee" cá yā caati nducyaaca 'ii"'yā" deenú yā táácā idii" 'ii"'yā" s'ee" chi tonto yā tan'dúúcā chi 'tiicá ntúū" deenú nducyaaca 'ii"'yā" taacā chi dii" ngaatúū Janes ndúúcū Jambres tiempo chi 'āā chó'ōo.

Cuááⁿ ná ch'iinu ní Pablo dinguúⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e Timoteo

¹⁰Díí, Timoteo, 'āā diiⁿ di nducué" e tan'dúúcā chi chi'cueé dii. Ní tan'dúúcā chi 'úú caneé n'daacā. 'tiicá ntúūⁿ cunee di n'daacā. Ní diiⁿ di tanducuéⁿ'ē tan'dúúcā chi 'úú diín nducuén'ē cáávā chi i'teenu yú Ndyuūs. 'Tíícā diiⁿ di. Ní i'téénu di tan'dúúcā chi 'úú i'teenú. Ní ya'ai 'iinu di 'iiⁿ'yāⁿ ní dineⁿ'e di nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuchεε di yeⁿ'e nducuéⁿ'ē. Tan'dúúcā chi diín 'tiicá ntúūn diin di. 11 Ní deenu di tanducuéⁿ'ē chi ch'eenú chiī cáávā chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nduucú ní táácā chi ch'ēenú na yáāⁿ Antioquía ndúúcū yáāⁿ Iconio ndúúcū yáāⁿ Listra. Ní chicheé tanducué" e chi ch'eēnú chiī naati Señor Jesucristo yeⁿ'e yú ní nadanguáⁿ'ai yā 'úú ye"'e nducué"'ē chúū. 12'Tíícā ní cuaacu. Nducyaaca 'iin'yān chi nen'é yā 'cuɛɛtinéé n'daacā vida yeʰ'é yā cááva Jesucristo ní caⁿ'á yā 'cueenú yā cuuvi. ¹³Naati 'ii'yā chi nguéé n'daacā ní nginnche'éí yā 'iiⁿ'yāⁿ.

Dach'ɛɛtɛ dách'ɛɛtɛ cá diíⁿ yā. Ní nginnche'éí yā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní ndíí maáⁿ yā nginnche'éí yā 'iiⁿ'yāⁿ.

¹⁴Naati dii, Timoteo, canee n'daacā di ye"'e chi ch'ee" di caati cuaacu níínnyún chí deenu di chi cuaacu ní deenu di du'ú 'iin'yān s'een chi chi'cueeⁿ di 'túúcā. ¹⁵Ndíí taachi 'lííⁿ dii chicadíínuuⁿ di yeⁿ'ē nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní cáávā nduudu miiⁿ chi ca'cueeⁿ di cuuvi cadiinuuⁿ di táácā cuuvi ningua" aī di cáávā chi i'téénu di Señor Jesucristo. 16 Ní nducuéⁿ'ē chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs cucáávā Espíritu N'dai ye"'e Ndyuūs ní dichíí'vē chi ca'cuee" yú 'iiⁿ'yāⁿ ní cuuvi yú 'iiⁿ'yāⁿ chεε chi nguéé n'daacā chi diín yā. Ní cuuvi yú 'iiⁿ'yāⁿ táácā chi cuuvi din'daacá yā. Ní ca'cueeⁿ yú táácā chi 'iin'yān cuuvi 'cueetinéé n'daacá vā nanáán Ndyuūs. 17 Caati 'iin'yān chi yeⁿ'éⁿ Ndyuūs ní dichíí'vɛ yā Ndyuūs ní cuuvi diín yā nducuén'ē ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā.

'Úú yaa'ví dii nanáán Ndyuūs ní nanáán Señor Jesucristo. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ caⁿ'á yā chi ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe tan'dúúcā rev. Ní ndaa yā ní diín yā juzgar 'iin'yān chi snduuchí ndúúcū 'iin'yān chi 'āā n'dii caatí nga"'a ntii"nyú" yā ye"'e nducué" e naachi nga" a ntii nyú" yā. ²Ní 'úú yaa'ví dii chi ngaⁿ'a di nduudu cuaacu yen'e Cristo nanáán 'iiⁿ'yāⁿ. Ní caaⁿ'maⁿ di nducuéⁿ'ē tiempo chi cuuví diiⁿ di ní 'aara chi tiempo chi nguéé cuuvi diiⁿ di ní diiⁿ di. Caaⁿ'maⁿ yuudu di caati 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cu'téénu yā. Ní caaⁿ'maⁿ dí nanáán 'iin'yān chi dinuunndí yā chi 'āā ntéé dinuuⁿndí yā 'tíícā. Ní ca'a di consejo 'iin'yān, ní ca'cueen

di 'iin'yān. Ní diin di tanducuén'ē ndúúcū n'dai, ní ca'cueeⁿ di nduū 'cuaaⁿ. ³'Tíícā diiⁿ di caati ndaa tiempo chi 'iiⁿ'yāⁿ nguέέ 'caandiveéⁿ yā nduudu chí n'dai. Naati can'á yā in'nuún yā n'deee n'dáí maestros chi ca'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúcā chi neⁿ'é yā 'caandiveéⁿ yā. Ní tan'dúúcā vaanicadíínūun yen'e maán yā 'tíícā ne"'e yā chi ca'cuee" yā. ⁴Ní ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nduudu cuaacu ní nguéé 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'ē. Ní 'caandiveéⁿ yā cuentos chi nguéé n'daacā. ⁵Naati dii ní canee chi candέε di cuidado yen'é tanducué" 'ē dendu'ū tanducué" 'ē tiempo. Ní cuchέε di yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi 'cueenu di cuuvi. Diiⁿ di ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs ní caaⁿ'maⁿ di nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chi diiⁿ chi nguaⁿ'āī 'iiⁿ'yāⁿ. Canéé chi diiⁿ di cumplir ntiiⁿnyuⁿ chi Ndyuūs tee vā dii.

⁶'Úú deenú chi ca'á vida yeⁿ'é cáávā Cristo ní 'iin'yān can'á yā 'caan'nun yā 'úú. 'Āā canéé niiⁿnuuⁿ nguuvi chi 'cuūví. ⁷Naati deenú chí diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ye"'é tan'dúúcā 'áámá soldado chí idiiⁿ sa caandaá n'daacā. 'Tíícā diíⁿ. Ch'iinú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é ní 'áámá caneé n'daacā ndúúcū chi i'teenú yen'e Ndyuūs. 8 Cáávā chuū cunee ngiinú 'aama corona chi Señor Jesucristo chi juez chi diiⁿ nducuéⁿ'ē chi cuaacu, ca"'á yā chi tée yā 'úú ndúúcū 'ii"'yā" chi ye"'e yā, 'ii"'yā" s'ee" chi n'daacā idiíⁿ yā. 'Tíícā cuuvi nguuvi chi Cristo ndaa yā taama vmné" ee. Ní nguéé tée yā corona dámaā" 'úú naati ca'a yā corona nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi ne"é yā Jesucristo ní cūnee ngiinú yā Jesucristo ní neⁿ'é yā chi ndaa Jesucristo taama vmné'ēe.

2 TIMOTEO 4 482

Pablo ca'á yā instrucciones ca'áámá cā'aama 'iin'yān

⁹Dii, Timoteo, diiⁿ núúⁿ yiiⁿnu di chi chiī di n'diichi di 'úú. 10 San'ā Demas miiⁿ ní ndaacadaamí sá yeⁿ'e 'úú caati neⁿ'e ca sa cosas chi vέέ iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní cheⁿ'ē sa yáāⁿ Tesalónica. San'ā Cresente chen'ē sa yán'āa Galacia ní san'ā Tito chen'ē sa yá" a Dalmacia. 11 Dámaā Lucas canee sa nduucú maaⁿ. Ní yaa'vi di Marcos chi can'a sa ndúúcū dii. Ní candēē di sán'ā ndúúcū di caati Marcos cuuvi cunnee ca sá 'úú na ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ. 12'Úú 'āā dicho'ó saⁿ'ā Tíquico na yáāⁿ Efeso. ¹³Ní taachi cuchii di, nandée di cotón veⁿ'é chi s'neéⁿ na vaacu saⁿ'ā Carpo na yáāⁿ Troas. Nandέε di ntúūⁿ libros yeⁿ'é ndúúcū caaca chi neⁿ'e niiⁿnyúⁿ.

¹⁴Saⁿ'ā Alejandro chí 'viichi cūū ní nééné n'deee cosas chi nguέέ n'daacā diiⁿ sa nduucú. Ndyuūs caⁿ'á yā nadíí'vɛ yā saⁿ'ā caavā tanducuéⁿ'ē chi nguɛɛ n'daacā diiⁿ sa nduucú. ¹⁵Cundέε di cuidado yeⁿ'e saⁿ'ā miiⁿ caati neené taaⁿ ngaⁿ'a sa yeⁿ'e chi ngi'cueeⁿ yú ti contra yeⁿ'e chi ngi'cueeⁿ yú.

¹⁶Vmnááⁿ vmnaaⁿ taachi 'úú cheⁿ'é nanaaⁿ juez mar 'áámá 'iin'yāⁿ nguéé cheⁿ'e yā nduucú naati nducyaaca 'iin'yāⁿ divíi yā yeⁿ'e 'úú. 'Úú ngiicá nanááⁿ Ndyuūs chi nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iis'tiī. ¹⁷ Naati Señor nginneé yā 'úú ní teé yā fuerzas 'úú cáávā chi 'úú ngii ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é yā nanááⁿ 'iin'yāⁿ chi nguéé

ye"'ē ndaata 'ii"'yā" Israel, nduudu chi diiⁿ chi nnguaⁿ'āī 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'íícú nducué"'ē 'ii"'yā" s'ee" cuuvi 'caandiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'tíícā Señor yen'e yú nadanguá" 'ai yā 'úú ye" 'e 'ii" 'yā" s'eeⁿ. Ní chuū ní tan'dúúcā chi ninguá" ai yā 'úú ye" e cheendi 'yáíⁿyāaⁿ cuá'āa. 'Tíícā diíⁿ yā nduucú. 18 Níícú Señor Jesucristo ní nadanguaⁿ'ai yā 'úú yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē cosas chi nguee n'daacā chi 'iin'yān nen'é yā diin yā nduucú. Ní Señor Jesucristo candεε yā cuidado yeⁿ'e vida yeⁿ'é chi cuuvi naⁿ'á na va'ai cheeti nguuvi naachi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. Señor Jesucristo miiⁿ ní dich'eete yú 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. 'Tíícā.

'Cuiīnū carta ndúúcū saludos ndúúcū vaadi n'dai yen'e Ndyuūs

¹⁹Lado yen'é: N'dáí yā ngan'á, caan'man di tan'ā Prisca ndúúcū isan'ā tá chi Aquila ndúúcū 'iin'yān yen'e familia yen'e san'ā Onesíforo.
²⁰San'ā Erasto canee sá na yáān Corinto. Ní san'ā Trófimo chi ngiitā sa, 'úú s'neén san'ā na yáān Mileto.
²¹Maan ní diin núún yiinnu di cuchiī dí n'diichi di 'úú taachi 'āā 'cuéé ndaa tiempo chi 'iiche. San'ā Eubulo ndúúcū san'ā Pudente ndúúcū san'ā Lino n'dúúcū n'daataá Claudia ndúúcū nducyaaca vi'i yú: N'daí ndís'tiī ngan'á yā.

²²Neⁿ'é chi Señor Jesucristo yeⁿ'e yú caneé yā ndúúcū dii hermano yeⁿ'é níícú Ndyuūs tée yā dii yeⁿ'ē nducuéⁿ'ē chi n'dai yeⁿ'é yā. 'Tíícā cuuvi.

CARTA YE"'E SA"'Ā TITO

'Úú Pablo chi apóstol yeⁿ'é Señor Jesucristo ní diín ntiinnyun yeⁿ'é Ndyuūs. Ndyuūs dichó'o yā 'úú chi cuuvi inneé 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi Ndyuūs nndεενε yā chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iin'yān s'een caati cu'teenu cá yā yeⁿ'e religión yeⁿ'e yú. ²Ní cūnee ngiinú yā ndúúcū s'uuúⁿ chi Ndyuūs tée yā vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ s'uuúⁿ chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e yā vmnááⁿ vmnaaⁿ chi 'āā cuέέ cūnee iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ndyuūs miiⁿ ní nguéé cuuvi caa" má" yā nduudu yaadi. ³Ní taachi ndaa tiempo chi ne"e Ndyuūs, Ndyuūs ch'i"i yā nduudu cuaacu ye"'é yā cucáávā 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a nduudu cuaacu yeⁿ'é yā. Maaⁿ ní Ndyuūs yeⁿ'e yú chi nadanguá" ai yā s'uuú dichó yā 'úú chi ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é yā. ⁴Maaⁿ ní dinguúⁿ carta 'cūū yeⁿ'ē dii, Tito. Ni cuaacu níínnyún díí ní tan'dúúcā daiyá chi ngaⁿ'á nduudu cuaacu nanáán dii, nduudu chi i'teenu yú. Neⁿ'é chi Ndyuūs chiida yú ndúúcū Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chi nadanguá" ai yā s'uuú itée yā dii nducué" e chi n'dai taavi ye" é yā ní ya'ai 'iinu yā dii. Ní tan'dúúcā chi ya'ai 'iinú Ndyuūs 'iin'yān 'tiicá ntúūn diiⁿ di. Ní Ndyuūs tée yā dii vaadī 'diiíⁿ yeⁿ'é yā.

Ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Tito na yáⁿ'āa Creta

⁵Ní cáávā ntiiⁿnyuⁿ chi canee chi diiⁿ di 'úú chi'neéⁿ dii na isla Creta. Canéé chi dicuaacú di cosas chi nguεε n'daacā. Ní cu'neeⁿ dí 'iiⁿ'yāⁿ n'gɛɛtɛ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē nducuéⁿ'ē yaācū na 'áámá 'áámá ciudad. 'Úú dicho'ó dii chi diiⁿ di ntiiⁿnyuⁿ 'cūū. ⁶Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ndeeve dí canee chi 'cueetinéé n'daaca yā manera chi nguéé cuuvi caaⁿ'maⁿ tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní véé 'áámá nūuⁿ n'daataa yeⁿ'e yā. Ní daiyá yā canéé chí i'téénu yā Ndyuūs, ní nguéé da'caiyāa chi travieso yā chi nguéé n'daacā idiiⁿ yā, ní nguéé da'caiyāa chí yaadí'yāa. ⁷'Iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs canee chi candεέ yā cuidado yeⁿ'e ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ní cáávā chuū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canee chi 'cuɛɛtinéé n'daaca yā. Nguéé cuuvi 'iiⁿ'yāⁿ chi necio yā, ní nguéé 'iiⁿ'yāⁿ chi nduuvi taáⁿ yā, ndíí nguéé ndúú 'iiⁿ'yāⁿ chi ngii cuu'ví yā va ní in'nuuⁿ yā vaadī 'caa'va. Ní nguéé cuuvi 'iiⁿ'yāⁿ chi ne"'é yā dii" yā ganar tuūmī cáávā ntiinnyu chi dií yā chi nguéé n'daacā. ⁸Naati 'tíícā canee chi diíⁿ yā. Canéé chi diín yā recibir na

TITO 1, 2 484

vaacú yā 'iin'yān chi canúún yúúní. Canéé chi nen'e yā chi din'daaca yā ní n'daacā nadacadíínuun yā yen'e nducuén'ē chi can'á yā diin yā, ní diín yā chiin chi cuaacu. Ní dɛɛvɛ vida yen'e yā, ní nguéé canee chi taamá yā ca'a yā consejo 'iin'yān. 9Ní cundéé n'daaca yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs chi ch'eén yā ní 'tíícā cuuvi ca'cueén yā nduudu cuaacu miin. Ní cuuvi diín yā cuchɛé yā ndúúcū 'iin'yān chi contra yen'e nduudu cuaacu ní cuuvi ch'in'í yā 'iin'yān s'een chi nduudu cuaacu.

10 Neene n'dáí 'iin'yān nguaan 'iin'yān judíos s'een nguéé nen'e yā cu'téénu yā nduudu cuaacu miin. 'Iin'yān s'een ngan'á yā cosas chi nguéé dichíí'vē ní nginnche'éí yā 'iin'yān. '1 Canee chi diin yú chi 'iin'yān s'een nguéé cuuvi candæ yā nduudu yen'é yā caati ndástan'á yā vaadī cadíínūun yen'é 'iin'yān. Ní diín yā chi nducyaaca 'iin'yān yen'e 'áámá va'āī yen'ē táámá va'āī cu'téénu yā nduudu yen'é yā. Ní ngi'cueén yā cosas chi nguéé n'daacā cucáávā chi nen'é yā diin yā ganar tuūmī manera chi nguéé n'daacā.

¹²Ní 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e isla Creta chi profeta yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ngaⁿ'a sa 'túúcā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē yáāⁿ vaacú sa. Ngaⁿ'a sa chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Creta ní nééné yaadí yā, ní nééné tááⁿ yā, ní nééné 'daan'dí yā, ní nééné n'deēe nge'e yā. ¹³Ní saⁿ'ā miiⁿ ní ngaⁿ'a sa nduudu cuaacu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. Níícú cáávā chuū canee chi yaa'vi dí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcū nduudu chεεchi caati cuuvi cu'téénu n'daacá yā nduudu cuaacu miiⁿ. ¹⁴Ní nguéé diíⁿ yā cuenta yeⁿ'e nduudu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ judíos

chi nginnche'éí yā 'iin'yān ndúúcū nduudu chi maán yā nadacadíínuun yā ní ngan'a yā. Ndíí nguéé n'giindiveén yā orden chi ngan'a 'iin'yān s'een chi ndaacadaamí yā yen'ē nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs.

¹⁵Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs didεενέ yā staava yeⁿ'é yā chí dε̄ενε nacadíínuun yā dámaān yen'e dendu'ū chi dɛɛvɛ ní sta'á yā nducuéⁿ'ē tan'dúúcā chi dεενε. Naati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé i'téénu yā Ndyuūs nadacadíínuuⁿ yā yeⁿ'e cosas chi nguéé n'daācā. Ní mar 'áámá cosa ní nguéé deeve yen'e 'iin'yān miin. 'Tiicá ntúūⁿ ní vaanīcadíínūuⁿ yeⁿ'é yā ní nguéé deeve. Ní nducuéⁿ'ē chi véé na staava yeⁿ'é yā ní nguéé deeve. Ndíí nguéé ndúú chi inadacádíínuuⁿ yā chí dεενε. ¹⁶'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā chi n'diichí yā Ndyuūs naati dendu'ū chi diín yā ch'in'ī chi nguéé cuaacu. 'Iin'yān s'een nguéé nen'é yā 'iiⁿ'yāⁿ ní nguéé neⁿ'é yā diiⁿ yā chi ngan'a 'iin'yān. Nguéé n'daacā yā. Ní nguéé dichíí'vē chi diíⁿ yā mar 'áámá cosa chi n'daācā.

Canéé chi ca'cueeⁿ di dendú'ū chi cuaacu

Díí, Tito, nducuén'ē chi caan'man di canee chi caan'man di canee chi caan'man di ndúúcū nduudu cuaacu ye'é Ndyuūs. Yaa'vi di san'ā ndiicúū chi ngan'a ntiinnyun yen'e yaācū naachi 'iin'yān i'téénu yā Jesucristo chi canéé chí serio yā. Ní canéé chí nadacádíínuun yā n'dai ní nguéé diín yā dendu'ū chi nguɛɛ n'daacā. Canéé chi cu'téénu yā dámaān nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ní dinén'e yā nducyaaca 'iin'yān. Ní canéé chi cuchéɛ yā yen'e nducuén'ē

485 TITO 2

ndúúcū paciencia. 3'Tiicá ntúūⁿ yaa'vi di n'daataa s'eeⁿ chi ngeⁿ'e yā na yaācū ye"'é 'ii"'yā chí i'téénu yā Jesucristo chi 'cuɛɛtinéé n'daaca yā tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ dεενε chi yeⁿ'é Ndyuūs. Nguéé caa" má" yā ye" e mar 'áámá 'iin'yān chí nduudu yaadi ní nguéé cuu'ví yā va. Ní canee chi diiⁿ n'daacá yā caati tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cuta'á yā ejemplo ye"'ē n'daataá s'ee". 4Ní 'íícú cuuvi ca'cueéⁿ yā tanáⁿ'ā n'daataá da'cáiyāa tan'dúúcā chi canéé chi diné"'e yā isa"'ā ye"'é yā ní diné"'e ntúūⁿ yā daiya yā. ⁵Ní n'daataa s'eeⁿ cuuvi nadacádíínuuⁿ yā chεε chi n'daācā ní diiⁿ yā chuū. Ní diíⁿ yā nducuéⁿ'ē chi neⁿ'e Ndyuūs. Ní din'dai cá yā na vaacú yā ní n'giindiveéⁿ yā isaⁿ'ā yeⁿ'e yā. 'Tíícā ní mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi cunncáā caa"ma" yā ye"ē nduudu yeⁿ'é Ndyuūs.

⁶'Tiicá ntúūⁿ yaa'vi di saⁿ'ā n'gaiyáā chi nadacadíínuuⁿ yā n'daacā vmnaaⁿ chi diíⁿ yā de'ē vεε. ⁷Ní díí, Tito, diiⁿ di n'daacā nducué" e chi dii" di ní 'íícú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cuta'á yā vida yeⁿ'ē di tan'dúúcā 'áámá ejemplo. Ní taachi ca'cueeⁿ di 'iiⁿ'yāⁿ, diiⁿ di ndúúcū núúnmán staava yen'ē di ní canee di serio di. ⁸Ní ca'cueeⁿ di ndúúcū nduudu chi n'daacā ní 'iicu mar 'áámá 'iin'yān nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ yā dε'ē vεε yeⁿ'e chi ngaⁿ'a di. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi contra yeⁿ'ē di cuuvi 'cuinaáⁿ yā caati nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ yā mar 'áámá contra yeⁿ'ē di.

⁹Ní yaa'vi dí 'iiⁿ'yāⁿ chi 'áámá canee chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ, canéé chi n'giindiveéⁿ yā nducuéⁿ'ē yeⁿ'ē 'iiví yā. Ní cunee yiinú yā yen'e nducuén'ē yen'ē 'iiví yā. Ní nguéé canee chi ngueecútan'á yā yen'e 'iivi yā. ¹¹0 Ní nguéé canéé chi diduucú yā yen'ē 'iivi yā naati canee chi diin n'daacá yā ndúúcū 'iivi yā ní ch'in'í yā chi dámaān diín yā cosas chi n'daacā cáávā 'iivi yā. Ní 'íícú ndúúcū nducuén'ē chi diín yā cuuvi ch'in'í yā 'iivi yā ní 'iiví yā cuuvi caan'man n'daacá yā yen'e nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs chi nanguan'āī yú.

¹¹Ndyuūs ch'iⁿ'í yā chi díneⁿ'e yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ch'iⁿ'í yā vaadī n'dai taavi yeⁿ'é yā caati cuuvi nadanguáⁿ'ai yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. ¹²Níícú vaadī n'dai taavi yeⁿ'é Ndyuūs ngi'cueeⁿ s'uuúⁿ chi canee chi divíi yú yen'e nducuén'ē chi nguee n'daacā ndúúcū nducuén'ē vicio chi νέέ iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi neⁿ'e yú diiⁿ yú. Ní canee chi nadacadiinuun yú n'daacā yen'e nducué" e vmnáá" chi dii" yú. Ní 'cuɛɛtinéé n'daaca yú ní diiⁿ yú tanducué" e chi ne" e Ndyuūs 'naa" chi canee yú i"yee"dí 'cūū. 13 Ní vaadī n'dai taavi yeⁿ'é Ndyuūs ngi'cueeⁿ s'uuúⁿ chi 'cuɛɛtinéé n'giiⁿnu yú nguuvi ch'eete taachi Cristo diíⁿ yā cumplir nduudu chí ngaⁿ'a yā. Ní taama vmnéⁿ'ēe ndaa ntúūⁿ Jesucristo yeⁿ'e yú chi Ndyuūs chí ch'eete taavi ca chi nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ. ¹⁴Ní ca'á yā vida yeⁿ'e maáⁿ yā chi ch'īi yā cáávā s'uuúⁿ chi nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'ē yú. Ní nadidεενέ yā s'uuún yen'e nducuén'ē nuuⁿndi chi diiⁿ yú chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ. Ní 'íícú 'áámá cunee yú diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ chi n'daacā.

TITO 2, 3 486

¹⁵Nducuéⁿ'ē chuū ní canee chi ca'cueeⁿ di. Ní ca'a di orden ti dii tan'dúúcā 'iiⁿntyéⁿ'ē dii. Cunnee di 'iiⁿ'yāⁿ chi dí'vaachí yā. Ca'a di consejo 'iiⁿ'yāⁿ chi nguεε n'daacā idiiⁿ yā. Din'daacá di yeⁿ'e nducuéⁿ'ē caati mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cunncáā caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'ē di.

Yeⁿ'e chi canéé chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú

Cúúví dí 'iin'yān chi i'téénu yā Señor Jesucristo chi n'gaacu yā chí canéé maan poder yen'e gobernador ndúúcū tanán'ā 'iinntyén'ē ní canee chi n'giindiveén yā yen'e yā. Ní 'āā vɛɛ yaán yā chi diín yā nducuén'ē ntiinnyun chi n'daacā. 2Ní nguée canée chi caan'man taan yā yen'e mar 'áámá 'iin'yān. 'Tíícā canee chi 'cuɛɛtinée 'diín yā ndúúcū 'iin'yān ní din'dai yā ndúúcu yā. Ní canée chí ch'in'i yā tanán'ā 'iin'yān ndúúcū tanducuén'ē chi diín yā ndúúcu yā chi maan yā ndiicuun yā.

³'Tiicá ntúūⁿ s'uuúⁿ tiempo chi chó o taachi tonto yú ní nguéé n'giindivee" yú nduudu ye"'é Ndyuūs ní nguéé n'daacā idiin yú. Ní canee yú tan'dúúcā san'a esclavo caati yeⁿ'e chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú ní diiⁿ yú ndúúcū nducuéⁿ'ē vicio yeⁿ'e chi véé, 'tíícā diīⁿ yú. Ní diiⁿ taáⁿ yú, ní neⁿ'e ca yú cosas tan'dúúcā chi véé yeⁿ'ē tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguéé neⁿ'e yú 'iiⁿ'yāⁿ. Ndíí nguéé ndúú neⁿ'é yā s'uuúⁿ. Ní nguéé neⁿ'e yú 'aama yú taama yú. ⁴Naati taachi Cristo chi n'dai taaví yā ní neⁿ'é yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā nanáaⁿ yú, Cristo chi nadanguá" ai yā s'uuú", 5 tuu'mi

ní nadanguá" ai yā s'uuú". Nguéé nadanguá" ai yā s'uuú cáávā chi diiⁿ yú cosas chi n'daacā naati caati ya'āī 'iinú yā s'uuúⁿ ní nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ caavā chi naaⁿnú yā s'uuúⁿ. Ní chuū neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chi ch'iindiyaan yú ndúúcū vida ngai cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní Espíritu miiⁿ tee yā s'uuúⁿ 'áámá vida chí ngāī. ⁶Ní 'tíícā cuuvi cucáávā Señor Jesucristo yen'e yú chi nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ, Ndyuūs tee yā núúⁿmáⁿ ch'ɛɛtɛ Espíritu N'dai yen'e yā s'uuún. 7 Ní cucáávā Ndyuūs ca'á yā nducuéⁿ'ē chi n'dai yeⁿ'é yā, diíⁿ yā chi s'uuúⁿ nguεε 'iiⁿ'yāⁿ nuuⁿndi yú nanáaⁿ yā ti dideevé yā s'uuúⁿ. Ní maaⁿ ní diiⁿ yā aceptar s'uuúⁿ ní caⁿ'á yā chi tée yā s'uuúⁿ vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chi cuuvi yeⁿ'e yú. Ní cunee ngiiⁿnuⁿ yú vida 'cūū chi cuuvi yeⁿ'e yú.

⁸Nduudú 'cūū chi ngaⁿ'á ní nduudu cuaacu ní 'áámá cūnee. Neⁿ'é chi diitū cunee di ndúúcū nduudu 'cūū ní diitu caaⁿ'maⁿ di va. Ní 'íícú nduudú 'cūū cūnnee 'iin'yān chi i'téénu yā Ndyuūs, ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'á yā diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chí n'daācā. Nduudú 'cūū ní n'daacā ní dichíí'vē 'iiⁿ'yāⁿ. ⁹Nguéé cu'neeⁿveeⁿ di nduudu chi nguéé dichíí'vē chi n'deee n'dáí chi n'gueecúta" a 'ii" yā". Ní nguéé cu'neeⁿveeⁿ ca di nduudu chi canéé nguūⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e di. Ndíí nguéé ndúú cu'neeⁿveeⁿ di yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguún yā yen'ē nduudu yen'e ley. Nduudú 'cūū nguéé de'ē vee ní nguéé dichíí'vē. Naati cu'neeⁿveeⁿ cá di nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs.

¹⁰Nduuti chi 'áámá 'iin'yān diín yā chi véé divisiones nguaan 'iin'yān

487 TITO 3

yen'e yaācū yen'e 'iinyān chi i'téénu yā Cristo, yaa'vi di 'iin'yān miin 'áámá cuuvi o 'uūvī cuuvi. Ní ndúúti chi nguéé n'giindiveén yā yen'ē di tuu'mi ní tun'dáa di 'iin'yān miin yen'e yaācū. 11 Deenu di chi 'iin'yān miin nguéé n'daacā vaanicadíínūun yen'e yā ní dinuunndí yā. Ní nuundi chi diín yā ní caan'man chi condenado yā.

Pablo ca'cueéⁿ yā Tito yeⁿ'ē chi canee chi diíⁿ yā

¹²Taachi dicho'ó hermano Artemas o hermano Tíquico nanááⁿ di, diiⁿ di chi diiⁿnúúⁿ yiiⁿnu di chiī di naachi caneé na yáāⁿ Nicópolis caati neⁿ'é cūneé yáāⁿ miiⁿ tiempo chi 'iichɛ. ¹³Cunnee di Zenas chi abogado ndúúcū Apolos chi caⁿ'á yā na yúúní. Ní ca'a di 'iin'yān s'uun nducuén'ē necesidades yen'é yā cáávā viaje yen'é yā caati nguéé diín yā falta mar 'áámá. 14 Ní yaa'vi di hermanos yen'e yú chi i'téénu yā Jesucristo chí 'cueen yā taacā chi canee chi din'daacá yā nducuén'ē tiempo ní cunneé yā 'iin'yān chi véé necesidades yen'e yā caati 'tíícā dichíí'vē vida yen'e yā.

'Cuiinū carta ndúúcū saludos ndúúcū vaadī n'dai yen'é Ndyuūs

¹⁵Nducyaaca hermanos chi snée yā nduucú: N'dai dii, ngān'a yā. Ní díí ngan'a di: N'dai yā, nducyaaca 'iin'yān chi i'téénu yā Ndyuūs, hermanos chi dinen'e yú 'iin'yān. Nen'é chi Ndyuūs tée yā ndís'tiī nducuén'ē chi n'dai taavi yen'é yā. 'Tíícā cuuvi.

CARTA YE"'E SA"'Ā FILEMÓN

¹'Úú Pablo, saº'ā chi canuúº vácūū cáávā chi diín ntiinnyu yen e Jesucristo, 'Úú ndúúcū hermano Timoteo idingúuⁿ 'nū carta 'cūū yeⁿ'ē dii Filemón chi nééné neⁿ'e 'nū dii compañero yeⁿ'e yú vi'ī chi dáámá idiiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū ví'i. ²Ní idinguúⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e yaācū chi nduuvidaamá yā ná vaacu di ní yeⁿ'ē hermana Apia ní yeⁿ'ē hermano Arquipo chi diiⁿ sa luchar nduucú 'nū na ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ 'nū. ³Neⁿ'é chi Ndyuūs chiida vú ndúúcū Señor Jesucristo tée vā ndís'tiī nducuén'ē dendu'ū chi n'dai taavi yeⁿ'é yā ndúúcū vaadī 'diīiⁿ.

Filemón dinéⁿ'e yā 'iiⁿ'yāⁿ ni i'téénu yā Ndyuūs

⁴Cueⁿ'e daāⁿmaⁿ 'úú ca'á gracias Ndyuūs taachi n'gaacú yeⁿ'e di 'naaⁿ chi ngaⁿ'āngua'á. ⁵Caati hermanos yeⁿ'e yú ngaⁿ'a yā yeⁿ'e di tan'dúúcā chi neⁿ'e di Señor Jesucristo yeⁿ'e yú ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é Jesucristo, ní tan'dúúcā chi i'téénu di Señor Jesucristo. ⁶'Úú ngiicá Ndyuūs caava 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā caati candεɛ di nduudu cuaacu yeⁿ'é Jesucristo nanáaⁿ yā. Ní ngiicá chi cuuvi tuumicadíínuuⁿ yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē chi n'daacā chi

Jesucristo itée yā s'uuúⁿ. ⁷Ní 'úú yeenu taaví ní véé 'viich'ɛɛtínūuⁿ yeⁿ'é caati dinéⁿ'e di nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ca'a di consuelo 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs.

Pablo ngiicá yā 'áámá favor caavā esclavo Onésimo

⁸ Áárá chí cuuví dicho'ó orden yeⁿ'ē di caati 'úú apóstol 'úú chí candɛɛ́ nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, ⁹ naati neⁿ'é di'cuiitú dii cucáávā chi neⁿ'e yú Cristo. 'Úú Pablo 'āā ndiicúú maaⁿ ní canuúⁿ vácūū cucáávā chi diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Cristo. ¹⁰Ní ngiicá 'áámá favor caavā Onésimo chi tan'dúúcā daiyá cucáávā chi i'téénu sa nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs chi 'úú ngaⁿ'á taachi canuúⁿ vácūū.

¹¹Tiempo chi chó'ōo sán'a 'cūū 'áámá esclavo yen'ē di. Ní chéenū sa yen'ē di. Ní nguéé dε'Ē νεε dichíí'νē sa dii naati maan ní dichíí'vē sa dii tan'dúúcā chi dichíí'vē sa 'úú. ¹²'Úú dicho'ó sán'a 'cūū nanáán dii. Dii ní 'cuáan di sán'a 'cūū tan'dúúcā chi maán 'úú. ¹³'Úú nen'é chi cunee sa nduucú caati cuuvi sa dichíí'vē sa 'úú lado yen'ē di nen'e chi canuún vácūū cucáávā chi idiín ntiinyun yen'é Ndyuūs. ¹⁴Naati nguéé dε'Ē νεε

489 FILEMÓN

neⁿ'é chi a fuerza canee chi diiⁿ di nduuti chi nguέέ neⁿ'e di. Naati ne"é chi dii cunee yiīnū di. Ne"é chi diiⁿ di 'áámá favor nduucú, nguéé 'aama cosa chi di'cuiitú dii naati cosa chí maan di nen'e di diin di. 15 Nééné dīvíi sa ven'e di 'áámá tiempo nūuⁿ caati cuuvi cuta'a di saⁿ'á 'cūū chi dichíí'vē sa dii cue"'e daā"ma". 16 Naati maa" ní nguéé cuta'a di san'á 'cūū tan'dúúcā esclavo chi 'áámá cānee sa dichíí'vē sa dii naati tan'dúúcā chi 'aama saⁿ'ā n'daacā ca, nguéé ti 'aama esclavo caati maaⁿ ní Onésimo 'cūū 'áámá hermano yeⁿ'e yú chi neené neⁿ'é 'nū. 'Úú neⁿ'é taavi hermano Onésimo naati dii canee chi dinén'e taavi ca di saⁿ'ā. Nguéé dámaāⁿ chi saⁿ'ā esclavo naati chi hermano yeⁿ'e yú ti saⁿ'ā miiⁿ ntúūⁿ ní yeⁿ'e Señor Jesucristo yen'e yú.

¹⁷Maaⁿ ní nduuti chi dii sta'a di 'úú chi compañero yeⁿ'e di tuu'mi ní 'cuaaⁿ di Onésimo tan'dúúcā chi 'úú nūuⁿ. ¹⁸Ní nduuti chi νεε chi nguεε n'daacā idiiⁿ sa ndúúcu di o nduuti chi can'díícu sa yeⁿ'e di tuu'mi ní cu'neeⁿ dí cuenta yeⁿ'ē 'úú. ¹⁹'Úú maáⁿ idinguúⁿ carta yeⁿ'e di ndúúcū ta'á ní ndúúcū letra yeⁿ'é. 'Úú nadii'vɛ́ yeⁿ'ē di. Nguɛ́ɛ́ canee chi 'cuuví dii ti maaⁿ vida yeⁿ'ē di can'diīcu di yeⁿ'é

cáávā chi ca"'á nduudu cuaacu ye"'ē di. ²⁰Maa" ní dii Filemón, di'cuíítu ca dii chi dii" di favor 'cūū nduucú chi 'cuaa" di Onésimo caati s'uuú" hermanos ye"'e yú vi'ī cucáávā chi i'téénu yú Señor Jesucristo. Tée di 'viich'ɛɛtínūu" na staava ye"'é tan'dúúcā hermano ye"'e yú vi'ī chi ye"'e Cristo.

²¹Maaⁿ ní idinguúⁿ yeⁿ'ē di ti seguro cāneé chi n'giindiveeⁿ di nduudu yeⁿ'é. 'Úú ní deenú chi idiiⁿ di ní n'daacā ca idiiⁿ di nguéé ti chi ngiicá dii. ²²Ní taachi 'úú ndaá cu'neeⁿ yaaⁿ di 'aama cuarto yeⁿ'é. Cunee ngiinú chi Ndyuūs caⁿ'á yā diíⁿ yā chiiⁿ chi ngaⁿ'angua'á nī cáávā 'úú ní Ndyuūs neⁿ'e yā chi chií ní n'diichí ndís'tiī.

'Cuiīnū carta ndúúcū saludos ndúúcū vaadī n'dai yen'e Jesucristo

²³Saⁿ'ā Epafras chi yeⁿ'e
Jesucristo ní compañero yeⁿ'é ní
canee sa vácūū nduucú: N'dai di,
ngaⁿ'a sa. ²⁴'Tiicá ntúūⁿ hermanos
Marcos ndúúcū Aristarco ndúúcū
Demas ndúúcū Lucas, hermanos
chi diíⁿ yā dáámá ntiiⁿnyuⁿ nduucú:
N'dai di, ngaⁿ'á yā.

²⁵Neⁿ'é chi Señor Jesucristo yeⁿ'e yú tée yā vaadī n'dai yeⁿ'é yā nducyaaca ndís'tiī. 'Tíícā cuuvi.

CARTA YEⁿ'E 'IIⁿ'YĀⁿ HEBREOS

Ndyuūs dichó'o yā daiyá yā chi caa"má" yā lado ye"'é yā

Tiempo chi 'āā chó'ōo, Ndyuūs caⁿ'a yā n'deee cūūví tiempo ndúúcū neené n'deee náán taachi profetas chi candεέ yā nduudu yeⁿ'e Ndyuūs ngaⁿ'á yā lado yeⁿ'é yā. ²Ní maaⁿ ní tiempo 'cūū Ndyuūs dichó'o yā daiyá yā Jesucristo chi ngaⁿ'á yā ndúúcū s'uuúⁿ. Ní Ndyuūs ndúúcū daiyá yā din'dái yā tanducuéⁿ'ē chi vέέ ní Ndyuūs ca'á yā tanducuéⁿ'ē chi yeⁿ'ē daiyá yā. ³Ní daiyá Dendyuūs miiⁿ ní ngíí n'gai yā yeⁿ'ē chidεενέ n'dai yen'é Ndyuūs. Ní tan'dúúcā Ndyuūs miiⁿ 'āā 'tiicá nūuⁿ daiyá yā. Daiyá yā ní ndúúcū nduudu chi ngaⁿ'a yā, diíⁿ yā chi tanducué" e dendu'ū snéé na lugar yeⁿ'ē. Ní cuayiivi chi daiyá yā diíⁿ yā chi nadach'εεcú yā yen'e 'iin'yān yen'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā tuu'mi ní ch'iindí yā ná va'ai cheeti nguuvi na lado tá cuaacú chiidá yā chi lado yeⁿ'e honor. Ndyuūs miiⁿ ní poder chi ch'εετε ca ye¹'ē tanducué¹'ē poder.

Daiya Ndyuūs ní ch'eete ca nguéé ti ángeles

⁴Ní daiya Dendyuūs ní neené ch'ɛɛtɛ ca nguéé ti ángeles. Ní chi duuchí yā ndúúcū chi véé yeⁿ'é yā ní neené ch'ɛɛtɛ ca nguéé ti ángeles. ⁵Caati mar 'áámá vmnéⁿ'ēe nguéé caⁿ'a Ndyuūs ndúúcū mar 'áámá ángel tan'dúúcā chi ngaⁿ'a yā ndúúcū daiyá yā Jesucristo:

Díí ní daiyá; maaⁿ ca'á vida yeⁿ'é nī.

Ní nguéé caⁿ'a yā ndúúcū mar 'áámá ángel 'tíícā:

'Úú ní chiida di 'úú; niicu díí ní daiyá dii. ⁶Ní taachi Ndyuūs dichó'o yā 'áámá n'dyaⁿ'ā daiyá yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ngaⁿ'a yā 'tíícā:

Nducyaaca ángeles yeⁿ'é Ndyuūs canéé chi dich'ɛɛté yā daiya Ndyuūs. ⁷Ní Ndyuūs ngaⁿ'a yā yeⁿ'e ángeles yeⁿ'e yā 'tíícā:

'Úú diíⁿ chi ángeles yeⁿ'é ní tan'dúúcā espíritu s'eeⁿ, 'tiicá yā. Ní diíⁿ chi ángeles dichíí'vɛ yā 'úú. Ní tan'dúúcā 'áámá nguuchi yaⁿ'ā 'tíícā ángeles yeⁿ'é. ⁸Naati Ndyuūs ngaⁿ'á yā yeⁿ'e daiya yā Jesucristo 'tíícā:

Dii Ndyuūs, trono yeⁿ'e di ni 'áámá cūnee. Ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ di yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē ndúúcū yaadī cuaacu.

⁹ Dii ní neⁿ'e di cosas chi cuaacu, ní nguéé neⁿ'e di chee chi nguéé 491 HEBREOS 1, 2

cuaacu. Cucáávā chuū Ndyuūs yeⁿ'e di chi chiida di ní tee yā dii vaadī yeenu taavi nguéé ti ca'a yā 'iin'yāⁿ chi yeⁿ'é nī. ¹⁰'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs ngaⁿ'a yā yeⁿ'ē daiyá yā Jesucristo:

Díí, Señor, ndii cuááⁿ vmnaaⁿ s'núuⁿ di cimiento yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, ní din'dái di nanguuvi ndúúcū ta'a di.

¹¹ Iⁿ'yeēⁿdi ndúúcū nánguuvi ní dí'cuiinu naati díí 'áámá cūnee di. Ní tanducuéⁿ'ē chuū cuuvi ndiicúū tan'dúúcā catecai yú, 'tíícā ndiicúū.

Ní diín nī n'cannduu nī nducuén'ē tan'dúúcā 'iin'yān diín yā chí n'cannduu yā catecaí yā. Ní n'daan di nducuén'ē tan'dúúcā 'iin'yān n'daan yā catecaí yā. Naati dii Jesucristo daiyá Ndyuūs 'āā daamá nūun canee di nduuyu nduuyu. Ní 'áámá cūnee di cuen'e daānman. 13 Ndyuūs nguéé can'á yā mar 'áámá ángel mar 'áámá vmnén'ēe tan'd'úúcā chi ngii yā daiyá yā Jesucristo 'tíícā:

'Cuūndī di lado ta cuaācú ndíí
'úú diíⁿ chi nducyaacá yā chi
taáⁿ yā yeⁿ'ē di canée yā maaⁿ
ca'a di tan'dúúcā 'áámá banco
'líí 'tííca yā chí chɛɛ́ dí yeⁿ'é yā.

14 Nducyáácá ángeles ní espíritu
s'eeⁿ chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é
Ndyuūs. Ní Ndyuūs dichó'o
yā ángeles chí innee yā 'iin'yāⁿ
na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi Ndyuūs
nadinguáⁿ'ai yā.

Canéé chí diiⁿ yú cuidado yeⁿ'e chi Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ

2 Ní cucáávā chi Cristo nadanguá"ai yā s'uuú canéé

chí candεε yú cuidado yeⁿ'é nduudu cuaacu chí n'giindiveen yú ti nguéé i'neeⁿ yú cucáávā nduudu chí n̄'daaⁿ ní maaⁿ ní nguéé caⁿ'a yú táámá yúúní. ²Nduudu cuaacu chi 'āā ngan'a ángeles ní nduudu chi ch'in'i nanáán 'iin'yān chi cuaacu níínnyún chí nduudu cuaacu. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'giindiveén yā nduudu cuaacu miiⁿ ní véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā 'āā cūneé yā na castigo caati 'tíícā cuuvi. ³Ní maaⁿ ní ¿táácā cuuví nangua" āī s'uuú" ye" e castigo nduuti chi nguéé diiⁿ yú cuidado yeⁿ'ē chi nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ? Vmnáán vmnaan Señor Jesucristo ngaⁿ'á yā chi nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ. Cuayiivi miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'iindiveéⁿ yā nduudu miiⁿ diíⁿ yā ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ ndúúcū pruebas chi nduudu miiⁿ ní nduudu cuaacu. ⁴'Tiicá ntúūⁿ tiempo maaⁿ Ndyuūs ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ chi cuaacu chi nduudu miiⁿ ní cuaacu caati diíⁿ yā señas ndúúcū vaadī n'giinu chi ch'eete. Ní ch'in'í yā poder yen'é yā ní diíⁿ yā milagros. Ní ca'a yā n'deee n'dáí ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Espíritu N'dai yeⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e yā caati 'tíícā neⁿ'é yā diiⁿ yā.

Jesucristo ch'iindiyáaⁿ yā tan'dúúcā 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e íⁿ'yeeⁿdī

⁵Ndyuūs nguết cuuvi s'neéⁿ yā chi ángeles miiⁿ ngaⁿ'á yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e íⁿ'yeeⁿdī chi cuayiivi caⁿ'á yā din'dái yā. Ní yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdi miiⁿ chííⁿ chi ngaⁿ'a yú. ⁶Nguết diíⁿ yā 'tíícā. Ná libro yeⁿ'e Ndyuūs chi canéé nguūⁿ ní 'áámá yā ngaⁿ'a yā 'tíícā:

N'dii, Ndyuūs, ¿dé'ē chi san'ā s'een chi snéē na in'yeendí 'cūū HEBREOS 2 492

chi nan'gaacu nī yen'ē sa?
¿Dɛ́'Ē chi san'ā s'een chi snéē
na in'yeendí 'cūū chi diín nī
cuidado yen'e san'ā s'een?

Ta 'líín tiempo nūun n'dii,
Ndyuūs, s'néen nī san'ā Daiyá
nī chi nguɛ́ɛ ch'ɛɛtɛ cá yā
tan'dúúca ángeles. Ní teé
nī san'ā daiyá nī chi ch'ɛɛtɛ́
yā ndúúcū honra yen'e yā
tan'dúúcā chi san'ā rey 'tííca
yā. Ní chi'néen nī san'a miin

tanducuéⁿ'ē chi nadin'dái nī.

⁸ Ní s'néeⁿ nī tanducuéⁿ'ē dendu'ū maaⁿ ta'á yā.

chi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e

Ní 'tííca rā va ti Ndyuūs s'née" yā tanducué" dendu'ū chi sa" a mii" caa" má" yā ntii"nyu" ye" e. Maa" ní nguéé inaa" yú chi sa" a mii" nga" a ntii"nyú" yā ye" e tanducué" e.

Naati maa" ní snaa" yú chi Ndyuūs dií" yā chi Jesucristo nguéé ch'eɛté yā tan'dúúcā ángeles dúú'ví tiempo nūu". Ní Ndyuūs neene ya'ai 'iinú yā 'iin'yā" ye" e i"'yee" dí 'cūū chi ne" é yā chi Jesucristo ch'īi yā lugar ye" e nducyaaca yú. Maa" ní véé dɛɛvé ye" e Jesucristo ní véé honra ye" é yā cucáávā chí ch'īi yā na cruz.

10 Ní Ndyuūs din'dái yā tanducuén'ē dendu'ū ní diín yā cuidado yen'ē. Ní n'daacā diin Ndyuūs taachi diin chi Jesucristo miin ní san'ā perfecto yā chí chichéé yā yen'e nducuén'ē chi n'geenu yā ngii. Ní Ndyuūs n'diichí yā chi n'daācā idiín yā. 'Tíícā diin Ndyuūs caati cuuvi yen'é yā n'deee n'dáí daiyá yā. Ní cuuvi ca'a yā 'iin'yān s'een parte chi cuuvi yen'é yā ndúúcū vaadī deeve n'dai yen'é yā. Jesucristo ní san'ā chi nadanguán'ai

yā 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū. ¹¹Ní Jesucristo ní dideɛvé yā 'iin'yān yen'e nuunndi yen'e yā ní 'iin'yān chí ndúúví dɛɛvé yā ní tan'dúúcā Jesucristo miin. Véé 'áámá nūun chiida nducyaaca 'iin'yā. Cáávā chuū Jesucristo nguéé 'cuinaán yā chi caan'mán yā chi 'iin'yān s'een ní ví'i yā. ¹²Ní 'tícā Jesucristo ngan'á yā ngii yā 'iin'yān s'een ní canéé nguūn:

N'diī Ndyuūs, 'úú caan'mán yen'é n'diī nanáán hermanos yen'é ní caātá himnos chi cantos chi ngan'ā chi ch'ɛɛtɛ nī nanáán 'iin'yān yen'é nī taachi nduuvidaamá yā. ¹³ Taama vmnén'ēe Jesucristo can'a yā 'tiicā:

'Úú ní canéé confianza yeⁿ'é ndúúcū Ndyuūs.

Ní táámá can'a yā:

'Muuⁿ caneé ndúúcū daiyá chi Ndyuūs tee yā 'úú.

14'Tíícā, 'iin'yān yen'e 'áámá familia ní 'áámá yuūtē yen'é yā ní 'áámá yuūuⁿ ntúūⁿ va. Ní 'tiicá ntúūⁿ Jesucristo miiⁿ ch'iindiyáaⁿ yā ndúúcū cuerpo ndúúcū yuūúⁿ tan'dúúcā s'uuúⁿ. Ní 'tiicá ntúūⁿ Jesucristo ch'īi yā caati cuuvi di'cuiinú yā yáánn'guiinūun caavā chi diiⁿ sa chi nducyaaca yú ní n'gii yú. 15 'Tiicá ntúūⁿ Jesucristo diíⁿ yā chi nguéé 'va'a yú yeⁿ'e tiempo chí 'cuūvi yú. 16 Cuaacu chi Jesucristo nguéé ndaá yā nanááⁿ ángeles chi chinnee yā ángeles naati nanáán 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e Abraham cáávā chi nadanguá" ai yā 'ii" yā". ¹⁷Cáávā chuū Jesucristo canéé chi ch'iindiyáan yā tan'dúúcā nducyaaca hermanos yeⁿ'é yā ní 'íícú maáⁿ yā cuuvi cūneé yā chiiduú ch'eete ca

493 HEBREOS 2, 3

chi 'áámá cānee yen'e ntiinyun yen'e Ndyuūs. Ní ya'ai 'iinú yā 'iin'yān. Ní 'íícú cuuví nadach'eēcú yā nuundi yen'e 'iin'yān ti nadíí've yā nducuén'ē nuundi yen'e 'iin'yān. 18 Ní Jesucristo maán yā ch'eenú yā chiī ní chichee yā taachi ndaá yáán'guiinūun chí n'diichineen sa 'yā. Ní cáávā chuū maan ní Jesucristo cuuvi cūnnee yā 'iin'yān s'een taachi n'geenú yā ngii ní nadanguán'ai yā 'iin'yān s'een yen'e yáán'guiinūun taachi ndaa sa n'diichineen sa 'iin'yān s'een.

Jesucristo ní ch'eete taavi cá yā nguéé ti Moisés

Ndís'tiī, hermanos yeⁿ'ē yú **Ο** chi Cristo didεενέ yā ní ndís'tiī ntúūⁿ Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yen'é yā. Maan ní nadicádíínuuⁿ n'dai nī yeⁿ'e Jesucristo chi apóstol chi dichó'o Ndyuūs ti Jesucristo miiⁿ ní chiiduú ch'eete cá yen'é 'iin'yān chi i'téénu yā Jesucristo tan'dúúcā s'uuúⁿ. ²Jesucristo miiⁿ 'áámá caneé yā ndúúcū Ndyuūs ní diín yā tanducué" e dendu'ū. Ní dií" yā tanducué" e dendu'ū chi Ndyuūs dineⁿ'é yā. Ní tan'dúúcā Moisés din'daacá yā ntiinnyu chi Ndyuūs ca'a yā, 'tiicá ntúūⁿ Jesucristo din'daacá yā tanducuén'ē ntiinnyun ye"'ē va'ai ye"'é Ndyuūs chi Ndyuūs ca'a yā. ³Ní 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi din'dái yā 'aama va'āī ní ch'eete cá yā nguéé ti va'āī miiⁿ. 'Tíícā Jesucristo ní ch'eete taavi cá yā nguéé ti Moisés. ⁴Deenu yú chi véé 'iin'yān chi din'dái yā ca'áámá cā'aama va'āī naati Ndyuūs din'dái yā nducuéⁿ'ē dendu'ū chi νέέ. ⁵Moisés miiⁿ dichíí've yā Ndyuūs

ní n'dááca taavi idiiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē vaacu Ndyuūs. Ní Moisés diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chi ngaⁿ'a yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi caaⁿ'máⁿ yā cuayiivi. ⁶ Naati Cristo chi daiyá Dendyuūs ni 'áámá diiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ti 'iiⁿ'yāⁿ ndii tiíⁿ yā yeⁿ'e vaacu Dendyuūs. Ní s'uuúⁿ tan'dúúcā vaacu Ndyuūs 'tíícā s'uuúⁿ nduuti chi canéé diitu yú ndúúcū chi i'teenu yú. Ní yeenu yú ndúúcū chi cuuvi yeⁿ'e yú ndíí tiempo chi 'cuūvi yú.

Véé tiempo chi ntaavi'tuunúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs

⁷Ní chuū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngaⁿ'a yā 'túúcā naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Maaⁿnguuvi miiⁿ nduuti chi ndís'tiī 'caandiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'é Ndyuūs:

Nguéé dicheechí nī staava yen'é nī chí ditaán nī tan'dúúcā chi diín 'iin'yān tiempo chi 'āā chó'ōo taachi 'iin'yān s'een diín yā n'diichineén yā Ndyuūs ndúúcū nuunndi chi diín yā na yán'āa cuunmán naachi nguéé ch'eetinéé 'iin'yān. 9Ní Ndyuūs ngan'á yā ngīi yā 'iin'yān:

Tiempo chi chó'ōo na yán'āa cuunmán naachi nguéé ch'εεtinéé 'iin'yān, 'iin'yān s'een yen'ē ndaata yen'é nī n'diichinéén ntúun yā 'úú 'áárá chí n'diichí yā nducuén'ē chi 'úú diín ndúúcu yā 'naan chí 'uūvī ngεεcu nduuyū.

Ní cáávā chuū 'úú, Ndyuūs, ditaán ndúúcū 'iin'yān s'een. Ní 'túúcā ngan'á ngīi 'iin'yān s'een: Ndis'tiī, nducuén'ē tiempo HEBREOS 3, 4 494

nguéé n'daacā nadacadíínuuⁿ nī na staava yeⁿ'é nī. Ní nguéé n'diichí nī yúúní yeⁿ'é.

11 Ní cáávā chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'úú ní nguéé canee yiinú yeⁿ'e yā ní caⁿ'a 'túúcā: Cuáácú chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé cuuví ndaa yā naachi canéé chí ntaavi'tuunúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é nī.

¹²Maaⁿ ní ndís'tiī, hermanos yeⁿ'é, cundέε nī cuidado chi nguέέ 'áámá ndís'tiī chi nguéé n'daacā staava yeⁿ'é nī chi nguéé i'téénu nī ní nguéé divíi nī ye"'é Ndyuūs chi canduuchi. 13 Ní ndís'tiī ní yaa'ví nī ví'i nī 'áámá nī taama nī nguuvi nguuvi taachi maaⁿnguuvi ní 'íícú mar 'áámá ndís'tiī nguéé dicheechí nī staava ye"é nī cáávā nuu"ndi chi nginnche'ēī ndís'tiī. ¹⁴Ní véé 'áámá cuaaⁿ yeⁿ'ē yú ndúúcū Cristo nduuti chi s'uuúⁿ ní 'áámá canee yú ndúúcū chi i'téénu yú vmnáán vmnaaⁿ yeⁿ'e Cristo ndíí tiempo chi 'cuūvi yú.

15 Tíícā canéé nguuⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs:

Nguết dicheechí nī staava yen'é nī chi ditaán nī tan'dúúcā chi diin 'iin'yān na yán'āa cuūnmán naachi nguết ch'eetinéé 'iin'yān tiempo chi chó'ōo taachi n'diichineen yā 'úú chi Ndyuūs. 16 ¿Du'ú 'iin'yān chi ch'iindiveén yā nduudu yen'é Ndyuūs ní cuayiivi nduuvitaán yā? 'Túúcā diin nducyaaca 'iin'yān chi cuen'é yā ndúúcū Moisés yen'e yán'āa Egipto. Nducyaacá yā nduuvitaán yā. 17 ¿Du'ú 'iin'yān chi Ndyuūs nguết yiinú yā nduucú yā

'uūvī ngeecu nduuyu? 'Túúcā nguεε yiinú yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi dinuuⁿndí yā ní ch'īi yā na yán'āa cuūnmán naachi nguéé ch'eetinéé 'iin'yān. 18 ¿Du'ú 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs ngaⁿ'á yā caavā maaⁿ chi duuchí yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguέέ cuuví cundaa yā lugar naachi ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yā? 'Túúcā ngan'á yā yen'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e yā. ¹⁹Maaⁿ ní deenu yú ti 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé cuuvi cundaa yā lugar yeⁿ'e Ndyuūs ti nguéé i'téénu yā Ndyuūs.

Maaⁿ ní Ndyuūs tee yā promesa s'uuúⁿ chi cuuvi cundaa yú lugar ye"'é yā ní cuuvi ntaavi'tuunúūⁿ yú ndúúcu Ndyuūs. Canéé chí candee yú cuidado caati 'aatīī 'aama chéé ndis'tiī nguéé cuchεέ nī tanducuéⁿ'ē dendu'ū ní nguéé cuuvi cundaa nī lugar miiⁿ. ²Caati 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é Jesucristo ndεέ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Jesucristo nanáán s'uuún, 'tiicá ntúūn nanáán 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi ch'īi yā na yáⁿ'āa cuuⁿmáⁿ naachi nguéé ch'eetinéé 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguéé dichíí'vē nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs nguaan 'iin'yān s'eeⁿ ti taachi ch'iindiveéⁿ yā nduudu miiⁿ nguéé s'téénu yā yeⁿ'ē. ³Naati s'uuúⁿ chi i'teenu yú nduudu miiⁿ, s'uuúⁿ ní cuuvi ndaa yú naachi caⁿ'a Ndyuūs chi ntaavi'tuunúūⁿ yú ndúúcu yā. 'Tíícā ngaⁿ'a Ndyuūs na libro yeⁿ'é yā naachi canéé nguūⁿ:

Cáávā chi diíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'úú nguéé yiinú yeⁿ'e yā. Ní cuaacú ngaⁿ'á nduudu ndúúcū maāáⁿ chi duuchí. 495 HEBREOS 4

Nguéé cuuvi ndaa yā nduucú na lugar yeⁿ'é naachi ntaavi'tuunuúⁿ.

Ní Ndyuūs di'cuiinú yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā taachi din'dái yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ⁴Ní 'áámá cuaaⁿ yeⁿ'ē libro yeⁿ'é Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ ní ngaⁿ'a yeⁿ'ē ndíí chí ndɛɛchɛ̄ nguuvi chi ntaavi'tuunúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ:

Ndyuūs ní ndíí chí ndɛēchē nguuvi ntaavi'tuunúuⁿ yā yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā. ⁵Ní canee táámá vmneⁿ'ēe na libro yeⁿ'e Ndyuūs 'tíícā:

'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé cuuvi cūndaa yā ní ntaavi'tuunúuⁿ vā nduucú. 6 Maan ní véé n'duuvi 'iiⁿ'vāⁿ chi canéé chi cundaa yā na lugar naachi ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. Naati 'iiⁿ'yāⁿ chi vmnááⁿ vmnaaⁿ n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu miiⁿ nguéé sndaa yā ti nguéé s'téénu yā Ndyuūs. ⁷Taama vmnéⁿ'ēe Ndyuūs s'neéⁿ yā 'áámá nguuvi ní ngaⁿ'a yā chi nguuvi ní maaⁿnguuvi. Ní Ndyuūs nga"'a yā ye"'ē nduudu mii" cuayiivi taachí 'āā chó'ōo chuū. 'Āā 'naaⁿ tiempo nguuvi chi David nga" a sa ye" e. Ní 'tíícā canéé nguūⁿ na libro ye"'é Ndyuūs ye"'ē nguuvi miin:

Maaⁿnguuvi nduuti chi ndís'tiī 'caandiveéⁿ nī nduudu chi Ndyuūs ngaⁿ'á yā: Nguέέ dichεεchí nī staava yeⁿ'é nī.

⁸Ní nduuti chi saⁿ'ā Josué chi saⁿ'ā ndíí tiīiⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel s'eeⁿ cuuvi sa

ca'a sa 'iin'yān Israel s'een chí ntaavi'tuunúuⁿ yā tuu'mi ní Ndyuūs nguéé canee chi caa"má" yā taama vmné" ee yeⁿ'ē táámá nguuvi. ⁹Maaⁿ ní cáávā chuū véé chi ntaavi'tuunúuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ye"'é Ndyuūs. 10 Ní 'ii"'yā" chi sndaá yā naachi Ndyuūs ntaavi'tuunúuⁿ yā 'āā ntéé idiíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ tan'dúúcā chi Ndyuūs 'āā ntéé idiín yā ntiiⁿnyuⁿ. ¹¹Maaⁿ ní canéé chí di'cuíítu yú chi cuuvi cūndaā yú lugar naachi ntaavi'tuunúūⁿ yú ní 'aatīī tanáⁿ'ā yú diiⁿ yú chi nguéé i'téénu yú tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé chi'téénu yā.

¹²Ní nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní canduuchi ní neené ditiīnú. Ní vεε ca 'caāiⁿ yeⁿ'ē nguέέ ti 'áámá machete chi 'caāiⁿ nduu 'uuvī lados. 'Tíícā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ndaā na coo ye"e cuerpo ye"e yú naachi canee alma yen'e yú ndúúcū espíritu yeⁿ'e yú ndíí túútē yeⁿ'e yú. Ní déénu chεε chi tumicadíínuuⁿ yú ndúúcū chεε chi neⁿ'e yú diiⁿ yú chi ngiīcā ye"e staava ye"e yú. 13 Nguéé de'ē vee chi véé chi cuuvi cunúún n'de'ei yeⁿ'é Ndyuūs. Ndyuūs din'dái yā tanducuéⁿ'ē dendu'ū chi νέέ ní inaán yā nducuéne tandúúcā chi canee nanáaⁿ yā. Ní canéé chí ca'a yú cuenta yeⁿ'e vida yeⁿ'e yú taachi ndaa yú nanáan yā.

Jesús ni chiiduú ch'εετε taavi ca yeⁿ'e yú

¹⁴ Jesús chi daiyá Dendyuūs ní chiiduú ch'ɛɛtɛ taavi ca yen'e yú. Ní cunan'a yā va'ai chɛɛti nguuvi ní HEBREOS 4, 5 496

ndaá yā nanáán Ndyuūs. Ní cáávā chuū canee chi 'áámá canee yú ndúúcū chi i'teenu yú Ndyuūs. 15 Ní chiiduú ch'eete taavi ca yen'e yú ya'ai 'iinú yā s'uuúⁿ taachi n'geenu yú ngii caati Jesús miiⁿ ní ch'eenú yā chii tanducué" e tan'dúúcā s'uuú" naati nguéé dinuunndí yā mar 'áámá vmné" ee. 16 Ní cáávā chuū cuuvi ndaa yú nanáán trono yen'é Ndyuūs yeⁿ'e yú ndúúcū confianza ti dineⁿ'é yā s'uuúⁿ. Ní 'íícú Ndyuūs cuuvi ya'ai 'iinú yā yeⁿ'e s'uuúⁿ ní cunnee yā s'uuúⁿ taachi, vέέ necesidades ye"'e yú. Ní itée yā s'uuú" dendu"'ū chi n'daacā n'dai yen'é yā.

Tiempo chi chó'ōo 'iiⁿ'yāⁿ chi J snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndεενέ vā ca'áámá cā'aama chiiduú ch'eete chi canéé chi diín yā ntiinnyun yen'é Ndyuūs cucáávā 'iin'yān s'een. Ní ca'á yā ofrendas ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti chi candεε 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ti ofrenda caavā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ²Ní chiiduú ch'eete ca ní dinuundí yā tan'dúúcā nducyáácá 'iin'yān. Ní cáávā chuū vέέ paciencia yeⁿ'é yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi tonto ní ndúúcū 'iin'yān chi dinuuⁿndí yā. ³Ní chiiduú ch'eete ca cáávā chi dinuuⁿndi yā canéé chí 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti chi ofrenda yeⁿ'e maán yā cáávā nuundi yene maán yā tan'dúúcā chi diín tanán'ā 'iin'yān cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é yā.

⁴Ní mar 'áámá saⁿ'ā cuuví diiⁿ sa nombrar maaⁿ sa lado yeⁿ'ē chiiduú ch'ɛɛtɛ ca cáávā chi maāⁿ sa neⁿ'e sa ti Ndyuūs yaa'ví yā saⁿ'ā chi cuuvi chiiduú ch'ɛɛtɛ ca chi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yā tan'dúúcā chi yaa'ví yā saⁿ'ā Aarón chi cuuvi chiiduú ch'ɛɛtɛ ca tiempo chi 'āā chó'ōo. ⁵'Tiicá ntúūⁿ chó'ōo yeⁿ'e

Cristo. Cristo miiⁿ nguéé diíⁿ yā nombrar maáⁿ yā chi cuuvi chiiduú ch'eete ca. Ndyuūs yaa'ví yā Cristo chi cuuvi chiiduú ch'eete ca. Ní 'tíícā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs:

Dii ní daiyá, 'úú ní chiida di ní cuaacu chí dii ní daiyá. ⁶Ngaⁿ'a ntúūⁿ táámá ni canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíícā:

Díí ní daiyá ní cué" é daā" ma" canee di chiiduú ch'eete ca. Tan'dúúcā chi tiempo chi 'āā chó'ōo chiiduú ch'eete ca chi nguuvi Melquisedec 'tiicá nī ti yeⁿ'ē ndaata yeⁿ'é yā. ⁷Ní taachi Jesús canee yā in'yeendí 'cūū caⁿ'angua'á yā nanááⁿ Ndyuūs chiidá yā ní ngan'a yā: N'dií Ndyuūs diín nī chiin chi ne"'é nī. Ní 'caī diitú yā ne"'e chi cheēcú yā: N'diī, Ndyuūs, cuuvi nadanguán'ai nī 'úú chi nguéé 'cuūví nduuti chi neⁿ'é nī diíⁿ nī 'tíícā. Ní Ndyuūs ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e Jesús taachi ngaⁿ'angua'á yā ti dich'eeté yā Ndyuūs. Ní Ndyuūs ca'á yā fuerzas Jesús. ⁸Ní 'áárá chí Jesús miiⁿ ní daiyá Dendyuūs ch'eeⁿ yā cáávā dendú'ū chi canéé chí ch'eenú yā chiī ní ch'iindiveéⁿ yā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē. ⁹Ní taachi Ndyuūs n'diichineéⁿ yā Jesús, Jesús miiⁿ ní diíⁿ yā nducué" e chi ne" e Ndyuūs. Ní 'íícú Jesús miiⁿ cuuví yā nadanguá" ai yā nducyaaca s'uuúⁿ chi n'giindiveeⁿ yú ye"'e yā. 10 Ní Ndyuūs dií" yā chi Jesús cuuvi chiiduú

497 HEBREOS 5, 6

ch'ɛɛtɛ ca tan'dúúcā tiempo chi chó'ōo chiiduú ch'ɛɛtɛ ca chi nguuvi Melquisedec, 'tiicá yā.

Véé peligro yeⁿ'e yú chi ngaⁿ'a yú chi 'āā ntéé i'teenu yú Jesucristo

11 Maaⁿ ní véé cá chi neⁿ'é 'nū caaⁿ'máⁿ 'nū yeⁿ'e Melquisedec chi chiiduú ch'eete ca naati ngii n'dáí caaⁿ'máⁿ 'nū yeⁿ'ē ti ndís'tiī ní nguéé ituumicadiinuuⁿ nī. 12 Āā chó'ōo tiempo chi ndís'tiī 'āā s'téénu nī ní maaⁿ ní ndís'tiī canéé chí ca'cueéⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ naati ndíí maaⁿ 'āā neⁿ'é nī taama vmné" ee chi 'áámá 'ii" yā ca'cueéⁿ yā ndís'tiī dendu'ū chi vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ní ndís'tiī ní 'āā débil nī. Ní tan'dúúcā dacuá'āa chi neⁿ'e leche ní nguéé neⁿ'e comida chi ditiīnú, 'tiicá nī. ¹³Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi dámaāⁿ ngi'i leche ní tan'dúúcā dacuá'āa 'tiicá yā. Ní nguéé deenú yā de'ē chi n'daacā o de'ē chi nguéé n'daacā. 14 Ní comida chí ditiīnu ní che'é 'iiⁿ'yāⁿ n'gɛɛ̄té chi 'aā deenú yā in'nuú yā chéé chí n'daacā o chéé chi nguéé n'daacā caati 'tíícā costumbre yen'é yā chi diín yā.

Maaⁿ ní i'téénu ca yú ní 'caandiveeⁿ ca yú cosas chi cheechi chi 'iiⁿ'yāⁿ ca'cueéⁿ yā s'uuúⁿ. Ní nguéé neⁿ'e yú 'caandiveeⁿ yú taama vmnéⁿ'ēe tan'dúúcā chi ngi'cueéⁿ yā s'uuúⁿ ndii vmnááⁿ vmnaaⁿ taachi cáámá i'teenu yú nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo. Ní nguéé ngaⁿ'a yú táámá vmnéⁿ'ēe chi s'neeⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yú chi nguéé n'daacā chí diiⁿ chi 'cuūvi yú ti maaⁿ ní i'teenu yú Jesucristo.

Ní nguéé ca'cueeⁿ ca yú yeⁿ'ē chi

ngɛɛdínuūⁿní, ní nguɛ́ɛ́ yeⁿ'ē chi s'nuuⁿ yú ta'a yú nanááⁿ tiíⁿ 'iin'yāⁿ, ní nguɛ́ɛ́ yeⁿ'ē chi nnduuchí 'iin'yāⁿ chi yeⁿ'e Cristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā, ní nguɛ́ɛ́ yeⁿ'ē nguuvi chi Cristo diíⁿ yā juzgar nducyaaca 'iin'yāⁿ.

³Ca'cueeⁿ ca yú más cā yeⁿ'e chi i'téénu yú yeⁿ'e Cristo. Ní chuū ní diiⁿ yú nduuti chi Ndyuūs neⁿ'e yā.

⁴Ní ¿dɛ'ē yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā sta'á yā dεενε chi Cristo, ní sta'á yā cosas chi n'dai taavi chi Cristo ca'a yā, ní 'āā sta'á yā Espíritu N'dai yeⁿ'e Cristo, ⁵ní deēnú yā nduudu cuaacu chí n'dai chí yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū poder chi yeⁿ'e táámá iⁿ'yeeⁿdi chi cuchiī? ⁶Ní nduuti chi 'iin'yān s'een ndaacadaamí yā yeⁿ'e Cristo ní dinuuⁿndí yā, nguéé cuuvi diín yā ndaa yā nanáán Cristo chi nadach'eecú yā nuundi yen'é yā, tí 'iin'yān s'een diín yā tan'dúúcā chi s'nééⁿnga'á yā daiyá Ndyuūs miiⁿ taama vmnéⁿ'ēe. Ní diíⁿ yā chi Cristo miiⁿ 'cuináaⁿ yā nguaaⁿ 'yááⁿ n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ. ⁷Ndyuūs diíⁿ yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā chi diíⁿ yā ndúúcū yáⁿ'āa taachi n'deee cuuví ngeeⁿ cuūvi vmnááⁿ yáⁿ'āa ni yáⁿ'āa sta'ā nuūⁿnīⁿ miiⁿ 'áámá 'áámá vmnéⁿ'ēe chi ngeeⁿ cúúvī. Ndyuūs ca'á yā yán'āa miin cosecha chi n'dai 'iin'yān chí ngiīnú yā ndaataá. ⁸Naati nduuti chi yáⁿ'āa miiⁿ ní ngii yááⁿ yeⁿ'ē ndúúcū yaata chi nguéé dichíí'vē tuu'mi ní nguéé dichíí'vē. Ní Ndyuūs nguéé ca'á yā cosecha n'dai yeⁿ'ē níícú cuayiivi 'iiⁿ'yāⁿ ní 'neeⁿ yáⁿ'a yā yáⁿ'āa miiⁿ.

Véé chi cuuvi yeⁿ'e yú chi nnee s'uuúⁿ chi 'áámá cunee yú

⁹Maaⁿ ní 'áárá chi ngaⁿ'á 'nū 'tíícā yeⁿ'e ndís'tiī, hermanos, deenu 'nū chi véé cosas chi n'dai taavi ca yeⁿ'é HEBREOS 6, 7 498

nī ti yeⁿ'é Cristo ndís'tiī ní Ndyuūs nadanguá" ai yā ndís' tiī. 10 Ndyuūs dámaāⁿ diíⁿ yā dendu'ū chí cuaacu. Nn'gaacú yā yeⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ chi diín nī ní táácā nneé nī hermanos veⁿ'ē vú caati dineⁿ'é nī hermanos chi i'téénu yā Jesucristo. Ní 'tíícā ní diíⁿ nī nguuvi nguuvi. ¹¹Maaⁿ ní neⁿ'é 'nū chi ca'áámá ca'áámá ndís'tiī daamá nūuⁿ idiíⁿ ní ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é nī tan'dúúcā chi diíⁿ nī taachi cáámá i'téénu nī. Ní diín nī ndíí tiempo chi ch'īi nī. Ní 'tíícā cuuvi cuaacu chi véé chi cuuvi yeⁿ'é nī. ¹²Nguéé neⁿ'é 'nū chi nduuví 'daan'di nī naati neⁿ'é 'nū chi din'daacá nī tan'dúúcā tanáⁿ'a cā 'iiⁿ'vāⁿ chi i'téénu vā. Ní cunee ngiinú yā yen'e vaadī n'dai chí Ndyuūs ca'á yā 'iin'yān s'een chi Ndyuūs ngaⁿ'á yā chi cuuvi yeⁿ'é yā 'iin'yān s'een.

¹³'Āā 'nááⁿ tiempo chi chó'ōo Ndyuūs diíⁿ yā 'áámá compromiso ndúúcū Abraham ní Ndvuūs ngaⁿ'á yā cáávā chi duuchi maáⁿ yā chi 'tíícā caⁿ'á yā diíⁿ yā caati nguéé cá táámá 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'eete cá yā ti Ndyuūs. 14 Ní can'a yā: Díí, Abraham, cuaacu níínnyún di'viicú dii ní diín chi cuuvi n'deee n'dáí daiyá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē di cuaaⁿ naachi cuchiī. ¹⁵Abraham cūnee ngiinú yā compromiso yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū vaadī ngiīnū ní tunée yā compromiso chi Ndyuūs can'a yā chi ca'á yā Abraham miiⁿ. ¹⁶Maaⁿ ní taachi 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū ngaⁿ'á yā chi cuaacu nííⁿnyúⁿ caⁿ'á yā diiⁿ yā, ngaⁿ'á yā "Por Dios" cucáávā 'áámá yā chi ch'eete cá yā nguéé ti 'iin'yān s'een. Níícú taachi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'á yā chi 'tíícā caⁿ'á

yā diíⁿ yā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí ch'eete ca tuu'mi ní nguéé véé más cā chi cuuvi caa"má" yā ye"ē. ¹⁷Ní 'tíícā Ndyuūs neⁿ'é yā ch'iⁿ'í yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e Abraham chi cuaacu nííⁿnyúⁿ diíⁿ yā cumplir compromiso yeⁿ'é yā. Ní nguéé n̄'daaⁿ mar 'áámá nduudu yeⁿ'é yā. Ní cáávā chuū nga"'á yā cucáávā chi duuchi maáⁿ yā. ¹⁸Ní cáávā chuū véé 'úúví dendu'ū chi nguéé cuuvi n'daaⁿ. Ndyuūs ní nguéé cuuvi cu'neéⁿ yā táámá cosa lugar yeⁿ'ē 'uuvī compromiso ye"'é Ndyuūs ndúúcū chi ngaⁿ'á yā chi caⁿ'á yā diíⁿ yā cáávā chi duuchi maáⁿ yā. Ndyuūs nguέε cuuvi caaⁿ'máⁿ yā nduudu yaadi. Ní ndúúcū compromiso yeⁿ'é yā, Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ 'viich'ɛɛtíínūuⁿ ch'ɛɛtɛ yeⁿ'e yú caati s'uuúⁿ n'nuuⁿ yú Ndyuūs ní i'téénu yú 'yā ní yeⁿ'ē chi Ndyuūs tée yā chi cuuvi yeⁿ'ē yú. ¹⁹Chííⁿ chí i'téénu yú cáávā alma yeⁿ'e yú ní tan'dúúcā 'áámá ancla yeⁿ'e barco ti i'nēēⁿ diíⁿ barco chi 'āā ntéé ínuⁿ'u. 'Tíícā s'uuúⁿ ndúúcū chí i'téénu yú cuuvi ndáá niiⁿnuⁿ yú nanááⁿ Ndyuūs. ²⁰ Jesucristo 'āā ndaá yā nanááⁿ Ndyuūs vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'ē s'uuúⁿ. Ní maaⁿ ní cááva yā cuuvi ndaa yú nanááⁿ Ndyuūs. Ní maaⁿ ní Jesucristo miiⁿ ní chiiduú ch'ɛɛtɛ ca yeⁿ'e yú chi 'áámá cūnee ná ntiiⁿnyuⁿ miiⁿ. Ní tan'dúúcā chiiduú ch'eete ca Melquisedec chi 'áámá cūnee na ntiiⁿnyuⁿ 'āā tiicá nūuⁿ Jesucristo.

> Yen'e Jesús chi chiiduú ch'eete ca tan'dúúcā Melquisedec chi chiiduú ch'eete ca

'Iiⁿ'yāⁿ Melquisedec ni rey ve"'é váā" Salem ní chiiduú 499 HEBREOS 7

ch'eete ca ye" e Ndyuūs chí ch'eete n'dai. Tiempo chi 'āā 'náán chó'ōo, sa" a Abraham ní taachi cuchíi sa chi che" e sa ná caandaá naachi ch'iiⁿ'nuⁿ sa reyes, saⁿ'ā Abraham miiⁿ ndaaca sa nanááⁿ chiiduú ch'eete ca Melquisedec ní Melquisedec di'viicú yā Abraham. ²Ní Abraham miiⁿ ní ca'ā sa Melquisedec 'áámá ndiichí parte ye"'ē nducué"'ē chi divíi yā ye"'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e reyes cucáávā caāndāa. Ní chi duuchi chi Melquisedec vmnáán vmnaan nen'ē caan'mán rey chi yeⁿ'e vaadī cuaacu. Ní cuayiivi ní neⁿ'e caaⁿ'máⁿ rey yeⁿ'e yáāⁿ Salem, ní chi duuchí yā ne"'e caā"'ma" rey ye"'ē vaadī 'diīiⁿ. ³Nguéé canee nguūⁿ chee chi chεεcú Melquisedec, chεē chi chiidá yā ndíí nguéé ndúú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā yeⁿ'e chi chiicá yā. Nguέε canee nguūⁿ yeⁿ'e tiempo chi ch'iindiyáan yā ndíí nguéé ndúú yeⁿ'e tiempo chi ch'īi yā. Ní cucáávā chuū Melquisedec miin tan'dúúcā daiyá Ndyuūs 'tiicá yā ti 'áámá chiiduú ch'este ca chi 'áámá cūneeⁿ na ntiiⁿnyuⁿ cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

⁴Maaⁿ ní nadacádíínuuⁿ nī chi ch'ɛɛtɛ n'dai saⁿ'ā Abraham 'cūū. Abraham ca'a yā 'áámá ndiichi parte yeⁿ'ē nducuéⁿ'ē chi divíi yā yeⁿ'e reyes taachi cuⁿ'u yā na caāndaá. ⁵'Tíícā ngaⁿ'ā ley yeⁿ'e Ndyuūs chi Moisés dingúuⁿ yā: Nducyaaca chiiduú chi yeⁿ'e ndaata yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ Leví canéé chi cuta'á yā ndííchí parte yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi vɛ́ɛ yeⁿ'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'e Abraham ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é yā, ti 'iiⁿ'yāⁿ Leví miiⁿ ní yeⁿ'ē ndaata Abraham. ⁶Naati

chiiduú ch'ɛɛtɛ ca Melquisedec miiⁿ ní nguéé ye"'e 'ii"'yā" Leví naati sta'á yā ndííchí parte ye" e Abraham. Ní Abraham miiⁿ ní saⁿ'ā chi Ndyuūs diín yā compromiso ndúúcū sa chi vέέ chi cuuví yeⁿ'e sa. Ní chiiduú ch'eete ca Melquisedec di'viicú yā Abraham. ⁷Maaⁿ ní Melquisedec chí di'viicú yā Abraham ní ch'eete cá yā nguéé ti Abraham chí di'viīcú yā 'yā. 8Maan ní 'iin'yān Leví chi ita'á yā chi ndiichí parte yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi νεε yeⁿ'e yú, ní 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'á yā 'cuūvi yā. Naati canéé nguūⁿ na libro ye"'é Dendyuūs 'tíícā chi chiiduú ch'ɛɛtɛ ca Melquisedec chí sta'á yā ndiichi parte yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ ní nguéé ngaⁿ'ā chi n'díī yā. ⁹Ní chuū ní neⁿ'e caaⁿ'māⁿ chi taachi Abraham ca'á yā ndiichi parte yen'é yā chiiduú ch'eete ca Melquisedec, maaⁿ tiempo nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Leví chi yeⁿ'ē ndaata Abraham ní 'iin'yān chi sta'á yā ntúūn chi ndiichi parte ye"'é yā. 'Tiicá ntúū" ca'a yā chi ndiichi parte yen'é yā chiiduú ch'eete ca Melquisedec. 10 Ní 'áárá chí saⁿ'ā Leví miiⁿ 'āā cuέέ 'cuundiyaāⁿ sa, Abraham miiⁿ dií vā chuū cáávā 'ii' vā ve' é yā chi 'āā cuéé 'cuundiyáan yā taachi ndaācā sa chiiduú ch'eete ca Melquisedec cuaaⁿ na yúúní, ní ca'á yā chi ndiichi parte miiⁿ.

¹¹Maaⁿ ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e ndaata Israel sta'á yā ley yeⁿ'é yā yeⁿ'ē chiiduú s'eeⁿ chi yeⁿ'ē ndaata Leví. Ní 'iin'yāⁿ Leví s'eeⁿ ní yeⁿ'e ndaata Aarón. Ní nduuti chi 'iin'yāⁿ Leví s'eeⁿ cuuvi diíⁿ yā chi nducyaaca 'iin'yāⁿ cuuvi 'cuɛɛtinéé n'daacá yā ní nguɛ́ɛ́ nuuⁿndi yeⁿ'é yā, ċdɛ'ē cáávā chi neⁿ'é yā táámá

HEBREOS 7 500

chiiduú ch'eete ca chí 'āā vi'í cā ní nguéé veⁿ'ē ndaata chiiduú Aaron? Naati tan'dúúcā chiiduú ch'eete ca Melquisedec, 'tiicá yā. 12 Caati naachi n'daan ya chiiduú ch'eete ca yeⁿ'ē táámá ndaata yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel 'tiicá ntúūⁿ canee chi n̄'daa yā ley. 13 Ná libro yen'é Ndyuūs 'tíícā canéé nguūⁿ yeⁿ'e Señor yeⁿ'e yú. Señor ní yeⁿ'ē táámá 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé diín yā ntiinnyu yen'e chiiduú chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē nátai naachi 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti cáávā yeⁿ'e ofrenda ye"'e Ndyuūs. 14 Nducyaaca 'ii"'yā" ní déénu vā chi Señor Jesucristo ye"'ē yú ch'iindiyáa" yā ye"'ē 'ii"'yā" ve"'e Judá. Ní Moisés nguéé nga"'a yā dε'ē vεε yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Judá taachi cāⁿ'a yā yeⁿ'e chiiduú yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é yā.

15 Ní neené cuaacu ca canee taachi ndaā táámá chiiduú chí tan'dúúcā chiiduú ch'ɛɛtɛ ca Melquisedec, 'tííca yā. 16 Ní táámá chiiduú miin nguéé diín yā ntiinnyun yen'ē chiiduú cáávā ley chi ngan'a chi chiiduú miin canee chi cuuvi yen'e 'tiin'yān yen'e ndaata yen'e chiiduú. Naati táámá chiiduú miin diín yā ntiinnyun yen'ē chiiduú cáávā chi véé vida cuen'e daānman yen'é yā ní véé poder yen'é yā. 17 'Tíícā canee nguūn na libro yen'e Ndyuūs naachi Ndyuūs ngan'á yā yen'e yā 'tíícā:

Díí ní 'áámá chiiduú chi cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ 'áámá cūnee na ntiiⁿnyuⁿ. Tan'dúúcā chiiduú ch'ɛɛtɛ ca Melquisedec 'tiicá nī. ¹⁸Maaⁿ ní ley yeⁿ'e Moisés ní nguɛ́ɛ́ ley yeⁿ'ē maaⁿ caati nguɛ́ɛ́ dichíí'vē. ¹⁹Ley yeⁿ'e Moisés nguɛ́ɛ́ cuuvi diiⁿ chi 'iin'yāⁿ 'cuɛɛtinéé n'daaca yā

chi nguéé nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Naati maaⁿ ná lugar yeⁿ'ē ley miiⁿ véé 'viich'ɛɛtíínūuⁿ chi n'daacā ca chi cuuvi yeⁿ'ē yú chi Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ. Ní cáávā chuū ndaa yú nanááⁿ Ndyuūs.

²⁰Ní Ndyuūs, cáávā chi duuchi maán yā, cana yā chi diín yā chi Jesucristo chiiduú ch'eɛtɛ ca.
Tanánā ca chiiduú diín yā ntiinnyun tan'dúúcā chi ngana reglas yene 'iin'yān nguɛ́ε cáávā mar 'áámá nombre yen'e Ndyuūs. Naati yen'ē táámá chiiduú ch'eɛtɛ ca chi Jesucristo, Ndyuūs ngan'á yā yen'e Jesucristo ndúúcū chi duuchi maán yā chi canée yā 'áámá chiiduú ch'eɛtɛ ca. ²¹'Tíícā canée nguūn na libro yen'e Ndyuūs naachi Ndyuūs ngan'a yā yen'ē taama yā:

Señor Ndyuūs ngan'á yā ndúúcū chi duuchi maán yā ní nguéé n'dáaⁿ yā chi ngaⁿ'a yā. Díí ní cué"é daā"ma" canéé dí chi dii ní 'áámá chiiduú dii tan'dúúcā chiiduú ch'eete ca Melquisedec 'tíícā di. ²²Maaⁿ ní cucáávā chi Ndyuūs diín yā chuū, Jesús ní diín yā chi seguro canee compromiso yeⁿ'é Ndyuūs. Ní n'daacā ca nguéé ti chi vmnáán vmnaan chi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ²³ 'Tiicá dendú'ū neené 'yaaⁿ chiiduú vεε naati nguέέ ch'εεtinée yā ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ caati ch'īi yā. ²⁴Naati Jesucristo miiⁿ nguéé ch'īi yā ti 'áámá canee yā. Ní nguéé ca'á yā táámá 'iin'yān ntiinnyun chi yeⁿ'é yā. ²⁵Maaⁿ ní Jesucristo cuuvi nadanguá" ai yā cue" e

501 HEBREOS 7, 8

daāⁿmaⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi ndaa yā nanááⁿ Ndyuūs cáávā Jesucristo miiⁿ. Níícú Jesucristo miiⁿ canduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ní ngaⁿ'angua'á yā cáávā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi yeⁿ'é yā.

²⁶'Tíícā Jesús miiⁿ ní chiiduú ch'eete ca chi itée yā necesidades yeⁿ'e yú. Ní dεενε yā. Ní nguέέ diíⁿ yā cosas chi nguéé n'daacā. Ní nguéé diín yā mar 'áámá nuunndi. Jesucristo miiⁿ 'āā vi'í ca yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi dinuuⁿndí yā. Ní cueⁿ'é yā yaācu cá nguéé tí nanguuvi. ²⁷Ní Jesucristo chi chiiduú ch'eete ca nguéé canéé chí diín yā tan'dúúcā tanán'ā chiiduú n'geete ca chi 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti nguuvi nguuvi cáávā nuuⁿndi yeⁿ'e maáⁿ yā ní cuayiivi cáávā nuunndi yene taná" a ca 'ii" yā". Jesús mii 'áámá vmné" ee dií vā chuū taachi nca'a vida ye"'e maá" yā taachi ch'īi yā cáávā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ²⁸Cáávā ley ye"'e Moisés 'ii"'yā" i'née" yā chiiduú n'geete ca chi 'iin'yān chi véé nuunndi yeⁿ'é yā. Chó'ōo 'naaⁿ tiempo ní cuaviivi ní Ndyuūs ngan'á yā cáávā chi duuchi maán yā chi daiyá yā ní chiiduú ch'eete ca chi diín yā chiin chi Ndyuūs ne"'é yā chi dií" yā. Ní 'áámá cūnee yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

Jesucristo ní abogado yeⁿ'ē táámá compromiso

Chuū chi can'a 'nū ní ch'ɛɛtɛ ca yen'e tanducuén'ē chi ngan'á 'nū chi 'tíícā. Chiiduú ch'ɛɛtɛ ca yen'e yú chi Jesucristo ní vɛɛ́ yā ná va'ai chɛɛti nguuvi na lado yen'ē honor yen'e trono yen'é Ndyuūs chí canéé na va'ai chɛɛti nguuvi. 2Ní

Jesucristo diín yā ntiinnyu yene chiiduú ch'eete ca na yaācū na va'ai ch'eete nguuvi chi cuaacu níínyún chí yen'é Ndyuūs. Ní 'iin'yān s'eeⁿ nguéé din'dái yā yaācū miiⁿ ti Señor Jesucristo maán yā din'dái yā. ³'Iiⁿ'yāⁿ s'neéⁿ yā ca'áámá cā'aama chiiduú ch'eete ca chi canéé chí ca'á yā ofrenda ní 'caan'nún yā 'iiti cáávā nuundi yehé 'iin'yān. Cáávā chuū Jesucristo canéé chi véé yen'é yā chi cuuví ca'a yā chi vida yen'e maáⁿ yā. ⁴Ní ndúútí chi Cristo miiⁿ cunée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguéé cuuvi chiidúú yā caati véé chiiduú s'eeⁿ chi nga'a yā ofrendas nanááⁿ Ndyuūs tan'dúúcā chi ngan'a ley veⁿ'e Moisés. ⁵Ní chiiduú s'eeⁿ ní dií va ntii nyu ve' é va ní dií va tan'dúúcā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū chi canéé na va'ai ch'eeti nguuvi. Deenú 'nū chi diíⁿ yā copiar ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs ti taachi Moisés neⁿ'é yā din'dái yā yaācū chi va'ai tíínūuⁿ, Ndyuūs caⁿ'a yā chīi yā Moisés ní nga"'a yā:

> Dii, Moisés, candέε nī cuidado yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē chi diiⁿ di. Ní diiⁿ di tan'dúúcā chi ch'iⁿ'í dii taachi canee di na cuéétí. ⁶Naati Cristo chi chiiduú ch'eete ca yeⁿ'e yú diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chí ch'eete taavi ca nguéé ti yeⁿ'e chiiduú n'geete ca ye"'ē i"'yee"dí 'cūū caati Ndyuūs diíⁿ yā compromiso chi Cristo canéé yā naavta" a ye" e 'ii" yā" ye"'e i"'yee"dí 'cūū ndúúcū Ndyuūs. Maaⁿ ní s'uuúⁿ cuuvi ndaa yú nanááⁿ Ndyuūs cáávā Cristo miiⁿ. Ní compromiso miiⁿ ní ch'eete ca tí yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē chi n'daacā taavi ca.

HEBREOS 8, 9 502

⁷Ní nduuti chí compromiso chi vmnááⁿ vmnaaⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs ní n'daacā taavi ca tuu'mi ní nguéé canee chi diíⁿ yā ndiichí ndii 'úúví compromiso. ⁸Naati Ndyuūs n'diichi yā chi nguéé n'daacā diíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ tiempo chi 'āā chó'ōo. Ní ngaⁿ'á yā ngīi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā chi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é yā 'tíícā:

'Tíícā ngan'a Señor: Tiempo chi cuchiī 'úú ní diín 'áámá compromiso ngaī ndúúcū 'iin'yān yen'e ndaata Israel ní ndúúcū 'iin'yān yen'e ndaata Judá.

⁹ Nguɛɛ idiín tan'dúúcā chi diín ndúúcū chiidá yā taachi divíi 'iin'yān yen'e yán'āa Egipto. 'Iin'yān s'uun nguéé diín yā tan'dúúcā chi 'úú yaa'ví 'iin'yān s'uun. Ní cáávā chuū nguéé diín cuenta yen'é yā.

10 Cuayiivi chi chó'ōo nguuvi s'een ní maan ní chuū chi compromiso ngaī chi can'á diín ndúúcū 'iin'yān yen'e nación Israel. Ngan'a Señor: Cu'neén leyes yen'é na vaanicadíínūun yen'é yā ní dinguún leyes yen'é na staava yen'é yā. Ní 'úú cuuvi Ndyuūs yen'é yā, ní 'iin'yān s'een cuuvi 'iin'yān yen'é.

¹¹ Ní mar 'áámá yā canee chi ca'cueén yā 'iin'yān yen'e nación yen'é yā 'tíícā. Ndís'tiī n'diichí nī Señor miin, caati nducyáácá yā ní n'diichí yā 'úú ndíí 'iin'yān chi ngan'ā ntiinnyún yā ndii taná'ā 'iin'yān.

¹² Ní 'úú ní nadach'εεcú nuuⁿndi chi diíⁿ yā ní 'āā ntέέ nn'gaacú nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ¹³Ní Ndyuūs ngaⁿ'a yā yeⁿ'ē compromiso chi ngai ti caati compromiso chi vmnááⁿ vmnaaⁿ ní 'āā ndiicúū tuu'mi ní deenu yú chi dendú'ū chi 'āā ndiicúū ní 'āā nuúⁿ 'cuiinu.

Yeⁿ'e yáacū na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní yeⁿ'ē yáacū na va'ai chɛɛti nguuvi

Cuáácú chi véé reglas yen'e compromiso chi vmnááⁿ vmnaaⁿ ndúúcū yaācū chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ din'dái yā naachi dich'eete yā Ndyuūs. ²Din'dái yā yaācū veⁿ'e tíínūuⁿ ndúúcū 'uuvī cuartos. Cuarto chi vmnáán vmnaan ní nguuvi Lugar Deeve. Ní cheeti cuarto miiⁿ véé 'áámá candelero ndúúcū 'áámá mesa, ní vmnaaⁿ mesa véé pan chi ofrenda yeⁿ'é Ndyuūs. ³Ná cuarto chi yaānūuⁿ táámá lado yeⁿ'e cortina yeⁿ'e tíínūuⁿ nguuvi Lugar Deeve N'dai Ca Yen'é Ndyuūs. ⁴Na cuarto miiⁿ véé 'áámá nátaī yeⁿ'e 'diiⁿnguāaⁿ naachi chiiduú ch'eete ca ngín'í yā cún'úyaa. Ní mííⁿ canéé 'áámá caja chi yeⁿ'ē compromiso. Nducuéⁿ'ē lados yeⁿ'e caja miiⁿ ní candúūu 'diiⁿnguāaⁿ vmnáán yen'ē. Cheeti caja miin véé chííté yeⁿ'ē 'diiⁿnguāaⁿ ní miiⁿ snúūⁿ pan chi nguuvi maná. Ní cheeti caja ntúūⁿ canéé nduucu chi nanguaaⁿnu chi yeⁿ'e Aarón ndúúcū 'úúví tablas yeⁿ'é tuūu naachi canéé nguūⁿ ley chi diíⁿ Ndyuūs. ⁵Vmnaaⁿ caja miiⁿ canéé 'uūvī querubines tan'dúúcā ángeles ndúúcū ngeechí yā. Ní miiⁿ Ndyuūs canée yā. Ní canéé 'cutií yeⁿ'e ngɛɛchí yā yeⁿ'ē vmnaaⁿ cuaaⁿ naachi Ndyuūs nadich'eecú yā nuuⁿndi yeⁿ'ē nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Maaⁿ ní yeⁿ'é chuū nguéé cuuvi caaⁿ'máⁿ yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē maaⁿ.

503 HEBREOS 9

⁶'Tíícā chiiduú s'eeⁿ idiíⁿ yā nducué" ē. Nguuvi nguuvi chiiduú s'eeⁿ ngéⁿ'e yā na cuarto vmnááⁿ vmnaaⁿ ní diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é yaācū yeⁿ'é Ndyuūs. ⁷Ní na cuarto chi yaānūuⁿ miiⁿ chi ndii 'úúví dámaān chiiduú ch'eete ca indaá yā 'áámá vmneⁿ'éé nūuⁿ ca'áámá ca'áámá nduuyū. Ní canéé chí candεέ yā yuūúⁿ yeⁿ'e 'iiti chi ca'a yā ofrenda Ndyuūs cáávā nuunndi yeⁿ'é yā ní cáávā nuuⁿndi yeⁿ'ē tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ. ⁸Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ch'in'í yā s'uuún chi nguéé cuuvi ndaa yú nanáán Ndyuūs né"é chi canéé yaācū ye"e tíínūu" caati yaacu tíínūuⁿ miiⁿ ní yeⁿ'e compromiso chi vmnááⁿ vmnaaⁿ. ⁹Ní nducuéⁿ'ē chuū chi diíⁿ chiiduú s'eeⁿ ní canee tan'dúúcā 'áámá ejemplo yeⁿ'ē tiempo yeⁿ'e yú. Chiiduú s'eeⁿ ní ca'a yā ofrendas nanááⁿ Ndyuūs ndúúcū 'iiti chi n'giiⁿ'núⁿ yā cáávā ofrendas yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Chuū ní neⁿ'ē caaⁿ'maⁿ chi ofrendas ndúúcū 'iiti chi n'giin'nún yā ní ca'a yā Ndyuūs nguéé cuuvi diiⁿ chi staava yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní dεενε neⁿ'e chi 'tíícā chí nga'a yā ofrendas nanááⁿ Ndyuūs. 10 'Iin'yān s'een dich'eeté yā Ndyuūs dámaāⁿ ndúúcū cosas chi che'é yā ndúúcū cosas chi cu'u yā ndúúcū chiiⁿ chi diíⁿ yā chi cuuvi dεενέ yā staava yeⁿ'é yā. Nducuéⁿ'ē chuū ní reglas chi diín yā ní canee chi diín yā 'tíícā ndii tiempo chi Ndyuūs n̄'daan yā dendu'ū yen'ē.

¹¹Cristo ní 'aā ndāa yā in'yeendí 'cūū. Ní maan ní Cristo miin ní chiiduú ch'ɛɛtɛ ca yen'e dendú'ū chi n'dai taavi ca. Ní yaācū naachi Cristo diín yā ntiinnyun ní ch'ɛɛtɛ

taavi ca ní n'daacā ca nguéé ti yaācū ye"'e tíínūu" chi ye"'ē i"yee"dí 'cūū. Ní 'ii"yā" s'ee" nguéé n'dái yā yaācū chí ch'eete ca. 12 Ní Cristo ndāa yā cheeti yáacū ndíí cuarto yaānūuⁿ chí nguuvi Lugar Dεενε N'dai Ca Yeⁿ'é Ndyuūs. Nguέέ sndεέ yā ndúúcū yuuúⁿ yeⁿ'e 'iiti chi chivo o daiyā vaca chi n'giin'nun yā naati ndúúcū yuuún yen'e maán yā. Ní 'tíícā sndāa yā dámaān 'aama vmnéⁿ'ēe na Lugar Dεενε N'dai Ca Yeⁿ'é Ndyuūs cáávā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní maaⁿ ní nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ cue" e daā" ma". 13 Cuáácú chí yuūu" ye"'e itiindu ndúúcū yuūu" ye"'e chivo ndúúcū yaiyáā yeⁿ'e daiya vaca chi 'āā ngiichi vmnaaⁿ nátaī ní chiiduú s'eeⁿ ch'eeⁿ ndái yā vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā ti yuūúⁿ cuuvi nadiveeve 'iin'yāⁿ cáávā ley yeⁿ'é yā. ¹⁴Ní chuū ní cuaacu. Maaⁿ ní nééné n'daacā ca chi cuuvi diiⁿ yuūúⁿ yeⁿ'e Cristo nguέέ ti yuūún yen'é 'iiti. Cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi canduuchi cue"'é daā"ma", Cristo dií" yā ofrecer cuerpo ye"'e maá" yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caaⁿ'núⁿ yā 'yā cáávā ofrenda yeⁿ'é Ndyuūs, ofrenda chi n'daacā ye"'ē. Ní yuūú" ye"'e Cristo ní cuuvi didεενε staava yeⁿ'ē yú ye"'e nducué"'ē chi nadacadíínuu" yú chi nguéé n'daacā. Ní 'íícú cuuvi s'uuúⁿ ní dichíí'vē yú Ndyuūs chi canduuchi.

¹⁵Cáávā chi Jesucristo diíⁿ yā 'áámá compromiso chi ngai, Jesucristo canéé yā naavtáⁿ'ā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū Ndyuūs. Ní maaⁿ ní cuuvi ndaa yú nanááⁿ Ndyuūs. Ní cáávā

HEBREOS 9 504

chi ch'iī Cristo, Cristo ní cuuvi nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi cuneé yā mááⁿ compromiso chi vmnááⁿ vmnaaⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs yaa'ví yā chi cuuvi yen'é yā, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi cuta'a yā chi cuuvi ven'é vā chi 'áámá cūnee chi Ndyuūs ca'á yā 'iin'yān cucáávā Cristo. 16 Taachí 'iin'yān s'neen yā escrito ye"'e herencia ye"'é yā chi can'a yā ca'a yā taamá yā, 'iin'yān miiⁿ canee chi 'cuūvi yā vmnááⁿ vmnaaⁿ chi dichíí'vē chiiⁿ chi canéé nguūⁿ. Chuū ní tan'dúúcā 'áámá compromiso chi diíⁿ yā. ¹⁷'Iiⁿ'yāⁿ chi s'neeⁿ escrito yeⁿ'e herencia ye"'é yā chi ca"'á yā ca'a yā taama yā, nguéé dichíí'vē escrito yeⁿ'é yā neⁿ'e tiempo chi canduuchí yā. Naati taachi 'āā n'dīi vā tuu'mi ní dichíí'vē chuū. Ní tan'dúúcā 'áámá compromiso chi diín yā 'tíícā escrito miiⁿ. ¹⁸Ní 'tíícā chííⁿ chi dichíí'vē compromiso chi diiⁿ Ndyuūs vmnááⁿ vmnaaⁿ nduuti chi véé yuūúⁿ ti ch'iiⁿ'núⁿ yā 'iiti. ¹⁹ Moisés caⁿ'a sa chii sá nducyaaca mandamiento yeⁿ'e ley. Cuayiivi ní 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'núⁿ yā 'iiti ní Moisés sta'a sa yuūún yeⁿ'ē daiya vaca ndúúcū yuūúⁿ yeⁿ'ē chivo ní ndástaⁿ'a sa nuūⁿnīⁿ ndúúcū yuūúⁿ. Cuayiivi ní sta'á sa yuūún ndúúcū duūdū 'iití cuūchī ndúúcū 'áámá yaatā chi duuchi hisopo. Ní s'neéⁿ yā yuūúⁿ vmnaaⁿ libro yeⁿ'e ley ní vmnaaⁿ yeⁿ'ē nducyaaca 'iin'yān dendú'ū. 20 Ní nga"'á Moisés 'tíícā: Chuū ní yuūú" chi 'áámá sello yen'e chí cuuví cuaacu compromiso chi Ndyuūs ca'a yā orden chi ndís'tiī canee chi diín nī 'tíícā. 21 'Tiicá ntúūn Moisés s'neeⁿ sa yuūúⁿ miiⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e

yaācū yen'e tíínūun ní vmnaan yen'e tanducuén'ē dendu'ū chí ituneen na ntiinnyun yen'é Ndyuūs. ²²Cuaacu chi tan'dúúcā chi ngan'ā ley 'téé 'téé nguéé nducuén'ē ní yuūún diiin chi canéé deeve nducuén'ē. Ní Ndyuūs nguéé nadich'eecú yā 'iin'yān yen'e nuunndi yen'é yā nduuti chi nguéé ndúúcū yuūún yen'ē 'iiti chi 'caan'nún chiiduú s'een.

Jesucristo ca'á yā maaⁿ cuerpo yeⁿ'é yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'caaⁿ'núⁿ yā 'yā lado yeⁿ'e ofrenda

²³'Tíícā nducuéⁿ'ē dendú'ū yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū canéé chi ndúúví dεενε ndúúcū yuūúⁿ yeⁿ'e 'iiti. Téé 'téé nduuvi deeve tan'dúúcā deeve na va'ai cheeti nguuvi. 'Tiicá ntúūⁿ cuuvi ndaa yú na va'ai cheeti nguuvi nduuti chi deeve yú ndúúcū yuūún yen'e táámá yā chi Cristo chí ch'eete taavi ca nguéé ti ndúúcū yuūún yen'e 'iiti. 24 Cristo nguéé cueⁿ'é yā sndaa yā na 'áámá yaacū chi dɛɛvɛ taavi ca chi nin'dái saⁿ'ā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Yaācū yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū 'tɛɛ 'téé tan'dúúcā yaācū chí dɛɛvɛ taavi ca chi cuaacu nííⁿnyúⁿ chi yaācū yeⁿ'é Ndyuūs. Cristo cueⁿ'é yā sndaa yā na va'ai cheeti nguuvi ní miiⁿ canee yā nanáán Ndyuūs lado yen'e s'uuún. ²⁵Saⁿ'ā chiiduú ch'ɛɛtɛ ca yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi yeⁿ'e ndaata judíos chi Israel nduuyu nduuyu ndaá yā na Lugar Deeve N'dai Ca ndíí ná yaānūuⁿ yeⁿ'e yaācū yeⁿ'e Ndyuūs ní ca'á yā Ndyuūs ofrenda chi yuūúⁿ yeⁿ'e 'iiti, ní nguέέ yuūúⁿ yeⁿ'é yā chi ca'a yā. Naati Cristo ca'á yā vida ye"'e maá" yā caavā ofrenda 'áámá vmneⁿ'éé nūuⁿ. ²⁶Nduuti chi Cristo

505 HEBREOS 9, 10

canee chi diín yā tan'dúúcā chi idiiín chiiduú ch'eete ca tuu'mi ní canéé chi 'cuūvi yā n'deee n'dáí cuuvi ndíí tiempo chi Ndyuūs din'dái yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndíí chi 'cuiīnū í"'yeē"dī. Naati nguéé dií" Cristo 'tíícā. Caati tiempo chi Ndyuūs s'neéⁿ yā ní Jesucristo 'áámá vmneⁿ'éé nūuⁿ ch'īi yā ní ndāa yā nanáán Ndyuūs chi nadach'eecú yā nuuⁿndi yeⁿ'ē nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ cucáávā chi ca'a maáⁿ yā cuerpo ye"'é yā chi 'ii"'yā" s'ee" n'gii"'nú" yā 'yā cáávā ofrenda. 27 'Tiicá ntúūⁿ nducyaaca 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū canee chi 'cuūvi yā 'áámá vmné" ee. Níícú cuayiivi ní Cristo ca"'á yā n'diichí yā nuu"ndi ye"'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ²⁸Ní 'tíícā Cristo 'áámá vmnéⁿ'ēe ca'á yā cuerpo yeⁿ'e maáⁿ yā cáávā ofrenda chi nadich'eecú yā nuuⁿndi yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní taachi caⁿ'á yā ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe nguéé ndaa yā cucáávā chi can'á yā nadíí've yā nuunndi ye"'e nducyaaca 'ii"'yā". Naati ca"'á yā nadanguá" ai yā nducyaaca s'uuú" chi canéé ngiinu yú chi ndaa yā ndiichi ndii 'úúví cuuvi. Ndaa yā chi nadanguá" ai yā s'uuú".

Ní ley ye"'e Moisés ní tan'dúúcā 'daā'nú nūu" 'tíícā ti nguéé 'áámá cūnee. Ní nguéé dáámá dáámá ndúúcū nducué"'ē vaadī cuaacu chi n'daacā chi cuchiī. Ti cáávā chi nga"'a ley mii" 'ii"'yā" s'ee" nduuyu nduuyu 'caa"'nú" yā 'iiti cáávā ofrenda cucáávā nuu"ndi ye"'é yā. Ní cáávā chuū, ¿táácā cuuvi ley mii" diīi" chi 'ii"'yā" s'ee" canéé n'daaca yā nanáá" Ndyuūs?

Ti nduuti chi ley mii" diīi" chi 'ii"'yā" s'ee" canée n'daaca yā nanáá"

Ndyuūs ní nguéé nuuⁿndi yeⁿ'é yā nanááⁿ Ndyuūs, tuu'mi ní 'āā ntéé 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti cáávā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní nguéé nadacadíínuuⁿ yā yeⁿ'e chí chideevé yā yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ³Ní 'tíícā diīiⁿ ley miiⁿ. Taachi n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiti nduuyu nduuyu tuu'mi ní nan'gáácú yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ⁴Ti ndúúcū yuūúⁿ yeⁿ'e 'itííndú ndúúcū yuūúⁿ yeⁿ'e chivo 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé cuuvi dideevé yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā.

⁵Ní cucáávā chuū taachi ndaá Cristo na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ngaⁿ'á yā ngīi yā yeⁿ'ē nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chi canéé nguūⁿ 'tíícā:

> Díí, Ndyuūs, nguéé neⁿ'e di chi 'iin'yān 'caan'nun yā 'iiti lado yen'e ofrenda ndíí nguéé ndúú chi ca'á yā 'iiti cáávā ofrenda yen'ē di naati din'dái di 'áámá cuerpo yen'é chi ch'iindiyaán.

- ⁶ Ní nguếé neⁿ'e di ofrendas yeⁿ'ē chi nguuchí yā cuerpo yeⁿ'ē 'iiti nátaī, ní nguếé yeⁿ'ē chi 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti cáávā chi Ndyuūs nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā.
- ⁷ Dii Ndyuūs, 'uu ndaá in'yeendí 'cuū chi cuuvi diín cheē chi nen'e di chi diín caati 'tícā canéé nguūn yen'e 'uu na libro yen'e Ndyuūs naachi canéé nguūn ley. ⁸ Vmnáán vmnaan ngan'a Cristo: Dii Ndyuūs nguéé nen'e di ní nguéé yeenu di nduucū ofrendas yen'e chi n'giin'nun yā 'iiti, ní nguéé yen'e 'liti chi tee yā dii. Ndíí nguéé nduu yen'e chi n'giin'nun yā 'iiti ní ngiin'nun yā 'iiti ní ngiin'nun yā 'iiti ní ngiichí yā yuūtē yen'e 'iiti cáávā chi nadach'eɛcu di nuundi

HEBREOS 10 506

yeⁿ'é yā. 'Tíícā ngaⁿ'a Cristo 'áárá chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā tan'dúúcā chi ngan'a ley miin ye"'ē ofrenda chi canéé chi ca'á yā Ndyuūs. ⁹Ní cuayiivi ngan'á Cristo: Dii, Ndyuūs, 'úú ndaá na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi cuuvi diíⁿ chεē chi neⁿ'e di chi diíⁿ. Maaⁿ ní nducuéⁿ'ē chuū neⁿ'e caaⁿ'maⁿ 'tíícā. Ndyuūs divíi yā 'áámá lado ofrenda yeⁿ'e 'iiti chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ch'iiⁿ'núⁿ yā. Ní na lugar ye"'e ofrenda mii" Ndyuūs ca'á yā Cristo chí ch'īi yā. ¹⁰ Maaⁿ ní Ndyuūs didεενέ yā s'uuúⁿ cáávā Jesucristo diíⁿ vā nducuéⁿ'ē chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diiⁿ yā. Ní 'áámá vmnéⁿ'ee nūuⁿ Jesucristo ca'á yā cuerpo yeⁿ'e maáⁿ yā cáávā ofrenda chi 'iin'yān s'een n'giin'nún yā 'yā cáávā nuunndi ven'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ.

¹¹Ca'áámá cā'aama chiidūú judío chi Israel nguuvi nguuvi diín yā ntiiⁿnyuⁿ ní cheendii yā ní nga'á yā ofrenda dáámá daama nūun nééné n'deēe cuūví 'áárá chi ofrenda miin chi n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiti nguéé cuuvi divíi nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ mar 'áámá vmnéⁿ'ēe. ¹²Naati Jesucristo 'áámá vmnéⁿ'ee nūuⁿ ca'á yā maaⁿ cuerpo yeⁿ'é yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'giiⁿ'núⁿ yā 'yā caavā ofrenda yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e nducyáácú 'iiⁿ'yāⁿ. Ní cuayiivi cueⁿ'é yā na va'ai chεεti nguuvi ní ch'iindí yā na lado ye"'e honor ye"'é Ndyuūs chi lado tá cuaacu. ¹³ Maaⁿ ní Jesucristo canee ngiinú yā chi ndaa tiempo chi Ndyuūs idiín yā chi nducyaaca 'iin'yān chi contra yen'é yā canée

yā maaⁿ ca'á Jesucristo tan'dúúcā chi 'áámá banco 'lííⁿ 'tiicá yā chi Jesucristo cuchéɛ yā yeⁿ'e yā. ¹⁴Ní cáávā chi Cristo ca'á yā cuerpo yeⁿ'e maáⁿ yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'giiⁿ'núⁿ yā 'yā 'áámá vmnéⁿ'ee nūuⁿ cáávā ofrenda tuu'mi ní Cristo diíⁿ yā chi dáámá cuuvi dɛɛvɛ́ 'iiⁿ'yāⁿ ti nadach'ɛɛcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní 'liⁿ'yā̄ s'eeⁿ ní yeⁿ'e Ndyuūs cueⁿ'e daā̄ man. ¹⁵Ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngaⁿ'a ndúúcu yú chi nducuéⁿ'ē chuū ní cuaacu. Vmnáā vmnaaⁿ ngaⁿ'a Ndyuūs chuū:

16 Chuū chi diín prometer chi diín caavá yā cuayiivi chi chó'ōo nguuvi s'een, ngan'a Ndyuūs. Cu'neén ley yen'é na staava yen'é yā. Ní dinguún ley yen'é na vaanicadíínūun yen'é yā.
17 Ní cuayiivi ngan'á yā:

'Āā ntéé nan'gaacú nuunndi yen'é yā ní nguéé nducuén'ē chi diín yā chi nguéé n'daacā. ¹8 Níícú taachi Ndyuūs nadich'eɛcú yā nuunndi yen'é 'iin'yān s'een tuu'mi ní 'āā ntéé canéé chi ca'á yā ofrendas chi 'caan'nún yā 'iiti cáávā nuunndi yen'e yā.

Canéé chi nan'gaacu yú yen'e Ndyuūs yen'e yú

¹⁹ 'Tíícā ní hermanos yen'é maan ní cuuvi nandaa yú nanáán Ndyuūs na cuarto chi Dεενε N'dai Ca na yaācū yen'é Ndyuūs ti νέξ 'viich'εετίἵnūun yen'ē yú nanáán Ndyuūs cáávā yuūún yen'e Señor Jesucristo. ²⁰ Ní Jesucristo nn'guaan yā 'áámá yúúní chí n'dai ní canduuchi taachi chíí nteen yā tíínūun yen'e yaācū. Tíínūun miin ní nen'e caan'man chi tan'dúúcā cuerpo yen'e maán Cristo taachí ch'īi

507 HEBREOS 10

yā, 'tíícā va. Maaⁿ ní cuuvi ndaa yú na cuarto chi yaānūuⁿ nanááⁿ Ndyuūs caavá yā. ²¹Ní Jesucristo ní chiiduú ch'eete ca yen'e yú ní diín yā ntiinnyu yene yaācū yene Ndyuūs. ²²Maaⁿ ní canéé chí indaa yú nanááⁿ Ndyuūs ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e yú ní 'áámá canee yú ndúúcū chi i'téénu yú. Cristo miiⁿ 'āā didεενέ yā staava yeⁿ'e yú yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yú caati nguéé nadacadíínuuⁿ ca yú yeⁿ'e castigo yeⁿ'e nuuⁿndi chi diiⁿ yú. Ní nadīdεενε yā cuerpo yeⁿ'ē yú ndúúcū nuūⁿnīⁿ dɛɛvɛ. ²³Maaⁿ ní diiⁿ yú chi 'áámá canee yú ndúúcū chi ngaⁿ'a yú chi i'téénu yú caati deenu yú chi Ndyuūs caⁿ'á yā diíⁿ yā cumplir compromiso yeⁿ'e chi ca" a yā chi tée yā s'uuú". 24 Ní s'uuúⁿ canéé chí inadicádíínuuⁿ yú táácā cuuvi cunnee yú 'aama yú taama yú ní dineⁿ'e yú 'aama yú taama yú ní diiⁿ yú dendu'ū chi n'daacā. 25 Ní nguéé diin yú chi nguéé nduuvidaama yú cheeti yaācū tan'dúúcā chi diiⁿ náⁿ'a yā. Naati ca'a yú consejo 'aama yú taama yú caati deenu yú chi nguuvi chi ndaa Cristo taama vmnén'ēe 'āā snee niiⁿnuúⁿ.

²⁶Ní nduuti chi idiiⁿ yú nuuⁿndi caati maaⁿ yú neⁿ'e yú cuayiivi chi 'āā deenu yú nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs tuu'mi ní 'āā ntεε νέέ taama ofrenda chi cuuvi ca'a yú Ndyuūs cáávā nuuⁿndi yeⁿ'e yú chi Ndyuūs divíi yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú.

²⁷Dámaāⁿ 'va'a yú neⁿ'e chi cunee ngiinu yú yeⁿ'e chi cuchiī. Cristo caⁿ'á yā n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿ'ē yú ní ndúúcū yaⁿ'ā íngiichi chi cuucu tanducuéⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ chi contra yeⁿ'é

Ndyuūs. ²⁸Deenu yú yeⁿ'e 'iin'yāⁿ chi nguếể diíⁿ yā cuenta yeⁿ'e ley yeⁿ'e Moisés. Nduuti chi vếể 'uuvī o 'iinū 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'ā nduudu cuaacu yeⁿ'e falta yeⁿ'é yā tuu'mi ní ch'iī 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. Ní nguếế ya'ai 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ taachi ch'īi yā.

²⁹ Maaⁿ ní nadacadíínuuⁿ yú ye"'e 'ii"'yā" s'ee" chi nguết dií" yā cuenta yen'e yuūún yen'e Cristo chí cuuví dεενε 'iin'yān s'een. 'Iin'yān s'een ngaⁿ'a taáⁿ yā yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. ¿Dε'ε̄ chúúcā n'deee ca castigo véé yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ? 30 Deenu yú chi Señor ní ngaⁿ'a yā 'tíícā: 'Úú canéé chí ca'á castigo 'iiⁿ'yāⁿ. 'Úú idīiⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ nadíí'vɛ yā chiiⁿ chi diíⁿ yā chi nguέέ n'daacā. Chuū dendú'ū ngaⁿ'a Señor miiⁿ: Señor miiⁿ caⁿ'á yā n'diichi yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā. ³¹Dε'ē chúúcā ya'āī ye"'e yú. Nééné 'va'a yú chi ndaa yú nanááⁿ Ndyuūs chi cānduuchi chi diín yā castigar s'uuún nduuti chi nguéé n'daacā idiin yú.

³²Maaⁿ ní n'gaacú nī yeⁿ'ē nguuvi s'eeⁿ chi 'āā chó'ōo chi caama n'diichí nī ní s'téénu nī Jesucristo, ní cuaviivi chi cheé nī ch'eenu nī chiī ye"e tanducué"ē dendu'ū cucáávā chi diín nī luchar yene chi i'téénu nī. ³³Náⁿ'a nī ch'eenú nī chiī ní 'cuináaⁿ nī taachi 'iiⁿ'yāⁿ sta'á yā ndís'tiī ní ngaⁿ'a taáⁿ yā yeⁿ'e ndís'tiī ní ch'en'é yā ndís'tiī nanáán n'deee n'dáí 'iin'yān. Ní taachi 'tíícā diín yā ndúúcū nana hermanos yene yú neⁿ'é nī 'cueenú nī cuuvi nduucú yā. 34 Ní taachi nán'ā hermanos ch'eenú yā chiī chi caneé yā vácūū, ndís'tiī ní ya'áí nī hermanos s'eeⁿ. Ní taachí 'iin'yān sta'á yā nducuén'ē chi véé yeⁿ'e nī ndís'tiī ní chichee nī

ye"'e nducué"'ē. Ní yeenú nī caati deenú nī chi véé chi cuuvi yeⁿ'é nī chi n'dai taavi ca ná va'ai cheeti nguuvi chí cue" e daā" ma" 'áámá cūnee yeⁿ'e nī. ³⁵Maaⁿ ní nguέέ di'vaachí nī ti nguéé véé confianza ye"'é nī ndúúcū Ndyuūs caati ndúúcū chi i'téénu nī cuuvi diín nī ganar cosas chi n'daacā taavi ca. ³⁶Ní ndís'tiī ní canéé chi cuchεέ nī ye"'e nducué"'ē ní dií" nī nducué"'ē chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diíⁿ nī. Ní 'íícú cuuvi cuta'á nī yeⁿ'e chi véé yeⁿ'é nī chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi tée yā ndís'tiī. 37 Canéé nguūⁿ na libro ye"'é Ndyuūs 'tíícā:

'Āā ntɛɛ 'nááⁿ tiempo ní Señor chi canéé chi ndaa ní nndaa yā. Ní 'āā ntɛɛ́ cuuví 'náaⁿ yā. ³⁸Ní ngaⁿ'a yā 'tíícā:

'Iin'yān chi yen'é ní dεενέ yā tí i'téénu yā 'úú ní canduuchí yā cuen'e daānman. Ní nduuti chi 'aama yā ndaacadaamí yā yen'é tuu'mi ní 'úú nguéé yeenú yen'e yā. ³⁹ Maan ní s'uuún ní nguéé tan'dúúcā 'iin'yān chi ndaacadaamí yā yen'e Cristo ní chindai yā. Nguéé 'tíícā s'uuún. S'uuún ní i'téénu yú Cristo ní Cristo nadanguán'ai yā s'uuún.

Yen'e chi i'teenu yú Jesucristo

Cáávā chi i'teenu yú Ndyuūs deenu yú chi seguro chi cuta'a yú yen'ē chi canee ngiinu yú. Ní deenu yú chí cuuvi cuaacu yen'e dendu'ū chi nguéé inaan yú. 2Ní tiempo chi 'āā chó'ōo 'iin'yān ngan'á yā chi 'iin'yān chi diín yā ntiinnyun yen'e Ndyuūs ní n'dááca yā nanáán Ndyuūs ti i'téénu yā Ndyuūs.

³Ní deenu yú cucáávā chi i'teenu yú Ndyuūs, chí chiiⁿ chí inaaⁿ yú ní cáávā chi Ndyuūs din'dái yā íⁿ'yeeⁿdī ní nguἕέ de'Ē vεε.

⁴Ní cáávā chi saⁿ'ā Abel ní i'téénu sa Ndyuūs, ca'a sa 'áámá ofrenda chí n'daacā ca nguɛ́ε ti saⁿ'a Caín miiⁿ. Ní Ndyuūs n'diichí yā chi ofrenda yeⁿ'e Abel miiⁿ ní n'daacā ca ní sta'á yā ofrenda miiⁿ. Ní Ndyuūs n'diichí yā chi Abel ní n'daāca sa. Ní cáávā chi Abel i'téénu sa Ndyuūs 'áárá chí ch'iī saⁿ'ā miiⁿ ndíí maaⁿ ní ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e vaadī i'téénu yeⁿ'ē sa.

⁵Cáávā chi saⁿ'ā Enoc i'téénu sa Ndyuūs, nguéé ch'iī sa ti Ndyuūs candée yā saⁿ'ā miiⁿ na va'ai cheeti nguuvi. 'Iin'yān yen'é yā 'āā ntéé ndaacá yā saⁿ'ā miiⁿ ti Ndyuūs candέε yā saⁿ'ā miiⁿ nduucú yā. Canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Ndyuūs tíícā: Taachi 'āā cuéé candéé Ndyuūs san'ā miin, Ndyuūs canee yiinú yā chí idiiⁿ sa. ⁶Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nduuti chi nguéé i'téénu yā Ndyuūs, Ndyuūs nguéé cunee yiinú yā 'iin'yān. Nduuti chi 'iin'yān nen'é yā ndaa yā nanááⁿ Ndyuūs canee chi cu'téénu yā chi véé Ndyuūs. Ní Ndyuūs can'a yā chi ca'a yā chi νέέ chi cuuvi yen'é 'iin'yān chi n'nuún yā Ndyuūs.

⁷Ní cáávā saⁿ'ā Noé i'téénu sa Ndyuūs ní n'giindiveeⁿ sa nduudu yeⁿ'e Ndyuūs taachi Ndyuūs yaa'ví yā cosas chi caⁿ'á yā diíⁿ yā. 'Áárá chi nguéé inaaⁿ sa cosas miiⁿ n'giindiveeⁿ sa nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní din'dái sa 'áámá arca chi barco ch'εετε ní 'lícú cuuví nanguáⁿ'āī 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē sa na vaacú sa. 'Túúcā Noé diiⁿ sa condenar 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e 509 HEBREOS 11

iⁿ'yeeⁿdí 'cūū caati i'téénu sa Ndyuūs. Ní Ndyuūs didɛɛvɛ́ yā Noé chi cuuvi yeⁿ'é yā caati i'téénu sa Ndyuūs.

⁸Ní cáávā saⁿ'ā Abraham i'téénu sa Ndyuūs, ch'iindiveeⁿ sa nduudu yeⁿ'e Ndyuūs taachi Ndyuūs yaa'ví yā Abraham. Ní yaa'ví yā saⁿ'ā chi canéé chí can'a sa táámá yán'āa chi ca" a Ndyuūs chi cuuvi ye" e sa. Ní s'neeⁿ sa yáāⁿ vaacú sa ní cuéⁿ'e sa. Ní nguéé déénu sá tií ndíí caⁿ'a sa. ⁹Ní cáávā chi Abraham i'téénu sa Ndyuūs, canee sa na yán'āa chi Ndyuūs can'a yā chi ca'a yā. Ní miiⁿ canee sa tan'dúúcā 'iiⁿ'yā chi canúúⁿ yúúní. Ní canúúⁿ sá va'āī tíínūuⁿ ndúúcū daiya sa chi Isaac ndúúcū Jacob. Ní 'āā daamá nūuⁿ cuuvi yen'é yā yen'ē chí cuuvi yen'e Abraham miiⁿ. ¹⁰ Abraham miiⁿ ní cūnee ngíínu sa yáāⁿ chi Ndyuūs 'āā din'dái yā tan'dúúcā chi Ndyuūs nadacádíínuuⁿ yā. Yáāⁿ miiⁿ chi 'áámá cūnee cimiento yeⁿ'ē ní va'ai cheeti nguuvi.

¹¹Ní cáávā chi Sara i'téénu tá Ndyuūs, ní ditiīnú ca tá chi taavi tá daiya tá. Sta'a tá poder yen'e Ndyuūs ní ch'iīndī daiya tá taachi 'āā ndiicúū ta ti i'téénu tá chi Ndyuūs diín yā cumplir nduudu chi ngan'a yā. ¹²Ní 'tíícā Abraham miin' 'āā ndiicúū ca yā chi cuuvi chiidá yen'e daiyá yā. Ní n'daataá yen'é yā chi Sara miin 'āā ndiicúū ca ntúun tá. Naati ná 'iin'yān yen'é yā ichii n'deee n'daí 'iin'yān tan'dúúcā 'íínnyún yen'e nanguuvi ní tan'dúúcā yán'āa ndúutīi chi véé cuaan 'diituú yíícú chi s'uuún nguéé ngii iduuche yú.

¹³Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ch'īi yā naati i'téénu yā Ndyuūs. Nguéé sta'á

yā cosas chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi ca'a yā naati i'téénu yā ní n'diichi chi ya"'áí yā cosas chi Ndyuūs ca" a yā chí ca'a yā. Ní yeenú yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā chii yā nducyáácá 'iin'yān chi tan'dúúcā 'iiʰ'yāʰ chi snúúʰ yúúní, 'tiicá yā 'naaʰ tiempo chi snée yā i"'yee"dí 'cūū. ¹⁴Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā 'tíícā ch'in'i yā chi in'nuún yā táámá nación chí n'dai chí cuuvi yen'e yā. ¹⁵Ní nduuti chi nn'gaacú yā yeⁿ'e yá"āa naachi chiicá yā tuu'mi ní cuuvi ngueecunée yā ní ndaa yā na yáāⁿ miiⁿ. ¹⁶Naati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ neⁿ'é yā táámá nación chi n'daacā ca chí yeⁿ'ē va'ai cheeti nguuvi. Ní cáávā chuū Ndyuūs nguéé 'cuináaⁿ yā taachi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā 'tíícā: N'diī Ndyuūs ní Ndyuūs yeⁿ'ē yú. Ndyuūs 'āā véé yaán yā 'áámá yáān chi cuuvi ye"'e 'ii"'yā" s'ee".

¹⁷Ní cáávā chi Abraham miiⁿ i'téénu yā Ndyuūs, n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'e Ndyuūs taachi Ndyuūs n'diichinéeⁿ yā Abraham. Ní Abraham ní can'á yā ca'á yā daiyá yā Isaac cáávā lado yeⁿ'e ofrenda chi 'caaⁿ'núⁿ yā daiyá yā. Ní canee listo yā chi ca'á yā 'áámá n'dyan'ā daiyá yā lado ye"e ofrenda mii" 'áárá chí Ndyuūs ca'á yā 'áámá compromiso chi 'tíícā: 18 Díí, Abraham, cáávā daiya di Isaac 'úú ní teé dii n'deee n'dáí taavi cuuvi ndaata yeⁿ'e di. ¹⁹Ní Abraham miiⁿ tuumicádíínuuⁿ yā chi Ndyuūs cuuví nadacuéeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní Abraham déénu sa chi Ndyuūs cuuvi nadacuéeⁿ yā daiya sa yeⁿ'ē nguaan tinána, naati nguéé ch'iī sa. Abraham miiⁿ candée sa daiya sa na vaacú sa.

HEBREOS 11 510

20 Ní cáávā chi Isaac i'téénu sa Ndyuūs, ngaⁿ'a sa chi caⁿ'a sa di'viicú sa daiva sa Jacob ndúúcū saⁿ'ā Esaú. Ní ngaⁿ'ā sa yeⁿ'e cosas n'dai chi cuchiī. ²¹Ní cáávā chi Jacob i'téénu sa Ndyuūs, taachi 'āā cháā 'cuuvi sa di'viicu sa ca'áámá ca'áámá daiya yeⁿ'ē daiya José. Ní cuayiivi ní dich'eete sá Ndyuūs neⁿ'e chí sta'ā sa in'daacúú yeⁿ'ē sa. Ní yiin'diicúneeⁿ sa na in'daacúú yeⁿ'ē sa. ²²Ní cáávā chi José i'téénu sa Ndvuūs taachi 'āā cháā 'cuuvi sa ngaⁿ'a sa yeⁿ'e tiempo chi 'iiⁿ'yāⁿ ye"'e ndaata Israel nan'dáa yā ná yán'āa Egipto. Ní yaa'vi sa 'iin'yān yeⁿ'e chi canéé chi diíⁿ yā ndúúcū 'iini veⁿ'e sa taachi tináⁿ'ā sa.

²³Ní cáávā chi i'téénu yā Ndyuūs chiida sa ní cheecu sa Moisés, taachi ch'iindiyaāⁿ Moisés miiⁿ chinuun'dé'ei yā saⁿ'ā 'lííⁿ miiⁿ na 'iinu 'iiyū. N'diichi yā daiyá yā chi Moisés miiⁿ saⁿ'ā 'lííⁿ sa neené n'dεενέε sa. Nguέε di'vá'a yā yeⁿ'e orden yeⁿ'e rey chi canéé chi 'caaⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā 'lííⁿ miiⁿ. ²⁴Cáávā chi Moisés i'téénu sa Ndyuūs, ní tááchí ch'eētē sa nguéé 'cuūⁿ sa chi 'iin'yān ngan'á yā chi Moisés ní daiya n'daataa daiyá rey yeⁿ'e yá" a Egipto. 25 Naati Moisés mii" ne"e sa 'cueenu ca sá cuuvi ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Ndyuūs. Ní nguéé 'cuūⁿ sa chi yeenú sa 'áámá tiempo ndúúcū vaadī yeenú chi dinuunndi sa. ²⁶Ní Moisés miiⁿ nadacádíínuuⁿ sa chi n'daacā ca chi 'cueenu sa cuuvi tan'dúúcā chi ch'eenu Cristo chiī na yán'āa 'cúū ní nguéé ti chi cuuví yeⁿ'e sa tanducuéⁿ'ē vaadī 'cuiica chi véé na yán'āa Egipto. Ní 'tíícā nacádíínuun sa caati deenu sa

chi Ndyuūs ca"á yā ca'a yā chi véé chi cuuvi ye"e sa. ²⁷Ní cáávā chi Moisés i'téénu sa Ndyuūs, nan'dáa sa ye"e yá"āa Egipto ní nguéé 'va'a sa chi nduuvi taa" rey. Ní díítu canee sa chi i'téénu sa Ndyuūs tan'dúúcā chi n'diichi sa Ndyuūs 'áárá chi nguéé inaa" sa Ndyuūs.

²⁸Ní cáávā chi Moisés i'téénu sa Ndyuūs s'neeⁿ sa orden yeⁿ'e 'viicu pascua chi 'iiⁿ'yāⁿ canéé chí s'neéⁿ yā yuūúⁿ yeⁿ'e 'iiti cuūchī na cheendī va'ai yeⁿ'é yā caati taachi ndaa ángel chi n'giiⁿ'nuⁿ yā nducyaaca da'caīyāa saⁿ'ā chi vmnááⁿ vmnaaⁿ, nguéé cuuvi 'caaⁿ'núⁿ yā da'caīyāa chi yeⁿ'é ndaata yeⁿ'é Israel. ²⁹Ní cáávā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel i'téénu yā Ndyuūs, chicho'ó yā naavtaⁿ'ā yeⁿ'e mar chi nguuvi Rojo ní ngiicá yā ndii yá"āa cuū"má". Ní cuayiivi ní taachi cho'o 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Egipto tuu'mi ní chi'i nuūⁿnīⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ní nducyaaca yā ch'īi yā ti nduuvidaānmán nuūnnin.

30 Ní cáávā 'iin'yān' yen'e ndaata Israel i'téénu yā Ndyuūs, chen'e yā nuunman ndiivi cheētī yen'e yáān Jericó ndeēchē nguuvi. Tuu'mi ní ch'iinu miin ní chíndeeve cheētī yen'e yáān miin. 31 Ní cáávā chi Rahab i'téénu tá Ndyuūs, ní 'áárá chi cuen'e tá ndúúcū san'ā s'een, nguéé ch'iī tá ndúúcū 'iin'yān s'een yen'e yáān yen'e tá chi nguéé i'téénu yā Ndyuūs; ti n'daata miin ní sta'a tá san'ā s'een yen'e Israel. Ní n'daacā idiin tá ndúúcū san'ā s'een chi 'dííín 'dííín ndaá yā nguaan 'iin'yān yen'e tá chi cuuvi deenú yā táácā canee 'iin'yān yen'e tá.

32 Maaⁿ ní ¿dɛ'ē cá cuuví caaⁿ'máⁿ ndís'tiī? Nguéé véé tiempo chi cuuví

ndís'tiī ye"'e sa"'ā Gedeón ní ye"'e sa"ā Barac, ní ye"e sa"ā Sansón, ní ye"'e sa"'ā Jefté, ní ye"'e sa"'ā David, ní yeⁿ'e saⁿ'ā Samuel, ní yeⁿ'e saⁿ'ā profetas chi candεε nduudu yen'é Ndyuūs. 33 Nducyaaca 'iin'yān s'een ní cáávā chi i'téénu yā Ndyuūs idiiⁿ caandá yā ní cuchεέ yā yeⁿ'e náⁿ'ā países. Ní n'daacā nga" a ntii nyu n yā yeⁿ'e tanáⁿ'ā yáāⁿ. Ní tuneéⁿ yā chí Ndyuūs nga" a yā chíí chí ca'a yā. Ní diín yā chi nduūdi cheendi 'yáíⁿyāaⁿ cuá'aá. ³⁴Ní yaⁿ'ā chi diitu n'dáí ngiichi nguéé cuuvi 'tuuví 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs. Ní n'géénu yā yen'e 'iin'yān chi nen'é yā 'caan'nún yā 'yā ndúúcū machete chi 'caāiⁿ ndúú 'uuvi lados. Ní 'áárá chi duūvá yā ditiinú yā. Ní taachi diiⁿ caandá yā ní ditiinú yā chí 'caaⁿ'núⁿ yā. Ní chεε yā yeⁿ'e n'deee n'dáí soldados ye"'ē enemigos ye"'é yā. 35 Ní cáávā chi n'daataa s'eeⁿ i'téénu yā Ndyuūs, nta'á yā tinán'ā chi n'dii yeⁿ'e familia yeⁿ'é yā taachi 'āā nduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ch'éénu yā chii ní ch'īi yā. Ní nguéé 'cūuⁿ yā chi nnguaⁿ'ai yā ti neⁿ'é yā n'diichí yā táámá vida chi n'daacā ca. 36 Nán'a yā ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ duuchí yā yeⁿ'e yā ní ch'eⁿ'é yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní náⁿ'a yā ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ch'ɛɛ̄ chiichí yā ndúúcū cadenas ní cheⁿ'é yā vácūū. ³⁷Ní náⁿ'a yā ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ca'a tuūú yā 'iiⁿ'yāⁿ ní ch'īi yā. Ní náⁿ'a yā ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'deé yā nduu 'uuvi taaⁿ yā ndúúcū cierra. Ní náⁿ'a yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'giiⁿ'nuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū machete chi 'úúvī lados 'caāi". Ná"'a yā ní ch'eē chiicá yā ndíí 'muuⁿ ndíí miiⁿ ndúúcū catecai yā yeⁿ'ē 'iiti cuūchī ní ye"'ē dii"ma" chivo. Ní

pobre yā ní ch'eenú yā chiī. Ní nguéé din'daacá 'iin'yān s'een ndúúcu yā. ³⁸Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'eenú yā chiī cáávā chi i'téénu yā Ndyuūs, 'iin'yān yeⁿ'e íⁿ'yeeⁿdī nguέέ n'daacā ca chi cuuvi cūneé yā ndúúcu yā. 'Iin'yān chi i'téénu yā ngeⁿ'é yā 'muuⁿ ngeⁿ'é yā miiⁿ ní tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé vaacú yā, 'tiicá yā. Chiicá yā yán'āa cuuⁿmaⁿ naachi nguéé ch'eetinéé 'iiⁿ'yāⁿ. Ní chiicá yā na cuéétí ní ná yiivi yáává yeⁿ'e 'iiti o yiivi yáⁿ'āa naachi 'cuɛɛtinée yā. ³⁹Cáávā chi 'ii"'yā" s'ee" chi i'téénu yā Ndyuūs, n'dai yā ndúúcū nducuén'ē chi Ndyuūs 'cūuⁿ yā chi n'geenu yā ngii ndíí tiempo chi ch'īi yā. 'Āā cué cuta'a yā chi cuuvi yeⁿ'e yā chi Ndyuūs can'a yā chi ca'a yā, 40 caati Ndyuūs nadacádíínuuⁿ yā chi caⁿ'á yā diiⁿ yā chi n'daacā ca cááva yā ní cáávā s'uuúⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé cuuvi cuta'á yā chi cuuvi yeⁿ'é yā ndíí tiempo chi s'uuúⁿ cuuvi cuta'a yú chi cuuvi yeⁿ'e yú.

Cue"e daā"ma" snaa" yú ye"e Jesús

Maaⁿ ní deenu yú cáávā vida yeⁿ'ē n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'īi yā ti ch'iⁿ'í yā s'uuúⁿ táácā cuuvi cu'teenu ca yú Ndyuūs. Ní cáávā chuū canee chi cū'neeⁿ yú tanducuéⁿ'ē dendu'ū chi di'vaachi s'uūúⁿ ndúúcū nuuⁿndi chi diiⁿ yú caati nuuⁿndi mííⁿ diiⁿ chí cuuvi ndai yú. Ní caānu yú ndúúcū ngiīnū carrera yeⁿ'e vida yeⁿ'ē yú chi Ndyuūs itée yā s'uuúⁿ. ²Ní cueⁿ'e daāⁿmāⁿ snaaⁿ yú Jesús ti diíⁿ yā chi cuuvi i'téénu yú 'yā. Ní diíⁿ yā chi n'daacā ca cuuvi cu'teenu yú. Jesucristo ní ch'eenú yā chiī taachi ch'īi yā na cruz. Ní nguéé diíⁿ yā

HEBREOS 12 512

cuenta chi 'cuinaán' yā cucáávā chi ch'īi yā tan'dúúcā chi n'giin'nun yā 'iin'yān caati deenú yā chi yeenú yā cuayiivi ti cuuví nadanguán'ai yā 'iin'yān. Maan ní vɛɛ́ yā na lado yen'e honor yen'e trono yen'e Ndyuūs.

³Ndís'tiī, nadacadíínuuⁿ nī tan'dúúcā Jesucristo chi ejemplo yeⁿ'e yú. Ch'eenú yā chiī cucáávā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi dinuuⁿndí yā. Ní 'íícú ndís'tiī nguéé cuuvi 'daan'dí nī ní nguéé s'neéⁿ nī chiiⁿ chi i'téénu nī. ⁴Ndís'tiī ní 'āā chichεε nī ndúúcū nuūⁿndī ní nguéé ch'eenú nī chii ndíí chi 'āā n'dīi nī. ⁵ ċ'Āā nguéé n'gaacú ndís'tiī consejo chi Ndyuūs ca'á yā ndís'tiī chi daiyá yā? Canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíícā:

Díí, daiyá, nguéé nadacadíínuuⁿ nī chi nguéé de'ē vee taachi Ndyuūs diíⁿ yā castigar ndís'tiī caati cuuvi deenú nī chi nguéé n'daacā idiíⁿ nī. Ní nguéé ndaacadáámí nī yeⁿ'é yā taachi diíⁿ yā castigar ndís'tiī.

⁶ Señor yeⁿ'e yú yaa'vineéⁿ yā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'é yā ní diín yā castigar nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi sta'á yā chi cuuvi daiyá yā. ⁷Maaⁿ ní cuchée nī castigo chi Ndyuūs itée yā ndís'tiī ti Ndyuūs ní chiidá nī. Taachi n'geenú nī ngiī tuu'mi ní deenú nī chi diín vā ndúúcū ndís'tiī tan'dúúcā chi ndís'tiī ní daiyá yā. 'Tíícā diín yā. ¿Dú'ū daiyá yā νεε chi chiidá yā nguéé idiín yā castigar? 8 Nduuti chi Ndyuūs nguéé diín yā castigar ndís'tiī tan'dúúcā chi diín yā castigar nducué" e daiyá yā, tuu'mi

ní ndís'tiī nguéé maan daiyá yā ti ndís'tiī ní daiyá yen'e táámá yā. Ní nguéé daiya Dendyuūs ndís'tiī. ⁹Ní 'tiicá ntúūⁿ chiida yú chi yeⁿ'e i"'yee"dí 'cūū dií" yā castigar s'uuúⁿ tan'dúúcā chi neⁿ'é yā. Ní s'uuúⁿ ní dinéⁿ'e yú chiida yú. N'daacā ca chi diiⁿ yú chiiⁿ chi neⁿ'e Ndyuūs chi canéé na va'ai cheeti nguuvi ní snduuchi vú. 10 Chiida yú chi yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū diíⁿ yā castigar s'uuúⁿ dúu'vī nduuyū nūuⁿ tan'dúúcā chi tumicadíínuuⁿ yā chi n'daacā caavā s'uuúⁿ. Ndyuūs yeⁿ'e yú ní diíⁿ yā castigar s'uuúⁿ ti cuáácú chí n'dai caavā s'uuúⁿ ti s'uuúⁿ ní cuuvi din'dai ca yú tan'dúúcā chi Ndyuūs ní n'dai cá yā. 11 Cuaacu chi nguéé yeenu yú taachi tée yā castigo s'uuúⁿ naati yá'ai yú. Cuayiivi ní 'iiⁿ'yāⁿ chi tuumicádíínuuⁿ yā yeⁿ'ē castigo yeⁿ'é yā ni vέέ chi n'daācā yeⁿ'e castigo. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ din'daacā cá yā ní canéé 'diīin vida yen'é yā.

Véé peligro yeⁿ'ē yú nduuti chi nguéé n'giindiveeⁿ yú nduudu yeⁿ'é Ndyuūs

¹² Maaⁿ ní Ndyuūs 'āā tee yā castigo ndís'tiī ní maaⁿ ní cuta'á nī fuerzas ndúúcū ta'á nī ní dicuaacú nī duūⁿntii'yá nī chi ndicuūnū.
¹³ Cachiicá nī ná yúúní cuaacu maaⁿ ní 'íícú cuuvi nanduūvā yeⁿ'é nī ca'a nī chi ndíí dúúvá yeⁿ'e nī.

¹⁴Maaⁿ ndís'tiī ní diíⁿ nī chi 'diiíⁿ 'cuɛεtinée nī ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yā̄ⁿ. Ní diíⁿ nī nducuéⁿ'ē chi n'daacā ca caati dεενε canéé vida

513 HEBREOS 12

yeⁿ'é nī. 'Iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ dεενε vida yeⁿ'é yā nguéé cuuvi n'diichí yā Señor Ndyuūs. 15 Cundέε nī cuidado chi mar 'áámá ndís'tiī nguéé divíi nī ye" e Ndyuūs ti nguéé cuuvi inneé yā ndís'tiī. Ní nguéé cúúví cunee 'aamá nī nguaaⁿ ndís'tiī chi tan'dúúcā 'áámá dii'yu yaātā yaāa chi diiⁿ daño yeⁿ'e nducuéⁿ'ē dii'yu yaātā. 'Tíícā cuuvi diiⁿ daño 'áámá nī tan'dúúcā chi veneno nguaaⁿ ndís'tiī. 16 Candέε nī cuidado chi mar 'áámá ndís'tiī nguéé can'á nī ndúúcū n'daataá o saⁿ'ā chi nguéé yeⁿ'e nī. Ní nguέέ diíⁿ nī cuenta ye"'e nducué"'ē chi ye"'é Ndyuūs. 'Tíícā diiⁿ saⁿ'ā Esaú ti cáávā 'áámá comida nūuⁿ n'diicuí sá chi cuuvi veⁿ'e sa ti saⁿ'ā vmnaaⁿ. ¹⁷Ní ndís'tiī deenú nī yeⁿ'e saⁿ'ā Esaú taachi neⁿ'e sa cuta'a sa yeⁿ'e chiidá sa chi cuuvi ye"'ē sa ti sa"'ā daiya vmnaa", naati nguéé 'cuūⁿ chiida sa. Ní Esaú cheēcū taavi sá ní n'nuun sa manera chi nduuvi n'daacā chi 'āā diiⁿ sa naati nguéé ndaācā n'daaca sa.

¹⁸Maaⁿ ní ndís'tiī nguéé ndáa nī na yiīcū chi ngiichi chi diín nī sentir ngiichi miiⁿ, tan'dúúcū chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel tiempo chi 'āā chó'ōo. Ndíí nguéé diíⁿ nī sentir maāiⁿ, ndíí nguéé ndúú meēeⁿ, ndíí nguéé ndúú 'áámá cheen cúúvī díítūu. 19 Ní nguéé n'giindiveéⁿ nī chi ch'eēcū trompeta miiⁿ ní nguéé nduudu yeⁿ'é Ndyuūs chi caⁿ'a yā ndúúcū 'iin'yān s'een. Taachí 'iin'yān s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e Ndyuūs chiica yā Ndyuūs chi 'āā ntéé caa" ma cá yā 'ii" yā s'ee". ²⁰'Tíícā ngaⁿ'a yā ti nguéé cuuvi chεε yā chi Ndyuūs ngan'a ntiinnyun yā ti 'tíícā: Ndúúti chi 'áámá 'iiti

nindaá tī na yiīcu 'cūū canee chi cuiituú yā 'iiti ní 'caaⁿ'núⁿ yā 'iiti.

²¹Ní maaⁿ Moisés miiⁿ ní taachi n'diichí yā yiīcu 'cūū ní ch'iindiveéⁿ yā nducuéⁿ'ē, 'tíícā ngaⁿ'á yā: Nééné 'va'á ní yiin'duuvi 'úú.

²²Maaⁿ ní nguéé 'tíícā ti ndís'tiī ndaa nī 'áámá yiīcū chi nguuvi Sión chi yáān yen'e Ndyuūs chi cánduuchi chí yáāⁿ Jerusalén chí va'ai cheeti nguuvi naachi n'deee n'dáí miles ángeles snée yā. ²³Ní nduuvidaamá yā chi dich'eeté yā Ndyuūs. Ní miiⁿ canee nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi daiyá Ndyuūs. Ní chi duuchí yā canéé nguūⁿ na libro ye"'ē va'ai cheeti nguuvi. Nducyaaca nī ndaa nī nanáán Ndyuūs chi diín yā juzgar nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ndís'tiī chi ye"'ē i"'yee"dí 'cūū ní ndaa nī nanááⁿ espíritu s'eeⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi dεενε ca chi Ndyuūs diín yā chi nguéé nuundi yen'é yā. ²⁴Ní ndaá nī nanááⁿ Jesucristo chi abogado chi canúuⁿ yā naavtaⁿ'ā compromiso chí ngai chi yen'é Ndyuūs ndúúcū 'iin'yān. Ní ndaá nī nanááⁿ Cristo chi chingée yā yuūún yen'é yā cucáávā s'uuún. Yuūún yeⁿ'e Cristo ní n'daacā ca nguéé ti yuūún yen'e Abel. Ndúúcū yuūún yeⁿ'e Cristo, Ndyuūs nadich'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. Naati cáávā 'díínu Abel ch'iiⁿ'núⁿ Abel tuu'mi ní Ndyuūs ca'a yā castigo 'díínu Abel.

²⁵Ní cáávā nducuéⁿ'ē chuū candεέ nī cuidado chi n'giindiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'e Ndyuūs chi ngaⁿ'á yā ngīi yā ndís'tiī. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguếε ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e Cristo taachí snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguếε nguaⁿ'áí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní 'tεε cá s'uuúⁿ chi cuuvi

nguaⁿ'āī yú nduuti chi ndaacadaami yú yeⁿ'é Cristo chi canee na va'ai cheeti nguuvi ní nga"'á yā ndúúcū s'uuúⁿ yeⁿ'e chi cuchiī. ²⁶Tiempo chi chó'ōo taachi Ndyuūs ngaⁿ'á yā yeⁿ'e yiīcū nuⁿ'u yáⁿ'āa. Maaⁿ ní Ndyuūs nga" á yā 'tíícā: Taama vmné" jēe inu" jú yá" jāa ndúúcū nanguuvi. ²⁷Maaⁿ ní taachi ngaⁿ'a Ndyuūs taama vmnéⁿ'ēe nūuⁿ deenu yú chi nducué" e chi din'dái Ndyuūs ní caⁿ'á yā din'núⁿ'u yā ní divíi yā. Ní nducuéⁿ'ē chi nguéé din'núⁿ'u yā ní cūnee. 28 Canéé chí ca'a yú gracias Ndyuūs caati véé yáāⁿ yeⁿ'e yú, lugar naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā. Ní nguéé cuuví nuⁿ'u lugar miiⁿ. Canee chi dich'ɛɛtɛ yú Ndyuūs ní i'teenu yú Ndyuūs. Ní 'va'a yú yeⁿ'é yā ní diiⁿ yú tan'dúúcā chi neⁿ'e yā. ²⁹Ndyuūs yeⁿ'e yú tan'dúúcā 'áámá nguuchi yán'ā chí dituūví nducuéⁿ'ē chi nguéé n'daacā. Tiicá yā.

Yeⁿ'é chi diiⁿ yú chi cunee yiinuú Ndyuūs

Canéé chi dineⁿ'e yú 'aama yú taama yú caati hermanos s'uuúⁿ ní yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ. ²Nan'gaacu yú chi canee chi ca'a yú va'āī yeⁿ'e yú 'iiⁿ'yāⁿ chi canúúⁿ yúúní. N'duuvi yā ní diíⁿ yā 'túúcā ní sta'á yā va'ai yā ángeles ní nguéé déénu yā chi ángeles.

³Nan'gaacu yú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi snúúⁿ yā vácūū. Diiⁿ yú cuenta chi s'uuúⁿ snuūⁿ yú vácūū nduucú yā. Nan'gaacu yú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'geenú yā ngii na cuerpo yeⁿ'é yā ní diiⁿ yú cuenta chi s'uuúⁿ ní n'geenu yú ngii na cuerpo yeⁿ'e yú nduucú yā.

⁴Diiⁿ yú respetar 'iin'yāⁿ chi n'giindivaacú yā ti nguéé dinuuⁿndí yā. 'Iin'yāⁿ chi n'giindivaacú yā canee chi caⁿ'á yā dámaāⁿ ndúúcū isaⁿ'ā o n'daataá yeⁿ'é yā. Ndyuūs ní n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iin'yāⁿ chi véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā ndúúcū 'iin'yāⁿ chi n'giindivaacú yā ní caⁿ'á yā ndúúcū táámá n'daataá o saⁿ'ā.

⁵Nguéé dinen'e yú tuūmī naati yeenú yú ndúúcū chi véé chi yen'e yú ti Ndyuūs ngan'á yā 'tíícā: 'Úú nguéé cu'neén ndís'tiī ní nguéé diín abandonar ndís'tiī. 6Ní 'tíícā cuuvi caan'man cuaacu yú ndúúcū confianza:

Señor ní nginnee yā 'úú. 'Úú nguéé 'va'á yeⁿ'e chi 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi diíⁿ yā nduucú.

⁷Nan'gaacú nī yen'e 'iin'yān n'gεετε yen'e yaācū chi ngan'a ntiinnyún yā nanáán ndís'tiī ní ngan'á yā ngii yā ndís'tiī nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. Nadacadíínuun nī tááca 'iin'yān s'een diín yā ní n'gεετineé yā ní ch'īi yā. Maan ní candέε nī cuidado chi diín nī tan'dúúcā 'iin'yān n'gεετε chi i'téénu yā Ndyuūs diín yā ti 'iin'yān s'een ejemplo yen'é nī.

⁸ Jesucristo miiⁿ ní 'āā 'tiicá nūuⁿ tan'duucá yā 'iicu, 'tiicá ntúuⁿ yā maaⁿnguuvi. 'Āā 'tiica nuúⁿ yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ⁹ Cuin'diichí nī ndís'tiī. Nguɛɛ́ 'caandiveéⁿ nī ndúúdú 'naⁿ'a chi n̄'dááⁿ ndúúcū yeⁿ'ē chi che'e yú. N'daacā ca chi staava yeⁿ'é nī canée n'daacā chi cuuvi cuta'á nī fuerzas yeⁿ'ē nducuéⁿ'ē chi n'dai taavi chi Ndyuūs itée yā ndís'tiī. Staava yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ nguɛɛ́ diiⁿ aprovechar nduuti chi chiindiveéⁿ yā nduudu n̄'dááⁿ ndúúcū yeⁿ'e chi che'e yú.

515 HEBREOS 13

¹⁰Deenu yú chi chiiduú s'eeⁿ chi diín yā ntiinnyu yen'e yaācū yen'é yā nguέέ cuuvi che'é yā yuūtē yeⁿ'e nátai yeⁿ'e 'iiti chi ch'iiⁿ'núⁿ yā cáávā ofrenda ye"'e yú ti ofrenda ye"'e yú ní 'āā vi'í caā ti i'teenu yú Jesucristo. Ní Jesucristo miiⁿ ní ch'īi yā chi lado yeⁿ'e ofrenda yeⁿ'e yú. ¹¹Chiiduú ch'ɛɛtɛ ca yeⁿ'e judíos chi Israel s'eeⁿ taachi ch'iiⁿ'núⁿ yā 'iiti cáávā ofrenda yen'e nuūnndī candέε yā yuūúⁿ yeⁿ'é 'iiti chεεti cuarto chi nguuvi Dεενε naati cuerpo yeⁿ'ē 'iiti miiⁿ ní ngiichí yā 'áámá lado yeⁿ'ē yáāⁿ yeⁿ'é yā. ¹²Ní 'tiicá ntúūⁿ Jesucristo ch'īi yā cuaaⁿ dáámí cheendi va'āī ye"'e yáā" Jerusalén ní 'íícú cuuvi dεενέ yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā ndúúcū yuuúⁿ yeⁿ'e maáⁿ yā. ¹³Maaⁿ ní caⁿ'a yú tan'dúúcā chi cueⁿ'e Jesús 'áámá lado ye"'ē yáā" ní 'cueenu yú cuuvi tan'dúúcā chi ch'eenú yā chiī ní cuuvi 'cuinaan yú tan'dúúcā chi 'cuinaáⁿ yā. ¹⁴Caati nguéé véé 'áámá váāⁿ chi 'áámá cūnee cáávā s'uuúⁿ naati in'nuuⁿ yú 'áámá yáāⁿ ch'eete chi 'áámá cūnee chi véé tiempo chi cuchiī. 15 Ní cáávā chuū canee yú chi dich'eete yú Ndyuūs cucáávā Jesucristo. Ní taachi dich'eete vú Ndyuūs chuū ní ofrenda chi canee chi ca'a yú Ndyuūs. Ní canéé chi ca'a yú gracias Ndyuūs cáávā Jesucristo ndúúcū nduudu yeⁿ'ē yú. 16 Nguéé cuuvi 'náan nī chi din'daacá nī ní nneé nī 'aamá nī taamá nī caati chuū ní ofrenda yen'é nī chi 'túúcā Ndyuūs neⁿ'e yā.

¹⁷ Cu'neeⁿveéⁿ nī nduudu yeⁿ'é 'iin'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é nī. Cu'téénu nī yeⁿ'é yā chi ngaⁿ'a yā caati 'iin'yāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā cuidado yen'ē staava yen'é nī. 'Iin'yān s'een canéé chi nca'á yā cuenta nanáán Ndyuūs yen'ē ntiinnyun chi diín yā. Diin núún yiinnu nī chi ngana yā caati yeenú yā diín yā ntiinnyun yen'é yā. Ti nduuti chi nguéé diín nī 'túúcā nguéé yeenú yā ní nguéé diín nī aprovechar yen'ē ntiinnyun chi diín yā cáávā ndís'tiī.

¹⁸Maaⁿ ní caaⁿ'maⁿngua'á nī cáávā nús'uu ti nadacadiinúúⁿ 'nū n'daacā na staava yeⁿ'é 'nū ní neⁿ'é 'nū 'cuɛɛtinéé n'daacá 'nū yeⁿ'e nducuéⁿ'ē dendu'ū. ¹⁹'Úú ngiicá ndís'tiī chi taachi ngaⁿ'angua'á nī, ngiicá nī Ndyuūs chi tée yā lugar 'nū chi niiⁿnuúⁿ nūuⁿ cuuví nandaá ní cuneé ndúúcū ndís'tiī.

Di'viicú yā ndís'tiī ní dicho'ó yā, n'dai ndís'tiī

²⁰Maaⁿ ní Ndyuūs ní yeⁿ'ē vaadī 'diīin, maan Ndyuūs miin nadin'duuchí yā Jesucristo yeⁿ'ē yú ye"'ē nguaa" tiná"'ā chi Jesucristo miiⁿ Pastor chi ch'eete n'dai chi diíⁿ vā cuidado s'uuúⁿ chi tan'dúúcā 'iiti cuūchī yeⁿ'é yā. Ní Jesucristo yeⁿ'ē yú ndúúcū yuūúⁿ yeⁿ'é yā diíⁿ yā chi 'áámá cūnee compromiso chi Ndyuūs diín yā ndúúcū 'iin'yān. ²¹Neⁿ'é chi Ndyuūs yeⁿ'e vaadī 'diīiⁿ tée yā ndís'tiī nducuéⁿ'ē chi n'dai yeⁿ'é yā chi nguéé yeⁿ'é nī. Ní cuuvi n'daí nī ti ndís'tiī cuuvi diín nī chiiⁿ chi neⁿ'é Ndyuūs chi diíⁿ nī. Ní neⁿ'é chi Ndyuūs diíⁿ yā cáávā nducyaaca yú nducué" e chi ne" é yā diíⁿ yā cáávā Jesucristo. Caⁿ'a yú chi ch'eete ca canéé Cristo ní n'deevé ngii yā cué"'é daā"ma" cue"'e daāⁿmaⁿ. 'Tíícā. ²²Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é ngiicá ndís'tiī chí cuchεέ nī

HEBREOS 13 516

ndúúcū nduudu chi ngi'cueéⁿ ti nguéé 'yaaⁿ idinguúⁿ na carta miiⁿ yeⁿ'é ndís'tiī. ²³ Yaa'ví ndís'tiī chi cadiinúúⁿ nī chi Timoteo hermano yeⁿ'ē yú 'āā ntéé canee sa vácūū. Ní ndúúti chi niiⁿnuⁿ niiⁿnuⁿ ndaa sa nanáaⁿ 'úú tuu'mi 'úú ní candeé saⁿ'ā taachi ndaá nanááⁿ ndís'tiī ní n'diichí ndís'tiī.

²⁴Maaⁿ ní caaⁿ'máⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é nī ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo: N'daí ndís'tiī, caaⁿ'máⁿ nī. 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e país Italia: N'daí ndís'tiī, ngaⁿ'a yā.

²⁵Neⁿ'é chi Ndyuūs tée yā nducyaaca ndís'tiī nducuéⁿ'ē vaadī n'dai yeⁿ'é yā. 'Tíícā cuuvi.

CARTA YEⁿ'E SANTIAGO

chi s'néé" 'muu" s'néé" mii"

'Úú Santiago 'úú ni 'úú idií"
ntii"nyu" ye"'e Ndyuūs ní ye"'e
Señor Jesucristo. Idinguú" carta
'cūū ní dicho'ó: Ndaí ndís'tiī ndúúcū
'ii"'yā" ye"'e ndu'ū ndiichúúví tribus

Santiago idingúuⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ

cuu in dichoo: Ndai hdis til hduucu 'iin'yān yen'e ndu'ū ndiichúúví tribus chi familias chi yen'e ndaata Israel chi s'néén 'muun chi s'néén miin ndii núúnmán ín'yeēndī.

Ndyuūs ca'á yā vaadī deenu 'ii"'yā" s'ee" chi i'téénu yā 'yā

²Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, canéé chi yeenú nī taachi ndaā n'deee n'dáí chi idi'vaachí veⁿ'e nī. ³Caati déénu nī chuū chi taachi ndaā n'deee n'dáí chi idi'vaachí yen'e nī ní n'daacā idiíⁿ nī, ch'iⁿ'í nī chi i'téénu nī Jesucristo ní ch'in'i ntúun nī chi cuuvi cuchεέ nī yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē ndúúcū paciencia. ⁴Ní canéé chi candée ni cuidado chi cucheé ni ye"'e nducué"'ē chi di'vaachi ndís'tiī ní cuuvi 'cueetinéé n'daacá nī ní diiⁿ cá chí n'daaca nī. Ni 'āā véé nducué" e necesidades ye" é nī. Ní Ndyuūs tée yā ndís'tiī cosas chi n'dai yeⁿ'é yā.

⁵Ndúútī chi 'áámá ndís'tiī deenú nī chi nguéé deenú nī tuu'mi ní

canéé chí caacá nī Ndyuūs chi itée yā vaadī deenu. Ndyuūs ca'a yā n'deee n'dáí vaadī deenu yeⁿ'é yā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguéé n'gaa'vá yā ndúúcū 'iin'yān yen'ē chi n'deēe vueltas caaca yā Ndyuūs. ⁶Canéé chí caacá nī Ndyuūs ní cu'téénu nī Ndyuūs chi caⁿ'á yā tée yā ndís'tiī. Taachi nguéé cu'téénu nī chi Ndyuūs nguéé caⁿ'á yā ca'a yā chiiⁿ chi ngiicá nī tuu'mi ní ndís'tiī tan'dúúcā nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā taachi olas yeⁿ'ē indéē yaācū chi candéé 'yúúné cuaaⁿ lácūū cuaaⁿ lácāā, 'tíícā ndís'tiī. ⁷'Áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi ngiica yā Ndyuūs ní nguéé cu'téénu yā chi Ndyuūs can'á yā tée yā dε'ē νεε, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nguéé cūnee ngíínú yā chi Ndyuūs caⁿ'á yā tée yā 'iiⁿ'yāⁿ dε'ē vεε. 8'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ véé 'uūvī vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'é yā. Maaⁿ ní neⁿ'é yā diiⁿ yā 'áámá cosa, cuayiivi ní taama cosa. 'Iin'yān miiⁿ nguéé canée yā ndúúcū 'áámá vaanicadíínūun yen'e yā.

⁹Ní hermano yen'ē yú chi nguéé ch'eete ca ní canéé chi yeenú yā taachi Ndyuūs nginneé yā 'iin'yān.
¹⁰'Iin'yān chi 'cuiicá yā canéé chi yeenú yā taachí Ndyuūs diín yā chi nguéé 'cuiicá yā. 'Iin'yān chi 'cuiica miin ní tan'dúúcā naāndā yen'e

SANTIAGO 1 518

yaātā chi 'cuiinu, 'tiicá yā. ¹¹ Taachi can'dáā 'yán'ā ní 'áámá 'í'nūun tuu'mi ní tí'í yaatā ní naāndā yen'ē chingéén ní 'āā ntɛɛ vɛɛɛ naandā ti ch'iinu. 'Tiicá ntúūn 'iin'yān chi 'cuiica ní 'cuiinú yā ndúúcū vaadī 'cuiica yen'e yā.

Canéé chí cuchεε yú yen'e nducuén'ē

¹²Dε'ε̄ chúúcā yeenu 'iiⁿ'yā̄ⁿ chi ichεέ yā tanducuéⁿ'ē taachi n'geenu yā ngii. Taachi chεέ yā yeⁿ'ē tanducué" e tuu'mi ní Ndyuūs tée yā 'iiⁿ'yāⁿ chi canduuchí yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. 'Tíícā Ndyuūs ngaⁿ'á yā chi can'á yā ca'a yā 'iin'yān vida cue"'e daā"ma" tan'dúúcā chi 'aama corona ye"'e 'ii"'yā" chi diné"'e yā Ndyuūs. 13 Taachi ndaā nanáán ndís'tiī cosa chí diīiⁿ chí di'vaachí ndís'tiī chi neⁿ'é nī diiⁿ nī chi nguee n'daācā, nguéé canéé chí nadacadíínuuⁿ nī chi Ndyuūs diíⁿ yā chuū caati mar 'áámá 'iin'vān cuuvi di'vaachí yā yen'e Ndyuūs chi Ndyuūs diín yā cosa chi nguee n'daācā. Ndíí nguéé ndúú cuuvi dinuundí Ndyuūs. Ndíí nguéé ndúú Ndyuūs di'vaachí yā yen'e 'iin'yān chi diín yā cosa chi nguéé n'daācā. ¹⁴Taachi 'iiⁿ'yāⁿ inadicadíínuuⁿ yā chi maán yā nen'é yā diin yā cosa chi nguεε n'daacā tuu'mi ní vέέ nuuⁿndi yeⁿ'e yā ní diíⁿ yā chi nguεε n'daacā. ¹⁵Ní taachi diíⁿ yā chiiⁿ chi neⁿ'é yā diiⁿ yā chi nguéé n'daacā tuu'mi ní dinuuⁿndí yā. Ní taachi ch'eete ca nuuⁿndi miiⁿ tuu'mi ní 'cuiinū ní diīiⁿ chi 'cuūvi yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

¹⁶Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chi neⁿ'e taaví. Nguέε ca'a nī lugar 'iiⁿ'yāⁿ chi cannche'éí yā ndís'tiī chi dinuuⁿndí nī. ¹⁷Nducuéⁿ'ē chi n'daacā ní dεενε

chi Ndyuūs itée yā s'uuún chiin ní ngíícá cuaan 'niinnun. Chiin ní yen'e Ndyuūs. Ndyuūs din'dái yā tanducuén'ē dɛɛvɛ yen'ē nanguuvi. Ndyuūs nguéé n'daan yā tan'dúúcā 'áámá 'daan'nūn chí n'daan. 18 Ní Ndyuūs tee yā vida s'uuún cáávā chi i'teenu yú nduudu cuaacu yen'é yā. Ní diín yā tan'dúúcā chi maán yā nen'e yā diin yā. Ní 'íícú s'uuún chi i'teenu yú, tan'dúúcā 'áámá cosecha chi vmnáán vmnaan yen'e nducuén'ē chi din'dái yā 'tíícā s'uuún.

Yen'e vaadī cuaacu yen'é Ndyuūs

¹⁹Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos chi neⁿ'e taaví 'aama 'aamá nī canee chi 'cuɛɛtinéé vaáⁿ ní chi 'caandiveéⁿ nī naati nguéé maaⁿ n'cheeté caaⁿ'máⁿ nī. Ní nguéé maaⁿ n'cheete nūuⁿ nduuvi taáⁿ nī. ²⁰'Iiⁿ'yāⁿ chí induuvi taán yā nguéé n'daacā diín yā yen'e chi vaadī cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. ²¹Ní cáávā nducué" e chuū canee chí divíi nī yeⁿ'é tanducuéⁿ'ē chi nguεε n'daācā chi nadacádíínuuⁿ nī. Ní nguéé diíⁿ nī cosa chi nguee ndaacā. Ní 'caandiveéⁿ nī nduudu cuaacu chí i'téénu nī ní canee na staava veⁿ'é nī. Ní ndiicuuⁿ nī. Ní véé poder ye"'e nduudu cuaacú 'cūū chi cuuvi dinguáⁿ'ai alma yeⁿ'é nī.

²²Naati canéé chí diíⁿ nī chiiⁿ chi ngaⁿ'ā nduudu cuaacu miiⁿ. Nguéé dámaāⁿ chi 'caandiveéⁿ nī ni nguɛɛ diiⁿ nī. Ní nguéé cannche'éí maáⁿ nī ndís'tiī. ²³Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu miiⁿ ní nguéé diíⁿ yā chiiⁿ chi ngaⁿ'ā tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ tan'dúúcā 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi inaáⁿ yā maáⁿ yā na 'aama espejo, 'tiicá yā. ²⁴Inaáⁿ yā maáⁿ yā tan'duucá yā 'tíícā.

519 SANTIAGO 1, 2

Ní cuayiivi nguéé nn'gaacu yā tan'duucá yā 'áárá chi n'diichí yā maán yā na 'áámá espejo. ²⁵Naati 'iin'yān chi nn'gaacú yā chiin chi n'giindiveén yā ní nadacádíínuun n'daacá yā yen'e ley chi nduudu cuaacu miin yen'é Ndyuūs, tuu'mi ní nduudu cuaacu miin cuuví nadinguán'āī 'iin'yān'. Ní 'iin'yān miin canéé chi 'caandiveen cá yā nguuvi nguuvi. Ní nguéé dámaān n'giindiveén yā naati diín yā chiin chi ngan'ā, tuu'mi ní cuuvi yeenú yā ndúúcū chi diín yā.

²⁶Ní nduuti chi 'aama ndís'tiī ngan'á ni chi i'téénu nī Ndyuūs ní nguéé candeé nī cuidado yen'e chi ngan'á nī tuu'mi ní nginnche'ei maán nī ndís'tiī. Ní nguéé dichíí'vē chi ngan'á nī chi i'téénu nī Ndyuūs.
²⁷'Iin'yān chi neené i'téénu yā ní dideeve staava yen'é yā ní nguéé véé nuundi yen'é yā nanáán Ndyuūs chiida yú ní 'tíícā diín yā. Nginneé yā da'cáiyāa nguá'āa taachi n'geenu yā ngii. Ní 'iin'yān miin ní nguéé diín yā cosas yen'ē in'yeendí 'cūū chi nguéé n'daacā.

'Cuaáⁿ nī nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi daama daamá nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ

Ndís'tiī hermanos yen'é chi maan ní i'téénu nī Señor Jesucristo yen'e yú chi dεενέ ngii yen'é yā, ndís'tiī canéé chí diín nī chi 'āā dáámá daamá nūun nducyaaca 'iin'yān nanáan nī.
N'diichí nī. Taachi ndaá 'áámá 'iin'yān nguaan ndís'tiī taachi nduuvidaamá nī ní 'iin'yān miin canúún nduu tá'a yā 'áámá chi ntá'āa yen'e 'díínnguāan ní n'daacā catecai

yā, ní 'tiicá ntúū" ndaá táámá 'ii" yā" chi ndaachíí yā ní ndiicúū catecai yā, ³ní ne" e cá nī 'ii" yā" chi n'daacā catecaí yā, ní nga" á nī ngii nī 'ii" yā" mii: N'diī cun'dií nī lugar chi n'daacā ca; ní nga" á nī ngii nī sa" ā chi ndaachíī: N'diī cuééndiinú nī cuaa" la'tiī o 'cundií nī na yiive, ⁴tuu'mi ní nguéé dií" nī chi dáámá daamá nūu" 'ii" yā" nguaa" ndís'tiī. Ní n'diichí nī 'ii" yā" s'ee" chee chi n'daacā, ní nguéé n'daācā chii" chi nadacádíínuu" nī.

⁵Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chi neⁿ'é taavi, 'caandiveéⁿ nī chiiⁿ chi ngaⁿ'á. Ndyuūs ndεενέ yā 'iiⁿ'yāⁿ ye"'ē i"'yee"dí 'cūū chi pobre yā chi cuuvi 'cuiicá yā ndúúcū chi i'téénu yā. Ní vέε chi cuuvi yeⁿ'é yā naachi Ndyuūs caa"má" ntii"nyú" yā ti chuū Ndyuūs ngaⁿ'á yā chi ca'á yā nducyaaca 'iin'yān chi nen'é yā Ndyuūs. ⁶Maaⁿ ní ndís'tiī maáⁿ nī s'néeⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ chi ndaachií yā chi nguéé véé yeⁿ'e yā ná lugar chi nguéé n'daacā. ¿'Áá nguéé 'iin'yān 'cuiica chí idi'vaachí yā ndís'tiī ní icandέε yā ndís'tiī nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē? ⁷¿'Áá nguéé 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi cunncáā nga" a yā ye" é chi duuchi ye"'e Cristo chí n'daacā? Ní Cristo yeⁿ'e yú yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yen'é yā ndís'tiī.

⁸Nduuti chi ndís'tiī cuaacu níín'nyún diín nī tanducuén'ē chi ngan'a ley yen'é Ndyuūs chi 'tíícā canéé nguūn na libro yen'é yā: Dinén'e di 'iin'yān niinnuun vaacu di tan'dúúcā chi nen'e dī maan dī, tuu'mi ní n'daacā idiin dī. ⁹Ní ndúúti chi ndís'tiī nguéé dáámá daamá nūun dinén'e nī nducyaaca 'iin'yān tuu'mi ní dinuundi nī. Ní nguéé diín

SANTIAGO 2 520

nī tan'dúúcā chi nga" a ley ye" é Ndyuūs. Ley miiⁿ n'giⁿ'i chi ndís'tiī ní véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī. ¹⁰Ní ndúútí chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé diíⁿ yā chi ngaⁿ'ā 'áámá 'lííⁿ chuundi yeⁿ'e ley yeⁿ'é Ndyuūs tuu'mi ní caneé yā tan'dúúcā chi nguéé diín yā mar 'áámá chi nga" ley mii". 11 Ndyuūs chi ngaⁿ'a yā 'tíícā: Nguéé caⁿ'á di ndúúcū n'daataá o sán'ā chi nguéé ye"'e di, Ndyuūs mii" 'tiicá ntúū" ngaⁿ'a yā: Nguéé 'caaⁿ'nuⁿ di 'iiⁿ'yāⁿ. Maaⁿ ní nduuti chi 'aama 'iiⁿ'yāⁿ nguéé can'á yā ndúúcū n'daataá o saⁿ'ā chi nguέέ yeⁿ'e yā naati ch'iiⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ 'āā nguéé diíⁿ yā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'é Ndyuūs. ¹²Ní ndís'tiī ní canee chi caan'mán nī n'daacā ní din'daacá nī tan'dúúcā chi nga" a ley ye" é Ndyuūs ti ley miiⁿ n'diichi s'uuúⁿ. Ní ley miiⁿ diīiⁿ chi cuuvi nanguá" aī s'uuú". 13'Ii" yā" chi nguéé neⁿ'e ya'ai 'iinú yā 'iiⁿ'yāⁿ 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs nguéé neⁿ'e ya'ai 'iinú yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ taachi n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi ya'ai 'iinú yā 'iiⁿ'yāⁿ ichέε yā taachi Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'é nducyaaca 'iin'yān.

'Iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs

14 Ndís'tiī hermanos yen'é, ¿dɛ'Ē dichíí'vē 'áámá 'iin'yān chi ngan'á yā chi i'téénu yā Jesucristo ní nguéé diín yā cosas chi n'daacā? ¿Áá cuuví nanguan'ai yā nduuti chi ngan'á yā chi i'téénu yā 'tíícā? 15 Maan ní nadacadíínuun yú yen'e 'áámá hermano o hermana yen'e yú chi nguéé véé catecai yā ní nguéé véé chi che'e yā. 16 Nduuti chi n'diichi yú hermano o hermana miin ní

nga"a yú ngii yú 'yā: Dii cue"e di ndúúcū vaadī 'diií". Nan'guɛɛcundii di ní che'e di. Ní nguɛɛ́ ca'a yú hermano o hermana mii" ye"e yú chi che'é yā o catecai caavā chi dií" yā tapar, tuu'mi ní, ¿dɛ'ɛ̄ chíí'vē̄ chi nga"a yú ngii yú hermano o hermana ye"e yú 'tíícā? ¹⁷Ní 'tiicá ntúū" ye"e chii" chi i'teenu yú Ndyuūs. Nduuti chi 'áámá 'ii"yā" nguɛɛ́ din'daacá yā cáávā chi i'teénu yā Cristo tuu'mi ní chíí" chí i'teénu yā tan'duucā chi cosa chi n'díí.

¹⁸Nduuti chi 'áámá yā ngaⁿ'á yā ngii yā s'uuúⁿ 'tíícā: Díí ngaⁿ'a di chi i'téénu di Ndyuūs naati 'úú idiíⁿ nducuéⁿ'ē chi n'daacā. 'Úu ngaⁿ'á ngīi 'iiⁿ'vāⁿ miiⁿ: Dii ch'iⁿ'i di 'úú tan'dúúcā chi cuuvi cu'téénu vú Ndyuūs ní nguéé n'daacā cuuvi diiⁿ yú. 'Úú ch'iⁿ'í dii chi i'teenú Ndvuūs caavā chi n'daācā idiíⁿ. ¹⁹'Āā i'téénu di chi véé 'áámá n'dyáⁿ'ā Ndyuūs. N'daacā chi i'téénu di 'tíícā. 'Tiicá ntúūⁿ 'yááⁿn'guiinūuⁿ i'téénu sa ní n'duuvi sa ti 'va'ā sa. ²⁰Díí 'iiⁿ'yāⁿ chi chεεchí tiīiⁿ chi nguéé neⁿ'e di cu'téénu di. Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ i'téénu yā Ndyuūs ní nguéé din'daacá yā tuu'mi ní diíⁿ yā tan'dúúcā chi nguéé i'téénu yā. Ní vaadī i'teenu yeⁿ'é yā cūnee tan'dúúcā chi n'díí 'tíícā cunéé. ²¹ Maaⁿ ní nadacadíínuuⁿ nī yeⁿ'e tiempo chi 'āā chó'ōo yeⁿ'e chiida yú chi nguuvi Abraham chi yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e yú. Ndyuūs inadach'ɛɛcú yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā cáávā ntiiⁿnyuⁿ chi diíⁿ yā taachi ca'á yā daiyá yā Isaac lado yeⁿ'e ofrenda nanáán na nátai cááva chi 'caaⁿ'núⁿ yā daiyá yā naati nguéé ch'īi sa. ²² ¿'Áá nguéé deenú nī chi

521 SANTIAGO 2, 3

Abraham i'téénu yā Ndyuūs ní ch'in'í yā 'iin'yān' chi i'téénu yā caavā chiin chi diín yā? Ní Abraham nééné i'téénu yā Ndyuūs caavā chi diín yā. 23 Ní chiī cuaacu chi canée nguūn na libro yen'é Ndyuūs 'tíícā: Abraham s'téénu yā Ndyuūs ní Ndyuūs ní diín yā cuenta chi Abraham ní n'daaca yā. Ní Ndyuūs sta'á yā Abraham chi cuuvi yen'é yā cáávā chi i'téénu yā Ndyuūs. Ní 'iin'yān s'een ngan'á yā chi Abraham miin ní amigo yen'é Ndyuūs.

²⁴Maaⁿ ní cuuvi n'diichí nī chi Ndyuūs cuta'á yā 'ii"'yā" chi cuuvi yeⁿ'é yā nguết dámaāⁿ caava chi i'téénu yā 'yā naati 'tiicá ntúūⁿ caavā chi din'daāca vā. 25'Tiicá ntúūn tán'ā Rahab chi ndúúcu tá 'yaaⁿ saⁿ'ā, Ndyuūs ní diíⁿ yā cuenta ye"'e tá chi n'daacā tá. Ní Ndyuūs sta'á yā tán'ā chi cuuvi yen'é yā caava chi n'daacā diiⁿ tá. N'daata miiⁿ 'cuuⁿ tá saⁿ'ā s'eeⁿ chi ndaā n'de'ei n'de'ei saⁿ'ā chi Ndyuūs dichó'o yā. Ní táⁿ'ā miiⁿ dicho'ō tá saⁿ'ā s'eeⁿ táámá yúúní taachi vέξ peligro yeⁿ'ē sa. ²⁶Ní tan'dúúcā cuerpo yeⁿ'e yú taachi nguéé canéé espíritu yeⁿ'e yú ndúucū ní n'díí, 'tiicá ntúūn taachi i'téénu yú Ndyuūs ní nguéé n'daacā idiin yú, chiin chi i'téénu yú cunéé tan'dúúcā chi n'díí.

Ye"'e chiiya yú

Ndís'tiī hermanos yen'é nguéé canéé chi cuuví 'yaan maestros yen'e yaacū nguaan ndís'tiī. Deenú nī chi Ndyuūs diitu n'diichí yā nuundi yen'e maestros miin nguéé ti ndís'tiī. Nducyaacu yú idiin yú n'deee n'dáí faltas. Ní nduuti chi 'áámá 'iin'yān nguéé caan'mán yā

mar 'áámá falta tuu'mi ní 'iin'yān miiⁿ ní neené n'daacā. Ní cuuvi nga"'á ntii"nyu" yā ye"'e nuu"ma" cuerpo yeⁿ'e maáⁿ yā. ³Cuin'diichí nī. Cu'nuūⁿ yú frenos naaⁿ 'yúúdūu ní cu'téénu tī ye"'e yú. Ní nuu"ma" cuerpo yeⁿ'e tī cuuvi diīiⁿ tan'dúúcā chi neⁿ'e yú. ⁴Maaⁿ ní nadacadíínuuⁿ yú yeⁿ'e barco. 'Áárá chí ch'εετε ní 'yúúné taaⁿ ngéenū ní 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi diiⁿ yā manejar barco miiⁿ cáávā 'áámá yán'á 'líín yen'ē barco miin chi canúúⁿ cheeti nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Ní barco miiⁿ ngiicā naachi neⁿ'é yā. ⁵'Tiicá ntúūⁿ chiiya yú. 'Áárá chi 'áámá chi 'lííⁿ chi yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yú naati nga" a yú ye" e n'deee n'dáí cosas chi n'geete ndúúcū chiiya yú. Ní cuin'diichí nī ta 'líín chuundí yaⁿ'ā cuuvi caacyáⁿ'ā 'áámá icyáⁿ'ā ch'eete. 6Ní chiiya yú tan'dúúcā 'áámá nguuchi yaⁿ'ā 'tíícā chiiya yú. Ní tanducué" e tan'dúúcā 'áámá iⁿ'yeeⁿdi chi ndiituú ndúúcū nducuéⁿ'ē chi nguεε n'daacā, 'tíícā cuerpo yeⁿ'e yú cáávā chiiya yú. Ní diīiⁿ chi núúⁿmáⁿ cuerpo yeⁿ'e yú vέέ nuuⁿndi yeⁿ'ē. Ní tan'dúúcā infierno chi ngiichi yaⁿ'ā 'tíícā diīiⁿ chiiya yú. Ní yaⁿ'ā miiⁿ ní diīiⁿ tan'dúúcā chi ngiichi nducuén'ē vida yeⁿ'e yú 'naaⁿ chi canee yú i"'yee"dí 'cūū. 7 Ca'áámá ca'áámá naa" 'iiti chi véé i"'yee"dí 'cūū ye"'ē 'iiti 'yúúdūu, yen'ē 'yaada, yen'ē cúú, 'iiti chi snúūⁿ chɛɛti nuūⁿnī'yáⁿ'ā ní nducyaaca tī sa"ā cuuvi dii" sa amansar ní 'āā diiⁿ sa amansar 'iiti s'eeⁿ. ⁸Naati mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi diín yā chi amansar chiiya maán yā. Ngana yú cosas chi nguéé n'daacā 'aara chi nguéé neⁿ'e yú. Ní ndúúcū chiiya yú ngaⁿ'a yú n'deee

SANTIAGO 3, 4 522

n'dáí chi nguéé n'daacā yen'e 'iin'yān. Ní diiⁿ yú chi cuuvi 'cuūvi yā. ⁹Ní ndúúcū maan chiiya vú dich'eete yú Ndyuūs chiida yú ní ngaⁿ'a taaⁿ yú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs din'dái vā chi tan'dúúcā maán Ndyuūs 'tiicá din'dái yā 'iiⁿ'yāⁿ. ¹⁰Yeⁿ'e maaⁿ cheendi ntúuⁿ yú ngaⁿ'a yú chi Ndyuūs n'daācá yā ní ngan'a taaⁿ yú ndúúcū 'iin'yān. Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, nguéé canéé chi cuuvi 'tíícā. 11 ¿'Áá yen'ē 'áámá nduutinaaⁿ nuūⁿnīⁿ can'dáā nuūⁿnī yaāa ndúúcū nuūⁿnīⁿ yaādī? Nguéé cuuvi. ¹²Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, ¿'áá cúúví 'áámá yán'á yen'e n'guiidīi yááⁿ nguuvi cuuvi aceitunas yeⁿ'ē? Nguéé cuuvi. O 'aama yán'á 'líín yeⁿ'e uvas ¿áá cuuvi n'guiidīi yááⁿ nguuvi cuuvi yeⁿ'ē? Nguéé cuuvi. 'Tiicá ntúūⁿ yeⁿ'ē 'aama ndúútínaáⁿ nuūⁿnīⁿ nguéé cuuvi can'dáā nuūⁿnīⁿ diini ndúúcū nuūⁿnīⁿ yaadi.

Yeⁿ'e vaadī deenu chi cuaacu nííⁿnyúⁿ chi vaadī deenu

13 Nduuti chi véé saⁿ'ā chi cadiinuuⁿ sa ní chi deenu nguaaⁿ ndís'tiī canéé chí cuu" min sa 'ii" yān chi cuaacu chi deenu sa ní ndiicuuⁿ sa cáávā nduudu n'dai veⁿ'ē sa ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ n'daāca chi diiⁿ sa. ¹⁴Naati nduuti chi véé vaadī. ngueēe chi ch'eete ndúúcū vaadī 'caa'va na staava yeⁿ'é nī ní ndís'tiī ní nadacádíínuuⁿ nī na staava yeⁿ'é nī chi ca"á nī dii" nī nducué"ē caavā maáⁿ nī diíⁿ nī aprovechar, tuu'mi ní nguéé cuuvi nadacádíínuuⁿ nī chi n'geete nī. Ndíí nguéé cuuvi caa"má" nī nduudu yaadi chi contra veⁿ'ē nduudu cuaacu. ¹⁵Ní vaadī deenú 'cūū yeⁿ'é nī nguéé

vaadī deenu chi ye"é Ndyuūs naati vaadī deenú 'cūū ní ye" e i"'yee"dí 'cūū ní yeⁿ'e chi nadacádíínuuⁿ yā ní yeⁿ'ē yááⁿn'guiinuuⁿ. ¹⁶Naachi 'iiⁿ'yāⁿ chí dínngueé yā ní diíⁿ yā nducué" e caava maá" yā ne" é yā diíⁿ vā aprovechar, tuu'mi ní miiⁿ canéé 'ii"'yā" chi nguéé véé orden ye"'é yā. Ní dií" yā tanducué"'ē dendu'ū chi nguéé n'daacā. ¹⁷ Naati 'iiⁿ'yāⁿ chi véé vaadi deenu yeⁿ'é yā chi yeⁿ'e Ndyuūs, tuu'mi ní vmnááⁿ vmnaaⁿ canéé chí ch'eetinéé n'daaca yā ndúúcū vida yeⁿ'é yā chi dɛɛvɛ. Cuayiivi ní diín yā chi véé vaadī 'diīíⁿ. Ní ndiicúuⁿ yā, ní amigo yā. Ní ya'ai 'iinú yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ní dámaāⁿ diíⁿ vā tanducuéⁿ'ē chi n'daacā. 'Āā daamá nūuⁿ 'cuaaⁿ yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nguéé nadacádíínuuⁿ yā yeⁿ'ē chi nguéé ndaacā, ní nguéé diín yā dendu'ū chi nguéé n'daacā. ¹⁸Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi diín vā chi véé vaadī 'diiín ní diín yā tan'dúúcā chí cuuⁿnú yā ndaata yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi cuaacu. 'Tíícā diíⁿ yā. Ní n'gui'i yeⁿ'ē nducueⁿ'ē chi cuaacu ní vaadī cuaacu.

Yeⁿ'e ndís'tiī amigos yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ i'téénu yā Jesucristo

¿Tií ngiica cosas chi caandaá chi 'tííca ngun'ú nī nguaan maán nī? Ngiicā yen'e ná vaanicadíínūun yen'e maán nī ti nen'e nī diin nī cosas chi nguéé n'daacā. Ndís'tiī nen'é nī cosas ní nguéé véé yen'e nī. Ní cáávā chuū nen'é nī 'caan'nún nī 'iin'yān. Nen'é nī dendu'ū chi inaán nī ní nguéé cuuvi cuta'á nī. Ní cáávā chuū ngun'ú nī ní diín nī caandaá. Ní nguéé ndaaca nī chiin chi nen'é nī ti nguéé ngiicá

523 SANTIAGO 4

nī Ndyuūs de'ē chi neⁿ'e nī. ³Ní taachi ndís'tiī ngiicá nī Ndyuūs de'ē chi neⁿ'e nī, Ndyuūs nguéé tée yā chiiⁿ chi neⁿ'e nī ti ngiicá nī dámaāⁿ caavā maán nī caati cuuvi yeenú nī. Ní nguéé n'daacā chi ngiica nī 'tíícā. ⁴Ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé 'áámá cunee nī ndúúcū chi i'téénu nī, ¿'áá nguéé deenu ndís'tiī chi taachi can'á nī ndúúcū 'iin'yān chi nguéé i'téénu vā Jesucristo ní diín nī dendu'ū chi yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū tuu'mi ní caneé nī enemigos ye"'é Ndyuūs? 'Tiicá nī. 5 ¿'Áá nadacádíínuuⁿ ndís'tiī chi diín nī chi nguéé dichíí'vē nduudu ye"'e libro ye"'é Ndyuūs naachi canéé nguūⁿ 'tíícā?: Ndyuūs s'neeⁿ yā Espíritu N'dai yeⁿ'é yā chεεti staava yeⁿ'e yú. Ní Espíritu miiⁿ ní ne"e ca chi s'uuú" canee yú dámaā" yeⁿ'e Ndyuūs s'uuúⁿ. ⁶Naati Ndyuūs nginnée yā s'uuúⁿ ní itée yā s'uuúⁿ vaadī n'dai ye"'é yā s'uuú". Canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíícā: Ndyuūs nguéé can'á yā lado yen'e 'iiⁿ'yāⁿ chi idin'gɛɛtɛ maáⁿ yā naati ca'a yā vaadī n'dai ye"'é yā 'ii"'yā" ndiicúúⁿ. 7'Tíícā canee chi s'neéⁿ nī vida yeⁿ'e maáⁿ nī na ta'á Ndyuūs. Nguéé ca'á nī lugar yáánn'guiinūun chi nga" a ntii" nyu" sa ye" e ndís' tiī ní vááⁿn'guiinūuⁿ ní cuɛɛvii sá yeⁿ'ē nanáán ndís'tii. 8 Ndaá ni nanáán Ndyuūs ní Ndyuūs ní chí nndaa ntúūⁿ yā nanááⁿ ndís'tiī. Ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ nuuⁿndíī nadidɛɛvé nī vida yeⁿ'é nī. Ndís'tiī chi véé 'uūvī vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'é nī, nadidεενέ nī staava ye"'é nī. 9Ndís'tiī 'ii"'yā" nuundíī di'vaachi maán nī ní cuεεcú nī ní ya'āī 'iinú nī yeⁿ'ē chi diiⁿ nī. Nguéé canee chi n'gííⁿnyuⁿ nī naati canee chi cuɛɛcú nī. Nguéé

canéé chi yeenú nī naati canee chi di'vaachí maaⁿ nī. ¹⁰Ní 'cuɛɛtinéé ndiicuuⁿ nī nanááⁿ Señor yeⁿ'e yú ní Señor yeⁿ'ē yú ní diíⁿ yā chi n'gɛɛtɛ nī.

Yeⁿ'ē chi n'diichi yú nuūⁿndī yeⁿ'e hermanos yeⁿ'e yú

¹¹Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, nguéé caaⁿ'maⁿ cúnncaa nī yeⁿ'ē 'aama nī taama nī hermanos ye"'e yú. 'Āā du'ú ndís'tiī chí ngaⁿ'a contra 'áámá hermano yeⁿ'e yú o n'diichi nī nuuⁿndi yeⁿ'e hermano yeⁿ'e yú, ndís'tiī nga"'a ntúū" cúnncaa nī contra ley yeⁿ'é Ndyuūs ní n'diichi nī ye"e ley mii". Ní naachi n'diichí nī ye"'e ley mii" tuu'mi ní dií" nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e juez ní nguéé diíⁿ nī chi ngaⁿ'a ley miiⁿ. 12 Dámaāⁿ νεε 'áámá n'dyán'ā chi Ndyuūs chi ca'á yā ley miiⁿ ní 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs ní juez. Maán yā cuuvi nadinguán'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ o cuuvi di'cuiinú yā 'iiⁿ'yāⁿ. Maaⁿ ní ndís'tiī. ¿du'u ndís'tiī chi n'diichí nī dɛ'ē idiin táámá 'iin'yān?

Nguέć deenu yú dε'ε chi cuuvi ndúúcu yú ndii cavyaaⁿ

13 Maan ní 'caandiveén nī nduudu chi ngan'á ngīi ndís'tiī chi ngan'a nī 'tíícā. Maanguuvi o cavyaan can'á táámá yáān ni caneé miin 'áámá nduūyū, ní diín negocio ní diín ganar. 14 Ndís'tiī ní nguéé de'ē vee déénu nī chi de'ē cuuvi cavyaan. ¿De'ē vida yen'e ndís'tiī? Vida yen'é nī ní tan'dúúcā 'áámá meēen chi ngo'oó 'áámá nch'eēté ní n'giinu.

15 Ndís'tiī ní canéé chi caan'mán nī 'tíícā. Nduuti chi Ndyuūs nen'é yā chi cunduūchí tuu'mi ní diín chuū o diín cháā. 16 Naati nguéé diín nī

SANTIAGO 4, 5 524

'tíícā. Ndís'tiī ngan'á nī yen'e cosas n'gɛɛtɛ chi diín nī. Ní yeenú nī yen'e nducuén'e 'cūū chi ngan'a nī chí n'gɛɛtɛ. Ní nguéé n'daacā chi diín nī 'tíícā. 17'Iin'yān chi déénu yā yen'ē chi cuuvi diín yā chi n'daacā ní nguéé idiín yā chuū tuu'mi ní dinuunndí yā.

Yaa'ví 'iin'yān chi 'cuiica chi candɛɛ́ vā cuidado

'Caandiveeⁿ ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ chi 'cuiica. Cueecú nī ní 'cuaī nī caati 'cueenú nī cuuvi dendu'ū chi díítūu chi cuchiī nanáán yen'e ndís'tiī. ²Vaadī 'cuiica yeⁿ'é nī ní nchōō ní catecai n'daí nī n'dáá ní che'é tī. ³Ní 'dííⁿnguāāⁿ ndúúcū 'díínguεε yen'é nī ní che'e yán'āa. Ní chiiⁿ chi nche'e yáⁿ'āa miiⁿ ní canéé tan'dúúcā 'áámá lado yeⁿ'ē testigo chi caaⁿ'maⁿ contra yeⁿ'é nī. Ní chiiⁿ chi diiⁿ tan'dúúcā chi cacyáⁿ'ā cuerpo yeⁿ'é nī nduucū yaⁿ'ā. Ní vaadī 'cuiica yeⁿ'é nī ní nguáīn'daí nī ní maaⁿ ní tiempo chí cuuví 'cuiinu í "'yeē dī. 4N'diichí nī. 'Āā cuéé nadíí've nī 'iin'yān chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ní sta'á yā cosecha veⁿ'é nī. Ní chíí'vē miiⁿ canéé tan'dúúcā 'áámá testigo contra ye"'e ndís'tiī. 'Ii"'yā" s'ee" ní 'caí yā contra yeⁿ'e ndís'tiī ní Señor chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ 'āā n'giindiveéⁿ yā chiiⁿ chi 'caí yā. ⁵Ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica, maáⁿ nī ch'eetineé nī ndúúcū tanducué" e chi neⁿ'é nī ní yeenú nī. Ní dicheeté nī cáávā nguuvi chi 'cuuví nī tan'dúúcā chi diín nī ndúúcū 'áámá cuuchí chi cuuvi 'viiché tī níícú ndaa 'áámá nguuvi chi 'caaⁿ'núⁿ nī 'iiti mii". 6Ní ndís'tiī 'āā dií" nī

condenar saⁿ'ā chi n'dai ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'giiⁿ'núⁿ yā saⁿ'ā. Ní nguếể diiⁿ sa mar 'áámá chi nadanguáⁿ'ai sa maaⁿ sa.

Yeⁿ'e 'viich'εετίίπūuⁿ yeⁿ'e yú ní yeⁿ'e chi ngaⁿ'angua'a yú

⁷Ní cáávā nducuéⁿ'ē ngaⁿ'á ndís'tiī hermanos yeⁿ'é canéé chí diín nī nducuén'ē ndúúcū vaadī 'diiín nanáaⁿ nī ní nanááⁿ Señor yeⁿ'ē yú ndii tiempo chi ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe. Cuin'diichí nī. 'Iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e campo canee chi cūnee ngíínú yā chi ndaācá n'daacā cosecha yeⁿ'e yā. Ní cūnee ngíínú n'dai yā chi cueeⁿ cuuvi vmnááⁿ vmnaaⁿ. Ní taachi cho'ōo chi cueeⁿ cúúvi cuaviivi tuu'mi ní cuta'á yā cosecha yeⁿ'e yā. ⁸'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī véé paciencia yeⁿ'é nī ní canee diitú nī ndúúcū chi i'téénu nī na staava yeⁿ'é nī caati tiempo chi ndaa Señor yeⁿ'e yú 'āā snee niiⁿnuúⁿ. ⁹Ní ndís'tiī hermanos veⁿ'é nguéé caaca nuuⁿndi nī 'aama nī contra taama nī ní nguéé cuuvi n'diichi Ndyuūs nuuⁿndi 'cūū chi yeⁿ'e nī. Ndyuūs chi juez ní niiⁿnuúⁿ nūuⁿ ndaa yā. ¹⁰Maaⁿ ní hermanos veⁿ'é nadacádíínuuⁿ nī yeⁿ'e tiempo chi 'āā chó'ōo tan'dúúcā chi diiⁿ profetas chi candεε yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní n'deee n'dáí ch'eenú yā chiī. Ní vέξ paciencia yeⁿ'é yā. Tan'dúúcā chi diíⁿ yā 'tiicá ntúūⁿ canee chi diíⁿ nī. ¹¹Deenu yú chi yeenú profetas s'eeⁿ taachi ch'eenú yā chiī. Ndís'tiī ní ch'iindiveéⁿ nī veⁿ'e saⁿ'ā Job ní tan'dúúcā chi vέέ ca paciencia yeⁿ'ē sa taachi ch'eenu sa chiī. 'Āā n'diichí nī ntúūⁿ tan'dúúcā Señor yeⁿ'e yú diíⁿ yā

525 SANTIAGO 5

cáávā saⁿ'ā Job miiⁿ taachi ch'iinu ch'eenu sa chiī. Maaⁿ ní Señor yeⁿ'e yú ní nééné neⁿ'é yā s'uuúⁿ ní nééné ya'ai yā s'uuúⁿ.

12 Ní yen'e tanducuén'ē hermanos yen'é, nguéé caan'man nī de'ē chi nen'e diín nī ndúúcū nduudu "por Dios" chi can'á nī diín nī 'tíícā o nguéé can'á nī diin nī 'tíícā. Ní nguéé caan'mán nī "caavā nanguuvi", ndíí nguéé ndúú cáávā "in'yeendí 'cūū", ndíí nguéé ndúú caavā táamá naan. Dámaān caan'mán nī, "'tíícā idiín" o "nguéé 'tíícā idiín" caati Ndyuūs nguéé cuuvi diín yā condenar ndís'tiī.

13 Ndúútī chi 'áámá chee ndís'tiī chi n'geenú nī ngii, canéé chí caa" ma" ngua'á nī Ndyuūs. Nduuti chi canee 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi diyeenú, cánéé chí caatá yā chi Ndyuūs ní ch'eeté yā. 14 Nduuti chi 'áámá chεε ndís'tiī ní ngííta nī canéé chí yaa'ví nī 'iiⁿntyéⁿ'ē yeⁿ'e yaācū chi cuchií vā ní 'cuɛɛndáa vā aceite na cuerpo yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi ngííta yā ní caa" ma" ngua'á yā nanááⁿ Señor Jesucristo yeⁿ'e yú cáávā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi ngííta yā. ¹⁵Ní taachi ngaⁿ'angua'á nī, i'téénu nī chi Jesucristo cuuvi diín yā chí nduūvā ye"'e 'ii"'yā" chí ngiitā, ní Señor Jesucristo miiⁿ ní nadicuéeⁿ yā 'iin'yān chí ngiitā ní nduūvā yen'é yā. Ní nduuti chi vέέ nuuⁿndi yeⁿ'é

yā Señor Jesucristo nadach'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿ'e yā. ¹⁶Cáávā chuū ní caa" má" nī nuu" ndi chi dií" nī contra hermanos yen'é nī ní cuuví nī hermanos. Ní caa" ma"ngua'á nī 'áámá nī táámá nī ní cuuvi nduūvā ye"'é nī. 'Ii"'yā" chi n'dai taavi taachi caaⁿ'maⁿngua'á yā vέέ poder yeⁿ'e Ndyuūs na staava ye"'é yā taachi caaⁿ'maⁿngua'á yā. ¹⁷Deenu yú chi saⁿ'ā Elías chi profeta ní 'áámá saⁿ'ā tan'dúúcā s'uuúⁿ 'tíícā sa. Taachi ca" 'āngua'a sa chi chiica sa Ndyuūs chi diíⁿ yā chi nguéé cueeⁿ cuūvī tuu'mi ní nguéé cheeⁿ cuūvī vmnaaⁿ yá"āa 'iinu nduūyū canéé ma"ā. ¹⁸Ní cuayiivi miiⁿ ní caⁿ'āngua'a ntúuⁿ sa táámá vmnéⁿ'ēe chi cueeⁿ cuūvī ní cheeⁿ cuūvī vmnaaⁿ váⁿ'āa ní chii taavi cosecha yeⁿ'ē.

19 Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é, nduuti chi 'áámá ndís'tiī ngíí divíi nī yeⁿ'ē nduudu cuaacu ní táámá yā idiíⁿ yā chi 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ nanguɛɛcunée yā ní i'téénu yā nduudu cuaacu, ²⁰ tuumi ní canéé chi cadíínuuⁿ nī chuū. 'Áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā chi táámá 'iiⁿ'yāⁿ chi dinuuⁿndí yā nacuɛɛcúndii yā ní cuvíi yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'é yā, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ vmnaaⁿ nadanguáⁿ'ai yā alma chi n'diī yeⁿ'ē taamá yā. Ní diiⁿ chi Ndyuūs nadach'ɛɛcú yā n'deee n'dáí nuuⁿndi yeⁿ'é yā. 'Tíícā cuuvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E SAN PEDRO

Pedro idingúuⁿ yā carta 'cūū ye"'ē hermanos chi i'téénu yā Jesucristo hermanos chi s'nééⁿ 'muuⁿ chi s'nééⁿ miiⁿ 'Úú Pedro 'úú ni 'úú 'áámá apóstol yeⁿ'e Jesucristo. Ní Cristo dichó'o yā 'úú chi 'úú candɛɛ́ nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs. 'Úú idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Señor Jesucristo ní nguéé chiī ch'eetinée yā na yáān yen'e yā tí chen'e 'néén 'múún chen'e 'néén miin yā ndii yán'āa yen'e Ponto, yen'e Galacia, yen'e Capadocia, yen'e Asia, ndúúcū Bitinia. ²Ní idinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī, 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs ndεενε vā tan'dúúcā chi Ndyuūs deenú yā chi caⁿ'a yā diiⁿ yā ndíí vmnááⁿ vmnaaⁿ. Ní Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ní nadideevé yā ndís'tiī cáávā chi n'giindiveén nī yen'e yā ní cáávā yuuún yen'e Señor Jesucristo chi nadidεενέ yā ndís'tiī. Neⁿ'é chi Ndyuūs tée yā ndís'tiī n'deee n'dáí vaadī n'dai ye"'é yā ní vaadī 'diīi" cuuvi ch'eete nguaan ndís'tiī.

³Dich'ɛɛtɛ ca yú Ndyuūs chi chiida Señor Jesucristo caati nééné ya'ai 'iinú yā s'uuúⁿ chi diíⁿ yā chi ch'iindiyáāⁿ ngai yú. Chuū diíⁿ yā caati nadacuéeⁿ yā Jesucristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Maaⁿ ní cucáávā Ndyuūs tee yā s'uuúⁿ 'áámá vida ngai yeⁿ'e yú ní véé esperanza yeⁿ'e yú. ⁴Ní cūnee ngiinu yú yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē vaadī n'dai yeⁿ'é Ndyuūs chi Ndyuūs ngaⁿ'á yā chi tée yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'e yú. Ní Ndyuūs nanguáín'dai yā cáávā s'uuúⁿ chiiⁿ chi cuuvi yeⁿ'e yú na va'ai cheeti nguuvi naachi nguéé cuuvi chōō. Ní nguéé cuuví 'cuee, ndíí nguéé cúúví chó o veⁿ e. ⁵Ní chuū chi Ndvuūs nguáín'dai vā ní cáávā ndís'tiī ti ndís'tiī i'téénu nī Jesucristo. Ní Ndyuūs diíⁿ yā cuidado ndís'tiī ndúúcū poder yen'é yā 'naaⁿ chi cūnee ngiinú nī chi nadanguá" ai yā ndís tiī chi cuuvi déénu nī ye"'e chuū tiempo chi cuchiī.

⁶Ní canee chi yeenú nī yeⁿ'e chuū 'aara chi dindaachí nī duu'vi tiempo nūuⁿ 'naaⁿ chi n'geenú nī ngiī n'deee n'dáí cosas chí ngií.

⁷Cáávā chi i'téénu nī Jesucristo vaadī i'téénu yeⁿ'é nī ní tan'dúúcā 'dííⁿnguāaⁿ, 'tíícā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ canéé chi n'diichineeⁿ 'dííⁿnguāaⁿ ndúúcū yaⁿ'ā caati cuuvi deenú yā chi dámaāⁿ 'dííⁿnguāaⁿ. Ní 'tiicá

527 1 PEDRO 1

ntúūⁿ vaadī i'téénu yeⁿ'é nī 'iiⁿ'yāⁿ canéé chí n'diichíneeⁿ yā. Ní vaadī i'téénu yeⁿ'é nī nduuti chi ichéé yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē taachi 'iiⁿ'yāⁿ n'diichineeⁿ yā yeⁿ'ē, tuu'mi ní cuaacu chi i'téénu nī ní 'áámá cūnee vaadī i'téénu yeⁿ'é nī nguéé ti 'dííⁿnguāaⁿ chí n'giinu. Cuayiivi taachi ndaá Jesucristo tuu'mi ní dich'ɛɛté yā ndís'tiī ní diíⁿ yā honrar ndís'tiī ní diíⁿ yā chi n'dɛɛvé ngii ndís'tiī cáávā chi n'daacā ca i'téénu nī Jesucristo.

⁸'Áará chi nguéé n'diichí yā Jesucristo dineⁿ'é nī 'iin'yāⁿ. Ní i'téénu nī 'iin'yāⁿ 'áárá chi nguéé inaáⁿ nī 'iin'yāⁿ. Maaⁿ ní neené yeenú nī ndúúcū vaadī yeenu chi ch'ɛɛtɛ taavi ca. Ní nguéé véé nduudu yeⁿ'é nī chi cuuvi caaⁿ'máⁿ nī yeⁿ'ē. ⁹Ní neⁿ'é nī tunéeⁿ nī nguuvi chi Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā almas yeⁿ'e nī. Ní cáávā chuū chi i'téénu ca nī Ndyuūs.

¹⁰Tiempo chi 'āā chó'ōo 'iiⁿ'yāⁿ profetas chi candέε yā nduudu yen'é Ndyuūs neené n'dai n'nuun yā yen'e chi Ndyuūs nadanguán'ai yā 'iin'yān. Ní itíínguuneeⁿ yā yeⁿ'e chuū. Profetas ní 'iin'yān chi ngan'á yā ye"'e chi Ndyuūs ca"'á yā chi tée yā ndís'tiī yeⁿ'e chi n'dai taavi ca yeⁿ'é yā. ¹¹Ní profetas ní neⁿ'é yā deenu yā yeⁿ'e tiempo 'cūū ni táácā cuuvi chó'ōo yeⁿ'e tiempo 'cūū taachi Cristo 'cueenú yā cuuvi ní cuchee yā. Ní cuayiivi cuchiī chi dɛɛvé ngii yeⁿ'é Cristo caati Espíritu yeⁿ'e Cristo chi canee ndúúcū profetas 'āā ch'iⁿ'í yā profetas yeⁿ'e chuū. ¹²Naati Ndyuūs ch'iⁿ'í yā profetas chi tiempo yen'e Cristo yen'e chi ngaⁿ'a yā nguéé cuuvi n'diichí

profetas naati ndís'tiī ní 'āā n'diichí nī. Profetas ngan'á yā nduudu cuaacu yen'e chi cuchiī naati ndís'tiī 'āā n'giindiveén nī chi 'āā chó'ōo chíín chí can'a yā. Ní cáávā 'iin'yān chi ngan'á yā ngii yā ndís'tiī nduudu cuaacu chi Jesús nadanguán'ai yā 'iin'yān ndúúcū poder yen'ē Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. Ní Ndyuūs dichó'o yā Espíritu N'dai yen'é yā yen'ē va'ai cheeti nguuvi nanáán s'uuún. Ní nducuén'ē chuū ní ángeles maán yā nen'e yā snaan yā dendu'ū.

Ndyuūs yaa'ví yā 'iin'yān chi cuuvi yen'é yā ní n'daacā ca cuuví yā

¹³Maaⁿ ní cáávā nducuéⁿ'ē chuū nadacadíínuuⁿ nī n'daacā veⁿ'e chi can'á nī diin nī ní 'cueetinéé n'daacá nī. Ní cunee ngiinú nī dámaāⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi n'dai taavi chi Señor Jesucristo can'á yā tée yā ndís'tiī taachi ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe. ¹⁴Ndís'tiī ní 'caandiveéⁿ nī nduudu ye"'é Ndyuūs ti daiya Ndyuūs ndís'tiī. Ní nguéé diiⁿ nī tan'dúúcā chi diín nī nducuén'ē chi ne"e maá" nī taachi 'āā cuéé n'diichí nī Ndyuūs. 15 Maan ní 'cuɛɛtinéé n'daāca nī chi nguéé véé nuuⁿndi yeⁿ'é nī caati Ndyuūs chi yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yen'é yā ndís'tiī ní dεενε yā. 16 Canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíícā: Canéé chí diiⁿ n'daacá nī chi deeve nī caati 'úú. Ndyuūs, ní deeve 'úú.

17 Nduuti chi ndís'tiī ní nga"'á nī chi Ndyuūs ní chiidá nī ní caacá nī Ndyuūs chi cunnee yā ndís'tiī, canéé chi 'cuɛɛtinéé n'daacá nī ní 'va'á nī Ndyuūs ne"e chi cuneé nī i"'yee"dí 'cūū. Ndyuūs ye"'e yú 'āā daamá nūu" n'guú" yā

1 PEDRO 1, 2 528

nducyaaca 'iin'yān. Ní n'diichí yā ca'áámá cā'aama yā tan'dúúcā chi ch'estineé yā ndúúcū ntiinnyu chi diín yā. 18 Deenú nī chi Ndyuūs nadanguá" ai yā ndís' tiī ye" e vida chi nguéé n'daācā chi sta'á nī ye"'e 'ii"'yā" ye"'e ndaata ye"'é nī. Ní n'dáácā ca deenú nī chi nadíí'vē yeⁿ'e chi nadanguáⁿ'ai yā ndís'tiī. Nguéé cuái yā ndúúcū dendu'ū chí nchōō tan'duucā 'díínguāan o 'díínguēe. 19 Naati Ndyuūs nadanguán'ai yā ndís'tiī ndúúcū yuūúⁿ chi yaⁿ'ai chíí'vē ti yuūúⁿ yeⁿ'e Cristo. Cristo ní ca'a yā maáⁿ yā cuerpo caavā ofrenda chi 'iin'yan s'een 'caan'nún ya 'ya. Ní Cristo miiⁿ tan'dúúcā 'áámá 'iiti cuūchī chi nguéé n'gai tī ní nguéé dε'ε νεε ndíí yeⁿ'e tī, 'tííca yā. ²⁰Ní Ndyuūs ndεενέ yā Cristo chi maáⁿ yā cuerpo yeⁿ'é yā cuuvi ofrenda ndíí vmnáán vmnaan taachi 'āā cuéé din'dái yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Naati maaⁿ ní nguuvi s'eeⁿ Ndyuūs ch'iⁿ'i vā Cristo nanáán ndís'tiī ní caavā ndís'tiī. 21 Ní cucáávā Cristo miiⁿ ní ndís'tiī i'téénu nī Ndyuūs chi nadacuéeⁿ yā Cristo yeⁿ'ē nguaaⁿ tiná" a. Ní Ndyuūs dich eeté vā Cristo ndúúcū honor. Ní ndís'tiī 'āā i'téénu nī Ndyuūs ní cūnee ngiinú nī yeⁿ'ē chi Ndyuūs caⁿ'a yā chí tée yā ndís'tiī chi cuuvi yeⁿ'é nī.

²²Maaⁿ ní chi 'āā i'téénu nī nduudu cuaacu yeⁿ'é Cristo cucáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs 'āā didεενέ nī staava yeⁿ'é nī chi dineⁿ'é nī hermanos yeⁿ'e yú. Canéé chi dineⁿ'é taavi cá nī 'aama nī taama nī hermanos ndúúcū staava yeⁿ'é nī chí dεενε. ²³Ndís'tiī ní 'āā ch'iindiyáaⁿ nī taama vmnéⁿ'ēe nguéé yen'ē 'iin'yān yen'ē in'yeendí 'cūū chí 'cuūvi yā naati yen'e nduudu yen'é Ndyuūs, nduudu chi canduuchi ní 'áámá cūnee cuen'e daānman. ²⁴ Caati canéé nguūn na libro yen'é Ndyuūs 'tíícā:

Tanducuéⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e
iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní tan'dúúcā
yaātā ní tanducuéⁿ'ē chi
n'gεετε ca yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ ní
tan'dúúcā naāndā yeⁿ'e yaātā,
'tííca yā. Yaātā miiⁿ ní ti'i ní
naandā miiⁿ ní n'geeⁿ,

25 naati nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní 'áámá cūnee cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

Ní nduudu cuaacú 'cūū yeⁿ'e evangelio chííⁿ chi candéé 'iiⁿ'yāⁿ nanááⁿ ndís'iī.

Maaⁿ ní cáávā chuū divíi ✓ nī 'áámá lado nducué¹¹ē chi diíⁿ nī chi nguéé n'daācā ní nguéé cannche'éí nī. Ndíí nguéé caaⁿ'máⁿ nī dendu'ū chi nguɛɛ cuaacu. Ndíí nguéé ndúú diíⁿ ngueé nī yeⁿ'ē taama 'iin'yān. Ndíí nguéé ndúú nga" a nī nduudu yaadī ye" 'é 'iiⁿ'yāⁿ. ²Ní ndís'tiī tan'dúúcā chi dacua'aá chi caama 'niindiyáāⁿ ní neⁿ'e leche, 'tíícā ndís'tiī. Diíⁿ nī ní neⁿ'é nī leche chi nduudu n'dai yeⁿ'ē nduudu cuaacu. Ní cuuvi cu'téénu cá nī ndúúcū nduudú 'cūū tan'dúúcā dacua'aá cuuvi 'cuiitá yā ndúúcū leche n'dai. 3'Tíícā cuuvi diíⁿ nī nduuti chi cuaacu nííⁿnyúⁿ n'diichíneeⁿ nī Señor Jesucristo chí n'dai yā.

Jesucristo ní tan'dúúcā tuūu ch'eete chí canduuchi

⁴Ndís'tiī canéé chi ndaa niiⁿnuúⁿ nī nanááⁿ Señor Jesucristo ti tan'dúúcā

529 1 PEDRO 2

'áámá tuūu ch'eete chí canduuchi 'tiicá nī. 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguéé 'cuún yā tuuú miin ti nadacadíínuuⁿ yā chi nguéé dichíí'vē naati Ndyuūs ndεενε yā tuūu miiⁿ chi ya" ai chíí vē chi Cristo. 5 Ní ndís tiī ntúūn tan'dúúcā tuūu cánduuchi 'tiicá nī ti Ndyuūs 'āā teé yā ndís'tiī vida ngai. Ca'a nī lugar Ndyuūs chí cuta'á yā vida yen'e ndís'tiī ní din'dái yā yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e ndís'tiī 'áámá yaācū yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Ní ndís'tiī canéé chi diín nī ntiinnyun yene chiiduú ye"'e yaacú 'cūū ní ca'á nī ofrendas nanáán Ndyuūs ndúúcū chi duuchi Jesucristo, ofrendas chi Ndyuūs cuuvi 'cuáaⁿ vā. ⁶Ní 'tíícā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs cáávā chuū:

Cuin'diichí nī. 'Úú Ndyuūs cu'neén yáān Sión 'áámá tuūu ch'ɛɛtɛ yen'e cimiento yen'e esquina yen'e yaācū. Tuūu miin n'dɛɛvɛ ní yan'ai chíí'vē. 'Iin'yān chi i'téénu yā Señor yen'e yú chi tuūu ch'ɛɛtɛ miin nguɛɛ cuuvi 'cuinaán yā yen'e Señor yen'e yú.

⁷Ní tuūu miiⁿ ní neené véé chii'vē cucáávā ndis'tiī chi i'téénu nī Cristo naati nguéé 'tíícā tuūu miiⁿ nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé i'téénu yā. 'Tíícā canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs:

Tuūu mííⁿ nūuⁿ chi 'iin'yāⁿ chi din'dái yā yaācū nguéé 'cūuⁿ yā ti nadacadíínuuⁿ yā chi nguéé dichíí'vē. Tuuú 'cūū nūuⁿ ní tuūu cheete yeⁿ'ē cimiento yeⁿ'e esquina.

⁸Ní canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs táámá chi 'tíícā:

> Tuuú 'cūū ní diiⁿ chi cuundí ca'a 'iiⁿ'yā̄ⁿ ni tuūu míí̄ⁿ chiīⁿ chí cundεενε 'iīⁿ'yā̄ⁿ.

Cuaacu chí indéé ca'a yā ti nguéé n'giindiveéⁿ yā nduudu cuaacu ní Ndyuūs diíⁿ yā chi 'tíícā canee chi diiⁿ 'iin'yāⁿ s'eeⁿ.

Ye"'e 'ii"'yā" chi ye"'e Ndyuūs

⁹Ndís'tiī ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs ndeevé yā. Ndís'tiī ní chiiduú ye"'e Ndyuūs chi Rey. Ndís'tiī ní yen'e ndaata dεενέ. Ndís'tiī ní ye"'e Ndyuūs ndís'tiī. 'Tíícā diiⁿ Ndyuūs caati ndís'tiī cuuvi caa" mán nī chi ch'eete n'dai chi diíⁿ Ndyuūs. Ndyuūs n'gai yā ndís'tiī yeⁿ'e na maaiⁿ ní ndaá nī nanáan yā ná déévé chi n'deevé n'dai yeⁿ'e maáⁿ yā. ¹⁰Ndís'tiī ní tiempo chi chó'ōo ní nguéé yen'e Ndvuūs ndís'tiī naati maan ní 'tiicá nī. Tiempo chi chó'ōo Ndyuūs nguéé ya'ai 'iinú yā ndís'tiī naati maaⁿ ní 'tíícā déénu nī chi Ndyuūs ya'ai 'iinú yā ndís'tiī ti ye"'é Ndyuūs ndís'tiī.

'Iin'yān chi 'áámá diín yā ntiinnyun yen'e Ndyuūs

¹¹Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chi neⁿ'é taavi, 'úú idi'cuiītú ndís'tiī chi tan'dúúcā 'iin'yān chi snúún yúúní 'tiicá nī neⁿ'e chi snéé nī iⁿ'veeⁿdí 'cūū ndís'tiī. Nguéé diíⁿ nī nuuⁿndi tan'dúúcā chi ne"'e cuerpo ye"'é nī chi diín nī caati chiin chi nen'e cuerpo ye"'é nī ní cue"'e daā"ma" contra yeⁿ'ē chi neⁿ'e staava yeⁿ'é nī. 12 'Cuɛɛtinéé n'daaca nī nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé i'téénu yā nduudu cuaacu ye"'é Ndyuūs. Ní 'áárá chí ngaⁿ'á 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ contra yeⁿ'e ndís'tiī tan'dúúcā chi ndís'tiī ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daacā, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cuuvi snaaⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ chi n'daācā ca chi idiín nī. Ní cuuvi

1 PEDRO 2 530

'caaⁿ'máⁿ yā chi ch'εετε ca Ndyuūs nguuvi chi Ndyuūs ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe ní nnguaī yā cuenta yeⁿ'e nuūⁿndī yeⁿ'e yú.

¹³Canéé chi diíⁿ nī tan'dúúcā chi nga" 'ā 'ii" ntyé" 'ē 'āā du'ú nūu" chi véé nduuti chi saⁿ'ā rey o chí 'iiⁿntyeⁿ'ē ch'ɛɛtɛ. Ní n'daacā canee nī nanáan yā caavā chi ndís'tiī ní yeⁿ'ē Señor Ndyuūs yeⁿ'e yú ndís'tiī. 14 Ní diín nī chi ngan'a 'iin'yān 'iiⁿntyéⁿ'ē chi Ndyuūs s'neéⁿ yā miiⁿ caati 'iiⁿntyéⁿ'ē cuuvi ca'a yā castigo 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daacā idiíⁿ yā ní cuuvi caa"má" yā chi ch'eeté 'ii"yā" chi n'daacā idiín yā. 15 Ti chuū ní chiiⁿ chi Ndyuūs neⁿ'é yā chi diíⁿ nī. Ní cáávā chi ndís'tiī din'daacá nī. 'iiⁿ'yāⁿ chi zonzo yā ní nguéé deenu yā nguéé cuuvi caa" má" yā de'ē vee contra yeⁿ'e ndís'tiī.

¹⁶Ní 'cuɛɛtinée nī tan'dúúcā 'iin'yān chi canéé libre yā. Nguéé diín nī chiin chi nguɛɛ n'daacā cucáávā chi canéé libre nī, ní ngan'á nī chi cuuvi diín nī 'túúcā. N'daacā ca chi 'cuɛɛtinéé n'daacá nī ti ndís'tiī 'iin'yān chi 'áámá canee chi dichíí'vē Ndyuūs. ¹⁷Ní diín nī honrar nducyaaca 'iin'yān. Ní dinén'e nī nducyaaca hermanos yen'e yú. 'Va'á nī Ndyuūs ní diín nī honrar emperador chi 'iinntyén'ē.

Yeⁿ'e chi Cristo n'geenu yā ngiī chi ejemplo yeⁿ'e yú

¹⁸Ndís'tiī 'iin'yān criados chi chíí'vē, diín nī respetar patrón yen'é nī ní diín nī tan'dúúcā chi ngan'a patrón yen'e nī, nguéé dámaān patrón yen'é nī chi din'daacā ní n'dai yā naati patrón yen'é nī chi nguéé din'daaca yā ní taan yā.

19 Caati n'daacā ca chi cuchεε nī taachi n'geenu nī ngiī cáávā cosas chi nguéé n'daacā chi diin 'iin'yān chi contra yeⁿ'é nī. Ní cuchεε nī ti deenu nī chi n'daacā idiin nī. 'Tíícā Ndyuūs neⁿ'e yā chi diiⁿ nī. ²⁰ ¿Dε'ē ch'εετε chuū nduuti chi n'geenú nī ngii ti véé nuundi yen'é nī ni 'tíícā castigo ye"'é nī, ní ichée nī? Nguéé ch'eete chuū. Naati nduuti chi n'geenu nī ngii ti n'daacā idiíⁿ nī ni ngiinū ngiinū cuchεε nī tuu'mi ní Ndyuūs nadi'viicú yā ndís'tiī. ²¹Ní yaa'ví yā ndís'tiī caavā chi diíⁿ nī 'tíícā. Cristo 'āā ch'eenú yā chiī cáávā s'uuúⁿ ní s'neéⁿ yā 'áámá ejemplo yeⁿ'e yú. Ní s'uuúⁿ canéé chi 'tííca nūuⁿ diiⁿ yú tan'dúúcā chi diíⁿ yā. ²²Cristo miiⁿ nguéé diíⁿ yā mar 'áámá chuundi 'liiⁿ nuuⁿndi ní nguéé chinnche'éí yā mar 'áámá. ²³Ní taachí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a taáⁿ yā yeⁿ'e Cristo, Cristo miiⁿ nguέέ nga" a taá" yā ye" e yā. Ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā chi Cristo ya'ai ch'eenú yā chii nguéé can'ā cúnncaa yā yeⁿ'e yā. Naati cūnee ngiinú yā nanááⁿ Ndyuūs chi cuaacu chí Ndyuūs caⁿ'á yā n'diichi yā nuuⁿndi ye"'e 'ii"'yā" s'ee". Ní Ndyuūs diín yā cosa chi cuaacu. 24 Cristo maáⁿ yā candεε yā nuuⁿndi yeⁿ'e yú na cuerpo ye"'e maá" yā taachi ch'īi yā na cruz. Ní 'íícú s'uuúⁿ ní cuuvi diiⁿ yú tan'dúúcā chi n'dii yú ye"'e nuu"ndi ye"'e yú. Ní maa" ní 'cuɛɛtinee yú yen'e nducuén'ē chi n'daacā. Ní 'āā nnduuvá yen'ē yú ye"'e castigo ye"'e nuū"ndī ye"'e yú cáávā chi Cristo naca'áí yā cáávā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ²⁵Tiempo chi chó'ōo s'uuúⁿ ní tan'dúúcā 'iiti cuūchī chi nindai tī 'tíícā s'uuúⁿ

531 1 PEDRO 2, 3

naati maaⁿ ní ndaa yú nanááⁿ Cristo chi candée yā cuidado s'uuúⁿ tan'duucā 'áámá pastor. Cristo ní candée yā cuidado alma yeⁿ'e yú.

Yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí 'nííndívaacu chi canéé chi 'caandiveéⁿ yā yeⁿ'ē ví'ī

'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī n'daataá chi 'nííndívaacu tá, canéé chi diíⁿ nī chi ngaⁿ'ā isaⁿ'ā yeⁿ'é nī. Ní nduuti chi isa" a ye" é nī nguéé i'téénu sa Cristo, cuuvi cu'téénu sa Cristo cáávā n'daataá yeⁿ'e sa tí n'daacā n'geetinée tá. 'Áárá chi nguéé ngaⁿ'ā ta mar 'áámá nduudu yeⁿ'e Cristo tuu'mi ní cuuvi cu'téénu sa Cristo. ²Caati n'diichi sa chi n'daataá vén'e sa ven'e nducuén'ē chí idiiⁿ tá ní n'daacā ní diiⁿ tá respetar isaⁿ'ā tá. ³Ní n'daataá chi n'dai tá chi véé isaⁿ'ā yeⁿ'e tá nguéé canéé chi sta'a tá cosas ni s'nuuⁿ tá cosas miiⁿ na cuerpo yeⁿ'e tá chi diiⁿ chi n'deevee maaⁿ tá. Ní nguéé neené n'deevéé diin tá tiin tá o sta'a tá cosas ye"'e 'dii"nguāā" o catecai chi ya'ai chíí'vē chi snee tá chi cuuvi dich'eeté maan tá tán'ā. ⁴Naati n'dεενεέ chi yeⁿ'e tá canee chí cūnee yeⁿ'e maaⁿ tá ní canéé chi n'dεενεε tá ndúúcū espíritu yeⁿ'ē tá chi ndiicúúⁿ. Ní canee 'diiiⁿ tá. Chuū ní dichíí'vē nanáán Ndyuūs. ⁵Caati tiempo chi chó'ōo 'tíícā idiiⁿ n'daataa s'eeⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs, n'daataa chi i'téénu ca Ndyuūs ní s'teenu tá chi nga"'ā isa"'ā ye"'e tá. ⁶Ní táⁿ'ā Sara 'tiicá ntúūⁿ diiⁿ tá. S'teenu tá isaⁿ'ā yeⁿ'e tá chi nguuvi Abraham. Ní ngaⁿ'ā tá isaⁿ'ā yeⁿ'e tá: N'dii ní señor yeⁿ'é. Maaⁿ ní ndís'tiī cuuvi diíⁿ nī tan'dúúcā chi ndís'tiī daiya Sara ndís'tiī nduuti

chi n'daacā idiíⁿ nī ní nguéé 'va'á nī yeⁿ'ē mar 'áámá.

⁷Ní 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī saⁿ'ā chi véế n'daataá yeⁿ'é nī. 'Cuɛɛtinée nī ndúúcū tá ní diíⁿ nī respetar n'daataá yeⁿ'é nī. Ní diíⁿ nī honrar n'daataá yeⁿ'e nī tan'dúúcā chi deenu nī chi n'daacā ti n'daataa mííⁿ nguéé véế fuerzas yeⁿ'e tá tan'dúúcā 'áámá saⁿ'ā. Ní 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs yeⁿ'e vaadī n'dai yeⁿ'é yā ca'a yā vida yeⁿ'e tá daama daama tan'dúúcā chi tee yā ndís'tiī saⁿ'ā. Ní ndís'tiī saⁿ'ā diíⁿ nī 'túúcā ní nguéé du'ū vɛɛ chi di'vaachí ndís'tiī yeⁿ'e chi diíⁿ nī taachi ngaⁿ'angua'á nī.

Yeⁿ'e chi n'geenu yú ngii caavā chi n'daacā idiiⁿ yú.

⁸Ní yeⁿ'e nducuéⁿ'ē canéé chi dáámá nūuⁿ nadacadíínuuⁿ nī nducyaaca ndís'tiī ní dáámá nūuⁿ nadacadíínuuⁿ nī na staava yeⁿ'é nī. Dinén'e nī 'aama nī taama nī tan'dúúcā chi cuáácú chi vi'í nī. Ní va'ai 'iinú nī 'aamá nī taama nī. Ní diiⁿ chi ndiicúúⁿ nī 'aamá nī ndúúcū taama nī. ⁹Taachi 'iiⁿ'yāⁿ nguéé n'daacā idiín yā ndúúcu nī nguéé idiíⁿ nī chi nguéé ndaacā ndúúcu yā. Ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ nguéé n'daacā caaⁿ'máⁿ yā yeⁿ'é nī nguéé cunncáā caa"má" nī ye"e yā. Ndaacā ca diíⁿ nī ní caaⁿ'máⁿ nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'tiī ní di'viicú nī 'iiⁿ'yāⁿ s'tiī. 'Tíícā Ndyuūs cuuvi di'viicú yā ndís'tiī. Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi ye"'é yā ti dií" yā 'tíícā nduucú nī. 10 Canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndvuūs 'tíícā:

'Iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'e chi yeenú yā ndúúcū vida yeⁿ'é yā ní neⁿ'é yā chi véé nduuyu yeⁿ'é yā, 'āā 1 PEDRO 3 532

ntéé canéé chi caaⁿ'máⁿ yā dendu'ū chi nguéé n'daacā. Ní nguéé caa" má" yā nduudu yaadi. 11 Canéé chi divíi yā yeⁿ'e nducueⁿ'ē chi nguέέ n'daacā ní dámaān diín yā chi n'daacā. Canéé chí neⁿ'é yā vaadī 'diiín ní diín yā nducué" e chi véé vaadī 'diií" ye"'e yā. 12 Señor Ndvuūs ye"'e yú maá" yā 'ii"'yā" chi din'daacá yā. Ní cuen'e daāⁿmaⁿ n'giindiveéⁿ yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'angua'á yā. Ní Señor ye"'e yú ní contra yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ n'daacā idiín yā.

13 ¿Du'ú 'iiⁿ'yāⁿ chi'nuucá'ai yā ndís'tiī nduuti chi ndís'tiī nducuén'ē tiempo diíⁿ nī chi n'daācā? Nguéé diíⁿ yā 'tíícā. ¹⁴Ní nduuti chi ndís'tiī n'geenu nī ngii cáávā chi n'daacā idiíⁿ nī tuu'mi ní yeenú nī. Nguéé diín 'va'a nī yen'ē mar 'áámá 'iin'yān ní nguéé di'yáá nī cuuvi. 15 Canéé chí dich'eeté nī Cristo na staava veⁿ'é nī ní 'cuaáⁿ nī lugar Cristo chi 'iiví nī. Ní canéé listo nī chi cuuvi nan'gueecúta" á nī 'āā du'ú nūu" 'iiⁿ'yāⁿ chi intiinguuneeⁿ ndís'tiī 'tíícā: Ndís'tiī dɛ'ē cáávā chi cūnee ngíínú nī ye" e Ndyuūs ye" é nī. Ní taachi nan'gueecuta" 'á nī ye" e yā diín nī chi ndiicúún n'dai nī. Ní diín nī respetar 'iin'yān. 16'Cuɛɛtinéé n'daaca nī chi nguéé véé chi nadacadíínuuⁿ nī yeⁿ'ē chi nguéé n'daacā chi diín nī. Ní 'iin'yān chi cunncáā nga" a yā ye" e chi n'daacā chi diín nī caavā chi i'téénu nī Cristo, cuuvi 'cuináan yā cáávā chi ngaⁿ'á yā. ¹⁷N'dáácā ca chi 'cueenu yú cuuvi cáávā cosas chi n'daacā

idiiⁿ yú nduuti chi Ndyuūs neⁿ'é yā 'tíícā, nguéé ti cáávā cosas chi nguéé n'daacā idiiⁿ yú.

¹⁸Cristo miiⁿ maáⁿ yā ch'eenú yā chiī chi ch'īi yā cáávā nuundi yen'e yú ní 'áámá vmnén'ēe ch'iī Cristo cáávā nuundi yene nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ, ní nguéé nuuⁿndi yeⁿ'é yā. Ní ch'īi yā caati cuuvi candέε ya s'uuúⁿ nanááⁿ Ndyuūs. Cuáácú ch'iī cuerpo yeⁿ'é yā naati espíritu yeⁿ'é yā nduuchi. ¹⁹Ní espíritu yeⁿ'e Cristo cuaviivi chi ch'īi yā cheⁿ'e yā ní caⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ espíritu s'eeⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi n'diī. Ní espíritu s'eeⁿ ní preso yā na lugar yeⁿ'e espíritu s'eeⁿ. ²⁰Espíritu s'eeⁿ ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ch'iindiveéⁿ yā Ndyuūs 'áámá tiempo chi 'āā chó'ōo. Ní Ndyuūs canee ngíínu yā ní 'diiín canée yā chi 'iin'yān s'een ndaacadaamí yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e vā 'naaⁿ tiempo chi saⁿ'ā Noé din'dái sa 'áámá arco chí barco ch'eete. Ní cheeti barco miiⁿ n'duuví 'iiⁿ'yāⁿ, dámaāⁿ niiní yā, ní nguaⁿ'ai yā yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ. ²¹Ní nuūⁿnīⁿ miiⁿ ní tan'dúúcā nuūⁿnīⁿ chi ngeedínuūⁿnīⁿ yú chi nanguaⁿ'āī s'uuúⁿ. 'Tíícā nuuⁿniⁿ miiⁿ. Taachi ngɛɛdínuūⁿnīⁿ yú nguéé caavā chi naaⁿnu cuerpo yen'e yú naati cáávā chi 'áámá compromiso yeⁿ'e yú nanááⁿ Ndyuūs. Ní n'daacā diiⁿ yú chuū ndúúcū núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'e yú. Ní Ndyuūs nadanguán'ai yā s'uuún chi i'teenu yú Cristo cáávā Cristo nducueeⁿ yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²²Ní Cristo miiⁿ cunaⁿ'á yā na va'ai cheeti nguuvi ní maan canee yā lado ye"'e honor ye"'e Ndyuūs chi lado tá cuaacu. Ní Cristo nga" a ntii nyú"

533 1 PEDRO 3, 4

yā yeⁿ'é ángeles ndúúcū 'iiⁿntyéⁿ'ē ní yeⁿ'ē poderes chi véé.

Canee chi dichíí'vɛ yú Ndyuūs tan'dúúcā chi Ndyuūs tee yā fuerzas s'uuúⁿ

Tan'dúúcā Cristo ch'eenú yā chiī ní diín yā sentir na cuerpo yeⁿ'é yā 'tiicá ntúūⁿ ndís'tiī canéé chi cuta'á nī fuerzas yen'é nī cáávā tiempo chi caⁿ'á nī 'cueenú nī cuuvi. Maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí ch'eenú yā chiī ní diíⁿ yā sentir na cuerpo yeⁿ'é yā 'āā ntéé neⁿ'é yā dinuuⁿndi yā. ²Ní ndíí maaⁿ ndís'tiī canee chi diín nī tanducuén'ē chi nen'e Ndyuūs chi diíⁿ nī tanducuéⁿ'ē nguuvi yeⁿ'e nī. Ní nguéé diíⁿ nī tan'dúúcā chi maaⁿ cuerpo yeⁿ'é nī neⁿ'e chi diíⁿ nī. ³Tiempo chi 'āā chó'ōo ní diiⁿ yú tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ yeⁿ'e ndaata Israel chi nguéé i'téénu yā Ndyuūs. Tiempo miiⁿ ní diiⁿ yú cosas chi nguéé n'daacā. Ní diiⁿ yú nuuⁿndi tan'dúúcā chi neⁿ'e cuerpo ye"'e yú chi dii" yú. Ní 'cuū'vi yú ní cho'o nee che'e vú taachi véé fiesta yeⁿ'ē chi che'e yú. Ní cu'u ca yú vino. Ní s'teenu yú santo s'eeⁿ chi ídolo s'eeⁿ. 4'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé i'téénu yā Cristo, ¿De'ē cáávā chi nadacadíínuuⁿ yā chi ndís'tiī nguéé nduuvidaamá nī ndúúcu yā, ní nguéé idiíⁿ nī ndúúcu yā cosas chi nguéé n'daacā? Ní chíín chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cunncáā ngaⁿ'a yā yeⁿ'é nī. ⁵'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canéé chi nga'a yā cuenta yeⁿ'e vida yeⁿ'e maán yā nanáán Cristo chi diín yā juzgar nducyaaca 'iin'yān, 'iin'yān chi canduuchi ndúúcū 'iin'yān chi n'díí. ⁶Ní cáávā chuū Cristo ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu ye"'e maá" yā nanáá" espíritus yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí caati espíritus yeⁿ'é yā cuuvi canduuchi tan'dúúcā chi Ndyuūs canduuchí yā. Ní Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ taachi ch'ɛɛtineé yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū tan'dúúcā chi n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi snee yā iⁿ'yeeⁿdi 'cūū.

⁷'Aā cháā snee niiⁿnuúⁿ nguuví chi 'cuiinu tanducué" e dendu'ū. Ní cáávā chuū 'cuɛɛtinee n'daaca nī ní 'āā dɛ'é ora nūuⁿ ní cuuvi caaⁿ'maⁿngua'á nī. 8Ní yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē dineⁿ'e cá nī 'aama nī taama nī caati taachi dineⁿ'e cá nī tuu'mi ní inadīch'ɛɛcú nī nuuⁿndi yeⁿ'ē 'áámá nī taama nī. ⁹'Cuaáⁿ nī 'áámá nī taama nī na vaacu nī ní nguéé 'cueecu cheendí nī. 10 Ní ca'áámá ca'aama nī ní dií nī servir taamá nī ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ chi Ndyuūs itée yā chi diíⁿ nī. Ní canéé chi diiⁿ n'daaca nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é nī chi Ndyuūs itée yā ca'aama ca'aamá nī ti Ndyuūs itée yā ndís'tiī nducuéⁿ'ē chi n'dai taavi yeⁿ'e yā. ¹¹Nduuti chi 'áámá nī candεε nī nduudu cuaacu canéé chí ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Nduuti chi 'aamá nī diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū canéé chi diín yā ndúúcū nducué" e fuerzas ye" é yā chi Ndyuūs ca'a yā 'iin'yān miin. Ní yen'e tanducué" e chi ndís tii dií ni canéé chi diín nī chi cuuvi dich'eeté nī Ndvuūs cucáávā Jesucristo. Ní veⁿ'é Ndyuūs chí ngíí deeve yen'e yā ní vee poder ye"'é yā tanducué"'ē tiempo. 'Tííca yā.

Canéé chi n'geenu yú ngii ti yeⁿ'e Cristo s'uuúⁿ

¹²Ndís'tiī hermanos chi neⁿ'é taavi nguéé nadicadíínuuⁿ nī chi cosa 1 PEDRO 4, 5 534

chi díítūu nguéé canéé chí chó'ōo ye"'é nī taachi 'ii"'yā" n'diichinee" cá yā ndís'tiī chi ya'ai n'geenú nī ngii ti canéé chí chó'ōo yen'é nī 'tíícā. 13 Naati canéé chí cuuvi yeenú nī taachí n'geenú nī ngii tan'dúúcā Cristo ch'eenú yā chii. Ní cuayiivi cuuvi yeenu cá nī taachi Cristo ndaa yā taama vmnéⁿ'ēe ní 'cuuⁿ'míⁿ yā chi ch'ɛɛtɛ n'dai ngiichí yā tan'dúúcā deeve ngiichí ch'eete. ¹⁴Nduuti chi 'iiⁿ'yāⁿ n'gaa'vá yā ndúúcu nī cucáávā chi i téénu nī Cristo tuu'mi ní yeenú nī. Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí dεενέ ngii canéé ndúúcū ndís'tiī. 'Áárá chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cunncáā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e Cristo, ndís'tiī ní diín nī honrar Cristo. ¹⁵Ní nduuti chi 'áámá chéé ndís'tiī n'geenu nī ngii 'úú nguéé neⁿ'é chi 'cueenú nī cuuvi caati ch'iin'nún nī 'iin'yān o ididuucú nī o nguéé diíⁿ nī tan'dúúcā chi ngaⁿ'ā ley yen'é Ndyuūs chi ch'eete ca. ¹⁶Ní nduuti chi 'áámá chεε ndís'tiī n'geenu nī ngii cáávā chi i'téénu nī Cristo nguéé cuuvi 'cuinaán nī naati canee chi dich'eeté nī Ndyuūs caati 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'a yā chi díí ní yeⁿ'e Cristo dii.

17'Āā ndaa tiempo chi Cristo can'á yā n'diichi yā nuundi yen'e 'iin'yān ní vmnáán vmnaan can'á yā n'diichí yā nuundi yen'e 'iin'yān chi i'téénu yā 'iin'yān'. Ní nduuti chi vmnáán vmnaan n'diichí yā nuundi yen'e yú, àtáácā cuuvi yen'é 'iin'yān chi nguéé i'téénu yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs cuayiivi taachi n'diichí Cristo nuundi yen'e yā? 18 Ní nduuti chi ngí'īi chi 'iin'yān chí n'dai cuuvi nanguan'ai yā, àdé'ē cuuví ndúúcū 'iin'yān chi nguéé n'daacā diín yā ní

ndúúcū 'iin'yān chi dinuunndí yā ní nguế i'téénu yā? 19 Ní 'tíícā canee chi diin yú. Taachi n'geenu yú ngii caavā chi Ndyuūs nen'é yā chi diin yú 'tíícā, canéé chí diin yú nducuén'ē chi n'daacā. Ní canéé chí nga'a yú vida yen'e yú na ta'a Ndyuūs caati Ndyuūs din'dái yā s'uuún ní 'indee yā cuidado s'uuún. Ndyuūs ní diín yā chiin chi ngan'a yā chi can'a yā diin yā.

Yen'é 'iin'yān chi i'téénu yā Ndyuūs

'Úú Pedro ca'á consejo iinntyen'ē yen'e yaācū chi snéé nguaaⁿ ndís'tiī. 'Úú 'tiicá ntúūⁿ 'iiⁿntyeⁿ'ē 'úú. 'Úú ngaⁿ'á yeⁿ'e Cristo tan'dúúcā chi ch'eenú vā chiī ti n'diichí nduucū nduutinaán maán. Ní 'tiicá ntúūⁿ véé parte yeⁿ'é vaadī dεενε ngii chi Ndyuūs 'cuuⁿ'míⁿ yā s'uuúⁿ cuayiivi. ²Ndís'tiī 'iīⁿntyeⁿ'ē ye"'e yaācū, idií" nī ntii"nyu" ye"'é nī tan'dúúcā 'áámá pastor chi indee yā cuidado yeⁿ'e 'iiti cuūchī. 'Tíícā diíⁿ nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs chi ca"'á yā yaācū naachi ndís'tiī ní 'iintyén'ē. Nguéé diín nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e nī chi canéé chi diíⁿ nī naati diíⁿ nī ti maáⁿ nī neⁿ'e nī diiⁿ nī caati 'tíícā neⁿ'e Ndvuūs. Nguéé diín nī caavā chi cuta'á nī tuūmī naati diín nī ndúúcū nuunman staava yeⁿ'é nī chi n'dai. ³Nguéé diíⁿ nī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi maaⁿ cuidado veⁿ'é nī tan'dúúcā chi ndís'tiī ní 'iiví yeⁿ'é yā naati 'cuɛɛtinéé n'daacá nī níícú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi n'diichí yā ndís'tiī ní diín yā tan'dúúcā chi ndís'tiī diíⁿ nī. ⁴Ní 'íícú taachi ndaa Jesucristo chi 'iin'yān chí ndíí tiīin chí ícandεε yā cuidado yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā tan'dúúcā 'áámá pastor chi

535 1 PEDRO 5

ndii tiīiⁿ chí ícandεε yā cuidado 'iiti yeⁿ'é yā, tuu'mi ní ndís'tiī cuuvi cuta'á nī 'áámá corona chi nguέέ 'cuīinu dεενέ yeⁿ'ē. Nguέέ corona yeⁿ'e yaātā chi ītuuvií.

⁵'Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī saⁿ'ā da'caīyáā canéé chí diíⁿ nī tan'dúúcā chi ngaⁿ'a 'iīⁿntyeⁿ'ē yeⁿ'e yaācū. Nducyaaca nī canéé chí ndiicuuⁿ nī ní cunnee nī 'aama nī taama nī caati canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs 'tíícā:

Ndyuūs nguéé neⁿ'e yā 'iiⁿ'yāⁿ chi nacadíínuuⁿ yā chi maáⁿ yā ch'ɛɛtɛ yā naati ca'á yā nducuéⁿ'ē chi n'dai yeⁿ'e yā 'iiⁿ'yāⁿ chi ndiicúúⁿ.

⁶Maaⁿ ní nducyaaca ndís'tiī ndiicúúⁿ n'dai 'cuɛɛtinée nī maaⁿ poder yeⁿ'é Ndyuūs ti Ndyuūs cuuvi dich'ɛɛtɛ́ yā ndís'tiī tiempo chi neⁿ'é yā. ⁷Ca'á nī nducueⁿ'ē cuidado chi díítūu yeⁿ'e nī na ta'a Cristo caati Cristo candɛɛ́ yā cuidado yeⁿ'e ndís'tiī.

⁸Canéé listo nī ní nguéé 'cueetivaadú nī. Cundée nī cuidado chi n'daacā 'cuɛɛtinée nī ti yááⁿn'guiinūuⁿ miiⁿ chí contra yeⁿ'e nī chíícá sá ní n'diichi sa ndii 'muun ní ndii miiⁿ. Ní tan'dúúcā 'áámá 'yáíⁿyāaⁿ cuá'aá n'gai tī ní cachiicá tī ní i'nuúⁿ tī du'u chi cuuvi che'é tī 'tííca diiⁿ yááⁿn'guiinūuⁿ miiⁿ. ⁹Nguéé ca'a nī lugar yááⁿn'guiinuúⁿ 'cūū naati 'áámá cūnee nī ndúúcū chi i'téénu nī. Ní déénu nī chi 'āā daamá nūuⁿ n'geenu yú ngii tan'dúúcā nducyaaca hermanos chi s'néen yā na núúnmán ín'yeendī ti i'téénu yā Cristo. 10 Ní cuayiivi chi ch'eenú nī chiī duu'vi tiempo nūuⁿ

tuu'mi ní Ndyuūs diín yā chi ndɛɛvɛ canéé vida yen'e nī. Ní diituú caneé nī ndúúcū chi i'téénu nī Ndyuūs. Ní Ndyuūs ca'á yā fuerzas yen'e nī ní diín yā chi seguro caneé nī ndúúcū chi i'téénu nī. Maan Ndyuūs miin ní teé yā nducuén'ē chi n'dai. Ní maán yā yaa'ví yā s'uuún chi cuuvi yen'é yā s'uuún cáávā chi véɛ parte yen'e yú ndúúcū dɛɛvɛ ngii ch'ɛɛtɛ yen'é yā caati s'uuún ní yen'e Cristo s'uuún. 11 Caan'man yú chi Ndyuūs ní ch'ɛɛtɛ n'dai yā ní yen'é yā vɛɛ nducuén'ē poder chi vɛɛ ní cuen'e daānman cuen'e daānman 'tíícā.

'Cuiinu carta miiⁿ ní yaa'vi yā 'iiⁿ'yāⁿ chi n'daí ndís'tiī

12'Téé nūun idinguún carta 'cūū yen'ē ndís'tiī ní hermano Silvano nginnee sa 'úú. Nadicádiinúún chi Silvano miin ní hermano chi n'dai taavi. 'Úú teé consejo ndís'tiī chi seguro canee ndís'tiī chi nducuén'ē chi Ndyuūs itée yā ndís'tiī yen'e vaadī n'dai yen'é yā ní yen'é nī ti nen'é yā ndís'tiī. Maan ní 'cuɛɛtinéé n'daaca nī ní diituu canee nī ní cuchéɛ nī yen'e tanducuén'ē chuū.

13'Iin'yān yen'e yaācū chi canéé na yáān Babilonia chi Ndyuūs didɛɛvé yā tan'dúúcā s'uuún: N'daí ndís'tiī, ngan'a yā. 'Tiicá ntúūn Marcos chi tan'dúúcā daiyá: N'daí ndís'tiī, ngan'a sa. 14 Ndís'tiī hermanos: N'daí nī, ngan'a nī 'aama nī taama nī ti nen'é nī 'aama nī taama nī ti yen'é Cristo ndís'tiī. Ní Ndyuūs tée yā vaadī 'diiín yen'e Cristo. 'Tíícā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YEⁿ'E SAN PEDRO

Pedro idinguúⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Cristo

l 'Úú Simón Pedro 'úú ní 'úú ní apóstol ye" e Jesucristo. Ní candɛɛ́ nduudu ye" é Ndyuūs ti Ndyuūs dichó'o yā 'úú. Ní 'úú dichíí'vē Jesucristo. Dinguú" carta 'cūū ye" e 'ii" yā" chi 'āā i'téénu n'dai yā Jesucristo tan'dúúcā nú'suu. 'Tíícā dii" Ndyuūs ndúúcū Salvador chi Jesucristo ti cuaacu yā. ²'Úú ne" é chi ndís'tiī cuta'á nī nducue" ē vaadī n'dai ndúúcū vaadī 'diīi" chi Ndyuūs tée yā ndís'tiī, ní cáávā chi deenū n'daacá nī ye" é Ndyuūs chiida yú ndúúcū Jesucristo ye" e yú.

Yeⁿ'ē vida yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Jesucristo

³Ndyuūs cáávā poder yeⁿ'é yā 'āā tee yā s'uuúⁿ tanducuéⁿ'ē caati cuuvi 'cuɛɛtinéé n'daāca yú ní cuuvi dich'ɛɛtɛ yú Ndyuūs. Ní 'tíícā cuuvi diiⁿ yú ti deenu yú Jesucristo chi ch'ɛɛtɛ maáⁿ yā ní diíⁿ yā vaadī n'giinu. Ní Jesucristo yaa'ví yā s'uuúⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā s'uuúⁿ. ⁴Ní Cristo 'āā tee yā s'uuúⁿ promesas chí n'dɛɛvɛɛ́ n'dai ní ng'ɛɛtɛ ca. Ní cucáávā promesas miiⁿ ndís'tiī ní

cuuví cuta'á nī ye"'e vida ngai chí yeⁿ'e Ndyuūs. Ní cuuvi nnguaⁿ'ai nī ye"'e nuu"ndi ye"'ē i"'yee"dí 'cūū, nuūⁿndī chi maaⁿ cuerpo yeⁿ'e yú neⁿ'e chi diiⁿ yú. ⁵Maaⁿ chi i'téénu nī Jesucristo candεέ nī cuidado chi n'daacā ca 'cuɛɛtineé nī. Ní taachi n'daacā ca 'cusstineé nī tuu'mi ní ca'cueéⁿ nī caati cuuvi deenu cá nī. ⁶Ní taachi déénú cá nī tuu'mi ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ nī yeⁿ'e maaⁿ cuerpo yeⁿ'é nī. Ní taachi diíⁿ nī chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ nī yeⁿ'e maaⁿ cuerpo yeⁿ'é nī tuu'mi ní cuchee nī yeⁿ'e maaⁿ cuerpo yeⁿ'e nī. Ní taachi cuchέε nī yeⁿ'e maaⁿ cuerpo yeⁿ'é nī tuu'mi ní diíⁿ nī tan'dúúcā chi Ndyuūs ne"'é yā chi dií" nī. ⁷Ní taachi 'āā diín nī tan'dúúcā chi Ndyuūs ne"'é yā chi dií" nī tuu'mi ní dine"'é nī 'áámá nī taama nī. Ní taachi dine"'é nī 'áámá nī taama nī tuu'mi ní 'áámá dinén'e nī 'iin'yān.

⁸Ní yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē chuū, nduuti chi ndís'tiī diíⁿ nī ní n'dai n'dai diíⁿ nī tuu'mi ní cuuvi diíⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. Ní dichíí'vɛ nī Señor yeⁿ'e yú. Ní chuū diīiⁿ chi dichíí'vē chí deenu n'daāca cá nī Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. ⁹Ní nduuti chi 'áámá nī nguéé diíⁿ nī tanducuéⁿ'ē chuū tuu'mi ní ndís'tiī

537 2 PEDRO 1

ní tan'dúúcā 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi ngueenáán 'tiicá nī ti nguéé cuuvi snaaⁿ nī chí yaⁿ'ai. Ní nguéé n'gaacu nī chí nduuvi dεενε nī ye¹¹e nuu¹ndi ye"'e nī chi dií" nī cuáá" vmnaa" taachi caama i'téénu nī Jesucristo. ¹⁰Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é cáávā nducuén'ē chuū candεε cá nī cuidado chi 'aama canéé n'daaca nī ndúúcū chi i'téénu nī. Ní canee nī seguro chi Ndyuūs yaa'ví yā ndís'tiī chi cuuvi yeⁿ'é yā ndís'tiī. Ní ndεενέ yā ndís'tiī. Ní nduuti chi diíⁿ nī dendu'ū chi 'túúcā tuu'mi ní 'āā ntéé de'ē cáávā chi diín nī nuundi. 11 Ní taachi diín nī 'túúcā Jesucristo tée yā lugar ndís'tiī chi cuuvi ndaa nī naachi canee Señor Jesucristo chi nadanguaⁿ'ai yā s'uuúⁿ ní naachi cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā ve"'ē.

12 Ní cáávā chuū 'úú cueⁿ'e daāⁿmaⁿ idiíⁿ chi ndís'tiī n'gaacu nī ye"'ē tanducué"'ē chuū 'áárá chí deenú n'dai nī yeⁿ'ē. Ní n'gɛɛtinéé n'daaca nī ní n'giindivééⁿ n'daaca nī nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs. 13'Úú nadacádiinúúⁿ chi n'daāca ca neⁿ'e chi canduuchi cá chi 'tíícā diíⁿ chi ndís'tiī cuuvi nan'gaacu nī ye"e tanducué" ē chuū. 14 Señor Jesucristo yeⁿ'e yú 'āā ch'iⁿ'í yā 'úú, Pedro, 'tíícā. 'Āā ntéé 'nááⁿ canduuchí ní 'cuūví. 15 'Tiicá ntúūⁿ idiíⁿ chi ndís'tiī n'gaacu nī cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ yeⁿ'e dendu'u 'cūū taachi 'āā n'dií.

'Iiⁿ'yāⁿ n'diichí yā dεενε ngii yeⁿ'e Cristo

16 Chíín chi nús'uu ca'cueén 'nū ndís'tiī yen'e Señor Jesucristo yen'e yú chi ndaa ntuún yā ndúúcū poder ye"'é yā nguéé ye"'e vaanicadíínūu" ye"'e 'ii"'yā" ye"'e i"'yee"dí 'cūū. 'Tíícā nús'uu 'āā n'diichí 'nū ndúúcū nduutinaán maán 'nū Señor Jesucristo yeⁿ'e yú chi neené ch'ɛɛtɛ. ¹⁷Ní n'diichí 'nū chi Cristo ní neené ch'eete yā taachi Ndyuūs chiida yú dich'eeté yā Jesucristo ní ca'a yā Cristo chi deevé taavi ngii yā. Caati Ndyuūs chi deeve ngii ca ngan'á yā yeⁿ'e Cristo ní n'giindiveéⁿ 'nū nduudú 'cūū. Chuū can'a Ndyuūs: Sáⁿ'a 'cūū chi daiyá chi neⁿ'e taaví ní 'úú nééné yeenú yeⁿ'ē daiyá. ¹⁸Ní nú'sūū maán 'nū ch'iindiveén 'nū nduudu 'cūū chi chiica yen'e va'ai cheeti nguuvi taachi cueⁿ'é 'nū ndúúcū Jesucristo na viīcū chi duuchi N'deevé N'dai.

¹⁹Maaⁿ ní cu'téénu cá 'nū chi nduudu cuaacu chi 'iiⁿ'yāⁿ profetas candέε yā tiempo chi 'āā chó'ōo ní cuaacu. N'daacā ca chi ndís'tiī i'neeⁿveéⁿ nī nduudú 'cūū. Nduudú 'cūū tan'dúúcā 'áámá chidɛɛvɛ chi ngii yaⁿ'ā na 'áámá cuaaⁿ chí maāiⁿ. 'Tíícā yeⁿ'ē, ní chidεενε ní ngii ndii tiempo chi ndaá nguuvi ní can'daā 'íínnyún chi nguuvi 'yuudi chí nduudu cuaacu ní canee na staava veⁿ'é nī. ²⁰Neⁿ'é chi ndís'tiī vmnáán vmnaan nadacadíínuun nī ye"'e chuū. Mar 'áámá nduudu yeⁿ'e libro yeⁿ'é Ndyuūs chi ngaⁿ'ā ye"'e 'áámá dendu'ū chi cuchiī ndís'tiī nguéé dámaān maán nī cuuvi deenú nī yeⁿ'ē. ²¹Ní nduudu cuaacu chi ngaⁿ'a profetas tiempo chi chó'ōo nguéé ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chi nadacadíínuun yā maán yā naati Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs yaa'ví yā profetas nduudu cuaacu chí caⁿ'a yā. Ní nduudu yeⁿ'é yā ngiica yeⁿ'é

2 PEDRO 1, 2 538

Ndyuūs ti 'áámá diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs.

Yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé ca'cueéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs

Tiempo chi chó'ōo nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel vέέ 'iiⁿ'yāⁿ profetas chi nguέέ ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. 'Tiicá ntúūⁿ tiempo maaⁿ caⁿ'a n'dai maestros yeⁿ'e yaācū nguaaⁿ ndís'tiī chi nguéé caaⁿ'máⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní candέ̄ε n'de'ei yā nduudu chi nguéé cuaacu chi diiⁿ chi nguéé i'téénu nī Cristo. Ní 'iin'yān s'een caan'mán yā contra yeⁿ'e Jesucristo chi nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní chííⁿ chi diíⁿ yā diīiⁿ chi 'iin'yān s'een niinnuun niinnuún nūuⁿ 'cuiinú maáⁿ yā. ²'Áárá chi nguέέ 'tíícā chiiⁿ chi ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ s'ee" 'yaa" 'ii"'yā" ní 'caandiveé" yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní diíⁿ yā chi nguee n'daacā tan'dúúcā chi diin 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní nguéé n'daacā ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yúúní cuaacu chi evangelio chi nduudu ngai yeⁿ'e Jesucristo. ³Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ca'cueéⁿ yā nduudu chi ngiica yeⁿ'e chi maán yā nadacadíínuun yā ti nen'é yā tuumī chi ndís'tiī ca'á nī 'iin'yān s'eeⁿ. 'Āā 'naaⁿ tiempo chi Ndyuūs 'āā n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'é yā ní 'āā ngaⁿ'á yā chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'āā condenado yā.

⁴Deenu yử chi Ndyuūs nguếc nadich'εεcứ yā yeⁿ'e ángeles chi dinuuⁿndí yā naati s'neéⁿ yā cuaaⁿ chuva'ai na infierno ní s'neéⁿ yā naachi maaíⁿ. Ní dichiichí yā ángeles ndúúcū cadenas. Ní ángeles cūnee yā miiⁿ ndii nguuvi chi Cristo caⁿ'á yā n'diichi yā nuuⁿndi. ⁵Ní

deenu yú chi Ndyuūs 'āā idi'cuiinú yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ye"'ē taachi dií" yā chi chee cúúvī vmnáán in'yeēndī ndúúcū 'iin'yān chi nguéé n'daacā idiín yā. Ndyuūs dámaāⁿ nadinguaⁿ'ai yā saⁿ'a Noé chi candée sa nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū táámá ndɛēchē 'iiⁿ'yāⁿ. Tanaⁿ'a cá yā ní ch'īi yā. 6'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs diíⁿ yā condenar 'iin'yān yen'e yáān Sodoma ndúúcū yaāⁿ Gomorra. Ní di'cuiinú yā yáāⁿ s'eeⁿ chi nduuví yāiyáā cáávā chi dicho'ó yā nguuchi yán'ā vmnaaⁿ yáāⁿ s'eeⁿ. Ní 'íícú Ndyuūs s'neeⁿ yā ejemplo 'cūū chi 'iiⁿ'yāⁿ chi cuchiī cuayiivi, ní nguéé n'daācā idiíⁿ yā, cuuvi deenú yā táácā cuuvi chó'ōo yeⁿ'e yā. ⁷Naati Ndyuūs nadangua" ai yā ye" e yáā" s'ee" saⁿ'a Lot chi saⁿ'ā n'dai, saⁿ'ā chi ch'eenu sa chiī caavā chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daacā. ⁸Ní Lot miiⁿ chi n'dai sa canéé sá nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní nguuvi nguuvi n'diichi sa ní n'giindiveeⁿ sa nducuéⁿ'ē chi diíⁿ yā chi nguéé n'daacā. Ní n'geenu sa ngii na staava yeⁿ'ē sa. ⁹Ní nduuti chi Ndyuūs diíⁿ yā 'túúcā tiempo chi 'āā chó'ōo 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs deenú yā táácā chi nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daacā idiíⁿ yā chí n'diichineen yā 'iin'yān yen'e yā. 'Tiicá ntúūⁿ Ndyuūs deenú yā táácā ca'á yā testigo 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé n'daācā ndíí taachi ndaa nguuvi chi n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e nducyaaca 'iin'yān.

10'Tiicá Ndyuūs ca'a yā castigo 'iin'yān chi diín yā nuunndi tan'dúúcā chi nen'e cuerpo yen'é yā. Ní nguéé n'giindiveén yā nduudu cuaacu 539 2 PEDRO 2

yeⁿ'e 'iivú Ndyuūs. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéé 'va'á yā chi caan'man yā cosas chi nguεε ndaacā ye"e 'iīnntyé"e. Ní nguéé 'va'á yā yeⁿ'ē mar 'áámá. Ní dií yā nducué 'ē nuu ndi chi neⁿ'e yā. ¹¹Ní ángeles nguέέ 'tííca yā. 'Áárá chi ditiinu cá yā nguéé ti 'iīnntyén'ē s'een ti taachi ndaá yā nanááⁿ Señor Jesucristo yeⁿ'e yú nguéé cunncáā ngaⁿ'a ángeles contra yeⁿ'e 'iīⁿntyéⁿ'ē s'eeⁿ. ¹²'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā tan'dúúcā 'yúuduu taáⁿ diín tī ní nguéé nadacadíínuun tī. 'Tíícā diíⁿ yā. Ní tan'dúúcā 'iiti taaⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ n'nuúⁿ yā ní n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiti, 'tíícā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní cunncáā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e dendu'ū chi nguéé ituumicadíínuuⁿ yā. Ní 'cuūví yā tan'dúúcā 'áámá 'iiti taaⁿ. ¹³Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'eenú yā chii caati 'āā diíⁿ yā chi tanáⁿ'a yā ch'eenú yā chii. Maaⁿ ní yeenú yā chi dinuuⁿndí yā tan'dúúcā chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'é yā. Ní nduuti chi 'iin'yān s'een can'á yā ndúúcu nī ní che'é yā ndúúcu nī taachi véé 'viicu yen'e nī tuu'mi ní nadacadíínuuⁿ yā chi nginnche'éí yā ndís'tiī. Ní chuū ni cosa chi cuuvi 'cuinaáⁿ yā yeⁿ'ē.

14'Iin'yān s'een taachi n'diichí yā 'áamá n'daataá nen'é yā can'á yā ndúúcū n'daataá miin. Dámaān nen'é yā dinuundi yā ní nginnche'éí yā 'iin'yān chi debil staava yen'é yā chi dinuundí yā. 'Iin'yān s'een deenu n'dai yā na staava yen'é yā chi nen'é yā dendu'ū chi nguéé n'daacā. Ní Ndyuūs ngan'a yā yen'e yā 'tíícā: De'e chúú cā ya'ai yen'é yā ti condenado yā. 15'Iin'yān s'een divíi yā yen'e yúúní cuaacu yen'e Ndyuūs ní chiicá yā yúúní chí nen'e maán yā. Diín yā tan'dúúcā chi diin profeta Balaam

chi daiya san'ā Beor. Tiempo chi chó'ōo Balaam miin nen'e sa diin sa ganar tuumī yen'e chi nguéé n'daacā chi diin sa. 16 Ní taachi cuen'e sa ndúúcū burro yen'e sa, burro yen'e sa ngan'á tī ndúúcū nduudu yen'e 'iin'yān ní diín tī reprender san'ā Balaam miin yen'ē nuunndi chi diin sa. Ní 'āā ntéé diin sa nuunndi miin tiempo miin.

¹⁷Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní tan'dúúcā vaacu nuūⁿnī díyaāi 'tiicá yā. Tan'dúúcā meēeⁿ chi candéē 'yúúné taaⁿ 'tiicá yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní condenado yā ní caⁿ'á yā cho'ó yā naachi diituu n'dáí maaíⁿ. Ní miiⁿ canee yā cue"'e daā"ma". 18'Ii"'yā" s'ee" ní nga"'a yā nduudu n'gɛɛtɛ chi nguéé dichíí'vē. Ní ndúúcū vicio yeⁿ'e yā, ndúúcū nducuéⁿ'ē nuuⁿndi chi neⁿ'e cuerpo yeⁿ'e yā, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní neⁿ'e yā diíⁿ yā chi tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā nduuvidεενέ yā ní 'āā ntéé can'á yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi dinuuⁿndi yā ní tanáⁿ'a yā neⁿ'é yā nanguεεcúndii ntuúⁿ yā ní dinuuⁿndi yā taama vmnéⁿ'ēe. ¹⁹'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nginnche'éí yā 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿ'á yā chi ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi libre yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ maáⁿ yā ní canéé yā prisioneros yeⁿ'e nuuⁿndi chi diíⁿ yā. Ní ca'áámá ca'aama 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé libre yā ní canéé yā maaⁿ poder nuuⁿndi ní nguέε cuuvi cuchεε yā yeⁿ'ē. ²⁰Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú ní yeⁿ'é yā, ní Cristo 'āā nadanguán'ai yā 'iin'yān yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi nguέέ n'daacā yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní cuayiivi miiⁿ nduuti chi 'iin'yān nanguεεcunée yā taama vmnéⁿ'ēe ní diíⁿ yā dendú'ū nuuⁿndi chi yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí

2 PEDRO 2, 3 540

'cūū tuu'mi ní cunncáā ca canee yā nguéé ti tiempo chi 'āā cuéé i'téénu yā Jesucristo. 21 N'dáácā ca chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguέέ n'diichí yā yúúní cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ti taachi 'āā n'diichí yā yúúní cuaacu tuu'mi ní ndaācādaamí vā ven'e ley yeⁿ'é Ndyuūs chi Ndyuūs ca'a yā 'iin'yān s'een. 22 Ní cho'oó yen'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā chi ngaⁿ'a 'áámá nduudu cuaacu 'tíícā: 'Yaānā nguescunée tī che'e tī chí ndaāchi tī ní cuuchí chi 'iiⁿ'yāⁿ naaⁿnú yā chi deeve tī ní ngueecunée tī nge"e tī ngueecundáa tī nguaan nuūnnīn ncheētí.

Jesucristo ndaá yā taama vmné"ēe

Ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chi neⁿ'e taaví, carta 'cūū ní ndii chíí ndii 'úúví chi idinguúⁿ yeⁿ'e nī. Ní na 'uuvī carta chi idinguún yen'e ndís'tiī, nen'é diín chi nadacadíínuuⁿ nī yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi dεενέ n'dai. Ní teé consejo ndís'tiī chi n'gaacú nī ye"'e nducué"'ē chi idinguúⁿ. ²Neⁿ'é chi n'gaacu nī yeⁿ'e tiempo chi chó'ōo yeⁿ'e profetas chi deeve ní ngan'a yā nduudu cuaacu. Ní n'gaacú nī yeⁿ'e tiempo maan yen'e mandamiento yen'e Señor chi nadanguán'ai yā s'uuún. Mandamiento yeⁿ'é yā ní apóstoles chi'cueeⁿ yā ndís'tiī.

³Ní vmnááⁿ vmnaaⁿ nadacadíínuuⁿ nī yeⁿ'e chuū chí nguuvi s'eeⁿ chi 'cuiinū iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Véɛ́ 'iiⁿ'yāⁿ chi duuchinéeⁿ yā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chi yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ diíⁿ yā nuuⁿndi tan'duucā chi maáⁿ yā neⁿ'e yā. ⁴Ní ngaⁿ'á yā: ¿Tíí cánéé promesa chi ngaⁿ'a chi Cristo canéé chi ndaa yā táámá vmnéⁿ'ēe? Ndii

tiempo chi 'āā chó'ōo taachi ch'iī 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e yú. 'Āā daamá nūuⁿ canéé tanducuéⁿ'ē ndíí taachi Ndyuūs din'dái yā in'yeendī. ⁵'Iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā 'tíícā nguéé neⁿ'e yā diíⁿ yā cuenta yeⁿ'e tiempo chi 'naaⁿ tiempo chi chó'ōo. Tiempo miiⁿ Ndyuūs ngaⁿ'á yā ní ndúúcū nduudu ye"'é yā din'dái yā nánguuvi ndúúcū i"'yee"dí 'cūū. Ní i"'yee"dí 'cūū can'daā ná nuūnnīn. Ní in'yeendí 'cūū canee na lugar yeⁿ'ē cáávā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. ⁶Ní iⁿ'yeeⁿdī ye"'e tiempo chi chó'ōo ní chiituú nuūⁿnīⁿ ní ndai naāaⁿ yeⁿ'ē cáávā chi cheeⁿ taaⁿ cúúvī. ⁷Ní nanguuvi ndúúcū yáⁿ'āa chi véé maaⁿ Ndyuūs ca'á yā orden yeⁿ'ē chi canéé chí candεέ yā cuidado yeⁿ'ē ndii tiempo chi cuucu ndúúcū yaⁿ'ā. Ní taachi ngiichi yáⁿ'āa miiⁿ tuu'mi ní Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ. Ní Ndyuūs diín yā chi 'cuiīnū 'iin'yān chi nguéé n'daacā.

⁸Maaⁿ ní ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chi neⁿ'é taavi, nguéé cuuvi naáⁿ nī chi nanáán Ndyuūs 'áámá nguuvi ní tan'dúúcā chi 'áámá mil nduūyū ní 'áámá mil nduūyū ní tan'dúúcā chi 'áámá nguuvi. 'Tíícā canéé nanááⁿ Ndyuūs. 9 Ní Señor Jesucristo yen'ē yú nguέέ cuuvi 'naa yā yeⁿ'e chi nga" a yā chi dii" yā tan'dúúcā chi nadicadíínuuⁿ tanáⁿ'ā saⁿ'ā. Naati Ndyuūs ni véé paciencia yeⁿ'e yā ndúúcū s'uuúⁿ caati nguéé neⁿ'é yā chi 'aama yú cuuvi ndai yú ti neⁿ'é yā chi nducyaaca s'uuúⁿ ni ndaacadaami yú ye"'ē nuu"ndi ye"'e yú.

¹⁰Ní nguuvi chi ndaa Señor Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe, nguuvi miiⁿ ndaā tan'dúúcā chi 'ááma 541 2 PEDRO 3

duucu chi indáá n'gaaⁿ. Ní nguéé canéé ngiinu yú yeⁿ'ē nguuvi 'cūū taachi Ndyuūs nadi'tuūví yā nanguuvi yuudu n'dáí 'cuɛɛcú. Ní tanducuéⁿ'ē chi véé nanguuvi ní cuūcū ní 'cuiīnū ndúúcū ngiichi yaⁿ'ā chi 'iin'nuⁿ taaⁿ. Ní yáⁿ'āa ntúūⁿ va ndúúcū tanducuéⁿ'ē dendu'ū ní cuūcū.

¹¹Deenu yú chi tanducuéⁿ'ē dendu'ū chí 'túúcā 'cuiinu tuvií. Ní ¿táácā cuuvi 'cuestinée nī? Ndís'tiī canee chi ca'á nī núúⁿmáⁿ staava yeⁿ'é nī na ta'a Ndyuūs ní dich'ɛɛté nī Ndyuūs. Ní 'cuɛɛtineé nī dámaān tan'dúúcā chi Ndyuūs neⁿ'é yā. 12 Tíícā 'cuɛɛtineé nī 'naan chi canee ngiinu vú ndii nguuvi chi ndaā Señor Jesucristo taama vmnéⁿ'ēe. Ní diiⁿ yú nducuéⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ ye"'e Señor caati nii"nuú" nii"nuu" cuuvi ndaa yā. Nguuvi chi ndaa yā nánguuvi ní cuūcū ní 'cuiinu ndúúcū tanducué" e chi véé ye" e. Ní 'cuiinu ntuvií cáávā nguuchi yaⁿ'ā. ¹³Naati s'uuúⁿ ní canéé ngiinu yú chi snaaⁿ yú 'áámá nanguuvi chí ngaī ndúúcū 'áámá i"'yeē"dī chí ngaī naachi véé dámaāⁿ nducuéⁿ'ē chi cuaacu ní nducué" e ní n'daaca n'dai. 'Tíícā Ndyuūs ngan'á yā chi tée yā s'uuúⁿ.

¹⁴Ní cáávā chuū ndís'tiī hermanos chi neⁿ'é taavi, 'naaⁿ tiempo chi cunee ngiinú nī dendu'ú 'cūū candεε cá nī cuidado chi 'diiíⁿ 'diiiⁿ 'cuɛεtineé nī ní nguέε dinuuⁿndí nī. Ní 'tíícā nguέε vέε culpa yeⁿ'e nī nanááⁿ Ndyuūs taachi Cristo

ndaa yā. ¹⁵Diíⁿ nī cuenta chi Señor Jesucristo veⁿ'e vú ndúúcū ngiīnū n'dáí diín yā ndúúcu yú caati nen'é yā chi nangua"ai yú. 'Tiicá ntúū" Pablo, hermano yeⁿ'e yú chi neené ne"'e yú, 'āā dinguú" yā ye"'é ndís'tiī 'áámá carta ndúúcū vaadī deenu chi Ndyuūs nca'á yā Pablo miiⁿ. ¹⁶Ní Pablo miiⁿ ngaⁿ'á yā yeⁿ'e nducué"'e 'cūū ndúúcū vaadī deenu yeⁿ'é Ndyuūs na nducyáácá carta chí dingúuⁿ yā. Ní naⁿ'a carta yeⁿ'é yā duū'vi dendú'ū ní n'gín'i n'dáí chi cuuvi déénu yú. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé deenu yā ndúúcū 'iin'yān chi duu'vī i'téénu yā nguéé ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu ye"'e dendu'ū chi ngii ní yeⁿ'e 'tεε chi canéé nguūⁿ. Ní caavā chi nga"'á yā chi nguéé cuaacu ní diín yā chi canéé chi ntuuví maán vā.

¹⁷Naati ndís'tiī hermanos yeⁿ'é chi ne"'é taavi, 'āā deenú nī dendu'ú 'cūū. Cundέε nī cuidado chi nguéé 'caandiveéⁿ nī nduudu yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ diíⁿ yā chi nga" i lev ye" é Ndyuūs ii" yā" chi candέε yā ndís'tiī lado yen'é yā ti ndís'tiī nguéé 'cueetinéé n'daacā ndúúcū chi i'téénu nī. ¹⁸Maaⁿ ní ndís'tiī cu'téénu cá nī Señor Jesucristo yen'e yú chi nadanguá" ai yā s'uuú". Ní itée yā s'uuúⁿ nducuéⁿ'ē chi n'dai taavi ven'é vā ndúúcū vaadī deenu ven'é yā. Ngaⁿ'a yú chi Jesucristo miiⁿ ní ch'eete cá yā maan ndúúcū nguuvi chi cúchii ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. 'Tíícā cuuvi.

CARTA VMNÁÁⁿ VMNAAⁿ YEⁿ'E SAN JUAN

Nduudu cuaacu yeⁿ'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ

Chiiⁿ chí ndii vmnaaⁿ, chiiⁿ chí ch'iindiveéⁿ 'nū, chiiⁿ chí n'diichí 'nū ndúúcū nduutináan 'nū. chiiⁿ chí n'giínú 'nū, niícū chiiⁿ chí tuu'vi 'nū ndúúcū ta'á 'nū chiiⁿ ní Nduudu veⁿ'ē vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. ²Ch'iⁿ'i yā ní naáⁿ 'nū chiiⁿ chi vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Níícú n'diichí 'nū ní caa" ma" cuaacu 'nū, ní vaa'ví 'nū yeⁿ'ē vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chi canéé ndúúcū chiidá yā. Ní chiidá yā ch'in'i yā nús'uu vida cuen'e daāⁿmaⁿ miiⁿ. ³Chiiⁿ chí n'diichí 'nū ní ch'iindiveéⁿ 'nū, chííⁿ chí nga"'á 'nū ye"'e vida caati ndis'tíī ni canee cúúnmin nī chí nduuvidaama nī ndúúcū nús'uu. Níícú cuaacu níínnyún nduuvidaama yú ndúúcū chiida yú ní ndúúcū daiya yā Jesucristo. 4Cosa chuu ní dingúuⁿ 'nū yeⁿ'é ndis'tiī caati vaadī yeenú yeⁿ'é nī cuuvi cuaacu cá.

Dendyuūs ní deeve ngii

⁵Chuū ní nduudu chí ch'iindiveéⁿ 'nū yeⁿ'é yā. Chííⁿ chí ngaⁿ'a 'nū chi Dendyuūs ní chideeve. Níícú mar 'áámá maāiⁿ nguéé ndúúcu yā. ⁶Ndúúti chi s'uuúⁿ ngaⁿ'ā yú chí ndiidaama yú ndúúcu yā níícú na maaíⁿ cachiica yú tuu'mí nduudu yaadi ngaⁿ'ā yú, níícú nguéé idiiⁿ yú chi ngaⁿ'a nduudu cuaacu. ⁷Nduuti chí cachiica yú na chideeve tan'dúúcā chí Jesucristo canée vā na chideeve tuu'mi ní nduuvidaama yú 'aama yú ndúúcū taama yú. Yuuúⁿ yeⁿ'e Jesucristo daiya Dendyuūs inaaⁿnu yā s'uuúⁿ yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ⁸Nduuti chi ngaⁿ'ā yú chi nguéé nuuⁿndi yú maāⁿ yú nginnche'ei yú s'uuúⁿ ní nguéé canee nduudu cuaacu ndúúcu yú. ⁹Nduuti chi natúmiiⁿnu yú nuuⁿndi yeⁿ'ē yú tuu'mí Jesucristo miiⁿ ní n'daí yā ní diíⁿ yā dácaā chi caaⁿ'máⁿ yā ní nguéé n'daáⁿ yā caati nadach'eecú yā nuuⁿndi yeⁿ'ē yú. Níícú naaⁿnú yā s'uuúⁿ yeⁿ'é tanducuéⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yú. ¹⁰Nduuti chi ngaⁿ'ā yú chi nguéé nuuⁿndi yú tuu'mi ní idiiⁿ yú chi Jesucristo ngaⁿ'a yā nduudu yaadi, níícú nduudu yeⁿ'é yā nguéé canéé ndúúcu yú.

Cristo ní caan'mán yā lado yen'e yú

Ndís'tiī daiya n'gaiyáá, chuū dinguún yen'e ndís'tiī caati

543 1 JUAN 2

nguết idiíⁿ nī nuuⁿndi. Níícú nduuti chi 'áámá yā diíⁿ yā nuuⁿndi vét táámá yā chi Jesucristo chi neené n'dai chi caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'e yú ndúúcū Ndyuūs chiida yú. ²Níícú Jesucristo ca'á maáⁿ yā vida yeⁿ'e maaⁿ yā ní ch'īi yā cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'e yú. 'Iicu nguét dámaaⁿ yeⁿ'e s'uuúⁿ naati cucáávā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iin'yāⁿ yeⁿ'ē núúⁿmáⁿ iⁿ'yeēⁿdī.

³Chuū chi deenu nús'uū chí n'diichí 'nū 'yā ndúúti chi diín' 'nū tan'dúúcā chi ngan'a ley yen'é yā. ⁴Du'ū chí ngan'a chi n'diichí yā 'iin'yān ní nguéé diin yā tan'dúúcā chi ngan'a ley yen'é yā tuu'mi ní nduudu yaadi chi ngan'a yā. Níícú nguéé cánéé nduudu cuaacu ndúúcu yā. ⁵Du'ū chí n'giindiveen nduudu yen'e yā cuaacu níínnyún cánéé n'dai vaadī nen'e yen'e Dendyuūs ndúúcu yā. Chiin chi deenu yú chi canee yú nduucú yā. ĜDu'ū chí ngan'ā chi canee nduucú yā, cánéé chí cuchiīcá tan'dúúcā chí cáchiicá yā.

Ley chi ngai

⁷Ndís'tiī vi'í, nguéé dinguúⁿ mar 'áámá ley chí ngai, tii ley ndiicúū chi 'āā canee ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ, ley ndiicúū ní ndúúdú chí ch'iindiveéⁿ nī ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ. ⁸Dinguúⁿ táámá vmnéⁿ'ēe ley ngaī yeⁿ'é ndís'tiī chi cuaacu chi nduucú yā ní nduucú nī. Caati maāíⁿ mííⁿ 'āā cho'ōo níícú chidεενε mííⁿ ní cuaacu ní ngiichi.

⁹ Du'ū chí ngan'a chi cachiica na chidɛɛvɛ ní nguéé ngíí n'diichi vi'ī, tuu'mi ní 'iin'yān miin cáchiica núún yā na maāin ndíí maan. 10 Du'ū chí nen'e vi'ī cánéé ná chídɛɛvɛ ní nguéé idiín yā chi cundɛɛ ca'a yā yen'e taamá yā. 11 Naati du'ū chi nguéé ngii n'diichí yā vi'i cánéé ná maāin níícú cachiica ná maāín, ní nguéé deenú yā tií cuaan cachiicá yā caati chí maāin miin ní nguéé diin chí inaan yā.

¹²Dinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī daiya n'gaiyáa, caati nuuⁿndi yeⁿ'é nī ních'eecu cáávā chi dúúchī Jesucristo. 13 Dinguún yen'e ndís'tiī chiida s'één caati 'āā n'diichí nī 'iiⁿ'yāⁿ ndii cuááⁿ vmnaaⁿ. Dinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī saⁿ'ā ngaiyáā caati cucheé nī ndúúcū chi nguéé n'daacā. Dinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī daiya n'gaiyáa caati 'āā n'diichí nī chiida yú. 14'Úú dinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī chiida s'ééⁿ caati 'āā n'diichí nī 'iiⁿ'yāⁿ chi canee ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ. Dinguúⁿ yeⁿ'e ndís'tiī saⁿ'ā ngaiyáā caati ditiinú nī. Níícu nduudu yeⁿ'e Dendyuūs chi cánéé nduucú nī níícú cucheé nī ndúúcū chi nguéé n'daacā.

15 Nguế diné"e nī i"'yée"dī ndíí nguế dendu'ū chi vế na i"'yée"dī. Du'u chí dine"e i"'yée"dī vaadī ne"e ye"e Dendyuūs nguế canéé nduucú yā. 16 Caati tánducué"ē chi vế na i"'yée"dī chi ne"ē cuerpo ye"e yú ndúúcū chi ne"ē nduutináa" yú, níícú vaadī ingueē ye"e vida ye"e i"'yée"dī ní nguế ye"e chiida yú, tiī ní ye"e i"'yée"dī. 17 I"'yée"dī nínchó'ōo ndúúcū taanduvé ye"ë ndúúcū vaadī ne"e chi nguế n'daacā. Naati du'u 'ii"'yā" chi dií" yā chi ne"e Dendyuūs, 'ii"'yā" mii" cunée yā cue"e daā"ma".

Yeⁿ'e nduudu cuaacu ní yeⁿ'e nduudu yaadi

¹⁸Ndís'tiī daiya n'gaiyáá, 'āā chέε̄ 'cuiinu hora tan'dúúcā chi ndís'tiī

1 JUAN 2, 3 544

ch'iindiveéⁿ nī yeⁿ'e chí anticristo miiⁿ ní ndaa yā. 'Tiicá ntúūⁿ chi caama véé chi n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ ní ngaⁿ'á yā chi anticristo yā. Tii ní cucáávā chi s'uuúⁿ deenu yú chi 'āā chéé 'cuiinu hora. ¹⁹'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ can'dáa yā yeⁿ'e yú naati nguéé yeⁿ'e yú 'yā. Nduuti chi yeⁿ'e yú 'áámá canée yā nduucū yú naati can'dáa yā ní cueⁿ'é yā. Ní chííⁿ ní cuuⁿ'miⁿ chí iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéé yeⁿ'e yú 'yā.

Naati ndís'tiī ní véé yen'é nī chi ca'ā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. Ní ndís'tiī nin'diichí nī tanducuén'ē dendu'ū. ²¹ Nguéé idinguún yen'e ndís'tiī tan'dúúca chi nguéé deenú nī nduudu cuaacu, ti idinguún tan'dúúcā chi 'āā deenú nī ti nguéé véé ndii 'áámá nduudu yaadi chí yen'e nduudu cuaacu.

²²¿Du'ū chi yaadi míín? 'Iin'yān chi ngan'á yā chi nguéé Jesús chi Cristo ní yaadi yā. 'Iin'yān s'een chi anticristo chí caan'mán yā chi nguéé i'téénu yā Dendyuūs chiida yú ndúúcū daiyá yā. ²³Du'ū chí nguéé i'téénu yā daiyá yā ní nguéé caneé yā ndúúcū chiidá yā. Du'ū chi i'téénu yā daiyá yā canée yā ndúúcū chiidá yā.

24 Tuu'mi ní chíín chi ch'iindiveén nī ndíí vmnaan 'tíícā canee cúúnmín chi canée ndúúcū ndís'tiī. 'Tiicá ntúūn ndís'tiī ní yen'ē daiyá yā ní yen'e chiida yú cuen'e daānman.
25 Chuū compromiso chi diín yā ndúúcū nús'uu chi cunee yú ndúúcū vida cuen'e daānman.

²⁶Dinguún chuū yen'ē ndís'tiī chi yen'é 'iin'yān chi nginnche'éí yā ndís'tiī. ²⁷Naati chíín chí yen'ē Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs chí ndís'tiī sta'á nī yen'é yā, chuū canéé ndúúcū ndís'tiī. Nguéé canee cúúnmín chi du'ū vɛɛ iin'yān ca'cueen yā ndís'tiī, naati Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs maán yā ngi'cuéen yā ndís'tiī nducuén'ē dendú'ū. 'Tíícā chuū ní nduudu cuaacu, nguéé nduudu yaadi. Tan'dúúcā chí chi'cueén yā ndís'tiī, 'túúcā canéé diitú nī ndúúcū nduudu miin.

²⁸Maan ndís'tiī daiya n'gaiyáa, cunée nī chi yen'é nī caatí taachi Cristo ndaa yā véé nduudu yen'ē yú nduucú yā. Ní nguéé 'cuináan yú nanáan yā taachi ndaa yā. ²⁹Ndúúti chi ndís'tiī déénu nī chi Cristo miin ní n'dai yā, 'tíícā ntúūn deenu ndís'tiī chí du'ū chi diin chi n'daacā ch'iindiyáān táámá yen'é yā.

'Iin'yān s'een chi daiyá Dendyuūs

Cun'dííchí ndís'tiī vaadī nén'e chi tee chiida yú s'uuún chi yaa'vi yā s'uuún chi daiyá Dendyuūs s'uuún. Cáávā chuū chí in'yéendī nguéé in'diichi s'uuún caati nguéé in'diichi Cristo. Ndís'tiī chi nen'e taaví, maan ní daiya Dendyuūs s'uuún. Ní nguéé ngii yā s'uuún táácā chi cūnee yú. Caati deenu yú taachi ndaa yā 'iin'yān miin ní tan'dúúca yā 'tíícā ntúūn s'uuún, caati n'diichi yú 'iin'yān taacá yā. Du'ū chi canee ngíínú yā chuū ní nadeevé yā tan'dúúcā chi Ndyuūs miin ní deevé yā.

⁴Du'ū chí idiiⁿ nuuⁿndi nguéé diíⁿ yā tanducuéⁿ'ē chi ngaⁿ'a ley. Níícú nuuⁿndi ní chiiⁿ chi nguéé diiⁿ yā chi ngaⁿ'a ley. ⁵Ndís'tiī déénu nī chi Dendyuūs ní ndaá yā chi divíi yā nuuⁿndi yeⁿ'ē yú. Níícú nguéé véé nuuⁿndi yeⁿ'é yā. ⁶Du'ū chi

545 1 JUAN 3

yen'é yā nguéé idiin nuundi. Du'ū chi idiin nuundi nguéé n'diichí yā 'iin'yān. 7 Ndís'tiī daiya n'gaiyáa nguéé cannche'éí nī mar 'áámá 'iin'yān. Du'ū chi idiin dendu'ū chí n'daacā tuu'mi ní n'dai tan'dúúcā 'iin'yān miin ní n'daí yā. 8 Du'ū chi idiin nuundi ní yen'e yáán'guinūun caati yáán'guinūun diin nuundi sa ndii vmnaan. Cáávā chuū ndaá daiya Dendyuūs cucáávā chí nadituuví yā chí diīn yáán'guinūun.

⁹Du'ū chí ch'iindiyáaⁿ yā taama vmnéⁿ'ēe ní yeⁿ'e Dendyuūs ní nguếể idiíⁿ yā nuuⁿndi caati ndaata yeⁿ'é Ndyuūs canéé ndúúcu yā. Ní nguếể ngii diíⁿ yā nuuⁿndi caati ch'iindiyáaⁿ yā taama vmnéⁿ'ēe ní yeⁿ'é Dendyuūs. ¹⁰Níícú chuū chí n'giⁿ'i chεε chí daiya Dendyuūs. Níícú n'giⁿ'i chεε chí daiya yááⁿn'guinūuⁿ. Du'ū chi nguếể idiíⁿ n'daacā ní nguếể neⁿ'e vi'ī, ní nguếế yeⁿ'e Dendyuūs.

Dine"'e yú 'aama yú taama yú

¹¹Chuū ní nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs chi ndís'tiī ch'iindiveén nī ndii vmnaan, chi dinen'e yú 'aama yú ndúúcū taama yú. ¹²Nguéé tan'dúúcā san'ā Caín chi yen'ē yáánn'guinūun. San'ā ch'iin'nun sá 'diīnū sa. ¿'lícú de'ē cáávā chi ch'iin'nun sá 'diīnū sa? 'Tíícā diin sa caati chíín chí maan sa diin sa ní nguéé n'daacā. Níícú chiin chi diin 'diīnū sa ní n'daacā.

¹³Ndís'tiī vi'í, 'áá nguéé n'diichí nī chi 'iin'yān yen'e ín'yeendī nguéé nen'é yā ndís'tiī. ¹⁴'Āā cho'ō yú vaadī n'gii ní 'āā n'geetinéen yú ndúúcū vida cuen'e daānman. S'uuún déénu yú ti nen'e yú vi'ī yú. Du'ū chí nguéé

ne"e vi'ī, 'ii"'yā" mii" cánéé vaadī n'gii ndúúcu yā. 15 Du'ū chi nguéé n'diichi vi'ī 'caan'nún yā 'iin'yān. Níícú deenu yú chi 'iiⁿ'yāⁿ chí n'giīⁿ'nū̄ⁿ 'iiⁿ'yā̄ⁿ nguέέ canéé vida cue" e daā" ma" ndúúcu yā. 16 Ní ndúúcū chuū n'diichi yú vaadī nén'e, caati ch'iī Jesús cáávā s'uuúⁿ. 'Tiicá ntúūⁿ s'uuúⁿ canee chi 'cuūvī yú lado yeⁿ'ē vi'ī yú. ¹⁷Naati du'ū chí vέέ yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē chi vεε yeⁿ'e i"'yee"dí 'cūū níícú naá" yā vi'i yā chi nguéé yeⁿ'é yā, ní nguéé neⁿ'e yā ca'á yā 'iin'yān, ¿táácā cūnee vaadī neⁿ'e yeⁿ'e Dendyuūs nduucú yā? ¹⁸Ndís'tiī daiya n'gaiyáa, nguéé dine" e yú ndúúcū nduudu ye" e yú ndúúcū chi caaⁿ'maⁿ yú naati ndúúcū ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ yú ndúúcū vaadī cuaacu.

Véé confianza yeⁿ'e yú nanááⁿ Ndyuūs

¹⁹Ndúúcū chuū ní deenu yú chí vaadī cuaacu ní ndúúcu yú. Níícú staava yeⁿ'e yú seguro canéé nanáaⁿ yā. ²⁰Ndúúti chi staava ye"'e yú caa"'ma" nuu"ndi ye"'e yú, ch'eete cá Dendyuūs nguéé ti staava yeⁿ'e yú. Níícú déénu yā nducué" e dendu'u. 21 Ndís tii chí neⁿ'é, ndúúti chi staava yeⁿ'e yú nguéé caa" ma" nuu" ndi ye" e yú tuu'mi ní véé confianza yeⁿ'e yú ndúúcū Dendyuūs. ²²Nducuéⁿ'ē chi caaca yú Ndyuūs, itée yā yeⁿ'e yú caati diiⁿ yú chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'é yā níícú idiiⁿ yú cosa chi n'daacā nanáaⁿ yā. ²³Chúū chi ley yeⁿ'é yā, chi i'teenu yú chi duuchi daiyá yā Jesucristo, ní dineⁿ'ē yú 'aama yú ndúúcū taama yú, tan'dúúcā chí ngaⁿ'á yā nduucū yú. ²⁴Du'ū chí diiⁿ 1 JUAN 3, 4 546

chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'é yā canéé ndúúcū Ndyuūs, níícú Dendyuūs canee yā ndúucū. Ní chuū chi deenu yú chi 'áámá cūneé yā ndúúcu yú cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é yā chi tee yā s'uuúⁿ.

Yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní yeⁿ'e espíritu chi contra yeⁿ'e Cristo

Ndís'tiī chi neⁿ'é, nguéé cu'téénu nī tanducuén'ē espíritu naati n'dííchineeⁿ nī tanducuéⁿ'ē espíritu chεέ chi yeⁿ'e Dendyuūs caati nééné 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nguéé ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Dendyuūs. ²Caati 'tíícā ní cuuvi deenú nī Espíritu chi yeⁿ'e Dendyuūs 'yā. Tanducuéⁿ'ē espíritu chí ntúmiiⁿnuⁿ chi Jesucristo ní ndaá yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní yeⁿ'e Dendyuūs. ³Niicu tanducuéⁿ'ē espíritu chi nguéé ntúmiiⁿnuⁿ chí Jesucristo ní ndaá yā iⁿ'yeeⁿdī tan'dúúcā s'uuúⁿ nguéé yeⁿ'e Dendyuūs 'yā. Chíín chí espíritu ye"'ē anticristo. 'Āā ch'iindiveé" nī ye"'ē espíritu ye"'e anticristo chi cánéé chi ndaa ni maan 'āā canéé i"'vee"dí 'cūū.

⁴Ndís'tiī ní daiyá yen'e Dendyuūs ndís'tiī. Níícú 'āā chichɛɛ́ nī yen'e espíritu chi canéé in'yeendí 'cūū chi espíritu yen'e anticristo caati 'iin'yān chi canéé ndúúcu nī ch'ɛɛtɛ cá yā nguɛɛ́ ti espíritu chi canéé in'yeendí 'cūū. ⁵Ní espíritus ní yen'e in'yeendí 'cūū, caavā chíín chi ngan'á yā yen'e in'yeēndī. Ní 'iin'yān yen'e in'yeēndī n'giindiveén yā yen'ē. ⁶S'uuún ní yen'é Dendyuūs s'uuún. Du'u chí n'diichí Dendyuūs n'giindiveén yā yen'e yú. Du'u chí nguɛɛ́ yen'e Dendyuūs, nguɛɛ́ n'giindiveen yā

yeⁿ'e yú. Caati ndúúcū chúū ní n'diichi yú Espíritu yeⁿ'e nduudu cuaacu ní espíritu chi nguéé yeⁿ'e nduudu cuaacu.

Ndyuūs ní vaadī ne"'e

⁷Ndís'tiī chi neⁿ'e taaví, dineⁿ'ē yú 'aama yú taama yú caati vaadī neⁿ'e ní yeⁿ'e Dendyuūs. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi ya'āī 'íínú yā 'iiⁿ'yāⁿ ní ye"'e Dendyuūs 'ii"'yā" mii", ní n'diichi yā Dendyuūs. ⁸Du'u chi nguéé idinéⁿ'e yā 'iiⁿ'yāⁿ nguéé in'diichí yā Dendyuūs, ti Dendyuūs ní vaadī neⁿ'e. ⁹Níícú chuū chi ch'iⁿ'í yā nanáaⁿ yú ní vaadī neⁿ'e yeⁿ'e Dendyuūs. Níícú chuū chí Dendyuūs dichó'o yā 'áámá n'dyán'ā daiya yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū caati cuuvi 'cuɛɛti nduuchi yú cáávā 'iiⁿ'yāⁿ mííⁿ. ¹⁰Níícú chuū ní chííⁿ chí canéé vaadī neⁿ'e. Nguéé chi s'uuúⁿ chi dinéⁿ'e yú Dendyuūs miiⁿ, ti Dendyuūs mííⁿ chi idinéⁿ'e yā s'uuúⁿ, níícú dichó'o yā daiyá yā chi ch'īi yā lado ye"'e yú cucáávā nuū"ndī ve"'e yú.

¹¹Ndís'tiī chi neⁿ'é, ndúúti chi 'tíícā neⁿ'e Dendyuūs s'uuúⁿ 'tiicá ntúūⁿ s'uuúⁿ canéé chi dinéⁿ'e yú 'aama yú taama yú. ¹²Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé n'diichí yā Dendyuūs. Ndúúti chi idinéⁿ'e yú 'aama yú taama yú, Dendyuūs ní canée yā ndúúcu yú. Níícú vaadī neⁿ'e n'daacā n'dai canéé ndúúcu yú. ¹³Ndúúcū chuū ní deenu yú chi canee yú nduucú yā ní 'iin'yān miiⁿ nduucú yā s'uuúⁿ cáávā chi tee yā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs s'uuúⁿ. ¹⁴S'uuúⁿ in'diīchī yú ní ngaⁿ'a yú nduudu cuaacu chí chiida yú dichó'o yā daiya yā. Ní daiya

547 1 JUAN 4, 5

yā nadangán'ai yā 'iin'yān yen'e tanducuén'ē nuunndi chi véé yen'e yā yen'ē in'yeendí 'cūū. ¹⁵Du'ū chí intúmiinun chí Jesús ní daiyá Dendyuūs 'yā, Dendyuūs canée yā nduucú yā, ní 'iin'yān miin canée yā ndúcū Dendyuūs.

¹⁶Níícú s'uuúⁿ nin'diichi yú ní i'teenu yú chέε chi vaadī neⁿ'e chi Dendyuūs dine"'é yā s'uuú". Vaadī neⁿ'ē mííⁿ ní Dendyuūs. Níícú 'iiⁿ'yāⁿ chí neⁿ'é yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní yeⁿ'e Dendyuūs 'iiⁿ'yāⁿ. Níícú Dendyuūs canéé yā nduucú yā. ¹⁷Ní chuū ní vaadī neⁿ'e chi n'dai taavi chi véé yeⁿ'e yú. Níícú véé nduudu yeⁿ'e yú nduucú yā nguuvi chí ndaa juicio. Tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ 'tíícā ntúūⁿ s'uuúⁿ canée yú iⁿ'yeēⁿdī. ¹⁸Vaadī neⁿ'é ní nguέέ vaadī 'va'ā. Naati chííⁿ chí n'dáacā taavi yeⁿ'e vaadī ne"e i'neé" 'áámá lado vaādī 'va'ā ti vaadī 'va'a ngií chi 'cuīnáaⁿ yú. Du'ū chí 'va'a nguéé canéé vaadī ne"ē n'daacā ndúucū.

¹⁹S'uuún ní idinén'e yú 'yā ti 'iin'yān miin dinén'e yā s'uuún vmnaan.
²⁰Du'ū chí ngan'a: 'Úú idinen'é
Dendyuūs, níícú nguéé in'diichí yā vi'i yā, ní yaadí yā. Caati dú'u chi nguéé idinén'e yā vi'ī chí n'diichí yā, ¿táácā cuuvi dinén'e yā Dendyuūs chi nguéé in'diichí yā?
²¹Niicu s'uuún ní canee yú ndúúcū ley yen'é yā.
Du'u chí idinén'e Dendyuūs, 'tiicá ntúūn idinén'e yā vi'i yā.

S'uuúⁿ cuuvi cuchεε yú yeⁿ'e iⁿ'yeēⁿdī

Nducyáácá yā chi i'téénu yā chi Jesús chi Cristo miiⁿ tuu'mi ní ch'iindiyáaⁿ yā táámá yeⁿ'é Dendyuūs. Nducyáácá yā chi dinéⁿ'e yā chiida yú, idinéⁿ'e ntúuⁿ

yā 'iiⁿ'yāⁿ chi daiyá yā. ²Ndúúcū chuū ní deenu yú chí idiné"e yú 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi daiya Dendyuūs miiⁿ taachi idiné"'e yú Dendyuūs ní dii" yú chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e yā. ³Caati chuū chi vaadī ne"e ye"e Dendyuūs chi s'uuúⁿ ní diiⁿ yú chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e yā. Ní ley yeⁿ'e yā nguέέ cosa chi 'cuinaaⁿ yú yeⁿ'ē. ⁴Nducyáácá yā chi ch'iindiyáāⁿ táámá ní yeⁿ'é Dendyuūs ní cuuvi cuchέε yā yeⁿ'e i"'yeē"dī. Ní chuū chi diii" chi cuchε̄ε yú ye¹¹e i¹¹yeē¹dī, ní chuū chi i'teenu yú Dendyuūs. 5 ¿Du'ū chi cuuvi cuchεε ye"'e i"'yeē"di? 'Ii"'yā" chi i'téénu yā chi Jesús ní daiyá Dendyuūs 'yā ní cuchεε yā.

Nduudu cuaacu yen'e Daiyá Ndyuūs

⁶Ní chuū ní Jesucristo chi ndaā ndúúcū nuūⁿnīⁿ ndúúcū yuuúⁿ. Nguéé dámaāⁿ ndúúcū nuūⁿnīⁿ caati ndúúcū nuūⁿnīⁿ ndúúcū yuuúⁿ. Ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs nga"iā nduudu cuaacu ye"ie yā caati Espíritu miiⁿ ní vaadī cuaacu. ⁷Caati 'iinu yā ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu na va'ai cheeti nguuvi, Dendyuūs chiida yú ndúúcū Nduudu ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Níícú naachi ndii 'iinú yā vεε 'áámá núúⁿ yā. ⁸Vέέ 'iinu yā chi ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu ná íⁿ'yeēⁿdi 'cūū ní Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū nuūⁿnīⁿ ndúúcū yuuúⁿ. Ní naachi ndúú 'iinu yā ní véé 'áámá núúⁿ yā. ⁹Ndúúti chí cu'teenu yú nduudu cuaacu yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e i"yee"dí 'cūū ch'ɛɛtɛ ca nduudu cuaacu ye"'é Dendyuūs nguéé ti 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. Caati chúū chííⁿ chí nduudu cuaacu ye"'é Dendyuūs, Ndyuūs ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu

1 JUAN 5 548

yen'e daiyá yā. 10 Du'ū chí i'teenu daiyá Dendyuūs véé nduudu cuaacu ndúúcū maāan. Du'ū chi nguéé i'teenu Dendyuūs, diín yā chi Dendyuūs ní yaadi yā caati nguéé i'téénu yā nduudu cuaacu chí Dendyuūs chiida yú ngan'á yā yen'ē Daiyá yā. 11 Níícú chuū chi nduudu cuaacu ní chuū chí Dendyuūs tée yā vida cuen'e daānman s'uuún. Níícú vida cuen'e daanmán 'cūū ní yen'ē daiya yā. 12 Du'ū chi i'teenu daiya yā véé vida cuen'e daānman yen'e yā. Du'ū chi nguéé yen'e daiya yā nguéé véé vida cuen'e daānman yen'e yā.

Ch'iīnū carta ndúúcū consejos

¹³Chuū ní dinguún yen'e ndís'tiī chi i'téénu nī chí Cristo ní daiyá Dendyuūs caati maan ní cuuvi cádíínuun nī chi véé vida cuen'e daānman yen'é nī. Níícú cu'téénu nī chi Cristo ní daiyá Dendyuūs miin.

¹⁴Ní chuū ní confianza chi véé yeⁿ'e yú ndúúcu yā. Nduuti chi s'uuúⁿ caaca yú 'yā tan'dúúcā chi neⁿ'é yā chí caaca yú 'yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'ē yú. ¹⁵Nduuti chi deenu yú chi n'giindiveéⁿ yā yeⁿ'e yú yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē chi caaca yú 'yā, tuu'mi ní 'āā deenu yú chi itée yā s'uuúⁿ chiiⁿ chi 'āā chiica yú 'yā.

¹⁶Du'ū chí n'diichi chi dinuuⁿndí vi'i nuuⁿndi chi nguéé yen'e vaadī n'gii, canéé chí caacá yā Dendyuūs chi Dendyuūs ca'á yā vida cuen'e daānman yen'é yā. Ngan'á yen'e 'iin'yān chi nguéé dinuunndí yā yen'e vaadī n'gii. Véé nuundi chi yen'e vaadī n'gii. Ní yen'e chuū nguéé caacá chi caacá nī yen'e 'iin'yān chi diin nuundí yen'e vaadī n'gii. 17 Tanducuén'ē chi nguéé yen'e nduudu cuaacu ní nuundi, naati véé nuundi míín chí nguéé yen'e vaadī n'gii.

¹⁸'Āā deenu yú du'u 'iin'yān chi ch'iindiyáan yā táámá ní yen'e Dendyuūs ní nguέε idinuunndí yā. 'Iin'yān miin candέε yā cuidado yen'e maán yā. Ní yáán'n'guinūun nguέε cuuvi tuneen 'iin'yān miin.

¹⁹Déénu yú ti yen'e Dendyuūs s'uuún, ní tanán'ā 'iin'yān yen'e in'yeēndī caneé yā lado yen'e yáánn'guinūun.

²⁰Déénu yú ti daiya Dendyuūs miiⁿ ní ndaá yā. Ní tee yā chi cadiinuuⁿ yú, ní 'íícú n'diichi yú 'iin'yāⁿ chi cuaacu yā. Ní s'uuúⁿ ní yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi cuaacu yā ní yeⁿ'e daiya Dendyuūs chi Jesucristo. Dendyuūs miiⁿ ní 'iin'yāⁿ chi cuaacu, 'iin'yāⁿ chi véế vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'é yā. ²¹Ndís'tiī daiyá cundéɛ nī cuidado ti nguếɛ cu'téénu nī santos ídolos. 'Tíícā cuuvi.

CARTA CUAYIIVI YEⁿ'E SAN JUAN

Ye"'e nduudu cuaacu ní ve"'ē vaadī ne"'e

¹'Úú Juan chi saⁿ'ā chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e yaācū idinguúⁿ yeⁿ'ē n'daataá chí Ndyuūs ndεενε yā ndúúcū daiya yā chi cuaacu níí nyú ne 'é. Ní ngué 'úú dámaá n neⁿ'é ti 'tiicá ntúūⁿ nducváácá vā chi n'diichí vā nduudu cuaacu. ²Ní cáávā chi véé vaadī cuaacu yeⁿ'e yú ní caavā nduudu cuaacu chi canéé ndúúcu yú, 'áámá cūnee tandíí ndúúcu yú. ³Neⁿ'é chi canéé ndúúcū ndís'tiī vaadī n'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū vaadī ya'ai 'iinu yen'e yā ndúúcū 'diiín yen'e Dendyuūs chiida vú ndúúcū Señor Jesucristo chí daiya Dendyuūs chi chiida yú. Tanducuén'ē chuū canéé ndúúcu nī ndúúcū nduudu cuaacu ndúúcū vaadī neⁿ'ē.

4'Āā 'áámá yeenú caati chí nindaācá daiya di chí diín yā chiin chi cuaacu tan'dúúcā s'uuún chi sta'a yú ley yen'ē chiida yú. 5Maan ní idi'cuíitú n'diī n'daatāa chí dinén'e yú 'áámá yú táámá yú. Chuū nguéé tan'dúúcā chi idinguún 'áámá ley ngaī caati ley yen'ē yú chíín chí canee ndíí cuaan vmnaan. 6Nícú chuū chí vaadī nen'e ní chiin chi cachiica yú tan'dúúcā chi caan'man ley yen'e yā. Ley yen'e yā ní chuū chí cachiicá nī ndúúcū vaadī nen'e tan'dúúcā chi n'giindiveén nī ndíí cuaan vmnaan.

'Iin'yān chi nginnche'éí yā 'iin'yān

⁷N'deee n'dáí 'iin'yān 'āā nginnche'éí yā 'iin'yān na in'yeendí 'cūū. Nguéé natumiinnún yā chi Jesucristo ní ndaá yā tan'dúúcā s'uuún. 'Iin'yān chi 'tíícā nginnche'éí yā, 'tiicá ntúūn anticristo yā.
⁸Cundée nī cuidado yen'ē maán nī nguéé dindai yú tanducuén'ē ntiinyun chi diin yú ti s'uuún ní cuuvi cuta'a yú tanducuén'ē chi yen'e yú.

⁹Du'ū chí diíⁿ nuuⁿndi ní nguếć 'áámá canéé yā ndúúcū nduudu cuaacu yeⁿ'e Cristo, nguếé yeⁿ'e Dendyuūs 'iiⁿ'yāⁿ. Du'ū chí 'aama canéé ndúúcū nduudu cuaacu yeⁿ'ē Cristo, tuu'mí 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní yeⁿ'e chiida yú Dendyuūs ndúúcū daiyá yā. ¹⁰Du'ū chí ndaa vaacú nī chi nguếé ngaⁿ'a nduudu cuaacú 'cūū nguếé 'cuaáⁿ nī chi cunée yā na vaacú nī. Ní nguếé caaⁿ'maⁿ nī, n'daacā chi ndaá yā va'āī yeⁿ'e nī. ¹¹Du'ú 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi n'daacā chi ndaá yā va'āī

2 JUAN 550

yeⁿ'é yā tuu'mi ní induuvidáámá yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí idiiⁿ chi nguéé n'daacā.

Ch'iīnu carta maan

¹²'Áámá véé cá yen'é chi nen'é dinguún yen'e ndís'tiī ní nguéé nen'é dinguún na caaca 'cūū ndúúcū tinta, caati neⁿ'é chi n'diichí ndís'tiī ní caaⁿ'máⁿ ndúúcu nī ní ndís'tiī nduucú. Níícú vaadī yeenú yeⁿ'e yú ní cúúví cuaacu.

¹³Vέέ daiya tá yeⁿ'ē n'daataá chi Ndyuūs indεενέ yā táⁿ'ā. Daiya tá idicho'ó yā: N'dai n'diī, ngaⁿ'a yā. 'Tíícā cuuvi.

CARTA NDÍÍ 'IINŪ YE"'E SAN JUAN

Ye"'e sa"'ā Gayo chi n'dai

¹'Úú Juan, san'ā chi ngan'a ntiinnyun yen'e yáacū idinguún carta 'cūū yen'e san'ā Gayo chi cuaacu níínyún nen'e taaví san'ā.

²Díí saⁿ'ā Gayo chi neⁿ'é, 'úú neⁿ'é chi cáávā maaⁿ di tanducuéⁿ'ē chi véé yeⁿ'ē di ní n'dai taavi. Níícú véé vaadī 'viicheé yeⁿ'ē di tan'dúúcā chi alma yeⁿ'e di véé vaadī 'viicheé yeⁿ'ē. ³Nduudu cuaacu chi neene yeenú taachi ndaā vi'ī yú chi caⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'ē di chi n'daācā diiⁿ di, tan'dúúcā chi 'áámá idiiⁿ di chiiⁿ chi cuaacu. ⁴Nguéé ch'ɛɛtɛ ca vaadī yeenu yeⁿ'é chi ch'iindiveéⁿ chí daiyá diíⁿ yā chiiⁿ chi cuaacu.

⁵Dii chi nen'é, tanducuén'ē chi diin di, n'daacā n'dai diin di ndúúcū vi'i yú ndúúcū 'iin'yān chi ngiica ná yúúní. ⁶'Iin'yān miin ngan'á yā nduudu cuaacú yen'e vaadī nen'e yen'e di nanáán 'iin'yān chi snúūn yaācū. Nduuti chi cunnéé dí 'iin'yān tan'dúúcā chi canéé chi diin di ní tan'dúúcā chi nen'e Dendyuūs chi diin di, tuu'mi ní n'daacā idiin di. ⁷Caati 'iin'yān cuen'é yā 'muun cuen'é yā miin cucáávā chi nen'é yā caan'mán yā yen'e Cristo. Nguéé

de'ē vee sta'á yā yen'ē 'iin'yān chi nguéé yen'e ndaata yen'é yā. ⁸S'uuún ní canee chi 'cuaan yú 'iin'yān s'tíī. Níícú cuuvi cunée yā ndúúcu yú 'iin'yān chí idiín yā ntiinnyun yen'e vaadī cuaacu.

San'a Diótrefes nguéé n'daacā diin sa

9'Úú nidinguún yen'ē 'iin'yān yen'e yaācū caati Diótrefes nguéé 'cuaan sa nús'uu ti nén'é sa caan'man ntiinyun sá yen'é yā. 10 Cáávā chuū taachi 'úú chi ndaá tuu'mi ní nin'gaacú tanducuén'ē chi diin sán'ā miin. Taatiī can'ā sa yen'e s'uuún ndúúcū nduudu taan chi nguéé n'daacā taatiī 'caā'vā sa contra yen'e s'uuún. Ní nguéé yeenú sá ndúúcū dendu'ū. Nguéé n'guun sa vi'ī yú. Ní nguéé nen'e sa chi tanán'a yā chi 'cuaan yā vi'í yā. Níícú tun'dáa sa 'yā cheeti yaācū.

¹¹Díí chi neⁿ'é, nguéé diiⁿ di chiiⁿ chi n'diichi di chi nguéé n'daacā. Diiⁿ di chi n'daacā. Du'ū chi din'daacā ní yeⁿ'ē Dendyuūs. Du'ū chi nguéé n'daacā nidiiⁿ ní nguéé n'díchí Dendyuūs.

Saⁿ'a Demetrio, n'daacā idiiⁿ sa

¹²Nducyáácá yā ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'e saⁿ'ā Demetrio. 'Āā 3 JUAN 552

'tiicá nūuⁿ nduudu cuaacu n'giⁿ'i vida yeⁿ'é yā. 'Tiicá ntúūⁿ s'uuúⁿ ngaⁿ'a yú ndúúdú cuaacu yeⁿ'e yā. Ní ndís'tiī deenú ni chí ngaⁿ'ā yú nduudu cuaacu yeⁿ'é yā.

Ch'iinū carta maan

¹³ Nééné véé yen'é chi nen'é dinguún yen'e ndís'tiī naati nguéé nen'é dinguún ndúúcū tinta ndúúcū pluma. ¹⁴Caati neⁿ'é n'diichí ndís'tii núúⁿ niiⁿyūⁿ ní caaⁿmáⁿ ndúúcu di ní ndís'tii nduucú.

15'Diiín canéé ndúúcū di. Amigos yen'e s'uuún dichó'o yā: N'daí n'dīī, ngan'a yā. Dii dichó'o di: N'daí ndís'tiī, yen'ē amigos yen'e s'uuún taachi yaa'vi di 'iin'yān ca'áámá ca'áámá yā caavā chi duuchí Cristo. 'Tíícā cuuvi.

CARTA YEⁿ'E JUDAS

Judas idinguúⁿ carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi Ndyuūs yaa'ví yā chi cuuvi yeⁿ'é yā

¹'Úú san'ā Judas ní san'ā chi dichíí'vē Jesucristo. 'Úú 'diinú Jacobo ní 'úú idinguún carta 'cūū yen'e 'iin'yān s'een chi Ndyuūs chiida yú dinén'e yā ní didɛɛvé yā. Ní Cristo yaa'ví yā 'iin'yān s'een chi cuuvi yen'é yā. Ní Cristo candɛé yā cuidado 'iin'yān s'een cáávā chi yen'é yā 'iin'yān s'een. ²Nen'é chi Ndyuūs tée yā ndís'tiī n'deee cá yen'é yā yen'e vaadī ya'ai ní yen'é vaadī 'diiín ní yen'é vaadī nen'e caati cuuví 'yaan nducuén'ē chuū nguaan ndís'tiī.

Ye"é 'ii"yā" chi nguéé nga"ā nduudu cuaacu

³Ndís'tiī hermanos yen'é chi nen'e taaví, neené nen'é idinguún yen'e ndís'tiī yen'é chi Ndyuūs nadanguán'ai yā s'uuún. Maan ní cadiinuún chi canee chi idinguún carta 'cūū yen'e nī caati cuuví yaa'ví ch'ɛɛchi ndís'tiī chi canéé chi diín nī luchar n'dai cáávā chiin chi i'téénu nī Ndyuūs. Ndyuūs 'áámá vmnén'ēe ca'á yā vaadī i'téénú yen'é yā 'iin'yān chi yen'é yā. ⁴Nán'ā 'iin'yān chi nguéé yen'é Ndyuūs ní nduuvidaamá yā

ndúúcū nī. Ndíí nguéé deenú nī chuū. 'Iin'yān s'een ní nguéé n'daacā. Ní canéé nguūn na libro yen'é Ndyuūs ndii cuáán vmnaan yen'é yā 'tícā: Condenado yā ni 'cuūvi yā. Ní 'iin'yān s'een dámaān sta'á yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs chi tanán'ā 'iin'yān nguéé cuuvi tuumicádíínuun yā yen'e chi maán yā diin yā chi nguéé n'daacā. 'Iin'yān s'een ngan'á yā contra yen'e Ndyuūs yen'e yú chi 'áámá n'dyán'ā Ndyuūs chi 'iivu yú, ní contra yen'e Señor Jesucristo yen'e yú dendú'ū.

⁵'Áárá chi 'āā deenú nī yeⁿ'é Señor 'iivú Ndyuūs taachi nadanguáⁿ'ai yā 'iin'yān Israel ní divíi yā 'iin'yān s'eeⁿ yeⁿ'e yáⁿ'āa Egipto, neⁿ'é chi ndís'tiī n'gaacú ni chuū. Cuayiivi mííⁿ Ndyuūs di'cuiinú yā 'iiⁿ'yāⁿ na yáⁿ'āa miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ chi nguεε s'téénu yā 'yā. ⁶Ní n'gaacú nī yeⁿ'e ángeles chi nguết diín yā tan'dúúcā chi Ndyuūs nga" a ntii nyu yā ángeles miiⁿ. Ní Ndyuūs canéé chí divíi yā ye"'e lugar ye"'é yā. Maa" ní Ndyuūs s'néeⁿ yā ángeles chi presos yeⁿ'é yā na maaiⁿ chi yáanūuⁿ. Miiⁿ canee yā ndíí chiichi yā ndúúcū cadenas chi 'áámá canee ndii tiempo chi Ndyuūs n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e ángeles miiⁿ. ⁷Ní n'gaacú nī yeⁿ'e

JUDAS 554

yáāⁿ Sodoma ndúúcū yáāⁿ Gomorra ndúúcū yáāⁿ chi snéé cuaaⁿ 'diituú. 'Tiicá ntúūⁿ nguéé n'daacā idiiⁿ 'iin'yān yen'e yáān s'een tan'dúúcā chi diiⁿ ángeles. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cue"'é yā ndúúcū n'daataá o isa"'ā chi nguéé yeⁿ'é yā. Ní n'daatāa nguaaⁿ n'daataá yā induuchineeⁿ tá n'daataa ndúúcū vi'i. Ní san'ā nguaaⁿ saⁿ'ā yā induuchinéeⁿ sa sa" a ndúúcū vi'i. 'Ii" yā" s'ee" cáávā castigo yeⁿ'e yā 'áámá cunée yā cue"'e daā"ma" na nguuchi ya"'ā. Ní chuū ni ch'in'i s'uuún chi cuuvi chó'ōo yeⁿ'e yú nduuti chi diiⁿ yú chi nguéé n'daacā.

⁸'Tiicá ntúūⁿ nguuvi nguuvi saⁿ'ā s'eeⁿ n'gíínu sa tan'dúúcā chi taachi cyaadu sa yeⁿ'e dendú'ū chi cuuvi diiⁿ sa chi dinuuⁿndi sa ndúúcū maaⁿ cuerpo yeⁿ'e sa. Ní nguéé neⁿ'e sa chi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e sa. Ní cunncáā ngaⁿ'a yā yeⁿ'e 'iīⁿntyéⁿ'ē chi diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. ⁹Ní nguéé 'tíícā diiⁿ ángel Miguel chí ndíí tiīiⁿ taachi diiⁿ caandaá ndúúcū yáánn'guiinūun ní ngaⁿ'a yā yeⁿ'e cuerpo yeⁿ'e Moisés. Angel Miguel miiⁿ nguéé diíⁿ yā condenar yááⁿn'guiinūuⁿ miiⁿ ní nguéé cuuvi ngaⁿ'a taáⁿ yā chi yááⁿn'guiinūuⁿ chi cuuvi condenado yā. Dámaāⁿ ngaⁿ'a yā 'túúcā. Señor ní diíⁿ yā reprender dii veⁿ'e nuuⁿndi chi diiⁿ di. ¹⁰Saⁿ'ā s'eeⁿ ní nguéé n'daacā ngaⁿ'a sa yeⁿ'e dendú'ū chi nguέέ deenu sa. Ní taachi saⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿ'e chi maaⁿ sa deenu sa ngaⁿ'a sa tuu'mí ní canee sa tan'dúúcā chi 'iiti s'eeⁿ chi maaⁿ tī deenu tī. 'Tíícā saⁿ'ā s'eeⁿ. Dendú'ū miiⁿ ní diīiⁿ chi dituuví maān sanā s'een.

¹¹Dε'ε chúúca ya'ai yeⁿ'e saⁿ'ā s'eeⁿ caati dámaāⁿ chi neⁿ'ē sa diiⁿ sa tan'dúúcā chi diiⁿ saⁿ'ā Caín. Ní saⁿ'ā s'eeⁿ cáávā chi neⁿ'e sa tuūmī, dinuuⁿndi sa tan'dúúcā chi diiⁿ saⁿ'ā Balaam. Ní ch'iī sa caati nguéé diiⁿ sa chi ngaⁿ'a Ndyuūs, tan'dúúcā san'ā Coré chi nguéé diin sa chi nga" a Ndyuūs taachi nguéé ch'iindiveeⁿ sa chi ngaⁿ'a Moisés. ¹²Maaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ chi 'tíícā, taachi nduuvidaamá yā ní che'é yā ní cu'ú vā ndúúcū ndís'tiī taachi véé 'viicu ná va'ai yeⁿ'é nī yeⁿ'e chi dineⁿ'é nī 'áámá nī taama nī, tuu'mi ní chuū ní cosa chi cuuvi 'cuináaⁿ nī. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé 'va'á yā yeⁿ'ē mar 'áámá. Dámaāⁿ candεε yā cuidado yeⁿ'e maáⁿ yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā meēeⁿ chi nguέέ nuūⁿnīⁿ yeⁿ'ē chi cueeⁿ cuuvī ní tan'dúúcā 'yúúné candéē 'muuⁿ ni candéē miiⁿ 'tííca yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā yáⁿ'á chi nguéé véé n'gui'i yeⁿ'ē 'tííca yā. Ní yáⁿ'á miiⁿ ní nguéé dichíí'vē caati nguéé n'gui'i yeⁿ'ē ní n'diī tan'dúúcā tiempo yeⁿ'ē 'iichεε. Ní 'iiⁿ'yāⁿ tiicú yā yáⁿ'á miiⁿ ndii díí'yú. 'Tíícā 'iin'yān s'een. 13'Iin'yān s'een ní tan'dúúcā nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā chi ngiī yú yaacu ndúúcū ngii yáīⁿ inaaⁿ cucáávā 'yúúné taaⁿ. Ní nducuéⁿ'ē chi nguéé n'daacā chi diin yā yen'e chi cuuvi 'cuinaáⁿ yā ní tan'dúúcā ngii yáīⁿ inaaⁿ yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ miiⁿ chi inaaⁿ yú 'táácā idiíⁿ yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ni tan'dúúcā 'ííⁿnyúⁿ chi ngíícá, 'tííca yā. Ndyuūs nguáín'dai yā 'áámá lugar yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi díítuu taavi ca maāiⁿ ndii yaānūuⁿ naachi canéé yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

14'Tiicá ntúūn, san'a Enoc chí ndíí ná ndeēchē ngiini familia yen'e san'a 555 JUDAS

Adán, ní Enoc miiⁿ cáávā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs caⁿ'a sa chii sa 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e dendu'ū chi cuchíī yeⁿ'é yā. Ní caⁿ'a sa 'tíícā: Cuin'diichí nī Señor Jesucristo miiⁿ ní cuchii yā ndúúcū n'deee n'dáí mil 'iin'yān chi i'téénu yā 'yā. 15 Señor Jesucristo ndaa yā chi n'diichí yā nuunndi ye"'e nducyaaca 'ii"'yā". Ní caa"'ma" yā chi condenado yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ nuuⁿndi chi nguéé i'téénu yā 'yā caavā nducué"'ē nuu"ndi chi dií" yā ndúúcū nduudu chi ngaⁿ'a yā chi nguéé n'daacā chi contra Ndyuūs. ¹⁶'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nééné n'gεεcu cheendí vā tan'dúúcā chi 'téé nūuⁿ taáⁿ yā ní ngaⁿ'á yā yeⁿ'e chi nguéé neⁿ'é yā yeⁿ'ē chi táámá yā idiiⁿ yā. Ní diíⁿ yā chi nguεε n'daacā caati maán yā nene yā. Ní ndúúcū nduudu chi n'geete nga"'á yā ye"'e taamá yā chi ch'eeté yā taachi 'iin'yān s'een ne"é yā dii" yā aprovechar dendu'ū cáávā maán vā.

Judas nga"a yā ye"e chi 'ii"yā" chi ye"e Cristo canéé chí dií" yā

17 Ndís'tiī, hermanos chi neene nen'é, maan ní nen'é chi ndís'tiī ní n'gaacú nī yen'e nduudu chi apóstoles yen'e Señor Jesucristo yen'e yú taacā chi can'a yā. 18 'Tíícā can'a yā chīi yā ndís'tiī: Taachí 'äā canéé niinnuún nguuvi chí ndaa Señor Jesucristo taama vmnén'ēe tuu'mi ní 'iin'yān s'een ní diduuchineén yā yen'e nī ndúúcū tanducuén'ē chi 'iin'yān s'een nen'é yā diín yā chi nguɛɛ n'daacā, chuū ní diín yā. 19 'Iin'yān s'een ní divíi yā yen'e nguaan ndís'tiī. 'Iin'yān s'een ní

dinuuⁿndí yā tan'dúúcā chi neⁿ'e yā ní nguéé canéé Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcu yā.

20 Maan ní ndís'tiī hermanos yen'é chi neene nen'é, cu'téénu cá nī nguuvi nguuvi yen'ē vaadī i'teenu chi Ndyuūs itée yā ndís'tiī. Taachi caan'mangua'á nī diín nī ndúúcū poder yen'ē Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. 21 'Cuɛɛtineé nī ni diín nī nducuén'ē ndúúcū vaadī nen'e chi Ndyuūs itée yā ndís'tiī 'naan chi cūnee ngiinú nī nguuvi chi Señor Jesucristo yen'e yú chí n'dai taavi can'á yā tée yā vida cuen'e daānman ndís'tiī.

²²Ndís'tiī n'deee cá ngan'a nī ndúúcū 'iin'yān chi nguéé n'daacā i'téénu yā.
²³Ní 'tíícā nadanguán'ai nī 'iin'yān s'een yen'e chi nguéé i'téénu yā tan'dúúcā chi tun'dáa nī 'iin'yān nguáán nguuchi yan'ā, 'tíícā diín nī. Ya'ai 'iinú nī yen'e tanán'ā 'iin'yān naati diín nī ndúúcū cuidado, ndíí nguéé cuuvi can'a nī ndúúcu yā chi dinunndí nī.

Judas ngaⁿ'angua'á yā ní dich'ɛɛté yā Ndyuūs

²⁴Maaⁿ ní 'úú chi'neéⁿ ndís'tiī na ta'a Ndyuūs chi cuuvi candεε yā cuidado yen'e ndís'tiī chi nguéé dinuunndí nī. Ní Jesucristo cuuvi 'cuuⁿ'míⁿ yā nanáán Ndyuūs chi deeve ngii n'dai ndís'tiī chi nguéé nuuⁿndi yeⁿ'é nī. Ní neené yeenu nī. ²⁵Dich'ɛɛtɛ yú Ndyuūs chi 'áámá n'dyán'ā Ndyuūs chi deenu nducué" e ní nadanguá" ai vā s'uuúⁿ cáávā Señor Jesucristo chi 'iivi yú. Caati yeⁿ'é yā ní véé deevé ngii n'dai ndúúcū n'geete n'dai ndúúcū poder ch'eete n'dai ndúúcū poder yen'e 'iiⁿntyéⁿ'ē yeⁿ'é yā nguuvi chi chó'ōo ndúúcū nguuvi maan ní cuén'é daānman. 'Tíícā cuuvi.

APOCALIPSIS, NDUUDU CHÍ CH'Iⁿ'I NDYUŪS YEⁿ'E JESUCRISTO

Yen'e chi Jesucristo ch'ín'i yā

Na libro 'cūū canéé nguūn chuū chi ch'in'i Jesucristo. Ní Ndyuūs ch'ín'i yā Jesucristo chuū caati 'cuun'mín yā 'iin'yān chi dichíí'vē Ndyuūs dendú'ū chi 'āā ntéé 'náán chi ndaa yen'ē. Ní Jesucristo ch'ín'i yā chuū Juan chi dichíí'vē Ndyuūs cáávā 'áámá ángel chi dichó'o yā nanáan yā. Juan miin can'a cuaacú yā nduudu cuaacu yen'e tanducuén'ē chi n'dichí yā. Chuū ní nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs. Ní chuū ní

³Dɛ'ɛ chúúcā yeenú 'iin'yān chi n'geen yā libro 'cūū chi yen'é Ndyuūs. Ní dɛ'ɛ chúúcā yeenú 'iin'yān s'uuun chi n'giindiveén yā nduudu yen'e libro 'cūū ní i'téénu yā yen'e chí ngan'ā, ti ngan'ā yen'e dendu'ū chí cuchiī ti tiempo miin chi canee chi chó'ōo 'āā snee niinnuún.

nduudu cuaacu chí Jesucristo ch'ín'i

vā Juan miiⁿ.

Juan idingúuⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndu'u ndέεchε̄ yaācū.

4'Úú Juan idinguún cartas yen'e 'iin'yān yen'e ndɛēchē yaācū chi snéé na yán'āa Asia. Nen'é chi Ndyuūs tée yā ndís'tiī dendú'ū chi n'dai yen'é

yā ndúúcū vaādī 'diiíⁿ yeⁿ'é yā. Ní Ndyuūs ní 'áámá canee yā tiempo chi chó'ōo, ní maaⁿ ní 'tííca yā, ní caⁿ'á yā ndaa yā. Maaⁿ ní neⁿ'é chi yeⁿ'e ndu'u ndɛēchē espíritus chi snée yā nanáán trono yen'é Ndyuūs, espíritus tée yā ndís'tiī vaadī n'dai veⁿ'e Ndvuūs. ⁵Ní 'tiicá ntúūⁿ neⁿ'é chi Cristo tée vā ndís'tiī vaadī n'dai yeⁿ'é yā, Jesucristo chi cuéⁿ'é daāⁿmaⁿ ngaⁿ'a cuaacú yā. Ní Cristo miiⁿ ní daiyá Ndyuūs ní 'iiⁿ'yāⁿ chi vmnááⁿ vmnaaⁿ nacueeⁿ yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. Ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e nducyáácá reyes chi νέέ iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní Cristo dinéⁿ'e yā s'uuúⁿ ní nadε̄ενέ yā s'uuúⁿ yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'e yú ndúúcū yuuúⁿ yeⁿ'e maáⁿ yā. ⁶Ní Cristo diíⁿ yā chi s'uuúⁿ reves s'uuúⁿ ní chiiduú s'uuúⁿ chi dichii'vē yú Ndyuūs chi chiidá yā. Maaⁿ ní vaadī dɛɛvɛ ngii ní yeⁿ'é yā ndúúcū nducuéⁿ'ē poder chi yeⁿ'é yā cuuvi yeⁿ'é yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. 'Tíícā

⁷Cuin'diichí nī. Cristo miiⁿ cuchii yā nguááⁿ meēeⁿ ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi snaaⁿ yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi dichó'ōo tíícuā Cristo ndúúcū machete chi 'uūvī lados 'caāiⁿ. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e 557 APOCALIPSIS 1

nducyaaca yáāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cuεεcú yā taachi n'diichí yā Cristo. 'Tííca rā va. Cuaacu nííⁿnyúⁿ chí 'tíícā.

⁸ Señor Ndyuūs chi véé tanducuéⁿ'ē poder dendu'ū yeⁿ'é yā chi 'áámá caneé yā tiempo chi chó'ōo, ní maaⁿ ní 'tííca yā, ní caⁿ'á yā ndaa yā, Señor miiⁿ ngaⁿ'a yā: 'Úú chí 'iiⁿ'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ 'úú, ní 'úú ndíí cuááⁿ naachí 'cuiinu 'úú. Tan'dúúcā letras A ndii Z yeⁿ'e alfabeto 'tíícā 'úú.

Yeⁿ'e chi Juan n'diichí yā Cristo chi dεενε n'dai taavi yā ndii túúⁿnúⁿ ngiī 'yáⁿ'a yā

⁹'Úú apóstol Juan 'úú ní hermano veⁿ'e ndís'tiī. Ní caati 'úú ní veⁿ'e Jesús 'úú. 'úú dáámá ch'eenú chii ndúúcii ndis'tii ní dáámá nduucú ni yeⁿ'ē naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā, ní dáámá nduucú nī yeⁿ'e vaadī 'diiín chi Jesucristo itée vā s'uuún. 'Úú canéé preso 'úú na isla Patmos cáávā chi candeé nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní ngaⁿ'á nduudu cuaacu yeⁿ'é Jesucristo. ¹⁰Ní taachi 'úú caneé miiⁿ 'áámá domingo chó'ōo chi 'úú ní caneé maaⁿ poder yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs. Ní ch'iindiveén 'áámá nduudu ch'este cuaan daamí tan'dúúcā chi n'gɛɛcú 'áámá trompeta. ¹¹Ní 'tíícā ngaⁿ'ā ngiī 'úú: 'Úú 'iiⁿ'yāⁿ chi vmnáán vmnaan 'úú, 'úú ndíí cuáán naachí 'cuiinu 'úú. Tan'dúúcā letras A ndii Z yeⁿ'e alfabeto 'tíícā 'úú. Dii, Juan, idingúuⁿ di na 'áámá libro cosa chi inaaⁿ di ní dichó'o di libro miiⁿ nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndu'u ndεēchē vaācū chi sneē na yáⁿ'āa Asia. Yáacū s'eeⁿ ní yeⁿ'e

yáāⁿ Efeso, ní yeⁿ'e yáāⁿ Esmirna, ní yeⁿ'e yáāⁿ Pérgamo, ní yeⁿ'e yáāⁿ Tiatira, ní yeⁿ'e yáāⁿ Sardis, ní yeⁿ'e yáāⁿ Filadelfia, ndúúcū yeⁿ'e yáāⁿ Laodicea.

¹²Tuu'mi ní 'úú nan'guaacúndií ní n'diichí du'ū chi yaā'vi 'úú. Taachi n'diichi cuaan daamí n'diichí ndeēchē candeleros yeⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ. ¹³Ní náávta" a ve" e ndu'u candeleros miiⁿ 'áámá yā cheendii yā tan'dúúcā 'aama saⁿ'ā daiyá 'iiⁿ'yāⁿ iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Canúuⁿ yā 'áámá catecai chi ngee yā chi ndaa ndii ná daandu ca'a yā. Ní ndéé chiichí 'áámá cinta yeⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ cuaaⁿ 'nííⁿnúⁿ yā. ¹⁴Ní tiíⁿ yā ndúúcū yundutiíⁿ yā ní cuée tan'dúúca duudū 'iiti cuūchī cuéé, ní 'tiicá ntúūⁿ cuéē tan'dúúcā yaāⁿ. Ní nduutináaⁿ yā tan'dúúcā 'áámá nguuchi yaⁿ'ā. ¹⁵Ní ca'a yā tan'dúúcā cūū cuáán chi ndís'tiī 'āā ngiichí nī cheeti 'áámá horno ní dεενέ diiⁿ nī. Ní nduudu yeⁿ'é yā ní tan'dúúcā chí n'geecú 'yaa n'dáí yíícú. ¹⁶Ní ndεε yā na ta'a cuaacú yā ndεēchē 'ííⁿnyúⁿ. Ní na cheendí yā miiⁿ canéé 'áámá machete chi 'caāiⁿ nduu 'uuví lados. Ní núúⁿmáⁿ naaⁿ yā ngíí n'gāi tan'dúúcā chi n'gāi 'yán'ā taachi nééné íniguaan náán.

¹⁷Ní taachi 'úú snaán 'iin'yān miin sndεενέ na ca'a yā tan'dúúcā chi ch'ií. Ní 'iin'yān miin s'neén yā ta'ā cuaacú yā vmnaan yen'ē 'úú ní can'a yā chīi yā 'úú: Nguéé 'va'a di. 'Úú chí vmnáán vmnaan, 'úú ndíí cuaan naachí 'cuiinu 'úú. ¹⁸'Úú 'áámá canduuchí. Cuáácú ch'īi naati cuin'diichí nī maan ní 'úú canduuchí cuen'e daānman 'tíícā. 'Úú ní ndεέ llaves yen'e vaadī n'gii chi yen'e

lugar naachi snéé 'iin'yān chi n'díí ní nguéé chi'téénu yā Ndyuūs. ¹⁹Maan ní dii dingúun di dendu'ū chi 'túúcā chi n'diichi di ndúúcū dendu'ū chi 'tíícā ndúúcū dendu'ū chi ndaa cuayiivi. ²⁰Maan ní 'úú n'gin'í dii de'e nen'e caan'man ndeēchē 'iinnyún miin chi n'diichi di na ta'ā cuaacú ní yen'e chi ndeēchē candeleros yen'e 'diinnguāán miin. Ndu'u ndeēché 'iinnyún miin chií chí du'ū ndeēchē 'iin'yān chi ndíí tiīin yen'e ndu'ū ndeēchē 'yaācū miin. Ní ndu'ū ndeēchē candeleros chí n'diīchī di chíín chí ndeēchē yáacū miin.

Juan idingúuⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Efeso

2 Díí, Juan idingúuⁿ di chuū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ndíí tiīiⁿ yeⁿ'e yáacū yeⁿ'e yáāⁿ Efeso. 'Iiⁿ'yāⁿ chi ndεέ yā ndu'u ndεēchē 'íínnyún na tá'ā cuaacú yā ní chiicá yā nguaaⁿ ndεēchē candeleros yeⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ngaⁿ'á yā dendu'ū chi 'túúcā: ²'Úú ní deenú ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ di. Deenú chi díítūu n'dáí diiⁿ dí ntiiⁿnyuⁿ ní véé paciencia nanáaⁿ di. Ní deenú chi ichεε di yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguεε n'daācā idiíⁿ yā. Ní deenú ntúūⁿ chi ndɛɛ̄ di cuidado yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a chi apóstoles ní nguéé 'tiicá yā. Ní dii deenu di chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé apóstoles 'iiⁿ'yāⁿ. Ní deenu di chí yaadi yā. ³Ní dii véé paciencia nanáaⁿ di ní n'geenu di ngii. Ní diiⁿ di n'deee n'dáí ntiiⁿnyuⁿ cáávā 'úú. Ní nguéé chicúuⁿnuⁿ di yeⁿ'e dendu'ū. ⁴Naati véé 'téé contra yeⁿ'ē di. Nguéé dine" e di 'úú tan'dúúcā chi vmnááⁿ vmnaaⁿ dineⁿ'e ca di. ⁵Ní cáávā chuū nn'gáácú dí yeⁿ'e chi

diiⁿ di chi nguéé dineⁿ'e ca di 'úú ní ndaacadaami di veⁿ'ē. Ní dineⁿ'e ca di 'úú tan'dúúcā chí diīⁿ di vmnááⁿ vmnaaⁿ. Ní nduuti chi nguéé 'túúcā diiⁿ di, 'úú ní ndāa niiⁿnuúⁿ ní divií candelero ye"'e di ye"'e naachi snéé. 6Ní chuū chi véé favor ven'e di. Nguéé inee yiinu di ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e grupo yeⁿ'e Nicolaítas. Ní 'úú ntúūⁿ nguεε neⁿ'é chi diíⁿ yā. ⁷'Iiⁿ'yāⁿ chi véé veéⁿ yā 'caandiveéⁿ yā chi ngaⁿ'ā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngii 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáacū s'eeⁿ. 'Úú ngaⁿ'á chi 'iiⁿ'yāⁿ chi cuchέε yā yeⁿ'e dendu'ū, 'úú ca'á 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi che'é yā n'gui'i yeⁿ'e yán'á yen'e vida cuen'e daānman chí cánéé naavtaⁿ'ā yeⁿ'e paraíso chi jardín yeⁿ'e Ndyuūs.

Juan idingúuⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Esmirna

⁸Díí, Juan, idingúuⁿ di yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi ndíí tiīiⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáacū yeⁿ'e yáāⁿ Esmirna. Dendu'u chi 'túúcā ngaⁿ'á 'iiⁿ'yāⁿ chi vmnááⁿ vmnaaⁿ ndii chí 'cuiinu, 'iiⁿ'yāⁿ chi 'āā n'dīi yā ní maaⁿ ní 'āā canduuchi ntuúⁿ yā. ⁹'Úú deenú ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ di. Deenú chi n'geenu di ngii ndúúcū dendu'ū chi chεεchí n'dai yeⁿ'e di. Deenú chi nguέέ dε'ē νεε yeⁿ'e di naati cuaacu nííⁿnyúⁿ chi 'cuiica di. 'Úú deenú yeⁿ'ē chi 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā chi judíos yā chi Israel ya ní nguéé diíⁿ yā tan'dúúcā chi 'iiⁿ'yāⁿ judíos yā. Ní deenú chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé n'daacā ngaⁿ'á yā yeⁿ'e di. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. ¹⁰Nguéé 'va'a di yeⁿ'ē dendú'ū chi canee chi 'cueenu di cuuvi. 'Caandiveeⁿ di yeⁿ'é. Yááⁿn'guiinūuⁿ cutá'a sa náⁿ'ā

559 APOCALIPSIS 2

ndís'tiī ní cu'nuuⁿ sa 'iiⁿ'yāⁿ vácūū caati n'diichineeⁿ sa nducyaaca ndís'tiī. Ní canee chi 'cueenú nī cuuvi ndiichí nguuvi. Naati 'áámá canee nī ndúúcū chi i'téénu nī ndii chi 'cuūvi nī ní 'úú teé ndís'tiī 'áámá corona chi vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

11'Iiⁿ'yāⁿ chi vɛ́ɛ́ veéⁿ yā 'caandiveéⁿ yā chi ngaⁿ'ā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngii 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáacū s'eeⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ chi cuchɛ́ɛ yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē dendu'ū nguɛ́ɛ́ cuuvi 'cueenú yā cuuvi yeⁿ'ē ndii 'úúví vaadī n'gii chi infierno.

Juan idingúuⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Pérgamo

¹²Díí, Juan, idingúuⁿ di ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndíí tiīiⁿ chi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáacū yen'e yáān Pérgamo: Chuū ngaⁿ'á 'iiⁿ'yāⁿ chi νέέ machete chi 'uūvī lados 'caāiⁿ. ¹³Chuū ngaⁿ'a vā. 'Úú ní deenú tanducuéⁿ'ē chi diiⁿ di. Deenú chi canee di naachi yááⁿn'guiinūuⁿ ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ sa. Ní 'áárá chí 'tíícā 'áámá canee di lado yeⁿ'é nguéé ndaacádaami di yen'e chi i'téénu di 'úú. Ní 'tiicá ntúūⁿ diiⁿ di nguuvi chi chó'ōo taachi nguaaⁿ ndís'tiī 'iin'yān s'een ch'iin'nún yā san'ā Antipas chi 'áámá caⁿ'ā sa nduudu cuaacu yeⁿ'é na yáāⁿ naachi canee yáánn'giinūun. 14 Naati vέέ n'duuvi dendu'ū yeⁿ'e chi contra yeⁿ'ē di. Na yáāⁿ Pérgamo chi yáāⁿ yeⁿ'e di véé nguaaⁿ ndís'tiī náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ neⁿ'é yā s'neéⁿ yā yeⁿ'e chi i'téénu yā chi 'cueeⁿ Balaam. Ní Balaam miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí chi'cueéⁿ yā saⁿ'ā Balac táácā cuuvi diin sa chi 'iin'yān yen'e Israel dinuuⁿndí yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e Israel dinuuⁿndí yā taachi

che'é yā dendu'ū yen'e chi 'iin'yān cáávā ofrenda ca'a yā nátai yen'e santos chi ídolos, ní taachi can'á yā ndúúcū 'aama n'daataá o 'aama isá" a chi nguéé ye" é yā. 15 Ní 'tiicá ntúūⁿ véé nguaaⁿ ndís'tiī 'iiⁿ'yāⁿ chi nguết neⁿ'é yā s'neeⁿ yā yeⁿ'e chi i'téénu yā chi ca'cueéⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e grupo yeⁿ'e nicolaítas. Ní 'úú nguéé inee yiinú yeⁿ'e chuū. 16 Ndaacadáámí dí yeⁿ'e nducuéⁿ'ē chuū. Nduuti chi nguéé diiⁿ di 'túúcā ndaa nuúⁿ naachi canee di ní 'cuu" má" ndúúcū 'ii" yā" s'ee" ndúúcū machete chi 'uūvī lados 'caāiⁿ chi canéé cheendí. ¹⁷'Iiⁿ'yāⁿ chi véé veéⁿ yā 'caandiveéⁿ yā chi ngaⁿ'ā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngii 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yáacū s'eeⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ chi cuchεε yā yeⁿ'e tanducué"'ē 'úú ní ca'á 'ii"'yā" s'ee" pan chi duuchi maná chi canúúⁿ n'de'ei. Ní ca'á 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'áámá tuūu cuéē naachi canéé nguūⁿ 'áámá chi duuchi chi ngai. Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé deenú yā chi duuchi miiⁿ, dámaāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi cuta'á yā tuūu cuéē miin deenú yā chi duuchi miiⁿ.

Juan idingúúⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Tiatira

¹⁸Díí, Juan, idingúuⁿ di yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ndíí tiīiⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáacū yeⁿ'e yáāⁿ Tiatira: Daiyá Ndyuūs chi véé nduutináaⁿ yā tan'dúúcā nguuchi yaⁿ'ā ni ca'a yā tan'dúúca cūū cuaaaⁿ chi dɛɛvé n'dai ngaⁿ'á yā 'tíícā. ¹⁹'Uú deenú nducuéⁿ'ē chi diiⁿ di. Deenú chi dineⁿ'e di 'úú, chi i'téénu di 'úú, ní dichii'vɛ di 'úú. Ní véé paciencia nanáaⁿ di. Deenú chi maaⁿ diíⁿ nī

ntiiⁿnyuⁿ chi n'deee n'dáí nguéé ti ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'é nī chi vmnaaⁿ. ²⁰Naati véé duū'vī dendú'ū contra yeⁿ'ē di. Ndís'tiī ní 'cuaáⁿ nī táⁿ'ā Jezabel chi ngaⁿ'a tá chi chííⁿ chi ngaⁿ'a tá ní nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Nginnche'ei tá 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vē 'úú ndúúcū chí ngí'cueeⁿ tá. Ní ngaⁿ'a tá chí 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi can'á yā ndúúcū n'daataá o isan'ā chi nguéé yeⁿ'é yā ní cuuvi ché'e yā dendu'ū chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cáávā ofrenda ca'a yā nátai yeⁿ'e santos chi ídolos. ²¹'Úú ní ca'á lugar táⁿ'ā miiⁿ chi ndaacadaami tá yeⁿ'e chi diiⁿ tá chí nguéé n'daacā naati nguéé 'cuūⁿ ta ndaacadaami tá veⁿ'e nducuéⁿ'ē chí diiⁿ tá chi nguέε n'daacā. Ní neⁿ'e tá chi tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ dinuuⁿndí yā ndúúcu tá. ²²Maaⁿ ní 'úú diíⁿ chi nééné ngiitā tá miiⁿ ní nducyáácá isaⁿ'ā chi diíⁿ yā tan'dúúcā chi ngi'cueeⁿ tá neené 'cueenu yā cuuvi. 'Tíícā maaⁿ ní diín ndúúcū nducyáácá yā nduuti chi nguéé ndaacadáámí yā yeⁿ'e chi ngi'cueeⁿ n'daataá mííⁿ. ²³'Tiicá ntúūⁿ 'úú ní 'caāⁿ'núⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā tan'dúúcā chi chi'cueeⁿ tá. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ye"'e nducyáácá yaācū ca"'á yā cadíínuuⁿ yā chi 'úú chi n'diichí dε'ē vεε chi 'iiⁿ'yāⁿ nadicadíínuuⁿ yā ndii na staava yeⁿ'é yā. Ní 'úú nadii'vé ndís'tiī tuunu tuunu ca dendu'ū chi diíⁿ nī. ²⁴Chuū ngaⁿ'á ngīi ndís'tiī ndúúcū tanán'ā 'iin'yān chi i'téénu yā Ndyuūs ní chi snée yā na yáāⁿ Tiatira chi nguéé diíⁿ yā tan'dúúcā chi ngi'cueeⁿ táⁿ'ā miiⁿ. Ní nguéé déénu nī de'ē chi nuuⁿndi s'eeⁿ chi ch'εετε chí yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ. Tan'dúúcā chi ngaⁿ'a nán'ā 'iin'yān 'úú ngan'á chi nguéé cu'neén táámá dendú'ū chi díítūu nanááⁿ ndís'tiī. ²⁵Naati chííⁿ chi 'āā véé yeⁿ'é nī cundeé nī cuidado yeⁿ'ē ndii 'úú nindaá nanáaⁿ nī. ²⁶'Iiⁿ'yāⁿ chi cuchέε yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē dendu'ū ní nguuvi nguuvi diíⁿ yā tan'dúúcā 'úú neⁿ'é ndíí cuaaⁿ ná n'giinu, 'úú ní ca'á ntiiⁿnyuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi 'iiⁿntyéⁿ'ē yeⁿ'e nducuéⁿ'ē naciones. ²⁷Ní caⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā chiidá tee yā poder 'úú chi 'úú ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē naciones ndúúcū 'áámá nduucu cūū ye¹'é. Ní ndúúcū nduucu cūū miiⁿ 'cueⁿ'é naciones chí chīcheiyei tan'dúúcā chi naciones ní 'aama vaso yeⁿ'e yáⁿ'āa chi 'cueēeⁿ. ²⁸Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi cuchεε yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē 'úú ní ca'á 'iin'yān miin 'íínnyún yen'e nguεεtiyaaⁿ. ²⁹'Iiⁿ'yāⁿ chi νέέ veéⁿ yā 'caandiveéⁿ yā chi ngaⁿ'ā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngii 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ye"'e yaācū s'ee".

Juan idingúuⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Sardis

Díí Juan, idingúuⁿ di yeⁿ'e
'iiⁿ'yāⁿ ndíí tiīiⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ
yeⁿ'e yáacū yeⁿ'e yáāⁿ Sardis:
Chuū ngaⁿ'a Cristo chí véé ndeēchē
espíritus yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū
ndeēchē 'ííⁿnyúⁿ s'eeⁿ. 'Úú deenú
chiiⁿ chi diiⁿ di. Ní deenú chi 'áárá
chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ deenú yā dii cáávā
cosas chi diiⁿ di ti cánduuchi
di naati nanááⁿ 'úú dii canéé dí
tan'dúúcā chi n'díí di cucáávā
nuuⁿndi yeⁿ'e di. ²Nandúúchí dí.
Cunéé diītū di ní cu'téénu ca di
yeⁿ'e cosas chi véé caati vmnááⁿ
vmnaaⁿ nguéé diiⁿ di cuidado yeⁿ'e

561 APOCALIPSIS 3

nducué" e. Cu'téénu ca di ní nguéé cuuvi cho'ōo yeⁿ'ē chi νέέ chi yeⁿ'e di. Ní 'úú n'diichí ntiiⁿnyuⁿ chi diiⁿ di. Ní nguéé n'daacā ca nanááⁿ Ndyuūs. ³N'gaacú di yeⁿ'e chi n'giindiveeⁿ di chi 'iiⁿ'yāⁿ chi'cueeⁿ yā dii. Maaⁿ ní diiⁿ di tan'dúúcā chi 'cueeⁿ di ní ndaacadaami di yeⁿ'e chi diiⁿ di chi nguéé n'daacā. Ní nduuti chi nguéé diiⁿ di cuidado tuu'mi ní 'úú ndaá tan'dúúcā 'áámá chi duucu ní nguéé cadíínuuⁿ di hora chí ndaá nanááⁿ dii. ⁴Véé duu'vi 'iiⁿ'yāⁿ nguaaⁿ ndís'tiī chi snée yā na yáāⁿ Sardis, 'iin'yān chi nguéé dinuunndí yā tan'dúúcā tanán'ā 'iin'yān chi dinuuⁿndí yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'á yā nduucú ndúúcū catecai cuée yā ti 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní n'dai taaví yā chí cuuvi 'tíícā ndúúcu yā. 5'Iin'yān chi cuchεέ yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē nndaāca yā catecai cuée yā. Ní 'úú nguéé nadatuūví chi duuchi yā naachi canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'e vida cue" e daā" ma". Ní 'úú ní caa" má" chi duuchí yā nanááⁿ chiidá ní nanáán ángeles dendú'ū. 6'Iin'yān chi vέέ veéⁿ yā 'caandiveéⁿ yā chííⁿ chi ngaⁿ'ā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngii 'iin'yān s'een yen'e yaācū s'een.

Juan idingúuⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Filadelfia

⁷Díí, Juan, idingúuⁿ ntúūⁿ di yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ndii tiīiⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū yeⁿ'e yáāⁿ Filadelfia. Dendu'ū chi 'túúcā ngaⁿ'á 'iiⁿ'yāⁿ chi dεενε taavi ca yā ní cuaacu yā. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi ndέε yā llave yeⁿ'e David, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ taachi nn'guaaⁿ yā puerta mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi nn'gaadí yā. Ní taachi nn'gaadí yā 'tiicá ntúūⁿ mar

'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi nn'guaaⁿ yā. 8'Úú n'diichí tanducuén'ē chi diiⁿ di. 'Úú n'neéⁿ cucáávā di 'áámá cheendi va'āī chi maan ní cánda'āī ní mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi nn'gaadí yā cheendi va'āī miiⁿ. 'Áárá chi véé duu'vi fuerzas veⁿ'e di ch'iindiveen di nduudu cuaacu yeⁿ'é ní nguéé ndaacadaami di yeⁿ'é. ⁹ 'Caandiveeⁿ di yeⁿ'é. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ ti ngaⁿ'á yā nduudu yaadi. Ngaⁿ'á yā chi 'iiⁿ'yāⁿ judíos yā chi Israel yā ní nguéé 'túúcā diín yā tan'dúúcā 'iin'yān judíos yā. Cuin'diichi di. 'Úú idiín chi 'iin'yān s'een ní ndaá yā nanaan di ní caantii'yá yā nanááⁿ ca'a di ní cu'téénu yā dii. Ní 'iin'yān s'een cuuvi cadíínuuⁿ yā chi 'úú ní neⁿ'é dii. ¹⁰Dii ní ndεε di cuidado yeⁿ'e nuuⁿndi chi ngaⁿ'á yeⁿ'e chi cuchεε di, ní cuchée di. Ní cáávā chuū 'úú ndεέ cuidado yeⁿ'e dii yeⁿ'e tiempo chi cuchii chi caaⁿmaⁿ ndaá cosas chi n'diichineeⁿ yā dii. Ní cosas miiⁿ ndaa yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā núúⁿmáⁿ iⁿ'yeēⁿdī. Ní n'diichineéⁿ nducyaaca 'iin'yān chi s'néen yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. ¹¹ Cuin'diichi di. Niiⁿnuⁿ ndaá nanááⁿ dii. Cundée ca di cuidado yeⁿ'ē chi véé yeⁿ'e di ní mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cuta'á yā corona chi cuuvi yeⁿ'e di. ¹²'Iiⁿ'yāⁿ chi cuchεέ yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē, 'úú idiíⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'áámá caneé yā na yaācū ye"'é tan'dúúcā 'áámá pilar ye"'e yaācū ye"'e Ndyuūs, 'tííca yā. Ní 'āā ntéé can'daa yā yeⁿ'e yaācū miiⁿ. Ní 'úú idinguúⁿ ncheeté yā chi dúúchí Ndyuūs yeⁿ'é ndúúcū chi duuchi yen'e yáān yen'e Ndyuūs yeⁿ'é. Ní yáāⁿ miiⁿ nguuvi Jerusalén chí ngai chi ndaā yeⁿ'e va'ai chɛɛti

nguuvi ní yeⁿ'e Ndyuūs yeⁿ'é.

¹³'Iiⁿ'yāⁿ chi νέε νeéⁿ yā 'caandiveéⁿ yā chi ngaⁿ'ā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ngii 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e yaācū s'eeⁿ.

Juan idingúuⁿ yā carta 'cūū yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ Laodicea

¹⁴Díí, Juan, idingúuⁿ di yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ndii tiīiⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū ye"'e yáā" Laodicea: Nduudú 'cūū ní yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuví yā Amén chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ chí cuaacu yā. 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi testigo yā ní nga" a cuaacu yā cue" e daā" ma". 'Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní yeⁿ'é yā tanducuéⁿ'ē chi Ndyuūs din'dái yā. 15'Úú deenú tanducué" e chi dii di. Ní díí canee di tan'dúúcā chi nguéé ndúú 'iin'nūn di ndíí nguéé ndúú 'iiche di. De'e chúúcā n'daacā cáávā dii ndúútī chí 'iin'nūn di o 'iiche di. 16 Cáávā chi dii ní cuūtū di, ní nguéé 'iin'nūn di, ndíí nguéé ndúú 'iīchē di, 'úú ní diín ndúúcū di tan'dúúcā chi caachí dii veⁿ'ē na cheendí ti dii tan'dúúcā chi nuūnnīn daaín dii, ní 'tíícā diíⁿ. ¹⁷Díí ní 'túúcā ngaⁿ'a di chi 'cuiica di ní nguέε dε'ē vεε neⁿ'e di ti neené n'deēe dendú'ū veⁿ'e di véé. Naati díí nguéé deenu di chi nguéé de'ē vee yen'e di. Ní ndaachí canée di caati canée di tan'dúúcā chi díí ní pobre di ní nguéé catecai di, ní ngueenáaⁿ di. 'Tíícā canée di. ¹⁸'Úú ní teé consejo dii. Cuai di yeⁿ'e 'úú 'dííⁿnguāaⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ din'dái yā cáávā nguuchi yan'ā ní 'íícú cuuvi cuaacu chi 'cuiica di. Ní cuai di catecai cuéē chi cu'nuuⁿ di cuerpo yeⁿ'e maaⁿ di ní nguéé cuuvi 'cuináaⁿ di caavā chi nguéé catecai di. Ní cuai di yiīcū ní cu'neeⁿ di

na nduutináaⁿ di ní 'íícú cuuvi snaaⁿ di. ¹⁹'Úú yaa'vineé nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi idineⁿ'é ní diíⁿ castigar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Maaⁿ ní canéé chi nndáácádáámí dí yen'e chi diin di chi nguéé n'daacā. Ní serio canee di ndii staava ye"'e di. ²⁰Cuin'diichi di. 'Úú ní caneé cheendi va'āī ní 'cuaí 'iiⁿ'yāⁿ. Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é ní nn'guaaⁿ yā cheendi va'āī caavā 'úú, tuu'mi ní 'úú cho'ó cuaaⁿ cheeti va'āī ní n'diichí 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. Ní che'é ndúúcu yā ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ che'é yā nduucú. ²¹ 'Iiⁿ'yāⁿ chi cuchεε yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē dendu'ū 'úú ní ca'á lugar yeⁿ'e yā chi 'cuūndí yā ndúúcū 'úú na trono ye"'é tan'dúúcā chí 'úú chichεέ veⁿ'e tanducuéⁿ'ē dendu'ū ní ch'iindí ndúúcū chiidá na trono yeⁿ'é yā. ²²'Iiⁿ'yāⁿ chi vέέ veéⁿ yā 'caandiveéⁿ yā chi ngaⁿ'ā Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs ngii nducyaaca 'iiⁿ'vāⁿ veⁿ'e vaācū s'eeⁿ.

Nducyáácá yā chi snée yā na va'ai cheeti nguuvi dich'eeté yā Ndyuūs

Chó'ōo dendu'ū chi 'túúcā ní cuayiivi ní 'úú n'diichí cuaan 'níínnún ní miin canéé 'áámá cheendi va'āī yen'e va'ai cheeti nguuvi chi canéé candá'āī. Ní ch'iindiveén 'áámá nduudu chi tan'dúúcā chi n'geecu trompeta. Ní nduudu miin dáámá ndúúcū nduudu chi ch'iindiveén vmnáan vmnaan. Ní nduudu miin ní can'a nduucú 'tíícā: Dii cūchee dí 'múún ní 'úú ní 'cuun'mín dii dendu'ū chi cuchiī cuayiivi.

²Hora mííⁿ nūuⁿ 'úú caneé maaⁿ poder Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní n'diichí 'áámá trono na ya'ai

cheeti nguuvi. Ní Ndyuūs vée yā na trono miiⁿ. 3'Iiⁿ'yāⁿ chi véé yā na trono miiⁿ ní núúⁿmáⁿ cuerpo ye"'é yā naá" yā tan'dúúcā 'áámá tuūu chi 'áámá ngíí n'gai tan'dúúcā tuūu jaspe ndúúcū tuūu sardio. 'Tíícā cuerpo yeⁿ'é yā. Ní nuuⁿmaⁿ ndiivií cuaaⁿ 'diituú trono miiⁿ canee 'áámá cun'gúúⁿn'dí tan'dúúcā color yeⁿ'e tuūu esmeralda. ⁴Ní nuunman ndiivií cuáán 'diituú trono miiⁿ n'diīchí ndiicu cuūuⁿ tronos yeⁿ'e 'iiⁿntyéⁿ'ē s'eeⁿ naachi νέε yā. Ní nducyáácá yā véé catecaí yā chi cuéē. Ní nducyáácá yā snúúⁿ tiíⁿ yā 'áámá corona yeⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ. ⁵Ní ye"'e trono chi naavta"'ā can'dáā cuai ndúúcū deeve ndúúcū nduudu. Ní nanáán trono miin canéé ndúúcū ndεēchē yan'ā ngiichi chi ndεēchē espíritus yeⁿ'e Ndyuūs. ⁶Ní canéé ntúūⁿ nanááⁿ trono miiⁿ 'áámá cosa tan'dúúcā nuūnnī'yá'ā tan'dúúcā 'áámá vidrio chi ngiī deeve n'dai. Ní naavtaⁿ'ā yeⁿ'e trono miiⁿ ní nuuⁿmaⁿ ndiivii cuaaⁿ 'diituú yeⁿ'e trono miiⁿ snéé cuūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē va'ai cheeti nguuvi chi snéé 'yaaⁿ n'dáí nduutináan yā ndii cuáán vmnaaⁿ yā ndii cuááⁿ daamí yā. Ní ndiituú nduutinaán yā núúnmán ch'eete cuerpo ye"'é yā. 7'Ii"'yā" yeⁿ'e va'ai chεεti nguuvi chi vmnááⁿ vmnaaⁿ tan'dúúcā 'áámá 'yáíⁿyāaⁿ cuá'aá 'tiicá yā. Ndii chíín ndii 'uuví yā tan'dúúcā 'áámá itiindu 'líín 'tiicá yā. Ní 'iin'yān ndii chíín ndii 'iinū miiⁿ vεε naáⁿ yā tan'dúúcā naáⁿ 'iiⁿ'yāⁿ 'tííca yā. Ní ndii chííⁿ ndii cuūúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ní tan'dúúcā í'yāa chi nge'e tī na 'yúúné 'tiicá yā. ⁸Ní nduu cuūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní νέέ niyaaⁿ ngeechi yā 'áámá 'aamá yā

ni núúⁿmáⁿ cuááⁿ 'diituú yā ní cuaaⁿ nááⁿ ngeechi yā ní ndiitūú nduuti náaⁿ yā. Nguéé intaavi'tuunuúⁿ yā ndíí nguéé ndúú nguuvi ndíí nguéé ndúú n'gaaⁿ chi caⁿ'a yā:

De'Ē chúúcā deeve yā, de'Ē chúúcā deeve yā, de'Ē chúúcā deeve yā, de'Ē chúúcā deeve yā, Señor Ndyuūs, chi véé tanducuén'Ē poder yen'é yā. 'Iin'yān chi canéé ndii vmnáán vmnaan 'iin'yān chi maan canée yā, ní 'iin'yān chí canéé chí ndaa yā.

⁹Ní ca'áámá ca'áámá vmnén'ēe chi 'iin'yān s'een dich'ɛɛté yā 'iin'yān miin chi véɛ yā na trono miin ní diín yā honrar 'iin'yān miin ní ca'á yā gracias 'iin'yān miin chi candúúchí yā cuen'e daānman 'tíícā diin yā. 10 Ndu'u ndiicú cuūun 'iinntyén'ē candiitín'díi yā nanáán 'iin'yān miin chi véɛ yā na trono miin ní dich'ɛɛté yā 'iin'yān chi 'áámá canée yā cuen'e daānman. Ní 'iin'yān s'een s'neen yā coronas yen'e yā nanáán trono miin ní can'a yā 'tííícā:

¹¹ Díí Señor chi Ndyuūs yen'e yú, díí ní n'dai taavi di chi dich'ɛɛtɛ́ yā dii, ní diín yā honrar dii, ní ngan'á yā chi tanducuén'ē poder ní yen'e di caati dii ní din'dái di tanducuén'ē dendu'ū chi vɛ́ɛ́. Ní cáávā chi maan di nen'e di din'dái di tanducuén'ē dendu'ū, 'tíícā diin' di.

Libro ndúúcū 'iiti cuūchī

Ní n'diichí na ta'a cuaacú yā 'iin'yān chi vέε yā na trono miin'áamá libro chi tan'dúúcā 'áámá rollo caaca naachi canéé nguūn cuáán chesti ndii cuaan dáámí. Ní

APOCALIPSIS 5 564

libro miiⁿ nduudi ndúúcū ndεēchē sellos. ²Ní n'diichí 'áámá ángel chi véé poder yeⁿ'é yā. Ní yuudu n'dáí 'cai yā ní can'a yā 'túúcā. ¿Dú'ū chi n'dai taavi ca chi cuuvi nn'guaaⁿ libro 'cūū ní ndivíī sellos chi nduudí?

³Naati mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e va'ai cheeti nguuvi ndíí nguéé mar 'áámá 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū ndíí nguéé ndúú mar 'áámá 'iin'yān chi canúúⁿ maaⁿ yáⁿ'āa cuuvi nan'guaáⁿ yā libro miiⁿ ndíí nguéé ndúú cuuvi n'diichí yā libro miiⁿ. ⁴Ní 'úú Juan neené cheēcu taaví ti nguéé ndaaca yā mar 'áámá 'iin'yān chi n'dai taavi cá yā chi cuuvi nan'guaan yā libro miiⁿ ní 'cueeⁿ yā yeⁿ'ē. Ndíí nguéé ndúú cuuvi snaan yā libro miin. ⁵Tuu'mi ní 'áámá 'iiⁿntyéⁿ'ē caⁿ'a yā chii yā 'úú: Díí nguéé cueecu di. Cuin'dííchí dí. Jesucristo chi duuchi 'yáíⁿyāaⁿ cuá'aá, chi yeⁿ'e ndaata ye"'e 'ii"'yā" Judá chi ye"'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata David, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chichεέ yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē ní cuuví nan'guaán yā libro miin ní cuuvi cáánteéⁿ yā ndu'u ndēēchē sellos

⁶Tuu'mi ní n'diichí chi naavtan'ā yen'e trono miin ní naavtan'ā yen'e ndu'u cuūun 'iin'yān miin ní naavtan'ā yen'e 'iintyén'ē s'een n'diichí 'áámá 'iin'yān chi nguuvi 'iiti cuūchī chi chééndii yā. Ní n'diichí chi véé seña na cuerpo yen'e yā chi 'iin'yān chi nguuvi 'iiti cuūchī miin'yān chi nguuvi 'iiti cuūchī miin véé ndeēchē duunníínnín yā 'yā. Ní 'iin'yān chi nguuvi 'iiti cuūchī miin véé ndeēchē duunníínnín yā ní ndeēchē nduutináan yā chi ndeēchē espíritus yen'é Ndyuūs chi Ndyuūs dicho'ó yā núúnmán ín'yeēndī. ⁷'Iin'yān miin ní cuen'é yā ní ndaá yā ní sta'á

yā libro mii" ye" e ta'ā cuaācú yā 'ii" yā" chi véɛ yā na trono mii".

Ní taachi sta'á yā libro mii" ní ndúú cuūu" 'ii" yā" mii" ndúúcū ndiicú cuūu" 'ii" tyā" chi nguuvi 'iiti cuūchī mii". Ní ca'áámá ca'áámá 'ii" tyā" e vā arpas ye" e yā. Ní ndɛɛ́ yā chiitɛ ye" e 'díí" nguāa" ndiituú ndúúcū cú" úyaa. Ní 'yaa" mi" ye" e cú" úyaa mii" chíí" chi nga" anguá'āa 'ii" yā" na i" yee" dí 'cūū, 'ii" yā" chí ye" e Ndyuūs.

Ní chiitá yā 'áámá canto chí ngai chi 'tícā:

Díí ní n'dai taavi di chi cuta'a di libro miiⁿ ní cáánteeⁿ di sellos yeⁿ'ē caati 'iiⁿ'yāⁿ ch'iiⁿ'núⁿ yā dii. Ní dii cáávā yuūúⁿ yeⁿ'e di cái di nús'ūū chi cuuví 'nū yeⁿ'e Ndyuūs nús'uu. Ní nús'uu ní yeⁿ'e nducyáácá raza yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ, ní yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē idioma ní yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē yáāⁿ, ní yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē nación. 'Tíícā nús'uu.

Ní dii ní din'dái di nús'uu ní diin di chi reyes nús'uu, ní diin di chi chiiduú nús'uu cucáávā Ndyuūs yen'e yú. Ní 'iicú cuuvi caan'man ntiinnyun 'nū nanáán 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū.

¹¹Ní cuaaⁿ 'nííⁿnúⁿ n'diichí ní ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿ'ē 'yaaⁿ n'dáí ángeles chi snée yā cuaaⁿ 'diituú yeⁿ'e trono miiⁿ ní yeⁿ'e nduu cuūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ, ní yeⁿ'e 'iiⁿntyéⁿ'ē s'eeⁿ. Ní ángeles ní n'deee n'dáí yā chi ngii yā ndiichi millares ndii chííⁿ cuuvi millares ndúúcū millares ndúúcū millares ndúúcū millares.

'Iin'yān chi nguuvi 'iiti cuūchī chi 'iin'yān ch'iin'nún yā ní n'dai taavi cá yā chi nducyaaca 'iin'yān dich'ɛɛtɛ́ yā. 'Iin'yān miin sta'á yā tanducuén'ē dendu'ū poder ndúúcū tanducuén'ē vaadī 'cuiica ndúúcū tanducuén'ē vaadī deenu ndúúcū tanducuén'ē fuerzas ndúúcū tanducuén'ē honra ndúúcū tanducuén'ē vaadī dɛɛvɛ ngíí ndúúcū chi nducyaaca 'iin'yān dich'ɛɛtɛ́ yā 'iin'yān miin.

13 Ní ch'iindiveéⁿ ntuúⁿ nduudu yeⁿ'e nducyaaca chi snéé na va'ai chɛɛti nguuvi ndúúcū nducyaaca chi snéé vmnaaⁿ yáⁿ'āa 'cūū ndúúcū nducyaaca chi snéé maaⁿ yáⁿ'āa ndúúcū nducyaaca chi snéé ná nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā, nducyaaca chi véé yeⁿ'e nducueⁿ'ē chi véé ní ngiita yā 'tíícā:

Cue"'e daā"ma" cue"'e daā"ma" dich'ɛɛtɛ́ 'nū dii ní dií" 'nū honrar dii. Ní ca"'a 'nū chi vaadī dɛɛvɛ ngii ndúúcū poder ní ye"'é 'ii"'yā" chi vɛ́ɛ yā na trono mii" ní ye"'é 'ii"'yā" chi nguuvi 'iiti cuūchī.

¹⁴Ní ndu'u cuūuⁿ 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Tíícā cuuvi. Ní ndu'u ndiichi cuūuⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē chintii'yá yā ní s'téénu yā 'iiⁿ'yāⁿ chi 'áámá canéé yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ.

Yeⁿ'e ndεēchē sellos

6 Cuayiivi ní n'diichí taachi 'iin'yān chi nguuvi 'iiti cuūchī nan'guáan yā 'áámá chέε sello yen'e chi naachi ndεēchē sello yen'e libro miin. Ní ch'iindiveén nduudu yen'e 'áámá chέε 'iin'yān yen'e chi cuuún

yā chi canduuchi. Ní neené diitūu n'gai yā tan'dúúcā daavi ní caⁿ'a yā: Cuchíi di ní n'diichi di.

²'Úú ní n'diichí ní mííⁿ cánéé 'yúudūu cuέε ndúúcū 'áámá saⁿ'ā candúu sa 'iiti miiⁿ. Ní ndεε sa 'áámá arco na ta'a sa. Ní ca'a yā 'áámá corona saⁿ'ā miiⁿ ní can'daā sa chi 'cuuⁿ'miⁿ sa. Ní diiⁿ sa chí cuchεε sa yeⁿ'e enemigo yeⁿ'e sa.

³Ní taachi 'iin'yān chi nguuvi 'iiti cuūchī nan'guaan yā ndii chíín ndii 'úúví sello yen'e libro miin ch'iindiveén nduudu yen'e ndii chíín ndii 'uuvi 'iin'yān chí naachi cuuún yā, ní can'a yā: Cuchíi di ní n'diichi di.

⁴Tuu'mi ní n'diichí. Can'daā táámá 'yúúdūu chi cuá'a tī ndúúcū 'áámá san'ā candúu sa 'iiti miin. Ní san'ā miin sta'a sa 'áámá machete chí ch'ɛɛtɛ chí 'uūvī lados 'caāin chi táámá yā ca'a sa. Ní san'ā miin ndɛɛ sa poder chi diītiinú miin chi divíi sa vaadī 'diiín yen'e in'yeendí 'cūū ní 'íícú 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū can'á yā 'caan'nún yā 'áámá yā taama yā.

⁵Ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī nan'guaan yā ndii chíín ndii 'íínú sello ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿ'e ndii chííⁿ ndii 'íínú 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi caⁿ'a yā 'túúcā: Cuchíi di ní n'diichi di. Ní n'diichí 'áámá 'yuūdūu cuáīⁿ. Ní saⁿ'ā chi candúu sa 'yuūdūu miiⁿ ndεε sa 'áámá cūū caadi na ta'a sa. ⁶Ní ch'iindiveéⁿ nduudu naavtáⁿ'ā ye"'e na cuūu" 'ii"'yā" s'ee" chí caⁿ'a 'tíícā: 'Áámá kilo yeⁿ'e trigo ní nditii"'yu" caadi, ní 'ii"nū kilos ye"'e cebada ní nditii"yu" caadi. Nguéé diiⁿ di daño yeⁿ'e aceite, ndíí nguéé ndúú yeⁿ'e vino ti nduu 'uuvi naaⁿ ní nduuví n'deee n'dáí.

APOCALIPSIS 6 566

⁷Ní taachi 'iin'yān chi nguuvi 'iiti cuūchī miin nan'guaan yā ndii chíín ndíí cúūun sello miin ch'iindiveén nduudu yen'e 'iin'yān chi ndii chíín ndíí cuūun 'iiti miin chi can'a 'túúcā: Cuchíi di ní n'diichi di.

⁸N'diichí ní snaáⁿ 'áámá 'yúúdūu cuaaaⁿ dεενέ ndúúcū saⁿ'ā chi cundúu sa 'yúudūu miiⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní nguuvi sa vaadī n'gii. Ní cuaaⁿ daami sa cuchiī taama sanā chi mensajero ye"'e vaadī n'gíí chí tá'āa ní nguain'dai almas yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí. Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ ca'á yā poder saⁿ'ā s'eeⁿ yeⁿ'e 'áámá cuarto parte ye"'e yá"'āa ye"'e i"'yee"dí 'cūū chi saⁿ'ā s'eeⁿ diiⁿ sa caandaá s'eeⁿ. Ní 'íícú ch'iī"'nū" sa 'ii"'vā" ndúúcū machete chi 'uūvī lados 'caāiⁿ ní ndúúcū 'áámá vaadī cuiicu ní ndúúcū ca'ai ní ndúúcū 'iiti taaⁿ. Ní 'tíícā san'ā s'een ch'iīn'nūn sa 'iin'yān.

⁹Ní taachi 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī nan'guaaⁿ yā ndii chííⁿ ndii nyu" u sello mii", n'diichí máá" nátaī ní n'diichí almas yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díí. Ní 'iin'yān ch'iin'nún yā 'iin'yān s'eeⁿ cáávā chi ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní cáávā chi ngaⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'e Ndyuūs. ¹⁰Ní almas ye"'e 'ii"'yā" s'ee" yuudu n'dáí 'caí yā ní caⁿ'a yā: N'dii Señor chi vέέ tanducuéⁿ'ē poder yeⁿ'e nī, n'dii chi deeve nī ní cuaacú nī, ¿ndíí de'ē tiempo caⁿ'á nī n'diichí nī nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní diíⁿ nī castigar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cáávā chi ch'iiⁿ'núⁿ yā nú'suu?

¹¹Ní 'iin'yān miin ca'á yā 'áámá 'áámá yā catecai cuée yā. Ní 'iin'yān miin ngan'á yā 'tíícā: Ndís'tiī ní ntaavi'tuunúún nī 'tee 'téé cá ndíí taachi 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū

'caa"nú" yā taná" ā ca 'ii" yā" chi dii" ntii" nyú" ye" e Cristo, 'ii" yā" chi hermanos ye" é nī. Ní canéé chi 'cuūvi yā tan'dúúcā ndís'tiī ch'ií nī.

¹²Ní n'diichí 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī taachi nan'guaaⁿ yā ndii chííⁿ ndii niyaaⁿ sello miiⁿ. Ní n'diichí chi díítūu n'dáí nuⁿ'u yáⁿ'āa yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. N'diichí 'yáⁿ'ā miiⁿ chíí tan'dúúcā chi cuáíⁿ catecaí yā chi cuáíⁿ yeⁿ'e luto. Ní 'iiyū miiⁿ ní nduuví cua'āa tan'dúúcā yuūúⁿ. ¹³Ní 'ííⁿnyúⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e nanguuvi ní sn'daā ndii na yán'āa. Ní tan'dúúcā chi ingéē tá'ā n'gui'i yán'á yen'e n'guíídīi taachi ndaā 'áámá 'yúúné tááⁿ 'tíícā sn'daā 'ííⁿnyú s'eeⁿ. ¹⁴Ní nanguuvi ní ch'iinu yeⁿ'ē ní nduuvi 'lííⁿ tan'dúúcā chi n'gɛɛ̄cu yú 'áámá caaca. Ní 'áámá 'áámá yiīcū ndúúcū 'áámá 'áámá isla ní nuⁿ'u yeⁿ'e na lugar yeⁿ'ē. ¹⁵Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, reyes ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'eete ndúúcū 'iin'yān 'cuiica ndúúcū 'iin'yān comandantes ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi véé poder yeⁿ'é yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi 'áámá diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ye"'e 'iiví yā ndúúcū 'ii"'yā" chi libre yā, nducyáácá yā chεεti núúⁿ n'de'ei yā na yiivi yáává ní nguááⁿ na tuūu yeⁿ'e yiīcū. ¹⁶Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'a yā chii yā icyán'ā ndúúcū tuūu: Ndís'tiī icyáⁿ'ā ndúúcū tuūu, cun'dáá nduú nī vmnaaⁿ yeⁿ'e nús'uu ní cunūūⁿ n'dé'ei nī nús'uu yeⁿ'ē nanááⁿ Ndyuūs chí vée yā na trono miiⁿ ní ye"'e castigo chi neené diītūu n'dai chí Jesucristo chí nguuvi 'iiti cuūchī tée yā nús'uu.

17 Caati 'āā ndaā nguuvi ch'ɛɛtɛ miiⁿ taachi Ndyuūs ca'a yā castigo 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ¿Du'ū cuuvi cuchéé castigo 'cūū? 567 APOCALIPSIS 7

Yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi señalado yā yeⁿ'e tribus yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel

N'diichí dendú'ū chi 'túúcā, ní cuayiivi 'úú n'diichí cuūuⁿ ángeles chi chééndii yā ndu'u cuuúⁿ esquinas ye"'ē i"'yee"dí 'cūū. Ní ángeles s'eeⁿ índεεnee yā ndii chííⁿ ndii cuuúⁿ 'yúúné yeⁿ'e yáⁿ'āa 'cūū. Ní 'lícú 'yúúné s'eeⁿ nguéé chéenū diituú na yán'āa ndíí nguéé ndúú vmnaaⁿ mar 'áámá nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā, ndíí nguéé ndúú vmnaan mar 'áámá yáⁿ'á. ²Ní n'diichí ntuúⁿ táámá ángel chi cuchii yā naachi can'daa 'yáⁿ'ā. Ní ndεε yā na ta'a yā 'áámá sello yeⁿ'é Ndyuūs chí canduuchi. Ní ángel miiⁿ yúúdú n'dáí ngaⁿ'a yā ndu'u cuūuⁿ ángeles chi sta'á yā poder chi ditiīnú yā chi diíⁿ yā daño na yán'āa 'cūū ndúúcū ná nuuⁿnīⁿ'yáⁿ'ā.

³Ní ángel miiⁿ ngaⁿ'á yā 'túúcā: Ndís'tiī ángeles, nguéé diíⁿ nī daño yeⁿ'e yáⁿ'āa 'cūū, ndíí nguéé ndúú yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā, ndíí nguéé ndúú yeⁿ'e yáⁿ'á ndíí taachi s'nuúⁿ 'nū 'áámá sello yeⁿ'e Ndyuūs na nchéetē 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vē Ndyuūs yeⁿ'e yú.

⁴Ní ch'iindiveéⁿ chi duuchi 'iin'yāⁿ chi chiī sellado yā ní ngii yā 'áámá ciento 'uūvī ngεεcú cuūuⁿ mil 'iin'yāⁿ chi 'iin'yāⁿ yen'e nducuéⁿ'ē tribus yen'e ndaata yen'e 'iin'yāⁿ Israel. ⁵'Iin'yāⁿ yen'e tribu yen'e ndaata san'ā Judá ní ndií yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iin'yāⁿ yen'e tribu yen'e tribu yen'e ndaata san'ā Rubén ní ndií yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iin'yāⁿ yen'e tribu yen'e ndaata san'ā Gad ní ndií yā sellado yā ndiichúúví mil. ⁶'Iin'yāⁿ yen'e tribu yen'e ndaata san'ā Aser ní ndií yā

sellado yā ndiichúúví mil. 'Iin'yān ye"'e tribu ye"'e ndaata sa"'ā Neftalí ní ndií yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iin'yān yen'e tribu yen'e ndaata saⁿ'ā Manasés ní ndií yā sellado yā ndiichúúví mil. 7'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tribu yeⁿ'e ndaata saⁿ'ā Simeón ní ndií yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iin'yān ye"'e tribu ye"'e ndaata sa"'ā Leví ní ndií yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iin'yān yen'e tribu yen'e ndaata saⁿ'ā Isacar ní ndií yā sellado yā ndiichúúví mil. 8'Iin'yān yen'e tribu ye"'e ndaata sa"'ā Zabulón ní ndií yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tribu yeⁿ'e ndaata saⁿ'ā José ní ndií yā sellado yā ndiichúúví mil. 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e tribu yeⁿ'e ndaata sa"ā Benjamín ní ndií yā sellado yā ndiichúúví mil.

Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi véé catecai cuée yā

⁹Cuayiivi ní n'diichí n'deee n'dáí 'iin'yān yen'e tanducuén'ē nación, yen'e tanducuén'ē raza, yen'e 'iin'yān yen'e tanducuén'ē daveedi ndúúcū tanducuén'ē davaacu chi n'dáán, yen'e tanducuén'ē yáān yen'e tanducuén'ē yáān yen'e tanducuén'ē 'iin'yān chi véé na in'yeendí 'cūū. Ní nducyaaca 'iin'yān s'een chééndii yā nanáán trono miin ní nanáán 'iin'yān chi nguuvi 'iiti cuūchī. Ní mar 'áámá 'iin'yān nguéé cuuvi didúúché yā. Nducyáacá yā véé catecai yā cuéē ní ndée yā yiinnyún na ta'á yā. ¹⁰Ní nducyáacá yā 'cai yā yiicú yā ní can'a yā 'tíícā:

Ndyuūs chi véɛ yā na trono miiⁿ ndúúcū Cristo chi nguuvi 'iiti cuūchī nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ.

¹¹Ní nducyaaca ángeles s'eeⁿ ní ch'ɛɛtɛ yā núúⁿmáⁿ 'diituú

yen'e trono miin ndúúcū ndu'ū ndiicú cuūun 'iintyén'ē ndúúcū ndu'u cuūun 'iin'yān s'een. Ní nducyaaca yā candiītín'dii yā nanáán 'iin'yān chi véɛ yā na trono miin ní dich'ɛɛtɛ́ yā Ndyuūs. 12 Ní 'tícā can'a yā:

'Tíícā va. Di'chɛɛtɛ yú Ndyuūs chi dɛɛvɛ ngii yā chí deenu yā tanducuén'ē dendu'ū chi vɛ́ɛ. Can'a yú gracias Ndyuūs. Ní diin yú honrar 'iin'yān. Ní nducuén'ē poder ndúúcū nducuén'ē fuerzas ní yen'e yā. Ní 'tíícā canéé Ndyuūs yen'e yú cuen'e daānman cuen'e daānman. 'Tíícā.

¹³Cuayiivi ní 'áámá 'iiⁿntyéⁿ'ē nan'guεεcútaⁿ'a yā ní itiinguuneéⁿ yā 'úú: ¿Dú'u rá 'iiⁿ'yāⁿ chi vέέ catecai cuέε yā ní tií chiicá yā?

¹⁴Ní 'úú ní ngaⁿ'á: N'dii, Señor, deenú nī ye"'e yā. Tuu'mi ní 'iiⁿntyéⁿ'ē miiⁿ caⁿ'a yā: 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní chiica yā ye"'ē chi ch'eenu taaví yā chiī ní 'āā dεενέ yā catecai yā ndúúcū yuuún yen'e Cristo chi nguuvi 'iiti cuūchī. ¹⁵Ní cáávā chuū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ snée yā nanááⁿ Ndyuūs chi νέε yā na trono yen'é yā. Ní dichíí've yā Ndyuūs ndii nguuvi ndii n'gaaⁿ na yáacū yeⁿ'e yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi νέε yā na trono miiⁿ ní canéé yā miiⁿ ní candεέ yā cuidado nducyaaca 'iin'yān s'een. 16 Ní 'iin'yān s'eeⁿ 'āā ntéé cuuvi cuiicú yā, ní 'āā ntéé cuuvi yaācá yā. Ní 'āā ntéé cundáā ya"ā vmnaa" ye"e yā ndíí nguéé ndúú cuuvi cuucu 'iin'yān ndúúcū yaⁿ'ā. ¹⁷Caati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī chi νέε yā na trono miiⁿ ní diíⁿ yā cuidado 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ tan'dúúcā chi 'iin'yān s'eeⁿ ní 'iiti cuūchī yen'é yā. 'Tíícā diín yā. Ní can'dáá naan yā ní 'cuun'mín yā 'iin'yān s'een naachí candaā nuūnnīn yen'e vida cuen'e daānman. Ní Ndyuūs nadidεενέ yā tanducuén'ē nuūnīn nduutináan yā.

Sello chi ndii chííⁿ ndíí ndɛɛ̄chɛ̄ ndúúcū incensario yeⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ

Ní taachi 'iin'yān chi nguuvi \mathbf{O} 'iiti cuūchī nan'guaaⁿ yā ní divíi yā ndii chííⁿ ndíí ndɛēchē sellos miiⁿ yeⁿ'e libro miiⁿ tuu'mi ní chó'ōo tan'dúúcā maⁿ'a hora chí chiī 'diiíⁿ canéé na va'ai cheeti nguuvi. ²Tuu'mi ní n'diichí chi ndu'u ndɛēchē ángeles chi chééndii yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní ángeles sta'á yā 'áámá trompeta 'áámá 'aamá yā yen'e 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi ca'á yā trompetas. ³Ní cuayiivi táámá ángel chi ndεε yā 'áámá incensario yeⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ ní ndaa yā nanáán nátai yen'e 'dííⁿnguāaⁿ ní chééndii yā miiⁿ. Ní ángel miiⁿ ní sta'á yā n'deee n'dáí cúⁿ'úyaa. Ní ca'á yā cáávā ofrenda dáámá ndúúcū chi ngaⁿ'angua'á yā 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs. Ní s'néeⁿ yā incienso nanááⁿ nátai yeⁿ'e 'díínguāan chi canéé nanáán trono miiⁿ. ⁴Ní 'yááⁿ'míⁿ yeⁿ'ē cúⁿ'úyaa chí canéé na ta'a ángel miiⁿ ndúúcū ye"'e chi nga"'angua'a 'ii"'yā" ye"'e iⁿ'yeēⁿdí 'cūū chi yeⁿ'e Ndyuūs ní dáámá cuchεε nanááⁿ Ndyuūs. ⁵Tuu'mi ní ángel miiⁿ sta'á yā incensario yeⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ chiitú yā ndúúcū nduucya"ā ye"e nátai miiⁿ. Ní chingée yā vmnaaⁿ yáⁿ'āa ye"'e i"'yee"dí 'cūū. Ní ndaā daavi chi diituu n'gεεcúū ndúúcū dεενε yen'e 'cuai ndúúcū chi 'nun'u yán'āa.

APOCALIPSIS 8, 9

Yen'e trompetas

⁶Ní ndu'u ndεēchē ángeles chi ndέε yā trompetas ch'εεtinéé yaáⁿ yā chi di'cuεεcú yā trompetas yeⁿ'é yā.

⁷Ní ángel chi vmnááⁿ vmnaaⁿ di'cuɛɛcú yā trompeta yeⁿ'e yā ní chingéē vmnaaⁿ yáⁿ'āa yuūuⁿ ndúúcū nguuchi yaⁿ'ā ndístáⁿ'ā ndúúcū yuūúⁿ. Ní chiichi 'iinū parte yeⁿ'e yáⁿ'āa yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ndúúcū 'iinū parte yeⁿ'e yáⁿ'á chi vɛ́ɛ. Dáámá chiichi ndúúcū 'iinū parte yeⁿ'e yaⁿ'ā ndúúcū nducuéⁿ'ē yaātā cueēe yéⁿ'ē.

⁸Tuu'mi ní ndii chííⁿ ndii 'úúví ángel di'cuɛεcú yā trompeta yeⁿ'e yā ní n'diichí 'áámá cosa tan'dúúcā 'áámá yiīcū ch'ɛɛtɛ́ chí ngiichi chí 'áámá 'iin'yāⁿ chɛɛcú yā yeⁿ'e va'ai chɛɛti nguūvi. Ní sndaā vmnaaⁿ yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Ní yeⁿ'ē in'yeeⁿdí 'cūū ná 'iinū parte yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā nduuvi yuuúⁿ. ⁹Ní ch'iī 'áámá 'iinū parte yeⁿ'e 'iiti chi vɛ́ chɛɛti nuuⁿniⁿ'yáⁿ'ā miiⁿ ndúúcū 'iinū parte yeⁿ'e nducuéⁿ'ē barcos chi chiica vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ní ntuūvií.

10 Tuu'mi ní ángel ndii chíín ndii 'iinū miin di'cuɛɛcú yā trompeta yen'e yā ní sn'daā 'áámá 'íínnyún ch'ɛɛtɛ ca yen'ē nanguuvi tan'dúúcā 'áámá táán yáácá chi ngiichi. Ní sn'daā vmnaan yen'e 'iinū parte yen'ē yíícú s'een ndúúcū nuūnnīn chi can'daā chi véé na in'yeendí 'cūū.

11 Ní 'íínnyún ch'ɛɛtɛ ca miin ní chi duuchi Ajenjo chí nen'e caan'man chí yaaá. Ní 'iinū parte yen'e nuūnnīn yen'e yiīcū ndúúcū nuūnnīn chi can'daā ní nduūvī Ajenjo chí yaaá.

Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ch'īi yā chí chi'i yā nuūⁿnīⁿ miiⁿ ti neené yaaá nuūⁿnīⁿ miiⁿ.

¹²Tuu'mi ní ángel ndii chííⁿ ndii cuūuⁿ di'cuɛεcú yā trompeta yeⁿ'e yā ní 'iinū parte yeⁿ'e 'yáⁿ'ā nca'āí ndúúcū 'iinū parte yeⁿ'ē 'iīyū ndúúcū 'iinū parte yeⁿ'e 'ííⁿnyúⁿ. Ní 'íícú 'iinū parte yeⁿ'e dendu'ū chi 'túucā ní chii maāiⁿ. Ní nguɛ́ɛ canuuⁿ dɛɛvɛ yeⁿ'ē na 'iinū parte yeⁿ'e nguuvi. 'Tiicá ntúūⁿ n'gaaⁿ.

¹³Tuu'mi ní n'diichí 'áámá ángel tan'dúúcā 'íí'yāa ní n'giindiveéⁿ chi n'gaí yā naachi cueⁿ'e yā naavtaⁿ'ā nanguuvi. Ní ngaⁿ'a yuudú yā 'tíícā: Dɛ'Ē chúúcā ya'āī, dɛ'Ē chúúcā ya'āī, dɛ'Ē chúúcā ya'aī, dɛ'Ē chúúcā ya'n'a chi snée yā na yáⁿ'āa yeⁿ'e chi cuuvi taachi tá'iinū ángeles caⁿ'á yā di'cuɛɛcú yā trompetas yeⁿ'é yā.

Cuayiivi ní n'diichí ndíí nyuⁿ'u ángel miiⁿ di'cuεεcú yā trompeta ye"'e yā ní n'diichí 'áámá 'íínnyún chi chiīcā nanguuvi ní chiiya na yán'āa. Ní 'áámá 'iin'yān ndέε yā llave yeⁿ'e abismo chi 'áámá yiive yáⁿ'āa ch'eeté chí nan'guāāⁿ yáaⁿnūuⁿ n'dáí. Ní 'áámá ángel chi nguέέ n'daacā ca'a yā llave miiⁿ na ta'a 'ííⁿnyúⁿ miiⁿ. ²Ní ángel miiⁿ n'guaaⁿ yā yiivε yáⁿ'āa ní can'dáá 'yaaⁿ'miⁿ yeⁿ'ē tan'dúúcā 'yaaⁿ'miⁿ chi can'daā yeⁿ'ē 'áámá horno ch'eete. Ní 'yaaⁿ'miⁿ miiⁿ chi can'daā yeⁿ'ē yiivé miiⁿ ní diīiⁿ chi nduuvi maāiⁿ na 'yáⁿ'ā ndúúcū 'yúúné. ³Ní yeⁿ'e 'yaaⁿ'miⁿ miiⁿ can'daā langostas na váⁿ'āa. Ní 'iiti s'eeⁿ ní taáⁿ tī, ní chingaá tī. Ní tan'dúúcā 'iiti dán'āi diín tī. 'tíícā cuuvi diín tī. ⁴Ní 'iiⁿ'yāⁿ dichó'o yā langostas chi nguéé diín tī daño yen'e yaātā chi véé APOCALIPSIS 9 570

na yán'āa ndúúcū mar 'áámá naan chi yaātā cueeé ndíí mar 'áámá yán'á, naati dámaān cuuvi diín tī daño 'iiⁿ'yāⁿ chi nguέέ ndεε yā sello yeⁿ'e Ndyuūs ná nchεετέ yā. ⁵Naati can'á yā chii yā langostas chi nguéé cuuvi 'caan'nún tī 'iin'yān s'een naati cuuvi diíⁿ tī chí 'cueenu yā cuuvi chi ya'ai cá yā cheeti nyún'ú 'ííyú. Ní diín tī chi ya'ai cá yā tan'dúúcā chi ya'ai ca 'iin'yān taachi cā'a 'iiti dan'āī 'iiⁿ'yāⁿ. ⁶Ní nguuvi s'eeⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ ye"'e i"'yee"dí 'cūū in'nuú" yā taacā chi cuuvi 'cuūví yā ti neⁿ'e yā chi 'cuūví yā, naati nguéé cuuvi 'cuūví yā.

⁷Ní langostas miiⁿ ní tan'dúúcā 'aama 'yúúdūu chi canee listo tī chi 'cuuⁿ'máⁿ tī 'tíícā langostas miiⁿ. Na tiíⁿ tī cánduūu cosa tan'dúúcā corona yeⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ. Ní naáⁿ tī ní tan'dúúcā nááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. ⁸Ní yuūdūū tiíⁿ tī tan'dúúcā yuūdūū tiiⁿ n'daataá. Ní 'diiⁿ'yuⁿ tī tan'dúúcā 'diin'yun 'yáínyāan cuá'aá. ⁹Ní snúuⁿ cuerpo yeⁿ'é tī catecai tan'dúúcā catecai cūū chi armadura cūū yeⁿ'e soldado. Ní n'géécú ngeechi tī tan'dúúcā chi n'geecu 'yaaⁿ n'dáí carros ndúúcū 'yaaⁿ n'dáí 'yúúdūu chi ngéénu tī ndεε tī carro yeⁿ'e tī tan'dúúcā chi ngéénu tī cueⁿ'e tī neⁿ'e chí 'cuuⁿ'máⁿ yā. ¹⁰Ní véé nduucudaⁿ'ai tī tan'dúúcā nduucuda"'ai 'iiti da"'āī ní vee 'iini ch'eete na nduucudan'ai tī. Ní ndúúcū 'iini ch'eete yeⁿ'é nduucuda"'ai tī chi dií" tī daño chi ch'eenu yā chiī cheeti nyún'ú 'ííyú. ¹¹Ní canéé 'áámá ángel ndíí tiīiⁿ yeⁿ'e 'iiti s'eeⁿ, chííⁿ chí ángel yeⁿ'ē yiivε yáⁿ'āa miiⁿ. Ní ángel miiⁿ chi duuchi Abadón na nduudu hebreo.

ní Apolión ná nduudu griego chi neⁿ'e caaⁿ'maⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nada'tuūví tanducuéⁿ'ē.

¹²Maaⁿ ní chó'ōo 'áámá vaadī ya'āī chi canéé chi chó'ōo naati véé na 'uūvī vaadī ya'āī chi canéé chi cho'oó.

13 Tuu'mi ní ndii chíín ndii niyaan ángel miin idi'cuɛɛcú yā trompeta yen'é yā ní ch'iindiveén 'áámá nduudu chi cuchiī naavtan'ā yen'e chi cuūun níínnin tī chi adorno yen'ē nátai yen'e 'diinnguāan chi canéé nanáán Ndyuūs naachi dich'ɛɛté yā Ndyuūs. 14 Ní nduudu miin can'a chiī ndii niyaan ángel miin chi ndɛé yā trompeta yen'é yā: Dii, ángel, n'daatíí di ndu'u cuūun ángeles chi snée i'yúú yā niinnuún na yíícú ch'ɛɛte chí nguuvi Eufrates.

¹⁵Ní nín'daatíi yā ndú'ū cuūun ángeles s'een caati cuuvi 'caān'nun yā 'iinū parte yen'e 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū. Ní canéé listo yā hora yen'ē.
¹⁶Ní ch'iindiveén chi cheē dúúché yā soldados chi sndúu sa 'yuūdūu chí ngii sa tan'dúúcā 'uuvī ciento millones.

17 Ní 'tíícā n'diichí 'yuūdūu s'een taachi 'úú, Juan, cuen'é ndúúcū espíritu yen'é. Ní 'iin'yān chi sndúu yā 'yúúdūu s'één véé catecaí yā chi armadura yen'e pecho yen'é yā ní color cuá'ā tan'dúúcā chi nguuchi yan'ā ndúúcū color cueēé nanguuvi ndúúcū color cuaaán. Ní 'yúúdūu s'een ní tiín tī tan'dúúcā tiín 'yáínyāan cuá'aá. Ní na cheendí tī ican'daā nguuchi yan'ā ndúúcū 'yaan'min ndúúcū azufre. 18 Ní yen'e 'iinū naan dendu'ū s'túúcā chi can'daā yen'e cheendí tī ní 'áámá 'iinū parte yen'e 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū ch'īi yā

ndúúcū nguuchi yán'ā miin ndúúcū 'yaan'min miin ndúúcū azufre miin.

19 Ní chi ditiīnú yen'e 'yúúdūu s'één canúún cheendí tī ndúúcū nduucudan'ai tī ti nduucudan'ai tī miin ní yaaan ní tan'dúúcā tíin cúú, 'tíícā nduucudan'ai tī. Ní ndúúcū cheendí tī ndúúcū nduucudan'ai tī diín tī daño 'iin'yān s'een.

²⁰Tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi nguéé ch'īi yā yen'e daños nguéé ndaācādaamí yā yeⁿ'e dendu'ū chi diín yā chi nguéé n'daacā. Ní i'téénu yā espíritu yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ ndúúcū santos ídolos yeⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ ndúúcū santos ídolos yeⁿ'e 'dííⁿnguεε ndúúcū santos ídolos ye"'ē cúú cuaaá" ndúúcū santos ídolos yeⁿ'e tuūu ndúúcū santos ídolos yeⁿ'e yáⁿ'á. Dendú'ū santos ídolos nguéé cuuvi inaaⁿ, ní nguéé cuuvi n'giindiveéⁿ, ndíí nguéé cuuvi ngiicá. ²¹Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'tiicá ntúūⁿ nguéé ndaācādaamí yā yeⁿ'e chí n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ, ndíí nguéé ndúú ye"'e ngaatu chi dií" yā, ndíí nguéé ndúú yeⁿ'e chi caⁿ'á yā ndúúcū isa" a o n'daataá chi nguéé yeⁿ'é yā, ndíí nguέέ ndúú yeⁿ'e chi duucu yā.

Ye"'e ángel ndúúcū libro 'líí"

10 Cuayiivi ní n'diichí 'áámá ángel chi véé n'deee n'dáí poder yen'e yā. Ní chiicá yā yen'e va'ai cheeti nguuvi ní chiiyá yā. Ní véé catecaí yā yen'e meēen. Ní vmnaan tiín yā canéé cuunn'gúúnndí yen'e nanguuvi. Ní naán yā tan'dúúcā deeve yen'e 'yán'ā, 'tíícā ngii naán yā. Ní ca'á yā ní tan'dúúcā columnas chi nguuchi yan'ā. ²Ní na ta'á yā ndee yā 'áámá libro 'líín' chi

canda'āī. Ní ángel miiⁿ s'neeⁿ yā ca'á yā lado ta cuaacú yā vmnaaⁿ na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. Ní s'neeⁿ yā ca'á yā lado tá 'cuee yā vmnaaⁿ na yáⁿ'āa. ³Tuu'mi ní yuudu n'dáí 'caí yā tan'dúúcā chi n'gaī 'áámá 'yáínyāan cuá'aá. Ní ch'íínú 'cai yā ní ndeēchē daavi ní caⁿ'ā ndúúcū nduudu yeⁿ'ē. ⁴Taachí ch'iínú ngaⁿ'ā ndu'ū ndεēchē daavi míín 'úú ní canéé listo chi dinguúⁿ chiiⁿ chi n'diichí taachi ch'iindiveén 'áámá nduudu yen'e ná va'ai cheeti nguuvi chí can'a chiī 'úú: Nguéé dinguuⁿ di nduudu chi ngaⁿ'ā ndu'u ndeeche daavi miin naati canúúⁿ n'de'ei di na staava yeⁿ'e di nduudu miiⁿ.

⁵Ní ángel miiⁿ chi n'diichí chi chééndii vmnaaⁿ na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ndúúcū vmnaaⁿ na yáⁿ'āa ch'ɛé yā ta'a yā lado ta cuaacú yā ndíí nanguuvi. 6Ní diín yā 'áámá compromiso ní ngan'a yā: "Por Dios", Ndyuūs chi canduuchi cuen'e daāⁿmaⁿ, Ndyuūs chí din'dái yā nánguuvi ndúúcū tanducué" e dendu'ū chi νεε yeⁿ'ē, ndúúcū yáⁿ'āa ndúúcū tanducué" e dendu'ū chi vεε yeⁿ'ē, ndúúcū nuuⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ndúúcū tanducué" e dendu'ū chi vεε yeⁿ'ē. Ní ángel miiⁿ caⁿ'a yā: 'Āā ntéé tiempo chi cuuvi 'naaⁿ. ⁷Ti nguuvi taachi ndii chííⁿ ndii ndεēchē ángeles ní tucá'a yā 'cuεεcú yā trompetas yeⁿ'e yā tuu'mi ní chiiⁿ chi Ndyuūs cunee n'de'éí yā ní 'cuiinu. Ní Ndyuūs tucá'a yā diín yā tanducué" e chi nga" a yā ngii yā 'iiⁿ'yāⁿ profetas chi dichíí'vε yā Ndvuūs.

⁸Tuu'mi ní nduudu chi ch'iindiveéⁿ ndii nanguuvi caⁿ'a ntúuⁿ yā ndúúcū 'úú táámá vmneⁿ'ēe ní caⁿ'a 'tíícā: Dii, Juan, cueⁿ'e di ní cuta'a di libro 'lííⁿ chi ngaadi chi ángel miiⁿ ndéɛ yā na ta'á yā, ángel chi chééndii yā vmnaaⁿ na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ndúúcū vmnaaⁿ na yáⁿ'āa.

⁹Ní cheⁿ'é nanááⁿ ángel miiⁿ ní caⁿ'á chií ángel: Díí, ángel, tee di libro 'lííⁿ 'úú. Ní teé yā libro 'lííⁿ 'úú. Ní ángel miiⁿ caⁿ'a yā chiiyā 'úú: Cuta'a di ní ché'é dí libro 'lííⁿ. Ní cuuvi yaadi na cheendi di tan'dúúcā n̄di'i naati nduūvī yaāá ná chɛɛ̄ti di.

10 Tuu'mi ní sta'á libro 'líín míín chi canéé na ta'a ángel miin ní che'é. Ní chii yaadi cheendí tan'dúúcā ndi'i. Taachi 'āā ch'íínú che'é ní nduūvī yaāá yen'e cheētí. 11 Angel miin ní níínnúún nūun ngan'a yā ngii yā 'úú: Díí, Juan, taama vmnén'ēe canéé chí caan'man di nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs yen'ē n'deee n'dáí 'iin'yān ndúúcū 'yaan n'dáí naciones ndúúcū 'yaan taavi 'iin'yān chi ngan'a davaacu s'een chi n'dáán ní ndúúcū reyes.

'Uuvi 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu

Tuu'mi ní ángel miiⁿ tee vā 'aama taaⁿ nduu 'úú ti tan'dúúcā 'áámá nduucu chi dicaadí yā, 'tíícā. Ní ángel miiⁿ ngaⁿ'a yā ngii yā 'úú: Cuééndii di ní dícaadí dí yáacū yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū nátai. Ní diduuche di cheeti yaācū 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā Ndyuūs. ²Naati chuva'āī yeⁿ'e yáacū na patio miiⁿ nguéé dícaadí dí miin ti chiin ní caⁿ'á 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé i'téénu yā Ndyuūs. 'Iin'yān s'een ní 'caanca'a yā nducuéⁿ'ē yáāⁿ miiⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs 'uūvī ngeecú 'uūvī 'iiyū. ³Ní nga"'á yā 'tíícā. 'Úú ní dicho'ó 'uūvī 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'é,

chi caaⁿ'máⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'é 'áámá mil canee 'uūvī ciento ndúúcū 'iinu ngεεcu nguuvi. Ní catecai yā ní 'iiⁿ'yāⁿ chi luto yā.

⁴Ná 'uūvī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi ngaⁿ'a cuaacu ye"'é, 'ii"'yā" s'ee" ní tan'dúúcā 'uūvī yán'á yen'e olivas ndúúcū 'uūvī candeleros chi snéé nanááⁿ Señor chi 'iivi yeⁿ'e yáⁿ'āa. ⁵Ní nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ neⁿ'e yā diíⁿ yā daño 'uuvi 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a cuaacu ye"'é tuu'mi ní can'dáā nguuchi ya" a na cheendi 'uūvī 'iiⁿ'yāⁿ ní ch'iīnū 'iiⁿ'yāⁿ chi contra yeⁿ'e yā. Ní 'tíícā cuuvi 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿ'é yā diíⁿ yā daño 'uuvi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, canéé chi 'cuūvi yā ndúúcū nguuchi yaⁿ'ā. ⁶'Uuvi 'iiⁿ'yāⁿ chi caaⁿ'maⁿ cuaacu yeⁿ'é ni véé poder yeⁿ'e yā chi cuuvi nn'gaadí yā nanguuvi ní 'íícú nguéé cueeⁿ cúúvī 'naaⁿ tiempo chi ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. Ní cuuví yā diíⁿ ntúuⁿ yā chi nuuⁿnīⁿ nduuvi yuūúⁿ. Ní diíⁿ yā chi ndáá n'deee n'dáí ca'ai yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, ní diín yā chuū 'āā dɛ'é nūun tiempo taachi neⁿ'e yā. ⁷Ní cuayiivi taachi 'cuiinu caan'mán yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs tuu'mí 'iiti taaⁿ chi nguuvi monstruo ní can'dáa tī yeⁿ'e yiivɛ yáⁿ'āa ní diīíⁿ caandaá tī ndúúcū 'uuvi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní cuchεε tī yeⁿ'e yā ní 'caaⁿ'núⁿ tī 'uuvi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁸Ní cuerpo yeⁿ'e 'uūvī tináⁿ'ā s'eeⁿ cunéé na yúúní yeⁿ'e yáāⁿ ch'ɛɛtɛ miiⁿ chi dáámá yáāⁿ miiⁿ naachi 'iiⁿ'yāⁿ ca'nééⁿnga'á yā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú na cruz. Ní ndúúcū táámá nduudu váān ch'eete miiⁿ tan'dúúcā yáāⁿ Sodoma o yáⁿ'āa Egipto ti 'iin'yān chi nguéé n'daacā ch'eetinée yā miiⁿ. ⁹Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e

573 APOCALIPSIS 11

yáāⁿ s'eeⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ndaataa s'eeⁿ ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e n'deee n'dáí davaacu chi n'dáán ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e 'naaⁿ naciones caⁿ'á yā n'diichi yā 'uūvī cuerpo chi tinán'ā ye"'e 'ii"'yā" chi n'diī chéetī na 'íínú nguuvi canéé ma"a. Ní 'ii"yā" s'ee" nguέέ 'cuaáⁿ yā chi 'iiⁿ'yāⁿ 'cuεεchi yā cuerpos ye"'e tiná"'ā ye"'e 'ii"'yā" chi n'díí miiⁿ. 10 Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'eetinée yā na yán'āa ní neené cuuvi yeenú yā chi n'díí nduu 'uūvī profetas. Ní diíⁿ yā 'viicu. Ní dicho'ó yā regalos yeⁿ'e 'aamá yā taama yā caati 'uuvi profetas chi ngaⁿ'a nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs diín yā chi 'iin'yān s'een nééné ch'eenu yā chiī. 11 Naati cuayiivi chi chó'ōo 'iinu nguuvi canéé maⁿ'a Ndyuūs nadacuéeⁿ yā nduu 'uuvi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ye"'e nguaa" tiná"'ā. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ di'va'a yā yeⁿ'e chi n'diichi yā. 12 Ní cuayiivi mííⁿ 'uuvi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yā 'áámá nduudu yuudu n'dáí yen'e ná va'ai cheeti nguuvi chi caⁿ'ā: Ndís'tiī, cuchée nī 'muuⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cuchέε yā na va'ai cheeti nguuvi na 'áámá meēeⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi taaⁿ yā yeⁿ'e yā n'diichí yā chuū. ¹³Ní hora míín nūun 'nun'u taan yán'āa ní 'áámá ndiichi parte yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ chi n'daā ní ndεēchē mil 'iiⁿ'yāⁿ ch'īi yā taachi n'nuⁿ'u yáⁿ'āa miiⁿ. Tanáⁿ'a yā ní dí'vá'a yā ní dich'eeté yā Ndyuūs chi canéé na va'ai cheeti nguuvi.

¹⁴Chó'ōo ndii 'uuvi vaadī yá'āī naati ní ndii chííⁿ ndii 'iinu miiⁿ ndaa núúⁿ.

Yeⁿ'e ángel chí di'cuɛɛcú yā ndíí ndɛēchē trompeta

¹⁵Ní ndii chííⁿ ndii ndε̄ch̄ɛ ángel miiⁿ di'cuεεcú yā trompetas yeⁿ'e yā ní ch'iindiveéⁿ 'naaⁿ nduudu yuudu na va'ai chɛɛti nguuvi chi ngaⁿ'ā:

Maaⁿ ní Señor Ndyuūs yeⁿ'e yú ndúúcū Cristo ní vɛɛ poder yeⁿ'é yā tiempo maaⁿ chi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yā cueⁿ'e dāāⁿmaⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē 'iiⁿntyéⁿ'ē yeⁿ'e íⁿ'yeeⁿdī ndúúcū naachi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā ti nducuéⁿ'ē ní yeⁿ'e Cristo maaⁿ. ¹⁶Tuu'mi ní ndu'u ndiicú cuūuⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē chi véɛ yā na trono yeⁿ'e yā nanááⁿ Ndyuūs ch'ɛɛti ndiitin'díi yā ndúúcū naaⁿ yā na yáⁿ'āa nanááⁿ Ndyuūs ní dich'ɛɛtɛ́ yā Ndyuūs. ¹⁷Ní ngaⁿ'a yā:

N'diī Señor Ndyuūs chi véé tanducuén'ē dendu'ū poder yen'e nī, n'diī chi canée nī tiempo maan ní canée nī tiempo ndíí vmnaan ní canée nī ndíí tiempo chi cuchiī. Teé 'nū gracia n'diī, Ndyuūs, ti n'diī ní sta'á nī poder chi yen'é nī chí ch'eete n'dai. Ní n'diī ngan'a ntiinyún nī maan.

¹⁸ Ní maaⁿ ní ndaa tiempo chi dituūví nī 'iin'yān s'een chi idituuví yā í"'yee"dī. 'Ii"'yā" yeⁿ'e naciones chi nguέέ i'téénu yā ní nduuvi taán yā ti ndaā nguuvi chi ca'á nī castigo ye"'e 'ii"'yā" s'ee" ní hora chi cuuvi n'diichí nī nuuⁿndi yeⁿ'e tináⁿ'ā s'ee. Ní ca'á nī premio 'iin'yān profetas chi dichíí'vē n'diī ní ngan'á yā nduudu cuaacu yen'é nī. Ní ca'á nī nducyáácá 'iin'yān chi ne"'e yā n'diī ndúúcū 'ii"'yā" chi dich'eeté yā n'diī, 'iin'yān chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ndúúcū tanán'ā 'iin'yān, nducyáácá
'iin'yān chi i'téénu yā Ndyuūs.

19 Tuu'mi ní 'áámá yā n'guaan yā cheendi va'āī yen'e yáacū yen'e
Ndyuūs, yáacū chi canéé na va'ai cheeti nguuvi. Ní míín canéé arca chi caja naachi canéé compromiso yen'e Ndyuūs. Ní canéé cheeti yáacū miin. Ní n'diichí 'cuāī ndúúcū n'deee n'dáí ruido ndúúcū daavi n'nun'u na yán'āa ndúúcū 'aama cúúvī yuūūn.

N'daataá ndúúcū 'iiti dragón

12 Tuu'mi ní véé 'áámá seña chi nééné ch'ɛɛtɛ chi ch'in'i na va'ai cheeti nguuvi. N'diichí 'áámá n'daataá chi canuuⁿ tá catecai tan'dúúcā 'ván'ā. Ní 'iinnyun miin ní canéé maaⁿ ca'a tá. Ní canúūⁿ tiiⁿ tá 'áámá corona ndúúcū ndichuuvi 'iiⁿnyuⁿ. ²Ní hora mííⁿ nūuⁿ ní cuuvi 'cuundiyáāⁿ daiya tá ní 'cāi yiicu tá ndúúcū vaadī ya'ai chi cuuvi 'cuundiyáāⁿ daiya tá. Neené ch'eenu tá chiī ní 'āā 'cuéé 'cuundiyáān daiya tá. ³Ní níí nuú nūu vé tá tá má seña chi nééné ch'este chi ch'in'i nanguuvi. N'diichí 'áámá 'iiti cuá'āa chi ch'eete ca chi nguuvi dragón. Ní véé ndeēchē tiíⁿ tī ní ndiichí duuⁿniiⁿníⁿ tī. Ní canduu tiín tī ndeēchē coronas 'áámá 'áámá ca'áámá cā'aama tiín tī. 4Ní dragón miiⁿ ndúúcū ndúúcudaⁿ'ai tī diíⁿ tī chín'daā na 'iinu parte yen'e 'iinnyún yeⁿ'e nanguuvi ní chiiya ndii na yáⁿ'āa. 'Iiti dragón miiⁿ chééndii tī nanáán n'daataá chí 'cuundiyáān daiya tá ní 'íícú cuuvi che'é tī daiya tá miiⁿ taachi 'cuundiyáāⁿ. ⁵Tuu'mi ní n'daataá miiⁿ ní ch'iiⁿndiyáāⁿ 'áámá san'ā 'líín. San'ā 'líín miin canéé chi diituu caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa

yen'e tanducuén'ē naciones yen'e in'yeēndī ndúúcū 'áámá nduucu cūū. Ní níínnuún nūun 'áámá yā sta'a yā san'ā 'líín míín ni cunan'á yā ndúúcū dacuá'āa miin na va'ai cheeti nguuvi naachi canéé Ndyuūs chi vée yā na trono yen'e yā. 6N'daata miin ní chéénū ta na yán'āa cuūnman naachi nguée ch'eetinéé 'iin'yān ní miin nūun Ndyuūs din'dái yā 'áámá lugar cáávā tán'ā miin. Ní miin Ndyuūs ca'á yā chi che'e tá 'áámá mil canee 'uūvī ciento nduuyu canéé 'iinū ngeecu nguuvi.

⁷Cuayiivi ní véé 'aama caandaá ch'eete na va'ai cheeti nguuvi. Angel Miguel chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū ángeles yeⁿ'é yā 'cuⁿ'u yā contra yeⁿ'e 'iiti dragón. Ní 'iiti dragón miiⁿ ndúúcū ángeles yeⁿ'é tī 'cuⁿ'u tī ndúúcū ángel Miguel miiⁿ. ⁸Naati 'iiti dragón miiⁿ nguéé diíⁿ tī ganar caandaá ch'ɛɛtɛ miiⁿ. Ní 'āā ntéé véé lugar cááva tī na va'ai cheeti nguuvi. 9'Áámá 'iin'yān ch'eecú yā 'iiti dragón miiⁿ ndúúcū nducyaaca ángeles ye"'é tī ndíí i"'yee"dí 'cūū. 'Iiti dragón miiⁿ chi ch'ɛɛtɛ ní 'iiti cúú miiⁿ ndíí vmnááⁿ vmnaaⁿ chi vááⁿn'guiinūuⁿ chi Satanás. 'Iiti cúú miiⁿ ní chinnche'éí tī núúⁿmáⁿ í"vee"dī.

10 Tuu'mi ní ch'iindiveén 'áámá nduudu chí diītūū n'dai yen'e na va'ai chεεti nguuvi chi ngan'a 'tíícā: Maan ní ndaā tiempo chi Ndyuūs yen'e yú nadanguán'ai yā 'iin'yān yen'é yā. Ní ch'in'í yā poder yen'é yā chi rey yā. Ní ngan'a ntiinnyún yā yen'e tanducuén'ē dendu'ū yen'e yā. Ní Cristo ch'in'í yā chi 'iinntyén'e yā caati san'ā miin chi Satanás chí ca'a sa nuundi yen'e hermanos

yeⁿ'e yú ndíí ngúúví ndíí n'gááⁿ nanáán Ndyuūs, 'iin'yān ch'εεcú yā sa"'ā mii" ndii va'ai cheeti nguuvi ndii na yán'āa. 11 Ní hermanos yen'e yú chichεέ yā yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ cáávā yuūun yen'e Cristo chi nguuvi 'iiti cuūchī, ní cáávā chi ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yen'e Ndyuūs, ni cáávā chi nguéé 'va'á yā yen'e vida ye"'e maá" yā chi ch'īi ya cáávā Señor Jesucristo yeⁿ'e yú. ¹²Ndís'tiī chi canéé na va'ai cheeti nguuvi yeenú nī, naati dɛ'ē chúúcā ya'āī yeⁿ'é nducyaaca chi snéé na yáⁿ'āa 'cúū ndúúcū nducyaaca chi snéé na nuūnnīn'yán'ā caati yáánn'guiinūun ndaa sa nanáaⁿ yā. Ní neené taaⁿ sa ti deenu sa chí 'āā ntéé cuuvi 'naaⁿ sa na i"veē"dī.

¹³Taachi 'iiti dragón miiⁿ ní chicadíínuun tī chi 'āā candiití tī ndíí na yá"āa, che"e tī can'dáa tī n'daataá chi ch'iindiyáān daiya tá chi 'cueenu tá cuuvi. 14 Naati 'áámá yā ca'a yā n'daata mii" 'uūvī ngeechi tá tan'dúúcā ngeechi 'íí'yāa chi ch'eete ca. Ní 'iicú cuuvi caavā tá nanguuvi ní caⁿ'a tá lugar yeⁿ'e tá naachi nguέέ 'iin'yān. Ní yan'ai canee tá yeⁿ'e 'iiti cúú chi yááⁿn'guiinūuⁿ. Ní 'iin'yān ca'á yā chi che'e tá 'iīnū ndúuyū canéé maⁿ'a. ¹⁵Ní cúú miiⁿ tun'dáa tī na cheendi tī n'deee n'dáí nuūⁿnīⁿ tan'dúúcā nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e 'áámá yíícú. Ní nuūⁿnīⁿ miiⁿ ní nduuvi yíícú chí cuuvi candεē táⁿ'ā miiⁿ ti 'tíícā neⁿ'e cúú miiⁿ. ¹⁶Naati yán'āa miin chinnee n'daataá míín ti n'da'ai tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ n'da'áí yā cheendí yā ní yán'āa míín chi'i nuūⁿnīⁿ miiⁿ ní cheēnū nuūⁿnīⁿ miiⁿ cheeti yáⁿ'āa, nuūⁿnīⁿ chi 'iiti dragón miiⁿ tun'dáa tī ndúúcū

cheendí tī. ¹⁷Ní ndúúcū chuū 'iiti dragón miiⁿ neené taaⁿ n'dáí tī ndúúcū n'daataa mííⁿ ní chéⁿ'e tī cuⁿ'ú tī ndúúcū tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ndaata yeⁿ'ē n'daataa miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā chi ngaⁿ'a mandamiento yeⁿ'é Ndyuūs. Ní 'áámá caneé yā ndúúcū nduudu cuaacu yeⁿ'e Jesucristo.

Yeⁿ'e 'uūvī 'iiti taaⁿ chi nguuvi monstruo

Tuu'mi ní taachi chééndií vmnaaⁿ yáⁿ'āa ndúútīi ye"'e nuū"nī"'yá"'ā mii" n'diichí chi can'daa 'áámá 'iiti chi ch'eete taavi ca yeⁿ'e nuuⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. 'Iiti miiⁿ ní nguuvi monstruo ní véé ndeēchē tiín tī ndúúcū ndiichi duuⁿniiⁿníⁿ tī. Ní vmnaaⁿ 'áámá 'aama duuⁿniiⁿníⁿ tī sndúūⁿ 'áámá corona. Ní canéé nguūⁿ ca'áámá cā'aama tiíⁿ tī chi duuchi chi nguéé inee yíínūu Ndyuūs. 2'Iiti chí monstruo chí ch'eete míín chí n'diichí ní tan'dúúcā 'iiti chi leopardo, 'tiicá tī. Ca'a tī ní tan'dúúcā ca'a oso, 'tíícā ca'a tī. Cheendí tī ní tan'dúúcā cheendi 'yáínyāan cuá'aá, 'tíícā cheendí tī. 'Iiti dragón miiⁿ ca'á tī poder yeⁿ'é tī ndúúcū trono ye"'é tī na ta'a 'iiti monstruo chí ch'eete miiⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ tī. ³Ní n'diichí chi 'áámá chéé tíīn 'iiti monstruo chi ch'eete taavi ca ní tan'dúúcā chi nca'āī 'áámá 'iiti chi n'díí ní nduūvā yeⁿ'é tī, 'tíícā 'áámá tiíⁿ tī. Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nééné che" e viinú vā ve" e chuū. Ní cue" é vā ndúúcū 'iiti monstruo miiⁿ. ⁴Ní nducyaacá yā s'téénu yā 'iiti dragón miiⁿ cáávā chi ca'á tī poder yeⁿ'é tī táámá 'iiti chi monstruo chi ch'este

APOCALIPSIS 13 576

taavi ca. Ní 'iin' yān 'tiicá ntúūn chi'téénu yā 'iiti monstruo miin.
Tuu'mi ní can'a yā: ¿Du'u νέε poder yen'ē tan'dúúcā 'iiti monstruo 'cūū? ¿Du'u cúúví 'cuun'man ndúúcū 'iiti monstruo 'cūū ní cuchεε ndúúcū 'iití 'cūū?

⁵Ní 'iiti dragón ca'á tī poder 'iiti monstruo miiⁿ chi caaⁿ'máⁿ tī dendu'ū chi ch'ests. Ní cunncáā ngaⁿ'a tī contra yeⁿ'e Ndyuūs. Ní di'tiinuú tī chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ tī 'túúcā chééti 'uūvī ngeecu 'uūvī 'iiyū. ⁶Ní 'tíícā idiiⁿ 'iiti monstruo. Ní cunncáā ngaⁿ'a tī contra yeⁿ'e Ndyuūs ní ngaⁿ'a tī cunncáā contra yeⁿ'e chi duuchi Ndyuūs ní contra yeⁿ'e va'ai cheeti nguuvi naachi Ndyuūs ch'eetinée yā ní contra yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā ndúúcū Ndyuūs. ⁷Ní 'tiicá ntúūⁿ 'iiti dragón ca'á tī poder 'iiti monstruo miiⁿ chi diín tī vaadī 'caa'va ndúúcū 'iin'yān chi yeⁿ'é Ndyuūs ndíí chi chεε tī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní ca'á tī poder 'iiti monstruo chi nga"'a ntii"nyú" tī ye"'e tanducué"'ē raza ye"'e 'ii"'yā" ye"'e tanducué"'ē yáā" ndúúcū ye"'e tanducuéⁿ'ē davaacu ndúúcū yeⁿ'e tanducué" e nación. 8 Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yáⁿ'āa cu'téénu yā 'iiti monstruo miiⁿ. 'Tíícā néⁿ'e Ndyuūs. Ní nguéé canéé nguūⁿ chi duuchi 'iin'yān s'een na libro yen'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi duuchi 'iiti cuūchī. Ní 'iin'yān s'eeⁿ ch'iiⁿ'núⁿ yā Cristo ndii tiempo chi Ndyuūs din'dái yā in'yeēndī.

⁹Nduuti chi 'áámá 'iin'yān véé veén yā 'caandiveén yā nduudu 'cūū.
¹⁰'Iin'yān chi can'daa yā 'iin'yān chi cuuvi preso yā, 'tiicá ntúūn maán yā canéé chí cuuvi preso yā. 'Iin'yān chi

n'giiⁿ'nuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū machete 'uūvī lados 'caāiⁿ canéé chí 'cuuvi ntúuⁿ yā 'tíícā. Ní cáávā chuū 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs canéé chi véé 'viichɛɛ'tíínūuⁿ ndúúcu yā ní canéé chi i'téénu yā Ndyuūs.

¹¹Cuayiivi ní n'diichí táámá 'iiti monstruo chi ch'eete ca chi can'dáa tī nguaan yán'āa miin. Véé 'uūvī duuⁿniiⁿníⁿ tī tan'dúúcā 'áámá duunniinnin 'iiti cuūchī 'tiicá tī. Ní 'iiti monstruo ndii 'uūvī indeé tī tan'dúúcā 'áámá 'iiti dragón. ¹²Ní véé tanducuéⁿ'ē poder yeⁿ'e 'iiti monstruo chi ndii 'uuvi chi ch'eete taavi ca tan'dúúcā poder yeⁿ'ē 'iiti monstruo ch'eete ca chí vmnaaⁿ. Ní diín tī chi 'iin'vān ven'ē in'veendí 'cūū ní cu'téénu yā 'iiti vmnáán vmnaan chi 'iiti monstruo chi naca'áí tī ní nduūvā yeⁿ'é tī. ¹³Ní 'iiti chi monstruo chí ndii 'uūvī diín tī vaadī n'giinu ch'ɛɛtɛ n'dai. Diín tī chí can'daa ya"'ā ye"'ē nanguuvi ndíí vmnaaⁿ yáⁿ'āa 'cúū ní n'deee n'dáí 'iiⁿ'yāⁿ n'diichí yā chuū. ¹⁴Ní caavā vaadī n'giinu chi diín tī taachi cheendií tī nanáán 'iiti monstruo chi vmnááⁿ vmnaaⁿ chi teé tī lugar chi diíⁿ tī 'túúcā, tuu'mi ní chinnche'éí tī 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'ɛɛtinée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ní ca'a tī orden 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi din'dái yā 'áámá santo ídolo tan'dúúcā 'iiti monstruo chi nca'áí tī ndúúcū machete 'uūvī lados 'caāiⁿ ní cunduuchi tī chi cuuvi santo yeⁿ'e yā. ¹⁵Ní 'iiti monstruo chi vmnááⁿ vmnaaⁿ ní ca'á tī poder 'iiti monstruo chiiⁿ ndíí 'uuví tī chi ca'á tī vida santo 'iiti ídolo miiⁿ. Ní 'íícú 'iiti santo tī cuuvi 'caan'mán tī ní diín tī chi 'cuūvi nducyáácá 'iin'yān chi nguéé i'téénu yā 'iiti santo miiⁿ. ¹⁶Ní

cuayiivi ní 'iiti monstruo chi ndii 'uūvī ní diín tī ntúūn chi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā ndúúcū taná" 'a 'ii" 'yā" ndúúcū 'ii" 'yā" chi 'cuiica ndúúcū 'iin'yān pobre yā ndúúcū 'iin'yān chi libre yā ní ndúúcū 'iin'yān chi 'áámá dichíí've yā 'iivi yā, 'iiti monstruo miiⁿ diíⁿ tī chi nducyaaca yā canéé chi ndεε yā 'áámá sello na ta'a cuaacú yā o ncheeté yā. 17 Ní diín ntúun tī 'tíícā. Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuuvi cuái yā o n'diicui yā nduuti chi nguéé ndεε yā sello ye"'e 'iiti monstruo ndii 'uūvī o chi duuchí tī o número ye"'e chi duuchí tī. 18 Ní chuū ní 'iiⁿ'yāⁿ chi déénu yā cuuvi diiⁿ yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi déénu yā caⁿ'á yā ngaⁿ'a duuchi yā chi dúúchí 'iiti monstruo ndíí 'uūvī miiⁿ ti número miiⁿ ní lado yeⁿ'e chi duuchi 'áámá saⁿ'ā. Ní número miiⁿ ní ngii jaāⁿ ciento canduū 'iinu ngeecu jaaⁿ.

Ngiitá 'iiⁿ'yāⁿ chi 'áámá ciento canéé 'uūvī ngεεcu cuūuⁿ mil yeⁿ'e chí nanguaⁿ'ai yā

Cuayiivi ní n'diichí 'iin'yān chi nguuvi 'iiti cuūchī chi chééndii yā ná yiīcū chi nguuvi Sión. Ní nduucú yā canéé 'áámá ciento 'uūvī ngeecu cuūuⁿ mil 'iiⁿ'yāⁿ chi ndεε yā chi duuchí yā ndúúcū chi duuchi chiidá yā chi canee nguūⁿ nchɛɛté yā. ²Ní ch'iindiveén 'áámá nduudu chí ngeⁿ'ē na va'ai chεεti nguuvi. Ní nduudu miiⁿ tan'dúúcā chi yuūdūu n'geete chi chíi yā n'dai nuūⁿnīⁿ o tan'dúúcā chi n'geecu 'áámá daavi ch'eete: ní nduudu miiⁿ ní tan'dúúcā chi n'geecu n'deee n'dáí arpas chi idi'cuɛɛcú 'iin'yan. 'Tííca nduudu

miiⁿ. ³Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi n'deee n'dáí miiⁿ chi snée yā nanááⁿ trono miiⁿ ní nanááⁿ ndu'u cuūúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní nanááⁿ 'iīⁿntyéⁿ'ē miiⁿ ní ngiitá yā 'áámá canto chi ngai. Ní mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé ngii n'geeⁿ yā canto miiⁿ, dámaāⁿ ndu'u chi 'áámá ciento 'uūvī ngεεcu cuūuⁿ mil 'iiⁿ'yāⁿ chí Ndyuūs nadanguán'ai yā nguaan 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū. 4Ní 'iin'yān s'eeⁿ chi saⁿ'ā chi nguéé ngaⁿ'á yā ndúúcū mar 'áámá n'daataá ní nguéé n'giindivaacú yā. Ní ca"'a yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī 'āā tií nūuⁿ cuaaⁿ naachi caⁿ'á yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ Ndyuūs yaa'ví yā chi cuuvi yen'e yā yen'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi vmnááⁿ vmnaaⁿ chi ch'īi yā cáávā chi diín yā ntiinnyu yen'é Ndyuūs ní ye"'e 'ii"'yā" chi duuchi 'iiti cuūchī. ⁵'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé ngaⁿ'á yā mar 'áámá nduudu yaadi ní nguéé véé nuuⁿndi yeⁿ'e yā nanááⁿ trono yeⁿ'e Ndyuūs.

Ye"e chi nga"ā 'iīnū ángeles

⁶Tuu'mi ní n'diichí tááma ángel ngaá yā naavta" a nanguuvi. Ní ángel miiⁿ ní ndέε yā nduudu chí canéé cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chi nduudu ngai chi nangua"ai 'ii"yā". Ní ngaⁿ'á yā nduudu ngai miiⁿ nanááⁿ nducyaaca 'iin'yān yen'e in'yeendí 'cūū, nanáán nducuén'ē naciones ndúúcū nducuéⁿ'ē tribus yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū nducyaaca davaacu ye"'e tanducué"'ē 'ii"'yā" ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yáⁿ'āa 'cūū. ⁷Ní ángel miiⁿ caⁿ'á yā ndúúcū 'áámá nduudu díítūu: Ndís'tiī 'va'á nī Ndyuūs, dich'eeté nī 'iiⁿ'yāⁿ ti 'āā ndaa hora chi diíⁿ yā

APOCALIPSIS 14 578

juzgar nducyaaca 'iin'yān. Dich'ɛɛtɛ́ nī 'iin'yān chi din'dái yā nanguuvi ndúúcū yán'āa ndúúcū nuūnīn'yán'ā ndúúcū naachí icān'daa nuūnīn.

⁸Ní n'diichí taama ángel can'dáa yā ángel miiⁿ ní ngaⁿ'á yā: Yáāⁿ Babilonia 'āā ntuūvīi. Yáāⁿ Babilonia chi yáāⁿ ch'ɛɛtɛ miiⁿ 'āā ntuūvīi ti 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní diíⁿ yā chi tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e nducuéⁿ'ē nación dinuuⁿndi cá yā ní caⁿ'á yā ndúúcū n'daataá ó isaⁿ'ā chi nguéé yeⁿ'é yā ti diíⁿ yā nuuⁿndi tan'dúúcā chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

⁹Ní cuayiivi ní n'diichí ndii 'íínú ángel miiⁿ can'dáa yā ángel s'eeⁿ ní caⁿ'a yuudu yā: Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'vāⁿ cu'téénu vā 'iiti monstruo miiⁿ ndúúcū 'iiti santo chi dáámá ndúúcū 'iiti miiⁿ ni 'iiⁿ'yāⁿ ndέε yā sello yeⁿ'é tī nchɛɛté yā o na ta'á yā, 10 canéé chi cuta'á yā neené taaⁿ castigo chi Ndyuūs caⁿ'á yā ca'a yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. Ní castigo miiⁿ tan'dúúcā 'áámá copa diituu ndúúcū vaadī taaⁿ yeⁿ'e Ndyuūs. 'Tíícā va. Ní castigo miiⁿ ní chiiⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuuvi yá'áí yeⁿ'é yā ndúúcū nguuchi yán'ā ní ndúúcū tuūu chi nguuvi azufre chi nguuchi yaⁿ'ā ní cuuvi chó'ōo chuū nanáán ángeles yeⁿ'é Ndyuūs ní nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi duuchi 'iiti cuūchī. ¹¹Ní 'yáán'mín yeⁿ'ē nguuchi yáⁿ'ā miiⁿ chi castigo miiⁿ ngεε cueⁿ'e daāⁿmaⁿ yeⁿ'e lugar chi n'geenu yā ngii. Ní 'iin'yān s'een chi n'geenú yā ngii ní i'téénu yā 'iiti monstruo miiⁿ chí ch'eete taavi ca ndúúcū 'iiti chi santo yeⁿ'é tī. Ní ndεέ yā seña yeⁿ'é chi duuchí tī na cuerpo yeⁿ'é yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéé ntaavi'tuunúún yā yen'e chi ya'áí yā ndíí nguéé nguuvi ndíí nguéé

n'gaaⁿ. ¹²Ní cáávā chuū 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'e Ndyuūs ní n'giindiveéⁿ yā mandamiento yeⁿ'é yā ní 'áámá canéé yā chi i'téénu yā Cristo ní canéé chi νεε paciencia yeⁿ'e yā.

¹³Cuayiivi ní 'úú ch'iindiveén 'áámá nduudu yen'e va'ai chɛɛti nguuvi chi ngan'a ngii 'úú 'tíícā: Díí, Juan, dingúun di chuū. Dɛ'Ē chúúcā yeenu 'iin'yān chi can'á yā 'cuūvi yā tiempo 'cūū ndíí tiempo chi cuchiī, 'iin'yān chi i'téénu yā Señor. Ní 'tíícā cuuvi ngan'a Espíritu N'dai yen'é Ndyuūs. Ní 'iin'yān s'een ntaavi'tuunuún yā yen'e ntiinnyun yen'é yā ní candɛɛ́ yā ndúúcu yā yen'e chi díin yā.

Cosecha yen'e yán'āa 'cūū

14 Cuayiivi miiⁿ ní n'diichí 'áámá meēeⁿ cuέε. Ní 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ véε yā vmnaaⁿ meēeⁿ miiⁿ ní tandúúcā Jesucristo chi duuchi Sáⁿ'ā chi Daiya 'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Canduu tiíⁿ yā 'áámá corona yeⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ ní na ca'á yā ní ndéε yā 'áámá hoz chi 'caāiⁿ. ¹⁵Ní n'diichí táámá ángel can'dáa yā yeⁿ'e yaācū miiⁿ yeⁿ'e Ndyuūs ní yuudu caⁿ'a yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi véε yā na meēéⁿ miiⁿ. 'Cáácá dí cosecha ndúúcū hoz yeⁿ'e di ti maaⁿ ní 'āā tiempo yeⁿ'e chi diiⁿ di cosechar ti cosecha yeⁿ'ē yáⁿ'āa miiⁿ 'āā n'daacā.

16 Nííⁿnuúⁿ nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi νέε yā na meēeⁿ miiⁿ ch'iicá yā cosecha yeⁿ'e yā chi canéé na yáⁿ'āa ní nta'á yā.

¹⁷Tuu'mi ní táámá ángel can'dáa yā yeⁿ'e yaācū miiⁿ chiiⁿ canéé na va'ai chɛɛti nguuvi. Ní 'tiicá ntúūⁿ ángel miiⁿ ndɛ́ɛ yā 'áámá hoz chi 'caāiⁿ. ¹⁸Ní táámá ángel chi candɛɛ́ yā cuidado yen'e nguuchi yan'ā vmnaan nátaī yen'e yaācū miin can'dáa yā yen'e nátaī ní can'a yuudu yā ángel chi ndɛɛ yā hoz chí 'caāin'. Dii 'caaca di ndúúcū hoz 'caāin' yen'e di duunnē 'líín' yen'e yán'á 'líín' miin ndúúcū n'gui'i chi uvas chi canéé na yán'āa ní cuta'a di uvas miin ti n'guí'í yen'ē 'āā n'daacā maan'.

¹⁹Tuu'mi ní ángel miiⁿ ndúúcū hoz 'caāiⁿ yeⁿ'é yā ch'iica yā duuⁿne 'lííⁿ ye"'e yá"'á chi snéé ndúúcū n'gui'i uvas yeⁿ'e chi canee vmnaaⁿ yáⁿ'á. Ní nta'á yā n'gui'i uvas ní s'néeⁿ yā n'gui'i uvas miiⁿ na trapiche naachi cuta'á yā nuūⁿnīⁿ uvas miiⁿ chi vino. Ní trujal miiⁿ ní tan'dúúcā castigo chi ch'eete n'dai chi Ndyuūs can'a yā chí ca'a yā 'iin'yān. 20 Ní trapiche naachi cuta'á yā nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e uvas miiⁿ canéé 'áámá lado yeⁿ'ē yáāⁿ miiⁿ. Ní yeⁿ'e trapiche can'daā n'deee n'dáí yuūun chí yaacu. Ní yuūuⁿ miiⁿ tan'dúúcā 'áámá yíícú ch'eete yuūuⁿ chi ngii caadi 'iīnū ciento kilómetros yen'ē. Ní yaacu n'dáí indáá ndii na freno yen'e 'yúudūu.

Angeles ndúúcū tá ndɛēchē yá'āī

15 Cuayiivi ní n'diichí táámá señal na va'ai chɛɛti nguuvi chí ch'ɛɛtɛ n'dai ní chen'e yiinú yen'ē. Ní véɛ́ ndɛɛ̄chē ángeles ndúdcū ndɛēchē chi cuuvi 'nuūcá'ai chí 'cuiinu. Ní ndúdcū ndɛēchē chi cuuvi 'nuūcá'ai chí 'cuiinu, ndúdcū chuú nūun' 'cuiīnū tiempo chi Ndyuūs nduuvi taán yā.

²Tuu'mi n'diichí 'áámá nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā chi tan'dúúcā vidrio ndístaⁿ'a ndúúcū nguūchī yáⁿ'ā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi chɛɛ́ yā cuⁿ'u yā ndúúcū 'iiti monstruo miiⁿ ndúúcū 'iiti chi santo yeⁿ'é tī ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi canéé chi duuchí tī ní número yeⁿ'é tī na cuerpo yeⁿ'e yā, 'iiⁿ'yāⁿ chi ichéɛ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chééndii yā niiⁿnuúⁿ ná nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā chi vidrio miiⁿ, ní ndɛɛ yā arpas chi Ndyuūs ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³Ní chiitá yā canto yeⁿ'e Moisés, chi saⁿ'ā chi dichíí'vɛ sa Ndyuūs. Ní chiitá yā canto yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī. Ní 'tíícā nduudu chi chiitá yā:

Dii Señor Ndyuūs chi véé tanducuén'ē dendu'ū poder ndúúcu di. N'gɛɛtɛ taavi ca dii ní ngen'e yiinu yú yen'e tanducuén'ē dendu'ū chi diin di. Dii rey yen'e tanducuén'ē nación ní yúúní yen'e di ní cuaacu.

⁴ Díí, Señor, ¿du'ū nguéé 'va'ā dii? ¿Du'ū nguéé caan'man chi dii ní neené ch'εετε dii ti dámaan dii chi dεενε di? Ní ndaa 'iin'yān yen'e tanducuén'ē naciones nanáán dii chi dich'εετέ yā dii caati nducyáácá 'iin'yān n'diichi yā chi diin di tanducuén'ē dendu'ū chi cuaacu ní n'daacā n'dai.

⁵Ní cuayiivi ní n'diichí chi nanguaaⁿ cheendi va'āī yeⁿ'e yáacū chi canéé na va'ai chɛɛti nguuvi, ní chɛɛti yaācū miiⁿ, miiⁿ canéé cuarto chí yaānūu naachi canéé tuūu ch'ɛɛtɛ chi canéé nguūⁿ ley yeⁿ'e Moisés. ⁶Ní yeⁿ'e yaācū miiⁿ can'dáā ndɛēchē ángeles. Ní ndɛɛ yā ndu'u ndeēchē chí n'nuu cá'ai yā. Ní vɛ́ɛ catecai yā yeⁿ'e tiīnūuⁿ chi nguuvi lino chi cuɛ́ē ní dɛɛvɛ. Ní n'dɛē

chiīchí niiⁿnuⁿ yā ndúúcū cinta yeⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ. ⁷Núúⁿmáⁿ chɛɛtí nūuⁿ 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ naachi na cuuúⁿ yā ní ca'a yā ndu'u ndεēchē ángeles ndεēchē 'cuutií yeⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ ca'áámá ca'áámá yā 'áámá 'cuutií chi ndiituú yeⁿ'ē castigo chi neene taaⁿ chi yeⁿ'e Ndyuūs chi canduuchi cue" e daā" ma". 8 Ní yaācū mii" ndiituú 'yaaⁿ'miⁿ chi can'daā yeⁿ'e vaadī ch'eete taavi ca yen'e Ndyuūs ní yeⁿ'e poder yeⁿ'e yā. Ní mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cuuví cundaa yā na yaācū miiⁿ ndíí taachi chó'ōo ndeēchē vaadī ya'ai chi ndée ndu'u ndεēchē ángeles.

Ndεēchē 'cuutií yen'e vaadī ya'ai

Tuu'mi ní ch'iindiveén 'áámá nduudu neene díítūu chi can'daā yen'e yaacu miin ní ngan'a ngii ndu'u ndɛēchē ángeles miin: Ndís'tiī ángeles, cuen'é nī ní n'daaviyaí nī vmnaan yán'āa yen'ē chi snúūn chɛɛti 'cuutií yen'e nī chi castigo chi neené díítūu chi Ndyuūs ca'á yā 'iin'yān.

²Ní ángel vmnááⁿ vmnaaⁿ cheⁿ'e yā n'daaviyaí yā chi snúūⁿ 'cuutií yeⁿ'e yā vmnaaⁿ yáⁿ'āa ní vmnaaⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi ndέε yā sello yeⁿ'e 'iiti monstruo na cuerpo yeⁿ'e yā, 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā 'iiti santo yeⁿ'é tī. Ní can'dáā n'dúú'ví n'gεεtε chi neené ya'ai na cuerpo 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

³Tuu'mi ní ndii chííⁿ ndii 'uūvī ángel miiⁿ n'daaviyái yā 'cuutií yeⁿ'e yā vmnaaⁿ nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ní nduuví yuuúⁿ tan'dúúcā yuuúⁿ yeⁿ'ē 'aama tináⁿ'ā. Ní tanducuéⁿ'ē 'iiti chi snduuchí chεεti nuūⁿnīⁿ'yá'ā miiⁿ ch'īi tī.

⁴Ní ndii chííⁿ ndii 'íínú ángel miiⁿ n'daaviyaí yā 'cuutií yen'e yā vmnaan ye"'e yíícú ní vmnaa" ye"'ē naachi can'daā nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Ní nducuéⁿ'ē nuūⁿnīⁿ miiⁿ nduuvi yuuúⁿ. ⁵Ní niiⁿnuúⁿ nūuⁿ ch'iindiveéⁿ ángel yeⁿ'e nuūⁿnīⁿ miiⁿ chi ngaⁿ'a yā: Dii Señor, 'āā canéé dí cuáán vmnaan, ní canee di maaⁿ. Dii ní cuaacu di ti n'diichi di nuūⁿndī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁶Ní 'tíícā diiⁿ di caati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ch'iiⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e di ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi 'áámá diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yen'e di ndúúcū 'iin'yān chí can'a nduudu cuaacu yeⁿ'e di. Ní maaⁿ ní dii nca'a di yuuúⁿ yeⁿ'ē nuūⁿnīⁿ miiⁿ chi cu'ú yā caati 'tíícā chi n'daacā chi cu'ú yā yuūuⁿ miiⁿ cucáávā chi diiⁿ yā chí nguéé n'daacā.

⁷Ní ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿ'e 'áámá yeⁿ'e nátai chi ngaⁿ'a ngii Ndyuūs, ní ngaⁿ'a: Dii, Ndyuūs, chi véé tanducuéⁿ'ē dendu'ū poder ndúúcū di, cuaacu nííⁿnyúⁿ n'diichi di nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ. Ní diiⁿ di chi cuaacu ní n'dai taavi.

⁸Ní n'diichí ndíí cuūuⁿ ángel miiⁿ n'daaviyaí yā 'cuutií yeⁿ'e yā vmnaaⁿ yeⁿ'e 'yáⁿ'ā. Ní ca'á yā poder 'yáⁿ'ā miiⁿ chi 'neeⁿ 'yáⁿ'ā 'iin'yāⁿ ndúúcū 'yáⁿ'ā yeⁿ'ē. ⁹Ní nducyaaca 'iin'yāⁿ ní chiichi yā ndúúcū 'iin'nūⁿ taáⁿ yeⁿ'e 'yáⁿ'ā miiⁿ. Ní neené taaⁿ ya'ai yeⁿ'e yā. Ní cunncáā caⁿ'a yā yeⁿ'e chi duuchi Ndyuūs chi vɛ́ɛ poder yeⁿ'é yā yeⁿ'ē ndɛēchē cá'ai 'cūū. Naati 'iin'yāⁿ s'eeⁿ nguɛ́ɛ ndaacadaamí yā yeⁿ'e nuuⁿndi yeⁿ'é yā ní nguɛ́ɛ dich'ɛɛtɛ́ yā Ndyuūs.

¹⁰ Ní n'diichí ndii nyun'u ángel miin n'daaviyaí yā 'cuutií yen'e yā vmnaan yen'e trono yen'e 'iiti monstruo miin ní vmnaan yen'e tanducuén'ē chi

nga" i tī ntii"nyu" ye" e ní canéé ná 'áámá maāi". Ní 'ii" yā" s'ee" ní che" enéé yā chiiya yā cáávā chi ya'ai yā. ¹¹ Ní 'ii" yā" s'ee" cunncáā ca" a yā ye" e Ndyuūs chi canée yā na va'ai cheɛti nguuvi cucáávā chi ya'ai ye" e yā ndúúcū n'duu'vi ye" e yā. Ní nguɛɛɛ nandaacadaamí yā ye" e nuu" ndi ye" e yā.

12 Tuu'mi ní ndii chííⁿ ndii niyaaⁿ ángel miiⁿ n'daaviyaí yā 'cuutií yeⁿ'é yā vmnaaⁿ yíícú ch'ɛɛtɛ chi nguuvi Eufrates ní nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e yíícú ch'ɛɛtɛ miiⁿ nti'i. Ní n'guaāⁿ 'aama yúúní ní 'iicu 'iiⁿ'yāⁿ reyes cuuvi cuchii yā cuaaⁿ naachi can'daā 'yáⁿ'ā na yúúní miiⁿ.

13 Tuu'mi ní n'diichí chí can'daā 'iinū espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ chi tan'dúúcā sapo, 'tíícā espíritus. Ní can'daā yeⁿ'ē cheendi 'iiti dragón miiⁿ ní yeⁿ'ē cheendi 'iiti monstruo chi ch'eete taavi cá tī ní yen'e cheendi profeta chi ngaⁿ'a yā chi yeⁿ'e Ndyuūs 'yā, ní nguέέ ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu ye"'e maá" yā. ¹⁴Espíritus ndúúcū espíritus yeⁿ'e yááⁿn'guiinūuⁿ ní diíⁿ yā señas yeⁿ'e vaadī n'giinu. Ní cueⁿ'e yā nanááⁿ nducyáácá reyes yeⁿ'ē núúⁿmáⁿ i"'yee"dí 'cūū chi nadaama yā 'ii"'yā" s'eeⁿ chi cuuvi 'cuuⁿ'maⁿ yā nguuvi chi ch'eete chi yen'é Ndyuūs chi véé nducuéⁿ'ē dendu'u poder yeⁿ'e yā. ¹⁵Ní Cristo ngaⁿ'á yā. Cuin'diichí nī. 'Úú ní cuchií tan'dúúcā 'áámá chíduucu. De'ē chúúcā n'dai 'iin'yān chi snduuchí yā ní snúuⁿ yā catecai yā ní nguéé 'cueetinée yā chi chiica yā chi yuucú yā chi 'iin'yān s'een inaán yā ní 'íícú cuuvi 'cuináan yā. ¹⁶Ní espíritus nduuvidaami yā reyes yeⁿ'e yáⁿ'āa na 'áámá lugar

chi nguuvi Armagedón na davaacu hebreo.

¹⁷Tuu'mi ní ndii chííⁿ ndii ndε̄ch̄c̄ ángel miiⁿ n'daaviyaí yā 'cuutií yeⁿ'e yā na 'yúúné. Ní yeⁿ'e yáacū miiⁿ chi canéé na va'ai chɛɛti nguuvi mííⁿ can'daā 'áámá nduudu neene díítūu lado yeⁿ'e trono miiⁿ chí ngaⁿ'ā 'túúcā: Āā tunééⁿ nducuéⁿ'ē.

18 Tuu'mi ní véé 'cuai ndúúcii nduudu s'een ndúúcū daavi ndúúcū chi diituu n'dáí n'nun'u yán'āa. Ní ch'eete ca nguéé ti tan'dúúcā chi cunee ndii tiempo chi 'iin'yān canée yā i"'yee"dí 'cūū. 19 Ní yáā" ch'eete chi yáāⁿ Babilonia miiⁿ chiī 'iīnū taaⁿ ní nducuéⁿ'ē yáāⁿ yeⁿ'ē iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní sndεενε. Ní Ndyuūs nn'gáácú vā yeⁿ'e yáāⁿ ch'ɛɛtɛ chi yáāⁿ Babilonia miiⁿ. Ní ca'á yā 'iiⁿ'yāⁿ chi canéé na yáāⁿ s'eeⁿ chi cu'ú yā vino ye"'é yā chi vino ye"'e vaadī taaⁿ yeⁿ'é Ndyuūs. Ní vino miiⁿ chi ca'á yā ní castigo chi neené díítūu. 20 Ní tanducué n'ē yá n'ā a islas ndúúcū tanducué" e yiīcū n'geete ní ndáá inaaaⁿ. ²¹ Ní yeⁿ'e nanguuvi ní ndεενε n'deee n'dáí yuūún chi neené diituú vmnaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdī. 'Áámá áámá yuūuⁿ miiⁿ n'gii tan'dúúcā 'uūvī ngeecu kilos. Ní 'iin'yān yen'e in'yeendī caan'man taán yā yeⁿ'é Ndyuūs cáávā yeⁿ'e vaadī ya'ai miiⁿ yeⁿ'e yuūuⁿ ti castigo yeⁿ'ē vaadī ya'ai miin ní nééné díítūu.

Nuuⁿndi taavi yeⁿ'e 'áámá n'daataá chi nééné caⁿ'a tá ndúúcū saⁿ'ā s'eeⁿ

17 Tuu'mi ní 'áámá ángel naachi ndεēchε yā chi ndέε yā ndu'u ndεēchē 'cuutií ndáa yā nanáán' 'úú, ní can'a yā chii yā 'úú: Dii, Juan cuchíi di nduucú ní 'úú ní APOCALIPSIS 17 582

'cuun'mín' dii castigo chi ch'ɛɛtɛ ca chi cuchiī vmnaan 'áámá ndaataá chi véɛ cá san'ā yen'ē ta. N'daataá miin ní vɛɛ yā vmnaan nuūnnīn'yán'ā s'een. 2San'ā reyes yen'e in'yeendí 'cūū cuen'e yā ndúúcū n'daataá miin ní n'gɛɛtinée yā ndúúcū n'daataá miin. Ní nducyaaca 'iin'yān chi snée yā na yán'āa cuen'e yā ndúúcū n'daataá ó isan'ā chi nguɛɛ yen'e yā tan'dúúcā chi cuu'ví yā ndúúcū vino yen'e tá yen'e chi dinuundi cá yā 'tíícā.

³Ní 'úú canéé maáⁿ poder Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní ángel miiⁿ candée yā 'úú na yáān cuunmán naachi nguéé ch'eetinéé 'iin'yān. Ní míín n'diichí 'áámá n'daataá candúu tá 'áámá monstruo cuá'a tī chi ch'ɛɛtɛ ca. Ní nééné n'deēe chi duuchi chi contra yeⁿ'e Ndyuūs s'nééⁿ nguūⁿ na cuerpo yeⁿ'e 'iiti miiⁿ. Ní véé ndeeche tiíⁿ tī ní véé ndiichi duunniinnin tī. 4Ní n'daataá chi candiu ta monstruo cuá'a tī ní canuuⁿ tá vestido chi morado ndúúcū cuá'ā. Ní véé adorno ven'ē tá chi 'díínguāan ndúúcū tuūu chi nééné yaⁿ'ai chíí'vē ndúúcū perlas. Ní ndee tá ná ta'a tá 'aama taza veⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ chi diituú ndúúcū dendu'ū chi nguee n'daacā chi nuūⁿndī vaatii ndúúcū chi dendú'ū ye"'e chi cue"'e tá ndúúcū sa"'ā s'ee" chi nguéé yeⁿ'e tá. ⁵Ní canéé nguūⁿ 'áámá chi duuchi ná ncheetē tá chi canúún n'de'ei chi nen'e caan'man chi 'túúcā. Yáāⁿ Babilonia ch'eete chi cheecuú nducyaaca n'daataá chi caⁿ'á yā ndúúcū saⁿ'ā chi nguéé veⁿ'e vā ndúúcū nducuéⁿ'ē cosas chí nguéé n'daacā na in'yeendí 'cūū chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁶Ní 'úú chicadiinúúⁿ chi n'daata miiⁿ ní cuu'vi tá caati

cu'u ta yuūuⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díi vā ti veⁿ'e Ndvuūs ní veⁿ'e 'iiⁿ'vāⁿ chí ngaⁿ'á vā nduudu cuaacu veⁿ'e Cristo. Ní taachi n'diichí chuū cueⁿ'e yiinú yeⁿ'ē. ⁷Tuu'mi ní ángel chi ndεε yā 'úú nga" a yā ngīi yā 'úú: ¿De'ē cúúví chí nge" e viinu dí ve" e chuū? 'Úú ní cuuví dii chi canúúⁿ n'de'ei ve"'ē n'daataá mii" ndúúcū yeⁿ'e monstruo ch'ɛɛtɛ chi ndɛɛ́ tī ndaataá miiⁿ, monstruo miiⁿ chi véé ndeēchē tiín tī ní ndiichi duunniinnín tī. 8'Iiti monstruo chi n'diīchī di ní 'áámá tī chi ndii tiempo vmnaaⁿ canduuchí tī naati maaⁿ ní 'āā ntéé tī, naati 'iiti miiⁿ cáámá canéé chí can'daá tī na yiivéē yeⁿ'e yáⁿ'āa vmnááⁿ vmnaaⁿ chi caⁿ'á ti di'cuiinú tī. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā na yáⁿ'āa ní nguéé snéé chi duuchí yā na libro yeⁿ'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ndíí taachi Ndyuūs din'dái yā in'yeēndī. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ngeⁿ'e yiinú yā taachi n'diichí vā 'iiti miiⁿ chi vmnaaⁿ canduuchí tī naati maaⁿ ní 'āā ntéé tī. 'Āā ch'ií tī naati nnguaacunée tī ndaá tī.

⁹Ní yeⁿ'ē chúū véé cá chi cuuvi déénu 'iin'yān. Ndu'u ndeēchē tiín tī ní chííⁿ tan'dúúcā chí ndɛēchē viīcū ch'eete naachi n'daataá miiⁿ ní vée yā vmnaaⁿ yeⁿ'ē. 10 Ní vέέ ndεēchē reyes. Nyu"'u reyes ní ch'īi yā. Maa" ní 'áámá rey miiⁿ ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi νέέ maaⁿ. Ní táámá rey ní canéé chi ndaá yā. Ní taachi ndaá rey miiⁿ chi ndu'u chi ndɛēchē nguéé 'naaⁿ tiempo caneé yā í "yeē dī. 11 Ní táámá 'iiti monstruo chi vmnaan canduuchí tī ní maaⁿ ní 'āā ntéé tī ti ch'ií tī ní 'iiti miiⁿ chi rey miiⁿ ní nduuvidáámá tī ndúúcū ta ndɛēché tī. Ní cuayiivi ní

rey miiⁿ caⁿ'á yā cuuvi ndai yā chi vaadī n'gii yeⁿ'e ndii 'uūvī cuuvi chi infierno.

¹²Ní ndu'u ndiichi duuⁿniiⁿníⁿ tī chi n'diīchi di chíín chí ndu'ū ndiichi reyes chi 'āā cuéé cuta'á yā poder ye"'é yā naachi nga"'ā ntiiⁿnyúⁿ yā. Taachi cuta'á yā poder ní chi cuuvi reyes ndúúcū 'iiti monstruo miiⁿ 'áámá hora nūuⁿ. ¹³Ní reyes s'eeⁿ ní dáámá nūuⁿ vaanicadíínūuⁿ yeⁿ'é yā. Ní ca'a yā poder yeⁿ'é yā ndúúcū fuerzas yeⁿ'e vā na ta'a 'iiti monstruo miiⁿ. ¹⁴Ní reyes ní 'cuuⁿ'maⁿ yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí nguuvi 'iiti cuūchī naati 'iin'yān miiⁿ chí nguuvi 'iiti cuūchī cuchέε yā yeⁿ'e reyes. Ní Señor ch'ɛɛtɛ ca ní 'iivi nducyaaca 'iin'yān señores ní rey ch'εετε ca yeⁿ'ē nducyaaca reyes. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi canée yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní Ndyuūs yaa'ví yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi cuuvi yeⁿ'é yā. Ní Ndyuūs ndεενέ yā 'iin'yān s'een chi ye"'é yā. Ní 'ii"'yā" s'ee" ní 'aama canee yā ndúúcū chi i'téénu yā Ndyuūs.

¹⁵Ní ángel miiⁿ caⁿ'a yā chii yā 'úú: Nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā s'eeⁿ chí n'diīchī di naachi vée n'daataá chi can'a tá ndúúcū sa"'a s'ee", nuū"nī"'yá"'ā s'eeⁿ ní chííⁿ chi yáāⁿ s'eeⁿ ndúúcū n'deee n'dáí 'iin'yān ndúúcū 'iin'yān chi ngaⁿ'a n'deee n'dáí davaacu chi n'dáán ndúúcū naciones. 16 Ní ndu'u ndiichí duuⁿniiⁿníⁿ tī chi véé yeⁿ'e monstruo miiⁿ, nguéé neⁿ'e n'daataa mííⁿ. Ní cuta'a tī nducuéⁿ'ē yeⁿ'e n'daataa miiⁿ. Ní divíi tī catecai n'daataa miiⁿ ní s'neēⁿ táⁿ'ā chi yuucúū tá. Ní che'é tī yuūtē yeⁿ'e tá. Ní 'neeⁿ yaⁿ'ā n'daataa miiⁿ ndúúcū nguuchi yaⁿ'ā. ¹⁷Caati Ndyuūs s'néeⁿ yā na staava ye"e reyes chi dií" yā 'túúcā tan'dúúcā chi Ndyuūs ne"é yā chi dií" yā. Ní ndiichi duu"nii"ní" tī nduuvidaamí tī ní ca'á tī poder ye"é tī na ta'a 'iiti monstruo mii" chi caa"ma" ntii"nyú" tī. Ní 'tíícā dií" tī chi cuuví cuaacu nduudu chí nga"a Ndyuūs. ¹⁸Ní n'daataá chi n'diichī di chíí" chí yáā" ch'ɛɛtɛ chi caa"ma" ntii"nyu" ye"e nducyaaca reyes chi snée yā ná i"'yeē"dī.

Yáāⁿ Babilonia ntuūvīi

Ní cuayiivi miiⁿ ní n'diichí táámá ángel chi ngiicá yā yeⁿ'e na va'ai chεεti nguuvi ní vέέ poder ch'eete yeⁿ'é yā. Ní yáⁿ'āa miiⁿ canéé deeve ndúúcū deeve yen'e ángel miiⁿ. ²Ní 'cai yiicú yā ní caⁿ'a yā: Yáāⁿ chi ch'eete nituūvīi, yáāⁿ Babilonia chi ch'este ni nituuvii. Ni maaⁿ ní ch'estinee espíritus yeⁿ'e yááⁿn'giinūuⁿ ndúúcū espíritus chi nguéé n'daacā. Ní n'deee n'dáí 'yaada chi vaatíī snée tī yáān miin, 'yaada chi ní nguéé 'iinéé yiinú yā 'iiti. ³Caati n'daataa miiⁿ chi váāⁿ Babilonia miiⁿ ní ca'a tá vino chi vaadī taaⁿ yeⁿ'e tá nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní cu'ú yā vino miiⁿ chííⁿ chi yeⁿ'e chi dinuuⁿndi tá. Ní reyes yeⁿ'e i"'yee"dí 'cūū cue"'é yā na yáā" mii" ní dinuuⁿndí yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e i"'yee"dí 'cūū dií" yā negocios chi 'cuiica yā cucáávā poder yeⁿ'e vaadī 'cuiica yen'e tá.

⁴Tuu'mi ní ch'iindiveéⁿ táámá nduudu yeⁿ'e va'ai chɛɛti nguuvi chi ngaⁿ'a 'túúcā: Ndís'tiī, 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é, nan'daa nī yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ caati nguéé diíⁿ nī nuuⁿndi ndúúcū tá. Ní nguéé cuta'á nī yeⁿ'e vaadī yá'āī yeⁿ'e tá. ⁵Tí núúⁿndí yeⁿ'e APOCALIPSIS 18 584

tá n'deee n'dáí chi ndaā ndii na va'ai cheeti nguuvi. Ní Ndyuūs nin'gaacu yā yen'e chi diin tá chí nguéé n'daacā. 6Ní ndís'tiī diín nī ndúúcū tá tan'dúúcā chi diin tá nduucú nī. Ní ca'á nī tán'ā miiⁿ 'uūvī vueltas yeⁿ'e chí tee tá ndís'tiī. Ní didiitú nī ndúúcū vino yeⁿ'e taza yeⁿ'e tá ndúúcū vino chi 'uūvī veces ditiinúú yeⁿ'e chi tee tá ndís'tiī. ⁷Ní diíⁿ nī chi 'cueenu taavi tá cuuvi ní cuuvi yá'ai yen'e tá n'deee cá tan'dúúcā chi maan tá dich'eete maan ta tán'ā ndúúcū chi véé cá chi sta'a tá cáávā maan tá. Ní 'tíícā nacadiinuuⁿ tá maaⁿ tá na staava yeⁿ'e tá. 'Muuⁿ caneé ní 'úú vεέ tan'dúúcā 'aama reina vεέ yā. Nguéé n'daata nguá'āa 'úú. Ní nguee 'cueenú cuuvi. ⁸Ní yáāⁿ Babilonia, cáávā chi diiⁿ tá 'túúcā, n'deee n'dáí vaadī yá'āī ní ndaā vmnaaⁿ yeⁿ'e tá na 'áámá nguuvi nūuⁿ, chííⁿ chi cuuvi yá'ai yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní 'cuūvi yā ní cheēcu yā chi ya'ai yā. Ní cuiicu yā ní cuūcu 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcū nguuchi yán'ā ti Señor Ndyuūs miiⁿ ní véé poder yeⁿ'é yā chi ch'eete taavi ca ní ngaⁿ'á yā chi condenado yā.

⁹Ní reyes yeⁿ'e yáⁿ'āa 'cúū chi cueⁿ'é yā ndúúcu tá ní dinuuⁿndí yā ndúúcu tá, ní n'deee n'dáí véé yeⁿ'é yā ti diíⁿ yā tan'dúúcā chi diiⁿ tá. Reyes miiⁿ cuéécú yā ní yuudu n'dáí cuɛcú yā taachi snaaⁿ yā táⁿ'ā miiⁿ chi cuūcu tá ní snaaⁿ yā 'yaaⁿ'miⁿ yeⁿ'ē tá. ¹⁰Ní 'va'á yā yeⁿ'ē tá cáávā castigo yeⁿ'e tá ní cuééndii yā yaⁿ'ai yeⁿ'e tá ní caaⁿ'máⁿ yā: Dɛ'ɛ chúúcā ya'áí díí, dɛ'ɛ chúúca ya'áí díí n'daataá chi yáāⁿ Babilonia chi ch'ɛɛtɛ chi véé poder ch'ɛɛtɛ yeⁿ'ē, ti

cheeti 'áámá minííⁿyúⁿ nūuⁿ ndaā castigo yeⁿ'e di.

¹¹Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā negocio na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cuɛɛcú yā ní yuudu n'dáí cueecú yā cáávā yáān Babilonia miiⁿ. Ní ya'ai yā cáávā yáāⁿ miiⁿ ti nguéé véé mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi cuuvi cuái yā yeⁿ'e mercancía chi ndεε yā. 12 Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé cuaí yā yeⁿ'e chi ndee yā chi 'dííⁿnguāaⁿ ndúúcū 'dííⁿnguēe, ndúúcū tuūu chi yaⁿ'ai chíí'vē, ndúúcū perlas ndúúcū tiīnūuⁿ n'dai ca chi nguuvi lino, ndúúcū tiīnūuⁿ seda, ndúúcū tiīnūuⁿ n'dai ca chi cuá'ā ndúúcū tíínūuⁿ n'dai ca chi morado, ndúúcū tanducué" e clase yeⁿ'e yáⁿ'á chi yuūdū ngééⁿ, ndúúcū cosas yeⁿ'e marfil, ndúúcū nducuéⁿ'ē cosas yeⁿ'e yáⁿ'á chi yaⁿ'ai chíí'vē ndúúcū cūū cuáán, ndúúcū cūū, ndúúcū tuūu mármol, ¹³ndúúcū canela, ndúúcū especias chi yuudu ngééⁿ, ndúúcū cúⁿ'úyaa, ndúúcū ungüento chi nguuvi mirra ndúúcū perfumes chi dɛɛvɛ ngééⁿ, ndúúcū vino, ndúúcū aceite, ndúúcū harina fino, ndúúcū trigo. Ní ndεέ yā ntúūⁿ 'iiti s'eeⁿ yeⁿ'e carga ndúúcū 'iiti cuūchī s'eeⁿ, ndúúcū 'yuūdūu s'eeⁿ, ndúúcū carros, ndúúcū 'iin'yān chi esclavos. ¹⁴Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi diíⁿ yā negocios miiⁿ ngaⁿ'á yā yeⁿ'e yáāⁿ ch'eete miiⁿ: Tanducuéⁿ'ē cosas yeⁿ'e chi nguéé n'daacā n'dai chi neⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ 'āā ntéé véé. Ní nducué" e chi vaadī 'cuiica ndúúcū cosas chi n'dai taavi yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ 'āā ntéé véé. Ní 'āā ntéé cuuví nndaāca yā tanducué" ē dendu'ū ye"'ē.

¹⁵Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi diíⁿ yā negocios ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ ch'ɛɛtɛ

miiⁿ, chííⁿ chi diiⁿ chi 'cuiicá yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cuɛɛtindíí yaⁿ'áí yā ti 'va'a yā yen'e castigo yen'e yáān miin. Ní cueecú yā ní yuudu n'dai 'cuai yā. ¹⁶Ní ngaⁿ'a yā: Dɛ'ɛ chúúcā ya'ai yeⁿ'e yáāⁿ Babilonia ch'ɛɛtɛ ti tan'dúúcā 'áámá n'daataá chi véé vestido ye"e tiinūu" lino chi ya"ai chíí'vē ndúúcū tíínūun chi cuá'ā ndúúcii morado. Ní véé adorno ye"'e tá chi 'díí"nguāa" ndúúcū tuūu chi yaⁿ'ai chíí'vē ndúúcū perlas. ¹⁷Ní cheeti 'áámá hora nūuⁿ tanducuéⁿ'ē vaadī 'cuiica yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní ch'iinu. Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ capitanes chi ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ ye"'e barcos ti dií" yā negocios cucáávā barcos ye"'e yā ní ndúúcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'á yā na barcos, ndúúcū nducyaaca 'iin'yān chi diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e barcos, nducyaaca 'iin'yān miin ní cheetíndii yaⁿ'ai yā. ¹⁸Ní taachi n'diichí yā 'yaaⁿ'miⁿ yeⁿ'e nguuchi yaⁿ'ā yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ 'cai yiicú yā: ¿Chεε táámá yáān tan'dúúcā yáan 'cūū?

19 Ní 'iin'yan s'een ní s'neén yā iyaācá vmnaan tiín yā ní cheecú yā. Ní yuudu n'dai cheecú yā. Ní 'caí yā: De'ē chúúcā ya'ai, de'ē chúúcā ya'ai yen'e yáān ch'eete miin. Ní nducyaaca 'iin'yān chi véé barco yen'e yā vmnaan nuūnnīn'yán'ā ní 'cuííca yā cáávā vaadī 'cuiica yen'e yáān miin, cheeti 'áámá hora nūun ch'iinu yáān ch'eete miin ndúúcū chi véé yen'ē.

²⁰Naati ndís'tiī chi canéé na va'ai chɛɛti nguuvi ndúúcū ndís'tiī chí apóstoles, ndúúcū ndís'tiī chi ngaⁿ'a nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní ndúúcū nducyaaca 'iin'yāⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs, nducyáácá nī yeenú nī yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ti Ndyuūs caⁿ'a yā

chi condenado yáāⁿ miiⁿ. Ní Ndyuūs diíⁿ yā justicia yeⁿ'e ndís'tiī.

²¹Tuu'mi ní ángel chi neené ditiinú yā sta'á yā 'áámá tuūu ch'eete chi tan'dúúcā 'áámá tuūu ch'eete yeⁿ'e molino. Ní canuúⁿ yā tuūu miiⁿ na nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā ní ngaⁿ'á yā. 'Tíícā: Ní diitu dituuví yā yáāⁿ Babilonia chi yáāⁿ ch'eete miiⁿ ní 'āā ntéé cuuvi n'diichí yā yáāⁿ miiⁿ. ²²Ní 'āā ntéé n'giindiveeⁿ yā na yúúní yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ música yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi di'cueecú yā arpas, ndúúcū música ye"'e 'ii"'ya" músicos, ndúúcū música yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'tiiví yā flautas, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi di'cuεεcú yā trompetas. Ní nguéé véé 'iin'yān chi idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáāⁿ miiⁿ. Ní nguéé n'giindiveéⁿ yā chi 'cuɛɛcu tuūu yeⁿ'e molino na yáāⁿ miiⁿ. ²³'Āā ntέέ n'diichí yā chidεενε yeⁿ'e lámparas yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ. 'Āā ntέέ n'giindiveéⁿ yā ruido ye"'e 'viicú chi dii" 'ii"'yā" chi n'giindivaacú yā. 'Áárá chi 'iin'yān yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní diíⁿ yā negocios ní ch'eete n'dai ca poder yen'é yā nguéé ti taná" a yā ye" e i" yee" dí 'cūū, ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní chinnche'éí yā 'iin'yān yen'e tanán'ā naciones ndúúcū dendu'ū ye"'e vaadī ngaatu chi diín yā.

²⁴Ní na yáāⁿ ch'ɛɛtɛ miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nndaāca yā yuūuⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi ngaⁿ'á yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū yuūuⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū yuūuⁿ yeⁿ'e nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū chi ch'īi yā.

Cuayiivi miiⁿ ní ch'iindiveéⁿ 'áámá nduudu chi ch'ɛɛtɛ n'dai yeⁿ'e na va'ai chɛɛti nguuvi chi yeⁿ'e nééné 'yaaⁿ n'dai 'iiⁿ'yāⁿ. Ní ngaⁿ'a yā:

APOCALIPSIS 19 586

Aleluya. Dich'ɛɛtɛ yú Ndyuūs ti nadanguán'ai yā s'uuún. Ní vaadī dɛɛvɛ n'gii ndúúcū tanducuén'ē poder ní yen'e Ndyuūs yen'e yú.

² Caati Ndyuūs n'diichí yā nuundi yen'e 'iin'yān ndúúcū nduudu cuaacu chí n'dai. Ngan'á yā chi n'daataá chi cuen'e tá ndúúcū san'ā s'een ní condenado tá ti n'daataa míín ní diin tá chi 'iin'yān yen'e yán'āa 'cūū ní dinuundi yā cáávā chi nééné dinuundi tá. Ndyuūs ca'a yā castigo tán'ā miin caati ngée tá yuūun yen'e 'iin'yān chi dichíí've yā Cristo taachi ch'iin'nun tá 'iin'yān s'een.

³Ní n'deee n'dáí 'iin'yān ngan'a ntúun yā: Aleluya. Dich'εετε yú Ndyuūs. 'Yaan'min yen'e n'daataá miin chi cuucu yan'ā tán'ā 'áámá chεε 'yaan'min yen'e tá chi castigo yen'e tá cuen'e daānman.

⁴Ní ndu'u ndiicú cuūuⁿ 'iiⁿntyéⁿ'ē ndúúcū ndu'u cuūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ch'eēndiitín'dii yā nanááⁿ Ndyuūs chi νέε yā na trono yeⁿ'é yā ní nducyaaca yā ndúúcū naáⁿ yā na yáⁿ'āa chi'téénu yā Ndyuūs ní caⁿ'a yā 'tíícā: Aleluya. Dích'εετε yú Ndyuūs.

⁵Ní ch'iindiveéⁿ 'áámá nduudu yeⁿ'e trono miiⁿ chi ngaⁿ'a 'tíícā:

Nducyáácá nī canéé chi dich'ɛɛtɛ́ nī Ndyuūs yen'e yú. Ndís'tiī chi ngan'a ntiinnyún nī ndúúcū tanán'a nī, nducyaaca nī chi dichíí'vɛ nī Ndyuūs ní 'va'á nī yen'e yā.

'Viicu yeⁿ'ē chi ch'iindivaacú 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī

⁶Ní táámá vmnéⁿ'ēe ch'iindiveéⁿ 'áámá nduudu yeⁿ'ē n'deee n'dáí 'iin'yān tan'dúúcā chi n'gɛɛcú naachí 'yaan n'dáí nuūnnīn ní tan'dúúcā chi n'gɛɛcu diituu n'dáí daavi. Ní ngan'a yā:

Aleluya. Dich'ɛɛtɛ yú Ndyuūs ti Señor yen'e yú, Ndyuūs yen'e yú chi véɛ́ tanducuén'ē dendu'ū poder nduucú yā 'āā ngan'a ntiinyún yā yen'e tanducuén'ē dendu'ū.

⁷ Maan ní yeenu taavi yú ní véé vaadī yeenú nanáan yú ní can'a yú chi ch'eete taavi ca Ndyuūs ti ndaā tiempo chi 'iin'yān chi nguuvi 'iiti cuūchī ní 'caandavaacú yā. Ní n'daataá yen'e yā 'āā véé yaan tá. N'daataá miin ní nducyaaca 'iin'yān chi i'téénu yā Cristo.

8 Ní ca'á yā n'daataa yen'e yā 'áámá vestido chi yen'e lino chi yan'ai chíí'vē chi dεενε ní cuéē.

Ní tiīnūuⁿ lino miiⁿ ní chííⁿ chi vida chi n'dai taavi yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs.

⁹Tuu'mi ní ángel chi candέε yā 'úú can'a yā chii yā 'úú. Díí, Juan, dingúun di 'tíícā: Dε'ε chúúcā n'dai cáávā 'iin'yān s'een chi 'áámá 'caí yā 'iin'yān s'een chi cuchií yā naachi 'iin'yān chi nguuvi 'iiti cuūchī 'caandavaacú yā ní 'iin'yān s'een che'e nguiinú yā yen'e 'viicu miin'. Ní ángel miin can'a yā chii yā 'úú: Nduudú 'cūū ní yen'é Ndyuūs ní cuaacu.

¹⁰Ní 'úú chiintii'yá na ca'a ángel miiⁿ chi dich'ɛɛté ángel miiⁿ. Ní caⁿ'a yā: Nguéé 'tíícā diiⁿ di. 'Úú ntúūⁿ dichii'vé Ndyuūs tan'dúúcā díí ndúúcū hermanos yeⁿ'ē di 587 APOCALIPSIS 19

dichíí've nī Ndyuūs ní ngan'a nī nduudu cuaacu yen'e Jesucristo. Dii, cu'téénu di Ndyuūs. Ní 'iin'yān chi ngan'a yā nduudu cuaacu yen'é Cristo ní ngan'á yā cáávā chi Ndyuūs ch'in'í yā 'iin'yān s'een chiin chi ngan'á yā.

Yeⁿ'e 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi canduú yā 'yuūdūu cuє́ē

¹¹Tuu'mi ní n'diichí chi canda'āī va'ai cheeti nguuvi ní can'dáā 'áámá 'yuūdūu cuéē. Ní Cristo chi canduú yā 'yuūdūu miiⁿ chi duuchí yā ní 'Áámá N'daacā N'dai yā ní Cuaacú yā. Ní 'iin'yān miin ní diín yā tanducué" e chi cuaacu taachi dií vā caandaá ní n'diichí vā nuunndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹²Ní nduutinaáⁿ yā miiⁿ ní tan'dúúcā nguuchi yaⁿ'ā, 'tíícā nduutinaáⁿ yā. Ní canéé n'deee n'dáí coronas na tiín yā. Ní canéé nguūⁿ 'áámá chi duuchi yā chi mar 'áámá 'iin'yān nguéé n'diichí yā. Dámaāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ deenú yā dε'ē chi duuchí yā. 13 Ní catecaí yā chi canuuⁿ yā ndiituú yúuúⁿ. Ní chi duuchí yā ní Nduudu yeⁿ'é Ndyuūs. 14 Ní cuaan daamí yā ní n'dáa n'deee n'dáí soldados yeⁿ'e va'ai cheeti nguuvi ndúúcū catecaí yā chi lino chi yaⁿ'ai chíí'vē chi cuéē ní deeve. Ní soldado candúu ntúuⁿ yā 'yuūdūu cuéē yeⁿ'e yā. 15 Ní na cheendí Cristo can'daā 'áámá machete nduu 'uūvī lados 'caāiⁿ. Ní ndúúcū chuū n'nuū cá'ai yā 'iin'yān ye"'e naciones. Tuu'mi ní caa"'ma" ntiiⁿnyúⁿ yā diituú yeⁿ'e naciones ndúúcū 'áámá nduucu cūū. Ní ngii ca'a yā lugar chi 'iin'yān s'een sta'á yā vino chi nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e n'gui'i uvas chi 'iiⁿ'yāⁿ dinde'éí yā ndúúcū ca'á

yā. Ní Cristo ca'a yā 'iin'yān s'een chi cu'u yā vino miin chi castigo yen'e vaadī taan yen'é Ndyuūs chi véé tanducuén'ē poder chi véé ní yen'e yā. 16 Ní canéé nguūn na vestido yen'e yā ní na 'diin'má yā chi duuchí 'cūū: Rey ch'eete yen'ē nducuén'ē reyes chi véé, Señor 'iiví yā ch'eete yen'e nducyaaca señores 'iivi chi véé.

¹⁷Ní cuayiiví nūuⁿ n'diichí 'aama ángel cheendii yā vmnaaⁿ 'yáⁿ'ā. Ní ángel miiⁿ yuudu n'dáí n'gai yā ní can'a yā chii yā nducyaaca 'iiti chi ngaá tī nánguuvi: Ndís'tiī 'iiti s'eeⁿ cuchií nī ní nduuvidaamá nī chi cheⁿ'e nguiinú nī chi yeⁿ'ē 'viicu yen'é Ndyuūs chi ch'eete. 18 Cuchií nī ní che'é nī yuutε yeⁿ'e reyes ndúúcū yuutε yeⁿ'ē capitanes ndúúcū yuutε yeⁿ'e saⁿ'ā chi νέέ ca fuerzas yeⁿ'e yā ndúúcū yuutε yeⁿ'e 'yuūdūu ní yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi snduú yā 'yuūdūu ndúúcū yuutē yen'e nducyáácá 'iin'yān, 'iin'yān chi libre yā ní 'iin'yān chi esclavo yā, 'iin'yān chi nga" a ntii nyu ndúúcū taná 'a 'iin'vān.

19 Tuu'mi ní n'diichí 'iiti monstruo chi ch'eete ca ndúúcū reyes yeⁿ'e i"'yee"dí 'cūū ndúúcū soldados ye"'é yā chi nduuvidaamá yā ndúúcū 'iiti miiⁿ chi diíⁿ yā caandaá ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi canduú yā 'yuūdūu cuέĒ miiⁿ ndúúcū soldados yeⁿ'é yā. ²⁰Ní 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chi canduú yā 'yuūdūu cuée miiⁿ sta'á yā monstruo miiⁿ chi 'iiti preso tī. 'Tiicá ntúūⁿ sta'á yā chi preso sa 'áámá saⁿ'ā chi ngaⁿ'a sa chi profeta sa, ní nguéé profeta sa. Naati saⁿ'ā miiⁿ diiⁿ sa señas ndúúcū vaadī n'gíínūu ní chinnche'éí yā 'iiⁿ'yāⁿ chi canéé ndúúcū sello yeⁿ'é tī na cuerpo yeⁿ'é yā. Ní i'téénu yā

'iiti santo yen'é tī. Níícú nduu 'uuví sa chi preso sa, 'iin'yān miin sta'á yā nduu 'uuví sa nen'e chi canduuchi sa ní chin'dáá nuún yā nduu 'uuví sa na nuūnīn'yán'ā yen'e ngiichi yan'ā chi ngiichi ndúúcū tuūu chi azufre. ²¹'Áámá yā ndúúcū machete 'uuvi lados 'caāin chi canéé na cheendí yā chi canduú yā na 'yuūdūu cuéē ch'iin'nún yā tanán'ā soldados yen'e 'iiti monstruo. Ní nducyaaca 'yádá che'é tī nducuén'ē yuūtē yen'e soldados ní chiitu 'yáádá s'één yen'e yúútē yen'e yā.

Yen'e mil nduūyū

Cuayiivi ní n'diichí 'áámá ángel chi cuch'éeⁿ yā yeⁿ'e va'ai chεεti nguuvi ní ndεέ yā na ta'a yā llave yeⁿ'e yiivε yáⁿ'āa ndúúcū 'áámá cadena ch'eete ca. ²Ní ángel miiⁿ sta'á yā 'iiti dragón chi cúú miiⁿ chi caneé tī ndii tiempo chi chó'ōo chi nguuvi diablo o yááⁿn'guiinūuⁿ chi Satanás. Ní ángel miiⁿ dichiichí yā 'iiti dragón miiⁿ ndúúcū cadena ch'eete ca. Ní caneé tī 'tíícā cheeti 'áámá mil nduūyū. ³Ní ángel miiⁿ chin'dáá nuúⁿ yā 'iiti dragón miiⁿ na yiive yáⁿ'āa naachi canee chiichí tī. Ní nan'gaadí yā cheendi va'ai yeⁿ'ē. Ní s'neéⁿ yā 'áámá sello vmnaaⁿ cheendi va'ai miiⁿ. Ní 'iiti dragón miiⁿ 'āā ntéé cuuvi cannche'éí tī 'iin'yān yen'e naciones ndíí 'cuiinu 'áámá mil nduūyū. Ní cuayiivi ní canéé chi n'daatií yā 'iiti dragón miiⁿ 'áámá tiempo 'lííⁿ nūuⁿ.

⁴Ní cuayiivi ní n'diichí tronos ní 'iin'yān vέε yā na tronos. Ní 'áámá 'iin'yān ca'á yā poder 'iin'yān s'een chi diín yā juzgar 'iin'yān. Ní n'diichí

almas yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ndiitaá daandu yā ti caⁿ'a cuaacú yā yeⁿ'e Jesucristo. Ní can'a ntúun yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguέέ chi'téénu yā 'iiti monstruo miiⁿ, ní nguéé chi'téénu yā 'iiti santo veⁿ'é tī. Ndíí nguéé ndúú ca'a vā lugar 'iiti monstruo miiⁿ chi s'neéⁿ tī sello ye"'é tī ncheeté yā o ta'á yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ch'ɛɛtinduuchí ntuuⁿ yā ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā dáámá ndúúcū Cristo cheeti 'áámá mil nduūvū. ⁵Chuū miiⁿ ní vmnááⁿ vmnaaⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nanduuchí ntuuⁿ yā naati tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi n'díi yā nguéé nduuchí ntúuⁿ yā ndíí chi chó'ōo 'áámá mil nduūyū miiⁿ. ⁶De'e chúúcā yeenú 'iiⁿ'yāⁿ chí yeⁿ'é Ndyuūs, 'iiⁿ'yāⁿ chi vmnááⁿ vmnaaⁿ caⁿ'á yā ch'ɛɛtinduuchí ntuuⁿ yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. Maaⁿ ní ndii chíín ndii 'úúví cuuvi 'cuūvi 'iin'yān nguéé véé poder yeⁿ'e chi tuneeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi 'cuūvi yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cuuvi chiiduú s'eeⁿ yeⁿ'e Ndyuūs ní yeⁿ'e Cristo ní caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ yā dáámá ndúúcū Cristo cheeti 'áámá mil nduūvū.

⁷Ní taachi ch'iinu 'áámá mil nduūyū miiⁿ n'daatií yā yááⁿn'guiinūuⁿ chí ndíchiichi sa ní cuchɛɛ sá yeⁿ'e yiivɛ́ɛ chi vácūū naachi canée sa. ⁸Ní caⁿ'a sa chiica sa chi cannche'ei sa 'iin'yāⁿ yeⁿ'e naciones yeⁿ'e núúⁿmáⁿ íⁿ'yeeⁿdī chi 'iin'yāⁿ s'eeⁿ caⁿ'á yā lado yeⁿ'ē sa. Ní cannche'ei sa rey Gog ndúúcū yáāⁿ Magog chi yáāⁿ yeⁿ'e yā. Ní nadidáámá sá nducyaaca 'iin'yāⁿ chi diiⁿ sa caandaá. Ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ ndúúcū sa ní n'deee n'dáí yā tan'dúúcā yaⁿ'ā ndúútīi yeⁿ'ē yíícú. ⁹Ní 'iin'yāⁿ s'eeⁿ cueⁿ'é yā

nuuⁿmaⁿ iⁿ'yeeⁿdī ní cuaaⁿ diituu ní nuuⁿmaⁿ ndiivi yeⁿ'e campamento ye"'e 'ii"'yā" chi ye"'é Ndyuūs ní yeⁿ'e yáāⁿ Jerusalén chi Ndyuūs neené neⁿ'e. Ní Ndyuūs dicho'ó yā chi chingéē nguuchi ya"'ā ye"'ē na va'ai cheeti nguuvi. Ní 'iin'yān s'een ngiichi ndúúcū nguuchi ya" a miin ní di'cuiīnú yā. 10 Ní yáánn'guiinūun miiⁿ chi diablo chi chinnche'ei sá 'iiⁿ'yāⁿ, 'áámá yā chin'dáánuúⁿ yā sa"'ā mii" ndii nuū"nī"'yá"'ā chi ngiichi ndúúcū tuūu azufre naachi 'āā chin'dáánuúⁿ yā 'iiti monstruo miiⁿ ndúúcū profeta chi nguéé caⁿ'a yā nduudu cuaacu. Ní 'cueenú yā cuuvi na lugar miiⁿ ndii nguuvi ndíí n'gaaⁿ. Ní cueⁿ'e daāⁿmaⁿ ní 'cueenú yā cuuvi.

Cristo n'diichí yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ taachi ch'iindí yā na trono cuéē yeⁿ'e yā

¹¹Cuayiivi ní n'diichí 'áámá trono chi ch'eete ní cuéē ní 'áámá 'iin'yān vέε yā na trono miiⁿ. Ní na yáⁿ'āa ndúúcū nanguuvi cue"'e ye"'ē nanáa" yā. 'Āā ntéé mar táámá lugar naachí cuuví cueetinee na yán'āa ndúúcū nanguuvi. 12 Ní n'diichí 'iin'yān s'een chí n'dīi yā, tinán'ā chi n'geete yā chi nga" a ntii" nyu" yā ndúúcū taná" a tiná" a. Nducyaaca ya ní cheetíndii yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní Ndyuūs nan'guaáⁿ yā libros yeⁿ'e yā. Ní nan'guaán yā táámá libro chí libro yeⁿ'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ. Ní Ndyuūs n'diichí yā nuunndi yen'e tiná" a s'ee" ye" é dendu'ū chi canéé nguūⁿ na libro s'eeⁿ tan'dúúcā chi diíⁿ yā. ¹³Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'īi yā nguaan nuūnnīn'yán'ā ní nan'dáa yā. Ní tanáⁿ'ā chi snuú yā na lugar

yen'e 'iin'yān chi n'díí ní nan'dáa yā. Ní Cristo n'diichí yā nuunndi yen'e ca'áámá ca'aamá yā tan'dúúcā chi diín yā. 14 Tuu'mi ní vaadī n'gii ndúúcū lugar yen'ē ndúúcū 'iin'yān chi n'díí yen'e 'áámá yā cannuún yā ná nuūnnīn'yán'ā chi ngiichi. Ní nuūnīn'yán'ā chi ngiichi miin, chíín chí ndíí 'úúví vaadī n'gii ní yen'é 'iin'yān chi n'díi yā. 15 'Áámá 'iin'yān chin'dáá nuun yā na nuūnīn'yán'ā chí ngiichi miin nducyáacá 'iin'yān chi nguéé canee n'guūn chi duuchi yen'e yā na libro yen'e vida cuen'e daānman.

Yeⁿ'e va'ai chɛɛti nguuvi ngai ndúúcū iⁿ'yeeⁿdī ngai

Maaⁿ ní n'diichí táámá va'ai cheeti nguuvi chi ngai ndúúcū 'áámá yáⁿ'āa chí ngai ti va'ai cheeti nguuvi chi vmnáán vmnaaⁿ miiⁿ ndúúcū yáⁿ'āa chi vmnááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ ní chó'ōo veⁿ'ē. Ní 'tiicá ntúūⁿ 'āā ntéé véé nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā. ²Ní 'úú, Juan, n'diichí yáāⁿ chi dεενε chi yáāⁿ Jerusalén chí ngai chí chiīcā yeⁿ'e na va'ai cheeti nguuvi naachi canéé Ndyuūs. Ní yáāⁿ miiⁿ ní yeeve taaví tan'dúúcā 'aama n'daataá chi caama 'caandavaacu tá ní deeve idiiⁿ tá ndúúcu tá cáávā novio yeⁿ'e tá. ³Ní ch'iindiveén 'áámá nduudu ch'eete yeⁿ'e na va'ai cheeti nguuvi chi caⁿ'a 'túúcā: Cuin'diichí nī maaⁿ. Va'ai yeⁿ'e Ndyuūs ní canee ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní Ndyuūs canée yā nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní Ndyuūs canée yā ndúúcū 'ii"'yā" s'ee". Ní 'ii"'yā" s'ee" ní cuuvi 'ii" yā" ye" 'é yā. Ní maāá" Ndyuūs miiⁿ ní cuuvi Ndyuūs yeⁿ'é yā. ⁴Ndyuūs didεενέ yā nuūⁿnīⁿ

APOCALIPSIS 21 590

nduutinaáⁿ yā yeⁿ'e nduutináaⁿ 'iin'yāⁿ s'eeⁿ. 'Āā ntéé cuuvi 'cuūvi yā. 'Āā ntéé cuuvi ya'ai ca yā ní 'āā ntéé cuɛɛcu yā. 'Āā ntéé cuuvi 'cueenú yā cuuvi ti dendú'ū yeⁿ'e cuááⁿ vmnaaⁿ 'āā chó'ōo.

⁵Tuu'mi ní 'iin'yān chi νέε yā na trono miin ní can'a yā: Ndís'tiī n'diichí nī. 'Úú ní diín tanducuén'ē dendu'ū chi nduuví ngai. Ní 'iin'yān miin can'a yā chii yā 'úú: Dii, Juan, dingúun di nduudu s'een ti nduudu s'een ní nduudu cuaacu. Ní nducyaaca 'iin'yān cuuvi cu'téénu yā nduudu s'een.

⁶Cuayiivi caⁿ'a yā chii yā 'úú 'tíícā: 'Úú dīn'daí nducuéⁿ'ē. 'Úú ní veⁿ'e cuaaⁿ naachi ínga'ā ní ndíí cuaaⁿ ná 'cuiinu tan'dúúcā letras A ndíí Z yeⁿ'e alfabeto. 'Iiⁿ'yāⁿ chi yaaca yā 'úú ní ca'á nuūⁿnīⁿ chi cu'u yā tanducuéⁿ'ē chi neⁿ'é yā ní nguέέ nadíí'vε yā cáávā nuūⁿnīⁿ miiⁿ chi vida cue"e daā"ma". 7'Ii"vā" chi cuchέε yā yeⁿ'ē tanducuéⁿ'ē 'úú ní ca'á tanducué" e chuū chi cuuvi yeⁿ'é yā. Ní 'úú cuuvi Ndyuūs yeⁿ'e yā ní 'iin'yān s'een ní cuuvi daiyá. ⁸Naati 'iiⁿ'yāⁿ chí 'va'a yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé i'téénu yā o 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé neⁿ'e yā 'iiⁿ'yāⁿ, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi n'giiⁿ'núⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi caⁿ'á yā ndúúcū n'daataá o isaⁿ'ā chi nguéé yeⁿ'e yā, ndúúcū 'iin'yān chi nadiin dendu'ū yeⁿ'e ngaatu, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā santos chi ídolos, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi yaadí yā, nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní canéé chi caⁿ'á yā nuūⁿnīⁿ'yáⁿ'ā chi ngiichi ndúúcū yaⁿ'ā ní ndúúcū tuūu azufre. Chuū ní chiiⁿ chii ndii 'uūvī cúúví 'cuūvi vā.

Ye"'e yáā" Jerusalén chí ngai

⁹Tuu'mi ní ndaā nanááⁿ 'úú 'áámá chɛɛ ángel naachi ndɛēchɛ yā chí véɛ́ 'cuūtií yeⁿ'é yā, 'cuūtií s'eeⁿ ndúúcū ndɛēchē vaadī ya'ai yeⁿ'e cuaaⁿ na 'cuiinu. Ní caⁿ'a yā chii yā 'úú: Díí, Juan, cuchíi di 'muuⁿ ni 'úú 'cuuⁿ'míⁿ dii du'u chi novia chi n'daataá yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī.

¹⁰Ní chuū ní yeⁿ'e chi n'diichí taachi caneé maaⁿ poder yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs. Angel candée yā 'úú naachi véé 'áámá yiīcū ch'eete ní yaacu. Ní ch'in'í yā 'úú yáāⁿ ch'ɛɛtɛ ní dɛɛvɛ chi nguuvi Jerusalén chi cuch'ééⁿ yeⁿ'e na va'ai cheeti nguuvi yeⁿ'e nanááⁿ Ndyuūs. ¹¹ Yáāⁿ miiⁿ ní dɛɛvé ngii ndúúcū yeⁿ'é Ndyuūs chi dεενέ ngii. Ní dεενέ ngii yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ ní tan'dúúcā 'áámá tuūu chi yaⁿ'ai chíí'vē chi tan'dúúcā tuūu jaspe chí deevé tan'dúúcā cristal. 12 Ní véé 'áámá ncheētī nuuⁿmaⁿ ndiivi na váāⁿ miiⁿ ndúúcū ndichúúví cheendi va'āī ch'ɛɛtɛ yeⁿ'ē. Ní véé ndichúúví ángeles 'áámá 'áámá yā ní nguaindaí yā 'áámá 'áámá cheendi va'āī ch'ɛɛtɛ miiⁿ. Ní chi duuchi chi canéé nguūⁿ vmnaaⁿ ca'áámá ca'áámá cheendi va'ai ch'ɛɛtɛ miiⁿ ní 'áámá yeⁿ'e chi duuchi yeⁿ'e chi ndu'u ndichúúví tribus yen'e 'iin'yān chi Israel chi judíos. 13 Ní véé 'iinū cheendi va'āī n'gɛɛtɛ 'áámá 'áámá lado yeⁿ'ē yáāⁿ miiⁿ. Cuaaⁿ naachí can'daā 'yán'ā vɛɛ 'iīnū cheendi va'āī. Ní cuaaⁿ na 'niiⁿnuⁿ véé 'iīnū cheendi va'āī, ní cuaaⁿ ndiivā véé 'iīnū cheendi va'āī. ní cuááⁿ na ngiiya 'yán'ā véé 'iinū cheendi va'āī. ¹⁴Ní cimiento yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ véé

591 APOCALIPSIS 21

ndichúúví tuūu chi cimiento yeⁿ'ē. Ní chi duuchi yeⁿ'e ndu'ū ndichuuví apóstoles yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi duuchi 'iiti cuūchī, 'áámá 'áámá chi duuchí yā canéé nguūⁿ vmnaaⁿ 'áámá 'áámá tuūu miiⁿ.

¹⁵Ní ángel miiⁿ chi ngāⁿ'a yā ndúúcū 'úú ndée yā 'áámá táán ndúú yeⁿ'e 'dííⁿnguāaⁿ chi dicaadí yā yáāⁿ miiⁿ ndúúcū cheendi va'āī ch'εετε miiⁿ yeⁿ'ē ndúúcū nchε̄εtī miiⁿ yeⁿ'ē. ¹⁶Ní yáāⁿ miiⁿ ní cuadrada ní chi ch'ee'nuu dáámá nūuⁿ ndúúcū chi ch'eēnūu. Ní ángel miiⁿ ní dicaadí yā yáāⁿ miiⁿ ndúúcū nduu yeⁿ'e 'díínguāan. Ní caadi yen'e yáān miin ní 'uūvī mil canéé 'uūvī cientos kilómetros veⁿ'ē. Ní chí ch'ee'nuu miiⁿ ní chi ch'eēnūu ní chi yaacu yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ 'āā daamá nūuⁿ. ¹⁷Ní ángel miiⁿ dicaadí yā nanchε̄εtī miiⁿ. Ní ngíí 'iinū ngeecu cuūuⁿ metros chi ángel miiⁿ dicaadí yā. Ní caadí miiⁿ ní dáámá ndúúcū caadí ye"'e chi caadí 'ii"'yā" chi snee iⁿ'veeⁿdí 'cūū.

¹⁸Νí nchε̄εtí miiⁿ ní chin'dai ndúúcū tuūu jaspe. Ní yáāⁿ miiⁿ ní chin'dai yen'e dámaāan 'díínnguāan puro. Ní tan'dúúcā chi 'nááⁿ vidrio dεενε, 'tíícā yáāⁿ miiⁿ. 19 Cimiento ye"'e ncheetī mii" ndíí adornado ndúúcū tanducué" e tuūu chí yaⁿ'ai chíí'vē. Cimiento chí vmnááⁿ vmnaaⁿ miiⁿ ní yeⁿ'e tuūu jaspe, ndii chíín ndii 'uūvī miin ní yen'e tuūu zafiro, ndii chííⁿ ndii 'íínú miiⁿ ní yeⁿ'e tuūu ágata ní ndii chííⁿ ndii cuūuⁿ miiⁿ ní yeⁿ'e tuūu esmeralda. ²⁰Ndii chííⁿ ndii nyuⁿ'u miiⁿ ní yeⁿ'ē tuūu ónice, ní ndii chíín ndii niyaan miiⁿ ní yeⁿ'ē tuūu cornalina, ní ndii chííⁿ ndii ndεēchē ní yeⁿ'e tuūu

crisólito, ní ndii chííⁿ ndii niiⁿniⁿ ní yeⁿ'e tuūu berilo, ní ndii chííⁿ ndii nuuⁿ ní yeⁿ'e tuūu topacio, ní ndii chííⁿ ndii ndii chííⁿ ndii ndiichi ní yeⁿ'e tuūu crisoprasa, ní ndii chííⁿ ndicháámá ní yeⁿ'e tuūu jacinto, ní ndii chííⁿ ndichúúví ní yeⁿ'e tuūu amatista.

²¹Ní ndu'u ndichúúví cheendi va'āī n'gɛɛtɛ miiⁿ ní ndiichúúví perlas.

Ní ca'áámá ca'áámá cheendi va'āī ch'ɛɛtɛ miiⁿ ní 'áámá perla nūuⁿ. Ní yúúní ch'ɛɛtɛ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ dámaāⁿ 'dííⁿnguāaⁿ puro ní dinááⁿ tan'dúúcā vidrio dɛɛvɛ.

²²Ní 'úú nguéé n'diichí mar 'áámá yaācū na yáāⁿ miiⁿ ti Señor chi Ndyuūs chi véé tanducué" e dendu'ū poder yeⁿ'e yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī miin, 'iin'yān s'uuuⁿ chi Ndyuūs chi yaācū yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ. ²³Ní yáāⁿ miiⁿ nguéé ne"'e 'yá"'ā ndíí nguéé ndúú 'iiyū chi deeve yen'ē ti Ndyuūs chi deeve ngii ní deeve yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ, ní 'iin'vān chi duuchi 'iiti cuūchī ní dεενε yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ. ²⁴Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nadangua"'ai yā ye"'e naciones chiicá yā ná dεενε yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ. Ní reyes yeⁿ'e yáⁿ'āa 'cūū ndέε yā ch'εετε yen'e maán yā ndúúcū honra yeⁿ'e maáⁿ yā nduucú yā ndii yáāⁿ miiⁿ. ²⁵Ní cheendi va'ai n'gɛɛtɛ yeⁿ'e yáāⁿ miiⁿ nguéé nduudi núúⁿmáⁿ nguuvi. Ní 'āā ntéé véé n'gaaⁿ miiⁿ. ²⁶Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e naciones yeⁿ'e iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní ndεέ yā yeⁿ'ē chi ch'eete ndúúcū honor yen'e naciones yeⁿ'é yā. 27 Nguέέ cuuvi cundaā na yáāⁿ miiⁿ dendu'ū chi nguέέ dεενε, ndúúcū 'iin'yān chi diin yā chi nguéé n'daacā, ndúúcū 'iin'yān chi ngan'a yā nduudu yaadi. Dámaān cundaa 'iiⁿ'yāⁿ chi canéé nguūⁿ chi duuchi

yā na libro yeⁿ'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chi ndɛɛ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī.

Tuu'mi ní ángel miiⁿ ch'iⁿ'i yā 'úú 'áámá yíícú dεενε naachi canéé nuūⁿnīⁿ yeⁿ'e vida cue"e daā"ma". Nuū"nī" mii" ní dεενέ tan'dúúcā cristal ní ican'daā yeⁿ'e trono yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū trono ye"'e 'ii"'yā" chi nguuvi 'iiti cuūchī. ²Ní náávtaⁿ'a yeⁿ'e yúúní ch'eete yen'e yáān miin ní nduu 'úúví lado yeⁿ'e yíícú mííⁿ cáta'ai yáⁿ'á yeⁿ'e vida cueⁿ'e daāⁿmaⁿ chi ngii ndu'ū ndichúúví naaⁿ n'gui'i. Ni ca'aama 'ííyú ní ngii 'áámá 'áámá naaⁿ n'gui'i yeⁿ'ē. Ní tá'ā yáⁿ'á miiⁿ chíín chi diin chi nduūvā yen'e vaadī va'ai veⁿ'e naciones. ³'Āā ntéé véé mar 'áámá dendu'ū miiⁿ chi Ndyuūs caⁿ'a yā chi condenado chi canéé na yáāⁿ miiⁿ. Trono yeⁿ'e Ndyuūs ndúúcū trono yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nguuvi 'iiti cuūchī canéé na yáāⁿ miiⁿ. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vē Ndyuūs canée yā miiⁿ. ⁴Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní snaán vā naán Ndyuūs ní canéé nguūⁿ chi duuchi Ndyuūs ncheeté yā. ⁵Ní nguéé cuuví n'gaaⁿ yáāⁿ miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi n'gɛɛtinée yā miiⁿ nguéé neⁿ'é yā mar 'áámá deeve yeⁿ'e lámpara ní nguέέ dεενε yeⁿ'e 'yán'ā caati 'iivú Ndyuūs ngíí deeve yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yā cueⁿ'e daāⁿmaⁿ cueⁿ'e daāⁿmaⁿ tan'dúúcā reves.

Tiempo taachi cuchií Jesucristo ní 'āā canéé niiⁿnuúⁿ

⁶Cuayiivi miiⁿ ní ángel caⁿ'á yā chii yā 'úú: Nduudú 'cūū ní nduudu cuaacu. Ní 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cu'téénu yā nduudu miiⁿ. Señor chi maaⁿ Ndyuūs yeⁿ'e espíritus yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ profetas chi Ndyuūs ndεενέ yā, maáⁿ yā dicho'ó yā ángel yeⁿ'e yā chi ángel 'cuuⁿ'míⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ chi dichíí'vē Ndyuūs dendu'ū chi 'āā canéé chi chó'ōo ní 'āā snee niiⁿnuúⁿ.

⁷ Jesús ngaⁿ'á yā ngii yā ndís'tiī. 'Caandiveéⁿ nī. 'Úú ní ndaá nuuⁿ. Dɛ'ɛ chúúcā yeenu 'iiⁿ'yāⁿ chi 'caandiveéⁿ yā nduudu cuaacu yeⁿ'e Ndyuūs, nduudu chi canéé nguūⁿ na libro 'cūū.

8'Úú, chi Juan, ch'iindiveén ní n'diichí dendú'ū chi 'túúcā. Ní cuayiivi chi n'diichí ní ch'iindiveén chuū, candiitin'dií ná ca'a ángel chi ch'in'i yā 'úú dendu'ū chi 'túúcā chi nen'é i'teenú ángel miin. Naati ángel miin can'a yā chii yā 'úú: Nguéé diin di 'tíúcā. 'Úú ntúūn dichii'vé Ndyuūs tan'dúúcā dii ndúúcū hermanos yen'e di chi ngan'á yā nduudu cuaacu yen'é Ndyuūs ndúúcū nducyáácá yā chí 'caandiveén yā nduudu cuaacu chi canéé nguūn na libro 'cūū. Díí, cu'téénu di Ndyuūs.

10 Ní ángel miiⁿ ní caⁿ'a ntúuⁿ yā chii yā 'tút: Nguéé cunuuⁿ n'dé'ei di nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs chi canéé nguūⁿ na libro 'cūū caati tiempo yeⁿ'e dendú'ū chi 'túúcā 'āā snee niiⁿnuúⁿ. ¹¹ Maaⁿ ní cu'néeⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ chi nguɛɛ n'daacā idiíⁿ yā chi 'tíícā diíⁿ yā. 'Tiicá ntúūⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nadacadiinúúⁿ yā yeⁿ'e dendu'ū chi nguɛɛ n'daacā, cu'néeⁿ nī chi 'tíícā diíⁿ yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi din'daacá yā, cu'néeⁿ nī chi diíⁿ yā 'tíícā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi 'áámá diíⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e Ndyuūs cu'néeⁿ nī chi 'aama diíⁿ yā 'tíícā.

593 APOCALIPSIS 22

12'Caandiveéⁿ nī chiiⁿ chi caⁿ'a Jesús. 'Úú ní núúⁿ nūuⁿ ndaá. Ní ndɛɛ́ premios chi caⁿ'á ca'á 'áámá 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ premios chi tunee yā yeⁿ'ē ntiiⁿnyuⁿ chi yeⁿ'e yā. ¹³'Úú ní 'iiⁿ'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ ndíí naachi 'cuiinu. 'Úú ní caneé naachi chinga'ā ndíí cuayiivi chí 'cuiīnū tan'dúúca letras yeⁿ'e alfabeto A ndíí Z, 'tíícā 'úú, ngaⁿ'a Jesús.

14 Dε'ε chúúcā yeenu 'iin'yān s'een chi nandεενέ yā catecai yā caati cuuvi cuta'á yā n'gui'i yeⁿ'ē yáⁿ'á yeⁿ'e vida, ní cuuví cundaa yā cheendi va'ai yen'e yáān miin ní cho'ó yā cuaaⁿ cheētī va'ai cheeti nguuvi. 15 Naati cuaan daami yáān miiⁿ ch'eetinée 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéé chi'téénu yā Ndyuūs ndúúcū 'iin'yān chí ngaatu, ndúúcū 'iin'yān chí ca" á yā ndúúcū ndaataá o isa" ā chi nguéé yen'é yā, ndúúcū 'iin'yān chi n'giin'nún yā 'iin'yān, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téénu yā santos o ídolos ndúúcū nducyáácá 'iin'yān chi nen'é yā nginnche'éí yā 'iin'yān ní ngan'a yā nduudu yaadi.

¹⁶'Úú Jesús idicho'ó ángel yeⁿ'é chi caaⁿ'maⁿ cuaacú yā yeⁿ'e nducuéⁿ'e cosas chi 'túúcā nanááⁿ ndís'tiī chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yaācū s'eeⁿ. 'Úú ní 'iiⁿ'yāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e David 'úú. 'Úú ní 'ííⁿnyúⁿ chí ngíí dεενε nguεεtiyaaⁿ.

¹⁷Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi yeⁿ'é Ndyuūs ngaⁿ'a yā 'tíícā: Ndís'tiī cuchíi nī. Ní 'āā du'ú nūun' 'iin'yān chi n'giindiveén yā nduudu yen'é ní canéé chi caan'mán yā: Cuchíi nī. Ní n'diī chí yaaca nī cuchíi nī. Cuchíi nī ndúúcū 'āā du'ú nūun' 'iin'yān chi nen'é yā. Cuchíi nī ní cu'u nī yen'e nuūnīnīn yen'e vida cuen'e daānman. Ní nguéé de'ē vɛɛ cūndi'i yen'é nī nuūnīn yen'e vida cuen'e daānman.

¹⁸'Úú ngaⁿ'á ngīi nduudu cuaacu ca'áámá ca'áámá 'iin'yān chi n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'e dendú'ū chi canéé chi cuchiī chi canéé nguūⁿ na libro 'cūū. Nduuti chi 'áámá yā cu'neeⁿ ca n'deēe nduudú nguéé ti chi canéé nguūⁿ na libro 'cūū Ndyuūs ca'á yā 'iin'yān miiⁿ castigo yeⁿ'e yā yeⁿ'e nducuéⁿ'ē vaadī ya'ai chi canéé nguūⁿ na libro 'cūū. ¹⁹Ní nduuti chi 'áámá 'iiʰ'yāʰ divíi yā naⁿ'a nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ye"'e dendú'ū chi cuchiī chi canéé nguūⁿ na libro 'cūū, 'tiicá ntúūⁿ Ndyuūs nadivíi yā parte chi cuuvi ye"'e yā ye"'e libro ye"'ē vida cue"'e daāⁿmaⁿ ndúúcū parte chí cuuvi yeⁿ'é yā yeⁿ'e yáāⁿ chi dεενε yeⁿ'e chi canéé nguūⁿ na libro 'cūū.

²⁰'Iin'yān chí ngan'a cuaacú yā dendu'ū chi 'túúcā, 'iin'yān miin ngan'a yā: Cuaacu níínnyun chí 'āā cuchii nuún. 'Tíícā cuuvi. Cuchíi nī Señor Jesucristo.

²¹Ní maaⁿ ní Señor Jesucristo yeⁿ'e yú tée yā ndís'tiī nducuéⁿ'ē chi n'daacā yeⁿ'é yā, ní caneé yā ndúúcū ndís'tiī. 'Tíícā cuuvi.